Bundel van de Politieke Avond van 13 november 2019

Agenda bijlagen

- Agenda 13 november 2019
- Bundel moties MJPB 2020-2023 (versie 13-11-2019 - 12h30)
- Bundel amendementen MJPB 2020-2023 (versie 13-11-2019 - 12h30)
- Stemmingen PA 13 november 2019
- Getekende besluitenlijst PA 13 november 2019

1 Opening en mededelingen

1.1 Vaststellen van de agenda en spreektijdverdeling

1.2 Vaststellen van de concept-besluitenlijst van de vergadering van 30 oktober 2019

- Getekend raadsbesluit
- Raadsvoorstel "Vaststellen van de concept-besluitenlijst van de vergadering van 30 oktober 2019"
- Besluitenlijst PA 30 oktober 2019

1.3 Ingekomen stukken en ter inzage gelegde stukken voor de gemeenteraad

- Getekend raadsbesluit
- Raadsvoorstel "Vaststellen van de lijst van ingekomen stukken voor de raadsvergadering van 13 november 2019"
- Lijst van Ingekomen stukken (24 oktober tot en met 7 november)

2 Onderwerpen welke voor debat en besluitvorming worden voorgedragen

2.1 Vaststellen Ontwerp Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023

- Geamendeerde Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
- Getekend raadsbesluit
- Raadskameradvies t.b.v. de besluitvormende behandeling op 13-11-2019
- Raadsvoorstel "Ontwerp MJPB 2020-2023"
- Bijlage - Ontwerp MJPB 2020-2023
- Notitie betreffende behandeling Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023 (MJPB) en de belastingverordeningen d.d. 29-08-2019
- Raadsbrief "Addendum bij de MJPB 2020-2023" d.d. 22-10-19
- Bijlage - Addendum MJPB 2020
- Beantwoording technische vragen addendum
- Memo van wethouder Bouwkamp & wethouder Paping "Toelichting uitstel invoering DIFTAR naar 1-7-2020", d.d. 29-10-2019
- Memo van college van B&W "Verzoek om inlichtingen DIFTAR en afvalstoffenheffing" d.d. 30-10-2019
- Memo van wethouder Bouwkamp "Extra toelichting verschillen tabel uitstel DIFTAR ", d.d. 01-11-2019
- Bijlage - N.a.v. vragen DIFTAR en afvalstoffenheffing
- Verzoek om inlichtingen conform artikel 169lid3 gemeentewet diftar van het raadslid G.E. Elfrink
- Memo m.b.t. toezegging Paping financiën MJPB 23 oktober
- Bundel met (schriftelijke) technische vragen & antwoorden MJPB 2020-2023 (versie 05-11-2019)
- Memo bij antwoord technische vraag D66 - 26 'overzicht prognose en dekking'
- Vraag en antwoord Vragen - 2 oktober 2019 (versie 15-10-2019)
- Raadsbrief "Effecten septembercirculaire 2019", d.d. 01-10-2019
- Behandelresultaat 30 oktober 2019, vervolg meningsvormende (1) behandeling
- Overzicht met toezeggingen en afspraken d.d. 23-10-2019
- Sociale Tegenbegroting SP - Andere Keuzes Keihard Nodig

Verworpen amendement "Sociale Tegenbegroting 2020-2023 Andere Keuzes Keihard nodig" (19A76) van de fractie SP

Aangenomen amendement "Niet in mijn Wijk' (19A60) van de fracties CDA en VVD

Verworpen amendement "Shared Service Verenigingen" (19A61) van de fracties CDA en Arnhem Centraal

Aangenomen amendement "Open data" (19A64) van de fractie VVD en D66

Aangenomen amendement "Aanvullende coalitieafspraken wonen" (19A65) van de fracties GroenLinks, VVD, D66 en PvdA

Aangenomen amendement "Aanvullende coalitieafspraken zorg" (19A66) van de fracties GroenLinks, VVD, D66 en PvdA

Verworpen amendement "Minder belasting voor huishoudens, meer belasting voor vastgoedmagnaten" (19A67) van de fractie SP

Verworpen amendement "Minder belasting voor echte ondernemers, meer belasting voor vastgoedmagnaten" (19A68) van de fractie SP

Verworpen amendement "Minder belasting voor huurders, meer belasting voor pandjesbazen" (19A69) van de fractie SP

Verworpen amendement "Minder files, schonere lucht leveren geld op voor maatschappelijke opvang" (19A70) van de fractie SP

Aangenomen amendement "Eerlijke klimaatcijfers in de begroting" (19A71) van de fracties SP, Partij voor de Dieren en D66

Verworpen amendement "Geen positieve discriminatie" (19A72) van de fractie PVV

Verworpen amendement "Ouderen inclusief" (19A73) van de fractie PVV

Aangenomen amendement "Reservering budget tegemoetkoming dierenartskosten voor minima" (19A74) van de fractie Partij voor de Dieren

Verworpen amendement "Reservering budget nieuwbouw dierenasiel" (19A75) van de fracties Partij voor de Dieren en SP

Aangenomen amendement "Niet overhaast besluiten" (19A78) van de fracties D66, SP, CDA, Arnhem Centraal en Arnhemse Ouderen Partij

Ingetrokken motie "Onderzoek betaalbare sportkaart voor iedere Arnhemmer" (19M120) van de fractie Arnhem Centraal

Ingetrokken motie "Visie en uitvoeringsplan ouderen, gezondheid en bewegen" (19M121) van de fractie Arnhem Centraal

Ingetrokken motie "Afval en bedrijfsleven" (19M122) van de fractie Arnhem Centraal

Aangenomen motie "Impuls openbare toiletten in de binnenstad, de wijken én bij winkelcentra" (19M123) van de fracties CDA, ChristenUnie, VVD, D66 en PvdA

Aangenomen motie "Jeugdbudgetten reëel begroot, geen papieren werkelijkheid" (19M124) van de fracties D66, CDA, SP, PvdA, VVD, Arnhemse Ouderen Partij, PVV en Arnhem Centraal

Aangenomen motie "Concrete visie op circulair Arnhem" (19M125) van de fracties GroenLinks, VVD, D66 en PvdA

Verworpen motie "Niet nog meer bezuinigingen op (jeugd)zorg en opvang" (19M126) van de fractie SP

Aangenomen motie "Aanpak schimmelwoningen" (19M127) van de fractie SP

Verworpen motie "Onderzoek GRATIS parkeren in Arnhem na 18.00 uur" (19M129) van de fractie DENK Verenigd Arnhem

Verworpen motie "Parkeren voor een euro in Arnhem" (19M130) van de fractie DENK Verenigd Arnhem

Aangenomen motie "Dekking voor de Blauwe Golven" (19M135) van de fracties VVD, PvdA, GroenLinks, Arnhem Centraal, ChristenUnie en Partij voor de Dieren

Verworpen motie "Hogere prioriteit veiligheid" (19M136) van de fractie PVV

Aangenomen motie "Op naar een rookvrije generatie!" (19M137) van de fracties PvdA, ChristenUnie, D66 en GroenLinks

Aangenomen motie "Subsidieregeling burgerkracht sociaal domein" (19M138) van de fracties PvdA, GroenLinks, Arnhem Centraal, Partij voor de Dieren en D66

Aangenomen motie "Verbinding buurthuis met wijk" (19M139) van de fractie PvdA

Aangenomen motie "Gemeentelijk vastgoed voor maatschappelijke doeleinden" (19M140) van de fractie Partij voor de Dieren

Aangenomen motie "Budget curatieve plaagdierbestrijding inzetten voor het doel" (19M141) van de fractie Partij voor de Dieren

Verworpen motie "Miljoenenmeevaller van het Rijk terug naar de gemeentelijke tekorten in de zorg" (19M142) van de fractie SP

Aangenomen motie "Maak werk van (dekking voor) de Arnhemse standaard toegankelijkheid" (19M143) van de fracties VVD, D66, PvdA, CDA, GroenLinks en Arnhem Centraal

Ingetrokken motie "Aanpak complexe zorgfinanciering in het speciaal onderwijs" (19M144) van de fracties PvdA, ChristenUnie, GroenLinks, DENK Verenigd Arnhem en Arnhem Centraal

Ingetrokken motie "Gelderland Techniekregio (19M145)" van de fractie PvdA

Verworpen motie "Geld voor Blauwe Golven niet ten koste van de noden in de stad" (19M146) van de fractie SP

Verworpen motie "Plan C" (19M147) van de fractie ChristenUnie

Aangenomen motie "Armoede door de ogen van kinderen" (19M148) van de fracties D66, SP, PvdA en GroenLinks

Ingetrokken motie "Arnhem een écht gezonde stad" (19M150) van de fractie Arnhem Centraal

Verworpen motie "Van wijkprogramma's "voor de wijk" naar "van de wijk" (19M152) van de fractie Arnhemse Ouderen Partij

Verworpen motie "Sociale wijkteams minder werk, meer helderheid" (19M153) van de fractie Arnhemse Ouderen Partij

Aangenomen motie "Betere begeleiding nareizigers" (19M154) van de fracties GroenLinks, D66, PvdA en DENK Verenigd Arnhem

Aangenomen motie "Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn" (19M155) van de fracties GroenLinks, Partij voor de Dieren en DENK Verenigd Arnhem

Verworpen motie "Topprioriteit voor sociale huur en sociale koop" (19M156) van de fractie SP

Aangenomen motie "Aanvulling raadsvoorstel AKUfontein" (19M157) van de fracties Arnhem Centraal en PvdA

Aangenomen motie "Geen asielopvang op camping Arnhem" (19M158) van de fractie SP

Aangenomen motie "Geen erbarmelijke huisvesting van arbeidsmigranten op Camping Arnhem" (19M159) van de fractie SP

Aangenomen motie "Stop de toestroom naar Camping Arnhem" (19M160) van de fractie SP

Ingetrokken motie Metingen ivm biomassacentrales (19M161) van de fractie Arnhem Centraal.pdf

Verworpen motie "Geen Megalomane verbouwing van het Stadstheater" (19M162) van de fractie SP

2.2 Vaststellen Belastingverordeningen 2020 en wijziging APV

Getekend raadsbesluit "Vaststellen Belastingverordeningen 2020 en wijziging APV"

Getekend raadsbesluit "Verordening op de heffing en invordering van Onroerende-Zaakbelastingen 2020"

Getekend raadsbesluit "Verordening op de heffing en de invordering van Belastingen op Roerende Woon- en Bedrijfsruimten 2020"

Getekend raadsbesluit "Verordening op de heffing en de invordering van Rioolheffing 2020"

Getekend raadsbesluit "Verordening Parkeren en Parkeerbelastingen 2020"

Getekend raadsbesluit "Verordening op de heffing en de invordering van Leges 2020"

Getekend raadsbesluit "Verordening op de heffing en de invordering van Scheepvaartrechten 2020"

Getekend raadsbesluit "Verordening op de heffing en de invordering van Toeristenbelasting 2020"

Getekend raadsbesluit "Verordening op de heffing en de invordering van Reinigingsrechten 2020"

Getekend raadsbesluit "Wijzigingsverordening APV i.v.m. invoering Reinigingrecht"

Raadskameradvies t.b.v. de besluitvormende behandeling op 13-11-2019

Aangenomen amendement "Verwerking eenmalige verhoging OZB en RZB" (19A79) van de fracties GroenLinks, VVD, D66 en PvdA

Raadsvoorstel "Belastingverordeningen 2020 en wijziging APV"

Bijlage 1 - Toelichting op de belastingverordeningen 2020

Bijlage 2 - Afrondingsmethodiek tarieven gemeentelijke verordeningen

Bijlage 3 - Verordening op de heffing en invordering van Onroerende-Zaakbelastingen 2020

Bijlage 4 - Verordening op de heffing en de invordering van Belastingen op Roerende Woon- en Bedrijfsruimten 2020

Bijlage 5 - Verordening op de heffing en de invordering van Rioolheffing 2020

Bijlage 6 - Verordening op de heffing en de invordering van Leges 2020

Bijlage 7 - Verordening Parkeren en Parkeerbelastingen 2020

Bijlage 8 - Verordening op de heffing en de invordering van Scheepvaartrechten 2020

Bijlage 9 - Verordening op de heffing en de invordering van Toeristenbelasting 2020

Bijlage 10 - Verordening op de heffing en de invordering van Reinigingsrechten 2020

Bijlage 11 - Wijzigingsverordening APV i.v.m. invoering Reinigingrecht

Bijlage 12 - Vergelijkingstabel Rioolheffing 2019-2020

Bijlage 13 - Vergelijkingstabel Onroerende Zaakbelasting 2019-2020

Bijlage 14 - Vergelijkingstabel Roerende Zaakbelasting 2019-2020

Behandelresultaat 30 oktober 2019, vervolg meningsvormende (1) behandeling

Agenda Politieke Avond
13 november 2019

Locatie: Raadzaal
Voorzitter: A. Marcouch

1.	Opening en mededelingen
1.2	Vaststellen van de agenda en spreektijdverdeling
1.3	Vaststellen van de concept-besluitenlijst van de vergadering van 30 oktober 2019
1.4	Ingekomen stukken en ter inzage gelegde stukken voor de gemeenteraad
2.	Onderwerpen welke voor debat en besluitvorming worden voorgedragen
2.1	Vaststellen Ontwerp Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
2.2	Vaststellen Belastingverordeningen 2020 en wijziging APV

Moties MJPB 2020-2023
t.b.v. (b) behandeling 13 november 2019

Nummer	Titel	Indienende fracties	Notitie
19M120	Onderzoek betaalbare sportkaart voor iedere Arnhemmer	Arnhem Centraal	
19M121	Visie en uitvoeringsplan ouderen, gezondheid en bewegen	Arnhem Centraal	
19M122	Afval en bedrijfsleven	Arnhem Centraal	07 nov -techisch gewijzigd
19M123	Impuls openbare toiletten in de binnenstad, de wijken én bij winkelcentra	CDA - ChristenUnie - VVD - D66	07 nov & 11 nov & 12 nov - technisch/inhoudelijk gewijzigd
19M124	Jeugdbudgetten reëel begroot, geen papieren werkelijkheid	D66, CDA, SP, ChristenUnie, PvdA, VVD, Arnhemse Ouderen Partij, PVV en Arnhem Centraal	07 nov - technisch gewijzigd
19M125	Concrete visie op circulair Arnhem	GroenLinks - VVD - D66 - PvdA	12 nov - technisch gewijzigd
19M126	Niet nog meer bezuinigingen op (jeugd)zorg en opvang	SP	
19M127	Aanpak schimmelwoningen	SP	
19M128	Laat de Arnhemse horeca ondernemer niet in de steek	DENK Verenigd Arnhem	
19M129	Onderzoek ‘GRATIS parkeren in Arnhem na 18.00 uur’	DENK Verenigd Arnhem	13 nov - technisch gewijzigd
19M130	Parkeren voor een euro in Arnhem	DENK Verenigd Arnhem	

Moties MJPB 2020-2023
t.b.v. (b) behandeling 13 november 2019

Nummer	Titel	Indienende fracties	Notitie
19M131	Onderzoek bereik cultuurbeleid in Arnhem	DENK Verenigd Arnhem	
19M132	Vrijwillige registratie ambtenarenbestand	DENK Verenigd Arnhem	
19M133	Arnhemse buurtcafetaria's tegen eenzaamheid	DENK Verenigd Arnhem	
19M134	Op naar een concreet stappenplan	VVD - PvdA	07 nov - technisch gewijzigd
19M135	Dekking voor de Blauwe Golven	VVD - PvdA - GroenLinks - Arnhem Centraal - ChristenUnie - Partij voor de Dieren	
19M136	Hogere prioriteit veiligheid	PVV	
19M137	Op naar een rookvrije generatie!	PvdA - ChristenUnie - D66 - GroenLinks	13 nov - inhoudelijk gewijzigd
19M138	Subsidieregeling burgerkracht sociaal domein	PvdA - GroenLinks - Arnhem Centraal - Partij voor de Dieren - D66	11 nov - technisch gewijzigd
19M139	Verbinding buurthuis met wijk	PvdA	
19M140	Gemeentelijk vastgoed voor maatschappelijke doeleinden	Partij voor de Dieren	13 nov - inhoudelijk gewijzigd
19M141	Budget curatieve plaagdierbestrijding inzetten voor het doel	Partij voor de Dieren	
19M142	Miljoenenmeevaller van het Rijk terug naar de gemeentelijke tekorten in de	SP	

Moties MJPB 2020-2023
t.b.v. (b) behandeling 13 november 2019

Nummer	Titel	Indienende fracties	Notitie
	zorg		
19M143	Maak werk van (dekking voor) de Arnhemse standaard toegankelijkheid	VDD - D66 - PvdA - CDA - GroenLinks - Arnhem Centraal	11 nov - technisch gewijzigd
19M144	Aanpak complexe zorgfinanciering in het speciaal onderwijs	PvdA - ChristenUnie - GroenLinks - DENK Verenigd Arnhem - Arnhem Centraal	13 nov - inhoudelijk gewijzigd
19M145	Gelderland Techniekregio	PvdA	
19M146	Geld voor Blauwe Golven niet ten koste van de noden in de stad	SP	
19M147	Plan C	ChristenUnie	
19M148	Armoede door de ogen van kinderen	D66 - SP - PvdA - GroenLinks	
19M149	Jeugdbudgetten reëel begroot, geen papieren werkelijkheid	D66 - CDA - SP - ChristenUnie - PvdA - VVD - Arnhemse Ouderen Partij - PVV - Arnhem Centraal	13 nov - **INGETROKKEN** - was al ingediend als motie 19M124
19M150	Arnhem een écht gezonde stad	Arnhem Centraal	**NIEUW**
19M151	Jeugdzorg ook onze zorg	Arnhemse Ouderen Partij	**NIEUW**
19M152	Van wijkprogramma's "voor de wijk" naar "van de wijk	Arnhemse Ouderen Partij	**NIEUW**

Moties MJPB 2020-2023
t.b.v. (b) behandeling 13 november 2019

Nummer	Titel	Indienende fracties	Notitie
19M153	"Sociale wijkteams: minder werk, meer helderheid"	Arnhemse Ouderen Partij	**NIEUW**
19M154	Betere begeleiding nareizigers	GroenLinks - D66 - PvdA - DENK Verenigd Arnhem	**NIEUW** - 13 nov - technisch gewijzigd
19M155	Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn	GroenLinks - Partij voor de Dieren - DENK Verenigd Arnhem	**NIEUW** - 13 nov - inhoudelijk & technisch gewijzigd
19M156	Topprioriteit voor sociale huur en sociale koop	SP	**NIEUW**
19M157	Aanvulling raadsvoorstel AKUfontein	Arnhem Centraal - PvdA	**NIEUW**
19M158	Geen asielopvang op camping Arnhem	SP	**NIEUW**
19M159	Geen erbarmelijke huisvesting van arbeidsmigranten op Camping Arnhem	SP	**NIEUW**
19M160	Stop de toestroom naar Camping Arnhem	SP	**NIEUW**
19M161	Metingen ivm biomassacentrales	Arnhem Centraal	**NIEUW**

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Lea Manders - Arnhem Centraal
Titel motie	Onderzoek betaalbare sportkaart voor iedere Arnhemmer
Nummer Zaaknummer	**19M120** 401815

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:
- Sporten preventief een zeer belangrijke basis is voor de gezondheid van jong en oud;
- Veel mensen zich niet meer willen vastpinnen op een bepaalde sport of vast tijdstip;
- Er in Arnhem via het Sportbedrijf een sportkaart wordt uitgegeven voor E 45 per maand voor een beperkte doelgroep via een werksportkaart en studentensportkaart;
- Gelrepashouders met kortingen bij sportaanbieders terecht kunnen;
- Veel Arnhemmers met lagere of gemiddelde inkomens echter niet in aanmerking komen voor betaalbare sportpassen;
- In Arnhem op dit moment via ‘Bewegen in Arnhem‘ het mogelijk is om bij een beperkt aantal aanbieders te sporten via deze sportkaart voor E 21 per maand.

Overwegende dat:
- Het Sportbedrijf aangeeft mee te willen denken bij het doorontwikkelen van bestaande kaarten en te bekijken hoe hier meerdere doelgroepen bij bereikt kunnen worden;

Verzoekt het college om het Sportbedrijf te verzoeken aan de slag te gaan om te komen met een voorstel om de bestaande kaarten en mogelijkheden zo betaalbaar mogelijk door te ontwikkelen, waardoor zij toegankelijk zijn voor een grotere groep.

en gaat over tot de orde van de dag

Lea Manders - Arnhem Centraal

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Lea Manders - Arnhem Centraal
Titel motie	Visie en uitvoeringsplan ouderen, gezondheid en bewegen
Nummer Zaaknummer	**19M121** 401815

De Raad,
Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:
- Recent onderzoek aantoont dat sport en bewegen de risico's op dementie met 50% verminderen;
- Bewegen veel leed, achteruitgang en ellende kan voorkomen of vertragen;
- Bewegen cruciaal is bij het zelfstandig en gezond kunnen blijven functioneren en wonen van ouderen;
- Arnhem weinig inzet op ouderen en sporten, zeker waar het de oudste leeftijdsgroepen betreft (70 plus).

Overwegende dat:
- Ouderen graag zelfredzaam en gezond willen blijven;
- Er weinig structurele en veilige voorzieningen zijn voor de 70 plusser om te kunnen sporten en bewegen;
- Het belang daarvan niet te onderschatten valt, ook financieel voor de gemeente.

Verzoekt het college met een visie en uitvoeringsplan te komen om deze groep te bedienen en ondersteunen.

en gaat over tot de orde van de dag

Lea Manders - Arnhem Centraal

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Lea Manders - Arnhem Centraal
Titel motie	Afval en bedrijfsleven
Nummer Zaaknummer	**19M122** 401815

De Raad,
Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:
- burgers betalen voor verpakkingsafval waar ze niet om vragen
- zeker supermarkten consumenten opzadelen met veel verpakkingen
- het milieu erbij gebaat is zo weinig mogelijk afval en plastics te benutten
- indien plastics worden gebruikt dit - waar mogelijk - afbreekbaar of goed herbruikbaar dient te zijn
- waar mogelijk de consument kan kiezen producten met of zonder verpakking mee te nemen
- eerder een motie is ingetrokken met de toezegging van het college ermee aan de slag te gaan, waarbij verpakkingen niet echt aan bod zijn gekomen

Overwegende dat:
- De gemeentelijke invloed beperkt is
- Vooral positieve stimulansen mogelijk zijn vanuit gemeentebeleid
- Bedrijven gevoelig zijn voor positieve publiciteit, prijzen en aandacht

Draagt het college op werk te maken van de toezegging uit juni 2018 om producenten en verkopers aan te spreken tot het verminderen van afval door minder afval te produceren en te verkopen en hierbij ook te kijken naar positieve stimulansen

en gaat over tot de orde van de dag

Lea Manders - Arnhem Centraal

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Jan Hutten - CDA Daniël Becker – ChristenUnie Karin Kalthoff – VVD Sabine Andeweg – D66 Eric Greving – PvdA
Titel motie	Impuls openbare toiletten in de binnenstad, de wijken én bij winkelcentra
Nummer Zaaknummer	**19M123** 401815

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat

- Er in de openbare ruimte in Nederland (en ook Arnhem) een tekort aan openbare toiletten is.
- Er een grote groep mensen* is, die zich belemmerd voelen er op uit te gaan door het ontbreken van openbare toiletten. Deze groep blijft thuis, beweegt minder en eenzaamheid ligt mede hierdoor op de loer.

Overwegend dat:

- Het initiatief van PBA in de binnenstad van het beschikbaar stellen van toiletten met de WC free use sticker en de hogenood app een succes is. Ruim 20 binnenstadondernemers in Arnhem nemen inmiddels deel.
- De indienende fracties dit (particuliere) initiatief toejuichen. De gastvrijheid neemt toe en met de wetenschap van aanwezigheid van toiletten gaat een grote groep mensen zelfverzekerder op pad.
- Er zowel landelijk als lokaal steeds meer aandacht is voor de problematiek die hierdoor wordt veroorzaakt. Er wordt nagedacht over een norm die voorschrijft dat om de 500 meter in winkelcentra en drukke voetgangersgebieden een openbaar of opengesteld toegankelijk toilet moet komen. De Maag Lever en Darm Stichting en patiëntenverenigingen pleiten ervoor deze norm in de (Omgevings)wet of andere besluiten op te nemen. De indienende fracties

geloven niet perse in een norm, maar wel in de bedoeling zoals hiervoor beschreven.

Verzoeken het college,

- Op basis van de ‘Staat van de Stad’, inventarisatie sociale wijkteams en teams leefomgeving een overzicht te maken van locaties waar openbare toiletten van belang zijn voor inwoners en bezoekers van Arnhem om de gastvrijheid, participatie en mobiliteit te bevorderen.
- Daarbij te bekijken welke mogelijkheden er zijn aan de hand van de 500 meter ‘norm’ waarbij een combinatie van openbare toiletten in restaurants/winkels in combinatie met de installatie van aparte openbare toiletten afgewogen wordt.
- De gemeenteraad in 2020 van de uitkomsten en een investeringsplan** te voorzien.

** Ruim 2 miljoen buik- en blaaspatiënten, maar ook gehandicapten, vrouwen, ouders met jonge kinderen, dagjesmensen en toeristen.*

*** De kosten aanleg van een openbaar toilet bedragen tussen de € 70.000 en € 200.000 (informatie Maag, Lever, Darm Stichting). Door dit bedrag te kapitaliseren liggen de jaarlijkse kosten lager. Aanvullend zijn jaarlijkse onderhoudskosten noodzakelijk. Het is aan de gemeenteraad om uiteindelijk dekking te vinden.*

En gaat over tot de orde van de dag,

Jan Hutten – CDA
Daniël Becker – ChristenUnie
Karin Kalthoff – VVD
Sabine Andeweg – D66
Eric Greving - PvdA

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Sabine Andeweg - D66 Ine van Burgsteden - CDA Gerrie Elfrink - SP Daniël Becker - SP Eric Greving - PvdA Leendert Combée - VVD Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij Coen Verheij - PVV Guus van der Laak - Arnhem Centraal
Titel motie	Jeugdbudgetten reëel begroot, geen papieren werkelijkheid
Nummer Zaaknummer	**19M124** 401815

De Raad,
Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat;

- Gemeenten gebruik kunnen maken van de “boekhoudtruc” bij het jeugdbudget. En de gemeente Arnhem hier ook voor gekozen heeft. https://www.binnenlandsbestuur.nl/sociaal/nieuws/boekhoudtruc-jeugdbudget-wordt-massaal-omarmd.10910628.lynkx
- Gemeenten in hun meerjarenbegroting voor 2022 en 2023 een stelpost ‘extra middelen jeugd’ mogen opvoeren. Ze mogen, met andere woorden, ‘doen alsof’ ze ook in 2022 en 2023 extra jeugdzorggeld van het rijk krijgen.
- Er vooralsnog geen enkele garantie hiervoor is vanuit het Rijk dat deze aanname ondersteunt.

Overwegende dat;

- We de verplichting hebben om een structureel en reëel meerjarenperspectief te maken.
- Dit gebaar van het rijk leidt tot een papieren werkelijkheid
- Als we deze stelpost zouden opnemen, we weliswaar een structureel, maar geen reëel meerjarenperspectief hebben.

Verzoekt het college:

Uit het voordeel uit de septembercirculaire vanaf 2022 een reservering op te nemen van 3,5 miljoen euro vanaf 2022, die vervalt zodra duidelijk is dat de 3,5 miljoen vanuit het Rijk ook daadwerkelijk zullen worden uitgekeerd

en gaat over tot de orde van de dag

Sabine Andeweg - D66
Ine van Burgsteden - CDA
Gerrie Elfrink - SP
Daniël Becker - SP
Eric Greving - PvdA
Leendert Combée - VVD
Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij
Coen Verheij - PVV
Guus van der Laak - Arnhem Centraal

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Mark Coenders - GroenLinks Leendert Combée - VVD Sabine Andeweg - D66 Eric Greving - PvdA
Titel motie	Concrete visie op circulair Arnhem
Nummer Zaaknummer	**19M125** 401815

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:

- De Regio Arnhem Nijmegen is in 2018 uitgeroepen tot de beste circulaire regio van Nederland.

Overwegende dat:

- Met een nieuwe, concrete visie op circulaire economie willen we dit als gemeente verder versterken, zoals ook de ambitie was van de Veranderopgave Circulair Arnhem;
- Een circulaire stad en circulaire economie bijdraagt aan een stad die voorop loopt in de energietransitie, innovatie mogelijk maakt en bedrijven faciliteert in de aanpak van klimaatverandering;
- Een circulaire stad en circulaire economie zijn goed voor werkgelegenheid en milieu.

Verzoekt het college:

In 2020 te komen met een concrete visie op circulaire economie. Dit als een verbreding en verdieping van ons economisch beleid. Ambities in deze visie zijn onder andere:
- In te spelen op de economische en ecologische kansen die circulaire economie biedt
- Het stimuleren van bestaande en nieuwe bedrijven in innovatie en circulariteit;
- Het reduceren van gebruik van nieuwe grondstoffen (verlengen van de levensduur, efficiënt en duurzaam grondstoffenverbruik, grondstoffen opnieuw te gebruiken en grondstoffen te recyclen);

- Het creëren van extra werkgelegenheid.

Vanzelfsprekend geeft de gemeente hierbij zelf het goede voorbeeld bij inkoop en aanbestedingen.

en gaat over tot de orde van de dag

Mark Coenders - GroenLinks
Leendert Combée - VVD
Sabine Andeweg - D66
Eric Greving - PvdA

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Elfrink - SP
Titel motie	Niet nog meer bezuinigingen op (jeugd)zorg en opvang
Nummer Zaaknummer	19M126 401815

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat als gevolg van het coalitieakkoord,
- pandjesbazen en vastgoedmagnaten zijn beschermd tegen belastingverhoging;
- huishoudens worden geraakt door een forse verhoging van de afvalbelasting;
- de zorg en de jeugdzorg evenals de rest van het sociaal domein onevenredig zwaar worden getroffen door onnodige en maatschappelijk ongewenste bezuinigingsmaatregelen;

Spreekt uit dat als er verdere tekorten en tegenvallers optreden het sociaal domein van verdere bezuinigingen en besparingen is uitgesloten en dat het geld dan in de eerste plaats moet worden gehaald waar het zit, bij pandjesbazen en vastgoedmagnaten.

en gaat over tot de orde van de dag

Gerrie Elfrink - SP

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Sarah Dobbe - SP Abdurrahman Çetintaş - SP Gerrie Elfrink - SP
Titel motie	Aanpak schimmelwoningen
Nummer Zaaknummer	**19M127** 401815

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat,

- een op de drie kinderen moet opgroeien in een ongezond huis;[1]

- een op de vijf huizen schimmel en vochtproblemen heeft en dat het van belang is voor de gezondheid van de bewoners om dit zo snel als mogelijk aan te pakken;[2]

- er geen reden is om aan te nemen dat deze statistieken voor Arnhem zouden afwijken;[3]

- ook in Arnhem vele concrete gevallen van schimmelwoningen bekend zijn[4]

- veel van deze woningen in het bezit zijn van de woningbouwcorporaties;

- artikel 42 van de Woningwet bepaalt dat een corporatie met haar werkzaamheden naar redelijkheid moet bijdragen aan de uitvoering van het gemeentelijk volkshuisvestingsbeleid,[5]

Overwegende dat,

- schimmelwoningen de volksgezondheid bedreigen; kostbare aardgas verkwisten; energiearmoede in de hand werken en alles behalve duurzaam zijn;

Draagt het college op,

om bij het maken van de prestatieafspraken 2020 op basis van het door de raad vastgestelde volkshuisvestelijk kader topprioriteit te maken van het renoveren van schimmelwoningen;[6]

en gaat over tot de orde van de dag

Sarah Dobbe - SP
Abdurrahman Çetintaş - SP
Gerrie Elfrink - SP

[1] Algemeen Dagblad, 10 oktober 2019
[1] Kernpublicatie WooN2018
[1] Beantwoording college Art.44-vragen "Actie tegen ongezonde vocht en schimmel in huizen", d.d. 07-05-2019
[1] De Gelderlander, 23 maart 2018
[1] Woningwet
[1] Volkshuisvestelijk kader gemeente Arnhem 2019-2022

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Talip Aydemir - DENK Verenigd Arnhem
Titel motie	Laat de Arnhemse horeca ondernemer niet in de steek
Nummer Zaaknummer	**19M128** 401815

De Raad,
Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat
- De handhaving op de aanwezigheid van rookruimtes start vanaf 1 april 2020.
- Ondernemers een boete krijgen als de rookruimte nog in gebruik is als plek waar wordt gerookt.

Overwegende dat
- Veel Arnhemse ondernemers investeringen hebben gedaan om hun rookruimtes geschikt te maken voor de door de overheid gestelde voorwaarden
- De uitspraak van De Hoge Raad als een klap in het gezicht komt van alle horecagelegenheden in Arnhem
- De uitspraak van de Hoge Raad negatieve financiële effecten zal hebben voor Arnhemse cafe's
- Dat 1 april 2020 veel te vroeg is voor vooral de kleine horeca ondernemers om meteen aanpassingen te kunnen verrichten.

Verzoekt het college,
- Om samen met Arnhemse horecaondernemers in gesprek te gaan en samen maatregelen te nemen om onnodige en economische sancties in Arnhem te vermijden

en gaat over tot de orde van de dag

Talip Aydemir - DENK Verenigd Arnhem

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Talip Aydemir - DENK Verenigd Arnhem
Titel motie	Onderzoek ‘GRATIS parkeren in Arnhem na 18.00 uur’
Nummer Zaaknummer	**19M129** 401815

De Raad,
Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat
- Een goede bereikbaarheid, gratis parkeren en voldoende parkeerruimte belangrijk is voor de consument en ondernemer
- Detail Handel Nederland gemeenten oproept om bij de begrotingsbehandelingen de parkeertarieven stevig tegen het licht te houden

Overwegende dat
- Parkeren op straat steeds duurder wordt.
- De parkeergarages Centraal, Rozet en Musis niet altijd een alternatief bieden aan bezoekers van de steenstraat, hommelstraat en ’t Spijkerkwartier in de avonduren

Bezoekers van Arnhemse horecagelegenheden ook tijdens koude wintermaanden de stad in moeten kunnen gaan.

Verzoekt het college,
- Om een online enquete te houden om te achterhalen of er in Arnhem voldoende draagvlak is voor handhaving van het betaald parkeren na 18.00 uur

en gaat over tot de orde van de dag

Talip Aydemir - DENK Verenigd Arnhem

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Talip Aydemir - DENK Verenigd Arnhem
Titel motie	Parkeren voor een euro in Arnhem
Nummer Zaaknummer	**19M130** 401815

De Raad,
Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat
- Er veel leegstand is in de binnenstad van Arnhem
- Een goede bereikbaarheid, gratis parkeren en voldoende parkeerruimte belangrijk is voor de consument en ondernemer
- Detail Handel Nederland gemeenten oproept om bij de begrotingsbehandelingen de parkeertarieven stevig tegen het licht te houden
- En dat leegstand niet alleen komt vanwege de opkomst van online winkels
- Winkelcentrum Kronenburg steeds aantrekkelijker is geworden vanwege het gratis parkeren, terwijl het geen centrum is van Arnhem

Overwegende dat
- Parkeren op straat steeds duurder wordt (nu € 2,90 per uur).
- Parkeren in Arnhemse garages ook nog steeds extreem veel geld kost (nu € 2,52 per uur)
- De consument in Arnhem en vooral de regio altijd gestimuleerd moet worden om de binnenstad van Arnhem te bereiken
- Het niet voor iedereen altijd even makkelijk is om met OV heen en weer te reizen

Verzoekt het college,
- Om te onderzoeken of het in de eerste uren van het parkeren in Arnhemse garages structureel mogelijk is om tegen een gereduceerd tarief (shop en ride) te parkeren

en gaat over tot de orde van de dag

Talip Aydemir - DENK Verenigd Arnhem

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Talip Aydemir - DENK Verenigd Arnhem
Titel motie	Onderzoek bereik cultuurbeleid in Arnhem
Nummer Zaaknummer	**19M131** 401815

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat
- Het college de ambitie heeft om een inclusieve stad te bewerkstelligen

Overwegende dat
- Culturele activiteiten Arnhemmers aanzetten om elkaar vaker te ontmoeten en elkaar beter te begrijpen;
- Cultuuraanbod diverser moet zijn als uitgangspunt om zoveel mogelijk Arnhemmers te bereiken en met elkaar in aanraking te brengen.

Verzoekt het college,
- Om te onderzoeken welke groepen Arnhemmers nog onvoldoende bereikt worden in het huidige aanbod;
- Om in gesprek te treden met (huidige) culturele partners in de stad om inclusiviteit te bewerkstelligen en ruimte te bieden voor nieuwe initiatieven om Arnhemmers samen te brengen tijdens festivals en evenementen
- De gemeenteraad te informeren over de voortgang

en gaat over tot de orde van de dag

Talip Aydemir - DENK Verenigd Arnhem

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Talip Aydemir - DENK Verenigd Arnhem
Titel motie	Vrijwillige registratie ambtenarenbestand
Nummer Zaaknummer	**19M132** 401815

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat

- Alhoewel de Wet bescherming persoonsgegevens (Wbp) het verwerken van etnische persoonsgegevens in principe verbiedt, registratie van deze gegeven bij uitzondering alsnog mogelijk is;
- Organisaties zoals EY, ABN-AMRO en PwC, reeds gebruik maken van vrijwillige zelfregistratie van etniciteit, bij sollicitanten en werknemers, ter bevordering van het diversiteit- en inclusiebeleid; en met name de instroom, doorstroom en behoud van werknemers met diverse culturele achtergronden;
- Eerdere genoemde organisaties goede ervaringen hebben met de vrijwillige zelfregistratie van etniciteit.

Overwegende dat

- De gemeente als werkgever een weerspiegeling dient te zijn van de diverse Arnhemse samenleving;
- Met betrekking tot het diversiteit- en inclusiebeleid van de gemeente Arnhem als werkgever, er nog het nodige werk te verrichten is om het personeelsbestand een goede weerspiegeling te laten zijn van de samenleving;

Verzoekt het college,

- Een onderzoek te doen naar de manier waarop organisaties als een EY, ABN-AMRO en PwC de vrijwillige zelfregistratie van etniciteit ten behoeve van diversiteit- en inclusiebeleid hebben vormgegeven en geïmplementeerd;
- Om op basis van het onderzoek een werkwijze voor vrijwillige zelfregistratie van etniciteit voor de gemeente Arnhem vorm te geven en te implementeren;
- De gemeenteraad te informeren over de voortgang

en gaat over tot de orde van de dag

Talip Aydemir - DENK Verenigd Arnhem

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Talip Aydemir - DENK Verenigd Arnhem
Titel motie	Arnhemse buurtcafetaria's tegen eenzaamheid
Nummer Zaaknummer	**19M133** 401815

De Raad,
Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat
- Eenzaamheid een alsmaar groter wordend probleem is

Overwegende dat
- Buurtcafetaria's met programma gericht op het bestrijden van eenzaamheid een krachtig middel kunnen zijn bij het bestrijden van eenzaamheid

Verzoekt het college,
- Te onderzoeken of buurtcafetaria's in Arnhemse buurthuizen/wijkverenigingen met gezonde en goedkope maaltijden gericht op het bestrijden van eenzaamheid kunnen bijdragen aan de aanpak van eenzaamheid

en gaat over tot de orde van de dag

Talip Aydemir - DENK Verenigd Arnhem

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Bas van Es - VVD Vincent Bouma - PvdA
Titel motie	Op naar een concreet stappenplan
Nummer Zaaknummer	**19M134** 401815

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat

Er op pagina 147 en 148 van de MJPB 2020-2023 mooie ambities worden uitgesproken op het gebied van sport, gezondheid en preventie, maar er nog geen concreet stappenplan is waarin wordt ingegaan op de uitvoering.

Overwegende dat

Er op landelijk niveau veel aandacht wordt besteed aan preventie als één van de oplossingen voor de stijgende kosten in het zorgdomein. Dit gebeurt o.a. in het nationaal preventie-akkoord en het nationaal sportakkoord. Beide akkoorden breed gedragen worden bij zowel aanbieders als in de maatschappij.

Daarnaast steeds meer onderbouwde cijfers (https://www.kenniscentrumsport.nl/publicatie/de-social-return-on-investment) vrijkomen waaruit blijkt dat investeren in preventie middels o.a. sport en leefstijl aanzienlijke besparingen voor onze samenleving oplevert.

Verzoekt het college

Om voortvloeiend uit de ambities op pagina 147 en 148 van de MJPB, aangevuld met de actuele informatie uit het landelijke preventie- en sportakkoord en het onderzoek van het kenniscentrum voor sport (SROI), te komen met een concreet stappenplan (wat, wanneer en hoe) waarin deze ambities zijn verwerkt.

Dit stappenplan voor 1 april 2020 met de gemeenteraad te delen.

en gaat over tot de orde van de dag

Bas van Es - VVD
Vincent Bouma - PvdA

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Bas van Es - VVD Hanny van Nunen - PvdA Cyriel Prinsen - GroenLinks, Lea Manderds - Arnhem Centraal Daniël Becker - ChristenUnie Leo de Groot - Partij voor de Dieren
Titel motie	Dekking voor de Blauwe Golven
Nummer Zaaknummer	**19M135** 401815

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat

De gemeenteraad op 17 april 2019 met ruime meerderheid de motie 19M23 *(Op naar een uitvoeringsplan Blauwe Golven!)* heeft aangenomen waarin college wordt opgeroepen om met een uitvoeringsplan te komen voor de blauwe golven op basis van optie B2.

Het mooi en belangrijk is voor Arnhem dat de Blauwe Golven en het aangrenzende gebied worden opgeknapt en aangepast en dat we hier zo snel mogelijk mee willen beginnen.

Het college in de MJPB 2020-2023 voorstelt om 3,2 miljoen euro van de BR zuidelijke binnenstad over te hevelen naar de AR.

Er bij het overhevelen van 3,2 miljoen euro van de BR zuidelijke binnenstad naar de AR er (te) weinig budget is voor de ambities van de (zuidelijke)binnenstad waaronder de Blauwe Golven.

Overwegende dat

Het goed is als Arnhemmers op korte termijn ook gaan zien dat het de gemeente Arnhem haar ambities voor de blauwe Golven gaat uitvoeren.

Er in de MJPB 2020-2023 geen specifieke (geoormerkt) dekking is opgenomen voor de uitvoering van het plan voor de Blauwe Golven.

Er in de raadsbrief ‘de effecten septembercirculaire 2019’ een positieve ontwikkeling van het gemeentefonds ten opzichte van de MJPB 2020-2023 te lezen is.

Verzoekt het college

Om in het eerste kwartaal van 2020 het uitvoeringsplan Blauwe Golven aan de gemeenteraad voor te leggen.

Voor de dekking, naast de BR zuidelijke binnenstad, bij de PPN met dekking te komen en daarbij ook te kijken naar de ruimte die ontstaat als gevolg van de septembercirculaire.

Na de behandeling van het uitvoeringsplan zo spoedig mogelijk (kwartaal 2/3 2020) aan te vangen met de werkzaamheden.

en gaat over tot de orde van de dag

B. van Es - VVD
H. van Nunen - PvdA
C. Prinsen - GroenLinks
L. Manders - Arnhem Centraal
D. Becker - ChristenUnie
Leo de Groot - Partij voor de Dieren

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Coen Verheij - PVV
Titel motie	Hogere prioriteit veiligheid
Nummer Zaaknummer	**19M136** 401815

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat

- Dat de gemeenteraad van Arnhem voor de komende jaren in wil zetten op een daling van het aantal delicten naar een niveau dat aansluit bij het landelijke gemiddelde van gemeenten met de omvang van 100.000 - 300.000 inwoners.
- Dat de gemeente Arnhem volgens de huidige begroting op één gemeente na in de categorie 100.000 - 300.000 inwoners procentueel het allerminste uitgeeft aan veiligheid.
- Dat de gemeente Arnhem op het totaal aan bestedingen een volle procent minder uitgeeft aan veiligheid dan het gemiddelde aan bestedingen in de categorie gemeenten met 100.000 – 300.000 inwoners.

Overwegende dat

- De middelen om deze ambitie te bereiken toereikend moeten zijn om het doel realiseerbaar te maken.
- Bij het doel het gemiddelde aantal delicten te bereiken ook het relatieve gemiddelde aan bestedingen noodzakelijk is.
- Een dergelijke verschuiving van uitgaven veel impact heeft (1%) en daarom uitgesmeerd zou moeten worden over 4 jaar.

Verzoekt het college,

- Over een periode van 4 jaar de bestedingen aan veiligheid[1] in gelijke stappen op te schalen naar het procentuele gemiddelde van bestedingen aan veiligheid van gemeenten in de categorie 100.000 – 300.000 inwoners en de plannen hiervoor in de perspectiefnota te verwerken.

Toelichting:

Onderstaand overzicht is een door de fractie PVV gemaakt overzicht van de uitgaven aan veiligheid door de gemeenten met tussen de 100.000 en 300.000 inwoners gesorteerd op het percentage van de uitgaven aan veiligheid op het totaal aan uitgaven. Arnhem scoort daarbij het op één na laagste.

Gemeente	Inwoners	Uitgaven veiligheid	Uitgaven volledig	% V/tot	V/inwoner
Zaanstad	165.474	31.608.000	484.431.000	6,52%	€ 191
Haarlem	162.323	27.858.000	564.067.000	4,94%	€ 172
Maastricht	119.755	28.389.673	649.984.049	4,37%	€ 237
Breda	184.018	27.104.000	631.833.000	4,29%	€ 147
Zoetermeer	125.223	15.373.000	368.906.000	4,17%	€ 123
Alkmaar	109.077	15.314.000	393.069.000	3,90%	€ 140
Haarlemmermeer	155.417	15.833.000	436.000.000	3,63%	€ 102
Delft	103.429	13.383.000	375.976.000	3,56%	€ 129
Westland	109.936	10.398.000	293.859.000	3,54%	€ 95
Ede	116.800	13.453.000	409.003.000	3,29%	€ 115
Eindhoven	232.732	28.391.000	886.968.000	3,20%	€ 122
Tilburg	218.898	30.164.000	984.641.000	3,06%	€ 138
Dordrecht	119.026	16.824.000	554.259.000	3,04%	€ 141
Deventer	100.232	10.628.000	366.676.000	2,90%	€ 106
Enschede	158.607	20.635.000	720.484.000	2,86%	€ 130
's-Hertogenbosch	154.561	20.835.000	764.403.000	2,73%	€ 135
Alphen aan den Rijn	111.522	9.467.000	360.310.000	2,63%	€ 85
Leiden	124.854	13.920.000	547.662.000	2,54%	€ 111
Amersfoort	157.051	14.327.000	571.382.000	2,51%	€ 91
Almere	210.409	19.078.000	785.696.000	2,43%	€ 91
Nijmegen	177.150	18.700.000	774.300.000	2,42%	€ 106
Venlo	101.675	10.585.000	440.027.000	2,41%	€ 104
Zwolle	128.272	13.081.465	545.655.879	2,40%	€ 102
Groningen	230.863	25.532.000	1.070.365.000	2,39%	€ 111
Apeldoorn	163.380	13.717.000	602.294.000	2,28%	€ 84
Emmen	107.062	9.500.000	428.100.000	2,22%	€ 89

[1] Onder veiligheid bedoelen wij 1.Veiligheid volgens de "Regeling vaststelling taakvelden en verstrekking informatie voor derden": taakvelden gemeenten.

Arnhem	160.528	16.437.024	759.807.000	2,16%	€	102
Leeuwarden	123.527	12.684.000	597.800.000	2,12%	€	103

Gemiddeld	3,16%	€ 24.010.053
Verschil tov gemiddeld		€ 7.573.029

en gaat over tot de orde van de dag

Coen Verheij - PVV

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Hanny van Nunen - PvdA Nathalie Nede - ChristenUnie Sabine Andeweg - D66 Maud Dolsma - GroenLinks
Titel motie	Op naar een rookvrije generatie!
Nummer Zaaknummer	**19M137** 401815

Constaterende dat

- Roken niet bij een gezonde leefstijl hoort en meeroken schadelijk is voor de gezondheid;
- Op 6 november 2017 bij de MJPB 2018-2022 het amendement Rookvrije zones speeltuinen en sportparken met een grote meerderheid is aangenomen, maar deze maar gedeeltelijk uitgevoerd is;
- In de MJPB 2020-2023 bij S09 Gezondheid en Sport aangegeven wordt dat we het meeroken en het vroeg starten met roken onder kinderen willen voorkomen;
- De gemeente Nijmegen voor dit doel de krachten gebundeld heeft en een breed convenant gesloten heeft met de RadboudUMC, Radboud Universiteit, GGD en Iriszorg en zich aangesloten heeft als partner bij de Alliantie Nederland Rookvrij!, waardoor het draagvlak voor tabaksontmoediging kan worden vergroot en er een relatie ontstaat tussen de verschillende initiatieven;
- De gemeente Nijmegen een mooie uitvoeringsnotitie waarin duidelijke stappen gemaakt worden op weg naar een rookvrije generatie: https://wijzijngroengezondeninbewegingnijmegen.nl/wp-content/uploads/2019/02/Uitvoeringsnotitie-Rookvrije-Generatie-Nijmegen.pdf ;;

Overwegend dat:

- Roken jaarlijks 20.000 doden kost, waardoor er een noodzaak is om te werken aan een rookvrije generatie;
- De gemeente Arnhem nog niet als partner is aangesloten bij de Alliantie Nederland Rookvrij!;
- De stappen op weg naar een rookvrije gemeente in Arnhem nog maar beperkt zijn, terwijl er een uitgebreid stappenplan beschikbaar is via www.rookvrijegeneratie.nl;
- Als Gemeente Arnhem we kunnen leren van gemeenten die al vergelijkbare initiatieven ontwikkeld hebben;

Verzoekt het college,

- Als gemeente Arnhem aan te sluiten als partner van de Alliantie Rookvrij Nederland!;

- In overleg met de teams leefomgeving rookvrije speeltuinen in te voeren, zoals verzocht in de motie van 6 november 2017;
- In navolging van de gemeente Nijmegen een Arnhems convenant voor een rookvrije generatie te sluiten in samenwerking met de relevante partijen, waaronder het onderwijs;
- Vanuit de samenwerking met deze partners een overzicht te maken over wat er nodig is om tot een rookvrije generatie te komen en de raad ruim voor de Perspectiefnota 2021-2024 hierover te informeren.

En gaat over tot de orde van de dag,

Hanny van Nunen - PvdA
Nathalie Nede - ChristenUnie
Sabine Andeweg - D66
Maud Dolsma - GroenLinks

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Eric Greving - PvdA Mark Coenders - GroenLinks Guus van der Laak - Arnhem Centraal Mieke Hegge - Partij voor de Dieren Sabine Andeweg - D66
Titel motie	Subsidieregeling burgerkracht sociaal domein
Nummer Zaaknummer	**19M138** 401815

De raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat

- De subsidieregeling Burgerkracht Sociaal Domein loopt tot 31 december 2019
- Er nog geen besluit genomen is over een mogelijk vervolg van deze regeling
-

Overwegende dat

- De regeling succesvol is gebleken juist ook omdat de toepassing van de regeling gebeurt in samenspraak met inwoners, wijkteams leefomgeving en de gemeente;
- De betrokkenen inmiddels onderdeel zijn van een netwerk en aangesloten zijn bij bestaande initiatieven als de Ideeënmakelaars, de Adviesbrigade, Praktische Zaken, de Adviesgroep Innovatiefonds Burgerkracht, het BurgerServiceLab, de wijkteams leefomgeving, etc.
- De regeling hiermee onderdeel is geworden van het netwerk van inwoners die zich hard maken voor burgerparticipatie, betrokkenheid van inwoners en het ondersteunen van bewonersinitiatieven.
- Het ondersteunen van bewonersparticipatie van groot belang is om enthousiasme te behouden.
- Er nog geld beschikbaar is in de BR Burgerinitiatieven Sociaal Domein (€ 192.000,00 volgens MJPB 2020-2023, mogelijk meer als niet alles in 2019 is ingezet).
- Uit de regeling ook de Ideeënmakelaars worden gefinancierd.
-

Verzoekt het college,

- Het nog beschikbare geld in de BR Burgerinitiatieven Sociaal Domein beschikbaar te houden voor 2020;
- In 2020 samen met initiatiefnemers Burgerkracht in overleg te treden over het vervolg van de regeling na 2020.

En gaat over tot de orde van de dag,

Eric Greving - PvdA
Mark Coenders - GroenLinks
Guus van der Laak - Arnhem Centraal
Mieke Hegge - Partij voor de Dieren
Sabine Andeweg - D66

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Eric Greving - PvdA
Titel motie	Verbinding buurthuis met wijk
Nummer Zaaknummer	**19M139** 401815

De raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat
- Veel wijken in Arnhem een buurthuis hebben;
- De gemeente budget heeft om ontmoeten in de wijken te bevorderen
- waar bewoners behoefte hebben aan ontmoeten of eenzaam zijn er geen maatwerkvoorzieningen meer worden toegepast vanuit de WMO als er passende algemene voorzieningen beschikbaar zijn
- Dit een groter beroep doet op de voorliggende voorzieningen zoals de buurthuizen

Overwegende dat
- De meeste buurthuizen in Arnhem worden bestuurd én beheerd door vrijwilligers
- Deze vrijwilligers dat met een grote passie voor de buurt doen en veel waardering verdienen voor wat ze doen.
- De buurthuizen een essentiële rol spelen bij het ontmoeten in de buurt en nadrukkelijker in beeld komen als voorliggende voorziening;
- De buurthuizen daarin zeker voor zichzelf een rol zien maar bij het verbinden van (kwetsbare) wijkbewoners aan het buurthuis en het openstellen van het buurthuis voor meer groepen wijkbewoners ondersteuning kunnen gebruiken
- De verbinding tussen het buurthuis en de wijk daarom niet alleen een taak mag zijn van vrijwilligers maar ook een taak is van de gemeente.

Verzoekt het college,
- Om bij de Perspectiefnota in 2020 een plan op te stellen om de verbinding te maken tussen de activiteiten in buurthuizen en de bewoners van de wijk;

- Hierbij te onderzoeken wat hiervoor nodig is en hoe vrijwilligers het beste ondersteund kunnen worden; - Hierbij aan te geven welke middelen aanwezig of nodig zijn om dit te organiseren.
En gaat over tot de orde van de dag, Eric Greving - PvdA

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Leo de Groot - Partij voor de Dieren
Titel motie	Gemeentelijk vastgoed voor maatschappelijke doeleinden
Nummer Zaaknummer	**19M140** 401815

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:

- In de MJPB momenteel nog steeds inkomsten uit vastgoed opgenomen worden als taakstelling.
- Gemeentelijk vastgoed collectief bezit is.

Overwegende dat:

- Ons vastgoed gezamenlijk bezit is waar niet onuitputtelijk verkoopinkomsten uit kunnen worden gegenereerd.
- De gemeente een faciliterende rol heeft bij sociale en maatschappelijke initiatieven, waar niet zelden een vastgoedvraag aan is gekoppeld.
- De invulling, duurzaam hergebruik en maatschappelijke waarde bij verkoop van gemeentelijk vastgoed te vaak ondergeschikt is aan de financiële opbrengst.
- Een begroting die rekent met het interen op publiek bezit niet duurzaam is.

Verzoekt het college:

Gemeentelijk vastgoed bij voorkeur in te zetten voor maatschappelijke doeleinden.

en gaat over tot de orde van de dag

Leo de Groot - Partij voor de Dieren

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Leo de Groot - Partij voor de Dieren
Titel motie	Budget curatieve plaagdierbestrijding inzetten voor het doel
Nummer Zaaknummer	**19M141** 401815

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:

- In de MJPB geen specificatie terug te vinden is hoe de verdeling van uitgaven voor dierenwelzijn is.
- Het budget voor curatieve plaagdierbestrijding 24.000 euro is.

Overwegende dat:

- Het budget voor curatieve plaagdierbestrijding ondergebracht is bij de wijken.
- De wijkteams er geen weet van hebben dat dit het geval is.
- Dientengevolge het budget voor curatieve plaagdierbestrijding niet ingezet wordt voor het beoogde doel.

Verzoekt het college:

Via voorlichting over het thema 'curatieve plaagdierbestrijding' de wijken met het thema bekend te maken.
Er bij de wijken op aan te dringen dat initiatieven die in aanmerking komen voor het doel curatieve plaagdierbestrijding ook aanspraak moeten kunnen maken op het daarvoor beschikbaar gestelde budget.

en gaat over tot de orde van de dag Leo de Groot - Partij voor de Dieren

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Gerrie Elfrink - SP
Titel motie	Miljoenenmeevaller van het Rijk terug naar de gemeentelijke tekorten in de zorg
Nummer Zaaknummer	**19M142** 401815

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat
- het kabinet Rutte-Asscher in 2015 belangrijke taken in het sociaal domein zoals zorg en jeugdzorg heeft overgedragen aan gemeenten maar een belangrijk deel van de bijhorende budgetten achterhield voor het Rijk
- in de septembercirculaire miljoenen euro's aan meevallers van het Rijk voor de gemeente staan opgenomen
- dat het college voorstelt fors te bezuinigen op het sociaal domein
- ook het hernieuwde coalitieakkoord uitgaat van forse bezuinigingen op het sociaal domein

Overwegende dat
- gemeentelijke taken in het sociaal domein van groot belang zijn voor mensen die daar op zijn aangewezen

Draagt het college op
- de middelen uit de septembercirculaire bij de voorjaarsnota (of zoveel eerder) in zijn geheel toe te voegen aan de zorg, de jeugdzorg en overige noden in het sociaal domein

en gaat over tot de orde van de dag

Gerrie Elfrink - SP

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Karin Kalthoff - VVD Mattijs Loor - D66 Ria de Vries - PvdA Jan Hutten - CDA Maud Dolsma - GroenLinks Guus van der Laak - Arnhem Centraal
Titel motie	Maak werk van (dekking voor) de Arnhemse standaard toegankelijkheid
Nummer Zaaknummer	**19M143** 401815

De Raad,
Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat

- De gemeenteraad in maart 2019 groen licht heeft gegeven voor het invoeren van de Arnhemse Standaard Toegankelijkheid;
- Het APCG na een schouw een aantal belangrijke prioriteiten heeft geconstateerd t.a.v. het toegankelijk maken van openbare en gemeentelijke gebouwen waaronder de MFC's;
- De aanpassing van deze gebouwen ca. € 150.000 zal kosten;
- De raad sindsdien al een paar keer heeft gevraagd om goed naar te implementatie en dekking van de AST te kijken en werk te maken van de prioriteiten;
- Het college in de MJPB 2020-2023 nauwelijks ruimte neemt om de AST echt tot uitvoering te laten komen;
- Voor de inzet van ambtenaren binnen de bestaande budgetten 2020 dekking is gezocht, maar niet voor de inzet van de ervaringsdeskundigen;
- Het college in eerdere besprekingen heeft aangegeven budget vrij te zullen maken voor de AST;
- Er mogelijk middelen binnen het budget inclusie voor 2019 niet besteed zullen worden.

Overwegende dat

- Het belangrijk is om de AST niet alleen voor nieuwe gebouwen maar ook voor openbare ruimten en evenementen te hanteren;
- Het belangrijk is dat de AST geen 'papieren norm of een norm voor de bühne' is;

- We, als we daadwerkelijk willen dat iedereen mee kan doen, van de AST een echte norm met bijbehorende middelen moeten maken.

Verzoekt het college

- Een eventueel restant van de middelen inclusie voor 2019 voortvarend in te zetten bij aanpak prioritaire gebouwen (lijst APCG);
- Uiterlijk bij de perspectiefnota 2020 (en waar mogelijk eerder) een aangepast uitvoeringsplan Arnhemse Standaard Toegankelijkheid aan de gemeenteraad voor te leggen. In dit plan de AST ook uit te werken voor evenementen en openbare ruimte;
- Voor zover binnen reguliere (onderhouds)budgetten nu geen ruimte is, de budgetten uit te breiden ten behoeve van de AST en dit in het plan op te nemen, inclusief de inzet van ervaringsdeskundigen.

en gaat over tot de orde van de dag

Karin Kalthoff - VVD
Mattijs Loor - D66
Ria de Vries - PvdA
Jan Hutten - CDA
Maud Dolsma - GroenLinks
Guus van der Laak - Arnhem Centraal

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking	MJPB 2020-2023
Motie van	Hanny van Nunen - PvdA Daniël Becker - ChristenUnie Maud Dolsma - GroenLinks Talip Aydemir - DENK Verenigd Arnhem Guus van der Laak - Arnhem Centraal
Titel motie	Aanpak complexe zorgfinanciering in het speciaal onderwijs
Nummer Zaaknummer	**19M144** 401815

Constaterende dat

- Alle kinderen het recht hebben op onderwijs en om zich zo goed mogelijk te ontwikkelen;
- Voor zorgintensieve kinderen is het sinds de decentralisaties van de zorg ingewikkelder geworden om zorg op scholen voor speciaal onderwijs goed te organiseren. Dit gaat ten koste van zowel de zorg als het onderwijs;
- De financiering van de zorg in onderwijstijd is een ingewikkeld vraagstuk dat al lang speelt en waar spanning voelbaar is tussen de collectieve benadering van onderwijs en de individuele benadering vanuit de zorg
- In de kamerbief Onderwijs en zorg van 23 november 2018 dit als knelpunt beschreven staat en er op verschillende plaatsten zoals Nijmegen en Goes al pilots gestart zijn;
- Het college in de MJPB aangeeft dat de koppeling tussen zorg en onderwijs versterkt dient te worden;

Overwegend dat:

- De raadsleden bij een werkbezoek aan de onderwijsinstelling Lichtenbeek (onderdeel van de Onderwijsspecialisten) geïnformeerd zijn over het knelpunt van complexe financiering, waarbij men zoekende is naar een passende oplossing om de kwaliteit van zorg en onderwijs te kunnen blijven borgen;
- Zonder een andere oplossing voor dit vraagstuk de werkdruk van deze docenten onacceptabel hoog wordt en de kwaliteit van het onderwijs in het geding komt;

Verzoekt het college,

- Op korte termijn in gesprek te gaan met de onderwijsinstellingen, sociale wijkteams, het samenwerkingsverbanden en het zorgkantoor op zoek naar een (innovatieve) oplossing voor de complexe financiering waarbij een betere aansluiting onderwijs-jeugdhulp centraal staat. De raad hierover voor de Perspectiefnota te informeren.

En gaat over tot de orde van de dag, Hanny van Nunen - PvdA Daniël Becker - ChristenUnie Maud Dolsma - GroenLinks Talip Aydemir - DENK Verenigd Arnhem Guus van der Laak - Arnhem Centraal

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Hanny van Nunen - PvdA
Titel motie	Gelderland Techniekregio
Nummer Zaaknummer	**19M45** 401815

Constaterende dat

- In de MJPB 2020-2023 bij programma S03 Economie onder ambitie staat dat we inzetten op de versterking van de samenwerking van bedrijven en kennisinstellingen rondom Human Capital, zodat we samen met het bedrijfsleven en onderwijsinstellingen kunnen anticiperen op wat de maatschappij ‘straks’ nodig heeft;
- Er een groot tekort is aan technisch vakmensen in Gelderland;
- Kinderen die op jonge leeftijd in aanraking komen met techniek eerder voor een studie in de techniek kiezen;
- Er voldoende aanbod in Gelderland is en men de regio helemaal niet uit hoeft voor innovatie, een leuke baan, studie of onderzoeksplek in de techniek;

Overwegend dat:

- Er door individuele actoren veel aan techniekpromotie gedaan wordt maar de uitdaging is om krachten te bundelen, samen te werken en meerwaarde te creëren;
- Dat vanuit de Gelderse Triple Helix in opdracht van de stuurgroep Techniekpact Smart&Sustainable momenteel een haalbaarheidsonderzoek loopt om tot een duurzame verankering van een groot Gelders Tech event met landelijke uitstraling te komen, waarbij het verbinden van de lokale initiatieven in een estafettejaar, beginnend bij het jaarcongres Techniekpact (mei/juni 2020 in Wageningen) meerwaarde voor de hele regio kan opleveren;

Verzoekt het college,

- Met het oog op het belang van het versterken van de Human Capital Agenda dit initiatief te omarmen. Gezien het belang van techniek in deze stad niet alleen als ambassadeur voor dit initiatief op te gaan treden, maar ook actief te faciliteren en ondersteunen met het zoeken naar financiering voor de promotie van Gelderland als dé techniekregio.

En gaat over tot de orde van de dag,

Hanny van Nunen - PvdA

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Gerrie Elfrink - SP
Titel motie	Geld voor Blauwe Golven niet ten koste van de noden in de stad
Nummer Zaaknummer	**19M146** 401815

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Gezien dat
- gezien het raadsbesluit waarin het college opdracht heeft gekregen met een plan te komen waarin de blauwe golven als kunstwerk gerenoveerd gaan worden met behoud en uitbreiding van de parkeerfunctie
- gezien de kostenraming van 8,7 miljoen tot 9 miljoen euro voor de uitvoering van een dergelijk plan,

Overwegende dat
- hiervoor geen budget is gereserveerd,
- gezien de septembercirculaire die Arnhem miljoenen euro's aan extra rijksmiddelen in het vooruitzicht stelt,
- gezien de voorgenomen gemeentelijke bezuinigingen op de (jeugd)zorg,
- overwegende dat kwetsbare ouderen en kinderen in nood daarvan de dupe dreigen te worden,
- gezien de overige noden en wensen in de gemeente,
- gezien de extra middelen van €700.000,- per jaar die door de raad aan de autobereikbaarheid zijn toegewezen, als gevolg van coalitieafspraak 3.6,
- gezien de extra middelen die door de raad aan cultuur zijn toegewezen als gevolg van coalitieafspraak 3.12, te weten; zoals het op peil houden van de taakvelden 5.3 t/m 5.6 gecorrigeerd voor inflatie en daarboven op de €1.6 miljoen per jaar voor cultuurhuisvesting.

Spreekt uit dat
- ten einde de middelen uit de septembercirculaire voor andere noden en wensen beschikbaar te houden;
- een eventueel budget voor ‘de blauwe golven’ in de begroting van cultuur en bereikbaarheid & parkeren gevonden kan en moet worden,

en gaat over tot de orde van de dag

Gerrie Elfrink - SP

Bijeen op	13 November 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Daniël Becker - ChristenUnie
Titel motie	Plan C
Nummer Zaaknummer	**19M147** 401815

De Raad,
Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:

- De MJPB sluitend is, maar ook enige onzekerheden bevat;
- Het college de raad in de MJPB voorstelt om een stelpost op te voeren als inkomsten ten bate van het jeugdzorgbudget;

Overwegende dat:

- Het niet zeker is dat deze gelden ook daadwerkelijk door het rijk ter beschikking zullen worden gesteld aan de gemeenten;
- De voorgestelde efficiëntieslagen in de zorg niet meteen baten maar wel implementatiekosten met zich mee zullen brengen;
- Het ook niet zeker is dat de voorgestelde vermindering van verblijfszorg in de jeugdzorg ook werkelijk gerealiseerd kan worden;
- De OZB inkomsten beïnvloedbaar zijn door de gemeente Arnhem.

Spreekt uit:

- Dat wanneer bij de behandeling van de jaarrekening 2019 blijkt dat de meerkosten voor de WMO, jeugdzorg en doelgroepenvervoer de daarvoor beschikbaar gestelde reserves hebben overstegen hij (op het eerstvolgende geschikte moment) de OZB zal verhogen met maximaal 3,75% bovenop de verhoging van 1,25% die afgesproken is in november 2019 door de coalitiepartijen.
- Dat de opbrengst van deze maatregel ingezet zal worden om de meerkosten op het gebied van WMO, jeugdzorg en doelgroepenvervoer op te vangen.

en gaat over tot de orde van de dag

Daniël Becker - ChristenUnie

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking	Motie
Motie van	Sabine Andeweg - D66 Gerrie Elfrink - SP Eric Greving - PvdA Marie-José Navis - GroenLinks
Titel motie	Armoede door de ogen van kinderen
Nummer Zaaknummer	**19M148** 401815

De raad,
Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat;

- 20% van de Arnhemse huishoudens in armoede leeft;
- Deze groep vaak met schulden te maken heeft en voor een groot deel bestaat uit gezinnen met (jonge) kinderen;
- De Arnhemse Armoede agenda tot 2018 liep en er geen vervolg voorzien was;

Overwegende dat;

- In voorliggende begroting de betrokkenheid van kinderen/jongeren nergens wordt benoemd.
- Het College itt wat in de begroting stond niet voornemens was een separaat visie document voor te leggen aan de gemeenteraad van Arnhem op het gebeid van armoede-schulden-werk en zorg
- Het College na aandringen van de raad heeft toegezegd met een geïntegreerde visie en aanpak op het gebied van armoede-schulden-werk en zorg te komen.
- Jongeren op dit moment niet gevraagd wordt waar zij behoefte aan hebben en dit daardoor ook niet meegenomen kan worden in de visie

Verzoekt het college:

- Vooruitlopend op de toegezegde visie met een startnotitie te komen waarin oa wordt aangegeven hoe kinderen/jongeren worden betrokken bij de totstandkoming van de visie.
- De inbreng van kinderen/jongeren voldoende te betrekken bij de tot stand koming van de visie en aanpak op het gebied van armoede-schulden-werk en zorg.

En gaat over tot de orde van de dag

Sabine Andeweg (D66)
Gerrie Elfrink (SP)
Eric Greving (PvdA)
Marie-José Navis (GroenLinks)

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	Nov 2019
Ter bespreking van	MJPB
Motie van	Lea Manders - Arnhem Centraal
Titel motie	Arnhem een écht gezonde stad
Nummer Zaaknummer	**19M150** 401815

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:
- Arnhem een écht gezonde stad wil zijn;
- Het stimuleren van een gezonde leefstijl bijdraagt aan een gezonde stad;
- Alle vormen van roken en drugsgebruik niet bij een gezonde leefstijl horen;
- Het gebruik van drugs een gevaar vormt in het verkeer;
-

Overwegende dat:
- Niet alleen (weed) roken een verslaving is, maar ook het (veelvuldige) gebruik van andere drugs en alcohol;
- Een xtc-pilletje nu al minder kost dan een biertje en dat de markt overspoeld wordt met goedkope, risicovolle pillen;
- Er in de horeca rookruimtes worden geruimd, maar er tegelijkertijd volop gerookt en meegerookt wordt in coffeeshops en shisha-lounges;
- Criminoloog Toine Papens aangeeft dat alleen repressie tegen drugscriminaliteit niet helpt, maar dat preventie nodig is in de vorm van intensieve wijk- en jongerenzorg;
- Dat een goed afgestemd lokaal beleid broodnodig is zowel preventief, regelgevend als controlerend.

Verzoekt het college - gezien de grote en toenemende problematiek – samen met de gemeenteraad te komen tot een integraal lokaal beleid waar het roken, alcohol en drugs betreft.

en gaat over tot de orde van de dag

Lea Manders - Arnhem Centraal

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij
Titel motie	Jeugdzorg ook onze zorg
Nummer Zaaknummer	**19M151** 401815

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat
- de gemeente een belangrijke verantwoordelijkheid heeft als het gaat om de jeugdzorg;
- de jeugdzorg blijkens rapportages vanuit diezelfde jeugdzorg onder grote druk staat;
- de organisaties belast met jeugdzorg al lange tijd aansturen op meer (financiële) middelen;
  wij een adequate jeugdzorg voorstaan, waarbij de belangen van de jeugd altijd voorop staat;

Overwegende dat
Overwegende dat
- de gemeente belast is met een belangrijk deel van financiering van de jeugdzorg;
- vanuit de organisaties belast met jeugdzorg wordt aangedrongen op meer (financiële) middelen;
- de gemeente aanzienlijk bijdraagt aan de kosten van jeugdzorg;
- de jeugd de beste zorg verdient;
- de gemeente geen zicht heeft in de effectiviteit en de noodzakelijkheid van de door de organisaties van jeugdzorg voorgestelde maatregelen, anders dan uit rapportages van diezelfde jeugdzorg;

het wenselijk is dat de gemeente beschikt over informatie over de effectiviteit en noodzakelijkheid van de door de organisatie van jeugdzorg voorgestelde maatregelen om

Verzoekt het college

1. onderzoek te (laten) doen naar de effectiviteit en de noodzakelijkheid van de door de organisaties van jeugdzorg voorgestane maatregelen, middels inschakeling van de doelgroep, waaronder ook met name ook ouders en kinderen;
2. de raad te rapporteren over de bevindingen van het onderzoek;

Besluit:

3. dat de raad een raadswerkgroep instelt, die als onderdeel van het onder 1 bedoelde onderzoek, onder meer een hoorzitting houdt om zicht te krijgen op de behoeften ter zake van

en gaat over tot de orde van de dag

Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij

Toelichting:

Van de zijde van jeugdzorginstellingen wordt bij herhaling om meer geld gevraagd en – recent – om meer plaatsen pleegzorg. Jeugdzorginstellingen krijgen per onder toezichtstelling (OTS) en per uithuisplaatsing (UHP) een forse financiële vergoeding. Er is dan ook geen prikkel om het OTS en UHP te beperken. De rechter besluit tot deze maatregelen op basis van een summier rapport, waarvoor de rechter maximaal 30 minuten tijd heeft. Het summiere rapport duidt niet op rapportage inzake de waarheid, maar de indruk van de maatschappelijk werker. Er zijn natuurlijk situaties waarin een OTS of UHP terecht is. Wellicht mede vanwege de financiële prikkel en omdat men geen enkel risico wil lopen, komen jeugdzorginstellingen al snel tot een advies om een OTS of UHP op te leggen. Het verdient aandacht om nu eens niet (blind) op de vraag van de jeugdzorginstellingen af te gaan, maar op basis van de praktijk zelf onderzoek in te stellen.
Een UHP – zonder grondige reden – is in strijd met artikel 9 van het Internationale Verdrag inzake de Rechten van het Kind.

De motie voorziet in een dergelijk onderzoek, waarbij de raad ook een rol heeft.

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij
Titel motie	Van wijkprogramma's "voor de wijk" naar "van de wijk"
Nummer Zaaknummer	**19M152** 401815

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat

- wijkprogramma's moeten zorgen voor belangrijke pijlers die inwoners ruimte en invloed geven om actief verantwoordelijkheid te dragen voor de ontwikkeling van hun wijk;
- wijkprogramma's ook de basis vormen voor de bekostiging van activiteiten die door inwoners kunnen worden aangedragen;
- de besteding van het wijkbudget zich in belangrijke mate onttrekt aan het oog van de (geïnteresseerde) wijkbewoner;

Overwegende dat

- de teams leefomgeving de gemeente vertegenwoordigt in de wijken;
- de inhoud van de wijkprogramma's per wijk varieert, gelet op de wensen en behoeften in de wijk;
- de wensen van wijkbewoners – binnen de gegeven wettelijke-, financiële- en gemeentebrede kaders en uitgangspunten – zoveel als mogelijk moeten worden gehonoreerd;
- tot op heden teams leefomgeving wijkprogramma's hebben opgesteld;
- het wenselijk is dat het wijkprogramma is gebaseerd op een breed draagvlak vanuit de wijk;
- het wenselijk is dat wijkbewoners op een transparante wijze (kunnen) beoordelen hoe het wijkbudget is besteed;

Verzoekt het college

1. de teams leefomgeving opdracht te geven dat zij in nadrukkelijk overleg met (geïnteresseerde) wijkbewoners komen tot een wijkprogramma;
2. te vermelden op welke wijze bewoners en partners zijn betrokken, wie erbij zijn betrokken, wat het effect van deze betrokkenheid geweest, wat heeft het teweeg gebracht en wat is er aangepast of anders;
3. de besteding van wijkbudgetten en ambtelijke inzet op een transparante wijze plaatsvinden.

en gaat over tot de orde van de dag

Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij
Titel motie	Sociale wijkteams: minder werk, meer helderheid
Nummer Zaaknummer	**19M153** 401815

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat
- sociale wijkteams de schakel vormen tussen de gemeente en de zorgvrager;
- sociale wijkteams trachten een op maat aangebonden zorgpakket aan de zorgvrager aan te bieden;
- zorgvragers kunnen worden onderscheiden in zorgvragers voor tijdelijke zorg en zorgvragers voor permanente zorg;
- zorgvragers voor permanente zorg – mensen met chronische beperkingen/aandoening – bij herhaling worden geconfronteerd met checks door sociale wijkteams;

de vaststelling van het zorgpakket door het sociale wijkteam niet altijd tot tevredenheid

Overwegende dat
- sociale wijkteams een hoge werkdruk ervaren;
- zorgvragers voor permanente zorg niet (onnodig) moeten worden belast met checks van de zijde van het sociale wijkteam, mede omdat zulks als erg onaangenaam en confronterend wordt ervaren;
- het huisbezoek door twee leden van het sociaal wijkteam niet altijd als prettig wordt ervaren, vooral niet als de zorgpakket niet in overeenstemming is met de wens van de zorgvrager;

de uitspraak van het sociale wijkteam over de gebonden zorg als definitief wordt gezien

Verzoekt het college

1. de sociale wijkteams op te dragen om zorgvrager voor permanente zorg niet meer – stelselmatig
   - periodiek te checken op de zorgbehoefte;
2. de sociale wijkteams op te dragendat tijdens elk huisbezoek een duidelijke kaart*) wordt achtergelaten voorzien (1) de mededeling dat tegen het aangeboden zorgpakket bezwaar kan worden gemaakt en (2) van een telefoonnummer, liefst van iemand buiten het sociale wijkteam, waarmee de zorgvrager ruggenspraak kan houden over het huisbezoek en het aangeboden zorgpakket.

en gaat over tot de orde van de dag

Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij

*) geen visitekaartje, maar een kaart van A5 formaat met groot lettertype.

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Marie José Navis - GroenLinks Mark Coenders - GroenLinks Mattijs Loor - D66 Susan van Ommen - D66 Eric Greving - PvdA Talip Aydemir - DENK Verenigd Arnhem
Titel motie	Betere begeleiding nareizigers
Nummer Zaaknummer	**19M154** 401815

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:

- Een afname van het aantal afgeronde inburgeringstrajecten zichtbaar is,
- Met de nieuwe inburgeringsplannen alleen toekomstige nieuwkomers ondersteund kunnen worden,
- Begeleiding naar werk niet vanzelfsprekend is op het moment dat er een kostwinner is,
- De meeste nareizigers vrouw zijn,
- Het Kennisplatform Integratie en Samenleving (KIS) in 2018 kritisch oordeelde over de begeleiding ar werk van vrouwelijke statushouders.

Overwegende dat:

- Inburgeren en begeleiding naar werk bijdragen aan het beter beheersen van de Nederlandse taal, kansen op een baan vergroten, bijdraagt aan emancipatie en zelfredzaamheid van nieuwkomers,
- Nareizigers bij aankomst in Nederland al een achterstand hebben opgelopen ten opzichte van hun partner,
- Inburgering en begeleiding bijdraagt aan zelfstandigheid van vrouwen,
- De gemeente Arnhem alle nieuwe Arnhemmers in principe gelijke ontwikkelmogelijkheden moet bieden.

Verzoekt het college:

- In kaart te brengen hoe nareizigers met een inburgeringsverplichting (die niet onder de nieuwe inburgeringsaanpak vallen) het beste ondersteund kunnen worden bij inburgering en begeleiding naar werk,
- Met een voorstel te komen voor betere ondersteuning bij inburgering en begeleiding naar werk voor nareizigers,
- In dit voorstel kansengelijkheid voor alle nieuwe Arnhemmers als uitgangspunt te hanteren,
- Dit voorstel voor te leggen aan de raad voor de perspectiefnota.

en gaat over tot de orde van de dag

Marie José Navis - GroenLinks
Mark Coenders - GroenLinks
Mattijs Loor - D66
Susan van Ommen - D66
Eric Greving - PvdA
Talip Aydemir - DENK Verenigd Arnhem

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Marie José Navis - GroenLinks Mark Coenders - GroenLinks Leo de Groot - Partij voor de Dieren Talip Aydemir - DENK Verenigd Arnhem
Titel motie	Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn
Nummer Zaaknummer	**19M155** 401815

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat

- de Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn afloopt in 2020
- de Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn in oktober 2018 geëvalueerd is,
- uit deze evaluatie een aantal aandachtspunten geformuleerd zijn,

Overwegende dat

- in de evaluatie het college aangeeft dat er aandachtspunten zijn omtrent de opvang van (wilde) dieren, dierenleed, gevonden dieren en bijtincidenten, en deze te willen onderzoeken of oppakken,
- het opstellen van een nieuwe Uitvoeringsagenda gepaard gaat met verruimde ambitie,
- deze ambitie door middel van een beleidsmatig vervolg op onderzoek of aanpak vraagt om de inzet van middelen,

Verzoekt het college

- voor de perspectiefnota met een nieuw, geactualiseerde en ambitieuze Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn 2021/2025 te komen, en bij de perspectiefnota de middelen voor de Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn expliciet toe te wijzen aan dierenwelzijn.

en gaat over tot de orde van de dag

Marie José Navis - GroenLinks
Mark Coenders - GroenLinks
Leo de Groot - Partij voor de Dieren
Talip Aydemir - DENK Verenigd Arnhem

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Sarah Dobbe - SP Abdurrahman Çetintaş - SP Gerrie Elfrink - SP
Titel motie	Topprioriteit voor sociale huur en sociale koop
Nummer Zaaknummer	**19M156** 401815

De raad van Arnhem in vergadering bijeen;

gehoord de beraadslagingen,

Gezien het regionaal woning onderzoek van Companen waaruit blijkt dat er een groot woningtekort is in Arnhem, met name voor het segment ‘betaalbare koop’ (bijlage I),

Constaterende dat
- de behoefte aan aanvullende nieuwbouw sociale huur kleiner is, maar dat de druk op de sociale huur relatief hoog is (bijlage II),
- mensen die in financieel opzicht afhankelijk zijn van sociale woningbouw of sociale koop niet kunnen uitwijken zonder daarbij op de één of andere manier in de knel te komen,
- de voorraad sociale huur de afgelopen anderhalf jaar is geslonken doordat huren zijn verhoogd tot boven de aftoppingsgrens (bijlage III),

Overwegende dat
- we zuinig moeten zijn op de bestaande voorraad sociale huurwoningen, omdat sloop-en-nieuwbouw erg duur is,
- er zoveel mogelijk woningen gebouwd moeten worden, maar dat de segmenten sociale huur en sociale koop daarbij op korte termijn prioriteit moeten krijgen omdat mensen die hiervan afhankelijk zijn weinig alternatief hebben,
- het is gelukt om tussen 2012 en 2017 heel veel sociale huurwoningen nieuw te bouwen, van de totale nieuwbouw (43% gemiddeld, tot wel 69% in 2013 - zie bijlage IV),

Verzoekt het college
- een rem te zetten op huurverhogingen van sociale huurwoningen boven de aftoppingsgrens,
- een rem te zetten op de verkoop van sociale huurwoningen,
- bij nieuwbouwprojecten de bouw van sociale huurwoningen zoveel mogelijk naar voren te halen, totdat het tekort is ingelopen,
- er zorg voor te dragen dat het aandeel sociale koop in de nieuwbouw jaarlijks minimaal 45% bedraagt,

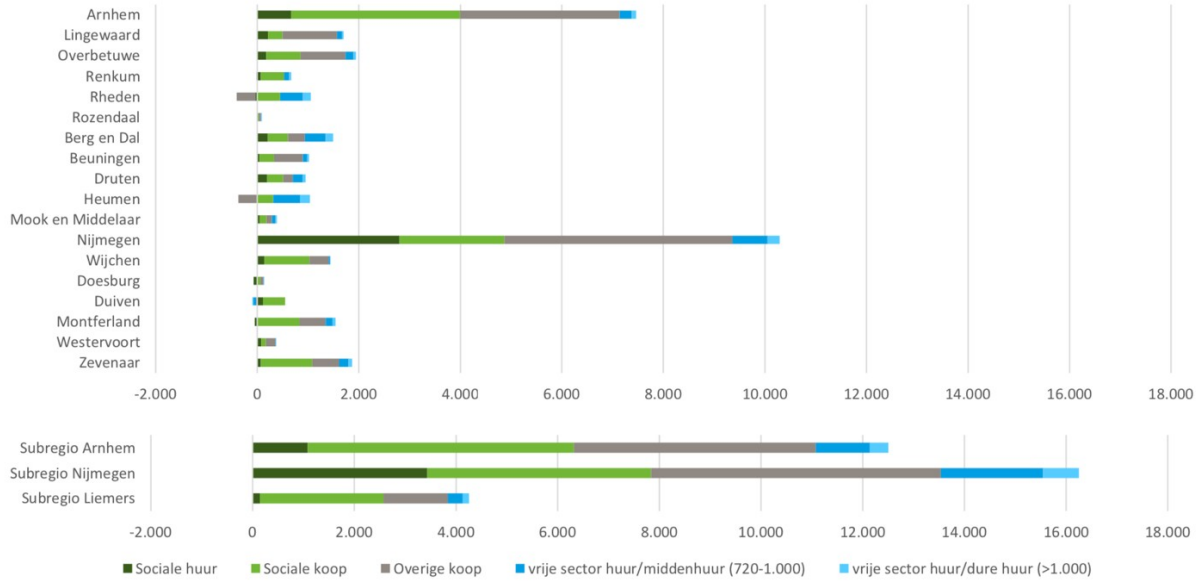
en gaat over tot de orde van de dag

Sarah Dobbe - SP
Abdurrahman Çetintaş - SP
Gerrie Elfrink - SP

Bijlage I

Bijlage I: accenten in de behoefteraming

Figuur: behoefte aan sociale huur, goedkope koop, vrije sector huur en overige segmenten als aandeel op totale gewenste toevoegingen 2019 - 2030

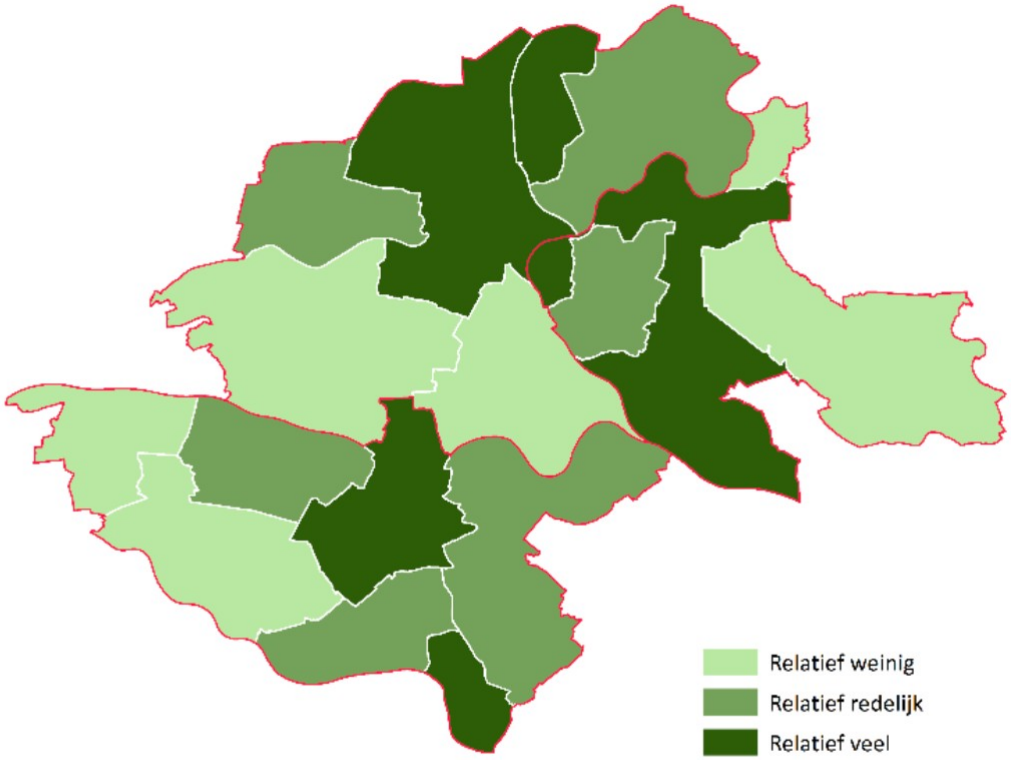

Bron: WoON2018, CBS-Microdata 2018, bewerking Companen.

Bijlage II

Druk sociale huur woningcorporaties in centrumgemeenten

Figuur 5.3: gemiddeld aantal reacties op vrijkomende sociale huurwoningen woningcorporaties 2018

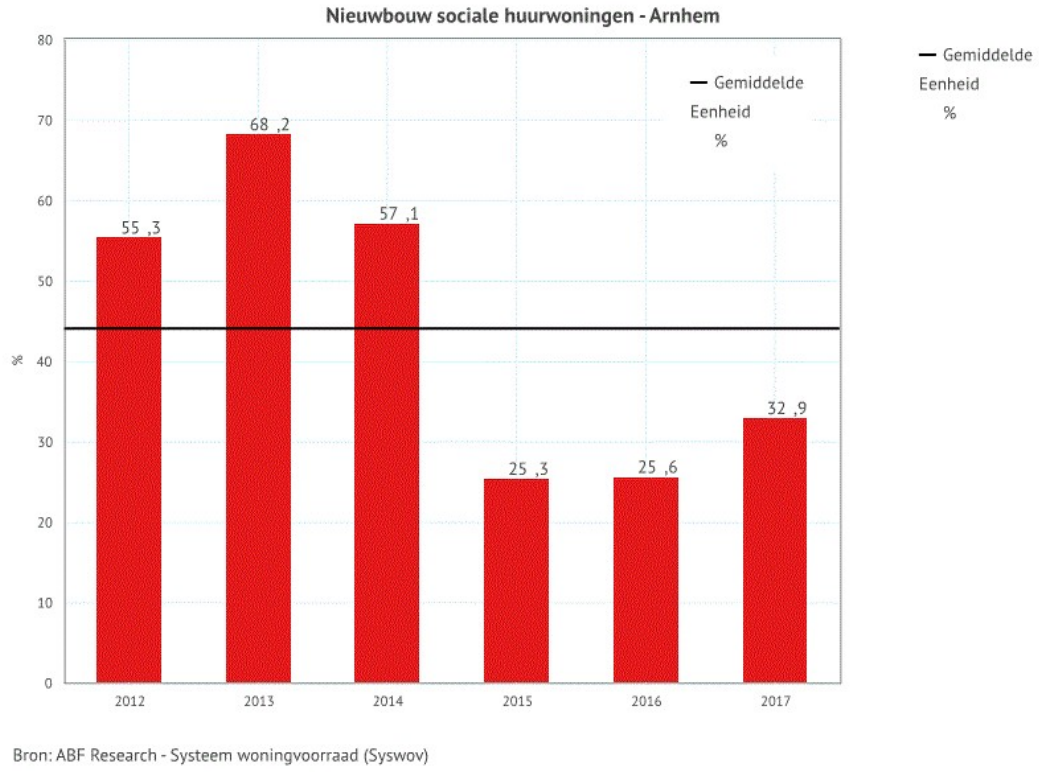
Bron: Enserve.

Bijlage III

		kernvoorraad											
		goedkoop € 417,34				tot 1e aftopping € 417,34 - € 597,30				tot 2e aftopping € 597,30 - € 640,14			
		2017	2018-1	2018-2	2018-3	2017	2018-1	2018-2	2018-3	2017	2018-1	2018-2	2018-3
VHV	Zelfstandig	2.974	3.060		2.788	7.288	7.276		7.293	865	869		908
	Onzelfstandig	425	379		371	19	36		25	5	6		11
Portaal	Zelfstandig	728	716		672	2.823	2.823		2.770	553	558		625
	Onzelfstandig	136	136		127	1	1		1	0	0		0
Vivare	Zelfstandig	851	882		862	4.093	4.177		4.152	899	932		989
	Onzelfstandig	194	194		109		0				0		
Omnia	Zelfstandig	398	398										
	Onzelfstandig												
Mooiland	Zelfstandig												
	Onzelfstandig												
Totaal		5.706	5.765	0	4.929	14.224	14.313	0	14.241	2.322	2.365	0	2.533

Bron: monitor prestatieafspraken 2018
Voor 2018 verdeeld in periodes van 4 maanden, periode 2018-3 is de jaarafsluiting

bijlage IV

Bron: ABF Research - Systeem woningvoorraad (Syswov)

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Lea Manders - Arnhem Centraal Eric Greving - PvdA
Titel motie	Aanvulling raadsvoorstel AKUfontein
Nummer Zaaknummer	**19M157** 401815

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:
- Op 11 juni een raadsbrief is binnengekomen, die aangeeft dat de AKUfontein en het beeld van Tajiri worden opgeknapt en een ijsbaan wordt gerealiseerd
- Het monument ook nog andere onderdelen, zoals bijzonder plaveisel en een pergola omvat;
- Er geen zicht wordt gegeven op de mogelijkheden en kosten van het opknappen van het gehele monument in zijn originele staat.

Overwegende dat:
- De AKUfontein door alle deskundigen wordt beschreven als een uniek monument;
- Ook vanuit omwonenden de wens is gebleken dit unieke monument gaaf te bewaren;
- Het monument een geschenk aan de stad is;
- Het monument zeer betekenisvol is mbt het herdenken van de tweede Wereldoorlog;
- De komende periode de roomdivider en ijsbaan verder zullen worden uitgewerkt en de kosten daarvoor inzichtelijk worden gemaakt;
- Het daarnaast belangrijk is om aanvullend te weten wat de kosten zouden zijn van het in zijn totaliteit restaureren van het gehele monument.

Verzoekt het college te komen met een voorstel waarin ook de kosten en mogelijkheden van totale restauratie van het gehele monument worden uitgewerkt.

en gaat over tot de orde van de dag

Lea Manders - Arnhem Centraal
Eric Greving - PvdA

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Sarah Dobbe - SP Abdurrahman Çetintaş - SP Gerrie Elfrink - SP
Titel motie	Geen asielopvang op camping Arnhem
Nummer Zaaknummer	**19M158** 401815

De gemeenteraad van Arnhem in vergadering bijeen, gehoord de beraadslagingen,
gezien van de brief van de Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie aan de Commissarissen van de Koning van 8 november jl. inzake de inzet van Regionale Regietafels ten behoeve van het realiseren van extra opvangplekken voor asielzoekers1,

Constaterende dat [aanleiding weergeven]
- er in 2020 door het COA ca. 5.000 nieuwe opvangplekken dienen te worden gerealiseerd,
- constaterende dat voor het oplossen van de problemen op de korte termijn het COA de inzet van de huidige capaciteit maximaliseert door bijvoorbeeld uitstel van onderhoud en inzet van recreatieparken,

Overwegende dat [argumenten weergeven]
- de eigenaar van de Oostappen-recreatieparken waartoe ook Camping Arnhem behoort, zichzelf in het recente verleden schaamteloos heeft verrijkt met de opvang van asielzoekers op zijn recreatieparken2,
- gezien de zeer bedenkelijke gang van zaken op de Oostappen-recreatieparken3,

Draagt het college op
- te verhinderen dat Camping Arnhem wordt ingezet als locatie voor de opvang van asielzoekers

en gaat over tot de orde van de dag

Sarah Dobbe - SP
Abdurrahman Çetintaş - SP
Gerrie Elfrink - SP

1 Brief aan Commissarissen van de Koning inzake de inzet van Regionale Regietafels ten behoeve van het realiseren van extra opvangplekken voor asielzoekers
https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/detail?id=2019D45034&did=2019D45034
2 Massa is Kassa: Zo kan je miljoenen verdienen aan asielzoekers. Quote op stap met Quote 500
lid Peter Gillis, vakantieparkkeizer en opvanger van asielzoekers.
https://www.youtube.com/watch?v=Rbc0Cei25VQ
3 Algemeen Dagblad 21 mei 2019 'FIOD valt binnen bij hoofdkantoor en vakantieparken van Oostappen Groep' https://www.ad.nl/binnenland/fiod-valt-binnen-bij-hoofdkantoor- en-vakantieparken-van-oostappen-groep~ad236f4d/

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Sarah Dobbe - SP Abdurrahman Çetintaş - SP Gerrie Elfrink - SP
Titel motie	Geen erbarmelijke huisvesting van arbeidsmigranten op Camping Arnhem
Nummer Zaaknummer	**19M159** 401815

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat

- De SP fractie tijdens een recent bezoek aan de camping heeft geconstateerd dat er tussen de 50 en de 100 Oost-Europese arbeidsmigranten op de camping gehuisvest waren;
- Er tijdens eerdere bezoeken van de SP fractie aan de camping tijdens het eerste kwartaal van 2019 tot ongeveer 400 Oost-Europese arbeidsmigranten op de camping gehuisvest waren;

Overwegende dat

- De arbeidsmigranten gehuisvest zijn in oude zogenaamde ‘chalets’ of vakantieketen, met vier tot zes volwassenen, en daar ongeveer 400 euro per persoon per maand voor betalen;
- De camping geen geschikte plek is voor permanente bewoning, qua kwaliteit van huisvesting, gezondheid en veiligheid;
- Het in de huidige situatie niet mogelijk is om als gemeente regie te voeren, omdat onduidelijk is hoeveel arbeidsmigranten er op welk moment wonen, en onder welke omstandigheden;
- Dat er zelfs een inval met tientallen politieagenten voor nodig was om duidelijkheid te krijgen wie er woont;
- Dat het risico op uitbuiting niet voorkomen kan worden;
- Dat met het huisvesten van grote groepen arbeidsmigranten het risico van overlast toeneemt en de leefbaarheid van de buurt kan worden aangetast;

De gang van zaken op de camping bedenkelijk is[1][2][3][4][5], en het huisvesten van arbeidsmigranten dient als een lucratief verdienmodel voor de campingeigenaar;
Draagt het college op: Ervoor te zorgen dat er geen arbeidsmigranten worden gehuisvest op Camping Arnhem.
en gaat over tot de orde van de dag Sarah Dobbe - SP Abdurrahman Çetintaş - SP Gerrie Elfrink - SP

[1] https://www.gelderlander.nl/arnhem/riek-en-haar-kinderen-zijn-van-vakantiepark-arnhem-gestuurd-ik-ben-onrechtvaardig-behandeld~a2ec70bc/

[2] https://www.omroepgelderland.nl/nieuws/2405015/Van-alles-mis-op-vakantiepark-Arnhem-gemeente-heeft-nog-geen-definitieve-oplossing

[3] https://www.gelderlander.nl/arnhem/fiod-doet-inval-bij-hoofdkantoor-oostappen-groep-in-asten-ook-grootschalige-controles-bij-vakantieparken~ad7455f6/

[4] https://www.gelderlander.nl/arnhem/onrust-op-vakantiepark-arnhem-bewoners-moeten-tegen-de-zin-van-de-gemeente-plots-verhuizen~aa2912db/

[5] https://www.gelderlander.nl/arnhem/96-permanente-bewoners-vakantiepark-arnhem-niet-bekend-bij-gemeente~adc41646/

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Sarah Dobbe - SP Abdurrahman Çetintaş - SP Gerrie Elfrink - SP
Titel motie	Stop de toestroom naar Camping Arnhem
Nummer Zaaknummer	**19M160** 401815

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat
Er op 29 oktober een inval is geweest bij Camping Arnhem waarbij is geïnventariseerd dat er 240 mensen permanent wonen op de camping;
-

Overwegende dat
- Het niet toegestaan is om permanent te wonen op Camping Arnhem;
- De camping geen geschikte plek is voor permanente bewoning, qua kwaliteit van huisvesting, gezondheid en veiligheid;
- Mensen op de camping wonen zich in een zeer kwetsbare positie bevinden, hoge huren betalen, geen recht hebben op huursubsidie en op elk moment hun huisvesting kunnen verliezen;

- De gang van zaken op de camping bedenkelijk is[1][2][3][4][5], en het huisvesten van kwetsbare Arnhemmers dient als een lucratief verdienmodel voor de campingeigenaar;
- Het lange tijd onduidelijk was wie er verblijft op de camping, er zelfs een inval met tientallen politieagenten voor nodig was om duidelijkheid te krijgen, en zonder duidelijkheid wie er woont de gemeente geen begin kan maken aan een oplossing;
- Voor de huidige 240 permanente bewoners op korte termijn een fatsoenlijke oplossing zal moeten worden gezocht en dat al uitdagend genoeg is;
- Het niet wenselijk is als nog meer mensen of nieuwe mensen gaan wonen op Camping Arnhem;

Draagt het college op:
Ervoor te zorgen dat er geen nieuwe mensen op camping Arnhem gaan wonen.

en gaat over tot de orde van de dag

Sarah Dobbe - SP
Abdurrahman Çetintaş - SP
Gerrie Elfrink - SP

[1] https://www.gelderlander.nl/arnhem/riek-en-haar-kinderen-zijn-van-vakantiepark-arnhem-gestuurd-ik-ben-onrechtvaardig-behandeld~a2ec70bc/

[2] https://www.omroepgelderland.nl/nieuws/2405015/Van-alles-mis-op-vakantiepark-Arnhem-gemeente-heeft-nog-geen-definitieve-oplossing

[3] https://www.gelderlander.nl/arnhem/fiod-doet-inval-bij-hoofdkantoor-oostappen-groep-in-asten-ook-grootschalige-controles-bij-vakantieparken~ad7455f6/

[4] https://www.gelderlander.nl/arnhem/onrust-op-vakantiepark-arnhem-bewoners-moeten-tegen-de-zin-van-de-gemeente-plots-verhuizen~aa2912db/

[5] https://www.gelderlander.nl/arnhem/96-permanente-bewoners-vakantiepark-arnhem-niet-bekend-bij-gemeente~adc41646/

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Lea Manders
Titel motie	Metingen ivm biomassacentrales
Nummer Zaaknummer	**19M161** 401815

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:
- Nederland het meest luchtvervuilde land van Europa is en Arnhem een behoorlijk luchtvervuilde stad;
- Uit onderzoek van GGD blijkt dat de luchtkwaliteit in Arnhem vergelijkbaar is met het dagelijks meeroken van 6 sigaretten;
- Luchtvervuiling voor iedereen ongezond is. Het veroorzaakt en verergert longziekten als astma en COPD. Bij kinderen schaadt het de ontwikkeling van hun longen en hersenen. Luchtvervuiling veroorzaakt ook longkanker, hart- en vaatziekten, dementie en vroeggeboorten.
- Er inmiddels twee biomassacentrales vergund en in aanbouw zijn in of nabij Arnhem;
- Steeds duidelijker wordt dat biomassa stoken overlast en vervuiling veroorzaakt;
- Op grote schaal energie opwekken uit biomassa geen klimaatvriendelijk alternatief voor fossiele brandstoffen blijkt te zijn.
- Daarbij is hout een minder effectieve energiebron dan steenkool. Per saldo stoot biomassa daarom meer CO_2 uit dan kolencentrales.
-

- Overwegende dat:
  - We lokaal niet in staat blijken de bouw van deze centrales te voorkomen ;
  - Er reeds burgers actie ondernemen om metingen in de stad te gaan doen met een LuchtData project

- Het van groot belang is de luchtkwaliteit optimaal te registreren en monitoren, zowel voorafgaand aan het functioneren van de biomassacentrales als tijdens het stoken;
- Er alleen oude rapporten mbt luchtkwaliteit op de gemeentelijke site staan;
- Ultrafijnstof (kleiner dan PM2,5) in elk geval niet gemeten wordt in Arnhem en dat juist dit erg schadelijk is.

Verzoekt het college in actie te komen om de lokale luchtkwaliteit optimaal te gaan registreren en monitoren, zowel voorafgaand aan het functioneren van de biomassacentrales als tijdens het stoken en daarbij – indien mogelijk- aan te sluiten bij reeds lopende initiatieven uit de stad

en gaat over tot de orde van de dag

Lea Manders - Arnhem Centraal

Amendementen MJPB 2020-2023
t.b.v. (b) behandeling 13 november 2019

Nummer	Titel	Indienende fracties	Notitie
19A76	"Sociale Tegenbegroting 2020-2023; Andere Keuzes Keihard nodig"	SP	
19A60	Ahmed Alarm (AA)	CDA	07 nov - inhoudelijk gewijzigd
19A61	Shared Service Verenigingen	CDA	12 nov - inhoudelijk gewijzigd
19A63	Plan C	ChristenUnie	08 nov - **INGETROKKEN** (omgezet in motie 19M147)
19A64	Open Data	VVD - D66	
19A65	Aanvullende coalitieafspraken wonen	GroenLinks - VVD - D66 - PvdA	12 nov - inhoudelijk gewijzigd
19A66	Aanvullende coalitieafspraken zorg	GroenLinks - VVD - D66 - PvdA	12 nov - inhoudelijk gewijzigd
19A67	Minder belasting voor huishoudens, meer belasting voor vastgoedmagnaten	SP	
19A68	Minder belasting voor echte ondernemers, meer belasting voor vastgoedmagnaten	SP	
19A69	Minder belasting voor huurders, meer belasting voor pandjesbazen	SP	
19A70	Minder files, schonere lucht leveren geld op voor maatschappelijke opvang	SP	13 nov - technisch gewijzigd

Amendementen MJPB 2020-2023
t.b.v. (b) behandeling 13 november 2019

Nummer	Titel	Indienende fracties	Notitie
19A71	Een Klimaatleugenvrije begroting	SP - Partij voor de Dieren	11 nov - inhoudelijk gewijzigd
19A72	Geen positieve discriminatie	PVV	
19A73	Ouderen inclusief	PVV	
19A74	Reservering budget 'tegemoetkoming dierenartskosten voor minima'	Partij voor de Dieren	
19A75	Reservering budget ‘nieuwbouw dierenasiel’	Partij voor de Dieren	12 nov - inhoudelijk gewijzigd
19A78	Niet overhaast besluiten	D66 - SP - CDA - Arnhem Centraal en Arnhemse Ouderen Partij	**NIEUW**

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Amendement van het lid	Elfrink - SP Cetintas - SP Dobbe - SP
Titel Amendement	Sociale Tegenbegroting 2020-2023; Andere Keuzes Keihard nodig
Nummer Zaaknummer	**19A76** 401815

De ondergetekende(n) stel(t)(len) het volgende amendement voor:

De sociale tegenbegroting van de SP fractie 'Andere Keuzes, Keihard Nodig'-hierna te noemen, 'tegenbegroting'- wordt overgenomen. De onderstaande punten d1 t/m d16 'Dekkingsvoorstellen' uit de tegenbegroting worden geschrapt uit de ontwerp-MJPB.

D Dekkingsvoorstellen

D	dekkingsvoorstellen:	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
d1	te gebruiken belastingruimte bedrijfsleven	10.000	10.000	10.000	10.000
d2	september circulaire	4.300	6.300	6.800	5.600
d3	jaarlijks budget autobereikbaarheid	700	700	700	700
d4	structureel blijven sparen voor betere solvabiliteit				2700
d5	parkeertarieven en legestarieven stijgen niet	250	250	250	250
d7	extra wegenonderhoud	500	500	500	500
d8	Park Lingezegen afromen reserves	250	250	250	
d9	taakstelling diverse gemeenschappelijke regelingen		100	150	150
d10	vrijval kwijtscheldingen	1300	1300	1300	1300
d11	kapitaallasten cultuurinvesteringen				600
d12	taakstelling personeel en organisatie	500	1200	1200	1200
d13	taakstelling bestuur (-5%)	329	329	329	329
d14	mogelijk maken jansbeek langs markt	250			
d15	transformatieopgave werk & inkomen met natuurlijk verloop	2416	554	554	554
d16	deels vervallen knelpunt hogere kosten kwijtschelding	130	130	130	130

Daarmee ontstaat de volgende totaal dekking:	20.925	21.613	22.163	24.013

De onderstaande punten v 1 t/m v10 uit de tegenbegroting worden verwerkt in de ontwerp-MJPB.

V	bestedingsvoorstellen	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
V1	versterking democratie	70	270	270	270
V2	wijkaanpak 2.0	50	3100	2100	2100
V3	schrappen bezuinigingen zorg en jeugdzorg	4570	6310	7160	7200
V4	zorg en jeugdzorg	10650	5700	4700	4700
V5	schrappen bezuinigingen armoedebestrijding & werk	0	268	990	2141
V6	werk, inkomen, armoedebestrijding en schuldhulp	350	3050	3050	3550
V7	maatschappelijke opvang	1010	1060	1060	1060
V8	sport, bewegen	300	800	1700	1700
V9	wonen	20	100	100	100
V10	dierenwelzijn	0	0	100	100
V11	lastendrukverschuivingen	0	0	0	0

Onderstaand punt V11 uit de tegenbegroting wordt verwerkt in de ontwerp -MJPB en in de belastingverordeningen

V11	lastendrukverschuivingen	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
v11.1	afvalstoffen: 66% incorp. in ozb woning & niet-woning (eig.) 50/50	0	0	0	0
v11.2	riool: gebruikersdeel 100% incorperen in ozb woning (eig.)	0	0	0	0
v11.3	riool: gebruikersdl. niet-woning 100% incorp. in ozb niet-woning (eig.)	0	0	0	0
	subtotaal:	0	0	0	0

Totaal uitgaven	17020	20658	21230	22921

Totaal Financieel overzicht Tegenbegroting

S	subresultaat	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
D	dekkingsvoorstellen	20.925	21.613	22.163	24.013
V	bestedingsvoorstellen.	17020	20658	21230	22921
	totaal:	3.905	955	933	1.092

R	resultaat:	2020	2021	2022	2023
	subresultaat	3.905	955	933	1.092
	toevoeging aan algemene reserve	3.905	955	933	1.092
	resultaat:	0	0	0	0

Toe te voegen aan de Algemene reserve: zie bovenstaande tabel.

Toelichting

Zie verder de bijgevoegde tegenbegroting van de SP fractie 'Andere Keuzes Keihard Nodig'.

Elfrink - SP
Cetintas - SP
Dobbe - SP

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Amendement van het lid	Ine van Burgsteden - CDA Rebin Maref - VVD
Titel Amendement	Ahmed Alarm (AA)
Nummer Zaaknummer	**19A60** 401815

Ondergetekenden stelt het volgende amendement voor:

Pag 83 MJPB 2020-2024
Toevoegen aan paragraaf: *cursieve tekst*
Veiligheid voor de wijk en als persoon
Arnhemmers moeten zich veilig voelen in hun wijk en buurt. Dit draagt bij aan sociale betrokkenheid en verheft de wijk. Het gevoel van veiligheid per wijk loopt uiteen van matig tot zeer goed. De inzet is gericht op wijken die achterblijven bij het gemiddelde Arnhemse niveau. Ook persoonlijk moet men zich veilig voelen om deel te nemen aan de Arnhemse samenleving. Daarom wordt ingezet op het tegengaan van discriminatie en geweld in afhankelijkheidsrelaties, *bewustwording van drugsproductie en -handel in woon- en leefomgeving* en wordt er aandacht geschonken aan personen met verward gedrag met een veiligheidsrisico voor zichzelf of de omgeving. Jeugdcriminaliteit kan jonge levens in hun ontwikkeling remmen en verdient tijdig ingrijpen.

Pag 84 MJPB 2020-2024
Toevoegen aan paragraaf: *cursieve tekst*
Iedere wijk heeft evenveel recht op veiligheid
Er is gestart met wijkbezoeken met het thema veiligheid. De opbrengst leidt tot een inventarisatie van veiligheidsonderwerpen die aandacht vragen. Deze worden omgezet in activiteiten en initiatieven in de wijk om de veiligheid en het veiligheidsgevoel van bewoners in hun wijk te verbeteren.
Onze burgemeester zal omwonenden informeren bij na ontmanteling en evt. sluiten van drugsproductie locaties. Daarbij worden Arnhemmers eveneens geïnformeerd over de gevaren van drugs(productie) en de mogelijkheden van het vermoeden van drugsproductie en -handel in de woon- en leefomgeving.
Bij het verlenen van vergunningen voor grote evenementen is er veel aandacht voor risicobeheersing en veiligheid.

Toelichting: In de kamerbehandeling van 23 oktober jl. werd bovenstaande voorstel breed gedeeld. De inzet van de burgemeester en gedachte verdienen dan ook een plek in de MJPB 2020-2023.
Ine van Burgsteden - CDA Rebin Maref - VVD

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Amendement van het lid	Ine van Burgsteden - CDA Guus van der Laak - Arnhem Centraal
Titel Amendement	Shared Service Verenigingen
Nummer Zaaknummer	**19A61** 401815

De ondergetekende(n) stel(t)(len) het volgende amendement voor:
Tekstdeel zoals in Perspectiefnota op pagina 42 in hoofdstuk 6 Verantwoord besturen/ paragraaf 6.2 Perspectief opgenomen ook in MJPB 2020-2023 op te nemen, onder het stedelijke programma Welzijn en inclusie:

Met Van Wijken Weten zijn we steeds beter in staat om inwoners vroegtijdig te betrekken en hun kracht te benutten om het gemeentelijke beleid te maken. Teams leefomgeving hebben hun netwerk opgebouwd en hun faciliterende en signalerende rol werkt. Met inwoners en partijen in de stad gaan we aan de slag met het versterken én vernieuwen van participatie. Dit noemen we burgerparticipatie 2.0. De focus ligt daarbij in het zoeken naar meer creatieve en vernieuwende vormen van participeren. Inwonersinitiatieven worden nu al op weg geholpen door wijkinitiatieven, de Arnhemse uitdaging,ideeënmakelaars en sinds kort ook 'Praktische zaken Arnhem'; een Shared Service Center voor inwoners.

Hieraan de volgende zin toe toevoegen:
Het Shared Service Centre/Praktische zaken kan eveneens van betekenis zijn voor het verenigingsleven in Arnhem. Verenigingsleven wordt geïnformeerd over de mogelijkheden voor het vervullen van opgaven waarvoor kader van verenigingen staan en (vacatures) door o.a. het Shared Service Centre. Te denken valt aan secretariaats-, penningmeesters- en (digitale)communicatie werkzaamheden.

Overwegende dat:
• Verenigingsleven van vitaal belang is voor de stad en haar inwoners
• Ledenaantallen bij verenigingen blijven groeien;
• Tegelijkertijd het bezetten van kaderfuncties zoals bestuurstaken (daarbij te denken aan penningmeesterschap, secretariaatswerkzaamheden en (digitale)communicatie) voor veel verenigingen steeds lastiger wordt;
* Het Shared Service Centre/Praktische zaken in januari 2019 van start is gegaan; hierover ook in een paragraaf in de Perspectiefnota van het voorjaar 2019 over gerept is, maar vervolgens in de voorliggende begroting geen plek heeft gekregen;
* De stichting volgens de gemeente een laagdrempelig contactpunt wordt, dat hulp biedt 'in de vorm van meedenken, uitzoeken, adviseren, oplossen of doorverwijzen naar een deskundige'. Arnhem maakt er vier jaar lang jaarlijks een subsidiebedrag van € 100.000,00 voor vrij.
* Het College hierover bij de aftrap betoogde: '*Deskundige ondersteuning is duur. Met veel kunst- en vliegwerk zoeken burgerinitiatieven daarom op dit moment naar eigen oplossingen, met als risico onvoldoende continuïteit, verspilde energie en minder kwaliteit.'Ook moet het servicepunt ontlasten'. 'Vrijwilligers die actief zijn in hun buurt, bijvoorbeeld met een sport- en spelmiddag voor kinderen of ondersteuning aan mantelzorgers, willen vooral dáár mee bezig zijn.*
* De betoogde gedachte van het college t.a.v. Shared Service Centre naadloos aansluit bij het vitaal houden van verenigingen en in het bijzonder het kader.
* Ondersteunen van kaderwerkzaamheden verenigingen is een perfecte dienstverlening tbv verenigingen, aansluitend op de behoefte van hen en passend bij de gedachten van het opgerichte Shared Service Centre.
* Het Arnhemse college heeft aangekondigd integraal de problematiek te willen analyseren (daarvoor niet alleen het Shared Service Centre) ziet als dienstverlener voor de verenigingen en binnen twee maanden met een analyse en oplossing komt.

Ine van Burgsteden - CDA
Guus van der Laak - Arnhem Centraal

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Amendement van het lid	Menno Loos - VVD Maarten Venhoek - D66
Titel Amendement	Open data
Nummer Zaaknummer	**19A64** 401815

Op blz 218 van het MJPB staat

Voorbereiding en publicatie van meer publiek beschikbare gegevens als Open Data.

Te vervangen door:

Arnhem wil meer 'open' data publiceren omdat dit bijdraagt aan een transparant bestuur. Hoe we dit verbeteren en versnellen werken we voor de zomer van 2020 uit in een plan van aanpak OpenData. Hierin beschrijven we wat onze doelen zijn, welke gegevens we als OpenData willen publiceren en wanneer dat gerealiseerd moet zijn. In de tussentijd gaan we ook door met het voorbereiden en publiceren van beschikbare gegevens als OpenData.

Open data zijn een waardevol instrument om te bevorderen dat de overheid zuinig, zinnig en zorgvuldig omgaat met het geld van ons allemaal. Aldus de algemene rekenkamer. In 2012 heeft onze raad een initiatiefvoorstel van Udo Kelderman aangenomen om als Arnhem hier werk van te maken. Hoewel er veel verschijnt zijn er nog grote stappen te maken. Zo komen de dataset later vrij zijn ze op verschillende plekken niet uniform waardoor de voordelen minder worden. Ook zijn cijfers niet altijd logisch bij elkaar te vinden en moeten diverse websites worden geraadpleegd.

Inleiding van het aangenomen 27-2-2012 initiatiefvoorstel:

De gemeente Arnhem gaat terughoudend om met het openbaar ter beschikking stellen van door de overheid verzamelde data. Een principiële reden bestaat daar niet voor. Het lijkt eerder een gewoonte dan een bewuste keuze. Informatie van de overheid is veelal bij verschillende diensten op te vragen, maar wordt niet standaard beschikbaar gesteld. Dat is lastig voor (potentiële) gebruikers, die vaak niet weten welke data er is en bijvoorbeeld een WOB-verzoek moeten indienen om aan informatie te komen. Ook zijn data regelmatig wel (openbaar) beschikbaar, maar niet in het juiste digitale format. Voor de overheid is het steeds op basis van individuele verzoeken beschikbaar stellen van informatie tijdrovend en kostbaar.

Menno Loos - VVD
Maarten Venhoek - D66

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Amendement van het lid	Mark Coenders - GroenLinks Leendert Combée - VVD Sabine Andeweg - D66 Eric Greving - PvdA
Titel Amendement	Aanvullende coalitieafspraken wonen
Nummer Zaaknummer	**19A65** 401815

De ondergetekenden stellen het volgende amendement voor:

De zin “Dit doen we door te zorgen voor minimaal 30% sociale woningbouw over de te realiseren projecten.” op pagina 170 te vervangen door: “Dit doen we door te zorgen voor minimaal 30% sociale huurwoningbouw over de te realiseren projecten.”

En de zinnen “30% sociale woningbouw over de te realiseren projecten. We zorgen voor minimaal 30% sociale woningbouw over de te realiseren projecten en monitoren de nieuwbouw en de behoefte.” op pagina 172 te vervangen door: 30% sociale huurwoningbouw over de te realiseren projecten”. We zorgen voor minimaal 30% sociale huurwoningbouw over de te realiseren projecten en monitoren de nieuwbouw en de behoefte.”

Na de hierboven genoemde alinea op pagina 172 toe te voegen:

“De raad neemt een besluit over het plan van aanpak woningbouwontwikkeling dat het college in december 2019 heeft aangeboden. Aan dat plan ligt een zorgvuldige analyse van reeds te verwachten woningbouwproductie door marktpartijen en corporaties en een woningbehoefteonderzoek ten grondslag. Het richt zich ook op het in stimuleren van de woningbouwproductie als geheel en het behoud van de omvang van de bestaande voorraad sociale huurwoningen bij de woningcorporaties. In het plan is onderbouwd aandacht voor betaalbare koop en middenhuur.”

Toelichting: Dit betreft een verduidelijking en uitbreiding van de opdracht.
Mark Coenders, GroenLinks Leendert Combée, VVD Sabine Andeweg, D66 Eric Greving, PvdA

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Amendement van het lid	Mark Coenders - GroenLinks Leendert Combée - VVD Sabine Andeweg - D66 Eric Greving - PvdA
Titel Amendement	Aanvullende coalitieafspraken zorg
Nummer Zaaknummer	**19A66** 401815

De ondergetekenden stellen het volgende amendement voor:

1. Een BR Transformatie zorg te creëren voor een transformatiebudget voor het zorgdomein, en deze in 2020 te vullen met € 478.000, in 2021 te vullen met € 428.000 en vanaf 2022 structureel te vullen met € 328.000.
2. De BR WMO en Jeugdzorg jaarlijks te vullen met € 200.000 vanaf 2020.
3. De maatregel ‘aanpassen inzet sociale wijkteams’ van € 100.000 vanaf 2022 structureel terug te draaien.
4. De structurele maatregel op vroegsignalering van schulden van € 50.000 (vanaf 2021) terug te draaien.
5. De OZB in 2020 éénmalig te verhogen met 1,25%.

Toelichting:

Om de transformatie in de zorg mogelijk te maken en de grote bewegingen het hoofd te bieden, stellen we een transformatiebudget ter beschikking ter grootte van circa € 500.000 structureel. We gebruiken een deel van dit budget om de door het college voorgestelde bezuinigingen op de sociale wijkteams en op vroegsignalering van schulden ongedaan te maken.

Daarnaast maken we vanaf 2020 een vangnet voor WMO/Jeugdzorg, waarin we naast de € 1.000.000 die al is voorgesteld voor dit doel, € 200.000 structureel toevoegen. We betalen het vangnet en het transformatiebudget door de OZB (inclusief RZB) in 2020 éénmalig te verhogen met 1,25%.

In financiële zin geven bovenstaande wijzigingen – ten opzichte van de voorgestelde MJPB 2020-2023 - het beeld zoals weergegeven in onderstaande tabel:

bedragen x1.000	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Transformatiebudget zorg	-478	-428	-328	-328
Geen bezuiniging wijkteams	0	0	-100	-100
Geen bezuiniging vroegsignalering schulden	0	-50	-50	-50
Aanvullen vangnet WMO en jeugdzorg	-200	-200	-200	-200
OZB eenmalig verhogen met 1,25%	678	678	678	678
Totaal	**0**	**0**	**0**	**0**

Mark Coenders - GroenLinks
Leendert Combée - VVD
Sabine Andeweg - D66
Eric Greving - PvdA

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Amendement van het lid	Gerrie Elfrink - SP
Titel Amendement	Minder belasting voor huishoudens, meer belasting voor vastgoedmagnaten
Nummer / zaaknummer	**19A67** 401815

De ondergetekende(n) stel(t)(len) het volgende amendement voor:
2/3 deel van de afvalstoffenheffing wordt voor 50% geïncorporeerd in de OZB-woningen (eigenarendeel) en voor 50% geïncorporeerd in de OZB niet-woningen (eigenarendeel).

Toelichting
Huishoudens worden ontlast;
Pandjesbazen en vastgoedmagnaten worden belast.

Gerrie Elfrink - SP

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Amendement van het lid	Gerrie Elfrink - SP
Titel Amendement	Minder belasting voor echte ondernemers, meer belasting voor vastgoedmagnaten
Nummer / zaaknummer	**19A68** 401815

De ondergetekende(n) stel(t)(len) het volgende amendement voor:
De rioolheffing Gebruiker niet-woning wordt volledig geïncorporeerd in de OZB eigenaar niet-woning.

Toelichting
Ondernemers die geen vastgoed bezitten worden ontlast;
Vastgoedmagnaten worden belast.
Deze maatregel is neutraal voor bedrijven die vanuit hun eigen pand ondernemen.

Gerrie Elfrink - SP

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Amendement van het lid	Gerrie Elfrink - SP
Titel Amendement	Minder belasting voor huurders, meer belasting voor pandjesbazen
Nummer Zaaknummer	**19A69** 401815

De ondergetekende(n) stel(t)(len) het volgende amendement voor:
De rioolheffing gebruiker woning wordt volledig geïncorporeerd in de OZB eigenaar woning.

Toelichting
Huurders worden ontlast;
Pandjesbazen en vastgoedmagnaten worden belast;
Deze maatregel is neutraal voor mensen met een koopwoning.

Gerrie Elfrink - SP

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Amendement van het lid	Gerrie Elfrink - SP
Titel Amendement	Minder files, schonere lucht leveren geld op voor maatschappelijke opvang
Nummer Zaaknummer	**19A70** 401815

De ondergetekende(n) stel(t)(len) het volgende amendement voor:

	2020	2021	2022	2023
niet bezuinigen op vrouwenopvang	200	200	200	200
niet bezuinigingen op maatschappelijke opvang	750	750	750	750

Dekking

jaarlijks budget autobereikbaarheid	700	700	700	700
parkeertarieven en legestarieven stijgen niet	250	250	250	250

en met dien verstande te verwerken in de begroting.

Toelichting
Gezien de enorme toename van het aantal dak- en thuislozen als gevolg van het beleid van o.a. het Kabinet Rutte-Asscher en het feit dat de vrouwenopvang nu al enorm onder druk staat wordt voorgesteld deze bezuinigingen te schrappen. De dekking bestaat uit de extra middelen die in 2018 aan het parkeren en het stimuleren van het autoverkeer naar het centrum zijn toegekend. Deze inzet wordt niet nodig geacht. Sterker nog deze werken averechts door toename van filevorming. Dit verslechtert de luchtkwaliteit.

Gerrie Elfrink - SP

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Amendement van het lid	Gerrie Elfrink - SP Mieke Hegge - PvdD Maarten Venhoek - D66
Titel Amendement	Een Klimaatleugenvrije begroting
Nummer Zaaknummer	**19A71** 401815

De ondergetekenden stellen het volgende amendement voor:

Op blz.160 van de MJPB 2020-2023 onder het kopje "Indicatoren" de volgende tekst in te voegen, vóór de zin 'Er zijn indicatoren ….opgenomen":

"Besluit dat per 1/1/2020 alleen de daadwerkelijke effecten van biomassaverbranding mogen mee tellen in gemeentelijke ambities, prestaties en resultaten.

En de daadwerkelijke effecten van biomassaverbranding met dien verstande in de begroting opnemen en zichtbaar maken.

Toelichting
De raad heeft zich uitgesproken tegen biomassaverbranding omdat biomassa een grotere klimaatkiller is dan steenkool en schadelijk voor de luchtkwaliteit. Toch rekent het college nog schaamteloos klimaat- en milieuwinst toe aan biomassa. Dit moet stoppen. Het college inventariseert de daadwerkelijke effecten van de biomassacentrale(s) in Arnhem en presenteert bij de voorjaarsnota de fouten en de correcties en voorziet de raad waar nodig van voorstellen voor aanpassingen van ambities en beleid.

Gerrie Elfrink - SP
Mieke Hegge - PvdD
Maarten Venhoek - D66

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Amendement van het lid	Coen Verheij - PVV
Titel Amendement	Geen positieve discriminatie
Nummer Zaaknummer	**19A72** 401815

De ondergetekende(n) stel(t)(len) het volgende amendement voor:

De passage op bladzijde 75 van de concept MJPB 2020 – 2023:

“We willen in Arnhem een inclusieve organisatie realiseren. We streven ernaar om als organisatie over voldoende goed gekwalificeerde medewerkers te beschikken die hun wortels hebben op allerlei plekken in de maatschappij. Voor het duurzaam maken van onze organisatie streven we naar een vergroting van de instroom van jongeren.”

Te vervangen door:

“We willen in Arnhem een inclusieve organisatie realiseren. We streven ernaar om als organisatie over voldoende goed gekwalificeerde medewerkers te beschikken.”

De passages op bladzijde 76 van de concept MJPB 2020 – 2023 te schrappen:

“Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Een inclusieve organisatie
Bewustworden
Om een inclusieve organisatie te zijn en diversiteit onder onze medewerkers te bevorderen zetten we in op bewustworden door trainingen, workshops en lezingen. Onderdeel hiervan is de training ‘selecteren zonder vooroordelen’ die aangeboden wordt aan leidinggevenden in onze organisatie.

Aantrekken nieuw personeel
De arbeidscommunicatie wordt gemoderniseerd en geïmplementeerd met als doel het werken bij de gemeente Arnhem positief te belichten, nieuwe doelgroepen aan te trekken en lastig vervulbare vacatures in te vullen. Daarnaast kijken we of in de werving- en selectieprocedures nog aanpassingen gedaan kunnen worden die de diversiteit kunnen bevorderen.

Instroom jongeren
In 2020 gaat een derde trainee programma van start. Daarnaast wordt het jongerennetwerk JA (Jonge Ambtenaren) binnen de gemeente ondersteund met als doel om jongere medewerkers te binden en te boeien."

Toelichting

Diversiteit is het onderscheid maken op basis van ras, afkomst en seksualiteit. Beleid gebaseerd op diversiteit is discriminatie. Daar waar het krijgen van een baan afhangt van je identiteit wordt niet alleen degene die afgewezen wordt voor een functie, maar ook degene die de baan gegund krijgt gediscrimineerd. Want hoe krenkend zou het zijn te beseffen dat je je werk te danken hebt aan je identiteit, om wie je bent en niet om wat je kan? Het is een aanname om te stellen dat een gebrek aan diversiteit binnen de organisatie het gevolg is van onbewuste vooroordelen. Dat is onder andere gebleken uit de pilot anoniem solliciteren dat een averechts effect had. Beleid voeren op basis van diversiteit gaat in tegen het gelijkheidsbeginsel en is volgens de Algemene wet gelijke behandeling niet toegestaan.

Coen Verheij - PVV

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Amendement van het lid	Coen Verheij - PVV
Titel Amendement	Ouderen inclusief
Nummer / zaaknummer	**19A73** 401815

De ondergetekende(n) stel(t)(len) het volgende amendement voor:

Op pagina 48 de tekst:
‘’ *In Presikhaaf zijn relatief veel ouderen met een niet-westerse migratieachtergrond met een behoefte aan dagbesteding en ontmoeten. Het huidige algemene voorzieningenaanbod in de wijk blijkt onvoldoende aan te sluiten bij de behoeften van deze ouderen. Hierdoor maken zij ook relatief vaak gebruik van een individuele maatwerkvoorziening op het gebied van dagbesteding. Daarom hebben we samen met het Sociaal wijkteam, bewoners en sleutelfiguren uit de wijk de behoeften van deze ouderen beter in kaart gebracht. Op basis hiervan zijn wij bezig met het opzetten van een laagdrempelige voorliggende voorziening die maximaal aansluit bij de behoeften van deze groep ouderen. Wij streven er naar deze zoveel mogelijk aan te laten bieden en in te laten richten door wijkpartijen. Naast het verhogen van het welzijn van deze kwetsbare ouderen verwachten wij ook dat hierdoor individuele maatwerkvoorzieningen via het Sociaal wijkteam minder toegewezen hoeven te worden.*’’

Te vervangen door:

‘’ *In Presikhaaf zijn er veel ouderen met een behoefte aan dagbesteding en ontmoeten. Samen met het Sociale Wijkteam, bewoners en sleutelfiguren uit de wijk zijn wij bezig met opzetten van een laagdrempelige voorziening die aansluit bij de behoefte van kwetsbare en eenzame ouderen. Wij streven er naar deze zoveel mogelijk aan te bieden en in te laten richten door wijkpartijen. Naast het verhogen van het welzijn van deze ouderen, verwachten wij ook dat hierdoor maatwerkvoorzieningen via het Sociale Wijkteam minder toegewezen te worden.”*

Toelichting
In Presikhaaf zijn ook ouderen zonder niet-Westerse achtergrond. Het zou belachelijk zijn om deze mensen buiten te sluiten. Ook zij ondervinden eenzaamheid en zouden baat hebben bij dagbesteding en ontmoeten. Wanneer dagbesteding en ontmoeten niet gericht zou zijn op een doelgroep met een specifieke achtergrond zouden deze effectiever kunnen bijdragen aan het gevoel van saamhorigheid in de wijk.

Coen Verheij - PVV

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Amendement van het lid	Leo de Groot - Partij voor de Dieren
Titel Amendement	Reservering budget 'tegemoetkoming dierenartskosten voor minima'
Nummer Zaaknummer	**19A74** 401815

De ondergetekende(n) stel(t)(len) het volgende amendement voor:

Op pagina 174 de tekst :
"in afwachting daarvan reserveren we binnen het programma budget om een doorstart van de pilot mogelijk te maken"

Te vervangen door:
"in afwachting daarvan reserveren we binnen het programma een budget van 30.000 euro om een doorstart van de pilot mogelijk te maken"

Toelichting
Hoewel in de MJPB inmiddels dierenwelzijn als post is opgenomen, zijn de besteedbare bedragen nog steeds niet inzichtelijk. Binnen het programma zijn budgetten beschikbaar voor nieuw of incidenteel beleid, maar er zijn ook wettelijke taken aan verbonden. Om discussie daarover in de toekomst te voorkomen stellen wij voor, om het te reserveren budget 'tegemoetkoming dierenartskosten voor minima in de MJPB', te benoemen.

Leo de Groot - Partij voor de Dieren

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Amendement van het lid	Leo de Groot - Partij voor de Dieren Gerrie Elfrink - SP
Titel Amendement	Reservering budget ‘nieuwbouw dierenasiel’
Nummer Zaaknummer	**19A75** 401815

De ondergetekende(n) stel(t)(len) het volgende amendement voor:

Op pagina 174 de volgende tekst toe te voegen aan de eerste bullet :
"Hiervoor wordt jaarlijks een bedrag van 50.000 euro gereserveerd."

Toelichting

Hoewel in de MJPB inmiddels dierenwelzijn als post is opgenomen, zijn de besteedbare bedragen nog steeds niet inzichtelijk. Binnen het programma zijn budgetten beschikbaar voor nieuw of incidenteel beleid, maar er zijn ook wettelijke taken aan verbonden. Wij stellen voor het te reserveren budget “nieuwbouw Dierenasiel Arnhem e.o.” te benoemen.

Leo de Groot - Partij voor de Dieren
Gerrie Elfrink - SP

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Amendement van het lid	Maarten Venhoek - D66 Gerrie Elfrink - SP Jan Hutten - CDA Guus van der Laak - Arnhem Centraal Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij
Titel Amendement	Niet overhaast besluiten
Nummer / zaaknummer	**19A78** 401815

De ondergetekende(n) stel(t)(len) het volgende amendement voor:

In de ontwerp MJPB de tekst van het Addendum MJPB 2020-2023 te **schrappen**

Toelichting

Nog niet alle gevraagde informatie is door het college (of waar het technische informatie betreft de ambtelijke ondersteuning) opgeleverd. De bijbehorende belastingverordening is nog niet door het college opgeleverd, deze wordt pas volgende week kort voor de besluitvormende raadsvergadering verwacht.

Door het college is in 2019 steeds aangegeven dat als de raad in september de noodzakelijke besluiten zou nemen invoering per 1/1/2020 mogelijk is. Een kort uitstel van de besluitvorming naar de besluitvormende vergadering op 27 november is daarmee niet onoverkomelijk.

Met het uitstellen van het besluiten over het addendum zal logischer wijs ook de besluitvorming over de bijbehorende belastingverordening voor afvalstoffen voor huishoudens uitgesteld moeten worden tot 27 november.

Maarten Venhoek - D66
Gerrie Elfrink - SP
Jan Hutten - CDA
Guus van der Laak - Arnhem Centraal
Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij

Voor 4

Tegen 35

Amendement "Sociale Tegenbegroting 2020-2023; Andere Keuzes Keihard nodig" (19A76)

GROENLINKS	0	7
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	0	1
Wiggers		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	1	1
van Burgsteden		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	0	2
Aydemir		
Bal		

D66	0	5
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

Arnhem Centraal	0	3
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	0	2
de Groot		
Hegge		

PvdA	0	4
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

PARTIJ VOOR DE VRIJHEID	0	2
Verheij		
Sanders		

Totaal 39

Voor 22

Tegen 17

Amendement "Niet in mijn wijk" (19A60)

GROENLINKS	0	7
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	0	1
Wiggers		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	2	0
van Burgsteden		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Bal		

D66	0	5
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeentelijke Afdeling Arnhem	0	2
de Groot		
Hegge		

PvdA	4	0
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	0	2
Verheij		
Sanders		

Totaal 39

Voor 15

Tegen 24

Amendement "Shared Service Verenigingen" (19A61)

GROENLINKS	0	7
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	2	0
van Burgsteden		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Bal		

D66	0	5
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Hegge		

PvdA	0	4
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	0	2
Verheij		
Sanders		

Totaal 39

Voor 39

Tegen 0

Amendement "Open data" (19A64)

GROENLINKS	7	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

PvdA	4	0
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

CDA Arnhem	2	0
van Burgsteden		
Hutten		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Bal		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Hegge		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal 39

Voor 31

Tegen 8

Amendement "Aanvullende coalitieafspraken wonen" (19A65)

GROENLINKS	7	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

PvdA	4	0
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

CDA Arnhem	0	2
van Burgsteden		
Hutten		

Arnhem Centraal	0	3
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

SP	0	3
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Bal		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Hegge		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal 39

Voor 34

Tegen 5

Amendement "Aanvullende coalitieafspraken zorg" (19A66)

GROENLINKS	7	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	2	0
van Burgsteden		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Bal		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Hegge		

PvdA	4	0
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

SP	0	3
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	0	2
Verheij		
Sanders		

Totaal 39

Voor	**3**
Tegen	**36**

Amendement "Minder belasting voor huishoudens, meer belasting voor vastgoedmagnaten" (19A67)

GROENLINKS	0	7
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

D66	0	5
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

PvdA	0	4
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

Arnhemse Ouderen Partij	0	1
Wiggers		

CDA Arnhem	0	2
van Burgsteden		
Hutten		

Arnhem Centraal	0	3
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

DENK / Verenigd Arnhem	0	2
Aydemir		
Bal		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	0	2
de Groot		
Hegge		

Partij voor de Vrijheid	0	2
Verheij		
Sanders		

Totaal	**39**

Voor	**4**
Tegen	**35**

Amendement "Minder belasting voor echte ondernemers, meer belasting voor vastgoedmagnaten" (19A68)

GROENLINKS	0	7
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

D66	0	5
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

PvdA	0	4
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

CDA Arnhem	0	2
van Burgsteden		
Hutten		

Arnhem Centraal	0	3
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

DENK / Verenigd Arnhem	0	2
Aydemir		
Bal		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	0	2
de Groot		
Hegge		

Partij voor de Vrijheid	0	2
Verheij		
Sanders		

Totaal	**39**

Voor 4

Tegen 35

Amendement "Minder belasting voor huurders, meer belasting voor pandjesbazen" (19A69)

GROENLINKS	0	7
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
van Burgsteden		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	0	2
Aydemir		
Bal		

D66	0	5
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

Arnhem Centraal	0	3
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	0	2
de Groot		
Hegge		

PvdA	0	4
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	0	2
Verheij		
Sanders		

Totaal 39

Voor	**9**
Tegen	**30**

Amendement "Minder files, schonere lucht leveren geld op voor maatschappelijke opvang" (19A70)

GROENLINKS	0	7
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
van Burgsteden		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	0	2
Aydemir		
Bal		

D66	0	5
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Hegge		

PvdA	0	4
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

PARTIJ VOOR DE VRIJHEID	0	2
Verheij		
Sanders		

Totaal	**39**

Voor 29

Tegen 10

Amendement "Eerlijke klimaatcijfers in de begroting" (19A71)

GROENLINKS	7	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	2	0
van Burgsteden		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Bal		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Hegge		

PvdA	4	0
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

PARTIJ VOOR DE VRIJHEID	0	2
Verheij		
Sanders		

Totaal 39

Voor 3

Tegen 36

Amendement "Geen positieve discriminatie" (19A72)

GROENLINKS	0	7
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
van Burgsteden		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	0	2
Aydemir		
Bal		

D66	0	5
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

Arnhem Centraal	0	3
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	0	2
de Groot		
Hegge		

PvdA	0	4
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

SP	0	3
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal 39

Voor 3

Tegen 36

Amendement "Ouderen inclusief" (19A73)

GROENLINKS	0	7
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
van Burgsteden		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	0	2
Aydemir		
Bal		

D66	0	5
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

Arnhem Centraal	0	3
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	0	2
de Groot		
Hegge		

PvdA	0	4
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

SP	0	3
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal 39

Voor 26

Tegen 13

Amendement "Reserverering budget tegemoetkoming dierenartskosten voor minima" (19A74)

GROENLINKS	7	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	2	0
van Burgsteden		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Bal		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

Arnhem Centraal	0	3
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Hegge		

PvdA	0	4
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal 39

Voor 12

Tegen 27

Amendement "Reserverering budget nieuwbouw dierenasiel" (19A75)

GROENLINKS	0	7
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
van Burgsteden		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Bal		

D66	0	5
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

Arnhem Centraal	0	3
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Hegge		

PvdA	0	4
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

PARTIJ VOOR DE VRIJHEID	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal 39

Voor 30

Tegen 9

Amendement "Niet overhaast besluiten" (19A78)

GROENLINKS	0	7
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	2	0
van Burgsteden		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Bal		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Hegge		

PvdA	4	0
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

PARTIJ VOOR DE VRIJHEID	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal 39

Voor	**39**
Tegen	**0**

Motie "Impuls openbare toiletten in de binnenstad, de wijken én bij winkelcentra" (19M123)

GROENLINKS	7	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

PvdA	4	0
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

CDA Arnhem	2	0
van Burgsteden		
Hutten		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Bal		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Hegge		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal	**39**

Voor	**39**	*Motie "Jeugdbudgetten reëel begroot, geen papieren werkelijkheid" (19M124)*
Tegen	**0**	

GROENLINKS	7	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

PvdA	4	0
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

CDA Arnhem	2	0
van Burgsteden		
Hutten		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Bal		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Hegge		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal	**39**

Voor 37 *Motie "Concrete visie op circulair Arnhem" (19M125)*

Tegen 2

GROENLINKS	7	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

PvdA	4	0
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

CDA Arnhem	2	0
van Burgsteden		
Hutten		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Bal		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Hegge		

Partij voor de Vrijheid	0	2
Verheij		
Sanders		

Totaal 39

Voor	**4**
Tegen	**35**

Motie "Niet nog meer bezuinigingen op (jeugd)zorg en opvang" (19M126)

GROENLINKS	0	7
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

D66	0	5
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

PvdA	0	4
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

CDA Arnhem	0	2
van Burgsteden		
Hutten		

Arnhem Centraal	0	3
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

DENK / Verenigd Arnhem	0	2
Aydemir		
Bal		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	0	2
de Groot		
Hegge		

Partij voor de Vrijheid	0	2
Verheij		
Sanders		

Totaal	**39**

Voor 37

Tegen 2

Motie "Aanpak schimmelwoningen" (19M127)

GROENLINKS	7	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	2	0
van Burgsteden		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Bal		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Hegge		

PvdA	4	0
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal 39

Voor 2

Tegen 37

Motie "Onderzoek GRATIS parkeren in Arnhem na 18.00 uur" (19M129)

GROENLINKS	0	7
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	0	1
Wiggers		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
van Burgsteden		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Bal		

D66	0	5
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

Arnhem Centraal	0	3
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	0	2
de Groot		
Hegge		

PvdA	0	4
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

SP	0	3
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

PARTIJ VOOR DE VRIJHEID	0	2
Verheij		
Sanders		

Totaal 39

Voor 5

Tegen 34

Motie "Parkeren voor een euro in Arnhem" (19M130)

GROENLINKS	0	7
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

D66	0	5
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

PvdA	0	4
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

Arnhemse Ouderen Partij	0	1
Wiggers		

CDA Arnhem	0	2
van Burgsteden		
Hutten		

Arnhem Centraal	0	3
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Bal		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	0	2
de Groot		
Hegge		

Partij voor de Vrijheid	0	2
Verheij		
Sanders		

Totaal 39

Voor 29 *Motie "Dekking voor de Blauwe Golven" (19M135)*

Tegen 10

GROENLINKS	7	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
van Burgsteden		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Bal		

D66	0	5
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Hegge		

PvdA	4	0
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

SP	0	3
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

PARTIJ VOOR DE VRIJHEID	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal 39

Voor 6

Tegen 33

Motie "Hogere prioriteit veiligheid" (19M136)

GROENLINKS	0	7
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
van Burgsteden		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	0	2
Aydemir		
Bal		

D66	0	5
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

Arnhem Centraal	0	3
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	0	2
de Groot		
Hegge		

PvdA	0	4
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal 39

Voor 38

Tegen 1

Motie "Op naar een rookvrije generatie!" (19M137)

GROENLINKS	7	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

PvdA	4	0
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

CDA Arnhem	2	0
van Burgsteden		
Hutten		

Arnhem Centraal	2	1
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Bal		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Hegge		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal 39

Voor	**39**
Tegen	**0**

Motie "Subsidieregeling burgerkracht sociaal domein" (19M138)

GROENLINKS	7	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

PvdA	4	0
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

CDA Arnhem	2	0
van Burgsteden		
Hutten		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Bal		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Hegge		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal	**39**

Voor 31

Tegen 8

Motie "Verbinding buurthuis met wijk" (19M139)

GROENLINKS	7	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
van Burgsteden		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Bal		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Hegge		

PvdA	4	0
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal 39

Voor	**26**	*Motie "Gemeentelijk vastgoed voor maatschappelijke doeleinden" (19M140)*
Tegen	**13**	

GROENLINKS	7	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
van Burgsteden		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Bal		

D66	0	5
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Hegge		

PvdA	4	0
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

PARTIJ VOOR DE VRIJHEID	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal **39**

Voor	**25**	*Motie "Budget curatieve plaagdierbestrijding inzetten voor het doel" (19M141)*
Tegen	**14**	

GROENLINKS	7	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

D66	0	5
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

PvdA	4	0
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

Arnhemse Ouderen Partij	0	1
Wiggers		

CDA Arnhem	0	2
van Burgsteden		
Hutten		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Bal		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Hegge		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal	**39**

Voor	**8**
Tegen	**31**

Motie "Miljoenenmeevaller van het Rijk terug naar de gemeentelijke tekorten in de zorg" (19M142)

GROENLINKS	0	7
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

D66	0	5
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

PvdA	0	4
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

CDA Arnhem	0	2
van Burgsteden		
Hutten		

Arnhem Centraal	0	3
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

DENK / Verenigd Arnhem	0	2
Aydemir		
Bal		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Hegge		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal	**39**

Voor	**39**
Tegen	**0**

Motie "Maak werk van (dekking voor) de Arnhemse standaard toegankelijkheid" (19M143)

GROENLINKS	7	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

PvdA	4	0
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

CDA Arnhem	2	0
van Burgsteden		
Hutten		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Bal		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Hegge		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal	**39**

Voor	**6**
Tegen	**33**

Motie "Geld voor Blauwe Golven niet ten koste van de noden in de stad" (19M146)

GROENLINKS	0	7
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	0	1
Wiggers		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
van Burgsteden		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Bal		

D66	0	5
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

Arnhem Centraal	0	3
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	0	2
de Groot		
Hegge		

PvdA	0	4
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	1	1
Verheij		
Sanders		

Totaal	**39**

Voor 7

Tegen 32

Motie "Plan C" (19M147)

GROENLINKS	0	7
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

D66	0	5
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

PvdA	0	4
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

Arnhemse Ouderen Partij	0	1
Wiggers		

CDA Arnhem	0	2
van Burgsteden		
Hutten		

Arnhem Centraal	0	3
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

DENK / Verenigd Arnhem	0	2
Aydemir		
Bal		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Hegge		

Partij voor de Vrijheid	0	2
Verheij		
Sanders		

Totaal 39

Voor 37 *Motie "Armoede door de ogen van kinderen" (19M148)*

Tegen 2

GROENLINKS	7	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

PvdA	4	0
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

CDA Arnhem	2	0
van Burgsteden		
Hutten		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Bal		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	0	2
de Groot		
Hegge		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal 39

Voor	**11**
Tegen	**28**

Motie "Van wijkprogramma's "voor de wijk" naar "van de wijk" (19M152)

GROENLINKS	0	7
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

D66	0	5
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

PvdA	0	4
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

CDA Arnhem	0	2
van Burgsteden		
Hutten		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

DENK / Verenigd Arnhem	0	2
Aydemir		
Bal		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Hegge		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal	**39**

Voor 6

Tegen 33

Motie "Sociale wijkteams: minder werk, meer helderheid" (19M153)

GROENLINKS	0	7
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

D66	0	5
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

PvdA	0	4
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

CDA Arnhem	0	2
van Burgsteden		
Hutten		

Arnhem Centraal	0	3
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Bal		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	0	2
de Groot		
Hegge		

Partij voor de Vrijheid	0	2
Verheij		
Sanders		

Totaal 39

Voor 36

Tegen 3

Motie "Betere begeleiding nareizigers" (19M154)

GROENLINKS	7	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

PvdA	4	0
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

Arnhemse Ouderen Partij	0	1
Wiggers		

CDA Arnhem	2	0
van Burgsteden		
Hutten		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Bal		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Hegge		

Partij voor de Vrijheid	0	2
Verheij		
Sanders		

Totaal 39

Voor 39 *Motie "Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn" (19M155)*

Tegen 0

GROENLINKS	7	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

PvdA	4	0
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

CDA Arnhem	2	0
van Burgsteden		
Hutten		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Bal		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Hegge		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal 39

Voor 13

Tegen 26

Motie "Topprioriteit voor sociale huur en sociale koop" (19M156)

GROENLINKS	0	7
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
van Burgsteden		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Bal		

D66	0	5
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Hegge		

PvdA	0	4
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal 39

Voor 39

Tegen 0

Motie "Aanvulling raadsvoorstel AKUfontein" (19M157)

GROENLINKS	7	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

PvdA	4	0
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

CDA Arnhem	2	0
van Burgsteden		
Hutten		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Bal		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Hegge		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal 39

Motie "Geen asielopvang op camping Arnhem" (19M158)

Voor	**39**
Tegen	**0**

GROENLINKS	7	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

PvdA	4	0
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

CDA Arnhem	2	0
van Burgsteden		
Hutten		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Bal		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Hegge		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal	**39**

Voor 22

Tegen 17

Motie "Geen erbarmelijke huisvesting van arbeidsmigranten op Camping Arnhem" (19M159)

GROENLINKS	0	7
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
van Burgsteden		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Bal		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Hegge		

PvdA	4	0
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal 39

Voor 30

Tegen 9

Motie "Stop de toestroom naar Camping Arnhem" (19M160)

GROENLINKS	0	7
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	2	0
van Burgsteden		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Bal		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Hegge		

PvdA	4	0
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal 39

Voor	**13**
Tegen	**26**

Motie "Geen megalomane verbouwing van het Stadstheater" (19M162)

GROENLINKS	0	7
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

D66	0	5
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

PvdA	0	4
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

CDA Arnhem	0	2
van Burgsteden		
Hutten		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Bal		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Hegge		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal	**39**

Voor 32 *Raadsvoorstel "Ontwerp MJPB 2020-2023"*

Tegen 7

GROENLINKS	7	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	2	0
van Burgsteden		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	0	2
Aydemir		
Bal		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Hegge		

PvdA	4	0
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

SP	0	3
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	0	2
Verheij		
Sanders		

Totaal 39

Voor	**34**	*Amendement "Verwerking eenmalige verhoging OZB en RZB" (19A79)*
Tegen	**5**	

GROENLINKS	7	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	2	0
van Burgsteden		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Bal		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Hegge		

PvdA	4	0
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

SP	0	3
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

PARTIJ VOOR DE VRIJHEID	0	2
Verheij		
Sanders		

Totaal	**39**

Voor	**32**	*Raadsvoorstel "Belastingverordeningen 2020 en wijziging APV"*
Tegen	**7**	

GROENLINKS	7	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	2	0
van Burgsteden		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	0	2
Aydemir		
Bal		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Hegge		

PvdA	4	0
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

SP	0	3
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	0	2
Verheij		
Sanders		

Totaal	**39**

GEMEENTE Arnhem

BESLUITENLIJST VAN DE VERGADERING VAN DE
RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM OP WOENSDAG 13 november 2019

De voorzitter: de heer Marcouch

De raadsgriffier: de heer Kersten

Aanwezig de leden: mevrouw Andeweg (D66), de heer Aydemir (DENK Verenigd Arnhem), de heer Bal (DENK Verenigd Arnhem), de heer Becker (ChristenUnie), de heer Bouma (PvdA), mevrouw Van Burgsteden (CDA), de heer Çetintaş (SP), de heer Coenders (GroenLinks), de heer Combée (VVD), de heer Dijk (D66), mevrouw Dobbe (SP), mevrouw Dolsma (GroenLinks), de heer Elfrink (SP), de heer Van Es (VVD), mevrouw Gemici (GroenLinks), de heer Greving (PvdA), de heer De Groot (Partij voor de Dieren), mevrouw Hegge (Partij voor de Dieren), de heer Hutten (CDA), mevrouw Kalthoff (VVD), de heer Kraaijenbrink (Arnhem Centraal), de heer Van der Laak (Arnhem Centraal), de heer Van der Loo (GroenLinks), de heer Loor (D66), de heer Loos (VVD), mevrouw Manders (Arnhem Centraal), de heer Maref (VVD), mevrouw Navis (GroenLinks), mevrouw Nede (ChristenUnie), mevrouw Van Nunen (PvdA), mevrouw van Ommen (D66), mevrouw Pape (VVD), de heer Prinsen (GroenLinks), de heer Sanders (PVV), mevrouw Simonis (GroenLinks), de heer Verheij (PVV), de heer Venhoek (D66), mevrouw De Vries (PvdA), de heer Wiggers (Arnhemse Ouderen Partij)

Afwezig de leden: -

Begintijd vergadering : 16.00 uur
Eindtijd vergadering : 22:50 uur

BESLUITEN:
Agendapunt:

1.2 Vaststellen van de concept-besluitenlijst van de vergadering van 30 oktober 2019	Het voorstel is met algemene stemmen aangenomen.
1.3 Ingekomen stukken en ter inzage gelegde stukken voor de gemeenteraad	Het voorstel is met algemene stemmen aangenomen.
2.1 Vaststellen Ontwerp Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023	Het amendement "Sociale Tegenbegroting 2020-2023; Andere Keuzes Keihard nodig" (19A76) van de fractie SP is met 4 stemmen voor en 35 stemmen tegen verworpen. Mw. Van Burgsteden wordt geacht tegen te hebben gestemd. Het amendement "Niet in mijn wijk" (19A60) van de fracties CDA en VVD is met 22 stemmen voor en 17 stemmen tegen aangenomen. Het amendement "Shared Service Verenigingen" (19A61) van de fracties CDA en Arnhem Centraal is met 15 stemmen voor en 24 stemmen tegen verworpen. Het amendement "Open data" (19A64) van de fractie VVD en D66 is met algemene stemmen aangenomen. Het amendement "Aanvullende coalitieafspraken wonen" (19A65) van de fracties GroenLinks, VVD, D66 en PvdA is met 31 stemmen voor en 8 stemmen tegen aangenomen. Het amendement "Aanvullende coalitieafspraken zorg" (19A66) van de fracties GroenLinks, VVD, D66 en PvdA is met 34 stemmen voor en 5 stemmen tegen aangenomen. Het amendement "Minder belasting voor huishoudens, meer belasting voor vastgoedmagnaten" (19A67) van de fractie SP is met 3 stemmen voor en 36 stemmen tegen verworpen. Het amendement "Minder belasting voor echte ondernemers, meer belasting voor vastgoedmagnaten" (19A68) van de fractie SP is met 4 stemmen voor en 35 tegen verworpen. Het amendement "Minder belasting voor huurders, meer belasting voor pandjesbazen" (19A69) van de fractie SP is met 4 stemmen voor en 35 stemmen tegen verworpen. Het amendement "Minder files, schonere lucht leveren geld op voor maatschappelijke opvang" (19A70) van de fractie SP is met 9 stemmen voor en 30 stemmen tegen verworpen.

GEMEENTE Arnhem

Het amendement "Eerlijke klimaatcijfers in de begroting" (19A71) van de fracties SP, Partij voor de Dieren en D66 is met 29 stemmen voor en 10 stemmen tegen aangenomen.

Het amendement "Geen positieve discriminatie" (19A72) van de fractie PVV is met 3 stemmen voor en 36 stemmen tegen verworpen.

Het amendement "Ouderen inclusief" (19A73) van de fractie PVV is met 3 stemmen voor en 36 stemmen tegen verworpen.

Het amendement "Reservering budget tegemoetkoming dierenartskosten voor minima" (19A74) van de fractie Partij voor de Dieren is met 26 stemmen voor en 13 stemmen tegen aangenomen.

Het amendement "Reservering budget nieuwbouw dierenasiel" (19A75) van de fracties Partij voor de Dieren en SP is met 12 stemmen voor en 27 stemmen tegen verworpen.

Het amendement "Niet overhaast besluiten" (19A78) van de fracties D66, SP, CDA, Arnhem Centraal en Arnhemse Ouderen Partij is met 30 stemmen voor en 9 stemmen tegen aangenomen.

De motie "Impuls openbare toiletten in de binnenstad, de wijken én bij winkelcentra" (19M123) van de fracties CDA, ChristenUnie, VVD, D66 en PvdA is met algemene stemmen aangenomen.

De motie "Jeugdbudgetten reëel begroot, geen papieren werkelijkheid" (19M124) van de fractie D66, CDA, SP, ChristenUnie, PvdA, VVD, Arnhemse Ouderen Partij, PVV en Arnhem Centraal is met algemene stemmen aangenomen.

De motie "Concrete visie op circulair Arnhem" (19M125) van de fracties GroenLinks, VVD, D66 en PvdA is met 37 stemmen voor en 2 stemmen tegen aangenomen.

De motie "Niet nog meer bezuinigingen op (jeugd)zorg en opvang" (19M126) van de fractie SP is met 4 stemmen voor en 35 stemmen tegen verworpen.

De motie "Aanpak schimmelwoningen" (19M127) van de fractie SP is met 37 stemmen voor en 2 stemmen tegen aangenomen.

De motie "Onderzoek GRATIS parkeren in Arnhem na 18.00 uur" (19M129) van de fractie DENK Verenigd Arnhem is met 2 stemmen voor en 37 stemmen tegen verworpen.

De motie "Parkeren voor een euro in Arnhem" (19M130) van de fractie DENK Verenigd Arnhem is met 5 stemmen voor en 34 stemmen tegen verworpen.

De motie "Dekking voor de Blauwe Golven" (19M135) van de fracties VVD, PvdA, GroenLinks, Arnhem Centraal, ChristenUnie en Partij voor de Dieren is met 29 stemmen voor en 10 stemmen tegen aangenomen.

De motie "Hogere prioriteit veiligheid" (19M136) van de fractie PVV is met 6 stemmen voor en 33 stemmen tegen verworpen.

De motie "Op naar een rookvrije generatie!" (19M137) van de fracties PvdA, ChristenUnie, D66 en GroenLinks is met 38 stemmen voor en 1 stem tegen aangenomen.

De motie "Subsidieregeling burgerkracht sociaal domein" (19M138) van de fracties PvdA, GroenLinks, Arnhem Centraal, Partij voor de Dieren en D66 is met algemene stemmen aangenomen.

De motie "Verbinding buurthuis met wijk" (19M139) van de fractie PvdA is met 31 stemmen voor en 8 stemmen tegen aangenomen.

De motie "Gemeentelijk vastgoed voor maatschappelijke doeleinden" (19M140) van de fractie Partij voor de Dieren is met 26 stemmen voor en 13 stemmen tegen aangenomen.

De motie "Budget curatieve plaagdierbestrijding inzetten voor het doel" (19M141) van de fractie Partij voor De Dieren is met 25 stemmen voor en 14 stemmen tegen aangenomen.

GEMEENTE Arnhem

De motie "Miljoenenmeevaller van het Rijk terug naar de gemeentelijke tekorten in de zorg" (19M142) van de fractie SP is met 8 stemmen voor en 31 stemmen tegen verworpen.

De motie "Maak werk van (dekking voor) de Arnhemse standaard toegankelijkheid" (19M143) van de fracties VVD, D66, PvdA, CDA, GroenLinks en Arnhem Centraal is met algemene stemmen aangenomen.

De motie "Geld voor Blauwe Golven niet ten koste van de noden in de stad" (19M146) van de fractie SP is met 6 stemmen voor en 33 stemmen tegen verworpen.

De motie "Plan C" (19M147) van de fractie ChristenUnie is met 7 stemmen voor en 32 stemmen tegen verworpen.

De motie "Armoede door de ogen van kinderen" (19M148) van de fracties D66, SP, PvdA en GroenLinks is met 37 stemmen voor en 2 stemmen tegen aangenomen.

De motie "Van wijkprogramma's "voor de wijk" naar "van de wijk" (19M152) van de fractie Arnhemse Ouderen Partij is met 11 stemmen voor en 28 stemmen tegen verworpen.

De motie "Sociale wijkteams: minder werk, meer helderheid" (19M153) van de fractie Arnhemse Ouderen Partij is met 6 stemmen voor en 33 stemmen tegen verworpen.

De motie "Betere begeleiding nareizigers" (19M154) van de fracties GroenLinks, D66, PvdA en DENK Verenigd Arnhem is met 36 stemmen voor en 3 stemmen tegen aangenomen.

De motie "Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn" (19M155) van de fracties GroenLinks, Partij voor de Dieren en DENK Verenigd Arnhem is met algemene stemmen aangenomen.

De motie "Topprioriteit voor sociale huur en sociale koop" (19M156) van de fractie SP is met 13 stemmen voor en 26 stemmen tegen verworpen.

De motie "Aanvulling raadsvoorstel AKUfontein" (19M157) van de fracties Arnhem Centraal en PvdA is met algemene stemmen aangenomen.

De motie "Geen asielopvang op camping Arnhem" (19M158) van de fractie SP is met algemene stemmen aangenomen.

De motie "Geen erbarmelijke huisvesting van arbeidsmigranten op Camping Arnhem" (19M159) van de fractie SP is met 22 stemmen voor en 17 stemmen tegen aangenomen.

De motie "Stop de toestroom naar Camping Arnhem" (19M160) van de fractie SP is met 30 stemmen voor en 9 stemmen tegen aangenomen.

De motie "Geen Megalomane verbouwing van het Stadstheater" (19M162) van de fractie SP is met 13 stemmen voor en 26 stemmen tegen verworpen.

2.2 Vaststellen Belastingverordeningen 2020 en wijziging APV

Het voorstel is met 32 stemmen voor en 7 stemmen tegen aangenomen.

Het amendement "Verwerking eenmalige verhoging OZB en RZB" (19A79) van de fracties GroenLinks, VVD, D66 en PvdA is met 34 stemmen voor en 5 stemmen tegen aangenomen.

Het voorstel is met 32 stemmen voor en 7 stemmen tegen aangenomen.

De raadsgriffier,

Jozef Kersten

De voorzitter,

Ahmed Marcouch

Zaaknummer: 418907

GEMEENTE Arnhem

Besluit van	**13 november 2019**
Zaaknummer	418907

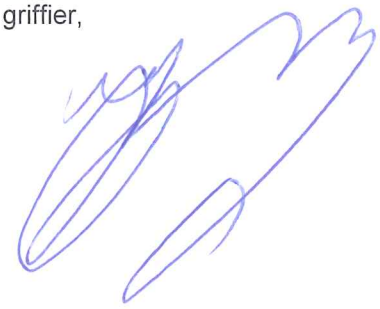
DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van de Agendacommissie van 8 november 2019, Griffie nummer: 418907

besluit:

De concept-besluitenlijst van de raadsvergadering van 30 oktober 2019 vast te stellen.

De griffier,

De voorzitter,

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer **418907**

ONDERWERP: Vaststellen van de concept-besluitenlijst van de vergadering van 30 oktober 2019

Voorstel

De Agendacommissie stelt u voor de concept-besluitenlijst van de raadsvergadering van 30 oktober 2019 vast te stellen.

Bijlage

- concept-besluitenlijst van de raadsvergadering van 30 oktober 2019

GEMEENTE Arnhem

Besluit van	**13 november 2019**
Zaaknummer	418907

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van de Agendacommissie van 8 november 2019, Griffie nummer: 418907

besluit:

De concept-besluitenlijst van de raadsvergadering van 30 oktober 2019 vast te stellen.

De griffier, De voorzitter,

GEMEENTE Arnhem

BESLUITENLIJST VAN DE VERGADERING VAN DE
RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM OP WOENSDAG 30 oktober 2019

De voorzitter: de heer Marcouch

De raadsgriffier: de heer Kersten

Aanwezig de leden: mevrouw Andeweg (D66), de heer Aydemir (DENK Verenigd Arnhem), de heer Becker (ChristenUnie), de heer Bouma (PvdA), mevrouw Van Burgsteden (CDA), de heer Çetintaş (SP), de heer Coenders (GroenLinks), de heer Combée (VVD), de heer Dijk (D66), mevrouw Dobbe (SP), mevrouw Dolsma (GroenLinks), de heer Elfrink (SP), de heer Van Es (VVD), mevrouw Gemici (GroenLinks), de heer Greving (PvdA), de heer De Groot (Partij voor de Dieren), mevrouw Hegge (Partij voor de Dieren), de heer Hutten (CDA), mevrouw Kalthoff (VVD), de heer Kraaijenbrink (Arnhem Centraal), de heer Van der Laak (Arnhem Centraal), de heer Van der Loo (GroenLinks), de heer Loor (D66), de heer Loos (VVD), mevrouw Manders (Arnhem Centraal), de heer Maref (VVD), mevrouw Navis (GroenLinks), mevrouw Nede (ChristenUnie), mevrouw Van Nunen (PvdA), mevrouw Pape (VVD), de heer Prinsen (GroenLinks), de heer Sanders (PVV), mevrouw Simonis (GroenLinks), de heer Verheij (PVV), de heer Venhoek (D66), mevrouw De Vries (PvdA), de heer Wiggers (Arnhemse Ouderen Partij)

Afwezig de leden: De heer Bal (DENK Verenigd Arnhem), mevrouw van Ommen (D66), de heer Aydemir (DENK Verenigd Arnhem) tijdens agendapunt 5.8

Begintijd vergadering : 20.30 uur
Eindtijd vergadering : 23:30 uur

BESLUITEN:
Agendapunt:

4.4 Vaststellen van de concept-besluitenlijst van de vergadering van 25 september 2019	Het voorstel is met algemene stemmen aangenomen.
4.5 Ingekomen stukken en ter inzage gelegde stukken voor de gemeenteraad	Het voorstel is met algemene stemmen aangenomen.
5.1 Vaststelling Turap 2 2019	Het amendement "Transparantie bij bestemmingsreserve Noodfonds" (19A56) van de fractie PvdA is met 26 stemmen voor en 11 stemmen tegen aangenomen. Het amendement "Geen geld uit Malburgen weghalen" (19A57) van de fractie SP is met 7 stemmen voor en 30 stemmen tegen verworpen. Het amendement "WSW - hou het sociaal" (19A59) van de fractie SP is met 6 stemmen voor en 31 stemmen tegen verworpen. Het voorstel is met 32 stemmen voor en 5 stemmen tegen aangenomen.
5.3 Vaststellen "Kwijtschelding en stimulering afvalscheiding minima bij invoering DIFTAR"	Het amendement "DIFTAR afvalscheiding minima met een simpel systeem zonder inkomenspolitiek" (19A55) van de fractie CDA is met 18 stemmen voor en 19 stemmen tegen verworpen. De motie "Ook prepaid betalen afvalstort" (19M109) van de fracties Arnhemse Ouderen Partij en Partij voor de Dieren is met 3 stemmen voor en 34 stemmen tegen verworpen. Het voorstel is met 20 stemmen voor en 17 stemmen tegen aangenomen.
5.4 Motie vreemd aan de agenda "Stop invoeren betalen per afvalzak" (19M113)	De motie vreemd aan de agenda "Stop invoeren betalen per afvalzak" (19M113) van de fracties SP, PVV, Arnhemse Ouderen Partij en Arnhem Centraal is met 15 stemmen voor en 22 stemmen tegen verworpen.
5.5 Motie vreemd aan de agenda "Onderzoek afval scheiden achteraf" (19M114)	De motie vreemd aan de agenda "Onderzoek afval scheiden achteraf" (19M114) van de fracties Arnhem Centraal, SP, Arnhemse Ouderen Partij en PVV is met 15 stemmen voor en 22 stemmen tegen verworpen.
5.6 Motie vreemd aan de agenda "Gooi geen €300.000 in de container" (19M115)	De motie vreemd aan de agenda "Gooi geen €300.000 in de container" (19M115) van de fracties VVD, PVV, Arnhemse Ouderen Partij en Arnhem Centraal is met 15 stemmen voor en 22 stemmen tegen verworpen.

5.7 Vaststellen van de Verordening tot wijziging van het Reglement van Orde van de Politieke Avond van de gemeente Arnhem; Vaststellen van het Protocol geheimhouding gemeente Arnhem 2019	Het voorstel is met algemene stemmen aangenomen.
5.8 Terugvorderen niet verantwoorde middelen fractieondersteuning 2017 en 2018 fractie Arnhemse Ouderen Partij	Het amendement "Overnemen vordering"van de fractie D66 is met 9 stemmen voor en 26 stemmen tegen verworpen. Het voorstel is met 26 stermmen voor en 9 stemmen tegen aangenomen.
6.1 Benoeming lid raad van toezicht De Basis	Benoemd is de heer F. Juch.
6.2 Overhevelen decentralisatie-uitkering Proeftuinen cultuurprofielen gemeentefonds 2019 en 2020	Het voorstel is met algemene stemmen aangenomen.
6.3 Vaststellen grens bebouwde kom en bestemmen van wegen voor het openbaar verkeer	Het voorstel is met algemene stemmen aangenomen.

De raadsgriffier,

Jozef Kersten

De voorzitter,

Ahmed Marcouch

GEMEENTE Arnhem

Besluit van	13 november 2019
Zaaknummer	418907

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van de Agendacommissie, d.d. 8 november 2019, zaaknummer: 418907

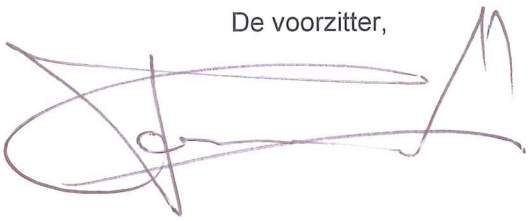
besluit:

De "Lijst van ingekomen Stukken" van 24 oktober 2019 tot en met 7 november 2019 vast te stellen.

De griffier,

De voorzitter,

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer **418907**

ONDERWERP: Vaststellen van de lijst van ingekomen stukken voor de raadsvergadering van 13 november 2019

Voorstel

De Agendacommissie stelt u voor de "Lijst van Ingekomen Stukken" van 24 oktober 2019 tot en met 7 november 2019 vast te stellen.

Als raadslid kunt u de ingekomen stukken inzien via het Bestuurlijk Informatiesysteem (iBabs).

Bijlage

- Lijst van Ingekomen stukken (24 oktober 2019 tot en met 7 november 2019)

Gemeente Arnhem

Besluit van	13 november 2019
Zaaknummer	418907

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van de Agendacommissie, d.d. 8 november 2019, zaaknummer: 418907

besluit:

De "Lijst van ingekomen Stukken" van 24 oktober 2019 tot en met 7 november 2019 vast te stellen.

De griffier, De voorzitter,

Lijst van Ingekomen stukken (24 oktober 2019 tot en met 7 november 2019)				
Datum	**Afzender**	**Zaaknummer**	**Titel**	**Advies**
24-10-2019	Griffie		Aanvullende afspraken op coalitieakkoord 2018-2022	Voor kennisgeving aannemen
24-10-2019	dhr. P. Nijenhuis		Beeld Hans Koetsier voormalig girokantoor Arnhem	Voor kennisgeving aannemen
25-10-2019	mw. A. Glas		Sinterklaasintocht	In handen stellen van het college van B&W ter afdoening, verzoek kopie antwoordbrief aan raad
28-10-2019	VNG		Ledenbrief - Bekendmaking kandidaten voor vacatures VNG bestuur en commissies	Voor kennisgeving aannemen
30-10-2019	VNG		Ledenbrief - Aanpak stikstofproblematiek	Voor kennisgeving aannemen
01-11-2019	VNG		Ledenbrief - Werkgeversvereniging Samenwerkende Gemeentelijke Organisaties in oprichting (WSGO)	Voor kennisgeving aannemen
04-11-2019	VNG		Ledenbrief 19/087 "Uitnodiging Buitengewone ALV en VNG Bestuurdersdag, 29 november 2019, Nieuwegein"	Voor kennisgeving aannemen
04-11-2019	Dhr. S. Spek - DURF		Klimaatakkoord en BALV VNG	Voor kennisgeving aannemen
05-11-2019	VNG		VNG Raadsledennieuwsbrief - oktober 2019	Voor kennisgeving aannemen
05-11-2019	PSP'92		Nota Kamerfractie CDA Zorg in de regio	Voor kennisgeving aannemen
05-11-2019	Arnhemse Bomenbond		Verzoek wijzigen Bomenplan Arnhem	Betrekken bij de behandeling op de Politieke Avond

Lijst van Ingekomen stukken (24 oktober 2019 tot en met 7 november 2019)				
Datum	**Afzender**	**Zaaknummer**	**Titel**	**Advies**
05-11-2019	Dhr. R. Helsdingen		Daklozen - buitenslapers kunnen niet douchen	In handen stellen van het college van B&W ter afdoening, verzoek kopie antwoordbrief aan raad
05-11-2019	Dhr. F. Vleeming		Ondergrondse afvalcontainers	Kopie van aan college gerichte brief, voor kennisgeving aannemen
06-11-2019	Gemeente Westerkwartier		Motie vreemd aan de orde "Gemeentefonds"	Voor kennisgeving aannemen
07-11-2019	VNG		Ledenbrief 19/094 "Arbeidsvoorwaarden voor de onderkant van de arbeidsmarkt Geactualiseerd gemeentelijk standpunt"	Voor kennisgeving aannemen

Begroting 2020 / 2023

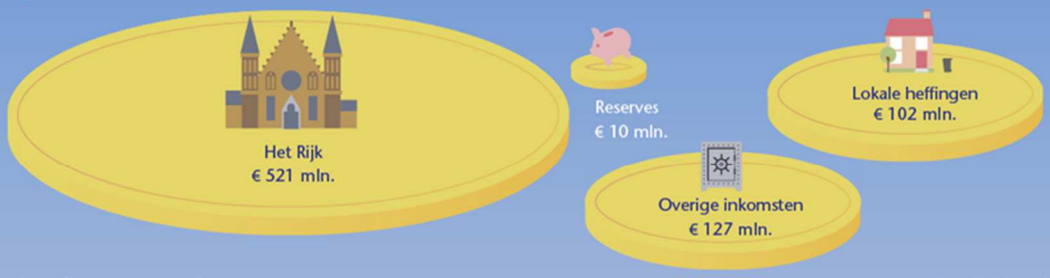
Meerjarenprogrammabegroting 2020-2023

GEMEENTE Arnhem

Geamendeerde Meerjarenprogrammabegroting 2020-2023

Begroting 2020 in één oogopslag

Wat zijn de inkomsten? ..... totaal € 760 mln.

Wat zijn de uitgaven? ..... totaal € 760 mln.

Stedelijke programma's:	
Bestuur, dienstverlening en financiën	€ 116 mln.
Veiligheid	€ 15 mln.
Bereikbaarheid	€ 22 mln.
Economie	€ 6 mln.
Onderwijs	€ 18 mln.
Cultuur	€ 31 mln.
Participatie en armoedebestrijding	€ 170 mln.
Zorg	€ 31 mln.
Welzijn en inclusie	€ 18 mln.
Gezondheid en sport	€ 18 mln.
Klimaat en energie	€ 6 mln.
Ruimtelijke ontwikkeling	€ 42 mln.
Wonen en leefomgeving	€ 32 mln.
Totaal	€ 525 mln.

Wijken:	
Noordwest	€ 32 mln.
Noordoost	€ 26 mln.
Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek	€ 36 mln.
Malburgen	€ 40 mln.
Rijkerswoerd, Kronenburg, Vredenburg	€ 31 mln.
Schuytgraaf/ Elderveld	€ 24 mln.
Presikhaaf	€ 27 mln.
De Laar/ Elden	€ 19 mln.
Totaal	€ 235 mln.

Wat willen we bereiken?

Zorg: Er zijn oplopende kosten in de zorg. We willen de dure specialistische zorg reduceren door het inzetten van andere voorzieningen. Verder gaan we door dichter bij de Arnhemmers te staan de preventieve kant versterken.

Werk: We willen meer mensen naar werk begeleiden en minder Arnhemmers afhankelijk laten zijn van een uitkering. We zetten in dat iedere Arnhemmers kan meedoen.

Welzijn: We zorgen ervoor dat in de wijken voldoende mogelijkheden zijn voor inwoners om elkaar te ontmoeten, zodat het sociale netwerk hechter wordt.

Duurzaamheid: We werken aan de uitvoering van de Regionale Energiestrategie, we gaan door met New Energy Made in Arnhem en we stimuleren en verbinden initiatieven vanuit de wijken.

Economie: Arnhem moet een aantrekkelijke vestigingsplaats blijven voor bedrijven. Via 'Van Bedrijven Weten' zetten we de vraag van bedrijven en inwoners centraal.

Wonen: Om de beschikbaarheid en betaalbaarheid van woningen in Arnhem op peil te krijgen, gaan we meer woningen realiseren, voor alle doelgroepen in verschillende prijsklassen, inclusief sociale woningbouw.

Cultuur: Het komende jaar staat onder andere in het teken van de verbouwing van Museum Arnhem.

Wilt u meer weten? Kijk op financien.arnhem.nl

Inhoudsopgave

Deel 1 Hoofdlijnen van beleid en financieel kader ... 3
Zorg op peil in een duurzaam, sociaal en economisch sterk Arnhem ... 4
Ontwikkelingen in het financieel kader ... 5
Leeswijzer ... 25

Deel 2 Beleidsbegroting ... 28
Wijkprogramma's ... 29
Wijken Algemeen ... 30
W1 Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek ... 31
W2 Noordwest ... 37
W3 Noordoost ... 42
W4 Presikhaaf ... 48
W5 Malburgen ... 53
W6 Schuytgraaf/Elderveld ... 59
W7 De Laar/Elden ... 64
W8 Rijkerswoerd, Kronenburg, Vredenburg ... 69

Stedelijke programma's ... 74
S00 Bestuur, dienstverlening en financiën ... 75
S01 Veiligheid ... 84
S02 Bereikbaarheid ... 92
S03 Economie ... 99
S04 Onderwijs ... 107
S05 Cultuur ... 114
S06 Participatie en armoedebestrijding ... 122
S07 Zorg ... 132
S08 Welzijn en inclusie ... 142
S09 Gezondheid en sport ... 149
S10 Klimaat en energie ... 156
S11 Ruimtelijke ontwikkeling ... 163
S12 Wonen en leefomgeving ... 171

Paragrafen ... 181
Lokale heffingen ... 182
Weerstandsvermogen en risicobeheersing ... 186
Onderhoud kapitaalgoederen ... 202
Financiering ... 213
Bedrijfsvoering ... 217
Verbonden partijen ... 223
Grondbeleid ... 241
Investeringen ... 245
Subsidies ... 252
Overig programmaplan ... 257

Deel 3 Financiële begroting ... 258
Overzicht van baten en lasten per programma ... 259
Overzicht van geraamde incidentele baten en lasten ... 265
Geprognoticeerde balans 2020-2023 ... 271
Reserves en voorzieningen ... 272
EMU-saldo 2020 ... 276
Overzicht geraamde lasten en baten per taakveld ... 278
Overzicht taakvelden per programma (lasten) ... 284
Overzicht taakvelden per programma (baten) ... 288
Mutaties circulaires ... 292

Bijlagen ... 294
Gemeenteraad ... 295
Portefeuilleverdeling ... 297
Overzicht lokale heffingen ... 299
Normenkader ... 301
Toelichting overzicht kostensoorten ... 304
Overzicht onderdelen stad/wijk ... 306
Toelichting op gewijzigde programma-indeling ('was/wordt lijst') ... 310
Afkortingenlijst ... 313
Begrippenlijst ... 316

Deel 1 Hoofdlijnen van beleid en financieel kader

DEEL 1 bestaat uit:

1. Bestuurlijke hoofdlijnen van beleid 'Zorg op peil in een duurzaam, sociaal en economisch sterk Arnhem'
2. Ontwikkelingen in het financieel kader
3. Leeswijzer

Zorg op peil in een duurzaam, sociaal en economisch sterk Arnhem

We blijven passende zorg bieden voor onze inwoners. Daarnaast is er ruimte om in Arnhem te investeren. Dat verdient onze mooie stad, dat verdienen de Arnhemmers. De Begroting 2020-2023 is een begroting waarin nadruk ligt op het beheersen van de kosten in het zorgdomein en waarin de ambities op het gebied van duurzaamheid, cultuur, onderwijs, wonen en werken onverminderd overeind blijven. We zorgen voor een robuuste financiële positie en presenteren een begroting waarmee we de hoofdstad van Gelderland op een voortvarende en verantwoorde manier vooruit kunnen helpen.

We beschrijven in het volgende hoofdstuk eerst de grootste opgaven: *een socialer Arnhem* waarin iedereen zich thuis voelt en iedereen mee kan doen, *een duurzamer Arnhem* dat voorop loopt als het gaat over energie en milieutechnologie, en *een nog mooier Arnhem*, waar het groene karakter, de bruisende binnenstad en de bereikbaarheid op peil blijven. Door middel van *open en verantwoord besturen* zorgen we samen met bewoners, bedrijven, organisaties en instellingen dat onze stad aantrekkelijk en leefbaar blijft. Na de grote opgaven worden de stedelijke programma's en de wijkprogramma's beschreven en tot slot gaan we in op de financiële begroting.

De afgelopen jaren zijn we geconfronteerd met oplopende tekorten in de zorg. Deze tekorten, enerzijds ontstaan door kortingen van het Rijk, anderzijds door een toenemende zorgvraag, worden in de komende jaren verder teruggebracht door volop in te blijven zetten op de transitie. Het doel is om de vraag naar dure specialistische zorg te reduceren, door het inzetten van andere voorzieningen. Verder wordt, door nog dichter bij de inwoners te gaan staan, de preventieve kant versterkt. We vinden het belangrijk dat in de wijken voldoende mogelijkheden zijn voor inwoners om elkaar te ontmoeten zodat het sociale netwerk hechter wordt. Dichter bij de inwoners staan is ook het devies bij Doorbraak naar Werk, de opgave om meer mensen naar werk te begeleiden en minder Arnhemmers afhankelijk te laten zijn van een uitkering. Voor inwoners in een kwetsbare financiële positie zorgen we voor toegankelijke regelingen, ruime mogelijkheden met de Gelrepas en als nodig hulp bij schulden. De mogelijkheden voor gebruik van de Gelrepas worden verruimd. Verder geven we samen met onze onderwijspartners uitvoering aan de Maatschappelijke Educatieve Agenda, waarbij onderwijs letterlijk en figuurlijk de deuren opent voor de samenleving. Onderwijs kan bijvoorbeeld een belangrijke signalerende functie hebben.

Verduurzaming blijft speerpunt de komende jaren. Wachten is geen optie meer. We werken aan de uitvoering van de Regionale Energiestrategie, we gaan door met New Energy Made in Arnhem, en we stimuleren en verbinden initiatieven vanuit de wijken. Arnhem moet een aantrekkelijke vestigingsplaats blijven voor bedrijven. Via 'Van Bedrijven Weten' zetten we de vraag van bedrijven en ondernemers centraal en proberen we drempels voor onder andere MKB en start-ups weg te nemen. We spannen ons extra in voor bedrijven die zich bezighouden met duurzaamheid, energie en milieutechnologie. Om de beschikbaarheid en betaalbaarheid van woningen in Arnhem op peil te krijgen, moeten er meer woningen worden gerealiseerd, voor alle doelgroepen in verschillende prijsklassen, inclusief sociale woningbouw. Om de stad aantrekkelijk, vitaal en leefbaar te houden voor bewoners, bezoekers en bedrijven is de omslag naar een schone bereikbaarheid van de stad van cruciaal belang en vergt betrokkenheid en mede-verantwoordelijkheid van onze regionale partners.

Op cultureel gebied is de verbouwing van Museum Arnhem, die in 2020 plaatsvindt, van belang. Verder moeten er besluiten worden genomen over de huisvesting van Introdans, Toneelgroep Oostpool en het Stadstheater. We vinden het bovendien belangrijk dat Arnhemse culturele partners, die onderdeel uitmaken van de basis infrastructuur (BIS) van het Rijk, deze positie houden. Dit draagt bij aan Arnhem als aantrekkelijke stad voor bedrijven, bewoners en bezoekers.

Kortom, we presenteren een realistische begroting die recht doet aan de zorgen over de kosten van zorg, maar ook volop recht doet aan de ambitie om die sociale, gezonde, bruisende groene stad te zijn.

Ontwikkelingen in het financieel kader

Hoofdlijnen financiën

De meerjarenprogrammabegroting 2020-2023 is de tweede begroting in deze bestuursperiode. De gemeente Arnhem is voor haar inkomsten in belangrijke mate afhankelijk van de inkomsten van het Rijk. Om die reden wordt bij de ontwikkelingen op dit onderdeel als eerste stilgestaan. Zo zien we dat het gemeentefonds voor 2019 een positief effect geeft als gevolg van een hoger accres, loon- en prijsbijstellingen en extra middelen voor jeugdzorg. De meicirculaire voor de jaren vanaf 2020 laat dalende accressen zien, voornamelijk doordat het Rijk lagere loon- en prijsbijstellingen op haar begroting raamt. Een opwaartse bijstelling hiervan is echter goed denkbaar. De augustusraming van het CPB laat hogere indices zien. Of we voor 2020 en volgende jaren een hoger accres krijgen, is ook van vele andere factoren afhankelijk, zoals rente en onderuitputting. Wat voor de gemeenten helpt is dat het jaar 2020 het laatste volledige regeringsjaar is voor kabinet Rutte III.

De komende jaren vindt een heroverweging plaats van de financiële verhouding tussen Rijk en lagere overheden. Ook is er sprake van herziening van de verdeelmodellen sociaal domein. Het is momenteel nog onzeker welke effecten dit voor Arnhem zal hebben. De Raad voor het Openbaar Bestuur heeft recent in een advies aangegeven dat herverdeling van de algemene uitkering geen oplossing is voor de onevenwichtigheid in bestuurlijke en financiële verhoudingen tussen Rijk en gemeenten. Omdat de bestuurlijke verhoudingen in ontwikkeling zijn, is het de vraag of de financiële verhoudingen daar voldoende op zijn toegesneden. De Raad bepleit daarom voor de komende kabinetsperiode een meer strategische aanpak die recht doet aan de gewijzigde bestuurlijke verhoudingen. Hierbij gaat het om bekostiging van grote gezamenlijke opgaven op het terrein klimaat en energie, de toekomst van het sociaal domein binnen het gemeentefonds, de bekostiging van regionale opgaven, de normeringssystematiek en het lokaal belastinggebied. Wij zullen deze ontwikkelingen nauwgezet volgen en de mogelijke effecten daarvan voor Arnhem goed en tijdig onder de aandacht brengen.

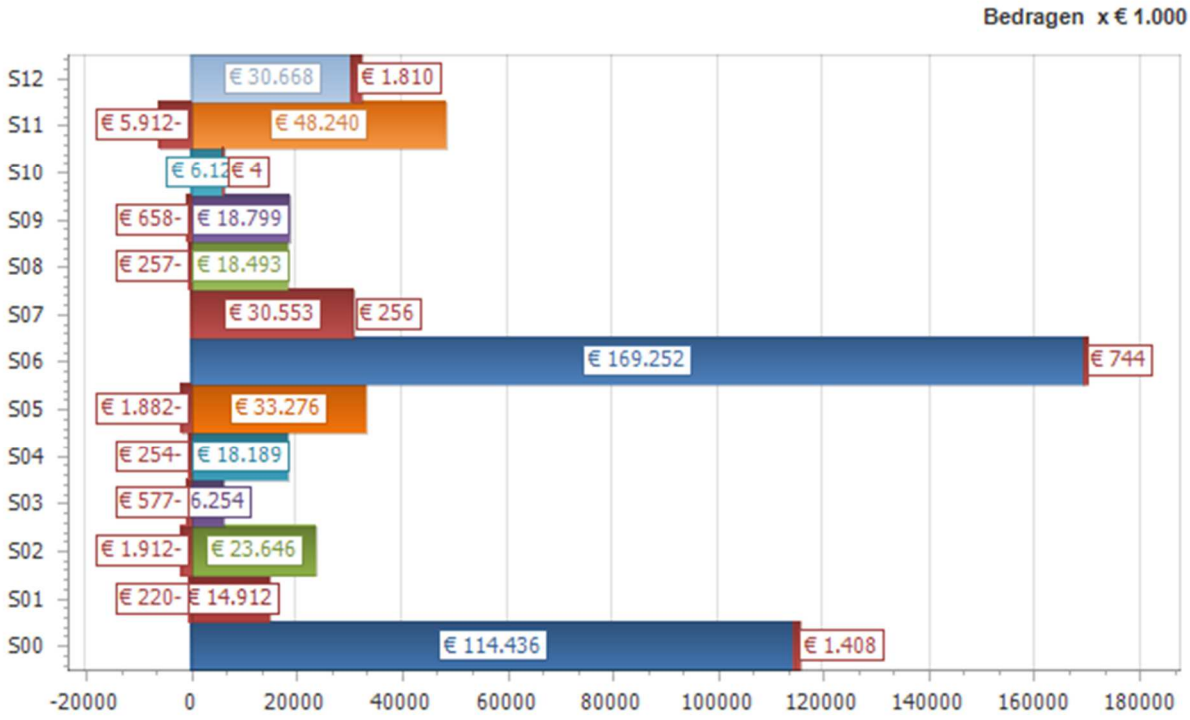
In de Perspectiefnota 2020-2023 is een eerste beeld gegeven van de ontwikkeling van het financiële meerjarige perspectief. Na de Perspectiefnota hebben zich nieuwe ontwikkelingen voorgedaan, welke in sommige gevallen een majeur financieel effect hebben. Te denken valt aan de verwerking van de meicirculaire en de gevolgen van de nieuwe cao voor gemeenteambtenaren. Op het zorgdomein leiden de actuele inzichten tot verdere toename van de verwachte lasten. Bij de Perspectiefnota is een tweetal moties aangenomen (19M97 'Houd de financiële verordening in stand' en 19M98 'Zorgmaatregelen'), welke een effect hebben op het in de Perspectiefnota gepresenteerde financiële beeld. In het financieel meerjarige beeld in deze MJPB is invulling gegeven aan deze moties en wordt dit toegelicht.

Er ontstaat een sluitend meerjarenbeeld én de bestemmingsreserve solvabiliteit wordt structureel gevoed. Dit doen we door zowel incidenteel als structureel minder dan tot nu toe begroot, toe te voegen aan de algemene reserve. Dit kan ook, omdat sprake is van een aanzienlijke begrote structurele voeding van de algemene reserve. Met deze keuzes blijven we binnen de afspraken van een minimale weerstandsfactor van 1,0 en van de structurele voeding aan de BR Solvabiliteit. Juist doordat we in de afgelopen jaren al ingezet hebben op een meer robuuste financiële positie en een betere solvabiliteit, hebben we incidenteel de middelen om bij te zetten op de tekorten in het zorgdomein.

Onderstaand overzicht laat zien wat de begrote lasten (x €1.000,-) zijn per programma. In het rode deel van de staven is aangegeven wat wij in deze begroting minder (bedrag aangeduid met een ‘-‘) of meer hebben begroot per programma. Deze mutaties zijn toegelicht bij de programma's onder het kopje "Toelichting financiële mutaties".

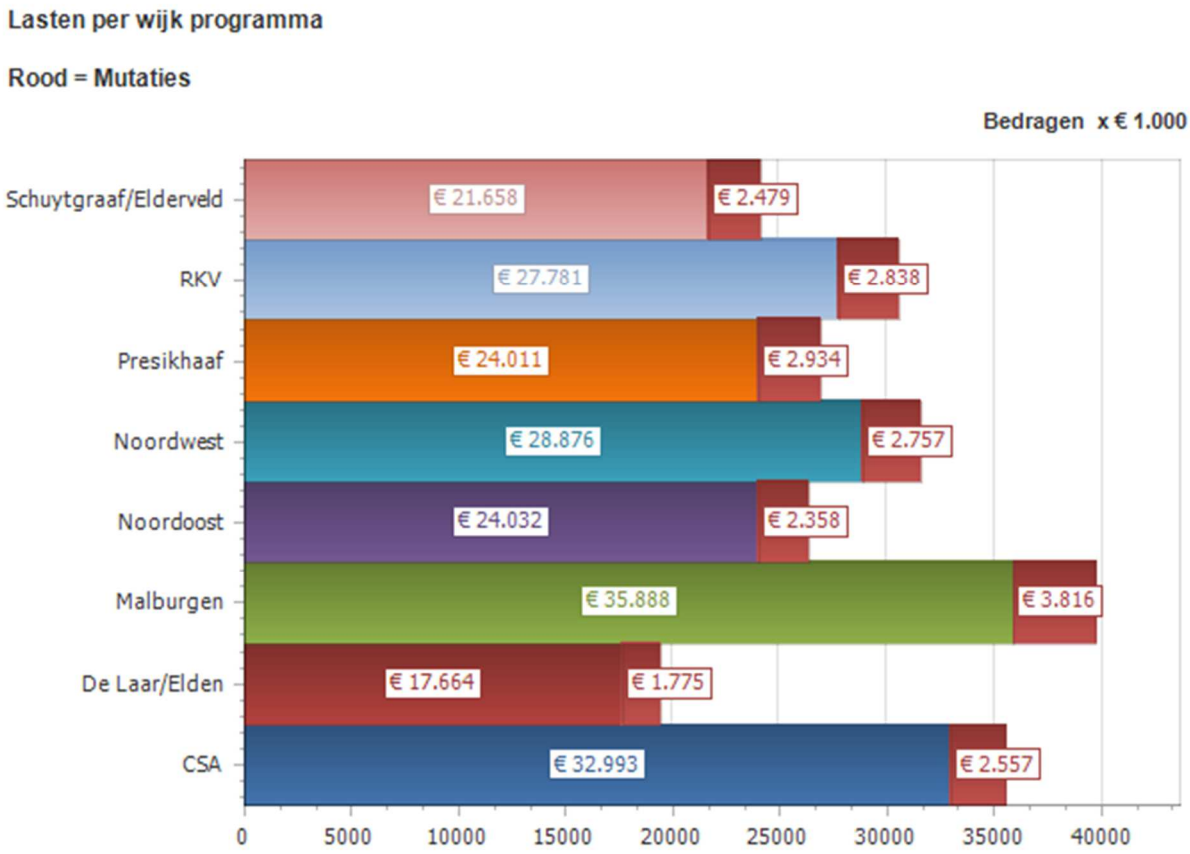
Lasten per stedelijk programma

Rood = Mutaties

Programma		Begroting 2019	Mutaties	Begroting 2020
S00	Bestuur, dienstverlening en financ	114.436	1.408	115.845
S01	Veiligheid	14.912	-220	14.692
S02	Bereikbaarheid	23.646	-1.912	21.735
S03	Economie	6.254	-577	5.676
S04	Onderwijs	18.189	-254	17.935
S05	Cultuur	33.276	-1.882	31.395
S06	Participatie en armoedebestrijding	169.252	744	169.996
S07	Zorg	30.553	256	30.808
S08	Welzijn en inclusie	18.493	-257	18.236
S09	Gezondheid en sport	18.799	-658	18.141
S10	Klimaat, energie en milieu	6.120	4	6.124
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	48.240	-5.912	42.329
S12	Wonen en leefomgeving	30.668	1.810	32.478
		532.839	**-7.449**	**525.390**

Onderstaand overzicht laat zien wat de begrote lasten (x €1.000,-) zijn per programma. In het rode deel van de staven is aangegeven wat wij in deze begroting minder (bedrag aangeduid met een '-') of meer hebben begroot per wijkprogramma. Deze mutaties zijn toegelicht bij de programma's onder het kopje "Toelichting financiële mutaties".

Programma	Begroting 2019	Mutaties	Begroting 2019
CSA	32.993	2.557	35.549
De Laar/Elden	17.664	1.775	19.439
Malburgen	35.888	3.816	39.704
Noordoost	24.032	2.358	26.390
Noordwest	28.876	2.757	31.633
Presikhaaf	24.011	2.934	26.945
RKV	27.781	2.838	30.619
Schuytgraaf/Elderveld	21.658	2.479	24.137
	212.903	**21.514**	**234.417**

Reëel en structureel sluitende begroting

In onderstaande tabel is samengevat weergegeven hoe de meerjarenbegroting 2020 - 2023 zich ontwikkelt ten opzichte van de vorige begroting. Verder in dit hoofdstuk volgt de toelichting op de wijzigingen die zich hebben voorgedaan. Het financieel beeld in deze MJPB 2020-2023 ontwikkelt zich ten opzichte van de vorige MJPB als volgt:

Financieel beeld 2020-2023	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Bedragen x € 1.000				
Uitgangspositie MJPB 2019-2023	0	0	0	0
Gemeentefonds en overige rijksontwikkelingen	7.038	5.493	4.560	7.944
Beleidsontwikkelingen				
- Meedoen in een socialer Arnhem	-8.771	-5.745	-4.145	-1.767
- Wonen in een duurzamer Arnhem	2.119	2.394	2.242	2.098
- Genieten van een nog mooier Arnhem	600	600	1.600	0
- Open en verantwoord besturen	8.109	7.633	8.620	6.593
Jaarlijkse bijstellingen	-13.519	-14.835	-16.025	-17.376
Toevoeging (-) of onttrekking (+) aan de AR	4.425	4.460	3.149	2.509
Totaal financieel beeld	**0**	**0**	**0**	**0**

Ook na verwerking van de hierboven gepresenteerde verrekeningen voegen we vanaf 2022 structureel toe aan de algemene reserve. Vanaf 2023 doen we dit jaarlijks met € 3 miljoen. In onderstaande tabel zijn de mutaties met de algemene reserve na verwerking van het meerjarenbeeld opgenomen (negatieve mutatie betreft een onttrekking aan de AR en een positieve mutatie een toevoeging aan de AR):

Mutatie Algemene Reserve	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
*Bedragen * € 1.000*				
Onttrekking	12.217	9.871	8.571	7.928
Toevoeging	7.438	9.647	9.946	10.971
Mutatie	**-4.779**	**-225**	**1.375**	**3.043**

In de paragraaf weerstandsvermogen is te lezen dat de positieve ontwikkeling van de algemene reserve zorgt voor een groei van het beschikbare weerstandsvermogen. De groei van de bestemmingsreserve Solvabiliteit zorgt daarnaast voor een robuustere financiële positie.

Naast een reëel sluitende begroting, dient de (meerjaren)begroting ook structureel sluitend te zijn. Dit is het geval wanneer de structurele lasten in de begroting voor 2020 volledig worden gedekt door structurele baten of aannemelijk is gemaakt dat dit structurele evenwicht in de meerjarenbegroting (uiterlijk 2023) weer tot stand wordt gebracht. De structurele baten in deze MJPB dekken de structurele lasten in het jaar 2023. Er is daarmee sprake van structureel evenwicht. We presenteren ook een reëel evenwicht, omdat de geraamde bedragen in het meerjarenbeeld volledig, realistisch en haalbaar zijn. De in de begroting opgenomen maatregelen zijn aannemelijk en hard of voorzien van dekking uit een bestemmingsreserve.

Gemeentefonds

In deze MJPB is de prognose van het gemeentefonds verwerkt, zoals volgt uit de doorrekening van de meicirculaire 2019. De meicirculaire is een vertaling van de Voorjaarsnota van het Rijk. In cumulatieve zin (2019 tot en met 2023) verbetert het beeld zoals in de Perspectiefnota werd verwacht van - € 4,4 miljoen naar € 0,5 miljoen. Dat is in deze MJPB verwerkt. Ook ten opzichte van de vorige MJPB is in alle jaren sprake van een stijging van het gemeentefonds. De voornaamste effecten van de meicirculaire zijn de volgende:

- Het accres voor 2020 tot en met 2023 laat een daling zien. De wijzigingen in het accres kennen een structureel karakter. Het voornaamste deel van deze daling wordt verklaard door de lagere loon- en prijsontwikkeling van de rijksuitgaven. Hierdoor daalt als gevolg van de trap-op-trap-af systematiek de algemene uitkering voor gemeenten.

- Er worden incidentele extra middelen voor Jeugdzorg ontvangen. Dit komt voor Arnhem neer op € 5,0 miljoen in 2019 en € 3,9 miljoen in de jaren 2020 en 2021. Aanvullend wordt onderzoek verricht om te kunnen bepalen of, en zo ja in welke mate, gemeenten structureel extra middelen nodig hebben. Daarnaast worden de komende maanden bestuurlijke afspraken gemaakt tussen Rijk en VNG over hoe het jeugdhulpstelsel effectiever, efficiënter en beter kan gaan functioneren. Vooralsnog gaan we er vanuit dat ofwel de extra middelen een structureel karakter gaan kennen, dan wel de kosten jeugdhulp als gevolg van nieuwe bestuurlijke afspraken met eenzelfde bedrag kunnen dalen. In deze MJPB zijn om die reden de extra middelen van € 3,9 miljoen ook in de jaren 2022 en verder opgenomen als verwachte inkomsten. In ons risicoprofiel hebben we op advies van de toezichthouder hiervoor een risico meegenomen. De richtlijn voor de toezichthouder staat gemeenten toe voor de jaren 2022 en 2023 een stelpost te ramen, waarvan nu niet zeker is of deze ook daadwerkelijk zal worden ingevuld. Dit in afwijking van de wijze waarop de toezichthouder normaal gesproken de raming van stelposten beoordeelt.
- Overige effecten: loon- en prijsbijstelling op de resterende integratie-uitkeringen sociaal domein, actualisatie van maatstaven en ontwikkelingen in de uitkeringsbasis.

In de raadsbrief van 18 juni 2019 is hierover een inhoudelijke toelichting gegeven.

We ramen in constante prijzen. Dit betekent dat de nominale indexatie voor het eerste jaar 2020 structureel en constant wordt doorgetrokken naar de jaren 2021 en verder. Het Rijk rekent met de uitkeringsfactoren voor het gemeentefonds in lopende prijzen (dus een oplopende reeks voor de nominale indexatie). Vanaf 2020 hebben we dit dan ook verlaagd met de prijsmutatie BBP, een officieel indexcijfer van het CBS.

Taakmutaties en decentralisatieuitkeringen

In de meicirculaire is een aantal taakmutaties en wijzigingen in decentralisatieuitkeringen opgenomen. Voor zover deze taakmutaties of decentralisatieuitkeringen leiden tot wijzigingen in de verwachte lasten op de beleidsvelden, worden deze ook doorgezet naar de beleidsvelden. In deel 3 (Financiële begroting) worden de wijzigingen van het gemeentefonds als gevolg van taakmutaties en nieuwe of gewijzigde decentralisatie- en integratie-uitkeringen toegelicht. Per mutatie is aangegeven in hoeverre deze met de verschillende beleidsvelden worden verrekend.

In de volgende tabel wordt het totaaloverzicht gepresenteerd van de ontwikkelingen van het gemeentefonds op basis van de meicirculaire. Ten opzichte van de vorige MJPB ontstaat het volgende effect:

Gemeentefonds en overige rijksontwikkelingen	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Bedragen x € 1.000				
Ontwikkeling gemeentefonds meicirculaire	8.027	6.244	1.302	4.713
Doorgeven nieuwe en wijzigingen in Decentralisatie Uitkeringen (DU) meicirculaire	-988	-752	-642	-669
Stelpost "Uitkomst onderzoek Jeugdzorg"	0	0	3.900	3.900
Totaal ontwikkeling gemeentefonds	*7.038*	*5.493*	*4.560*	*7.944*
Totaal gemeentefonds en overige rijksontwikkelingen	**7.038**	**5.493**	**4.560**	**7.944**

Financiële koers van de beleidsontwikkelingen

De financiële koers is in dit hoofdstuk in vier onderwerpen samengevat:

- Meedoen in een socialer Arnhem: Wmo & jeugdzorg, werk & inkomen, armoede & schulden en onderwijs, welzijn, sport en maatschappelijke opvang
- Wonen in een duurzamer Arnhem: wonen, ruimtelijke ontwikkeling, grondbeleid, openbare ruimte en klimaat & energie
- Genieten van een nog mooier Arnhem: cultuur, bruisende binnenstad en veiligheid
- Open en verantwoord besturen: samenwerking met burgers en organisaties, bedrijfsvoering en concernfinanciën

In onderstaande tabel wordt duidelijk wat de mutaties zijn op deze onderwerpen ten opzichte van de vorige MJPB:

Beleidsontwikkelingen 2020-2023	2020	2021	2022	2023
Bedragen x € 1.000				
- Meedoen in een socialer Arnhem	-8.771	-5.745	-4.145	-1.767
- Wonen in een duurzamer Arnhem	2.119	2.394	2.242	2.098
- Genieten van een nog mooier Arnhem	600	600	1.600	0
- Open en verantwoord besturen	8.109	7.633	8.620	6.593
Totaal financieel beeld MJPB	**2.056**	**4.882**	**8.316**	**6.923**

In de volgende paragrafen worden per onderwerp de financiële ontwikkelingen ten opzichte van de vorige MJPB nader toegelicht. Daarbij zijn in elke tabel telkens eerst de ontwikkelingen zoals vermeld in de Perspectiefnota benoemd en worden daaronder de ontwikkelingen gepresenteerd die zich na de Perspectiefnota hebben voorgedaan.

Meedoen in een socialer Arnhem

Onder de noemer 'Meedoen in een socialer Arnhem' worden in deze paragraaf de wijzigingen in de begroting met betrekking tot Wmo & jeugdzorg, werk & inkomen, armoede & schulden en onderwijs, welzijn, sport en maatschappelijke opvang weergegeven.

Ontwikkelingen meedoen in een socialer Arnhem	2020	2021	2022	2023
Bedragen x € 1.000				
Wmo en jeugdzorg				
Hogere uitgaven Wmo en Jeugdzorg	-16.278	-16.278	-16.278	-16.278
Niet te realiseren transformatieopgave	-1.593	-2.430	-2.430	-2.430
Niet meer te onttrekken uit de BR noodfonds	-2.924	-307	-307	-307
Tekort veilig thuis	-225	-225	-225	-225
Middelen DU Beschermd Wonen	1.704	1.704	1.704	1.705
In meicirculaire te verwachten extra middelen (loon-prijs bijstelling)	2.000	2.000	2.000	2.000
In meicirculaire te verwachten extra middelen (budget jeugdzorg)	3.500	3.500	3.500	3.500
Hogere uitgaven doelgroepenvervoer	-400	-536	-683	-825
Maatregelen				
Van Beschermd wonen naar beschermd thuis	2.400	4.000	4.000	4.000
Van verblijfszorg jeugd naar ambulante ondersteuning jeugd	700	750	750	750
Ambulante begeleiding Wmo	1.400	1.400	1.400	1.400
Dagbesteding in eigen wijk	200	200	200	200
Richtlijnen Doelgroepenvervoer	250	250	250	250
Hulpmiddelen: naar algemeen gebruikelijke voorzieningen	0	0	pm	pm
Activerend werk: afbouwen rol CAW	20	160	160	200
Toevoegen POH jeugd	200	200	200	200
Hervormen Drang in jeugdzorg	100	100	100	100
Beperken instroom dyslexiezorg	300	300	300	300
Aanpassen inzet sociale wijkteams	100	100	100	100
Transformatieagenda	1.800	0	0	0
WMO en Jeugd totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*-6.746*	*-5.112*	*-5.259*	*-5.360*
Actualisatie hogere uitgaven Wmo/jeugd obv ontwikkelingen 2019	-2.740	-2.740	-2.740	-2.740
Ingroei maatregel verblijfszorg jeugd	-700	-750	0	0
Dekking maatregel verblijfszorg jeugd uit BR Wmo en jeugdzorg	700	750	0	0

Ingroei maatregel inzet sociale wijkteams	-100	-100	0	0
Dekking maatregel inzet sociale wijkteams uit BR Wmo en jeugdzorg	100	100	0	0
Geen bezuiniging wijkteams (Amendement 19A66)	*0*	*0*	*-100*	*-100*
Aanvullen vangnet Wmo en jeugdzorg (dotatie aan BR Wmo en jeugdzorg) (Amendement 19A66)	*-200*	*-200*	*-200*	*-200*
BR Transformatiebudget zorg (Amendement 19A66)	*-478*	*-428*	*-328*	*-328*
Prijsontwikkelingen niet gedekt uit reservering prijsindexatie	-836	-836	-836	-836
Motie toezicht en kwaliteit	-84	-84	-84	-84
Overname werkzaamheden HCM door Medipoint	-77	-77	pm	pm
Correctie dekking vanuit budgetten sociale wijkteams	-232	108	108	108
Correctie opgenomen budget transformatieagenda	-40	0	0	0
Volumeontwikkelingen dekking uit reservering volume	3.240	3.514	3.514	3.514
WMO en Jeugd totaal aanvullend op Perspectiefnota	*-1.447*	*-743*	*-666*	*-666*

Werk & Inkomen

Prognose BUIG	500	-285	-495	-600
In 2023 maximaal 6% tekort BUIG	0	0	0	2.000
Transformatieopgave Werk & Inkomen (opleidings-, frictie- en implementatiekosten)	-2.416	-554	-554	-554
Dekking binnen Werk & Inkomen	0	0	258	258
Werk en Inkomen totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*-1.916*	*-839*	*-791*	*1.104*
Ambitie Doorbraak naar Werk	0	150	872	23
BUIG o.b.v. de meest actuele macrobudgetten (n.a.v. Voorjaarsnota)	180	123	128	115
WSW op basis van meicirculaire	-59	401	801	2.247
Werk en Inkomen totaal aanvullend op Perspectiefnota	*121*	*674*	*1.801*	*2.385*

Armoede & Schulden

Hogere uitgaven Armoede	-500	-500	-500	-500
Niet te realiseren taakstelling beschermingsbewind	800	-220	-200	-200
Efficiency na aanbesteding Schulddienstverlening	100	100	100	100
Schulden voorkomen (vroegsignalering) (Amendement 19A66)	*0*	*0*	*0*	*0*
Jongenbegeleider JongerenPerspectiefFonds (JPF) Arnhem	-80	-80	-80	-80
Armoede en schulden totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*320*	*-700*	*-680*	*-680*
Actualisatie hogere uitgaven Armoede	-413	-413	-413	-413
Investering modernisering GelrePas	-190	0	0	0
Structurele besparing GelrePas	0	118	118	118
Armoede en schulden totaal aanvullend op Perspectiefnota	*-603*	*-295*	*-295*	*-295*

Onderwijs, welzijn, sport en maatschappelijke opvang

Vrij besteedbaar budget onderwijsachterstandenbeleid	150	150	150	150
Temporiseren investeringspakket onderwijshuisvesting	45	45	45	45
Investering Nieuwkomers	-375	-375	-375	-375
Inhoudelijke vernieuwing zorg en welzijn	-205	195	545	545
Urban sports velden	-50	-75	-100	-100
Mountainbike traject	-60	0	0	0
Korting subsidie Sportbedrijf	210	545	695	695
Afromen uitgaven aan Maatschappelijke Opvang (boven DU)	760	760	760	760

Afromen BR Vrouwenopvang (beschermd en weerbaar)	1.000	0	0	0
Afromen lokaal deel budget Vrouwenopvang	200	200	200	200
Onderwijs, welzijn, sport, maatschappelijke opvang totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*1.675*	*1.445*	*1.920*	*1.920*
Invoering wet verplichte ggz extra nodig bovenop middelen algemene uitkering	-175	-175	-175	-175
Aanpassingen volgens Arnhemse norm Standaard Toegankelijkheid	-50	0	0	0
Dekking uit regulier onderhoudsbudget openbare ruimte	50	0	0	0
Onderwijs, welzijn, sport, maatschappelijke opvang totaal aanvullend op Perspectiefnota	*-175*	*-175*	*-175*	*-175*
Totaal meedoen in een socialer Arnhem	**-8.771**	**-5.745**	**-4.145**	**-1.767**

Wmo en jeugdzorg

In de Perspectiefnota is het beeld geschetst van de verwachte hogere uitgaven op Wmo, Jeugdzorg en doelgroepenvervoer. Daarbij is enerzijds rekening gehouden met de niet te realiseren transformatieopgave en de niet meer te realiseren onttrekkingen aan de BR Noodfonds, maar anderzijds ook met extra te verwachten middelen uit het gemeentefonds (zoals voor beschermd wonen en loon- en prijsbijstelling). In de Perspectiefnota zijn maatregelen voorgesteld om deze hogere uitgaven deels op te kunnen vangen.

In de Perspectiefnota is een aantal effecten (onder andere het abonnementstarief en de autonome volumegroei), dat zich in 2019 voordoet, echter nog niet meegenomen. De actualisatie van deze hogere uitgaven leidt tot een € 2,7 miljoen groter nadeel. Naar aanleiding van de bij de Perspectiefnota aangenomen motie Zorgmaatregelen wordt in deze MJPB voorgesteld de maatregelen verblijfszorg jeugd en inzet Sociale wijkteams geleidelijker in te voeren door in de jaren 2020 en 2021 gebruik te maken van dekking (€1,7 miljoen) uit de nieuwe bestemmingsreserve Wmo en Jeugdzorg, waarvan bij Turap-2 2019 is voorgesteld deze te vormen. Voor de maatregel verblijfszorg jeugd geldt dat de financiële druk op deze regionale aanpak hierdoor wordt verminderd. Medio 2021 worden het beleid en de (financiële) effecten geëvalueerd en zal op grond hiervan beoordeeld worden of een financiële vertaling naar de jaren 2022 en verder opportuun is. Nu de werkdruk bij de wijkteams oploopt, zal ook deze bezuiniging getemporiseerd worden. Medio 2021 wordt bezien of een financiële vertaling naar de jaren 2022 en verder opportuun is.
Er is nu tijd nodig voor de implementatie van de maatregelen; aandachtspunt is of de maatregelen direct het volledige financiële effect opleveren. De overige € 1 miljoen wordt in 2020 ingezet voor die beleidsonderdelen van het zorgdomein waar het verlichten van maatregelen het meest wenselijk is.

Andere ontwikkelingen die zich voordoen na de Perspectiefnota zijn:

- Prijsontwikkelingen niet te dekken uit reservering prijsindexatie: In de loon- en prijscompensatie die zorgaanbieders ontvangen, wordt conform de afspraken die met hen zijn gemaakt, rekening gehouden met een percentage van 3,18%. De budgetten voor de Sociale wijkteams, doelgroepenvervoer en subsidies worden, afhankelijk van de afspraken, geïndexeerd met een percentage variërend van 2 tot 2,5%. De totale loon- en prijscompensatie 2020 voor zorg komt hiermee op € 5,4 miljoen. Dit kan voor € 4,6 miljoen worden gedekt uit de volgens de spelregel berekende beschikbare middelen voor prijscompensatie. Voor € 836.000 wordt aanvullende dekking gevraagd uit de algemene middelen.
- Motie 'Toezicht en kwaliteit': In april van dit jaar heeft de raad een motie aangenomen waarin om een verbetering van het toezicht wordt gevraagd op de kwaliteit van de Wmo en jeugdzorg. Uitvoering hiervan betekent een intensivering van het huidige kwaliteitsbeleid en zal daardoor tot hogere kosten leiden.
- Overname werkzaamheden HCM door Medipoint: Medipoint gaat de dienstverlening van HCM overnemen in verband met de problemen die HCM heeft. Hierdoor ontstaan meerkosten.
- Correctie dekking budgetten Sociale wijkteams: In de Perspectiefnota is per abuis een onjuiste dekking ingezet uit de budgetten Sociale wijkteams en het budget transformatieagenda. Dit wordt in deze MJPB gecorrigeerd en geeft in het eerste jaar een nadeel, maar structureel een voordeel.
- Demografische ontwikkelingen, zoals de toenemende vergrijzing van de Arnhemse bevolking en de toename van het aantal jongeren in Arnhem, zijn van invloed op de vraag naar Wmo en jeugdzorg. Weliswaar lijkt deze vraag iets te stabiliseren, maar tegelijkertijd zien we de kosten van de zorg per toekenning oplopen. De

effecten van de autonome bevolkingsgroei zijn meegenomen in het financieel beeld, maar de specifieke effecten voor het zorgdomein zijn nog onzeker. Uit het concept-prognosemodel dat in ontwikkeling is, komt een voorlopige schatting van de volumegroei voor 2020 van € 2,6 miljoen. Deze volumegroei kan voor € 1 miljoen uit de volgens de spelregel beschikbare middelen volumegroei gedekt worden. Voor het overige deel wordt voorgesteld deze mee te nemen in het risicoprofiel, mede gezien de onzekerheid over de concrete omvang. Daarnaast ontstaat er bij de toedeling van de totale volumereeks ruimte van structureel € 3,5 miljoen (zie ook jaarlijkse bijstellingen). Hiervan wordt voorgesteld deze in te zetten voor het opvangen van de hogere uitgaven op het zorgdomein.

In het aangenomen amendement 'Aanvullende afspraken zorg' (19A66) zijn de volgende wijzigingen opgenomen die in bovenstaande tabel zijn verwerkt:
- Een BR Transformatie te creëren voor een transformatiebudget voor het zorgdomein, en deze in 2020 te vullen met €478.000, in 2021 te vullen met €428.000 en vanaf 2022 structureel te vullen met €328.000.
- De BR WMO en jeugdzorg jaarlijks te vullen met €200.000 vanaf 2020.
- De maatregel 'aanpassen inzet sociale wijkteams' van €100.000 vanaf 2022 structureel terug te draaien.

Werk & Inkomen

In de Perspectiefnota is een prognose van de financiële ontwikkeling van de bijstand (BUIG) opgenomen. De bijstand wordt realistisch en actueel begroot, waarbij strak gestuurd wordt en de doelen gemonitord worden. Met inzet van het participatiebudget en het werkinvesteringsfonds wordt slim geïnvesteerd. Daarbij wordt geïnvesteerd in de eigen uitvoeringsorganisatie van Werk & Inkomen.

Op 3 juli 2019 heeft de raad ingestemd met het programmaplan 'Doorbraak naar Werk'. Bij de behandeling in de raad is de toezegging gedaan om bij de behandeling van deze MJPB aan te geven wat, op basis van de actuele kennis, de consequenties van het programmaplan zijn, zowel qua beoogde uitstroom als qua financiële gevolgen. Dit gaat dus om de ambitie om, bovenop de landelijke lijn, extra uitstroom te realiseren. Op basis van onder andere de vrijval van werkplekken binnen Scalabor is bekeken wat het mogelijke tempo zou kunnen zijn van het realiseren van de ambitie van extra uitstroom. Het versneld inboeken van deze ambitie leidt tot aanvullende voordelen ten opzichte van de Perspectiefnota.

Kort na de Perspectiefnota heeft het Rijk het nader voorlopige budget BUIG voor 2019 bekend gemaakt. Daarnaast heeft het Rijk in de Voorjaarsnota een bijstelling gedaan van de meerjarige begroting. De bijstelling leidt tot een nieuwe prognose van de BUIG voor Arnhem.
Voor de WSW geldt dat de MGR onlangs de gewijzigde begroting 2019 en de begroting 2020-2023 aan de raad ter zienswijze heeft voorgelegd. Daarnaast is in de meicirculaire de aangepaste rijksbijdrage voor WSW bekend gemaakt. Dit leidt tot een nieuwe prognose voor de WSW.

Armoede & Schulden

In de Perspectiefnota is het beeld geschetst van de negatieve ontwikkeling van het armoedebudget en het niet kunnen realiseren van de taakstelling op beschermingsbewind. Op de aanbesteding van de schulddienstverlening ontstaat een efficiencyvoordeel van € 100.000. In 2018 is naar aanleiding van een amendement van de raad voor jongeren het Jongerenperspectieffonds (JPF) ingericht. De kosten van de jongerenbegeleider bedragen op jaarbasis € 80.000.

Op basis van de ontwikkelingen in de eerste helft van 2019 zijn de regelingen op het gebied van Armoede zoveel mogelijk opnieuw doorgerekend en afgezet tegen de begroting. Er ontstaat een toename van het verwachte tekort met ruim € 400.000. Deze stijging komt vooral door een hogere maandpremie van de Collectieve Aanvullende Ziektekostenverzekering voor Chronisch Zieken en Gehandicapten (CAZ-CZG) en een hoger tekort op Bijzondere bijstand. Het aantal inwoners in armoede groeit in Arnhem, met name de groep die langdurig in de armoede zit. Door het actiever onder de aandacht brengen van diverse regelingen weten Arnhemmers de weg naar inkomensondersteuning steeds beter te vinden en zien we de kosten steeds verder toenemen. Om de effectiviteit op het gebied van inkomensondersteuning en participatie, voornamelijk openeinderegelingen, te vergroten, is het nodig om op een andere manier te gaan werken. In de Perspectiefnota 2020 zijn hiervoor verschillende maatregelen voorgesteld. Het gaat hier onder meer om een meer geïntegreerde visie en aanpak op het gebied van armoede-schulden-werk-zorg.

Modernisering van de GelrePas is noodzakelijk om het huidige succes van de GelrePas te borgen en de beleidsambities binnen het armoedebeleid voor de komende jaren te realiseren.
In 2020 willen we overgaan naar een GelrePas waarbij het administratieve proces voor een groot deel geautomatiseerd wordt (nu wordt gewerkt met couponnenboekjes en handmatige declaraties) en het gebruik van de pas wordt gedigitaliseerd. Daardoor wordt de dienstverlening voor inwoners en aanbieders aanmerkelijk verbeterd en ontstaan er meer mogelijkheden voor verbinding met andere regelingen.
Er moet een eenmalige investering van € 190.000 worden gedaan die leidt tot een structurele besparing van € 118.000 op de uitvoeringskosten, dit naast een hogere kwaliteit van de uitvoering en beleidsmatige verbeteringen.

In het aangenomen amendement 'Aanvullende afspraken zorg' (19A66) is de volgende wijziging opgenomen die in bovenstaande tabel is verwerkt:
- De structurele maatregel op vroegsignalering van schulden van €50.000 (vanaf 2021) terug te draaien.

Onderwijs, welzijn, sport & maatschappelijk opvang

De Perspectiefnota laat zien dat met behoud van de geschetste inzet het budget voor onderwijsachterstandenbeleid (OAB) structureel met € 150.000 naar beneden bijgesteld kan worden. De extra jaarlijkse indexatie van Rijksmiddelen is niet nodig voor de huidige uitvoering van OAB. Door het budget voor onderwijshuisvesting te verlagen, besparen we € 45.000 per jaar vanaf 2020.

Integratie kost tijd en met een onvoldoende effectief inburgeringsstelsel is blijvend inzet nodig om te voorkomen dat statushouders over een aantal jaren de aansluiting hebben gemist in de Arnhemse samenleving. Met het risico van afhankelijkheid van een uitkering en druk op zorgkosten. We investeren € 375.000 euro per jaar, waarbij we inzetten op een verdubbeling van dit bedrag door cofinanciering.

We investeren in preventie en algemene voorzieningen. Preventieve voorzieningen en laagdrempelige algemene voorzieningen in de wijk moeten leiden tot effectieve en voordelige ondersteuningsvormen. Deze inhoudelijke vernieuwing van zorg en welzijn vraagt op korte termijn een investering in menskracht en in het mogelijk opnieuw inrichten van systemen en levert op de langere termijn een besparing van € 545.000 op.

De wijze waarop sport wordt beoefend verandert. Er is een hang naar meer vrijheid in het beoefenen van sport, in de mogelijkheid om verbinding te maken met cultuur en om lid te zijn van een grotere community in plaats van één vereniging. 'Urban Sports' voldoet aan deze behoefte en is één van de antwoorden om jongeren in beweging te houden. De komende jaren wordt, oplopend tot € 150.000 per jaar vanaf 2025, geïnvesteerd in Urban Sports. We investeren ook eenmalig in een mountainbiketraject als onderdeel naar de trend van meer bewegen in de openbare ruimte. Na twee jaar verzelfstandiging van het Sportbedrijf lijkt het erop dat mede door effectievere inzet vanuit het Sportbedrijf en het behalen van voldoende vermogen het subsidieniveau te ruim is. We romen daarom de subsidie af met € 695.000 vanaf 2022.

Op dit moment wordt met de huidige ambitie en wettelijke taken het bedrag op maatschappelijke opvang (MO) en vrouwenopvang (VO) niet volledig benut. Het budget MO kan bijgesteld worden, omdat MO ieder jaar positief afsluit en een reeds in de begroting verwerkte en van het Rijk in 2020 ontvangen verhoging, waar geen extra taken tegenover staat verwerkt is. Het budget voor VO wordt ook niet volledig benut.

Per 1 januari 2020 is de gemeente verantwoordelijk voor de uitvoering van de Wet verplichte GGZ (WvGGZ). Voor de uitvoering van deze nieuwe taken wordt vanuit het rijk een extra bijdrage in de meicirculaire aangekondigd, maar dit is niet voldoende voor volledige uitvoering. Er is nog € 175.000 uit de algemene middelen extra nodig. Daarnaast wordt er een risico opgenomen als de toeloop groter blijkt dan verwacht.

In de Perspectiefnota is opgenomen: we passen de Arnhemse standaard voor toegankelijkheid (AST) toe. Dat doen we allereerst door bij nieuwe investeringen in vastgoed en openbare ruimte de standaard vooraf te verwerken in vrij te geven budgetten. Waar mogelijk voeren we binnen voorgenomen investeringen op enkele plekken al aanpassingen door. Er wordt een handboek opgesteld waarin alle richtlijnen van de AST zijn opgenomen. De extra kosten voor toepassing (ingeschat op € 50.000) kan eenmalig en incidenteel geprioriteerd worden uit de reguliere onderhoudsbudgetten van openbare ruimte.

Wonen in een duurzamer Arnhem

Onder de noemer 'Wonen in een duurzamer Arnhem' worden de wijzigingen in de begroting met betrekking tot wonen, ruimtelijke ontwikkeling, grondbeleid, openbare ruimte en klimaat & energie toegelicht.

Ontwikkelingen Wonen in een duurzamer Arnhem	2020	2021	2022	2023
Bedragen x € 1.000				
Wonen, ruimtelijke ontwikkeling en grondbeleid				
Implementatie Omgevingswet	-750	-285	-250	-210
Beheerkosten digitaal stelsel omgevingswet	-189	-189	-189	-189
Bezuiniging op dagelijks onderhoud riolering	110	110	110	110
PBD-afval	95	95	95	95
Energietransitie	250	250	250	250
Gelders Archief	100	100	100	100
Verwachte winstneming Grondbedrijf	50	50	50	50
Onderbesteding op budget onderhoud en beheer OVT Arnhem Centraal	150	150	150	150
Beheerkosten strategisch bezit kostendekkend maken (uit huuropbrengsten)	145	145	145	145
Wonen, ruimtelijke ontwikkeling, grondbeleid totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*-39*	*426*	*461*	*501*
Odra, hogere uitgaven omgevingsvergunningen	-682	-682	-682	-682
Odra, extra inkomsten omgevingsvergunningen	682	682	682	682
Wonen, ruimtelijke ontwikkeling, grondbeleid totaal aanvullend op Perspectiefnota	*0*	*0*	*0*	*0*
Openbare ruimte				
Activeren 50% kosten groot onderhoud wegen	2.558	2.368	2.181	1.997
Openbare ruimte totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*2.558*	*2.368*	*2.181*	*1.997*
Knelpunt inzake hogere kosten kwijtschelding afvalstoffenheffing minima	-200	-200	-200	-200
Knelpunt inzake hogere kosten PMD die niet doorbelast worden in afvalstoffenheffing	-200	-200	-200	-200
Openbare ruimte totaal aanvullend op Perspectiefnota	*-400*	*-400*	*-400*	*-400*
Klimaat & energie				
Subsidie van de provincie Arnhemse Smart polder	5.000	0	0	0
Uitgaven Arnhemse Smart polder	-5.000	0	0	0
Klimaat en energie totaal aanvullend op Perspectiefnota	*0*	*0*	*0*	*0*
Totaal Ontwikkelingen Wonen in een duurzamer Arnhem	**2.119**	**2.394**	**2.242**	**2.098**

Wonen, ruimtelijke ontwikkeling en grondbeleid

Uit de Perspectiefnota blijkt dat de implementatie van de Omgevingswet noodzaakt tot de inzet van extra middelen (aflopend in de tijd). Daarnaast is sprake van structurele beheerskosten van € 189.000 voor het digitaal stelsel van de Omgevingswet. Aanvullend op deze middelen zal de komende periode verder worden nagegaan welke risico's met bijbehorende maatregelen voor de invoering van deze wet voor de gemeente Arnhem noodzakelijk zijn.

In het kader van ruimtescheppende maatregelen zijn in de Perspectiefnota voorstellen gedaan om te bezuinigen op het dagelijks onderhoud van riolering, PBD-afval, energietransitie en het Gelders Archief. Daarnaast kunnen voordelen ingeraamd worden op de winstneming van het Grondbedrijf, het budget voor beheer en onderhoud van de OVT Arnhem en de beheerkosten van strategisch bezit.

Aanvullend op de Perspectiefnota wordt voorgesteld het budget voor de omgevingsdienst ODRA op te hogen met € 683.000. Hiermee komt het in de MJPB begrote bedrag overeen met de begroting van ODRA. Aan de inkomstenkant is het voorstel om een zelfde ophoging door te voeren op de verwachte bouwleges. De cijfers van de laatste jaren laten zien dat het reëel is om in de MJPB de kostenstijgingen op te vangen met hogere legesinkomsten.

Openbare ruimte

Op het gebied van de openbare ruimte is in de Perspectiefnota toegelicht dat een deel van het budget wegenonderhoud niet meer in de exploitatie wordt opgenomen, maar via een jaarlijks investeringskrediet beschikbaar wordt gesteld. Door deze activeringssystematiek ook bij wegenonderhoud toe te passen, komt de gedragslijn meer overeen met de al langer gebruikelijke werkwijze bij andere groot-onderhoudswerkzaamheden, zoals openbare verlichting, riolering en vastgoed. Per saldo ontstaat hierdoor op korte termijn ruimte in de begroting, waardoor onderhoudsmiddelen vrij kunnen vallen in de algemene middelen.

Aanvullend op de Perspectiefnota wordt geconstateerd dat de kosten voor kwijtschelding van minima ook stijgen als gevolg van de stijgende kosten voor de inzameling en verwerking van afval. Het huidige budget voor kwijtschelding afvalstoffenheffing voor minima is niet meer toereikend. Om de volledige kwijtschelding ook in 2020 te kunnen handhaven is een extra budget van € 400.000 nodig. Circa € 200.000 is daarvoor gereserveerd in de Perspectiefnota (als onderdeel van de hogere uitgaven Armoede). Hierdoor resteert nog een knelpunt van €200.000. Wij vertalen deze extra kosten van kwijtschelding voor minima niet in een extra verhoging van de afvalstoffenheffing, maar dekken deze uit de algemene middelen.

De vervuiling van het PBD-afval heeft geleid tot hogere kosten (extra verbrandingskosten en een lagere opbrengst op herbruikbaar PBD-afval). Om de verbetering in kwaliteit te realiseren hebben we in het eerste kwartaal van 2019 enkele interventies ingevoerd, onder andere voorsortering. Omdat deze maatregelen inhoudelijk en financieel effectief blijken te zijn, is het van belang deze door te zetten. Dit leidt tot een extra kostenpost van € 200.000 op jaarbasis. Zonder interventies zou het negatieve effect voor de begroting fors hoger zijn. Wij vertalen deze extra kosten niet in een extra verhoging van de afvalstoffenheffing, maar dekken deze uit de algemene middelen.

Klimaat & energie

Arnhem heeft een subsidie van € 5 miljoen verkregen van de provincie Gelderland ten behoeve van het aardgasvrij maken van een deel van de wijk Vredenburg. Deze subsidie zal in de begroting worden opgenomen en direct worden ingezet om uitvoering te geven aan dit project.

Genieten van een nog mooier Arnhem

Onder de noemer 'Genieten van een nog mooier Arnhem' worden de wijzigingen in de begroting met betrekking tot cultuur, bruisende binnenstad en veiligheid toegelicht.

Ontwikkelingen Genieten van een nog mooier Arnhem MJPB	2020	2021	2022	2023
Bedragen x € 1.000				
Cultuur				
Vrijvallen jaarschijf 2022 kapitaallasten cultuurinvesteringen	0	0	1.600	0
Vrijvallen van drie jaarschijven kapitaallasten Museum Arnhem	600	600	0	0
Cultuur totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*600*	*600*	*1.600*	*0*
Bruisende binnenstad				
Blauwe Golven: plankosten	-100	0	0	0
Dekking plankosten Blauwe Golven uit BR Zuidelijke Binnenstad	100	0	0	0
Bruisende binnenstad totaal aanvullend op Perspectiefnota	*0*	*0*	*0*	*0*
Veiligheid				
Experiment gesloten coffeeshopketen	pm	pm	pm	pm
Veiligheid totaal aanvullend op Perspectiefnota	*0*	*0*	*0*	*0*
Totaal Genieten van een nog mooier Arnhem MJPB	**600**	**600**	**1.600**	**0**

Cultuur

In de Perspectiefnota is aangegeven dat in de begroting vanaf 2022 € 1,6 miljoen geraamd wordt voor kapitaallasten van cultuurinvesteringen, in elk geval voor een toekomstbestendige huisvesting van Stadstheater Arnhem, Toneelgroep Oostpool en Introdans. Dit veronderstelt dat de oplevering in 2021 plaatsvindt, want kapitaallasten drukken op de begroting vanaf het jaar na oplevering. Oplevering in 2021 is echter onwaarschijnlijk. De geraamde € 1,6 miljoen kan daarom vrijvallen in de jaarschijf 2022.
Daarnaast wordt in de begroting vanaf 2019 € 0,6 miljoen geraamd voor kapitaallasten voor Museum Arnhem. Inmiddels (19 december 2018) heeft de raad besloten het investeringskrediet hiervoor met € 7,5 miljoen te verhogen. Verwacht wordt dat de verbouwing van het Museum in 2021 zal worden afgerond. De kapitaallasten komen dan vanaf 2022 ten laste van de begroting. De in 2019, 2020 en 2021 geraamde kapitaallasten kunnen vrijvallen.

Bruisende binnenstad

Op 17 april 2019 heeft de raad de motie 'Op naar een uitvoeringsplan Blauwe golven!' aangenomen. Hierin heeft de raad zich uitgesproken om variant B2 verder uit te werken, met daarbij een aantal toevoegingen. Het college zal, zoals de motie aangeeft, een uitvoeringsplan gaan maken en hierbij zoeken naar optimalisaties, faseringsmogelijkheden en de benodigde aanvullende middelen en deze eerste helft 2020 voorleggen aan de raad. We stellen voor om de plankosten van € 100.000 te dekken uit de bestemmingsreserve Zuidelijke Binnenstad.

Op 5 maart 2018 heeft de gemeenteraad de motie 'Jansbeek ook op het Gele Rijders Plein naar boven' aangenomen en verzocht voor het zomerreces van 2018 te komen met een uitgewerkt voorstel. De kosten zijn ondertussen geraamd op circa 2,6 miljoen euro. Waterschap, provincie en gemeente hebben de intentie uitgesproken om hier samen invulling aan te geven. De motie roept op het gemeentelijk deel te dekken uit de bestemmingsreserve zuidelijke binnenstad. Het Waterschap heeft moeten constateren op dit moment weinig tot geen mogelijkheden te zien om aan haar intenties invulling te geven. Het college onderzoekt de mogelijkheden om alsnog uitvoering te kunnen geven aan de motie, bijvoorbeeld door te zoeken naar optimalisaties, aanvullende middelen en/of eventuele faseringsmogelijkheden. Het college verwacht deze de eerste helft van 2020 aan de Raad aan te bieden.

Veiligheid

De gemeente Arnhem heeft aan de Minister van Justitie en Veiligheid haar interesse kenbaar gemaakt om deel te nemen aan het experiment gesloten coffeeshopketen. Voorbehoud dat hierbij gemaakt is, is dat de aanmelding definitief wordt nadat de exacte inhoud en randvoorwaarden duidelijk zijn. Daarnaast is sprake van een aantal risico's, onder meer de substantiële kosten die gemoeid kunnen zijn met de uitvoering van dit experiment. Zeer recent is besloten dat Arnhem in de amvb wordt opgenomen. Indien het experiment leidt tot structurele financiële effecten voor de gemeente Arnhem zal dit in de Perspectiefnota van 2021 worden meegenomen. Voor 2020 zal een incidentele oplossing moeten worden gezocht. In deze MJPB wordt hiervoor nog geen budget gereserveerd.

Open en verantwoord besturen

Onder de noemer 'Open en verantwoord besturen' worden de wijzigingen in de begroting met betrekking tot samenwerking met burgers en organisaties, bedrijfsvoering en concernfinanciën toegelicht.

Ontwikkeling Open en verantwoord besturen	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Bedragen x € 1.000				
Bestuur, dienstverlening en financiën				
Ruimte binnen programma S00 Bestuur, dienstverlening en financiën	3.653	3.742	4.343	3.343
Vrijval reservering volumeontwikkeling uit MJPB 2019-2021	1.985	1.985	1.985	1.985
Aframen budget jongereninstroom	100	200	200	200
Verlagen opleidingsbudget	100	100	100	100
Verhoging leges evenementen, APV	100	100	100	100
Dividend BNG	400	400	400	400
Hogere lasten ICT en besparingen De Connectie	-1.005	-1.005	-1.005	-1.005
Formatiedekking CISO + middelen (afdeling ICT)	-200	-200	-200	-200
Herrijking dotatie spelregel aflossen in 20 jaar obv actualisatie MIP	150	-604	-203	1.186
Ruimte solvabiliteitsreeks	2.700	2.700	2.700	2.700
Totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*7.983*	*7.418*	*8.421*	*8.810*
Structureel blijven sparen voor betere solvabiliteit conform systematiek	0	0	0	-2.700
Herrijking dotatie spelregel aflossen in 20 jaar obv actualisatie MIP in MJPB 2020-2023	198	250	294	518
Gemeenteraadsverkiezingen	0	0	-60	0
Saldo voor- en nadelen concernposten	-72	-35	-35	-35
Totaal aanvullend op Perspectiefnota	*126*	*215*	*199*	*-2.217*
Totaal Ontwikkeling Open en verantwoord besturen	**8.109**	**7.633**	**8.620**	**6.593**

Bestuur, dienstverlening en financiën

In de Perspectiefnota is toegelicht dat er binnen het programma Bestuur, dienstverlening en financiën (voormalig programma R9) structurele ruimte aanwezig is in de vorm van de stelpost voor het opvangen van bovenmatige stijging van de rente. Aangezien in de begroting van de rentelasten binnen treasury reeds rekening wordt gehouden met een trapsgewijze stijging, kan deze meerjarige stelpost vrijvallen. In het laatste jaar 2023 wordt in het kader van behoedzaamheid € 1 miljoen beschikbaar gehouden.

Een andere maatregel die ruimte oplevert is de vrijval van de reservering voor de volumeontwikkeling in de vorige MJPB. Na dekking van een aantal specifieke claims vanuit diverse beleidsvelden resteert er bijna € 2 miljoen dat ten gunste van de algemene middelen komt.
In het kader van ruimtescheppende maatregelen zijn er mogelijkheden om het budget voor jongereninstroom en het opleidingsbudget te verlagen zonder dat dit verregaande gevolgen heeft. Daarnaast zijn er mogelijkheden om de grondslag van een aantal leges voor evenementen te verbreden, waardoor een hogere kostendekkendheid

mogelijk wordt gemaakt. De verwachte uitkering van het dividend van de BNG kan op basis van de actuele inzichten naar boven worden bijgesteld met € 400.000.

Er is in toenemende mate zorg ontstaan over de kwaliteit en stabiliteit van de ICT die sinds 1 juli 2017 bij De Connectie is ondergebracht. Onderzoeken wijzen uit dat we risico's lopen op onder meer uitval, het oplopen van achterstanden in beheer en onderhoud en een afnemende informatieveiligheid. Het is van groot belang om hiervoor middelen vrij te maken. Het gaat om een structurele inzet van € 1,5 miljoen, waarbij op andere onderdelen van De Connectie voor € 0,5 miljoen bespaard kan worden. Daarnaast wordt voor het aanstellen van een CISO (Chief Information Security Officer) en het uitvoeren van audits en onderzoeken in het kader van informatieveiligheid een bedrag van € 0,2 miljoen vrijgemaakt.

Een belangrijk onderwerp is het verminderen van de schuldenlast en het verbeteren van de solvabiliteit van de gemeente. Sinds de vorige MJPB wordt middels een structurele dotatie aan de BR Kapitaallasten gespaard voor een betere solvabiliteit. Dit gebeurt op basis van een berekening, die er vanuit gaat dat schulden niet langer dan 20 jaar op de gemeentelijke begroting drukken. Daarvoor zijn rekenregels in de verordening Financieel Beleid en Beheer vastgelegd om dit te realiseren door het rekenkundig reserveren van extra lasten die corresponderen met het afschrijven van alle investeringen in 20 jaar. Op basis van de actualisatie van het MIP in de Perspectiefnota is deze dotatie herijkt.
Daarnaast is in de Perspectiefnota voorgesteld om jaarlijks € 2,7 miljoen uit deze reserve in de begroting in te zetten ter dekking van verwachte tekorten op de algemene middelen. Om recht te doen aan de bij de Perspectiefnota aangenomen motie 'Houd financiële verordening in stand', wordt in deze MJPB voorgesteld de systematiek van sparen structureel in stand te houden en deze onttrekking van € 2,7 miljoen alleen incidenteel in de jaren 2020 tot en met 2022 door te voeren. Op die manier blijven we investeren in verbetering van de solvabiliteit. Wanneer we deze onttrekking tot twee of minder jaren zouden beperken, komen we in enig jaar onder de vastgestelde norm van het weerstandsvermogen uit en is aanzuivering van het weerstandsvermogen noodzakelijk. Een belangrijke overweging voor deze incidentele onttrekkingen is dat de solvabiliteit in 2018 bij de jaarrekening op een aanzienlijk hoger niveau lag dan eerder bij de voorbereiding van deze maatregel werd verondersteld. In de paragraaf Weerstandsvermogen is een nadere toelichting op de kengetallen voor solvabiliteit opgenomen.
Op basis van de meest recente actualisatie van het MIP na de Perspectiefnota is de dotatie aan de bestemmingsreserve ten opzichte van de Perspectiefnota opnieuw herijkt. Daarnaast wordt voorgesteld de BR Kapitaallasten te splitsen in een BR Kapitaallasten (met als doel dekking voor kapitaallasten) en een BR Solvabiliteit met het doel om te sparen voor een betere solvabiliteit. In de paragraaf weerstandsvermogen is meer toelichting gegeven op de ontwikkelingen in de financiële positie.

Voorgesteld wordt om in het jaar 2022 middelen beschikbaar te stellen voor de volgende gemeenteraadsverkiezingen. Tot slot leidt een aantal concernstelposten binnen dit programma tot voordelen (wachtgeld- en APPA-verplichtingen) en nadelen (personele budgetten door ontvlechting facilitair budget). Voorgesteld wordt om deze posten te verrekenen met de algemene middelen.

Jaarlijkse bijstellingen

Voor elke begroting wordt een actualisatie gemaakt van de prijs- en volumeontwikkelingen, de belasting- en legesopbrengsten, en het gemeentelijk investeringsplan. In totaal leidt dit, zoals zichtbaar in de volgende tabel, tot een nadeel in het algemeen beeld.

Jaarlijkse bijstellingen		**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Bedragen x € 1.000					
Prijs en volume-ontwikkelingen		-17.034	-17.303	-17.302	-17.302
Ontwikkeling belastingen en legesopbrengsten		753	753	753	753
Ontwikkelingen Meerjareninvesteringsplanning		2.762	1.715	524	-827
	Totaal jaarlijkse bijstellingen	*-13.519*	*-14.835*	*-16.025*	*-17.376*
Totaal Jaarlijkse bijstellingen		**-13.519**	**-14.835**	**-16.025**	**-17.376**

Prijs- en volumeontwikkelingen

Op basis van de vorig jaar geïntroduceerde systematiek wordt bij de Perspectiefnota een totaal budget geraamd voor verwachte loon- en prijsstijgingen (op basis van de CPI) en voor verwachte volumestijgingen (op basis van de verwachte groei van het aantal inwoners). In de Perspectiefnota is om die reden € 11,4 miljoen geraamd voor het opvangen van loon- en prijsstijgingen en € 4,4 miljoen voor het opvangen van volumestijgingen. In onderstaande tabel is dit opgenomen, waarbij tevens in de regels 'totaal aanvullend op de Perspectiefnota' is aangegeven hoe deze budgetten in de voorliggende MJPB worden verdeeld:

Prijs en volume-ontwikkeling	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Bedragen x € 1.000				
Loon- en prijsontwikkelingen				
Loon- en prijsontwikkelingen Perspectiefnota	-11.363	-11.363	-11.363	-11.363
Totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*-11.363*	*-11.363*	*-11.363*	*-11.363*
Tegenboeken Indexatie tav prijsontwikkelingen 2,3%	11.363	11.363	11.363	11.363
Nominale indexatie verbonden partijen	-1.693	-1.693	-1.693	-1.693
Prijsindexatie budgetten begroting	-2.600	-2.600	-2.600	-2.600
Prijsindexatie budgetten begroting zorg	-4.609	-4.609	-4.609	-4.609
Looncompensatie cao 2019-2021 (oplopend naar 6,25% in 2021)	-3.467	-4.323	-4.317	-4.317
Reeds aanwezige stelpost tbv nieuwe cao	1.288	1.293	1.294	1.294
Contributie VNG/Waarderingskamer/Fonds GGU	-299	-299	-299	-299
Premieontwikkeling 2020	pm	pm	pm	pm
Totaal aanvullend op Perspectiefnota	*-17*	*-868*	*-861*	*-861*
Volume-ontwikkelingen				
Volume-ontwikkelingen Perspectiefnota obv 0,9% groei inwoners	-4.446	-4.446	-4.446	-4.446
Totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*-4.446*	*-4.446*	*-4.446*	*-4.446*
Tegenboeken Indexatie tav volume ontwikkelingen obv 0,9% groei inwoners	4.446	4.446	4.446	4.446
Volumeindexatie naar budgetten begroting	-1.384	-528	-534	-534
Volumeindexatie naar budgetten begroting zorg	-1.030	-1.030	-1.030	-1.030
In te zetten deel volumereeks tbv zorg	-3.240	-3.514	-3.514	-3.514
Totaal aanvullend op Perspectiefnota	*-1.208*	*-626*	*-632*	*-632*
Totaal prijs en volume-ontwikkelingen	**-17.034**	**-17.303**	**-17.302**	**-17.302**

Loon- en prijsontwikkeling

Het budget voor loon- en prijsontwikkelingen wordt over een aantal onderdelen verdeeld. Op de eerste plaats gaat € 1,7 miljoen naar de diverse verbonden partijen op basis van de afspraken over nominale indexatie die in de betreffende begrotingen daarvoor zijn opgenomen. Daarnaast is € 2,5 miljoen bestemd voor het opvangen van prijsstijgingen op de diverse beleidsvelden in de gehele begroting (exclusief de zorgbudgetten). Onderdeel hiervan zijn ook de gesubsidieerde instellingen. De zorgbudgetten zijn afzonderlijk in beeld gebracht en ontvangen € 4,6 miljoen.

Kort na het verschijnen van de Perspectiefnota is een principeakkoord gesloten over een nieuwe cao voor gemeenteambtenaren. De stijging van de loonkosten loopt (middels een aantal tranches) op met 6,25% vanaf 2021. In de MJPB 2019-2022 was hiervoor reeds een inschatting gemaakt en een stelpost opgenomen. Deze kan in de nieuwe MJPB komen te vervallen. Op de laatste plaats heeft een stijging plaatsgevonden van een aantal afdrachten aan externe partijen, zoals de VNG en de Waarderingskamer.

In 2020 kunnen alle loon- en prijsontwikkelingen binnen het daarvoor gereserveerde budget worden opgevangen (resterend tekort van - € 17.000), vanaf 2021 is het beslag op de algemene middelen groter. Dit wordt veroorzaakt door de stijging van de cao, welke groter is dan de reservering op grond van de systematiek.

Volumeontwikkeling
In de Perspectiefnota is gerekend met een groei van 0,9% van het aantal inwoners in 2020 ten opzichte van 2019. Dit betrof een voorlopig cijfer, in het voorjaar zijn nieuwe cijfers bekend gemaakt. Daaruit blijkt dat de groei van het aantal inwoners hoger uitkomt, namelijk op 1,2%. Dit betekent dat het in de Perspectiefnota gereserveerde budget op grond van de systematiek te laag is en er feitelijk € 5,9 miljoen beschikbaar moet zijn. Met de ontwikkelde verdeelsystematiek wordt een budget van € 1,4 miljoen in 2020 verdeeld naar diverse beleidsvelden in de gehele begroting (exclusief de zorgbudgetten). Hierbij is ook rekening gehouden met een post voor onvoorziene ontwikkelingen. Voor de jaren vanaf 2021 voorzien we dat deze niet benodigd is.
De zorgbudgetten ontvangen op basis van de verdeelsystematiek een budget van € 1 miljoen structureel.

De tot nu toe gehanteerde systematiek leidt ertoe dat er ruimte ontstaat tussen de reservering (bij de Perspectiefnota) en de toedeling naar de programma's op basis van de daadwerkelijke ingeschatte kosten van volumeontwikkelingen. Om die reden wordt op korte termijn een review uitgevoerd op deze systematiek. De uitkomsten zullen in de komende Perspectiefnota worden toegelicht en verwerkt. Voor deze MJPB betekent dit dat er € 3,2 miljoen in 2020, oplopend naar € 3,5 miljoen structureel uit deze volumereservering ingezet kan worden ter dekking van de stijging van de kosten in het zorgdomein.

Van het totaal op grond van de systematiek in te zetten budget ad € 5,9 miljoen wordt er in 2020 zoals hierboven aangegeven € 5,6 miljoen verdeeld. In de jaren daarna is de toedeling € 5,1 miljoen.

Ontwikkeling belastingopbrengst
Door de afspraken in het coalitieakkoord neemt de belastingopbrengst in Arnhem nauwelijks toe. Zo is er afgesproken dat de Onroerend Zaak Belasting (OZB) voor inwoners en ondernemers niet zal stijgen. Dit betekent dat er op de OZB ook geen indexatie plaats vindt. Er wordt een uitzondering gemaakt voor de extra opbrengst direct volgend uit de netto toevoeging van woningen of niet-woningen. Voor de heffingen is het uitgangspunt kostendekkendheid: de rioolheffing mag jaarlijks groeien met 1,5%. De afvalstoffenheffing is kostendekkend (zie effecten onder 'Wonen in een duurzamer Arnhem'). In onderstaande tabel worden de effecten van de ontwikkeling OZB op de begroting weergegeven.

Ontwikkeling belastingen MJPB	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Bedragen x € 1.000				
Meeropbrengst OZB agv autonome volumegroei woningen	75	75	75	75
OZB eenmalig verhogen met 1,25% (Amendement 19A66)	*678*	*678*	*678*	*678*
Totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*753*	*753*	*753*	*753*
Totaal Ontwikkeling belastingen MJPB	**753**	**753**	**753**	**753**

Ontwikkeling OZB
De meeropbrengst OZB ad € 75.000 betreft de extra opbrengst direct volgend uit de netto toevoeging van woningen of niet-woningen. Deze raming is al in de Perspectiefnota meegenomen.

In het aangenomen amendement 'Aanvullende afspraken zorg' (19A66) is de volgende wijziging opgenomen die in bovenstaande tabel is verwerkt:
- De OZB in 2020 éénmalig te verhogen met 1,25%.

Ontwikkeling afvalstoffenheffing
De afvalstoffenheffing is kostendekkend, waarbij als uitgangspunten uit het coalitieakkoord het knelpunt rondom PMD (zie Wonen in een duurzamer Arnhem) en het terugdraaien van de bezuiniging op de kwijtschelding (zie Meedoen in een socialer Arnhem) niet aan de afvalstoffenheffing wordt toegerekend. Op basis van onderstaande ontwikkelingen stijgt voor 2020 het tarief voor de afvalstoffenheffing. Het tarief is niet kostendekkend, het percentage kostendekkendheid voor 2020 komt uit op 82%.

Als gevolg van betere scheiding van de afvalstromen kan inmiddels 82% van de PBD-fractie worden doorgezet voor sortering en vermarketing. Hierdoor dalen de kosten voor het verwerken van restafval. Daar tegenover staan wel hogere kosten doordat de kosten voor aanbesteding verwerking restafval zijn gestegen en de invoering van een rijks verbrandingsbelasting op de verwerking restafval.

In 2020 zal de afvalstoffenheffing middels de Diftar-methode verrekend gaan worden. Dit betekent naast een vaste heffing voor ieder huishouden ook een heffing per aangeleverde zak restafval. Zowel de hogere kosten (zoals kwijtschelding medisch afval, verhoging frequentie inzamelen, extra toezicht/handhaving) als verwachte voordelen door betere afvalscheiding (zoals hogere opbrengst PBD-fracties, lagere kosten verwerking restafval) behorende bij Diftar zijn in de begroting verwerkt. Om begrotingstechnische redenen is uitgegaan dat Diftar per 1-1-2020 van kracht wordt. Uiteraard is een andere ingangsdatum in 2020 mogelijk (begrotingswijziging dan wel in 2019 te verwerken).

Als gevolg van hier boven beschreven ontwikkelingen stijgt de gemiddelde afvalstoffenheffing in 2020 met circa 5%.

*Bedragen * € 1.000*

Ontwikkeling kosten/opbrengsten afvalstoffenheffing	2020	2021	2022	2023
Reguliere bijstelling ramingen	-13	-39	-442	-368
Kostenstijging contracten verwerking restafval, verbrandingsbelasting en afvalinzameling	-1.362	-1.635	-1.580	-1.573
Kwijtscheldingen (medisch)	-135	-135	-135	-135
Dekking uit afvalstoffenheffing	1.510	1.809	2.157	2.076
Totaal	**0**	**0**	**0**	**0**

Ontwikkeling rioolheffing

De lasten van de riolering en de baten uit de rioolheffing zijn ook geactualiseerd. Een belangrijke aanname die hieraan ten grondslag ligt is de afspraak dat de rioolheffing jaarlijks mag groeien met 1,5%. De voor- en nadelige verschillen worden verrekend met de bestemmingsreserve Groot onderhoud Openbare Ruimte. Het voordelige saldo blijft zo beschikbaar voor toekomstige ontwikkelingen met betrekking tot de riolering. Per saldo heeft de actualisatie van de rioolheffing geen effect op de Algemene middelen.

Het bovenstaande resulteert in het volgende plaatje dat de lastenontwikkeling voor 2020 afzet tegen 2019:

Gem. lastenontwikkeling per woning (eigenaar)	2019	2020	%
Onroerend zaakbelasting	€ 338	€ 342	1,25%
Rioolheffing	€ 172	€ 174	1,5%
Afvalstoffenheffing (gemiddeld per huishouden)	€ 220	€ 231	4,8%
	€ 730	**€ 747**	**2,33%**

Voor de effecten die de ontwikkelingen hebben voor de eigenaren en huurders wordt verwezen naar de paragraaf Lokale heffingen.

Investeringen en de bijbehorende kapitaallastenontwikkeling

Het huidige meerjarig Investeringsplan dat is opgenomen in de paragraaf Investeringen is een gedetailleerd plan waarin afzonderlijke investeringen per programma zijn gerangschikt. Hiermee heeft het gemeentebestuur een middel in handen om goed onderbouwde afwegingen te maken en de realisatie van investeringen door de tijd nauwgezet te volgen. Op basis van deze investeringsplanning is het voor de gemeenteraad mogelijk om investeringen over de programma's tegen elkaar af te wegen om – wanneer nodig – ruimte te scheppen voor de ambities met onze stad.

In de Investeringsplanning 2020 - 2023 zijn alle voorgenomen investeringen opgenomen met een onderscheid in programma- en bedrijfsvoering investeringen. De bedrijfsvoeringsinvesteringen betreffen veelal de vervanging van bedrijfsmiddelen, zoals het vervangen van de computers, de ICT-infrastructuur, meubilair en dergelijke.

De investeringen zijn reëel geraamd; dit conform de in de MJPB 2014-2017 ingezette lijn om structurele vrijval op kapitaallasten te realiseren door het reëler plannen van investeringen. Voor de jaren 2020 t/m 2023 worden in deze MJPB kredieten aangevraagd van € 196,2 miljoen. De nadruk ligt op de jaren 2020 en 2021 met geplande investeringen van € 145,6 miljoen. Voor de hele planperiode van deze MJPB inclusief 2019 wordt uitgegaan van investeringen tot een totaalbedrag van € 248,2 miljoen. In het MIP 2018 - 2022 was dit € 233,1 miljoen.
Dit is dus ongeveer gelijk aan de vorige MJPB. Bij een vergelijking tussen deze investeringsplanningen valt op dat de oorspronkelijke nadruk in het jaar 2018 is verplaatst naar de jaren 2020 en 2021. Deze verschuiving wordt

voor het grootste deel verklaard door een gewijzigde planning van investeringen in de sfeer van de onderwijshuisvesting en cultuur. Geplande onderwijsinvesteringen schuiven door naar 2020 en de investering in Museum Arnhem schuift door naar 2021. Voor het museum is conform afspraak € 7,5 miljoen beschikbaar om het financiële knelpunt voor de verbouw op te lossen.
We hebben voor de jaren 2022 en 2023 geen grote nieuwe investeringen begroot. Alleen een aantal min of meer reguliere investeringen (onder andere onderwijshuisvestingsplan, riolering en bedrijfsvoering) is voorzien.
Conform afspraak wordt € 1,6 miljoen extra kapitaallasten gereserveerd vanaf 2023 ten behoeve van cultuurinvesteringen, in elk geval voor een toekomstbestendige huisvesting van Stadstheater Arnhem, Toneelgroep Oostpool en Introdans.

Ontwikkeling Meerjareninvesteringsplanning	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Bedragen x € 1.000				
Ontwikkeling MIP	1.469	851	-7	-1.174
Totaal MIP Perspectiefnota	*1.469*	*851*	*-7*	*-1.174*
Actualisatie MIP	1.293	864	531	347
Totaal aanvullend op Perspectiefnota	*1.293*	*864*	*531*	*347*
Totaal Ontwikkeling Meerjareninvesteringsplanning	**2.762**	**1.715**	**524**	**-827**

In de voorgaande tabel is de ontwikkeling van de kapitaallasten geschetst ten opzichte van de vorige begroting op basis van de in de paragraaf Investeringen opgenomen meerjarige investeringsplanning (MIP). Daarnaast is de ontwikkeling van de vrijval meegenomen die ontstaat door het verschil tussen de werkelijke kapitaallasten van alle in het verleden gedane investeringen (niet MIP investeringen) en de begrote kapitaallastenruimte.
In de meerjareninvesteringsplanning is ook rekening gehouden met investeringen in duurzaamheid van gemeentelijke panden. De transitie naar duurzame gemeentelijke gebouwen is zeer ingrijpend en een grote uitdaging.

Financiële positie

De in de voorgaande paragrafen beschreven ontwikkelingen resulteren per saldo in een begroting zoals in de paragraaf Hoofdlijnen financiën is geschetst. Hieronder nogmaals het totale beeld:

Financieel beeld 2020-2023	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Bedragen x € 1.000				
Uitgangspositie MJPB 2019-2023	0	0	0	0
Gemeentefonds en overige rijksontwikkelingen	7.038	5.493	4.560	7.944
Beleidsontwikkelingen				
- Meedoen in een socialer Arnhem	-8.771	-5.745	-4.145	-1.767
- Wonen in een duurzamer Arnhem	2.119	2.394	2.242	2.098
- Genieten van een nog mooier Arnhem	600	600	1.600	0
- Open en verantwoord besturen	8.109	7.633	8.620	6.593
Jaarlijkse bijstellingen	-13.519	-14.835	-16.025	-17.376
Toevoeging (-) of onttrekking (+) aan de AR	4.425	4.460	3.149	2.509
Totaal financieel beeld	**0**	**0**	**0**	**0**

Robuustheid van de begroting

In de paragraaf Weerstandsvermogen is de meest recente vermogenspositie geschetst. Daarbij zijn de verrekeningen met de algemene reserve die voortvloeien uit bovenstaand financieel beeld verwerkt. Hieruit blijkt dat wanneer de beschikbare weerstandscapaciteit in 2020 van € 30,7 miljoen wordt geconfronteerd met de berekende benodigde weerstandscapaciteit van € 30,4 miljoen (bij een zekerheidspercentage van 90%), dat de gemeente over voldoende weerstandsvermogen beschikt. De weerstandsfactor komt in dat geval namelijk uit op 1,0 in 2020. Dit ligt op het minimale vastgestelde niveau. In de jaren na 2020 stijgt het beschikbare weerstandsvermogen als gevolg van een begrote stijging van de algemene reserve.

Bedragen x € 1.000

Benodigd versus beschikbare weerstandscapaciteit	**JV 2018**	**Turap-1 2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
	90%	90%	90%	90%	90%	90%
Totaal benodigde weerstandscapaciteit	**33.713**	**33.713**	**30.430**	**30.430**	**30.430**	**30.430**
Totaal beschikbare weerstandscapaciteit	**48.606**	**31.742**	**30.675**	**30.448**	**31.831**	**34.880**
Benodigd versus beschikbaar ruimte irt aanzuivering	**14.893**	**-1.971**	**245**	**18**	**1.401**	**4.450**
Verschil (> factor 1,4)	**1.408**	**-15.456**	**-11.927**	**-12.154**	**-10.771**	**-7.722**
Weerstandsfactor	**1,4**	**0,9**	**1,0**	**1,0**	**1,0**	**1,1**

Een belangrijke doelstelling is naast een robuuste begroting en buffers voor risico's ook het streven naar een robuustere financiële positie. Hiervoor wordt structureel gespaard in de bestemmingsreserve Solvabiliteit. Naast de algemene reserve die direct meetelt in de berekening van de beschikbare weerstandscapaciteit, vormt de BR Solvabiliteit een belangrijke bijdrage in de vergroting van het eigen vermogen. De ontwikkeling van deze bestemmingsreserve laat het volgende beeld zien:

BR Solvabiliteit	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Stand per 1-1	**7.624**	**11.082**	**13.834**	**16.141**
Dotatie aan BR o.b.v. MIP MJPB 2020-2023	6.158	5.452	5.007	3.394
Inzetten tbv financieel beeld	-2.700	-2.700	-2.700	
Stand per 31-12	**11.082**	**13.834**	**16.141**	**19.535**
Aandeel dekking risicoprofiel	**0,4**	**0,5**	**0,5**	**0,6**

Hieruit blijkt dat, ondanks dat incidenteel voor drie jaren minder wordt gespaard, deze reserve in 2023 uitkomt op bijna € 20 miljoen en daarmee een majeure bijdrage levert aan het verbeteren van de solvabiliteit en een robuustere begroting.

Naast de weerstandsfactor en de solvabiliteit moet ook worden gekeken naar de andere financiële kengetallen. Uit de analyse van de kengetallen in de paragraaf Weerstandsvermogen, blijkt dat deze een wisselend beeld laten zien. De financiële positie wordt op grond van de uitkomsten van deze verplichte financiële kengetallen door de provincie bij de begroting beoordeeld.
Voor een goed oordeel van de financiële positie zijn diverse ontwikkelingen van belang. De afhankelijkheid van de inkomsten van het Rijk zorgt, net als bij alle andere gemeenten, voor een blijvende kwetsbaarheid in de financiën. Daardoor kan ook het financieel perspectief van onze gemeente in korte tijd wijzigen. Ook de ontwikkelingen op het gebied van zorg zijn een belangrijk financieel aandachtspunt. Aan de andere kant is het een feit dat de solvabiliteit en omvang van onze schulden zich positiever hebben ontwikkeld dan eerder voorzien. Ook het feit dat de gemeente Arnhem eerder besloot verliezen op de grondexploitaties af te boeken, heeft er voor gezorgd dat we financieel minder kwetsbaar zijn dan sommige andere gemeenten.
Samenvattend blijft het van belang goed op de gemeentelijke financiën te blijven letten. We vinden het om die reden dan ook belangrijk om meerdere momenten (MJPB en jaarrekening) aan te grijpen om deze kengetallen te monitoren en vooral te sturen op de trends voor de langere termijn die we daarin onderkennen.

Leeswijzer

Inleiding

Na het lezen van de hoofdlijnen van deze Meerjarenprogrammabegroting, vindt u voor uw leesgemak een korte toelichting op de bouw van deze Meerjarenprogrammabegroting. De Meerjarenprogrammabegroting (MJPB) is een onderdeel uit de P&C-cyclus. In de MJPB wordt het gemeentelijk beleid op hoofdlijnen toegelicht. Dit doen we aan de hand van de 3W-vragen:

- wat willen we bereiken?
- wat gaan we doen?
- wat mag het kosten?

Voor de zomer is het raadsvoorstel 'Plan van aanpak doorontwikkeling cyclusdocumenten' geamendeerd vastgesteld (3 juli 2019). Dit betreft het plan om in de komende jaren tot beter leesbare en toegankelijke cyclusdocumenten te komen. Deze ambitie is in de MJPB 2019-2022 opgenomen. Uiteraard zal er in de jaren hierop volgend nog verdere ontwikkeling plaats moeten vinden.

In deze leeswijzer wordt aangegeven hoe de indeling van de MJPB eruit ziet.

Opbouw van de MJPB 2020-2023

In de inhoudsopgave staat vermeld uit welke hoofdstukken de MJPB bestaat. In het kort worden deze hoofdstukken hier toegelicht.

Hoofdlijnen

De MJPB start met een infographic, waarin wordt ingegaan op de beleidsinhoudelijke en financiële hoofdlijnen.

Deel 1 - hoofdlijnen van beleid en ontwikkelingen in het financieel kader

In de stedelijke en wijkprogramma's worden de prioriteiten van het beleid aangegeven. Een samenvatting van de prioriteiten krijgt een plek in hoofdstuk 1.

In het hoofdstuk Ontwikkelingen in het financieel kader worden de belangrijkste financiële ontwikkelingen weergegeven. Ook wordt in dit hoofdstuk een verklaring van de mutaties gegeven.

Deel 2 - beleidsbegroting

De beleidsbegroting is opgebouwd uit vier onderdelen:

Acht wijkprogramma's (W)
Sinds 2017 zijn acht wijkprogramma's ingesteld. De 24 wijken zijn geclusterd in acht gebieden: Noord-West, Noord-Oost, Presikhaaf, Centrum/Spijkerkwartier/Arnhemse Broek, Malburgen, Rijkerswoerd/Kronenburg/Vredenburg, Elden/De Laar en Schuytgraaf/Elderveld.

Dertien stedelijke programma's (S)
In de stedelijke programma's zijn de ambities, doelen, inspanningen en de daarbij behorende budgetten op stedelijk niveau opgenomen.

Negen paragrafen
De paragrafen vormen een 'dwarsdoorsnede' van de begroting. Er worden kaderstellende beleidslijnen vastgelegd met betrekking tot beheersmatige aspecten. De paragrafen geven daarmee belangrijke aanvullende informatie over de meerjarige financiële positie van de gemeente. Een deel van de paragrafen zijn in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) verplicht voorgeschreven.

De volgende verplichte paragrafen vanuit het BBV zijn opgenomen:
1. Lokale heffingen - In deze paragraaf wordt stilgestaan bij de diverse gemeentelijke belastingen en heffingen en de consequenties daarvan voor de inwoners.
2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing - Het weerstandsvermogen geeft aan hoe solide de financiële positie van de gemeente is. In deze paragraaf zijn ook financiële kengetallen opgenomen, zoals het weerstandsvermogen, de solvabiliteit en de schuldquote

3. Onderhoud kapitaalgoederen - In deze paragraaf wordt toegelicht op welke wijze het onderhoud van de gemeentelijke kapitaalgoederen (zoals wegen, riolering, gebouwen) gewaarborgd is.
4. Financiering - Hier wordt toegelicht op welke wijze met de financieringsbehoefte van de gemeente is omgegaan.
5. Bedrijfsvoering - In de paragraaf wordt gerapporteerd over de voortgang van interne ontwikkelingen binnen de gemeentelijke organisatie.
6. Verbonden partijen - De gemeente werkt samen met andere partijen om bepaalde doelen te bereiken. Als de gemeente een bestuurlijk en financieel belang heeft bij een partij, is dit een zogenoemde verbonden partij. In deze paragraaf worden alle verbonden partijen toegelicht.
7. Grondbeleid - De gemeente speelt een rol in het kopen en verkopen van gronden. Hier wordt verder ingegaan op het gevoerde grondbeleid.

Op verzoek van uw raad zijn twee niet verplichte paragrafen in de MJPB opgenomen:
8. Investeringen - In deze paragraaf wordt over de realisatie van de investeringen gerapporteerd.
9. Subsidies - De gemeente verstrekt subsidies aan instellingen die een bijdrage leveren aan gemeentelijke doelstellingen. In deze paragraaf wordt aangegeven welke instellingen subsidie hebben ontvangen inclusief de subsidiebedragen.

Overig programmaplan
Hierin wordt duidelijk gemaakt op welke wijze de overhead in het overzicht baten en lasten tot uitdrukking komt.

Deel 3 - Financiële begroting
In dit onderdeel wordt ingegaan op de ontwikkelingen in het financieel kader, mutaties circulaires van het gemeentefonds en de financiële begroting met de financiële tabellen.

Bijlagen
In de bijlagen is informatie te vinden over het gemeentebestuur, het normenkader, aanvullende financiële tabellen en informatie over de programma's en de afkortingen- en begrippenlijst.

Interactieve website jaarstukken
De MJPB is digitaal beschikbaar op: financien.arnhem.nl.

Resultaat raadsbehandeling

Raadsbesluit Ontwerp MJPB 2020-2023
Op 13 november 2019 is de MJPB definitief met een aantal amendementen en moties vastgesteld (zie raadsbesluit "Ontwerp MJPB 2019-2022").

De tekstuele wijzigingen c.q. aanvullingen uit de amendementen zijn in de geamendeerde MJPB 2020-2023 (boekwerk en de webbegroting financien.arnhem.nl) bij de betrokken onderdelen verwerkt. Deze zijn cursief, met een verwijzing naar het amendement, weergegeven.

Aangenomen amendementen
Hieronder zijn de amendementen benoemd die door de raad zijn aangenomen. De tekstuele wijzigingen c.q. aanvullingen uit de aangenomen amendementen op 13 november 2019 zijn als volgt bij de betrokken onderdelen in de geamendeerde MJPB 2020-2023 verwerkt.

"Niet in mijn wijk"(19A60)
Dit amendement is verwerkt in het stedelijke programma S01 Veiligheid.

Open Data (19A64)
Dit amendement is verwerkt in de paragraaf Bedrijfsvoering.

Aanvullende coalitieafspraken wonen (19A65)
Dit amendement is verwerkt in het stedelijke programma S12 Wonen en leefomgeving.

Aanvullende coalitieafspraken zorg (19A66)
Dit amendement heeft een financiële doorwerking en is van invloed op de financiële tabellen in:
- het stedelijke programma S00 en S07 en de wijkprogramma's;
- hoofdstuk 2 Ontwikkelingen in het financiële kader;
- de paragraaf Lokale heffingen, EMU-saldo, Investeringen, structurele begrotingssaldo, geprognotiseerde balans, Overig programmaplan en tabellen baten en lasten.

Eerlijke klimaatcijfers in de begroting (19A71)
Dit amendement is verwerkt in het stedelijke programma S10 Klimaat en energie.

Reservering budget tegemoetkoming dierenartskosten voor minima (19A74)
Dit amendement is verwerkt in het stedelijke programma S12 Wonen en leefomgeving.

Niet overhaast besluiten (19A78)
In de MJPB is de tekst van het addendum MJPB 2020-2023 niet opgenomen.

Aangenomen moties
De volgende moties zijn door de raad aangenomen:
- Impuls openbare toiletten in de binnenstad, de wijken én bij winkelcentra (19M123);
- Jeugdbudgetten reëel begroot, geen papieren werkelijkheid (19M124);
- Concrete visie op circulair Arnhem (19M125);
- Aanpak schimmelwoningen (19M127);
- Dekking blauwe golven (19M135);
- Op naar een rookvrije generatie (19M137);
- Subsidieregeling Burgerkracht sociaal domein (19M138);
- Verbinding buurthuis met wijk (19M139);
- Gemeentelijk vastgoed voor maatschappelijke doeleinden (19M140);
- Budget curatieve plaagdierbestrijding inzetten voor doel (19M141);
- Maak werk van (dekking voor) de Arnhemse standaard toegankelijkheid (19M143);
- Armoede door de ogen van kinderen (19M148);
- Betere begeleiding nareizigers (19M154);
- Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn (19M155);
- Aanvulling raadsvoorstel AKU fontein (19M157);
- Geen asielopvang op camping Arnhem (19M158);
- Geen erbarmelijke huisvesting van arbeidsmigranten op camping Arnhem (19M159);
- Stop de toestroom naar camping Arnhem (19M160).

Deel 2 Beleidsbegroting

De beleidsbegroting bestaat uit vier onderdelen:

1. Wijkprogramma's (W)
2. Stedelijke programma's (S)
3. Paragrafen
4. Overig programmaplan

Wijkprogramma's

De diverse taken waarvoor de gemeente verantwoordelijk is en die op wijkniveau plaatsvinden, zijn opgenomen in de volgende 8 wijkprogramma's (bundeling van logisch samenhangende wijken):

W1 **Wijkprogramma Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek (CSA)**
Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek

W2 **Wijkprogramma Noordwest**
Burgemeesterswijk, Hoogkamp, Transvaal, Heijenoord, Lombok, Klarendal, Klingelbeek e.o., Schaarsbergen e.o., Sint Marten en Sonsbeekkwartier

W3 **Wijkprogramma Noordoost**
Alteveer, Cranevelt, Geitenkamp, Monnikenhuizen, Velperweg e.o.

W4 **Wijkprogramma Presikhaaf**
Presikhaaf West en Presikhaaf Oost

W5 **Wijkprogramma Malburgen**
Malburgen West, Malburgen Oost/Noord, Malburgen Oost/Zuid, waaronder Het Duifje en Immerloo

W6 **Wijkprogramma Schuytgraaf/Elderveld**
Schuytgraaf en Elderveld

W7 **Wijkprogramma De Laar/Elden**
De Laar en Elden

W8 **Wijkprogramma Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg (RKV)**
Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg/Holthuizen

Wijken Algemeen

Inleiding

De wijkprogramma's moeten zorgen voor belangrijke pijlers die inwoners ruimte en invloed geven om actief verantwoordelijkheid te dragen voor de ontwikkeling van hun wijk. Het realiseren van maatwerk. Daarnaast dragen de wijken nadrukkelijk bij aan het realiseren van de stedelijke doelstellingen in samenhang met de reguliere programma's. Steeds sterker leggen we de verbinding in de organisatie en versterken we de samenwerking tussen de teams leefomgeving en de stedelijke programma's. Wij sturen aan op maatwerk bij vraagstukken en ontwikkelingen.

Wij willen in 2020 planmatiger kijken naar de ontwikkelingen in en tussen de wijken. Wat kunnen we van elkaar leren, waar zitten de overeenkomsten en hoe verhouden deze zich tot de stedelijke programma's. In 2020 blijven we inzetten op de versterking van de samenhang tussen wijk- en stedelijke programma's zodat we beter integraal kunnen sturen op prioriteiten vanuit de stad en de wijken.

Bij het starten van Van Wijken Weten is afgesproken dat er na drie jaar een evaluatie zal plaatsvinden. In het laatste kwartaal van 2019 wordt de evaluatie gestart zodat in het eerste deel van 2020 inzicht kan worden verkregen in de leer- en ontwikkelpunten van de aanpak. Inmiddels heeft de Rekenkamer van de gemeente Arnhem aangegeven een onderzoek te starten naar de effecten van de werkwijze. Er zal afstemming plaatsvinden tussen beide trajecten.

W1 Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek

In het wijkprogramma Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek (CSA) bevinden zich de wijken Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek.
Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat willen we bereiken

Hieronder wordt aan de hand van een aantal doelstellingen aangegeven wat we willen bereiken.

Burgerparticipatie

Meer ruimte voor burgers door een andere rol van de overheid. We gaan de wijk gerichter faciliteren en werken mee aan sociaal-maatschappelijk initiatieven en ondersteunen kansen en initiatieven die de betrokkenheid van bewoners bij de eigen leefomgeving versterken. We werken toe naar een inclusieve samenleving waarbij bewoners, ondernemers, overheid en andere stakeholders als volwaardige partners kunnen samenwerken. We doen dit door:

- als gesprekspartner een integrale benadering bij de ontwikkelingen van basisschool De Sterrenkring aan te kaarten;
- uitvoering van het parkeerplan mogelijk te maken;
- samenwerken in de ontwikkeling van de pilot SpijkerPeil.

Leefbaarheid en preventie

De leefbaarheid, kwaliteit en beleving van de leefomgeving staat in een aantal buurten en straten onder druk. Verschillende factoren beïnvloeden de leefbaarheid. Grote stedelijke dynamiek en maatschappelijke thema's en vraagstukken zijn van invloed op de leefomgeving in CSA. Om hierin verbetering te brengen, zetten we in op:

- versterken van het formele en informele netwerk met betrokken partners en bewoners voor een inclusieve samenleving;
- versterken van de samenwerking tussen de domeinen zorg, veiligheid en welzijn door praktijk gestuurd werken.

Gezamenlijk zijn de teams Leefomgeving en de Sociale wijkteams verantwoordelijk voor een zo effectief mogelijke inzet van de beschikbare instrumenten, waarbij het streven is om verschuivingen te realiseren van gespecialiseerde zorg naar de collectieve algemene voorzieningen. Om deze opgave te beantwoorden, wordt er in samenwerking met de Sociale wijkteams ingezet op:

- ontwikkelingen van gerichte buurtcommunity's en ontmoetingsplekken ter versterking van de zelf- en samenredzaamheid in de wijk;
- versterking samenwerking met de Sociale wijkteams door integrale samenwerking op ontwikkelingen die leiden naar afschaling met behoud van de leefbaarheid en inzet op zelfredzaamheid.

Veilig en leefbaar

We zetten in op het versterken van de samenwerking vanuit verschillende disciplines die aansluiten op de thema's en vragen vanuit de wijk en de stad. Een integrale benadering om onderwerpen als verwarde personen, overlast rondom woon- en huisvestingsopgave en aanpak in de openbare ruimte in relatie tot overlast. We doen dit door:

- versterken van de veiligheid in de leefomgeving door inzet van ervaringsdeskundigen; de straatcoaches;
- integraal preventieve aanpak overlast verwarde personen opnemen in het project 'Centrum';
- onderzoek naar mogelijkheden voor opzetten van huisvestingproject op basis van 'magic mix';
- inzet op kaders en maatregelen voor een betere balans en verscheidenheid van wijken, buurten en straten om goed en prettig wonen te faciliteren;
- versterken van de veiligheid in de leefomgeving door structureel overleg met alle verschillende disciplines die zorgen voor een veilige en leefbare wijk, zoals wijkagenten, handhaving, straathoekwerkers en ambulant jongerenwerk.

Circulaire Economie

Circulaire wijkeconomie houdt in dat de sociale en economische waarden in de wijk ten goede komen aan de wijk in een cyclisch proces en daarmee duurzaam zijn. In het Spijkerkwartier en in delen van het Centrum wordt hier actief invulling aan gegeven. Onder andere het Buurtgroenbedrijf en de uitvoering van het parkeerplan in het Spijkerkwartier die beide naast financiële opbrengsten onderzoeken wat de maatschappelijke waarde is voor een wijk. Ook de ontwikkeling van Coehoorn levert een bijdrage aan de opgave. In alle wijken zijn tal van initiatieven die een bijdrage leveren aan de wijkeconomie en duurzaamheidsambitie van de wijk. We doen dit door:

- ontwikkeling Coehoorn gebied, eilandje Urk en de Melkfabriek;
- wijkeconomie met als doel om duurzaamheid, en aantal deelnemers aan participatie en activerend werk trajecten in de wijken te verhogen;
- inzetten op flexibilisering van regelgeving om circulaire wijkeconomie beter te ondersteunen;
- ondersteunen van wijkbedrijven door goed partnerschap in de wijk bijvoorbeeld, Blauwe wijkeconomie en Stichting Broek Omhoog.

Kansrijk opgroeien

In het Arnhemse Broek groeien verhoudingsgewijs meer kinderen in armoede op en starten zo met een achterstand in de samenleving. Sturing op een integrale en maatwerk gezinsaanpak kan voor een verandering zorgen en een positief toekomstperspectief bieden. De rol van het primair onderwijs is hierbij van essentieel belang en de sleutel tot een succes, waarbij een duurzame en stabiele integrale aanpak door verschillende partners in de wijk fundamenteel is.
In het Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek hebben we de groep kwetsbare jongeren en jongvolwassenen in beeld. Kenmerkend voor deze groepen zijn de schuldenproblematiek en het beperkte werk- en toekomstperspectief.
We doen dit door:

- uitvoering Project Fort in het Arnhemse Broek;
- gezonde leefstijl door inzet op integrale aanpak stakeholders (primair onderwijs en Sportbedrijf);
- vroegtijdige aanpak schuldenproblematiek jongeren;
- perspectief op werk project '50 gezinnen uit de bijstand en aan het werk';
- doorontwikkeling op de twee basisscholen in het Arnhemse Broek in het kader van een doorgaande leerlijn en Vroeg erop af;
- stedelijk jongerenwerk Willemeen 2.0.

Ontmoeten

Dit speerpunt heeft veel raakvlakken met het speerpunt 'Vergroenen en energietransitie' en krijgt integraal vorm in CSA. Behouden en versterken van ontmoetingsplekken die laagdrempelig zijn om de sociale samenhang en betrokkenheid in en met de wijk te vergroten. Naast fysieke ontmoetingsplekken kijken we naar alternatieven voor ontmoeting; bijvoorbeeld ontmoeten in het groen. De huidige ontmoetingsplekken in de wijk worden ondersteund en waar nodig versterkt of gecreëerd, bijvoorbeeld op en in de openbare ruimte. We doen dit door:

- op basis van behoefte (door)ontwikkelen van ontmoetingsplekken en activiteiten in de wijk;
- themagericht ontmoeten implementeren door de introductie van wijkkringen (buurt community's) waardoor sociale netwerkten van bewoners worden versterkt, gericht op onder andere eenzame jongeren, migranten ouderen.

Gezond en fit

Het Arnhemse Broek scoort laag op het vlak van gezonde leefstijl. We gaan inzetten op een integrale aanpak met partijen waaronder het Sociaal wijkteam, Sportbedrijf Arnhem, Rijnstad en andere stakeholders uit de stad. Voorafgaand zullen we gericht onderzoeken welke aanpak het beste in de wijk past. Voorop staat dat we gebruik te maken van wat er al is. We doen dit door:

- onderzoek naar passende leefbaarheidsaanpak in het Arnhemse Broek;
- opdracht te geven voor de uitvoering van een integraal programma gericht op aanpak verminderen van overgewicht van kinderen, volwassenen en ouderen door introductie van een gezonde leefstijl.

Vergroenen en energietransitie

Dit speerpunt heeft veel raakvlakken met het speerpunt 'ontmoeten' en krijgt integraal vorm in CSA. In de wijk Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek dragen we op verschillende manier bij aan verschillende initiatieven en ontwikkelingen die bijdrage op het gebied van een groene en leefbare wijk, energie transitie en klimaat adaptatie. We werken hierbij nauw samen met de wijk en initiatiefnemers. We doen dit door:

- inhoudelijke en financiële bijdrage en als gesprekspartner in de ontwikkelingen van 'wijk van de toekomst';
- vergroenen in de wijk ondersteuning van verschillende initiatieven en ontwikkelingen van bijvoorbeeld de Van Muijlwijkstraat, Groen van Prinstererstraat, Coehoornpark, vergroening binnenstad en doorontwikkeling van het Buurtgroenbedrijf;
- vergroenen 'de Blokhut' in het Arnhemse Broek en versterken van het vrijwilligersnetwerk rondom vergroening in de wijk;
- als team nauw betrokken bij de ontwikkelingen energietransitie van het gasaf eilandje Urk.

Wat gaan we doen

De inspanningen die in 2020 worden uitgevoerd om bovenstaande doelen te bereiken, zijn per wijk verder uitgewerkt.

Wat mag het kosten

Overzicht lasten en baten van de wijk

Zie bijlage Begrippenlijst voor een toelichting op onderstaande tabellen.

Bedragen x € 1.000

	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Meerjarenraming		
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Middelen							
Lasten	-32.848	-33.182	-32.993	-35.549	-35.233	-35.148	-35.210
Baten	9.462	9.482	9.268	9.498	9.467	9.436	9.396
Saldo lasten en baten	***-23.386***	***-23.700***	***-23.725***	***-26.052***	***-25.767***	***-25.712***	***-25.814***
Toevoegingen aan reserves	0	0	0	0	0	0	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***0***	***0***	***0***	***0***	***0***	***0***	***0***
Gerealiseerd resultaat	**-23.386**	**-23.700**	**-23.725**	**-26.052**	**-25.767**	**-25.712**	**-25.814**

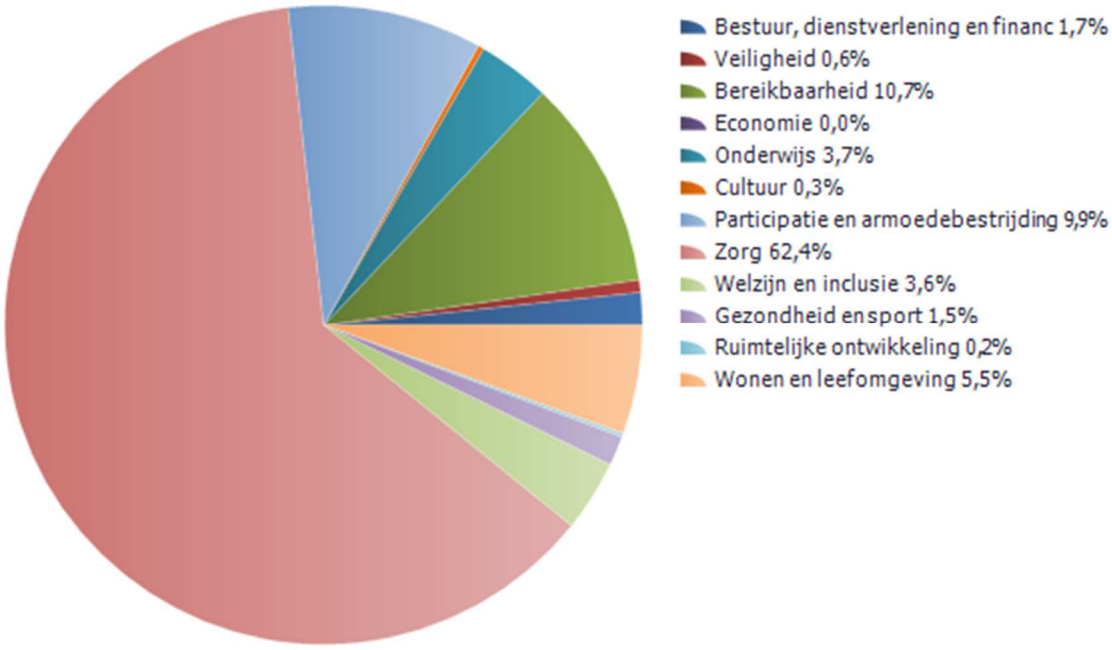
Toelichting financiële mutaties

Toelichting mutaties 2020 t.o.v. 2019	**Bedrag**
Bedragen x € 1.000	
Lasten	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen	
Ontwikkeling kapitaallasten	-77
MJPB 2020-2023 Omzetten exploitatiebudget onderhoud wegen in investering	179
MJPB 2020-2023 Bezuinigingen Zorg PPN 20-23	1.010
MJPB 2020-2023 Kosten kwijtschelding afvalstoffen heffing minima	-30
MJPB 2020-2023 MJPB 20-23 Extra budget armoederegelingen	-140
MJPB 2020-2023 Efficiencyvoordeel aanbesteding schulddienstverlening	14
MJPB 2020-2023 Hogere kosten door loon- en prijsontwikkeling	-837
MJPB 2020-2023 Vrij besteedbaar budget onderwijsachterstandenbeleid	13
MJPB 2020-2023 WMO en Jeugdzorg PPN 20-23	-2.517
Bestaand beleid	
Actualisatie kapitaallasten	75
Eenmalige budgetten uit niet bestede middelen	57
Programmering groot onderhoud OR	-286
Actualisatie div. budgetten	85
Overig	-102
Totaal lasten	**-2.556**
Baten	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen	
MJPB 2020-2023 Parkeerexploitatie	119
MJPB 2020-2023 WMO en Jeugdzorg PPN 20-23	150
	0
Bestaand beleid	
Menzis Eurobudget gezond bewegen	-8
Actualisatie opbrengst straatparkeren	-41
Actualisatie baten onderwijsachterstanden	10
Totaal baten	**230**

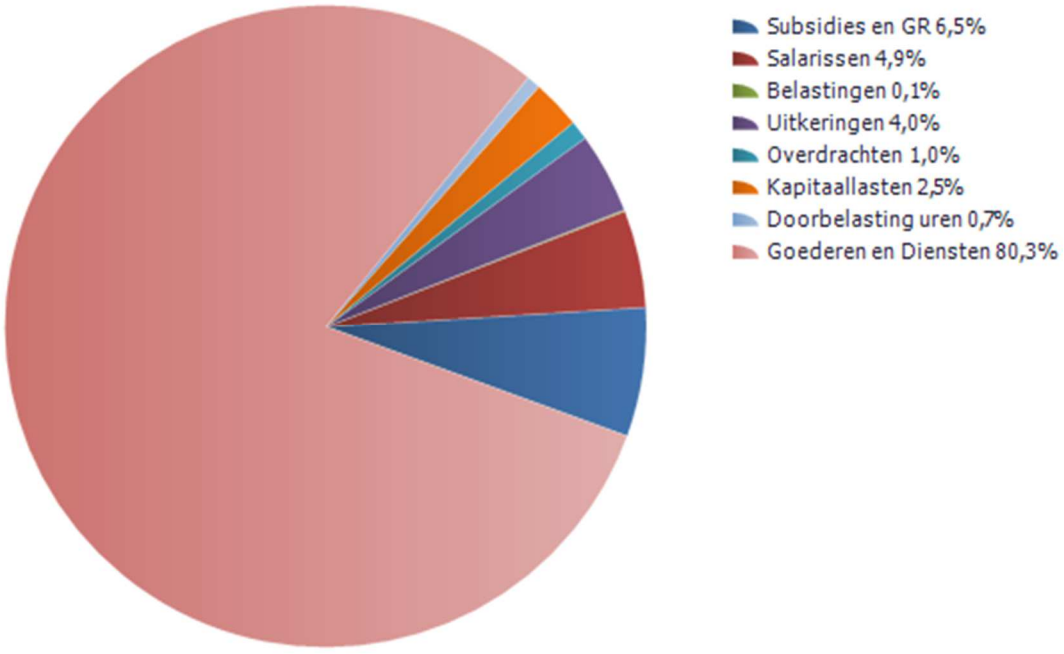
Lasten van de wijk, verdeeld naar stedelijke programma's en kostensoorten

Hieronder wordt in beeld gebracht wat de relatie is tussen het totale wijkbudget en de verdeling naar de stedelijke programma's. In de tweede grafiek is de verdeling van het totale wijkbudget naar kostensoorten weergegeven.

Lasten verdeeld naar stedelijke programma's

Lasten verdeeld naar kostensoorten

Zie de bijlage Toelichting overzicht kostensoorten voor een toelichting op deze grafiek.

Lasten van de wijk verdeeld naar taakvelden

	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Meerjarenraming		
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
	0	0	0	0	0	0	0
Afval	-703	-742	-742	-741	-740	-739	-738
Arbeidsparticipatie	-1.380	-1.441	-1.416	-1.451	-1.450	-1.450	-1.450
Arnhem promotie	0	0	0	0	0	0	0
Bedrijfsloket en -regelingen	-3	0	0	0	0	0	0
Begeleide participatie	-829	-518	-504	-657	-657	-657	-657
Cultpresent, cultproduct, cultpartic	-98	-82	-102	-102	-102	-102	-102
Geescaleerde zorg jeugd	-444	-424	-424	-405	-405	-405	-405
Geescaleerde zorg volwassenen	-7.337	-8.555	-9.814	-9.401	-9.133	-9.133	-9.133
Inkomensregelingen	-1.730	-1.627	-1.655	-1.814	-1.814	-1.814	-1.814
Maatwerkdienstverlening jeugd	-3.368	-3.279	-3.287	-4.487	-4.497	-4.430	-4.441
Maatwerkdienstverlening volwassenen	-5.296	-4.653	-3.464	-4.937	-4.921	-4.921	-4.921
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-517	-688	-688	-736	-736	-736	-736
Milieubeheer	-79	-68	-65	-65	-65	-65	-65
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-860	-1.345	-1.324	-1.300	-1.300	-1.300	-1.300
Onderwijshuisvesting	0	-14	-12	-12	-12	-12	-12
Openbaar groen en (openlucht) recrea	-439	-395	-623	-402	-402	-402	-402
Openbare orde en Veiligheid	-197	-210	-210	-222	-222	-222	-222
Overhead	0	0	-37	-37	-37	-37	-37
Parkeren	-2.567	-2.978	-2.978	-2.986	-2.966	-2.945	-2.903
Riolering	7	0	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipatie	-1.465	-1.577	-1.744	-1.506	-1.506	-1.506	-1.505
Sportaccommodaties	-92	-106	-69	-85	-69	-75	-68
Sportbeleid en activering	-159	-406	-423	-423	-423	-423	-423
Verkeer en vervoer	-2.793	-1.817	-1.303	-1.624	-1.621	-1.618	-1.615
Volksgezondheid	-20	-55	-23	-20	-20	-20	-20
Wijkteams	-2.479	-2.202	-2.085	-2.138	-2.138	-2.138	-2.242
Gerealiseerd resultaat	**-32.848**	**-33.182**	**-32.993**	**-35.549**	**-35.233**	**-35.148**	**-35.210**

W2 Noordwest

In het wijkprogramma Noordwest bevinden zich de wijken Klarendal, Burgemeesterswijk/ Hoogkamp, Schaarsbergen en omgeving, Sint Marten/ Sonsbeekkwartier, Heijenoord en Lombok, Hoogstede/Klingelbeek en omgeving.
Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat willen we bereiken

Hieronder wordt aan de hand van een aantal doelstellingen aangegeven wat we willen bereiken.

Kansrijk opgroeien

In Noord-West willen we achterstanden bij kinderen voorkomen en aanpakken. We verbeteren de ontplooiingskansen van kinderen in Klarendal en St. Marten. Dit doen we door vroegtijdig achterstanden op te sporen en hierop integraal te acteren waarbij de ouderbetrokkenheid cruciaal is. We bieden voor de kinderen op het primair onderwijs een dagelijks naschools programma gericht op vier pijlers die belangrijk zijn bij de ontwikkeling van het kind:

1. Veiligheid
2. Zelfredzaamheid
3. Betrokkenheid
4. Gezondheid en Vitaliteit

Het dagelijks naschools programma bestaat uit diverse onderdelen zoals taalontwikkeling, huiswerkbegeleiding, met aandacht voor sport, voeding en bewegen, creativiteit en muzikale ontwikkeling. Onze focus ligt voor 2020 op de doelgroep van kinderen van 0-16, waarbij vanuit de samenwerkende partners meer aandacht is voor de problematiek rondom de leeftijdsgroep van 10-14 jarigen, zoals de overgang van primair naar vervolgonderwijs. De doelgroep breiden we op langere termijn uit naar 0-18 jaar.

Ontmoeten

Ontmoetingsplekken zijn van belang voor de sociale cohesie in de wijk, ze vervullen een functie in het voorkomen van zorgkosten en het tegengaan van eenzaamheid. Samen met bewoners behouden en verbeteren we de huidige ontmoetingsplekken zoals het Multi Functioneel Centrum, de Wasplaats en de Leuke Linde. Samen met de belangrijkste gebruikers van de nieuwe Hommel geven we een nieuwe invulling aan deze ontmoetingsplek. We faciliteren de totstandkoming van nieuwe plekken:

- het burgerinitiatief voor een ontmoetingsplek in de Burgemeesterswijk;
- we stimuleren actief het ontmoeten op locaties waar van nature weinig sociale cohesie of ontmoetingsplekken aanwezig zijn. Doel is om bewoners samen te brengen, te horen wat er speelt en ondersteuning te bieden bij diverse vormen van participatie.

We zetten bewonersondersteuning in op maat voor bewonersoverleggen en ontmoetings- en participatie-initiatieven.

Burgerparticipatie

In het gebied Noord-West spelen diverse onderwerpen in de openbare ruimte die zijn aangedragen door bewoners waarin betrokkenheid en invloed vanuit de bewoners belangrijk is:

- we ontwikkelen een parkeerplan in samenspraak met bewoners in Klarendal Zuid;
- we willen de Hommelseweg herinrichten vanuit het oogpunt van verkeersveiligheid en verbeteren van de leefbaarheid;
- we werken met partners en wijkbewoners uit Klarendal aan het voorkomen en verminderen van overlast in de wijk;
- in samenspraak met de wijken ontwikkelen we een strategisch laadpalenplan;
- in Schaarsbergen stellen we samen de resultaten vast van de eerste twee bouwstenen van 'grootonderhoud/ voorkomen Wateroverlast' en wat vervolgens nodig en mogelijk is.

Vergroenen en verduurzamen

We faciliteren de initiatieven en energieplannen in de wijken. Verder stimuleren we de verduurzaming van woningen, tuinen en openbare ruimte.

Werk

Werk is een belangrijke factor in het tegengaan van armoede, schulden en eenzaamheid en levert een bijdrage aan kansrijk opgroeien voor kinderen. We willen bereiken dat het gebied Noord-West een evenredige bijdrage levert aan de ambitie van doorbraak naar werk, waarbij zoveel mogelijk mensen met een bijstandsuitkering gaan werken. Onze eerste focus ligt daarbij op ouders vanwege de bestrijding van kinderarmoede en ontplooiingskansen voor kinderen, de statushouders en de groep 18-45 met enig werkperspectief.
De doelstelling is dat per jaar 60 wijkbewoners duurzaam uitstromen naar werk. Daarbij zetten we in op het actief benaderen van deze groepen en de inzet van verschillende instrumenten, zoals inloopspreekuren, route naar werk, matchingcafe's met ondernemers in onze wijken. Het cluster Werk en Inkomen doet dat integraal, met aandacht voor de problemen op levensdomeinen, en samen met de wijkteams.

Wat gaan we doen

De inspanningen die in 2020 worden uitgevoerd om bovenstaande doelen te bereiken, zijn per wijk verder uitgewerkt.

Wat mag het kosten

Overzicht lasten en baten van de wijk

Zie bijlage Begrippenlijst voor een toelichting op onderstaande tabellen.

Bedragen x € 1.000

	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Meerjarenraming		
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Middelen							
Lasten	-30.315	-28.293	-28.876	-31.633	-31.480	-31.267	-31.394
Baten	2.334	2.255	1.980	2.034	2.042	2.050	2.050
Saldo lasten en baten	***-27.981***	***-26.038***	***-26.896***	***-29.599***	***-29.437***	***-29.217***	***-29.343***
Toevoegingen aan reserves	0	0	0	0	0	0	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***0***	***0***	***0***	***0***	***0***	***0***	***0***
Gerealiseerd resultaat	**-27.981**	**-26.038**	**-26.896**	**-29.599**	**-29.437**	**-29.217**	**-29.343**

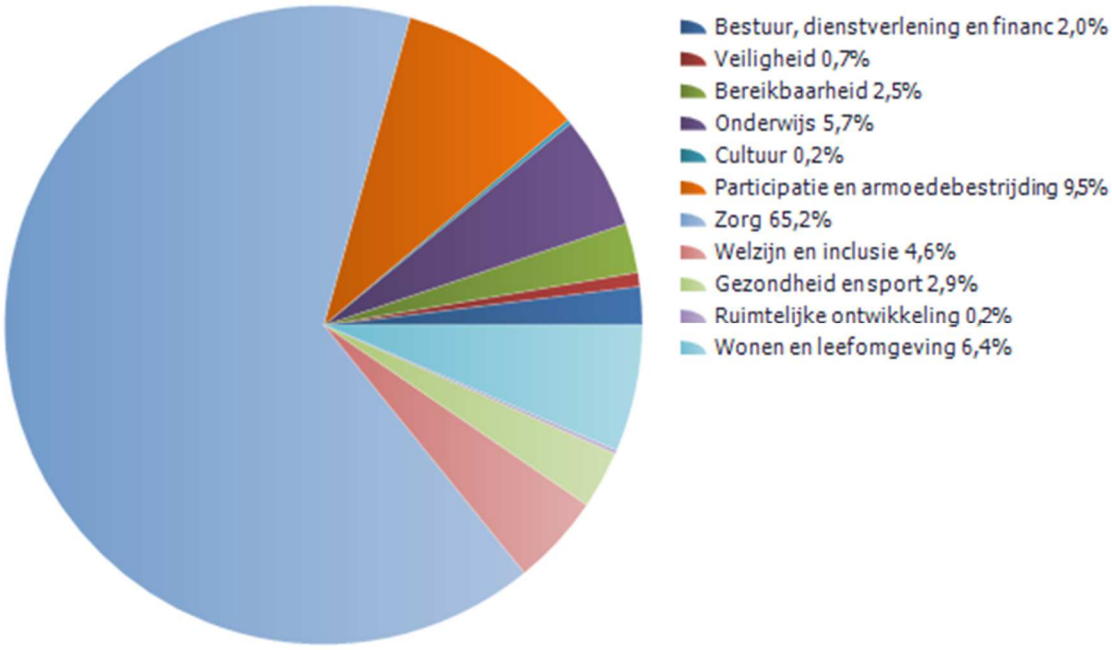
Toelichting financiële mutaties

Toelichting mutaties 2020 t.o.v. 2019	**Bedrag**
Bedragen x € 1.000	
Lasten	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen	
Ontwikkeling kapitaallasten	-81
MJPB 2020-2023 Omzetten exploitatiebudget onderhoud wegen in investering	179
MJPB 2020-2023 Bezuinigingen Zorg PPN 20-23	914
MJPB 2020-2023 Kosten kwijtschelding afvalstoffen heffing minima	-26
MJPB 2020-2023 MJPB 20-23 Extra budget armoederegelingen	-122
MJPB 2020-2023 Efficiencyvoordeel aanbesteding schulddienstverlening	12
MJPB 2020-2023 Hogere kosten door loon- en prijsontwikkeling	-982
MJPB 2020-2023 Vrij besteedbaar budget onderwijsachterstandenbeleid	12
MJPB 2020-2023 WMO en Jeugdzorg PPN 20-23	-3.542
Overig	
Bestaand beleid	
Actualisatie kapitaallasten	45
Eenmalige budgetten uit niet bestede middelen	173
Programmering groot onderhoud OR	647
Actualisatie div. budgetten	297
Overig	-283
Totaal lasten	**-2.757**
Baten	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen	
MJPB 2020-2023 WMO en Jeugdzorg PPN 20-23	53
Bestaand beleid	
Menzis Eurobudget gezond bewegen	-7
Actualisatie baten onderwijsachterstanden	8
Totaal baten	**54**

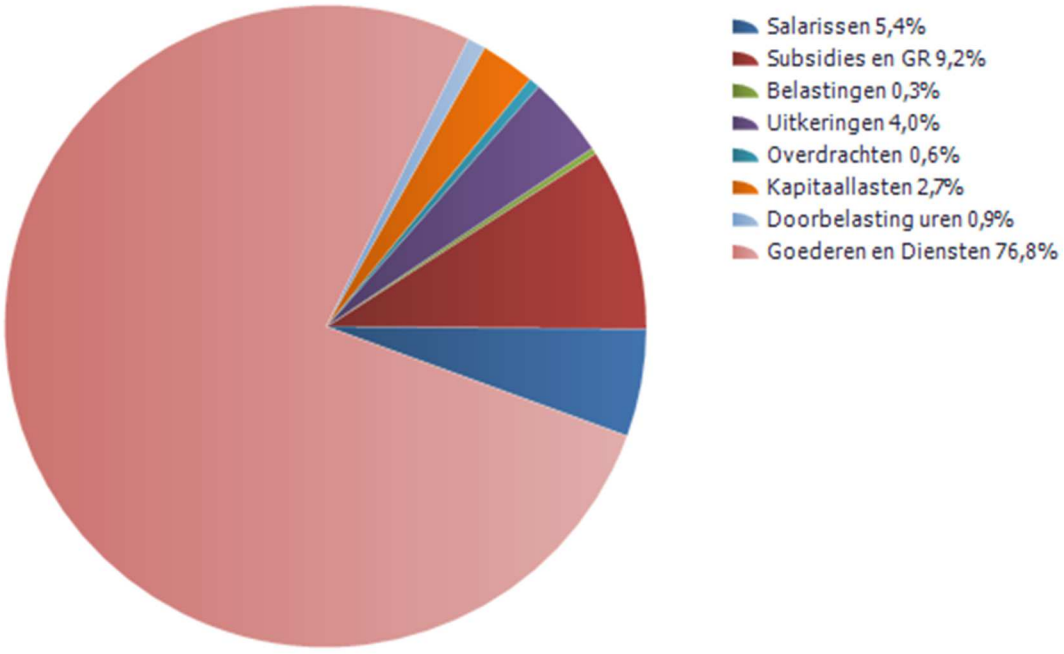
Lasten van de wijk, verdeeld naar stedelijke programma's en kostensoorten

Hieronder wordt in beeld gebracht wat de relatie is tussen het totale wijkbudget en de verdeling naar de stedelijke programma's. In de tweede grafiek is de verdeling van het totale wijkbudget naar kostensoorten weergegeven.

Lasten verdeeld naar stedelijke programma's

Lasten verdeeld naar kostensoorten

Zie de bijlage Toelichting overzicht kostensoorten voor een toelichting op deze grafiek.

Lasten van de wijk verdeeld naar taakvelden

	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Meerjarenraming		
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
	0	0	0	0	0	0	0
Afval	-1.123	-1.186	-1.186	-1.150	-1.150	-1.126	-1.126
Arbeidsparticipatie	-1.126	-1.186	-1.166	-1.195	-1.194	-1.194	-1.194
Begeleide participatie	-780	-591	-566	-749	-749	-749	-749
Cultpresent, cultproduct, cultpartic	-70	-79	-73	-73	-73	-73	-73
Geescaleerde zorg jeugd	-724	-546	-546	-522	-522	-522	-522
Geescaleerde zorg volwassenen	-3.772	-4.298	-4.929	-4.722	-4.588	-4.588	-4.588
Inkomensregelingen	-1.463	-1.444	-1.479	-1.605	-1.605	-1.605	-1.605
Maatwerkdienstverlening jeugd	-7.313	-4.310	-4.320	-5.872	-5.886	-5.800	-5.814
Maatwerkdienstverlening volwassenen	-4.563	-4.845	-4.188	-6.116	-6.095	-6.095	-6.095
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-852	-984	-984	-1.073	-1.073	-1.073	-1.073
Milieubeheer	-70	-86	-63	-63	-63	-63	-63
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-845	-1.234	-1.238	-1.162	-1.162	-1.162	-1.162
Onderwijshuisvesting	-649	-606	-606	-649	-647	-634	-633
Openbaar groen en (openlucht) recrea	-376	-372	-921	-629	-629	-629	-629
Openbare orde en Veiligheid	-197	-210	-210	-222	-222	-222	-222
Overhead	0	0	0	0	0	0	0
Parkeren	-24	-3	-3	-3	-3	-3	-3
Riolering	-2	0	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipatie	-1.629	-1.887	-1.804	-1.546	-1.546	-1.546	-1.546
Sportaccommodaties	-282	-250	-193	-190	-187	-107	-118
Sportbeleid en activering	-1.022	-738	-711	-703	-704	-704	-704
Verkeer en vervoer	-1.351	-1.212	-1.457	-1.179	-1.176	-1.163	-1.160
Volksgezondheid	-11	-19	-30	-29	-25	-29	-29
Wijkteams	-2.072	-2.208	-2.205	-2.181	-2.181	-2.181	-2.286
Gerealiseerd resultaat	**-30.315**	**-28.293**	**-28.876**	**-31.633**	**-31.480**	**-31.267**	**-31.394**

W3 Noordoost

In het wijkprogramma Noordoost bevinden zich de wijken Geitenkamp, Monnikenhuizen, Velperweg e.o., Alteveer en Cranevelt.
Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat willen we bereiken

Hieronder wordt aan de hand van een aantal doelstellingen aangegeven wat we willen bereiken.

Ontmoeten

Samen met bewoners creëren, verbeteren of houden we ontmoetingsplekken in stand. Hiermee wordt de sociale cohesie vergroot in de wijk en de aanspraak op specialistische zorg indirect verminderd. Belangrijke ontmoetingsplekken in de Geitenkamp zijn de buurtmoestuin bij de Vlindertuin, marktplein Geitenkamp, MFC De Wetering en de Beijer. We ondersteunen de realisatie van de Buurtfabriek in Alteveer Cranevelt en zetten in op de methodiek 'Age Friendly Cultural City' in Plattenburg. Met deze methodiek worden steden aangemoedigd de komende jaren (2017-2020) actieve cultuurparticipatie voor ouderen te verbeteren en te stimuleren. Voor de Beijer en de Buurtfabriek wordt momenteel ingezet op het opstellen van een goed businessplan dat gerund kan worden door de bewoners.

Sociale- en fysieke veiligheid

Wij zetten in op het zich nog veiliger voelen van inwoners in de wijk Noord-Oost. Want veiligheid is, samen met een nette en schone omgeving, voorwaarde voor een prettig woon- en leefklimaat.
We gaan uitvoering geven aan de agenda wijkveiligheid. We sluiten daarbij aan op de kadernota Arnhem, veilige stad. We hebben extra aandacht voor Geitenkamp-Monnikenhuizen op de volgende onderdelen:

- woonoverlast (via het overlast- en zorgoverleg);
- een innovatieve aanpak door middel van inzet van een buurtwoning met corporaties, Sociaal wijkteam en Rijnstad;
- aanpak jeugdgroepen;
- handhaving alcoholverbod en aanpak overlast marktplein Geitenkamp.

We zetten ook in op de fysieke veiligheid. Voor alle wijken gaan we inzetten op verkeer- en parkeeroverlast, zodat er minder gevaarlijke situaties op de weg voorkomen. We gaan uitvoering geven aan de uitkomsten van het parkeeronderzoek in Alteveer/Cranevelt, samen met bewoners. Extra aandacht voor nieuwe ontwikkelingen in verband met komst Rijn/IJssel College en herontwikkeling van het AKZO-terrein en omgeving zoals het oude ING-pand.

Werk

Door schulden en werkloosheid verkeren te veel bewoners van de wijk Geitenkamp in een uitzichtloze situatie. Van deze groep heeft een hoog percentage geen of onvoldoende opleiding, waardoor er onvoldoende aansluiting is op de arbeidsmarkt. Ook is er sprake van laaggeletterdheid. We willen deze groep meer perspectief gaan bieden en de kans op participeren in de vorm van (vrijwilligers)werk vergroten en hiermee het aantal uitkeringen verlagen.
Samen met het Sociale wijkteam, het cluster Werk en Inkomen, woningcorporaties, onderwijs en andere betrokken partners geven we invulling aan een vernieuwende aanpak Geitenkamp.

We willen meer bewoners met een hoog risico op financiële problemen in een zo vroeg mogelijk stadium in beeld brengen. Zij ontvangen vervolgens outreachend hulp om bestaande problemen op te lossen en ernstige schuldensituaties te voorkomen. Om de doelstelling te bereiken, gaan we de volgende acties uitvoeren:

- starten met een integrale buurtaanpak onder de noemer vernieuwende aanpak Geitenkamp;
- aanpak werkloosheid (samen met cluster Werk en Inkomen);
- uitbouwen van leerwerkplekken in De Vlindertuin;
- onderzoek en opstarten buurtgroenbedrijf;
- starten met onderzoeksproject Sociale Wijkonderneming;
- meedoen met de pilot laaggeletterdheid (stedelijk).

Kansrijk Opgroeien

Met ons wijknetwerk willen we komen tot een effectieve en duurzame bestrijding van kinderarmoede in de wijk Geitenkamp. Deze problemen worden van generatie op generatie doorgegeven. Via de scholen willen we de kinderen goed in beeld hebben waardoor we talent verzilveren (optimaliseren van schoolcarrière en (sociale) vaardigheden). Ook willen we het welzijn en gezondheid van de kinderen vergroten door mee te doen met de stedelijke aanpak zoals rookvrij op sport en schoolpleinen.
Voor dit alles is het nodig om het gezin te betrekken en de ouder(s) te ondersteunen bij het begeleiden van hun kinderen en de ouders te ondersteunen om hun financiële vaardigheden te optimaliseren. We gaan de volgende acties uitvoeren:

- verder versterken muziek-, sport-, en cultuurprogramma OAB-school de Witte Vlinder;
- de activiteiten onder schooltijd verbinden en versterken met activiteiten na schooltijd in samenwerking met Rozet, Sportbedrijf, Rijnstad;
- gezinsgerichte aanpak op basis van 'mobility mentoring'ontwikkelen in samenwerking met Platform 31. Dit is een nieuwe aanpak/methodiek om mensen blijvend uit armoede te helpen.

Vergroening en verduurzaming

Onderdeel van vergroening en verduurzaming is het rioleringsproject Geitenkamp. Naast het vervangen van de riolering zetten we in op klimaatadaptatie: meer water infiltreren en opvangen om wateroverlast en droogte te verminderen. In dit project zetten we ook in om per straat de sociale problematiek in beeld te krijgen en aan te pakken.
Op de Paasberg ondersteunen we initiatiefgroep Beek op de Paasberg. We stimuleren bewonersinitiatieven zoals vergroening daken in Molenbeke. Verder sluit Noord-Oost aan bij de pilot Energiearmoede. In dit project promoten we energiebesparende maatregelen met name voor de kapitaalarmere bewoners. De wijk Alteveer/Cranevelt is een van de wijken die meedoet aan de 'wijk van de toekomst'.

Wat gaan we doen

De inspanningen die in 2020 worden uitgevoerd om bovenstaande doelen te bereiken, zijn per wijk verder uitgewerkt.

Wat mag het kosten

Overzicht lasten en baten van de wijk

Zie bijlage Begrippenlijst voor een toelichting op onderstaande tabellen.

Bedragen x € 1.000

	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Meerjarenraming		
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Middelen							
Lasten	-24.218	-24.208	-24.032	-26.390	-26.241	-26.123	-26.199
Baten	2.130	2.067	1.880	2.020	2.029	2.038	2.038
Saldo lasten en baten	***-22.088***	***-22.142***	***-22.152***	***-24.370***	***-24.212***	***-24.085***	***-24.161***
Gerealiseerd resultaat	**-22.088**	**-22.142**	**-22.152**	**-24.370**	**-24.212**	**-24.085**	**-24.161**

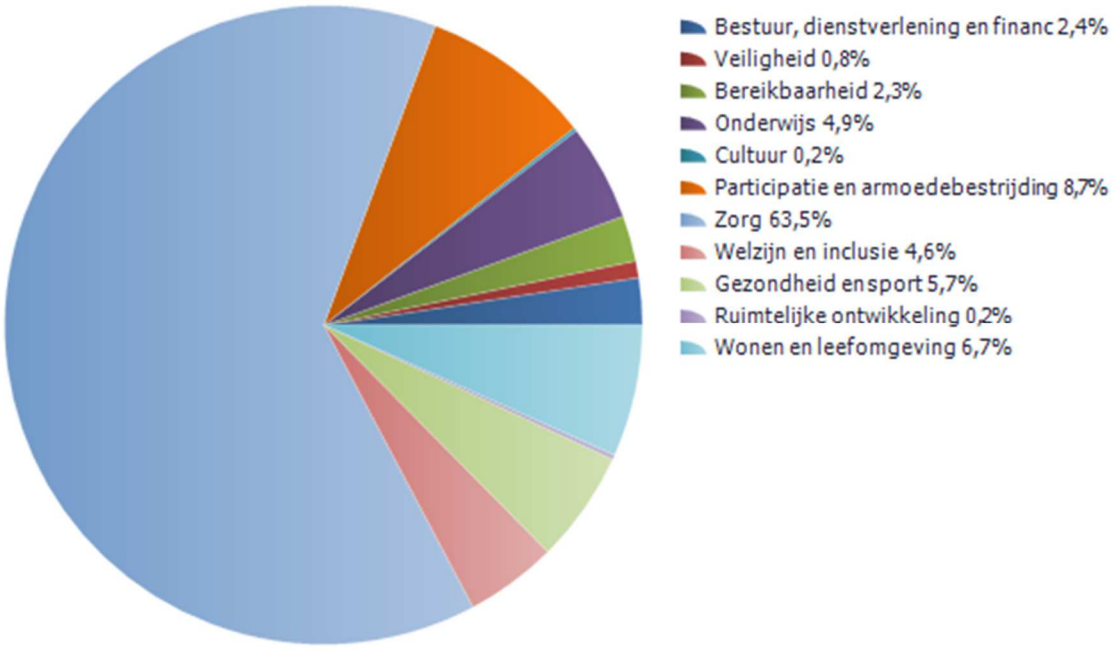
Toelichting financiële mutaties

Toelichting mutaties 2020 t.o.v. 2019	**Bedrag**
Bedragen x € 1.000	
Lasten	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen	
Ontwikkeling kapitaallasten	-10
MJPB 2020-2023 Omzetten exploitatiebudget onderhoud wegen in investering	179
MJPB 2020-2023 Bezuinigingen Zorg PPN 20-23	756
MJPB 2020-2023 Kosten kwijtschelding afvalstoffen heffing minima	-20
MJPB 2020-2023 MJPB 20-23 Extra budget armoederegelingen	-94
MJPB 2020-2023 Efficiencyvoordeel aanbesteding schulddienstverlening	11
MJPB 2020-2023 Hogere kosten door loon- en prijsontwikkeling	-558
MJPB 2020-2023 Vrij besteedbaar budget onderwijsachterstandenbeleid	13
MJPB 2020-2023 WMO en Jeugdzorg PPN 20-23	-2.901
Bestaand beleid	
Actualisatie kapitaallasten	9
Eenmalige budgetten uit niet bestede middelen	74
Programmering groot onderhoud OR	125
Actualisatie div. budgetten	81
Overig	-23
Totaal lasten	**-2.358**
Baten	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen	
MJPB 2020-2023 WMO en Jeugdzorg PPN 20-23	150
	0
Bestaand beleid	
Actualisering beheer vastgoed	-13
Menzis Eurobudget gezond bewegen	-6
Actualisatie baten onderwijsachterstanden	9
Totaal baten	**140**

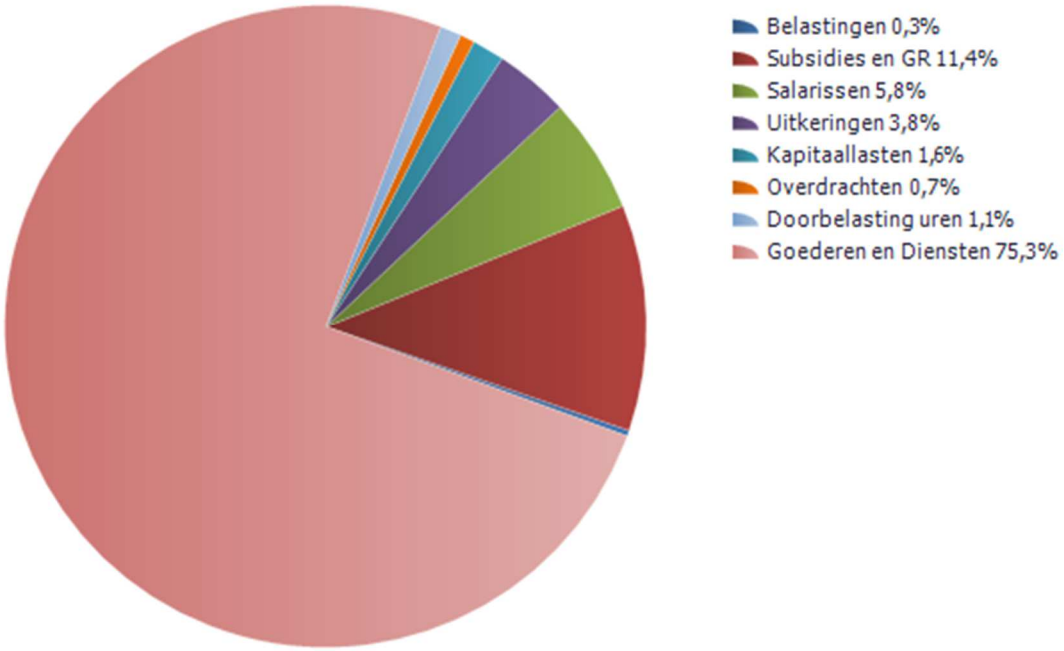
Lasten van de wijk, verdeeld naar stedelijke programma's en kostensoorten

Hieronder wordt in beeld gebracht wat de relatie is tussen het totale wijkbudget en de verdeling naar de stedelijke programma's. In de tweede grafiek is de verdeling van het totale wijkbudget naar kostensoorten weergegeven.

Lasten verdeeld naar stedelijke programma's

Lasten verdeeld naar kostensoorten

Zie de bijlage Toelichting overzicht kostensoorten voor een toelichting op deze grafiek.

Lasten van de wijk verdeeld naar taakvelden

	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Meerjarenraming		
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
	0	0	0	0	0	0	0
Afval	-847	-893	-893	-892	-860	-857	-827
Arbeidsparticipatie	-824	-847	-883	-854	-853	-853	-853
Begeleide participatie	-822	-428	-410	-542	-542	-542	-542
Cultpresent, cultproduct, cultpartic	-44	-70	-46	-46	-46	-46	-46
Geescaleerde zorg jeugd	-353	-424	-424	-405	-405	-405	-405
Geescaleerde zorg volwassenen	-4.288	-3.310	-3.792	-3.633	-3.529	-3.529	-3.529
Inkomensregelingen	-1.168	-1.125	-1.155	-1.250	-1.250	-1.250	-1.250
Maatwerkdienstverlening jeugd	-3.573	-3.342	-3.350	-4.583	-4.596	-4.533	-4.548
Maatwerkdienstverlening volwassenen	-3.527	-4.263	-3.756	-5.426	-5.411	-5.411	-5.411
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-516	-689	-684	-731	-731	-731	-731
Milieubeheer	-68	-59	-62	-62	-62	-62	-62
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-813	-1.236	-1.214	-1.153	-1.153	-1.153	-1.153
Onderwijshuisvesting	-179	-344	-135	-135	-133	-133	-132
Openbaar groen en (openlucht) recrea	-189	-375	-578	-489	-489	-489	-489
Openbare orde en Veiligheid	-197	-210	-210	-222	-222	-222	-222
Overhead	-3	0	0	0	0	0	0
Parkeren	-16	-2	-2	-2	-2	-2	-2
Riolering	-2	0	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipatie	-1.564	-1.705	-1.644	-1.407	-1.407	-1.407	-1.407
Sportaccommodaties	-223	-282	-204	-198	-197	-204	-193
Sportbeleid en activering	-1.500	-1.048	-1.092	-1.092	-1.092	-1.092	-1.092
Verkeer en vervoer	-1.500	-1.353	-1.249	-991	-978	-938	-937
Volksgezondheid	-194	-193	-223	-203	-207	-188	-187
Wijkteams	-1.808	-2.009	-2.028	-2.075	-2.075	-2.075	-2.179
Gerealiseerd resultaat	**-24.218**	**-24.208**	**-24.032**	**-26.390**	**-26.241**	**-26.123**	**-26.199**

W4 Presikhaaf

In het wijkprogramma Presikhaaf bevinden zich de wijken Presikhaaf West en Presikhaaf Oost.
Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat willen we bereiken

Hieronder wordt aan de hand van een aantal doelstellingen aangegeven wat we willen bereiken.

Kansrijk opgroeien

In de wijk Presikhaaf willen we de ontwikkelkansen voor kinderen verhogen door middel van een vraaggericht en integraal aanbod wat aansluit bij de behoeften van kinderen en hun ouders. Ook van kinderen die buiten de wijk naar school gaan. Hierbij richten wij ons op kinderen vanaf de geboorte tot en met de overgang naar de middelbare school. De thema's gezonde leefstijl, het beter benutten van de talenten van kinderen en het verbeteren van de ouderbetrokkenheid hebben hierbij onze specifieke aandacht. Onderdelen van deze aanpak zijn onder andere:

- er wordt samen met ouders, kinderen, scholen/kindcentra, instellingen en wijkpartners gewerkt volgens een gedeeld kader, van waaruit ieder zijn bijdrage levert op basis van waar hij goed in is. Dit gebeurt binnen een netwerk waarin continu ontwikkeld en gereflecteerd wordt;
- speel- en beweegplekken en activiteiten in de openbare ruimte zijn uitdrukkelijk ook onderdeel van het programma.

Buurtlocaties

Het versterken van de relatie en begrip tussen buurtbewoners onderling en het versterken van de binding van buurtbewoners met hun woonomgeving. Het is van essentieel belang om je verbonden te voelen met je omgeving en je mede buurtbewoners. Dit is ook de basis voor bewoners om zich betrokken te voelen en verantwoordelijkheid te nemen voor hun (sociale) omgeving. Onderdelen van deze aanpak zijn onder andere:

- we investeren in locaties in de verschillende buurten, waarbij het (sociale) beheer speciale aandacht vraagt;
- we investeren in wijkgerichte organisaties die programma's mede gericht op ontmoeten aanbieden, in afstemming met de zich ontwikkelende buurtlocaties.

Ouderenwelzijn

In Presikhaaf zijn relatief veel ouderen met een niet-westerse migratieachtergrond met een behoefte aan dagbesteding en ontmoeten. Het huidige algemene voorzieningenaanbod in de wijk blijkt onvoldoende aan te sluiten bij de behoeften van deze ouderen. Hierdoor maken zij ook relatief vaak gebruik van een individuele maatwerkvoorziening op het gebied van dagbesteding. Daarom hebben we samen met het Sociaal wijkteam, bewoners en sleutelfiguren uit de wijk de behoeften van deze ouderen beter in kaart gebracht. Op basis hiervan zijn wij bezig met het opzetten van een laagdrempelige voorliggende voorziening die maximaal aansluit bij de behoeften van deze groep ouderen. Wij streven er naar deze zoveel mogelijk aan te laten bieden en in te laten richten door wijkpartijen. Naast het verhogen van het welzijn van deze kwetsbare ouderen verwachten wij ook dat hierdoor individuele maatwerkvoorzieningen via het Sociaal wijkteam minder toegewezen hoeven te worden.

Wat gaan we doen

De inspanningen die in 2020 worden uitgevoerd om bovenstaande doelen te bereiken, zijn per wijk verder uitgewerkt.

Wat mag het kosten

Overzicht lasten en baten van de wijk

Zie bijlage Begrippenlijst voor een toelichting op onderstaande tabellen.

Bedragen x € 1.000

	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Meerjarenraming		
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Middelen							
Lasten	-23.829	-24.454	-24.011	-26.945	-26.788	-26.701	-26.816
Baten	2.655	2.530	2.421	2.599	2.604	2.619	2.619
Saldo lasten en baten	***-21.174***	***-21.924***	***-21.590***	***-24.346***	***-24.184***	***-24.082***	***-24.197***
Gerealiseerd resultaat	**-21.174**	**-21.924**	**-21.590**	**-24.346**	**-24.184**	**-24.082**	**-24.197**

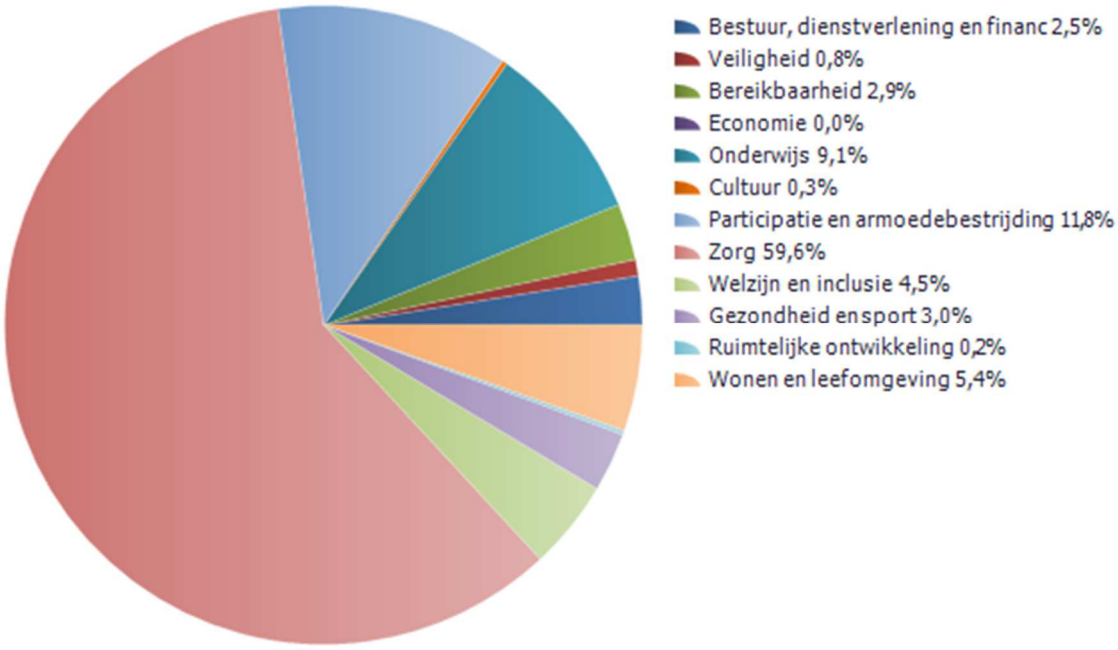
Toelichting financiële mutaties

Toelichting mutaties 2020 t.o.v. 2019	**Bedrag**
Bedragen x € 1.000	
Lasten	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen	
Ontwikkeling kapitaallasten	-7
MJPB 2020-2023 Omzetten exploitatiebudget onderhoud wegen in investering	179
MJPB 2020-2023 Bezuinigingen Zorg PPN 20-23	709
MJPB 2020-2023 Kosten kwijtschelding afvalstoffen heffing minima	-28
MJPB 2020-2023 MJPB 20-23 Extra budget armoederegelingen	-131
MJPB 2020-2023 Efficiencyvoordeel aanbesteding schulddienstverlening	13
MJPB 2020-2023 Hogere kosten door loon- en prijsontwikkeling	-712
MJPB 2020-2023 Vrij besteedbaar budget onderwijsachterstandenbeleid	21
MJPB 2020-2023 WMO en Jeugdzorg PPN 20-23	-2.814
Bestaand beleid	
Eenmalige budgetten uit niet bestede middelen	100
Programmering groot onderhoud OR	-272
Actualisatie div. budgetten	75
Overig	-67
Totaal lasten	**-2.934**
Baten	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen	
MJPB 2020-2023 WMO en Jeugdzorg PPN 20-23	170
	0
Bestaand beleid	
Menzis Eurobudget gezond bewegen	-8
Actualisatie baten onderwijsachterstanden	16
Totaal baten	**178**

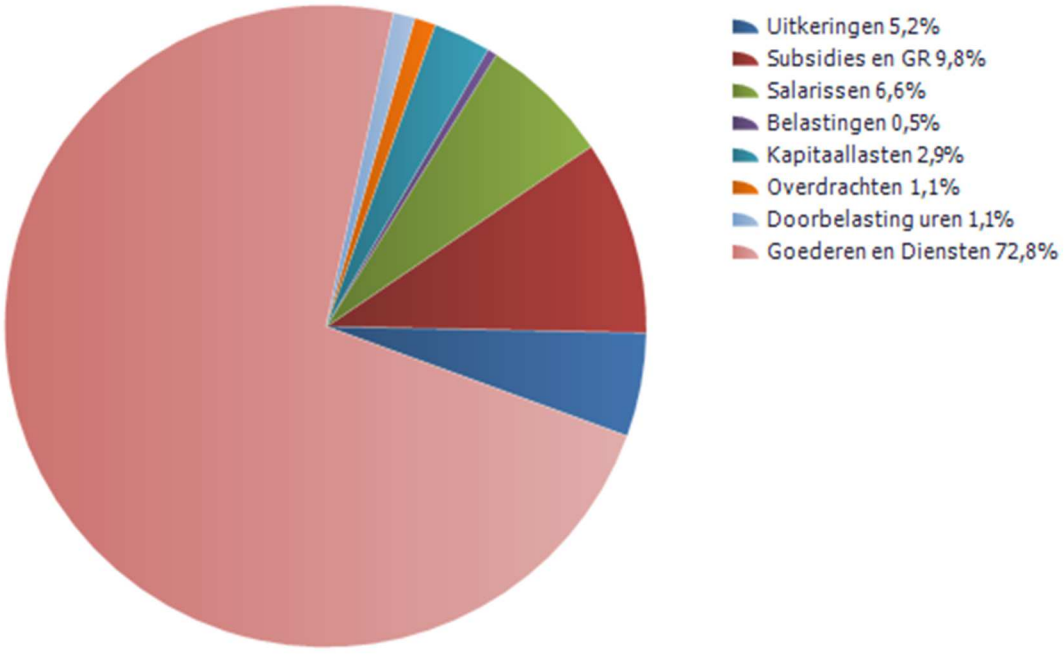
Lasten van de wijk, verdeeld naar stedelijke programma's en kostensoorten

Hieronder wordt in beeld gebracht wat de relatie is tussen het totale wijkbudget en de verdeling naar de stedelijke programma's. In de tweede grafiek is de verdeling van het totale wijkbudget naar kostensoorten weergegeven.

Lasten verdeeld naar stedelijke programma's

Lasten verdeeld naar kostensoorten

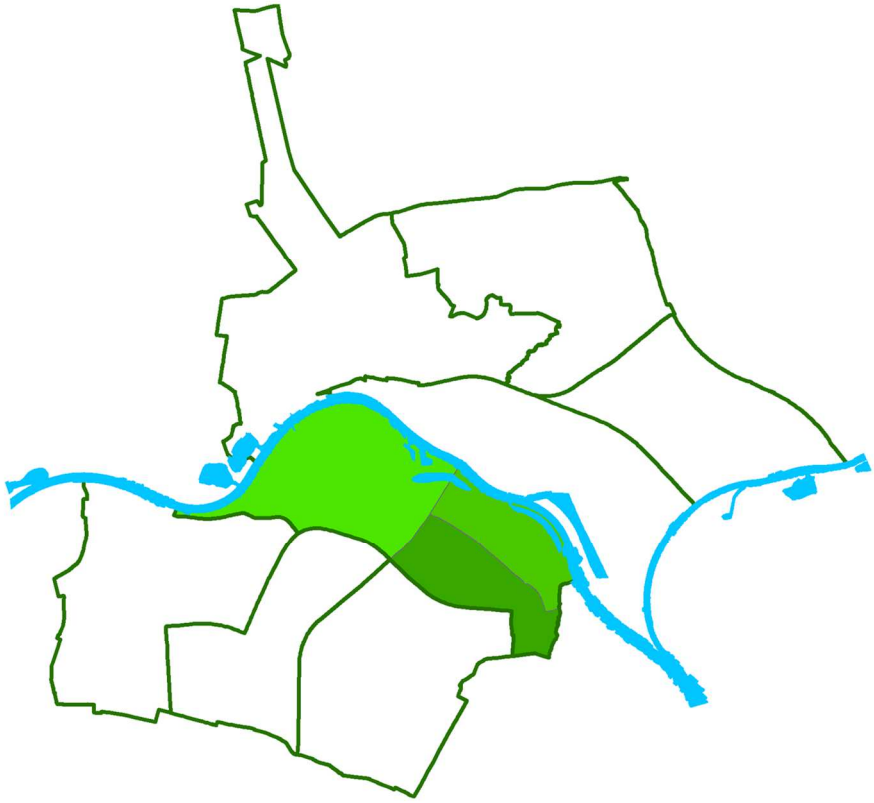

Zie de bijlage Toelichting overzicht kostensoorten voor een toelichting op deze grafiek.

Lasten van de wijk verdeeld naar taakvelden

	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Meerjarenraming		
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
	0	0	0	0	0	0	0
Afval	-579	-613	-613	-612	-612	-611	-611
Arbeidsparticipatie	-1.128	-1.186	-1.166	-1.195	-1.194	-1.194	-1.194
Bedrijfsloket en -regelingen	-5	0	0	0	0	0	0
Begeleide participatie	-841	-413	-402	-523	-523	-523	-523
Cultpresent, cultproduct, cultpartic	-65	-85	-68	-68	-68	-68	-68
Geescaleerde zorg jeugd	-714	-473	-473	-452	-452	-452	-452
Geescaleerde zorg volwassenen	-2.373	-2.977	-3.413	-3.270	-3.177	-3.177	-3.177
Inkomensregelingen	-1.630	-1.582	-1.631	-1.756	-1.756	-1.756	-1.756
Maatwerkdienstverlening jeugd	-2.977	-3.625	-3.633	-5.029	-5.046	-4.978	-4.997
Maatwerkdienstverlening volwassenen	-4.369	-3.714	-3.253	-4.651	-4.638	-4.638	-4.638
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-446	-625	-625	-664	-664	-664	-664
Milieubeheer	-61	-38	-61	-61	-61	-61	-61
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-1.026	-1.646	-1.564	-1.501	-1.501	-1.501	-1.501
Onderwijshuisvesting	-1.304	-964	-952	-945	-948	-939	-948
Openbaar groen en (openlucht) recrea	-345	-414	-531	-512	-512	-512	-512
Openbare orde en Veiligheid	-197	-210	-210	-222	-222	-222	-222
Overhead	0	0	0	0	0	0	0
Parkeren	0	-1	-1	-1	-1	-1	-1
Riolering	-15	0	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipatie	-1.559	-1.719	-1.675	-1.467	-1.467	-1.467	-1.467
Sportaccommodaties	-99	-65	-45	-42	-42	-42	-41
Sportbeleid en activering	-599	-606	-632	-628	-628	-628	-628
Verkeer en vervoer	-1.589	-1.240	-851	-1.091	-1.085	-1.077	-1.043
Volksgezondheid	-65	-112	-140	-133	-68	-67	-85
Wijkteams	-1.842	-2.146	-2.073	-2.122	-2.122	-2.122	-2.227
Wonen en bouwen	0	0	0	0	0	0	0
Gerealiseerd resultaat	**-23.829**	**-24.454**	**-24.011**	**-26.945**	**-26.788**	**-26.701**	**-26.816**

W5 Malburgen

In het wijkprogramma Malburgen bevinden zich de wijken Malburgen West, Malburgen Oost/Noord, Malburgen Oost/Zuid, waaronder het Duifje en Immerloo.
Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat willen we bereiken

Hieronder wordt aan de hand van een aantal doelstellingen aangegeven wat we willen bereiken.

Sociale en fysieke veiligheid

De beleving van veiligheid is in sommige delen van Malburgen erg laag. Ter verbetering hiervan worden onder andere de volgende projecten uitgevoerd:

- doorontwikkeling Winkelcentrum De Drieslag (veilig, vitaal, verzorgd) in combinatie met inzet straatcoaches in gebied winkelcentrum De Drieslag en Immerloo;
- verkeersveiligheid algemeen in het gehele gebied blijft een belangrijk aandachtspunt. De bewoners beleven de verkeersveiligheid op verschillende punten in de wijk als laag tot zeer laag. Ook de verkeersveiligheid rondom scholen blijft een aandachtspunt.

Ontmoeten

Om mee te kunnen doen in de samenleving en daardoor onder andere eenzaamheid te bestrijden en de onderlinge betrokkenheid in de buurt te vergroten, is het belangrijk om aantrekkelijke en laagdrempelige ontmoetingsplekken in de wijk te hebben. Inzet op dit thema vindt onder meer plaats door het creëren van nieuwe en verbeteren van bestaande (mobiele) ontmoetingsplekken, waaronder:

- Malburgen Oost-Zuid Buurtcentrum Prisma Huis voor de wijk: Verder professionaliseren buurtcentrum Prisma. De afgelopen periode is samen met de gebruikers een traject uitgevoerd om tot een nieuw concept te komen. Dit heeft niet tot een gewenst resultaat geleid. Het plan is bijgesteld. Het doel om sociaal huis Prisma een buurthuis voor de wijk te laten en te versterken blijft overeind staan maar vraagt een andere procesaanpak. Het gebouw dient verbouwd te worden om conform het Plan van Aanpak Huis voor de Wijk alle functies te kunnen onderbrengen:
- Malburgen Oost-Noord: dit betreft een kwetsbaar deel van de wijk waar een grote behoefte leeft onder de bewoners om elkaar laagdrempelig te ontmoeten. MFC de Malburcht voldoet onvoldoende aan de behoefte en bestaande plekken die wel goed gebruikt worden, dreigen te verdwijnen. Onderzocht wordt hoe tegemoet gekomen kan worden aan deze behoefte binnen eigen wijk;
- Malburgen Oost-Noord: Voor de locatie Veerpolderstraat wordt onderzoek gedaan naar mogelijkheden van ontwikkeling waarbij de behoeftes uit de wijk een plek kunnen krijgen;
- Malburgen Oost-Zuid Doorontwikkeling huiskamer 't Duifje;
- Malburgen Oost-Zuid Doorontwikkeling de Nieuwe Hobbit;
- Malburgen West: MFC De Spil: Dit MFC in Malburgen-West is een belangrijk aandachtspunt. Afstemming MFC De Spil en de Fresh.

In Malburgen wordt bewonersondersteuning ingezet om bewonersplatforms te ondersteunen in hun adviesrol richting college en raad en om een actieve bijdrage van bewoners te bevorderen op thema's die in de wijk spelen. Daarnaast is bewonersondersteuning beschikbaar voor ontmoetings- en participatie-initiatieven.

Werk

Participatie bevorderen (werk, taal- en laaggeletterdheid en armoedebestrijding) waarbij wordt ingezet op vroegtijdige signalering (‘erop-af-projecten’).

Malburgen kent relatief veel inwoners die laaggeletterd zijn en/of de Nederlandse taal niet voldoende beheersen. Er wordt ingezet op:

- taal- en laaggeletterdheid: Voortzetting wijkgericht uitvoeringsplan gekoppeld aan het stedelijk Taalplan;
- samenwerking gebiedsteams Werk en Inkomen om te komen tot wijkgerichte aanpak op gebied van arbeidsparticipatie;
- achter-de-voordeur projecten. Dit zijn projecten gericht op vroegtijdige signalering en aanpak van problematiek die zich afspeelt achter de voordeur. Onderdeel hierin is activering van bewoners.

Gezonde levenstijl

Beweegtuin Malburgen west en wandelroutes - Malburgen kent relatief veel inwoners met overgewicht en/of een ongezonde levensstijl die zich kan uiten in allerlei (fysieke) problemen. Het is belangrijk om bewoners de mogelijkheid te geven in hun directe omgeving (onder begeleiding) te sporten en te bewegen en geholpen te worden bij keuzes met betrekking tot voeding en levensstijl. De volgende projecten op het gebied van preventieve gezondheid worden uitgevoerd:

- bewaken doelstellingen Formupgrade Malburgen (subsidiebeschikking);
- programmering bewegen in de openbare ruimte in samenwerking met sportbedrijf en andere wijkpartijen;
- Olympusgebied: Inrichting openbare ruimte zodanig dat bewoners/gebruikers gestimuleerd worden tot bewegen.

Kansrijk opgroeien

Verdere wijkgerichte uitvoering geven aan plan kansrijk opgroeien plus borging van uitvoering. We zetten in op:

- kinderen t/m 12 jaar; via wijknetwerken (Immerloo 't Duifje/Oost-Zuid, Malburgen-West, Malburgen-Oost-Noord), waarin basisscholen betrokken zijn, creëren van een naschools/wijkgericht aanbod gericht op de ontwikkeling van kinderen;
- thema Jeugd integrale aanpak voor opzetten als vervolg op de pilot jeugd (BMC);
- voortzetten pilot jeugd Malburgen: Maatwerk leveren aan jongeren die in Malburgen opgroeien. Doelgroep is kwetsbare groep jongeren van 10+;
- aansluiten bij verkenning komst Zweedse jongerenorganisatie Fryshuset naar Arnhem/Malburgen.

Armoede

In Malburgen leven veel inwoners die rond moeten komen van het sociaal minimum. Er zijn relatief veel inwoners met schulden. Het is belangrijk te onderzoeken hoe in de toekomst betalingsachterstanden kunnen worden voorkomen. Daarom wordt ingezet op armoede- en schuldenproblematiek onder andere:

- project vroegsignalering schulden voortzetten om meer bewoners met schulden te bereiken;
- koppeling met plan Kansrijk Opgroeien, gericht op gelijke kansen voor jeugd;
- achter-de-voordeur projecten: vroegtijdig signaleren van problematiek achter de voordeur en maatwerkaanpak formuleren met samenwerkingspartners (onder andere Sociale wijkteams, politie, handhaving);
- aansluiten op project "Jongeren en schulden" (Dullertstichting).

Wat gaan we doen

De inspanningen die in 2020 worden uitgevoerd om bovenstaande doelen te bereiken, zijn per wijk verder uitgewerkt.

Wat mag het kosten

Overzicht lasten en baten van de wijk

Zie bijlage Begrippenlijst voor een toelichting op onderstaande tabellen.

Bedragen x € 1.000

	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Meerjarenraming		
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Middelen							
Lasten	-36.009	-36.561	-35.888	-39.704	-39.538	-39.425	-39.644
Baten	4.435	4.511	4.222	4.347	4.385	4.421	4.421
Saldo lasten en baten	***-31.573***	***-32.050***	***-31.666***	***-35.356***	***-35.153***	***-35.004***	***-35.223***
Toevoegingen aan reserves	0	0	0	0	0	0	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***0***	***0***	***0***	***0***	***0***	***0***	***0***
Gerealiseerd resultaat	**-31.573**	**-32.050**	**-31.666**	**-35.356**	**-35.153**	**-35.004**	**-35.223**

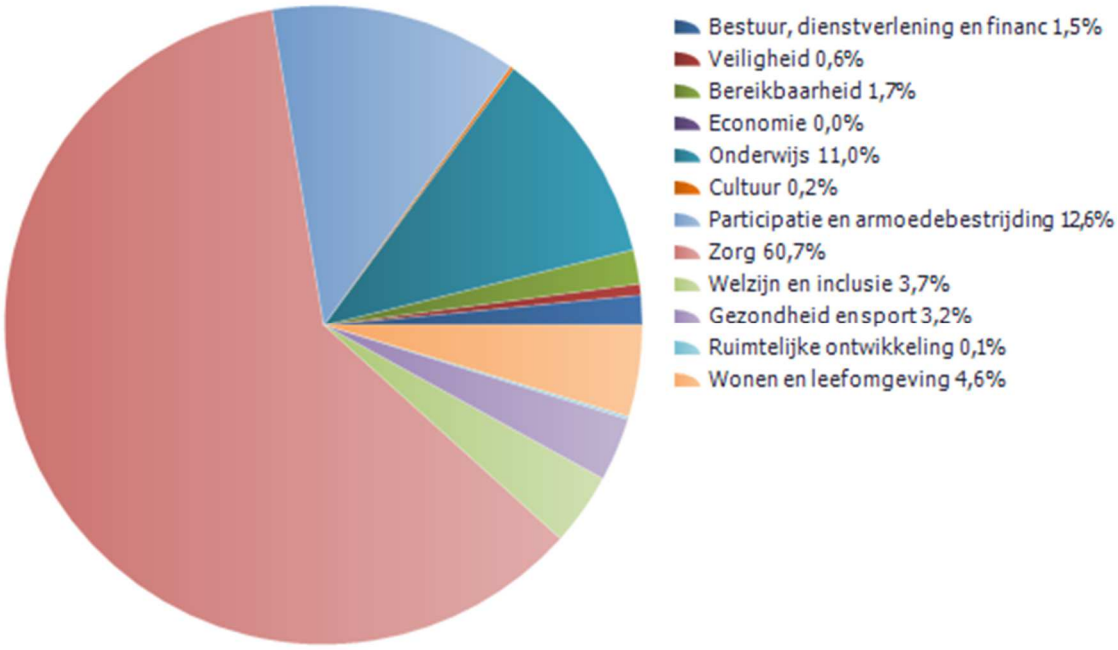
Toelichting financiële mutaties

Toelichting mutaties 2020 t.o.v. 2019	**Bedrag**
Bedragen x € 1.000	
Lasten	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen	
MJPB 2020-2023 Omzetten exploitatiebudget onderhoud wegen in investering	179
MJPB 2020-2023 Bezuinigingen Zorg PPN 20-23	1.017
MJPB 2020-2023 Kosten kwijtschelding afvalstoffen heffing minima	-46
MJPB 2020-2023 MJPB 20-23 Extra budget armoederegelingen	-215
MJPB 2020-2023 Efficiencyvoordeel aanbesteding schulddienstverlening	18
MJPB 2020-2023 Hogere kosten door loon- en prijsontwikkeling	-1.178
MJPB 2020-2023 Vrij besteedbaar budget onderwijsachterstandenbeleid	53
MJPB 2020-2023 WMO en Jeugdzorg PPN 20-23	-3.767
Bestaand beleid	
Actualisatie kapitaallasten	15
Eenmalige budgetten uit niet bestede middelen	409
Programmering groot onderhoud OR	-361
Actualisatie div. budgetten	131
Overig	-71
Totaal lasten	**-3.816**
Baten	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen	
MJPB 2020-2023 WMO en Jeugdzorg PPN 20-23	101
Bestaand beleid	
Menzis Eurobudget gezond bewegen	-13
Actualisatie baten onderwijsachterstanden	37
Totaal baten	**125**

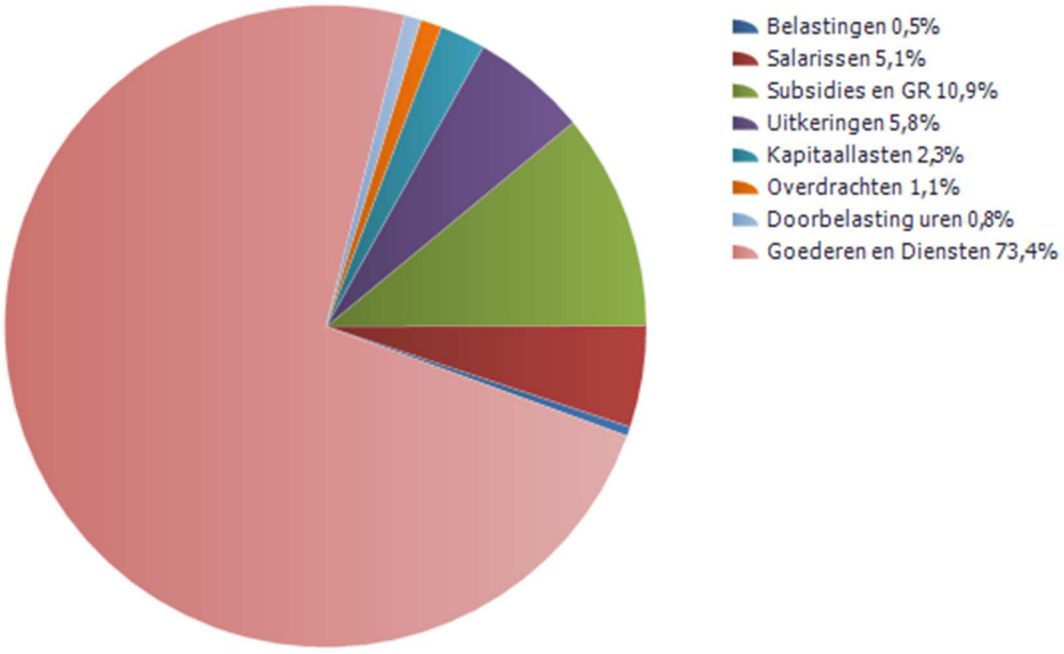
Lasten van de wijk, verdeeld naar stedelijke programma's en kostensoorten

Hieronder wordt in beeld gebracht wat de relatie is tussen het totale wijkbudget en de verdeling naar de stedelijke programma's. In de tweede grafiek is de verdeling van het totale wijkbudget naar kostensoorten weergegeven.

Lasten verdeeld naar stedelijke programma's

Lasten verdeeld naar kostensoorten

Zie de bijlage Toelichting overzicht kostensoorten voor een toelichting op deze grafiek.

Lasten van de wijk verdeeld naar taakvelden

	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Meerjarenraming		
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
	0	0	0	0	0	0	0
Afval	-1.008	-1.031	-1.031	-1.025	-1.020	-1.014	-1.008
Arbeidsparticipatie	-1.827	-1.779	-1.749	-1.793	-1.791	-1.791	-1.791
Bedrijfsloket en -regelingen	-3	0	0	0	0	0	0
Begeleide participatie	-938	-558	-547	-707	-707	-707	-707
Cultpresent, cultproduct, cultpartic	-67	-91	-69	-69	-69	-69	-69
Geescaleerde zorg jeugd	-892	-701	-701	-669	-669	-669	-669
Geescaleerde zorg volwassenen	-6.990	-5.933	-6.805	-6.519	-6.333	-6.333	-6.333
Inkomensregelingen	-2.773	-2.606	-2.691	-2.892	-2.892	-2.892	-2.892
Maatwerkdienstverlening jeugd	-5.150	-5.413	-5.425	-7.545	-7.577	-7.483	-7.516
Maatwerkdienstverlening volwassenen	-5.581	-5.196	-4.205	-5.918	-5.902	-5.902	-5.902
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-684	-832	-832	-900	-900	-900	-900
Milieubeheer	-51	-41	-58	-58	-58	-58	-58
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-2.276	-3.468	-3.141	-2.980	-2.980	-2.980	-2.980
Onderwijshuisvesting	-1.198	-1.442	-1.421	-1.399	-1.415	-1.403	-1.501
Openbaar groen en (openlucht) recrea	-301	-414	-657	-542	-542	-542	-542
Openbare orde en Veiligheid	-204	-210	-210	-222	-222	-222	-222
Overhead	0	0	0	0	0	0	0
Parkeren	0	-2	-2	-2	-2	-2	-2
Riolering	2	0	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipatie	-1.933	-2.018	-2.148	-1.660	-1.660	-1.660	-1.660
Sportaccommodaties	-119	-90	-80	-80	-80	-80	-79
Sportbeleid en activering	-797	-1.029	-1.074	-1.073	-1.073	-1.073	-1.073
Verkeer en vervoer	-689	-993	-389	-957	-954	-950	-943
Volksgezondheid	-91	-115	-145	-120	-120	-122	-119
Wijkteams	-2.440	-2.599	-2.509	-2.573	-2.573	-2.573	-2.678
Gerealiseerd resultaat	**-36.009**	**-36.561**	**-35.888**	**-39.704**	**-39.538**	**-39.425**	**-39.644**

W6 Schuytgraaf/Elderveld

In het wijkprogramma Schuytgraaf/Elderveld bevinden zich de wijken Schuytgraaf en Elderveld.
Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat willen we bereiken

Hieronder wordt aan de hand van een aantal doelstellingen aangegeven wat we willen bereiken.

Ontmoeten

In Elderveld zijn we in 2019 gestart met het herprogrammeren van het Wijkcentrum naast de sporthal. Naast professionele partners en spreekuren wordt door de opbouwwerker aan een plan gewerkt om bewoners te laten participeren en hier in 2020 vorm aan te geven. In 2020 komt ruimte vrij in het voormalige Joy pand. Een deel daarvan willen we gaan bestemmen voor jongerenruimte.

In Schuytgraaf bevorderen we het gebruik van 2 JOP's en een MOP en kijken we hoe we MFC De Omnibus toegankelijker kunnen maken voor bewoners(activiteiten). Daarnaast kijken we naar de doorontwikkeling van andere ontmoetingsgelegenheden zoals de Huiskamer van Schuytgraaf en de Buitenplaats.
De organisatie van activiteiten en ontmoeting (met name in Schuytgraaf) is niet alleen van belang voor de algemene leefbaarheid, maar ook voor de aanpak van complexe thema's zoals echtscheidingen, burn-out en eenzaamheid van jongeren (veel alleen thuis gamen). In 2020 wordt het multifunctionele sportveld gerealiseerd.

Zowel in Elderveld als Schuytgraaf worden op verzoek van inwoners op speelplekken in de wijken de behoeften geïnventariseerd. Er komen vanuit de beide wijken veel wensen binnen over dit onderwerp. We willen bereiken dat de speelbehoeften beter voldoen aan de wensen vanuit de inwoners. Speelplekken worden met name gezien als gelegenheden tot ontmoeten en zijn daarom belangrijk voor de wijk.

Om bewoners, bewonersinitiatieven en organisaties (die er veelvuldig zijn in beide wijken) beter met elkaar te verbinden wordt opbouwwerk ingezet.

Verkeersveiligheid

In 2020 wordt uitvoering gegeven aan de overlast rondom het Station-Zuid. Fietsenstallingen worden bijgeplaatst en voorlichting wordt gegeven over het gebruik van de stallingen. Indien nodig zal handhavend worden opgetreden. Waar de openbare ruimte rondom het station nog niet op orde is, wordt deze ook gereed gemaakt. Al met al moet dit tot verbetering van de omgeving leiden.

Parkeeroverlast bij het winkelcentrum Elderveld blijft een terugkerend item. We willen bereiken dat op drukke momenten er minder overlast is van het parkeren.
De parkeeroverlast tijdens halen en brengen bij scholen (met name Breezandpad) is een veelbesproken onderwerp. We willen in 2020 kijken hoe we hier een betere oplossing voor kunnen bedenken.

Kansrijk opgroeien

Eind 2019 is kansrijk opgroeien (in opvolging van Schuytgraaf) in Elderveld gestart en wordt verder doorontwikkeld in 2020.
In Schuytgraaf ontwikkelt kinderwerk zich verder, worden vakantieactiviteiten in samenwerking met sportbedrijf en Jeugdland en voorliggende voorzieningen zoals Spruytgaaf, ontmoeten bij het consultatiebureau, peuter- en kleutergym waar mogelijk en/of nodig verder uitgebreid. Om kinderen gelijke kansen te geven om te kunnen spelen en sporten wordt het multifunctionele sportveld aangelegd en komt er sport- en spelaanbod vanuit het Sportbedrijf.
Jongeren met een bijstandsuitkering en jongeren met schulden krijgen extra aandacht bij het toeleiden naar werk.

Schulden

In Elderveld is zichtbaar dat schulden vooral gepaard gaan met een afstand tot de arbeidsmarkt. Samen met het cluster Werk en Inkomen en andere samenwerkingspartners wordt extra ingezet op participatie en meedoen in het arbeidsproces. De doelgroep wordt actief benaderd en geactiveerd.
Zorgen worden in Schuytgraaf vooral geuit over kinderen in de leeftijd van 10-12 jaar. Zij hebben te maken met complexe echtscheidingen en armoede, welke weer vaak het resultaat van schulden zijn. Met name ZZP-ers met een wisselend inkomen verdienen aandacht. Inzet op dit onderwerp wordt geïntensiveerd.

Netwerkverbindingen

In zowel Schuytgraaf (141) als Elderveld (40) zijn veel (bewoners)initiatieven. Veel van deze initiatieven kunnen aan elkaar worden verbonden of mogelijk ingezet worden als algemene voorliggende voorziening.
De vindbaarheid van al deze initiatieven is niet altijd makkelijk. We zetten hiervoor opbouwwerk in en ontwikkelen een methode om de vindbaarheid en samenwerking te vergroten.

Wat gaan we doen

De inspanningen die in 2020 worden uitgevoerd om bovenstaande doelen te bereiken, zijn per wijk verder uitgewerkt.

Wat mag het kosten

Overzicht lasten en baten van de wijk

Zie bijlage Begrippenlijst voor een toelichting op onderstaande tabellen.

Bedragen x € 1.000

	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Meerjarenraming		
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Middelen							
Lasten	-25.545	-21.920	-21.658	-24.137	-24.086	-23.933	-24.074
Baten	3.397	2.700	2.493	2.673	2.682	2.691	2.691
Saldo lasten en baten	***-22.148***	***-19.219***	***-19.164***	***-21.464***	***-21.405***	***-21.243***	***-21.383***
Toevoegingen aan reserves	0	0	0	0	0	0	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***0***	***0***	***0***	***0***	***0***	***0***	***0***
Gerealiseerd resultaat	**-22.148**	**-19.219**	**-19.164**	**-21.464**	**-21.405**	**-21.243**	**-21.383**

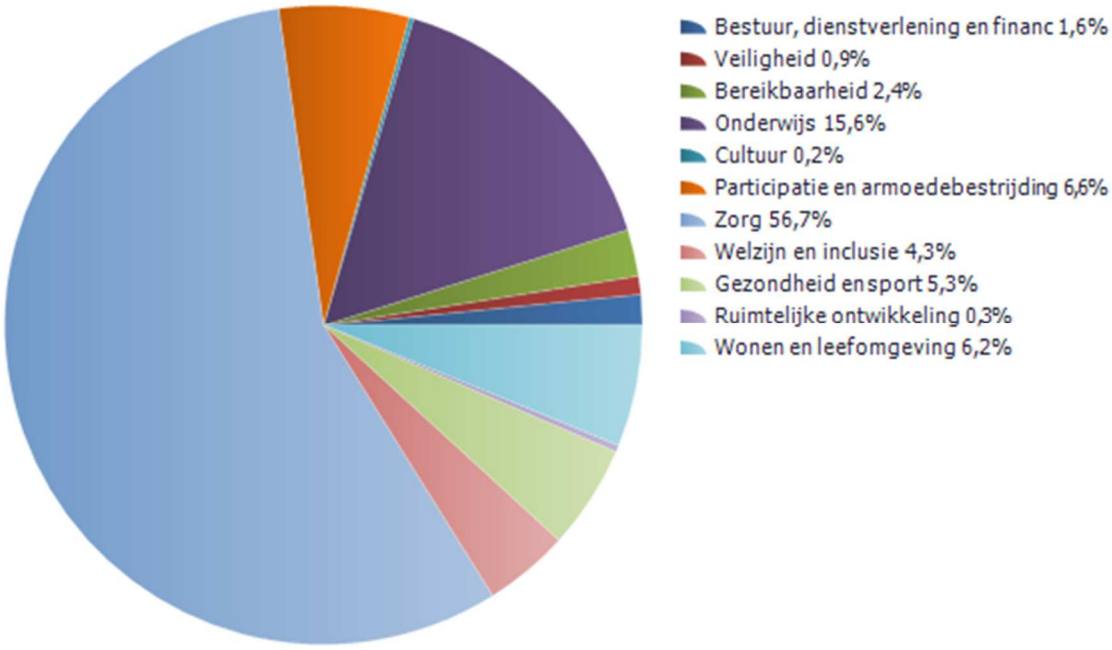
Toelichting financiële mutaties

Toelichting mutaties 2020 t.o.v. 2019	**Bedrag**
Bedragen x € 1.000	
Lasten	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen	
Ontwikkeling kapitaallasten	-10
MJPB 2020-2023 Omzetten exploitatiebudget onderhoud wegen in investering	179
MJPB 2020-2023 Bezuinigingen Zorg PPN 20-23	638
MJPB 2020-2023 Kosten kwijtschelding afvalstoffen heffing minima	-14
MJPB 2020-2023 MJPB 20-23 Extra budget armoederegelingen	-66
MJPB 2020-2023 Efficiencyvoordeel aanbesteding schulddienstverlening	10
MJPB 2020-2023 Hogere kosten door loon- en prijsontwikkeling	-722
MJPB 2020-2023 Vrij besteedbaar budget onderwijsachterstandenbeleid	14
MJPB 2020-2023 WMO en Jeugdzorg PPN 20-23	-2.543
Bestaand beleid	
Actualisatie kapitaallasten	25
Eenmalige budgetten uit niet bestede middelen	204
Programmering groot onderhoud OR	-192
Actualisatie div. budgetten	89
Overig	-91
Totaal lasten	**-2.479**
Baten	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen	
MJPB 2020-2023 WMO en Jeugdzorg PPN 20-23	174
Bestaand beleid	
Actualisatie baten onderwijsachterstanden	9
Overig	-3
Totaal baten	**180**

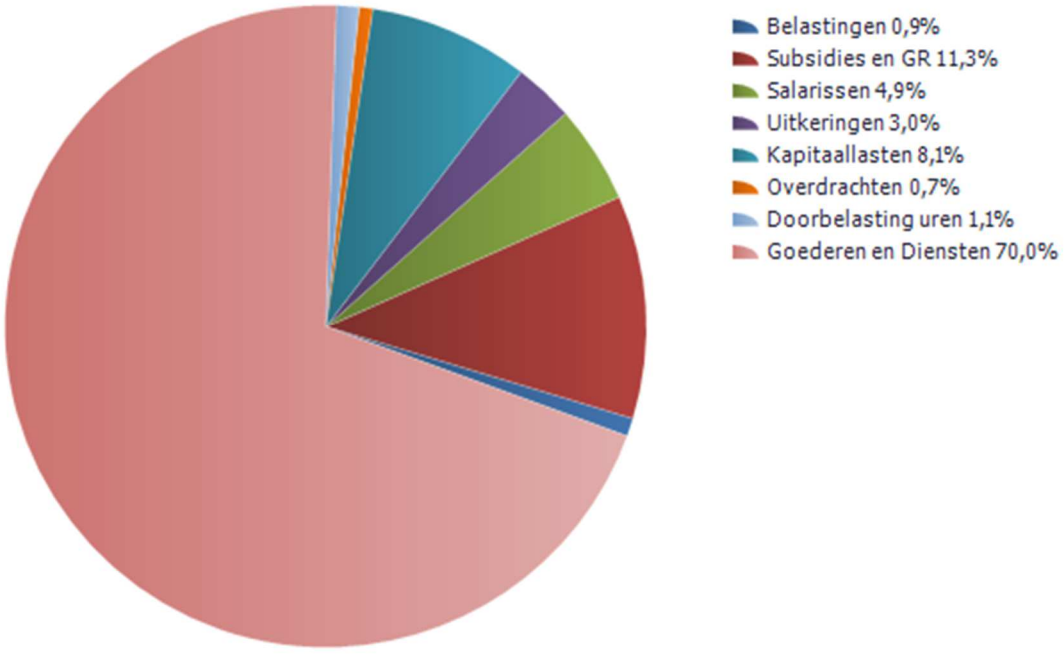
Lasten van de wijk, verdeeld stedelijke programma's en kostensoorten

Hieronder wordt in beeld gebracht wat de relatie is tussen het totale wijkbudget en de verdeling naar de stedelijke programma's. In de tweede grafiek is de verdeling van het totale wijkbudget naar kostensoorten weergegeven.

Lasten verdeeld naar stedelijke programma's

Lasten verdeeld naar kostensoorten

Zie de bijlage Toelichting overzicht kostensoorten voor een toelichting op deze grafiek.

Lasten van de wijk verdeeld naar taakvelden

	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Meerjarenraming		
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
	0	0	0	0	0	0	0
Afval	-668	-652	-652	-652	-652	-652	-652
Arbeidsparticipatie	-482	-508	-515	-512	-512	-512	-512
Begeleide participatie	-455	-278	-266	-353	-353	-353	-353
Cultpresent, cultproduct, cultpartic	-53	-66	-55	-55	-55	-55	-55
Geescaleerde zorg jeugd	-577	-506	-506	-483	-483	-483	-483
Geescaleerde zorg volwassenen	-2.080	-1.668	-1.908	-1.829	-1.777	-1.777	-1.777
Inkomensregelingen	-794	-817	-849	-904	-904	-904	-904
Maatwerkdienstverlening jeugd	-6.337	-3.877	-3.886	-5.327	-5.340	-5.261	-5.275
Maatwerkdienstverlening volwassenen	-3.328	-2.928	-2.612	-3.716	-3.706	-3.706	-3.706
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-433	-618	-612	-650	-650	-650	-650
Milieubeheer	-141	-40	-82	-82	-82	-82	-82
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-905	-1.332	-1.312	-1.228	-1.228	-1.228	-1.228
Onderwijshuisvesting	-2.903	-2.564	-2.557	-2.536	-2.544	-2.475	-2.507
Openbaar groen en (openlucht) recrea	-396	-431	-780	-632	-632	-632	-632
Openbare orde en Veiligheid	-197	-210	-210	-222	-222	-222	-222
Overhead	0	0	0	0	0	0	0
Parkeren	-26	-27	-27	-27	-26	-26	-25
Riolering	6	0	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipatie	-1.046	-1.487	-1.552	-1.281	-1.281	-1.281	-1.281
Sportaccommodaties	-341	-362	-277	-258	-258	-255	-253
Sportbeleid en activering	-2.045	-950	-991	-990	-990	-990	-990
Verkeer en vervoer	-771	-889	-398	-748	-741	-739	-732
Volksgezondheid	-16	-17	-25	-23	-23	-23	-23
Wijkteams	-1.558	-1.690	-1.586	-1.628	-1.628	-1.628	-1.733
Wonen en bouwen	0	0	0	0	0	0	0
Gerealiseerd resultaat	**-25.545**	**-21.920**	**-21.658**	**-24.137**	**-24.086**	**-23.933**	**-24.074**

W7 De Laar/Elden

In het wijkprogramma De Laar/Elden bevinden zich de wijken De Laar en Elden.
Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat willen we bereiken

Hieronder wordt aan de hand van een aantal doelstellingen aangegeven wat we willen bereiken.

Sociale samenhang

Onderlinge betrokkenheid is belangrijk voor een leefbare buurt. Aantrekkelijke openbare binnen- en buitenruimte zijn van belang om de sociale contacten te versterken. Boerderij De Kroon, sporthal De Laar West en buurthuis in Elden zijn kenmerkende plekken voor het gebied.
Deze laagdrempelige ontmoetingsplekken moeten goed kunnen functioneren en worden waar nodig ondersteund. Er is bijzondere aandacht voor Sporthal de Laar West. Daar wordt extra geïnvesteerd in 2020, zodat de plek aantrekkelijker wordt voor meer bewoners.

We hebben ook aandacht voor vernieuwende bewonersparticipatie, zoals de diverse nieuwe werkgroepen in De Laar en de oprichting van een nieuw dorpsplatform in Elden. We willen het zelf-organiserend vermogen van onze wijken versterken.

Participatie

Alle mensen moeten mee kunnen doen in de samenleving. Vanuit de behoefte van de bewoners worden algemene voorzieningen versterkt of opgezet. In samenwerking met het Sociale wijkteam worden bijvoorbeeld taalgroepen en buurtcirkels opgericht.

Kansrijk opgroeien: alle kinderen moeten mee kunnen doen, ondanks de armoede. Dit stimuleren we door de jeugd te inspireren, hun kennis te verbreden en kansen te geven door middel van bijvoorbeeld naschoolse programma's.

De inzet op het thema arbeidsparticipatie blijft de aandacht houden (huisbezoeken/ inloopspreekuur/ route op weg naar werk). De Laar-Elden wil de positieve lijn, wat betreft de uitstroom uit de bijstand volhouden. De gehanteerde werkwijze (werkcoach en wijkcoach gaan samen op huisbezoek) blijkt succesvol en wordt voortgezet.

Sociale en fysieke veiligheid

Een veilige en leefbare openbare ruimte is belangrijk om prettig te kunnen wonen. Plekken en initiatieven om de wijk leefbaarder te maken worden actief ondersteund. In De Laar en Elden zijn veel groepen actief op het gebied van buurtveiligheid, het opruimen van het zwerfvuil of AED.

Verkeersknelpunten zijn in beeld. Met de bewoners (onder andere verkeerswerkgroep Elden) worden acties hierop uitgezet.

Verduurzamen

In De Laar en Elden zijn nog weinig gezamenlijke initiatieven op het gebied van duurzaamheid bekend. Wel krijgt het onderwerp steeds meer aandacht en zijn er bewoners die zich op dit thema in (willen) zetten. We faciliteren deze initiatieven en energieplannen.

Wat gaan we doen

De inspanningen die in 2020 worden uitgevoerd om bovenstaande doelen te bereiken, zijn per wijk verder uitgewerkt.

Wat mag het kosten

Overzicht lasten en baten van de wijk

Zie bijlage Begrippenlijst voor een toelichting op onderstaande tabellen.

Bedragen x € 1.000

	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Meerjarenraming		
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Middelen							
Lasten	-17.408	-17.461	-17.664	-19.439	-19.378	-19.357	-19.449
Baten	1.980	1.563	1.513	1.703	1.712	1.722	1.722
Saldo lasten en baten	***-15.428***	***-15.898***	***-16.151***	***-17.736***	***-17.666***	***-17.635***	***-17.727***
Toevoegingen aan reserves	0	0	0	0	0	0	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***0***	***0***	***0***	***0***	***0***	***0***	***0***
Gerealiseerd resultaat	**-15.428**	**-15.898**	**-16.151**	**-17.736**	**-17.666**	**-17.635**	**-17.727**

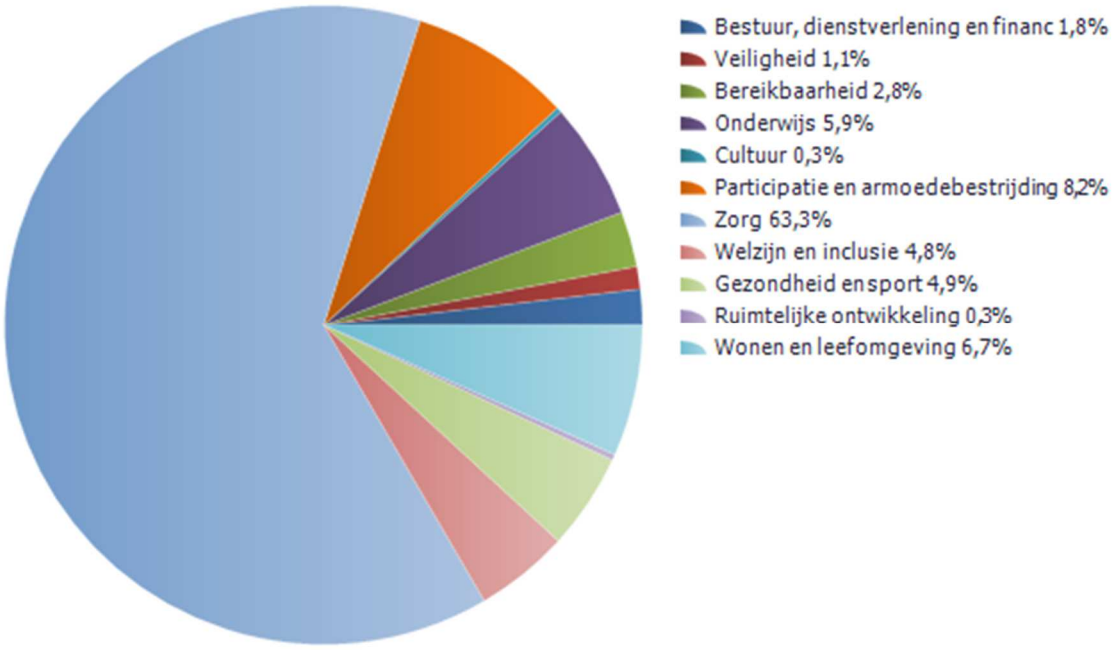
Toelichting financiële mutaties

Toelichting mutaties 2020 t.o.v. 2019	**Bedrag**
Bedragen x € 1.000	
Lasten	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen	
Ontwikkeling kapitaallasten	-38
MJPB 2020-2023 Omzetten exploitatiebudget onderhoud wegen in investering	179
MJPB 2020-2023 Bezuinigingen Zorg PPN 20-23	609
MJPB 2020-2023 Kosten kwijtschelding afvalstoffen heffing minima	-14
MJPB 2020-2023 MJPB 20-23 Extra budget armoederegelingen	-66
MJPB 2020-2023 Efficiencyvoordeel aanbesteding schulddienstverlening	6
MJPB 2020-2023 Hogere kosten door loon- en prijsontwikkeling	-577
MJPB 2020-2023 Vrij besteedbaar budget onderwijsachterstandenbeleid	14
MJPB 2020-2023 WMO en Jeugdzorg PPN 20-23	-2.275
Bestaand beleid	
Eenmalige budgetten uit niet bestede middelen	126
Programmering groot onderhoud OR	192
Actualisatie div. budgetten	114
Overig	-45
Totaal lasten	**-1.775**
Baten	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen	
MJPB 2020-2023 WMO en Jeugdzorg PPN 20-23	184
Bestaand beleid	
Actualisatie baten onderwijsachterstanden	10
Overig	-4
Totaal baten	**190**

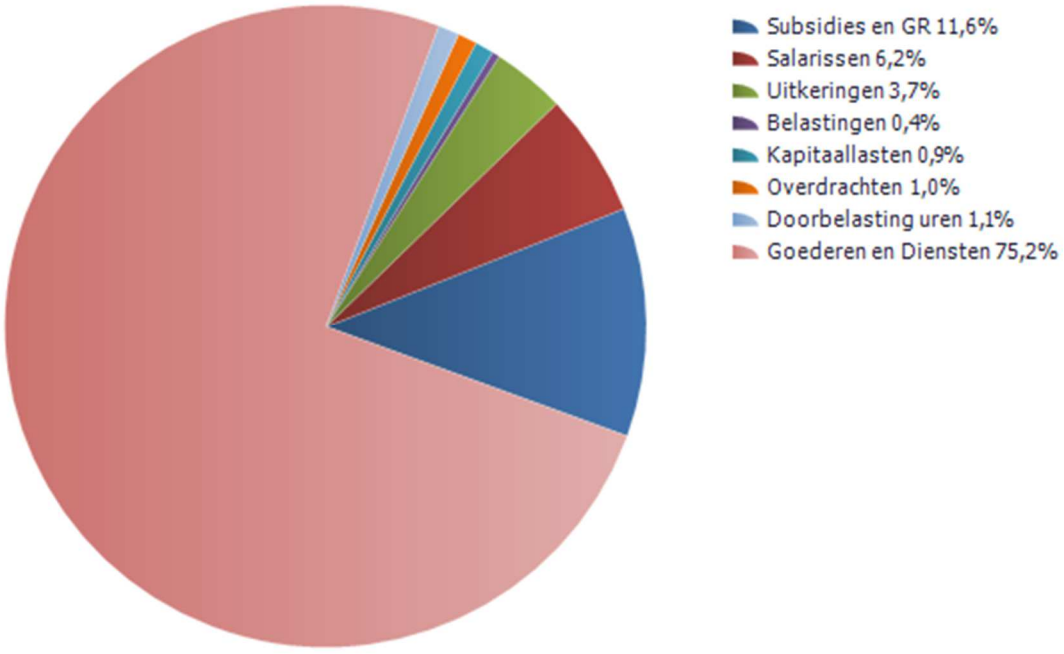
Lasten van de wijk, verdeeld naar stedelijke programma's en kostensoorten

Hieronder wordt in beeld gebracht wat de relatie is tussen het totale wijkbudget en de verdeling naar de stedelijke programma's. In de tweede grafiek is de verdeling van het totale wijkbudget naar kostensoorten weergegeven.

Lasten verdeeld naar stedelijke programma's

Lasten verdeeld naar kostensoorten

Zie de bijlage Toelichting overzicht kostensoorten voor een toelichting op deze grafiek.

Lasten van de wijk verdeeld naar taakvelden

	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Meerjarenraming		
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
	0	0	0	0	0	0	0
Afval	-571	-604	-604	-603	-596	-595	-595
Arbeidsparticipatie	-618	-593	-583	-598	-597	-597	-597
Begeleide participatie	-624	-288	-277	-366	-366	-366	-366
Cultpresent, cultproduct, cultpartic	-49	-65	-51	-51	-51	-51	-51
Geescaleerde zorg jeugd	-332	-416	-416	-397	-397	-397	-397
Geescaleerde zorg volwassenen	-1.334	-1.665	-1.905	-1.826	-1.774	-1.774	-1.774
Inkomensregelingen	-793	-805	-832	-892	-892	-892	-892
Maatwerkdienstverlening jeugd	-4.129	-3.187	-3.194	-4.398	-4.411	-4.348	-4.362
Maatwerkdienstverlening volwassenen	-2.792	-2.601	-2.331	-3.393	-3.383	-3.383	-3.383
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-399	-586	-581	-614	-614	-614	-614
Milieubeheer	-116	-48	-59	-59	-59	-59	-59
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-784	-1.221	-1.179	-1.122	-1.122	-1.124	-1.122
Onderwijshuisvesting	0	-20	-20	-20	-20	-20	-20
Openbaar groen en (openlucht) recrea	-239	-415	-807	-496	-496	-496	-496
Openbare orde en Veiligheid	-197	-210	-210	-222	-222	-222	-222
Parkeren	0	-1	-1	-1	-1	-1	-1
Riolering	1	0	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipatie	-1.105	-1.342	-1.370	-1.116	-1.116	-1.116	-1.116
Sportaccommodaties	-221	-165	-213	-159	-156	-192	-178
Sportbeleid en activering	-802	-742	-773	-761	-761	-761	-761
Verkeer en vervoer	-775	-827	-687	-736	-734	-732	-731
Volksgezondheid	-57	-29	-29	-26	-27	-33	-26
Wijkteams	-1.473	-1.631	-1.542	-1.583	-1.583	-1.583	-1.687
Gerealiseerd resultaat	**-17.408**	**-17.461**	**-17.664**	**-19.439**	**-19.378**	**-19.357**	**-19.449**

W8 Rijkerswoerd, Kronenburg, Vredenburg

In het wijkprogramma RKV bevinden zich de wijken Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg/Holthuizen. Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat willen we bereiken

Hieronder wordt aan de hand van een aantal doelstellingen aangegeven wat we willen bereiken.

Bewegen en ontmoeten

Bewegen en ontmoeten kunnen allebei bijdragen aan de gezondheid van mensen. Sommigen bewegen alleen en hebben geen behoefte aan ontmoeten of zoeken hun ontmoeting op een andere wijze. In ons gebied horen wij veel mensen praten over het gebrek aan sociale cohesie in de buurt. Wij verwachten dat het meerwaarde heeft om bewegen en ontmoeten met elkaar te combineren. Bewoners willen een gebruikskwaliteit die aansluit bij hun behoefte. Als bewegen en ontmoeten uitnodigend en toegankelijk zijn voor bewoners verwachten wij een actieve deelname. Dit betekent dat er een gevarieerd aanbod is voor bewegen en ontmoeten op buurtniveau. We zetten in op:

- minder kinderen met overgewicht;
- eenzaamheid in de wijken terugdringen;
- het verblijf in de openbare ruimte aangenamer te maken en sociale knooppunten in de wijk te versterken, opdat openbare ruimte ook echte ontmoetingsruimte is;
- meer beweging voor ouderen.

Dit doen wij onder andere door:

- laagdrempelige ontmoetingsplekken faciliteren, zoals ontmoeten rondom Croydonplein en Vredenburcht, herontwikkeling sportpark Rijkerswoerd;
- samen met wijkgerichte organisaties inzetten op programma's die ontmoeten aanbieden, in afstemming met buurtplekken die zich ontwikkelen.

Vergroening

Bewoners geven aan dat bepaalde delen van hun wijk te stenig zijn en de kwaliteit openbare ruimte sober is. Er zijn plekken en plekjes die er leuker, verzorgder en aangenamer zouden uitzien als er meer groen was. Vergroenen dient meerdere doelen: de uitstraling verbetert, het verblijf wordt prettiger, het voorkomt hittestress, het stadsklimaat verbetert én de biodiversiteit gaat omhoog, en ook voert het water af. Dit punt heeft een sterkte relatie met het stedelijke programma verduurzamen.

We zetten in op:
- tegengaan van hittestress;
- op deze wijze mogelijk een sociaal netwerk opbouwen;
- de leefomgeving van bewoners aantrekkelijker maken;
- de gezondheid van bewoners positief beïnvloeden door groen.

Dit doen wij onder andere door
- ondersteunen van bewonersinitiatieven, tijd, geld, middelen;
- vergroening als randvoorwaarde stellen voor ontwikkelingen in het gebied Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg;
- verzorging en/of vervanging van het aanwezige groen en bomen.

Aantrekkelijke woonomgeving

Bewoners geven steeds vaker aan dat zij vinden dat hun woonomgeving verloederd. De uitstraling van de openbare ruimte en van particulier bezit spelen een prominente rol als het gaat om het aantrekkelijk houden van de wijk. Bewoners ervaren verloedering in hun woonomgeving en de wijze waarop een deel van de medebewoners zich in de openbare ruimte gedraagt. Onderwerpen die nu naar boven komen zijn: zwerfafval, onverzorgde tuinen, verzakkingen van trottoirs en fietspaden, miserabele bomen en onkruid tussen de stoeptegels. Bewoners geven bij herhaling aan dat dit belangrijke onderwerpen zijn, omdat het effect heeft op relaties in de buurt, persoonlijk welbevinden, woonbeleving en het imago van de buurt/wijk. We zetten in op:
- constructieve oplossingen voor middellange en lange termijn voor de openbare ruimte;
- meer bewoners dragen bij aan hun eigen leefomgeving.

Wij doen dit onder andere door:
- ondersteuning van bewonersinitiatieven;
- opgehaalde input verder uitwerken.

Versterken Kronenburg en Vredenburg

In deze wijken zijn problemen op fysiek en sociaal terrein. Ervaring heeft geleerd om deze in combinatie op te pakken. Wijkvernieuwing moet in de eerste plaats bijdragen aan de verbetering van de sociale positie van bewoners. Zij moeten meer worden ondersteund in hun wens om vooruit te komen. Fysieke investeringen en maatregelen op het gebied van sociale samenhang en leefbaarheid zijn niet voldoende.
Problemen die ervaren worden in de fysieke leefomgeving zijn: de leegstand en transformaties van kantoorgebouwen, geen aanpak op gedifferentieerd woningaanbod, parkeeroverlast, onveilige plekken, weinig groen (hittestress), oud busstation en de verkeersveiligheid kruispunt Huissensedijk. In de sociale leefomgeving leiden veel sociaaleconomische (gezondheids)verschillen tot overlast. Bewoners willen een leefbare wijk, elkaar ontmoeten en sociale veiligheid. Integraliteit op sociaal en fysiek ontbreekt.

We zetten in op:
- Kronenburg en Vredenburg worden gezonde en gewilde wijken, de sociale kwaliteit van de wijk verbetert, de wijk wordt een gedifferentieerde, aantrekkelijke woonwijk voor verschillende huishoudens en de wijk wordt een vernieuwde wijk voor de huidige en nieuwe bewoners.

Dit doen wij onder andere door:
- Aansluiten bij de op te stellen wijkvisies (programma Wonen); zorgdragen voor een integrale visie vanuit de wijk.

Wat gaan we doen

De inspanningen die in 2020 worden uitgevoerd om bovenstaande doelen te bereiken, zijn per wijk verder uitgewerkt.

Wat mag het kosten

Overzicht lasten en baten van de wijk

Zie bijlage Begrippenlijst voor een toelichting op onderstaande tabellen.

Bedragen x € 1.000

	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Meerjarenraming		
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Middelen							
Lasten	-26.835	-27.454	-27.781	-30.619	-30.467	-30.376	-30.505
Baten	2.217	2.100	1.641	1.630	1.637	1.644	1.644
Saldo lasten en baten	***-24.618***	***-25.355***	***-26.140***	***-28.989***	***-28.830***	***-28.732***	***-28.861***
Toevoegingen aan reserves	0	0	0	0	0	0	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***0***	***0***	***0***	***0***	***0***	***0***	***0***
Gerealiseerd resultaat	**-24.618**	**-25.355**	**-26.140**	**-28.989**	**-28.830**	**-28.732**	**-28.861**

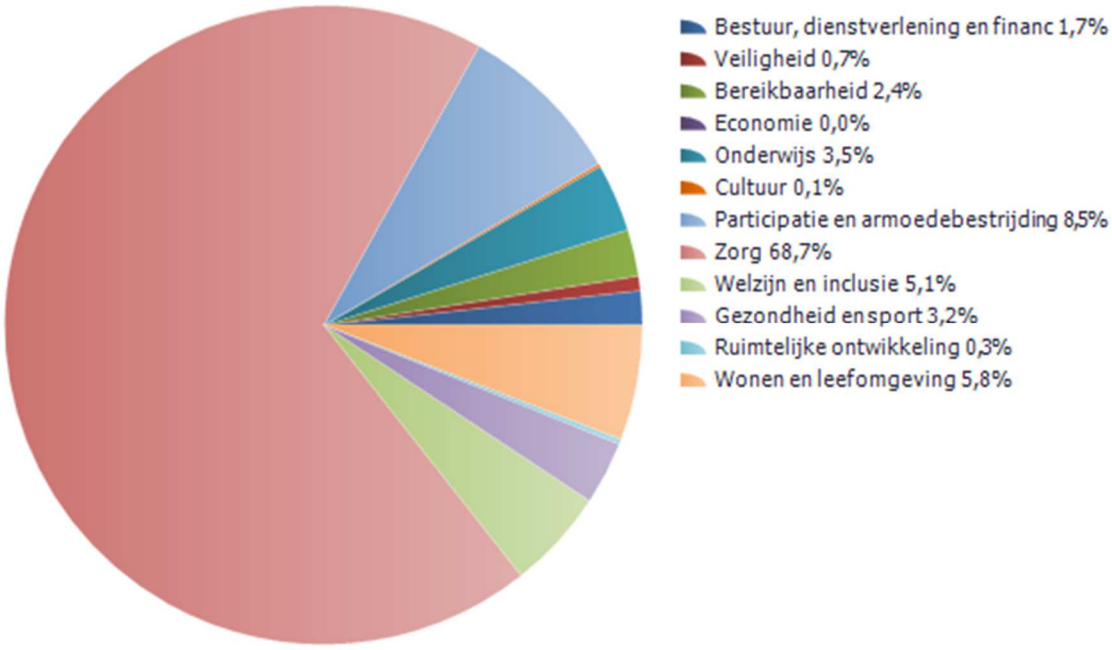
Toelichting financiële mutaties

Toelichting mutaties 2020 t.o.v. 2019	**Bedrag**
Bedragen x € 1.000	
Lasten	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen	
Ontwikkeling kapitaallasten	-35
MJPB 2020-2023 Omzetten exploitatiebudget onderhoud wegen in investering	179
MJPB 2020-2023 Bezuinigingen Zorg PPN 20-23	924
MJPB 2020-2023 Kosten kwijtschelding afvalstoffen heffing minima	-22
MJPB 2020-2023 MJPB 20-23 Extra budget armoederegelingen	-103
MJPB 2020-2023 Efficiencyvoordeel aanbesteding schulddienstverlening	16
MJPB 2020-2023 Transformatieagenda	-39
MJPB 2020-2023 Hogere kosten door loon- en prijsontwikkeling	-923
MJPB 2020-2023 Vrij besteedbaar budget onderwijsachterstandenbeleid	10
MJPB 2020-2023 WMO en Jeugdzorg PPN 20-23	-3.458
Bestaand beleid	
Actualisatie kapitaallasten	10
Eenmalige budgetten uit niet bestede middelen	413
Programmering groot onderhoud OR	147
Actualisatie div. budgetten	87
Overig	-44
Totaal lasten	**-2.838**
Baten	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen	
MJPB 2020-2023 WMO en Jeugdzorg PPN 20-23	-12
Bestaand beleid	
Menzis Eurobudget gezond bewegen	-6
Actualisatie baten onderwijsachterstanden	7
Totaal baten	**-11**

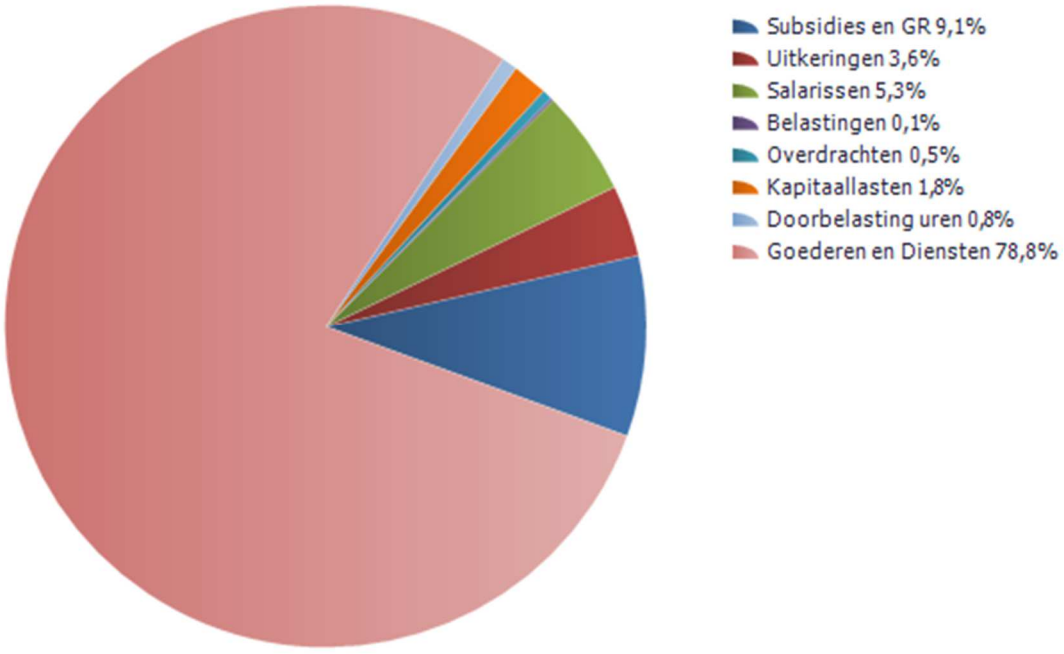
Lasten van de wijk, verdeeld naar stedelijke programma's en kostensoorten

Hieronder wordt in beeld gebracht wat de relatie is tussen het totale wijkbudget en de verdeling naar de stedelijke programma's. In de tweede grafiek is de verdeling van het totale wijkbudget naar kostensoorten weergegeven.

Lasten verdeeld naar stedelijke programma's

Lasten verdeeld naar kostensoorten

Zie de bijlage Toelichting overzicht kostensoorten voor een toelichting op deze grafiek.

Lasten van de wijk verdeeld naar taakvelden

	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Meerjarenraming		
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
	0	0	0	0	0	0	0
Afval	-792	-836	-836	-835	-834	-833	-832
Arbeidsparticipatie	-885	-932	-916	-939	-938	-938	-938
Bedrijfsloket en -regelingen	-10	0	0	0	0	0	0
Begeleide participatie	-853	-438	-420	-555	-555	-555	-555
Crisisbeheersing en Brandweer	-6	0	0	0	0	0	0
Cultpresent, cultproduct, cultpartic	-42	-71	-44	-44	-44	-44	-44
Economische ontwikkeling	-31	0	0	0	0	0	0
Geescaleerde zorg jeugd	-564	-583	-583	-557	-557	-557	-557
Geescaleerde zorg volwassenen	-4.920	-4.622	-5.298	-5.075	-4.931	-4.931	-4.931
Inkomensregelingen	-1.277	-1.236	-1.271	-1.373	-1.373	-1.373	-1.373
Maatwerkdienstverlening jeugd	-5.283	-4.475	-4.485	-6.210	-6.232	-6.149	-6.172
Maatwerkdienstverlening volwassenen	-4.089	-4.794	-4.195	-5.952	-5.937	-5.937	-5.937
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-1.077	-1.166	-1.160	-1.278	-1.278	-1.278	-1.278
Milieubeheer	-80	-59	-80	-80	-80	-80	-80
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-704	-1.069	-1.062	-1.005	-1.005	-1.005	-1.005
Onderwijshuisvesting	-23	-360	-50	-53	-53	-52	-52
Openbaar groen en (openlucht) recrea	-560	-646	-1.033	-696	-696	-696	-696
Openbaar vervoer	-1	0	0	0	0	0	0
Openbare orde en Veiligheid	-197	-210	-210	-222	-222	-222	-222
Overhead	-82	0	0	0	0	0	0
Parkeren	-8	-10	-10	-9	-9	-9	-9
Riolering	2	0	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipatie	-1.730	-1.885	-2.068	-1.733	-1.733	-1.733	-1.733
Sportaccommodaties	-432	-413	-399	-344	-337	-334	-338
Sportbeleid en activering	-597	-589	-614	-612	-612	-612	-612
Verkeer en vervoer	-715	-1.026	-1.017	-971	-965	-963	-960
Volksgezondheid	-26	-34	-22	-18	-18	-18	-18
Wijkteams	-1.855	-1.999	-2.010	-2.059	-2.059	-2.059	-2.163
Gerealiseerd resultaat	**-26.835**	**-27.454**	**-27.781**	**-30.619**	**-30.467**	**-30.376**	**-30.505**

Stedelijke programma's

De diverse taken waarvoor de gemeente verantwoordelijk is en die op stedelijk niveau plaatsvinden, zijn opgenomen in 13 stedelijke programma's:

S00 Bestuur, dienstverlening en financiën

S01 Veiligheid

S02 Bereikbaarheid

S03 Economie

S04 Onderwijs

S05 Cultuur

S06 Participatie en armoedebestrijding

S07 Zorg

S08 Welzijn en inclusie

S09 Gezondheid en sport

S10 Klimaat en energie

S11 Ruimtelijke ontwikkeling

S12 Wonen en leefomgeving

S00 Bestuur, dienstverlening en financiën

Om de doelstellingen en ambities van Arnhem te bereiken is samenwerking van groot belang. We willen inwoners en ondernemers eerder betrekken bij onze plannen. In de regio werken we intensief samen met onder andere de provincie en gemeente Nijmegen aan een sterke regionale samenwerking. Onze inwoners kunnen rekenen een dienstverlening die verder digitaliseert en de klantvriendelijkheid voorop stelt. Onze organisatie richten we in om onze dienstverlening continu te verbeteren.

Ambitie

De volgende ambities staan in dit programma centraal:

Arnhem is een dienstverlenende en herkenbare netwerkgemeente, die open staat voor maatschappelijke initiatieven in het publieke domein zowel vanuit de stad als vanuit de wijken

Samen met de stad

We willen bereiken dat inwoners en ondernemers eerder betrokken raken bij beleidsinitiatieven in de stad, in wijken en buurten. We hebben er vertrouwen in dat daarmee de kwaliteit van de uitvoering van beleidsinitiatieven toeneemt. Of het nu gaat om een nieuw parkje met mooie bomen of om een heringericht industrieterrein.

Samen met de regio

Arnhem wil haar ambities samen met haar partners in de regio bereiken. Arnhem versterkt zijn positie in bestuurlijke organen in regionaal -, landelijk - en Europees verband en maakt de stad en regio sterker door verder te bouwen aan een partnerschap met provincie Gelderland (onder meer via de investeringsagenda) en bij te dragen aan het werken aan een sterkere regionale samenwerking Arnhem-Nijmegen.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar

Arnhemmers kunnen rekenen op een laagdrempelige en betrouwbare publieke dienstverlening die steeds meer gericht is op digitale dienstverlening. Bij contacten met inwoners en ondernemers ligt de focus op een klantvriendelijke benadering. Wij gaan met inwoners en ondernemers in gesprek over hun vragen (of klachten) om daarmee sneller tot een oplossing te komen. Wij zijn als bestuurders en ambtenaren voor inwoners en ondernemers herkenbaar in de stad.

Wat willen we bereiken

Hieronder wordt aan de hand van een aantal doelstellingen aangegeven wat we willen bereiken.

Samen met de stad - Arnhem heeft een transparant, democratisch bestuur dat zich richt op samenwerking met inwoners en bedrijven

Raad

De raad wil zijn kaderstellende rol versterken, mede door in te zetten op een begroting die smart vorm gegeven is. De raad streeft naar een positieve, constructieve samenwerking tussen de raadsfracties onderling en tussen raad en college. De raad zet in op betekenisvolle burgerparticipatie op basis van een raadsbrede, eensgezinde opvatting over het belang hiervan en de wijze waarop hieraan uitvoering dient te worden gegeven. Gegeven het dynamische politieke karakter van de gemeenteraad blijft de raad aandacht besteden aan een respectvolle wijze van het omgaan met elkaar en aan het investeren in de persoonlijke relaties.

Rekenkamer

De rekenkamer beoogt vanuit een onafhankelijke positie de gemeenteraad te ondersteunen door elk jaar enkele grote en kleine onderzoeken uit te (laten) voeren op basis van gesprekken met de raadsfracties en de politieke actualiteit.

College

Wij gaan vroegtijdig in gesprek bij beleidsvoornemens met inwoners en ondernemers in de stad, in buurten en wijken. In raadsvoorstellen wordt nadrukkelijk en transparant stilgestaan bij de wijze waarop de betrokkenheid van inwoners en ondernemers is vormgegeven. Daarnaast wil het college meer inzetten op betrouwbare dienstverlening aan inwoners en ondernemers.

Samen met de regio - Arnhem speelt een relevante en betekenisvolle rol in de regionale, landelijke en grensoverschrijdende netwerken

Met het Gemeenschappelijk Orgaan (GO) regio Arnhem-Nijmegen als samenwerkingsvorm werkt Arnhem samen met 17 regiogemeenten op de thema's economie, mobiliteit, duurzaamheid en wonen aan opgaven die de gemeentegrenzen overschrijden. Onder meer werkt Arnhem aan duurzaam openbaar vervoer, het verbeteren van verbindingen en bereikbaarheid, energietransitie, het regionaal programma werklocaties en opstellen woonagenda's. Arnhem draagt in 2020 bij aan het proces versterking regio Arnhem-Nijmegen. Dit proces richt zich op de ontwikkeling tot een sterkere regio met een stevige ambitie, het verbeteren van het economisch klimaat, met een samenhangende agenda, een duidelijk gezicht naar buiten, een daarbij passende besturing en werkwijze. Arnhem trekt hierin samen op met alle 17 regiogemeenten en partners als Provincie Gelderland en Economic Board.

Arnhem speelt een relevante en betekenisvolle rol in landelijke netwerken als de G40 en de VNG. Door deelname in verschillende werkgroepen en commissies dragen Arnhemse bestuurders bij aan kennisontwikkeling en diverse lobbytrajecten, onder andere met betrekking tot gemeentefinanciën en specifieke dossiers in het sociaal domein. Arnhem werkt in netwerken van steden intensief samen waar nodig en nuttig, bijvoorbeeld op het gebied van beleidsafstemming, subsidies en verordeningen, lobby richting het Rijk en kennisdeling.

We versterken de grensoverschrijdende samenwerking via de Euregio Rijn-Waal. Evenzo geldt dat voor de relatie met de grote steden in Nord-Rhein Westfalen (NRW) via het Euregionale stedennetwerk van 100.000+ steden (Arnhem, Nijmegen, Ede, Duisburg, Düsseldorf, Moers) dat sinds 2017 bestaat en voor China (Wuhan) en Duitsland.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Arnhem blijft zich inzetten voor verbetering van de (digitale) dienstverlening aan haar inwoners en ondernemers

We zorgen er voor dat informatie online beschikbaar is en waar wettelijk mogelijk producten digitaal kunnen worden aangevraagd. De afhandeling van deze aanvragen gaan we steeds verder automatiseren. Voor minder digitaal vaardige inwoners en ondernemers wordt met partners in de stad ondersteuning georganiseerd of worden alternatieve kanalen geboden. Het streven is te voldoen aan de kwaliteitsnormen van het Rijk en dat inwoners en ondernemers tevreden zijn over deze dienstverlening.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Een inclusieve organisatie

We willen in Arnhem een inclusieve organisatie realiseren. We streven ernaar om als organisatie over voldoende goed gekwalificeerde medewerkers te beschikken die hun wortels hebben op allerlei plekken in de maatschappij. Voor het duurzaam maken van onze organisatie streven we naar een vergroting van de instroom van jongeren.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Flexibele werkomgeving voor personeel

Flexibele werkomgeving is geen doel op zich maar onderdeel van het nieuwe werken. We investeren de komende periode verder in het mobiele werken. We richten werkplekken dusdanig functioneel in dat deze nog beter aansluiten bij tijd- en plaatsonafhankelijk werken aan (dienstverlenings) processen, diensten of producten.

Wat gaan we doen

Hieronder staat aangegeven welke inspanningen we leveren om de doelstellingen te bereiken.

Samen met de stad - Arnhem heeft een transparant, democratisch bestuur dat zich richt op samenwerking met inwoners en bedrijven

Rekenkamer: Uitvoeren onderzoeksprogramma

In 2020 worden onderzoeken naar jeugdzorg, van wijken weten en verbonden partijen afgerond. In het onderzoeksprogramma van na 2019 staan momenteel als onderwerpen genoemd: de jaarstukken van 2019, de voortgang voor wat betreft de omgevingswet, zorgfraude/pgb-fraude, afschaffing kapvergunningen en onderwijshuisvesting. Naar aanleiding van nog te houden gesprekken met de raadsfracties in het najaar van 2019 zijn aanpassingen mogelijk.

College: Vroegtijdig in gesprek gaan met de raad, bewoners en verschillende partijen

We willen meer inwoners en ondernemers betrekken bij plannen van de gemeente en hen in de gelegenheid stellen om meer invloed te hebben op wat er in een buurt, wijk nodig is. Onder andere door vroegtijdig in gesprek gaan met de raad, bewoners en verschillende partijen, door vooraf heldere kaders te stellen over samenwerking en door het ondersteunen van bewoners in hun participatie en het opzetten van initiatieven. Om helder te maken hoe inwoners en organisaties zijn betrokken komt er een aparte participatieparagraaf in raadsvoorstellen en gaan we het komende jaar verder ervaring op doen op welke wijzen de gemeenteraad en de stad op een passende wijze vroegtijdig betrokken kan worden in de kaderstellende fase, voorafgaand aan relevante nieuwe (participatieve) projecten en processen.

Samen met de regio - Arnhem speelt een relevante en betekenisvolle rol in de regionale, landelijke en grensoverschrijdende netwerken

Arnhem draagt in 2020 bij aan het proces versterking regio Arnhem-Nijmegen

Wij werken - in het proces versterking regio Arnhem-Nijmegen – aan één agenda, één gezicht naar buiten en met een lange termijnvisie als fundament.

Arnhem werkt in netwerken van steden in Nederland en de Euregio én in belangenorganisaties als VNG en G40 samen aan beleidsafstemming en -beïnvloeding en draagt bij aan lobbydossiers richting het Rijk en Europa

Door deelname aan deze organisaties versterkt Arnhem haar netwerk met de andere grote steden in Nederland en in Den Haag. Dit is nuttig vanwege gezamenlijke belangenbehartiging en kennisdeling; Arnhem kan samen met andere steden optrekken in specifieke lobbytrajecten. Arnhem krijgt daarnaast toegang tot kennis- en nieuwe ontwikkelingen bij het Rijk worden vaak via de sporen VNG en G40 met de steden en regio's opgepakt.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Arnhem blijft zich inzetten voor verbetering van de (digitale) dienstverlening aan haar inwoners en ondernemers

Digitaliseren van het klantproces

We verkennen de mogelijkheden om burgers meer regie over hun persoonlijke gegevens te geven en alleen gegevens te verstrekken en te vragen, die echt nodig zijn. Arnhem neemt bijvoorbeeld deel aan de pilot "digitale aanvraag rijbewijs". Daarnaast worden de voorbereidingen getroffen voor verdere digitalisering, in afwachting van verruiming van de wettelijke mogelijkheden (bijvoorbeeld digitale geboorteaangifte). Het beveiligen van informatie heeft daarbij onze bijzondere aandacht. Wij zetten verder in op datagedreven dienstverlening: het volgen en sturen van het klantproces van begin tot eind. Met het invoeren van de Omgevingswet en het digitaal stelsel zal de dienstverlening aan inwoners en ondernemers verder worden verbeterd.

Innoveren met data

We gaan de kracht van data verder verkennen en ontwikkelen om te komen tot een meer informatie gedreven organisatie. Afdelingen worden gestimuleerd om te zoeken naar innovatieve manieren voor de inzet van informatie om hun werk beter, sneller en goedkoper te kunnen verrichten. In diverse pilots op het gebied van (onder meer) duurzame energieproductie, verbetering van de luchtkwaliteit, armoedepreventie en arbeidsstimulering worden data, kennis en menskracht gebundeld. Nieuwe methoden en technieken in het kader van onderzoek en statistiek worden verkend; kunstmatige intelligentie en geavanceerde analyses, Internet of Things en datawarehousing. We participeren in landelijke samenwerkingsverbanden en experimenten met een veilige en betrouwbare digitale identiteit daar waar Digi-D niet langer volstaat.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Een inclusieve organisatie

Bewustworden

Om een inclusieve organisatie te zijn en diversiteit onder onze medewerkers te bevorderen zetten we in op bewustworden door trainingen, workshops en lezingen. Onderdeel hiervan is de training ‘selecteren zonder vooroordelen’ die aangeboden wordt aan leidinggevenden in onze organisatie.

Aantrekken nieuw personeel

De arbeidscommunicatie wordt gemoderniseerd en geïmplementeerd met als doel het werken bij de gemeente Arnhem positief te belichten, nieuwe doelgroepen aan te trekken en lastig vervulbare vacatures in te vullen. Daarnaast kijken we of in de werving- en selectieprocedures nog aanpassingen gedaan kunnen worden die de diversiteit kunnen bevorderen.

Instroom jongeren

In 2020 gaat een derde trainee programma van start. Daarnaast wordt het jongerennetwerk JA (Jonge Ambtenaren) binnen de gemeente ondersteund met als doel om jongere medewerkers te binden en te boeien.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Flexibele werkomgeving voor personeel

Huisvesting

De plannen om het Stadhuis te optimaliseren en te verduurzamen zijn in de loop van 2019 verder uitgewerkt. In 2020 worden de plannen afgerond en ter besluitvorming voorgelegd. Het is de bedoeling dat op termijn meer ambtenaren op het Stadhuis kunnen worden gehuisvest. Hier hoort straks ook een andere, flexibelere manier van werken bij. In de voorliggende MJPB zijn nog geen investeringen opgenomen, omdat op dit moment nog onvoldoende duidelijk is om welke omvang het gaat. Een belangrijke financiële randvoorwaarde is dat de jaarlijkse kosten voor huisvesting ook in de nieuwe situatie moeten passen binnen het huidige kader.

Wat mag het kosten

Overzicht lasten en baten (exclusief wijkprogramma's)

Zie bijlage Begrippenlijst voor een toelichting op onderstaande tabellen.

Bedragen x € 1.000

	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Meerjarenraming		
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Middelen							
Lasten	-119.893	-114.990	-114.436	-115.845	-113.265	-112.987	-112.395
Baten	490.757	492.016	494.016	513.240	512.966	513.845	517.146
Saldo lasten en baten	***370.864***	***377.025***	***379.579***	***397.395***	***399.701***	***400.858***	***404.751***
Toevoegingen aan reserves	-31.435	-14.649	-14.768	-11.116	-14.505	-14.230	-16.349
Onttrekkingen aan reserves	43.353	16.505	18.563	13.141	9.571	8.257	7.551
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***11.918***	***1.856***	***3.794***	***2.024***	***-4.934***	***-5.974***	***-8.798***
Gerealiseerd resultaat	**382.782**	**378.881**	**383.373**	**399.419**	**394.767**	**394.884**	**395.953**

Toelichting financiële mutaties

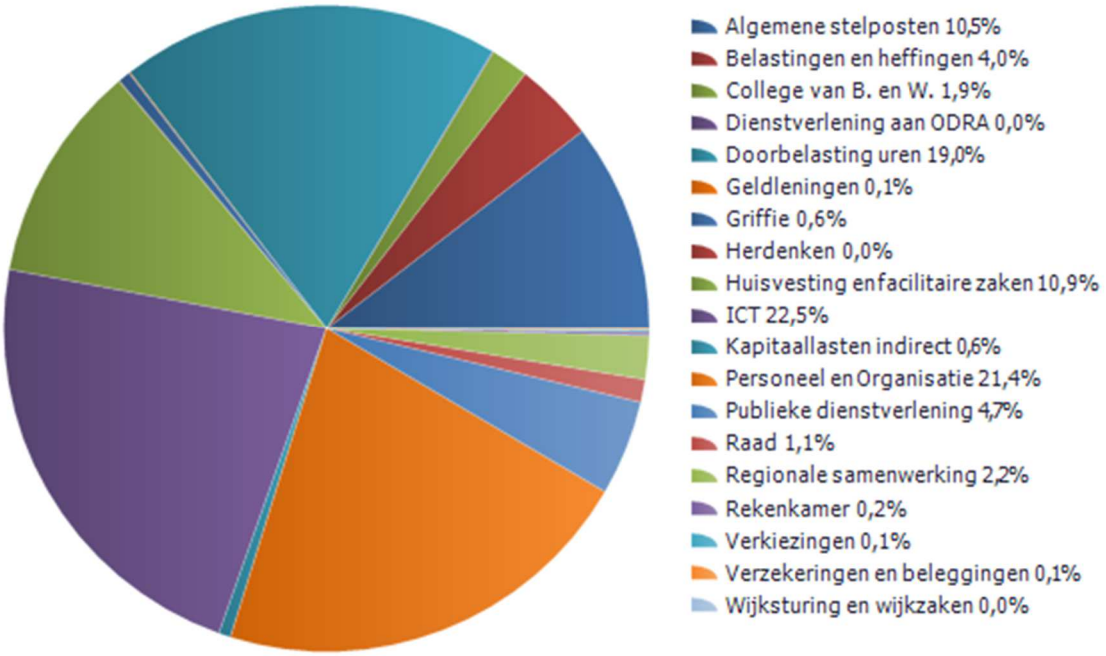
Toelichting mutaties 2020 t.o.v. 2019	**Bedrag**
Bedragen x € 1.000	
Lasten	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen	
MJPB 2020-2023 1. Mutaties kapitaallasten	982
MJPB 2020-2023 Aframen budget jongereninstroom	100
MJPB 2020-2023 Contributie VNG/Waard.kamer/Fonds GGU	-288
MJPB 2020-2023 Dalend gepension. onder APPA verplicht en nadeel BRP	87
MJPB 2020-2023 In de begroting niet ingevulde ruimte voor volumestijging	1.725
MJPB 2020-2023 Looncompensatie 2020	-2.179
MJPB 2020-2023 Formatiedekking CISO-middel. (afd. ICT)	-200
MJPB 2020-2023 Hogere last ICT en bespar. De Connectie en corr div. stelposten	-1.647
MJPB 2020-2023 Prijscompensatie 2020 plus compensatie verbonden partijen	-4.217
MJPB 2020-2023 Ruimte binnen S00 Finan. en Bedrijfsvoer.	3.870
MJPB 2020-2023 Verlagen opleidingsbudget	100
MJPB 2020-2023 Voordeel op wachtgeldverplichtingen	100
Bestaand beleid	
Actualisering beheer vastgoed	1.096
Actualisatie urenbegroting	579
Actualisatie bedrijfsvoeringsbudget	497
Dotatie aan APPA voorziening (eenmalig) e.d.	437
Region samenwerking Duurzaamheid, Economie en Wonen in 2019	296
'Incidentele overheveling niet bestede middelen 2018 Introductie wijksturing	265
'Incidentele overheveling niet bestede middelen 2018 Mobiliteitsfonds Arnhem-Nijmegen (Rb. 19-12-18)	157
'Incidentele overheveling niet bestede middelen 2018 Jongerenbudget	150
Eenmalige aanvullende dekking langdurig zieken	125
'Incidentele overheveling niet bestede middelen 2018 Huisvesting	50
Geldleningen	-3.114
Overig	-195
Totaal lasten	**-1.224**

Baten	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen	
MJPB 2020-2023 Correctie div. stelposten en connectie	-11
MJPB 2020-2023 Dividend BNG	400
MJPB 2020-2023 Gemeentefonds obv meicirculaire	15.426
MJPB 2020-2023 Meeropbr OZB agv auton volumegroei woni	75
MJPB 2020-2023 Structurele voor- en nadelen op S00	-420
Amendement 19a66 De OZB in 2020 éénmalig te verhogen met 1,25%.	*678*
Bestaand beleid	
Algemene uitkering	2.779
Actualisering beheer vastgoed	484
OZB-eigenaar-won	248
Actualisatie bedrijfsvoeringsbudget	-88
Geldleningen	-152
Actualisatie urenbegroting	-216
Overdracht pensioen e.d.	-327
Overig	29
Totaal baten	**18.905**
Toevoegingen	
AR Algemene reserve: Transitiebudget (JV17)	-7.132
BR Frictiekosten: Afbouw begeleiding en ontwikkeling BLOEM (Rb 28-10-2013)	-406
BR Kapitaallasten: Reservering aflossen schulden (Rb 14-11-2018 MJPB 2019-2022)	-6.506
BR Onderhoud vastgoed: Actualisatie onderhoud (Rb 15-05-2019 VZML-1 2019)	22
BR Onderhoud vastgoed: Actualisatie onderhoud (Rb 19-12-2018 VZML-3 2018)	-142
BR Kapitaallasten: Corr. aflos. 20 jr obv raadsbr. Jan. 18 (Rb 05-11-2019 MJPB 2020-2023)	6.506
BR Kapitaallasten: Herijk. Dotat. Spelr. aflos. in 20 jaar (Rb 05-11-2019 MJPB 2020-2023)	-6.158
BR Kapitaallasten: Ruimte solvabiliteitsreeks (Rb 05-11-2019 MJPB 2020-2023)	2.700
Totaal toevoegingen	**-11.116**
Onttrekkingen	
AR Algemene reserve: Sluitend maken begrotingen (div.data Eerdere MJPB's)	7.170
AR Algemene reserve: Terugdraaien taakstelling op verkiezingen (Rb 13-11-2017 MJPB 2018-2021)	21
BR Bedrijfsvoering: Actualisatie (Rb 13-11-2017 MJPB 2018-2021)	1.343
BR ICT: Kapitaallasten ICT server (Rb 03-11-2014)	55
BR Kapitaallasten: Diemenhof (Rb 29-06-2015 JV14)	16
BR Onderhoud vastgoed: (Rb 19-12-2018 VZML-3 2018)	87
BR Onderhoud vastgoed: Actualisatie onderhoud (Rb 15-05-2019 VZML-1 2019)	22
Totaal onttrekkingen	**8.714**
Totaal mutaties reserves	**-2.402**

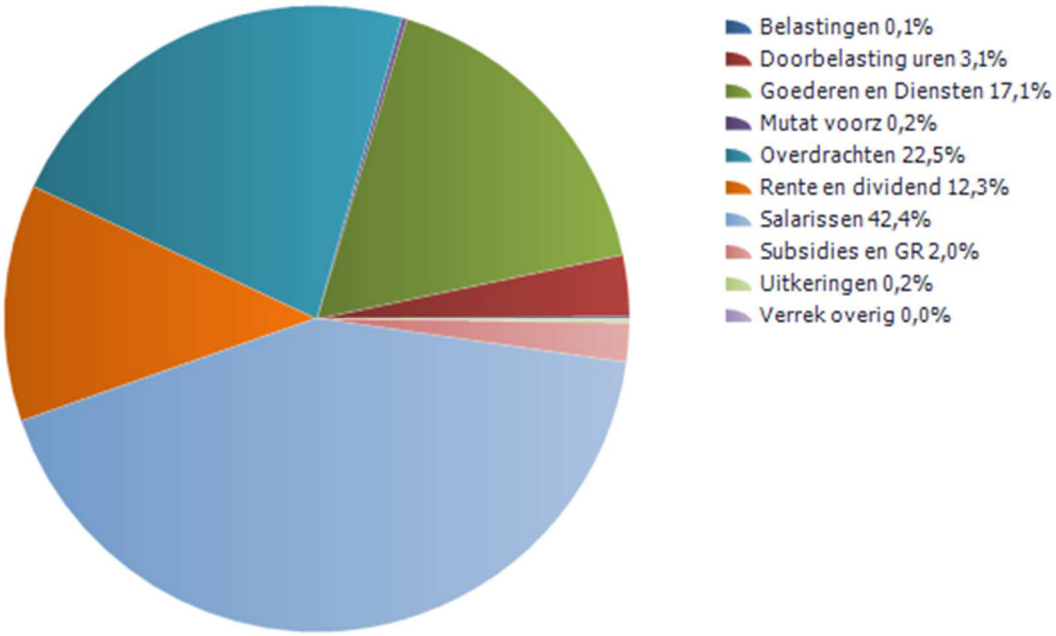
Lasten verdeeld naar producten en kostensoorten (exclusief wijkprogramma's)

Hieronder wordt meer inzicht gegeven uit welke producten en kostensoorten het programma bestaat. Hierbij gaat het om de budgetten binnen dit stedelijke programma.In de bijlage Overzicht onderdelen stad/wijk is de verdeling van de budgetten tussen stedelijke en wijkprogramma's weergegeven.

Lasten verdeeld naar producten

Lasten verdeeld naar kostensoorten

Zie de bijlage Toelichting overzicht kostensoorten voor een toelichting op deze grafiek.

Lasten verdeeld naar taakvelden (exclusief wijkprogramma's)

	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Meerjarenraming		
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Beheer overige gebouwen en gronden	-1.308	-1.529	-1.638	-1.874	-2.239	-2.243	-2.296
Belastingen Overig	-250	-5	-5	-5	-5	-5	-5
Bestuur	-6.502	-7.245	-7.811	-6.991	-6.580	-6.579	-6.579
Burgerzaken	-5.668	-5.483	-5.737	-5.646	-5.606	-5.666	-5.606
Milieubeheer	0	-51	-51	-51	-51	-51	-51
Overhead	-102.085	-80.739	-86.513	-84.467	-82.276	-82.515	-82.655
Overige baten en lasten	-1.784	-14.596	-7.184	-12.115	-12.329	-12.498	-11.703
OZB niet-woningen	-1.200	0	0	0	0	0	0
OZB woningen	-633	-4.480	-4.024	-4.024	-4.024	-4.024	-4.024
Samenkracht en burgerparticipatie	-10	0	0	0	0	0	0
Sportbeleid en activering	-1	0	0	0	0	0	0
Treasury	-14	-963	-869	-69	449	1.197	293
Vennootschapsbelasting (VpB)	-422	-600	-600	-600	-600	-600	-600
Wijkteams	-17	701	-3	-3	-3	-3	833
Gerealiseerd resultaat	**-119.893**	**-114.990**	**-114.436**	**-115.845**	**-113.265**	**-112.987**	**-112.395**

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

NV Bank Nederlandse Gemeenten
Dataland
BVO De Connectie
GO Arnhem Nijmegen City Region
Euregio RijnWaal

Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Regionale en andere bovenlokale lichamen

- Economic Board;
- Euregio RijnWaal.

Publieke dienstverlening

- Werkgroep Tegengaan Identiteitsfraude (WTI);
- Landelijke Aanpak Adreskwaliteit (LAA);
- Samenwerking met Vreemdelingenketen in de BRP-straat Zevenaar.

In de paragraaf subsidies is een overzicht opgenomen van de partners die in 2020 een subsidie ontvangen.

Indicatoren

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht dienen te worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren voor dit programma, met een vergelijking tussen Arnhem en het landelijk gemiddelde, zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente.

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Woonlasten éénpersoonshuishouden	2019	700	669	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.	COELO, Groningen
Woonlasten meerpersoonshuishouden	2019	763	739	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.	COELO, Groningen
WOZ-waarde woningen	2018	187	230	De gemiddelde WOZ waarde van woningen, x €1.000.	CBS - Statistiek Waarde Onroerende Zaken
Formatie	2020	914		Toegestane formatie in fte van het ambtelijk apparaat van eigen organisatie voor het begrotingsjaar op peildatum 1 januari. In fte per 1000 inwoners.	Eigen gegevens gemeente
Bezetting	2020	871		Werkelijk aantal fte dat werkzaam is binnen eigen organisatie. In fte per 1000 inwoners.	Eigen gegevens gemeente
Apparaatskosten per inwoner	2020	495		De noodzakelijke financiële middelen voor het inzetten van personeel (salarissen), organisatie-, huisvestings-, materieel-, automatiseringskosten e.d. voor het uitvoeren van de organisatorische taken.	Eigen gegevens gemeente
Kosten inhuur externen als % van de loonsom	2018	13		Inzet van uitzendkrachten, zzp'ers of detacheringsovereenkomsten.	Eigen gegevens gemeente
Overhead % van totale lasten	2020	8		Overheadkosten zijn alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces.	Eigen gegevens gemeente

Hieronder zijn de specifieke indicatoren behorend bij de doelstellingen in dit programma opgenomen:

- score op de zelfevaluatie BRP (Basisregistratie Personen);
- score op de zelfevaluatie PNIK (Paspoort en Nederlandse Identiteitskaart).

Beleidskaders

Bestuur

- Evaluatie van de Rekenkamer Arnhem 2015.

Regionale en andere bovenlokale lichamen

- Nota Arnhem, stad op de kaart in internationaal perspectief/Beleidskader voor internationaal beleid tot 2020;
- MIRT Agenda stedelijk netwerk Arnhem Nijmegen:
- Begroting regio Arnhem-Nijmegen 2020.

S01 Veiligheid

Leven in een veilige omgeving is voor iedereen belangrijk. Veiligheid is de sleutel voor prettig wonen en werken, voor samen leven en voor groei en ontwikkeling van individu en collectief. De gemeente heeft een uitvoerende- en regierol om de veiligheid in de stad te bewaken en te bevorderen. Het gaat over veilig ondernemen, veiligheid in de wijk, veilig uitgaan, veiligheid op straat en veilig in huis. Nauwe samenwerking met veiligheid- en zorgpartners is nodig. In lokaal en in regionaal verband.
Dit programma omvat de onderdelen openbare orde en veiligheid, crisisbeheersing en brandweer en Veiligheidshuis.

Ambitie

We hebben de volgende ambities binnen dit programma benoemd:

Arnhem: een veilige stad!

Iedereen moet in Arnhem prettig kunnen leven, wonen en werken en zich daarbij veilig kunnen voelen. In een stad waar iedereen zich kan ontwikkelen zonder buitengesloten te worden; door vrij te zijn in denken en vrij te zijn in mogen zijn wie je bent zonder te worden gediscrimineerd. In een stad waar misdaad niet loont en slachtoffers worden gesteund. In een stad waarin veiligheid een bijdrage levert aan een prettig woon- en leefklimaat voor bewoners, aan een prettig verblijf van bezoekers en aan een florerende economie zonder oneerlijke concurrentie. En waar adequaat wordt gehandeld bij het voorkomen en bestrijden van calamiteiten om schade te beperken. De veiligheidsagenda zoals die is vastgelegd in de kadernota veiligheid 2018-2022 is hierin leidend.

Wat willen we bereiken

Hieronder wordt aan de hand van een aantal doelstellingen aangegeven wat we willen bereiken.

Criminaliteit maakt geen kans

Arnhem staat hoog op de lijst van 100.000+ gemeenten met de meeste delicten per 1000 inwoners. Ondanks een daling van het aantal in de afgelopen jaren. Het aantal in Arnhem (74) lijkt meer op het aantal dat past bij een gemeente van 300.000+ (90) dan bij het landelijke gemiddelde van gemeenten met 100.000 - 300.000 inwoners (58). Deze situatie is niet te koppelen aan één of twee veiligheidsincidenten maar ontstaat door een breed scala aan misdrijven. Voor de komende jaren zetten we in op een daling van het aantal delicten naar een niveau dat aansluit bij het landelijke gemiddelde van steden met de omvang van 100.000 - 300.000 inwoners. Tegen ondermijnende criminaliteit wordt stevig opgetreden en barrières opgeworpen.

Crisisbeheersing op orde

In het belang van onze inwoners is er aandacht voor het voorkomen van rampen en calamiteiten. Bij activiteiten en stedelijke ontwikkelingen is veiligheid onderdeel van de planvorming en uitvoering. Mocht er, ondanks de voorzorgsmaatregelen toch een calamiteit zijn dan staat er een crisisorganisatie paraat om de risico's en schade voor mens en natuur zo veel mogelijk te beperken.

Veiligheid voor de wijk en als persoon

Arnhemmers moeten zich veilig voelen in hun wijk en buurt. Dit draagt bij aan sociale betrokkenheid en verheft de wijk. Het gevoel van veiligheid per wijk loopt uiteen van matig tot zeer goed. De inzet is gericht op wijken die achterblijven bij het gemiddelde Arnhemse niveau. Ook persoonlijk moet men zich veilig voelen om deel te nemen aan de Arnhemse samenleving. Daarom wordt ingezet op het tegengaan van discriminatie en geweld in afhankelijkheidsrelaties, *bewustwording van drugsproductie en -handel in woon- en leefomgeving (amendement 19A60)* en wordt er aandacht geschonken aan personen met verward gedrag met een veiligheidsrisico voor zichzelf of de omgeving. Jeugdcriminaliteit kan jonge levens in hun ontwikkeling remmen en verdient tijdig ingrijpen.

Wat gaan we doen

Hieronder staat aangegeven welke inspanningen we leveren om de doelstellingen te bereiken.

Criminaliteit maakt geen kans

Omvang criminaliteit in verhouding tot centrumstad van 100.000+

Er zijn in Arnhem nog ruim elfduizend slachtoffers van een misdrijf per jaar. De inzet is gericht op het verder terugdringen van het aantal delicten per 1000 inwoners, door middel van voorlichting en door het in gezamenlijkheid met politie en OM prioriteit te geven aan het oplossen en vervolgen. Daarbij is vooral aandacht voor het voorkomen en oplossen van de High Impact Crime delicten (inbraak, overval). Cameratoezicht wordt ingezet als onderdeel van de aanpak om de openbare orde te handhaven en incidenten, delicten te voorkomen of tijdig hierop te acteren.

Misdaad mag niet lonen

Witwassen, drugshandel in welke vorm dan ook, illegaal gokken, mensenhandel en illegale prostitutie zijn vormen van criminaliteit die direct of indirect de openbare orde aantasten en de samenleving ontwrichten. Met het opwerpen van barrières waaronder het gebruik maken van de wet BIBOB en bestuurlijk en strafrechtelijk optreden, willen we voorkomen dat criminelen voet aan de grond krijgen. Bij de horeca- en exploitatievergunningen worden ondernemers gescreend. De aandacht voor ondermijning wordt vanuit de praktijk doorontwikkeld om in samenwerking met justitie, politie, handhaving en andere relevante partners een vuist te maken. De aanpak overlast Korenkwartier maakt hier deel van uit.

Online criminaliteit voorkomen

In toenemende mate verschuift de criminaliteit naar de digitale wereld. Hacken, phishing, afpersing en identiteitsfraude zijn enkele verschijningsvormen. Sexting, grooming zijn vormen die kunnen leiden tot seksuele uitbuiting. Om inwoners en bedrijven te wapenen worden zij bewust gemaakt van de risico's en geïnformeerd over de mogelijkheden om te voorkomen dat ze slachtoffer worden.

Crisisbeheersing op orde

Beschermd tegen calamiteiten en rampen

In samenwerkingsverband van de Veiligheidsregio Gelderland Midden worden maatregelen getroffen om calamiteiten en rampen te voorkomen en zo nodig snel en juist te handelen. Een nieuw Regionaal beleidsplan is in voorbereiding. Lokaal zijn de risicolocaties in beeld en deze worden opgenomen in de nieuw op te stellen Omgevingsplannen. De bevolkingszorg (opvang, registratie, nazorg) bij calamiteiten wordt verstevigd. Door de brandweer wordt ingezet op brandveiligheid door aandacht te vragen voor preventieve woningaanpassingen. Er blijft aandacht voor het op een juiste manier ruimen van aangetroffen niet ontplofte explosieven.

Veiligheid voor de wijk en als persoon

Steun bij aanpak woonoverlast

Woonoverlast geeft een onveilig gevoel en belemmert een prettig woonklimaat. Het bestrijden van woonoverlast vindt plaats door de inzet van het wijkgerichte Overlast en Zorgoverleg, integrale handhaving op overlastgevende panden en door gebruik te maken van de Wet aanpak woonoverlast (gedragsaanwijzing).

Veiligheid als basis voor persoonlijke ontwikkeling

Discriminatie, polarisatie en radicalisering dragen bij aan vijandigheid, bedreiging en geweld en maken dat mensen zich niet welkom voelen in onze samenleving. Met het meldpunt Discriminatie en Pesten en het vergroten van de aangiftebereidheid en een professionele afhandeling bij politie en OM worden slachtoffers gehoord en gesteund. We blijven inzetten op tegengaan van radicalisering met preventieve maatregelen. Slachtoffers van geweld in een afhankelijkheidsrelatie kunnen op steun rekenen door zorg, opvang en het toepassen van het 'tijdelijk huisverbod'. In het Veiligheidshuis wordt met ketenpartners in zorg en justitie in een persoonsgerichte aanpak toegewerkt naar een duurzame oplossing voor onder meer risicojeugd met crimineel gedrag en plegers van High Impact Crime delicten. Criminele jeugdgroepen worden geprioriteerd in de lokale driehoek voor een aanpak op maat. Voor de aanpak van personen met verward gedrag wordt ingezet op een sluitende aanpak van zorg en veiligheid. Vanaf 2020 wordt gebruik gemaakt van de mogelijkheden van de nieuwe Wvggz.

Iedere wijk heeft evenveel recht op veiligheid

Er is gestart met wijkbezoeken met het thema veiligheid. De opbrengst leidt tot een inventarisatie van veiligheidsonderwerpen die aandacht vragen. Deze worden omgezet in activiteiten en initiatieven in de wijk om de veiligheid en het veiligheidsgevoel van bewoners in hun wijk te verbeteren.
Onze burgemeester zal omwonenden informeren bij na ontmanteling en evt. sluiten van drugsproductie locaties. Daarbij worden Arnhemmers eveneens geïnformeerd over de gevaren van drugs(productie) en de mogelijkheden van het vermoeden van drugs(productie) en de mogelijkheden van het vermoeden van drugsproductie en -handel in de woon- en leefomgeving (amendement 19A60).
Bij het verlenen van vergunningen voor grote evenementen is er veel aandacht voor risicobeheersing en veiligheid.

Wat mag het kosten

Overzicht lasten en baten (exclusief wijkprogramma's)

Zie bijlage Begrippenlijst voor een toelichting op onderstaande tabellen.

Bedragen x € 1.000

	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Meerjarenraming		
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Middelen							
Lasten	-14.092	-14.727	-14.912	-14.692	-14.510	-14.498	-14.490
Baten	1.995	1.518	1.542	1.673	1.673	1.673	1.673
Saldo lasten en baten	***-12.097***	***-13.209***	***-13.370***	***-13.019***	***-12.837***	***-12.826***	***-12.817***
Toevoegingen aan reserves	-224	0	-68	-68	-68	-68	-68
Onttrekkingen aan reserves	305	200	434	341	344	341	341
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***81***	***200***	***366***	***273***	***275***	***273***	***273***
Gerealiseerd resultaat	**-12.016**	**-13.009**	**-13.004**	**-12.747**	**-12.561**	**-12.553**	**-12.545**

Toelichting financiële mutaties

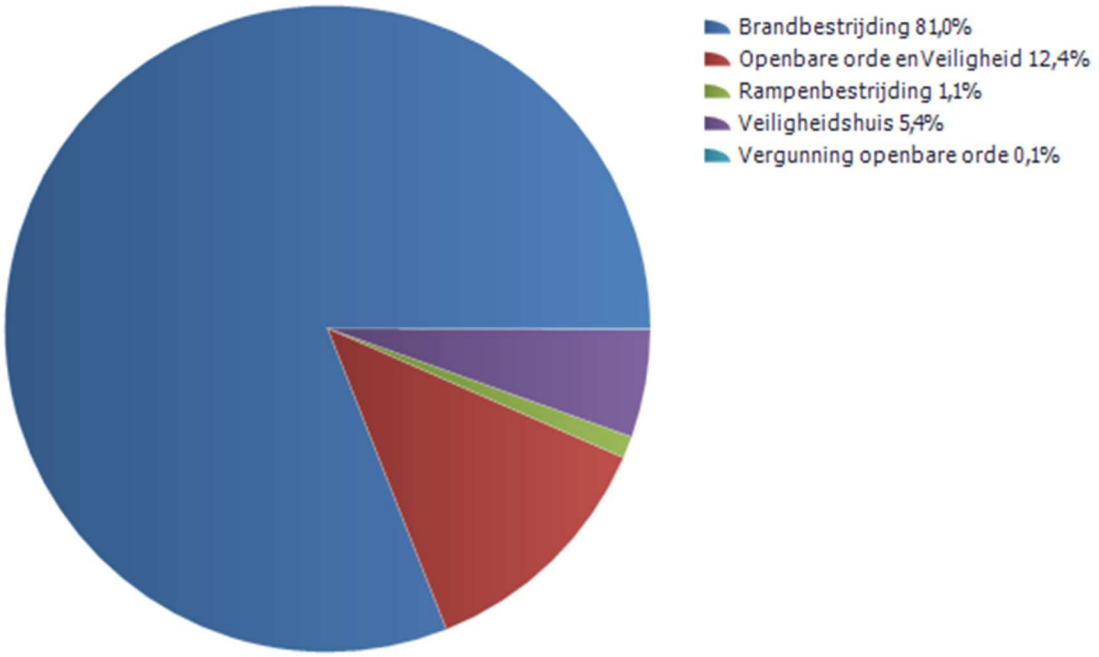
Toelichting mutaties 2020 t.o.v. 2019	**Bedrag**
Bedragen x € 1.000	
Lasten	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen	
MJPB 2020-2023 Legesverordening 2020	-74
Bestaand beleid	
Actualisering beheer vastgoed	33
Kap.lstnbudget Connectie	102
Incidentele overheveling niet bestede middelen 2018 Preventie mensenhandel	60
Incidentele overheveling niet bestede middelen 2018 Radicalisering	100
Overig	-1
Totaal lasten	**220**
Baten	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen	
MJPB 2020-2023 Legesverordening 2020	31
MJPB 2020-2023 MJPB2020-2023 Verhoging leges evenementen, APV	100
Totaal baten	**131**

Toevoegingen	
BR Onderhoud vastgoed: Actualisatie onderhoud (Rb 15-05-2019 VZML-1 2019)	-68
Totaal toevoegingen	**-68**
Onttrekkingen	
AR Algemene reserve: Meer handhavers (Rb 13-11-2017 MJPB 2018-2021)	300
BR Onderhoud vastgoed: Actualisatie onderhoud (Rb 15-05-2019 VZML-1 2019)	41
Totaal onttrekkingen	**341**
Totaal mutaties reserves	**273**

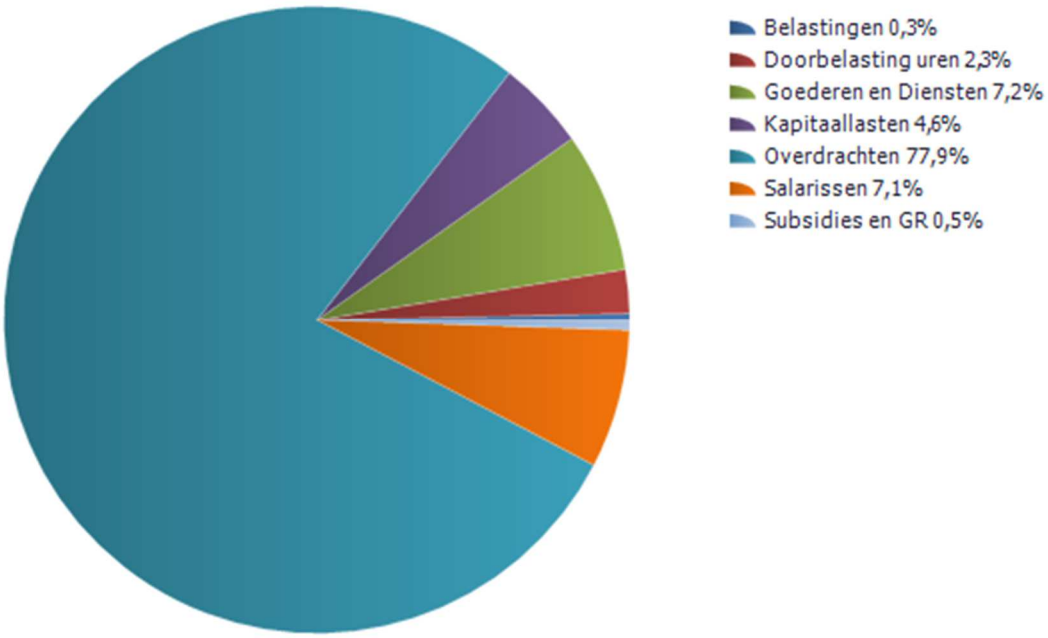
Lasten verdeeld naar producten en kostensoorten (exclusief wijkprogramma's)

Hieronder wordt meer inzicht gegeven uit welke onderdelen en kostensoorten het programma bestaat. Hierbij gaat het om de budgetten binnen dit stedelijke programma.
In de bijlage Overzicht onderdelen stad/wijk is de verdeling van de budgetten tussen stedelijke en wijkprogramma's weergegeven.

Lasten verdeeld naar producten

Lasten verdeeld naar kostensoorten

Zie de bijlage Toelichting overzicht kostensoorten voor een toelichting op deze grafiek.

Lasten verdeeld naar taakvelden (exclusief wijkprogramma's)

	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Meerjarenraming		
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Crisisbeheersing en Brandweer	-11.769	-12.184	-12.106	-12.064	-12.058	-12.047	-12.039
Openbare orde en Veiligheid	-2.324	-2.543	-2.806	-2.628	-2.451	-2.451	-2.451
Gerealiseerd resultaat	**-14.092**	**-14.727**	**-14.912**	**-14.692**	**-14.510**	**-14.498**	**-14.490**

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden

Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Politie;
- Brandweer;
- Openbaar Ministerie;
- Veiligheidshuis regio Arnhem;
- Veilig Thuis.

In de paragraaf subsidies is een overzicht opgenomen van de partners binnen dit programma die in 2020 een subsidie ontvangen.

Indicatoren

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht dienen te worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren voor dit programma, met een vergelijking tussen Arnhem en het landelijk gemiddelde, zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente.

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Winkeldiefstal	2018	4,7	2,2	Het aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners.	CBS - Diefstallen
Diefstal uit woning	2018	2,5	2,5	Het aantal diefstallen uit woningen per 1.000 inwoners.	CBS - Diefstallen
Geweldsmisdrijven	2018	8,2	4,8	Het aantal geweldsmisdrijven, per 1.000 inwoners. Voorbeelden van geweldsmisdrijven zijn seksuele misdrijven, levensdelicten zoals moord en doodslag en dood en lichamelijk letsel door schuld (bedreiging, mishandeling).	CBS - Geregistreerde criminaliteit & Diefstallen
Vernieling	2018	8,3	5,4	Het aantal vernielingen en beschadigingen, per 1.000 inwoners.	CBS - Geregistreerde criminaliteit & Diefstallen
Verwijzingen Halt	2018	106	119	Verwijzingen Halt per 10.000 inwoners van 12-17 jaar	Bureau Halt
Jongeren met delict voor rechter	2015	2,18	1,45	Het percentage jongeren (12-21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen.	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel

Hieronder zijn de specifieke indicatoren behorend bij de doelstellingen in dit programma opgenomen:

Onveiligheidsgevoel	2017	36%	% dat zich wel eens onveilig voelt	L&V monitor gemeente
Buurt Onveiligheidsgevoel	2017	28%	% dat zich wel eens onveilig voelt in eigen buurt	L&V monitor gemeente
Misdrijven	2017	74,8	Het aantal misdrijven per 1.000 inwoners	CBS
Tijdelijk huisverbod	2018	17	Het aantal opgelegde huisverboden	VT/gemeente

Beleidskaders

- Kadernota Veiligheid 2018-2022;
- Uitvoeringsplan radicalisering;
- Uitvoeringsplan mensenhandel 2017-2020;
- Regionaal beleidsplan rampenbestrijding en crisisbeheersing 2016-2019;
- Beleidskader politie oost nl.

S02 Bereikbaarheid

Voor Arnhem als gewilde, groene en vitale stad is een goede en betrouwbare bereikbaarheid alsmede de toegankelijkheid van de stad een essentiële voorwaarde. Om de sociale (toegankelijke) en economische bereikbaarheid te waarborgen wordt naast onderhoud ingezet op het verbeteren van de voorzieningen voor auto's fietsers, voetgangers en OV-reizigers, het verdelen van schaarse parkeerruimte in en rond de binnenstad alsmede in wijken, en de bereikbaarheid van de economische kerngebieden in de stad en de regio. De focus ligt ook op de samenhang tussen mobiliteit en milieu / duurzame energie. Een voorbeeld hiervan is de koppositie van Arnhem met de ontwikkeling van Trolley 2.0 op het gebied van elektrisch vervoer. Dit programma omvat onderwerpen als: bereikbaarheid, balans tussen alle modaliteiten (auto-fiets en OV) en duurzame mobiliteit.

Ambitie

De volgende ambities staan in dit programma centraal:

Arnhem is beter bereikbaar

Mobiliteit heeft betrekking op toegankelijke, economische en duurzame mobiliteit. Mobiliteit moet voor alle doelgroepen toegankelijk en bereikbaar zijn. We streven immers naar een inclusieve, sociale, gewilde en leefbare stad. Mobiliteit moet daarnaast de economische hotspots/kerngebieden in de stad en de regio met elkaar verbinden. Mobiliteit dient daarbij zoveel mogelijk slim en schoon vorm te worden gegeven om de stad leefbaar en duurzaam te houden.

We geven in 2020 vorm aan deze ambitie door een integraal mobiliteits- en ruimtelijk beleid te voeren en door te ontwikkelen met oog voor een evenwichtige inzet op fiets, openbaar vervoer, auto en parkeren.
De bereikbaarheid van de stad in de regio als geheel, en van de binnenstad in het bijzonder, is van groot belang. Integraal mobiliteits- en ruimtelijk beleid gaat over het faciliteren van parkeervoorzieningen voor fiets en auto en een mix van fiets, OV en automaatregelen met behoud en versterking van de ruimtelijke kwaliteiten. Sterkere positionering van duurzame vervoerswijzen zijn randvoorwaardelijk voor de bereikbaarheid van de stad.

De infrastructuur is op orde

Goed onderhoud van de infrastructuur is een belangrijke voorwaarde voor goede bereikbaarheid. In de paragraaf kapitaalgoederen wordt nader ingegaan op het onderhoud aan wegen, openbare verlichting, verkeersregelinstallaties en kunstwerken.

Wat willen we bereiken

Hieronder wordt aan de hand van een aantal doelstellingen aangegeven wat we willen bereiken.

Realiseren van comfortabele/toegankelijke mobiliteit

We willen een comfortabele, toegankelijke en inclusieve mobiliteit bewerkstelligen, een vervoersysteem voor alle inwoners, gebruikers en bezoekers van Arnhem. Het vervoersysteem is er voor iedereen en reistijden zijn betrouwbaar. Hiervoor is nodig dat het verkeer dat in Arnhem moet zijn, goed kan doorstromen en dat we van het verkeer dat hier niet moet zijn zo weinig mogelijk last hebben. Het veiligheidsgevoel op de weg en in het openbaar vervoer moet omhoog. We gaan voor 'nul' verkeersslachtoffers, onder andere door het aanpakken van plekken waar veel ongelukken gebeuren. Voor belangrijke locaties in de stad (winkelcentra, evenemententerreinen, parkeerlocaties, etc.) maken we expliciet met welke vervoermiddelen en via welke routes deze bereikbaar zijn. Meer mensen het openbaar vervoer of de fiets te laten nemen of te laten gaan lopen door deze alternatieven aantrekkelijker te maken: een herkenbaar, betrouwbaar en vooral concurrerend aanbod aan voorzieningen.

Realiseren van veilige, logische en betrouwbare mobiliteit

Dit doel behelst het bereiken van een optimaal veilige, logische en betrouwbare mobiliteit, een vervoersysteem dat meer geënt is op het economische perspectief en functioneren van de stad. De economie als motor voor de stad. De hotspots, voorname werk- en voorzieningenlocaties (bedrijventerrein, grote kantoorlocaties, campuslocaties, zorginstellingen, winkelcentra), dienen op een veilige, logische en betrouwbare bereikbaarheid te kunnen rekenen.

Inzetten van schone, slimme en duurzame mobiliteit

We willen de impact van verkeer en vervoer verkleinen door in te zetten op schone, slimme en duurzame mobiliteit. Daar waar het bij de eerste twee doelen vooral om het doelgroepen- en gebruikersperspectief gaat, draait het bij dit doel om het maatschappelijke perspectief. Het beperken van de uitstoot van fijnstof en CO2 en de geluidhinder beperken is fundamenteel bij schone, slimme en duurzame mobiliteit. Ook maakt de technologie alternatieve vervoermiddelen en -systemen mogelijk, denk aan de e-bike, elektrische auto's en voertuigen op waterstof. Het sturen van gedrag is minstens zo belangrijk: bewustwording van effecten en alternatieven. Dit draagt bij aan het behouden en verbeteren van een leefbare stad.

Wat gaan we doen

Hieronder staat aangegeven welke inspanningen we leveren om de doelstellingen te bereiken.

Realiseren van comfortabele/toegankelijke mobiliteit

Lobbyen met betrekking tot het spoordossier

Voor een betrouwbaar netwerk dat vooral ook alternatieven vervoerwijzen mogelijk maakt, gaan we lobbyen voor een robuust spoornetwerk rondom de Knoop-Oost en de ICE/Berlijnlijn (met Arnhem als halteplaats), kritisch kijken naar de vereisten in de integrale OV-concessie, een actieplan hoogwaardig openbaar vervoer maken en snelfietsroutes ontwikkelen.
Het lobbywerk gaat echter verder dan alleen het spoordossier, ook op het gebied van schone en slimme mobiliteit wordt uiteraard lobbywerk verricht (regionaal en landelijk).

Opstellen Arnhems Programma van Eisen ten behoeve van de integrale OV-concessie

Arnhem is dé trolleystad van Nederland. Arnhem blijft zich ook voor de toekomst en daarmee voor de komende concessieperiode inzetten op zero emissie OV door middel van de trolley en Trolley IMC. Zowel de concessieverlener als concessiehouder zijn wat Arnhem betreft gehouden aan het volledig gebruik maken van dit trolleynet en ook, voor zover aanwezig, in omliggende gemeenten.

Maatregelenpakket voor alternatieven: fiets en openbaar vervoer

Voor zowel de fiets als het openbaar vervoer zijn twee plannen in bewerking/uitvoering. De Accentnota fiets geeft het actuele beeld en maatregelen weer om verplaatsingen met de fiets verder te stimuleren in Arnhem en het HOV-actieplan geeft de acties en maatregelen weer voor wat betreft het hoogwaardig openbaar vervoer.

Opstellen automaatregelenpakket

Het gebruik van de auto en de impact die dat heeft op de stad gaan we systematisch aanpakken. We gaan binnen de regio, en waar nodig in samenspraak met provincie en Rijkswaterstaat, plannen maken om gericht onnodig autoverkeer uit Arnhem te weren. Daarbij richten we ons op de drie type verkeersdoelgroepen: intern (de Arnhemmers zelf), extern (bezoekers aan Arnhem) en doorgaand verkeer (verkeer zonder een bestemming in Arnhem). Onderdeel daarbij is het regionale aanpak met betrekking tot slim benutten van de infrastructuur (SSO = Slim & Schoon Onderweg). Het automaatregelenpakket vraagt nauwe afstemming met parkeren in de (binnen)stad (zie inspanning hierna). Zo is uit het oogpunt van gastvrijheid van bezoekers aan Arnhemse binnenstad het wenselijk om op enkele locaties (zeer) kort te kunnen parkeren.

Actualisatie parkeernormering inclusief flexibele toepassing en parkeercapaciteit Centrum (Singelgarage)

De parkeernormering gaan we actualiseren zodat er meer duiding komt in toe te passen normeringen met daarbij expliciet ook de flexibele toepassing die daarbij gewenst is.
Samen met wijkteams gaan we de procesaanpak verbeteren om parkeren in wijken eenduidig aan te pakken en te coördineren, waar dit tot ernstige problemen leidt in het kader van veiligheid of overmatige hinder.
De parkeercapaciteit in het centrum wordt onderzocht en dat geeft inzicht in de (eventueel) benodigde aanvullende capaciteit in de vorm van een ‘Singelgarage’.

Ontwikkelen transferpunten

We gaan onderzoeken en benoemen waar potentiële transferlocaties te ontwikkelen zijn om de bereikbaarheid van het centrum te beheersen. Automobilisten opvangen, dan wel verleiden om over te stappen op milieuvriendelijke vervoerwijzen (zoals fiets, bus of e-cars). Stadsdistributie is daar mogelijk aan te koppelen.

Opstellen bereikbaarheidsprofielen

Het opstellen van zogenaamde bereikbaarheidsprofielen (profiel vanuit het perspectief van de gebruiker: een automobilist, een fietser, een OV-reiziger) maakt beter inzichtelijk wat de reiziger (gebruiker) vraagt om daadwerkelijk gebruik te gaan maken van alternatieve vervoerwijzen. Om deze profielen in relatie te brengen met de verschillende gebieden en functies van de stad en doelgroepen is het nodig meer (kosten)efficiënte en effectieve vervoerswijzen te ontwikkelen en te stimuleren.

Mobiliteitsdata op orde brengen

We gaan zorgen voor goede en actuele mobiliteitsgegevens die noodzakelijk zijn om de juiste (beleids)keuzes te maken en de effecten hiervan in de nabije toekomst ook daadwerkelijk te kunnen monitoren.

Realiseren van veilige, logische en betrouwbare mobiliteit

Zie de inspanningen benoemd bij het vorige doel 'realiseren van comfortabele/toegankelijke mobiliteit'.

Inzetten van schone, slimme en duurzame mobiliteit

Opstellen Arnhems Programma van Eisen ten behoeve van de integrale OV-concessie/ Maatregelenpakket voor alternatieven: fiets en openbaar vervoer/ Opstellen automaatregelenpakket/ Ontwikkelen transferpunten/ Mobiliteitsdata op orde brengen

Zie de toelichtingen benoemd bij het doel 'realiseren van comfortabele/toegankelijke mobiliteit'.

Ontwikkelen integrale laadinfrastructuur

We gaan een netwerk maken voor het elektrisch laden, eventueel gekoppeld aan de opslag van duurzame energie. Daarbij wil Arnhem dankbaar gebruik maken van het aanwezig trolleynetwerk. Een netwerk wat in deze tijd van elektrificering een prachtige kans biedt. Daarbij ontwikkelen en haken we tevens aan op de zogenaamde E-hubs in regionaal verband.

Opstellen mobiliteits-communicatieplan

Naast alle fysieke maatregelen is inzet van gedragsbeïnvloeding een voornaam aandachtpunt. Om bezoekers aan Arnhem betere en gerichte communicatie aan te bieden zodat de potentiële bezoekers aan Arnhem meer in de verleiding worden gebracht om op een andere manier dan per auto naar Arnhem te komen. Meer communicatie over alternatieven die voorhanden zijn om naar Arnhem te komen zoals met het openbaar vervoer (trein, bus) of gebruikmakend van transferia, draagt bij aan een meer evenwichtige en bereikbaarheid van Arnhem.

Wat mag het kosten

Overzicht lasten en baten (exclusief wijkprogramma's)

Zie bijlage Begrippenlijst voor een toelichting op onderstaande tabellen.

Bedragen x € 1.000

	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Meerjarenraming		
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Middelen							
Lasten	-20.392	-21.830	-23.646	-21.735	-20.763	-21.168	-22.061
Baten	9.672	8.308	8.331	8.309	7.776	7.724	7.672
Saldo lasten en baten	***-10.720***	***-13.522***	***-15.315***	***-13.425***	***-12.987***	***-13.444***	***-14.390***
Toevoegingen aan reserves	-6.962	-5.978	-6.741	-6.642	-6.555	-6.517	-6.483
Onttrekkingen aan reserves	7.394	6.499	9.267	8.537	6.895	6.696	7.088
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***433***	***521***	***2.526***	***1.895***	***340***	***179***	***605***
Gerealiseerd resultaat	**-10.287**	**-13.001**	**-12.789**	**-11.530**	**-12.647**	**-13.265**	**-13.785**

Toelichting financiële mutaties

Toelichting mutaties 2020 t.o.v. 2019	**Bedrag**
Bedragen x € 1.000	
Lasten	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen	
MJPB 2020-2023 Ontwikkeling kapitaallasten op investeringen	375
MJPB 2020-2023 Activeren 50% kosten groot onderhoud wegen (exclusief wijk-wegen)	1.128
MJPB 2020-2023 Lagere kosten onderhoud en beheer OV-Terminal Arnhem Centraal	150
MJPB 2020-2023 Ontwikkeling kosten parkeerexploitatie	-160
MJPB 2020-2023 Doorvertaling volume-ontwikkeling MJPB 2019 naar juiste programma's	191
MJPB 2020-2023 Overigen	11
Bestaand beleid	
Ontwikkeling kapitaallasten op investeringen	-459
Programmering groot onderhoud openbare ruimte (verschuiving werkzaamheden in de tijd)	-798
Actualisatie beheerskosten vastgoed (verschuiving werkzaamheden in de tijd)	718
In 2019 incidentele budgetten vervallen in 2020 (m.n. Trolley 2.0 en visie Binnenstad)	809
Overigen	-54
Totaal lasten	**1.911**
Baten	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen	
MJPB 2020-2023 Parkeerexploitatie	-99
Bestaand beleid	
Overig	77
Totaal baten	**-22**

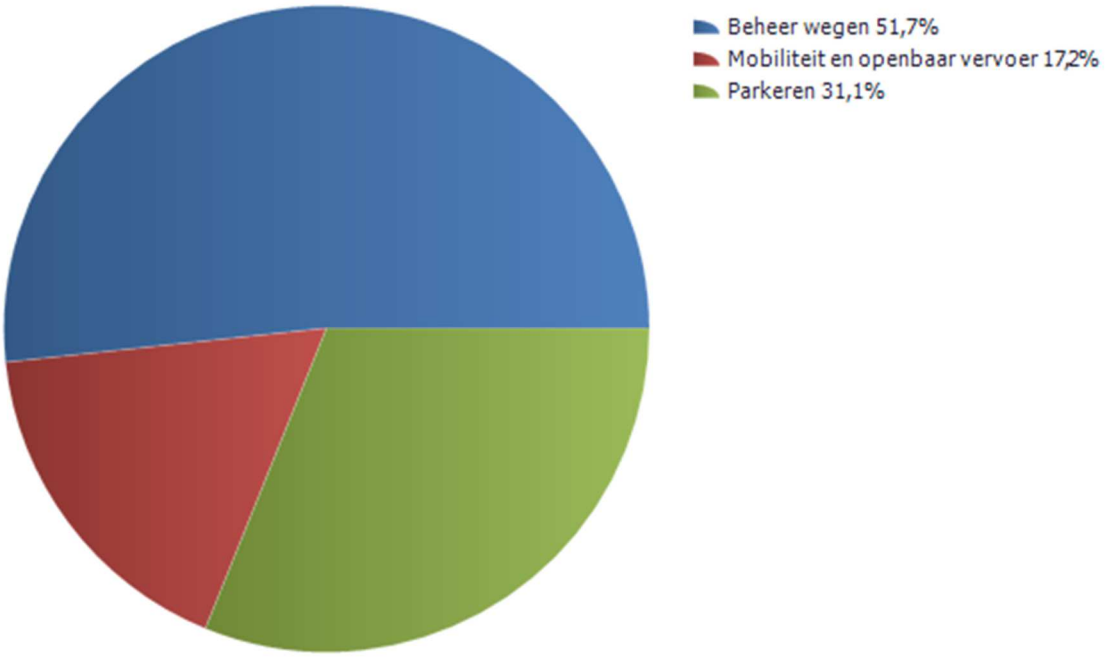
Toevoegingen	
BR Bereikbaarheidsfonds: Actualisatie onderhoud (Rb 15-05-2019 VZML-1 2019)	3
BR Bereikbaarheidsfonds: Autobereikbaarheid (div.data Eerdere MJPB's)	-600
BR Bereikbaarheidsfonds: Correctie parkeerresultaat a.g.v. uurtarieven (Rb 19-12-2018 VZML-3 2018)	4
BR Bereikbaarheidsfonds: Gedeeltelijke compensatie niet indexeren parkeertarieven (div.data Eerdere MJPB's)	-125
BR Bereikbaarheidsfonds: Parkeerresultaat (div.data Eerdere MJPB's)	-5.136
BR Onderhoud parkeergarage AC: Actualisatie onderhoud (Rb 15-05-2019 VZML-1 2019)	11
BR Onderhoud parkeergarage AC: Actualisatie onderhoud (Rb 19-12-2018 VZML-3 2018)	-337
BR Onderhoud parkeergarage Musis: Actualisatie onderhoud (Rb 15-05-2019 VZML-1 2019)	37
BR Onderhoud parkeergarage Musis: Actualisatie onderhoud (Rb 19-12-2018 VZML-3 2018)	-107
BR Onderhoud parkeergarage Rozet: Actualisatie onderhoud (Rb 15-05-2019 VZML-1 2019)	-59
BR Onderhoud parkeergarage Rozet: Omzetten voorziening naar reserve (Rb 19-12-2018 VZML-3 2018)	-69
BR Onderhoud vastgoed: Actualisatie onderhoud (Rb 15-05-2019 VZML-1 2019)	-9
BR Onderhoud vastgoed: Actualisatie onderhoud (Rb 19-12-2018 VZML-3 2018)	-235
BR Bereikbaarheidsfonds: Parkeerexploitatie (Rb 05-11-2019 MJPB 2020-2023)	56
Totaal toevoegingen	**-6.566**

Onttrekkingen	
BR Bereikbaarheidsfonds: Autobereikbaarheid (div.data Eerdere MJPB's)	5.950
BR Bereikbaarheidsfonds: Visie Binnenstad (Rb 15-05-2019 VZML-1 2019)	-100
BR Buitengewoon Beter: Actualisatie onderhoud (Rb 15-05-2019 VZML-1 2019)	1.544
BR groot onderh en verv openbare ruimte: Actualisatie onderhoud (Rb 15-05-2019 VZML-1 2019)	50
BR groot onderh en verv openbare ruimte: Autobereikbaarheid (div.data Eerdere MJPB's)	405
BR Onderhoud parkeergarage AC: Actualisatie onderhoud (Rb 15-05-2019 VZML-1 2019)	-378
BR Onderhoud parkeergarage AC: Actualisatie onderhoud (Rb 19-12-2018 VZML-3 2018)	538
BR Onderhoud parkeergarage Musis: Actualisatie onderhoud (Rb 15-05-2019 VZML-1 2019)	2
BR Onderhoud parkeergarage Musis: Actualisatie onderhoud (Rb 19-12-2018 VZML-3 2018)	16
BR Onderhoud parkeergarage Rozet: Actualisatie onderhoud (Rb 15-05-2019 VZML-1 2019)	267
BR Onderhoud parkeergarage Rozet: Actualisatie onderhoud (Rb 19-12-2018 VZML-3 2018)	7
BR Onderhoud vastgoed: Actualisatie onderhoud (Rb 15-05-2019 VZML-1 2019)	37
BR Onderhoud vastgoed: Actualisatie onderhoud (Rb 19-12-2018 VZML-3 2018)	141
BR Bereikbaarheidsfonds: Parkeren (Rb 05-11-2019 MJPB 2020-2023)	58
Totaal onttrekkingen	**8.537**
Totaal mutaties reserves	**1.971**

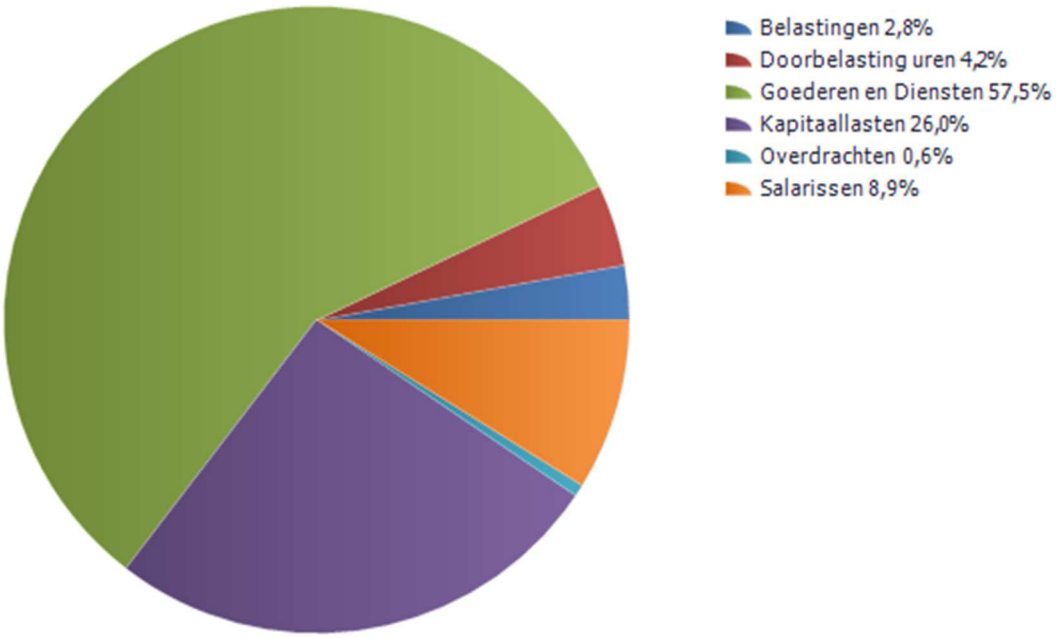
Lasten verdeeld naar producten en kostensoorten (exclusief wijkprogramma's)

Hieronder wordt meer inzicht gegeven uit welke onderdelen en kostensoorten het programma bestaat. Hierbij gaat het om de budgetten binnen dit stedelijke programma.
In de bijlage Overzicht onderdelen stad/wijk is de verdeling van de budgetten tussen stedelijke en wijkprogramma's weergegeven.

Lasten verdeeld naar producten

Lasten verdeeld naar kostensoorten

Zie de bijlage Toelichting overzicht kostensoorten voor een toelichting op deze grafiek.

Lasten verdeeld naar taakvelden (exclusief wijkprogramma's)

	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Meerjarenraming		
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Openbaar vervoer	-1.922	-1.472	-1.509	-1.013	-851	-847	-842
Parkeren	-6.698	-6.791	-7.586	-6.769	-7.100	-6.749	-7.261
Verkeer en vervoer	-11.772	-13.567	-14.551	-13.953	-12.812	-13.572	-13.958
Gerealiseerd resultaat	**-20.392**	**-21.830**	**-23.646**	**-21.735**	**-20.763**	**-21.168**	**-22.061**

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

GO Arnhem Nijmegen City Region

Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Provincie Gelderland;
- Rijkswaterstaat;
- Regio Arnhem-Nijmegen;
- Wijkplatforms en wijkteams;
- Gecontracteerde partijen.

In de paragraaf subsidies is een overzicht opgenomen van de partners die in 2020 een subsidie ontvangen.

Indicatoren

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht dienen te worden opgenomen in de begroting. Er zijn geen verplichte indicatoren voor dit programma. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente.
Bij dit programma zijn (nog) geen specifieke indicatoren behorend bij de doelstellingen benoemd.

Beleidskaders

- HOV-actieplan Arnhem 2019;
- De Arnhemse binnenstad 2015;
- Visie 'Ruimte voor beleving in de Arnhemse binnenstad';
- Omgevingsvisie Gelderland.

S03 Economie

Arnhem zet in op aandacht voor de bedrijvige, ondernemende en aantrekkelijke stad. Waar het voor ondernemers goed investeren is, voor de Arnhemmers goed wonen en werken is en waar samenwerking tussen ondernemers, kennisinstellingen en overheid moet zorgen voor een betere aansluiting tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt. Ook streven we naar een stad waar werkgevers en werknemers zich gehoord en bediend voelen in hun vraag naar goed opgeleide arbeidskrachten en passende arbeid, zodat steeds meer Arnhemmers de kans krijgen om mee te doen.

Dit programma omvat de volgende onderwerpen:

1. *Toekomstbestendiger vestigingsklimaat voor bedrijven en kennisinstellingen (dienstverlening aan ondernemers, aanbod werklocaties, goede bereikbaarheid, aantrekkelijk woon-en leefklimaat)*
2. *Aantrekkelijkere stad in en voor de regio (bruisende binnenstad, positioneren Arnhem voor bewoners en bezoekers, stimuleren herhaalbezoek, hoogwaardig voorzieningenniveau, creatieve industrie)*
3. *Human Capital (voldoende en gekwalificeerd personeel aanwezig)*
4. *Arnhem energiestad (innovatieve kennis- en werklocaties, stimuleren energie-innovaties, groeiende energiecluster, human Capital, positionering en communicatie).*

Ambitie

De volgende ambitie staat in dit programma centraal:

Vol energie zetten wij in op een aantrekkelijk woon-, werk- en leefklimaat om maximale werkgelegenheid in Arnhem en de regio te creëren, waarbij iedereen zijn talenten benut

We willen Arnhem op de kaart zetten als aantrekkelijke stad voor inwoners, studenten en bezoekers, waar bedrijven zich uitgenodigd voelen, kansen zien en investeren, waar partners samen meerwaarde creëren, passend bij de ambities van Arnhem. We zetten in op verschillende soorten werkgelegenheid en op bedrijven met een duurzaam en innovatief karakter. Mooie werklocaties en clusters nodigen nieuwe bedrijven uit om zich in Arnhem te vestigen, met nieuwe werkgelegenheid tot gevolg. Arnhem als Energy Hotspot versterken zien wij als een belangrijke kans en uitdaging. Met de Bruisende Binnenstad, het vele groen in de stad, de verbinding met de Veluwe en de regio, de historie (Herdenkingstoerisme), het kunst- en culturele aanbod en de vele evenementen hebben we een aantrekkelijk toeristisch en recreatief aanbod. We zetten in op de versterking van de samenwerking van bedrijven en kennisinstellingen rondom Human Capital, zodat we samen met het bedrijfsleven en onderwijsinstellingen kunnen anticiperen op wat de maatschappij 'straks' nodig heeft. Met citymarketing profileren we ons aan de hand van de Arnhemse kernwaarden, ons DNA en onze identiteit.

Wat willen we bereiken

Hieronder wordt aan de hand van een aantal doelstellingen aangegeven wat we willen bereiken.

Toekomstbestendiger vestigingsklimaat voor bedrijven en kennisinstellingen

Vanuit de gemeente zijn we ondersteunend aan bedrijven en instellingen om hen zoveel mogelijk te laten groeien in werkgelegenheid. Om groei en creativiteit te ondersteunen en te versnellen, benutten we de kracht van sterke Arnhemse clusters, bestaande competenties en uitstekende werk- en kennislocaties. Hierbij nemen de clusters energie, zakelijke dienstverlening en zorg een belangrijke positie in. Hierbij ligt de focus op energie. Voor cross-overs op met name het innovatieve gebied ligt een belangrijke link met de creatieve sector in de stad.
In dit netwerk heeft de Arnhemse binnenstad, met haar belangrijke basis voor werkgelegenheid en voorzieningen en de smeeroliefunctie van de creatieve sector, een speciale positie naast de andere werklocaties in de stad.

Aantrekkelijker stad in en voor de regio

Met een aantrekkelijke stad en regio zorgen we voor een sterk en competitief vestigingsklimaat voor (nieuwe) bewoners, studenten en bedrijven. Die aantrekkelijke stad zijn we door een hoogwaardig voorzieningenniveau op het gebied van sport, kunst en cultuur, door een bruisende binnenstad, door veel reuring in de stad en door een goede verbinding met de Veluwe en de omliggende omgeving. Daarmee zijn we ook positief in beeld voor toeristen en bezoekers. We positioneren Arnhem als stevig merk op grond van onze kernwaarden (ondernemend, creatief en groen) en door ons verleden levend te houden maken we verbinding met de toekomst.

Optimaler Human Capital aanwezig voor werkgevers

Aanwezigheid van voldoende en goed gekwalificeerd personeel - human capital - op het juiste moment is een cruciale randvoorwaarde voor een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor bedrijven. Vanwege diverse maatschappelijke, demografische en technologische ontwikkelingen is urgente aandacht noodzakelijk voor de balans tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt. In deze programmalijn wordt vooral ingezet op de versterking van de samenwerking van bedrijven en kennisinstellingen: samen met het bedrijfsleven en onderwijsinstellingen anticiperen op wat de maatschappij 'straks' nodig heeft, zodat we straks niet met een nog grotere mismatch zitten dan die er nu al is.

Arnhem beter op de kaart als energiestad

Voor Arnhem vormen de maatschappelijke opgaven op het gebied van energietransitie, duurzaamheid en circulaire economie niet alleen uitdagingen, maar ook economische kansen.

Met de programmalijn 'Arnhem beter op de kaart als energiestad' heeft de gemeente als doel het ontwikkelen van een groeiend en elkaar versterkend energiecluster voor de stad en de regio. Een sterker cluster zorgt voor grotere concurrentiekracht en een aantrekkelijk vestigingsklimaat.
Arnhem stimuleert onderlinge samenwerking, netwerkvorming, innovaties, vergroting van zichtbaarheid en lobby, acquisitie van nieuwe bedrijven, en de monitoring en ontwikkeling van diverse projecten. Daarbij nemen we soms als trekker zelf het initiatief en andere keren moedigen we vooral aan. Daarbij is ook het stimuleren van innovaties die de energietransitie versnellen en het aantrekken en opleiden van technisch talent voor de energiesector belangrijk voor onze stad.

Wat gaan we doen

Hieronder staat aangegeven welke inspanningen we leveren om de doelstellingen te bereiken.

Toekomstbestendiger vestigingsklimaat voor bedrijven en kennisinstellingen

Betere dienstverlening aan ondernemers

Bij het werken aan een betere dienstverlening voor ondernemers gaat het om het verbeteren van informatievoorziening voor nieuwe en bestaande bedrijven, om integrale dienstverlening zowel online als offline, om het bijeen brengen van ondernemers en het gericht acquireren en voeren van accountmanagement. Dit alles gebeurd onder de noemer Van Bedrijven Weten.

Voldoende aanbod en kwaliteit van werklocaties

Om lokale bedrijven voor de stad en/of regio te behouden en nieuwe bedrijven aan te trekken is het van belang dat er voldoende aanbod is aan werklocaties welke kwalitatief gezien ook aansluiten bij de vraag van ondernemers. We werken hieraan op drie thema's: fysiek/ruimtelijk, klimaat en duurzaamheid en sociaal-economisch.

Een betere bereikbaarheid van de stad

We steven een betere OV-bereikbaarheid van werklocaties na en stimuleren fietsverkeer/-gebruik op de werklocaties (zowel woon-werkverkeer als werkgerelateerde verkeersbewegingen). Ook hier is aandacht voor stimuleren van duurzaam vervoer. Ook parkeren (van personenwagens en vrachtwagens) vraagt aandacht op werklocaties.

Aantrekkelijk woon- en leefklimaat

Voldoende woningen voor (potentiële) werkgevers en werknemers zijn van belang willen bedrijven zich in deze regio vestigen en studenten na hun studie hier blijven. Dit betekent onder andere voldoende woningen voor studenten die in de stad studeren, woningen voor medewerkers en hun gezinnen, en werknemers die tijdelijk in Arnhem komen werken (expats). Daarnaast is het van belang dat het leefklimaat in Arnhem behouden blijft. Veel mensen komen in Arnhem wonen vanwege het aanbod van voorzieningen en de groene omgeving.

Aantrekkelijker stad in en voor de regio

Bruisende Binnenstad

We werken aan de transformatie van de binnenstad van place to buy naar place to meet. De binnenstad is een plek die naast winkelen ook een plek is om te ontmoeten, te wonen en te werken. Daarbij werken we aan de ruimtelijke kwaliteit met groen, zorgen we voor een gastvrije en bereikbare binnenstad en zetten we in op een creatieve en aantrekkelijke programmering.

Het winkelhart moet compacter zijn. Aan de randen van de binnenstad is ruimte voor een nieuw programma, zoals andere vormen van bedrijvigheid, wonen, en combinaties van wonen en werken. Met Nijmegen en de Provincie wordt samengewerkt in het kader van versterking van de centrumgemeenten; met het oog op complementariteit van beide steden (Investeringsagenda). Voor een aantrekkelijke binnenstad zijn bereikbaarheid, een goede openbaar vervoersverbinding en voldoende en goede parkeervoorzieningen belangrijke randvoorwaarden.

We zien als gevolg van de grote fysieke investeringen momentum ontstaan om door te pakken op diverse marktontwikkelingen en gezamenlijk te investeren in het functioneren van de binnenstad en de omliggende rand. Dit vraag veel energie van betrokken partijen en daarbij is samenwerking en een gedegen organisatiegraad en -vermogen onontbeerlijk. Die sterke organisatiegraad maakt dat initiatieven van stakeholders snel opgepakt en uitgevoerd kunnen worden in vitale coalities. Dat is een belangrijke voorwaarde om de beweging te kunnen maken van place to buy naar place to meet en de binnenstad te laten bruisen.

Arnhem positioneren voor bewoners en bezoekers

Het DNA van Arnhem staat, de verbindingen met de belangrijke stakeholders zijn gemaakt, de stad ziet het belang van samenwerken en marketing en zo zijn we klaar voor de volgende stap: het bouwen van een professionele citymarketing organisatie. Samen gaan we het verhaal van Arnhem 'laden'. Op maat voor de verschillende doelgroepen en altijd in het perspectief van het verhaal van binnenstad, stad en regio.

Stimuleren van herhaalbezoek, langer verblijf en meer besteding

De toeristische sector is een belangrijke sector voor de werkgelegenheid en voor bestedingen in de regio Arnhem. Er zijn drie speerpunten om herhaalbezoek, langer verblijf en meer bestedingen te stimuleren:

- Gastvrij Arnhem: Welkom in Arnhem!
- Veluwe op 1
- Herinneringstoerisme

Hoogwaardig voorzieningenniveau

Met evenementen creëren we economische en maatschappelijke spin-off (welzijn, plezier, ontmoeten, sport, gezondheid) en zetten we de Arnhemse kernwaarden en ons profiel op de kaart. We onderscheiden beeldbepalende, sfeerbepalende, springplank-, economische en sportevenementen voor zowel bezoekers als voor Arnhemmers.

Creatieve Industrie

Belangrijk is dat kunst en cultuur niet alleen ingevlogen worden, maar ook ter plaatse worden geproduceerd. Een stad van makers kenmerkt zich door een innovatief klimaat, direct persoonlijk contact en door ruimtelijke clustering van gelijksoortige bedrijvigheid in creatieve milieus. Dat bevordert ook crossovers met andere industrieën. Er wordt gezorgd dat Arnhem een gunstig woon- en werkklimaat voor kunstenaars en creatieve ondernemers heeft. Arnhem beschikt over de gehele keten (van educatie, productie en presentatie). Binnen de creatieve industrie neemt mode een bijzondere positie in.

Optimaler Human Capital aanwezig voor werkgevers

Regionale Human Capital Aanpak op kansrijke sectoren

We zoeken de samenwerking met gemeenten in de economische regio om te komen tot een regionale Human Capital Aanpak voor kansrijke sectoren. Inhoudelijk wordt gedacht aan het concept 'House of Skills' en het inzetten op een MKB-deal. Beoogd wordt om hiermee een bijdrage te leveren aan wendbaarheid van werknemers op de arbeidsmarkt (omscholing naar / skillsontwikkeling in kraptesectoren) en daarmee aan een optimaler human capital voor werkgevers (= meer en beter toegeruste werknemers). Waar relevant leggen we voor deze aanpak de verbinding naar de investeringsagenda met de provincie en inspanningen van The Economic Board.

Aantrekken en binden van studenten

Via samenwerkingsverband 'Arnhem studiestad' werken we aan het aantrekken en binden van studenten. Daarnaast dragen we via evenementen voor scholieren en studenten bij aan het interesseren van jongeren voor (een opleiding in) Arnhem. Het gaat hier bijvoorbeeld om evenementen om scholieren kennis te laten maken met het thema techniek en de opleidingen die Arnhem hierin te bieden heeft. Verder participeren we in een visievormingstraject met kennisinstellingen (onder andere HAN en Van Hall/Larenstein) op de kenniscampus in Presikhaaf.

Het bieden van faciliteiten en een gebundelde kennisinfrastructuur voor het adequaat opleiden van studenten en professionals in de energiesector

Vanuit het energiecluster in (regio) Arnhem zetten wij in op onderwijsinnovatie, praktijkgericht onderzoek en kennisontwikkeling in de driehoek van onderwijs, ondernemers en overheid.
Hier zijn onder andere de HAN, het centre of expertise SEECE, KIEMR en energiegerelateerde bedrijvigheid in de regio bij betrokken. Er liggen relaties met de Hotspot Energy aanpak en de wijkgerichte energietransitie / aardgasvrije wijken vanuit NEMIA. Waar relevant leggen we de verbinding met de investeringsagenda met de provincie en inspanningen vanuit The Economic Board.

Arnhem beter op de kaart als energiestad

Het creëren van inspirerende en innovatieve energiegerelateerde kennis- en werklocaties

De focus ligt op de drie energie hotspots in de stad, te weten Industriepark Kleefse Waard (IPKW), Arnhems Buiten (de Brink en HES) en kenniscampus HAN/Van Hall Larenstein. Voor alle locaties geldt dat zal worden ingezet op het vergroten van bereikbaarheid en ruimtelijke kwaliteit waar werkgevers, werknemers en studenten graag verblijven en zich uitgedaagd voelen.

Innovatie stimuleren

Als gemeente kunnen we een bijdrage leveren aan het stimuleren van innovatie op het gebied van (duurzame) energie. De gemeente kan met het co-financieren van haalbaarheidsstudies en procesgeld bijdragen aan de voorbereiding in de vroege of experimenteerfase van innovaties. We richten ons vooral op het stimuleren van projecten op een drietal Arnhemse energie-innovaties: waterstof- en brandstoftechnologie, batterij- en laadinfratechnologie en ICT/smartgrids.

Bouwen aan een groeiend energie ecosysteem

Als gemeente spannen we ons in om een dynamisch en groeiend energiecluster te realiseren waarin ondernemers, onderwijs en overheid samenwerken en waar verschillende spelers in het netwerk elkaar snel weten te vinden. We steunen en faciliteren samenwerkingsinitiatieven, netwerkorganisaties en bijeenkomsten op het gebied van energie. Ook zetten we in op acquisitie van bedrijven die passen binnen dit ecosysteem. Dit doen we samen met partners uit het energienetwerk.

Betere (inter)nationale positionering van Arnhem als energiestad

In onze communicatie en lobby over de kracht van het Arnhemse energiecluster, richten we ons op bedrijven, investeerders, (inter)nationale beleidsmakers, politici en kennisinstellingen. We werken samen met partners als The Economic Board, Stichting KIEMT en provincie Gelderland aan een structurele communicatie over wat Arnhem te bieden heeft en bouwen ons landelijk netwerk uit.

Wat mag het kosten

Overzicht lasten en baten (exclusief wijkprogramma's)

Zie bijlage Begrippenlijst voor een toelichting op onderstaande tabellen.

Bedragen x € 1.000

	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Meerjarenraming		
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Middelen							
Lasten	-6.541	-5.975	-6.254	-5.676	-5.656	-5.653	-5.649
Baten	887	947	939	983	983	983	983
Saldo lasten en baten	***-5.654***	***-5.028***	***-5.315***	***-4.693***	***-4.673***	***-4.670***	***-4.666***
Toevoegingen aan reserves	-462	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	593	120	355	115	100	100	100
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***131***	***120***	***355***	***115***	***100***	***100***	***100***
Gerealiseerd resultaat	**-5.523**	**-4.908**	**-4.960**	**-4.578**	**-4.573**	**-4.570**	**-4.566**

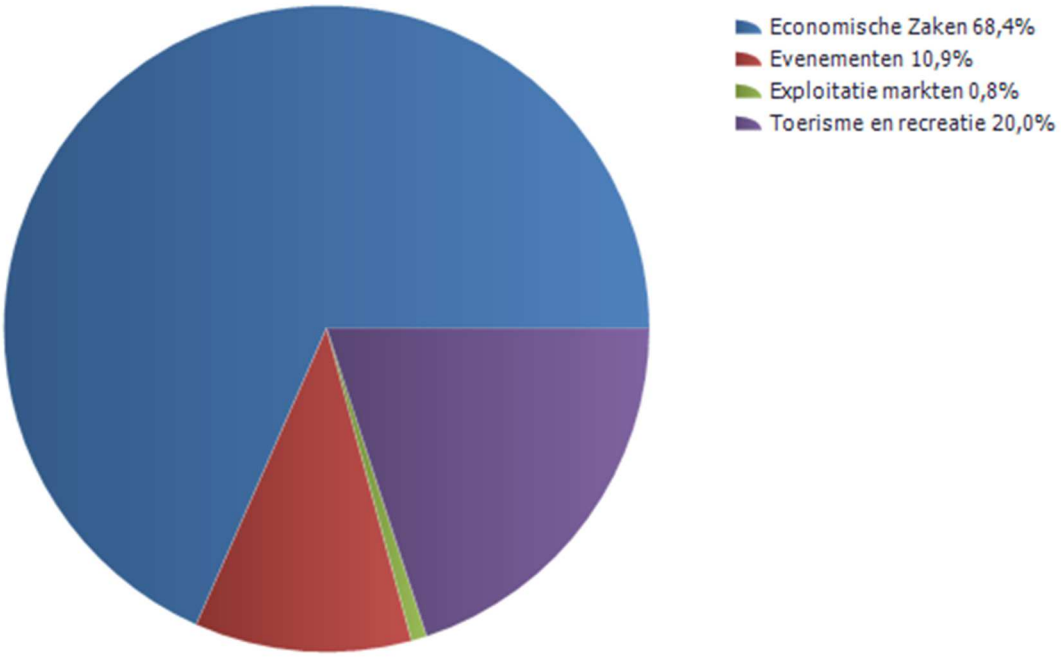
Toelichting financiële mutaties

Toelichting mutaties 2020 t.o.v. 2019	**Bedrag**
Bedragen x € 1.000	
Lasten	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen	
MJPB 2020-2023 Actual bestaande kapit	7
Bestaand beleid	
75 jaar Slag om Arnhem	150
Bridge to Liberation Experience	75
Mogelijk maken markt langs Jansbeek	250
Subsidie World Statues	90
Overig	6
Totaal lasten	**578**
Baten	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen	
MJPB 2020-2023 Legesverordening 2020	44
Totaal baten	**44**
Toevoegingen	
	0
Totaal toevoegingen	**0**
Onttrekkingen	
AR Algemene reserve: Extra middelen accountmanager (Rb 13-11-2017 MJPB 2018-2021)	100
BR Evenementen: European Company Games 2021 (Rb 29-05-2017 VZML-2 2017)	15
Totaal onttrekkingen	**115**
Totaal mutaties reserves	**115**

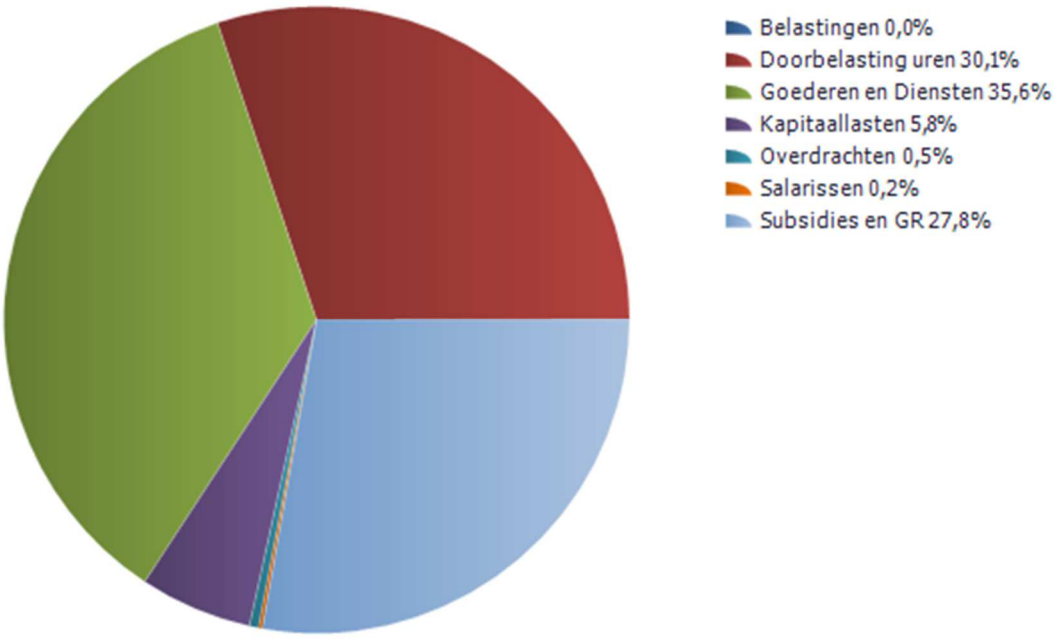
Lasten verdeeld naar producten en kostensoorten (exclusief wijkprogramma's)

Hieronder wordt meer inzicht gegeven uit welke onderdelen en kostensoorten het programma bestaat. Hierbij gaat het om de budgetten binnen dit stedelijke programma.
In de bijlage Overzicht onderdelen stad/wijk is de verdeling van de budgetten tussen stedelijke en wijkprogramma's weergegeven.

Lasten verdeeld naar producten

Lasten verdeeld naar kostensoorten

Zie de bijlage Toelichting overzicht kostensoorten voor een toelichting op deze grafiek.

Lasten verdeeld naar taakvelden (exclusief wijkprogramma's)

	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Meerjarenraming		
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Arnhem promotie	-2.586	-2.316	-2.594	-2.269	-2.252	-2.253	-2.252
Bedrijfsloket en -regelingen	-201	-339	-339	-89	-89	-89	-89
Economische ontwikkeling	-3.743	-3.321	-3.321	-3.318	-3.315	-3.311	-3.308
Sportbeleid en activering	-10	0	0	0	0	0	0
Gerealiseerd resultaat	**-6.541**	**-5.975**	**-6.254**	**-5.676**	**-5.656**	**-5.653**	**-5.649**

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Facility Point
GO Arnhem Nijmegen City Region
Euregio RijnWaal
B.V. Recreatiemaatschappij Rivierengebied

Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Economic Board regio Arnhem Nijmegen;
- Ondernemers Kontact Arnhem (OKA);
- Platform Binnenstad Arnhem (PBA);
- Stichting Arnhemse bedrijventerreinen (StAB);
- Industriepark Kleefse Waard (IPKW);
- Overige werklocaties;
- OostNL;
- Provincie;
- VNO NCW;
- Onderwijs- en kennisinstellingen; HAN - Van Hall Larenstein, ROC Rijn IJssel;
- Stichting Kiemt;
- Stichting Made in Arnhem (Citymarketing);
- Stichting Ondernemersfonds Arnhem;
- Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen (het voormalige RBT KAN).

In de paragraaf subsidies is een overzicht opgenomen van de partners die in 2020 een subsidie ontvangen.

Indicatoren

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht dienen te worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren voor dit programma, met een vergelijking tussen Arnhem en het landelijk gemiddelde, zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente.

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Demografische druk	2019	58,1	69,8	De som van het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar (%).	CBS - Bevolkingsstatistiek
Banen	2018	954,3	774	Het aantal banen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.	LISA
Vestigingen	2018	144,1	145,9	Het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.	LISA
Functiemenging	2018	58,2	52,8	De functiemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen (%).	LISA

Hieronder zijn de specifieke indicatoren behorend bij de doelstellingen in dit programma opgenomen.

- Arnhem Energiestad: aantal vestigingen en banen in de sector energie.

Beleidskaders

- Economische Koers Arnhem (2016);
- Investeringsagenda Arnhem-Nijmegen (2016);
- Evenementenbeleid (2015);
- Detailhandelsvisie (2016);
- Mise-en place - de Arnhemse Horecavisie (2016);
- Arnhem, stad op de kaart in internationaal perspectief/Beleidskader voor internationaal beleid tot 2020 (2016);
- New Energy made in Arnhem (2015);
- Standplaatsenbeleid (2015);
- Bereikbaarheidsvisie (2017).

S04 Onderwijs

Onderwijs stelt Arnhemmers in staat om zich te ontwikkelen, om een plek te vinden in de maatschappij en om werk te vinden. Onderwijs speelt een belangrijke rol bij het bieden van betere kansen voor alle inwoners. Kansengelijkheid neemt toe als kinderen al op jonge leeftijd optimale mogelijkheden krijgen om zich te ontwikkelen en daarbij passende ondersteuning krijgen. Stevige samenwerking is nodig met partners uit het onderwijs, ondernemers en jeugd(hulp)organisaties. Een voorbeeld van samenwerking is de Maatschappelijk Educatieve Agenda; hierin zijn ambities opgenomen die door het brede onderwijsveld (onderwijs, voorschoolse voorzieningen, kinderopvang) en gemeente zijn onderschreven en worden uitgevoerd.

Samen met partners zorgen we ervoor dat peuters straks goed starten op school, door het onderwijsachterstandenbeleid (onder andere voor- en vroegschoolse educatie) en het ontwikkelrecht (alle peuters moeten naar de peuteropvang kunnen). Dat jongeren niet voortijdig school verlaten, een plek vinden op de arbeidsmarkt en de juiste (zorg)ondersteuning wordt geboden. Dat volwassenen zich blijven ontwikkelen (volwasseneducatie) en laaggeletterdheid afneemt. En het onderwijs wordt geboden in een goed en passend gebouw.

Hiermee zorgen we ervoor dat alle kinderen en jongeren in Arnhem de kans krijgen om op te groeien tot wendbare en weerbare burgers die mee kunnen doen in een steeds sneller veranderende wereld.

Ambitie

De volgende ambitie staat in dit programma centraal:

Arnhemmers met dezelfde talenten hebben dezelfde kansen

Alle kinderen in Arnhem kunnen het onderwijs volgen dat past bij hun mogelijkheden en talenten. Passend onderwijs is op ieder niveau beschikbaar, te beginnen bij de kinderopvang en het peuterspeelzaalwerk. Kinderen maken een goede start en hebben daar hun leven lang profijt van. Preventieve maatregelen worden ontwikkeld en ingezet om schooluitval te voorkomen en jongeren een goede aansluiting te bieden op de arbeidsmarkt.

Wat willen we bereiken

Hieronder wordt aan de hand van een aantal doelstellingen aangegeven wat we willen bereiken.

Een goede startpositie op school

Investeringen in de eerste levensjaren van een kind zijn cruciaal voor de verdere ontwikkeling.
Kinderen met een achterstand worden zo vroeg mogelijk gesignaleerd en goed voorbereid op het reguliere onderwijs. Dit gebeurt in de voorschoolse periode in de peuterspeelzalen en de kinderopvang. Als kinderen onverhoopt toch met een achterstand aan het onderwijs beginnen, wordt extra ondersteuning geboden om de onderwijskansen van deze kinderen te vergroten. Zo kent Arnhem twee locaties in de stad waar de mogelijkheid is voor asielzoekerskinderen en kinderen van arbeidsmigranten om onderwijs te volgen. Op meerdere scholen zijn er taalschakelklassen. Daarnaast kent Arnhem een Zomer- en Weekendschool.

Kansen voor de toekomst

We willen schooluitval verder terugbrengen. We ondersteunen en financieren initiatieven die gericht zijn op het voorkomen van schooluitval en passend (alternatief) schoolaanbod. Bewustwording is daarbij ook belangrijk, bijvoorbeeld schoolziekteverzuim als signaal van mogelijke schooluitval.
Voor jongeren in kwetsbare posities ontwikkelen we een sluitende aanpak tot 27 jaar. Voor volwassenen pakken we laaggeletterdheid aan. Jongeren worden eigentijds en betekenisvol opgeleid voor de arbeidsmarkt van morgen en als burgers die bijdragen aan de maatschappij. Via de Citydeal Kennismaken bieden we jongeren bijvoorbeeld innovatief onderwijs middenin de maatschappij aan en benutten we de kennis van studenten bij het oplossen van maatschappelijke problemen. We zetten in op een goede aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt, zodat jongeren het beste uit zich zelf kunnen halen.

Wat gaan we doen

Hieronder staat aangegeven welke inspanningen we leveren om de doelstellingen te bereiken:

Een goede startpositie op school

Doorontwikkeling passende kinderopvang, ontwikkelrecht en onderwijsachterstandenbeleid (OAB)

Voor VVE (Voor- en vroegschoolse educatie) en het ontwikkelrecht zijn de voorbereidingen in 2019 gestart voor de verdere uitbreiding van uren in 2020. We lopen hiermee voor op landelijke ontwikkelingen. Speerpunten voor komende jaren zijn dat nog meer peuters gebruik maken van het ontwikkelrecht en de kwaliteit van de opvang verder wordt versterkt.
Met Passende Kinderopvang werken we aan inclusieve kinderopvang in de stad. Een stad waar kinderen met een ondersteuningsbehoefte niet naar een specialistisch kinderdagverblijf gaan, maar in hun eigen wijk naar een reguliere kinderopvang kunnen en de specialistische ondersteuning daar wordt geboden.
Onderwijsachterstandenbeleid op de scholen wordt uitgebreid, in 2020 starten we met een aangepaste verdeling van de OAB-middelen over de scholen en gaan we van 12 naar 25 OAB-scholen.

Aansluiting passend onderwijs en jeugdhulp

Ieder kind heeft recht op een passende plek in het onderwijs. Sommige kinderen hebben hier extra ondersteuning en zorg bij nodig. Samen met scholen, samenwerkingsverbanden en Sociale wijkteams spannen we ons in om het grijze gebied tussen ondersteuning op school en jeugdhulp te verkleinen. Hiervoor maken we afspraken met betrokken partijen. Ook ontwikkelen we samen met partners een nieuwe werkwijze voor dyslexiezorg. Zodat kinderen die moeite hebben met lezen en spellen zo jong mogelijk ondersteuning op school krijgen. Daarnaast wordt de inzet van een onafhankelijke poortwachter voorbereid. Hiermee verwachten we dat het aantal kinderen dat dyslexiezorg nodig heeft zal dalen.

Goede toekomstbestendige (onderwijs)huisvesting

Na bestuurlijke vaststelling van het Integraal HuisvestingsPlan voor het basisonderwijs, is in 2018 de fase van uitvoering begonnen. De projecten bevinden zich in verschillende fasen. De inzet op onderwijshuisvesting draagt optimaal bij aan kwalitatief goed en toekomstgericht onderwijs.

Kansen voor de toekomst

Ontwikkelen van integrale aanpak kwetsbare jongeren tot 27 jaar

Jongeren in een kwetsbare positie willen we zo optimaal mogelijk begeleiden naar zelfstandigheid. We bieden de ondersteuning die nodig is, ondersteuning die niet begint of eindigt bij het 18e levensjaar.
Zo ontwikkelen we bijvoorbeeld met partners een doorlopende lijn van school naar werk voor deze jongeren en ontwikkelen we een intensieve maatwerkaanpak werkloze jongeren om hen toe te leiden naar school of werk.

Stimuleren onderwijsvernieuwing (onder andere voor jongeren waarvoor systeem niet passend is)

We stimuleren en ondersteunen vernieuwende aanpakken voor jongeren die uitvallen uit het reguliere schoolsysteem. Doel is deze jongeren 'binnenboord' te houden en instrumenten te ontwikkelen voor het reguliere onderwijs om hen passend onderwijs te bieden.

Wat mag het kosten

Overzicht lasten en baten (exclusief wijkprogramma's)

Zie bijlage Begrippenlijst voor een toelichting op onderstaande tabellen.

Bedragen x € 1.000

	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Meerjarenraming		
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Middelen							
Lasten	-18.748	-17.457	-18.189	-17.935	-19.257	-20.933	-21.254
Baten	3.410	3.623	2.345	3.045	2.795	2.345	2.345
Saldo lasten en baten	***-15.338***	***-13.835***	***-15.843***	***-14.890***	***-16.461***	***-18.587***	***-18.909***
Toevoegingen aan reserves	-17.379	-6.879	-8.635	-7.753	-7.782	-6.986	-7.141
Onttrekkingen aan reserves	9.024	6.376	7.844	6.299	7.366	7.960	8.144
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-8.355***	***-503***	***-792***	***-1.454***	***-416***	***974***	***1.002***
Gerealiseerd resultaat	**-23.692**	**-14.338**	**-16.635**	**-16.344**	**-16.877**	**-17.614**	**-17.906**

Toelichting financiële mutaties

Toelichting mutaties 2020 t.o.v. 2019	**Bedrag**
Bedragen x € 1.000	
Lasten	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen	
MJPB 2020-2023 1. Vastgoed Afr begr. Kap.last MIP 19-22	22
MJPB 2020-2023 1. Vastgoed kap.last activeringen 2018	-1
MJPB 2020-2023 9. Onderwijs Afr. begr. Kaplst MIP 18-22	1.355
MJPB 2020-2023 9. Onderwijs kap.last activeringen 2018	-41
MJPB 2020-2023 9. Onderwijs kap.last. MIP 19-23	-836
MJPB 2020-2023 Actual bestaande kapit	1
MJPB 2020-2023 DU Verhoging taalniveau statushouders	-183
MJPB 2020-2023 Temporiseren invest. onderwijshuisvest.	45
Bestaand beleid	
Actualisering beheer vastgoed	226
Kapitaallasten toekomstige investeringen	-1.195
Incidentele overheveling niet bestede middelen 2018 Laaggeletterdheid	110
Incidentele overheveling niet bestede middelen 2018 Voortijdig schoolverlaten	600
Taakstelling beheer Vastgoed van R9 naar R4 (Rb. 26-09-18)	150
Overig	1
Totaal lasten	**254**
Baten	
Bestaand beleid	
Taakstelling opbrengst onderwijsgebouwen	700
Totaal baten	**700**

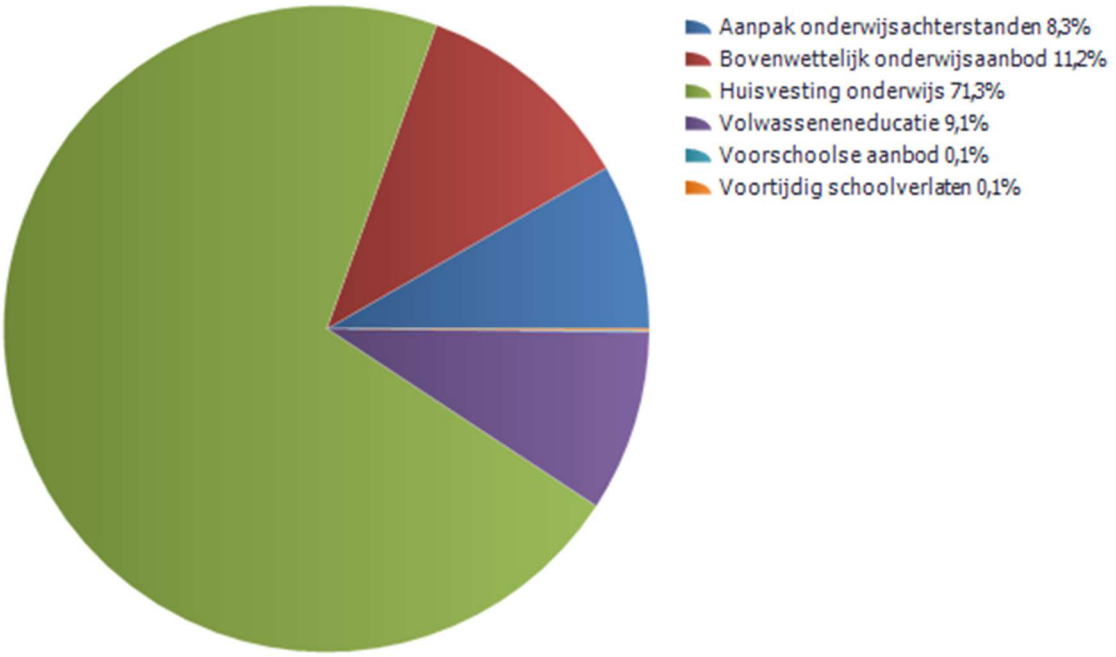
Toevoegingen	
BR Onderhoud vastgoed: Actualisatie onderhoud (Rb 15-05-2019 VZML-1 2019)	-305
BR Onderhoud vastgoed: Actualisatie onderhoud (Rb 19-12-2018 VZML-3 2018)	-316
BR onderwijs kapitaallasten: (div.data Eerdere MJPB's)	-5.374
BR onderwijs kapitaallasten: Corr aframen op L57 (Rb 15-05-2019 VZML-1 2019)	-64
BR onderwijs kapitaallasten: Corr dubbele aframing kaplt desinv (Rb 19-12-2018 VZML-3 2018)	92
BR onderwijs kapitaallasten: Saldo (ver)huur Olympustr/Quadraam (Rb 15-05-2019 VZML-1 2019)	-164
BR onderwijs kapitaallasten: Vrijval VVE (Rb 15-05-2019 VZML-1 2019)	-1.000
BR onderwijs overig: Verzelfstandiging Domein en herbouw De Kringloop (Admin 2018)	-199
BR onderwijs kapitaallasten: Onderwijs (Rb 05-11-2019 MJPB 2020-2023)	-423
Totaal toevoegingen	**-7.753**

Onttrekkingen	
BR Onderhoud vastgoed: Actualisatie onderhoud (Rb 15-05-2019 VZML-1 2019)	46
BR Onderhoud vastgoed: Actualisatie onderhoud (Rb 19-12-2018 VZML-3 2018)	201
BR onderwijs kapitaallasten: (div.data Eerdere MJPB's)	5.891
BR onderwijs overig: Campus Schuytgraaf (Admin 2018)	161
Totaal onttrekkingen	**6.299**
Totaal mutaties reserves	**-1.454**

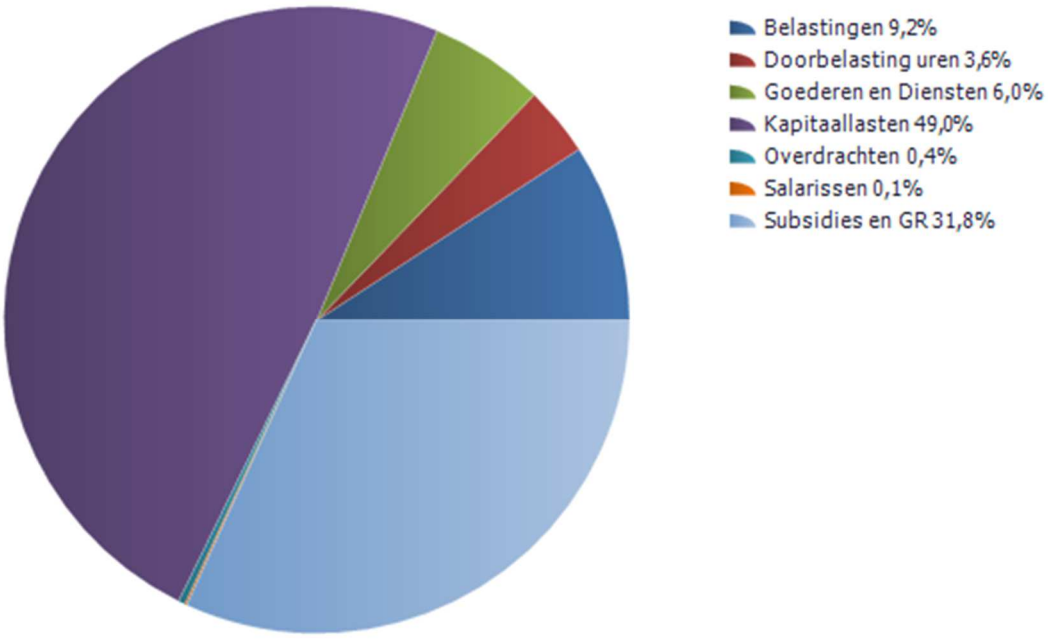
Lasten verdeeld naar producten en kostensoorten (exclusief wijkprogramma's)

Hieronder wordt meer inzicht gegeven uit welke onderdelen en kostensoorten het programma bestaat. Hierbij gaat het om de budgetten binnen dit stedelijke programma.
In de bijlage Overzicht onderdelen stad/wijk is de verdeling van de budgetten tussen stedelijke en wijkprogramma's weergegeven.

Lasten verdeeld naar producten

Lasten verdeeld naar kostensoorten

Zie de bijlage Toelichting overzicht kostensoorten voor een toelichting op deze grafiek.

Lasten verdeeld naar taakvelden (exclusief wijkprogramma's)

	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Meerjarenraming		
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-6.307	-4.943	-5.724	-5.148	-4.959	-4.957	-4.962
Onderwijshuisvesting	-12.441	-12.514	-12.465	-12.787	-14.298	-15.976	-16.292
Gerealiseerd resultaat	**-18.748**	**-17.457**	**-18.189**	**-17.935**	**-19.257**	**-20.933**	**-21.254**

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland

Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Op alle gebieden wordt nauw samengewerkt met besturen en medewerkers van onderwijs (primair onderwijs (PO), voortgezet onderwijs (VO), (voortgezet) speciaal onderwijs (V)SO, middelbaar beroepsonderwijs (MBO) en hoger beroepsonderwijs (HBO, voorschoolse voorzieningen, kinderopvang, maatschappelijke partners en sociaal ondernemers.
In de uitvoering worden maatschappelijke partners betrokken.

In de paragraaf subsidies is een overzicht opgenomen van de partners die in 2020 een subsidie ontvangen.

Indicatoren

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht dienen te worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren voor dit programma, met een vergelijking tussen Arnhem en het landelijk gemiddelde, zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente.

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO)	2018	3	1,9	Het percentage van het totaal aantal leerlingen (12 - 23 jaar) dat voortijdig, dat wil zeggen zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat (%). De cijfers van DUO hebben betrekking op schooljaren. De periodeaanduiding "2017" staat voor schooljaar "2017/2018".	Ingrado
Absoluut verzuim	2018	1,09	1,91	Het aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school, per 1.000 inwoners lft. 5-18 jaar. De cijfers van Ingrado hebben betrekking op schooljaren. De periodeaanduiding "2017" staat voor schooljaar "2016/2017".	Ingrado
Relatief verzuim	2018	26,39	23,28	Het aantal leerplichtigen dat wel staat ingeschreven op een school, maar ongeoorloofd afwezig is, per 1.000 inwoners lft. 5-18 jaar. De cijfers van Ingrado hebben betrekking op schooljaren. De periodeaanduiding "2017" staat voor schooljaar "2016/2017".	Ingrado

Bij dit programma zijn (nog) geen specifieke indicatoren behorend bij de doelstellingen benoemd.

Beleidskaders

Reguliere peuterspeelzalen

- Subsidieregeling Voorschools Aanbod Arnhem.

Aanpak onderwijsachterstanden

- Subsidieregeling Voorschools Aanbod Arnhem.

Bovenwettelijk onderwijsaanbod en voorzieningen

- Raadsvoorstel en -besluit Verzelfstandiging Natuurcentrum Arnhem.

Voorzien in zorgstructuren voor het onderwijs

- Raadsbesluit van 30 mei 2012 om gemeentelijke leerplichttaken regionaal uit te voeren;
- Raadsbesluit van 26 mei 2014 om RMC-taken / Team VSV onder te brengen bij het RBL;
- Raadsbesluit van 6 november 2017 wijziging MGR sociaal domein.

Volwasseneneducatie

- Regionaal educatieplan Midden-Gelderland 2015 - 2017.

Onderwijshuisvesting

- Integraal huisvestingsplan primair onderwijs Arnhem 2017-2026.

S05 Cultuur

Arnhem is een creatieve en levendige stad met een gevarieerd aanbod aan (top)cultuur en evenementen. Het is een stad van makers die zich kenmerkt door een innovatief klimaat. Daarin wordt blijvend geïnvesteerd. Arnhem wil hierbij de identiteit en eigenheid versterken, zowel landelijk als regionaal. Daarbij moet cultuur verbindend en inclusief zijn en alle lagen van de Arnhemse samenleving verbinden en verrijken.
Regionaal wordt samengewerkt in 025-verband. Cultuurhistorie zoals Market Garden en het Arnhemse erfgoed speelt hierbij een grote rol.
Dit programma omvat de onderdelen cultuur en erfgoed.

Ambitie

De volgende ambities staan in dit programma centraal:

Kunst en cultuur verlevendigt de stad en verbindt Arnhemmers met elkaar

Cultuur prikkelt de verbeelding en zet aan tot denken. Steden met een creatief klimaat en een divers cultureel aanbod doen het economisch beter en zijn aantrekkelijker om te wonen, werken en verblijven. We blijven de ontwikkeling en vernieuwing van ons culturele aanbod en de vele makers in de stad stimuleren, proberen meer mensen in aanraking te brengen met kunst en cultuur en er voor te zorgen dat meer mensen gaan participeren. Dat staat centraal in de cultuurnota Stroom en de tussentijdse evaluatie Arnhem Stroomt Door. We hebben aandacht voor cultuur(voorzieningen) in de wijk en voor de regionale samenwerking in het kader van ons gezamenlijk cultuurprofiel 025 Arnhem Nijmegen, samen met Nijmegen, provincie Gelderland en beide cultuurnetwerken CNA en CNN. De cultuurprofielen van 15 regio's dienen als één van de onderdelen voor een nieuw landelijk cultuurbeleid vanaf 2021. Op 11 juni 2019 heeft de minister haar uitgangspunten voor 2021 - 2024 gepresenteerd. Hierin wordt onder andere ingezet op vernieuwing en verbreding van de landelijke culturele basisinfrastructuur door ruimte voor andere disciplines, zoals mode, beeldende kunst en urban arts, verbetering van de beloning voor makers (fair practice code) en cultuureducatie en -participatie. De doelstellingen uit ons cultuurbeleid zijn nog steeds relevant. Om goed aan te sluiten bij de landelijke uitgangspunten en de samenwerking in 025 bereiden we wel een korte actualisatie van Stroom voor.

Erfgoed levert een bijdrage aan een aantrekkelijke stad om in te wonen, te werken, te winkelen en te recreëren.

Het Arnhem van nu is het resultaat van een lange ontwikkelingsgeschiedenis. Deze geschiedenis is dagelijks en vrijwel overal te ervaren en bepaalt voor een belangrijk deel het aanzien van de stad. Het aanwezige erfgoed is in meerdere opzichten betekenisvol en waardevol. In cultuurhistorisch opzicht weerspiegelt het erfgoed de geschiedenis van de stad. Dit erfgoed is niet reproduceerbaar en van onvervangbare waarde. Erfgoed vertegenwoordigt daarnaast identiteitswaarde. Het karakter van een buurt of stad maakt dat mensen zich er thuis of mee verbonden voelen. Vaak gaat dat om plekken en/of gebouwen, maar ook de verhalen die hierbij horen en eigen belevingen zorgen hiervoor. Erfgoed is ook van belang voor de stadseconomie. Het historische karakter van de binnenstad is een belangrijke basis voor het aantrekkelijke winkel- en verblijfsklimaat. Bezoek aan de binnenstad leidt tot bestedingen. Monumentale parken worden intensief gebruikt en trekken mensen en bedrijven aan die zich graag in de buurt van zo'n park willen vestigen. Erfgoed draagt kortom bij aan een aantrekkelijk klimaat voor bewoners, ondernemers en bezoekers van de stad.
Het is de ambitie om goede erfgoedzorg, behalve door bescherming van cultuurhistorisch waardevolle objecten, vooral ook vorm te geven door kennisoverdracht, enthousiasmering en behoud door ontwikkeling. Dit om de cultuurhistorische factor een zichtbare en samenhangende rol te geven in stedelijke ontwikkeling.

Wat willen we bereiken

Hieronder wordt aan de hand van een aantal doelstellingen aangegeven wat we willen bereiken.

Verbreding van cultuurbereik en participatie

Cultuur is van en voor iedereen. We streven ernaar de toegankelijkheid en bereikbaarheid van kunst en cultuur in de breedte te vergroten en daarmee actieve en passieve cultuurdeelname te stimuleren. Dit komt de persoonlijke ontwikkeling van mensen ten goede, maar is ook voor de ontwikkeling van de lokale en regionale samenleving belangrijk.

Versterking van de culturele infrastructuur

Arnhem onderscheidt zich van andere steden door een complete keten educatie-productie-presentatie in nagenoeg alle kunstvormen. Daarin blijven we investeren. Dit is een belangrijke randvoorwaarde voor de doorstroming en vernieuwing van talent, van amateur tot professional.

Profilering en vitalisering van het culturele klimaat

We zetten in op het versterken en behouden van de toppositie die Arnhem heeft als cultuur- en creatieve stad en dragen zo bij aan werkgelegenheid, innovatie en een aantrekkelijk vestigings- en woonklimaat. Daarbij is ook onze rol, positie en samenwerking in de brede regio van belang.

Beschermen, herbestemmen en zichtbaar maken van cultuurhistorisch erfgoed

Het Arnhemse erfgoedbeleid richt zich op behoud en versterking van cultuurhistorische waarden en helpt hiermee bij te dragen aan een aantrekkelijke stad om in te wonen, te werken, te winkelen en te recreëren. Dit wordt bereikt door:

- Cultuurhistorie als inspiratiebron op te nemen in ontwerpopgaven en gebiedsprocessen, hier vorm aan te geven in (ruimtelijke) plannen en projecten waardoor cultuurhistorie zichtbaar en beleefbaar wordt gemaakt. Een voorbeeld is Kamp Koningsweg Noord waarvoor het militair verleden een belangrijk uitgangspunt is.
- (Her-)bestemming van cultuurhistorisch erfgoed, door dit erfgoed een duurzame bestemming te geven en daardoor voor de stad te behouden. Te denken valt aan de Eusebiuskerk. De restauratie is mede bekostigd door rijkssubsidie en bij de verlening hiervan speelden herbestemmingsplannen een belangrijke rol. Als 'huiskamer' van de stad is een gerestaureerde Eusebiuskerk klaar voor de toekomst. Andere voorbeelden zijn de transformaties van de Lutherse kerk (Spoorwegstraat) en de Ambachtsschool (Boulevard Heuvelink) naar respectievelijk een horecagelegenheid en wooncomplex.
- Het cultuurhistorische erfgoed duurzaam te beschermen, waar de kwetsbaarheid dit noodzakelijk maakt, bijvoorbeeld door plantoetsing en vergunningverlening. Te denken valt hierbij aan de restauratie van het Bio-Herstellingsoord en renovaties van wederopbouwarchitectuur.
- Kennis over het Arnhemse erfgoed toegankelijk te maken en daarmee het publieksbereik en draagvlak voor het behoud van cultuurhistorische erfgoed te vergroten, bijvoorbeeld door advisering, erfgoedpublicaties, organiseren van lezingen en tentoonstellingen en het vullen van Planon, een extern te raadplegen monumentendatabase.

Wat gaan we doen

Hieronder staat aangegeven welke inspanningen we leveren om de doelstellingen te bereiken.

Verbreding van cultuurbereik en participatie

Cultuur is van en voor iedereen

We blijven samen met partners uitvoering geven aan het Convenant Cultuureducatie Primair Onderwijs met ondersteuning door het landelijke programma Cultuureducatie met Kwaliteit en bezien ook hoe we dit kunnen verbreden naar het secundair onderwijs. We maken gebruik van de landelijke regeling combinatiefunctionarissen om deelname aan cultuur voor iedereen mogelijk te maken en cultuuraanbieders duurzaam te versterken. Activiteiten in de wijken van onder andere Rozet worden afgestemd met de teams Leefomgeving.

Versterking van de culturele infrastructuur

Stimulering van het makersklimaat en van nieuwe verbindingen, ook met andere domeinen

Arnhem is een stad van makers waar talent zich kan ontwikkelen, kan doorgroeien en professionaliseren. Arnhem kent een subsidiegebouw dat zowel laagdrempelig is als groei stimuleert, en we zorgen voor voldoende voorzieningen (podia en presentatiemogelijkheden) en randvoorwaarden als ateliers, repetitieruimte en regelgeving. Daar hoort bij dat we ondernemerschap en professionalisering zoveel mogelijk stimuleren. Daartoe is Schakel 025 opgericht: een platform dat het culturele veld in de volle breedte ondersteunt en verbindt door het delen van kennis over de beroepspraktijk. Dit wordt de komende tijd verder ontwikkeld, ook in 025-verband.

Zorg voor voldoende ateliers, oefenruimtes en presentatiemogelijkheden in de stad

De culturele en creatieve sector is van grote toegevoegde waarde voor onze stad. De werkgelegenheid in de sector groeit, waardoor de wachtlijsten voor huisvesting oplopen. Het tijdelijke aanbod neemt tegelijkertijd af, en de groei van nieuw aanbod vlakt af. We geven samen met partners in de stad uitvoering aan de aanbevelingen van het in het voorjaar van 2019 uitgevoerde onderzoek naar de huisvestingssituatie van culturele en creatieve sector.

Profilering en vitalisering van het culturele klimaat

Toekomstbestendige huisvesting van Museum Arnhem, onze rijksgezelschappen Oostpool en Introdans en het Stadstheater

Toekomstbestendige huisvesting en nauwere samenwerking van onze belangrijke culturele instellingen is van groot belang, zodat zij kunnen inspelen op de veranderende samenleving en zo relevant blijven voor hun bestaande en toekomstige publiek. De aanbesteding van Museum Arnhem is geslaagd. Naar verwachting start de bouw begin 2020, is het gebouw eind 2021 klaar en zal het museum haar deuren begin 2022 openen. De partners van de Lauwersgracht Alliantie, Introdans, Toneelgroep Oostpool en het Stadstheater werken samen met de gemeente en de provincie Gelderland aan de haalbaarheid van mogelijke toekomstbestendige oplossingen voor de huisvestingsproblematiek van de cultuurpartners. Naast de door de partners voorgestelde samenwoonvariant worden ook stand alone-varianten en andere combinaties onderzocht. Daarnaast worden de ruimtelijke aspecten, met daarbij de mogelijke gevolgen in het gebied, onderzocht. In het najaar wordt een voorstel voor het vervolg aan de raad voorgelegd.

Versterking van de (samenwerking in de) cultuurregio 025 Arnhem Nijmegen

In het kader van het cultuurprofiel 025 Arnhem Nijmegen wordt door de drie overheden en beide cultuurnetwerken gewerkt aan gezamenlijke proeftuinprojecten, mede als opmaat naar het nieuw landelijk cultuurbeleid vanaf 2021. Tevens wordt verder invulling gegeven aan deze samenwerking en zal deze in de vorm van een lichte structuur verder worden geborgd. Daarbij wordt ook gekeken naar bestaande verbanden, zoals de verdere ontwikkeling van de Regio Arnhem-Nijmegen, en hoe daarop het beste aan te sluiten.

Beschermen, herbestemmen en zichtbaar maken van cultuurhistorisch erfgoed

Bescherming en herbestemming van cultuurhistorisch erfgoed.

Bescherming van cultuurhistorisch erfgoed maakt deel uit van het dagelijkse werk en wordt doorlopend vormgegeven door vergunningverlening en kennisoverdracht, het leveren van bijdragen aan bestemmingsplannen en deelname in projectgroepen ter voorbereiding op de Omgevingswet. Herbestemmingen worden eveneens afgewogen binnen het kader van de vergunningverlening, met oog voor kansen die deze kunnen bieden. Inspanningen vinden ook plaats om archeologie van de Tweede Wereldoorlog binnen toetsingskaders onder te brengen.

Zichtbaar en beleefbaar maken van erfgoed

- Erfgoed wordt waar mogelijk zichtbaar en beleefbaar gemaakt in de stad.
- In projecten gaan wij ontwikkelkansen in projecten agenderen, stakeholders enthousiasmeren en kennis overdragen. Projecten waar dit speelt of op korte termijn kan gaan spelen zijn Meinerswijk fase 2, het Cobercoterrein en De Hes.
- In 2020 wordt aan UNESCO het nominatiedossier voor de Limes aangeboden, met als doel deze aan te laten wijzen als werelderfgoed. Castellum Meinerswijk maakt hier deel van uit en aan de projectorganisatie die de voordracht voorbereidt, wordt ambtelijke ondersteuning gegeven.
- De historische kelders worden momenteel niet geëxploiteerd en extensief benut. Samen met Museum Arnhem en Rozet wordt een externe verkenning uitgevoerd naar mogelijke functie-scenario's voor de kelders.
- Er wordt Arnhems vondstmateriaal voor archeologische tentoonstellingen geleverd. Concreet voorbeeld is een tentoonstelling over sieraden in Apeldoorn (CODA).
- De Open Monumenten Dag wordt ondersteund, onder meer door het geven van rondleidingen en ambtelijk advies.

Ontsluiting van kennis over erfgoed

- Planon, de monumentendatabase die raadpleegbaar is voor monumenten- en andere erfgoedgegevens, wordt verder gevuld met informatie.
- Ondersteuning van Stichting Monuscript die jaarlijks boeken uitbrengt in de Arnhemse Monumenten Reeks.
- In oktober verschijnt er een gemeentelijk boek over de historie van het Duivelshuis. Rapporten van de archeologische onderzoeken in Hoogstede-Klingelbeek en Schuytgraaf komen ook gereed. Hieraan zijn lezingen gekoppeld. Ook het organiseren van lezingen vormt een doorlopend proces.

Regisseren en uitvoeren van archeologisch onderzoek en archeologisch depotbeheer

- De herinrichting van de Nieuwstraat-Oostzijde wordt archeologisch begeleid en vervolgonderzoek wordt geregisseerd. Meerdere projecten bevinden zich nog in een vroeg stadium van ontwikkeling, maar kunnen qua uitvoering en regie actueel worden. Het borgen van archeologisch onderzoek vindt plaats door advisering/vergunningverlening.
- In Schuytgraaf veld 1 wordt een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd naar de Romeinse Limesweg.
- Naar de kwaliteit van het Romeinse grafveld in Schuytgraaf wordt een monitoringsonderzoek uitgevoerd.
- Depotbeheer: er wordt verder gewerkt aan het digitaliseren van vondstgegevens met het oog op ontsluiting van het depot.

Regioadvisering archeologie

De gemeente Arnhem werkt met zeven omliggende gemeenten samen in regionaal verband. De regio-archeoloog adviseert de gemeenten doorlopend over het meenemen van archeologie in ruimtelijke ontwikkelingen en het beleefbaar maken ervan, formuleert beleid en toetst rapporten en overige adviesdocumenten. De regio-archeologie wordt gefinancierd door de omliggende gemeenten en provinciale subsidie.

Wat mag het kosten

Overzicht lasten en baten (exclusief wijkprogramma's)

Zie bijlage Begrippenlijst voor een toelichting op onderstaande tabellen.

Bedragen x € 1.000

	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Meerjarenraming		
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Middelen							
Lasten	-30.752	-31.143	-33.276	-31.395	-31.806	-32.948	-34.477
Baten	6.226	6.020	6.042	6.042	6.409	6.427	6.427
Saldo lasten en baten	***-24.526***	***-25.124***	***-27.235***	***-25.353***	***-25.397***	***-26.521***	***-28.051***
Toevoegingen aan reserves	-3.120	-1.219	-2.042	-1.191	-1.233	-1.509	-1.543
Onttrekkingen aan reserves	451	88	1.541	770	832	826	822
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-2.669***	***-1.131***	***-501***	***-421***	***-401***	***-683***	***-722***
Gerealiseerd resultaat	**-27.195**	**-26.255**	**-27.736**	**-25.774**	**-25.798**	**-27.204**	**-28.772**

Toelichting financiële mutaties

Bedragen x € 1.000

Toelichting mutaties 2020 t.o.v. 2019	**Bedrag**
Lasten	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen	
MJPB 2020-2023 Kapitaallastenmutaties	947
MJPB 2020-2023 Gelders Archief	100
MJPB 2020-2023 Vrijv. 3 jrschijv. kap.last. Museum Arnh	600
Bestaand beleid	
Actualisatie beheer vastgoed	208
Actualisatie onderhoud vastgoed	537
Bezuiniging	87
Kapitaallasten MIP	-870
Incidentele overheveling niet bestede middelen 2018 Cultuur (Rb. 19-12-18)	50
Incidentele overheveling niet bestede middelen 2018 Eusebius (Rb. 19-12-18)	250
Overig	-28
Totaal lasten	**1.881**
Baten	
Totaal baten	**0**

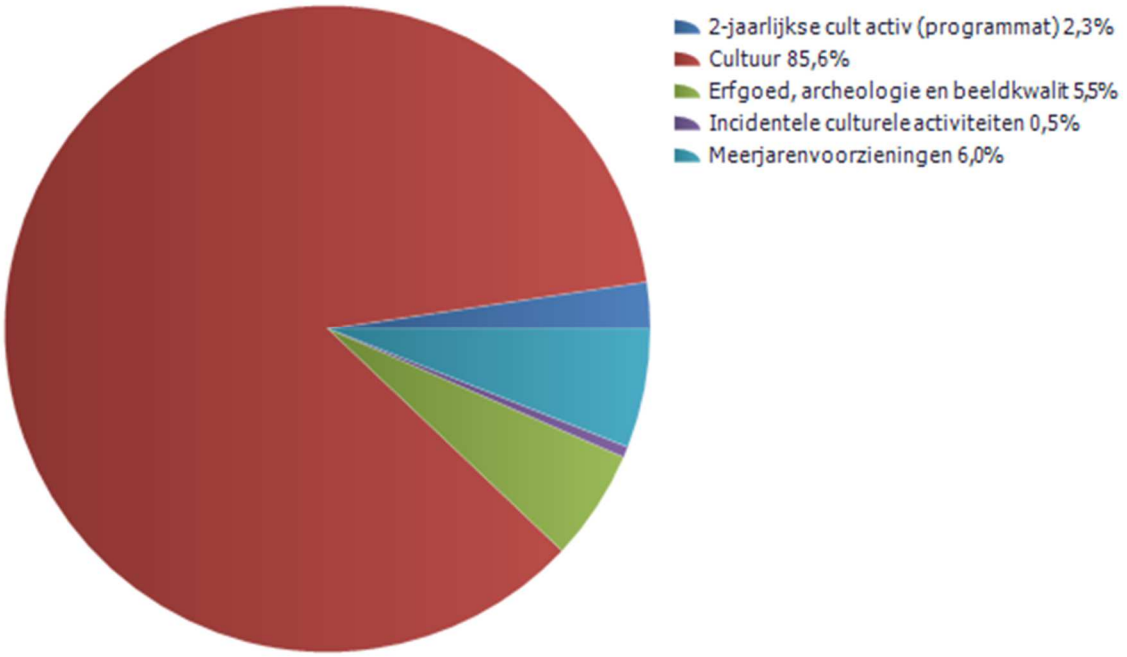
Toevoegingen	
AR Algemene reserve: Activering en actualisering MIP (Rb 30-05-2016 VZML-1 2016)	-135
AR Algemene reserve: Verzelfstandiging MSSA (Rb 29-06-2015)	-40
BR Cultureel vastgoed: Actualisatie kapitaallasten (div.data Eerdere MJPB's)	-102
BR Cultureel vastgoed: Corr dubbele aframing kaplt desinv (Rb 19-12-2018 VZML-3 2018)	2
BR Onderhoud vastgoed: Actualisatie onderhoud (Rb 15-05-2019 VZML-1 2019)	-87
BR Onderhoud vastgoed: Actualisatie onderhoud (Rb 19-12-2018 VZML-3 2018)	-738
BR Cultureel vastgoed: Cultuur (Rb 05-11-2019 MJPB 2020-2023)	-85
BR Cultureel vastgoed: Cultuur verrek BR Cultur Vastgoed (Rb 05-11-2019 MJPB 2020-2023)	-6
Totaal toevoegingen	**-1.191**

Onttrekkingen	
AR Algemene reserve: Scholing ouderen op het gebied van ICT (Rb 06-11-2015 MJPB 2016-2019)	50
BR Cultureel vastgoed: MSSA, Focus, Musis, Museum Arnhem (div.data Eerdere MJPB's)	312
BR Onderhoud vastgoed: Actualisatie onderhoud (Rb 15-05-2019 VZML-1 2019)	146
BR Onderhoud vastgoed: Actualisatie onderhoud (Rb 19-12-2018 VZML-3 2018)	262
Totaal onttrekkingen	**770**
Totaal mutaties reserves	**-421**

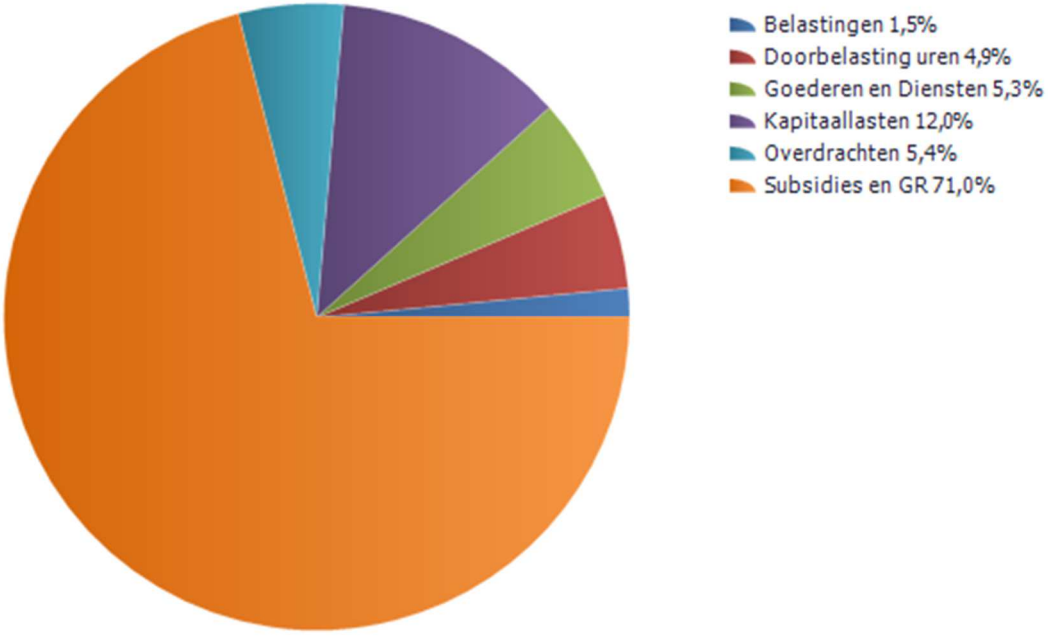
Lasten verdeeld naar producten en kostensoorten (exclusief wijkprogramma's)

Hieronder wordt meer inzicht gegeven uit welke onderdelen en kostensoorten het programma bestaat. Hierbij gaat het om de budgetten binnen dit stedelijke programma.
In de bijlage Overzicht onderdelen stad/wijk is de verdeling van de budgetten tussen stedelijke en wijkprogramma's weergegeven.

Lasten verdeeld naar producten

Lasten verdeeld naar kostensoorten

Zie de bijlage Toelichting overzicht kostensoorten voor een toelichting op deze grafiek.

Lasten verdeeld naar taakvelden (exclusief wijkprogramma's)

	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Meerjarenraming		
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Cultpresent, cultproduct, cultpartic	-23.794	-24.846	-26.408	-24.922	-24.910	-26.104	-27.639
Cultureel erfgoed	-2.003	-1.564	-1.863	-1.570	-1.625	-1.573	-1.568
Media	-480	-118	-668	-668	-668	-668	-668
Musea	-4.475	-4.615	-4.336	-4.235	-4.602	-4.602	-4.602
Gerealiseerd resultaat	**-30.752**	**-31.143**	**-33.276**	**-31.395**	**-31.806**	**-32.948**	**-34.477**

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Regionaal Historisch Centrum Gelders Archief

Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Cultuur

De culturele basis- en meerjarenvoorzieningen, het culturele middensegment en makers tot aan de amateurkunstverenigingen.

Erfgoed

- Provincie Gelderland;
- Rozet;
- Museum Arnhem;
- Stichting Monuscript;
- Stichting Open Monumenten Dag;
- Archeologische Werkgemeenschap voor Nederland (AWN), afdeling 17;
- deelnemende gemeenten regio-archeologie (Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Westervoort, Zevenaar).

In de paragraaf subsidies is een overzicht opgenomen van de partners die in 2020 een subsidie ontvangen.

Indicatoren

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht dienen te worden opgenomen in de begroting. Er zijn geen verplichte indicatoren voor dit programma. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente.
Bij dit programma zijn (nog) geen specifieke indicatoren behorend bij de doelstellingen benoemd.

Beleidskaders

Cultuur

- Cultuurnota Stroom (2012);
- Tussentijdse evaluatie Arnhem Stroomt Door (2016);
- Cultuurprofiel 025 Arnhem Nijmegen;
- 'Een huis voor iedereen': huisvesting Lauwersgrachtalliantie.

Erfgoed

- Erfgoedagenda 2017-2019.

S06 Participatie en armoedebestrijding

Werk is een belangrijke vorm van meedoen in onze samenleving. Het zorgt voor bestaanszekerheid, het geeft eigenwaarde, het vergroot iemands sociale netwerk, samenredzaamheid en daarmee zelfredzaamheid. Werk draagt bij aan de integratie van kwetsbare groepen en is goed voor de sociale samenhang in onze stad.
Daarom is het cruciaal om meer Arnhemmers aan het werk te helpen. Het liefst betaald werk, want dat is het doel. Ligt dat buiten iemands bereik, dan komen andere vormen van werk in beeld.
Naast werk als participatiemiddel draagt dit ook bij aan het vergaren en vergroten van inkomen.
Inwoners met een te laag inkomen om zelfstandig van rond te komen, ontvangen compensatie op diverse manieren. Deze compensatie is bij voorkeur tijdelijk, al zal dat zeker niet in alle gevallen kunnen. Daarom zetten we vooral in op de aanpak 'Kansrijk Opgroeien' om kinderen die nu opgroeien in armoede een toekomstperspectief te bieden. In de verbinding armoede-schulden-zorg-werk zien we veel mogelijkheden om duurzaam bij te dragen aan het voorkomen en oplossen van armoedeproblematiek. Als het gaat om schulden willen we deze vooral voorkomen danwel vroegtijdig signaleren. Uiteraard blijven we inzetten op het vinden en bereiken van inwoners met schulden en hen met het best passende aanbod ondersteunen en zo snel mogelijk uit de schuldensituatie helpen.
Dit programma omvat de onderdelen participatie, bijstandsverstrekkingen, armoedebeleid en schulddienstverlening.

Ambitie

De volgende ambities staan in dit programma centraal:

Doorbraak naar werk

In 2023 hebben meer Arnhemmers betaald werk, zijn meer Arnhemmers (sociaal, economisch en financieel) zelfredzamer, is er meer passend werk voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt, volgt de gemeente Arnhem de landelijke trend qua uitstroom uit de bijstand en heeft de gemeente (samen met uitvoeringspartners) ten minste 500 Arnhemmers met een afstand tot de arbeidsmarkt uit de bijstand gekregen. Dit betekent het begin van een trendbreuk: vanaf 2023 komen we hiermee als stad in een andere positie.

Meer Arnhemmers zijn financieel zelfredzaam

Een belangrijk uitgangspunt is dat we willen dat zoveel mogelijk Arnhemmers zo zelfstandig mogelijk kunnen meedoen in de maatschappij. We streven ernaar dat zoveel mogelijk inwoners voldoende inkomen hebben om ten minste in de basisbehoeften te voorzien, deze inkomsten zo zelfstandig mogelijk verwerven en dat inkomsten en uitgaven in balans zijn. Rondkomen met weinig inkomen is vaak een kunst op zich en vraagt veel actie van inwoners. Hierin bieden we hen ondersteuning. Om te voorkomen dat inwoners in financiële problemen komen, zetten we met nadruk in op preventie en vroegsignalering, zodat ze minder langdurig gebruik hoeven te maken van armoederegelingen. Ook het tijdig vinden en bereiken van deze groep inwoners staat hoog op de agenda. Als er schulden zijn ontstaan is het doel die zo snel en effectief mogelijk op te lossen.

Wat willen we bereiken

Hieronder wordt aan de hand van een aantal doelstellingen aangegeven wat we willen bereiken.

Investeren in voorkomen

Wij willen voorkomen dat Arnhemmers afhankelijk worden van inkomensondersteuning. Wij denken dat betaald werk daar het beste middel voor is. Daarom versterken wij onze bemiddelingsaanpak aan de poort en intensiveren wij de ontwikkeling en inzet van preventieve aanpakken voor specifieke doelgroepen.

Dichtbij de Arnhemmer en integraal

Wij willen Arnhemmers die al lange tijd aan de kant staan en afhankelijk zijn van inkomensondersteuning activeren op weg naar werk. Daarom gaan wij actief op hen af en helpen wij hen (op maat) vanuit hun (integrale) leefsituatie bij het zetten van stappen naar werk.

Perspectief bieden

Wij willen Arnhemmers die een beroep doen op ondersteuning vanuit de Participatiewet zo snel mogelijk op weg naar werk helpen: 'aan het werk, tenzij...'. Daarom zetten wij in op de doorontwikkeling van de in de basis neergezette uitvoeringsstructuur van de Participatiewet, de hieruit voortvloeiende doelgroepenaanpak en een goed functionerende in-, door- en uitstroomketen.

Inclusief werk

Wij willen werkgevers motiveren om hun werk inclusiever te organiseren en een vruchtbare bodem van en voor inclusief werkgeverschap in onze stad en regio stimuleren. Daarom stimuleren wij sociaal ondernemerschap, zetten wij in op het lokaal, duurzaam en sociaal aanbesteden van onze gemeentelijke opdrachten, vragen wij onze ketenpartners om gezamenlijk (verder) te bouwen aan een brede werkgeversdienstverlening en voorzien wij een intensivering van de inzet van Participatiewet-instrumenten zoals loonkostensubsidie en jobcoaching.

Samen sterk

Wij willen de haalbaarheid en realiseerbaarheid van onze lokale doelen en ambities vergroten. Dit doen we door samen met de (verander)programma's Zorg Dichterbij, Meedoen in Arnhem en Vitale Economie meer samenhang en wisselwerking aan te brengen in de afzonderlijke inspanningen en op (boven)regionaal niveau rondom het arbeidsmarktbeleid verbinding en afstemming te zoeken, te vinden en te borgen met de belangen en agenda's van onze partners in het Regionaal Werkbedrijf en The Economic Board (werkgevers, werknemers, onderwijs en regiogemeenten). Ook streven wij naar een gezamenlijke positionering en lobby richting het Rijk.

Slim monitoren en sturen

Wij willen doen wat nodig is. Wij willen instroom voorkomen en uitstroom bevorderen, inwoners ondersteunen in hun arbeidsontwikkeling, hen naar vermogen (en loonwaarde) aan werk helpen of hen ondersteunen bij activering en participatie en hen tijdig en juist ondersteuning bieden bij vragen rondom inkomen, schulden en armoede. Wij willen ook weten wat werkt. Wij willen deze kerntaken binnen het domein Werk & Inkomen dan ook beter monitoren en er slimmer op bijsturen en handhaven. Daarom zetten wij in op een beweging van sturen op input naar sturen op (maatschappelijke) impact, toetsen wij onze inspanningen voortdurend op 'bedoeling' en 'eenvoud' en investeren wij, parallel aan de transformatie van het cluster Werk & Inkomen en het zorgdomein, in handhaving.

Meer ontwikkelkansen voor Arnhemse kinderen die opgroeien in armoede

Extra aandacht voor kinderen/jeugdigen die in armoede opgroeien is essentieel bij het bestrijden dan wel voorkomen van armoede in de toekomst. Daarom streven we ernaar dat ook Arnhemse kinderen en jeugdigen die in armoede opgroeien voldoende ontwikkelkansen hebben binnen onderwijs, gezin, in hun vrije tijd en op het gebied van gezondheid. Zodat zij zich kunnen ontwikkelen tot stabiele, zelfredzame inwoners. De ondersteuning richt zich op dat wat echt bijdraagt aan de ontwikkeling van deze kinderen.

Een toereikende inkomenssituatie en mogelijkheden tot meedoen voor inwoners in armoede

Zelfstandig financieel rondkomen kan alleen als de financiële basis op orde is. Dat betekent een inkomen dat voldoende is om de noodzakelijke kosten om van te leven te kunnen betalen, zonder geldstress en zonder dat hiervoor schulden gemaakt moeten worden. Door omstandigheden kan de financiële basis (tijdelijk) niet op orde zijn. Deze situatie mag geen reden zijn om niet mee te doen. Daarom zetten we ons ervoor in dat alle Arnhemmers die in armoede leven op alle leefdomeinen voldoende kunnen meedoen.

Een realistisch perspectief voor inwoners in langdurige armoede

Steeds meer Arnhemmers leven langdurig in armoede (4 jaar of langer). Langdurige armoede gaat vaak gepaard met problemen op diverse leefgebieden. Dit leidt tot een complexe situatie waar inwoners zelf moeilijk uitkomen. Hiervoor maken we gebruik van bestaand aanbod, maar ook ervaringen die landelijk zijn opgedaan.

Inkomen en uitgaven in balans: minder financiële problemen en problematische schulden bij inwoners

Armoede en schulden hangen sterk met elkaar samen. We willen bereiken dat meer Arnhemmers uit kunnen komen met hun inkomen; uitgaven hebben die in balans zijn met hun inkomsten. Alle inwoners die dat nodig hebben, krijgen de passende ondersteuning. We willen financiële problemen en problematische schulden zoveel mogelijk voorkomen of in een zo vroeg mogelijk stadium signaleren en aanpakken. Inwoners die te maken hebben met problematische schulden willen we zo snel en effectief mogelijk helpen.

Wat gaan we doen

Hieronder staat aangegeven welke inspanningen we leveren om de doelstellingen te bereiken.

Investeren in voorkomen

Doorontwikkelen sluitende aanpak jongeren in kwetsbare posities

Wij zetten in op een intensivering van Leerlingnetwerken VSO/ Pro, doorontwikkeling van Schakelpunt MBO1-2, herijking van de aanpak voortijdig schoolverlaten, het beter in beeld brengen van jongeren zonder startkwalificatie, een effectievere aansluiting van schulddienstverlening en een bij de doelgroep passende nazorg.

Herijken aanpak statushouders en nieuwkomers

Voorsorterend op de nieuwe Wet Inburgering herijken wij onze aanpak op statushouders en nieuwkomers. Wij benutten onze ervaringen van de afgelopen periode voor een verbeterde werkwijze.

Samenwerken met UWV, SVB en Justitie

Wij zetten in op het beperken van de instroom door outreachend samen te werken met UWV, SVB en Justitie bij Arnhemmers waarvoor het einde van de WW-uitkering, nabestaanden-uitkering of detentie nadert. Ook zijn deze partners belangrijke signaleerders van armoede- en schuldenproblematiek.

Dichtbij de Arnhemmer en integraal

Doorontwikkelen gebiedsagenda's

Samen met de teams Leefomgeving (en de Sociale wijkteams) formuleert het domein Werk & Inkomen gebiedsagenda's om de stedelijke opgave te vertalen naar prioritaire accenten per gebied/ wijk.

Transformatie Cluster Werk & Inkomen

Transformatie van het cluster Werk & Inkomen is nodig om als volwaardige ketenpartner te functioneren en de ambities te realiseren. Het gaat om: de Arnhemmer centraal stellen vanuit de breedte van zijn leefsituatie (meer contact, meer inzicht, meer aandacht); regie nemen op het bevorderen van de sociale, economische en financiële zelfredzaamheid; de Arnhemmer op weg naar werk te ondersteunen, te volgen en nazorg te bieden voor een duurzaam resultaat; methodisch en evidence-based werken.

Werken loont

De financiële situatie van inwoners met een klein inkomen is kwetsbaar. Er zijn gebeurtenissen waarvan we weten dat deze effect hebben op de financiële situatie van inwoners. In relatie tot de dienstverlening van de gemeente ontstaat financiële instabiliteit op 3 sleutelmomenten: bij de aanvraag van een uitkering, bij de stap naar deeltijdwerken en bij uitstroom uit de bijstand. Financiële instabiliteit vergroot het risico op schulden en leidt al snel tot nieuwe of toename van onzekerheden en problemen op andere leefgebieden (bijvoorbeeld welzijn). Hierdoor wordt ook de arbeidsmarktpositie verder verzwakt. Om de rust en de ruimte te hebben om te werken aan perspectief, is het bieden van financiële stabiliteit cruciaal. Financiële stabiliteit als basis waarop verder gebouwd kan worden! In het kader van 'Werken loont' gaan we onze dienstverlening rond de genoemde sleutelmomenten meer passend maken, gericht op het bieden van financiële stabiliteit. Uitgangspunten zijn een eenvoudig proces, zorgen voor een voorspelbaar inkomen en extra ondersteuning bij financieel beheer. Daarnaast verkennen wij mogelijkheden hoe we stappen naar werk ook zoveel mogelijk lonend kunnen laten zijn.

Perspectief bieden

Doorontwikkelen (Centrum voor) Activerend Werk

Wij zetten in op verbeteren van de kwaliteit (toewijzing, naleving en toetsing), verbeteren van de verbinding en samenwerking in de participatieketen, verbeteren en beter spreiden over de stad van het aanbod van activerend-werk-plekken en verbeteren van de financiële toekomstbestendigheid van activerend werk.

Doorontwikkelen Scalabor

Wij gaan door met de inzet op de beweging van sociale werkvoorziening naar arbeidsontwikkelbedrijf, van bolwerk naar netwerk en van hekkensluiter naar middenmoter.

Doorontwikkelen Werkgeversservicepunt Midden Gelderland

Wij zetten in op een versterking van de ketensamenwerking, een verbreding van de werkgeversdienstverlening en een evenwichtiger balans tussen vraag- en aanbodbenadering.

Doorontwikkelen Leerwerkloket Midden Gelderland

Wij zetten in op de positionering van het Leerwerkloket als 'Research & Development-platform' binnen onze lokale en regionale uitvoeringsstructuur van de Participatiewet.

Inclusief werk

Ondersteunen netwerk Inclusief Gelderland

Inclusieve werkgevers ontmoeten elkaar en ondersteunende organisaties tijdens speciaal voor dit doel georganiseerde netwerkbijeenkomsten. Doel van de bijeenkomsten is dat werkgevers (meer) arbeidsplaatsen bieden voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt, door inspiratie door werkgevers zelf, betere contacten met uitvoeringsorganisaties en mede-werkgevers ten behoeve van ketensamenwerking en kennisbevordering over wet- en regelgeving, stimuleringsmaatregelen en -instrumenten. Tevens is het netwerk bij uitstek een bron voor praktijksignalen ter verbetering van beleid en uitvoering. Arnhem ondersteunt en stimuleert verbindingen.

Herijken Social Return On Investment-aanpak

Het beleid en de uitvoering rondom Social Return On Investment wordt herijkt om het van grotere toegevoegde waarde te laten zijn voor de ambities en doelen van het programma Doorbraak Naar Werk.

Gemeente Arnhem als inclusieve werkgever

Wij willen minimaal voldoen aan onze banenafspraak en het passende werk voor de doelgroep verduurzamen. Wij doen mee aan 'Talenttraject: werken zonder te beperken'. Wij hebben een actief stagebeleid voor alle onderwijsniveaus en bieden werkervaringsplaatsen.

Samen sterk

Gezamenlijke lobby

Met onze partners in het Regionaal Werkbedrijf en Economic Board zoeken en borgen we afstemming en verbinding rondom het (boven)regionale arbeidsmarkt- en Human Capitalbeleid. We zetten in op een gezamenlijke positionering en lobby richting het Rijk.

Ontwikkelen en uitvoeren Strategische Agenda Arbeidsmarkt Midden Gelderland

Met onze partners in het Regionaal Werkbedrijf en de regiogemeenten werken wij aan een Strategische Agenda Arbeidsmarkt Midden Gelderland met een doorkijk van vijf jaar. Dit vertalen wij in een dynamische Uitvoeringsagenda Arbeidsmarkt Midden Gelderland. Voor de (versnelde) implementatie van de diverse actielijnen (zoals harmonisatie van werkwijzen, inrichten branchegerichte leerwerkketens, arbeidsmarkt periodieke ketenanalyse, werkzoekenden-werkgevers-ontmoetingen) leggen wij een verbinding met de landelijke regeling Perspectief op Werk.

Slim monitoren en sturen

Inrichten monitor programma Doorbraak Naar Werk

Wij willen de rechtmatigheid, rechtvaardigheid, doelmatigheid en doeltreffendheid van de gemeentelijke inzet in het kader van het programma Doorbraak Naar Werk goed volgen. Hiertoe ontwikkelen wij een monitor die ons in staat stelt om op verschillende niveaus (beleid, uitvoering) en vanuit verschillende perspectieven (kandidaatwerknemers, werkgevers, financieel, methodisch en organisatorisch) de resultaten van onze inspanningen te meten.

Doorontwikkelen Kritische Prestatie-indicatoren (KPI's)

Voor de genoemde verschillende niveaus en perspectieven worden daarbij passende KPI's ontwikkeld. In lijn met de gefaseerde ontwikkeling van de monitor worden de KPI's doorontwikkeld en aangescherpt.

Aanscherpen ketenregie

Vanuit de gemeentelijke klantrol maken wij afspraken over de kwaliteit en kwantiteit van te leveren diensten met de ketenpartners binnen de uitvoeringsstructuur van de Participatiewet (met name Centrum voor Activerend Werk, Scalabor en Werkgeversservicepunt). Onze sturing op de samenwerking binnen de in-, door- en uitstroomketen is nog onvoldoende. Dit gaan wij verbeteren.

Meer ontwikkelkansen voor Arnhemse kinderen die opgroeien in armoede

Doorontwikkelen wijkgerichte aanpak kinderarmoede 'Kansrijk opgroeien in Arnhem'

In alle wijken is 'Kansrijk Opgroeien', de Arnhemse wijkaanpak voor kinderen die in armoede opgroeien, concreet vormgegeven. Deze doorgaande lijn voor ondersteuning van de ontwikkeling van kinderen wordt verder ontwikkeld en versterkt: consultatiebureau, voorschoolse opvang, PO-school en een naschools programma. Daarnaast willen we de huidige stedelijke kindvoorzieningen zoals de GelrePas, de Schoolkostenregeling en de activiteiten van Stichting Leergeld sterker verbinden aan de wijkaanpak.

Een toereikende inkomenssituatie en mogelijkheden tot meedoen voor inwoners in armoede

Versterken inkomensondersteunende regelingen

Ons grootste streven is armoedesituaties en problematische schulden voorkomen. Voor inwoners bij wie dit nodig is, blijven we zorgdragen voor een laagdrempelig financieel vangnet. We zetten ons ervoor in dat alle inwoners die dit vangnet nodig hebben, hier ook gebruik van kunnen maken. We zorgen voor meer bekendheid (communicatie), werken aan preventie en waar mogelijk het vereenvoudigen van de toegang. Daarnaast onderzoeken we de mogelijkheden om de inkomensregelingen meer als maatwerk te kunnen inzetten.

Een realistisch perspectief voor inwoners in langdurige armoede

Versterken activerend armoedebeleid: bevordering van participatie en wegnemen van belemmeringen hiervoor

We verkennen een integrale werkwijze (multidisciplinair), waarin we de verbinding leggen tussen armoede, schulden, zorg en werk. Een werkwijze die moet leiden tot significante maatschappelijke (en financiële) effecten, namelijk een doorbraak van de forse en hardnekkige armoedeproblematiek in Arnhem.
Door deze samenhang ligt het voor de hand de inzet op armoede, schulden, zorg en werk met elkaar te verbinden.

Blijven inzetten op het terugdringen onnodige inzet beschermingsbewind

We blijven inzetten op landelijke agendering van het vraagstuk. Onder andere de invulling van het adviesrecht en de financieringssystematiek. Daarnaast richten we ons op het doorontwikkelen van de monitoring en het benutten van de gegevens. Specifiek voor Arnhem stellen we met enkele kantoren een samenwerkingsconvenant op, waarin we afspraken vastleggen over kwaliteit en samenwerking in het netwerk in het belang van de inwoners.

Arnhemse solidariteit en samenwerking in de stad versterken

We zetten ons actief in om de samenwerking in de stad bij de bestrijding van armoede en schulden te versterken. Zo spelen wij een inhoudelijke en adviserende rol bij het verder ontwikkelen van de Arnhemse Dialoog, met als kern het betrekken van het bedrijfsleven bij de aanpak van de problematiek. Ook kijken we naar de toekomst van de rol van het Armoedepact in het licht van het actuele beleid en beleidsvoornemens.

Inkomen en uitgaven in balans: minder financiële problemen en problematische schulden bij inwoners

Intensiveren van preventie; voorkomen van financiële problemen

We blijven ons inzetten op het vroegtijdig signaleren van financiële problemen en schulden. Dit doen we onder andere door het doorontwikkelen van Vroeg Eropaf, het opstellen van een preventie- en communicatieplan jongeren en schulden (samen met Dullertsstichting). Hierin speelt de inzet en doorontwikkeling van het JPF en de samenwerking met Rijn IJssel en Opr€cht als vindplaats een belangrijke rol. Om inwoners beter en sneller te vinden en bereiken maken we gebruik van ervaringsdeskundigen.
Daarnaast bekijken we de mogelijkheden tot een betere verbinding en inzet van de algemene voorzieningen.

Versterken activerende schulddienstverlening, hulp bij financiële problemen

Het blijft noodzakelijk om inwoners met problematische schulden zo goed mogelijk te bereiken en zo effectief mogelijk te helpen. Dit doen we onder andere door het Jongerenperspectieffonds, maar zeker ook door de reguliere schulddienstverlening. Hiervoor maken we nieuwe werkafspraken met de uitvoerders van de schulddienstverlening en met nadruk met de Sociale wijkteams. Het belang van inwoners staat hierbij voorop.

Wat mag het kosten

Overzicht lasten en baten (exclusief wijkprogramma's)

Zie bijlage Begrippenlijst voor een toelichting op onderstaande tabellen.

Bedragen x € 1.000

	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Meerjarenraming		
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Middelen							
Lasten	-170.100	-167.621	-169.252	-169.996	-167.054	-164.987	-162.507
Baten	113.318	109.467	109.511	110.722	111.957	111.957	111.957
Saldo lasten en baten	***-56.782***	***-58.154***	***-59.740***	***-59.273***	***-55.097***	***-53.031***	***-50.551***
Toevoegingen aan reserves	-9.281	-2.790	-2.790	-290	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	7.284	1.010	3.017	2.142	790	0	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-1.997***	***-1.780***	***227***	***1.852***	***790***	***0***	***0***
Gerealiseerd resultaat	**-58.780**	**-59.934**	**-59.513**	**-57.421**	**-54.307**	**-53.031**	**-50.551**

Toelichting financiële mutaties

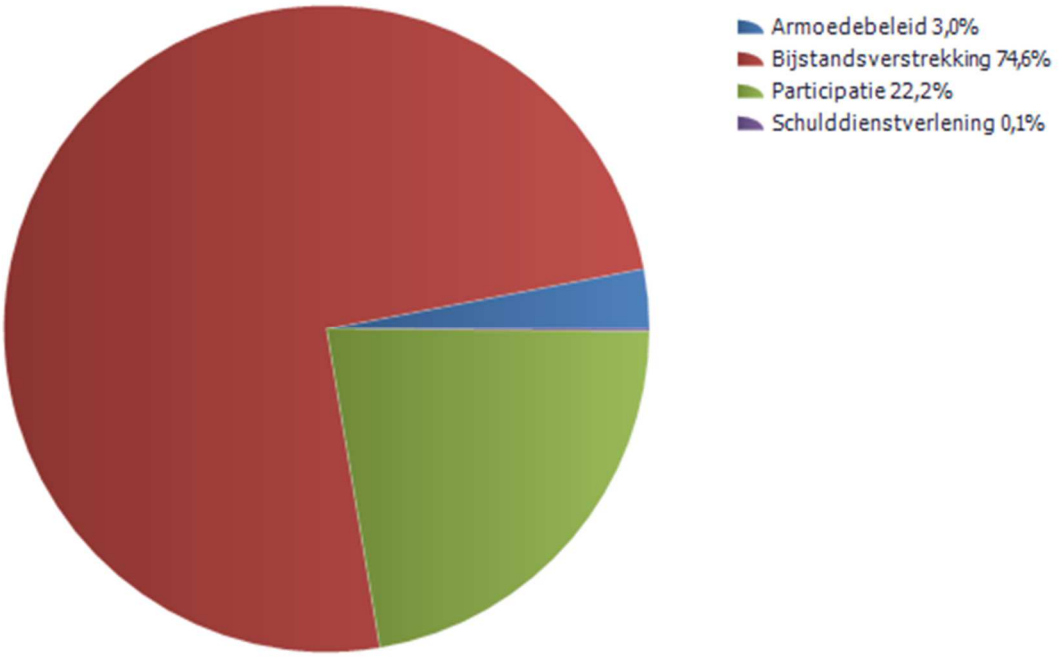
Toelichting mutaties 2020 t.o.v. 2019	**Bedrag**
Bedragen x € 1.000	
Lasten	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen	
MJPB 2020-2023 2. ICT Extra onderhoudsbudget	-11
MJPB 2020-2023 2. ICT kapitaallast activeringen 2018	-32
MJPB 2020-2023 Correctie extra Armoede	-312
MJPB 2020-2023 Investering modernisering GelrePas	-190
MJPB 2020-2023 Investering Nieuwkomers	-375
MJPB 2020-2023 Niet te realiseren taakstelling Beschermingsbewind	350
MJPB 2020-2023 PPN 20-23 Extra budget begeleider JongerenPerspectiefFonds (JPF)	-80
MJPB 2020-2023 PPN 20-23 Tekort Armoede incl compensatie uit reservering volumeontwikkeling uit MJPB 19-21	-11
MJPB 2020-2023 Prognose BUIG	680
MJPB 2020-2023 Transformatieopgave Werk & Inkomen	-2.416
MJPB 2020-2023 WSW op basis van meicirculaire	-59
Bestaand beleid	
Afloop bijdrage voor medewerkers Sociale werkvoorziening (conform kader MJPB 2019-2023)	1.237
Eenmalig WIF onttrekking ijn 2019	750
Effecten meerjarige prognose BUIG	-1.097
Incidentele overheveling niet bestede middelen 2018 Investeren naar Werk	120
Incidentele overheveling niet bestede middelen 2018 Project Arbeidsmarkt Periodieke Ketenanalyse	110
Incidentele overheveling niet bestede middelen 2018 Regionale middelen Werkbedrijf	215
Middelen Amendement Schulden (17A50) voorkomen in 2019 overgeheveld naar wijkprogramma's (Rb15-5-2019)	-90
Incidentele overheveling niet bestede middelen 2018 Statushouders	298
Overig	169
Totaal lasten	**-744**

Baten	
Bestaand beleid	
Effecten meerjarige prognose BUIG	1.255
Overig	-44
Totaal baten	**1.211**
Toevoegingen	
BR Taakmutaties gemeentefonds-overloop: DU Schulden en Armoede (Rb 14-11-2018 MJPB 2019-2022)	-290
Totaal toevoegingen	**-290**
Onttrekkingen	
AR Algemene reserve: Schulden voorkomen (Rb 13-11-2017 MJPB 2018-2021)	100
BR Noodfonds: Scalabor: Rendement (Rb 18-12-2017)	1.110
BR Taakmutaties gemeentefonds-overloop: Beschermingsbewind (Rb 05-11-2019 MJPB 2020-2023 + Rb 14-11-2018 MJPB 2019-2022)	932
Totaal onttrekkingen	**2.142**
Totaal mutaties reserves	**1.852**

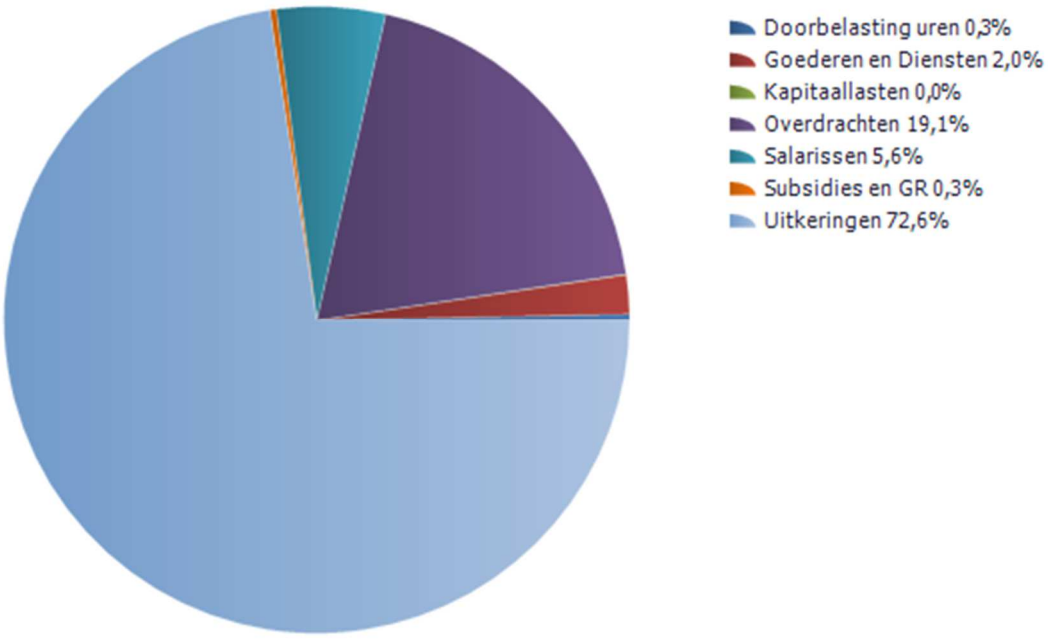
Lasten verdeeld naar producten en kostensoorten (exclusief wijkprogramma's)

Hieronder wordt meer inzicht gegeven uit welke onderdelen en kostensoorten het programma bestaat. Hierbij gaat het om de budgetten binnen dit stedelijke programma.
In de bijlage Overzicht onderdelen stad/wijk is de verdeling van de budgetten tussen stedelijke en wijkprogramma's weergegeven.

Lasten verdeeld naar producten

Lasten verdeeld naar kostensoorten

Zie de bijlage Toelichting overzicht kostensoorten voor een toelichting op deze grafiek.

Lasten verdeeld naar taakvelden (exclusief wijkprogramma's)

	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Meerjarenraming		
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Arbeidsparticipatie	-6.890	-2.306	-3.535	-5.241	-3.330	-3.324	-3.324
Begeleide participatie	-34.677	-33.834	-34.159	-32.656	-31.058	-29.543	-28.097
Inkomensregelingen	-124.334	-127.135	-127.378	-127.937	-128.496	-127.984	-126.950
Maatwerkdienstverlening volwassenen	-4.200	-4.346	-4.180	-4.162	-4.169	-4.136	-4.136
Gerealiseerd resultaat	**-170.100**	**-167.621**	**-169.252**	**-169.996**	**-167.054**	**-164.987**	**-162.507**

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Werkvoorziening Midden-Gelderland (Presikhaaf Bedrijven)
Scalabor B.V.
MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland

Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Participatie

- Werkgeversorganisaties;
- Werknemersorganisaties;
- Onderwijsorganisaties;
- Regionaal Werkbedrijf;
- Economic Board;
- Regiogemeenten;
- UWV;
- Stichting Inclusief Midden Gelderland;
- Inclusief Werkgeven MIdden Gelderland;
- Woningbouwcorporaties;
- Leerwerkloket Midden Gelderland;
- Werkgeversservicepunt Midden Gelderland;
- Scalabor;
- Centrum voor Activerend Werk;
- Stichting Sociale wijkteams Arnhem.

Armoede en schulddienstverlening:

- Dullertsstichting;
- Stichting Sociale wijkteams Arnhem;
- Stichting Rijnstad, Humanitas, SWOA;
- Uitvoerder Schulddienstverlening (na aanbesteding naam bekend);
- Stichting Leergeld en andere partners Armoedepact.

In de paragraaf subsidies is een overzicht opgenomen van de partners die in 2020 een subsidie ontvangen.

Indicatoren

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht dienen te worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren voor dit programma, met een vergelijking tussen Arnhem en het landelijk gemiddelde, zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente.

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Netto arbeidsparticipatie	2018	66,5	67,8	Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de (potentiële) beroepsbevolking.	CBS - Arbeidsdeelname
Bijstandsuitkeringen	2e halfjaar 2018	78,7	39	Het aantal personen met een bijstandsuitkering, per 1.000 inwoners.	CBS - Participatiewet
Aantal re-integratievoorzieningen	1e halfjaar 2018	7,2	30,5	Het aantal re-integratievoorzieningen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar	CBS - Participatiewet
Werkloze jongeren	2015	2,47	1,52	Het percentage werkeloze jongeren (16-22 jaar).	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel
Kinderen in uitkeringsgezin	2015	11,27	6,58	Het percentage kinderen tot 18 jaar dat in een gezin leeft dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen.	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel

Bij dit programma zijn (nog) geen specifieke indicatoren behorend bij de doelstellingen benoemd.

Beleidskaders

Participatie

- Programmaplan Doorbraak Naar Werk (2019).

Armoede en schulddienstverlening

- Doorontwikkeling Armoedeagenda en schulddienstverlening (2016).

S07 Zorg

We willen inwoners passende zorg en ondersteuning bieden, waardoor mensen zo zelfredzaam en zo zelfstandig mogelijk kunnen leven. Dit willen we realiseren door de zorg zoveel mogelijk dichtbij, binnen het eigen netwerk, in de eigen wijk aan te bieden. Dit programma omvat de onderdelen: WMO, jeugdzorg, doelgroepenvervoer, Sociale wijkteams en beschermd wonen.

Ambitie

De volgende ambities staan in dit programma centraal:

Meer volwassenen ontvangen passende zorg gericht op ontwikkelen of anders stabiliseren van zelfredzaamheid

We bereiken steeds meer Arnhemmers en uit het inwonerservaringsonderzoek blijkt dat veel Arnhemmers tevreden zijn over de geboden zorg. We gaan ons daarbij nog meer inspannen om kwetsbare inwoners zelfredzaam te maken. Onze inwoners blijven nog te vaak afhankelijk van specialistische voorzieningen. De komende periode gaan we daarom extra inzetten op het versterken van zelfredzaamheid door het gebruik van het eigen netwerk en algemene voorzieningen in de wijk vergroten.

Meer jeugdigen krijgen passende zorg gericht op ontwikkelen van zelfredzaamheid

Het aantal jongeren dat een beroep doet op specialistische jeugdzorg neemt toe. We willen een beweging inzetten van problematiseren en specialiseren naar normaliseren en zo regulier mogelijk. Hierbij hoort ook het voorkomen van opname in verblijfsinstellingen en het aanbieden van zoveel mogelijk passende, ambulante ondersteuning in de eigen woon- en leefomgeving (wijkaanpak). De omgeving van het kind moet weer centraal komen te staan bij het bieden van oplossingen.

Meer kwetsbare Arnhemmers een beschermd thuis

We gaan uit van een inclusieve samenleving, waarin ook mensen met psychische problematiek midden in de samenleving leven en meedoen. Deze opgave pakken wij in het kader van de doordecentralisatie regionaal op met het Transformatieplan Beschermd Thuis 2019-2021. We gaan nog meer mensen in staat stellen om met ondersteuning zelfstandig te wonen en te participeren in onze samenleving. Uitgangspunt is zoveel mogelijk een beschermd thuis te bieden door zorg en ondersteuning zo flexibel mogelijk op- en af te kunnen schalen, in plaats van wonen in een instelling. Tegelijkertijd zorgen we ervoor dat er een regionaal vangnet van intramurale zorg in stand blijft voor wie dat toch nodig heeft.
We gaan samen met de regio Centraal Gelderland verder werken aan een breed palet aan voorzieningen: van lichte vormen van begeleiding tot gespecialiseerde opvang en beschermd wonen. Daarvoor gaan we nog meer samenwerken binnen de gemeente, tussen gemeenten en ook met (en tussen) aanbieders, zorgverzekeraars en woningcorporaties.

Wat willen we bereiken

Hieronder wordt aan de hand van een aantal doelstellingen aangegeven wat we willen bereiken.

Meer volwassenen/ ouderen krijgen passende zorg, dichtbij de eigen woonomgeving

Wijkcoaches beoordelen welke ondersteuning onze Arnhemmers nodig hebben om zelfstandig te kunnen wonen en participeren. Daarbij wordt altijd gekozen voor passende zorg, vanuit de gedachte inwoners zoveel mogelijk de regie over hun eigen leven te laten houden in hun eigen woon- en leefomgeving en hun zelfstandigheid te stimuleren. Samen met de Sociale wijkteams ontwikkelen we richtlijnen om te kunnen bepalen welke vorm van ondersteuning passend is.

Meer kwetsbare Arnhemmers wonen veilig thuis

Veel inwoners hebben helaas te maken met huiselijk geweld, waaronder mishandeling van ouderen. We willen onveilige situaties sneller in beeld krijgen (vroegsignalering) en kwetsbare inwoners een veilige woon- en leefomgeving bieden. Bij dit doel werken we regionaal en intensief samen met Veilig Thuis (het advies- en meldpunt voor huiselijk geweld en kindermishandeling), met de Sociale wijkteams en Moviera.

Meer kwetsbare Arnhemmers nemen actief deel aan de maatschappij

We bieden Arnhemmers die niet participeren als gevolg van persoonlijke omstandigheden de mogelijkheid om deel te nemen aan de maatschappij, bij voorkeur via betaald werk, maar als dit niet haalbaar blijkt via vrijwilligerswerk of activerend werk. Steeds meer Arnhemmers participeren via activerend werk.

Meer jeugdigen krijgen passende zorg, dichtbij de eigen woonomgeving

De wijkcoaches werken steeds intensiever samen met ouders, scholen, huisartsen en aanbieders om jeugdigen de juiste ondersteuning op het juiste moment in de eigen omgeving te kunnen bieden. Daarbij is het in het belang van het kind dat deze ondersteuning dichtbij en zo thuis mogelijk wordt geboden. Opname in een verblijfsinstelling willen we daarbij zoveel mogelijk voorkomen. Samen met de Sociale wijkteams ontwikkelen we richtlijnen om te kunnen bepalen welke vorm van ondersteuning voor het kind passend is.

Meer kwetsbare jeugdigen wonen veilig thuis

Veel jeugdigen hebben helaas te maken met een onveilige situatie thuis. Dit komt onder andere voort uit vechtscheidingen of andere huiselijke problemen. Dit kan leiden tot kindermishandeling. We gaan deze onveilige situaties sneller signaleren (vroegsignalering) om nog meer kwetsbare jeugdigen een veilige woon- en leefomgeving te bieden.

Voldoende geschikte en betaalbare woningen voor kwetsbare Arnhemmers in 2025

We willen voldoende geschikte en betaalbare woningen voor kwetsbare inwoners zodat zij kunnen uitstromen uit beschermd wonen, maatschappelijke opvang en jeugdvoorzieningen. Hiervoor gaan we nog intensiever samenwerken met woningbouwcorporaties.

Zorggerelateerde woonoverlast wordt verminderd

We gaan zorggerelateerde overlast in de stad adequaat aanpakken. Hiervoor breiden we het meldpunt woonoverlast uit zodat inwoners ook zorggerelateerde woonoverlast bij de gemeente kunnen melden. Daarnaast maken we afspraken met zorgaanbieders over het treffen van maatregelen om overlast te beperken en treffen we maatregelen op het moment dat de overlast groter wordt, onder andere via de inkoop en contractering van aanbieders.

Bewoners met een psychische kwetsbaarheid kunnen in grotere mate in hun eigen woonomgeving zelfstandig (begeleid) wonen

We stellen nog meer mensen in staat om met ondersteuning zelfstandig te wonen en te participeren in onze samenleving. Uitgangspunt is zoveel mogelijk een beschermd thuis bieden met flexibel op en af te schalen zorg en ondersteuning, in plaats van wonen in een instelling. Tegelijkertijd zorgen we voor een regionaal vangnet voor de meest kwetsbaren.

Ontwikkelen van een goed werkende aanpak voor personen met verward gedrag

- We versterken en verbeteren de gemeentelijke zorg en veiligheidsstructuur: de Sociale wijkteams (SWT), de Overlast en Zorg Overleggen (OZO), de Openbare Geestelijke Gezondheidszorg (OGGZ) en het Veiligheidshuis.
- We pakken (woon)overlast door verwarde inwoners nog meer aan.
- We zorgen voor nog meer aansluiting tussen acute en niet acute zorg: het realiseren van voldoende bereikbare en beschikbare opvolgende Wmo-opvang, zorg en ondersteuning (eventueel 24/7).
- We implementeren de Wet verplichte GGZ (WvGGZ).

Wat gaan we doen

Hieronder staat aangegeven welke inspanningen we leveren om de doelstellingen te bereiken.

Meer volwassenen/ ouderen krijgen passende zorg, dichtbij de eigen woonomgeving

Versterken eigen kracht van inwoners, sociaal netwerk en inzet algemene voorzieningen

We lichten onze inwoners nog beter voor over hoe ze hun zelfstandigheid kunnen behouden; dit met inzet van het eigen netwerk en een betere benutting van algemene voorzieningen in de wijk. We stimuleren het gebruik van algemene voorzieningen en we zorgen dat het aanbod bekend is zodat dit beter kan worden ingezet door de wijkcoaches. Hiervoor ontwikkelen we een website waarop de algemene voorzieningen staan vermeld.

Versterken van de zorgtoewijzing

We zorgen dat duidelijk is wanneer inwoners in aanmerking komen voor specialistische voorzieningen, dit door het ontwikkelen van kaders en richtlijnen. Dit doen we samen met de Sociale wijkteams.

Sturen op kwaliteit en resultaat (mede gericht op afschaling specialistische zorg)

We hebben de kwaliteitseisen voor zorgaanbieders verhoogd en besloten om het toezicht op de kwaliteit van zorgte intensiveren. Met de nieuwe aanbesteding worden de kwaliteitseisen geïmplementeerd. Aanbieders die bijdragen aan de transformatie van zorg en kwalitatief goede zorg leveren, krijgen meer cliënten dit ten koste van aanbieders die dit niet doen. Uiteraard houden we hierbij rekening met de keuzevrijheid van cliënten. We stimuleren de samenwerking tussen aanbieders en bevorderen innovatie.

Ontschotten van zorgsystemen en verkrijgen toereikende Rijksbudgetten

We dragen via de G-40, VNG en de NDSD (Netwerk directeuren sociaal domein) bij aan een actieve lobby om voldoende rijksmiddelen te krijgen om de Wmo goed uit te kunnen voeren. Daarnaast zijn er schotten tussen Wmo, Wlz (Wet langdurige zorg) en zorgverzekeringswet, die een passende zorgverlening belemmeren. Via bovenstaande lobby brengen we deze belemmeringen onder de aandacht van het Rijk en zoeken we samen met betrokken partijen adequate oplossingen.

Vergroten inzicht of passende zorg en gewenste afschaling wordt bereikt (monitoring)

We verbeteren het inzicht in de ontwikkeling van de zorg. Periodiek leveren we rapportages op die ook de gewenste transformatie van zorg in beeld brengen. Dit biedt mogelijkheden om waar nodig bij te sturen.

Meer kwetsbare Arnhemmers wonen veilig thuis

Zie de inspanningen benoemd bij het doel 'meer volwassenen/ouderen krijgen passende zorg, dichtbij de eigen woonomgeving'

Veilig thuis

We zetten in op gebruik van de verbeterde meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. Dit doen we in samenwerking met diverse zorgorganisaties, onderwijs en Sociale wijkteams. Daarmee equiperen we professionals om signalen van huiselijk geweld nog eerder te herkennen en zo vroeg mogelijk de juiste hulp te bieden. Als er toch sprake is van huiselijk geweld dan zetten we in op adequate aanpak van de pleger om het gezin in zijn totaliteit te helpen en de cirkel van geweld te doorbreken.

Meer kwetsbare Arnhemmers nemen actief deel aan de maatschappij

Zie de inspanningen benoemd bij het doel 'meer volwassenen/ouderen krijgen passende zorg, dichtbij de eigen woonomgeving'

Meer jeugdigen krijgen passende zorg, dichtbij de eigen woonomgeving

Versterken eigen kracht van jeugdigen, sociaal netwerk en inzet algemene voorzieningen

We gaan onze jeugdigen en hun ouders nog beter voorlichten over hoe ze hun zelfstandigheid kunnen behouden; dit met inzet van het eigen netwerk en het benutten van algemene voorzieningen in de wijk. We stimuleren het gebruik van algemene voorzieningen en we zorgen dat het aanbod bekend is zodat dit beter kan worden ingezet door de wijkcoaches.

Versterken van de zorgtoewijzing en intensiveren van de samenwerking met andere verwijzers

We zorgen dat duidelijk is wanneer jeugdigen in aanmerking komen voor specialistische voorzieningen, dit door het ontwikkelen van kaders en richtlijnen. Daarnaast stimuleren we de samenwerking tussen Sociale wijkteams en huisartsen door een Praktijkondersteuner Huisartsen (POH) in te voeren. De POH kijkt welke zorg passend is en welke aanbieder het meest geschikt is of biedt zelf passende en lichtere zorg, waarmee onnodige doorverwijzing naar het specialistische zorgaanbod wordt voorkomen.

Sturen op kwaliteit en resultaat

We hebben de kwaliteitseisen voor zorgaanbieders verhoogd en besloten om het toezicht op de kwaliteit van zorg te intensiveren. Met de nieuwe aanbesteding worden de kwaliteitseisen geïmplementeerd. Aanbieders die bijdragen aan de transformatie van zorg en kwalitatief goede zorg leveren, krijgen meer cliënten dit ten koste van aanbieders die dit niet doen. Uiteraard houden we hierbij rekening met de keuzevrijheid van cliënten. We stimuleren de samenwerking tussen aanbieders en bevorderen innovatie. Ook voeren we het regionaal Transformatieplan Jeugd uit, waarmee we onder andere de beweging van verblijfszorg naar ambulante zorg stimuleren.

Ontschotten van zorgsystemen en verkrijgen toereikende Rijksbudgetten

We dragen via de G-40, VNG en de NDSD (Netwerk directeuren sociaal domein) bij aan een actieve lobby om voldoende rijksmiddelen te krijgen om de Jeugdwet goed uit te kunnen voeren. Daarbij gaat het Rijk een vervolgonderzoek uitvoeren naar de volume-ontwikkeling in de jeugdzorg. Daarnaast zijn er schotten tussen Jeugdwet, Wlz en zorgverzekeringswet, die een passende zorgverlening belemmeren. Via bovenstaande lobby brengen we deze belemmeringen onder de aandacht van het Rijk en bieden we samen met betrokken partijen adequate oplossingen. Ook gaan we de aansluiting tussen jeugdzorg en onderwijs verbeteren en aanscherpen, dit in nauwe samenwerking met de scholen en de Sociale wijkteams.

Vergroten inzicht of passende zorg en gewenste afschaling wordt bereikt (monitoring)

We verbeteren het inzicht in de ontwikkeling van de zorg. Periodiek leveren we rapportages op die ook de gewenste transformatie van zorg in beeld brengen. Dit biedt mogelijkheden om waar nodig bij te sturen.

Meer kwetsbare jeugdigen wonen veilig thuis

Zie de inspanningen benoemd bij het doel 'meer jeugdigen krijgen passende zorg dichtbij de eigen woonomgeving'

Voldoende geschikte en betaalbare woningen voor kwetsbare Arnhemmers in 2025

Koppelen zorg(behoeften) aan wonen

We zetten de woonafspraken voort waarbinnen door woningcorporaties jaarlijks 120 woningen beschikbaar worden gesteld voor uitstroom uit Beschermd wonen (BW), Maatschappelijke opvang (MO) en intramurale jeugdvoorzieningen. De gemeente coördineert deze aanvragen. We voeren een doelgroepenonderzoek 'wonen en zorg' uit , waarin we de (toekomstige) behoefte en het aanbod aan zorggerelateerd wonen in Arnhem kwantificeren. We komen samen met partners in de stad tot een visie op wonen, welzijn en zorg.

Zorggerelateerde woonoverlast wordt verminderd

Implementeren maatregelen aanpak woonoverlast

We maken een analyse van woonoverlast in de stad. We breiden het huidig meldpunt op de website van de gemeente uit zodat ook zorggerelateerde woonoverlast kan worden gemeld. We gaan de betrokken zorgaanbieders hierop aanspreken zodat de woonoverlast door hun bewoners wordt verminderd. Zonodig nemen we maatregelen via de toewijzing, de inkoop en contractering.

Bewoners met een psychische kwetsbaarheid kunnen in grotere mate in hun eigen woonomgeving zelfstandig (begeleid) wonen

Ontwikkelen preventieve maatregelen

Door de inzet van buurtcirkels kunnen inwoners met een psychische kwetsbaarheid die vanuit een intramurale instelling zelfstandig gaan wonen, een sociaal netwerk in de wijk opbouwen en wordt terugval voorkomen. We ontwikkelen samen met de Sociale wijkteams een afwegingskader dat scherper afbakent welke vorm van beschermd wonen of beschermd thuis het best passend is bij een ondersteuningsvraag.

Regionale sluitende afspraken Beschermd Thuis

We werken samen met de regiogemeenten aan de verdere doordecentralisatie van beschermd wonen en maatschappelijke opvang (beschermd thuis). Ontwikkellijnen hierin zijn preventie, toegang, regionale woonafspraken en de regionale ondersteuningsstructuur inclusief financiële afspraken.

Ontschotten van zorgsystemen en verkrijgen toereikende Rijksbudgetten

We stellen met de zorgverzekeraar een regionaal beeld op om de verdere samenwerking voor de groep inwoners met psychische kwetsbaarheid te verkennen. Daarnaast creëren we een betere aansluiting van het forensisch beschermd wonen op de Wmo door afspraken te maken over de overgang van zorg en vroegtijdige afstemming tussen reclasseringswerkers en wijkcoaches.
Ook verkrijgen we door registratie meer inzicht in de herkomst van inwoners die een beroep doen op beschermd wonen in onze regio. Met deze informatie kunnen we richting het Rijk kwantificeren hoe groot de externe instroom is in beschermd wonen, in relatie tot de te ontvangen budgetten in de toekomst die gebaseerd zijn op een objectieve verdeelsleutel die hier geen rekening mee houdt. Daarnaast kunnen we met deze informatie beter sturen op preventie van beschermd wonen.

Ontwikkelen van een goed werkende aanpak voor personen met verward gedrag

Persoonsgerichte integrale zorg (ketenafspraken)

- Er wordt door middel van een projectmatige aanpak een scan gemaakt van de gemeentelijke zorg- en veiligheidsstructuur. Op basis van aanbevelingen zullen verbeteringen worden doorgevoerd.
- Voor aanpak woonoverlast zie 'Implementeren maatregelen aanpak woonoverlast'.
- Voor een betere aansluiting van de acute en niet-acute zorg wordt in een pilot onderzoek gedaan naar respijt- en time-out voorzieningen.
- De invoering van de Wet verplichte ggz (Wvggz) verloopt onder leiding van een regionaal en lokaal projectleider.

Betere aansluiting van de Sociale wijkteams op GGz-behandelzorg

We stellen met de zorgverzekeraar een regionaal beeld op om de verdere samenwerking voor de groep inwoners met psychische kwetsbaarheid te verkennen. We stimuleren de aansluiting van GGz-behandelzorg op de Sociale wijkteams doordat we samen met de zorgverzekeraar een FACT-medewerker inzetten die expertise voor en verbinding naar de Sociale wijkteams creëert.

Wat mag het kosten

Overzicht lasten en baten (exclusief wijkprogramma's)

Bedragen x € 1.000

	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Meerjarenraming		
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Middelen							
Lasten	-34.539	-31.036	-30.553	-30.808	-29.136	-29.069	-29.041
Baten	2.142	-181	0	918	918	918	918
Saldo lasten en baten	***-32.398***	***-31.217***	***-30.553***	***-29.891***	***-28.218***	***-28.151***	***-28.123***
Toevoegingen aan reserves	-2.825	0	0	-678	-628	-528	-528
Onttrekkingen aan reserves	16.425	4.061	4.221	1.100	850	0	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***13.600***	***4.061***	***4.221***	***422***	***222***	***-528***	***-528***
Gerealiseerd resultaat	**-18.798**	**-27.157**	**-26.332**	**-29.469**	**-27.997**	**-28.680**	**-28.651**

Toelichting financiële mutaties

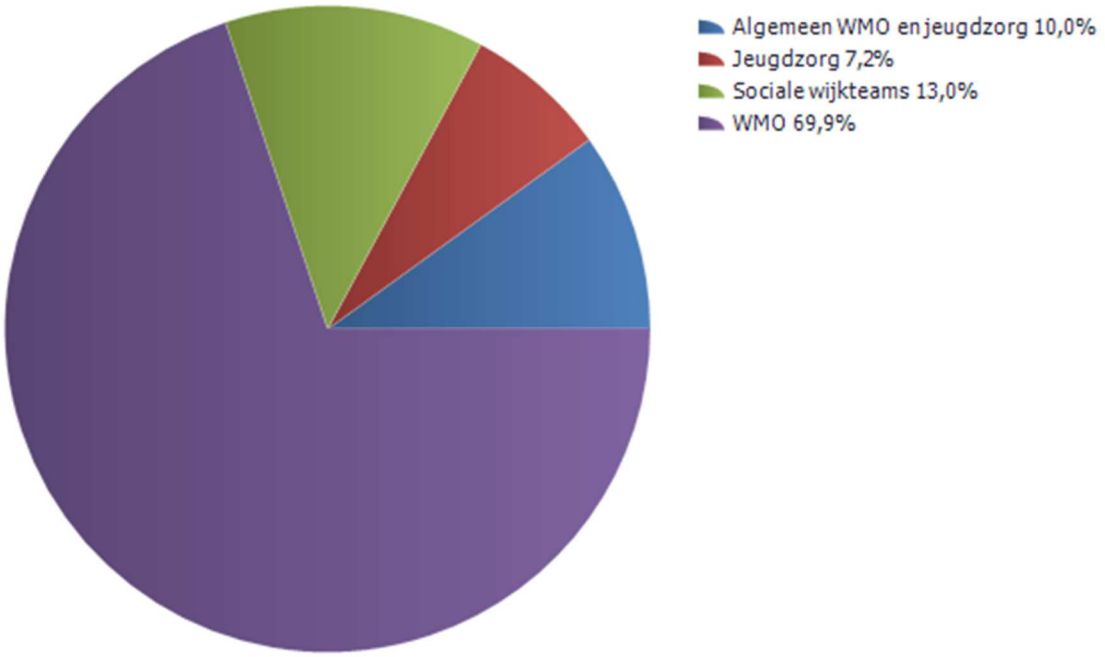
Toelichting mutaties 2020 t.o.v. 2019	**Bedrag**
Bedragen x € 1.000	
Lasten	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen	
MJPB 2020-2023 Bezuinigingen Zorg PPN 20-23	894
MJPB 2020-2023 DU Kind. in een AZC (aanvulling op PPN)	-165
MJPB 2020-2023 DU Kinderen in een AZC	39
MJPB 2020-2023 Effect Turap-2 2019 niet in PPN 20-23	-2.740
MJPB 2020-2023 Geen beschikb dekking vanuit TLO budget.	-232
MJPB 2020-2023 Overname werkzaamhdn HCM door Medipoint	-77
MJPB 2020-2023 Taakmut. Verhog. Leeftijdsgrenz. Gezinsh	-77
MJPB 2020-2023 Toezicht en kwaliteit PPN 20-23	-84
MJPB 2020-2023 Volume -Loon- en Prijsontwikkeling 2020	-1.192
MJPB 2020-2023 WMO en Jeugdzorg PPN 20-23	3.453
Bestaand beleid	
Maatschappelijke ondersteuning	-105
Overig	31
Totaal lasten	**-255**
Baten	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen	
MJPB 2020-2023 WMO en Jeugdzorg PPN 20-23	918
Totaal baten	**918**

Toevoegingen	
Amendement 19a66: Transformatiebudget zorg	-478
Amendement 19a66: Aanvullen vangnet WMO en jeugdzorg.	-200
Totaal toevoegingen	**-678**
Onttrekkingen	
BR Noodfonds: Sociaal Domein (Rb 13-11-2017)	2.924
BR Taakmutaties gemeentefonds-overloop: Dekking Uitvoeringsplan HHT 17-20 (Rb 25-09-2017 VZML-3 2017)	300
BR Noodfonds: Niet meer onttr. BR Noodfds PPN 20-23 (Rb 05-11-2019 MJPB 2020-2023)	-2.924
Totaal onttrekkingen	**300**
Totaal mutaties reserves	**-378**

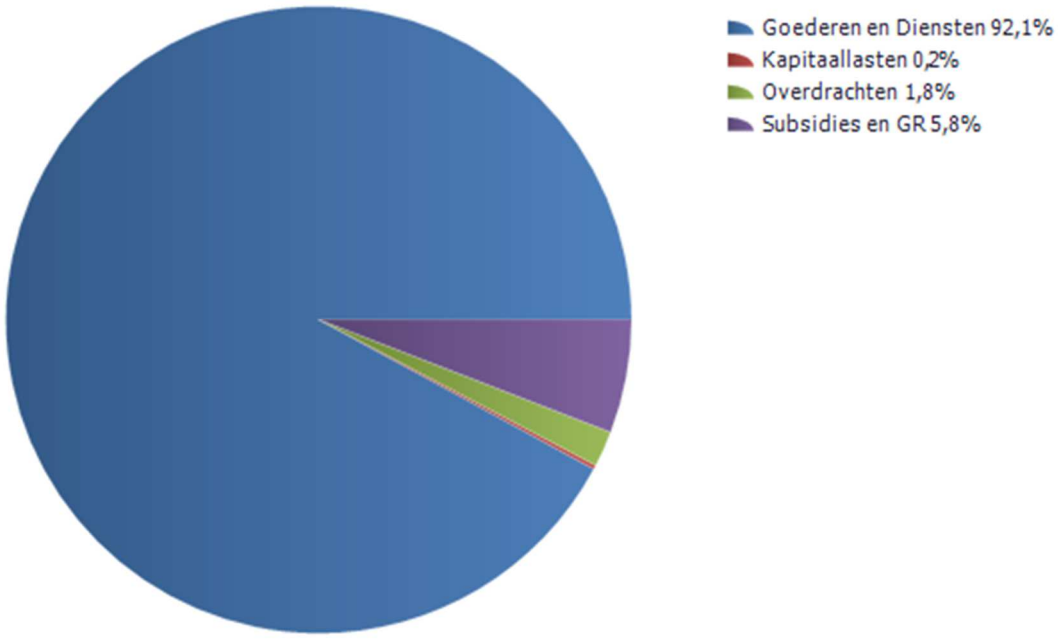
Lasten verdeeld naar producten en kostensoorten (exclusief wijkprogramma's)

Hieronder wordt meer inzicht gegeven uit welke onderdelen en kostensoorten het programma bestaat. Hierbij gaat het om de budgetten binnen dit stedelijke programma.
In de bijlage Overzicht onderdelen stad/wijk is de verdeling van de budgetten tussen stedelijke en wijkprogramma's weergegeven.

Lasten verdeeld naar producten

Lasten verdeeld naar kostensoorten

Zie de bijlage Toelichting overzicht kostensoorten voor een toelichting op deze grafiek.

Lasten verdeeld naar taakvelden (exclusief wijkprogramma's)

	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Meerjarenraming		
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Begeleide participatie	-296	0	-285	-265	-125	-125	-85
Geescaleerde zorg jeugd	-899	-1.102	-1.102	-1.098	-1.098	-1.098	-1.098
Geescaleerde zorg volwassenen	-23.133	-18.073	-20.731	-19.861	-19.295	-19.295	-19.295
Maatwerkdienstverlening jeugd	-1.936	0	-955	-1.158	-225	-247	-272
Maatwerkdienstverlening volwassenen	-2.507	-6.205	-2.431	-2.518	-2.518	-2.518	-2.518
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-104	1.099	1.899	1.822	1.822	1.899	1.899
Samenkracht en burgerparticipatie	-2.484	-3.026	-3.220	-3.640	-3.607	-3.595	-3.582
Wijkteams	-3.181	-3.729	-3.729	-4.091	-4.091	-4.091	-4.091
Gerealiseerd resultaat	**-34.539**	**-31.036**	**-30.553**	**-30.808**	**-29.136**	**-29.069**	**-29.041**

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden
BVO Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen
MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland

Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Stichting Sociale Wijkteams;
- Aanbieders, die bijdragen aan de transformatie van zorg en kwalitatief goede zorg bieden;
- Adviesraden Sociaal Domein;
- Zorgbelang Gelderland;
- Inkoop Sociaal Domein Centraal Gelderland;
- VGGM;
- BVO Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen.

In de paragraaf subsidies is een overzicht opgenomen van de partners die in 2020 een subsidie ontvangen.

Indicatoren

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht dienen te worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren voor dit programma, met een vergelijking tussen Arnhem en het landelijk gemiddelde, zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente.

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Cliënten met een maatwerkarrangement WMO	2e halfjaar 2018	83	60	Aantal per 1.000 inwoners in de betreffende bevolkingsgroep. Een maatwerkarrangement is een vorm van specialistische ondersteuning binnen het kader van de Wmo. Voor de Wmo-gegevens geldt dat het referentiegemiddelde gebaseerd is op 327 deelnemende gemeenten.	CBS - Monitor Sociaal Domein WMO
Jongeren met jeugdhulp	2e halfjaar 2018	11,4	10,4	Het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp ten opzicht van alle jongeren tot 18 jaar.	CBS - Beleidsinformatie Jeugd
Jongeren met jeugdreclassering	2e halfjaar 2018	0,6	0,3	Het percentage jongeren (12-22 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel ten opzichte van alle jongeren (12-22 jaar).	CBS - Beleidsinformatie Jeugd
Jongeren met jeugdbescherming	2e halfjaar 2018	1,1	1,1	Het percentage jongeren tot 18 jaar met een jeugdbeschermingsmaatregel ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar.	CBS - Beleidsinformatie Jeugd

Vanuit Zorg op maat volwassenen en jeugdigen zijn de volgende indicatoren ontwikkeld:

- Gebruik ambulante ondersteuning ten opzichte van verblijfszorg.
- Aantal mensen dat stappen zet op de Participatieladder bij activerend werk.
- Gemiddelde zorgkosten per inwoner.
- Inwonerstevredenheid over de geboden zorg.

Beleidskaders

- Kadernota De veerkrachtige samenleving Arnhem;
- Beleidsplan Jeugd Wmo;
- Uitvoeringsplan deel Wmo;
- Uitvoeringsplan deel Jeugdhulp;
- Regionaal Transformatieplan Jeugd;
- Verordening maatschappelijke ondersteuning gemeente Arnhem 2018;
- Verordening Jeugdzorg Arnhem 2018;
- Raadsbrief Ontwikkelingen zorgdomein (december 2019);
- Transformatieplan Beschermd thuis: beschermd wonen en maatschappelijk opvang Samen aan zet

S08 Welzijn en inclusie

We willen de randvoorwaarden scheppen om ervoor te zorgen dat mensen, ongeacht hun achtergrond, beperking en/of seksuele voorkeur, kunnen meedoen en zich thuis voelen in Arnhem. Dat Arnhem een inclusieve stad is. Specifieke onderdelen van welzijn en inclusie zijn: ondersteuning van burgerinitiatieven, jeugdpreventie, ondersteuning opgroei- en opvoedvragen, ondersteuning mantelzorg, informele zorg en vrijwilligerswerk, algemene voorzieningen (waaronder ontmoetingsplekken), statushouders en vluchtelingen, opvang en het stimuleren en activeren van Arnhemmers om open te staan voor elkaar en elkaar te helpen.

Ambitie

De volgende ambitie staat in dit programma centraal:

Arnhemmers voelen zich thuis en kunnen meedoen in hun stad

We vinden het belangrijk dat iedere Arnhemmer, ongeacht afkomst, kan meedoen en zich thuis voelt in Arnhem. Dat kinderen zich goed kunnen ontwikkelen. Dat ouderen zo lang mogelijk gezond blijven en actief meedoen. Dat nieuwkomers snel hun plek vinden en hun leven opbouwen. Dat er een vangnet wordt geboden als het even niet vanzelf gaat. We zetten in op jeugdpreventie, ondersteuning en algemene voorzieningen, duurzame inburgering en een passend vangnet.
Meer specifiek zetten we in het bestrijden van discriminatie en acceptatie van seksuele diversiteit, op Arnhem als toegankelijke gemeente voor mensen met een beperking en op nieuwkomers die hun plek moeten vinden. De gemeente draagt actief uit dat samenleven in diversiteit niet kan zonder gemeenschappelijkheid, wederzijds vertrouwen en respect waarbij een ieder zichzelf moet kunnen zijn. Er wordt ingezet op bewustwording, en activering in de eigen organisatie, de stad en in de wijken.

Wat willen we bereiken

Hieronder wordt aan de hand van een aantal doelstellingen aangegeven wat we willen bereiken.

Veilig en positief opgroeien

Een goede ontwikkeling van kinderen vraagt een veilig, gezond en positief opvoedklimaat, thuis, op de opvang, op school en op straat. Een sterk netwerk waarop ouders en kinderen terug kunnen vallen. Dat ouders en kinderen tijdig handvatten of passende hulp aangeboden krijgen als ze vragen hebben of vastlopen.

Meedoen en openstaan voor elkaar

Specifieke aandacht gaat uit naar mensen bij wie 'meedoen' niet vanzelf gaat, zoals mensen die de zorg voor naasten nog amper kunnen dragen, mensen die eenzaam zijn, mensen die kampen met verward gedrag of mensen die hun draai nog niet gevonden hebben in de Arnhemse samenleving. We willen Arnhemmers stimuleren open te staan voor elkaar en elkaar te helpen.

Duurzame inburgering

Nieuwkomers voelen zich welkom in Arnhem. Ze kunnen zo snel mogelijk een zelfstandig leven opbouwen. Werk wordt gezien als de beste manier om mee te doen in de maatschappij. We combineren begeleiding naar werk met het leren van taal, persoonlijke ontwikkeling en de juiste zorg en ondersteuning.

Een passend vangnet

Niemand hoeft op straat te slapen of in een onveilige thuissituatie te leven. Onze focus ligt bij het zoveel mogelijk voorkomen dat opvang nodig is en het bieden van een perspectief. Als opvang nodig is, wordt snel opvang en persoonsgerichte ondersteuning geboden, gericht op duurzame uitstroom. Nazorg is belangrijk om terugval te voorkomen. Dit geldt voor iedereen die opvang behoeft: dak- en thuislozen, slachtoffers van huiselijk en eergerelateerd geweld, uitgeprocedeerde asielzoekers en alleenstaande minderjarige vluchtelingen.

Inclusieve stad

We zetten in op een meer inclusieve organisatie op het gebied van communicatie en diversiteit in het personeelsbestand. Bestrijding van discriminatie en het bevorderen van acceptatie van seksuele diversiteit. Groei van initiatieven uit de stad om de kracht van de Arnhemse samenleving zichtbaar te maken waardoor iedereen zich thuisvoelt. Arnhem wordt een toegankelijke stad voor mensen met beperkingen.

Wat gaan we doen

Hieronder staat aangegeven welke inspanningen we leveren om de doelstellingen te bereiken.

Veilig en positief opgroeien

Sluitende aanpak ketenpartners voor vroeg signalering

Kinderen zijn goed en zo vroeg mogelijk in beeld zodat tijdig een eventuele hulp- of ondersteuningsvraag duidelijk wordt. Met ketenpartners organiseren we een gezamenlijke aanpak om het kind en ouders heen. Ouders hoeven zo niet van de ene naar de andere instantie. We starten hierbij op de voorschoolse locaties.

Ontwikkelen van voorliggende voorzieningen

De aanwezigheid van een voorliggend aanbod is een onderdeel voor een verandering van inzet van jeugdhulp. De voorliggende voorziening moet van goede kwaliteit zijn om vroegtijdig te signaleren en snel passende hulp of ondersteuning aan te kunnen bieden. We brengen in beeld waar voor kinderen en ouders geen voorliggend aanbod aanwezig is en ontwikkelen hiervoor nieuwe of hernieuwde producten.

Meedoen en openstaan voor elkaar

Netwerkaanpak eenzaamheid

In aansluiting op het landelijke programma 'Een tegen eenzaamheid' komen we tot een lokale aanpak van eenzaamheid. We zetten in op netwerkverbinding in wijken en we starten twee pilots in Arnhemse wijken. We gebruiken het landelijk ontwikkelde instrumentarium.

Bestendigen regenboogaanpak

De bestaande aanpak wordt herzien en waar nodig geactualiseerd. De vernieuwing van beleid rond seksuele diversiteit laten we gelijk opgaan met de herijking van de totale (stedelijke) welzijnsopdracht. We verbeteren de zichtbaarheid van de gemeente Arnhem bij de doelgroep. We hebben zelf ook goed zicht op de doelgroep. We versterken ook de samenwerking met partners in de stad. De tien punten uit de verklaring van Dordrecht bieden een concreet handvat. Hiermee gaan we onder andere samen met de partners in de stad in gesprek over het doorontwikkelen van een transgendervriendelijke werkvloer bij werkgevers en een toegankelijke arbeidsmarkt.

Herformuleren welzijnsopdrachten

In 2019 starten we met de herijking van de welzijnsopdracht. Dit doen we met onze maatschappelijke partners door:

1. de verschillende behoeften van inwoners in de wijk leidend te laten zijn;
2. meer focus aan te brengen in te bereiken doelen en te behalen resultaten;
3. dit te vertalen naar goede opdrachten en heldere afspraken met subsidiepartners;
4. daarvoor subsidieproces en sturingsinstrumenten opnieuw in te richten.

Een belangrijke randvoorwaarde om adequaat op voorzieningen in te kunnen zetten is betere informatie over de zorgvraag in samenwerking met de Sociale wijkteams en teams Leefomgeving. Met dit inzicht kan ook beter ingezet worden op het voorkomen van zorg. Het ontsluiten van deze informatie is onderdeel van de transformatie-opgave in het zorgdomein. In 2020 implementeren we deze nieuwe visie op welzijn en vertalen we dit naar concrete vernieuwde opdrachten voor welzijnsorganisaties, waarbij de vraag vanuit de wijken centraal staat.

Ondersteuning mantelzorgers

Met verschillende partners is een mantelzorgakkoord gesloten. We ondersteunen mantelzorgers op maat, zetten in op (h)erkenning van en bewustwording over mantelzorg en de kwetsbare positie van mantelzorgers bij inwoners, professionals en intermediairs en faciliteren ontmoeting in de wijken tussen mantelzorgers.

Duurzame inburgering

Voorbereiden op de nieuwe inburgeringswet en ontwikkelen nieuwe werkwijze

We bereiden ons voor op de nieuwe Wet inburgering en werken een uitvoeringsagenda uit.
We gaan starten met een pilot op duale trajecten, waarin we het leren van de taal en werk met elkaar combineren in één traject. Deze pilot richt zich op de inburgeraars die al begonnen zijn met inburgering en ondersteuning nodig hebben.

Een passend vangnet

Actieprogramma dak- en thuisloze jongeren

Arnhem is een van de veertien pilotgemeentes in het landelijke Actieprogramma dak- en thuisloze jongeren. De ambitie is om het aantal dak- en thuisloze jongeren eind 2021 te minimaliseren. Als opvang toch nodig is, dan zo kort mogelijk. Om de ambitie te realiseren wordt maximaal gebruik gemaakt van de regelruimte in de wet, en wordt gewerkt met de doorbraakmethode. Knellende regels worden zowel landelijk als op lokaal niveau zoveel mogelijk aangepast. De sleutel ligt bij preventie: het voorkomen van dak- en thuisloosheid.

Uitvoeren regiovisie 2019-2022 huiselijk geweld en kindermishandeling

Arnhem is centrumgemeente en heeft afspraken gemaakt met alle regiogemeentes. Belangrijk hierin is subsidie aan Moviera voor onder andere vrouwenopvang.

Versterken ketensamenwerking Moviera- wijkteams- Veilig thuis

Dit is onderdeel van de regiovisie. We zetten in op goede aansluiting van de afzonderlijke processen op elkaar en op rol- en verwachtingenmanagement over en weer. Doel is om met elkaar sneller de juiste stappen te zetten. Hierover zijn regionale afspraken gemaakt.

Versterken ketensamenwerking OGGz-partners

In de OGGz-structuur werken heel veel partners samen. De regie ligt bij VGGM en is gericht op professionele en naadloze samenwerking waarbij de cliënt centraal staat. Doel is het bieden van een passend vangnet.

Inclusieve stad

Toepassen van de Arnhemse norm voor toegankelijkheid als koplopergemeente VN-verdrag Handicap

In 2019 hebben we op basis van een brede inventarisatie van gemeentelijke gebouwen inzichtelijk gekregen waar knelpunten zitten in de toegankelijkheid. We gaan in de komende jaren de mogelijkheden bij regulier onderhoud van bestaande gebouwen en in de openbare ruimte aangrijpen om knelpunten weg te nemen. Bij nieuwe gebouwen passen we de Arnhemse norm toe. Dit doen wij in nauwe samenspraak met ervaringsdeskundigen.

Bestrijding van discriminatie

Onverminderd zetten we in op bestrijding van discriminatie via Artikel 1 en het bevorderen van acceptatie van seksuele diversiteit vooral bij jongeren en ouderen en mensen met een migratie achtergrond.

Inclusieve organisatie en communicatie

Daarnaast zetten we in op een meer inclusieve communicatie, vanuit de gemeente, de wijkteams samen met onze maatschappelijke partners. Nodig is daarvoor om in onze werving en ons personeelsbeleid te blijven inzetten voor meer diversiteit in het personeelsbestand zodat we nog beter aan kunnen sluiten op wat er onder inwoners leeft.

Zichtbaar maken van de kracht van Inclusief Arnhem

Gebleken is dat er in de stad veel initiatieven leven voor een Inclusief Arnhem, die wij vanuit de gemeente actief zullen blijven stimuleren waardoor Inclusief Arnhem zichtbaar wordt en steeds breder weerklank vindt.

Wat mag het kosten

Overzicht lasten en baten (exclusief wijkprogramma's)

Zie bijlage Begrippenlijst voor een toelichting op onderstaande tabellen.

Bedragen x € 1.000

	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Meerjarenraming		
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Middelen							
Lasten	-15.730	-17.832	-18.493	-18.236	-17.990	-17.510	-17.512
Baten	1.410	755	755	755	755	755	755
Saldo lasten en baten	***-14.320***	***-17.078***	***-17.738***	***-17.481***	***-17.235***	***-16.755***	***-16.757***
Toevoegingen aan reserves	-1.454	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	582	497	588	1.100	0	0	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-873***	***497***	***588***	***1.100***	***0***	***0***	***0***
Gerealiseerd resultaat	**-15.192**	**-16.580**	**-17.150**	**-16.381**	**-17.235**	**-16.755**	**-16.757**

Toelichting financiële mutaties

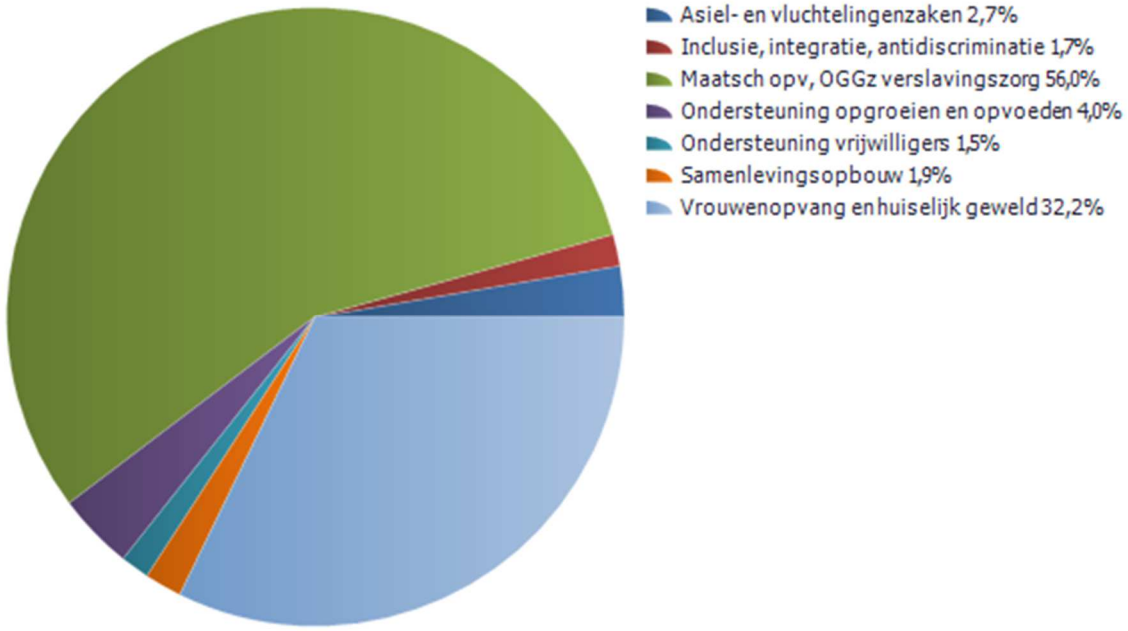
Toelichting mutaties 2020 t.o.v. 2019	**Bedrag**
Bedragen x € 1.000	
Lasten	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen	
MJPB 2020-2023 Afromen uitgaven maatschap opvang (boven doeluitkering)	760
MJPB 2020-2023 Afromen lokaal deel budget Vrouwenopvang	200
MJPB 2020-2023 DU Geweld hoort nergens thuis	-75
MJPB 2020-2023 DU Landelijke voorziening vreemdelingen	-136
MJPB 2020-2023 DU Vrouwenopvang	-81
MJPB 2020-2023 Inhoudelijke vernieuwing zorg en welzijn	-205
MJPB 2020-2023 Invoer wettelijke verplichting ggz bovenop algemene uitkering	-175
MJPB 2020-2023 Taakmutatie wet verplichte ggz	-220
MJPB 2020-2023 Toezicht / handhaving Kinderopvang/gastouderopvang	-118
MJPB 2020-2023 Toezicht / handhaving kwaliteit peuterspeelzalen	-19
Bestaand beleid	
Afloop budget herverdeling Subsidieregeling Burgerinitiatieven in de jaren 2016-2019 (Rb 25-04-2016)	472
DU vrouwenopvang voor uitbreiding taken Veilig Thuis (MJPB 2019-2022)	-90
Afloop verhoging formatie Sociaal domein 2017-2019 op R9 (Rb 25-05-2017). Middelen weer beschikbaar binnen R6.	-498
Budgetten jeugd naar ondergemandateerde budgetten TLO's	318
Overig	124
Totaal lasten	**257**
Baten	
	0
Totaal baten	**0**

Toevoegingen	
	0
Totaal toevoegingen	**0**
Onttrekkingen	
BR Beschermd en Weerbaar: Afr. BR Vrouwenopv. (besch. en weerbaar) (Rb 05-11-2019 MJPB 2020-2023)	1.000
Totaal onttrekkingen	**1.000**
Totaal mutaties reserves	**1.000**

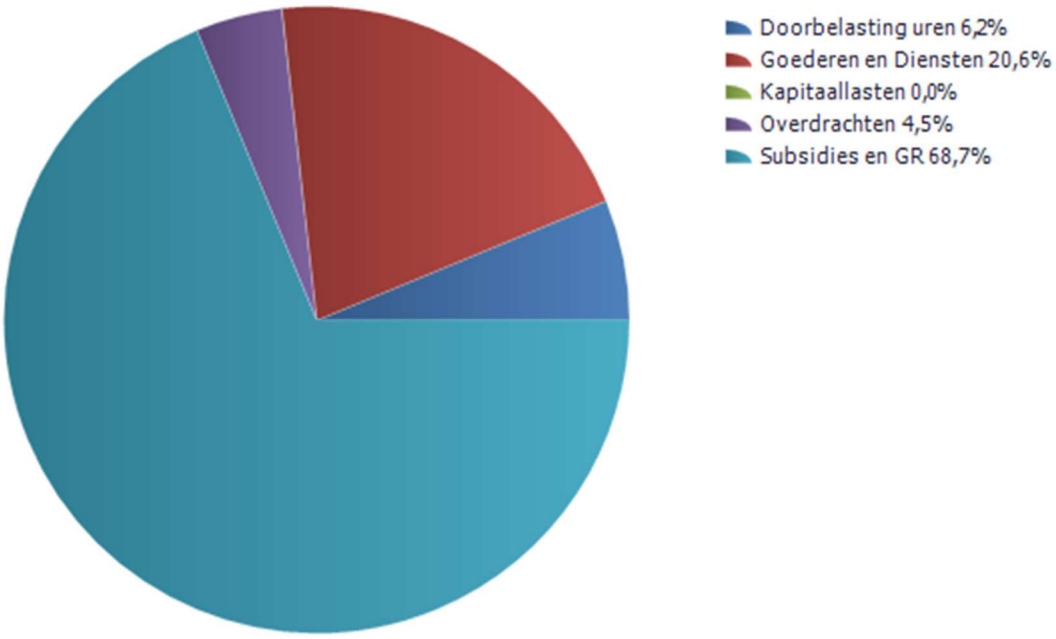
Lasten verdeeld naar producten en kostensoorten (exclusief wijkprogramma's)

Hieronder wordt meer inzicht gegeven uit welke onderdelen en kostensoorten het programma bestaat. Hierbij gaat het om de budgetten binnen dit stedelijke programma.
In de bijlage Overzicht onderdelen stad/wijk is de verdeling van de budgetten tussen stedelijke en wijkprogramma's weergegeven.

Lasten verdeeld naar producten

Lasten verdeeld naar kostensoorten

Zie de bijlage Toelichting overzicht kostensoorten voor een toelichting op deze grafiek.

Lasten verdeeld naar taakvelden (exclusief wijkprogramma's)

	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Meerjarenraming		
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Arbeidsparticipatie	0	-1	-1	-1	-1	-1	-1
Geescaleerde zorg volwassenen	-12.946	-15.144	-15.780	-15.959	-16.190	-16.117	-16.119
Maatwerkdienstverlening jeugd	-11	0	0	0	0	0	0
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	0	-100	-100	-100	-100	-100	-100
Samenkracht en burgerparticipatie	-2.773	-2.587	-2.612	-2.176	-1.699	-1.292	-1.292
Gerealiseerd resultaat	**-15.730**	**-17.832**	**-18.493**	**-18.236**	**-17.990**	**-17.510**	**-17.512**

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Passend Vangnet: Naast subsidiepartners werken we vooral samen met VGGM, Veilig Thuis, COA en Sociale Wijkteams.

In de paragraaf subsidies is een overzicht opgenomen van de partners die in 2020 een subsidie ontvangen.

Indicatoren

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht dienen te worden opgenomen in de begroting. Er zijn geen verplichte indicatoren voor dit programma. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente.
Bij dit programma zijn (nog) geen specifieke indicatoren behorend bij de doelstellingen benoemd.

Beleidskaders

Vrouwenopvang

- Samen Veilig. Regioaanpak huiselijk geweld Arnhem-Achterhoek 2019-2022 (nog vast te stellen door college, gaat daarna ter informatie naar de raad) .

Maatschappelijke Opvang

- Eindevaluatie Minder Opvang Beter Leven (2015, uitgangspunten zijn sindsdien onderdeel van regulier beleid).

S09 Gezondheid en sport

Arnhem wil een gezonde en sportieve stad zijn. We zetten in op het bevorderen van een gezonde leefstijl en het stimuleren van kinderen om te gaan en blijven sporten. Dit kan zijn sporten in de wijk, in de openbare ruimte, bij een vereniging en de talentontwikkeling tot topsport. Om een gezonde leefstijl te bevorderen, stimuleren we naast sport en bewegen ook gezonde voeding, niet roken en het voorkomen van problematisch alcoholgebruik. Specifieke onderdelen zijn: jeugdgezondheidszorg, publieke gezondheidszorg, kansrijke start, interventies voorkomen overgewicht bij kinderen, sportverenigingen, sport(plekken) in de wijken, sportaccommodaties, stimuleren talentontwikkeling en topsport.

Ambitie

De volgende ambitie staat in dit programma centraal:

Arnhemmers gezonder en fitter

De gezondheidsverschillen in onze stad zijn groot. Ongezond gedrag, zoals roken, te weinig bewegen, ongezonde voeding en problematisch alcoholgebruik, is verantwoordelijk voor deze verschillen. Deze verschillen hangen vaak samen met de sociaaleconomische status en de omgeving waarin het moeilijk is gezonde keuzes te maken. We vinden het belangrijk dat kinderen een goede en gezonde start maken en daar hun leven lang profijt van hebben en dat ouderen zo lang mogelijk gezond en actief blijven. Tevens willen we een sportstad zijn waarbij we bedrijven betrekken.

Wat willen we bereiken

Hieronder wordt aan de hand van een aantal doelstellingen aangegeven wat we willen bereiken.

Gezonde levensstijl

Iedere Arnhemmer moet in staat zijn zichzelf een gezonde leefstijl eigen te maken en zich deze vaardigheden zo jong mogelijk aan te leren, denk aan gezond eten en drinken. Onze focus ligt op een rookvrije generatie, het voorkomen en verminderen van overgewicht en problematisch alcoholgebruik tegengaan.

Sportief bewegen voor iedereen

Gezonde Arnhemmers die gezonde keuzes maken en dagelijks lopen, fietsen of sporten. We zetten in op het bevorderen van sporten en bewegen en faciliteren de trend naar meer bewegen in de openbare ruimte en Urban Sports. Bedrijven betrekken we gericht.

Wat gaan we doen

Hieronder staat aangegeven welke inspanningen we leveren om de doelstellingen te bereiken.

Gezonde levensstijl

Programma (door)ontwikkelen en implementeren terugdringen overgewicht

Met het JOGG-programma en de aanpak GO! blijven we inzetten op het stimuleren van gezonder eten en drinken en meer bewegen door jongeren.

Afspraken rond alcohol en roken opnemen in overeenkomsten

We willen het meeroken en het vroeg starten met roken onder kinderen voorkomen. Daarnaast dragen we de norm NIX18 uit. Hiervoor maken we afspraken met onze contractpartners over niet roken bij jeugdactiviteiten en het beperken van de zichtbaarheid van alcoholmarketing en de schenktijden tijdens dagen dat de jeugd sport.

Inzet op voorlichting en bewustwording

We willen dat kinderen een goede start maken en zo lang mogelijk gezond blijven en actief mee blijven doen. Hiervoor zetten we in op het vergroten van de bewustwording voor gezonde leefstijl in alle cruciale fasen in het leven (scholieren, ouders en aanstaande ouders).

Verankeren programma kansrijke start

Voor een gezonde en veilige start van kinderen zijn de eerste 1000 dagen cruciaal. We zetten samen met de partners van geboortezorg (zoals ziekenhuis en verloskundigenpraktijken) en jeugdgezondheidszorg in op het vroegtijdig signaleren van risico's en het tijdig inzetten van passende ondersteuning.

Sportief bewegen voor iedereen

Stimuleren bewegen in de eigen leefomgeving. Inzet op Urban Sports en aanleggen accommodaties

Gebruikmakend van de groeiende behoefte om meer te bewegen in de openbare ruimte zetten we in op het beweegvriendelijk maken van de openbare ruimte en op het realiseren van activiteiten in de openbare ruimte.

Inzet op Urban Sports en aanleggen accommodaties

Er is een hang naar meer vrijheid in het beoefenen van sport. De verbinding Urban sports met de urban culture is een mooie kans om jongeren te binden en te boeien. Hier zetten we de komende periode op in.

Veranderen opdracht uitvoeringsorganisatie.

Na twee jaar verzelfstandiging wordt de opdracht herijkt en worden de sturingsprincipes vanuit de wijken en stedelijk gestroomlijnd. Hiermee verwachten we ook dat een effectievere inzet vanuit het sportbedrijf mogelijk is.

De wisselwerking tussen bedrijfsleven en sport benutten

We willen het bedrijfsleven ambassadeur maken voor topsport (talenten) en breedtesport. En het bedrijfsleven stimuleren zich in te zetten voor sportverenigingen, bijvoorbeeld door expertise te delen.

Wat mag het kosten

Overzicht lasten en baten (exclusief wijkprogramma's)

Zie bijlage Begrippenlijst voor een toelichting op onderstaande tabellen.

Bedragen x € 1.000

	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Meerjarenraming		
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Middelen							
Lasten	-17.396	-18.267	-18.799	-18.141	-18.140	-18.149	-18.024
Baten	2.814	1.820	2.161	2.161	2.161	2.161	2.161
Saldo lasten en baten	***-14.582***	***-16.447***	***-16.638***	***-15.980***	***-15.979***	***-15.988***	***-15.862***
Toevoegingen aan reserves	-1.007	-16	-693	-693	-677	-677	-677
Onttrekkingen aan reserves	1.448	187	1.001	528	330	578	479
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***441***	***171***	***308***	***-164***	***-348***	***-100***	***-199***
Gerealiseerd resultaat	**-14.141**	**-16.276**	**-16.330**	**-16.144**	**-16.327**	**-16.088**	**-16.061**

Toelichting financiële mutaties

Toelichting mutaties 2020 t.o.v. 2019	**Bedrag**
Bedragen x € 1.000	
Lasten	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen	
MJPB 2020-2023 Kapitaallastenmutaties	812
MJPB 2020-2023 Korting subsidie Sportbedrijf	-40
MJPB 2020-2023 Middelen rijksvaccinatieprogramma	-287
MJPB 2020-2023 Mountainbike traject	-60
MJPB 2020-2023 Urban sports velden	-50
Bestaand beleid	
Actualisatie beheer vastgoed	111
Actualisatie onderhoud vastgoed	-104
Eenmalig Sportontwikkeling	-72
Extra budget binnensport	-12
Kapitaallasten bestaande activa en MIP	-20
Incidentele overheveling niet bestede middelen 2018 GIDS-middelen	102
Subsidie Sportbedrijf	224
Overig	54
Totaal lasten	**658**
Baten	
	0
Totaal baten	**0**

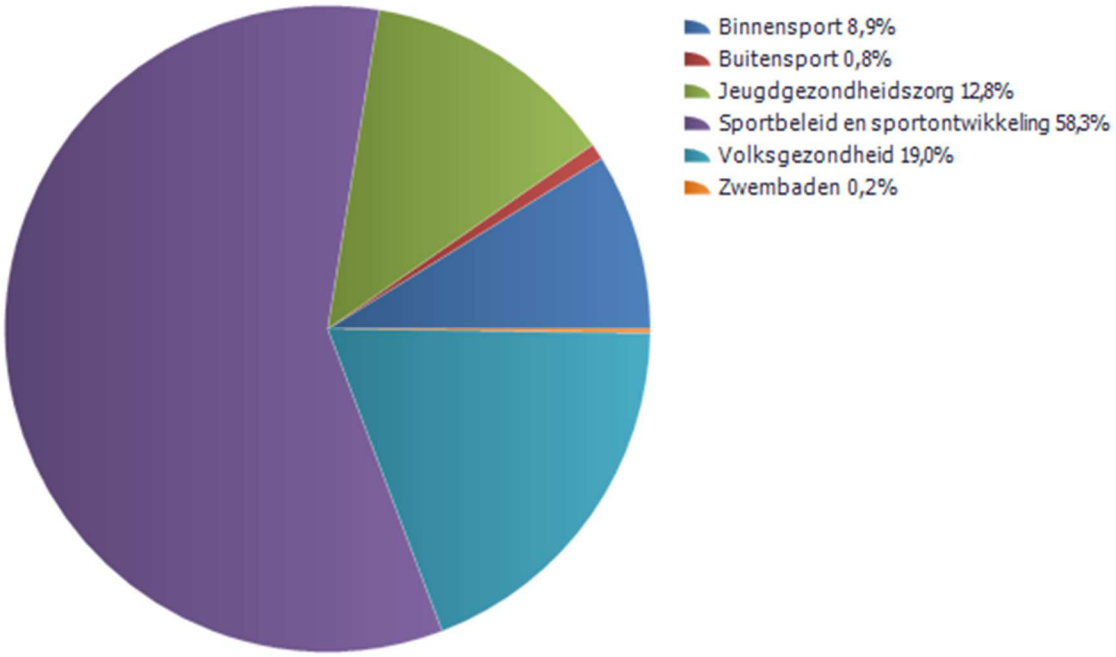
Toevoegingen	
AR Algemene reserve: Voordeel afgeboekte avtiva Sportbedrijf (Rb 18-07-2016)	-15
BR Onderhoud vastgoed: Actualisatie onderhoud (Rb 15-05-2019 VZML-1 2019)	-56
BR Onderhoud vastgoed: Actualisatie onderhoud (Rb 19-12-2018 VZML-3 2018)	-622
Totaal toevoegingen	**-693**

Onttrekkingen	
BR Kapitaallasten: Actualisatie onderhoud (Rb 15-05-2019 VZML-1 2019)	7
BR Kapitaallasten: Kunstgrasvelden, Diemenhof, Saksen Weimar (div.data Eerdere MJPB's)	182
BR Onderhoud vastgoed: Actualisatie onderhoud (Rb 15-05-2019 VZML-1 2019)	24
BR Onderhoud vastgoed: Actualisatie onderhoud (Rb 19-12-2018 VZML-3 2018)	310
BR Vastgoed: Buurtcentrum De Overkant (Rb 27-11-2017)	5
Totaal onttrekkingen	**528**
Totaal mutaties reserves	**-165**

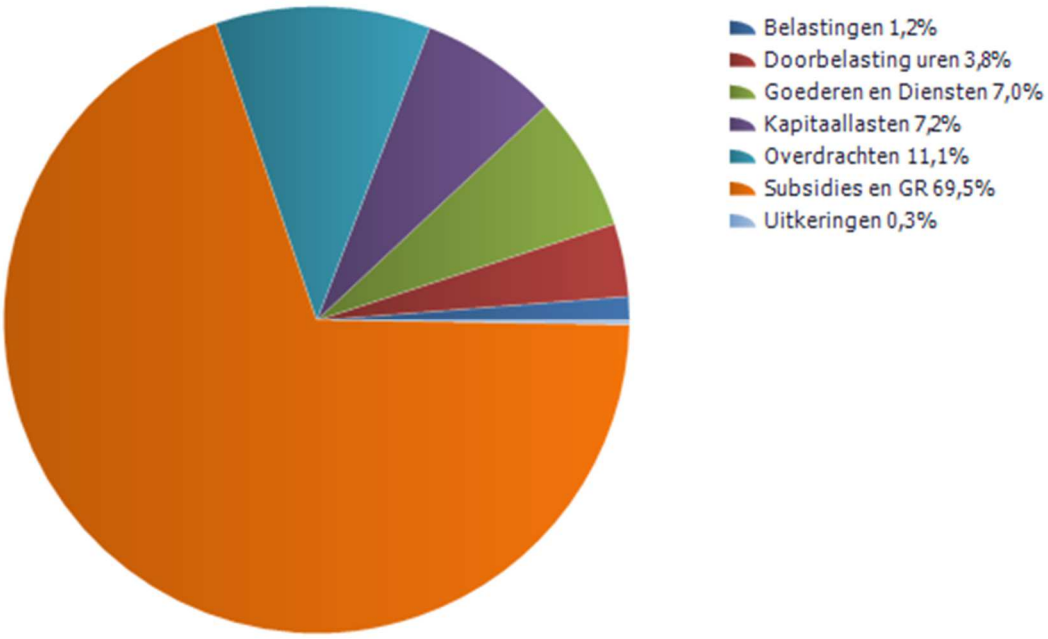
Lasten verdeeld naar producten en kostensoorten (exclusief wijkprogramma's)

Hieronder wordt meer inzicht gegeven uit welke onderdelen en kostensoorten het programma bestaat. Hierbij gaat het om de budgetten binnen dit stedelijke programma.
In de bijlage Overzicht onderdelen stad/wijk is de verdeling van de budgetten tussen stedelijke en wijkprogramma's weergegeven.

Lasten verdeeld naar producten

Lasten verdeeld naar kostensoorten

Zie de bijlage Toelichting overzicht kostensoorten voor een toelichting op deze grafiek.

Lasten verdeeld naar taakvelden (exclusief wijkprogramma's)

	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Meerjarenraming		
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Begraafplaatsen en crematoria	-39	-48	-48	-48	-48	-48	-48
Sportaccommodaties	-1.948	-2.428	-2.539	-1.795	-2.415	-2.565	-2.458
Sportbeleid en activering	-10.023	-10.487	-10.714	-10.583	-9.998	-9.849	-9.849
Volksgezondheid	-5.387	-5.304	-5.498	-5.715	-5.679	-5.688	-5.669
Gerealiseerd resultaat	**-17.396**	**-18.267**	**-18.799**	**-18.141**	**-18.140**	**-18.149**	**-18.024**

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden
Sportbedrijf Arnhem

Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Sportbedrijf Arnhem;
- Eerstelijnsgezondheidszorg (onder andere huisartsen);
- Rijnstate;
- Onderwijsinstellingen;
- Sociale Wijkteams;
- Menzis;
- Iriszorg verslavingspreventie;
- Indigo;
- Provincie Gelderland;
- Sportaanbieders;
- Partners uit het Verloskundig Samenwerkingsverband Kracht (Arnhem e.o.).

Daarnaast zijn er nog een aantal kleinere partijen die een preventief aanbod hebben in Arnhem.

In de paragraaf subsidies is een overzicht opgenomen van de partners die in 2020 een subsidie ontvangen.

Indicatoren

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht dienen te worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren voor dit programma, met een vergelijking tussen Arnhem en het landelijk gemiddelde, zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente.

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Niet-sporters	2016	47,2	48,7	Het percentage niet-wekelijks sporters t.o.v. bevolking van 19 jaar en ouder. Bevolking van 19 jaar en ouder dat niet minstens één keer per week aan sport doet.	Gezondheidsmonitor volwassenen (en ouderen), GGD'en, CBS en RIVM

Hieronder is de specifieke indicator behorend bij de doelstellingen in dit programma opgenomen.

- Meer inwoners voldoen aan de beweegnorm.

Bron: FysioForum

Beleidskaders

- Nota lokaal gezondheidsbeleid (raadsbesluit 29 juni 2015).

S10 Klimaat en energie

Het is belangrijk dat we werk maken van het verduurzamen van onze stad. De urgentie van de klimaatverandering, huidige economische groei en de ontwikkeling van Arnhem als hotspot voor innovaties op het gebied van elektriciteit en duurzaamheid bieden Arnhem kansen. Door nu te handelen en een grote stap vooruit te zetten, voldoet Arnhem niet alleen aan de noodzaak te zorgen dat onze stad de noodzakelijke fossielvrije beweging inzet. Als Arnhem het snel doet, wordt Arnhem hierin een voorbeeld voor andere steden en een vliegwiel voor de bedrijven die zich hier vestigen.

Ambitie

De volgende ambitie staat in dit programma centraal:

CO2-reductie

Om de klimaatverandering te beperken, is het belangrijk dat we de uitstoot van broeikasgassen en vooral CO2 verminderen. Dit betekent dat er ook in Arnhem een overgang moet plaatsvinden van fossiele energie naar duurzame energie. De urgentie van de klimaatverandering maakt dat het belangrijk is dat we werk maken van het verduurzamen van onze stad. We herijken de koers van New energy made in Arnhem, gaan de wijken in voor de energietransitie en gaan met een regionale energietransitie aan de slag. Daarin nemen we de afspraken van het Parijsakkoord en het op handen zijnde klimaatakkoord mee. Daarbij is uitgangspunt dat iedere Arnhemmer mee moet kunnen komen met de energietransitie en de verdeling van maatschappelijke lasten eerlijk is.

Wat willen we bereiken

Hieronder wordt aan de hand van een aantal doelstellingen aangegeven wat we willen bereiken.

Een stedelijke aanpak van de energietransitie

Binnen het deel waar de gemeente invloed op heeft, is het effect en de snelheid ervan mede afhankelijk van onze rolneming. We willen als Arnhem koploper zijn op het gebied van duurzaamheid. Koploper zijn betekent dat we activiteiten realiseren met een grotere impact dan andere gemeenten, of dat we nieuwe aanpakken, initiatieven of (sociale) innovaties ontwikkelen en toepassen. Een koploperpositie in een energietransitie thema past Arnhem. Nu al kiezen startups en multinationals die dagelijks samenwerken aan de ontwikkeling van nieuwe energiesystemen ervoor om dit vanuit Arnhem te doen. In lijn met het landelijke Klimaatakkoord geven we invulling aan de stedelijke energietransitie aan de hand van de thema's gebouwde omgeving, duurzame mobiliteit, bedrijven en industrie en grootschalig opwekking.

Een wijkgerichte aanpak van de energietransitie

Als vervolg op landelijke afspraken geven we invulling aan de wijkgerichte energietransitie. Onderdeel van de warmtetransitie is ook dat we uiteindelijk van het aardgas gaan. Uiterlijk eind 2021 heeft elke gemeente dan ook een transitievisie warmte. In deze visie legt de gemeenteraad het tijdspad vast waarop wijken van het aardgas gaan. Voor de wijken die voor 2030 van het gas af gaan, moeten in 2021 ook de potentiële energiebronnen en -infrastructuren bekend zijn.

Op 17 april heeft de gemeenteraad de Arnhemse aanpak van de wijkgerichte energietransitie vastgesteld. Hierin hebben we afgesproken om de energietransitie samen, eerlijk en duurzaam op te pakken en de wijken spelen daarbij een belangrijke rol. De energietransitie zien wij als noodzakelijk vanuit het perspectief van de klimaatverandering, maar ook als een kans om bijvoorbeeld energiearmoede tegen te gaan en innovaties van Arnhemse bedrijven in te zetten.

Een regionale energiestrategie als invulling van het Klimaatakkoord

Nederland heeft het Klimaatakkoord van Parijs ondertekend. Daarin is bepaald dat we in 2030 49% CO2-reductie moeten hebben behaald ten opzichte van 1990 en in 2050 80-95% reductie. In het Gelders Energieakkoord, dat ook door Arnhem is ondertekend, is afgesproken dat de Gelderse regio's geen 49% maar 55% CO2 reductie nastreven in 2030. Arnhem zal niet de volledige CO2 reductie binnen haar eigen grenzen kunnen behalen. De huidige mogelijkheden voor duurzame energie opwekking op grote schaal vraagt om ruimte. Door het stedelijke karakter en de beperkte beschikbare ruimte in het buitengebied zijn er niet voldoende mogelijkheden om helemaal zelfvoorzienend te zijn. Hierdoor ligt een deel van de opgave buiten Arnhem.

Wat gaan we doen

Hieronder staat aangegeven welke inspanningen we leveren om de doelstellingen te bereiken.

Een stedelijke aanpak van de energietransitie

Uitvoeren New energy made in Arnhem 2015 - 2020

We geven invulling aan het door de raad vastgestelde programma New energy made in Arnhem.

Opstellen nieuw programma New energy made in Arnhem 2020-2030

We gaan als Arnhem richting een klimaatneutraal en duurzaam Arnhem 2050. Een stad met een toekomstbestendige economie die niet meer draait op kolen, olie en gas, maar op schone energiebronnen als zon en wind. Om daar te komen, zetten we de komende jaren vol in op de energietransitie. Op verschillende niveaus zijn klimaatambities gesteld: Parijs, het Nationaal Klimaatakkoord en het Gelders Energieakkoord.

We vertalen dit in een nieuw programma 2020 - 2030 waarbij in ieder geval in 2030 de Arnhemse uitstoot van CO2 55% lager is ten opzichte van 1990 en in 2050 is Arnhem klimaatneutraal. Dit programma zal de koers tot 2030 vastleggen en tot 2023 maken we dit concreet met inspanningen en resultaten.

Een wijkgerichte aanpak van de energietransitie

Transitievisie warmte

Op basis van de warmteverkenning bereiden we een transitievisie voor, voor alle wijken in Arnhem. In de transitievisie warmte legt de gemeenteraad het tijdspad vast waarop wijken van het aardgas gaan. Voor de wijken die voor 2030 van het gas af gaan, moeten in 2021 ook de potentiële energiebronnen en -infrastructuren bekend zijn. Uiterlijk eind 2021 heeft elke gemeente een transitievisie warmte voor de gehele gemeente. Door de transitievisie eens in de 5 jaar te actualiseren kunnen voortgang, ervaringen en innovaties worden verwerkt. Cruciaal binnen het uitvoeringsplan is de participatie van bewoners en gebouweigenaren.

Voortouw nemen

Waar wijken zich niet spontaan organiseren rond energie- en klimaatvraagstukken, neemt de gemeente het voortouw om bewoners bij elkaar te brengen. Niet iedereen is in staat om mee te komen in de energietransitie. Zeker niet als er prangende kwesties bij mensen spelen rondom veiligheid, leefbaarheid, schulden of andere problemen in de privésfeer. De energietransitie moet voor iedereen toegankelijk zijn.

Wijkinitiatieven

Arnhem streeft naar een goede en tijdige betrokkenheid van inwoners bij de grote opgave van de energietransitie en stimuleert de initiatieven in de stad. En niet zonder succes want ondertussen is er in Arnhem sprake van ruim twintig initiatieven in wijken en draaien vier wijken mee in het 'Wijken van de toekomst'-programma binnen het Gelders Energieakkoord (Spijkerkwartier, Alteveer Cranevelt, Heijenoord Lombok en Hoogkamp).

Om die ontwikkeling voort te zetten en om wijkinitiatieven in positie te brengen als sterke intermediair tussen wijk en gemeente in het langdurige proces van de energietransitie in de stad, zal de ondersteuning een structureel karakter krijgen. Het AANjaagfonds speelt daarbij een belangrijke rol.

Ruimtelijke ontwikkelingen

Bij alle ruimtelijke ontwikkelingen in de stad zal de gemeente met initiatiefnemers komen tot afspraken over de invulling van hun eigen verantwoordelijkheid in de energietransitie, maar ook de relatie leggen met de opgave en kansen in de omgeving van de ontwikkeling.

Ondersteunend beleid

Om de wijkgerichte energietransitie vorm te geven zal er op landelijk, regionaal en stedelijk niveau ondersteunend beleid en instrumentarium worden doorontwikkeld. Op regionaal en stedelijk niveau heeft de gemeente directe invloed op de ontwikkeling hiervan. Beleid wordt doorontwikkeld op de thema's financiering en betaalbaarheid, bewustwording en energiearmoede, collectieve infrastructuur, bronnenontwikkeling, wet- en regelgeving, organisatie en arbeidskrachtontwikkeling en innovaties.
In de energietransitie zijn er ook kansen voor Arnhemse bedrijven om in de wijken innovaties mee te ontwikkelen en toe te passen. Bij de Arnhemse aanpak in de komende jaren worden nadrukkelijk (Arnhemse) innovatieve bedrijven uitgenodigd om mee te denken en mee te doen in de wijkgerichte energietransitie. Hiermee worden kansen gecreëerd voor regio en stad en krijgt de Arnhemse economie en werkgelegenheid een impuls.

Een regionale energiestrategie als invulling van het Klimaatakkoord

Opstellen concept bod aan Nationaal Programma RES

De regio Arnhem Nijmegen stelt een Regionale Energie Strategie (RES) Arnhem Nijmegen op. Met het opstellen van de strategie maken we als regio gebruik van de vele stappen die we al gezet hebben in de energietransitie, zoals de Routekaart Energietransitie waarin de route wordt geschetst om tot een CO2-reductie van 55% te komen in 2030. In de raadsbrief Concept startnotitie Regionale energiestrategie zijn de inspanningen verwoord om te komen tot een regionaal bod aan het Nationaal Programma RES. Dit gebeurt in de volgende stappen:

- concept bod aan Nationaal Programma RES: zes maanden na ondertekening landelijk Klimaatakkoord;
- doorrekening door planbureau van de concept biedingen uit alle regio's;
- definitief bod aan Nationaal Programma RES (RES 1.0): vaststelling door de raden, 1 jaar na ondertekening Klimaatakkoord.

Wat mag het kosten

Overzicht lasten en baten (exclusief wijkprogramma's)

Zie bijlage Begrippenlijst voor een toelichting op onderstaande tabellen.

Bedragen x € 1.000

	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Meerjarenraming		
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Middelen							
Lasten	-3.258	-2.027	-6.120	-6.124	-5.799	-5.354	-2.353
Baten	1.161	0	1.578	974	406	0	0
Saldo lasten en baten	***-2.098***	***-2.027***	***-4.542***	***-5.150***	***-5.393***	***-5.354***	***-2.353***
Toevoegingen aan reserves	-14.771	0	-473	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	4.500	22	2.332	3.063	3.064	3.025	25
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-10.271***	***22***	***1.859***	***3.063***	***3.064***	***3.025***	***25***
Gerealiseerd resultaat	**-12.369**	**-2.005**	**-2.683**	**-2.087**	**-2.329**	**-2.329**	**-2.328**

Toelichting financiële mutaties

Toelichting mutaties 2020 t.o.v. 2019	**Bedrag**
Bedragen x € 1.000	
Lasten	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen	
MJPB 2020-2023 Verlaging budget energietransitie (extra middelen coalitieakkoord)	250
Bestaand beleid	
Ontwikkelijng kapitaallasten op investeringen	-31
Ontwikkeling kosten EMIA	323
Ontwikkeling kosten Interregproject CleanMobilEnergy (zie baten)	467
Ontwikkeling besteding middelen uit het klimaatfonds	-1.000
Overigen	-13
Totaal lasten	**-4**
Baten	
Bestaand beleid	
Ontwikkeling baten Interregproject CleanMobilEnergy (zie lasten)	-475
Ontwikkeling diverse baten	-128
Overigen	-1
Totaal baten	**-604**

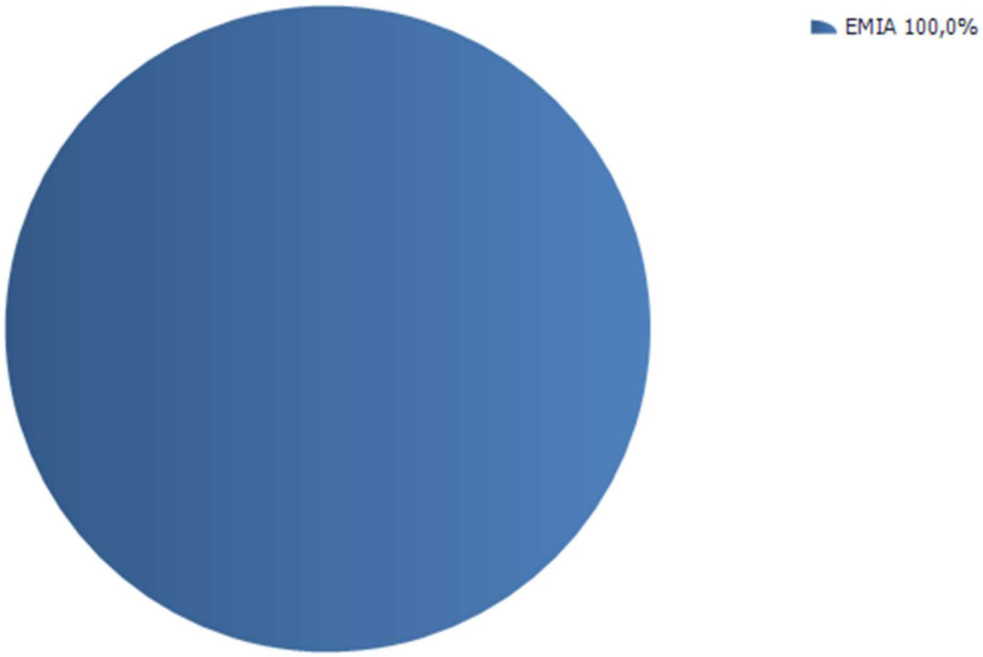
Toevoegingen	
	0
Totaal toevoegingen	**0**

Onttrekkingen	
BR Duurzaam Arnhem: Budget amend. verd. over 3 jr (Rb 19-12-2018 VZML-3 2018)	340
BR Duurzaam Arnhem: Klimaatfonds (Rb 15-05-2019)	2.500
BR Duurzaamheidsleningen: Rentekosten (Rb 18-12-2017 VZML-4 2017)	11
BR Klimaat en Energie : CleanMobilEnergy (Rb 12-09-2018)	132
BR Klimaat en Energie : Luchtagenda (Rb 13-02-2019)	57
BR Revolverend fonds (duurzaamheid): Uitvoering duurz.lening (Rb 19-12-2018 VZML-3 2018)	23
Totaal onttrekkingen	**3.063**
Totaal mutaties reserves	**3.063**

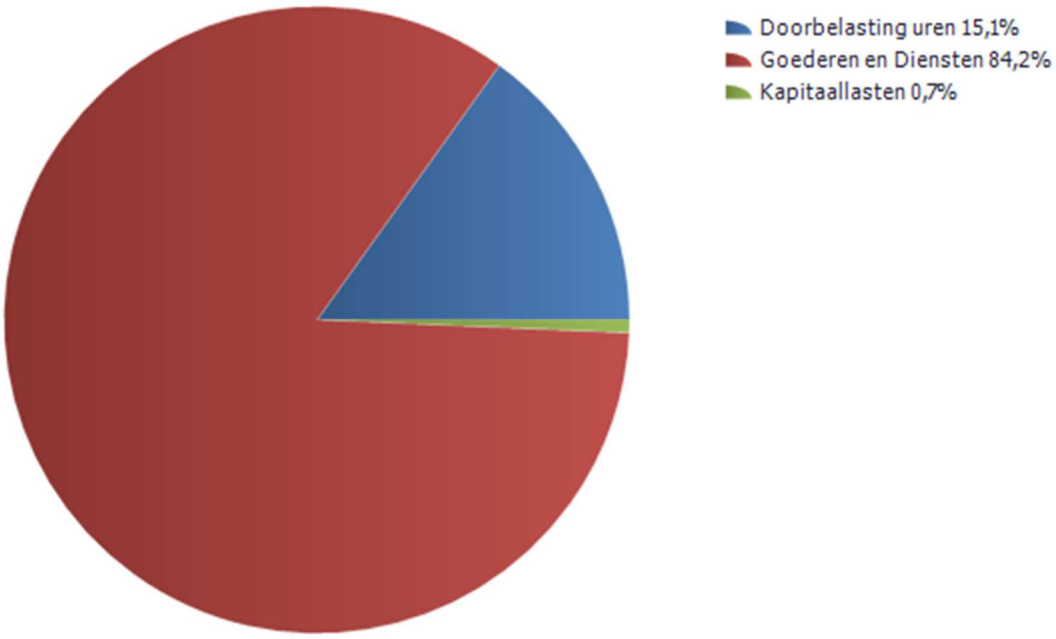
Lasten verdeeld naar producten en kostensoorten (exclusief wijkprogramma's)

Hieronder wordt meer inzicht gegeven uit welke onderdelen en kostensoorten het programma bestaat. Hierbij gaat het om de budgetten binnen dit stedelijke programma.
In de bijlage Overzicht onderdelen stad/wijk is de verdeling van de budgetten tussen stedelijke en wijkprogramma's weergegeven.

Lasten verdeeld naar producten

Lasten verdeeld naar kostensoorten

Zie de bijlage Toelichting overzicht kostensoorten voor een toelichting op deze grafiek.

Lasten verdeeld naar taakvelden (exclusief wijkprogramma's)

	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Meerjarenraming		
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Milieubeheer	-3.258	-2.027	-6.120	-6.124	-5.799	-5.354	-2.353
Gerealiseerd resultaat	**-3.258**	**-2.027**	**-6.120**	**-6.124**	**-5.799**	**-5.354**	**-2.353**

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

GO Arnhem Nijmegen City Region

Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Partners New energy made in Arnhem

In de paragraaf subsidies is een overzicht opgenomen van de partners die in 2020 een subsidie ontvangen.

Indicatoren

Besluit dat per 1/1/2020 alleen de daadwerkelijke effecten van biomassaverbranding mogen mee tellen in gemeentelijke ambities, prestaties en resultaten (amendement 19A71). Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht dienen te worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren voor dit programma, met een vergelijking tussen Arnhem en het landelijk gemiddelde, zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente.

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Hernieuwbare elektriciteit	2017	1,8	16,9	Deel van de energie die afkomstig is uit natuurlijke hulpbronnen die constant worden aangevuld, zoals uit wind, zon, waterkracht en biomassa (%)	Rijkswaterstaat - Klimaatmonitor

Beleidskaders

- New energy made in Arnhem;
- Concept startnotitie regionale energiestrategie.

S11 Ruimtelijke ontwikkeling

In dit programma komt het ruimte geven aan nieuwe initiatieven en ontwikkelingen in de stad en het beschermen van bestaande waarden en ruimtelijke kwaliteiten samen. We grijpen de invoering van de Omgevingswet aan om het beleid te actualiseren, regels toepasbaar te maken en dienstverlening aan inwoners en bedrijven te verbeteren. Dit alles met het doel om werk te maken van de ambitie 'Voor een stad die ruimte geeft aan nieuwe initiatieven en bestaande waarden in stand houdt of verbetert'.
De Arnhemse visie op de fysieke ruimte is richtinggevend, maar flexibel om de eigen Arnhemse kwaliteiten te benutten en ruimte te geven aan creativiteit en ondernemerschap. Het grondbeleid speelt in op nieuwe ontwikkelingen en biedt maatwerk per locatie, passend binnen de Arnhemse ambities.
Dit programma omvat de volgende onderdelen: implementatie van de Omgevingswet, ruimtelijke ontwikkeling en milieubeheer (lucht, bodem, geluid en externe veiligheid).

Ambitie

De volgende ambitie staat in dit programma centraal:

Voor een stad die ruimte geeft aan nieuwe initiatieven en waarden in stand houdt of verbetert

We grijpen de toekomstige Omgevingswet aan om onze leefomgeving te verbeteren, de gezondheid en veiligheid van inwoners te beschermen en bij te dragen aan het behoud van een leefbare en groene stad. We zorgen dat Arnhemmers van het begin af aan kunnen meedenken in de ontwikkeling van ruimtelijke plannen. Bij de implementatie van de Omgevingswet werken we op verschillende sporen: visie/beleid, regels/normen, digitale systemen en organisatie van werkprocessen. Het motto van de Omgevingswet is: 'ruimte voor ontwikkeling, waarborgen voor kwaliteit'.

Wat willen we bereiken

Hieronder wordt aan de hand van een aantal doelstellingen aangegeven wat we willen bereiken.

Arnhem geeft richting

We willen ruimte bieden aan de fysieke ontwikkeling van de stad vanuit de unieke kwaliteiten van Arnhem. We bepalen kaders en geven richting aan grote stedelijke opgaven, gebiedsontwikkeling en initiatieven vanuit de stad.

We bepalen een streefbeeld van de ruimtelijke kwaliteit waar we als gemeente naartoe willen ontwikkelen. Dit is een strategische lange termijn visie, waar opgaven en ambities voor de gehele fysieke leefomgeving samenkomen. Met deze visie hebben we, anders dan in de huidige situatie, ook de mogelijkheid om sturing te geven aan integrale beleidsdoelen als duurzaamheid en gezondheid. Deze omgevingsvisie stellen we vast voor een langere periode maar is geen statisch verhaal, want deze maakt onderdeel uit van de beleidscyclus en kan periodiek worden aangepast. Bij het opstellen van de omgevingsvisie wordt de stad intensief betrokken.

Arnhem is fysiek op orde

We werken de komende jaren toe naar één integraal omgevingsplan voor het hele grondgebied van de gemeente. Het omgevingsplan bevat alle regels over de fysieke leefomgeving en geef invulling aan de maatschappelijke opgaven uit de omgevingsvisie. Het omgevingsplan richt zich niet alleen op functies en bouwmogelijkheden maar ook op andere aspecten van de fysieke leefomgeving, zoals welstand, erfgoed, milieu, duurzaamheid en grote delen van de APV. Naast onze eigen regels bevat het omgevingsplan regels die het Rijk overhevelt naar gemeenten, zoals bijvoorbeeld vergunningsvrij bouwen en delen van het Activiteitenbesluit.

De samenhangende en gebiedsgerichte benadering van het omgevingsplan gaat bijdragen aan het verbeteren van onze dienstverlening. Inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners kunnen regelgeving, die nu nog verspreid is over verschillende plannen en verordeningen, straks namelijk op één digitale locatie raadplegen. Op die manier geven we sneller inzicht in de haalbaarheid van een initiatief. We bieden meer maatwerk en ruimte in onze regels zodat initiatieven die bijdragen aan onze maatschappelijke doelen sneller gerealiseerd kunnen worden.

Arnhem maakt mogelijk

Een initiatiefnemer vindt op één (digitale) plek snel en makkelijk duidelijkheid. Waar overleg noodzakelijk is, vindt dit integraal en met de initiatiefnemer aan tafel plaats, vanuit het credo: ja, mits…

We gaan de dienstverlening aan inwoners en bedrijven verbeteren. Dit doen we door het inrichten van één digitaal loket. Hierdoor is de informatie over de wettelijke kaders en besluiten met betrekking tot fysieke leefomgeving digitaal goed vindbaar, betrouwbaar en volledig, voor een initiatiefnemer en het desbetreffende bevoegd gezag. De digitale werkwijze met betrekking tot de omgevingswet is geborgd in de organisatie en de mogelijkheid is gecreëerd dat ketenpartners kunnen samenwerken.

Milieubeheer en -handhaving leveren een bijdrage aan gezonde leefbare wijken en openbare ruimte

Milieubeheer en - handhaving (externe veiligheid, duurzaamheid, lucht, bodem en grondwater, geluid, geur, energie en klimaat) leveren een bijdrage aan gezonde leefbare wijken en openbare ruimte.

Wat gaan we doen

Hieronder staat aangegeven welke inspanningen we leveren om de doelstellingen te bereiken.

Arnhem geeft richting

Ontwikkelen omgevingsvisie

Om kaders te bepalen en richting te geven zal de omgevingsvisie een belangrijk instrument zijn. De informatie waaruit de Omgevingsvisie wordt opgebouwd, bestaat uit:

- DNA / ruimtelijke kwaliteiten van Arnhem; de elementen in de fysieke leefomgeving die Arnhem uniek maken.
- Opgaven, doelen en ambities: op basis van bestaande beleidsdoelen, ambities en opgaven, intern en extern opgehaald, stellen we de beleidskaarten samen. Dit combineren we met input vanuit de burgerparticipatie, input vanuit het iteratief proces regionaal en landelijk beleid en inzichten en verwachtingen over trends en ontwikkelingen.
- Kansen en dilemma's; op basis van de beleidskaarten zien we of en zo ja waar fysieke thema's elkaar versterken of tegenwerken in hun ruimteclaim.

Participatie
Een afvaardiging van inwoners en professionele stakeholders wordt bij de verschillende processtappen betrokken in een adviserende rol. Onderzocht wordt of de raadswerkgroep participatie een rol kan spelen bij het participatieproces van de omgevingsvisie.
De gemeenteraad stelt de Omgevingsvisie vast. In de voorbereiding wordt de raad periodiek geïnformeerd over de veranderingen door de Omgevingswet en over het proces naar Omgevingswet en omgevingsvisie toe.

Arnhem is fysiek op orde

Pilots en toewerken naar integraal omgevingsplan

De ontwikkeling van het Arnhemse omgevingsplan beschouwen we als een transitieproces waarin we gefaseerd onze bestemmingsplannen en andere regels die zich richten op de fysieke leefomgeving omvormen tot één omgevingsplan voor het hele gemeentelijke grondgebied.

Werken met pilots (2018-2020)
We zijn al begonnen met pilots. Hier gaan we de komende jaren mee door. Deze fase gebruiken we om de abstracte doelen uit de wet te concretiseren naar de Arnhemse praktijk. Al doende leren we en brengen we focus aan in ons werk. Wat weten we al? Waar is meer inzet nodig? Wat helpt ons? Wat moet en wat mag en waar willen we het verschil maken?

Bestaande plannen en verordeningen gereed maken voor het omgevingsplan (2019-2020)
In 2019 en 2020 gaan we ervoor zorgen dat al onze plannen technisch op orde zijn. Concreet betekent dit dat al onze plannen voldoen aan de laatste IMRO-standaarden. Tevens brengen we het totaal aantal (beheergerichte) plannen terug tot een behapbaar aantal met een hoge(re) mate van uniformiteit. Daarnaast doen we ervaring op met het maken van een integraal omgevingsplan. Dit door met toepassing van de Crisis- en herstelwet bestemmingsplannen met verbrede reikwijdte te maken. Een ander belangrijk onderdeel van de voorbereidingsfase is het gebiedsgericht digitaliseren van alle regels zodat we deze straks eenvoudig in het omgevingsplan kunnen integreren.

Integreren van regels en vertalen omgevingsvisie in het omgevingsplan (vanaf 2021)
Op 1 januari 2021 treedt de Omgevingswet in werking en gaan we verder met het integreren van verordeningen en Rijksregels in het omgevingsplan. Daarnaast geven we sturing aan onze doelen door de ambities uit de omgevingsvisie te vertalen in het omgevingsplan.

Arnhem maakt mogelijk

Aansluiting op de Landelijke voorziening Digitaal Stelsel Omgevingswet

We werken stapsgewijs toe naar de aansluiting op de Landelijke voorziening Digitaal Stelsel Omgevingswet. Dit doen we door:

- ons digitaal voor te bereiden op aansluiting op het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). Dit houdt onder andere in een betere samenwerking met De Connectie en het selecteren van softwareleveranciers;
- aan de te slag gaan met het opstellen van toepasbare regels;
- het organiseren van overleg en afstemming met ketenpartners om elkaar beter te leren kennen om ons voor te bereiden op de komst van de Omgevingswet;
- de processen onder de omgevingswet in kaart brengen en implementeren;
- het doorontwikkelen van het initiatievenproces (onder andere door het in stand houden van de werkwijze van het transformatieteam).

Milieubeheer en -handhaving leveren een bijdrage aan gezonde leefbare wijken en openbare ruimte

Activiteiten energie, duurzaamheid en luchtkwaliteit uitvoeren

De ambities voor energie, duurzaamheid en luchtkwaliteit zijn vastgelegd in het programmaplan New energy made in Arnhem 2015-2020 (september 2015). De focus hierin ligt primair op versterking van de Energie- en Milieutechnologiesector (EMT), energiebesparing, een toename van het aandeel duurzame energie en de voorbeeldige gemeente.
Een nieuw programmaplan New energy made in Arnhem 2020-2030 is in voorbereiding en wordt in het vierde kwartaal van 2019 aan de raad voorgelegd.

Activiteiten bodem en ondergrond uitvoeren

Het is een gemeentelijke taak (vanuit de Wet bodembescherming (Wbb) en de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) te zorgen voor de instandhouding en het verbeteren van een bodem die geschikt is om op te wonen en om op te werken. Ook draagt de Wbb bij aan de bescherming van kwetsbare gebieden (in verband met natuur en drinkwaterwinning). Arnhem is bevoegd gezag Wbb en voert namens het Rijk de wettelijke taken uit (onderzoek, beschikkingen, toezicht en handhaving). Naast deze wettelijke taken is er de ambitie om de ondergrond in te zetten bij de klimaatadaptatie en als duurzame bron van energie.

Activiteiten externe veiligheid uitvoeren

Externe veiligheid gaat over het beheersen van risico's die mensen lopen door opslag, productie, gebruik en vervoer van gevaarlijke stoffen in hun omgeving. Arnhem heeft de risicovolle activiteiten in beeld en bij (ruimtelijke) ontwikkelingen wordt er rekening gehouden met het aspect externe veiligheid.

Activiteiten geluidshinder uitvoeren

Geluidshinder wordt steeds meer via een programmatische aanpak onder controle gehouden. Het lopende Actieplan Omgevingslawaai voor bestaande woningen en wegen was daar de eerste stap in. De volgende stap is het aanpassen van het geluidbeleid aan deze aanpak en het veranderen van de saneringsopdracht aan de ODRA. De aanpak van nieuwe situaties bestaat uit het voorkomen van nieuwe geluidgehinderden.

Activiteiten milieuhandhaving uitvoeren

Vergunningverlening en handhaving dragen bij aan het behalen van de landelijke doelstellingen op het gebied van milieu en gezondheid. Deze taken worden uitgevoerd door de ODRA. De prioriteit ligt op een actueel vergunningenbestand en goed naleefgedrag van bedrijven. We onderzoeken in 2019 of een actualisatie van het handhavingsbeleid voor de fysieke leefomgeving noodzakelijk is.

Wat mag het kosten

Overzicht lasten en baten (exclusief wijkprogramma's)

Zie bijlage Begrippenlijst voor een toelichting op onderstaande tabellen.

Bedragen x € 1.000

	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Meerjarenraming		
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Middelen							
Lasten	-51.711	-40.783	-48.240	-42.329	-33.234	-25.640	-23.734
Baten	50.237	35.968	43.801	37.604	31.766	21.716	19.729
Saldo lasten en baten	***-1.474***	***-4.815***	***-4.440***	***-4.725***	***-1.467***	***-3.924***	***-4.005***
Toevoegingen aan reserves	-5.239	-393	-991	-814	-2.516	-24	0
Onttrekkingen aan reserves	2.127	47	558	30	30	30	30
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-3.112***	***-346***	***-433***	***-784***	***-2.486***	***6***	***30***
Gerealiseerd resultaat	**-4.586**	**-5.161**	**-4.873**	**-5.509**	**-3.954**	**-3.919**	**-3.975**

Toelichting financiële mutaties

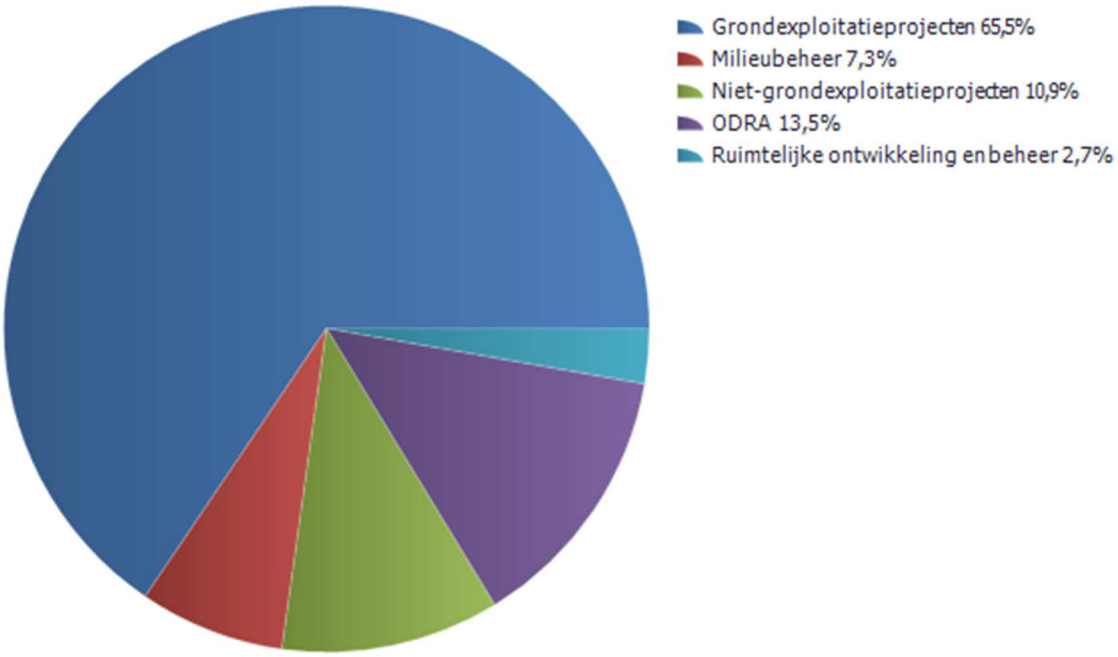
Toelichting mutaties 2020 t.o.v. 2019	**Bedrag**
Bedragen x € 1.000	
Lasten	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen	
MJPB 2020-2023 Implementatie Omgevingswet	-750
MJPB 2020-2023 Odra hogere uitgaven omgevings vergunningen (zie ook baten)	-682
MJPB 2020-2023 Lagere rente op Strategisch bezit	516
MJPB 2020-2023 Hogere volume uitgaven ODRA milieu (uit stelpost volume)	-285
MJPB 2020-2023 Beheerkosten strategisch bezit kostendekkend maken (uit huuropbrengsten)	145
Bestaand beleid	
Fasering niet-grondexploitatieprojecten: volume uitgaven neemt af (zie ook baten)	4.042
Fasering grondexploitatieprojecten: volume uitgaven neemt af (zie ook baten)	2.160
Incidentele overheveling niet bestede middelen 2019 bodem	490
Daling stelpost prijscompensatie duurdere aanbesteding projecten (door daling volume uitgaven projecten)	225
Lagere lasten voor Omgevingswet: in 2019 incidenteel budget voor implementatie wet	195
Overig	-145
Totaal lasten	**5.911**

Baten	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen	
MJPB 2020-2023 Odra, extra inkomsten omgev.vergun.	682
MJPB 2020-2023 Verwachte winstneming Grondbedrijf	50
Bestaand beleid	
Fasering niet-grondexploitatieprojecten: volume inkomsten neemt af (zie ook lasten)	-4.042
Fasering grondexploitatieprojecten: volume inkomsten neemt af (zie ook lasten)	-2.160
Administratieve verschuiving niet-grondexploitatieprojecten op grond van BBV	-551
Resultaat op afgeronde grondexploitatieprojecten lager (2019 971 en 2020 699)	-272
Resultaat op afgeronde niet-grondexploitatieprojecten hoger (2019 19 en 2020 114)	95
Overig	1
Totaal baten	**-6.197**
Toevoegingen	
AR Algemene reserve: FJP 2017 (JV17)	-149
AR Algemene reserve: FJP 2018 (Rb 03-07-2019)	-115
BR Grondexploitatie: FJP 2017 (JV17)	-1.748
BR Grondexploitatie: FJP 2018 (Rb 03-07-2019)	1.198
Totaal toevoegingen	**-814**
Onttrekkingen	
BR Stimulering woningbouw: Kavelwinkel / Vastgoedplein (Rb 19-10-2009)	30
	0
Totaal onttrekkingen	**30**
Totaal mutaties reserves	**-784**

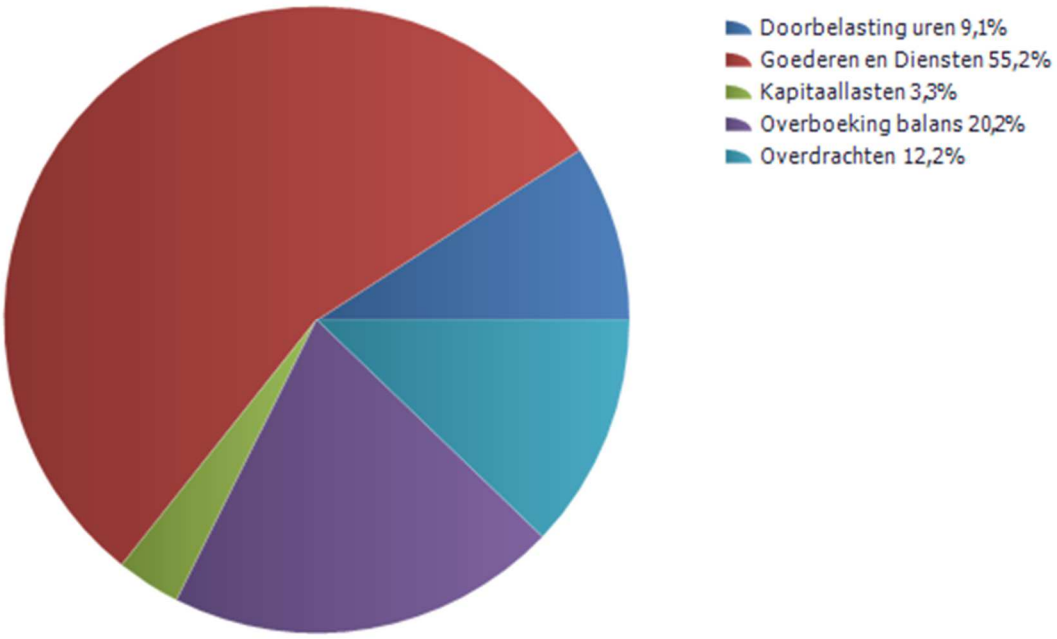
Lasten verdeeld naar producten en kostensoorten (exclusief wijkprogramma's)

Hieronder wordt meer inzicht gegeven uit welke onderdelen en kostensoorten het programma bestaat. Hierbij gaat het om de budgetten binnen dit stedelijke programma.
In de bijlage Overzicht onderdelen stad/wijk is de verdeling van de budgetten tussen stedelijke en wijkprogramma's weergegeven.

Lasten verdeeld naar producten

Lasten verdeeld naar kostensoorten

Zie de bijlage Toelichting overzicht kostensoorten voor een toelichting op deze grafiek.

Lasten verdeeld naar taakvelden (exclusief wijkprogramma's)

	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Meerjarenraming		
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Grondexploit (niet-bedrijventerrein)	-33.659	-26.717	-30.778	-27.731	-22.670	-15.583	-14.640
Milieubeheer	-2.564	-3.074	-3.204	-3.082	-2.441	-2.441	-2.441
Ruimtelijke Ordening	-1.095	-1.160	-1.162	-1.162	-1.162	-1.162	-1.162
Wonen en bouwen	-14.392	-9.832	-13.096	-10.354	-6.961	-6.454	-5.491
Gerealiseerd resultaat	**-51.711**	**-40.783**	**-48.240**	**-42.329**	**-33.234**	**-25.640**	**-23.734**

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)

Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Ruimte

- ODRA;
- Provincie Gelderland;
- regio gemeenten;
- Veiligheid- en gezondheidsregio Gelderland Midden(VGGM);
- VNG (Vereniging Nederlandse gemeente);
- Ministerie van BZK;
- CASA;
- Groenforum.

Milieu

- Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA);
- Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden.

In de paragraaf subsidies is een overzicht opgenomen van de partners die in 2020 een subsidie ontvangen.

Indicatoren

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht dienen te worden opgenomen in de begroting. Er zijn geen verplichte indicatoren voor dit programma. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente.
Bij dit programma zijn (nog) geen specifieke indicatoren behorend bij de doelstellingen benoemd.

Beleidskaders

Ruimte

- Structuurvisie Arnhem 2020;
- Groenvisie;
- Welstandsnota.

Milieu

- Actieplan Omgevingslawaai (2012);
- Beleidsnota bodem 2012, Provincie Gelderland, gemeente Arnhem en gemeente Nijmegen, 1 december 2012;
- Nota Bodembeheer, september 2011, actualisatie 2017 en 2018;
- Actualisatie Nota Bodembeheer;
- Beleidsplan externe veiligheid van 9 maart 2015.

S12 Wonen en leefomgeving

Onze stad is een groene, levendige, ondernemende en inclusieve stad waar Arnhemmers fijn en betaalbaar kunnen wonen. Grote 'nieuwe' overstijgende opgaven, zoals de energietransitie, klimaatadaptatie en levensloopbestendigheid, zijn uitdagingen waar Arnhem voor staat. In de Arnhemse woonprincipes 2016-2025 wil Arnhem haar positie als aantrekkelijke woonstad, onderscheidend in de regio, versterken. Arnhem is een groene stad met een unieke ligging aan de Rijn. Zij geeft prioriteit aan ontmoetingsruimte in stadsparken, wijkparken en buurtgroen. Dit programma omvat de volgende onderdelen: wonen en een aantal aspecten van de openbare ruimte, zoals water, havenbeheer, stadsreiniging, bossen, parken en ecologie, stedelijk groen, spelen, dierenwelzijn, afval en riolering. Daarbij is klimaatadaptatie een belangrijk aandachtspunt.

Ambitie

De volgende ambities staan in dit programma centraal:

Arnhem biedt woonruimte

Arnhem is een aantrekkelijke groene stad met goede voorzieningen en een groot cultureel aanbod waar het fijn wonen is. Door differentiatie in de woningvoorraad en een gezonde mix van bevolkings- en inkomensgroepen in de wijken willen we de stad ook in de toekomst aantrekkelijk houden om in te wonen. Door bestaande en nieuwe woningvoorraad en het woonmilieu af te stemmen op de behoefte van de woonconsument ontstaat er een voorraad met toekomstwaarde. Dit draagt bij aan sterke wijken waarbinnen het voor alle Arnhemmers goed wonen en leven is. Naast voldoende en betaalbare woningen in een fijne leefomgeving zijn grote overstijgende opgaven zoals de energietransitie en levensloopbestendig wonen uitdagingen waar Arnhem voor staat.

Met het maken van de omgevingsvisie wordt een streefbeleid van de gewenste ruimtelijke kwaliteiten bepaald waar we ons als gemeente naartoe willen ontwikkelen. Met deze visie hebben we de mogelijkheid om sturing te geven aan integrale beleidsdoelen als duurzaamheid en levensloopgeschikt wonen. De omgevingsvisie en de te verwezenlijken Arnhemse ambitie geeft richting aan het Arnhemse woonbeleid.

Naast het wonen is de leefomgeving bepalend voor een prettig woonklimaat. In de woonomgeving komen veel ambities en ontwikkelingen samen. Ambities die te maken hebben met het gebruik van de leefomgeving zoals (fiets)parkeren, toegankelijkheid, speel- en recreatievoorzieningen maar ook ambities die te maken hebben met leefbaarheid: groen, klimaatadaptatie en milieu.
Met nieuwe ontwikkelingen op het gebied van telecommunicatie en energietransitie ontstaat een steeds grotere behoefte aan voorzieningen van nutsbedrijven in de vorm van bijvoorbeeld transformatoren, verdeelstations en laadpalen. Een zorgvuldige inpassing van deze elementen vormt zeker in de dichter bebouwde stadsdelen een steeds grotere uitdaging.

Een schone, groene én klimaatbestendige openbare ruimte

Vertrekpunt voor de Openbare Ruimte is dat het in ieder geval schoon, heel en veilig moet zijn. Hieraan draagt toezicht, controle en handhaving bij.
Klimaatadaptatie en groen zijn op dit moment leidende thema's voor inrichting en beheer van de openbare ruimte.
Met klimaatadaptatie bereiden we Arnhem voor op de effecten van de klimaatverandering, op meer en heviger weersextremen. Bij klimaatadaptatie gaat het om het (ruimtelijk) aanpassen van de stad en het dusdanig ontwerpen van nieuw stedelijk gebied dat dit minder kwetsbaar is voor hoog en laag water, extreme regenval, hitte en langdurige droogte.
We hebben de ambitie om het Arnhemse groen te versterken. Groen draagt overigens ook in positieve zin bij aan klimaatadaptatie. De groenvisie bevat een aantal doelen die uitgewerkt zijn in het onderdeel 'wat willen we bereiken'.
Voor de openbare ruimte geldt dat de gemeente direct invloed kan uitoefenen op inrichting en beheer. De ambities die we daarbij nastreven verschillen per type gebied en per aspect. Een nadere uitwerking hiervan is terug te vinden in de paragraaf kapitaalgoederen.

Aandacht voor dierenwelzijn

In onze stad leven ook dieren. We zetten ons in voor een goed leefklimaat voor (wilde) dieren en willen biodiversiteit bevorderen. De Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn is in oktober 2016 vastgesteld in de raad. De agenda heeft als ambitie om het dierenwelzijn in Arnhem verder onder de aandacht te brengen en te verbeteren.

Een milieu- en gebruiksvriendelijke afvalinzameling

Een milieu- en gebruiksvriendelijke afvalinzameling is een essentieel onderdeel van een duurzame woon- en leefomgeving. De ambitie is om afval zoveel mogelijk te hergebruiken en de hoeveelheid restafval verder te verkleinen, dit in combinatie met gebruiksvriendelijkheid en aanvaardbare kosten.

Wat willen we bereiken

Hieronder wordt aan de hand van een aantal doelstellingen aangegeven wat we willen bereiken.

Beschikbare en betaalbare woningen

Iedereen moet goed kunnen wonen in onze stad. Om beschikbaarheid en betaalbaarheid van woningen in Arnhem op peil te houden moeten er meer woningen worden gerealiseerd in de komende jaren. Dit geldt voor alle soorten woningen. In de woningbouwplannen wordt rekening gehouden met de werkelijke vraag en behoefte van de Arnhemse woonconsument. Dat betekent: aantrekkelijke, levensloopbestendige woningen voor ouderen, woningen voor kleine huishoudens, sociale woningbouw in goedkoop en betaalbare segment en de middenhuurcategorie. Onder andere door veranderingen in het sociaal domein zijn er de volgende jaren meer goedkope en betaalbare (sociale) huurwoningen nodig. *Dit doen we door te zorgen voor minimaal 30% sociale huurwoningbouw over de te realiseren projecten (amendement 19A65).*

Het vergt een inspanning van de gemeente om samen met de ontwikkelaars en corporaties te zorgen voor een evenwichtig aanbod dat enerzijds aansluit bij de woningbehoefte de komende jaren en anderzijds bij het streefbeleid en de gewenste ruimtelijke kwaliteiten uit de omgevingsvisie.

Duurzame en levensloopgeschikte woningen

Naast de betaalbaarheid van de woning is de juiste kwaliteit belangrijk voor de woonbeleving van de inwoners van Arnhem. Onder woonkwaliteit verstaan we een duurzame woning die levensloopgeschikt is en de juiste omvang heeft voor de doelgroep die er in woont en voor de plek waar de woning staat.

Leefbare woonomgeving

Arnhem staat voor het versterken van identiteit van wijken en het vergroten van de verscheidenheid binnen wijken. Een zekere differentiatie en variatie in huishoudens, inkomens en woningen biedt ruimte aan het maken van een wooncarrière in de wijken.

Arnhems groen versterken

Versterken groenstructuur
De identiteit van Arnhem is nauw verbonden aan het groene karakter van onze stad. Groen en water vormen een raamwerk door de stad en zijn nauw gerelateerd aan het landschap en de ontstaansgeschiedenis. De groenstructuur willen we verder versterken en zichtbaar maken, zowel in landschappelijk als cultuurhistorisch opzicht.

Natuurvriendelijke stad
Het bevorderen van biodiversiteit is meer dan ooit een prioriteit. De klimaatverandering en verarming van de natuur leiden ertoe dat veel soorten in de verdrukking komen. Planten- en diersoorten vertegenwoordigen een intrinsieke waarde maar zijn in sommige gevallen essentieel voor het voortbestaan van de mens. De bij is hier een goed voorbeeld van. Bij het bepalen van beplanting en ook in het onderhoud en beheer van bestaande beplantingen zullen we daarom streven naar een zo groot mogelijke biodiversiteit.

Groene en gezonde stad
Het groen kan een belangrijke bijdrage leveren aan de gezondheid. De aanwezigheid van groen heeft in de eerste plaats een positief effect op de geestelijke gezondheid. Daarnaast heeft groen positieve invloed op het leefmilieu (verkoeling, zuivering van lucht). Verder zijn er nog mogelijkheden om het groen meer in te zetten voor bewegen (sport, spelen, wandelen, fietsen).

Duurzame stad
Het groen heeft verschillende waarden. Daarom dient het groen een algemeen belang. Openbaar groen moet daarom openbaar blijven. Dit geldt ook voor grote particuliere landgoederen, zoals park Sacre Coeur, Arnhems Buiten, Rennenenk en Het Dorp. Het goed beheren van groen is essentieel om de verschillende waarden in stand te houden. De stad blijft hierdoor leefbaar voor de langere termijn. Het beheer doen we op een duurzame wijze. De laatste jaren wordt het steeds belangrijker om hierbij rekening te houden met ziekten en plagen en extreme weersomstandigheden (hitte, droogte).

Samenwerkende stad
Het Arnhemse groen is niet alleen van de gemeente, het is van de hele stad. Naast de gemeente zijn ook vele andere organisaties betrokken bij het beleid en beheer van het groen. Niet alleen grondeigenaren, maar ook onderwijsinstellingen zoals Van Hall-Larenstein. Maar bovenal is het groen natuurlijk van de Arnhemmers zelf die hun betrokkenheid dagelijks laten zien. Het is daarom de ambitie van de gemeente om het groen samen met deze organisaties en bewoners te versterken en te verbeteren.

Arnhem klimaatbestendig maken

Kwetsbaarheid in beeld
Om de schaarse middelen optimaal in te zetten is het belangrijk een goed beeld te hebben van waar de risico's liggen wat betreft de klimaatverandering. Aan de hand daarvan kunnen heldere prioriteiten gesteld worden voor toekomstige maatregelen. De komende periode zullen de kwetsbaarheden op het gebied van waterveiligheid, wateroverlast, hitte en droogte verder in beeld worden gebracht.

Klimaattoets ontwikkelen en invoeren
Nieuwe ontwikkelingen zullen bestand moeten zijn tegen extremere weersomstandigheden. Om dit te kunnen garanderen zal een klimaattoets ontwikkeld worden die onderdeel gaat vormen van het planvormingsproces.

Kansen benutten
Nieuwe ontwikkelingen bieden kansen om de klimaatbestendigheid te vergroten. We zullen deze kansen systematisch in beeld gaan brengen en, waar dit haalbaar is, realiseren.

Dierenwelzijn

Vanuit de ambitie om het dierenwelzijn in Arnhem verder onder de aandacht te brengen en te verbeteren is een aantal doelen geformuleerd. In de eerste plaats willen we de dierenarts financieel toegankelijk maken voor mensen met een laag inkomen.
Daarnaast zal ingezet worden op vernieuwing van het dierentehuis.

Minder restafval

De doelstelling van Arnhem op het gebied van afval sluit aan bij de landelijke doelstellingen. Concreet betekent dit een vermindering van de hoeveelheid afval per persoon per jaar van 400kg (nu 440 kg), waarbij het restafval afneemt naar 100 kg per persoon per jaar (nu 220 kg). Dat kan onder andere gestimuleerd worden door de kosten anders te verdelen. Van een systeem waarbij iedereen hetzelfde betaalt gaan we naar een systeem waarbij bewoners minder hoeven te betalen als ze minder restafval aanbieden. Een andere doelstelling is het verminderen van onjuist en illegaal aangeboden afval.

Wat gaan we doen

Hieronder staat aangegeven welke inspanningen we leveren om de doelstellingen te bereiken.

Beschikbare en betaalbare woningen

30% sociale huurwoningbouw over de te realiseren projecten (amendement 19A65)

We zorgen voor minimaal 30% sociale huurwoningbouw over de te realiseren projecten en monitoren de nieuwbouw en de behoefte (amendement 19A65). Het vergt een inspanning van de gemeente om samen met de ontwikkelaars en corporaties te zorgen voor een evenwichtig aanbod die enerzijds aansluit bij de woningbehoefte en anderzijds aansluit bij het streefbeleid en de gewenste ruimtelijke kwaliteiten uit de omgevingsvisie.

De raad neemt een besluit over het plan van aanpak woningbouwontwikkeling dat het college in december 2019 heeft aangeboden. Aan dat plan ligt een zorgvuldige analyse van reeds te verwachten woningbouwproductie door marktpartijen en corporaties en een woningbehoefteonderzoek ten grondslag. Het richt zich ook op het in stimuleren van de woningbouwproductie als geheel en het behoud van de omvang van de bestaande voorraad sociale huurwoningen bij de woningcorporaties. In het plan is onderbouwd aandacht voor betaalbare koop en middenhuur (amendement 19A65).

Uitbreiden woonwagenlocaties

De gemeente Arnhem neemt de regie om samen met de woningcorporaties Vivare, Portaal en Volkshuisvesting te komen tot een plan van aanpak.

Voldoende woningen voor alle Arnhemmers

Met corporaties maken we afspraken over woningen voor mensen die nu gebruik maken van daklozenopvang, van beschermd wonen of die tijdelijk op camping Arnhem wonen.

Collectieven, zelfbouw en flexwonen bevorderen

Voor bovenstaande groepen pakt de markt nieuwbouwontwikkeling niet automatisch op. Het vergt een inspanning van de gemeente om samen met ontwikkelaars en corporaties te komen tot aanbod voor deze groepen en praktische belemmeringen voor wooninitiatieven zoveel mogelijk weg te nemen.

Duurzame en levensloopgeschikte woningen

Woningen verduurzamen

Met woningcorporaties maken we afspraken over verduurzamen van woningen en energietransitie in wijken.

Levensloopgeschikte woningen ontwikkelen en bestaande woningen levensloopgeschikter maken

Bij nieuwbouwontwikkelingen maken we afspraken over levensloopgeschikte woningen in een levensloopgeschikte omgeving. Samen met corporaties proberen we doorstroming te bevorderen en maken we afspraken over de juiste portefeuille in de stad die aansluit bij de doelgroep.

Leefbare woonomgeving

Opstellen wijkvisies die aansluiten bij de omgevingsvisie samen met wijkteams Leefomgeving

Gedifferentieerde wijkopbouw stimuleren door woonbeleid en opstellen kansenkaart per wijk. Opgaven, doelen en ambities: op basis van bestaande beleidsdoelen, ambities en opgaven, intern en extern opgehaald, stellen we de beleidskaarten samen. Dit combineren we met input vanuit de burgerparticipatie, input vanuit regionaal en landelijk beleid en inzichten en verwachtingen over trends en ontwikkelingen.

Beleid op splitsen en verkameren van woningen

Opstellen beleid om ongewenste effecten van splitsen en verkameren van woningen tegen te gaan en de leefbaarheid in de wijken te beschermen.

Arnhems groen versterken

Versterken groenstructuur

- Voor de parken Sonsbeek, Zijpendaal en Gulden Bodem, park Onderlangs (in relatie tot nieuwbouw museum Arnhem) en De Singels (in relatie tot evenementen en de ruimtelijke relatie met de omgeving) zullen beheervisies ontwikkeld worden.
- Voortbordurend op een initiatief van de bewoners zal een integrale visie voor het beekdal Paasberg opgesteld worden.
- Groen en bomen beter verankeren in bestemmingsplan (omgevingsplan).

Natuurvriendelijke stad

- Stimuleren om bij bouwprojecten mogelijkheden te bieden voor kenmerkende diersoorten (onder andere gierzwaluw, huismus en vleermuizen).
- Beheer graslanden, water-/oevervegetatie, bossen en struwelen op basis van kenmerkende diersoorten (onder andere wilde bijen, vlinders, spechten, kamsalamander).
- Stimuleren dat op gemeentelijke gronden biologische landbouw bedreven wordt.
- Uitvoering geven aan de wettelijke verplichting om uitbreiding van invasieve exoten en concurrentie met inheemse soorten te voorkomen.
- Door middel van lopende projecten maar ook door ondersteuning van initiatieven vanuit de wijken wordt ingezet op meer groen en meer bomen. Hierbij wordt een nauwe relatie met klimaatadaptatie gelegd.

Groene en gezonde stad - Parken en bossen die minder worden bezocht aantrekkelijker en toegankelijker maken

Inzetten op de bereikbaarheid van de Veluwe; met aandacht voor erfgoed en natuur.

Duurzame stad

- In samenspraak met de stad wordt op dit moment gewerkt aan het formuleren van een nieuw bomenbeleid. Dit zal nog in 2019 ter vaststelling aan de raad worden voorgelegd. De middelen die nodig zijn voor het bomenbeleid zijn niet in deze begroting opgenomen.
- Mede als gevolg van klimaatverandering nemen ziektes en plagen toe. De risico's hiervan zijn te verkleinen door meer variatie aan te brengen in het bomenbestand. Dat kan via beheer en via projecten.
- Door onder andere nestkastjes en ecologisch beheer van graslanden.

Samenwerkende stad

- De gemeente ondersteunt particuliere initiatieven met subsidies (bijvoorbeeld vergroening binnenstad) en kennis.
- Schouwgroepen, samengesteld uit bewoners en belangengroepen, denken mee met de gemeente over het beheer van bossen en parken.
- Er zijn diverse organisaties actief op het gebied van educatie en communicatie. Om de beschikbare inzet te optimaliseren wordt gezocht naar een zo efficiënt mogelijke taakverdeling tussen deze organisaties.

Arnhem klimaatbestendig maken

Kwetsbaarheid in beeld brengen en een klimaattoets ontwikkelen en invoeren

Er is al een globaal beeld van waar de kwetsbaarheden liggen ten aanzien van klimaatverandering. Dit beeld zal verder aangevuld worden om de prioriteiten scherper te kunnen benoemen. Hierdoor wordt een efficiëntere inzet mogelijk van de beschikbare middelen.
Als voorbeeld: in het kader van het basis rioleringsplan zal de waterhuishouding van met name Arnhem-Noord nader onderzocht worden zodat een gedetailleerder beeld ontstaat van de plekken waar wateroverlast kan ontstaan en hoe dat voorkomen kan worden.
Verder is er een plan van aanpak op het gebied van klimaatadaptatie in ontwikkeling.

Er zal een eerste aanzet gemaakt worden voor een klimaattoets voor openbare-ruimteprojecten. Aan de hand van de ervaring hiervan in de praktijk zal deze toets verder ontwikkeld worden.
Een soortgelijke toets zal (in aanzet) ontwikkeld worden ten behoeve van vastgoed- en gebiedsontwikkelingen, voortbordurend op de reeds bestaande watertoets.

Kansen benutten

Aan de hand van een totaaloverzicht van alle openbare-ruimteprojecten en de focusgebieden zal bepaald worden waar de prioriteiten liggen zodat de beschikbare middelen optimaal ingezet kunnen worden.
Voor de focusgebieden wordt gewerkt aan enkele concrete plannen die de klimaatbestendigheid vergroten, veelal in combinatie met het vergroten van de ruimtelijke kwaliteit (Van Muijlwijkstraat, Kronenburg, beekdal Paasberg).
We streven ernaar om klimaatadaptie maximaal te combineren met andere opgaven (bijvoorbeeld sociaal, energietransitie).

Dierenwelzijn

Maatregelen dierenwelzijn

- Het huidige dierentehuis voldoet niet meer aan de eisen en is aan vervanging/vernieuwing toe. We zijn met de betrokken partijen in gesprek om daarvoor een oplossing te zoeken.
- De pilot met een bijdrage aan dierenartskosten voor minima was succesvol. Deze maatregel maakt het mogelijk dat mensen met een kleine beurs hun huisdier toch de noodzakelijke zorg kunnen bieden. We onderzoeken op dit moment hoe deze aanpak op een structurele manier georganiseerd kan worden. *In afwachting daarvan reserveren we binnen het programma een budget van 30.000 euro om een doorstart van de pilot mogelijk te maken (amendement 19A74).*
- De uitvoeringsagenda dierenwelzijn wordt geëvalueerd, waarbij nieuwe actiepunten kunnen worden toegevoegd.

Minder restafval

Opnieuw afsluiten ondergrondse containers (afronden omgekeerd inzamelen)

Met het afsluiten van ondergrondse containers wordt illegaal aanbieden van restafval verminderd.

Invoering Diftar

Diftar is een inzamelingssysteem waarin de aanbieder meer betaalt naarmate hij meer (rest)afval aanbiedt. Hiermee verwachten we een betere scheiding van afvalstromen en vermindering van de hoeveelheid restafval.

Communicatie en voorlichtingscampagne ter ondersteuning van Diftar

Voor een succesvolle invoering van Diftar is het nodig dat het publiek de werking van het systeem begrijpt en ook inziet wat de reden van invoering is. Hiertoe wordt een communicatie- en voorlichtingscampagne uitgevoerd.

Wat mag het kosten

Overzicht lasten en baten (exclusief wijkprogramma's)

Zie bijlage Begrippenlijst voor een toelichting op onderstaande tabellen.

Bedragen x € 1.000

	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Meerjarenraming		
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Middelen							
Lasten	-30.102	-30.370	-30.668	-32.478	-32.662	-32.658	-31.684
Baten	37.225	36.179	36.220	37.873	38.283	38.602	38.489
Saldo lasten en baten	***7.123***	***5.809***	***5.552***	***5.395***	***5.621***	***5.944***	***6.804***
Toevoegingen aan reserves	-1.157	-356	-339	-200	-227	-581	-585
Onttrekkingen aan reserves	1.369	615	903	1.286	1.098	1.470	436
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***212***	***259***	***564***	***1.085***	***871***	***889***	***-149***
Gerealiseerd resultaat	**7.335**	**6.069**	**6.115**	**6.480**	**6.492**	**6.833**	**6.655**

Toelichting financiële mutaties

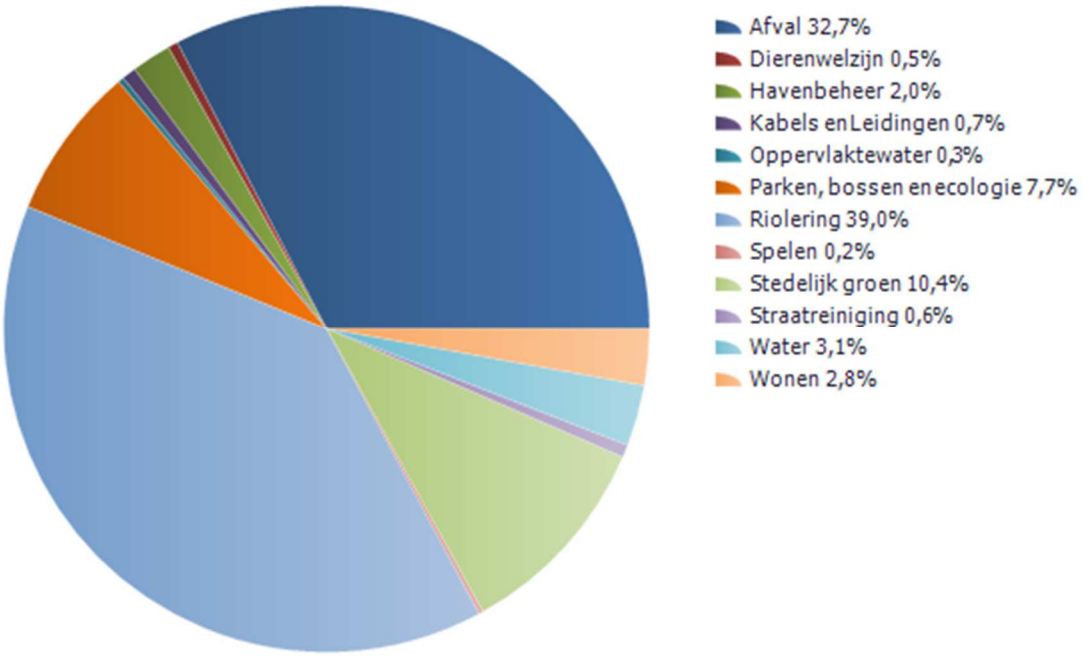
Toelichting mutaties 2020 t.o.v. 2019	**Bedrag**
Bedragen x € 1.000	
Lasten	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen	
Ontwikkeling kapitaalasten MIP	-286
MJPB 2020-2023 Kosten afvalinzameling en -verwerking	-2.150
MJPB 2020-2023 Doorvertaling volume-ontwikkeling MJPB 2019 naar juiste programma's	324
MJPB 2020-2023 Besparing door minder riool inspecties	110
MJPB 2020-2023 Hogere kosten i.v.m. aanleg kabels en leidingen (glasvezel). Zie baten.	-58
Bestaand beleid	
Ontwikkeling kapitaallasten bestaande investeringen	-220
MJPB 2019-2022: baggeren havens, Defensiehaven	500
Herprogrammering onderhoud en planten bomen	-160
Herprogrammering groot onderhoud water	-156
Lagere kosten verwerking afval	138
MJPB 2019-2022: Amendement Groen Huijgenslaan	70
Hogere kosten stadsreiniging	-62
Overig	140
Totaal lasten	**-1.810**

Baten	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen	
MJPB 2020-2023 Dekking kosten afvalinzameling en -verwerking (zie ook lasten)	2.045
MJPB 2020-2023 Meer leges i.v.m. aanleg kabels en leidingen (glasvezel)	57
Bestaand beleid	
Lagere opbrengst afvalstoffenheffing	-677
Hogere opbrengst verwerking afval	284
Hogere opbrengst rioolheffing	264
Overig	-320
Totaal baten	**1.653**
Toevoegingen	
BR groot onderh en verv openbare ruimte: Ontwikkeling kapitaallasten GRP (div.data Eerdere MJPB's)	-120
BR Onderhoud vastgoed: Actualisatie onderhoud (Rb 15-05-2019 VZML-1 2019)	-3
BR Onderhoud vastgoed: Actualisatie onderhoud (Rb 19-12-2018 VZML-3 2018)	-30
BR Volkshuisvesting: (div.data Eerdere MJPB's)	-43
BR groot onderh en verv openbare ruimte: GRP Verrekening (Rb 05-11-2019 MJPB 2020-2023)	-4
Totaal toevoegingen	**-200**
Onttrekkingen	
AR Algemene reserve: Duurzaamheid 3. Groenfonds (Rb 13-11-2017 MJPB 2018-2021)	50
BR groot onderh en verv openbare ruimte: Herprogrammering Bomen (Rb 26-09-2018 VZML-2 2018)	160
BR groot onderh en verv openbare ruimte: Herprogrammering Riolering-VAT (Rb 26-09-2018 VZML-2 2018)	250
BR groot onderh en verv openbare ruimte: Herprogrammering Spelen (Rb 15-05-2019 VZML-1 2019)	118
BR groot onderh en verv openbare ruimte: Herprogrammering Water (Rb 15-05-2019 VZML-1 2019)	156
BR groot onderh en verv openbare ruimte: Ontwikkelingen kapitaallasten (div.data Eerdere MJPB's)	33
BR Huishoudelijk afval: Uitstel Diftar (Rb 14-11-2018 MJPB 2019-2022)	385
BR Onderhoud vastgoed: Actualisatie onderhoud (Rb 15-05-2019 VZML-1 2019)	9
BR Onderhoud vastgoed: Actualisatie onderhoud (Rb 19-12-2018 VZML-3 2018)	20
BR Starters- en duurzaamheidsleningen: (Rb 26-09-2018 VZML-2 2018)	-327
BR Starters- en duurzaamheidsleningen: Actualisatie (MJPB 2017-2020)	338
BR Starters- en duurzaamheidsleningen: Vrijval budget (MJPB 2016-2019)	50
BR Volkshuisvesting: (div.data Eerdere MJPB's)	44
	0
Totaal onttrekkingen	**1.286**
Totaal mutaties reserves	**1.086**

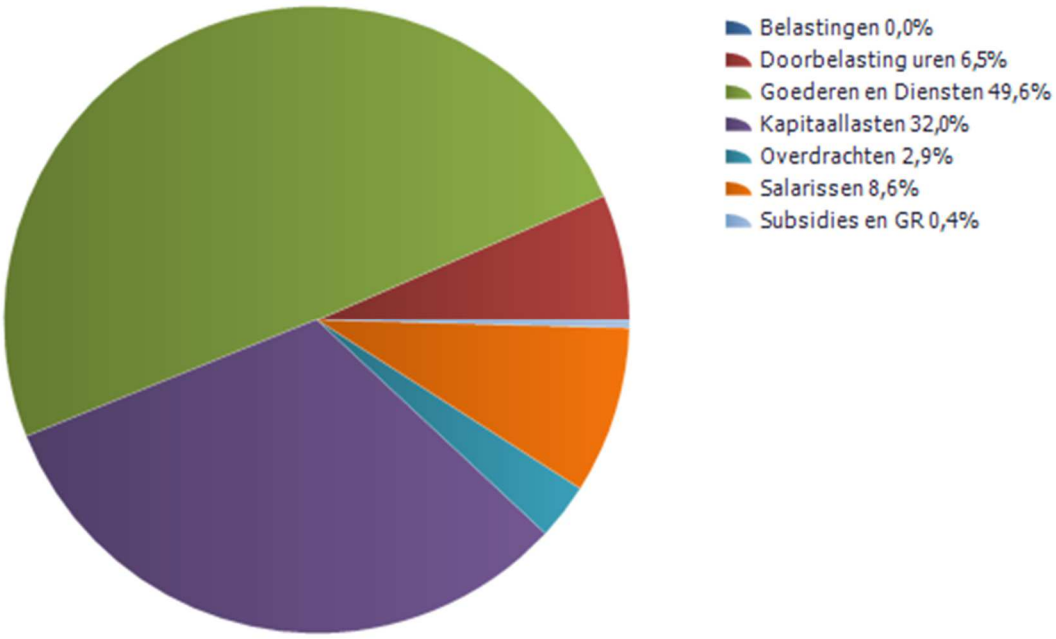
Lasten verdeeld naar producten en kostensoorten (exclusief wijkprogramma's)

Hieronder wordt meer inzicht gegeven uit welke onderdelen en kostensoorten het programma bestaat. Hierbij gaat het om de budgetten binnen dit stedelijke programma.
In de bijlage Overzicht onderdelen stad/wijk is de verdeling van de budgetten tussen stedelijke en wijkprogramma's weergegeven.

Lasten verdeeld naar producten

Lasten verdeeld naar kostensoorten

Zie de bijlage Toelichting overzicht kostensoorten voor een toelichting op deze grafiek.

Lasten verdeeld naar taakvelden (exclusief wijkprogramma's)

	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Meerjarenraming		
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	-8.098	-7.897	-8.481	-10.607	-10.333	-10.394	-10.298
Economische Havens en waterwegen	-975	-650	-650	-646	-641	-636	-632
Openbaar groen en (openlucht) recrea	-6.918	-7.531	-7.512	-7.112	-6.944	-6.785	-6.392
Riolering	-12.062	-12.334	-12.613	-12.765	-13.422	-13.546	-13.089
Verkeer en vervoer	-934	-747	-469	-431	-431	-431	-431
Wonen en bouwen	-1.114	-1.211	-943	-917	-891	-865	-842
Gerealiseerd resultaat	**-30.102**	**-30.370**	**-30.668**	**-32.478**	**-32.662**	**-32.658**	**-31.684**

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Lingezegen
GO Arnhem Nijmegen City Region

Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Wonen

- Woningcorporaties;
- particuliere verhuurders;
- beleggers/ontwikkelaars;
- zorgpartijen.

Openbare ruimte

- Wijkteams;
- Schouwgroepen en belangengroepen;
- Waterschappen;
- grondeigenaren (onder andere woningcorporaties, Provincie, Hoge Veluwe, Gelders Landschap, Staatsbosbeheer).

In de paragraaf subsidies is een overzicht opgenomen van de partners die in 2020 een subsidie ontvangen.

Indicatoren

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht dienen te worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren voor dit programma, met een vergelijking tussen Arnhem en het landelijk gemiddelde, zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente.

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Nieuw gebouwde woningen	2016	9,1	7,2	Het aantal nieuwbouwwoningen, per 1.000 woningen.	ABF - Systeem Woningvoorraad
Omvang huishoudelijk restafval	2017	204	174	Niet gescheiden ingezameld huishoudelijk afval (kg per inwoner).	CBS - Statistiek Huishoudelijk afval

Bij dit programma zijn (nog) geen specifieke indicatoren behorend bij de doelstellingen benoemd.

Beleidskaders

Wonen

- Arnhemse woonprincipes (Woonvisie);
- Volkshuisvestelijk kader;
- Huisvestingsverordening;
- Starterslening.

Openbare ruimte

- Structuurvisie 2020-2040;
- Groenvisie 2017-2035 (Raad, 2018);
- Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn 2016-2020;
- Nota Ruimte voor de Jeugd (Spelennota) 2010 - 2020;
- Initiatiefvoorstel Groene Speelplaatsen (Raad, 2013);
- Waterplan Gelderland 2010 - 2015;
- Aanpak wateroverlast Arnhem Noord 2015.

Paragrafen

De paragrafen vormen een 'dwarsdoorsnede' van de begroting, bezien vanuit een bepaald perspectief. Een aantal paragrafen is in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) verplicht voorgeschreven.

In de paragrafen worden kaderstellende beleidslijnen vastgelegd met betrekking tot relevante beheersmatige aspecten. De paragrafen geven daarmee belangrijke aanvullende informatie over de meerjarige financiële positie van de gemeente. De wijze waarop invulling wordt gegeven aan de paragrafen verschilt per onderwerp.

De volgende paragrafen zijn opgenomen:

1. Lokale heffingen
2. Weerstandsvermogen en stresstest
3. Onderhoud kapitaalgoederen
4. Financiering
5. Bedrijfsvoering
6. Verbonden partijen
7. Grondbeleid
8. Investeringen
9. Subsidies

Lokale heffingen

De gemeente legt heffingen op. Die zijn onder te verdelen in belastingen, leges en retributies. Bij belastingen is sprake van een gedwongen bijdrage, waar geen rechtstreekse individuele tegenprestatie van de overheid tegenover hoeft te staan. De opbrengsten dienen als algemeen dekkingsmiddel. Bij retributies is ook sprake van een gedwongen bijdrage, maar hier wordt door de overheid wél een individuele tegenprestatie tegenover gesteld (zoals riool- en afvalstoffenheffing). Leges zijn vergoedingen voor diverse administratieve en andersoortige diensten die de overheid verstrekt (zoals bouwvergunningen, verstrekken paspoort of rijbewijs).

Uitgangspunten van beleid

Afspraken uit het Coalitieakkoord 2018-2022

In het Coalitieakkoord 2018-2022 is de afspraak gemaakt dat alle belastingen, heffingen, leges en parkeertarieven met ingang van 2019 niet verhoogd zullen worden. *In 2019 zijn aanvullende afspraken op dit coalitieakkoord gemaakt. Hierbij is afgesproken om in 2020 de OZB eenmalig te verhogen met 1,25% (Amendement 19A66)*.
Voor de begroting van 2020 wijzigen deze afspraken niet. Als algemene regel is afgesproken dat alle belastingen, heffingen, leges en parkeertarieven niet verhoogd zullen worden.

Aanvullend op deze afspraken geldt voor de OZB dat ieder jaar een herwaarderingsjaar is. Dat betekent dat de WOZ-waarden gebaseerd worden op een nieuwe waardepeildatum (in 2020 is dat 1 januari 2019).
Het gemiddelde herwaarderingscijfer leidt tot een tariefaanpassing zodat de herwaardering geen lastenontwikkeling tot gevolg heeft. Om te voorkomen dat de opbrengst OZB te hoog of te laag wordt, wordt de gemiddelde waarde-ontwikkeling gecompenseerd door een tariefswijziging. Uiteraard kan de werkelijke waardestijging per individueel object afwijken van de gemiddelde waardestijging, met als gevolg een andere individuele ontwikkeling van de lasten dan hier gepresenteerd.

Afvalstoffenheffing/ invoering Diftar

In 2012 heeft de raad besloten om na omgekeerd inzamelen ook Diftar in te voeren. In 2017 heeft de raad daar enkele randvoorwaarden bij vastgesteld. Op 3 juli 2018 heeft de gemeenteraad ingestemd met uitstel van het invoeren van een gedifferentieerd tarief voor de afvalstoffenheffing (Diftar) op basis van de aangeboden hoeveelheid restafval. Met een Diftar-systeem krijgen inwoners meer invloed op de hoogte van hun afvalstoffenheffing. De financiële prikkel die hiermee gegeven wordt, zal leiden tot betere afvalscheiding, minder restafval en past daarmee volledig in het duurzaamheidsbeleid van de gemeente Arnhem. Om begrotingstechnische redenen is uitgegaan dat Diftar per 1-1-2020 van kracht wordt. Uiteraard is een andere ingangsdatum in 2020 mogelijk (begrotingswijziging dan wel in 2019 te verwerken).

Parkeerbelasting

Het betaald parkeergebied zal de komende jaren alleen worden vergroot, wanneer hier draagvlak voor bestaat binnen de buurt/wijk. De verwachting is dat in de wijken initiatieven worden ontwikkeld om betaald parkeren te gaan invoeren. Wanneer het betaald parkeergebied wordt vergroot, dan zal dat een positief effect hebben op de belastinginkomsten.

Toeristenbelasting

In het Coalitieakkoord is afgesproken om met ingang van 2019 de toeristenbelasting in te voeren met een tarief van € 2,- per persoon per nacht. In afwijking hiervan geldt een tarief van € 75 cent per persoon per nacht voor campings, jachthavens en slaapzalen van hostels. Mogelijke extra opbrengsten (bovenop het in de begroting opgenomen bedrag ad € 625.000,-) worden ingezet om de toeristische aantrekkingskracht van de stad te vergroten (toerisme en recreatie) en de marketing te versterken. Een voorstel hiervoor wordt in de komende periode uitgewerkt.

Paspoorten en identiteitskaarten

Als gevolg van een wijziging van de Paspoortwet is de geldigheidsduur van een paspoort en een identiteitskaart met ingang van maart 2014 verlengd van 5 naar 10 jaar. Dit heeft tot gevolg dat de legesinkomsten vanaf 2019 gedurende een periode van 5 jaar op een lager niveau zullen uitkomen. Aan de andere kant leidt de verlenging van de geldigheidsduur van een paspoort en een identiteitskaart tot lagere uitvoeringskosten.

Reinigingsrecht

Met ingang van 1 januari 2020 wordt in de binnenstad een reinigingsrecht ingevoerd. Ondernemers kunnen zelf de afweging maken of ze gebruik gaan maken van afval aanbieden via reinigingsrecht of dat zij een contract met een commerciële afvalinzamelaar aangaan. Indien gekozen wordt voor het laatste dan kan dit vanaf 1 januari

2020 niet meer met zakken die aan de straat worden aangeboden, maar dienen daarvoor de inzamelmiddelen (minicontainer of rolcontainer) op eigen terrein geplaatst te kunnen worden.
De te verwachten kosten en opbrengsten hangen af van het aantal deelnemers. Deze inschatting kan naar verwachting voldoende accuraat vooraf bepaald worden. De uitvoering van het reinigingsrecht is kostenneutraal voor de gemeente. Het reinigingsrecht is een retributie, dit betekent dat het te hanteren tarief (maximaal) kostendekkend mag zijn.

Ontwikkelingen gemeentelijk belastinggebied

Er is een voorstel ingediend in de Tweede kamer om de Gemeentewet en de Wet Milieubeheer aan te passen aan Europese richtlijnen, waarin is bepaald dat de vervuiler betaalt. Op grond hiervan zou de afvalstoffenheffing en de rioolheffing alleen aan de gebruikers kunnen worden opgelegd en niet meer aan eigenaren. Daarnaast is in het voorstel opgenomen, dat de kostendekkendheid voor deze heffingen verplicht tussen de 80% en 100% dient te liggen. Het is op dit moment nog onduidelijk of dit wetsvoorstel zal worden aangenomen. Indien het voorstel wordt aangenomen, zullen de financiële effecten hiervan voor de begroting van 2020 inzichtelijk worden gemaakt.

Geraamde inkomsten en een overzicht op hoofdlijnen

	2019	2020
Bedragen x € 1.000		
Belastingsoorten		
Onroerend zaakbelasting	53.844	54.905
Afvalstoffenheffing (meerpersoonshuishouden)	15.836	16.869
Rioolheffing	16.559	16.864
Toeristenbelasting	625	625
	86.864	***89.263***
Overige heffingssoorten		
Parkeerbelasting	7.411	7.649
Leges burgerlijke stand	2.690	2.113
Bouw- en sloopvergunningen (wabo)	3.251	3.933
	13.352	***13.695***
Totaal	**100.216**	**102.958**

De toename van de OZB-opbrengsten is het gevolg van een groei in het aantal woningen en niet-woningen en een éénmalige indexatie van 1,25% (Amendement 19A66).

Lokale lastendruk en kwijtscheldingsbeleid

Ontwikkeling lokale lastendruk in Arnhem

Gem. lastenontwikkeling per woning (eigenaar)	**2019**	**2020**	**%**
Onroerend zaakbelasting	€ 338	€ 342	1,25%
Rioolheffing	€ 172	€ 174	1,5%
Afvalstoffenheffing (gemiddeld per huishouden)	€ 220	€ 231	4,8%
	€ 730	**€ 747**	**2,33%**

Let wel. Het tarief afvalstoffenheffing voor een meerpersoonshuishouden is fictief, berekend op basis van het tarief voor 2019.
Als gevolg van de invoering van Diftar in 2020 kan een tarief per huishouden niet meer worden bepaald.

Gem. lastenontwikkeling per woning (gebruiker/huurder)	**2019**	**2020**	**%**
Onroerend zaakbelasting	€ 0	€ 0	0,0%
Rioolheffing	€ 86	€ 87	1,5%
Afvalstoffenheffing (gemiddeld per huishouden)	€ 220	€ 231	4,8%
	€ 306	**€ 318**	**3,85%**

De tabel laat zien hoe de in de vorige paragrafen geschetste ontwikkeling van de lokale heffingen uitwerkt voor een gemiddelde woning.

Ontwikkelingen lokale lastendruk in landelijk perspectief

Het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (Coelo) meet jaarlijks de lokale lastendruk van de Nederlandse gemeenten. De indicator 'Woonlasten meerpersoonshuishouden' geeft inzicht in de ontwikkeling van de Arnhemse woonlasten in relatie tot die van de overige gemeenten. De indicator bestaat uit de OZB, de afvalstoffenheffing en de rioolheffing.

Uit een analyse is gebleken dat bij de berekening van de waarde van een gemiddelde woning in Arnhem andere aannames worden gehanteerd dan waarmee door het Coelo wordt gerekend. Bij de berekening van de gemiddelde woz-waarde van een woning in Arnhem wordt ook de categorie recreatiewoningen en overige woningen betrokken, terwijl deze categorie bij de berekening van het Coelo buiten beschouwing blijft. Omdat deze categorie een lagere gemiddelde woz-waarde heeft dan de overige categorieën, heeft dit een verlagend effect op de berekende gemiddelde woz-waarde voor een woning in Arnhem. Een vergelijking met de gegevens van het Coelo levert hierdoor een afwijking op.

Kwijtscheldingsbeleid

- Inwoners van Arnhem komen in aanmerking voor kwijtschelding als onder andere het zogenaamde gecorrigeerde inkomen lager uitvalt dan 100% van het bijstandsniveau. Arnhem kiest met het hanteren van een bovengrens van 100% van het bijstandsniveau voor de maximale invulling van het kwijtscheldingsbeleid die de wet biedt.
- In het coalitieakkoord is besloten om een eerder ingeboekte bezuiniging op het kwijtscheldingsbudget ongedaan te maken.

Kostendekkendheid leges en heffingen

Afvalstoffenheffing

- In het Coalitieakkoord 2018-2022 is afgesproken dat de afvalstoffenheffing kostendekkend is waarbij het knelpunt rondom PMD en het terugdraaien van de bezuiniging op de kwijtschelding niet aan de afvalstoffenheffing wordt toegerekend. Dit betekent dat het tarief voor afvalstoffenheffing in 2019 met 1,5% stijgt;
- De berekeningssystematiek van de overhead is nader uitgewerkt in het taakveld Overhead.

Berekening kostendekkenheid t.b.v. Afvalstoffenheffing	
Bedragen x € 1.000	
Kosten Taakveld(en),incl (omslag) rente	19.362
Inkomsten taakveld(en), excl.heffingen	-2.243
Netto kosten taakvelden	***17.119***
Toe te rekenen kosten:	
Overhead incl. (omslag)rente	595
BTW	2.788
Totale kosten	***20.502***
Opbrengst heffingen	16.869
Dekkingspercentage	**82%**

Rioolheffing

Beleidsuitgangspunten:

- In het Coalitieakkoord 2018-2022 is afgesproken om de heffingen kostendekkend te maken. Dit betekent voor de rioolheffing een jaarlijkse groei van 1,5%.
- De berekeningssystematiek van de overhead is nader uitgewerkt in het taakveld Overhead.

Bedragen x € 1.000

Berekening kostendekkenheid t.b.v. Rioolheffing	
Kosten Taakveld(en),incl (omslag) rente	14.655
Inkomsten taakveld(en), excl.heffingen	-
Netto kosten taakvelden	***14.655***
Toe te rekenen kosten:	
Overhead incl. (omslag)rente	942
BTW	1.463
Totale kosten	***17.060***
Opbrengst heffingen	16.864
Dekkingspercentage	**99%**

Leges

Legesverordening	**Lasten 2020**	**Baten 2020**	**Kosten-dekkendheid**
Bedragen x € 1.000			
Algemene dienstverlening			
PD-Burgerlijke stand	3.383	2.113	62%
Parkeren	106	88	83%
Overige APV	100	97	97%
Subtotaal Algemene dienstverlening	**3.589**	**2.298**	**64%**
Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning			
Huisvesting en WABO	3.954	4.037	102%
Kabels/leidingen	361	352	98%
Subtotaal Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning	**4.315**	**4.389**	**102%**
Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn			
Drank- en Horeca	207	191	92%
Evenementen	183	130	71%
Prostitutiebedrijven	8	7	88%
Winkeltijden	0	0	75%
Subtotaal Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn	**398**	**328**	**82%**
Totaal	**8.302**	**7.015**	**84%**

Verordening scheep-vaartrechten	**Lasten 2020**	**Baten 2020**	**Kosten-dekkendheid**
Bedragen x € 1.000			
Scheepvaartrechten	713	352	49%

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Het is van belang om inzicht te hebben in de financiële positie (hoe financieel gezond is de gemeente) en de financiële weerbaarheid (welke mogelijkheden zijn er in financieel moeilijke tijden).
Het weerstandsvermogen geeft aan in hoeverre de gemeente Arnhem in staat is om tegenvallers (de risico's) op te vangen. De financiële positie van Arnhem wordt met een aantal financiële kengetallen (zoals solvabiliteit en schuldquote) en in samenhang met het weerstandsvermogen in beeld gebracht en beoordeeld.

Samenvatting van de paragraaf

Hoe staat Arnhem er financieel voor? In het hoofdstuk Ontwikkelingen in het financieel kader is dit al toegelicht. In deze paragraaf staat we uitgebreider stil bij de financiële positie van de gemeente Arnhem. Net als wanneer iemand naar zijn eigen financiële positie kijkt, is het noodzakelijk om zicht te hebben in de wijze waarop de bezittingen zijn gefinancierd. Als iemand bijvoorbeeld een relatief goed en zeker inkomen heeft om zijn huur of hypotheek te betalen, verder geen grote schulden heeft en ook nog over een spaarsaldo beschikt, dan kan worden geconcludeerd dat zijn financiële positie solide is.

Zo is het ook bij gemeenten. Heeft Arnhem geen of weinig schulden, een goed gevulde 'bankrekening' (algemene reserve) en zijn de baten vrijwel ieder jaar even hoog of iets hoger dan de lasten, dan staat Arnhem er over het algemeen goed voor.
Het weerstandsvermogen geeft daarnaast aan in welke mate de gemeente Arnhem in staat is om de gevolgen van risico's op te vangen zonder dat het beleid of de uitvoering daarvan in gevaar komt.
Met behulp van de hiernaast afgebeelde financiële kengetallen die betrekking hebben op de balans en de begroting kan een goed beeld worden geschetst van de financiële positie van Arnhem.

Een afzonderlijk kengetal zegt weinig over hoe de financiële positie moet worden beoordeeld. Zo hoeft een hoge schuld geen nadelig effect te hebben op de financiële positie, maar is dat afhankelijk of en wat er aan eigen vermogen tegenover die schuld staat. Het is dus, met andere woorden, niet mogelijk om een individueel kengetal te gebruiken voor de beoordeling van de financiële positie. Het weerstandsvermogen en de kengetallen zullen altijd in samenhang moeten worden bezien, omdat ze alleen gezamenlijk en in hun onderlinge verhouding een goed beeld kunnen geven van de financiële positie van een gemeente. De kengetallen zijn daarom gezamenlijk opgenomen in deze paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing en zijn voorzien van een toelichting.

Om de financiële positie van onze gemeente als geheel goed te kunnen beoordelen zijn de volgende drie invalshoeken van belang:

- De robuustheid van de begroting. Is er sprake van een reëel beeld van inkomsten en uitgaven? Zijn er voorzieningen voor verplichtingen of mogelijke verliezen opgenomen? Sluit de raming van de inkomsten van het Rijk aan bij de laatste circulaire over de algemene uitkering? Zijn inkomsten en uitgaven van de (meerjaren)begroting in evenwicht?
- De robuustheid van de buffers om als zich risico’s voordoen, deze op te kunnen vangen en voldoende tijd te hebben om, als de tegenvaller structureel is, bezuinigingsmaatregelen te kunnen treffen. Is er sprake van een goede inventarisatie van aanwezige risico’s? Is er voldoende weerstandscapaciteit?
- En hoe zit het met de robuustheid van de gemeentelijke balans. Heeft de gemeente niet te hoge schulden? Hoe zit het met de verhouding tussen eigen en vreemd vermogen? Bezit de gemeente veel gronden waarop ze risico’s loopt? Dit soort vragen zijn te beantwoorden aan de hand van een aantal kengetallen die in deze paragraaf nader besproken worden.

De 'grenzen' van het financieel speelveld voor gemeente en de manier waarop de gemeente daarin opereert liggen vast in de gemeentewet en de begrotingsvoorschriften (BBV). Anders dan het Rijk moet het gemeentelijke huishoudboekje van gemeente altijd in evenwicht zijn. De raad moet erop toezien dat de begroting 'structureel en reëel in evenwicht is' dan wel er voor zorgen dat dit evenwicht in de daarop volgende jaren wordt vastgesteld (art. 189 lid 2 gemeentewet). De begroting moet vervolgens worden goedgekeurd door Gedeputeerde Staten. Is Gedeputeerde Staten van mening dat de (meerjaren-)begroting niet in evenwicht is, dan wordt de begroting niet goedgekeurd. De gemeente krijgt dan te maken met het zogenaamde preventieve toezicht en verliest een deel van haar financiële zelfstandigheid. Gedeputeerde Staten zal de gemeente opdragen een financieel herstelplan te maken waarmee de begroting weer in evenwicht komt.

De gemeente Arnhem heeft de afgelopen jaren regelmatig zelf de vinger aan de pols gehouden op de eigen financiële positie. Door middel van extern onderzoek (bijvoorbeeld het onderzoek van bureau Cebeon uit 2015/2016 - zaaknummer 2015-12-00787) of door eigen onderzoek (bijvoorbeeld de evaluatie van de spelregels

weerstandsvermogen). Door terug te blikken op het recente verleden en toekomstige ontwikkelingen te verkennen is in overleg met de raad besproken welke aanpassingen in de financiële spelregels wenselijk zijn. Afwegingen rondom solvabiliteit, omvang van de schulden en weerstandsvermogen zijn de afgelopen jaren en ook bij de bespreking van de Perspectiefnota belangrijke gesprekspunten geweest. Bij de behandeling van de Perspectiefnota 2020-2023 is een motie aangenomen (19M97 Houd de financiële verordening in stand) die we in deze MJPB verwerkt hebben.

Financiële kengetallen

De financiële kengetallen laten voor Arnhem het volgende beeld zien:

1A. Netto schuldquote	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
	86%	89%	88%	92%	94%	95%

1B. Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
	76%	79%	80%	84%	88%	88%

2. Solvabiliteitsratio	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
	16%	16%	15%	15%	15%	16%

2A. Weerstandsvermogen (factor)	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
	1,4	1,6	1,0	1,0	1,0	1,1

3. Kengetal grondexploitatie	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
	7%	7%	6%	6%	5%	4%

4. Structurele exploitatieruimte	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
	-2%	-1%	-3%	1%	0%	2%

5. Woonlasten meerpersoons-huishouden	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
	104%	104%	102%	100%	100%	100%

Conclusie

Hieruit kan geconcludeerd worden dat de financiële positie in Arnhem een wisselend beeld laat zien. De solvabiliteit valt voor 2020 volgens de norm van de provincie nog steeds in de meest risicovolle categorie. De grens die de provincie hiervoor hanteert ligt namelijk op 20%. Dit was voor de provincie bij de MJPB 2019-2022 aanleiding om de financiële positie van Arnhem als 'matig' te beoordelen.
Eerder werden de ontwikkelingen voor de solvabiliteit somberder ingeschat. Toen de raad in november 2016 aansluitend op de conclusies van het onderzoek van Cebeon besloot om maatregelen te nemen om de vermogenspositie te verbeteren werd zelfs zonder deze maatregelen op begrotingsbasis rekening gehouden met een solvabiliteit voor 2017 van 10%.
Voor de verdere versterking van de financiële robuustheid van de balans van de gemeente is in de raadsbrief van januari 2018 voorgesteld ingaande 2019 jaarlijks bedragen toe te voegen aan de bestemmingsreserve kapitaallasten (vanaf deze MJPB BR Solvabiliteit), waarmee binnen die reserve een extra buffer voor solvabiliteit ontstaat. Feitelijk wordt een bedrag gereserveerd ter versterking van het eigen vermogen. In de genoemde brief werd rekening gehouden met een solvabiliteit over 2018 inclusief het effect van de 20 jaar-maatregel van 12,66% oplopend tot een percentage van 15,35% eind 2021. De feitelijke situatie blijkt inmiddels positiever dan op dat moment bedacht. Op basis van deze MJPB zijn de prognoses dat de solvabiliteit de komende jaren stabiel blijft en in het laatste jaar 2023 nog verder stijgt naar 16%. In onderstaande tabel zijn de prognoses uit het Cebeon-rapport en de raadsbrief van 16 januari 2018 zichtbaar gemaakt.

Solvabiliteit in %	begr 17	mjr 18	mjr 19	mjr 20	mjr 2021
Cebeon (blz. 2)	9,93	9,2	9,25	9,42	-
Raadsbrief 16 januari 2018	13,59	11,74	11,18	11,08	12,68
Raadsbrief 16 januari 2018 incl. BR Kapitaallasten	13,59	12,66	12,81	13,29	15,35

Overigens leert de ervaring dat kengetallen aan schommelingen onderhevig kunnen zijn. De feitelijke ontwikkelingen in het begrotingsjaar (bijvoorbeeld ten aanzien van het aangaan van schulden) kunnen anders zijn dan begroot, waardoor het solvabiliteitspercentage schommelt. Ook wijzigingen in regelgeving, het feitelijke investeringsvolume en ontwikkelingen in het grondbedrijf kunnen tot afwijkingen leiden. De waarde van meerjarige prognoses voor de balans is dan ook beperkt. Vooral de jaarrekeningen waarin de feitelijke ontwikkelingen zijn verwerkt bieden houvast.

De netto schuldquote (ook gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen) laat een stijgende lijn zien en is nog steeds aan de hoge kant. Dit komt deels door daadwerkelijk hogere schulden, maar ook deels doordat de begrote baten in de latere jaren afnemen (het zogenaamde 'noemer'-effect). Ook de ontwikkeling van de netto-schuld per inwoner is feitelijke positiever dan eerder werd verondersteld. In de raadsbrief van januari 2018 werd deze voor eind 2020 door het positieve effect van de 20 jaar maatregel ingeschat op € 4.189 per inwoner. Deze komt nu uit op € 3.827 in 2020. In onderstaande tabel zijn de prognoses uit de raadsbrief van 16 januari 2018 zichtbaar gemaakt:

Schuld per inwoner	begr 17	mjr 18	mjr 19	mjr 20	mjr 2021
Raadsbrief 16 januari 2018	€ 3.830	€ 4.072	€ 4.371	€ 4.325	€ 4.093
Raadsbrief 16 januari 2018 incl. BR Kapitaallasten		€ 4.016	€ 4.270	€ 4.189	€ 3.933

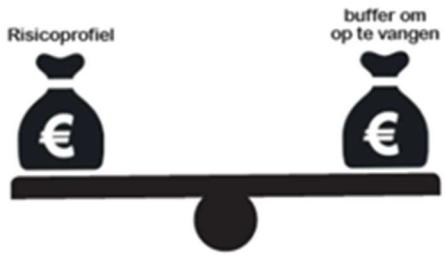
Het weerstandsvermogen geeft bij deze MJPB 2020-2023 een voldoende beeld, waarbij de weerstandsfactor uitkomt op afgerond 1 in 2020 en in het laatste jaar 2023 op 1,1. Met dit niveau van de weerstandsfactor voldoet deze aan het uitgangspunt in de verordening Financieel beleid en beheer (art. 11, lid 3) dat de weerstandsfactor voor een robuuste financiële positie niet lager mag zijn dan 1. De bovengrens van 1,4 die ook in de verordening is opgenomen wordt niet bereikt. Daarbij moet ook worden bedacht dat voor de inschatting van het gemeentelijk risicoprofiel statistische berekeningen worden gemaakt. Deze werken door in de hoogte van de weerstandsfactor, zodat dit niet als een vorm van exacte wetenschap kan worden beschouwd.

De structurele exploitatieruimte laat na een negatief saldo in 2020 een groei zien en komt meerjarig gezien positief uit. Het kengetal grondexploitatie laat een dalende lijn zien; dit betekent dat de gemeente minder risico loopt op de grondexploitatie. De woonlasten ten opzichte van het landelijk gemiddelde jaar van het ervoor komen in 2020 lager uit dan in de begroting 2019. Voor een deel wordt dit veroorzaakt doordat de OZB niet wordt geïndexeerd. Voor de afvalstoffenheffing wordt een fictief bedrag aangehouden, op basis van een eerste inschatting van een gemiddeld bedrag per gezin als gevolg van de invoering van Diftar.

Belangrijk is ook dit soort kengetallen in onderlinge samenhang te bezien. De afgelopen jaren is bij de behandeling van de MJPB's veel aandacht geweest voor de hoogte van de weerstandsfactor en solvabiliteit. Maar ook de beoordeling van deze kengetallen moet in samenhang worden bezien met andere kengetallen om een goed beeld van financiële positie als geheel te krijgen.
Zo heeft de gemeente Arnhem tijdens de economische crisis jaren omvangrijke bedragen afgeboekt en verliezen moeten nemen in de grondexploitaties. Zonder deze afboekingen was de solvabiliteit van de gemeente beter geweest. Maar het grondbedrijf is nu veel minder kwetsbaar voor mogelijke negatieve ontwikkelingen in de vastgoedmarkt dan andere gemeenten. Het kengetal van de grondexploitatie toont aan dat Arnhem in de minst risicovolle categorie zit (gebaseerd op basis van de lopende verwachte grondexploitaties). Aan de andere kant leidt nieuwe regelgeving in het BBV tot verplichte tussentijdse winstnemingen in de grondexploitatie. Dit ligt niet in de lijn van een behoedzame raming, zoals door Arnhem tot voor kort werd gehanteerd. Dit maakt het noodzakelijk om ook voor het grondbedrijf de aanwezige risico's nauwlettend te volgen en hierop te sturen. Ook dit soort achtergrondinformatie moet mee gewogen worden bij de beoordeling van de solvabiliteit van de gemeente.

Uitgangspunten van beleid bepaling weerstandsvermogen voor risico's

Na de robuustheid van de begroting zelf vormen de buffers voor risico's als het ware de tweede vorm van zekerheid en geven mogelijkheden goed om te kunnen gaan met tegenvallers en financieel minder goede tijden. Het centrale uitgangspunt van het gemeentelijk beleid voor risico's is dat de gemeente voldoende buffers heeft om risico's die financiële impact kunnen hebben als die zich voordoen op te kunnen vangen. Het doel is daarbij om niet iedere tegenvaller direct van invloed te laten zijn op het lopende beleid, waardoor de reguliere dienstverlening niet meteen in het gedrang komt:

De benodigde weerstandscapaciteit wordt steeds bepaald door de omvang en impact van de risico's te bepalen. Het gemeentelijk risicoprofiel voor de MJPB 2020-2023 is opnieuw geïnventariseerd.
Onder beschikbare weerstandscapaciteit wordt verstaan de middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt om risico's te kunnen dekken. De hoogte van de beschikbare weerstandscapaciteit wordt bepaald door de reserves van de gemeente, de algemene reserve en de bestemmingsreserves grondexploitatie.
De spelregels hiervoor liggen vast in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV), de beleidsnota 'Weerstandsvermogen en risicomanagement 2006' en de gemeentelijke verordening Financieel beleid en beheer gemeente Arnhem 2018 (artikel 11 en 21).

Zoals al eerder aangegeven is hierover het volgende vastgelegd: 'Voor een robuuste financiële positie mag de weerstandsfactor niet lager zijn dan 1. Indien de weerstandsfactor lager is dan 1 is aanzuivering van de algemene reserve vereist. Indien de factor hoger is dan 1,4 dan kunnen reserves worden aangewend voor (nieuw) beleid.

Recente ontwikkelingen spelregels weerstandsvermogen en verbeteren financiële robuustheid balans

De beleidsnota dateert uit 2006. Vanaf die tijd zijn de spelregels voor de berekening van het weerstands-vermogen een aantal keren aangepast aan de actuele ontwikkelingen. In aansluiting op het eerder genoemde onderzoek van bureau Cebeon werd in 2016 besloten te gaan werken met een weerstandsfactor tussen de 1,0 en 1,3 om daarmee de buffers voor risico's meer robuust te gaan berekenen (besluit van 7 november 2016, zaaknummer 2015-12-00787). Aanleiding daartoe was ook dat tijdens de crisis bleek dat de buffers voor risico's te laag waren ingeschat en de feitelijke tegenvallers groter waren.

In aansluiting op de gemaakte afspraken in het coalitieakkoord is de bandbreedte voor de weerstandsfactor verhoogd naar 1,4. Wijzigingen in spelregels hebben steeds doorgewerkt in de paragrafen Weerstandsvermogen en Risicomanagement van MJPB's en Jaarrekeningen en de verordening Financieel Beleid en Beheer.

Zoals eerder aangegeven in het Jaarverslag 2017 en MJPB 2019–2022 is een specifiek onderzoek uitgevoerd naar de werking van de spelregels weerstandsvermogen. Uit dit onderzoek is onder andere nogmaals expliciet naar voren gekomen dat de het weerstandsvermogen tijdens de economische crisis niet toereikend was. Tekorten in het grondbedrijf, kortingen op specifieke uitkeringen en het gemeentefonds waren veel groter dan bij de berekening van de risico's was voorzien. Uit het onderzoek komen de volgende adviezen:

- Signaleer met name externe risico's eerder. Bijvoorbeeld de negatieve gevolgen van Rijksbeleid;
- Houdt meer rekening met tegenvallers in een crisissituatie en houdt hiermee rekening bij de bepaling van het gemeentelijk weerstandsvermogen;
- Reken dit door in de vorm van scenario's waardoor een meer tastbaar en transparant beeld voor de gemeenteraad ontstaat. Die benadering wordt ook al gekozen voor het Grondbedrijf waarin in de Financiële Jaarrapportage steeds scenario's zichtbaar worden gemaakt.

Een belangrijke overweging die uit het onderzoek naar voren gekomen is, is dat wanneer tegenvallers/risico's zich daadwerkelijk voordoen bij budgetten met een structureel karakter het niet mogelijk is om deze binnen 1 jaar in de

begroting op te vangen. Tijd voor het ontwikkelen van bezuinigingsvoorstellen, tijd voor besluitvorming en frictiekosten zijn hiervan de oorzaak. Voor een meer robuuste berekening van de omvang van het gemeentelijk risicoprofiel wordt geadviseerd de risico's bij structurele budgetten twee jaar mee te tellen. Deze gedragslijn hanteren ook veel andere gemeenten. De gemeente heeft er vooralsnog voor gekozen deze gedragslijn niet te volgen. Bij de voorbereiding van de nieuwe nota Weerstandsvermogen en risicomanagement zal de raad opnieuw de afweging voorgelegd worden om wel of niet deze methodiek te volgen.

Zoals al eerder aangegeven heeft de gemeente besloten de financiële soliditeit, het derde niveau van robuustheid, de balansposities als solvabiliteit en schuldquote te verbeteren. Op basis van rekenregels ('aflossen/afschrijven' in 20 jaar) in de Verordening Financieel beleid en beheer worden ingaande 2019 jaarlijks bedragen toegevoegd aan de bestemmingsreserve, waarmee een extra buffer voor solvabiliteit wordt gevormd. Het voorstel zoals opgenomen in de Perspectiefnota 2020–2023 om deze extra buffer voor solvabiliteit ook onderdeel uit te laten maken van de berekening van het beschikbare weerstandsvermogen kon niet op steun van de raad rekenen.

Op weg naar een nieuwe beleidsnota Weerstandsvermogen en risicomanagement

Aan de hand van de besluitvorming van de raad over deze MJPB 2020 – 2023 ligt duidelijk vast welke financiële spelregels van toepassing zullen kunnen zijn voor de komende periode. Aansluitend daarop zal een geactualiseerde Beleidsnota Weerstandsvermogen en risicomanagement aan de raad worden voorgelegd. Leerervaringen op het gebied van risicomanagement, ontwikkelingen in het vakgebied en de uitkomsten van drie themabijeenkomsten over dit onderwerp zorgen voor input voor deze nieuwe nota.

Grondexploitatie

De risico’s van de grondexploitatieprojecten worden, binnen bandbreedtes op basis van parameters, gekwantificeerd in een eigen berekening voor het risicoprofiel voor de grondexploitaties, tot één totaal benodigde weerstandscapaciteit voor de grondexploitatie. Ook voor wat betreft de grondexploitaties worden de ontwikkelingen in het risicoprofiel nauwlettend gevolgd en gemonitord.
Voor een uitgebreidere omschrijving en verklaring van de risico’s, de financiële positie, de ontwikkeling van de benodigde weerstandscapaciteit van het grondbedrijf wordt verwezen naar de paragraaf Grondbeleid en de Financiële Jaarrapportage Projecten 2018.

Breder inzicht door gemeentelijke stresstest

Als aanvulling op de hiervoor genoemde vijf financiële kengetallen kiest Arnhem ervoor om op deze vijf aandachtsvelden nog beter inzicht te krijgen. Hiervoor zijn de vijf kengetallen uitgebreid met een aantal kengetallen die door veel (grote) gemeenten in een gemeentelijke stresstest worden toegepast. Bij elk kengetal wordt middels een kleur aangegeven hoe hierop wordt gescoord: rood is kwetsbaar, oranje is punt van aandacht en groen is voldoende.

1C.	Aanvullende Arnhemse kengetallen tav schuldquote	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
a	Netto schuld per inwoner	€ 3.534	€ 3.679	€ 3.827
b	Schuldevolutie	-20%	4%	4%
c	Netto rentelasten/exploitatie	1,73%	2,04%	1,91%
d	Aanwezigheid rentereserve/buffer	ja	ja	ja
e	Zekerheden leningen, garantstellingen en waarborgen	94,57%	94,91%	94,9%

2A.	Aanvullende Arnhemse kengetallen tav solvabiliteit	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
a	Weerstandsfactor	1,4	1,6	1,0
b	Mogelijkheden om weerstandscapaciteit te verbeteren	ja	ja	ja

3A.	Aanvullende Arnhemse kengetallen tav grondexploitatie	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
a	Afhankelijkheid van grondexploitatie voor sluitende begroting	nee	nee	ja
b	Winstverwachting grondexploitatie	19.986	17.900	18.188
c	Toekomstig nog te realiseren baten en lasten in relatie tot de BIE	2,2	1,8	2,0

4A.	Aanvullende Arnhemse kengetallen tav structurele exploitatieruimte	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
a	Toereikenheid onderhoudsbudgetten openbare ruimte	0,34%	0,36%	0,07%
b	Ombuigingen, taakstellingen	0%	0,05%	0,00%
c	Meerjarig sluitende begroting	ja	ja	ja

5A.	Aanvullende Arnhemse kengetallen tav woonlasten	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
a	Onbenutte belastingcapaciteit OZB	0,07%	0,25%	0,23%
b	Derving OZB i.v.m. leegstand	2,02%	2,03%	1,78%

Uit deze aanvullende kengetallen blijkt dat Arnhem op veel onderdelen goed scoort (groene vakken). Het eerste kwetsbare resultaat wordt op de indicator 'netto schuld per inwoner' behaald. Dit is een logisch gevolg van de hoge totale netto schuldquote. De tweede kwetsbaarheid zit in de afhankelijkheid van de winst op de grondexploitatie. Hierbij gaat het echter over een beperkt bedrag van € 50.000. De meeste indicatoren laten een stabiel beeld zien.

Weerstandsvermogen en risicoprofiel

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen is de verhouding (ratio) tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit. Het weerstandsvermogen wordt uitgedrukt in een weerstandsfactor waarbij een bandbreedte wordt gehanteerd tussen de 1 en 1,4. De factor wordt berekend door de beschikbare weerstandscapaciteit te delen door de gewenste weerstandscapaciteit bij een zekerheidspercentage van 90%. Onderstaande tabel laat zien dat de gemeente voor het jaar 2020 op een weerstandsfactor van 1 uitkomt.

Benodigd versus beschikbare weerstandscapaciteit	**2020** 90%
Bedragen x € 1.000	
Totaal benodigde weerstandscapaciteit	30.430
Totaal beschikbare weerstandscapaciteit	30.675
Benodigd versus beschikbaar ruimte irt aanzuivering	**245**
Verschil (> factor 1,4)	**-11.927**
Weerstandsfactor	**1,0**

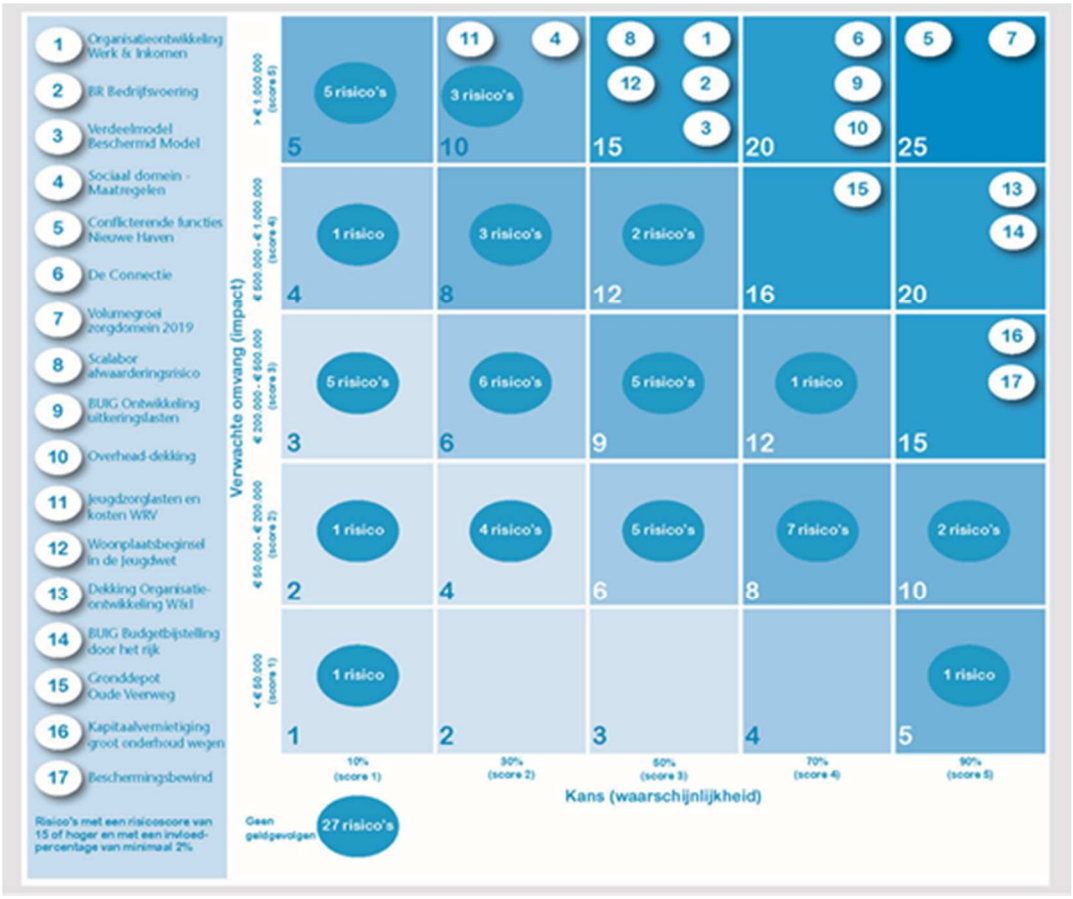
Risicoprofiel

Het risicoprofiel bij het jaarverslag 2018 omvatte 84 risico's en is nu bij deze MJPB 2020-2023 gestegen tot 97 risico's. Er zijn 21 nieuwe risico's, 8 risico's zijn vervallen en 22 risico's zijn gewijzigd. Er zijn 70 financiële risico's die in aanmerking komen voor het reserveren van weerstandsvermogen. Zeventien risico's hebben een risicoscore van 15 of hoger en/of een invloedpercentage van minimaal 2%.

Belangrijk aandachtspunt bij het risicoprofiel is dat dit zo goed mogelijk per risico wordt ingeschat. Vervolgens wordt door middel van statistische berekeningen nagegaan welke mogelijke financiële gevolgen het risicoprofiel voor onze gemeente in totaliteit kan hebben. Dit blijft een belangrijk hulpmiddel, maar zoals eerder al bij de toelichting op de uitkomsten van het onderzoek naar de spelregels weerstandvermogen is aangegeven, hebben dergelijke berekeningen ook beperkingen. Het is geen exacte wetenschap zo is in het verleden gebleken. Bovendien is een belangrijke kanttekening bij de risico’s die nu geïnventariseerd zijn, dat de inschatting van de risico’s niet plaatsvindt in een statische, als het ware bevroren situatie. De actualiteit leidt weer tot nieuwe- en of gewijzigde risico’s. Om die reden wordt de vinger steeds aan de pols gehouden en wordt de raad zowel bij de MJPB als bij het Jaarverslag geïnformeerd over de ontwikkelingen in het gemeentelijk risicoprofiel.

In het risicoprofiel zijn 27 risico's zonder geldgevolg (risicoscore 0) opgenomen. Bij deze risico's, trends en ontwikkelingen is nog niet duidelijk of en in welke mate ze zich zouden kunnen voordoen, of bij deze risico's is de netto risicoscore na beheersmaatregel 0.

In onderstaande risicokaart zijn de risico's weergegeven. Hoe donkerder blauw de kleur, hoe hoger de prioriteit voor de aanpak van het risico.

Hieronder worden de belangrijkste 17 risico's gepresenteerd en toegelicht. Er wordt een onderverdeling gemaakt naar:

- externe risico's
- risico's fysieke pijler
- risico's pijler economie en werk
- overige gemeentelijke risico's
- risico's grondbedrijf
- risico's sociale pijler

Risicogebeurtenis	Kans	Geld	Geld (Max)	Risico score	Invloed (%)	Gewijzigd t.o.v. JV 2018/ Turap-1 2019
Externe risico's						
Verdeelmodel Beschermd Wonen/ Maatschappelijke Opvang/ Begeleiding/ Jeugd						
Er vindt een herziening van de verdeelmodellen sociaal domein plaats. Dit heeft effect voor de verdeling van de gelden over gemeenten op deze domeinen. Voor Beschermd wonen heeft dit het grootste effect omdat de verdeling nog op historische gronden plaatsvindt, gericht op de omvang en spreiding van het aanbod zoals onder de AWBZ is ontstaan, verdeeld over centrumgemeenten. Om de transformatie van de zorg te ondersteunen zullen de middelen niet langer aan de centrumgemeenten, maar aan alle gemeenten op basis van een objectief verdeelmodel verdeeld gaan worden. Het financieel effect van de nieuwe modellen kan nog niet worden vastgesteld. Naar verwachting wordt het verdeelmodel in 2021 ingevoerd. Dit bedrag is een voorlopige inschatting die bijgesteld zal en kan worden op het moment dat hierover meer informatie bekend is.						
	3	5	€ 5.000.000	15	7,9%	Gewijzigd (-)
Risico's fysieke pijler						
Conflicterende functies Nieuwe Haven						
In september 2018 heeft het college, op basis van nieuwe onderzoeksrapporten over de veiligheid in de Nieuwe Haven, geconcludeerd dat de conflicterende gebruiksvormen (industrie, recreatie en wonen) daar een veiligheidsrisico vormen. Er is besloten een aantal korte termijn maatregelen te nemen. Voor de lange termijn wordt een visie opgesteld, waarin verschillende gebruiksscenario's voor de Nieuwe Haven, tegen elkaar zullen worden afgewogen. Het risico bestaat dat er gekozen wordt voor een scenario voor de Nieuwe Haven waarbij kosten moeten worden gemaakt.						
	5	5	€ 2.500.000	25	5,6%	Gewijzigd (+)
Gronddepot Oude Veerweg						
Mogelijk kan de gemeente Arnhem niet voldoen aan een resterende afnameplicht van 80.000 m3 grond uit het gronddepot aan de Oude Veerweg. Gemeente is met de grondbank de verplichting aangegaan 100.000 m3 grond af te nemen voor project Westervoortsedijk Dijktrace. Uiteindelijk is 20.000 m3 binnen het project toegepast. De bestemming van gronddepot vervalt en bebouwing zal plaatsvinden. Afhankelijk van het kunnen vinden van geschikte toepassingsmogelijkheden voor de grond zal er sprake zijn van kosten van afvoer.						
	4	4	€ 600.000	16	1,1%	Ongewijzigd
Kapitaalvernietiging groot onderhoud wegen						
Het budget groot onderhoud wegen kent een structureel tekort van EUR 485k waarvoor eerder dit jaar geen ruimte in de begroting voor is gevonden. Het risico dat hiermee ontstaat is een verwachte kapitaalvernietiging over een periode van 10 jaren van EUR 2,8 miljoen.						
	5	3	€ 280.000	15	0,6%	Nieuw

Risico's pijler economie en werk

Organisatieontwikkeling Werk & Inkomen

De afgelopen jaren is de volledige uitvoeringsketen voor participatie getransformeerd: het Centrum Activerend Werk, de ontwikkeling van Scalabor, het regionaal Werkgeversservicepunt en de ontwikkeling in de wijken, met de Teams Leefomgeving en de sociale wijkteams. De uitvoeringsorganisatie staat nog voor een enorme slag, deze is absoluut noodzakelijk om (I) als volwaardige toekomstbestendige partner te functioneren in de keten en (II) de ambities te kunnen realiseren. Slag die gemaakt moet worden:
• De Arnhemmer centraal stellen, vanuit de volledige breedte van zijn leefomgeving
• Vanuit werk, inkomen en zorg te kijken wat nodig is en de ‘regie’ te nemen op participatie
• De inwoner op weg naar werk te volgen en supporten en nazorg te bieden voor een duurzaam resultaat
Dat stelt compleet andere vragen / eisen aan de medewerkers en de wijze van organiseren. Daarom is het noodzakelijk om te investeren in een cultuuromslag, opleiding en coaching van medewerkers, goed werkende ondersteunende systemen, tijdelijke inhuur en mobiliteit van medewerkers die de ontwikkeling niet kunnen / willen volgen. Dat laatste vraagt een zeer proactieve aanpak waar nu al op wordt ingezet, boventalligheid wordt zoveel mogelijk voorkomen. Met eigen en externe expertise is in beeld gebracht wat de benodigde investering zou kunnen zijn. Daaruit komt een bandbreedte naar voren, die wordt vooral bepaald door de frictiekosten. In de begroting wordt voorgesteld om rekening te houden met € 6,1 miljoen aan frictiekosten. Het verschil met ten opzichte van de berekende maximumvariant aan frictiekosten wordt opgenomen als risico (€ 7,5 miljoen).

3	5	€ 7.500.000	15	9,3%	Ongewijzigd

Scalabor Afwaarderingsrisico

Het risico bestaat dat de gemeente de deelneming Scalabor als gevolg van een toekomstig negatief resultaat zal moeten afwaarderen. Mogelijke oorzaken:
• onvoldoende verandervermogen binnen het werkbedrijf leidt tot onvoldoende resultaten op het punt van arbeidsontwikkeling, doorstroming naar werk en financiële resultaten;
• onvoldoende benutting SW-werkplekken en onvoldoende rendabel maken van een SW-werkplek;
• onvoldoende inkoop P-wet trajecten (inwoners met een bijstandsuitkering) door gemeenten. Het bedrijfsplan Scalabor biedt arbeidsontwikkeldiensten aan voor inwoners die een beroep doen op ondersteuning vanuit de Participatiewet;
• onvoldoende aanbod van werk, oorzaken: 1. gemeente koopt groen en schoonmaak liever elders in, 2. mogelijke beperkingen in het aanbestedingsrecht;
• overige gemeenten zouden ervoor kunnen kiezen om na 3,5 jaar geen nieuwe DVO af te sluiten met Scalabor. Ook op dit onderdeel zal de gemeente de feitelijke ontwikkelingen volgen.

3	5	€ 3.500.000	15	4,4%	Ongewijzigd

BUIG Ontwikkeling uitkeringslasten

Arnhem heeft invloed op de ontwikkeling van de uitkeringslasten. Het volgen van de landelijke lijn op de uitkeringslasten is onderdeel van de ambitie van het college. Daarnaast wordt in de prognose voor het jaar 2023 rekening gehouden met een maximaal tekort van 6%. De ambitie is ambitieus. Over de afgelopen jaren heeft Arnhem de landelijke lijn wat betreft bijstandsontwikkeling niet weten te halen. Het risico is daarmee aanwezig dat Arnhem ook in de toekomst achter blijft op de landelijke ontwikkeling. Dit heeft gevolgen voor het saldo tekort op BUIG. Het maximale risico dat Arnhem loopt is, middels de vangnetregeling gemaximaliseerd. Op basis van de huidige cijfers bedraag het maximale risico voor 2019 € 2,3 mln.
Dit risico heeft een directe relatie met risico BUIG Budgetbijstelling door het Rijk (bij budgetbijstellingen muteert ook het maximaal eigen risico op BUIG)

4	5	€ 2.300.000	20	4,0%	Nieuw

Dekking Organisatieontwikkeling W&I

Ten behoeve van de dekking van de organisatieontwikkeling W&I is in de Perspectiefnota 2020-2023 rekening gehouden met terugvordering van betaalde BTW op re-integratie. Op basis van gerechtelijke uitspraken zijn nieuw perspectieven ontstaan voor het terughalen van betaalde BTW op re-integratie activiteiten. Arnhem heeft voor de jaren 2010 t/m 2018 nog de mogelijkheid BTW op deze activiteiten terug te vorderen. Op basis van de terugvordering over boekjaar 2009 is ingeschat dat dit bedrag uitkomt op circa € 900.000. Bij de voorlopige berekening over 2010 is het beeld dat er nagenoeg niks kan worden teruggevorderd. Dit in verband met het feit dat over inburgering te weinig BTW is afgedragen. Het risico bestaat daarmee dat deze ingeschatte dekking voor de organisatieontwikkeling volledig wegvalt.

5	4	€ 900.000	20	2,0%	Nieuw

BUIG Budgetbijstelling door het Rijk

Budgetmutaties door het Rijk kunnen grote effecten hebben op het resultaat BUIG voor Arnhem. Het voorlopig budget voor jaar T wordt rond eind september van het jaar T-1 bekend gemaakt. Vervolgens stelt het Rijk, via de nader voorlopige budgetten (mei jaar T), dit budget bij. Het definiteve budget voor het jaar T wordt in september van het jaar T bekend gemaakt. Gezien het feit dat Arnhem geen invloed heeft op de budgetverdeling en budgethoogte is dit een niet beïnvloedbaar risico. De hoogte van budgetbijstelling is afhankelijk van de conjuncturele ontwikkelingen en beleidseffecten van het Rijk. Op voorhand is hierdoor geen goed onderbouwde berekening te maken van het risico. Ook op basis van de ontwikkelingen in het verleden is geen vast patroon te herleiden welke gehanteerd kan worden voor de bepaling van het risico. 2019 laat, sinds de invoering van het nieuwe verdeelmodel in 2015, voor het eerst een negatieve budgetbijstelling zien van ruim 3% (nader voorlopig budget 2019 t.o.v. voorlopig budget). Voor het definitieve budget wordt het risico ingeschat dat de negatieve bijstelling kan opleven 5%. Op basis van de de huidige cijfers komt het risico daarmee uit op circa € 1 miljoen.

5	4	€ 1.000.000	20	1,5%	Gewijzigd (-)

Overige gemeentelijke risico's

Bedrijfsvoering

Voor het opvangen van resultaten in de Bedrijfsvoering is de BR Bedrijfsvoering ingericht. Met deze BR moeten resultaten op De Connectie, frictiekosten als gevolg van afbouw formatie overheadafdelingen en andere incidentele afwijkingen op personeel worden opgevangen. Het risico bestaat dat de BR op termijn niet voldoende is c.q. wordt gevoed vanuit te verwachten voordelen van De Connectie.

3	5	€ 5.000.000	15	9,3%	Ongewijzigd

De Connectie

De begroting van de BVO De Connectie kent een aantal onzekerheden dat een risico vormt:
• overige risico's die samenhangen met de Connectie (maximaal financieel gevolg € 2.300.000,-)
• BTW: Het risico op kostprijsverhogende BTW als gevolg van de verzelfstandiging van De Connectie. (maximaal financieel gevolg €170.000)
• Frictie: risico op frictiekosten als gevolg van: boventalligheid; wegvallen dienstverlening aan De Connectie; afbouw formatie door harmonisering. (ongekwantificeerd)
• Desintegratie Huisvesting: risico als gevolg van leegstaande panden doordat De Connectie een andere vestigingsplaats kiest. (ongekwantificeerd)
• Outputfinanciering: risico dat de invoering van outputfinanciering een hogere bijdrage voor Arnhem tot gevolg heeft. (ongekwantificeerd)

4	5	€ 2.500.000	20	5,2%	Gewijzigd (+)

Overhead-dekking

Minder overhead-dekking als gevolg van marktconforme tarieven voor verzelfstandigde onderdelen en derden.

4	5	€ 2.000.000	20	3,5%	Ongewijzigd

Risico's grondexploitatie

Grondexploitatie	
Grondexploitatieprojecten	€ 2.680.000
Grondexploitatieprojecten in voorbereiding	€ 1.600.000
Totaal	**€ 4.280.000**
Grote projecten niet zijnde grondexploitatie	€ 600.000
Totaal benodigde weerstandscapaciteit grondexploitatie	**€ 4.880.000**

Risico's sociale pijler

Sociaal domein - Maatregelen

Er zijn maatregelen in voorbereiding om de oplopende kosten van zorg te beperken en terug te dringen. Deze maatregelen en de beperkte tijd voor de implementatie daarvan gaan als vanzelfsprekend gepaard met een bepaalde mate van onzekerheid.

2	5	€ 7.500.000	10	5,6%	Gewijzigd (+)

Volumegroei zorgdomein 2019

Alhoewel we beter in staat zijn de volume ontwikkeling te monitoren en te prognosticeren, gaan prognoses altijd gepaard met een bepaalde onzekerheid. Daarbij worden op verschillende onderdelen positieve ontwikkelingen geconstateerd, maar zien wij tevens kritische ontwikkelingen zoals rondom het abonnementstarief. Tot slot heeft een beperkte procentuele afwijking gelet op de omvang van de budgetten een aanzienlijke financiele impact.

5	5	€ 1.600.000	25	4,8%	Gewijzigd (-)

Jeugdzorglasten en kosten WRV

De jeugdzorglasten en de kosten WRV (wonen, rollen en vervoer) zijn in Turap 2-2019 als incidenteel aangemerkt. In Turap 2-2019 is daarbij als overweging opgenomen dat er beleidskaders komen waarmee deze kosten op termijn omgebogen kunnen worden. Het risico bestaat dat de op te stellen beleidskaders vertraging oplopen of in zijn geheel niet worden vastgesteld. Indien dit zich voordoet bestaat het risico dat de kosten alsnog structureel worden.

2	5	€ 3.100.000	10	2,3%	Nieuw

Woonplaatsbeginsel in de Jeugdwet

Het Rijk bereidt een aanpassing van het huidige woonplaatsbeginsel in de Jeugdwet voor. Deze aanpassing van het woonplaatsbeginsel betreft met name jeugdigen die nu in een voogdij-instelling verblijven of verlengde jeugdzorg hebben. Het verblijfsadres van de gemeente vóórdat de jeugdige de instelling betrad, wordt dan bepalend voor de gemeente die (financieel) verantwoordelijk is. Nu is dat nog de gemeente waar de voogdij-instelling staat.
Het Rijk koerst daarbij obv. recente info aan op 1 januari 2021 en gaat tevens uit van een 'big bang' scenario, dat wil zeggen een omslag in woonplaatsbeginsel voor alle betrokken bestaande cliënten. Deze aanpassing heeft daarom een omvangrijke eenmalige (administratieve) overdracht van jeugdige cliënten tussen gemeenten tot gevolg, benevens financiële herverdeeleffecten, zowel budgettair als qua zorglasten. Recent zijn de eerste doorrekeningen van het CBS van de herverdeeleffecten van deze zorglasten voor gemeenten beschikbaar gekomen. Hoewel deze dus nog voorlopig en indicatief van aard zijn, zou Arnhem er op basis van deze eerste berekeningen per saldo (dus budgettaire en zorgeffecten tezamen genomen) afgerond € 1,7 miljoen op achteruit gaan. Verder is in de extra eenmalige lasten van de (administratieve) cliëntenoverdracht tussen gemeenten van het Rijk geen financiële compensatie te verwachten. De huidige praktijk van overdracht tussen gemeenten laat echter nu al zien dat hier zeer veel tijd en inspanning mee gemoeid kan zijn. Extra te verwachten kosten pm

3	5	€ 1.700.000	15	2,1%	Gewijzigd (+)

Beschermingsbewind						
In de MJPB 2018-2021 zijn de aannames van de businesscase Beschermingsbewind/BooM herijkt op basis van ervaring die is opgedaan, van het aanbestedingstraject BooM en de Arnhemse trend (afnemende toename) van aantal inwoners in beschermingsbewind. De aannames zijn in de MJPB 2019-2022 ongewijzigd gebleven. Bijzondere bijstand voor beschermingsbewind is een openeinderegeling. Het risico blijft bestaan dat de aantallen inwoners in beschermingsbewind voor wie bijzondere bijstand wordt verstrekt, hoger zijn dan verwacht. Voor het maximaal risico is met 10% van het budget Beschermingsbewind/BooM gerekend.						
	5	3	€ 370.000	15	0,6%	Gewijzigd (-)

Risico's zonder geldgevolg

In het risicoprofiel zijn 27 risico's zonder geldgevolg opgenomen. Deze risico's worden in het risicoprofiel meegenomen met een risicoscore 0. In het risicoprofiel zijn de volgende nieuwe risico's zonder geldgevolg opgenomen:

Het volgende risico heeft betrekking op het programma Ruimtelijke ontwikkeling:

- Verplichte investeringen in energiebesparing vastgoed
  Via de Wet milieubeheer, en de daarmee samenhangende Informatieplicht, is de gemeente als eigenaar verplicht om energiebesparende maatregelen aan vastgoed uit te voeren die zich binnen 5 jaar terugverdienen en/of die op Erkende Maatregelen Lijsten voorgeschreven zijn. Er is geld in de MJPB gereserveerd, maar niet zeker of dit toereikend zal zijn. Bovendien is onzeker of de investeringen wel het rendement halen dat nu aan het begrote geld gekoppeld is.

De volgende risico's hebben betrekking op het Zorgdomein:

- Aanbesteding Zorg 2020
  In 2020 worden een aantal producten opnieuw aanbesteed. Voor de kostprijs van de nieuwe producten wordt onderzoek gedaan naar een reëel tarief, daaruit kan blijken dat de productprijs verhoogd dient te worden.
- Veilig Thuis
  In de eerste maanden van 2019 zien we een groter beroep op de diensten van Veilig Thuis, dit als gevolg van de aanscherping van de Wet meldcode. Het Rijk heeft centrumgemeenten hiervoor gecompenseerd maar deze compensatie is onvoldoende.
  Daarnaast heeft Veilig Thuis een scenario voorgelegd op basis van toename van de gevraagde diensten. Dit scenario zou een verhoging van de totale begroting voor 2020 betekenen. Omdat nog niet duidelijk is of deze ontwikkelingen structureel van aard zijn, worden deze meegenomen in de risicoparagraaf.

Het volgende risico heeft betrekking op het programma Bestuur, dienstverlening en financiën:

- Belastingen
  Het nieuwe belastingpakket bij de Connectie en mogelijke risico's die daarmee gepaard gaan.

Benodigde weerstandscapaciteit

De benodigde weerstandscapaciteit wordt bepaald door de omvang en impact van de risico's en is door het toepassen van het simulatiemodel van de mate waarin de verschillende risico's zich kunnen voordoen berekend. De totale omvang van de benodigde weerstandscapaciteit om de risico's op te kunnen vangen is € 30,4 miljoen. Dit is € 3,3 miljoen lager dan bij het Jaarverslag 2018/Turap1-2019. Dit is het gevolg van het actualiseren van het risicoprofiel: er zijn 21 nieuwe risico's meegenomen, 8 risico's zijn vervallen en 22 risico's zijn gewijzigd.
Een deel van de risico's wordt afgedekt door specifieke beheersmaatregelen. Bijvoorbeeld het vormen van een reserve of voorziening en het afsluiten van verzekeringen. Naast de afgedekte risico's loopt een gemeente ook altijd risico's die niet (kunnen) worden afgedekt. Voor deze resterende risico is de benodigde weerstandscapaciteit berekend, hierbij is een zekerheidspercentage van 90% gehanteerd. Een zekerheidspercentage van 90% wil zeggen dat in 90% van alle schattingen in de simulatie van de benodigde weerstandscapaciteit voor het huidige risicoprofiel, de schattingen kleiner of gelijk zijn aan het bedrag van € 30,4 miljoen. 10% van de uitkomsten van de schattingen zijn groter dan dit bedrag.

In de volgende tabel is de benodigde weerstandscapaciteit opgenomen:

Benodigde weerstandscapaciteit	Jaarverslag 2018	Turap-1 2019	Turap-2 2019/ MJPB 2020-2023
	90%	90%	90%
Bedragen x € 1.000			
Gemeentebrede risico's	28.833	28.833	25.550
Grondexploitatie projecten	2.680	2.680	2.680
Grondexploitatieprojecten in voorbereiding	1.600	1.600	1.600
Risico's grondexploitatie	4.280	4.280	4.280
Grote projecten niet zijnde grondexploitatie	600	600	600
Benodigde weerstandscapaciteit	**33.713**	**33.713**	**30.430**

Beschikbare weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit bestaat uit middelen die kunnen worden ingezet voor het afdekken van negatieve financiële effecten als gevolg van de risico's die manifest zijn. De overige bestemmingsreserves, de stille reserves, de onbenutte belastingcapaciteit en vanaf 2013 de toekomstige winstpotentie Grondexploitatie worden niet meegenomen voor het bepalen van de beschikbare weerstandscapaciteit. De totale omvang van de beschikbare weerstandscapaciteit bij de MJPB 2020-2023 voor het jaar 2020 is € 30,7 miljoen. Bij de verwachte stand van de algemene reserve is de prognose van de algemene reserve uit Turap-2 2019 meegenomen:

Beschikbare weerstandscapaciteit	2020
Bedragen x € 1.000	
1. Algemene Reserve	
Stand per 1-1	27.544
** Begrote toevoegingen +*	*7.473*
** Begrote onttrekkingen -*	*-7.790*
FJP 2018 verwerking	*-34*
Verrekening met AR MJPB 2020-2023	*-4.425*
Verwachte stand Algemene reserve per 31-12	**22.768**
2. Onvoorzien en strikt onvermijdbaar	**1.039**
3. Weerstandscapaciteit Grondbedrijf	**6.868**
Totaal	**30.675**

Totaalbeeld ontwikkeling weerstandsfactor

Benodigd versus beschikbare weerstandscapaciteit	2020 90%	2021 90%	2022 90%	2023 90%
Bedragen x € 1.000				
Totaal benodigde weerstandscapaciteit	**30.430**	**30.430**	**30.430**	**30.430**
Totaal beschikbare weerstandscapaciteit	**30.675**	**30.448**	**31.831**	**34.880**
Benodigd versus beschikbaar ruimte irt aanzuivering	**245**	**18**	**1.401**	**4.450**
Verschil (> factor 1,4)	**-11.927**	**-12.154**	**-10.771**	**-7.722**
Weerstandsfactor	**1,0**	**1,0**	**1,0**	**1,1**

De weerstandsfactor bij deze MJPB is ten opzichte van het Jaarverslag bij een zekerheidspercentage van 90% gedaald van 1,4 naar 1,0. De gemeente beschikt over voldoende weerstandsvermogen, de weerstandsfactor blijft binnen de gehanteerde bandbreedte van tussen de 1,0 en 1,4. Disclaimer hierbij is dat de ontwikkeling van de weerstandsfactor zich lastig meerjarig laat voorspellen. De risico's kunnen niet op voorhand over de komende jaren als stabiel worden ingeschat en nieuwe ontwikkelingen in de financiële positie zijn van invloed op het weerstandsvermogen.

Onderhoud kapitaalgoederen

De kapitaalgoederen bestaan uit wegen en civiele kunstwerken (bruggen, tunnels en viaducten), de openbare verlichting, de verkeersregelinstallaties en -voorzieningen, de riolering, het water en het groen in de stad alsmede installaties van zwembaden, sportvelden en gemeentelijk vastgoed. Met het onderhoud van deze kapitaalgoederen is een aanzienlijke deel van de begroting gemoeid. De kosten worden deels gedekt uit exploitatiebudgetten en deels uit investeringsbudgetten.

Samenvattend beeld

De paragraaf geeft voor de verschillende kapitaalgoederen inzicht in geldende kaders, ambitieniveau van het onderhoud, feitelijke onderhoudssituatie en geplande inzet voor de komende jaren.
Met uitzondering van het centrum en de winkelcentra is het onderhoud sober en doelmatig te noemen waarbij met zo weinig mogelijk middelen de stad schoon heel en veilig wordt gehouden.

Er is sprake van toename van het te onderhouden areaal, waarvoor in principe extra onderhoudsmiddelen noodzakelijk zijn. Daarom wordt in deze begroting een bedrag gereserveerd voor areaal-ontwikkeling.
Bij het uitvoeren van groot onderhoud is er steeds meer aandacht voor klimaatadaptatie, duurzaamheid en circulair inkopen. Hoe dit wordt ingevuld is te vinden in het stedelijk programma Wonen en leefomgeving (S12).
De beleidsmatige invulling voor de kapitaalgoederen die een relatie hebben met mobiliteit (zoals verhardingen, verkeersvoorzieningen openbare verlichting en kunstwerken) is te vinden in programma Bereikbaarheid (S02).
Met gerichte en integrale programmering van het groot onderhoud en vervanging in de openbare ruimte worden de beschikbare middelen zo goed, duurzaam en efficiënt mogelijk ingezet.
Door het organiseren van ontwerpateliers bij nieuwe ontwikkelingen, waarbij beheerders meedenken over de te realiseren inrichting, komt er op een zo vroeg mogelijk moment zicht op de kosten van het beheer en onderhoud van de (ver)nieuw(d)e openbare ruimte (beheerbewust ontwerpen).

Overzicht basisniveaus onderhoudsobjecten

	centrum	winkel centra	wijken	bedrijfs terreinen	bossen/ parken	hoofdinfra	fietspaden
groen	A	A	B/C	B/C	B		
speelvoorzieningen	B	B	B	B	B		
recreatievoorzieningen	A	A	B	B	B		
verhardingen	A	A	C/D *	B	B	B	A/B
verkeersvoorzieningen	B	B	B	B	B	B	B
kunstwerken	B	B	B	B	B	B	B
beeldende kunst	B	B	B	B	B	B	B
zwerfvuil en onkruid	A	A	C	C	B	C	C
overige stadsreiniging	A	A	C	C	B	C	C
openbare verlichting	B	B	B	B	B	B	B
riolering	B	B	B	B	B	B	B
water	B	B	B	B	B		

**Voor asfaltwegen in de wijken streven we naar het voorkomen van kapitaalvernietiging (niveau B), voor elementenverharding (zoals klinkers en tegels) hanteren we niveau C en voor parkeervakken vinden we niveau D acceptabel.*

Mogelijke consequenties wijksturing

Voor alle onderdelen van de openbare ruimte, die in deze paragraaf worden beschreven, geldt dat met de invoering van wijksturing vanaf 1 januari 2017 per wijk met de inwoners afspraken kunnen worden gemaakt over de besteding van de 'wijk gerelateerde budgetten openbare ruimte'. Hierdoor kunnen de onderhoudsniveaus in de wijken gaan afwijken van de niveaus die in bovenstaande tabel zijn aangegeven. Tot nu toe is dat echter niet het geval.

Wegen

Actuele kaders

- Beleidsnota Wegenonderhoud (raadsbesluit 2008);
- Besluitvorming bezuinigingen (raadsbesluiten 2012, 2013);
- Beheerplan wegen 2017/18.

Ambitie

De huidige ambities liggen na verschillende bezuinigingen op het volgende niveau:

- niveau A voor vrijliggende fietspaden;
- niveau B voor hoofdwegen (hoofdwegen zijn gedefinieerd in de structuurvisie 2020, doorkijk 2040), fietsstroken die onderdeel uitmaken van de hoofdrijbaan en busbanen;
- niveau C voor wijkwegen, met parkeervakken op niveau D.

Uitgangssituatie

Vanwege de noodzaak tot bezuinigingen werd de afgelopen jaren de ambitie voor het kwaliteitsniveau voor wegen neerwaarts bijgesteld. Als gevolg daarvan zijn onderhoudsmaatregelen uitgesteld (moment van ingrijpen later) en werden ook minder preventieve maatregelen uitgevoerd. Inmiddels worden nu onderhoudsmaatregelen getroffen op wegen waar sprake is van genoemd uitgesteld groot onderhoud. Daarbij blijkt dat de technische staat van met name asfaltwegen in de praktijk verder is verslechterd dan destijds werd voorzien. De onderhoudsmaatregelen die nu (na uitstel) moeten worden getroffen zijn dan ook ingrijpender en daarmee vaak duurder dan eerder werd aangenomen.
In de MJPB 2019-2022 is aangegeven dat extra middelen voor wegenonderhoud nodig zijn om hoge meerkosten in de toekomst te voorkomen. Hier is in de MJPB 2019-2022 voor een deel in voorzien. Gezien de grote noodzaak tot ombuigingen in de MJPB 2020-2023 kiezen we ervoor om nu geen vervolgstap te zetten. Dit betekent dat het wegenonderhoud is geprogrammeerd binnen het huidige financiële kader met daarbij het streven naar het zoveel mogelijk beperken van kapitaalvernietiging.
Het zorgen voor goede fietsvoorzieningen heeft hoge prioriteit. Het ambitieniveau voor het onderhoud van fietspaden ligt daarom op het hoogste niveau.
Er is sprake van uitstel van groot onderhoud in afwachting van visievorming met betrekking tot herinrichting voor onder andere Hommelseweg, Oude Zevenaarseweg en Groningensingel. Hier worden in afwachting van de herinrichtingsplannen alleen maatregelen genomen om de weg veilig te houden.

Met ingang van 2019 wordt het groot onderhoud aan wegen geactiveerd op de balans. Het betreft grootschalige herinrichtingen of levensduur verlengende maatregelen. Deze nieuwe werkwijze betekent dat ongeveer de helft van het groot onderhoud aan wegen gefinancierd wordt uit een investeringsbudget. Dit levert voor de komende jaren een besparing op voor het exploitatiebudget. Deze manier van financieren sluit aan bij de aangescherpte richtlijnen uit de BBV. Het exploitatie deel voor wegenonderhoud is deels wijkbudget en deels stedelijk budget.

Planning

- Het beheerplan, dat wordt opgesteld op basis van jaarlijkse weginspecties, is qua planning bepalend voor het groot onderhoud.
- Waar mogelijk wordt samenloop gecreëerd met ander groot onderhoud en de uitvoering van het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP). Het onderhoud van wijkwegen gebeurt in samenspraak met de teams Leefomgeving.
- Voor 2020 staat onder andere onderhoud op de planning voor: Velperbinnensingel, Airborneplein, Nijmeegseweg (stad uit)en de Velperweg.
- Waar zinvol en (financieel) mogelijk worden kansen voor het beperken van wateroverlast meegenomen in het groot onderhoud.

Openbare Verlichting

Actuele kaders

Nota uitrol LED-verlichting (2015) - Alle openbare verlichting zal in LED-verlichting worden uitgevoerd (nieuwe aanleg en groot onderhoud).

Ambitie

Met het oog op de sociale veiligheid en verkeersveiligheid voldoet de openbare verlichting in het algemeen aan de verlichtingsklassen van de Nederlandse Stichting Voor Verlichtingskunde (NSVV). Voor de kwaliteit van de

verlichting in woonwijken gaat het om de laagste verlichtingsklassen van de NSVV, die overeenkomen met het Politiekeurmerk Veilig Wonen).
Uit duurzaamheidsoverwegingen wordt bij vervanging of nieuwe aanleg voor LED-verlichting gekozen. Met behulp van LED-verlichtingsarmaturen wordt gestreefd naar een reductie van 50% op de energiekosten. Hiermee wordt bijgedragen aan de duurzaamheidsambities. De meerkosten van LED-verlichting ten opzichte van conventionele verlichting wegen financieel op tegen de besparingen die optreden bij gebruik gedurende 20 jaar.

Uitgangssituatie
Vervangingen worden gefinancierd uit een investeringsbudget. De in de Meerjarige InvesteringsPlanning (MIP) gereserveerde budgetten zijn toereikend voor de verwachte vervangingen.

De vervanging van masten, armaturen en kabels vindt planmatig plaats, omdat uitstel van planmatige vervanging na enige jaren leidt tot incidentele vervanging tegen hogere vervangingskosten. De vervanging van armaturen met elektronische apparatuur vindt plaats aan het einde van hun (elektronisch) technische levensduur van 20 jaar. Voor masten wordt een technische levensduur van 40 jaar aangehouden. De vervanging van oude kabels vindt plaats bij de vervanging van masten of bij het herstel van verhardingen.

Planning
De planning voor de vervanging van de masten, armaturen en kabels wordt zo mogelijk afgestemd op samenloop met overige werkzaamheden voor groot onderhoud in de openbare ruimte.
De vervanging van armaturen en masten in de binnenstad is gepland t/m 2020. In de planning wordt nadrukkelijk afgestemd met de ambities voor de binnenstad.

Verkeersinstallaties

Actuele kaders
- ‘Licht op groen’/ over de exploitatie (raadsbesluit 2004);
- ‘Het Groen Goed Verdeeld’ (collegebesluit 2006).

Ambitie
- Doelmatige inzet en beheer van verkeersregelinstallaties (VRI) en andere verkeersmanagementinstallaties zoals het parkeerverwijssysteem en het DBSA (Dynamisch Busstation Systeem Arnhem).
- Een goede technische staat en functionaliteit, vooral gericht op het handhaven van de verkeersveiligheid en doorstroming.
- Bijdrage aan leefbaarheid en bereikbaarheid, met een nadruk op het bevorderen van het gebruik van de fiets en het openbaar vervoer.

Uitgangssituatie
Het huidige areaal is zowel technisch als functioneel (verkeerskundig) op orde.
Vervangingen worden gefinancierd uit een investeringsbudget. De in de Meerjarige InvesteringsPlanning (MIP) gereserveerde budgetten zijn toereikend voor de verwachte vervangingen.

Planning
Bij reguliere vervangingen worden vanaf 2018 altijd verkeersregelautomaten geplaatst die via de landelijke standaard kunnen communiceren met voertuigen en smartphones.
Vooralsnog staan voor 2020 de volgende locaties op het programma:
- Velperplein / Steenstraat;
- Eusebiusbuitensingel / Parkstraat / Spijkerstraat;
- Hollandweg Winkelcentrum;
- Amsterdamseweg / Zypseplein;
- Oranjestraat / Oranjebrug.

Civieltechnische kunstwerken

Actuele kaders
- Beheerplan civieltechnische kunstwerken 2018-2019;
- Beheerplan beeldende kunstwerken 2017-2021.

Ambitie
Ambitie is de civieltechnische kunstwerken op basisniveau (kwaliteitsniveau B) te brengen en te houden.

Uitgangssituatie
Alle kunstwerken worden jaarlijks functioneel geïnspecteerd (schoon en netjes, heel en veilig). Elke vijf jaar wordt een kunstwerk vervolgens technisch geïnspecteerd. Uit deze inspecties blijkt dat de objecten een redelijke staat van onderhoud hebben.
Er zijn op dit moment ruim 1450 civieltechnische kunstwerken (bijvoorbeeld trappartijen, bruggen, tunnels en viaducten). Door stadsuitbreiding neemt dit aantal verder toe.
Het onderhoud wordt deels gefinancierd uit een investeringsbudget en deels uit een exploitatiebudget.
Het meerjarig investeringsbudget (MIP) voor het groot onderhoud Civiele Kunstwerken voor de periode 2019-2029 is op basis van de nu bekende opgaven voldoende om op basis van de huidige ramingen het groot onderhoud te kunnen uitvoeren.

Planning
In 2019 wordt een nieuwe technische inspectie uitgevoerd, op basis hiervan zal een nieuw beheerplan worden opgesteld.

Riolering

Actuele kaders
Het in de MJPB 2018-2022 verlengde Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP5) 2014-2018 en aanpak wateroverlast Arnhem-Noord (raadsbesluit 2015).

Ambitie
De kwaliteit van het rioolstelsel wordt bepaald aan de hand van rioolinspecties. Jaarlijks wordt een deel van het riool geïnspecteerd.
Het herstel- en vervangingsprogramma is er op gericht de risico's van bezwijkende riolen te minimaliseren. Alleen riolen met een levensduur van minder dan vijf jaar worden vervangen. Riolen met een levensduur minder dan 10 jaar worden alleen vervangen als ze in een projectgebied liggen.

Naar aanleiding van de wateroverlast in de zomer van 2014 is de aanpak wateroverlast Arnhem-Noord opgesteld en door de raad vastgesteld (2015). De aanpak is nadrukkelijk een gedeelde verantwoordelijkheid van de overheid (gemeente en waterschap) en de particulieren (bewoners, bedrijven, instellingen). Daarbij geldt als uitgangspunt dat de opgave ten aanzien van wateroverlast in de openbare ruimte worden opgelost en niet in het rioolstelsel. Binnen het in de begroting beschikbare budget zijn middelen beschikbaar voor het optimaal mee koppelen van klimaatadaptatie bij het uitvoeren van groot onderhoud en het concreet verminderen van de gevolgen van extreme wateroverlast.

Uitgangssituatie
De riool vervanging wordt gefinancierd uit een investeringsbudget en het dagelijks onderhoud en de reiniging en inspecties uit een exploitatiebudget. Over een groot deel van het gehele rioolstelsel zijn inspectiegegevens beschikbaar.

Bij de uitvoering wordt gestreefd naar zoveel mogelijk samenloop met noodzakelijke bovengrondse werkzaamheden. Dit vraagt om een goede samenwerking met de teams Leefomgeving per gebied.

Planning
De gemiddelde theoretische technische levensduur van een rioolstreng is 60 jaar. Belangrijke bepalende factoren voor de levensduur zijn de stabiliteit van de ondergrond, het gebruik van de buitenruimte boven het riool en het gebruik van het riool zelf. In de praktijk is de gemiddelde levensduur in Arnhem iets langer is dan 60 jaar. De daadwerkelijke vervangingsnoodzaak wordt vastgesteld op basis van inspectieresultaten. Niet de theoretische levensduur maar de inspectieresultaten zijn bepalend voor de vervangingsplanning.
Vanaf 2020 zal gestart worden met grootschalige rioolvervanging in de wijk Sterrenberg. De werkzaamheden in de wijken Geitenkamp en Spijkerbuurt lopen nog door evenals het herstel van het Moerriool. Ook zal een nieuw basisrioleringsplan voor Arnhem-Noord worden opgesteld. Dit BRP is de informatie drager voor het opstellen van een gemeentelijk rioleringsplan en geeft een beschrijving van de technische voorzieningen en het hydraulisch en technisch functioneren hiervan onder andere in relatie tot de optredende klimaatverandering.

Water

Actuele kaders

- Aanpak Wateroverlast Arnhem-Noord (2015);
- Fonteinenvisie;
- Gemeentelijke Rioleringsplan 2014-2018 (in 2018 verlengd);
- Waterbeheerplannen van beide Waterschappen;
- Omgevingsvisie Gelderland.

Ambitie

Het beleidsveld 'Water' omvat onder meer beheer en onderhoud van afkoppelvoorzieningen (deze voorzieningen zorgen er voor dat regenwater niet in het riool terecht komt maar in de bodem zakt), ecozones, moerassen, sloten, paddenpoelen én oppervlaktewater(bodems) zoals de Immerlooplas, Nieuwehaven, Defensiehaven, haven van Coers, Rijnkade, Nieuwe kade en de dijkdoorbraakkolken. Ook het onderhoud aan civieltechnische watergerelateerde werken, zoals beekriolen, duikers, beschoeiingen en fonteinen hoort in deze categorie. De ambitie is:

- het watersysteem op orde brengen en houden;
- met de (water)partners de watergerelateerde opgaven oplossen door zoveel mogelijk voor ruimtelijke oplossingen te kiezen waarbij het water tegelijk een rol kan spelen in het vergroenen en verkoelen van de stad.

Uitgangssituatie

In de afgelopen periode is veel energie gestoken in het controleren en waar nodig corrigeren van de bestaande beheergegevens van de duikers en beekriolen. De locatie, de ouderdom en de onderhoudstoestand van bijna alle duikers en beekriolen onder de hoofdstructuur zijn de afgelopen jaren in kaart gebracht. Daar waar nodig is inmiddels ook groot onderhoud uitgevoerd. Het beheer van de waterbodems wordt nu nog projectgewijs vormgegeven en wordt, na deze inhaalslag, omgevormd tot een systematische aanpak.
Aan de fonteinen op het Willemsplein (AKU) en het Roermondsplein (Blauwe golven) is geen groot onderhoud geprogrammeerd en gebudgetteerd gezien de verwachte herinrichting van deze locaties.

Planning

In de periode 2019-2022 zullen alle nog niet gebaggerde havens uitgebaggerd worden. Zo zal in 2020-2021 Onderlangs en in 2021/2022 de Praets en Rosandapolder worden aangepakt. Bij de uitvoering van de baggerwerkzaamheden in de Praets zal aansluiting gezocht worden bij de te graven nevengeul als gevolg van werkzaamheden inzake de ontwikkeling van Meinerswijk.
Het benodigde onderhoud zoals hierboven omschreven wordt gefinancierd uit het exploitatiebudget.
Na deze baggerwerkzaamheden zijn de havens weer op orde voor de komende 20 jaar en kan het jaarlijks baggeronderhoud worden gerealiseerd uit het regulier beschikbare jaarlijkse budget.

Wijkgroen

Actuele kaders

Groenvisie 2017-2035 (raadsbesluit 2018).

Ambitie

De Groenvisie bevat een visie op ontwikkeling, inrichting en beheer van al het grote groen in en om de stad en geeft kaders mee voor het groen in en om Arnhem.
Wijkgroenbeheer is gericht op instandhouding van de gewenste streefbeelden en de gebruiksfunctie van een groengebied. Op de ene plaats leidt dit tot natuurlijk groen en op een andere tot meer cultuurlijk groen. De onderhoudsniveaus zijn als volgt:

- wijkgroen: technisch beheer (snoeien e.d.) op B niveau en onkruidbeheersing op C-niveau;
- groen in de binnenstad en winkelcentra: A-niveau.

Uitgangssituatie

Voor het onderhoud van het wijkgroen zijn per wijk exploitatiebudgetten gereserveerd. De teams Leefomgeving hebben een sturende rol bij de inzet van deze middelen.

Het dagelijks onderhoud van het groen in en om de wijken resulteert in een beeld op C- niveau. Het gaat dan om het onderhoud van heesters, hagen, boomspiegels, struwelen en gazons. Het onderhoud van het groen in de binnenstad en winkelcentra gebeurt op A-niveau. De droge zomer van 2018 heeft een negatief effect gehad op

het wijkgroen. De omvang van de schade zal echter pas in de loop van 2019 verder duidelijk worden. Waar nodig wordt het reguliere vervangingsbudget ingezet om de schade te herstellen (inboet).

Als beheerknelpunt is de opmars van diverse invasieve exoten naar boven gekomen. In de begroting (zie onderdeel parken en bossen voor aanpak).

Planning

- Dagelijks onderhoud wordt uitgevoerd op het vastgestelde onderhoudsniveau;
- Vervangingen: er staan enkele kleinschalige vervangingen in verschillende wijken op de planning. Waar mogelijk worden deze integraal opgepakt met andere projecten. Vervangingen worden in overleg met de teams Leefomgeving uitgevoerd;
- Invasieve exoten; doelstelling is om deze zeer terug te dringen, en waar dit niet mogelijk is de uitbreiding te stoppen. Op basis van het bestrijdingsplan wordt in 2020 de structurele bestrijding voortgezet.

Speelvoorzieningen

Actuele kaders

- Nota Ruimte voor de Jeugd (Spelennota) 2010-2020 (raadsbesluit 2009);
- Initiatiefvoorstel Groene Speelplaatsen (raadsbesluit 2013);
- Speelvoorzieningen in de (semi-) openbare ruimte moeten voldoen aan de normen van het Warenwetbesluit Attractie- en Speeltoestellen (WAS).

Ambitie

De ambitie die binnen de huidige kaders nagestreefd worden, is:

- behoud van de 10% (groene) veilige gebruiksruimte;
- waar mogelijk grote natuurlijke speel- en ontmoetingsruimtes voor alle leeftijden in de wijken;
- de onderhoudsambitie voor speelvoorzieningen is niveau B.

Uitgangssituatie

Voor speelvoorzieningen zijn per wijk exploitatiebudgetten gereserveerd. De teams Leefomgeving hebben een sturende rol bij de inzet van deze middelen.
Uitgangspunt hierbij is:

- Vervangingen: versleten speeltoestellen worden verwijderd of in afstemming met de teams Leefomgeving vervangen of anders ingevuld naar de wensen van de wijk.
- Dagelijks onderhoud: wordt uitgevoerd om de huidige speeltoestellen in stand en veilig bespeelbaar te houden. Het wordt grotendeels op B-niveau uitgevoerd, behalve voor het onderdeel beplakking en graffiti dat op C-niveau wordt uitgevoerd.
- Inspectie: alle speelvoorzieningen in de openbare ruimte worden 2 keer per jaar op functionaliteit geïnspecteerd en 1 keer per jaar op technische kwaliteit. Dit is conform de normen van het Warenwetbesluit Attractie- en Speeltoestellen (WAS). Geconstateerde gebreken worden hersteld of anderszins opgelost.

Planning

- Versleten speeltoestellen en speeltoestellen die niet meer veilig bespeelbaar zijn worden verwijderd.
- Vervangen of plaatsen van speeltoestellen wordt afgestemd met de teams Leefomgeving.
- Dagelijks onderhoud en inspectie worden uitgevoerd op vastgesteld onderhoudsniveau.
- In 2020 zal een grote natuurlijke spel- en ontmoetingsplek worden ingericht in de Laar-West.

Bomen

Actuele kaders

- Groenvisie 2017-2035 (raadsbesluit 2018);
- Nieuw bomenbeleid is in voorbereiding. Dit zal in de loop van 2019 ter vaststelling aan de raad worden voorgelegd. Tot dan is het Moratorium bomenkap (motie 19M15) van april 2019 van kracht.

Ambitie

Beheer- en onderhoudsmaatregelen zijn gericht op duurzame instandhouding van het bomenbestand en de bomenstructuur. Hierbij is speciale aandacht voor waardevolle bomen. Bomen kunnen vitaal oud worden met voldoende boven- en ondergrondse groeiruimte. Het ambitieniveau voor het onderhoud aan vrijstaande (straat)bomen is B.

Uitgangssituatie
Voor het onderhoud aan bomen is een exploitatiebudget gereserveerd dat deels op wijkniveau is begroot. Of dit budget toereikend is, is afhankelijk van de nog te maken beleidskeuzes.

- Dagelijks onderhoud: de vrijstaande (straat)bomen worden op B-niveau onderhouden.
- Zorgplicht: alle bomen in de openbare ruimte worden periodiek vooral op veiligheid gecontroleerd door visuele boomcontrole.
- Vervangen van zieke en dode bomen.
- Waardevolle bomen krijgen extra zorg.
- Ziektes worden gemonitord en preventief bestreden.

Planning
In de periode tot en met 2019 wordt de huidige staat van de bomenlanen geïnventariseerd. Hierin wordt het percentage uitgevallen bomen in beeld gebracht. Daarmee wordt in beeld gebracht welke bomenlanen op termijn aan vervanging toe zijn. Op basis van het nog vast te stellen bomenbeleid zal een planning worden uitgewerkt.

Dagelijks onderhoud van de vrijstaande bomen wordt op het vastgestelde onderhoudsniveau uitgevoerd. De visuele boomcontrole en de daaruit voortvloeiende maatregelen worden uitgevoerd.

Parken en bossen

Actuele kaders
- Groenvisie 2018- 2035(raadsbesluit 2018);
- Beheervisie uiterwaarden Neder Rijn Arnhem 2019- 2029/2039;
- Gebiedsvisie Moscowa 2007-2030 (raadsbesluit 2007);
- Beheervisie Park Angerenstein 2006 - 2016 (2005);
- Beheervisie Park Klarenbeek, Braamberg en 't Hazegrietje 2007- 2017 (2007);
- Beheervisie Sonsbeek, Zijpendaal en Gulden Bodem 2008-2018 (2008);
- Beheervisie Park Sacre Coeur 2008 - 2018 (2008);
- Beheervisie Park Presikhaaf 2010 - 2019 (2010);
- Beheervisie Polderlinten (dijken, oude lintwegen en zeegen) 2011-2020 (2012);
- Beheervisie Park Immerloo- De Wheme 2014 - 2023 (2013);
- Beheervisie Arnhem Veluwe2015 - 2024 (2015);
- In 2019 vast te stellen bomen beleid, tot dan is het Moratorium bomenkap (motie 19M15) van april 2019 van kracht.

Ambitie
Wij streven er naar om:

- voor alle parken een actuele beheervisie te hebben;
- ruimte te bieden voor recreatie, sport en samenleven in combinatie met de instandhouding en verbetering van erfgoed en ecologische systemen. Dit is onder meer aan de orde bij de instandhouding van de rijksmonumenten Moscowa, Sonsbeek, Zijpendaal en Gulden Bodem;
- onderhoud gebeurt tenminste op B-kwaliteitsniveau.

De wens is om :

- invasieve exoten reuzenbalsemien en reuzenberenklauw in 2022 volledig verwijderd te hebben van de gemeentelijke terreinen, conform EU regelgeving;
- het areaal Japanse Duizendknoop onder controle te krijgen (er vindt geen verdere verspreiding meer plaats, het areaal wordt terug gedrongen).

Uitgangssituatie
Voor het onderhoud aan bossen en parken is er een exploitatiebudget en een zeer klein investeringsbudget.
De Barrokkelaan van Zijpendaal is in verval geraakt. Er wordt een cultuurhistorisch onderzoek uitgevoerd. Op basis hiervan van zullen beheeringrepen worden voorgesteld.
Verschillende groene stukken van Arnhem waaronder Park Sonsbeek en Musispark wordt intensief gebruikt er is ook een veelheid aan evenementen. Dit heeft effect op de beplanting. Er zal daarom een gebruiksvisie worden opgesteld die vervolgens weer uitgangspunten oplevert voor de actualisatie van de beheervisie.
Bij het beheer van de parken wordt ieder jaar een aantal parken systematisch op alle beheeronderdelen beoordeeld en uitvoering binnen de beschikbare middelen aangepakt.

Voor het beheerknelpunt invasieve exoten zijn voor de periode 2019-2021 extra middelen gereserveerd. In de begroting is € 1 miljoen incidenteel gereserveerd voor de bestrijding van invasieve exoten. Inzet is gewenst vanaf 2019, maar kan het beste worden gespreid over 3 jaar: € 333.000 in 2019, 2020 en 2021. Via een planmatige aanpak zullen gericht zijn op uitvoeren wettelijke taken: bestrijding reuzenberenklauw en reuzenbalsemien; nieuw vestiging Japanse Duizendknoop tegen gegaan (risico schade aan wegen en constructies en massale verspreiding), bewoners betrokkenheid worden vergroot. Daarnaast wordt gezocht naar aanvullende middelen om het gewenste eindresultaat te kunnen realiseren.

Planning

- 2020-2021 extra bestrijding invasieve exoten.
- In 2020/ 2021 uitvoering grootschalig onderhoud, aanvulling en verjonging van beplanting, en de boomgroepen/ clumbs in Sonsbeek.
- Onderhoud aan de Barokkelaan in Zijpendaal op basis van cultuurhistorisch onderzoek.
- 2020 actualisering beheervisie Sonsbeek/ Zijpendaal en Gulden Bodem.
- 2020 komen tot beheerovereenkomst met Rijkswaterstaat en het Rijksvastgoedbedrijf over het beheer van rijksgronden in de uiterwaarden van de Nederrijn.
- Verbinden grote eenheden natuur van Meinerswijk met de Bakenhof: Fase 1 2019 beheer Groene Rivier en de Bakenhof omzetten naar jaarrond begrazing. Fase 2 verbinden natuurgebied Meinerswijk met de natuurgebied van de Groene Rivier 2021.

Sportvelden

Actuele kaders

- Sportvisie (raadsbesluit 2011);
- Arnhemse Accommodatienota (raadsbesluit 2014).

Ambitie

- Integraal en efficiënt beheer, exploitatie en onderhoud van de buitensportaccommodaties, passend bij de wensen en behoeften van de huidige en potentiële gebruikers.
- Bij het integrale en efficiënte beheer wordt uitgegaan van de kwalificatie “voldoende tot goed” op basis van de uitgangspunten in het kwaliteitssysteem voor sportvelden (KYBYS).
- Uitgangspunt is voorts dat een deel van het uitvoerende werk wordt uitgevoerd door medewerkers met een blijvende of tijdelijke achterstand tot de arbeidsmarkt.

Uitgangssituatie

- Uitgangspunt is dat de externe verzelfstandiging van Sportbedrijf Arnhem geen consequenties heeft voor de onderhoudstoestand van de velden.
- Op basis van inspecties is geconstateerd dat de staat van onderhoud van de accommodaties, zowel op sporttechnisch als op cultuurtechnisch gebied op dit moment voldoende tot goed is.

Planning

- Het reguliere onderhoud aan de overblijvende sportparken zal op het huidige kwaliteitsniveau worden uitgevoerd vanuit de normale onderhoudsbudgetten.
- Onderhoud aan velden die tijdelijk niet worden gebruikt, zal worden geminimaliseerd.
- Noodzakelijke renovaties en vervangingen zijn voor de periode 2019–2022 voorgedragen in de meerjarige investeringsplanning van het Sportbedrijf.

Installaties zwembaden

Actuele kaders

- Sportvisie (raadsbesluit 2011);
- Arnhemse Accommodatienota (raadsbesluit 2014).

Ambitie

- De nieuwbouw van zwembad Valkenhuizen is gestart. De opening is voorzien in de periode eind 2020/ begin 2021.
- De beschikbare investeringsbedragen zijn opgenomen in de meerjarige investeringsplanning van de gemeente.

Uitgangssituatie

- De staat van installaties in beheer bij het Sportbedrijf Arnhem is goed. De zwembadinstallatie van het oude zwembad Valkenhuizen is aan het eind van de levensduur.
- Een deel van de installaties in de zwembaden (de gebouw gebonden installaties) is in beheer bij het Vastgoedbedrijf Arnhem. Hierover vindt afstemming tussen beheersmatige en inhoudelijke verantwoordelijkheid plaats.

Planning

- Voortzetting van het reguliere onderhoud conform genoemd onderhoudsplan, met dien verstande dat wordt geanticipeerd op de nieuwbouw.
- Tijdige vervanging van installaties in de periode 2019-2022 is voorgedragen voor de meerjarige investeringsplanning.

Inzamelvoorzieningen voor afval- en grondstoffen

Actuele kaders

- Afvalplan 2012-2020 (raadsbesluit 2012);
- Uitrol omgekeerd inzamelen (raadsbesluit juni 2015);
- Overeenkomst voor het Ondergronds Afval Transportsysteem bij Arnhem Centraal (OAT);
- Raadsbesluit invoering van Diftar (systeem met gedifferentieerde tarieven, waarbij de hoogte van de afvalstoffenheffing is gekoppeld aan de hoeveelheid aangeboden restafval) en aangenomen amendement 'Kaders voor uitwerking van diftar' (september 2017).

Ambitie

In het Afvalplan is de ambitie opgenomen om in 2020 te komen tot meer hergebruik van het huishoudelijk afval. Arnhem heeft daarvoor de systeemkeuze van Omgekeerd Inzamelen gemaakt in 2015. Om een extra impuls aan afvalscheiding te geven is besloten om door middel van een heffingssysteem van gedifferentieerde tarieven, ook een prijsprikkel te gaan geven.

- Zorg voor een geborgde functionaliteit (geen storingen aan de voorzieningen).
- Te allen tijde een veilige situatie bij de inzamelvoorzieningen voor gebruikers en passanten.

Uitgangssituatie

- Omgekeerd Inzamelen is in 2018 ingevoerd in vrijwel de hele stad. In de binnenstad zal dit eind 2019 ook worden gerealiseerd. De toegangscontrole is 2019 weer operationeel gemaakt na het laten vervallen van de ongeoorloofde registratie van persoonsgegevens.
- Zowel preventief als correctief onderhoud zijn uitbesteed.
- Staat van onderhoud van de ondergrondse containers is voldoende tot goed.
- Systemen zijn voorzien van een veiligheidskeurmerk. Er worden periodiek controles uitgevoerd.

Planning

- Jaarlijkse beoordeling op basis van de controles of de onderhoudsovereenkomst nog voldoende actueel is of aangevuld moet worden.
- Noodzakelijke investeringen in het OAT zijn voorzien in de exploitatie en worden in 2020 opnieuw beoordeeld.
- De voorbereidingen om een DIFTAR-systeem in te voeren, worden voortgezet.

Vastgoed

Actuele kaders

- Het uitvoeringsbeleid vastgoedbedrijf.
- Voor alle panden in permanent beheer zijn er 40-jarige onderhoudsplannen die jaarlijks worden geactualiseerd en opgenomen in de meerjarenprogrammabegroting.
- Bij het vastgoed gelden als deelportefeuilles onderwijsgebouwen, culturele-, erfgoed- en sportvoorzieningen, welzijnsvoorzieningen, gemeentelijke huisvesting, bijzonder vastgoed en vastgoed in de openbare ruimte.

Ambitie

De ambitie voor de technische staat van het vastgoed is een NEN2767-conditie score van 3 of beter. NEN 2767 is een methode voor het objectief en uniform meten van de fysieke kwaliteit van bouw- en installatiedelen van gebouwen en/of infrastructuur. De score loopt van 1 tot 6, daarbij is 1 zeer goed en 6 zeer slecht. Conditiescore 3

staat gelijk aan een redelijke conditie. Het door de gemeente aangekochte vastgoed voor stedelijke ontwikkelingsprojecten wordt niet op een conditiegerichte manier onderhouden, omdat deze panden tijdelijk in beheer zijn.
Het gemeentelijk vastgoed wordt fasegewijs verduurzaamd met de Trias Energetica (eerst energie besparen, restbehoefte zoveel mogelijk duurzaam invullen) als kompas.

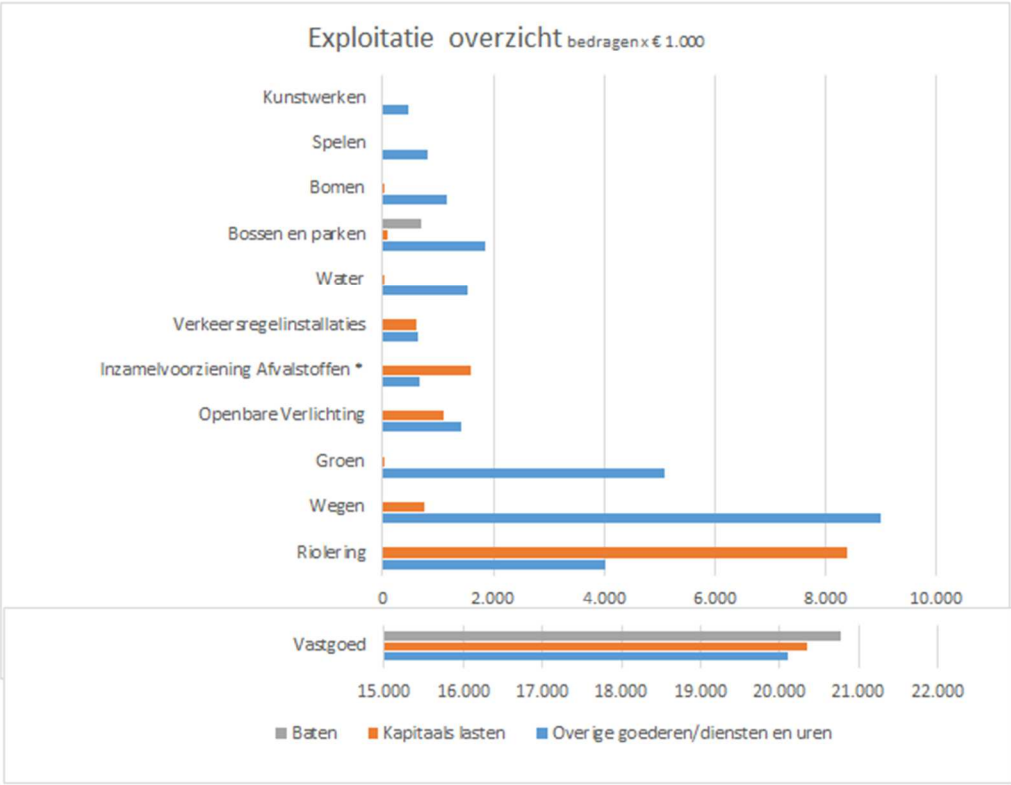
Uitgangssituatie
Het gemeentelijk vastgoed voldoet aan het gewenste kwaliteitsniveau, met uitzondering van gebouwen die op korte termijn hun functie verliezen of gebouwen die op korte termijn gerenoveerd worden.

Planning
Lasten en baten voor beheer en onderhoud van het permanente vastgoed maken onderdeel uit van diverse programma's in de gemeentebegroting. Jaarlijks wordt er gemiddeld € 1,4 miljoen geïnvesteerd in vervangingsonderhoud en verduurzaming van het gemeentelijk vastgoed. Onderdeel daarvan is de verduurzaming van 21 gemeentelijke panden uit de kernportefeuille. Voor de opgave om het vastgoed te verduurzamen is, in het kader van het Gelders energieakkoord en het Arnhemse programma New energy made in Arnhem, een plan gemaakt. Gemiddeld zal hier gedurende een periode van 10 jaar een bedrag van €320.000 worden uitgetrokken. Bij de verduurzaming van het vastgoed wordt zoveel mogelijk aangesloten bij de geplande werkzaamheden in het kader van het meerjarenonderhoudsplan (MJOP).

Met ingang van 2019 is een jaarlijks investeringskrediet voor duurzaamheidsmaatregelen in de MJPB opgenomen ter grootte van € 800.000. Deze investeringen moeten worden terugverdiend via een besparing op de energielasten.

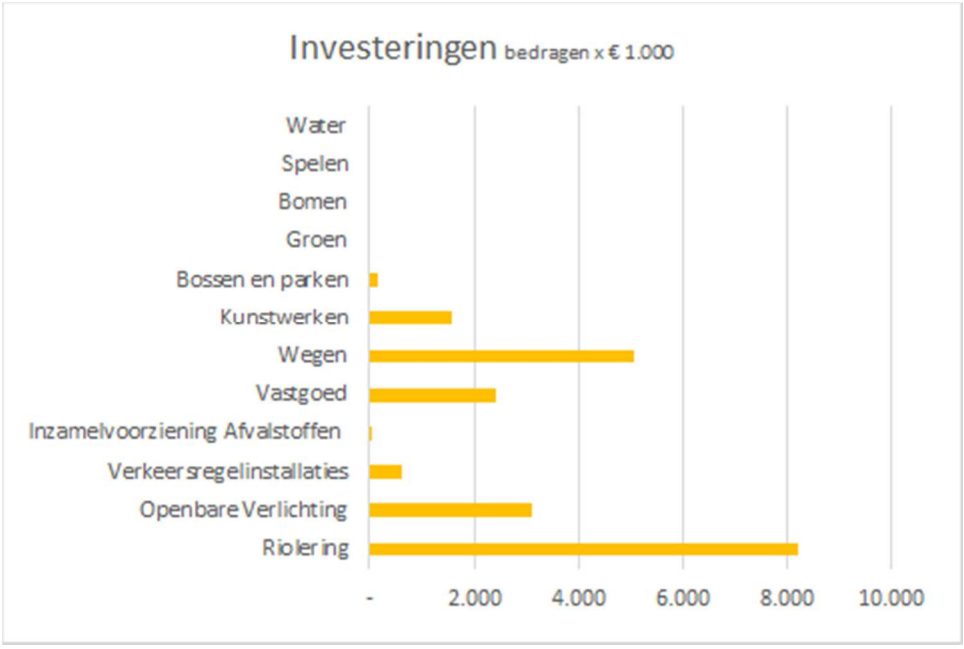
Daarnaast wordt er in de periode 2020-2023 gemiddeld € 4,6 miljoen uitgegeven aan planmatig en storingsonderhoud. Binnen de beschikbare budgetten worden ook de aanpassingen (€ 25.000) meegenomen zoals voorgesteld door het Arnhems Platform Chronisch Zieken en Gehandicapten (APCG) om gemeentelijk vastgoed toegankelijker te maken conform de AST (Arnhemse Standaard Toegankelijkheid).

Overzicht onderhoudskosten en investeringen kapitaalgoederen

* Afvalinzameling alleen de onderhoudskosten van de inzamelmiddelen

* Vastgoed incl. installatie zwembaden

Financiering

Voor de financieringsfunctie worden de missie en de doelstellingen beschreven in het treasurystatuut gemeente Arnhem. In dit statuut wordt ingegaan op de kaderstelling van de werkorganisatie (taken, bevoegdheden, verantwoordelijkheden, mandatering) en op het instrumentarium om de doelstellingen te realiseren.

Risicomanagement financiering

Voor wat betreft de financiering wordt onderscheid gemaakt tussen:
a. Eigen gemeentelijke financieringsbehoefte;
b. Financiering van de sociale woningbouw;
c. Financiering van aan de gemeente gelieerde instellingen.

Eigen gemeentelijke financieringsbehoefte (a)

Bij de eigen gemeentelijke financieringsbehoefte gaat het om de financiering van de investeringen van de gemeente Arnhem, de financiering van geprivatiseerde onderdelen van de gemeente en de exploitatie van lasten en baten. Bij de investeringen moet naast de reguliere financieringen van de gemeentelijke taken worden gedacht aan grote stedelijke projecten, zoals Arnhem Centraal, stadsvernieuwing in de binnenstad, grondexploitatie en onderhoud in de infrastructurele sfeer. Als 'inkoop' van geld (de funding) wordt gebruik gemaakt van de volgende financieringsmiddelen (stand per 31-12-2020):

- de kapitaalmarkt voor langlopende financieringsmiddelen: € 707,8 miljoen. Het betreft hier dus de leningenportefeuille opgenomen gelden (O/G);
- de geldmarkt voor kortlopende financiering (< 1 jaar). Naar verwachting zal per ultimo 2020 een klein overschot in het kasgeld zijn ontstaan van € 3,4 miljoen, wat zich uit in een positief banksaldo;
- de binnen Arnhem beschikbare reserves en voorzieningen met een volume van € 130,3 miljoen.

Binnen de gemeente wordt voor de financiering een omslagrente van 2% in rekening gebracht bij de investeringen en de projecten.

De portefeuille door de financieringsfunctie uitgezette gelden (U/G), heeft per 31-12-2020 een volume van € 46,9 miljoen. Het betreft hier leningen aan instellingen en verzelfstandigde organisatie-onderdelen.

Arnhem en de wereldeconomie

De kredietcrisis en de daarop volgende economische recessie hebben ertoe geleid dat de gemeente na een aanvankelijke stijging is geconfronteerd met een gestaag dalende rente. In de sfeer van de financiering heeft de recessie daarmee voor de gemeente voordelen opgeleverd.
Nederland en Noord-Europa hebben de recessie achter zich gelaten en de economie herstelt zich. Bij een doorzettend herstel van de economie hoort een stijging van de rente en hier zien we een ontwikkeling, die niet was verwacht. Ten opzichte van de laagste rente in de recessiejaren is de rente op de kapitaalmarkt niet gestegen, maar verder gedaald. Na de aankondiging door de ECB dat het opkoopprogramma van staatsobligaties (de zogeheten kwantitatieve verruiming) in 2019 wordt uitgebreid is de rente nog verder gedaald. Alle analisten en economen zijn van mening dat dit een voor de kapitaalmarkt onhoudbare situatie is, maar voor de gemeente betekent dit dat financiering goedkoop blijft.

Financiering van de sociale woningbouw (b)

Voor de financiering van de woningbouw wordt door de corporaties nadrukkelijk gekeken naar het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW), waarmee de gemeente Arnhem een achtervangovereenkomst heeft gesloten. Dit landelijke fonds fungeert als waarborg ten aanzien van risico's van wanbetaling en vervult daarmee de garantstellende rol die gemeenten van oudsher hadden. Het bestaan van het WSW samen met ontwikkelingen op het gebied van schaalvergroting en regionalisering van de woningcorporaties verklaart waarom de rol van de gemeente op het terrein van de financiering van woningbouw de afgelopen jaren kleiner is geworden en nu zo goed als uitgespeeld is. In 2020 heeft de gemeente nog maar één lening van € 10.000 aan de woningcorporatie Omnia Wonen op de balans.

Financiering van aan de gemeente gelieerde instellingen (c)

Bij de financiering van aan de gemeente gelieerde instellingen gaat het om activiteiten die nauw grenzen aan het beleid van de gemeente Arnhem. Het gaat hier vooral om instellingen in de sectoren zorg, sport en cultuur. Ook bij deze financiering wordt de laatste jaren een terughoudend beleid gevoerd.
Bij de directe (eigen) financiering van de activiteiten van de instellingen heeft de gemeente Arnhem een gericht toezicht op het reilen en zeilen van de betreffende instellingen. Door aan de te verstrekken leningen waarborgen te verbinden kan bij calamiteiten direct worden gereageerd (voorbeeld: executie bij recht van eerste hypotheek).

Tevens bestaan er bij de sectoren zorg en sport waarborgfondsen. Met borgstelling door deze waarborgfondsen kunnen instellingen bij banken een lagere rente bedingen en hoeft de gemeente zelf geen lening te verstrekken. Het waarborgfonds voor de sport (SWS) garandeert maximaal de helft van de lening en eist een garantie van de gemeente voor het resterende deel van de lening.
De economie trekt aan, maar niet op alle fronten in een gelijk tempo. Daardoor blijft het mogelijk dat een instelling, die langer geconfronteerd wordt met de gevolgen van de achter ons liggende recessie, (eerder) in moeilijkheden komt en bij de gemeente aan moet kloppen voor ondersteuning. Dat risico wordt substantieel verkleind door de garanties van de waarborgfondsen.

Financieringsvolume (delegatie/mandaat)

Bij het vaststellen van de MJPB neemt de gemeenteraad een besluit over de omvang van de gemeentelijke activiteiten en daarmee over het financieringsvolume. Afgezien van de eigen middelen in reserves en voorzieningen wordt in de financieringsbehoefte voorzien door middel van leningen voor de lange termijn (vaste financiering) en voor de korte termijn (vlottende financiering).

Lange termijn financiering (vaste financiering)

Zoals reeds toegelicht gaat het hier om de benodigde geldmiddelen voor de eigen gemeentelijke investeringen en projecten; de financiering van sociale woningbouw en de verstrekking van geldleningen aan instellingen, gelieerd aan het beleid van de gemeente Arnhem.

Korte termijn financiering (vlottende financiering)

Bij de kortlopende financiering gaat het om de financiering van de lopende activiteiten en werkzaamheden van de gemeente. Hiervoor wordt geld geleend of (in geval van een tijdelijk overschot) uitgezet bij de schatkist voor een periode van maximaal een jaar. Als een extra zekerheid, bijvoorbeeld voor het opvangen van onverwachte fluctuaties in de behoefte aan kasgeld, is een arrangement afgesloten met de Bank Nederlandse Gemeenten waarbij tot een beperkt bedrag (€ 4 miljoen) de gemeente een negatief saldo mag hebben. Insteek is hiervan zo weinig mogelijk gebruik te maken, een kasgeldlening is goedkoper dan rood staan bij de bank.
In voorkomende situaties zal een deel van de opgenomen kas-/callgelden (O/G) worden omgezet in langlopende financiering, de zogenoemde consolidatie. Een en ander past binnen de regels, zoals vastgelegd in het treasurystatuut.

Financieringsbehoefte per 31-12-2020

Onderstaand schema geeft inzicht in de benodigde geldmiddelen voor de langlopende financiering en de manier waarop deze beschikbaar komen (de funding).

Het totaalvolume van de benodigde financieringen bedraagt € 835,7 miljoen. Vanuit de volumes van de reserves en voorzieningen en vanuit de bestaande leningenportefeuilles voor de vaste financiering is een bedrag van €839,1 miljoen beschikbaar. Dit betekent dat per ultimo 2020 een positief banksaldo wordt voorzien van € 3,4 miljoen.
De financieringsfunctie is ruimschoots in staat om voldoende middelen beschikbaar te stellen voor dekking van de reeds gepleegde investeringen, de kosten in de grondexploitatie en voor de in 2020 begrote investeringen.

Bedragen x € 1.000

Benodigd voor	Bedrag	Financiering middels	Bedrag
Activa gemeente Arnhem en grondexploitatie	753.944	Reserves en voorzieningen	130.318
Uitgezette gelden aan gelieerde instellingen en woningcorporaties (kapitaalverstrekking en leningen u/g)	51.614	Opgenomen gelden in de kapitaalmarkt (leningen o/g)	707.849
		Obligo's en waarborgsommen	1.000
Overige uitgezette middelen (o.a. nog te ontvangen erfpacht en bijdragen aan activa van derden)	30.178	Rekening courant B.N.G. en kasgeldleningen	-3.431
Totaal langlopend te financieren	**835.736**	**Totaal financiering**	**835.736**

Leningenportefeuille 2020

Onderstaand schema geeft inzicht in de samenstelling van de volumes in het jaar 2020 van de huidige leningenportefeuille van de financieringsfunctie. Het betreft leningen opgenomen gelden (O/G) en leningen uitgezette gelden (U/G).

Bedragen x € 1.000

Leningen portefeuille	Stand 01.01.2020	Opname	Aflossing	Stand 31.12.2020	rente 2019
Leningen O/G					
Leningen portefeuille	633.516	64.625	-39.595	658.546	13.388
Nog aan te trekken financiering in 2019	49.294			49.294	246
Leningen t.b.v. woningcorporaties	10		-1	9	0
Totaal leningen O/G	**682.820**	**64.625**	**-39.596**	**707.849**	**13.635**
Leningen U/G					
Vaste leningen uitstaand	51.894		-5.030	46.864	1.002
Woningcorporaties	10		-1	9	0
Totaal leningen U/G	**51.904**	**0**	**-5.031**	**46.873**	**1.002**

Rentevisie

In recente jaren is als gevolg van de lage rentestand de gemiddeld te betalen rente voor de gemeente gestaag gedaald. Deze zal naar verwachting de komende jaren rond de 2% schommelen. Als gevolg van gewijzigde wetgeving in het BBV is de gemeente niet meer vrij in het bepalen van de intern in rekening te brengen omslagrente, maar moet binnen marges de gemiddelde marktrente worden gevolgd. Een omslagrente van 4%, zoals de gemeente hanteerde voor het jaar 2018, is niet meer toegestaan. Deze bedraagt momenteel in Arnhem 2%.
Om meerjarig gebruik te blijven maken van de lage marktrente kiest de gemeente ervoor om nu en in de komende jaren leningen met lange looptijden aan te trekken waarvan de rente nog steeds laag is (momenteel onder de 1%). Wanneer de rente ook in 2021 zo laag blijft is de kans aanwezig dat de omslagrente in 2021 verlaagd moeten worden om te voldoen aan de eisen uit het BBV.
De lange looptijden hebben ruimte gecreëerd om in toekomstige jaren - wanneer de rente voor nieuwe leningen mogelijk weer op een hoger niveau terecht zal komen - met behulp van leningen met kortere looptijden toch een lage gemiddelde rente te realiseren binnen de wettelijke mogelijkheden van de gemeente.
Als gevolg van de renterisiconorm (zie hieronder) is een gemiddelde looptijd van korter dan ongeveer vijf jaar (met een bijbehorende nog lagere rente) voor de gemeente niet toegestaan. De gemeente zou dan in een jaar meer leningen moeten herfinancieren dan is toegestaan.

Mandaat (voor nieuw aan te trekken financieringsmiddelen)

Met het vaststellen van deze MJPB 2020 – 2023 inclusief de paragraaf financiering mandateert de gemeenteraad het college om voor de financieringsbehoefte per onderscheiden categorie in 2020 leningen aan te gaan tot de volgende maximumtotalen:

Bedragen x € 1.000

Maximaal toegestane leningen 2020	Maximaal
Eigen gemeentelijke financieringsbehoefte	250.000
Financieringsbehoefte sociale woningbouw	100.000
Financieringsbehoefte aan gemeente gelieerde inst.	50.000

Kasgeldlimiet

De Wet FIDO geeft concrete richtlijnen voor gemeenten voor het beheersen van het renterisico in verband met de korte termijn financiering. De kasgeldlimiet is een wettelijk maximum (plafond) voor het volume geldleningen in de vorm van zogenaamde call- en kasgeldtransacties.
De bovengrens is bij ministeriële regeling voor het jaar 2020 vastgesteld op 8,5 % van het lastentotaal van de gemeentelijke begroting. De begroting van de gemeente Arnhem voor het jaar 2020 heeft een omvang van € 759 miljoen en daarmee komt de kasgeldlimiet uit op € 64,5 miljoen.
Het Rijk geeft gemeenten veel ruimte om maximaal gebruik te maken van (goedkope) financiering met kasgeld. Hoewel het gemeenten formeel niet is toegestaan de kasgeldlimiet te overschrijden (Wet FIDO, art. 4, lid 1), hoeven deze pas aan de toezichthouder te rapporteren wanneer de kasgeldlimiet drie kwartalen op rij wordt overschreden (art. 4, lid 2). Hiermee wordt gedoogd de kasgeldlimiet twee kwartalen op rij te overschrijden.
De gemeente Arnhem stuurt erop onder de kasgeldlimiet te blijven en deze niet te overschrijden.

Renterisiconorm

Het renterisico betreft het risico dat de begroting van de gemeente geconfronteerd wordt met een verzwaring van de rentelasten als gevolg van herfinancieringen van bestaande activa of van herziening van rente van bestaande leningen.
Het doel van de renterisiconorm is om dit risico te beperken tot een handelbaar niveau. Bij een goed (gelijkmatig) opgebouwde leningenportefeuille blijft het renterisico binnen verantwoorde marges en zullen de renteaanpassingen zich geleidelijk voordoen en binnen de begroting opgevangen kunnen worden.
In de Wet FIDO is vastgelegd dat jaarlijks een volume ter grootte van 20 % van het lastentotaal van de gemeentelijke begroting (peildatum 1 januari) mag worden geherfinancierd of een renteherziening mag ondergaan. Omdat de gemeente voor de eigen financiering geen leningen heeft aangetrokken waarvan periodiek de rente wordt herzien, heeft voor Arnhem de renterisiconorm alleen betrekking op herfinanciering van aflopende leningen. Op basis van het begrote lastentotaal voor 2020 van € 759 miljoen mogen leningen tot een bedrag van € 151,8 miljoen worden geherfinancierd.
In het jaar 2020 zal voor een bedrag van € 34,7 miljoen herfinanciering worden aangetrokken, wat leidt tot een renterisico van 4,57 %. (vergelijk: jaarverslag 2018 8,6 %).

Schatkistbankieren

Sinds het najaar van 2013 kennen gemeenten en andere decentrale overheden verplicht schatkistbankieren. Decentrale overheden dienen banktegoeden, die een vooraf bepaalde drempelwaarde te boven gaan, af te storten naar een rekening-courant bij het ministerie van Financiën. Voor de gemeente Arnhem bedraagt de drempelwaarde in 2020 € 4,27 miljoen.
Omdat inkomende en uitgaande kasstromen niet op elkaar zijn afgestemd, kunnen hoge positieve of negatieve kassaldi ontstaan. Om enigszins ruimte te bieden voor zulke bewegingen moet het gemiddelde van de banksaldi van de gemeente in een kwartaal worden afgezet tegen deze drempelwaarde, niet de dagelijkse stand. Het banksaldo hoeft dus niet continu beneden de drempelwaarde te blijven. Een banksaldo boven de drempelwaarde kan binnen het kwartaal worden gecompenseerd met banksaldi, die lager zijn dan de drempelwaarde.
Om de drempelwaarde niet te overschrijden wordt in 2020 beperkt gebankierd bij de schatkist.
Bij de controle van de jaarrekening neemt de accountant de verplichting tot schatkistbankieren mee.

Overige risico's

Gezien de samenstelling van de gemeentelijke leningenportefeuille en de kaderstelling vanuit de wet en het treasurystatuut (leningen worden alleen afgesloten in euro’s) is binnen de gemeente Arnhem geen sprake van valutarisico en/of koersrisico.

Bedrijfsvoering

Voor de gemeentelijke bedrijfsvoering zijn bedrijfsmiddelen nodig om de geformuleerde doelen van de verschillende programma's te kunnen bereiken. Het gaat met name om de uitgaven voor personeel en organisatie, informatie en automatisering, auditing en risicomanagement.

Bedrijfsvoering algemeen

Om de bedrijfsvoering verder te professionaliseren zullen we verder investeren in onderstaande punten:

Verbeteren van onze klantbejegening
De beleefde kwaliteit is in advisering altijd persoonsafhankelijk. We gaan daarom verder met gericht investeren in de vaardigheden van medewerkers. We zetten daarbij verder in op het professionaliseren van de relatie met onze klanten. Concreet heeft dit betrekking op hoe we onze toegang georganiseerd hebben voor onze klanten (accountmanagement per afdeling), hoe we effectief communiceren en hoe we gericht adviseren.
Ook willen we proactief zijn en verwachtingen helder aan de voorkant managen, de adviseur dus in de rol van businesspartner.

Verbeteren regie en opdrachtgeverschap
Dit doen we door hier op verder te professionaliseren en met elkaar te leren wat goed opdrachtgeverschap en opdrachtnemerschap is. Dit is in een gemeente die steeds meer regie wil gaan voeren voorwaardelijk. Ook investeren we in het verder versterken van de demand-organisatie: dat gaat niet alleen over de capaciteit maar ook over wie welke rol en verantwoordelijkheid heeft. Dat maakt dat we in de samenwerking met De Connectie verder stappen kunnen zetten: enerzijds als partner waarmee een grote wederzijdse afhankelijkheid is en anderzijds als partij waar we een zakelijke overeenkomst mee hebben en elkaar moeten kunnen aanspreken op resultaat.

Van denken naar doen
We moeten van het papier en plan afkomen om daadwerkelijk te implementeren en te borgen. We maken waar, wat we opschrijven en toezeggen. Zo zullen we de komende periode verder inzetten op het inbedden van accountmanagement (toegangspoort voor/naar de klant), portfoliomanagement (inzicht en overzicht om te kunnen prioriteren) en demandmanagement (om klantvragen te inventariseren, te bundelen en te verbinden naar bijvoorbeeld De Connectie).

Gerichte integraliteit en doorverwijzing
Dit houdt in dat elke adviseur binnen zijn eigen discipline maximaal integraal denkt en vanuit samenhang de klanten weet te adviseren. Tegelijkertijd is het belangrijk dat iedere adviseur accountmanager en ambassadeur is voor het geheel van bedrijfsvoering. De doorverwijzing en toeleiding naar een andere discipline moet zo professioneel mogelijk (snel en met heldere doorverwijzing).

Bovenstaande is van toepassing op alle betreffende bedrijfsvoeringsdisciplines en afdelingen.

Investeren in De Connectie
Naast het investeren in de eigen bedrijfsvoering gaat er de komende jaren ook flink geïnvesteerd worden in de verbetering van de bedrijfsvoering bij De Connectie. Dat gaat niet alleen om de investeringen in ICT, waar als gevolg van verouderde apparatuur en achterstallig onderhoud een acute noodzaak toe was, maar ook om investeringen die de samenwerking en de dienstverlening moeten verbeteren. Om dit te bereiken is een programma met acht verbetersporen opgesteld waar de komende jaren aan gewerkt gaat worden.

Personeel en organisatie

Personeel

Diversiteit en inclusie is een thema dat ook in 2020 een belangrijke rol blijft spelen in de gemeentelijke organisatie. Dat betekent niet alleen gelijke kansen voor iedereen maar ook voor eenieder de gelegenheid om daadwerkelijk te participeren in de ambtelijke organisatie. Bewustwording via themadagen, workshops en trainingen moet hier aan bijdragen, evenals een intensivering van de arbeidsmarktcommunicatie voor specifieke doelgroepen.

Vitaliteit onder medewerkers moet onder meer voorkomen dat het ziekteverzuim verder oploopt. Daarom zetten we in op bewustwording op dit onderwerp en de ondersteuning van sport- en andere activiteiten. Het ziekteverzuim is te hoog en vraagt derhalve om een heel gerichte aanpak. De lage meldingsfrequentie en een

laag percentage kort verzuim is positief en duidt op een grote betrokkenheid van de medewerkers. Echter, het (zeer) lange verzuim is te hoog, gedeeltelijk veroorzaakt door ziekte en ongelukken, maar ook een fors aandeel wordt veroorzaakt door psychische klachten. Aan de hand van analyses en een daarop gebaseerde gerichte aanpak gaat ingezet worden op een lager verzuim. De inzet op vitaliteit bij een vergrijzende organisatie is daar een voorbeeld van.

De medewerkers binnen de gemeentelijke organisatie hebben een hoge gemiddelde leeftijd. De komende jaren stromen veel medewerkers uit richting pensioen, wat verder versterkt wordt door het pensioenakkoord. Door middel van strategische personeelsplanning wordt georganiseerd dat op tijd kwalitatief goede mensen op tijd voor vervanging van de uitstroom zorgen. De instroom van jongeren is altijd nog een thema bij een organisatie waar de gemiddelde leeftijd rond de 50 jaar ligt. Daartoe worden ook voor 2020 traineeprogramma's voorzien. Daarnaast streven we door middel van verdiepende masterprogramma's en de ondersteuning van een jongerennetwerk naar het vasthouden van de jongeren binnen de organisatie. Een vernieuwde arbeidsmarktcommunicatie moet er in 2020 voor zorgen dat, met gebruikmaking van social media strategieën, ook in de toekomst de werving en selectie van nieuwe medewerkers voorspoedig blijft verlopen.

Kerngegevens

Totaal FTE Arnhem

Totaal aantal FTE Arnhem	Realisatie Bezetting 31.12.2018	Begroting Formatie 2019	Begroting Formatie 2020	Begroting Formatie 2021	Begroting Formatie 2022	Begroting Formatie 2023
Bestuur						
Aantal FTE Raad	41	39	39	39	39	39
Aantal FTE College B&W	7	7	7	7	7	7
Personeel						
Aantal FTE ambtelijke organisatie formatie	914	930	914	903	901	901
Totaal personeel gemeente Arnhem	**914**	**930**	**914**	**903**	**901**	**901**

Verloop formatie

	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Aantal FTE ambtelijke organisatie MJPB 2019-2022	***922***	***909***	***907***	***907***	***907***
Bij: trainees uit jongerenbudget	1	0	0	0	0
Bij: formatie Arnhem, niet naar De Connectie	1	1	1	1	1
Bij: tijdelijke formatie kredietadviseur	2	1	0	0	0
Af: formatiereductie ivm terugloop projecten	-3	-3	-3	-3	-3
Bij: Diversen	3	3	0	-1	-1
Aantal FTE ambtelijke organisatie jaarrekening 2018	***927***	***912***	***905***	***904***	***904***
Bij: juridisch adviseur ivm interne doorbelasting planschade en actualisatie inkomsten DVO De Connectie, MGR en Sociale Wijkteams	1	1	1	1	1
Bij: de overeenkomst m.b.t. regio-archeologie 2017-2019 wordt met een jaar verlengd	0	1	0	0	0
Bij: extra formatie uit budget EMIA gasloze wijken	1	2	2	2	2
Bij: ontwikkelmanager	1	1	1	1	1
Bij: tijdelijk omzetten stelpost in formatie, ter financiering trainees	1	1	0	0	0
Af: oplossen stelposten Bedrijfsvoering en herijking	-1	-4	-6	-7	-7
Aantal FTE ambtelijke organisatie MJPB 2020-2023	**930**	**914**	**903**	**901**	**901**

De begrote formatie lijkt de komende jaren redelijk stabiel te blijven.

	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Aantal FTE ambtelijke organisatie	**916**	**930**	**914**	**903**	**901**	**901**
Saldo personeelsbudget loonsom (in € 1.000)	**70.575**	**72.808**	**73.851**	**73.869**	**73.776**	**73.776**
Gemiddelde loonsom (in €)	**77.042**	**78.316**	**80.798**	**81.836**	**81.847**	**81.839**

In deze MJPB is de salarisontwikkeling (op basis van een principeakkoord) dat de lonen in vier stappen omhoog gaan: 3,25 procent per 1 oktober 2019, gevolgd door drie keer een verhoging van 1 procent per 1 januari 2020, per 1 juli 2020 en per 1 oktober 2020.

Organisatie
In toenemende mate kunnen we concluderen dat de opgave voor de organisatie niet gelegen is in de structuur of sturing, maar in manier waarop we samenwerken (ook met de politiek), in de werkwijzen, in houding en gedrag. Samengevat: de cultuur. In de komende periode zal daar dan ook meer aandacht naar uitgaan dan naar verdere aanpassingen in de structuur. De doorontwikkeling van Werk en Inkomen is daar een goed voorbeeld van, de huidige manier van werken gaat ons niet helpen om de resultaten te bereiken die nodig zijn voor onze inwoners, dus we gaan het anders doen. De benodigde middelen hiervoor zijn ook opgenomen in de begroting. Ook bij de onderdelen Personeel en Organisatie, Financiën en Control en Strategie, Beleid en Regie gaat kritisch gekeken wat er nodig is om een antwoord te geven op de vragen die er nu zijn, vanuit het bestuur en de organisatie.

Verder is het belangrijk om jezelf te spiegelen aan andere vergelijkbare gemeenten als het gaat om formatie en budget. De recent uitgevoerde benchmark naar overhead geeft als uitkomst dat Arnhem qua formatie en uitgaven lager zit dan vergelijkbare gemeenten. Met de investeringen in De Connectie wordt daar (deels) gevolg aan gegeven, maar ook het 'Arnhemse' aandeel zal de komende periode aandacht moeten krijgen om het primair proces in de toekomst ook goed te kunnen blijven ondersteunen.

Informatie en automatisering
Informatisering van de samenleving is een feit. Veranderingen en (digitale) ontwikkelingen volgen elkaar in een rap tempo op. De mogelijkheden zijn oneindig. Intern en extern speelt informatie een steeds crucialere rol en vormt meer en meer de basis voor gemeentelijk handelen en beleid. Het goed managen van informatie is noodzakelijk.
Inherent aan de snelle informatisering ontstaat een toenemende complexiteit: een overvloed aan technologie en data, de uitdaging inzicht en overzicht te behouden, privacy- en informatieveiligheidvraagstukken en het waarborgen van bruikbaarheid, toegankelijkheid en authenticiteit.
Deze toenemende informatisering en daarmee gepaard gaande complexiteit, stelt continu nieuwe eisen en uitdagingen aan onze informatievoorziening. De benodigde informatie(voorziening) voor de gemeente en de gemeentelijke organisatie moet robuuster, toegankelijker en toepasbaarder worden.

Van ambitie naar realiteit
Onze visie, strategie en bijbehorende inspanningen worden bepaald vanuit de geprioriteerde behoeften in de organisatie, gecombineerd met de mogelijkheden van het vakgebied informatie. Dit leidt tot onderstaande thema's.

Informatievoorziening
De gemeentelijke informatievoorziening wordt blijvend gemonitord en bijgesteld met het oog op continuïteit, kwaliteitsverbetering én meer doelmatigheid. Daarvoor blijven we een aantal producten leveren zoals onder andere: 'De staat van de Stad' en 'Arnhem in Cijfers'. Ook het leveren en onderhouden van informatieproducten hoort daar bij. In de komende begrotingsperiode zien we de volgende ontwikkelingen:

- *Arnhem wil meer 'open' data publiceren omdat dit bijdraagt aan een transparant bestuur. Hoe we dit verbeteren en versnellen werken we voor de zomer van 2020 uit in een plan van aanpak OpenData. Hierin beschrijven we wat onze doelen zijn, welke gegevens we als OpenData willen publiceren en wanneer dat gerealiseerd moet zijn. In de tussentijd gaan we ook door met het voorbereiden en publiceren van beschikbare gegevens als OpenData (amendement 19A64)*.
- Gedeeltelijke inrichting en doorontwikkeling van de informatiehuishouding met betrekking tot het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). Hiermee sorteren we ook voor op de beoogde ondernemersdienstverlening binnen het Programma Economie onder de noemer 'Van Bedrijven Weten'.
- Sturing op de kwaliteit van archivering en duurzame bewaring om de preservering en toegankelijkheid van de analoge en digitale informatie te waarborgen. Hieronder wordt in ieder geval verstaan het selecteren, vernietigen en overbrengen naar het Gelders Archief, van analoge archieven en het doen van onderzoek naar de impact op het beheer van analoge en digitale informatie door de wijziging van de Archiefwet, waaronder de verkorting van de overbrengingstermijn.
- De governance, samenwerking en het bundelen van onze kennis met die van Rheden en Renkum, wordt versterkt op het gebied van informatie. Eveneens geldt dit voor de samenwerking en het opdrachtgeverschap (sturing) aan de ICT-organisatie van De Connectie voor realisatie van de benodigde inrichting en passende techniek.
- Om de primaire processen in de toekomst goed en veilig uit te kunnen blijven voeren is het van belang dat de basis van de ICT-organisatie en -infrastructuur op orde is en blijft. Er worden aanvullende investeringen gedaan om de kwaliteit en stabiliteit van de ICT die bij De Connectie is ondergebracht te waarborgen. De afdeling Informatie werkt hierin samen met ICT. Risico's op onder meer uitval, het oplopen van achterstanden in beheer en onderhoud en een afnemende informatieveiligheid worden hiermee gemitigeerd.

Innoveren met informatie

Er wordt gewerkt aan digitale innovaties om maatschappelijke opgaven uit onze veranderprogramma's te realiseren. De opgaven van de gemeente zijn hiervoor altijd uitgangspunt, vanuit het vakgebied informatie wordt in samenwerking met afdelingen gekeken waar innovaties meerwaarde kunnen leveren. Hiervoor worden samenwerkingsverbanden met diverse partners uit onze stad en regio gecreëerd.

- De gemeente Arnhem heeft een 'goudmijn' aan gegevens, die kunnen bijdragen aan het maken van de juiste keuzes in beleidsvorming en -uitvoering. De groeiende informatiestromen uit onder andere ketensamenwerking, social media en Internet of Things, gecombineerd met nieuwe technologieën maken het informatie gestuurd werken meer dan ooit mogelijk. Het klassieke onderzoek en sturing achteraf verschuiven naar moderne en continue (zelflerende) inzichten en het voorspellen van trends.
- In diverse pilots worden data, kennis en menskracht gebundeld. Dit wordt gedaan op het gebied van (onder meer) duurzame energieproductie, verbetering van de luchtkwaliteit, armoedepreventie en arbeidsstimulering.
- Nieuwe methoden en technieken in het kader van onderzoek & statistiek worden verkend; te denken valt aan kunstmatige intelligentie en geavanceerde analyses.
- Er wordt een datalab ingericht: een werkplaats en kenniscentrum voor professionals en geïnteresseerd publiek, de centrale plek om slim en innovatief initiatieven te ontplooien om de waarde van gegevens (beter) te benutten. De organisatie wordt actief benaderd om het bewustzijn op informatie gestuurd werken te vergroten in alle lagen in de organisatie.
- Internet of Things en datawarehousing worden verder verkend, en waar zinvol, wordt ermee geëxperimenteerd.
- Onze digitale dienstverlening aan burgers en bedrijven is en blijft volop in ontwikkeling. Inwoners verwachten snelle, gemakkelijke online diensten en zien Arnhem als één ingang. We realiseren optimale dienstverlening met effectieve processen en informatiestromen.
- Tijds- en plaatsonafhankelijk en toch S@men. Door wijkgericht werken wordt er meer vanuit decentrale locaties gewerkt. Meer onderweg, thuis en met externe partners en minder op vaste of centrale plekken. Na succesvolle pilots van een digitale samenwerkingsomgeving worden de volgende stappen gezet naar een organisatiebrede realisatie. Een en ander gaat hand in hand met de modernisering van onze digitale werkplek, zoals implementatie van de nieuwste software voor de typische kantoorfuncties met mogelijke integratie van telefonie, afbouw van zogenaamde vaste werkstations met gelijktijdige opbouw van mobiele middelen (laptops en tablets), van vaste telefonie naar alleen mobiele telefonie, vernieuwing van intranet en introductie van samenwerkingsplatforms.
- We participeren in landelijke samenwerkingsverbanden en experimenten voor het op termijn realiseren van een veilige en betrouwbare digitale identiteit, daar waar Digi-D niet langer volstaat.

- Aangesloten wordt bij landelijke innovaties waaronder de 'Common Ground' van VNG-realisatie. Vanuit het landelijk Programma Samen Organiseren wordt met andere gemeenten samengewerkt om een moderne informatiehuishouding te realiseren, die uitgaat van één keer opslaan en meervoudig ontsluiten maar ook, één keer ontwikkelen en 355 keer gebruiken.

Informatieveiligheid, privacy & auditing

De gemeente heeft steeds meer gegevens. Enerzijds gaat het hierbij om persoonsgegevens. Inwoners mogen erop vertrouwen dat hun privacy bij ons geborgd is: we gaan goed om met gegevens en vragen alleen wat nodig is. Anderzijds hebben we veel informatiestromen die belangrijk zijn voor de continuïteit van onze bedrijfsvoering en dus veilig moeten zijn. De veranderende wetgeving zorgt ook voor aanpassingen in ons informatiebeleid. Met auditing wordt aantoonbaar gemaakt dat de gemeente hierop in control is. Om hieraan invulling te geven leveren wij de volgende inspanningen:

- Er worden continu activiteiten ondernomen om het management en de medewerkers bewuster te maken op de gebieden cybersecurity en privacy. Toedeling en bewustmaking van de verantwoordelijkheden, kennisoverdracht, training, testen en oefeningen maken deel uit van de activiteiten.
- We zorgen voor de benodigde organisatie van mensen (waaronder de aanstelling van een Chief Information Security Officer en een Privacy-Officer), middelen, handleidingen en procedures om sturing te kunnen geven aan de benodigde verbeteringen.
- Implementeren van resterende (verplichte) beheersmaatregelen uit de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO), welke per 1 januari 2020 van kracht wordt, om de informatieveiligheid verder te vergroten.
- Zo nodig het treffen van aanvullende maatregelen naar aanleiding van de invoering van de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG).
- We verkennen de mogelijkheden om burgers meer regie over hun persoonlijke gegevens te geven en alleen gegevens te verstrekken en te vragen, die echt nodig zijn.
- We zorgen voor het toepassen van adequate digitale toegangsmiddelen (zoals tweefactor-authenticatie waar dat nodig is) en realiseren hiervoor het benodigde toezicht en beheer.
- Realisatie van een passwordkluis voor alle medewerkers en het treffen van extra beheersmaatregelen voor alle mobiele apparatuur.
- Herijken en zo nodig bijstellen van de fysieke beveiliging als onderdeel van de totale informatiebeveiliging.
- Het meten, vastleggen en monitoren van alle maatregelen met behulp van een Information Security Management System (ISMS) om de voortgang te houden op alle verbeteringen en daarmee te laten wortelen in de dagelijkse bedrijfsvoering.
- Jaarlijks onderzoeken we de staat van onze informatieveiligheid en testen geregeld onze ICT-infrastructuur (ethical hacks) en -organisatie (social engineering) op mogelijke kwetsbaarheden en treffen zo nodig aanvullende maatregelen.
- Door de 'Eenduidige Normatiek Single Information Audit' (ENSIA) wordt jaarlijks aantoonbaar gemaakt dat we in control zijn op het gebied van informatieveiligheid. De informatie wordt gebruikt voor de horizontale verantwoording richting gemeenteraad en de diverse verticale verantwoordingslijnen richting departementen.
- Waar nodig voeren we interne audits en aanvullende IT-audits uit.

Implementatie nieuwe informatiesystemen

In nauwe samenwerking met De Connectie zal op 1 januari 2020 een nieuw financieel informatiesysteem in gebruik worden genomen. Het huidige systeem is verouderd en wordt op termijn ook niet meer onderhouden door de leverancier. De gemeenten Rheden, Renkum en De Connectie zelf gaan het systeem invoeren zodat meteen kan worden geharmoniseerd. De invoering van een nieuw financieel systeem moet worden gezien als een majeure verandering die ingrijpt op de organisatie en de processen.

Naast het nieuwe financiële systeem wordt ook een nieuw belastingsysteem geïmplementeerd. Naast harmonisering wordt hier ook verder gedigitaliseerd hetgeen de dienstverlening aan de burger ook ten goede komt.

Financial auditing

De financial audits worden in het kader van de jaarrekening uitgevoerd door de accountant. Ter ondersteuning hiervan voert de gemeente interne audits uit op de prestatielevering en factuurbehandeling.

Juridische zaken

Op het specifieke terrein van de burgemeestersbevoegdheden Openbare Orde en Veiligheid, is Juridische Zaken in ontwikkeling en zal, gezien maatschappelijke ontwikkelingen zoals ondermijning, hoge prioriteit vragen. De

voortgaande transformatie en budgettaire problematiek in het Sociaal Domein vergt nieuwe ideeën en instrumenten die op een juridisch houdbare wijze worden ingevoerd.
Veel aandacht zal gaan naar de invoering van de nieuwe Omgevingswet, wat in samenwerking met beleidsafdelingen en ICT uitgewerkt wordt. Ook zullen de energietransitie en ondersteuning van wijkinitiatieven de nodige aandacht vragen. De advisering op al deze velden zal op een toegankelijke en verbindende wijze plaatsvinden.

Communicatie

'Inclusieve communicatie'

We leven in een samenleving vol diversiteit. Als gemeente streven we naar een inclusieve stad, waar iedereen meedoet. Ongeacht culturele achtergrond, gender, leeftijd of beperkingen. De mogelijkheden en talenten van mensen staan centraal. Om zo goed mogelijk in contact (on- en offline) te blijven met onze inwoners, is de juiste communicatie die aansluit bij de diverse inwoners cruciaal. Op deze wijze voelt iedereen zich gezien, gehoord en begrepen. Zo voorkomen we dat gevoelens van uitsluiting ontstaan. Met onze manier van communiceren (h)erkennen we verschillen en zorgen we voor verbinding. De inspanningen die we gaan doen in het kader van 'inclusieve communicatie' zijn de volgende:

Verbeteren toegankelijkheid online gemeentelijke kanalen
De gemeente Arnhem heeft de ambitie om de gemeentelijke (online) kanalen voor iedereen toegankelijk en gebruiksvriendelijk te maken en te houden. Informatie dient voor iedereen eenvoudig vindbaar en bruikbaar te zijn. Hiervoor willen we (blijven) voldoen aan de standaard Digitoegankelijkheid EN 301 549. Door toepassing van Digitoegankelijk blijven websites en webapplicaties toegankelijk voor mensen met een functiebeperking. Zo krijgen onder andere dyslectici, kleurenblinden, slechtzienden en blinden dezelfde toegang tot overheidsinformatie als mensen die deze functiebeperkingen niet hebben.

Begrijpelijke en genderneutrale taal bevorderen
Onze communicatie dient ook voor mensen voor wie dat niet vanzelfsprekend is, begrijpelijk en aansprekend te zijn en mag geen onnodige drempels opwerpen. Om het bewustzijn van inclusieve communicatie in programma's en projecten te bevorderen, komt er een stijlgids om medewerkers te ondersteunen/stimuleren en uitleg te geven hoe zij duidelijke en genderneutrale taal kunnen gebruiken in hun communicatie-uitingen.

Communicatiecollega's opleiden op inclusie
Het communicatievak ontwikkelt zich voortdurend. Inclusieve communicatie is steeds meer de norm geworden en die norm onderschrijven wij. We zorgen ervoor dat we de juiste kennis en kunde in huis hebben om optimaal te kunnen bijdragen aan een inclusievere organisatie door communicatieprofessionals hierin te scholen en medewerkers in de organisatie bewust te maken van het belang van inclusief communiceren.

Verbonden partijen

De gemeente neemt deel in diverse rechtsvormen zowel publiek als privaat. Wanneer de gemeente zowel een bestuurlijk als een financieel belang heeft in een andere partij, is dat voor de gemeente een verbonden partij. Samenwerking met andere partijen is een manier om publieke taken uit te voeren, die bijdragen aan het realiseren van de gemeentelijke doelstellingen. Deelnemingen in andere partijen brengen risico's met zich mee zowel bestuurlijk, maatschappelijk als financieel.

Verbonden partijen twee gemeentelijke rollen

De gemeente vervult twee rollen richting de verbonden partijen: de rol van opdrachtgever en van eigenaar. Tussen beide rollen en de belangen die daaruit voortvloeien, kan een spanningsveld bestaan.

In de eigenaarsrol beslist de gemeente over de oprichting, de missie, de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de verbonden partij. Het gemeentebestuur is mede-eigenaar van de verbonden partij en draagt bestuurlijke verantwoordelijkheid (de gemeente neemt deel aan het bestuur). De eigenaarsrol richt zich vooral op de continuïteit en de levensvatbaarheid van de (samenwerking-)organisatie.

De gemeente is daarnaast ook opdrachtgever van de verbonden partij. De verbonden partij levert diensten of producten of is uitvoerder van gemeentelijk beleid. Veelal in de vorm van een basispakket dat door alle deelnemers in de samenwerking wordt afgenomen met daarnaast een aanvullend (maatwerk-)pakket dat voor afzonderlijke deelnemers op maat wordt afgesproken.

Het financieel belang is gekoppeld aan beide rollen. Als opdrachtgever heeft de gemeente belang bij een zo goed mogelijke prijs-/kwaliteitsverhouding voor de afgesproken dienstverlening en deze moet passen binnen de kaders van de gemeentebegroting. Als eigenaar draagt de gemeente het 'ondernemersrisico' van de samenwerking. Als de financiële resultaten tegenvallen, zal de gemeente afhankelijk van de aard van de samenwerking de tekorten moeten aanvullen.

Actuele kaders

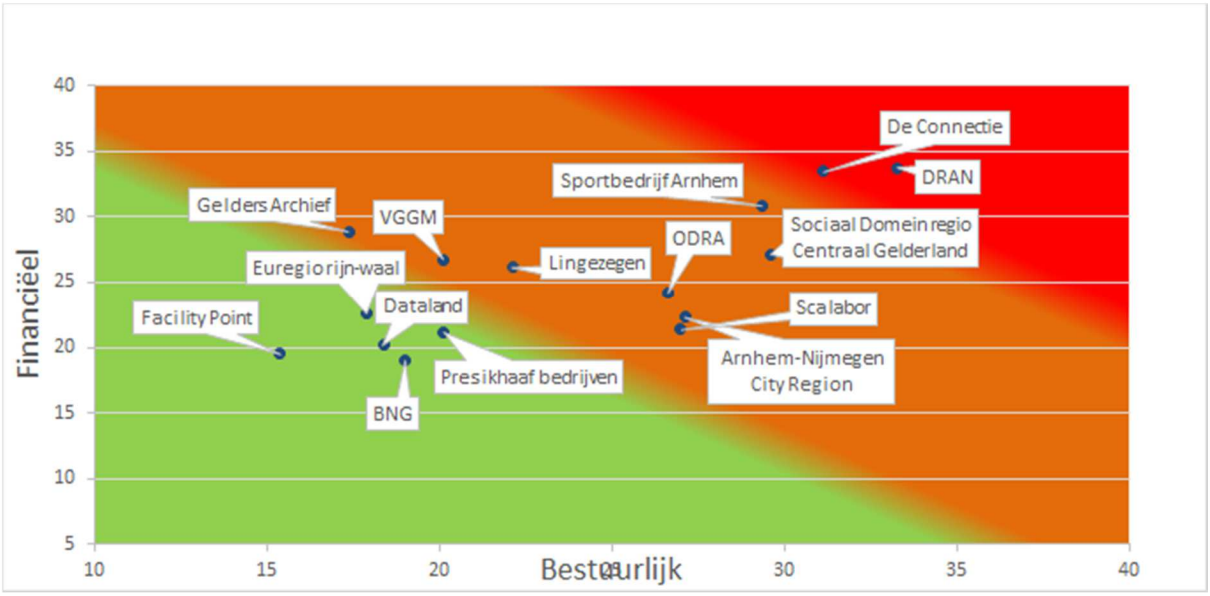
In 2016 is de visie van de gemeente Arnhem op de verbonden partijen vastgelegd in de kadernota Verbonden partijen 2016 gemeente Arnhem met daarin uitvoeringsrichtlijnen over de wijze van sturen en beheersen. Uitgangspunt is om hierbij uit te gaan van een risicogerichte aanpak, onder andere door het instellen van een governance code en het toepassen van een 'risicokompas'.

Ook de Notitie verbonden partijen van de Commissie BBV uit oktober 2016 geeft verplichte en aanbevolen kaders ten aanzien van verbonden partijen. In deze notitie wordt uiteengezet wanneer sprake is van een financieel en bestuurlijk belang. Van een financieel belang is sprake als de gemeente de middelen zoals vermogen of leningen, die aan een partij ter beschikking zijn gesteld, niet terugkrijgt bij faillissement van die partij of indien financiële problemen bij de derde partij kunnen worden verhaald bij de gemeente. Bij een bestuurlijk belang gaat het om het hebben van zeggenschap van de gemeente in een derde partij, hetzij omdat de gemeente een zetel in het bestuur heeft, hetzij omdat ze via aandelen mee kan stemmen.

Tenslotte is op 1 januari 2015 is de Wet gemeenschappelijke regeling (Wgr) gewijzigd. Hiermee is een aantal wijzigingen doorgevoerd die erop gericht zijn de invloed van de raad op het samenwerkingsverband te versterken.

Ontwikkelingen risicovolle verbonden partijen

Niet alle verbonden partijen vragen om even veel betrokkenheid. Om de aandacht te geven aan die verbonden partijen die voor de gemeente van het grootste belang zijn, dan wel een belangrijk risico vormen (beleidsmatig of financieel) is het risicokompas toegepast. Het risicokompas is een risicoanalyse die bestaat uit de beoordeling op acht maatstaven. Deze acht maatstaven geven vorm aan de bestuurlijke en financiële verbondenheid met de partij. Door alle verbonden partijen op dezelfde wijze te beoordelen, is het mogelijk de verbonden partijen onderling te vergelijken en te bepalen welke verbonden partijen in verhouding tot elkaar een hoog risicoprofiel hebben. In de aanloop naar de begroting 2020-2023 heeft een actualisatie plaatsgevonden van het risicokompas. Dit heeft geresulteerd in de volgende risicokaart.

Voor de verbonden partijen, die op basis van de risicokaart in onderlinge vergelijking het hoogste scoren is een beheersstrategie opgesteld. Het betreft de volgende vijf partijen:

- BVO DRAN (Bedrijfsvoeringsorganisatie Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen);
- GR Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA);
- Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Sociaal Domein Centraal Gelderland (MGR);
- BVO De Connectie;
- Sportbedrijf Arnhem B.V.

In het hierna volgende overzicht met verbonden partijen wordt aangegeven in welke verbonden partijen de gemeente Arnhem deelneemt en aan welke programma's hiermee een bijdrage wordt geleverd. De hierboven genoemde partijen maken onderdeel uit van dit overzicht. De beheersstrategie op deze partijen wordt in het overzicht nader toegelicht.

Relatie met paragraaf Weerstandsvermogen

De risico's die samenhangen met de verbonden partijen zijn meegewogen in de bepaling van de gewenste weerstandscapaciteit (zie paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing).

Toelichting bij overzicht verbonden partijen

Hierna wordt per verbonden partij gegevens weergegeven. Naast stamgegevens zijn dit, het bestuurlijke en financiële belang, financiële gegevens over het vermogen en resultaat (indien beschikbaar uit de begroting 2020 van de verbonden partij en anders uit de jaarrekening 2018 van de verbonden partij), actuele ontwikkelingen en de weergave van het risicoprofiel (laag, middel, hoog).

Facility Point

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap		
Programma	S03 Economie		
Doel verbonden partij	Voor de ontwikkeling van het bedrijvenpark IJsseloord 2 is destijds Facility Point Arnhem opgericht. Directievoering bij Facility Point Arnhem B.V. wordt verzorgd door Color Business Centers. Color Business Centers is in september 2015 overgenomen door Regus, een wereldwijde speler op het gebied van verhuur van kantoorruimte en flexibele werkplekken, maar is nu weer zelfstandig directievoerder.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeente Arnhem, N.V. Gelderse Ontwikkelingsmaatschappij en Klaassen Vastgoed Ontwikkeling B.V.		
Bestuurlijk belang	De concerntreasurer is gemachtigd als aandeelhouder.		
Financieel belang	De gemeente bezit 37,5% van de aandelen in Facility Point.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2019	€	1.969.000
	Per 31-12-2019	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2019	€	2.050.000
	Per 31-12-2019	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2020	€	
Ontwikkelingen			
Risico profiel			
Risico's	Laag		
Beheersstrategie	Niet van toepassing		

Scalabor B.V.

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap		
Programma	S06 Participatie en armoedebestrijding		
Doel verbonden partij	Scalabor B.V. is een arbeidsontwikkelbedrijf dat inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt uit de arbeidsmarktregio Midden-Gelderland ondersteunt bij het overbruggen van die afstand. Scalabor begeleidt inwoners die dat nodig hebben - in opdracht van gemeenten - naar passend en zo regulier mogelijk werk. Scalabor richt zich op het ontdekken en ontwikkelen van talenten van mensen in een werksituatie. Een belangrijke dienstverlening is het begeleiden van SW-medewerkers van de gemeenschappelijke regeling Presikhaaf Bedrijven.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeente Arnhem is 100% aandeelhouder van Scalabor B.V. De gemeenschappelijke regeling Presikhaaf Bedrijven detacheert SW-medewerkers, in opdracht van de deelnemende gemeenten, bij Scalabor B.V. Daarnaast koopt gemeente Arnhem (als klant) ook ontwikkeltrajecten in bij Scalabor B.V. voor inwoners die een beroep doen op ondersteuning vanuit de Participatiewet.		
Bestuurlijk belang	De concerndirecteur van gemeente Arnhem is gemachtigd om namens de gemeente Arnhem stemrecht uit te oefenen in de vergadering van aandeelhouders. De Gemeente Arnhem heeft een borgstelling afgegeven van € 4.000.000 voor een financieringsovereenkomst tussen Scalabor en de Bank Nederlandse Gemeenten lopende tot 26 februari 2021.		
Financieel belang	100%		
Eigen vermogen	Per 01-01-2019	€	4.882.299
	Per 31-12-2019	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2019	€	5.185.609
	Per 31-12-2019	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2020	€	

Ontwikkelingen

Na de overname van bedrijfsactiviteiten van de GR Presikhaaf Bedrijven is Scalabor BV per 1-1-2018 van start gegaan. Scalabor BV maakt op de drie speerpunten voor 2019 (goed werkgeverschap; financieel gezond; en passend werk voor zoveel mogelijk medewerkers en trajectdeelnemers) een prima ontwikkeling door.
Er werken circa 2.200 SW-medewerkers bij Scalabor, waarvan circa 1.200 uit Arnhem. In de eerste helft van 2019 zijn 5% meer externe plaatsingen gerealiseerd en is het aantal externe plaatsingen in totaal toegenomen van 44,6% naar 50,4%. Dit is goed voor de medewerkers (passend werk bij reguliere werkgevers) en goed voor de financiële resultaten (verzilveren van loonwaarde). Inzet is om deze stijging vast te houden (richting 60% externe plaatsingen). Het gemiddelde verzuim is met 15,7% iets hoger dan het landelijke gemiddelde van 15,3%, maar wordt kleiner. Bijna 88% van de doelgroep-medewerkers heeft een individueel ontwikkelplan. Dit is in lijn met de afspraak (minimaal 85%).
Vanaf het laatste kwartaal 2019 zijn er 387 Arnhemmers aangemeld voor een arbeidsontwikkeltraject (van circa 6 maanden). Hiervan zijn er in de eerste helft van 2019 36 uitgestroomd naar werk.
De gemeente Arnhem heeft het initiatief genomen voor het neerzetten van Scalabor BV om voor nu en de toekomst (een zeker basis omvang van) passend werk te borgen voor de oude en nieuwe doelgroepen van de Participatiewet. Daarmee is het dus onder andere de inzet om het werk dat voorvloeit uit de overgenomen bedrijfsactiviteiten van GR Presikhaaf Bedrijven vast te houden en uit te bouwen. Dit betekent dat aan de zijde van Scalabor BV er een afweging moet worden gemaakt over het tijdelijk en vast in dienst nemen van mensen uit de doelgroep. De aanstaande Wet Arbeidsmarkt in Balans (WAB) heeft een grote impact op die afweging.
Bovenstaande impact wordt momenteel in beeld gebracht ten behoeve van een keuze in de tweede helft van 2019.

Risico profiel

Risico's Middel

Beheersstrategie Niet van toepassing

Sportbedrijf Arnhem

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap		
Programma	S09 Gezondheid en sport		
Doel verbonden partij	Het sportbedrijf voert het sportbeleid uit. Arnhem stimuleert en faciliteert bewegen en sporten en Arnhem benut de kracht van beide, voor een beter welzijn van de stad.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeente Arnhem		
Bestuurlijk belang	De gemeente Arnhem is 100% aandeelhouder van de BV Sportbedrijf Arnhem. Als aandeelhouder is de gemeente Arnhem lid van de Algemene Vergadering van Aandeelhouders (AvA). Het mandaat om als aandeelhouder op te treden is door het college neergelegd bij de concerndirecteur.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem heeft het volledige eigendom.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2019	€	450.000
	Per 31-12-2019	€	1.800.000
Vreemd vermogen	Per 01-01-2019	€	1.959.000
	Per 31-12-2019	€	1.688.600
Financieel resultaat	Begroot voor 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2020	€	16.000.000
Ontwikkelingen	De opdracht aan het sportbedrijf krijgt meer focus op gezondheid en bewegen en de inzet van de openbare ruimte ten behoeve van sport		
Risico profiel			
Risico's	Hoog		

Beheersstrategie

Het Sportbedrijf is de grootste uitvoerder is van het sportbeleid van de gemeente Arnhem. Bij de verzelfstandiging van het Sportbedrijf, zijn vanuit de gemeente als opdrachtgever en eigenaar van het Sportbedrijf, afspraken gemaakt over de informatie- en stuurmogelijkheden voor de gemeente. Om de verwachtingen over en weer beter in beeld te hebben voeren de gemeente als eigenaar en opdrachtgever en het sportbedrijf gezamenlijk, buiten de kwartaalgesprekken om, gedurende in ieder geval 2019, 4 maal per jaar overleg. In het 3e kwartaal staat een overleg gepland met ook nog de raad van commissarissen.

De organisatie van het Sportbedrijf en de samenwerking met de gemeente Arnhem moet de komende jaren nog verder professionaliseren. Om het opdrachtgeverschap te professionaliseren hebben de inhoudelijke opdrachtgever en de teams Leefomgeving een slag gemaakt door afspraken te maken over de werkwijze en gezamenlijk de uitvraag 2020 voor het sportbedrijf aan te scherpen. De financiële functie binnen het Sportbedrijf moet zich nog ontwikkelen, het vraagt nog wel nadere aandacht met betrekking tot de kwartaalrapportages in relatie tot het jaarresultaat. Ook het inzicht in de kostprijs van de producten kan nog verbeteren. Zowel in de beschikking subsidieverlening 2019 als in de kwartaalrapportages is er nadruk gelegd op de financiële functie en rapportages van het sportbedrijf. In het tweede kwartaal 2019 is het sportbedrijf gekomen met een eerste aanzet ten aanzien van de kostprijs van de verschillende producten.

Er zijn geen risicomanagement- of kwaliteitssystemen opgezet binnen het Sportbedrijf. De focus voor 2019 ligt bij het op orde krijgen van de AO/IC en de inhoudelijke afstemming, daarna zal hieraan aandacht worden besteed.

De financiële ratio's van het Sportbedrijf, gebaseerd op de jaarrekening 2018, zijn onvoldoende. Dit betekent dat zij niet genoeg op orde zijn om risico's op te vangen binnen hun begroting c.q. eigen vermogen. Echter, in 2018 is een aanzienlijk resultaat gerealiseerd. Hiermee kan de gemeente de reserves versterken. 2019 is het derde jaar dat het Sportbedrijf zelfstandig opereert, aan verdere professionalisering van de bedrijfsvoering en aan verdere professionalisering van opdrachtgever- opdrachtnemerschap wordt gewerkt.

Ondanks dat het financiële resultaat veel beter is over 2018 dan begroot, is met name inzicht in de financiële ontwikkeling een aandachtspunt. Een groot deel van de verstrekte subsidie zit 'vast' in (meer jaren)contracten. Zoals hiervoor al aangegeven, zijn de financiën een vast punt op de agenda in de onderlinge overleggen.

De informatievoorziening van het Sportbedrijf aan de gemeente Arnhem als opdrachtgever, is in ontwikkeling. Het betreft hier een samenspel van vraagstelling in combinatie met beantwoording van de vragen. Het sportbedrijf heeft in de kwartaalrapportages steeds conform afgesproken format gerapporteerd. Over de kwaliteit en met name over de (on-)mogelijkheden van rapportage over effectiviteit en efficiëntie van interventies in de stad wordt nog met elkaar gesproken, alsmede wensen voor de toekomst op wijkniveau. Dus ook na twee jaar als zelfstandige organisatie, is ook de informatievoorziening nog in ontwikkeling.

NV Bank Nederlandse Gemeenten

Vestigingsplaats	Den Haag		
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën		
Doel verbonden partij	De BNG is de 'bankier ten dienste van overheden', waaronder voor gemeenten.		
Deelnemers in samenwerking	De gemeente heeft minder dan 1% van de aandelen. De andere aandeelhouders zijn de Staat der Nederlanden (50%), provincies en gemeenten.		
Bestuurlijk belang	De concerntreasurer is gemachtigde voor de aandeelhoudersvergadering.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem heeft 496.470 aandelen van de BNG in bezit (bijna 1%) en is daarmee een van de grootste gemeentelijke aandeelhouders van de BNG		
Eigen vermogen	Per 01-01-2019	€	4.953.000
	Per 31-12-2019	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2019	€	135.041.000
	Per 31-12-2019	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2020	€	-1.300
Ontwikkelingen			
Risico profiel			
Risico's	Laag		
Beheersstrategie	Niet van toepassing		

Dataland

Vestigingsplaats	Gouda		
Rechtsvorm	Stichting		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën		
Doel verbonden partij	Het ontzorgen, ondersteunen en faciliteren van gemeenten op het gebied van geo-, woz- en vastgoedinformatie, oftewel objectinformatie.		
Deelnemers in samenwerking	(Op 7 na) alle Nederlandse gemeenten. De rol van Dataland neemt toe: bijna alle gemeenten zijn inmiddels toegetreden.		
Bestuurlijk belang	Certificaathouders participeren in DataLand en hebben invloed op het beleid van DataLand via het bestuur. Het afdelingshoofd van de afdeling Informatie is gemachtigd voor deze rol.		
Financieel belang	De gemeente heeft certificaten van aandelen DataLand B.V. Deze inkomsten worden door DataLand gebruikt om de kerntaken uit te voeren: ontzorgen, ondersteunen en faciliteren van gemeenten.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2019	€	751.000
	Per 31-12-2019	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2019	€	522.000
	Per 31-12-2019	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2020	€	
Ontwikkelingen	Grootschalige ontwikkelingen zoals het Digitaal Stelsel Omgevingswet, de doorontwikkeling naar een geïntegreerde objectenregistratie en de opkomst van Common Ground vragen een steeds grotere organisatorische inzet. Dataland zal in 2019 bezien hoe men deze ontwikkeling laat doorwerken in hun activiteiten.		
Risico profiel			
Risico's	Laag		
Beheersstrategie	Niet van toepassing		

BVO De Connectie

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën		
Doel verbonden partij	De Connectie is een gemeenschappelijke regeling met de gemeenten Rheden en Renkum op het gebied van bedrijfsvoering.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeente Arnhem, gemeente Renkum en gemeente Rheden		
Bestuurlijk belang	Opdrachtgever is de concerndirecteur, wethouder Jan van Dellen is lid van het bestuur.		
Financieel belang	Het Arnhems aandeel in De Connectie bedraagt 72%		
Eigen vermogen	Per 01-01-2019	€	408.000
	Per 31-12-2019	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2019	€	7.306.000
	Per 31-12-2019	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2020	€	-36.000
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2020	€	28.496.000

Ontwikkelingen

In de 2e helft van 2018 zijn een tweetal onderzoeken uitgevoerd om de stand van zaken binnen De Connectie en de informatievoorzieningsketen als geheel in kaart te brengen. Beide onderzoeken onderschrijven elkaars resultaten en plaatsen de doelen uit het bedrijfsplan in een andere context. Uit onderzoek blijkt onder andere dat bij samenwerking binnen de gemeentelijke context het 3 tot 5 jaar kost (afhankelijk van de beginsituatie) om weer op het startniveau te komen in termen van opbrengsten, klanttevredenheid, organisatie-volwassenheid en medewerkertevredenheid. Bij de start van De Connectie is geen rekening gehouden met deze zogenaamde ‘servicedip’. Het Bestuur heeft met de eerste bestuursrapportage 2019 aan De Connectie een veranderopdracht meegegeven. De Connectie werkt samen met de opdrachtgevers een ontwikkelstrategie met focus op harmonisatie en standaardisatie uit voor de periode 2020 – 2024.

Risico profiel

Risico's

Hoog

Beheersstrategie

De Connectie is een organisatie in die volop in ontwikkeling is en waar de komende jaren veel moet gebeuren. Het is evident dat beheersing en control hierin belangrijk zijn. De beheersing is vooral gericht op het actief verbinden van de gemeentelijke belangen met de belangen van een goede bedrijfsvoeringsorganisatie. Op verschillende niveaus en vanuit verschillende perspectieven wordt er actief samengewerkt. Het bestuur, het OGO (opdrachtgeversoverleg) en de demandorganisatie zijn hierin belangrijke gremia waarin sturing en beheersing nadrukkelijk terugkomen. Het controllersoverleg vervult hierin een belangrijke adviesrol ten aanzien van de P&C-producten van de Connectie.
In de verschillende gremia worden ook de risico's die gepaard gaan met de transitie van De Connectie besproken. Arnhem zet in op een actieve betrokkenheid en een open communicatie met De Connectie. Dit om zicht te hebben op het ontstaan van risico's alsmede de beheersing van de risico's door de Connectie zelf.

Er wordt in de begroting een aantal risico's beschreven die significant zijn in financiële termen, maar ook voor de dienstverlening. De beschreven risico's hebben voor een deel te maken met de uitgevoerde onderzoeken naar de totale ICT-keten van De Connectie. In samenspraak met de drie gemeenten zijn er negen verbeterpaden opgesteld die ertoe moeten leiden dat: 1. Het gewenste niveau van de informatievoorziening wordt bereikt (basis op orde). 2. De governancestructuur verder wordt ingericht waarbij afspraken worden vastgelegd over rollen, verantwoordelijkheden en de wijze van samenwerking.
In 2020 zal de focus liggen om samen met de opdrachtgevers een ontwikkelstrategie uit te werken op het gebied van harmonisatie en standaardisatie.

BVO Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S07 Zorg		
Doel verbonden partij	Het Doelgroepenvervoer werd voorheen uitgevoerd door de Stadsregio Arnhem Nijmegen die van rechtswege in 2015 is komen te vervallen. In april 2016 is de Vervoersorganisatie regio Arnhem Nijmegen opgericht ten behoeve van het aanvullend vervoer Arnhem Nijmegen (Avan). Het is een gemeenschappelijke regeling, gebaseerd op een bedrijfsvoeringsorganisatie. Eén van de taken van deze Vervoersorganisatie is het regelen van het doelgroepenvervoer, waarbij sprake is van een bundeling van het doelgroepenvervoer (Wmo-vervoer, leerlingenvervoer en instellingsvervoer). Gezamenlijke sturing en (financiële) beheersing van uitvoeringstaken en uitvoering van ondersteunende processen op het gebied van doelgroepenvervoer en aanvullend vervoer voor de deelnemers.		
Deelnemers in samenwerking	Regio Arnhem en regio Nijmegen		
Bestuurlijk belang	Wethouder R. van der Zee is lid van het bestuur		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt volgens een verdeelsleutel bij aan de exploitatie. De kosten van de bedrijfsvoeringsorganisatie worden bepaald op basis van het inwoneraantal. De vervoerskosten op basis van rekeneenheden van het vervoer.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2019	€	
	Per 31-12-2019	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2019	€	
	Per 31-12-2019	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2020	€	5.260.344
Ontwikkelingen	Eind 2018 heeft er een (regionale) onderzoek naar de toekomst van Avan plaatsgevonden. Daarvan zijn in het eerste en tweede kwartaal van 2019 de resultaten en de adviezen gedeeld met alle gemeenten. Alle gemeenten hebben inmiddels besloten om deel te blijven nemen aan de BVO DRAN en een aantal gemeenten hebben tevens besloten om extra vervoer in te brengen bij de BVO DRAN. Op dit moment zijn de voorbereidingen voor de nieuwe aanbesteding in volle gang en de verwachting is dat in het derde kwartaal van 2019 de aanbesteding gepubliceerd kan worden. In augustus 2020 zullen de nieuwe contracten ingaan.		
Risico profiel			
Risico's	Hoog		
Beheersstrategie	De risico's waarmee BVO DRAN te maken heeft zijn een veranderende relatie met de Provincie, een zeer dynamische omgeving, kwetsbare burgers en daarmee politieke gevoeligheid, aanbesteding voor vervoer en callcenter en krapte op de arbeidsmarkt. Structureel ontvangen we van de BVO DRAN managementinformatie en zogenaamde rittenbakken. Er is ongeveer tien keer per jaar ambtelijk en 6 keer per jaar bestuurlijk overleg. Het in 2018 verschenen knoppenplan heeft ertoe geleid dat de kostenbesparingen die mogelijk waren in regionaal verband inmiddels zijn doorgevoerd (voor zover de huidige contracten dit ook toelaat), daarnaast is een aantal zaken meegenomen in de huidige aanbesteding. Een aantal knoppen kunnen enkel door de gemeente zelf beleidsmatig worden opgepakt.		

Euregio RijnWaal

Vestigingsplaats	Kleve (D)		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën; S03 Economie		
Doel verbonden partij	De Euregio Rijn-Waal is een Nederlands-Duits openbaar lichaam waarbij 55 gemeenten en regionale overheden zijn aangesloten. De bevordering van de integratie van Europa en het slechten van nationale grenzen zijn centrale doelen van deze samenwerking (sinds 1 november 1993). De Euregio Rijn-Waal zet in op verbetering en intensiveren van grensoverschrijdende samenwerking op het gebied van economie en maatschappij. In het werkgebied van de Euregio bestaan veel mogelijkheden voor een sterke economische en maatschappelijke ontwikkeling. De Euregio Rijn-Waal brengt partners bij elkaar om gezamenlijke initiatieven te starten en zo gebruik te maken van synergie-effecten. De Euregio verzorgt het programmamanagement voor het EU-programma INTERREG Duitsland-Nederland.		
Deelnemers in samenwerking	55 leden, te weten 30 Nederlandse en 20 Duitse gemeenten, 3 regionale instanties en 2 Kamers van Koophandel		
Bestuurlijk belang	In de Euregio Council zitten namens de gemeente Arnhem burgemeester A. Marcouch en raadsleden V. Bouma, mw. K. Kalthoff en Y. Usta		
Financieel belang	Beperkt. De leden betalen een (inwoneraantal gerelateerde) contributie.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2019	€	
	Per 31-12-2019	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2019	€	
	Per 31-12-2019	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2020	€	28.000
Ontwikkelingen	2020 is het laatste jaar van de strategische Agenda 2020. In 2019 is het proces gestart om te komen tot een nieuwe Strategische Agenda 2020. De Euregio levert en actieve bijdrage aan de grensoverschrijdende samenwerking en het ontstaan van sociaaleconomische grensallianties. Dit vraagt een actieve betrokkenheid van alle partners; zowel overheden als kennisinstellingen, maatschappelijke organisaties en bedrijfsleven. De grensoverstijgende samenwerking mag zich in toenemende mate verheugen op een actievere betrokkenheid van de Nederlandse regering en de regering van NordRhein Westfalen (GROS governance NRW-NL). Door ondertekening van een 'Memo of Understanding" hebben de burgemeesters van de 6 100.000+ gemeenten binnen de Euregio uitgesproken extra inzet te plegen op grensoverschrijdende en bovenregionale uitdagingen.		
Risico profiel			
Risico's	Laag		
Beheersstrategie	Niet van toepassing		

GO Arnhem Nijmegen City Region

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën; S02 Bereikbaarheid; S03 Economie; S10 Klimaat en energie; S12 Wonen en leefomgeving		
Doel verbonden partij	Binnen het Gemeenschappelijk Orgaan Arnhem - Nijmegen werken 18 gemeenten samen aan goed wonen, werken en leven in de regio Arnhem-Nijmegen. Vanuit de ambitie 'Gezonde groei' zet de regio Arnhem-Nijmegen in op duurzame en gezonde keuzes voor wonen, werken en mobiliteit, op weg naar een circulaire economie. De regio werkt met Bureau Brussel aan belangenbehartiging, lobby en het binnen halen van Europese subsidies in Brussel.		
Deelnemers in samenwerking	Arnhem, Berg en Dal, Beuningen, Doesburg, Druten, Duiven, Heumen, Lingewaard, Montferland, Mook en Middelaar, Nijmegen, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Westervoort, Wijchen en Zevenaar		
Bestuurlijk belang	Burgemeester Marcouch is voorzitter van het bestuurlijk overleg van de regio Arnhem-Nijmegen. Wethouder Van Dellen is voorzitter van het portefeuillehoudersoverleg Economie. De wethouders van der Zee, Bouwkamp en Paping nemen deel aan respectievelijk de portefeuillehoudersoverleggen Mobiliteit, Duurzaamheid en Wonen.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt naar rato van inwonertal bij aan de exploitatie van de gemeenschappelijke regeling. In de begroting 2019 van het GO is deze bijdrage gesteld op €1,88. Voor 2019 wordt uitgegaan van 157.243 inwoners.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2019	€	274.000
	Per 31-12-2019	€	310.000
Vreemd vermogen	Per 01-01-2019	€	31.000
	Per 31-12-2019	€	28.500
Financieel resultaat	Begroot voor 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2020	€	285.000
Ontwikkelingen	In 2019 is door het bestuur van de regio Arnhem-Nijmegen - met instemming van de colleges van de 18 regiogemeenten - een proces ingezet om te komen tot een sterkere regio Arnhem-Nijmegen, met een gedeelde intergale visie en agenda en een bijbehorende besturing en werkwijze. Eventuele fianciële gevolgen zijn nu nog niet te duiden. Mocht dit proces leiden tot een andere werkwijze, besturing of financiële gevolgen hebben, dan zal dit in 2020 in de Perspectiefnota en MJPB 2021-2024 worden verwerkt.		
Risico profiel			
Risico's	Middel		
Beheersstrategie	Niet van toepassing		

Lingezegen

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S12 Wonen en leefomgeving		
Doel verbonden partij	De realisatie en coördinatie van het beheer van Park Lingezegen op basis van het Masterplan, Intergemeentelijke structuurvisie, het Uitvoeringsprogramma en het AB-besluit 2015-004 over de Afronding van de basisuitrusting en de doorontwikkeling (AB, 04 12 2015).		
Deelnemers in samenwerking	Provincie Gelderland, Waterschap Rivierenland, gemeenten Lingewaard, Overbetuwe en Arnhem		
Bestuurlijk belang	Wethouder R. Paping is lid van het Algemeen bestuur		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt voor 25% bij aan de gemeenschappelijke regeling		
Eigen vermogen	Per 01-01-2019	€	12.268.000
	Per 31-12-2019	€	7.074.000
Vreemd vermogen	Per 01-01-2019	€	303.000
	Per 31-12-2019	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2020	€	-151.000
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2020	€	249.500

Ontwikkelingen

Eind 2019 wordt de realisatiefase van park Lingezegen afgesloten, de basisuitrusting is gerealiseerd en de laatste investeringen in het park zijn gedaan. De begroting van 2020 is de eerste begroting van het park die volledig is gericht op het beheer van park Lingezegen. Vanaf 2020 zal voor het beheer van het park een beroep gedaan worden op het beheerfonds van het park. Het beheerfonds is volgens de laatste berekeningen voldoende gevuld om, met de jaarlijkse bijdrage van de deelnemende gemeenten, het beheer voor de komende 40 jaar te kunnen bekostigen.
In de nu voorliggende begroting is echter niets vermeld over de grondtransacties die in 2019 hebben plaatsgevonden. In een zienswijze op de begroting 2020 heeft de raad van Arnhem aan het Dagelijks Bestuur van park Lingezegen gevraagd om in beeld te brengen wat de consequenties van de grondtransacties in 2019 zijn voor de doorontwikkeling en het beheerfonds in de begroting van 2020.

Risico profiel	
Risico's	Middel
Beheersstrategie	Niet van toepassing

MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S04 Onderwijs; S06 Participatie en armoedebestrijding; S07 Zorg		
Doel verbonden partij	De Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Regio Centraal Gelderland is opgericht voor de uitvoering van taken op het terrein van het sociaal domein. In 2017 is alleen gebruik gemaakt van de samenwerkingsmodule "Inkoop van specialistische zorg". Dit betreft inkoop (aanbesteding), contractmanagement en -beheer binnen het zorgdomein (Jeugdzorg en WMO). In 2018 zijn hieraan twee modules toegevoegd: Werkgeversservicepunt (samenwerking UWV en regiogemeenten) en Onderwijszaken (grotendeels de voormalige GR Onderwijszaken).		
Deelnemers in samenwerking	Gemeenten Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Wageningen, Westervoort en Zevenaar (niet alle gemeenten doen aan alle modules mee).		
Bestuurlijk belang	Wethouder R. Paping is lid van het bestuur. In de bestuurscommissies zitten wethouders mw. M. Louwers (Werkgeversservicepunt), R. van der Zee (Inkoop zorg) en H. de Vroome (Onderwijszaken).		
Financieel belang			
Eigen vermogen	Per 01-01-2019	€	
	Per 31-12-2019	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2019	€	2.700.000
	Per 31-12-2019	€	4.700.000
Financieel resultaat	Begroot voor 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2020	€	33.089.200
Ontwikkelingen	In 2019 is de module Werkgeverschap SW toegevoegd. In 2020 zijn geen nieuwe modules voorzien. De module Inkoop bereidt een nieuwe aanbesteding van de (specialistische) zorg per 1 juli 2020 voor. De MGR-organisatie werkt aan het verder vormgeven van de toegevoegde waarde o.a. door kennisdeling en samenwerking tussen de modules.		
Risico profiel			
Risico's	Middel		
Beheersstrategie	In de MGR werken 11 gemeenten in Centraal Gelderland sinds 2017 samen in het sociaal domein. Vanaf 2019 bestaat de MGR uit vier modules met daarboven een kleine beheerorganisatie, die efficiënt en kostenbewust opereert. Arnhem neemt deel aan alle modules en is in verhouding een grote 'klant' van de uitvoeringsorganisatie. De arbeidsovereenkomsten van medewerkers met een indicatie voor de WSW zijn per 1-1-2019 bij de nieuwe module van Werkgeverschap SW ondergebracht. Daardoor is de financiële bijdrage, die eerder via Presikhaaf Bedrijven liep, in de begroting van de MGR ingebracht. In de verschillende bestuurscommissies, waarvan Arnhemse wethouders deel uitmaken, wordt inhoudelijk gesproken en gestuurd op de modules. Ook in het DB en AB van deze gemeenschappelijke regeling heeft Arnhem een stevige stem. De MGR beschikt over een meerjarig uitvoeringsplan 2020-2023 alsmede een uitvoeringsprogramma 2020. Over de voortgang daarvan wordt bestuurlijk periodiek gerapporteerd waardoor ook de uitvoeringsafspraken, die in dienstverleningsovereenkomsten zijn vastgelegd, kunnen worden gemonitord.		

Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S11 Ruimtelijke ontwikkeling		
Doel verbonden partij	Goede en efficiënte vergunningverlening en handhaving op het gebied van milieu, bouwen, natuur en water.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeenten Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Westervoort, Zevenaar en provincie Gelderland.		
Bestuurlijk belang	Wethouder Bouwkamp is lid van dagelijks bestuur en algemeen bestuur		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt bij aan de exploitatiebegroting van deze gemeenschappelijke regeling. De jaarlijkse bijdrage afhankelijk van afgesproken werkprogramma. Deze is circa € 5 miljoen.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2019	€	783.000
	Per 31-12-2019	€	711.000
Vreemd vermogen	Per 01-01-2019	€	4.883.400
	Per 31-12-2019	€	891.000
Financieel resultaat	Begroot voor 2020	€	-236.000
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2020	€	5.453.200
Ontwikkelingen	Landelijke ontwikkelingen: invoering omgevingswet, invoering particulier bouwtoezicht. Outputsturing per 2020. Vervanging zaaksysteem in 2020.		
Risico profiel			
Risico's	Middel		
Beheersstrategie	De impact van de Omgevingswet is nu nog niet in te schatten maar mogelijk groot effect op takenpakket ODRA. Effect van de Wet kwaliteitsborging bouwen lijkt vooralsnog beperkt. De wet heeft een gefaseerde invoering. De invoering outputgericht sturen en betalen per 2020 geeft een risico op onverwachte financiële effecten. De gemeenteraad wordt in de loop van 2020 geinformeerd over de voortgang en effecten van het outputgericht werken. De bij omgevingsdienst ODRA onderkende risico's voor gemeente Arnhem worden op de volgende wijzen beheerst. Allereerst is er wekelijks werkoverleg tussen de accounthouders van beide partijen. Relevante ontwikkelingen kunnen daar als eerste gesignaleerd worden. ODRA levert maandelijks productiecijfers en urenoverzichten. De cijfers worden met deze frequentie ook in het accountoverleg besproken. Realisatie van producten en uren kan zo getoetst worden aan planning en budget, zonodig kan worden bijgestuurd en zullen relevante ontwikkelingen gemeld worden in de financiële cyclus van de gemeente. De portefeuillehouder heeft zitting in het Dagelijks Bestuur en het Algemeen Bestuur van ODRA. Meerdere keren per jaar worden financiële tussenrapportages van ODRA in de bestuursvergaderingen besproken. De businesscontroler Arnhem adviseert de portefeuillehouder op deze rapportages en kan risico's vroegtijdig signaleren. Denk hierbij bijvoorbeeld aan oplopende personeelskosten door schaarste op de arbeidsmarkt of bevindingen van de accountant. ODRA heeft een verbeterplan voor de controlfunctie opgesteld. ODRA rapporteert de voortgang hiervan regelmatig in het bestuurlijk overleg. Belangrijkste verbeterpunten zijn het beter laten aansluiten van de P&C cyclus bij die van de gemeenten en het op orde brengen van de administratieve organisatie en bedrijfsvoering, waardoor betere sturing mogelijk is. Landelijke ontwikkelingen in wet- en regelgeving kunnen grote invloed hebben op de taakomvang en -inhoud van de omgevingsdienst. ODRA is samen met de deelnemende gemeenten actief bezig met de invoering van de Omgevingswet en rapporteert hier geregeld over. Door actief met komende ontwikkelingen bezig te zijn kan beter geanticipeerd worden op eventuele grote consequenties voor het personeelsbestand van ODRA. De omvang van het takenpakket van ODRA op het gebied van bouw, vergunningverlening en toezicht is direct afhankelijk van initiatieven van particulieren en bedrijven in de stad. Er kunnen grote verschillen zitten tussen jaren. Om hierop te anticiperen houdt ODRA een flexibele schil met personeel aan. Met de door ODRA per 2020 in te voeren outputfinanciering en een prognose van de gemeente op de bouwontwikkelingen wordt het beter mogelijk om de kosten voor de gemeente vooraf in te schatten.		

Regionaal Historisch Centrum Gelders Archief

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S05 Cultuur		
Doel verbonden partij	Het gezamenlijk vorm en inhoud geven aan het Gelders Archief, een samenwerking van de gemeentelijke archieven van Arnhem, Renkum, Rheden, Rozendaal, Provincie en het Rijksarchief Gelderland. Aanvullend zijn taken afgesproken op het terrein van het beheer, het behoud, de presentatie en informatieverstrekking van de historie van de stad Arnhem en de omgeving daarvan.		
Deelnemers in samenwerking	De gemeenten Renkum, Rheden en Rozendaal en het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen. Met ingang van 2020 zal de Provincie Gelderland toetreden tot de Gemeenschappelijke Regeling.		
Bestuurlijk belang	Wethouders J. van Dellen en H. de Vroome maken deel uit van het bestuur		
Financieel belang	De bijdrage aan de gemeenschappelijke regeling is in 2018 een bedrag van € 1.111		
Eigen vermogen	Per 01-01-2019	€	200.000
	Per 31-12-2019	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2019	€	19.800.000
	Per 31-12-2019	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2020	€	1.054.512
Ontwikkelingen	Vanaf 2020 vindt er met de toetreding van de Provincie Gelderland tot de Gemeenschappelijke Regeling een nieuwe verdeling van de lumpsum plaats. Voor Arnhem betekent dit een verlaging van de bijdrage.		
Risico profiel			
Risico's	Middel		
Beheersstrategie	Niet van toepassing		

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S01 Veiligheid; S07 Zorg; S09 Gezondheid en sport		
Doel verbonden partij	In deze regeling participeren (inclusief Arnhem) 15 gemeenten. Het betreft hier een wettelijk aangewezen organisatie met taken op het terrein van de brandweer (hulpverlening), volksgezondheid en rampenbestrijding. Veiligheid en gezondheid zijn in de regio de kerntaken.		
Deelnemers in samenwerking	15 gemeenten (inclusief Arnhem) participeren in de gemeenschappelijke regeling.		
Bestuurlijk belang	Burgemeester A. Marcouch en wethouder R. van der Zee maken deel uit van het (dagelijks) bestuur.		
Financieel belang	Gemeentelijke bijdrage Brandweer 2018: € 11,0 mln. Gemeentelijke bijdrage Volksgezondheid 2019: € 3,8 mln.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2019	€	7.368.000
	Per 31-12-2019	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2019	€	36.383.000
	Per 31-12-2019	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2020	€	16.273.000
Ontwikkelingen	Ontwikkelingen Brandweer en Crisisbeheersing: vanuit de brandweer wordt een brandweerbeleidplan vastgesteld voor de komende jaren (zoals in de gemeenteraad in mei 2019 besproken) en ook voor de crisisbeheersing (inclusief de gemeentelijke taken onder de noemer 'Bevolkingszorg') komen eind 2019 de planvorming voor 2020 en verder beschikbaar. De plannen zijn, zoals te doen gebruikelijk, beleidsarm.		
Risico profiel			
Risico's	Middel		
Beheersstrategie	Niet van toepassing		

Werkvoorziening Midden-Gelderland (Presikhaaf Bedrijven)

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S06 Participatie en armoedebestrijding		
Doel verbonden partij	Deze regeling was in het leven geroepen voor het uitvoeren van de Wet Sociale Werkvoorziening (WSW). De kernactiviteit was het bieden van werk onder aangepaste omstandigheden aan personen die (nog) niet kunnen re-integreren in een reguliere baan. De bedrijfsactiviteiten zijn per 1 januari 2018 overgedragen aan Scalabor B.V. (Scalabor). Het overdragen van de bedrijfsactiviteiten heeft een zeer grote impact op organisatie en financiën van Presikhaaf Bedrijven. Presikhaaf Bedrijven houdt de dienstverbanden van alle SW-medewerkers onder haar hoede en draagt zorg voor de uitbetaling en financiering - door middel van de gemeentelijke bijdragen - van de loonlasten en hiermee samenhangende kosten.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeenten Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Rheden, Rijnwaarden, Rozendaal, Westervoort en Zevenaar.		
Bestuurlijk belang	Het raadslid M. Coenders en wethouders mw. M. Louwers, R. Paping en R. van der Zee in het Algemeen Bestuur (AB) en de wethouders mw. M. Louwers en R. Paping in het Dagelijks Bestuur (DB).		
Financieel belang	Circa 52%		
Eigen vermogen	Per 01-01-2019	€	683.000
	Per 31-12-2019	€	608.000
Vreemd vermogen	Per 01-01-2019	€	8.381.000
	Per 31-12-2019	€	322.000
Financieel resultaat	Begroot voor 2020	€	-25.000
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2020	€	
Ontwikkelingen	De deelnemende gemeenten van de GR Presikhaaf Bedrijven hebben besloten om de GR te ontmantelen en te liquideren. De ontmanteling is in volle gang. Nadat de bedrijfsactiviteiten per 1 januari 2018 zijn overgedragen aan Scalabor BV, is het formele werkgeverschap van het WSW personeel per 1 januari 2019 overgedragen aan de Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Sociaal Domein Centraal Gelderland (MGR SDCG). Uit de reorganisatie 2017 (lees: transitie van bedrijfsactiviteiten van Presikhaaf Bedrijven naar Scalabor BV) is sinds 1 januari 2018 sprake van een groep boventallige ambtenaren en niet ambtelijke medewerkers. Hiervoor is een voorziening in 2018 getroffen. Vanuit deze voorziening worden hoofdzakelijk de salariskosten, kosten voor de ‘van-werk-naar-werk’ trajecten, frictie- en disruptie kosten betaald. Het 'van-werk-naar-werk'-traject verloopt conform verwachting en is financieel in control. Vandaar ook de inzet om de groep boventallige ambtenaren en niet ambtelijke medewerkers met bijbehorende voorziening, evenals het personeel met een ID aanstelling eind 2019 eveneens over te dragen de MGR SDCG. Daarmee resteert nog een beperkt aantal (financieel technisch) af te wikkelen zaken alvorens de liquidatie kan plaatsvinden. De liquidatie wordt in de loop van 2020 voorzien. De voorziening is voldoende om het ontmantelings- en liquidatieproces conform inzet af te ronden. Zoals te doen gebruikelijk het vanuit het gemeentelijke eigenaarsperspectief volgen van het verloop van het ontmantelingsproces en de voorbereidingen van de liquidatie. Dit gebeurt in de vergaderingen van het algemeen en dagelijks bestuur van het GR en de ambtelijke voorbereiding hiervan.		
Risico profiel			
Risico's	Laag		
Beheersstrategie	Niet van toepassing		

Grondbeleid

In de paragraaf Grondbeleid geeft de gemeente aan hoe het grondbeleid wordt ingezet om de bestuurlijke doelstellingen te realiseren. Per locatie wordt een afweging gemaakt tussen doelstellingen en (financiële) risico's.

Zicht op gegronde keuzes

Het beleidsmatige kader voor het Grondbeleid is verwoord in de nota Zicht op Gegronde Keuzes. Belangrijk uitgangspunt van de nota is situationeel grondbeleid. Dit betekent dat de keuzes voor de inzet van het grondbeleid afhankelijk worden gesteld van dat wat nodig is om gewenste ruimtelijke ontwikkelingen in specifieke situaties mogelijk te maken. Per locatie wordt maatwerk geboden, passend binnen de Arnhemse ambities, ofwel actief grondbeleid door de gemeente of via het ondersteunen van private ontwikkelingen (faciliterend grondbeleid).

Het genoemde maatwerk komt tot uitdrukking bij de vaststelling van bestemmingsplannen of bestemmingsplanwijzigingen – waarbij de raad via de achterliggende (deels vertrouwelijke) exploitaties deelgenoot wordt gemaakt van mogelijke financiële implicaties. Een voornemen tot het openen van een nieuwe grondexploitatie wordt vooraf door de raad vastgesteld.

Inbedding en dienstbaarheid aan de programma's

Voor het grondbeleid gelden de volgende doelstellingen:

- het tijdig kunnen realiseren van ruimtelijke ontwikkelingen;
- het bevorderen van maatschappelijk gewenst ruimtegebruik;
- het bevorderen van een rechtvaardige verdeling van kosten en opbrengsten over gebruikers, exploitanten, eigenaren en overheid;
- het verhogen van de kwaliteit van het ruimtegebruik, de zeggenschap voor de burger en de marktwerking op de grondmarkt;
- het realiseren van nieuwe ontwikkelingen tegen aanvaardbare maatschappelijke offers en kosten.

Deze doelen staan niet op zich. Het grondbeleid is gericht op het bereiken van publieke doelstellingen, zoals verwoord in bijvoorbeeld de visie Structuurvisie Arnhem 2020 / doorkijk 2040 en dienstbaar aan het gemeentelijk beleid vanuit de programma’s.

Binnen het grondbeleid wordt onderscheid gemaakt tussen een tweetal soorten projecten:

- grondexploitaties (vastgestelde en in voorbereiding zijnde), waarbij risicodragende investeringen worden gedaan in de productie van bouwgrond.
- investeringsprojecten, grote projecten die mogelijk worden gemaakt door bijdragen van de gemeente zelf of van derden (denk onder andere aan Rijk of provincie), waarbij de (afgedekte) risico's vooral zitten op de kosten.

Daarnaast faciliteert de gemeente in het kader van het grondbeleid initiatieven van derden. De kosten die de gemeente hiervoor maakt verhaalt zij op initiatiefnemers van het bouwplannen.

Ontwikkelingen op de grondmarkt/ de grondexploitatie

De woningprijzen in Arnhem zijn in 2018 met 10% gestegen ten opzichte van een jaar eerder en bevinden zich op recordhoogte. De vraag overtreft blijvend het aanbod waardoor sprake is van een krappe woningmarkt.

Hoe lang deze trend zich voortzet is, gezien de landelijke ontwikkelingen op de woningmarkt, de vraag. Een van de belangrijke factoren hierbij is de hoogte van de hypotheekrente. Het laatste kwartaal van 2018 is het woningaanbod voor het eerst sinds jaren weer gestegen en het consumentenvertrouwen laat daarnaast een dalende trend zien als gevolg van het hoge prijsniveau. De opgave is om de woningproductie te versnellen. Het is van belang dat in Arnhem de woningvoorraad wordt aangevuld met nieuwe woningbouwprojecten en bestaande woningbouwprojecten versneld worden gerealiseerd. Een uitdaging hierbij zijn de alsmaar stijgende bouwkosten en de (hoofdzakelijk) binnenstedelijke opgave.

Binnenstedelijke ontwikkelingen zijn complexer door de vele belangen als gevolg van de bestaande eigendomssituatie, hogere kosten (verwerving, sloop, sanering, planvorming) en grotere risico's. Het is dan ook noodzakelijk dat de gemeente middelen tot haar beschikking heeft om binnenstedelijke woningbouwprojecten te stimuleren. De financiële omvang van de opgave is vooraf moeilijk in te schatten. De rol van de gemeente, de (financiële) inbreng en het risico dat zij bereid is te nemen, zal per project afgewogen moeten worden.

Op de commerciële vastgoedmarkt is de dynamiek verder toegenomen en zijn er hoge opnamevolumes zichtbaar in de markt voor kantoren, bedrijfsruimten en winkels en horeca. Het investeringsniveau is goed en betreft vooral renovatie, herontwikkeling of uitbreiding van bestaand vastgoed. Nieuwbouw doet zich enkel voor op gerichte locaties, zoals multimodale knooppunten en de binnenstad van Arnhem.

Strategisch aankopen in het kader van een actief grondbeleid

Het strategisch bezit betreft voor een bedrag van circa € 4,2 miljoen bebouwde gronden. Deze panden (inclusief ondergrond) zijn gewaardeerd tegen een bedrag van maximaal 80% van de oorspronkelijke aanschafprijs of, indien lager, de getaxeerde marktwaarde. De panden zijn destijds aangekocht met het oog op toekomstige ontwikkelingen.

Naast de gebouwen heeft de gemeente ook nog voor circa € 11,9 miljoen aan onbebouwde terreinen als strategisch bezit. Deze gronden hebben een boekwaarde van gemiddeld € 19 per m2.

Ontwikkelingen in financiële positie van het grondbeleid/ de grondexploitatie

In onderstaande grafiek zijn de kosten en opbrengsten (een optelling van grondopbrengsten en overige opbrengsten / subsidies) weergegeven. Per saldo wordt er in totaal nog voor circa € 81 geïnvesteerd in de lopende grondexploitaties en investeringsprojecten en komt er nog voor circa € 156 miljoen aan opbrengsten binnen. Ter vergelijking: vorig jaar bedroeg het totaal aan nog te realiseren investeringen circa € 114 miljoen en de nog te realiseren opbrengsten circa € 215 miljoen. De wijzigingen zijn terug te voeren op gerealiseerde kosten en opbrengsten in 2018 en eventuele mutaties in grondexploitatieprojecten (programma, planning, afboekingen) en investeringsprojecten.

Vermogenspositie van het grondbedrijf

De vermogenspositie van het Grondbedrijf kan worden beoordeeld op basis van de verhouding tussen de beschikbare en de benodigde weerstandscapaciteit, het zogenaamde weerstandsvermogen. De beschikbare weerstandscapaciteit wordt bepaald door de mogelijkheden om risico's binnen het positieve saldo van een grondexploitatie (winstpotentie) op te vangen en de reservepositie van het grondbedrijf.

De benodigde weerstandscapaciteit wordt bepaald door een risicosimulatie uit te voeren op het totaal van de begrote kosten- en opbrengst binnen de vastgestelde grondexploitaties. Er wordt gewerkt met aannames voor onzekerheden rond uitgaven, inkomsten en fasering in de tijd van te realiseren inkomsten. Op een zelfde wijze is het benodigde weerstandsvermogen voor de aankoop van het strategische bezit bepaald. Indien de herontwikkeling niet of gedeeltelijk doorgaat, moeten de panden (het gaat voornamelijk om panden) worden verkocht of herontwikkeld. Het risico bestaat dat de gemeentelijke investering niet geheel kan worden terugverdiend.

Uitgangspositie

Afgelopen jaren zijn er positieve resultaten behaald op de grondexploitaties. De bestemmingsreserve grondexploitaties is daardoor aangevuld tot het niveau dat gelijk is aan de benodigde weerstandscapaciteit (c.q. het berekende risico). Daarmee kan het berekende risico volledig binnen de Bestemmingsreserve

grondexploitaties worden opgevangen. Eventuele financiële tegenvallers in de toekomst worden eerst ten laste van de bestemmingsreserve grondexploitatie opgevangen, alvorens de Algemene reserve wordt belast.

Winstpotentie van grondexploitaties

Daarnaast resteert er ook nog een winstpotentie van circa € 18 miljoen. Aangezien deze middelen pas in de toekomst beschikbaar komen en dienen als buffer om risico's binnen projecten op te kunnen vangen, worden deze vanuit het voorzichtigheidsprincipe niet tot de beschikbare weerstandscapaciteit gerekend. De winstpotentie kan daarmee niet worden ingezet op de risico's op andere grondexploitaties op te vangen.

Reserve grondbedrijf

*Bedragen * € 1.000*

Ontwikkeling bestemmingsreserves grondbedrijf	Saldo per 31-12-2017	Saldo per 31-12-2018
Bestemmingreserve grondexploitaties	7.360	5.368
Bestemmingreserve voorstudies	53	0
Bestemmingreserve strategische posities	1.500	1.500
Totaal bestemmingsreserves grondbedrijf	**8.913**	**6.868**

Voorzieningen

Voor grondexploitaties met een verwacht negatief eindresultaat wordt een voorziening getroffen ter grootte van het voorziene resultaat. De voorziening voor grondexploitaties bedraagt op dit moment ongeveer € 63,3 miljoen. De voorzieningen worden niet tot de beschikbare weerstandscapaciteit gerekend.

De benodigde weerstandscapaciteit

Ruimtelijke projecten zoals grondexploitaties, grote infrastructurele werken en herontwikkeling van stadsdelen zijn altijd omgeven met risico’s. Risico’s van operationele aard, strategische risico’s maar zeker ook systeemrisico’s, zoals economische ontwikkelingen, die door de gemeente niet of nauwelijks te beïnvloeden zijn.
Jaarlijks worden de ramingen van de nog te realiseren inkomsten en uitgaven van deze projecten geactualiseerd om een solide basis voor de projectbegrotingen te verkrijgen. Maar projecten verlopen soms anders dan op voorhand wordt verondersteld.

Risico’s die optreden kunnen het financiële beeld ten opzichte van die basis aanmerkelijk beïnvloeden. Daarom heeft de gemeente een risicobuffer nodig om die onzekerheden in financieel opzicht het hoofd te bieden.
Op de lopende projecten worden regelmatig risicoanalyses uitgevoerd om risico's te identificeren, te beoordelen en beheersmaatregelen te treffen.

Daarnaast worden risico’s en onzekerheden rond de begrote inkomsten en uitgaven, maar ook rond de projectplanningen binnen bandbreedtes op basis van simulatie gekwantificeerd. Het resultaat van de risicosimulatie wordt in de volgende tabel weergegeven.

*Bedragen * € 1.000*

Gewenste weerstandscapaciteit grondbedrijf	FJP 2018	FJP 2017
Zekerheidspercentage	90%	90%
Grondexploitaties	2.680	4.436
Strategisch bezit (MVA)	1.600	1.570
Benodigd weerstandsvermogen grondbedrijf	**4.280**	**6.007**
Grote projecten niet zijnde grondexploitaties	600	685
Benodigd weerstandsvermogen	**4.880**	**6.691**

Vermogenspositie grondbedrijf

De beschikbare weerstandscapaciteit binnen het grondbedrijf is voldoende om het berekende risico op de grondexploitaties, het strategisch bezit en de grote projecten niet zijnde grondexploitaties op te kunnen vangen. Daarmee legt het risico op het grondbedrijf geen beslag op de algemene weerstandscapaciteit van de gemeente.

Eisen met betrekking tot de verantwoording en verslaglegging

Per 1 januari 2016 zijn gemeenten vennootschapsbelastingplichtig. Voor het grondbedrijf is een quickscan uitgevoerd om te bepalen of de grondbedrijfsactiviteiten als onderneming kwalificeren. Dit is momenteel niet het geval, omdat er op basis van de lopende grondexploitaties geen sprake is van een structureel winstoogmerk. Zolang het grondbedrijf niet als onderneming kwalificeert hoeft de gemeente geen vennootschapsbelasting over het resultaat van het grondbedrijf af te dragen.

Onderzoek spelregels weerstandsvermogen

Eind 2017 en in de eerste helft van 2018 is een onderzoek gedaan naar de spelregels met betrekking tot het risicoprofiel in relatie tot het weerstandsvermogen. Ook het grondbedrijf was bij dit onderzoek betrokken.
De uitkomsten daarvan zijn toegelicht in de paragrafen Weerstandsvermogen van het Jaarverslag 2017 en de MJPB 2019 - 2022.

Uit het onderzoek is naar voren gekomen dat het weerstandsvermogen tijdens de economische crisis niet toereikend was. De verliezen op het grondbedrijf waren door de stagnatie van de vastgoedmarkt groter dan het berekende risicoprofiel en daaraan gekoppelde weerstandsvermogen. Zo werd onder andere de looptijd van grondexploitaties langer ingeschat.

De parameters voor de berekening van het weerstandsvermogen zijn parameters die ook op dit moment horen bij de actuele economische situatie. In het kader van het gemeentebrede financiële beeld worden robuustere scenario's in beeld gebracht. Als de vastgoedmarkt stagneert kunnen bij beperkte buffers ook hier weer tekorten ontstaan. Zeker nu verplicht tussentijdse winsten genomen moeten worden, waardoor de mogelijkheden om binnen de grondexploitaties tegenvallers op te vangen worden beperkt. Ook wijzigt het risicoprofiel van het grondbedrijf door de behoefte aan meer sociale woningbouw en de noodzaak complexere binnenstedelijke locaties in ontwikkeling te nemen.

Gezien deze ontwikkelingen kan het nodig zijn om vermogen op te bouwen om investeringen te doen in deze complexere binnenstedelijke locaties. In de herijking van de nota Risicomanagement en weerstandsvermogen en de nota Grondbeleid zullen hier voorstellen voor worden gedaan.

Investeringen

De raad autoriseert op grond van zijn budgetrecht de middelen voor de beleidsuitvoering. Hieronder vallen ook de investeringen. Investeringen vragen – anders dan reguliere begrotingsposten – meerjarig budgetruimte en dienen afzonderlijk te worden vastgesteld door de raad. In de Verordening financieel beleid en beheer van de gemeente Arnhem is opgenomen dat de raad de investeringsruimte autoriseert met het vaststellen van de meerjarenprogrammabegroting.

Inleiding

In het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) wordt expliciet aandacht gevraagd voor de investeringen. In artikel 20 van het BBV staat dat de uiteenzetting van de financiële positie een raming moet bevatten voor het begrotingsjaar van de financiële gevolgen van het bestaande en het nieuwe beleid dat in de programma's is opgenomen. Afzonderlijke aandacht moet hierbij worden besteed aan de investeringen. Naast de wettelijke taak om specifiek aandacht te besteden aan de investeringen is er ook bestuurlijk veel behoefte aan transparantie rond de gemeentelijke investeringsportefeuille. In deze paragraaf wordt de investeringsplanning 2020 – 2023 toegelicht.

Beleid

Het huidige meerjarig investeringsplan is een gedetailleerd plan waarin afzonderlijke investeringen per programma zijn gerangschikt. Hiermee hebben gemeentebestuur en management een middel in handen om goed onderbouwde afwegingen te maken en de realisatie van investeringen door de tijd nauwgezet te volgen.
In deze investeringsplanning is het voor de gemeenteraad mogelijk om investeringen over de programma's tegen elkaar af te wegen om – wanneer nodig – ruimte te creëren voor de ambities met onze stad. De gemeente beschikt daarnaast over een gedetailleerde afschrijvingstabel met daarbij een aangescherpte set van regels rond activering van investeringen.

In de investeringsplanning 2020 - 2023 zijn alle voorgenomen investeringen opgenomen, zowel de programma- als de bedrijfsvoeringsinvesteringen. Bedrijfsvoeringsinvesteringen betreffen veelal de vervanging van bedrijfsmiddelen, zoals het vervangen van de computers, de ICT-infrastructuur, meubilair en dergelijke. Investeringen in de grondexploitatie en in grootschalige projecten zijn in de meerjarenprogrammabegroting niet opgenomen. Hierover vindt besluitvorming plaats in de gemeenteraad op basis van afzonderlijke raadsvoorstellen.

Investeringen 2019-2023

Bijgaande tabel bevat naast de geplande investeringen in de periode 2020 - 2023 de geactualiseerde jaarschijf 2019 uit het MIP 2019 - 2022. Omdat het geactualiseerde overzicht leidt tot andere kapitaallasten in 2020 dan oorspronkelijk begroot in de MJPB 2019 - 2022, wordt ook deze jaarschijf ter goedkeuring en vaststelling aan de gemeenteraad voorgelegd.

- Voor het geactualiseerde begrotingsjaar 2019 zijn kredieten beschikbaar tot een bedrag van € 52 miljoen. Dit is inclusief een doorloop van € 18,6 miljoen uit 2018 vanwege in 2018 nog niet afgeronde investeringen. Voor de jaren 2020 t/m 2023 worden in deze MJPB kredieten aangevraagd van € 196,2 miljoen. De nadruk ligt op de jaren 2020 en 2021 met geplande investeringen van € 145,6 miljoen.
- Voor de hele planperiode van deze MJPB inclusief 2019 wordt uitgegaan van investeringen tot een totaalbedrag van € 248,2 miljoen. In het MIP 2018 - 2022 was dit € 233,1 miljoen.
- Bij een vergelijking tussen deze investeringsplanningen valt op dat na de oorspronkelijke nadruk op het jaar 2019 nu een piek wordt verwacht in 2020 en 2021. De oorspronkelijk in 2019 geplande investeringen in en aan Museum Arnhem vanuit 2019 doorgeschoven naar 2021 en tevens zijn in 2020 en 2021 grote investeringen voorzien in onderwijsaccommodaties. De kleine stijging ten opzichte van de vorige planning wordt bijna volledig verklaard door de overheveling van groot onderhoud aan wegen van jaarlijks € 2,75 miljoen uit de exploitatie naar de investeringen.
- Voor de jaren 2022 en 2023 worden geen grote, nieuwe investeringen begroot. Alleen een aantal min of meer reguliere investeringen (onder andere verkeer, onderwijshuisvestingsplan, riolering en bedrijfsvoering) is voorzien. Hiermee wordt ruimte gelaten voor nieuwe investeringsplannen door de nieuwe gemeenteraad en het nieuwe college na de gemeenteraadsverkiezingen van 16 maart 2022.
- In de voorliggende investeringsplanning is nog geen rekening gehouden met ontwikkelingen in de uitvoering en handhaving van de wet Houdbare overheidsfinanciën (wet Hof), die het niveau van investeringen kan gaan beperken.

Wet Hof

- De Europese afspraak om het begrotingstekort van Nederland terug te brengen tot 3 % van het bbp en vervolgens in jaarlijkse stappen van minimaal 0,5 % naar 0 (het zogenaamde Medium Term Objective) is door de minister van Financiën vertaald in de Wet houdbare overheidsfinanciën. Om te bereiken dat de decentrale overheden hun aandeel dragen in het gezond maken van de overheidsfinanciën is in de Wet hof vastgelegd wat voor deze decentrale overheden in totaliteit hun EMU-saldo mag zijn.
- Met de Wet hof in de hand kan het ministerie van Financiën nauwgezet toezien op realiseren van het toegestane EMU-saldo van gemeenten, provincies en waterschappen. Het EMU-saldo voor een gemeente wordt in grote lijnen berekend volgens de formule:
  +/- Begrotingssaldo
  + Afschrijvingen
  +/- Saldo bestedingen buiten de exploitatie van lasten en baten (vooral investeringen)
  EMU-saldo

- De Wet hof spreekt over een gelijkwaardige inspanning van Rijk en decentrale overheden om het EMU-tekort van Nederland terug te dringen, maar kwantificeert deze inspanning niet. Voor Nederland als geheel zijn er de regels van de EU, voor decentrale overheden stelt de wet dat bij aanvang van een nieuw kabinet in een bestuurlijk overleg een EMU-saldopad moet worden afgesproken. Decentrale overheden zijn dus niet op voorhand gebonden aan een saldopad dat analoog loopt aan dat van het Rijk.
- In 2018 is in het Bestuurlijk Overleg Financiële verhoudingen tussen Rijk en decentrale overheden vastgelegd dat de macroreferentiewaarde voor de decentrale overheden gezamenlijk voor de jaren 2019 t/m 2022 0,4% (van het bbp) bedraagt.
- De decentrale overheden hebben deze macronorm verder verdeeld, waarbij voor de gemeenten gezamenlijk een ruimte is afgesproken van 0,272%. Voor de gemeente Arnhem resulteert dit in een toegestaan EMU-tekort van € 28,209 miljoen.

Toelichting investeringen in gebouwen

In de nota waarderen en afschrijven is als gemeentelijke regel vastgesteld dat van voornemens tot investeren in een gebouw van meer dan € 2 miljoen in de paragraaf Investeringen een tekstuele toelichting wordt gegeven, zo ook in deze MJPB 2020 – 2023. De hier toegelichte investeringen zijn alle reeds door de gemeenteraad vastgesteld.

Renovatie en uitbreiding Museum Arnhem	
Programma	De ingrepen in Museum Arnhem richten zich op een uitbreiding en renovatie van het monumentale deel (o.a. publieksfaciliteiten) en realisatie van een nieuw depot.
Planning	Realisatie in 2021
Raming	Bruto investering: 22,5 mln. Netto investering: 22,5 mln.
Beschikbare middelen	Het benodigde krediet voor het Museum is beschikbaar gesteld door de gemeenteraad bij vaststelling van het MIP in de MJPB 2017 - 2020. Voor het depot is het benodigde krediet beschikbaar gesteld in het MIP in de MJPB 2018 - 2021.
Randvoorwaarden	-

Kentalis Hommelseweg	
Programma	Koninklijke Kentalis verzorgt in Arnhem aan de Dr. P.C.M. Bosschool en De Stijgbeugel onderwijs voor kinderen en jongeren met een auditieve en/of communicatieve beperking. Daarnaast heeft zij voorzieningen voor diagnostiek,behandeling en begeleiding. Om haar activiteiten optimaal af te kunnen stemmen op de behoeften van de doelgroep heeft zij besloten tot het ontwikkelen van brede regionale Zorg Onderwijs Combinaties (ZOC) op verschillende locaties in Nederland, onder andere in Arnhem.
Betrokkenen	Kentalis
Planning	Realisatie in 2021
Raming	Bruto investering: 8,3 mln; Netto investering 7,4 mln.
Beschikbare middelen	Investeringskrediet van 7,4 mln
Randvoorwaarden	Bijdrage van Kentalis voor renovatie Dr. Bosschool/De Stijgbeugel en tevens bijdrage in kader van frisse scholen

Briant College / De Ommezwaai	
Programma	Renovatie van locatie Briant college (Voortgezet speciaal onderwijs) en nieuwbouw daarnaast ten behoeve van de Ommezwaai (speciaal onderwijs). Tussen beide scholen in wordt een gezamelijke sportvoorziening gebouwd.
Betrokkenen	De onderwijsspecialisten en Sportbedrijf Arnhem
Planning	Realisatie in 2019/ 2020
Raming	Bruto investering: 14,3 mln. Netto investering: 13,3 mln.
Beschikbare middelen	€ 13,3 mln. is beschikbaar in het totale financieringspakket toekomstige huisvesting (V)SO. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallasten.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbestuur voor frisse scholen en renovatie Briant college

Nieuwbouw Prisma Heijenoordseweg	
Programma	Het vervangen van de huidige verouderde school voor Speciaal onderwijs op een naastgelegen perceel, inclusief sportvoorziening.
Betrokkenen	De onderwijsspecialisten
Planning	Realisatie in 2020
Raming	Bruto investering: 12,9 mln. Netto investering: 12,5 mln.
Beschikbare middelen	€ 12,5 mln. is beschikbaar in het totale financieringspakket toekomstige huisvesting (V)SO. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbestuur voor frisse scholen

Renovatie Mariëndaal aan de Middachtensingel	
Programma	Deze locatie was oorspronkelijk slechts tijdelijk. Nu is besloten om deze school voor Voortgezet speciaal onderwijs te renoveren zodat deze weer een groot aantal jaren mee kan. Bestaande sporthal aan de Kinderkmap wordt vervangen door nieuwbouw en zal ook worden gebruikt door basisscholen uit de omgeving.
Betrokkenen	De onderwijsspecialisten en Sportbedrijf Arnhem
Planning	Realisatie in 2020
Raming	Bruto investering: 15,2 mln. Netto investering: 14,2 mln.
Beschikbare middelen	€ 14,2 mln. is beschikbaar in het totale financieringspakket toekomstige huisvesting (V)SO. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbestuur voor frisse scholen en renovatie

Uitbreiding in wijk Schuytgraaf met 3e schoollocatie	
Programma	De bestaande schoollocaties (MFC Omnibus en MFC De Salamander) zullen op korte termijn de verwachte leerlingaantallen niet binnen de huidige beschikbare ruimte kunnen opvangen. Ook zullen de nu in gebruik zijnde noodlokalen naast het MFC Salamander binnen enkele jaren moeten worden afgebroken. Op de nieuwe locatie is tevens ruimte gereserveerd voor een verdere uitbreiding die wordt verwacht in 2021. Deze uitbreiding is opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal Huisvestings Plan voor basisscholen
Betrokkenen	Delta, De Basis, Fluvius
Planning	Realisatie in 2019 en 2021
Raming	Bruto investering: 5,8 mln. Netto investering: 5,8 mln.
Beschikbare middelen	€ 5,8 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	-

Vervangende nieuwbouw De Krakeling in Vredenburg	
Programma	Vervanging op bestaande locatie voor een drietal basisscholen (Ommelander, Aletta Jacobs en de Troubadour) Deze vervanging is opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal Huisvestings Plan voor basisscholen
Betrokkenen	Delta, De Basis, Fluvius
Planning	Realisatie in 2021
Raming	Bruto investering: 7,3 mln. Netto investering: 6,6 mln.
Beschikbare middelen	€ 6,6 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbesturen

Renovatie scholen Breezandpad	
Programma	Vervangende nieuwbouw van tweetal scholen (Blinkert en de Troubadour) in aansluiting op de vervangende nieuwbouw van De Kringloop. Door de raad in februari 2018 i.h.k.v. het jaarprogramma 2018 van het Integraal Huisvestings Plan voor basisscholen besloten om niet te renoveren maar nieuw te bouwen
Betrokkenen	De Basis, Fluvius
Planning	Realisatie in 2019
Raming	Bruto investering: 4,6 mln. Netto investering: 4,3 mln.
Beschikbare middelen	€ 4,3 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbesturen

Vervangende nieuwbouw en renovatie De Piramide en Horizon	
Programma	Vervangende nieuwbouw voor De Piramide en renovatie van de Horizon op de locatie aan de Groningensingel Deze vervanging is opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal Huisvestings Plan voor basisscholen
Betrokkenen	De Basis, Delta
Planning	Realisatie in 2021
Raming	Bruto investering: 4,5 mln. Netto investering: 4,2 mln.
Beschikbare middelen	€ 4,2 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbesturen

Vervangende nieuwbouw voor drietal scholen in Presikhaaf Oost	
Programma	Vervangende nieuwbouw voor een drietal scholen (Willem Drees, John F. Kennedy en IBN- i Sina) Deze vervanging is opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal Huisvestings Plan voor basisscholen
Betrokkenen	De Basis, Fluvius en Simon
Planning	Realisatie in 2021
Raming	Bruto investering: 6,6 mln. Netto investering: 5,9 mln.
Beschikbare middelen	€ 5,9 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbesturen

Vervangende nieuwbouw voor tweetal scholen in Eimersingel-Oost	
Programma	Vervangende nieuwbouw voor een tweetal scholen (Mozaïk en Johannes) Deze vervanging is opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal Huisvestings Plan voor basisscholen
Betrokkenen	De Basis, Delta
Planning	Realisatie in 2022
Raming	Bruto investering: 7,4 mln. Netto investering: 6,7 mln.
Beschikbare middelen	€ 6,7 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbesturen

Nieuwbouw voor scholen Alteveer	
Programma	Vervangende nieuwbouw voor Pieter Breughel school Deze vervanging is opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal Huisvestings Plan voor basisscholen
Betrokkenen	De Basis
Planning	Realisatie in 2023
Raming	Bruto investering: 4,3 mln. Netto investering: 3,8 mln.
Beschikbare middelen	€ 3,8 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbesturen

MeerjarenInvesteringsPlan (MIP) gemeente Arnhem 2019-2023

Programma		Omschrijving investering	E / M	Investeringsbedragen				
								x €1.000
Nr.	Omschrijving		nut ')	2019 geactualiseerd	2020	2021	2022	2023
S00	**Bestuur, dienstverlening en financiën**	Overige Huisvesting en facilitaire zaken	E	5.341	2.156	1.428	1.816	2.146
		Overige ICT	E	2.068	2.000	2.000	2.000	2.000
S01	**Veiligheid**	Overige Brandbestrijding	E	11	11	11	11	11
S02	**Bereikbaarheid**	Wegen ontwikkeling	M	2.252	2.059	986	986	986
		Wegen groot onderhoud	M	2.750	2.750	2.750	2.750	2.750
		Verkeersregelinstallaties	M	700	600	3.705	1.731	800
		Overige Mobiliteit & OR beheer	M	1.887	333	96	268	501
		Wegen beheer	M	506	372	487	175	224
		Openbare verlichting Overige	M	2.500	3.100	1.600	1.900	1.600
		Kunstwerken	M	1.428	1.593	650	650	650
		Parkeerexploitatie	E	1.190	430	180	195	195
S04	**Onderwijs**	Overige huisvesting onderwijs	E	600	600	600	600	600
		Huisvesting Primair onderwijs	E	391	1.323	19	289	272
		Huisvesting Speciaal onderwijs	E	14.889	26.764	34.877	6.684	3.850
		Natuur Milieu Educatie	E	14	0	0	0	0
S05	**Cultuur**	Culturele activiteiten	E	1.298	472	26	197	908
		Ov Erfgoed,archeologie en beeldkwaliteit	E	66	0	0	0	0
		Erfgoed en welstand	E	260	0	0	0	0
		Museum Arnhem	E	0	0	22.503	0	0
S09	**Gezondheid en sport**	Overige Zwembaden	E	75	0	0	0	0
		Overige Binnensport	E	1.660	2.367	240	71	761
		Overige Buitensport	E	325	0	0	0	0
		Sportontwikkeling	E	30	0	0	0	0
		Overige Algemene publieke gezondheidszorg	E	80	0	2	24	1
		Zwembad Valkenhuizen	E	0	12.008	0	0	0
S12	**Wonen en leefomgeving**	Overige Oppervlaktewater en Havenbeheer	M	202	0	0	0	0
		Parken & bossen	E	0	150	100	30	50
		Overige Afval	E	1.250	50	250	20	55
		Afvalbeheer	E	1.860	25	25	32	320
		GRP Initatieffase	E	7.981	8.211	5.711	5.711	5.711
		Overige Milieubeheer	E	250	0	0	0	0
		Energy Made in Arnhem (EMIA)	E	181	0	0	0	0
				52.045	**67.374**	**78.246**	**26.140**	**24.391**

') Economisch- / Maatschappelijk nut

Subsidies

De gemeente Arnhem heeft per programma haar doelstellingen met de daarbij behorende beoogde effecten en resultaten geformuleerd. Deze doelen kunnen op verschillende manieren worden bereikt. Eén van deze manieren is het verlenen van subsidies. Subsidies zijn financiële bijdragen aan burgers en/of organisaties voor activiteiten die bijdragen aan de realisatie van de -door de gemeenteraad vastgestelde- beleidsdoelen van de gemeente.

Inleiding

Subsidies kunnen op twee manieren worden verleend:

1. Subsidies op basis van subsidieregelingen
Volgens de Algemene wet bestuursrecht (Awb) mag een bestuursorgaan alleen subsidie voor activiteiten verstrekken op grond van een wettelijk voorschrift. Dat kan een rijksregeling, provinciale regelen of een gemeentelijke (subsidie)verordening zijn. Op basis van de Algemene Subsidieverordening Arnhem 2016 (ASV) zijn in Arnhem verschillende subsidieregelingen vastgesteld. Hiermee is een wettelijke en rechtmatige grondslag gecreëerd voor de subsidies. Op basis van vooraf bepaalde criteria worden de subsidies verdeeld en toegewezen aan betrokken instellingen.

2. Begrotingssubsidies
Het is niet altijd zinvol om een aparte regeling op te zetten voor het verstrekken van een subsidie. Bijvoorbeeld wanneer er maar één instelling is die een bepaalde gesubsidieerde activiteit kan voeren. Voor die gevallen is in de Algemene wet bestuursrecht een uitzondering gemaakt. Wanneer in de begroting een subsidieontvanger vermeld staat én het bedrag waarop de subsidie ten hoogste kan worden vastgesteld, is geen nader wettelijk voorschrift nodig. Met name de subsidies aan de 'grote' instellingen worden op deze wijze verstrekt.

Subsidieregelingen

In Arnhem wordt een deel van de subsidies verleend op basis van een subsidieregeling. Op basis van de ASV heeft Arnhem verschillende subsidieregelingen. Subsidieregelingen creëren een wettelijke en rechtmatige grondslag voor subsidies. Op basis van vooraf bepaalde criteria worden de subsidies verstrekt aan betrokken instellingen. De volgende subsidieregelingen zijn actueel:

1. Amateurkunst;
2. Producties, Evenementen, Festivals;
3. Stroomversneller Cultuur;
4. Burgerkracht Sociaal Domein;
5. Vrijwillig jeugdwerk;
6. Sport;
7. Voorschools aanbod gemeente Arnhem;
8. Subsidieregeling No-Riskpolis.
9. Demontage Diesel personenauto's 2019;
10. Hitteplekken en stadslandbouw;
11. Stimulering inzet conciërges basisscholen;
12. Voorschoolse aanbod;
13. Wijkinitiatieven.

Subsidies 2020 naar grondslagen

De verwachting is dat in 2020 in totaal voor € 81,9 miljoen aan subsidies verstrekt gaat worden. Onderstaande tabel geeft inzicht in de verdeling naar grondslagen.

Bedragen x € 1.000

Subsidies naar grondslagen	Begroting 2020	Begroting 2019
Begroting	75.413	75.496
ASV en gedelegeerde subsidieregelingen	6.507	6.950
Totalen	**81.920**	**82.446**

Hieronder is de verdeling opgenomen tussen de stedelijke en wijkprogramma's.

Bedragen x € 1.000

Subsidies naar grondslagen	Begrotingssubs	Regelingen	totaal
Stad	56.427	3.475	59.902
Wijk	18.986	3.032	22.018
Totalen	**75.413**	**6.507**	**81.920**

Indicatieve subsidiebedragen 2020 met de grondslag begroting

In 2020 wordt naar verwachting voor een bedrag van in totaal € 75,4 miljoen aan subsidie met de grondslag 'begroting' verstrekt. Onderstaande tabel geeft een overzicht van de instellingen, het te subsidiëren bedrag per instelling en de beleidsgrondslag. Door het vaststellen van de begroting en deze tabel wordt de maximale subsidie per vermelde instelling voor 2020 vastgesteld. Ter toelichting: de subsidiebedragen zijn opgenomen met als stand 3 juli 2019 gelijk aan de andere gegevens in de MJPB.

Bedragen x € 1.000

Instelling	Begroting 2020	Begroting 2019
Sportbedrijf Arnhem BV	15.834	16.154
St. Rozet	8.315	8.401
St. Musis en Stadstheater	6.868	6.884
St. Rijnstad	6.645	6.169
St IrisZorg	4.500	4.362
Moviera	3.132	3.132
St. Museum Arnhem	2.919	2.920
St. PAS	2.683	2.683
St. Veilig Thuis Gelderland Midden	2.610	2.550
VGGM	2.230	2.230
St. Welzijn Ouderen Arnhem	2.099	2.099
Pactum	1.763	1.763
St. Natuurcentrum Arnhem	1.710	1.710
Looncompensatie GR en gesub instellingen	1.698	5
Rijn Ijssel	1.153	1.153
St. Focus Filmtheater	799	799
GO Arnhem Nijmegen City Region	768	768
Bewegingsonderwijs basisonderwijs	584	584
St. Sonsbeek & State of Fashion	409	409
St. Luxor Live	397	397
St. Ondernemersfonds Arnhem	380	380
St. 2GetThere Arnhem	366	366
Mantelzorg en Vrijwillige Thuishulp	362	362
Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen	322	322
St. Zwembad Klarenbeek	315	315
St. Sportcentrum Rijkerswoerd	277	277
Presikhaaf Bedrijven	272	272
St. Vluchtelingenwerk Oost-Nederland	272	272
Centrum voor Activerend Werk	265	285
St. Airborne	263	263
RIBW	251	245
St. Leergeld Arnhem	239	244
Zorgbelang Gelderland	228	228
St. Stoelenproject "De Duif"	218	218

St. Jacobiberg	216	216
St. Eusebius	210	597
St. Het Huis van Puck	206	206
St. Kruispunt	198	198
St. SLAK	195	195
St. KAB Posttheater	192	192
St. Productiehuis Plaatsmaken	177	177
IVIO-Opleidingen	175	175
St. Vitale Verbindingen	174	0
St. Bezoekerscentrum Sonsbeek-Molenplts	138	138
MEE Gelderse Poort	134	286
St. RTV Arnhem	123	123
Leger des Heils Gelderland	122	122
Arnhems Platf Chronisch zieken en Gehand	121	121
Indigo	119	119
St. Introdans	113	113
St. Gym & Turnen Arnhem	90	90
St. PRAGO	89	89
De Helling Exp.Werkplaats	87	87
De Nieuwe Oost	80	80
Youth for Christ Nederland	80	80
St. VanHarte	77	77
Het Gelderse Orkest	66	66
St. Jeugdland	65	65
St. Toneelgroep Oostpool	65	65
St. Vitesse Betrokken	59	59
Bibliotheek Arnhem	55	55
St. Platform Binnenstad Arnhem	51	51
St. Humanitas	50	50
St. De Huurdershuis	43	45
St. De Instap	42	42
Graafschap College	41	41
St. Catharina	36	36
St. Culturele Evenementen Arnhem	35	35
Vredenburcht	35	35
Kunstbedrijf Arnhem	33	33
Slachtofferhulp Nederland, Regio Oost	32	32
Rooms Katholieke Parochie St. Eusebius	31	31
Pro Persona Arnhem	30	30
St. WALHALLAb Nederland	25	25
LeukOmteLeren Weekendschool Arnhem	24	24
VMBO 'T Venster	24	24
St.Omars Gym	22	22
St Ome Joop's Tour	21	21
St. Schools cool Arnhem	21	21
St. Halt, team Gelderland	20	20
GGNet Voortgezette Behandeling	19	19
St. Viering Nat. Feest- en Gedenkdagen	19	19
St. De Klup	16	16
Wijkvereniging Elderveld	16	16
Wijkvereniging Schuytgraaf	16	16

Subsidieregeling ASF	12	12
De Opgroeiwinkel	11	11
Diverzo, COC Midden-Gelderland	11	11
Arnhems Vrijwilligersgala (On Ganse)	10	10
Nederlandse Vereniging voor Autisme	8	8
Radboud Universiteit Nijmegen	3	3
St. Die Blide Incomst van Sinterniclaesz	3	3
St. Vrijwillige Terminale Zorg Arnhem	2	2
Algemeen maatschappelijke ondersteuning	1	1
Prot Christelijke Ouderenbond Arnhem	1	1
Wijkprojecten	1	31
Correctie subsidies	2	95
Totaal subsidies	**75.416**	**74.619**

Indicatieve subsidiebedragen 2020 per programma

De omvang van de subsidies in 2020 bedraagt € 81,9 miljoen. In onderstaande tabel is de verdeling per programma zichtbaar. De niveau van subsidies blijft ongeveer gelijk. Enkele majeure ontwikkelingen worden uitgelicht:

- Het accres dient nog verdeeld te worden over de desbetreffende instellingen (+€ 1,7 miljoen);
- Burgerinitiatieven sociaal domein liep in 2019 (- € 470K);
- Proeftuin vroegsignalering schulden (- € 250K);
- Bijdrage aan Sportbedrijf (- € 320K).

Bedragen x € 1.000

Programma	**Begroting 2020**	**Begroting 2019**
S00 Bestuur, dienstverlening en financ	2.500	807
S01 Veiligheid	78	78
S03 Economie	1.577	1.717
S04 Onderwijs	5.707	5.707
S05 Cultuur	22.275	22.765
S06 Participatie en armoedebestrijding	561	608
S07 Zorg	1.921	1.762
S08 Welzijn en inclusie	12.535	13.166
S09 Gezondheid en sport	12.608	12.721
S10 Klimaat, energie en milieu	0	105
S12 Wonen en leefomgeving	138	138
Totaal stad	**59.900**	**59.574**
CSA	2.225	2.306
Noordwest	2.780	3.054
Noordoost	2.909	2.982
Presikhaaf	2.530	2.604
Malburgen	4.172	4.330
Schuytgraaf/Elderveld	2.597	2.655
De Laar/Elden	2.147	2.195
RKV	2.660	2.747
Totaal wijk	**22.020**	**22.873**
Totalen	**81.920**	**82.447**

Ontwikkelingen

Wijksturing

Er zijn veel gesubsidieerde organisaties werkzaam in de wijken. Het kan zijn dat deze organisaties voor dezelfde doelgroep werken en de gemeente en/of de organisaties onvoldoende van deze mogelijk overlappende inzet weten. Vanuit de gemeente wordt ingezet om de overlap van dienstverlening in de wijken te inventariseren. In 2019 is voor de subsidieaanvraag 2020 is aan de subsidiepartners expliciet de opdracht meegeven inzicht te geven in de uitvoering en afstemming te zoeken in de samenwerking met andere organisaties en initiatieven. Bij de beoordeling van de aanvragen en het toekennen van de subsidies is de verbinding versterkt tussen de kernorganisatie, teams Leefomgeving en de Sociale wijkteams. Hierdoor zal een betere sturing in de wijk en een meer doelmatige inzet van subsidies worden gerealiseerd.

Welzijnsopgave

In het najaar van 2019 is gestart met de herijking van de welzijnsopgave. Vanuit een analyse wordt onder andere het gemeentelijk subsidiebeleid op welzijn vernieuwd. We kijken onder meer naar de gewenste regierol van de gemeente, professionaliseren het opdrachtgeverschap aan organisaties en vertalen dit vanaf 2021 in concrete opdrachten aan partners in de stad of aan netwerken van organisaties.

Overig programmaplan

Overzicht lastenontwikkeling gemiddelde woning Gemeente Arnhem 2019 ten opzichte van 2018	2019	2020	% Lasten-ontwikkeling
Onroerend zaakbelasting	€ 338	€ 342	1,25%
Rioolheffing	€ 172	€ 174	1,5%
Afvalstoffenheffing (meerpersoonshuishouden)	€ 220	€ 231	4,8%
Totaal	**730**	**747**	**2,33%**

Bedragen x € 1.000

Algemene dekkingsmiddelen	2020		
	Lasten	Baten	Saldo
Treasury	-69	2.687	2.618
OZB-woningen	0	26.916	26.916
OZB niet-woningen	-4.024	28.349	25.003
Belastingen overig	-5	381	376
Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	0	415.223	415.223
Totaal	**-4.098**	**473.556**	**470.136**

Bedragen x € 1.000

Overhead	2020		
	Lasten	Baten	Saldo
Overhead	-84.504	34.645	-49.859
Totaal	**-84.504**	**34.645**	**-49.859**

Bedragen x € 1.000

Heffing VPB	2020		
	Lasten	Baten	Saldo
Vennootschapsbelasting	-600	0	-600
Totaal	**-600**	**0**	**-600**

Bedragen x € 1.000

Onvoorzien	2020		
	Lasten	Baten	Saldo
Onvoorzien	0	0	0
Totaal	**0**	**0**	**0**

Deel 3 Financiële begroting

De financiële begroting is opgebouwd uit de volgende onderdelen:

1. Overzicht van baten en lasten per programma
   In het overzicht van baten en lasten wordt aangegeven tot welke bedragen de raad het college autoriseert door middel van het vaststellen van de begroting per programma.

2. Overzicht van geraamde incidentele baten en lasten
   Tot de incidentele baten en lasten worden de lasten en baten gerekend die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen. Ook de post onvoorzien wordt tot de incidentele lasten gerekend.

3. Financiële Staten
   - Geprognosticeerde balans;
   - Verloop van reserves en voorzieningen;
   - EMU-saldo 2020;
   - Overzicht van geraamde baten en lasten per taakveld.

   Vanuit het Besluit begroting en verantwoording (BBV) is ten behoeve van de onderlinge vergelijkbaarheid van gemeenten voorgeschreven om een taakveldenbegroting op te stellen.

4. Mutaties circulaires Gemeentefonds

Overzicht van baten en lasten per programma

		Lasten						
		Rekening	Begroting 2019		Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
		2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Bedrag x € 1000								
Stadsprogramma's								
S00	Bestuur, dienstverlening en financ	-119.893	-114.990	-114.436	-115.845	-113.265	-112.987	-112.395
S01	Veiligheid	-14.092	-14.727	-14.912	-14.692	-14.510	-14.498	-14.490
S02	Bereikbaarheid	-20.392	-21.830	-23.646	-21.735	-20.763	-21.168	-22.061
S03	Economie	-6.541	-5.975	-6.254	-5.676	-5.656	-5.653	-5.649
S04	Onderwijs	-18.748	-17.457	-18.189	-17.935	-19.257	-20.933	-21.254
S05	Cultuur	-30.752	-31.143	-33.276	-31.395	-31.806	-32.948	-34.477
S06	Participatie en armoedebestrijding	-170.100	-167.621	-169.252	-169.996	-167.054	-164.987	-162.507
S07	Zorg	-34.539	-31.036	-30.553	-30.808	-29.136	-29.069	-29.041
S08	Welzijn en inclusie	-15.730	-17.832	-18.493	-18.236	-17.990	-17.510	-17.512
S09	Gezondheid en sport	-17.396	-18.267	-18.799	-18.141	-18.140	-18.149	-18.024
S10	Klimaat, energie en milieu	-3.258	-2.027	-6.120	-6.124	-5.799	-5.354	-2.353
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	-51.711	-40.783	-48.240	-42.329	-33.234	-25.640	-23.734
S12	Wonen en leefomgeving	-30.102	-30.370	-30.668	-32.478	-32.662	-32.658	-31.684
Totaal		-533.253	-514.059	-532.839	-525.390	-509.272	-501.554	-495.182
Wijkprogramma's								
GEB1	CSA	-32.848	-33.182	-32.993	-35.549	-35.233	-35.148	-35.210
GEB2	Noordwest	-30.315	-28.293	-28.876	-31.633	-31.480	-31.267	-31.394
GEB3	Noordoost	-24.218	-24.208	-24.032	-26.390	-26.241	-26.123	-26.199
GEB4	Presikhaaf	-23.829	-24.454	-24.011	-26.945	-26.788	-26.701	-26.816
GEB5	Malburgen	-36.009	-36.561	-35.888	-39.704	-39.538	-39.425	-39.644
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	-25.545	-21.920	-21.658	-24.137	-24.086	-23.933	-24.074
GEB7	De Laar/Elden	-17.408	-17.461	-17.664	-19.439	-19.378	-19.357	-19.449
GEB8	RKV	-26.835	-27.454	-27.781	-30.619	-30.467	-30.376	-30.505
Totaal		-217.007	-213.534	-212.903	-234.417	-233.211	-232.330	-233.291
Eindtotaal		-750.260	-727.593	-745.742	-759.807	-742.483	-733.884	-728.473

		Baten						
		Rekening	Begroting 2019		Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
		2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Bedrag x € 1000								
Stadsprogramma's								
S00	Bestuur, dienstverlening en financ	490.757	492.016	494.016	513.240	512.966	513.845	517.146
S01	Veiligheid	1.995	1.518	1.542	1.673	1.673	1.673	1.673
S02	Bereikbaarheid	9.672	8.308	8.331	8.309	7.776	7.724	7.672
S03	Economie	887	947	939	983	983	983	983
S04	Onderwijs	3.410	3.623	2.345	3.045	2.795	2.345	2.345
S05	Cultuur	6.226	6.020	6.042	6.042	6.409	6.427	6.427
S06	Participatie en armoedebestrijding	113.318	109.467	109.511	110.722	111.957	111.957	111.957
S07	Zorg	2.142	-181	0	918	918	918	918
S08	Welzijn en inclusie	1.410	755	755	755	755	755	755
S09	Gezondheid en sport	2.814	1.820	2.161	2.161	2.161	2.161	2.161
S10	Klimaat, energie en milieu	1.161	0	1.578	974	406	0	0
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	50.237	35.968	43.801	37.604	31.766	21.716	19.729
S12	Wonen en leefomgeving	37.225	36.179	36.220	37.873	38.283	38.602	38.489
Totaal		721.253	696.439	707.240	724.299	718.848	709.104	710.254
Wijkprogramma's								
GEB1	CSA	9.462	9.482	9.268	9.498	9.467	9.436	9.396
GEB2	Noordwest	2.334	2.255	1.980	2.034	2.042	2.050	2.050
GEB3	Noordoost	2.130	2.067	1.880	2.020	2.029	2.038	2.038
GEB4	Presikhaaf	2.655	2.530	2.421	2.599	2.604	2.619	2.619
GEB5	Malburgen	4.435	4.511	4.222	4.347	4.385	4.421	4.421
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	3.397	2.700	2.493	2.673	2.682	2.691	2.691
GEB7	De Laar/Elden	1.980	1.563	1.513	1.703	1.712	1.722	1.722
GEB8	RKV	2.217	2.100	1.641	1.630	1.637	1.644	1.644
Totaal		28.610	27.206	25.419	26.503	26.557	26.620	26.580
		749.863	723.645	732.659	750.803	745.405	735.725	736.834

		Exploitatieresultaat						
		Rekening	Begroting 2019		Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
		2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Bedrag x € 1000								
Stadsprogramma's								
S00	Bestuur, dienstverlening en financ	370.864	377.025	379.579	397.395	399.701	400.858	404.751
S01	Veiligheid	-12.097	-13.209	-13.370	-13.019	-12.837	-12.826	-12.817
S02	Bereikbaarheid	-10.720	-13.522	-15.315	-13.425	-12.987	-13.444	-14.390
S03	Economie	-5.654	-5.028	-5.315	-4.693	-4.673	-4.670	-4.666
S04	Onderwijs	-15.338	-13.835	-15.843	-14.890	-16.461	-18.587	-18.909
S05	Cultuur	-24.526	-25.124	-27.235	-25.353	-25.397	-26.521	-28.051
S06	Participatie en armoedebestrijding	-56.782	-58.154	-59.740	-59.273	-55.097	-53.031	-50.551
S07	Zorg	-32.398	-31.217	-30.553	-29.891	-28.218	-28.151	-28.123
S08	Welzijn en inclusie	-14.320	-17.078	-17.738	-17.481	-17.235	-16.755	-16.757
S09	Gezondheid en sport	-14.582	-16.447	-16.638	-15.980	-15.979	-15.988	-15.862
S10	Klimaat, energie en milieu	-2.098	-2.027	-4.542	-5.150	-5.393	-5.354	-2.353
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	-1.474	-4.815	-4.440	-4.725	-1.467	-3.924	-4.005
S12	Wonen en leefomgeving	7.123	5.809	5.552	5.395	5.621	5.944	6.804
Totaal		187.999	182.379	174.401	198.909	209.576	207.550	215.072
Wijkprogramma's								
GEB1	CSA	-23.386	-23.700	-23.725	-26.052	-25.766	-25.712	-25.814
GEB2	Noordwest	-27.981	-26.038	-26.896	-29.599	-29.438	-29.217	-29.344
GEB3	Noordoost	-22.088	-22.142	-22.152	-24.370	-24.212	-24.085	-24.161
GEB4	Presikhaaf	-21.174	-21.924	-21.590	-24.346	-24.184	-24.082	-24.197
GEB5	Malburgen	-31.573	-32.050	-31.666	-35.356	-35.153	-35.004	-35.223
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	-22.148	-19.219	-19.164	-21.464	-21.404	-21.242	-21.383
GEB7	De Laar/Elden	-15.428	-15.898	-16.151	-17.736	-17.666	-17.635	-17.727
GEB8	RKV	-24.618	-25.355	-26.140	-28.989	-28.830	-28.732	-28.861
Totaal		-188.396	-186.327	-187.484	-207.913	-206.654	-205.710	-206.711
		-397	-3.948	-13.083	-9.004	2.922	1.840	8.361

		Toevoeging aan reserves						
		Rekening	Begroting 2019		Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
		2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Bedrag x € 1000								
S00	Bestuur, dienstverlening en financ	31.435	14.649	14.768	11.116	14.505	14.230	16.349
S01	Veiligheid	224	0	68	68	68	68	68
S02	Bereikbaarheid	6.962	5.978	6.741	6.642	6.555	6.517	6.483
S03	Economie	462	0	0	0	0	0	0
S04	Onderwijs	17.379	6.879	8.635	7.753	7.782	6.986	7.141
S05	Cultuur	3.120	1.219	2.042	1.191	1.233	1.509	1.543
S06	Participatie en armoedebestrijding	9.281	2.790	2.790	290	0	0	0
S07	Zorg	2.825	0	0	678	628	528	528
S08	Welzijn en inclusie	1.454	0	0	0	0	0	0
S09	Gezondheid en sport	1.007	16	693	693	677	677	677
S10	Klimaat, energie en milieu	14.771	0	473	0	0	0	0
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	5.239	393	991	814	2.516	24	0
S12	Wonen en leefomgeving	1.157	356	339	200	227	581	585
Totaal		95.316	32.279	37.541	29.445	34.191	31.121	33.375
GEB1	CSA	0	0	0	0	0	0	0
GEB2	Noordwest	0	0	0	0	0	0	0
GEB3	Noordoost	0	0	0	0	0	0	0
GEB4	Presikhaaf	0	0	0	0	0	0	0
GEB5	Malburgen	0	0	0	0	0	0	0
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	0	0	0	0	0	0	0
GEB7	De Laar/Elden	0	0	0	0	0	0	0
GEB8	RKV	0	0	0	0	0	0	0
Totaal		0	0	0	0	0	0	0
		95.316	32.279	37.541	29.445	34.191	31.121	33.375

		Onttrekking aan reserves						
		Rekening	Begroting 2019		Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
		2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Bedrag x € 1000								
	Stadsprogramma's							
S00	Bestuur, dienstverlening en financ	43.353	16.505	18.563	13.141	9.571	8.257	7.551
S01	Veiligheid	305	200	434	341	344	341	341
S02	Bereikbaarheid	7.394	6.499	9.267	8.537	6.895	6.696	7.088
S03	Economie	593	120	355	115	100	100	100
S04	Onderwijs	9.024	6.376	7.844	6.299	7.366	7.960	8.144
S05	Cultuur	451	88	1.541	770	832	826	822
S06	Participatie en armoedebestrijding	7.284	1.010	3.017	2.142	790	0	0
S07	Zorg	16.425	4.061	4.221	1.100	850	0	0
S08	Welzijn en inclusie	582	497	588	1.100	0	0	0
S09	Gezondheid en sport	1.448	187	1.001	528	330	578	479
S10	Klimaat, energie en milieu	4.500	22	2.332	3.063	3.064	3.025	25
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	2.127	47	558	30	30	30	30
S12	Wonen en leefomgeving	1.369	615	903	1.286	1.098	1.470	436
Totaal		94.854	36.227	50.624	38.450	31.269	29.281	25.014
	Wijkprogramma's							
GEB1	CSA	0	0	0	0	0	0	0
GEB2	Noordwest	0	0	0	0	0	0	0
GEB3	Noordoost	0	0	0	0	0	0	0
GEB4	Presikhaaf	0	0	0	0	0	0	0
GEB5	Malburgen	0	0	0	0	0	0	0
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	0	0	0	0	0	0	0
GEB7	De Laar/Elden	0	0	0	0	0	0	0
GEB8	RKV	0	0	0	0	0	0	0
Totaal		0	0	0	0	0	0	0
		94.854	36.227	50.624	38.450	31.269	29.281	25.014

		Saldo Totaal						
		Rekening	Begroting 2019		Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
		2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Bedrag x € 1000								
Stadsprogramma's								
S00	Bestuur, dienstverlening en financ	382.782	378.881	383.373	399.419	394.767	394.884	395.953
S01	Veiligheid	-12.016	-13.009	-13.004	-12.747	-12.561	-12.553	-12.545
S02	Bereikbaarheid	-10.287	-13.001	-12.789	-11.530	-12.647	-13.265	-13.785
S03	Economie	-5.523	-4.908	-4.960	-4.578	-4.573	-4.570	-4.566
S04	Onderwijs	-23.692	-14.338	-16.635	-16.344	-16.877	-17.614	-17.906
S05	Cultuur	-27.195	-26.255	-27.736	-25.774	-25.798	-27.204	-28.772
S06	Participatie en armoedebestrijding	-58.780	-59.934	-59.513	-57.421	-54.307	-53.031	-50.551
S07	Zorg	-18.798	-27.157	-26.332	-29.469	-27.997	-28.679	-28.651
S08	Welzijn en inclusie	-15.192	-16.580	-17.150	-16.381	-17.235	-16.755	-16.757
S09	Gezondheid en sport	-14.141	-16.276	-16.330	-16.144	-16.327	-16.088	-16.061
S10	Klimaat, energie en milieu	-12.369	-2.005	-2.683	-2.087	-2.329	-2.329	-2.328
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	-4.586	-5.161	-4.873	-5.509	-3.954	-3.919	-3.975
S12	Wonen en leefomgeving	7.335	6.069	6.115	6.480	6.492	6.833	6.655
Totaal		187.538	186.327	187.484	207.914	206.654	205.710	206.711
Wijkprogramma's								
GEB1	CSA	-23.386	-23.700	-23.725	-26.052	-25.766	-25.712	-25.814
GEB2	Noordwest	-27.981	-26.038	-26.896	-29.599	-29.438	-29.217	-29.344
GEB3	Noordoost	-22.088	-22.142	-22.152	-24.370	-24.212	-24.085	-24.161
GEB4	Presikhaaf	-21.174	-21.924	-21.590	-24.346	-24.184	-24.082	-24.197
GEB5	Malburgen	-31.573	-32.050	-31.666	-35.356	-35.153	-35.004	-35.223
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	-22.148	-19.219	-19.164	-21.464	-21.404	-21.242	-21.383
GEB7	De Laar/Elden	-15.428	-15.898	-16.151	-17.736	-17.666	-17.635	-17.727
GEB8	RKV	-24.618	-25.355	-26.140	-28.989	-28.830	-28.732	-28.861
Totaal		-188.396	-186.327	-187.484	-207.913	-206.654	-205.710	-206.711
		-858	0	0	0	0	0	0

Overzicht van geraamde incidentele baten en lasten

Incidentele baten	2020	2021	2022	2023	Toelichting
Bedragen x € 1.000,--					
Algemene reserve	12.217	9.871	8.571	7.928	In de mutaties van de Algemene Reserve zijn alle begrote dotaties en onttrekkingen verwerkt. De afwijkingen ten opzichte van de begroting zijn meegenomen in het gerealiseerd resultaat. De Algemene Reserve staat vrij te besteden door de gemeente en vormt een buffer voor financiële tegenvallers.
Buitengewoon beter	1.544				De middelen uit deze bestemmingsreserve zijn ter financiering van de incidentele component van het Buiten Gewoon Beter Programma (€ 19,4 miljoen) voor de periode 2009-2016. Tevens dient de bestemmingsreserve om tempoverschillen in de uitvoering op te kunnen vangen. Het programma bestaat uit een scala aan meerjarige projecten. Bij een jaarovergang blijven de geoormerkte middelen zo beschikbaar voor het programma Buitengewoon Beter.
Bereikbaarheid	5.909	5.902	5.874	5.773	Deze bestemmingsreserve is ingesteld ten behoeve van het verhogen van de bereikbaarheid van de binnenstad, het ontwikkelen van parkeervoorzieningen en het onderhoud van de hoofdwegen die betrekking hebben op de bereikbaarheid van het stadscentrum (Besluit MJPB 2009-2012).
Groot onderhoud en openbare ruimte	1.172	1.032	1.386	393	Op 28 oktober 2013 heeft de Raad besloten een egalisatiereserve in te stellen voor het flexibeler inzetten van exploitatiebudgetten voor groot onderhoud en vervanging in de openbare ruimte. Door minder gebonden te zijn aan vaste en gelabelde budgetten kan beter worden geanticipeerd op de onderhoudsbehoefte in de stad. De flexibiliteit wordt verkregen door de schotten tussen onderwerpen (Riolering, Buitengewoon Beter, Wegen, Groen, Spelen, Bomen, Verkeersregelinstallaties, Civieltechnische Kunstwerken, Openbare Verlichting, Water) en jaren weg te halen.
Onderwijs	5.865	6.875	7.518	7.496	De bestemmingsreserve zal ingezet worden ter dekking van de kapitaallasten voor de nieuwbouwprojecten basisonderwijs, voortgezet onderwijs en speciaalonderwijs.Per 1 januari 2015 is de bestemmingsreserve "Kapitaallasten onderwijs" samengevoegd met de bestemmingsreserve "Onderwijs", tot één Bestemmingreserve "Onderwijs".

Incidentele baten	2020	2021	2022	2023	Toelichting
Cultureel vastgoed	312	243	260	256	De BR Cultureel Vastgoed (voorheen BR Cultuur in Rijnboog) dient ter dekking van kapitaallasten en andere eigenaarslasten van een aantal cultureel-vastgoed projecten: de nieuwbouw van Rozet en Focus Filmhuis, de renovatie/uitbreiding van Musis en Museum Arnhem en de renovatie van het Stadstheater. Het doel van deze bestemmingsreserve is om deze gebouwen gedurende een periode van 40 jaar te beheren en exploiteren. Om dit te kunnen realiseren worden eenmalige bijdragen, opbrengsten vertreklocaties en onderbesteding kapitaallasten gedoteerd aan deze reserve. De reserve wordt ingezet als een bijdrage in de dekking van kapitaallasten en andere eigenaarslasten.
Beschermd en weerbaar	1.100				De bestemmingsreserve betreft regionale middelen (regio Arnhem en Achterhoek) voor de voorbereiding en uitvoering van de meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling in het kader van het Rijksprogramma Beschermd en Weerbaar (wettelijke taak) en voor de voorgenomen activiteiten op het gebied van voorkoming en bestrijding van geweld in de privésfeer, ook in het kader van het Rijksprogramma Beschermd en Weerbaar.
Noodfonds	1.110	790			De BR Noodfonds is bedoeld voor het handhaven van het zorgniveau met betrekking tot Jeugd en Wmo. Het primaire doel is daarmee het borgen van de zorg(continuïteit) van klanttrajecten.
WMO en jeugdzorg	800	850			In 2019 wordt ten laste van het geprognosticeerde resultaat € 2,7 miljoen toegevoegd aan een nieuw te creëren BR Wmo en Jeugdzorg. Deze middelen zijn beschikbaar om de zorgmaatregelen zoals aangekondigd in de Perspectiefnota te mitigeren, indachtig de motie (19M98) Zorgmaatregelen. Doel van deze reserve is om het negatief effect van de zorgmaatregelen tijdelijk opvangen of reduceren
Huishoudelijk afval	385				Deze reserve is ingesteld om niet begrote prijsontwikkelingen op te kunnen vangen en de kosten van specifieke projecten op het gebied van afvalstoffen af te dekken. Op dit moment loopt het project "omgekeerde afvalinzameling".
Klimaat en energie	296	151	99	25	De bestemmingsreserve dient ter dekking van het bereiken van de doelen van New energy made in Arnhem 2015-2020 en het dekken van fluctuaties in het uitgavenpatroon die voortvloeien uit de veranderopgave Klimaat en Energie.
Duurzaam Arnhem	2.920	3.040	3.000		Het ondersteunen van investeringen in de stad die bijdragen aan een rechtvaardige transitie naar een klimaatneutraal, aardgasvrij en klimaatadaptief Arnhem. Met deze BR worden onder meer de doelstellingen van NEMiA ondersteund.
Vastgoed	1.797	2.099	2.092	2.677	Deze bestemmingsreserve dient ter dekking van onvoorziene uitgaven bij onderhoud vastgoed. Voeding van de bestemmingsreserve kan de komende jaren door toevoeging uit verkoopopbrengsten en eventuele positieve resultaten op het onderhoudsbudget als gevolg van gunstige aanbestedingen.

Incidentele baten	2020	2021	2022	2023	Toelichting
Gemeentefonds	1.252				Conform de spelregels gemeentefonds wordt bij elke toevoeging van nieuwe middelen (taakmutaties, decentralisatie- en integratie-uitkeringen) aan de raad voorgelegd of deze middelen ingezet mogen worden voor een onderliggend beleidsdoel of dat de middelen deel uitmaken van de algemene middelen in het gemeentefonds. In deze bestemmingsreserve worden nieuwe toegevoegde middelen aan het Gemeentefonds gereserveerd die gedurende het jaar niet aan de raad voorgelegd kunnen worden.
Bedrijfsvoering	1.343				In de bestemmingsreserve Bedrijfsvoering kunnen voor- en nadelen op de totale bedrijfsvoering worden verwerkt. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan resultaten op de formatie en bezetting, de inhuur en frictiekosten voor afbouw formatie.
	38.023	30.854	28.801	24.548	

Incidentele lasten	2020	2021	2022	2023	Toelichting
Algemene reserve	7.438	9.647	9.946	10.971	zie baten
Bereikbaarheid	5.872	5.785	5.747	5.714	zie baten
Groot onderhoud en openbare ruimte	124	150	504	508	zie baten
Onderwijs	7.132	7.161	6.365	6.520	zie baten
Cultureel vastgoed	190	232	231	265	zie baten
Grondexploitatie	700	1.318			De reserve grondexploitatie is de beschikbare weerstandscapaciteit van het grondbedrijf. Deze bestemmingsreserve is conform raadsbesluit 30 juni 2014 niet opgeheven, maar zal blijven bestaan om toekomstige schommelingen in de grondexploitatie op te vangen (voor zover er weer sprake is van een positief saldo).
Zuidelijke binnenstad		1.198			Deze reserve dient ter dekking van de boekwaarde van het projecten in de zuidelijke binnenstad vanaf 2017 totdat de projecten gereed zijn.
WMO en jeugdzorg	*200*	*200*	*200*	*200*	*In 2019 wordt ten laste van het geprognosticeerde resultaat € 2,7 miljoen toegevoegd aan een nieuw te creëren BR Wmo en Jeugdzorg. Deze middelen zijn beschikbaar om de zorgmaatregelen zoals aangekondigd in de Perspectiefnota te mitigeren, indachtig de motie (19M98) Zorgmaatregelen. Doel van deze reserve is om het negatief effect van de zorgmaatregelen tijdelijk opvangen of reduceren De toevoeging van € 0,2 miljoen structureel aan deze BR is conform amendement 19a66 bij de MJPB 2020 - 2023.*
Trasformatiebudget zorg	*478*	*428*	*328*	*328*	*Om de transformatie in de zorg mogelijk te maken en de grote bewegingen in het zorgdomein het hoofd te bieden is een transformatiebudget ingesteld. Deze BR is gecreeerd door amendement 19a66 bij de MJPB 2020 - 2023.*
Vastgoed	3.115	3.099	3.255	3.255	zie baten
Gemeentefonds	290				zie baten

Incidentele lasten	2020	2021	2022	2023	Toelichting
Frictiekosten en organisatie ontwikkeling	406	406	406	406	Deze bestemmingreserve dient ter egalisatie van de frictiekosten als gevolg van de reorganisatie in 2012.
Bedrijfsvoering	0	1.771	1.771	1.771	zie baten
Solvabiliteit	3.458	2.752	2.307	3.394	Ingaande 2019 worden jaarlijks bedragen toegevoegd aan de bestemmingsreserve kapitaallasten, waarmee binnen die reserve een extra buffer voor solvabiliteit ontstaat. Feitelijk wordt een bedrag gereserveerd ter versterking van het eigen vermogen. Vanaf deze MJPB wordt dit deel van de BR Kapitaallasten ondergebracht in een nieuwe BR Solvabiliteit.
Post onvoorzien	272	272	272	272	
Totaal	29.674	34.419	31.332	33.604	
Saldo	**-8.349**	**3.565**	**2.532**	**9.056**	

De gemeenteraad heeft de wettelijke taak een begroting vast te stellen die structureel en reëel in evenwicht is (Gemeentewet artikel 189). Om de raad in staat te stellen deze taak te verrichten, is het belangrijk dat de begroting een inzichtelijke presentatie van het structureel begrotingssaldo bevat. We hebben het structurele begrotingssaldo conform de richtlijnen van de BBV opgesteld.

Bedragen x € 1.000,--

Structureel begrotingssaldo	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Saldo baten en lasten	-9.682	2.294	1.312	7.833
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	9.682	-2.294	-1.312	-7.833
Begrotingssaldo na bestemming	**0**	**0**	**0**	**0**
Waarvan incidentele baten en lasten (saldo)	-8.349	3.565	2.532	9.056
Structureel begrotingssaldo	**-8.349**	**3.565**	**2.532**	**9.056**

De MJPB is in het eerste jaar van de begroting niet structureel sluitend. Dit is wel het geval is in het laatste jaar van deze begroting waardoor deze begroting wel structureel sluitend is.

Geprognoticeerde balans 2020-2023

(bedragen x € 1.000)

Activa	2020	2021	2022	2023
Vaste Activa				
Immateriële vaste activa	**11.595**	**10.895**	**10.195**	**9.495**
Materiële vaste activa	**681.853**	**721.703**	**743.071**	**764.438**
Investeringen met een economisch nut	623.024	662.875	684.242	705.610
Investeringen met een maatschappelijk nut	58.828	58.828	58.828	58.828
Financiële vaste activa	**79.940**	**72.354**	**66.189**	**60.990**
Financiële vaste activa: Kapitaalverstrekkingen	4.741	4.741	4.741	4.741
Financiële vaste activa: Leningen	62.938	55.801	50.086	45.337
Financiële vaste activa: Uitzettingen > 1 jaar	12.261	11.812	11.362	10.912
Totaal Vaste Activa	**773.387**	**804.951**	**819.454**	**834.923**
Vlottende Activa				
Gereed product en handelsgoederen	326	326	326	326
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	50.000	45.000	40.000	35.000
Uitzettingen < 1 jaar	100.000	100.000	100.000	100.000
Liquide middelen	1.100	1.100	1.100	1.100
Overlopende activa	2.000	2.000	2.000	2.000
Totaal Vlottende Activa	**153.426**	**148.426**	**143.426**	**138.426**
Totaal Activa	**926.813**	**953.377**	**962.880**	**973.349**

Passiva	2020	2021	2022	2023
Vaste Passiva				
Eigen vermogen	140.874	143.149	144.442	152.433
Voorzieningen	11.000	11.000	11.000	11.000
Schulden met een rentetypische looptijd langer dan één jaar	714.439	736.228	741.938	741.916
Totaal Vaste Passiva	**866.313**	**890.377**	**897.380**	**905.349**
Vlottende Passiva				
Netto vlottende schulden < 1 jaar	12.500	15.000	17.500	20.000
Overlopende passiva	48.000	48.000	48.000	48.000
Totaal Vlottende Passiva	**60.500**	**63.000**	**65.500**	**68.000**
Totaal Passiva	**926.813**	**953.377**	**962.880**	**973.349**

Toelichting bij geprognosticeerde balansen 2020 - 2023

In deze balansen houden we rekening met de in de MJPB meegenomen mutaties in de investeringen, reserves en voorzieningen, grondexploitatie en als resultante daarvan de vaste schuld van de gemeente. Mutaties in de vlottende activa en passiva begroten we niet, deze posten blijven in de geprognosticeerde balansen constant. De reden hiervoor is dat deze balansposten vooral voortvloeien uit het ritme van doen van betalingen en ontvangen van geldmiddelen. Hierop wordt in de MJPB niet expliciet gestuurd.

Reserves en voorzieningen

In dit onderdeel van de programma begroting worden de reserves en voorzieningen weergegeven. Bij reserves worden de toevoegingen onttrekkingen in de begroting vastgelegd. Deze werkwijze wordt niet voor de voorzieningen gehanteerd, daar wordt alleen de realisatie geboekt.

Reserves en Voorzieningen MJPB 2020-2023

Omschrijving	JV 2018	Begroot 2019			Begroot 2020			Begroot 2021			Begroot 2022			Begroot 2023			
	Stand per 01-01-2019	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2019 / 01-01-2020	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2020 / 01-01-2021	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2021 / 01-01-2022	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2022 / 01-01-2023	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2023 / 01-01-2024
																Bedragen € 1.000
Algemene Reserve (AR)	41.738	23.049	17.169	47.618	7.438	12.217	42.839	9.647	9.871	42.614	9.946	8.571	43.989	10.971	7.928	47.032
Bestemmingsreserves (BR's)	109.040	33.693	40.570	102.163	22.004	26.256	97.911	24.544	21.366	101.089	21.171	20.625	101.635	22.401	16.925	107.111
Totaal Reserves	**150.778**	**56.742**	**57.739**	**149.781**	**29.442**	**38.473**	**140.750**	**34.191**	**31.237**	**143.703**	**31.117**	**29.196**	**145.624**	**33.372**	**24.853**	**154.143**
Totaal Voorzieningen	**11.000**	**300**	**300**	**11.000**	**300**	**300**	**11.000**	**300**	**300**	**11.000**	**300**	**300**	**11.000**	**300**	**300**	**11.000**

Verloop Bestemmingsreserves		Begroot 2019			Begroot 2020			Begroot 2021			Begroot 2022			Begroot 2023		
Omschrijving	JV 2018			Stand per			Stand per			Stand per			Stand per			Stand per
	Stand per 01-01-2019	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2019 / 01-01-2020	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2020 / 01-01-2021	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2021 / 01-01-2022	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2022 / 01-01-2023	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2023 / 01-01-2024
																Bedragen € 1.000
Onderzoek Rekenkamer	317	0	0	317	0	0	317	0	0	317	0	0	317	0	0	317
Raad	12	0	0	12	0	0	12	0	0	12	0	0	12	0	0	12
Fractie-ondersteuning	17	0	0	17	0	0	17	0	0	17	0	0	17	0	0	17
Veilig ondernemen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Buitengewoon Beter	2.919	0	1.375	1.544	0	1.544	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Bereikbaarheid	2.305	6.076	6.182	2.199	5.872	5.908	2.163	5.785	5.903	2.045	5.746	5.874	1.917	5.713	5.772	1.858
Groot onderhoud en vervanging Openbare Ruimte	3.574	262	787	3.049	124	1.172	2.001	150	1.031	1.120	504	1.386	238	508	393	353
Sociaal Economisch Fonds	498	0	125	373	0	0	373	0	0	373	0	0	373	0	0	373
Evenementen	327	0	180	147	0	15	132	0	0	132	0	0	132	0	0	132
Onderwijs	20.243	8.101	6.114	22.230	7.132	5.865	23.497	7.163	6.875	23.785	6.365	7.518	22.632	6.521	7.495	21.658
Beeldbepalende culturele manifestaties	518	0	150	368	0	0	368	0	0	368	0	0	368	0	0	368
Beeldende en Monumentale Kunst	30	0	0	30	0	0	30	0	0	30	0	0	30	0	0	30
Cultureel Vastgoed	11.223	1.133	38	12.318	189	312	12.195	232	243	12.184	230	260	12.154	264	255	12.163
Groenfonds	466	0	70	396	0	0	396	0	0	396	0	0	396	0	0	396
Participatie	492	0	0	492	0	0	492	0	0	492	0	0	492	0	0	492
Maatschappelijke opvang	179	0	0	179	0	0	179	0	0	179	0	0	179	0	0	179
Wijkfondsen	243	0	0	243	0	0	243	0	0	243	0	0	243	0	0	243
Bewonersbudgetten	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Pakketmaatregelen WMO	23	0	0	23	0	0	23	0	0	23	0	0	23	0	0	23
Beschermd en Weerbaar	3.343	0	0	3.343	0	1.000	2.343	0	0	2.343	0	0	2.343	0	0	2.343
Herstructurering OGGz	456	0	0	456	0	0	456	0	0	456	0	0	456	0	0	456
Transitie Presikhaaf / Scalabor	3.661	0	1.273	2.388	0	1.110	1.278	0	790	488	0	0	488	0	0	488

Verloop Bestemmingsreserves		Begroot 2019			Begroot 2020			Begroot 2021			Begroot 2022			Begroot 2023		
Omschrijving	JV 2018			Stand per			Stand per			Stand per			Stand per			Stand per
	Stand per 01-01-2019	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2019 / 01-01-2020	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2020 / 01-01-2021	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2021 / 01-01-2022	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2022 / 01-01-2023	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2023 / 01-01-2024
WMO en Jeugdzorg (amendement 19a66 verwerkt)	*0*	*2.700*	*0*	*2.700*	*200*	*800*	*2.100*	*200*	*850*	*1.450*	*200*	*0*	*1.650*	*200*	*0*	*1.850*
Transformatie Zorg (amendement 19a66 verwerkt)	*0*	*0*	*0*	*0*	*478*	*0*	*478*	*428*	*0*	*906*	*328*	*0*	*1.234*	*328*	*0*	*1.562*
Inburgering, Integratie en asiel	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Burgerinitiatieven sociaal Domein	784	0	592	192	0	0	192	0	0	192	0	0	192	0	0	192
Jongerenperspectieffonds Arnhem	1.250	0	0	1.250	0	0	1.250	0	0	1.250	0	0	1.250	0	0	1.250
Werk-Investeringsfonds	0	2.500	750	1.750	0	0	1.750	0	0	1.750	0	0	1.750	0	0	1.750
Toezicht peuterspeelzalen en gastouderopvang	235	0	0	235	0	0	235	0	0	235	0	0	235	0	0	235
Huishoudelijk afval	540	0	155	385	0	385	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
GRP-dekking kapitaallasten	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Klimaat en energie	1.213	104	687	630	0	297	333	0	150	183	0	99	84	0	25	59
Duurzaamheidsleningen	425	0	12	413	0	11	402	0	9	393	0	9	384	0	9	375
Revolverend fonds (duurzaam)	738	0	35	703	0	23	680	0	0	680	0	0	680	0	0	680
Duurzaam Arnhem	10.839	0	1.910	8.929	0	2.920	6.009	0	3.040	2.969	0	3.000	-31	0	0	-31
Omgevingslawaai	447	0	0	447	0	0	447	0	0	447	0	0	447	0	0	447
Risicobeheer Arnhem Centraal	3.469	0	0	3.469	0	0	3.469	0	0	3.469	0	0	3.469	0	0	3.469
Grondexploitatie	5.368	877	0	6.245	699	0	6.944	1.318	0	8.262	18	0	8.280	0	0	8.280
Voorstudies	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Strategische posities	1.500	0	0	1.500	0	0	1.500	0	0	1.500	0	0	1.500	0	0	1.500
Zuidelijke Binnenstad	7.336	369	3.200	4.505	0	100	4.405	1.198	0	5.603	0	0	5.603	0	0	5.603
Volkshuisvesting	615	43	193	465	43	43	465	43	43	465	43	43	465	43	43	465
Startersleningen	1.569	0	101	1.468	0	61	1.407	0	18	1.389	0	31	1.358	0	-2	1.360

Verloop Bestemmingsreserves		Begroot 2019			Begroot 2020			Begroot 2021			Begroot 2022			Begroot 2023		
Omschrijving	JV 2018			Stand per			Stand per			Stand per			Stand per			Stand per
	Stand per 01-01-2019	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2019 / 01-01-2020	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2020 / 01-01-2021	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2021 / 01-01-2022	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2022 / 01-01-2023	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2023 / 01-01-2024
Stimulering woningbouw	437	0	30	407	0	30	377	0	30	347	0	30	317	0	30	287
Vastgoed	3.749	3.113	3.700	3.162	3.113	1.805	4.470	3.098	2.101	5.467	3.253	2.092	6.628	3.253	2.677	7.204
Bouw- en sloopleges	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Taakmutaties Gemeentefonds-Overloop	9.741	290	8.602	1.429	290	1.252	467	0	20	447	0	20	427	0	20	407
Frictiekosten en Organisatie-ontwikkeling	102	406	17	491	406	0	897	406	0	1.303	406	0	1.709	406	0	2.115
Bedrijfsvoering	5.663	0	4.032	1.631	0	1.343	288	1.771	0	2.059	1.771	0	3.830	1.771	0	5.601
ICT	180	0	55	125	0	55	70	0	55	15	0	55	-40	0	0	-40
Kapitaallasten	1.994	95	205	1.884	0	205	1.679	0	208	1.471	0	208	1.263	0	208	1.055
Solvabiliteit	0	7.624	0	7.624	3.458	0	11.082	2.752	0	13.834	2.307	0	16.141	3.394	0	19.535
Totaal	**109.040**	**33.693**	**40.570**	**102.163**	**22.004**	**26.256**	**97.911**	**24.544**	**21.366**	**101.089**	**21.171**	**20.625**	**101.635**	**22.401**	**16.925**	**107.111**

Reserves en Voorzieningen MJPB 2020-2023

'Inclusief toevoegingen en onttrekkingen die meegenomen zijn in een drietal raadsvoorstellen die in routing zijn, te weten Turap-2 2019 (Bw. 19-015), Verzamelbesluit-2 (Bw 19-020) en Sonsbeek 2020 (Bw 19-013)

EMU-saldo 2020

Sinds 1999 bestaat de Economische en Monetaire Unie (EMU), die in Europa verantwoordelijk is voor het gezamenlijke monetaire beleid van de deelnemende landen. Deze EMU-landen zijn gehouden aan de, met elkaar afgesproken, eis om het begrotingstekort van de overheid niet te laten stijgen boven de 3% van het bruto binnenlands product (BBP). Deze grens van 3% geldt voor de gehele overheid, dus inclusief de gemeenten, provincies en waterschappen.
In 2011 hebben de Europese regeringsleiders deze afspraak herbevestigd nadat een groot aantal landen als gevolg van de economische crisis een EMU-tekort presenteerde dat hoger was dan de overeengekomen 3%. Nadrukkelijk is in de afspraken herbevestigd dat in economisch slechte tijden een EMU-tekort van maximaal de genoemde 3% toegestaan is (de overheidsschuld mag groeien), maar in economisch goede tijden moet de overheidsschuld afnemen, en daarvoor is een EMU-overschot nodig.
De afspraak is in Nederland vertaald in de wet Houdbare Overheidsfinanciën (wet Hof), die op 1 januari 2014 van kracht is geworden. Hierin is benadrukt dat Rijk en decentrale overheden gezamenlijk verantwoordelijk zijn voor de beheersing van het Nederlandse EMU-tekort.
Eén van de uitwerkingen van de wet Hof is de verplichting voor decentrale overheden, waaronder gemeenten, in de begroting het EMU-saldo te presenteren, dat voortvloeit uit die begroting.
Het EMU-saldo wordt berekend op een manier die afwijkt van de manier waarop bij gemeenten het begrotingsresultaat wordt bepaald. Decentrale overheden zijn gehouden aan de regelgeving in het BBV, dat uitgaat van een stelsel van baten en lasten. Het zogenaamde EMU-saldo is een saldo van inkomsten en uitgaven (dus op kasbasis) en om dat te kunnen bepalen uitgaande van het begrote saldo van lasten en baten is een aanvullende berekening nodig.
In het overzicht is het EMU-saldo berekend voor de jaren 2019 tot en met 2021, zoals dat voortvloeit uit deze begroting.

	2019	2020	2021
Omschrijving	**x € 1000,-**	**x € 1000,-**	**x € 1000,-**
	Volgens realisatie tot en met sept. 2019, aangevuld met raming resterende periode	Volgens begroting 2020	Volgens meerjarenraming in begroting 2020
1. Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-13.082	-10.478	2.214
2. Mutatie (im)materiële vaste activa	16.191	37.100	45.855
3. Mutatie voorzieningen			
4. Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)			
5. Verwachte boekwinst bij verkoop effecten en verwachte boekwinst bij verkoop (im)materiële vaste activa			
Berekend EMU-saldo	**-29.273**	**-47.578**	**-43.641**

Voor de jaren 2019 tot en met 2022 is voor de decentrale overheden (gemeenten, provincies en waterschappen) een zogeheten macronorm vastgesteld van 0,4% van het BBP. De decentrale overheden hebben in overleg bepaald dat de norm voor gemeenten 0,272% bedraagt. Deze macronorm is nader vertaald naar maximale EMU-saldi per gemeente. Voor de gemeente Arnhem is het toegestane EMU-tekort vastgesteld op € 28,209 miljoen. Naar verwachting zal het EMU-tekort van de gemeente in 2019 het toegestane maximum net overschrijden. In de jaren 2020 en 2021 wordt een grotere overschrijding van het toegestane tekort verwacht. De overschrijdingen

worden vooral verklaard door de begrote piek in investeringen in deze jaren. Dat in 2019 nauwelijks een overschrijding wordt voorzien is volledig toe te schrijven aan het feit dat de verwachte realisatie van investeringen achterblijft bij de planning. In Turap-2 2019 is gemeld dat in de realisatie van investeringen in het MIP 2019 een onderuitputting wordt verwacht van € 21,5 miljoen. Investeringen die voor een belangrijk deel worden doorgeschoven naar 2020 en 2021.

Overzicht geraamde lasten en baten per taakveld

	Lasten						
	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Bedrag x € 1.000							
Taakvelden							
Afval	-14.388	-14.454	-15.038	-17.118	-16.796	-16.823	-16.688
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	-15.160	-10.781	-11.930	-13.779	-11.861	-11.854	-11.854
Arnhem promotie	-2.586	-2.316	-2.594	-2.269	-2.252	-2.253	-2.252
Bedrijfsloket en -regelingen	-221	-339	-339	-89	-89	-89	-89
Begeleide participatie	-41.115	-37.345	-37.836	-37.373	-35.635	-34.120	-32.634
Begraafplaatsen en crematoria	-39	-48	-48	-48	-48	-48	-48
Beheer overige gebouwen en gronden	-1.308	-1.529	-1.638	-1.874	-2.239	-2.243	-2.296
Belastingen Overig	-250	-5	-5	-5	-5	-5	-5
Bestuur	-6.502	-7.245	-7.811	-6.991	-6.580	-6.579	-6.579
Burgerzaken	-5.668	-5.483	-5.737	-5.646	-5.606	-5.666	-5.606
Crisisbeheersing en Brandweer	-11.775	-12.184	-12.106	-12.064	-12.058	-12.047	-12.039
Cultpresent, cultproduct, cultpartic	-24.281	-25.456	-26.915	-25.428	-25.417	-26.610	-28.146
Cultureel erfgoed	-2.003	-1.564	-1.863	-1.570	-1.625	-1.573	-1.568
Economische Havens en waterwegen	-975	-650	-650	-646	-641	-636	-632
Economische ontwikkeling	-3.774	-3.321	-3.321	-3.318	-3.315	-3.311	-3.308
Geescaleerde zorg jeugd	-5.499	-5.175	-5.175	-4.987	-4.987	-4.987	-4.987
Geescaleerde zorg volwassenen	-69.173	-66.245	-74.375	-72.094	-70.725	-70.652	-70.654
Grondexploit (niet-bedrijventerrein)	-33.659	-26.717	-30.778	-27.731	-22.670	-15.583	-14.640
Inkomensregelingen	-135.962	-138.378	-138.940	-140.422	-140.982	-140.469	-139.436
Maatwerkdienstverlening jeugd	-40.077	-31.508	-32.534	-44.608	-43.811	-43.230	-43.397
Maatwerkdienstverlening volwassenen	-40.253	-43.546	-34.614	-46.789	-46680	-46647	-46647
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-5.027	-5.188	-4.368	-4.924	-4.924	-4.847	-4.847
Media	-480	-118	-668	-668	-668	-668	-668
Milieubeheer	-6.489	-5.593	-9.905	-9.786	-8.820	-8.375	-5.374
Musea	-4.475	-4.615	-4.336	-4.235	-4.602	-4.602	-4.602
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-14.519	-17.495	-17.756	-16.601	-16.411	-16.411	-16.414
Onderwijshuisvesting	-18.696	-18.828	-18.218	-18.536	-20.069	-21.643	-22.096
Openbaar groen en (openlucht) recrea	-9.763	-10.993	-13.440	-11.510	-11.341	-11.182	-10.789
Openbaar vervoer	-1.923	-1.472	-1.509	-1.013	-851	-847	-842
Openbare orde en Veiligheid	-3.904	-4.222	-4.486	-4.408	-4.231	-4.231	-4.231
Overhead	-102.170	-80.739	-86.550	-84.504	-82.313	-82.552	-82.693
Overige baten en lasten	-1.784	-14.596	-7.184	-12.115	-12.329	-12.498	-11.703
OZB niet-woningen	-1.200	0	0	0	0	0	0
OZB woningen	-633	-4.480	-4.024	-4.024	-4.024	-4.024	-4.024
Parkeren	-9.339	-9.816	-10.611	-9.800	-10.111	-9.738	-10.209
Riolering	-12.063	-12.334	-12.613	-12.765	-13.422	-13.546	-13.089
Ruimtelijke Ordening	-1.095	-1.160	-1.162	-1.162	-1.162	-1.162	-1.162
Samenkracht en burgerparticipatie	-17.297	-19.234	-19.838	-17.532	-17.021	-16.602	-16.589
Sportaccommodaties	-3.756	-4.160	-4.018	-3.150	-3.740	-3.853	-3.728
Sportbeleid en activering	-17.556	-16.596	-17.023	-16.866	-16.281	-16.132	-16.132
Treasury	-14	-963	-869	-69	449	1.197	293
Vennootschapsbelasting (VpB)	-422	-600	-600	-600	-600	-600	-600
Verkeer en vervoer	-22.890	-23.670	-22.372	-22.681	-21.498	-22.184	-22.511
Volksgezondheid	-5.865	-5.879	-6.134	-6.287	-6.186	-6.187	-6.175
Wijkteams	-18.725	-19.512	-19.770	-20.453	-20.453	-20453	-20453
Wonen en bouwen	-15.506	-11.043	-14.039	-11.271	-7.852	-7.320	-6.333
Eindtotaal	-750.260	-727.593	-745.742	-759.807	-742.482	-733.885	-728.473

	Baten						
	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Bedrag x € 1.000							
Taakvelden							
Afval	18.180	17.933	17.933	19.250	19.345	19.416	19.335
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	382.543	395.238	397.019	415.223	414.470	415.293	418.706
Arbeidsparticipatie	2.687	0	0	0	0	0	0
Arnhem promotie	557	902	894	894	894	894	894
Bedrijfsloket en -regelingen	158	45	45	89	89	89	89
Begeleide participatie	423	0	0	0	690	690	690
Begraafplaatsen en crematoria	36	16	16	16	16	16	16
Beheer overige gebouwen en gronden	696	0	0	0	250	250	250
Belastingen Overig	502	381	381	381	381	381	381
Bestuur	1.232	1.243	1.570	1.243	1.243	1.243	1.243
Burgerzaken	3.112	2.725	2.725	2.716	2.718	2.722	2.722
Crisisbeheersing en Brandweer	1.315	1.183	1.207	1.207	1.207	1.207	1.207
Cultpresent, cultproduct, cultpartic	5.467	5.278	5.289	5.289	5.773	5.790	5.790
Cultureel erfgoed	490	507	519	519	519	519	519
Economische Havens en waterwegen	657	474	474	474	474	474	474
Economische ontwikkeling	186	0	0	0	0	0	0
Geescaleerde zorg jeugd	0	0	0	0	0	0	0
Geescaleerde zorg volwassenen	1.727	694	694	1.612	1.612	1.612	1.612
Grondexploit (niet-bedrijventerrein)	35.400	26.495	31.446	29.065	25.820	16.235	15.180
Inkomensregelingen	111.185	109.969	110.069	111.226	111.770	111.770	111.770
Maatwerkdienstverlening jeugd	139	7	7	7	7	7	7
Maatwerkdienstverlening volwassenen	6.067	4.926	3.038	4.007	4.007	4.007	4.007
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	79	50	50	50	50	50	50
Media	0	0	0	0	0	0	0
Milieubeheer	3.188	2.955	3.406	2.802	2.233	1.827	1.827
Musea	270	234	234	234	118	118	118
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	9.152	9.629	8.558	8.663	8.768	8.872	8.872
Onderwijshuisvesting	4.352	3.836	3.952	4.652	4.402	3.952	3.952
Openbaar groen en (openlucht) recrea	1.238	692	692	692	692	692	692
Openbaar vervoer	1.994	1.702	1.716	1.772	1.292	1.292	1.292
Openbare orde en Veiligheid	781	447	482	613	613	613	613
Overhead	45.336	33.583	34.476	34.645	34.482	34.482	34.316
Overige baten en lasten	321	10	10	49	87	126	126
OZB niet-woningen	28.342	28.349	28.349	28.706	28.706	28.706	28.706
OZB woningen	25.727	27.151	26.695	27.238	27.739	27.901	27.955
Parkeren	13.781	14.155	14.155	14.156	14.062	13.969	13.877
Riolering	16.225	16.599	16.599	16.864	17.161	17.448	17.456
Ruimtelijke Ordening	43	0	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipatie	984	-121	60	60	60	60	60
Sportaccommodaties	4.189	3.580	3.755	3.755	3.755	3.755	3.755
Sportbeleid en activering	56	0	0	0	0	0	0
Treasury	2.922	2.112	2.439	2.687	2.537	2.390	2.390
Vennootschapsbelasting (VpB)	0	0	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	1.971	519	494	551	551	551	551
Volksgezondheid	750	374	519	505	495	495	495
Wijkteams	109	18	18	18	18	18	18
Wonen en bouwen	15.296	9.753	12.675	8.875	6.299	5.795	4.823
Eindtotaal	749.863	723.645	732.659	750.803	745.405	735.726	736.835

	Exploitatieresultaat						
	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Bedrag x € 1.000							
Taakvelden							
Afval	-3.792	-3.479	-2.895	-2.132	-2.549	-2.594	-2.647
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	-382.543	-395.238	-397.019	-415.223	-414.470	-415.293	-418.706
Arbeidsparticipatie	12.474	10.781	11.930	13.779	11.860	11.854	11.854
Arnhem promotie	2.029	1.413	1.700	1.376	1.359	1.359	1.358
Bedrijfsloket en -regelingen	64	294	294	0	0	0	0
Begeleide participatie	40.691	37.345	37.836	37.373	34.945	33.430	31.944
Begraafplaatsen en crematoria	3	32	32	32	32	32	32
Beheer overige gebouwen en gronden	612	1.529	1.638	1.874	1.989	1.993	2.046
Belastingen Overig	-252	-376	-376	-376	-376	-376	-376
Bestuur	5.270	6.001	6.241	5.747	5.336	5.336	5.336
Burgerzaken	2.555	2.758	3.013	2.930	2.888	2.944	2.884
Crisisbeheersing en Brandweer	10.460	11.001	10.899	10.857	10.851	10.840	10.832
Cultpresent, cultproduct, cultpartic	18.814	20.177	21.626	20.139	19.644	20.820	22.355
Cultureel erfgoed	1.514	1.057	1.344	1.051	1.106	1.055	1.049
Economische Havens en waterwegen	318	176	176	172	167	163	158
Economische ontwikkeling	3.588	3.321	3.321	3.318	3.315	3.311	3.308
Geescaleerde zorg jeugd	5.499	5.175	5.175	4.987	4.987	4.987	4.987
Geescaleerde zorg volwassenen	67.446	65.551	73.681	70.482	69.113	69.040	69.042
Grondexploit (niet-bedrijventerrein)	-1.741	222	-668	-1.334	-3.150	-652	-540
Inkomensregelingen	24.776	28.409	28.871	29.196	29.212	28.699	27.665
Maatwerkdienstverlening jeugd	39.938	31.501	32.527	44.601	43.804	43.223	43.390
Maatwerkdienstverlening volwassenen	34.185	38.620	31.577	42.783	42.673	42.641	42.641
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	4.948	5.138	4.318	4.874	4.874	4.797	4.797
Media	480	118	668	668	668	668	668
Milieubeheer	3.302	2.638	6.499	6.985	6.587	6.547	3.547
Musea	4.205	4.381	4.102	4.001	4.484	4.484	4.484
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	5.367	7.866	9.198	7.938	7.643	7.539	7.542
Onderwijshuisvesting	14.344	14.992	14.266	13.883	15.667	17.691	18.143
Openbaar groen en (openlucht) recrea	8.525	10.301	12.748	10.818	10.649	10.490	10.097
Openbaar vervoer	-71	-230	-207	-759	-441	-445	-450
Openbare orde en Veiligheid	3.123	3.774	4.004	3.795	3.618	3.618	3.618
Overhead	56.834	47.157	52.074	49.858	47.831	48.069	48.376
Overige baten en lasten	1.463	14.586	7.174	12.066	12.242	12.372	11.578
OZB niet-woningen	-27.142	-28.349	-28.349	-28.706	-28.706	-28.706	-28.706
OZB woningen	-25.094	-22.671	-22.671	-23.213	-23.715	-23.876	-23.930
Parkeren	-4.442	-4.340	-3.545	-4.356	-3.951	-4.231	-3.668
Riolering	-4.162	-4.266	-3.987	-4.098	-3.739	-3.902	-4.368
Ruimtelijke Ordening	1.052	1.160	1.162	1.162	1.162	1.162	1.162
Samenkracht en burgerparticipatie	16.314	19.355	19.778	17.472	16.961	16.542	16.529
Sportaccommodaties	-432	579	263	-605	-15	98	-27
Sportbeleid en activering	17.501	16.596	17.023	16.866	16.281	16.132	16.132
Treasury	-2.908	-1.149	-1.570	-2.618	-2.986	-3.587	-2.683
Vennootschapsbelasting (VpB)	422	600	600	600	600	600	600
Verkeer en vervoer	20.918	23.151	21.879	22.131	20.947	21.634	21.960
Volksgezondheid	5.115	5.504	5.615	5.782	5.691	5.692	5.680
Wijkteams	18.617	19.495	19.753	20.435	20.435	20.435	20.435
Wonen en bouwen	209	1.289	1.364	2.396	1.553	1.524	1.510
Eindtotaal	397	3.948	13.083	9.004	-2.922	-1.840	-8.361

	Toevoeging aan reserves						
	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Bedrag x € 1.000							
Taakvelden							
Afval	0	0	0	0	0	0	0
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	-2.283	0	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	-658	-2.500	-2.500	0	0	0	0
Arnhem promotie	-112	0	0	0	0	0	0
Bedrijfsloket en -regelingen	0	0	0	0	0	0	0
Begeleide participatie	-443	0	0	0	0	0	0
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	0	0	0
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0	0	0
Belastingen Overig	0	0	0	0	0	0	0
Bestuur	-239	0	0	0	0	0	0
Burgerzaken	0	0	0	0	0	0	0
Crisisbeheersing en Brandweer	-97	0	-68	-68	-68	-68	-68
Cultpresent, cultproduct, cultpartic	-2.734	-1.219	-1.852	-1.001	-1.043	-1.319	-1.354
Cultureel erfgoed	-386	0	-190	-190	-190	-190	-190
Economische Havens en waterwegen	0	0	0	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	-350	0	0	0	0	0	0
Geescaleerde zorg jeugd	0	0	0	0	0	0	0
Geescaleerde zorg volwassenen	-1.287	0	0	0	0	0	0
Grondexploit (niet-bedrijventerrein)	0	-66	-971	-700	-2.516	-18	0
Inkomensregelingen	-2.738	0	0	0	0	0	0
Maatwerkdienstverlening jeugd	0	0	0	-678	-628	-528	-528
Maatwerkdienstverlening volwassenen	-5.922	-290	-290	-290	0	0	0
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-700	0	0	0	0	0	0
Media	0	0	0	0	0	0	0
Milieubeheer	-15.340	0	-473	0	0	0	0
Musea	0	0	0	0	0	0	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-1.135	0	-37	-37	-37	-37	-37
Onderwijshuisvesting	-16.243	-6.879	-8.598	-7.716	-7.745	-6.949	-7.104
Openbaar groen en (openlucht) recrea	-628	-50	0	0	0	0	0
Openbaar vervoer	0	0	0	0	0	0	0
Openbare orde en Veiligheid	-127	0	0	0	0	0	0
Overhead	-4.117	-406	-526	-526	-526	-526	-526
Overige baten en lasten	-24.509	-14.243	-14.243	-10.591	-13.979	-13.705	-15.823
OZB niet-woningen	0	0	0	0	0	0	0
OZB woningen	0	0	0	0	0	0	0
Parkeren	-5.960	-5.378	-5.897	-5.798	-5.711	-5.673	-5.639
Riolering	-391	-262	-296	-157	-183	-537	-541
Ruimtelijke Ordening	0	0	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipatie	-2.024	0	0	0	0	0	0
Sportaccommodaties	-595	-16	-536	-535	-535	-535	-535
Sportbeleid en activering	0	0	0	0	0	0	0
Treasury	0	0	0	0	0	0	0
Vennootschapsbelasting (VpB)	0	0	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	-1.032	-600	-844	-844	-844	-844	-844
Volksgezondheid	-412	0	-157	-157	-142	-142	-142
Wijkteams	-75	0	0	0	0	0	0
Wonen en bouwen	-4.777	-371	-63	-158	-43	-50	-43
Eindtotaal	-95.316	-32.279	-37.541	-29.445	-34.191	-31.121	-33.375

	Onttrekking aan reserves						
	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Bedrag x € 1.000							
Taakvelden							
Afval	573	-173	-173	385	0	0	0
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	535	0	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	2.439	0	1.233	0	0	0	0
Arnhem promotie	280	20	255	15	0	0	0
Bedrijfsloket en -regelingen	0	0	0	0	0	0	0
Begeleide participatie	909	740	1.065	1.110	790	0	0
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	0	0	0
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0	0	0
Belastingen Overig	0	0	0	0	0	0	0
Bestuur	21	21	178	21	21	21	21
Burgerzaken	0	0	0	0	0	0	0
Crisisbeheersing en Brandweer	2	0	74	41	44	41	41
Cultpresent, cultproduct, cultpartic	247	38	1.076	577	580	620	617
Cultureel erfgoed	154	0	415	143	203	156	155
Economische Havens en waterwegen	0	0	0	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	313	100	100	100	100	100	100
Geescaleerde zorg jeugd	0	0	0	0	0	0	0
Geescaleerde zorg volwassenen	1.046	772	772	1.100	0	0	0
Grondexploit (niet-bedrijventerrein)	2.045	0	0	0	0	0	0
Inkomensregelingen	86	0	359	0	0	0	0
Maatwerkdienstverlening jeugd	9.489	2.465	2.465	800	850	0	0
Maatwerkdienstverlening volwassenen	8.010	1.094	1.184	1.332	0	0	0
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	1.643	0	0	0	0	0	0
Media	50	50	50	50	50	50	50
Milieubeheer	4.906	22	2.822	3.063	3.064	3.025	25
Musea	0	0	0	0	0	0	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	794	75	1.232	24	18	20	24
Onderwijshuisvesting	8.230	6.301	6.612	6.275	7.348	7.940	8.120
Openbaar groen en (openlucht) recrea	406	203	473	484	300	443	50
Openbaar vervoer	25	25	25	25	0	0	0
Openbare orde en Veiligheid	303	200	360	300	300	300	300
Overhead	1.635	559	2.000	165	184	169	107
Overige baten en lasten	40.636	15.908	16.173	12.939	9.350	8.050	7.407
OZB niet-woningen	0	0	0	0	0	0	0
OZB woningen	0	0	0	0	0	0	0
Parkeren	4.003	4.153	5.466	4.539	4.846	4.529	5.040
Riolering	237	131	428	312	736	952	344
Ruimtelijke Ordening	0	0	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipatie	847	497	868	0	0	0	0
Sportaccommodaties	728	97	430	308	180	409	316
Sportbeleid en activering	592	85	309	85	85	85	85
Treasury	0	0	0	0	0	0	0
Vennootschapsbelasting (VpB)	0	0	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	3.366	2.321	3.806	3.972	2.049	2.167	2.049
Volksgezondheid	128	5	262	136	65	84	77
Wijkteams	16	16	91	16	16	16	16
Wonen en bouwen	161	501	213	134	91	104	71
Eindtotaal	94.854	36.227	50.624	38.450	31.269	29.281	25.014

	Saldo Totaal						
	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Bedrag x € 1.000							
Taakvelden							
Afval	4.365	3.305	2.721	2.517	2.549	2.594	2.647
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	380.795	395.238	397.019	415.223	414.470	415.293	418.706
Arbeidsparticipatie	-10.693	-13.281	-13.197	-13.779	-11.860	-11.854	-11.854
Arnhem promotie	-1.861	-1.393	-1.445	-1.361	-1.359	-1.359	-1.358
Bedrijfsloket en -regelingen	-64	-294	-294	0	0	0	0
Begeleide participatie	-40.226	-36.605	-36.771	-36.263	-34.155	-33.430	-31.944
Begraafplaatsen en crematoria	-3	-32	-32	-32	-32	-32	-32
Beheer overige gebouwen en gronden	-612	-1.529	-1.638	-1.874	-1.989	-1.993	-2.046
Belastingen Overig	252	376	376	376	376	376	376
Bestuur	-5.488	-5.980	-6.063	-5.726	-5.315	-5.315	-5.315
Burgerzaken	-2.555	-2.758	-3.013	-2.930	-2.888	-2.944	-2.884
Crisisbeheersing en Brandweer	-10.555	-11.001	-10.893	-10.884	-10.876	-10.868	-10.859
Cultpresent, cultproduct, cultpartic	-21.301	-21.359	-22.402	-20.563	-20.108	-21.519	-23.092
Cultureel erfgoed	-1.746	-1.057	-1.119	-1.099	-1.094	-1.089	-1.084
Economische Havens en waterwegen	-318	-176	-176	-172	-167	-163	-158
Economische ontwikkeling	-3.625	-3.221	-3.221	-3.218	-3.215	-3.211	-3.208
Geescaleerde zorg jeugd	-5.499	-5.175	-5.175	-4.987	-4.987	-4.987	-4.987
Geescaleerde zorg volwassenen	-67.687	-64.779	-72.909	-69.382	-69.113	-69.040	-69.042
Grondexploit (niet-bedrijventerrein)	3.786	-288	-303	634	634	634	540
Inkomensregelingen	-27.428	-28.409	-28.512	-29.196	-29.212	-28.699	-27.665
Maatwerkdienstverlening jeugd	-30.449	-29.036	-30.062	-44.479	-43.582	-43.751	-43.918
Maatwerkdienstverlening volwassenen	-32.098	-37.815	-30.682	-41.741	-42.673	-42.641	-42.641
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-4.005	-5.139	-4.318	-4.874	-4.874	-4.797	-4.797
Media	-430	-68	-618	-618	-618	-618	-618
Milieubeheer	-13.736	-2.616	-4.150	-3.922	-3.523	-3.523	-3.522
Musea	-4.205	-4.381	-4.102	-4.001	-4.484	-4.484	-4.484
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-5.708	-7.791	-8.003	-7.951	-7.662	-7.556	-7.555
Onderwijshuisvesting	-22.358	-15.570	-16.252	-15.324	-16.063	-16.700	-17.128
Openbaar groen en (openlucht) recrea	-8.747	-10.148	-12.275	-10.334	-10.349	-10.047	-10.047
Openbaar vervoer	96	255	232	784	441	445	450
Openbare orde en Veiligheid	-2.947	-3.574	-3.644	-3.495	-3.318	-3.318	-3.318
Overhead	-59.316	-47.003	-50.600	-50.219	-48.173	-48.426	-48.795
Overige baten en lasten	14.663	-12.921	-5.243	-9.718	-16.871	-18.027	-19.993
OZB niet-woningen	27.142	28.349	28.349	28.706	28.706	28.706	28.706
OZB woningen	25.094	22.671	22.671	23.213	23.715	23.876	23.930
Parkeren	2.486	3.115	3.115	3.097	3.086	3.087	3.069
Riolering	4.007	4.135	4.119	4.253	4.292	4.317	4.171
Ruimtelijke Ordening	-1.052	-1.160	-1.162	-1.162	-1.162	-1.162	-1.162
Samenkracht en burgerparticipatie	-17.491	-18.857	-18.910	-17.472	-16.961	-16.542	-16.529
Sportaccommodaties	565	-498	-369	377	-340	-224	-192
Sportbeleid en activering	-16.908	-16.511	-16.714	-16.781	-16.197	-16.047	-16.047
Treasury	2.908	1.149	1.570	2.618	2.986	3.587	2.683
Vennootschapsbelasting (VpB)	-422	-600	-600	-600	-600	-600	-600
Verkeer en vervoer	-18.585	-21.430	-18.917	-19.002	-19.742	-20.311	-20.755
Volksgezondheid	-5.399	-5.499	-5.510	-5.803	-5.769	-5.751	-5.745
Wijkteams	-18.676	-19.479	-19.662	-20.419	-20.419	-20.419	-20.419
Wonen en bouwen	-4.826	-1.159	-1.214	-2.420	-1.505	-1.470	-1.482
Eindtotaal	-858	0	0	0	0	0	0

Overzicht taakvelden per programma (lasten)

	S00 Bestuur, dienstverlening en financië	S01 Veiligheid	S02 Bereikbaarheid	S03 Economie	S04 Onderwijs	S05 Cultuur	S06 Participatie en armoedebestrijding
Bedrag x €1.000							
Afval	0	0	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	0	0	0	0	0	0	-5.241
Arnhem promotie	0	0	0	-2.269	0	0	0
Bedrijfsloket en -regelingen	0	0	0	-89	0	0	0
Begeleide participatie	0	0	0	0	0	0	-32.656
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	0	0	0
Beheer overige gebouwen en gronden	-1.874	0	0	0	0	0	0
Belastingen Overig	-5	0	0	0	0	0	0
Bestuur	-6.991	0	0	0	0	0	0
Burgerzaken	-5.646	0	0	0	0	0	0
Crisisbeheersing en Brandweer	0	-12.064	0	0	0	0	0
Cultpresent, cultproduct, cultpartic	0	0	0	0	0	-24.922	0
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0	-1.570	0
Economische Havens en waterwegen	0	0	0	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	0	0	0	-3.318	0	0	0
Geescaleerde zorg jeugd	0	0	0	0	0	0	0
Geescaleerde zorg volwassenen	0	0	0	0	0	0	0
Grondexploit (niet-bedrijventerrein)	0	0	0	0	0	0	0
Inkomensregelingen	0	0	0	0	0	0	-127.937
Maatwerkdienstverlening jeugd	0	0	0	0	0	0	0
Maatwerkdienstverlening volwassenen	0	0	0	0	0	0	-4.162
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	0	0	0	0	0	0	0
Media	0	0	0	0	0	-668	0
Milieubeheer	-51	0	0	0	0	0	0
Musea	0	0	0	0	0	-4.235	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	0	0	0	0	-5.148	0	0
Onderwijshuisvesting	0	0	0	0	-12.787	0	0
Openbaar groen en (openlucht) recrea	0	0	0	0	0	0	0
Openbaar vervoer	0	0	-1.013	0	0	0	0
Openbare orde en Veiligheid	0	-2.628	0	0	0	0	0
Overhead	-84.467	0	0	0	0	0	0
Overige baten en lasten	-12.115	0	0	0	0	0	0
OZB niet-woningen	0	0	0	0	0	0	0
OZB woningen	-4.024	0	0	0	0	0	0
Parkeren	0	0	-6.769	0	0	0	0
Riolering	0	0	0	0	0	0	0
Ruimtelijke Ordening	0	0	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipatie	0	0	0	0	0	0	0
Sportaccommodaties	0	0	0	0	0	0	0
Sportbeleid en activering	0	0	0	0	0	0	0
Treasury	-69	0	0	0	0	0	0
Vennootschapsbelasting (VpB)	-600	0	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	0	0	-13.953	0	0	0	0
Volksgezondheid	0	0	0	0	0	0	0
Wijkteams	-3	0	0	0	0	0	0
Wonen en bouwen	0	0	0	0	0	0	0
Eindtotaal	-115.845	-14.692	-21.735	-5.676	-17.935	-31.395	-169.996

	S07 Zorg	S08 Welzijn en Inclusie	S09 Gezond-heid en sport	S10 Klimaat, energie en milieu	S11 Ruimtelijke ontwikkeling	S12 Wonen en leef-omgeving	Totaal Stad
Bedrag x €1.000							
Afval	0	0	0	0	0	-10.607	-10.607
Arbeidsparticipatie	0	-1	0	0	0	0	-5.242
Arnhem promotie	0	0	0	0	0	0	-2.269
Bedrijfsloket en -regelingen	0	0	0	0	0	0	-89
Begeleide participatie	-265	0	0	0	0	0	-32.921
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	-48	0	0	0	-48
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0	0	-1.874
Belastingen Overig	0	0	0	0	0	0	-5
Bestuur	0	0	0	0	0	0	-6.991
Burgerzaken	0	0	0	0	0	0	-5.646
Crisisbeheersing en Brandweer	0	0	0	0	0	0	-12.064
Cultpresent, cultproduct, cultpartic	0	0	0	0	0	0	-24.922
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0	0	-1.570
Economische Havens en waterwegen	0	0	0	0	0	-646	-646
Economische ontwikkeling	0	0	0	0	0	0	-3.318
Geescaleerde zorg jeugd	-1.098	0	0	0	0	0	-1.098
Geescaleerde zorg volwassenen	-19.861	-15.959	0	0	0	0	-35.819
Grondexploit (niet-bedrijventerrein)	0	0	0	0	-27.731	0	-27.731
Inkomensregelingen	0	0	0	0	0	0	-127.937
Maatwerkdienstverlening jeugd	-1.158	0	0	0	0	0	-1.158
Maatwerkdienstverlening volwassenen	-2.518	0	0	0	0	0	-6.680
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	1.822	-100	0	0	0	0	1.722
Media	0	0	0	0	0	0	-668
Milieubeheer	0	0	0	-6.124	-3.082	0	-9.257
Musea	0	0	0	0	0	0	-4.235
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	0	0	0	0	0	0	-5.148
Onderwijshuisvesting	0	0	0	0	0	0	-12.787
Openbaar groen en (openlucht) recrea	0	0	0	0	0	-7.112	-7.112
Openbaar vervoer	0	0	0	0	0	0	-1.013
Openbare orde en Veiligheid	0	0	0	0	0	0	-2.628
Overhead	0	0	0	0	0	0	-84.467
Overige baten en lasten	0	0	0	0	0	0	-12.115
OZB niet-woningen	0	0	0	0	0	0	0
OZB woningen	0	0	0	0	0	0	-4.024
Parkeren	0	0	0	0	0	0	-6.769
Riolering	0	0	0	0	0	-12.765	-12.765
Ruimtelijke Ordening	0	0	0	0	-1.162	0	-1.162
Samenkracht en burgerparticipatie	-3.640	-2.176	0	0	0	0	-5.817
Sportaccommodaties	0	0	-1.795	0	0	0	-1.795
Sportbeleid en activering	0	0	-10.583	0	0	0	-10.583
Treasury	0	0	0	0	0	0	-69
Vennootschapsbelasting (VpB)	0	0	0	0	0	0	-600
Verkeer en vervoer	0	0	0	0	0	-431	-14.384
Volksgezondheid	0	0	-5.715	0	0	0	-5.715
Wijkteams	-4.091	0	0	0	0	0	-4.094
Wonen en bouwen	0	0	0	0	-10.354	-917	-11.271
Eindtotaal	-30.808	-18.236	-18.141	-6.124	-42.329	-32.478	-525.390

	GEB1 CSA	GEB2 Noordwest	GEB3 Noordoost	GEB4 Presikhaaf	GEB5 Malburgen
Bedrag x €1.000					
Afval	-741	-1.150	-892	-612	-1.025
Arbeidsparticipatie	-1.451	-1.195	-854	-1.195	-1.793
Arnhem promotie	0	0	0	0	0
Bedrijfsloket en -regelingen	0	0	0	0	0
Begeleide participatie	-657	-749	-542	-523	-707
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	0
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0
Belastingen Overig	0	0	0	0	0
Bestuur	0	0	0	0	0
Burgerzaken	0	0	0	0	0
Crisisbeheersing en Brandweer	0	0	0	0	0
Cultpresent, cultproduct, cultpartic	-102	-73	-46	-68	-69
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0
Economische Havens en waterwegen	0	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	0	0	0	0	0
Geescaleerde zorg jeugd	-405	-522	-405	-452	-669
Geescaleerde zorg volwassenen	-9.401	-4.722	-3.633	-3.270	-6.519
Grondexploit (niet-bedrijventerrein)	0	0	0	0	0
Inkomensregelingen	-1.814	-1.605	-1.250	-1.756	-2.892
Maatwerkdienstverlening jeugd	-4.487	-5.872	-4.583	-5.029	-7.545
Maatwerkdienstverlening volwassenen	-4.937	-6.116	-5.426	-4.651	-5.918
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-736	-1.073	-731	-664	-900
Media	0	0	0	0	0
Milieubeheer	-65	-63	-62	-61	-58
Musea	0	0	0	0	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-1.300	-1.162	-1.153	-1.501	-2.980
Onderwijshuisvesting	-12	-649	-135	-945	-1.399
Openbaar groen en (openlucht) recrea	-402	-629	-489	-512	-542
Openbaar vervoer	0	0	0	0	0
Openbare orde en Veiligheid	-222	-222	-222	-222	-222
Overhead	-37	0	0	0	0
Overige baten en lasten	0	0	0	0	0
OZB niet-woningen	0	0	0	0	0
OZB woningen	0	0	0	0	0
Parkeren	-2.986	-3	-2	-1	-2
Riolering	0	0	0	0	0
Ruimtelijke Ordening	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipatie	-1.506	-1.546	-1.407	-1.467	-1.660
Sportaccommodaties	-85	-190	-198	-42	-80
Sportbeleid en activering	-423	-703	-1.092	-628	-1.073
Treasury	0	0	0	0	0
Vennootschapsbelasting (VpB)	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	-1.624	-1.179	-991	-1.091	-957
Volksgezondheid	-20	-29	-203	-133	-120
Wijkteams	-2.138	-2.181	-2.075	-2.122	-2.573
Wonen en bouwen	0	0	0	0	0
Eindtotaal	-35.549	-31.633	-26.390	-26.945	-39.704

	GEB6 Schuytgraaf/ Elderveld	GEB7 De Laar/ Elden	GEB8 RKV	Totaal Wijk	Totaal Lasten
Bedrag x €1.000					
Afval	-652	-603	-835	-6.511	-17.118
Arbeidsparticipatie	-512	-598	-939	-8.537	-13.779
Arnhem promotie	0	0	0	0	-2.269
Bedrijfsloket en -regelingen	0	0	0	0	-89
Begeleide participatie	-353	-366	-555	-4.452	-37.373
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	-48
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	-1.874
Belastingen Overig	0	0	0	0	-5
Bestuur	0	0	0	0	-6.991
Burgerzaken	0	0	0	0	-5.646
Crisisbeheersing en Brandweer	0	0	0	0	-12.064
Cultpresent, cultproduct, cultpartic	-55	-51	-44	-506	-25.428
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	-1.570
Economische Havens en waterwegen	0	0	0	0	-646
Economische ontwikkeling	0	0	0	0	-3.318
Geescaleerde zorg jeugd	-483	-397	-557	-3.889	-4.987
Geescaleerde zorg volwassenen	-1.829	-1.826	-5.075	-36.275	-72.094
Grondexploit (niet-bedrijventerrein)	0	0	0	0	-27.731
Inkomensregelingen	-904	-892	-1.373	-12.485	-140.422
Maatwerkdienstverlening jeugd	-5.327	-4.398	-6.210	-43.450	-44.608
Maatwerkdienstverlening volwassenen	-3.716	-3.393	-5.952	-40.109	-46.789
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-650	-614	-1.278	-6.645	-4.924
Media	0	0	0	0	-668
Milieubeheer	-82	-59	-80	-529	-9.786
Musea	0	0	0	0	-4.235
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-1.228	-1.122	-1.005	-11.452	-16.601
Onderwijshuisvesting	-2.536	-20	-53	-5.749	-18.536
Openbaar groen en (openlucht) recrea	-632	-496	-696	-4.398	-11.510
Openbaar vervoer	0	0	0	0	-1.013
Openbare orde en Veiligheid	-222	-222	-222	-1.780	-4.408
Overhead	0	0	0	-37	-84.504
Overige baten en lasten	0	0	0	0	-12.115
OZB niet-woningen	0	0	0	0	0
OZB woningen	0	0	0	0	-4.024
Parkeren	-27	-1	-9	-3.031	-9.800
Riolering	0	0	0	0	-12.765
Ruimtelijke Ordening	0	0	0	0	-1.162
Samenkracht en burgerparticipatie	-1.281	-1.116	-1.733	-11.715	-17.532
Sportaccommodaties	-258	-159	-344	-1.355	-3.150
Sportbeleid en activering	-990	-761	-612	-6.283	-16.866
Treasury	0	0	0	0	-69
Vennootschapsbelasting (VpB)	0	0	0	0	-600
Verkeer en vervoer	-748	-736	-971	-8.297	-22.681
Volksgezondheid	-23	-26	-18	-572	-6.287
Wijkteams	-1.628	-1.583	-2.059	-16.359	-20.453
Wonen en bouwen	0	0	0	0	-11.271
Eindtotaal	-24.137	-19.439	-30.619	-234.417	-759.807

Overzicht taakvelden per programma (baten)

	S00 Bestuur, dienstver-lening en financië	S01 Veiligheid	S02 Bereik-baarheid	S03 Economie	S04 Onderwijs	S05 Cultuur	S06 Participatie en armoede-bestrij-ding
Bedrag x €1.000							
Afval	0	0	0	0	0	0	0
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	415.223	0	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	0	0	0	0	0	0	0
Arnhem promotie	0	0	0	894	0	0	0
Bedrijfsloket en -regelingen	0	0	0	89	0	0	0
Begeleide participatie	0	0	0	0	0	0	0
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	0	0	0
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0	0	0
Belastingen Overig	381	0	0	0	0	0	0
Bestuur	1.243	0	0	0	0	0	0
Burgerzaken	2.716	0	0	0	0	0	0
Crisisbeheersing en Brandweer	0	1.207	0	0	0	0	0
Cultpresent, cultproduct, cultpartic	0	0	0	0	0	5.289	0
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0	519	0
Economische Havens en waterwegen	0	0	0	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	0	0	0	0	0	0	0
Geescaleerde zorg volwassenen	0	0	0	0	0	0	0
Grondexploit (niet-bedrijventerrein)	0	0	0	0	0	0	0
Inkomensregelingen	0	0	0	0	0	0	110.922
Maatwerkdienstverlening jeugd	0	0	0	0	0	0	0
Maatwerkdienstverlening volwassenen	0	0	0	0	0	0	-199
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	0	0	0	0	0	0	0
Milieubeheer	352	0	0	0	0	0	0
Musea	0	0	0	0	0	234	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	0	0	0	0	1.701	0	0
Onderwijshuisvesting	0	0	0	0	1.345	0	0
Openbaar groen en (openlucht) recrea	0	0	0	0	0	0	0
Openbaar vervoer	0	0	1.772	0	0	0	0
Openbare orde en Veiligheid	0	466	0	0	0	0	0
Overhead	34.645	0	0	0	0	0	0
Overige baten en lasten	49	0	0	0	0	0	0
OZB niet-woningen	28.706	0	0	0	0	0	0
OZB woningen	27.238	0	0	0	0	0	0
Parkeren	0	0	6.501	0	0	0	0
Riolering	0	0	0	0	0	0	0
Ruimtelijke Ordening	0	0	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipatie	0	0	0	0	0	0	0
Sportaccommodaties	0	0	0	0	0	0	0
Sportbeleid en activering	0	0	0	0	0	0	0
Treasury	2.687	0	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	0	0	36	0	0	0	0
Volksgezondheid	0	0	0	0	0	0	0
Wijkteams	0	0	0	0	0	0	0
Wonen en bouwen	0	0	0	0	0	0	0
Eindtotaal	512.562	1.673	8.309	983	3.045	6.042	110.722

	S07 Zorg	S08 Welzijn en Inclusie	S09 Gezond-heid en sport	S10 Klimaat, energie en milieu	S11 Ruimtelijke ontwikkeling	S12 Wonen en leef-omgeving	Totaal Stad
Bedrag x €1000							
Afval	0	0	0	0	0	19.049	19.049
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	0	0	415.223
Arbeidsparticipatie	0	0	0	0	0	0	0
Arnhem promotie	0	0	0	0	0	0	894
Bedrijfsloket en -regelingen	0	0	0	0	0	0	89
Begeleide participatie	0	0	0	0	0	0	0
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	16	0	0	0	16
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0	0	0
Belastingen Overig	0	0	0	0	0	0	381
Bestuur	0	0	0	0	0	0	1.243
Burgerzaken	0	0	0	0	0	0	2.716
Crisisbeheersing en Brandweer	0	0	0	0	0	0	1.207
Cultpresent, cultproduct, cultpartic	0	0	0	0	0	0	5.289
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0	0	519
Economische Havens en waterwegen	0	0	0	0	0	474	474
Economische ontwikkeling	0	0	0	0	0	0	0
Geescaleerde zorg volwassenen	918	694	0	0	0	0	1.612
Grondexploit (niet-bedrijventerrein)	0	0	0	0	29.065	0	29.065
Inkomensregelingen	0	0	0	0	0	0	110.922
Maatwerkdienstverlening jeugd	0	0	0	0	0	0	0
Maatwerkdienstverlening volwassenen	0	0	0	0	0	0	-199
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	0	0	0	0	0	0	0
Milieubeheer	0	0	0	974	0	0	1.326
Musea	0	0	0	0	0	0	234
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	0	0	0	0	0	0	1.701
Onderwijshuisvesting	0	0	0	0	0	0	1.345
Openbaar groen en (openlucht) recrea	0	0	0	0	0	692	692
Openbaar vervoer	0	0	0	0	0	0	1.772
Openbare orde en Veiligheid	0	0	0	0	0	0	466
Overhead	0	0	0	0	0	0	34.645
Overige baten en lasten	0	0	0	0	0	0	49
OZB niet-woningen	0	0	0	0	0	0	28.349
OZB woningen	0	0	0	0	0	0	26.916
Parkeren	0	0	0	0	0	0	6.501
Riolering	0	0	0	0	0	16.864	16.864
Ruimtelijke Ordening	0	0	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipatie	0	60	0	0	0	0	60
Sportaccommodaties	0	0	2.002	0	0	0	2.002
Sportbeleid en activering	0	0	0	0	0	0	0
Treasury	0	0	0	0	0	0	2.687
Verkeer en vervoer	0	0	0	0	0	459	495
Volksgezondheid	0	0	144	0	0	0	144
Wijkteams	0	0	0	0	0	0	0
Wonen en bouwen	0	0	0	0	8.539	336	8.875
Eindtotaal	918	755	2.161	974	37.604	37.873	723.621

	GEB1 CSA	GEB2 Noordwest	GEB3 Noordoost	GEB4 Presikhaaf	GEB5 Malburgen
Bedrag x €1.000					
Afval	23	38	28	20	24
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	0	0	0	0	0
Arnhem promotie	0	0	0	0	0
Bedrijfsloket en -regelingen	0	0	0	0	0
Begeleide participatie	0	0	0	0	0
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	0
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0
Belastingen Overig	0	0	0	0	0
Bestuur	0	0	0	0	0
Burgerzaken	0	0	0	0	0
Crisisbeheersing en Brandweer	0	0	0	0	0
Cultpresent, cultproduct, cultpartic	0	0	0	0	0
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0
Economische Havens en waterwegen	0	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	0	0	0	0	0
Geescaleerde zorg volwassenen	0	0	0	0	0
Grondexploit (niet-bedrijventerrein)	0	0	0	0	0
Inkomensregelingen	50	42	30	43	66
Maatwerkdienstverlening jeugd	1	1	1	1	2
Maatwerkdienstverlening volwassenen	530	525	523	527	541
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	5	9	5	4	7
Milieubeheer	253	293	166	144	170
Musea	0	0	0	0	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	779	561	631	992	2.208
Onderwijshuisvesting	0	289	88	698	1.103
Openbaar groen en (openlucht) recrea	0	0	0	0	0
Openbaar vervoer	0	0	0	0	0
Openbare orde en Veiligheid	93	8	8	8	8
Overhead	0	0	0	0	0
Overige baten en lasten	0	0	0	0	0
OZB niet-woningen	0	0	0	0	0
OZB woningen	0	0	0	0	0
Parkeren	7.649	1	1	1	1
Riolering	0	0	0	0	0
Ruimtelijke Ordening	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipatie	0	0	0	0	0
Sportaccommodaties	51	242	364	120	158
Sportbeleid en activering	0	0	0	0	0
Treasury	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	38	3	3	3	3
Volksgezondheid	25	20	170	38	55
Wijkteams	2	2	2	2	2
Wonen en bouwen	0	0	0	0	0
Eindtotaal	9.498	2.034	2.020	2.599	4.347

	GEB6 Schuytgraaf/ Elderveld	GEB7 De Laar/ Elden	GEB8 RKV	Totaal Wijk	Totaal Baten
Bedrag x €1000					
Afval	22	19	27	201	19.250
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	415.223
Arbeidsparticipatie	0	0	0	0	0
Arnhem promotie	0	0	0	0	894
Bedrijfsloket en -regelingen	0	0	0	0	89
Begeleide participatie	0	0	0	0	0
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	16
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0
Belastingen Overig	0	0	0	0	381
Bestuur	0	0	0	0	1.243
Burgerzaken	0	0	0	0	2.716
Crisisbeheersing en Brandweer	0	0	0	0	1.207
Cultpresent, cultproduct, cultpartic	0	0	0	0	5.289
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	519
Economische Havens en waterwegen	0	0	0	0	474
Economische ontwikkeling	0	0	0	0	0
Geescaleerde zorg volwassenen	0	0	0	0	1.612
Grondexploit (niet-bedrijventerrein)	0	0	0	0	29.065
Inkomensregelingen	19	21	33	304	111.226
Maatwerkdienstverlening jeugd	1	1	1	7	7
Maatwerkdienstverlening volwassenen	518	510	532	4.206	4.007
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	4	4	12	50	50
Milieubeheer	112	101	236	1.475	2.802
Musea	0	0	0	0	234
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	621	658	512	6.962	8.663
Onderwijshuisvesting	1.129	0	0	3.308	4.652
Openbaar groen en (openlucht) recrea	0	0	0	0	692
Openbaar vervoer	0	0	0	0	1.772
Openbare orde en Veiligheid	8	8	8	147	613
Overhead	0	0	0	0	34.645
Overige baten en lasten	0	0	0	0	49
OZB niet-woningen	0	0	0	0	28.349
OZB woningen	0	0	0	0	26.916
Parkeren	1	1	1	7.655	14.156
Riolering	0	0	0	0	16.864
Ruimtelijke Ordening	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipatie	0	0	0	0	60
Sportaccommodaties	218	335	264	1.753	3.755
Sportbeleid en activering	0	0	0	0	0
Treasury	0	0	0	0	2.687
Verkeer en vervoer	3	3	3	56	551
Volksgezondheid	14	39	0	362	505
Wijkteams	2	2	2	18	18
Wonen en bouwen	0	0	0	0	8.875
Eindtotaal	2.673	1.703	1.630	26.503	750.124

Mutaties circulaires

Hieronder wordt een overzicht van de (mutaties in) decentralisatie- en integratie-uitkeringen gemeentefonds gegeven.

DU Verhoging taalniveau statushouders

In aanloop naar het nieuwe inburgeringsstelsel hebben Rijk en gemeenten bestuurlijke afspraken gemaakt over de versterking van het taalniveau van statushouders die nog onder huidige Wet inburgering vallen. Het kabinet stelt € 40 miljoen beschikbaar aan gemeenten voor de periode 2019/2020. Met deze extra middelen wordt tevens beoogd dat gemeenten zich oriënteren op de regierol inburgering, zodat een soepele overgang naar het nieuwe stelsel wordt bevorderd. Arnhem ontvangt in 2019 en 2020 € 183.000. Tot 2021 hebben we te maken met een inhaalslag van statushouders die onvoldoende zijn ingeburgerd. De komende periode willen we investeren op het verhogen van het taalniveau zodat nieuwkomers een betere kans hebben op betaalde arbeid. De onderhandelingen met het Rijk gaan meer tijd vragen, we verwachten dan ook een vertraging met de invoering van de Wet Inburgering, wat niet ten goede komt van de integratie van nieuwkomers. De middelen zijn dan ook nodig om de achterstand op inburgering niet nog meer te vergroten.

DU Kinderen in een AZC

In de septembercirculaire 2018 zijn gemeenten geïnformeerd dat zij vanaf 2019 volledig verantwoordelijk worden voor de organisatie en financiering van jeugdhulp, inclusief de jeugd-ggz, aan kinderen in een AZC. Hiervoor is € 3 miljoen landelijk structureel uitgenomen uit de algemene uitkering en apart gezet in een DU. Met de meicirculaire wordt er vanaf 2020 ook structureel middelen vanuit het Ministerie van VenJ toegevoegd. Dit leidt tot middelen voor Arnhem van € 127.000 jaarlijks (DU van € 165.000 minus uitname uit de algemene uitkering van € 38.000).

DU Landelijke voorziening vreemdelingen

Rijk en gemeenten hebben samenwerkingsafspraken gemaakt voor de ontwikkeling van de Landelijke Vreemdelingenvoorzieningen (LVV) waar vreemdelingen zonder recht op verblijf of rijksopvang begeleid worden naar een bestendige oplossing voor hun situatie, waarbij hen onderdak wordt geboden. Er wordt vanuit de algemene uitkering € 16,5 miljoen herverdeeld in combinatie met extra door het Rijk beschikbaar gestelde middelen van € 12 miljoen. Verdeling vindt plaats op basis van de gemiddelde bezetting van de voorziening per gemeente. Arnhem krijgt per saldo € 449.000 in 2019, € 136.000 in 2020 en € 58.000 in 2021. Samen met het Rijk werken gemeenten toe naar 8 Landelijke Vreemdelingen Voorzieningen (waaronder Arnhem-Nijmegen). De middelen zijn bestemd voor de opvang en doorontwikkeling van de bed, bad en broodvoorziening en de noodopvang van uitgeprocedeerde asielzoekers.

DU Geweld hoort nergens thuis

Voor het programma 'Geweld hoort nergens thuis' wordt voor de jaren 2019-2021 een vergoeding van € 75.000 per jaar beschikbaar gesteld. De onlangs geactualiseerde regioaanpak zal projectmatig samen met de regiogemeenten gedurende 3 jaar kunnen worden uitgevoerd.
Begin 2019 is een deel al besteed aan de projectkosten voor de ontwikkeling van de nieuwe regioaanpak. Op dit moment loopt de (interne) werving voor een regionaal projectleider met een opdracht voor 2,5 jaar voor 24 uur/week. Kosten die voortvloeien uit activiteiten van deze projectleider (denk bv aan: ontwikkelen dader- of plegersaanpak, regionale deskundigheidsbijeenkomsten) kunnen ook door deze extra middelen worden gedekt.

DU Vrouwenopvang

Met ingang van 2018 is deze DU structureel verhoogd met € 2,5 miljoen per jaar voor de opvang van slachtoffers van huiselijk en eergerelateerd geweld zonder eerdere verblijfsstatus en die vanwege hun slachtofferschap een verblijfsvergunning kunnen aanvragen of hebben aangevraagd. De middelen vanaf 2019 zijn in de meicirculaire aangekondigd. Arnhem ontvangt hiervoor jaarlijks € 81.000 extra.

DU Basisregistratie Personen (BRP-straat)

Vanwege de wijziging van de taakverdeling tussen de operationele BRP-straten wordt de verdeling van de DU gewijzigd. Arnhem ontvangt daarom € 52.000 extra vanaf 2019.

Taakmutatie verhoging leeftijdsgrenzen gezinshuizen

In navolging van de afspraak om vanaf 1 juli 2018 pleegzorg standaard te verlengen wanneer een pleegkind 18 jaar wordt, worden momenteel afspraken uitgewerkt over verruiming van de verlengde jeugdhulp voor kinderen in gezinshuizen. Vooruitlopend op de precieze afspraken worden extra financiële middelen aan het jeugdhulpbudget

toegevoegd, oplopend tot structureel € 11,4 miljoen in 2023. In Arnhem zal deze afspraak ook tot extra kosten leiden die nog niet in de ramingen zijn meegenomen, voorgesteld wordt daarom deze middelen aan het beleidsveld toe te voegen.

Taakmutatie invoering Wet verplichte ggz

Met ingang van 1 januari 2020 treedt de Wet verplichte ggz in werking. Deze wet vervangt de Wet bijzondere opnemingen in psychiatrische ziekenhuizen en regelt de rechten van mensen die te maken hebben met verplichte zorg in de GGZ. Een belangrijke verandering is dat verplichte zorg straks ook buiten een GGZ-instelling opgelegd kan worden en dat de essentiële voorwaarden voor deelname aan de maatschappij in het zorgplan worden meegenomen. Vanaf 2020 wordt daarom structureel € 20 miljoen toegevoegd aan het gemeentefonds. Voor Arnhem betekent dit € 220.000 in 2020, oplopend naar € 226.000 vanaf 2023. Gezien de te verwachte extra kosten wordt voorgesteld deze middelen naar het beleidsveld over te hevelen. Daarbij resteert naar verwachting nog een knelpunt, zie ook hoofdstuk 3 Inhoudelijk perspectief (Meedoen in een socialer Arnhem, WMO en jeugdzorg, WvGGZ).

Taakmutatie middelen rijksvaccinatieprogramma

Het Rijksvaccinatieprogramma wordt wettelijk verankerd in de Wet publieke gezondheid (Wpg). Met deze wetswijziging wordt een deel van de uitvoering van het Rijksvaccinatieprogramma onder bestuurlijke verantwoordelijkheid van de gemeenten gebracht. Het jaar van invoering daarvan is 1 januari 2019. Om die reden worden nu de middelen hiervoor structureel overgeheveld naar het gemeentefonds. Arnhem ontvangt jaarlijks circa € 287.000.

Taakmutatie middelen toezicht en handhaving kinderopvang en gastouderopvang

Het Ministerie van SZW en de VNG hebben afgesproken dat vanaf 2019 vanuit de decentralisatie uitkering Voorschoolse voorziening peuters € 10 miljoen beschikbaar wordt gesteld voor de toezicht en handhaving op kinderopvang en gastouderopvang. De komende tijd kijkt het ministerie samen met de VNG en de GGD GHOR hoe de middelen voor de gastouderopvang doelmatig besteed kunnen worden. Arnhem ontvangt jaarlijks circa € 118.000.

Taakmutatie middelen toezicht en handhaving kwaliteit peuterspeelzalen

Vanwege de extra kosten die samenhangen met de uitbreiding van de taak van de GGD door de aanpassing van het Besluit basisvoorwaarden kwaliteit voorschoolse educatie worden extra middelen aan het gemeentefonds toegevoegd. Ten gevolge van deze aanpassing zal de GGD onder meer moeten toezien op de uitvoering van voorschoolse educatie op de locatie. Dit betekent dat de middelen zijn gericht op extra toezicht en handhaving. Arnhem ontvangt jaarlijks € 19.000.

Bijlagen

Bijlage 1	:	Gemeenteraad
Bijlage 2	:	Portefeuilleverdeling
Bijlage 3	:	Overzicht Lokale heffingen
Bijlage 4	:	Normenkader
Bijlage 5	:	Toelichting overzicht kostensoorten
Bijlage 4	:	Afkortingenlijst
Bijlage 5	:	Begrippenlijst

Gemeenteraad

Raadsleden 2018-2022

Groenlinks - 7 zetels
M.W.K. Coenders - fractievoorzitter
M.P. Simonis
C. Prinsen
M.J. Navis
M. Dolsma
T. Gemici
J. van der Loo

VVD - 6 zetels
L.J.J.H. Combée - fractievoorzitter
S. Pape-Boot
C.J.M. Kalthoff
B. van Es
R. Maref
M. Loos

D66 - 5 zetels
S.A. Andeweg - fractievoorzitter
M.S. Loor
S. Dijk
S. van Ommen
M. Venhoek

PvdA - 4 zetels
E.J. Greving - fractievoorzitter
J.L.M. van Nunen
V.L. Bouma
M.L. de Vries

SP - 3 zetels
G. Elfrink - fractievoorzitter
A. Çetintaş
S.E.M. Dobbe

Arnhem Centraal - 3 zetels
A.D.M. van der Laak - fractievoorzitter
L.R. Manders
R. Kraaijenbrink

Partij voor de Dieren - 2 zetels
L.C.M. de Groot - fractievoorzitter
M. Hegge

CDA - 2 zetels
I. van Burgsteden - fractievoorzitter
C.K. van Dillen-Koorn

Denk - Verenigd Arnhem - 2 zetels
Y. Usta - fractievoorzitter (tijdelijke vervanging dhr. Bal)
K. Bal

PVV - 2 zetels
C. Verheij - fractievoorzitter
R.H.A. Sanders

ChristenUnie - 2 zetels
D. Becker - fractievoorzitter (vicevoorzitter gemeenteraad)
N.N. Nede

Arnhemse Ouderen Partij - 1 zetel
N.K.J. Wiggers - fractievoorzitter

Portefeuilleverdeling

Burgemeester Ahmed Marcouch

- Openbare orde en veiligheid
- Veiligheidshuis
- Regionale samenwerking
- Externe relaties
- Integriteit
- Lobby
- G32 Algemeen bestuur
- Herdenken

Wethouder Cathelijne Bouwkamp (GroenLinks, 1e locoburgemeester)

- Duurzaamheid
- Groen
- Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet
- Openbare ruimte
- Asielzaken
- Vluchtelingenzaken
- Dierenwelzijn
- Project Oostelijk centrumgebied
- Project Centrum Zuid
- G32 fysieke pijler

Wethouder Roeland van der Zee (VVD, 2e locoburgemeester)

- Vastgoed
- Grondzaken
- Mobiliteit: inclusief duurzame mobiliteit
- Zorg: WMO, Sociale wijkteams, Inkoopmodule spec. zorg / deelname regionaal b.o. publieke gezondheid ca., huiselijk geweld en kindermishandeling
- Project Blauwe Golven
- Project Stadsblokken-Meinerswijk
- Project Arnhem Centraal

Wethouder Hans de Vroome (D66, 3e locoburgemeester)

- Cultuur en erfgoed
- Onderwijs (inclusief bibliotheek en volksuniversiteit)
- Jeugd /Jeugdzorg
- Evenementen
- Toerisme en recreatie
- Privacy
- Project Binnenstad (project)
- Project Gele Rijdersplein / Jansbeek boven water

Wethouder Martien Louwers (PvdA, 4e locoburgemeester)

- Werk en Inkomen
- Wijksturing en Wijkzaken
- Schulddienstverlening
- Inclusie: inclusief diversiteit, emancipatie, integratie
- Welzijn: Maatschappelijke opvang, welzijn, ouderenbeleid en vrijwilligers- en mantelzorgbeleid
- Burgerparticipatie

Wethouder Ronald Paping (GroenLinks, 5e locoburgemeester)

- Financiën
- Wonen
- Armoedebeleid
- Vergunningen en handhaving
- Project Malburgen
- Project Presikhaaf
- Project Park Lingezegen

Wethouder Jan van Dellen (VVD, 6e locoburgemeester)

- Economische Zaken / Acquisitie: Van Bedrijven Weten, Circulaire economie, G32 economische pijler, Regio, Provincie, Citymarketing
- Sport
- Publieke dienstverlening
- Automatisering
- Personeel en Organisatie
- Bedrijfsvoering
- Communicatie
- Project Kleefse Waard

Overzicht lokale heffingen

Onroerendzaakbelasting

Bedragen x € 1.000

2019	Tarieven			WOZ-waarde	Begroot 2019		
	gebruiker	eigenaar	totaal	totaal	gebruiker	eigenaar	totaal
Woningen		0,1699%	0,1699%	14.834.697		25.542	25.542
Niet woningen	0,1887%	0,5661%	0,7548%	3.749.629	7.075	21.226	28.302
Totaal				**18.584.326**	**7.075**	**46.768**	**53.844**

Bedragen x € 1.000

2020	Tarieven			Stijgings%	WOZ-waarde	Begroot 2020		
	gebruiker	eigenaar	totaal	-tarief	totaal	gebruiker	eigenaar	totaal
Woningen		0,1587%	0,1587%	-6,59%	16.275.846		26.122	26.122
Niet woningen	0,1963%	0,5890%	0,7853%	4,04%	3.664.103	7.193	21.582	28.774
Totaal					**19.939.949**	**7.193**	**47.703**	**54.896**

Onroerend zaakbelasting	gemiddelde woning		gemiddelde niet-woning	
Lasten 2019	338		4.796	
Amendement 19A66	*4*	*1,25%*	*60*	*1,25%*
Lasten 2020	**342**		**4.856**	

Afvalstoffenheffing

Bedragen x € 1.000

	Totaal-		Vast		Aantal huishoudens		Begroot	
	Tarief	2019	Tarief	2020	2019	2020	2019	2020
Eenpersoonshuishoudens		181,68		151,80	28.597	28.764	5.196	4.366
Meerpersoonshuishoudens		220		151,80	43.286	43.462	9.523	6.598
Totaal					**71.883**	**72.226**	**14.718**	**10.964**

Variabel tarief per 30-liter zak	0	0,80

Afvalstoffenheffing	eenpersoons	meerpersoons
Lasten 2019	**€ 181,68**	**€ 220,00**
ontwikkeling tarief	€ -29,88	€ -68,20
Lasten vast tarief 2020	**€ 151,80**	**€ 151,80**
Fictief tarief 2020 o.b.v. indexering	€ 190,32	€ 230,47
- ruimte voor variabel tarief	€ 38,52	€ 78,67
= aantal huisvuilzakken à € 0,80	48	98

Rioolheffing

Bedragen x € 1.000

Rioolheffing	Tarieven	Tarieven		aansluiting op riool	Begroot 2019		
2019	eigenaar	gebruiker	Totaal	totaal	gebruiker	eigenaar	totaal
Woningen	0,0415%	0,0415%	0,0831%	12.265.183	6.131	6.131	12.261
Niet woningen	0,0594%	0,0594%	0,1188%	4.334.262	2.167	2.167	4.335
Totaal				**16.599.445**	**8.298**	**8.298**	**16.596**

Bedragen x € 1.000

Rioolheffing	Tarieven	Tarieven		Stijgings%	Aansluiting op riool	Begroot 2020		
2020	eigenaar	gebruiker	Totaal	-tarief	totaal	gebruiker	eigenaar	totaal
Woningen	0,0384%	0,0384%	0,0767%	-7,64%	12.449.161	6.225	6.225	12.449
Niet woningen	0,0615%	0,0615%	0,1230%	3,57%	4.415.034	2.208	2.208	4.415
Totaal					**16.864.195**	**8.432**	**8.432**	**16.864**

Rioolheffing	gemiddelde woning		gemiddelde niet-woning	
Lasten 2019	**€ 172**		**€ 768**	
Indexatie 1,5%	€ 2,6	1,50%	€ 11,52	1,50%
Lasten 2020	**€ 174**		**€ 779**	

Normenkader

U heeft als raad aan Deloitte accountants de opdracht gegeven voor de controle van de jaarrekening voor het boekjaar 2019.
In de overeenkomst met Deloitte accountants zijn onder meer de toleranties en de normen opgenomen die de accountant bij zijn onderzoek gebruikt.
Een onderdeel hierbij is de jaarlijkse lijst van de geldende wet- en regelgeving die relevant is voor het accountantsonderzoek naar de rechtmatigheid voor het specifieke controlejaar, aangeduid als het normenkader. Deze lijst bevat de relevante geldende wet- en regelgeving, waaruit financiële beheerhandelingen kunnen voortvloeien die bij niet-naleving kunnen leiden tot een onrechtmatigheid. Het normenkader wordt jaarlijks vastgesteld als onderdeel van de MJPB.

Proces	Programma	Externe wet- en regelgeving
Gemeentefonds (Financiën)	S0-S12	Circulaires gemeentefonds
Treasury (Financiën)	S0-S12	Wet financiering decentrale overheden (Fido) Besluit leningvoorwaarden decentrale overheden (Bldo) Uitvoeringsregeling financiering decentrale overheden (Ufdo) Regeling schatkistbankieren decentrale overheden
Investeringen (Financiën)	S0-S12	Burgerlijk Wetboek Gemeentewet (artikel 212) Algemene wet bestuursrecht Besluit begroting en Verantwoording
Jaarrekening (Financiën)	S0-S12	Besluit Begroting en Verantwoording Wet Normering Topinkomens Kadernota rechtmatigheid (update in sept 2019) Wet markt en overheid Regeling beleidsindicatoren gemeenten Regeling vaststelling wijze waarop kengetallen worden vastgesteld en opgenomen in begroting en jaarverslag provincies en gemeenten Regeling vaststelling taakvelden en verstrekking informatie voor derden
Relatiebeheer	S0-S12	Geen specifieke wet- en regelgeving
Verplichtingen administratie (Financiën)	S0-S12	
Begroting (MJPB) en budgetbeheer	S0-S12	Besluit Begroting en Verantwoording
Aanbestedingen (Financiën)	S0-S12	Aanbestedingsreglement Werken Jurisprudentie Europese aanbestedingsregels en -richtlijnen Aanbestedingswet en -besluit
Fiscaal, pensioen, personeel	S0-S12	Fiscale Wet- en regelgeving Wet op het BTW compensatiefonds Wet inkomstenbelasting 2001 Wet op de loonbelasting 1964 Wet modernisering Vpb-plicht overheidsondernemingen Pensioenwetgeving (gericht op een juiste, volledige en tijdige inhouding en afdracht van pensioenpremies Pensioenreglement ABP Wet Normering Topinkomens Wet financiering sociale verzekeringen CAR/UWO Algemene Verordening Gegevensbescherming Wet minimumloon Wetboek burgerlijke rechtsvordering

Proces	Programma	Externe wet- en regelgeving
Verhuur accommodaties (o.a. sport, cultuur etc)	S0-S12	Gemeentewet (art. 160 lid 1 sub e en art. 171) Burgerlijk Wetboek deel 7, titel 4 (Huur) Algemene wet bestuursrecht
Subsidies	S0-S12	Algemene wet bestuursrecht (Awb) Wet Dwangsom en Beroep bij niet tijdig beslissen (2009)
Verhuur vastgoed	S0-S12	Burgerlijk Wetboek (deel 6 en 7) Gemeentewet (artikel 160 lid 1sub e en artikel 170) Leegstandswet Uitvoeringswet huurprijzen woonruimte Besluit huurprijzen woonruimte
Opbrengsten parkeergelden	S0-S12	
WMO / Jeugd (Zorg)	S0-S12	Wet Maatschappelijke Ondersteuning 2015 Burgerlijk Wetboek Boek 1 Algemene wet bestuursrecht (Awb) Wet langdurige zorg Zorgverzekeringswet Uitvoeringsbesluit Wmo 2015 Wet op de Jeugdzorg, jeugdhulp bij gemeenten Jeugdwet Met bijbehorende regelingen en besluiten
Participatiewet	S0-S12	Participatiewet (Pw) IOAW IOAZ BUIG SUWI Algemene wet bestuursrecht (Awb) AOW Wet taaleis participatiewet Wijzigingswet participatiewet Met bijbehorende regelingen en besluiten
Belastingen - Riool	S0-S12	Gemeentewet (artikel 229) Wet Dwangsom en Beroep bij niet tijdig beslissen (2009)
Belastingen - afval	S0-S12	Gemeentewet (artikel 229) Wet Dwangsom en Beroep bij niet tijdig beslissen (2009)
Bouwleges, lokale heffingen (ODRA)	S0-S12	Gemeentewet (art. 229) Algemene termijnenwet
Aankoop gronden, Grex	S0-S12	Burgerlijk Wetboek Wet Voorkeursrecht Gemeenten Onteigeningswet Wet Ruimtelijke Ordening Gemeentewet Wet Inrichting Landelijk Gebied BTW Compensatiefonds Besluit Begroting en Verantwoording
Belastingen	S0-S12	Gemeentewet Wet WOZ Algemene wet bestuursrecht Algemene wet inzake rijksbelastingen Invorderingswet 1990 Algemene termijnenwet Kostenwet Wet Dwangsom en Beroep bij niet tijdig beslissen (2009)

Proces	Programma	Externe wet- en regelgeving
		Besluit Begroting en Verantwoording; Faillissementswet.
Waardebepaling woningen (WOZ proces)	S0-S12	Wet WOZ Hoofdstuk III artikel 16 t/m Art 29; Waarderingsinstructie 2017 jaarlijkse waardebepaling (ministeriële regeling)
Belastingen – OZB (Financiën)	S0-S12	Gemeentewet (artikel 220). Gemeentelijke bevoegdheid tot het heffen van OZB
SiSa		Regeling informatieverstrekking SiSa Financiële verhoudingswet

Toelichting overzicht kostensoorten

Hieronder volgt een toelichting op de kostensoorten en een beschrijving van de mate waarin deze beïnvloedbaar zijn.

Volledig te beïnvloeden

Goederen en diensten
Op deze kostensoort wordt de inhuur van extern personeel verantwoord en inkoop van goederen. Inhuur van externen is een breed begrip: het kan gaan om de inhuur van een vervanger van een medewerker met een langdurige ziekte of die met zwangerschapsverlof is (capaciteit) of inhuur van een medewerker met specifieke kennis die binnen de organisatie niet voorhanden is. Door niet in te huren kan direct worden bespaard. Derhalve is deze kostensoort aan te merken als volledig te beïnvloeden.

Beperkt te beïnvloeden

Belastingen
Te betalen belastingen zijn nauwelijks te beïnvloeden doordat ze vaak een wettelijk vastgestelde grondslag hebben.

Salarissen
Op deze kostensoort worden de salariskosten en de sociale lasten verantwoord van het personeel dat in dienst is bij de gemeente Arnhem. Bij het beëindigen van een activiteit kunnen op basis van de vigerende wet- en regelgeving de salariskosten van deze medewerkers worden afgebouwd. Dit is een langdurig proces en er ontstaan bijna altijd frictiekosten.

Subsidies en gemeenschappelijke regelingen
Dit betreffen de subsidies die wij verstrekken en de bijdragen aan gemeenschappelijke regelingen. Subsidies en bijdragen aan gemeenschappelijke regelingen zijn niet zomaar af te bouwen.Voor subsidies geldt dat middelen pas alternatief kunnen worden aangewend op het moment dat de subsidiebeschikking afloopt. Op de hoogte van subsidies kan de gemeente via de verordening grotendeels zelf sturen. Voor jaarlijks terugkerende subsidies wordt een extra jaar als niet beïnvloedbaar aangemerkt. De instelling kan zo tijdig op wijzigingen inspelen. De kosten zijn beperkt beInvloedbaar. Bijdragen aan samenwerkingsverbanden kunnen niet zonder extra kosten eenzijdig door de gemeente worden afgebouwd (tenzij de afspraken hiervoor specifieke mogelijkheden bieden).

Uitkeringen
Dit betreffen de uitkeringen die Arnhem verstrekt voor leerlingenvervoer, de WWB, de WMO en onderdelen van de bijzondere bijstand. Door middel van gemeentelijk beleid kan er enigszins gestuurd worden. Aangezien het veelal openeinde regelingen betreffen, is de afhankelijkheid van externe factoren, zoals de economische omstandigheden groot. Derhalve zijn deze uitgaven beperkt te beïnvloeden.

Overige goederen en diensten (verrek overig)
Op deze kostensoort worden kosten geboekt, zoals de door de gemeente te betalen motorrijtuigenbelasting, huren en pachten, kantoorartikelen, drukwerk, arbokosten, onderhoudskosten. Aan de afname van deze producten en diensten liggen veelal contracten ten grondslag, derhalve zijn de kosten hiervan beperkt te beïnvloeden.

Nauwelijks te beïnvloeden

Kapitaallasten (investeringen)
Investeringen leiden tot kapitaallasten (rente en afschrijving). Bij het bepalen van de beïnvloedbaarheid van deze lasten onderscheiden we twee soorten kapitaallasten In de eerste situatie heeft de investering reeds plaatsgevonden en zijn de lasten niet meer te beïnvloeden. In de tweede situatie betreffen het investeringen waarvoor een bestuurlijk voornemen bestaat. Bij deze voorgenomen investeringen is er alleen beïnvloedbare ruimte indien er nog geen contractuele verplichtingen zijn aangegaan en de reeds begrote middelen alternatief aangewend kunnen worden.

Mutaties voorzieningen
De hoogte van voorzieningen is gebaseerd op vastgestelde normen en eisen. Grondslag hiervoor zijn bijvoorbeeld onderhoudsplannen en openstaande dubieuze debiteuren. De mutaties zijn altijd op basis van besluitvorming in bijvoorbeeld de jaarrekening.

Overboeking balans
Dit betreffen met name dotaties aan voorzieningen. Dit zijn veelal periodieke bedragen die in een voorziening worden gestort met als oogmerk het saldo op enig moment in de toekomst aan te wenden voor het doel waar de voorziening oorspronkelijk voor gevormd is. In sommige gevallen kunnen de dotaties beïnvloed worden door op basis van raadsbesluit het kwaliteitsniveau van het doel van de voorziening aan te passen.

Overdrachten
Het betreft hier met name overdrachten aan gemeenschappelijke regelingen. Bijdragen aan samenwerkingsverbanden kunnen niet zonder extra kosten eenzijdig door de gemeente worden afgebouwd (tenzij de afspraken hiervoor specifieke mogelijkheden bieden).

Rente en dividend
Op deze kostensoort worden de rentekosten geboekt die betrekking hebben op aangetrokken leningen. Deze leningen zijn over het algemeen in het verleden aangetrokken en derhalve zijn de rentekosten pas weer beïnvloedbaar op het moment dat er geherfinancierd moet worden of een nieuwe lening wordt getrokken.

Overig
Dit betreffen vooral stelposten in de begroting, waaraan nog in te vullen bezuinigingstaakstellingen ten grondslag liggen. Dit zijn al reeds besloten bezuinigingen en derhalve niet te beïnvloeden.

Doorbelasting uren
Diverse afdelingen schrijven uren, deze uren worden bijvoorbeeld doorbelast naar externe partijen en naar projecten en investeringen. Deze uren zorgen voor goed financieel inzicht en daarom is deze post beperkt beïnvloedbaar.

Overzicht onderdelen stad/wijk

In onderstaande tabel staat is de verdeling opgenomen van de programma's naar onderdelen portefeuilleverdeling. In deze tabel is aangegeven welke budgetten onderdeel zijn van een stedelijk en wijkprogramma.

		STAD	WIJK	Totaal
Lasten		**525.390**	**234.417**	**759.807**
S00	**Bestuur, dienstverlening en financ Totaal**	**115.845**	**4.385**	**120.230**
	Automatisering	26.088	37	26.125
	Bedrijfsvoering	34.844	0	34.844
	College	2.205	0	2.205
	Financiën	17.513	0	17.513
	Herdenken	35	0	35
	Personeel en Organisatie	24.760	0	24.760
	Publieke dienstverlening	5.646	0	5.646
	Raad	2.246	0	2.246
	Regionale samenwerking	2.505	0	2.505
	Wijksturing en Wijkzaken	3	4.348	4.351
S01	**Veiligheid Totaal**	**14.692**	**1.780**	**16.472**
	Openbare orde en veiligheid	13.901	1.780	15.680
	Veiligheidshuis	791	0	791
S02	**Bereikbaarheid Totaal**	**21.735**	**8.479**	**30.213**
	Mobiliteit: incl duurzame mobliteit	21.735	8.479	30.213
S03	**Economie Totaal**	**5.676**	**0**	**5.676**
	Economische Zaken / Acquisitie	3.925	0	3.925
	Evenementen	617	0	617
	Toerisme en recreatie	1.134	0	1.134
S04	**Onderwijs Totaal**	**17.935**	**17.201**	**35.136**
	Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	17.935	17.201	35.136
S05	**Cultuur Totaal**	**31.395**	**506**	**31.901**
	Cultuur en erfgoed	31.395	506	31.901
S06	**Participatie en armoedebestrijding Totaal**	**169.996**	**22.765**	**192.760**
	Armoedebeleid	5.096	12.281	17.377
	Schulddienstverlening	237	1.742	1.979
	Werk en Inkomen	164.663	8.741	173.404
S07	**Zorg Totaal**	**30.808**	**146.776**	**177.584**
	Jeugd /Jeugdzorg	2.256	42.150	44.406
	Zorg	28.553	104.626	133.179
S08	**Welzijn en inclusie Totaal**	**18.236**	**10.172**	**28.409**
	Asielzaken	484	14	497
	Inclusie	303	9	311
	Welzijn	17.450	10.150	27.600
S09	**Gezondheid en sport Totaal**	**18.141**	**8.210**	**26.351**
	Publieke gezondheid	5.763	572	6.335
	Sport	12.378	7.638	20.016
S10	**Klimaat, energie en milieu Totaal**	**6.124**	**0**	**6.124**
	Duurzaamheid	6.124	0	6.124
S11	**Ruimtelijke ontwikkeling Totaal**	**42.329**	**529**	**42.858**
	Grondzaken	32.363	0	32.363
	Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	9.965	529	10.494
S12	**Wonen en leefomgeving Totaal**	**32.478**	**13.614**	**46.093**
	Dierenwelzijn	163	184	347
	Groen	6.879	3.475	10.354
	Openbare ruimte	24.519	9.955	34.474
	Wonen	917	0	917

		STAD	WIJK	Totaal
Baten		**-724.299**	**-26.503**	**-750.802**
S00	**Bestuur, dienstverlening en financ Totaal**	**-513.240**	**-18**	**-513.257**
	Automatisering	-1.508	0	-1.508
	Bedrijfsvoering	-34.590	0	-34.590
	College	0	0	0
	Financiën	-472.983	0	-472.983
	Personeel en Organisatie	-199	0	-199
	Publieke dienstverlening	-2.716	0	-2.716
	Raad	0	0	0
	Regionale samenwerking	-1.243	0	-1.243
	Wijksturing en Wijkzaken	0	-18	-18
S01	**Veiligheid Totaal**	**-1.673**	**-147**	**-1.820**
	Openbare orde en veiligheid	-1.580	-147	-1.727
	Veiligheidshuis	-93	0	-93
S02	**Bereikbaarheid Totaal**	**-8.309**	**-7.690**	**-15.999**
	Mobiliteit: incl duurzame moblliteit	-8.309	-7.690	-15.999
S03	**Economie Totaal**	**-983**	**0**	**-983**
	Economische Zaken / Acquisitie	-89	0	-89
	Evenementen	-35	0	-35
	Toerisme en recreatie	-859	0	-859
S04	**Onderwijs Totaal**	**-3.045**	**-10.270**	**-13.315**
	Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-3.045	-10.270	-13.315
S05	**Cultuur totaal**	**-6.042**	**0**	**-6.042**
	Cultuur en erfgoed	-6.042	0	-6.042
S06	**Participatie en armoedebestrijding Totaal**	**-110.722**	**-546**	**-111.268**
	Armoedebeleid	-150	-100	-250
	Schulddienstverlening	199	-242	-43
	Werk en Inkomen	-110.771	-204	-110.976
S07	**Zorg Totaal**	**-918**	**-4.021**	**-4.939**
	Jeugd /Jeugdzorg	0	0	0
	Zorg	-918	-4.021	-4.939
S08	**Welzijn en inclusie Totaal**	**-755**	**0**	**-755**
	Asielzaken	0	0	0
	Inclusie	0	0	0
	Welzijn	-754	0	-754
S09	**Gezondheid en sport Totaal**	**-2.161**	**-2.115**	**-4.276**
	Publieke gezondheid	-160	-362	-521
	Sport	-2.002	-1.753	-3.755
S10	**Klimaat, energie en milieu Totaal**	**-974**	**0**	**-974**
	Duurzaamheid	-974	0	-974
S11	**Ruimtelijke ontwikkeling Totaal**	**-37.604**	**-1.475**	**-39.079**
	Grondzaken	-33.452	0	-33.452
	Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	-4.152	-1.475	-5.627
S12	**Wonen en leefomgeving Totaal**	**-37.873**	**-222**	**-38.096**
	Groen	-692	0	-692
	Openbare ruimte	-36.845	-222	-37.067
	Wonen	-336	0	-336

		STAD	WIJK	Totaal
Toevoeg aan reserv		**29.445**	**0**	**29.445**
S00	**Bestuur, dienstverlening en financ Totaal**	**11.116**	**0**	**11.116**
	Bedrijfsvoering	120	0	120
	Financiën	10.591	0	10.591
	Personeel en Organisatie	406	0	406
	Raad	0	0	0
	Regionale samenwerking	0	0	0
	Wijksturing en Wijkzaken	0	0	0
S01	**Veiligheid**	**68**	**0**	**68**
	Openbare orde en veiligheid	68	0	68
S02	**Bereikbaarheid Totaal**	**6.642**	**0**	**6.642**
	Mobiliteit: incl duurzame moblliteit	6.642	0	6.642
S03	**Economie Totaal**	**0**	**0**	**0**
	Economische Zaken / Acquisitie	0	0	0
	Evenementen	0	0	0
S04	**Onderwijs Totaal**	**7.753**	**0**	**7.753**
	Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	7.753	0	7.753
S05	**Cultuur Totaal**	**1.191**	**0**	**1.191**
	Cultuur en erfgoed	1.191	0	1.191
S06	**Participatie en armoedebestrijding Totaal**	**290**	**0**	**290**
	Armoedebeleid	290	0	290
	Schulddienstverlening	0	0	0
	Werk en Inkomen	0	0	0
S07	**Zorg Totaal**	**678**	**0**	**678**
	Jeugd /Jeugdzorg	**678**	**0**	**678**
	Zorg	0	0	0
S08	**Welzijn en inclusie Totaal**	**0**	**0**	**0**
	Asielzaken	0	0	0
	Inclusie	0	0	0
	Welzijn	0	0	0
S09	**Gezondheid en sport Totaal**	**693**	**0**	**693**
	Publieke gezondheid	157	0	157
	Sport	535	0	535
S10	**Klimaat, energie en milieu Totaal**	**0**	**0**	**0**
	Duurzaamheid	0	0	0
S11	**Ruimtelijke ontwikkeling Totaal**	**814**	**0**	**814**
	Grondzaken	814	0	814
	Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	0	0	0
S12	**Wonen en leefomgeving Totaal**	**200**	**0**	**200**
	Dierenwelzijn	0	0	0
	Groen	0	0	0
	Openbare ruimte	157	0	157
	Wonen	43	0	43

		STAD	WIJK	Totaal
Onttrek aan reserv		**-38.450**	**0**	**-38.450**
S00	**Bestuur, dienstverlening en financ Totaal**	**-13.141**	**0**	**-13.141**
	Automatisering	-55	0	-55
	Bedrijfsvoering	-109	0	-109
	Financiën	-12.939	0	-12.939
	Raad	-21	0	-21
	Regionale samenwerking	0	0	0
	Wijksturing en Wijkzaken	-16	0	-16
S01	**Veiligheid Totaal**	**-341**	**0**	**-341**
	Openbare orde en veiligheid	-341	0	-341
S02	**Bereikbaarheid Totaal**	**-8.537**	**0**	**-8.537**
	Mobiliteit: incl duurzame mobliteit	-8.537	0	-8.537
S03	**Economie Totaal**	**-115**	**0**	**-115**
	Economische Zaken / Acquisitie	-100	0	-100
	Evenementen	-15	0	-15
	Toerisme en recreatie	0	0	0
S04	**Onderwijs Totaal**	**-6.299**	**0**	**-6.299**
	Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-6.299	0	-6.299
S05	**Cultuur Totaal**	**-770**	**0**	**-770**
	Cultuur en erfgoed	-770	0	-770
S06	**Participatie en armoedebestrijding Totaal**	**-2.142**	**0**	**-2.142**
	Armoedebeleid	-932	0	-932
	Schulddienstverlening	-100	0	-100
	Werk en Inkomen	-1.110	0	-1.110
S07	**Zorg Totaal**	**-1.100**	**0**	**-1.100**
	Jeugd /Jeugdzorg	-800	0	-800
	Zorg	-300	0	-300
S08	**Welzijn en inclusie Totaal**	**-1.100**	**0**	**-1.100**
	Inclusie	0	0	0
	Welzijn	-1.100	0	-1.100
S09	**Gezondheid en sport Totaal**	**-528**	**0**	**-528**
	Publieke gezondheid	-136	0	-136
	Sport	-393	0	-393
S10	**Klimaat, energie en milieu Totaal**	**-3.063**	**0**	**-3.063**
	Duurzaamheid	-3.063	0	-3.063
S11	**Ruimtelijke ontwikkeling Totaal**	**-30**	**0**	**-30**
	Grondzaken	0	0	0
	Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	-30	0	-30
S12	**Wonen en leefomgeving Totaal**	**-1.286**	**0**	**-1.286**
	Dierenwelzijn	0	0	0
	Groen	-366	0	-366
	Openbare ruimte	-815	0	-815
	Wonen	-104	0	-104
Totaal		**-207.913**	**207.913**	**0**

Toelichting op gewijzigde programma-indeling ('was/wordt lijst')

In deze bijlage treft u eenmalig (MJPB 2020-2023) een overzicht aan hoe de huidige programma-indeling financieel wordt vertaald naar de nieuwe programma-indeling (de was/wordt lijst).

Hieronder is de huidige en nieuwe programma-indeling weergegeven:

Indeling programma's 2019 *Bedrag x € 1.000*	Lasten	Baten	Toevoeging reserves	Ontrekking reserves	Eindtotaal
R0 Algemeen bestuur en publieke dienstverl	-12.637	3.959	0	21	-8.657
R1 Veiligheid	-14.692	1.673	-68	341	-12.747
R2 Verkeer, vervoer en waterstaat	-22.812	9.242	-6.642	8.537	-11.675
R3 Economie	-5.676	983	0	115	-4.578
R4 Educatie	-17.935	3.045	-7.753	6.299	-16.344
R5 Cultuur, recreatie en sport	-50.885	8.735	-1.726	1.646	-42.229
R6 Participatie en Maatschappel Ondersteun	-219.043	112.395	-968	4.358	-102.581
R7 Gezondheid en Milieu	-38.392	37.398	-314	3.895	2.587
R8 Wonen en Ruimte	-40.164	37.940	-858	134	-2.948
R9 Financien en bedrijfsvoering	-103.154	508.928	-11.116	13.104	407.084
Eindtotaal	-525.390	724.299	-29.445	38.450	207.913

Indeling programma's 2020 *Bedrag x € 1.000*	Lasten	Baten	Toevoeging reserves	Ontrekking reserves	Eindtotaal
S00 Bestuur, dienstverlening en financ	-115.845	513.240	-11.116	13.141	398.741
S01 Veiligheid	-14.692	1.673	-68	341	-12.747
S02 Bereikbaarheid	-21.735	8.309	-6.642	8.537	-11.530
S03 Economie	-5.676	983	0	115	-4.578
S04 Onderwijs	-17.935	3.045	-7.753	6.299	-16.344
S05 Cultuur	-31.395	6.042	-1.191	770	-25.774
S06 Participatie en armoedebestrijding	-169.996	110.722	-290	2.142	-57.421
S07 Zorg	-30.808	918	-678	1.100	-28.791
S08 Welzijn en inclusie	-18.236	755	0	1.100	-16.381
S09 Gezondheid en sport	-18.141	2.161	-693	528	-16.144
S10 Klimaat, energie en milieu	-6.124	974	0	3.063	-2.087
S11 Ruimtelijke ontwikkeling	-42.329	37.604	-814	30	-5.509
S12 Wonen en leefomgeving	-32.478	37.873	-200	1.286	6.480
Eindtotaal	-525.390	724.299	-29.445	38.450	207.913

De wijze waarop de middelen uit de oude programma's (R) worden verdeeld over de nieuwe programma's (S):

	Bedrag x € 1.000			Lasten	Baten	Toevoeging reserves	Ontrekking reserves	Eindtotaal
S00	Bestuur, dienstverlening en financ	R0	Algemeen bestuur en publieke dienstverl	-12.637	3.959	0	21	-8.657
		R6	Participatie en Maatschappel Ondersteun	-3	0	0	16	13
		R7	Gezondheid en Milieu	-51	352	0	0	301
		R9	Financien en bedrijfsvoering	-103.154	508.928	-11.116	13.104	407.762
	Bestuur, dienstverlening en financ Totaal			**-115.845**	**513.240**	**-11.116**	**13.141**	**399.419**
S01	Veiligheid	R1	Veiligheid	-14.692	1.673	-68	341	-12.747
	Veiligheid Totaal			**-14.692**	**1.673**	**-68**	**341**	**-12.747**
S02	Bereikbaarheid	R2	Verkeer, vervoer en waterstaat	-21.735	8.309	-6.642	8.537	-11.530
	Bereikbaarheid Totaal			**-21.735**	**8.309**	**-6.642**	**8.537**	**-11.530**
S03	Economie	R3	Economie	-5.676	983	0	115	-4.578
	Economie Totaal			**-5.676**	**983**	**0**	**115**	**-4.578**
S04	Onderwijs	R4	Educatie	-17.935	3.045	-7.753	6.299	-16.344
	Onderwijs Totaal			**-17.935**	**3.045**	**-7.753**	**6.299**	**-16.344**
S05	Cultuur	R5	Cultuur, recreatie en sport	-31.395	6.042	-1.191	770	-25.774
	Cultuur Totaal			**-31.395**	**6.042**	**-1.191**	**770**	**-25.774**
S06	Participatie en armoedebestrijding	R6	Participatie en Maatschappel Ondersteun	-169.996	110.722	-290	2.142	-57.421
	Participatie en armoedebestrijding Totaal			**-169.996**	**110.722**	**-290**	**2.142**	**-57.421**
S07	Zorg	R6	Participatie en Maatschappel Ondersteun	-30.808	918	-678	1.100	-28.791
	Zorg Totaal			**-30.808**	**918**	**-678**	**1.100**	**-29.469**
S08	Welzijn en inclusie	R6	Participatie en Maatschappel Ondersteun	-18.236	755	0	1.100	-16.381
	Welzijn en inclusie Totaal			**-18.236**	**755**	**0**	**1.100**	**-16.381**
S09	Gezondheid en sport	R5	Cultuur, recreatie en sport	-12.378	2.002	-535	393	-10.519
		R7	Gezondheid en Milieu	-5.763	160	-157	136	-5.625
	Gezondheid en sport Totaal			**-18.141**	**2.161**	**-693**	**528**	**-16.144**
S10	Klimaat, energie en milieu	R7	Gezondheid en Milieu	-6.124	974	0	3.063	-2.087
	Klimaat, energie en milieu Totaal			**-6.124**	**974**	**0**	**3.063**	**-2.087**
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	R7	Gezondheid en Milieu	-3.082	0	0	0	-3.082
		R8	Wonen en Ruimte	-39.247	37.604	-814	30	-2.427
	Ruimtelijke ontwikkeling Totaal			**-42.329**	**37.604**	**-814**	**30**	**-5.509**
S12	Wonen en leefomgeving	R2	Verkeer, vervoer en waterstaat	-1.077	933	0	0	-144
		R5	Cultuur, recreatie en sport	-7.112	692	0	484	-5.936
		R7	Gezondheid en Milieu	-23.372	35.912	-157	697	13.080
		R8	Wonen en Ruimte	-917	336	-43	104	-520
	Wonen en leefomgeving Totaal			**-32.478**	**37.873**	**-200**	**1.286**	**6.480**
Eindtotaal				-525.390	724.299	-29.445	38.450	207.913

Afkortingenlijst

A.

AMvB - Algemene Maatregel van Bestuur
APCG - Arnhems Platform Chronisch Zieken en Gehandicapten
APV – Algemene Plaatselijke Verordening
AR – Algemene Reserve
AST - Arnhemse standaard voor toegankelijkheid
ASV – Algemene Subsidieverordening Arnhem
AVG - Algemene Verordening Gegevensbescherming
AWB – Algemene Wet bestuursrecht
AZC - Asielzoekerscentra

B.

B&W – Burgemeester & Wethouders
BBV – Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten
BIO - Baseline Informatiebeveiliging Overheid
BIS - Basisinfrastructuur
BNG – Bank Nederlandse Gemeenten
BR – Bestemmingsreserve
BUIG – Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorzieningen Gemeenten
BV – Besloten Vennootschap
BVO - Bedrijfsvoeringsorganisatie

C.

CAO – Collectieve arbeidsovereenkomst
CBS – Centraal Bureau voor de Statistiek
COELO – Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden
CPI - Consumentenprijsindex
CSA – Centrum, Spijkerkwartier en het Arnhemse Broek

D.

DB – Dagelijks Bestuur
DU - Decentralisatie Uitkering
DSO - Digitaal Stelsel Omgevingswet
DVO – Dienstverleningsovereenkomst

E.

EV – Eigen Vermogen
EN – Europese Norm
EMU – Economische en Monetaire Unie

F.

FIDO – Financiering Decentrale Overheden
FJP – Financiële Jaarrapportage Projecten
FTE – fulltime-equivalent (formatieplaats)

G.

GGZ - Geestelijke gezondheidszorg
GO – Georganiseerd Overleg
GR – Gemeenschappelijke Regeling
GRP – Gemeentelijk Rioleringsplan
G40 - Netwerk van 40 (middel)grote steden

H.

HAN - Hogeschool Arnhem Nijmegen
HHT - Huishoudelijkehulp toelage

I.
ICT – Informatie- en communicatietechnologie
IHP - Integraal Huisvestingsplan

J.
JGZ – Jeugdgezondheidszorg
JOGG – Jongeren Op Gezond Gewicht
JOP - Jongeren Ontmoetingsplek

M.
MBO – Middelbaar beroepsonderwijs
MFC – Multi Functioneel Centrum
MIP – Meerjareninvesteringsplan
MJPB – Meerjarenprogrammabegroting

N.
NDSD - Netwerk Directeuren Sociaal Domein
NEN – Nederlandse Norm
NRW - Nord Rhein Westfalen
NV – Naamloze Vennootschap

O.
OAB - Onderwijsachterstandenbeleid
OAT – Ondergronds Afval Transport
ODRA – Omgevingsdienst Regio Arnhem
OCW – Ministerie Onderwijs Cultuur en Wetenschap
OGGz – Openbare Geestelijke Gezondheidszorg
OM - Openbaar Ministerie
OR – Openbare Ruimte
OV – Openbaar Vervoer
OZB – Onroerend Zaak Belasting
OZO - Overlast en Zorg Overleggen

P.
P&O – Personeel & Organisatie
PBA - Platform Binnenstad Arnhem
PGB - Persoonsgebondenbudget
PMD - Plastic-, metaalverpakkingen en drankenkartons
PO – Primair onderwijs

R.
RBL - Regionaal Bureau Leerlingzaken
RKV – Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg
RMC – Regionaal Meld- en Coördinatiepunt
ROC – Regionaal opleidingscentrum

S.
SO – speciaal onderwijs
SW – Sociale Werkvoorziening
SWT - Sociale wijkteams
SWOA – Stichting Welzijn Ouderen Arnhem
SZW – Sociale Zaken en Werkgelegenheid

U.
UWV – Uitvoeringsinstituut Werknemers Verzekeringen

V.
VGGM – Veiligheid- en Gezondheidsregio Gelderland Midden
VMBO – Voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs

Vpb - Vennootschapsbelasting
VNG – Vereniging Nederlandse Gemeenten
VO – Voortgezet Onderwijs
VRI – Verkeersregeling installatie
VSO – Voortgezet Speciaal Onderwijs
Vsv – Voortijdig schoolverlaten
VV - Vreemd vermogen
VVE – Voor- en vroegschoolse educatie
VWO – Voorbereidend wetenschappelijk onderwijs
VWS – Volksgezondheid welzijn en sport

W.

Wabo – Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
Wbb – Wet bodembescherming
Wet hof – Wet houdbare overheidsfinanciën
WGR – Wet gemeenschappelijke regelingen
Wlz - Wet langdurige zorg
Wmo – Wet maatschappelijke ondersteuning
WOZ – Wet waardering onroerende zaken
Wsw – Wet sociale werkvoorziening
WSW - Waarborgfonds Sociale Woningbouw
Wvggz - Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg

Z.

Zzp - Zelfstandige zonder personeel

Begrippenlijst

A.

Accress
Groei/daling van het gemeentefonds (zie ook trap-op-trap-afmethodiek).

Activa (vaste)
Bezittingen die langer dan één jaar meegaan en die in meerdere jaren worden afgeschreven (bijvoorbeeld gebouwen). Activa staan op de balans.

Afvalstoffenheffing
Betreft een heffing voor het inzamelen en verwerken van huishoudelijke afvalstoffen. De heffing wordt via een aanslag opgelegd aan iedereen die op 1 januari van het belastingjaar gebruiker is van een woning (waarvoor een verplichting tot inzamelen geldt). De grondslag voor de heffing is het aantal inwoners (betreft twee categorieën: eenpersoons- of meerpersoonshuishouden). De heffing is een tijdvak-belasting en komt in aanmerking voor de ontheffingsregeling. Bij verhuizing naar een woning binnen of buiten Arnhem wordt ontheffing verleend voor de resterende volle maanden, dat de inwoner verhuisd is. Zodra er nieuwe bewoners ingeschreven worden, ontvangen deze bewoners een aanslag afvalstoffenheffing voor de resterende maanden.

Algemene dekkingsmiddelen
Algemene dekkingsmiddelen zijn inkomsten zonder vooraf bepaald bestedingsdoel. De gemeente kan deze vrij besteden. Het gaat om de uitkeringen vanuit het Gemeentefonds, om bepaalde gemeentelijke belastingen (zoals OZB-belasting) en deelnemingen/dividend.

Algemene uitkering
Uitkering uit het gemeentefonds van het Rijk dat de gemeente geheel vrij mag besteden.

Algemene reserve
Het vrij besteedbare eigen vermogen van de gemeente. Dit vormt een buffer voor financiële tegenvallers.

Auditing
Het controleren van een organisatie.

B.

Balans
De balans toont een overzicht van de bezittingen, schulden en eigen vermogen van de gemeente op een bepaald moment.

Baten
Baten zijn zonder teken (positief) weergegeven in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten te ontvangen in het betreffende jaar.

Baten en lasten (stelsel van)
Gemeenten werken met een stelsel van baten en lasten. Dit betekent dat inkomsten en uitgaven moeten worden toegerekend aan het begrotingsjaar waarop zij betrekking hebben (dat wil zeggen het jaar waarin de prestatie geleverd is).

Bedrijfsvoering
De beheersing van, het toezicht op en de verantwoording over de bedrijfsprocessen binnen de gemeentelijke organisatie op basis van een bedrijfsvoeringsfilosofie.

Begroting
Een begroting geeft aan welke beleidsvoornemens de gemeente heeft, hoeveel middelen daarmee gemoeid zijn en uit welke bronnen die middelen afkomstig zijn.

Begrotingsresultaat
Financieel verschil tussen het bedrag dat volgens de begroting is toegestaan en het te verwachten bestede bedrag.

Begrotingstekort
Een begrotingstekort treedt op wanneer de lasten hoger zijn dan de baten.

Beheersmaatregel
Een activiteit die zich richt op het elimineren, vermijden of verkleinen van de oorzaak of het gevolg van een ongewenste gebeurtenis.

Belastingcapaciteit
De OZB is voor gemeenten de belangrijkste eigen belastinginkomsten. De belastingcapaciteit geeft inzicht in de mate waarin bij het voordoen van een financiële tegenvaller in het volgende begrotingsjaar kan worden opgevangen of ruimte is voor nieuw beleid. Om deze ruimte weer te kunnen geven is een ijkpunt nodig. In dit geval de landelijk gemiddelde tarieven. Voor gemeenten wordt de belastingcapaciteit gerelateerd aan de hoogte van de gemiddelde woonlasten (OZB, rioolheffing en reinigingsheffing). Naast de OZB wordt tevens gekeken naar de riool- en afvalstoffenheffing omdat de heffing niet kostendekkend hoeft te zijn, maar ook lager mag worden vastgesteld (er is dan sprake van belastingcapaciteit die niet benut wordt).

Benodigde weerstandscapaciteit
Het bedrag dat benodigd is om alle risico's in de begroting waarvoor geen maatregelen zijn getroffen, in financiële zin af te dekken.

Beschikbare weerstandscapaciteit
De middelen die beschikbaar zijn om eventuele tegenvallers (risico's) op te kunnen vangen.

Bestaand beleid
Beleid waarover al besluitvorming heeft plaatsgevonden.

Bestemmingsreserve
Naast de Algemene reserve zijn er buffers gevormd die niet worden meegerekend tot de weerstandscapaciteit. Het gaat hier om de bestemmingsreserves. Bestemmingsreserves zijn voor specifieke doeleinden gevormd op basis van een raadsbesluit. Bestemmingsreserves zijn gebonden aan de bestemmingen die door de raad zijn vastgesteld. Wanneer de nood echt hoog is kan er door de raad aan de betreffende bestemmingsreserve een andere bestemming worden gegeven. Aan een deel van de bestemmingsreserves hangen verplichtingen tot bestedingen waarbij er beperkte sprake is sprake is van beleidsvrijheid.

Besluit begroting en verantwoording (BBV)
Het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) beschrijft de regels waaraan onder andere begroting van een gemeente aan moet voldoen.

Bestuurlijk belang
Een gemeente kan een bestuurlijk belang hebben in een verbonden partij doordat zij in het bestuur is vertegenwoordigd. De gemeente kan het ook hebben doordat zij stemrecht heeft in de verbonden partij.

BTW-compensatiefonds
Rijksfonds waaruit gemeenten een bepaald deel van de door hen betaalde BTW kunnen terugvorderen.

C.

Circulaire
Een circulaire informeert de gemeenten over de omvang en de verdeling van de algemene uitkering, de integratie-uitkeringen - inclusief die voor het sociaal domein - en de decentralisatie-uitkeringen uit het gemeentefonds

Compabiliteitsvoorschriften

Dit zijn de wettelijke voorschriften voor de inrichting van de gemeentelijke begroting en rekening. Sinds 2004 zijn de nieuwe voorschriften volgens het Besluit Begroting en Verantwoording van kracht.

D.

Deelneming
Participatie in een besloten of naamloze vennootschap, waarin de gemeente aandelen heeft.

Dividend
Een vergoeding die wordt uitbetaald aan aandeelhouders.

Doeluitkering
Uitkering door het Rijk aan een lagere overheid voor een nauw omschreven wettelijk vastgesteld doel of taak. De gelden zijn niet vrij besteedbaar.

E.

EMU-saldo
Het geraamde of het gerealiseerde saldo van de ontvangsten en uitgaven van een gemeente. Dit bedrag wordt berekend op transactiebasis en volgens Europese voorschriften.

F.

Financieel belang
Van financieel belang is sprake als de gemeente de middelen die ze ter beschikking stelt verloren gaan in geval van faillissement van de verbonden partij (een derde rechtspersoon) en/ of als financiële problemen bij de verbonden partij verhaald kunnen worden op de gemeente.

Financiële kengetallen
Getallen waarmee inzicht verkregen kan worden in de financiële positie van de gemeente.

Financieringsmiddelen
Kort- of langlopende geldmiddelen die nodig zijn om de kosten van uitgaven te betalen.

Alle jaarlijkse kosten van kapitaalgoederen die terug te vinden zijn op de begroting. Daarbij gaat het om afschrijvingen, rentekosten, onderhoudskosten, kosten om risico's te dekken en overheadkosten.

G.

Gemeenschappelijke regeling
Is het publiekrechtelijk juridisch kader waarbinnen twee of meer gemeentebesturen kunnen samenwerken.

Gemeentefonds
Uitkering van het Rijk die de gemeenten in principe vrij mogen besteden.

Grondexploitatie
De afgelopen jaren is gebleken dat grondexploitatie een forse impact kan hebben op de financiële positie van een gemeente. Indien gemeenten leningen hebben afgesloten om grond te kopen voor een (toekomstige) woningbouwproject hebben zij een schuld. Bij de beoordeling van een dergelijke schuld is het van belang om te weten of deze schuld kan worden afgelost wanneer het project wordt uitgevoerd. Van de opbrengst van de verkochte gronden kan immers de schuld worden afgelost. Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie (de waarde van de grond) is ten opzichte van de totale (geraamde) baten.

K.

Kans
De mogelijkheid dat een gebeurtenis zich voordoet uitgedrukt in een waarde tussen 0 en 1.

Kapitaalgoederen
Spullen die de gemeente nodig heeft om de diensten en goederen die zij levert aan inwoners te kunnen produceren. Daarbij gaat het om grotere zaken zoals wegen, riolering, water, groen en gebouwen.

Kapitaallasten
Afschrijvingen en toegerekende rente op activa. De afschrijvingen betreffen de jaarlijkse waardevermindering van de investering. Door middel van de afschrijving worden lasten van de investering uitgespreid over de jaren dat er van de investering gebruik wordt gemaakt. De rente betreft het eigen of geleende geld dat besteed wordt om de investering te financieren.

L.

Lasten
De lasten zijn weergegeven met een minteken (negatief) in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten uit te geven in het betreffende jaar.

Leges
Leges zijn vergoedingen voor het genot van diensten of producten, die de gemeente levert. Dat zijn bijvoorbeeld paspoorten, uittreksels uit registers, vergunningen e.d. Daarbij geldt dat de totale opbrengst van de leges niet hoger mogen zijn dan de kosten die de gemeente voor het geheel van de legesplichtige diensten of producten maakt. De leges worden in rekening gebracht bij de aanvrager van de dienst of het product. Voor sommige leges geldt een wettelijk maximum tarief (bijvoorbeeld voor paspoorten).

Lokale heffingen
Een type gemeentelijke belasting. Voorbeelden van heffingen zijn de rioolheffing of de afvalstoffenheffing. Het geld dat gemeenten met heffingen ophalen, moeten gebruikt worden om de kosten te dekken van datgene waarvoor ze in rekening worden gebracht.

M.

Meerjareninvesteringsplan (MIP)
In het meerjareninvesteringsplan wordt de planning van de investeringen voor de komende jaren inzichtelijk gemaakt.

Meerjarenraming
Een prognose van de voor meerdere jaren, na het begrotingsjaar, te verwachten baten en lasten alsmede mutaties in reserves.

N.

Netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen
Hoe hoger de schuld, hoe hoger de netto schuldquote. De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen en geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Een hoge netto schuldquote hoeft op zichzelf geen probleem te zijn. Of dat het geval is valt niet direct af te leiden uit de netto schuldquote zelf, maar hangt af van meerdere factoren. Zo kan een hoge schuld worden veroorzaakt doordat er leningen zijn afgesloten en die gelden vervolgens worden doorgeleend aan bijvoorbeeld woningbouwcorporaties die op hun beurt weer jaarlijks aflossen. In dat geval hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn. Om inzicht te verkrijgen in hoeverre er sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven (netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen).

O.

Onroerende zaakbelasting
Betreft een belasting voor het in eigendom hebben van onroerende zaken in de gemeente Arnhem.
De grondslag van de belasting is de WOZ-waarde van de woning of niet-woning. Het geldende tarief voor eigenaars van woningen of eigenaars en gebruikers van niet-woningen is gebaseerd op een percentage van de

WOZ-waarde. De belasting wordt via een aanslag opgelegd aan iedereen die op 1 januari van het belastingjaar eigenaar of gebruiker is van een onroerende zaak.

Overhead
De kosten van de werkzaamheden of faciliteiten die slechts een indirecte relatie vertonen met de prestaties (bijvoorbeeld leidinggeven, afdelingsadministratie of huisvesting).

Overzicht lasten en baten
Lasten: De lasten zijn weergegeven met een minteken (negatief) in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten uit te geven in het betreffende jaar.
Baten: Baten zijn zonder teken (positief) weergegeven in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten te ontvangen in het betreffende jaar.
Toevoeging aan reserve: toevoegingen aan een reserve zijn weergegeven met een minteken (negatief). Hiermee laten we zien met hoeveel middelen we in het betreffende jaar aan deze reserve laten stijgen.
Onttrekkingen aan reserve: onttrekkingen aan een reserve zijn zonder teken (positief) weergegeven. Hiermee laten we zien met hoeveel middelen we in het betreffende jaar aan deze reserve laten dalen.
Saldo toevoegingen en onttrekkingen: Bij negatief saldo verwachten we een verhoging van de reserve binnen dit programma. Bij een positief saldo verwachten we een verlaging van de reserve binnen het programma.

P.
Paragrafen
Geven volgens het BBV een dwarsdoorsnede van de begroting op financiële aspecten. Het gaat dan om de beleidslijnen van beheersmatige aspecten die belangrijk zijn, financieel, politiek of anderszins. De paragrafen zijn onderdeel van zowel de beleidsbegroting als het jaarverslag.

Parkeerbelasting
Betreft een belasting voor het parkeren van een voertuig op een plaats waar volgens de belastingverordening parkeerbelasting verschuldigd is. De grondslag is de duur van het parkeren. De parkeertijd maal het tarief bepaalt de hoogte van het bedrag. De belasting wordt geheven door in te loggen op een centrale computer via een GSM, het kopen van een parkeerticket of een parkeervergunning.

Planning- en controlcyclus
De jaarlijks terugkerende werkzaamheden die samenhangen met het opstellen, bespreken, bewaken, bijstellen en verifiëren van budgetten.

Prestatie-indicator
Kwantitatieve en kwalitatieve gegevens die inzicht geven in de resultaten van het gevoerde beleid van de gemeente.

Programma
Is een samenhangende verzameling van activiteiten en geldmiddelen gericht op het bereiken van vooraf bepaalde maatschappelijke effecten.

Programmabegroting
Dit is de typering voor de begroting waarin de programma's centraal staan. Een gemeente is vrij in de keuze van de programma's en het aantal.

R.
Reserve
Bedrag dat is gereserveerd voor toekomstige uitgaven, zonder dat de aard en de omvang van deze uitgaven al bekend zijn. Reserves worden onderverdeeld in algemene reserves en reserves met een specifieke bestemming (bestemmingsreserves).

Restrisico
De inschatting van het risico met medeneming van de effecten van beheersmaatregelen. Risico dat overblijft na risicobeheersing. (netto risico)

Risico
Gebeurtenis die zich al dan niet kan voordoen en die kan leiden tot schade met een financieel gevolg of afwijking van een te behalen beleidsdoel.

Risicobeheersing
Zijn activiteiten (beheersmaatregelen) die de kans op het optreden van risico's dan wel de gevolgen van risico's beïnvloeden (voorkomen of reduceren)

Risico-eigenaar
De persoon of het organisatieonderdeel aan wie het risico gealloceerd is.

Risico in relatie tot weerstandsvermogen
De kans op een gebeurtenis die leidt tot een directe financiële tegenvaller van materiële betekenis, die niet is afgedekt in de begroting.

Risicokaart
De risicokaart geeft inzicht in de spreiding van de risico's naar kans en gevolg.

Risicomanagement
Het geheel aan activiteiten en maatregelen gericht op het expliciet en systematisch omgaan met en beheersen van risico's.

Risicoparagraaf
Is een door het college verstrekt overzicht van alle bekende risico's tot het moment van aanbieden van de begroting.

Risicoprofiel
Overzicht van het geheel aan risico's van het betreffende proces, project, programma of beleidstraject.

Risicoscore
Per risico te bepalen score op basis van kans op voorkomen en gevolg.

Roerende zaakbelasting
Betreft een belasting voor het in eigendom van roerende zaken, zoals woonboten in de gemeente Arnhem.
De grondslag van de belasting is een percentage van de RZB- waarde. De belasting wordt via een aanslag opgelegd aan iedereen die op 1 januari van het belastingjaar eigenaar of gebruiker is van de roerende zaak.

S.

Solvabiliteit
Is de verhouding tussen het eigen vermogen en het totale vermogen.
Solvabiliteitsratio
Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Indien er sprake is van een forse schuld én veel eigen vermogen (het totaal van de algemene en de bestemmingsreserves), hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn voor de financiële positie. Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter de weerbaarheid van de gemeente. De mate van weerbaarheid geeft in combinatie met de andere kengetallen een indicatie over de financiële positie van een gemeente.

Stelpost
Schatting van uitgaven, opgenomen in de begroting terwijl de werkelijke kosten nog niet exact bepaald kunnen worden.

Structurele exploitatieruimte
Voor de beoordeling van de financiële positie is het ook van belang te kijken naar de structurele baten en structurele lasten. Structurele baten zijn bijvoorbeeld de algemene uitkering uit het gemeentefonds en de opbrengsten uit de onroerende zaakbelasting OZB. Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele exploitatieruimte is, doordat wordt gekeken naar de structurele baten en structurele lasten en deze worden

vergeleken met de totale baten. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten (waaronder de rente en aflossing van een lening) te dekken.

T.

Taakmutatie
Extra geld uit het gemeentefonds voor de uitvoering van nieuwe en/of bestaande taken.

Taakveld
Eenheid waarin de programma's zijn onderverdeeld.

Trap-op-trap-af systematiek/ accresmethode
Om het totaal beschikbare bedrag te bepalen dat aan de gemeenten wordt uitgekeerd, gebruikt het Rijk de accresmethode, ook wel de 'trap-op-trap-af systematiek' genoemd. Het accress is gekoppeld aan de ontwikkeling van rijksuitgaven (niet van alle uitgaven). Stijgen de uitgaven dan stijgt het accres, dalen de uitgaven dan daalt het accress.

Treasury
Is het geheel van activiteiten in verband met het beheren van de geldstromen.

V.

Verbonden partij
Is een partij waarmee de gemeente een bestuurlijke relatie onderhoudt en waarin zij een financieel belang heeft.

Voorziening
Dit is een reservering (geoormerkte gelden) met als doel het bedrag aan te wenden in de toekomst waar de voorziening oorspronkelijk voor is gecreëerd.

W.

Weerstandsfactor
= Beschikbare weerstandscapaciteit : Benodigde weerstandscapaciteit. Bij een lagere factor dan 1 is aanzuivering van de algemene reserve vereist. Indien de factor uitkomt boven de 1,4 dan kunnen reserves worden aangewend voor nieuw beleid.

Weerstandsvermogen
Het weerstandsvermogen is de mate waarin de gemeente in staat is om de gevolgen van risico's op te vangen, zonder dat het beleid of de uitvoering daarvan in gevaar komt. Het weerstandsvermogen is de verhouding (ratio) tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit.

Z.

Zekerheidspercentage
Voor het bepalen van het benodigde weerstandsvermogen moet met behulp van de risicosimulatie een keuze worden gemaakt met welke mate van zekerheid de geïdentificeerde risico's worden afgedekt. We noemen dit ook wel het zekerheidspercentage.

GEMEENTE Arnhem

Besluit van 13 november 2019

Zaaknummer 401815

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 24 september 2019, Cluster Bedrijfsvoering nummer: 401815;

gelezen het Addendum MJPB 2020-2023 van burgemeester en wethouders van 22 oktober 2019;

gezien de amendementen

- "Niet in mijn wijk" (19A60);
- "Open data" (19A64);
- "Aanvullende coalitieafspraken wonen" (19A65);
- "Aanvullende coalitieafspraken zorg" (19A66);
- "Eerlijke klimaatcijfers in de begroting"(19A71);
- "Reservering budget 'tegemoetkoming dierenartskosten voor minima'" (19A74);
- "Niet overhaast besluiten "(19A78);

gelet op artikel 190 en 191 van de Gemeentewet;

B E S L U I T:

1. De MJPB 2020-2023 vast te stellen;
2. De bestemmingsreserve inburgering, integratie en asiel in te stellen;
3. De bestemmingsreserve kapitaallasten te splitsen in de bestemmingreserve kapitaallasten en de bestemmingsreserve solvabiliteit.

De griffier, De voorzitter,

Arnhem GEMEENTE

Vaststellen: "Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023".

Voor de gemeenteraadsvergadering d.d.:	13 november 2019
Zaaknummer:	401815
Portefeuillehouder:	Dhr. R. Paping

Aanwezig: alle raadsleden en collegeleden met uitzondering van de heer Kraaijenbrink (AC), de heer Bal (Denk/ VA) en mevrouw Louwers (college)

Verloop:
De raadskamer heeft op 6 november de meningsvorming 2 vergadering afgerond. Alle fracties hebben moties en amendementen aangekondigd. Deze zijn gebundeld (24 moties en 16 amendementen) terug te vinden op ibabs bij de vergaderstukken van 6 november. De fractie van D66 heeft een nog nieuw amendement aangekondigd "richtlijnen zorgvuldig invoeren" m.b.t. WMO en jeugdzorg. Daarnaast overweegt de fractie van D66 om een amendement m.b.t. het addendum. De fractie van de Arnhemse Ouderen Partij heeft drie nieuwe moties aangekondigd.

Toezeggingen:
Met betrekking tot de motie 19M120 "Onderzoek betaalbare sportkaart voor iedere Arnhemmer" heeft Wethouder van Dellen toegezegd over een paar maanden met voorstellen te komen naar de raad met mogelijkheden om het gebruik van de sportkaarten te verbreden. Als blijkt dat er financieel wat aangepast moet worden, zal het college de raad daarover een voorstel doen.

Met betrekking tot de motie 19M121 "Visie en uitvoeringsplan ouderen, gezondheid en bewegen" heeft Wethouder van Dellen heeft het plan "Gezond en Fit" aangekondigd, een integraal plan waarbij ook de wijken, onderwijs en voeding meegenomen worden.

Met betrekking tot de motie 19M122 "Afval en bedrijfsleven" heeft Wethouder van Dellen toegezegd het continu onder de aandacht brengen bij bedrijven om verpakkingen voor consumenten te reduceren. Aansluitend heeft hij toegezegd een prijsvraag o.i.d. als 'in het zonnetje zetten' te organiseren voor die bedrijven die daar goed mee bezig zijn.

Met betrekking tot de motie 19M143 "Maak werk van (dekking voor) de Arnhemse standaard toegankelijkheid" en met betrekking tot de motie 19m144 "Aanpak complexe zorgfinanciering in het speciaal onderwijs" heeft Wethouder Paping aangekondigd dat het Uitvoeringsplan voor de Arnhemse Standaard Toegankelijkheid bij de Perspectiefnota zal worden gepresenteerd, incl. financiering.

Met betrekking tot het amendement 19A61 "Shared Service Verenigingen" heeft wethouder Paping toegezegd dat de raad begin volgend jaar een raadsbrief krijgt over de bestaande aanpak en mogelijkheden hoe deze te versterken.

Conclusie
De voorzitter dankt allen aanwezigen en concludeert dat de raadskamer heeft besloten dat het voorstel doorgeleid kan worden naar de besluitvormende vergadering.

De raadsadviseur,
K. Vons

De voorzitter,
D. Becker

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 401815

Onderwerp: Ontwerp MJPB 2020-2023

Voorstel

1. De ontwerp-MJPB 2020-2023 vast te stellen
2. In te stemmen met het instellen van de BR Inburgering, integratie en asiel
3. In te stemmen met het splitsen van de BR kapitaallasten in BR kapitaallasten en BR solvabiliteit

Inleiding

Conform het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) dient voor 15 november 2019 een door de raad vastgestelde, sluitende MJPB 2020-2023 bij de toezichthouder op de gemeentefinanciën, Provincie Gelderland, te worden aangeleverd.

Zowel op inhoud als op de financiële kaders is de geschetste lijn van de Perspectiefnota 2020-2023 gevolgd. Deze is in de raad van 3 juli ter kennisgeving aangenomen. Bij de Perspectiefnota is een tweetal moties aangenomen ('Houd de financiële verordening in stand' en 'Zorgmaatregelen'), welke een effect hebben op het in de Perspectiefnota gepresenteerde financiële beeld. In het financieel meerjarige beeld in deze MJPB is invulling gegeven aan deze moties en wordt dit toegelicht.

Doorontwikkeling cyclusdocumenten
Voor de zomer is het raadsvoorstel 'Plan van aanpak doorontwikkeling cyclusdocumenten' geamendeerd vastgesteld (3 juli 2019). Dit betreft het plan om in de komende jaren tot beter leesbare en toegankelijke cyclusdocumenten te komen. Deze ambitie is in de MJPB 2019-2022 opgenomen. De inzet is om de sturing en verantwoording te vereenvoudigen.

Geconstateerd is dat er op een viertal aandachtsvelden doorontwikkeling is te realiseren:
1. Opbouw programma's in cyclusdocumenten (jaarstukken en begroting);
2. Inzicht in doelen van beleid (overzicht doelen, inspanningen en middelen);
3. Financiële toelichting in cyclusdocumenten;
4. Grafische weergave/toelichting.

Eind augustus is een dummybegroting aan de auditcommissie voorgelegd. De ontwerp MJPB 2020-2023 is conform het plan van aanpak opgesteld. Uiteraard zal er in de jaren hierop volgend nog verdere ontwikkeling plaats moeten vinden.

Beoogd effect

Gemeente Arnhem

Het beleids- en het financiële kader van de gemeente Arnhem voor het jaar 2020 definitief en voor de volgende drie jaren indicatief vast te stellen.

Argumenten

1.1 *Hiermee wordt de provincie Gelderland tijdig een begroting aangeboden, die voldoet aan de wettelijke vereisten*
Met de voorliggende begroting voldoen we aan de voorwaarden voor repressief provinciaal toezicht. De begroting is in de eerste jaarschijf structureel niet evenwicht. Echter, doordat de laatste jaarschijf wel structureel in evenwicht is, komen we in aanmerking voor repressief (de minst belaste vorm van toezicht) provinciaal toezicht.

1.2 *Vooruitlopend op de nieuwe wet Inburgering die in 2021 wordt voorzien, dient de reserve om het restant cq. het niet-bestede deel van diverse nieuwe en bestaande geldmiddelen en budgetten die samenhangen met de opvang en integratie van asielzoekers en statushouders, te verzamelen en daarmee beschikbaar te hebben en te houden ten behoeve de integratie en inburgering van de huidige doelgroep*.

Duur reserve
De reserve blijft in ieder geval bestaan cq. beschikbaar tot één jaar na de invoering van de nieuwe wet Inburgering.

Voeding reserve
De reserve wordt (aan het einde van het jaar) gevoed met het restant cq. het niet-bestede deel van de volgende budgetten en middelen:
* Regulier asielbudget;
* Integratiegelden Perspectiefnota 2019-2023;
* DU verhoging taalniveau statushouders 2019 en 2020;
* DU Maatschappelijke begeleiding statushouders, voor zover niet overgeheveld naar het beleidsveld;
* DU Faciliteitenbesluit asielcentra, voor zover (nog) niet overgeheveld naar het beleidsveld:
* DU LVV-regeling 2019, 2020 en 2021, voor zover (nog) niet overgeheveld naar het beleidsveld;
* Middelen statushouders in de BR Overloop en taakmutatie Gemeentefonds;
* Middelen SZW pilot VOI 2019.

1.3 Het in een aparte reserve zichtbaar maken van de gereserveerde middelen voor de solvabiliteit zorgt dat de raad de opbouw van deze reserve goed kan volgen.

Ingaande 2019 worden jaarlijks bedragen toegevoegd aan de bestemmingsreserve kapitaallasten, waarmee binnen die reserve een extra buffer voor solvabiliteit ontstaat. Feitelijk wordt een bedrag gereserveerd ter versterking van het eigen vermogen. Vanaf deze MJPB wordt dit deel van de BR Kapitaallasten ondergebracht in een nieuwe BR Solvabiliteit.

Kanttekeningen en risico's

1.1 Besluitvorming door de raad kan mogelijk het structurele begrotingsevenwicht negatief beïnvloeden

Er bestaat een mogelijkheid dat er niet vóór 15 november a.s. een vastgestelde begroting aan de Provincie kan worden aangeboden. Wanneer het structureel evenwicht als gevolg van de vaststelling van de begroting niet wordt gerealiseerd, kan Arnhem onder preventief in plaats van repressief Provinciaal toezicht worden gesteld.

Financiën

In de volgende tabel is samengevat weergegeven hoe de meerjarenprogramma begroting (MJPB) 2020 - 2023 zich ontwikkelt ten opzichte van de vorige begroting. In hoofdstuk 2 van de ontwerp-MJPB 2020-2023 worden de betreffende posten met uitzondering van de uitgangspositie (stand van begroting 2019-2022) verder uitgewerkt en toegelicht.

*Bedragen * € 1.000*				
Financieel beeld 2020-2023	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Uitgangspositie MJPB 2019-2023	0	0	0	0
Gemeentefonds en overige rijksontw ikkelingen	7.038	5.493	4.560	7.944
Beleidsontwikkelingen				
- Meedoen in een socialer Arnhem	-8.093	-5.067	-3.467	-1.089
- Wonen in een duurzamer Arnhem	2.119	2.394	2.242	2.098
- Genieten van een nog mooier Arnhem	600	600	1.600	0
- Open en verantw oord besturen	8.109	7.633	8.620	6.593
Jaarlijkse bijstellingen	-14.197	-15.513	-16.703	-18.054
Toevoeging (-) of onttrekking (+) aan de AR	4.425	4.460	3.149	2.509
Totaal financieel beeld	**0**	**0**	**0**	**0**

Ook na verwerking van de hierboven gepresenteerde verrekeningen voegen we vanaf 2022 structureel toe aan de algemene reserve. Vanaf 2023 doen we dit jaarlijks met € 3 miljoen. In het overzicht reserves en voorzieningen in deel 3 van deze begroting is de ontwikkeling van de algemene reserve over alle jaren in beeld gebracht. In de paragraaf weerstandsvermogen is te lezen dat de positieve ontwikkeling van de algemene reserve zorgt voor een groei van het beschikbare weerstandsvermogen. De groei van de bestemmingsreserve Solvabiliteit zorgt daarnaast voor een robuustere financiële positie.

Naast een reëel sluitende begroting, dient de (meerjaren)begroting ook structureel sluitend te zijn. Dit is het geval wanneer de structurele lasten in de begroting voor 2020 volledig worden gedekt door structurele baten of aannemelijk is gemaakt dat dit structurele evenwicht in de meerjarenbegroting (uiterlijk 2023) weer tot stand wordt gebracht. De structurele baten in deze MJPB dekken de structurele

lasten in het jaar 2023. Er is daarmee sprake van structureel evenwicht. We presenteren ook een reëel evenwicht, omdat de geraamde bedragen in het meerjarenbeeld volledig, realistisch en haalbaar zijn. De in de begroting opgenomen maatregelen zijn aannemelijk en hard of voorzien van dekking uit een bestemmingsreserve.

Uitvoering

Uitvoering van de vastgestelde meerjarenprogrammabegroting is aan het college van burgemeester en wethouders en de haar ondersteunende organisatie. Over de realisatie wordt zoals gebruikelijk in Arnhem gerapporteerd middels Turaps (tussenrapportages) en uiteraard zoals wettelijk verplicht door middel van een Jaarverslag en een Jaarrekening. Tussentijdse voorstellen voor wijziging van de begroting worden aan u voorgelegd. Aldus zijn uitvoering en evaluatie van de Meerjarenprogrammabegroting geborgd.

Communicatie

De MJPB 2020-2023 wordt evenals vorig jaar ook in de vorm van een webbegroting gepresenteerd. Via een link op de website www.arnhem.nl wordt u doorverwezen naar de website begroting.arnhem.nl

Op deze webbegroting treft u meer informatie aan, dan in de door u vast te stellen Ontwerp-MJPB 2020-2023. U treft hier onder andere informatie aan over de taakvelden.
Na vaststelling van de ontwerp MJPB 2020-2023 wordt deze aan de toezichthouder op de Besluitvorming gemeentefinanciën, de Provincie Gelderland aangeboden.

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad

- Raadsvoorstel
- Ontwerp MJPB 2020-2023

Ter inzage stukken voor gemeenteraad

–

RAADSVOORSTEL

Besluit van

Zaaknummer 401815

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 24 september 2019, Cluster Bedrijfsvoering nummer: 401815;

gelezen het Addendum MJPB 2020-2023 van burgemeester en wethouders van 22 oktober 2019;

gelet op artikel 190 en 191van de Gemeentewet;

BESLUIT:

1. De MJPB 2020-2023 vast te stellen;
2. De bestemmingsreserve inburgering, integratie en asiel in te stellen;
3. De bestemmingsreserve kapitaallasten te splitsen in de bestemmingreserve kapitaallasten en de bestemmingsreserve solvabiliteit.

De griffier, De voorzitter,

Gemeente Arnhem

Begroting 2020 / 2023

Meerjarenprogrammabegroting 2020-2023

GEMEENTE Arnhem

Ontwerp Meerjarenprogrammabegroting 2020-2023

Begroting 2020 in één oogopslag

GEMEENTE Arnhem

Wat zijn de inkomsten? ..... totaal € 760 mln.

Wat zijn de uitgaven? ..... totaal € 760 mln.

Stedelijke programma's:	
Bestuur, dienstverlening en financiën	€ 116 mln.
Veiligheid	€ 15 mln.
Bereikbaarheid	€ 22 mln.
Economie	€ 6 mln.
Onderwijs	€ 18 mln.
Cultuur	€ 31 mln.
Participatie en armoedebestrijding	€ 170 mln.
Zorg	€ 31 mln.
Welzijn en inclusie	€ 18 mln.
Gezondheid en sport	€ 18 mln.
Klimaat en energie	€ 6 mln.
Ruimtelijke ontwikkeling	€ 42 mln.
Wonen en leefomgeving	€ 32 mln.
Totaal	**€ 525 mln.**

Wijken:	
Noordwest	€ 32 mln.
Noordoost	€ 26 mln.
Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek	€ 36 mln.
Malburgen	€ 40 mln.
Rijkerswoerd, Kronenburg, Vredenburg	€ 31 mln.
Schuytgraaf/ Elderveld	€ 24 mln.
Presikhaaf	€ 27 mln.
De Laar/ Elden	€ 19 mln.
Totaal	**€ 235 mln.**

Wat willen we bereiken?

Zorg: Er zijn oplopende kosten in de zorg. We willen de dure specialistische zorg reduceren door het inzetten van andere voorzieningen. Verder gaan we door dichter bij de Arnhemmers te staan de preventieve kant versterken.

Werk: We willen meer mensen naar werk begeleiden en minder Arnhemmers afhankelijk laten zijn van een uitkering. We zetten in dat iedere Arnhemmers kan meedoen.

Welzijn: We zorgen ervoor dat in de wijken voldoende mogelijkheden zijn voor inwoners om elkaar te ontmoeten, zodat het sociale netwerk hechter wordt.

Duurzaamheid: We werken aan de uitvoering van de Regionale Energiestrategie, we gaan door met New Energy Made in Arnhem en we stimuleren en verbinden initiatieven vanuit de wijken.

Economie: Arnhem moet een aantrekkelijke vestigingsplaats blijven voor bedrijven. Via 'Van Bedrijven Weten' zetten we de vraag van bedrijven en inwoners centraal.

Wonen: Om de beschikbaarheid en betaalbaarheid van woningen in Arnhem op peil te krijgen, gaan we meer woningen realiseren, voor alle doelgroepen in verschillende prijsklassen, inclusief sociale woningbouw.

Cultuur: Het komende jaar staat onder andere in het teken van de verbouwing van Museum Arnhem.

Wilt u meer weten? Kijk op financien.arnhem.nl

Inhoudsopgave

Deel 1 Hoofdlijnen van beleid en financieel kader ... 3
Zorg op peil in een duurzaam, sociaal en economisch sterk Arnhem ... 4
Ontwikkelingen in het financieel kader ... 5
Leeswijzer ... 25

Deel 2 Beleidsbegroting ... 27
Wijkprogramma's ... 28
Wijken Algemeen ... 29
W1 Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek ... 30
W2 Noordwest ... 36
W3 Noordoost ... 41
W4 Presikhaaf ... 47
W5 Malburgen ... 52
W6 Schuytgraaf/Elderveld ... 58
W7 De Laar/Elden ... 63
W8 Rijkerswoerd, Kronenburg, Vredenburg ... 68

Stedelijke programma's ... 73
S00 Bestuur, dienstverlening en financiën ... 74
S01 Veiligheid ... 83
S02 Bereikbaarheid ... 90
S03 Economie ... 97
S04 Onderwijs ... 105
S05 Cultuur ... 112
S06 Participatie en armoedebestrijding ... 120
S07 Zorg ... 130
S08 Welzijn en inclusie ... 140
S09 Gezondheid en sport ... 147
S10 Klimaat en energie ... 154
S11 Ruimtelijke ontwikkeling ... 161
S12 Wonen en leefomgeving ... 169

Paragrafen ... 180
Lokale heffingen ... 181
Weerstandsvermogen en risicobeheersing ... 185
Onderhoud kapitaalgoederen ... 201
Financiering ... 212
Bedrijfsvoering ... 216
Verbonden partijen ... 222
Grondbeleid ... 240
Investeringen ... 244
Subsidies ... 251
Overig programmaplan ... 256

Deel 3 Financiële begroting ... 257
Overzicht van baten en lasten per programma ... 258
Overzicht van geraamde incidentele baten en lasten ... 264
Geprognoticeerde balans 2020-2023 ... 269
Reserves en voorzieningen ... 270
EMU-saldo 2020 ... 274
Overzicht geraamde lasten en baten per taakveld ... 276
Overzicht taakvelden per programma (lasten) ... 282
Overzicht taakvelden per programma (baten) ... 286
Mutaties circulaires ... 290

Bijlagen ... 292
Gemeenteraad ... 293
Portefeuilleverdeling ... 295
Overzicht lokale heffingen ... 297
Normenkader ... 299
Toelichting overzicht kostensoorten ... 302
Overzicht onderdelen stad/wijk ... 304
Toelichting op gewijzigde programma-indeling ('was/wordt lijst') ... 308
Afkortingenlijst ... 310
Begrippenlijst ... 313

Deel 1 Hoofdlijnen van beleid en financieel kader

DEEL 1 bestaat uit:

1. Bestuurlijke hoofdlijnen van beleid 'Zorg op peil in een duurzaam, sociaal en economisch sterk Arnhem'
2. Ontwikkelingen in het financieel kader
3. Leeswijzer

Zorg op peil in een duurzaam, sociaal en economisch sterk Arnhem

We blijven passende zorg bieden voor onze inwoners. Daarnaast is er ruimte om in Arnhem te investeren. Dat verdient onze mooie stad, dat verdienen de Arnhemmers. De Begroting 2020-2023 is een begroting waarin nadruk ligt op het beheersen van de kosten in het zorgdomein en waarin de ambities op het gebied van duurzaamheid, cultuur, onderwijs, wonen en werken onverminderd overeind blijven. We zorgen voor een robuuste financiële positie en presenteren een begroting waarmee we de hoofdstad van Gelderland op een voortvarende en verantwoorde manier vooruit kunnen helpen.

We beschrijven in het volgende hoofdstuk eerst de grootste opgaven: *een socialer Arnhem* waarin iedereen zich thuis voelt en iedereen mee kan doen, *een duurzamer Arnhem* dat voorop loopt als het gaat over energie en milieutechnologie, en *een nog mooier Arnhem*, waar het groene karakter, de bruisende binnenstad en de bereikbaarheid op peil blijven. Door middel van *open en verantwoord besturen* zorgen we samen met bewoners, bedrijven, organisaties en instellingen dat onze stad aantrekkelijk en leefbaar blijft. Na de grote opgaven worden de stedelijke programma's en de wijkprogramma's beschreven en tot slot gaan we in op de financiële begroting.

De afgelopen jaren zijn we geconfronteerd met oplopende tekorten in de zorg. Deze tekorten, enerzijds ontstaan door kortingen van het Rijk, anderzijds door een toenemende zorgvraag, worden in de komende jaren verder teruggebracht door volop in te blijven zetten op de transitie. Het doel is om de vraag naar dure specialistische zorg te reduceren, door het inzetten van andere voorzieningen. Verder wordt, door nog dichter bij de inwoners te gaan staan, de preventieve kant versterkt. We vinden het belangrijk dat in de wijken voldoende mogelijkheden zijn voor inwoners om elkaar te ontmoeten zodat het sociale netwerk hechter wordt. Dichter bij de inwoners staan is ook het devies bij Doorbraak naar Werk, de opgave om meer mensen naar werk te begeleiden en minder Arnhemmers afhankelijk te laten zijn van een uitkering. Voor inwoners in een kwetsbare financiële positie zorgen we voor toegankelijke regelingen, ruime mogelijkheden met de Gelrepas en als nodig hulp bij schulden. De mogelijkheden voor gebruik van de Gelrepas worden verruimd. Verder geven we samen met onze onderwijspartners uitvoering aan de Maatschappelijke Educatieve Agenda, waarbij onderwijs letterlijk en figuurlijk de deuren opent voor de samenleving. Onderwijs kan bijvoorbeeld een belangrijke signalerende functie hebben.

Verduurzaming blijft speerpunt de komende jaren. Wachten is geen optie meer. We werken aan de uitvoering van de Regionale Energiestrategie, we gaan door met New Energy Made in Arnhem, en we stimuleren en verbinden initiatieven vanuit de wijken. Arnhem moet een aantrekkelijke vestigingsplaats blijven voor bedrijven. Via 'Van Bedrijven Weten' zetten we de vraag van bedrijven en ondernemers centraal en proberen we drempels voor onder andere MKB en start-ups weg te nemen. We spannen ons extra in voor bedrijven die zich bezighouden met duurzaamheid, energie en milieutechnologie. Om de beschikbaarheid en betaalbaarheid van woningen in Arnhem op peil te krijgen, moeten er meer woningen worden gerealiseerd, voor alle doelgroepen in verschillende prijsklassen, inclusief sociale woningbouw. Om de stad aantrekkelijk, vitaal en leefbaar te houden voor bewoners, bezoekers en bedrijven is de omslag naar een schone bereikbaarheid van de stad van cruciaal belang en vergt betrokkenheid en mede-verantwoordelijkheid van onze regionale partners.

Op cultureel gebied is de verbouwing van Museum Arnhem, die in 2020 plaatsvindt, van belang. Verder moeten er besluiten worden genomen over de huisvesting van Introdans, Toneelgroep Oostpool en het Stadstheater. We vinden het bovendien belangrijk dat Arnhemse culturele partners, die onderdeel uitmaken van de basis infrastructuur (BIS) van het Rijk, deze positie houden. Dit draagt bij aan Arnhem als aantrekkelijke stad voor bedrijven, bewoners en bezoekers.

Kortom, we presenteren een realistische begroting die recht doet aan de zorgen over de kosten van zorg, maar ook volop recht doet aan de ambitie om die sociale, gezonde, bruisende groene stad te zijn.

Ontwikkelingen in het financieel kader

Hoofdlijnen financiën

De meerjarenprogrammabegroting 2020-2023 is de tweede begroting in deze bestuursperiode. De gemeente Arnhem is voor haar inkomsten in belangrijke mate afhankelijk van de inkomsten van het Rijk. Om die reden wordt bij de ontwikkelingen op dit onderdeel als eerste stilgestaan. Zo zien we dat het gemeentefonds voor 2019 een positief effect geeft als gevolg van een hoger accres, loon- en prijsbijstellingen en extra middelen voor jeugdzorg. De meicirculaire voor de jaren vanaf 2020 laat dalende accressen zien, voornamelijk doordat het Rijk lagere loon- en prijsbijstellingen op haar begroting raamt. Een opwaartse bijstelling hiervan is echter goed denkbaar. De augustusraming van het CPB laat hogere indices zien. Of we voor 2020 en volgende jaren een hoger accres krijgen, is ook van vele andere factoren afhankelijk, zoals rente en onderuitputting. Wat voor de gemeenten helpt is dat het jaar 2020 het laatste volledige regeringsjaar is voor kabinet Rutte III.

De komende jaren vindt een heroverweging plaats van de financiële verhouding tussen Rijk en lagere overheden. Ook is er sprake van herziening van de verdeelmodellen sociaal domein. Het is momenteel nog onzeker welke effecten dit voor Arnhem zal hebben. De Raad voor het Openbaar Bestuur heeft recent in een advies aangegeven dat herverdeling van de algemene uitkering geen oplossing is voor de onevenwichtigheid in bestuurlijke en financiële verhoudingen tussen Rijk en gemeenten. Omdat de bestuurlijke verhoudingen in ontwikkeling zijn, is het de vraag of de financiële verhoudingen daar voldoende op zijn toegesneden. De Raad bepleit daarom voor de komende kabinetsperiode een meer strategische aanpak die recht doet aan de gewijzigde bestuurlijke verhoudingen. Hierbij gaat het om bekostiging van grote gezamenlijke opgaven op het terrein klimaat en energie, de toekomst van het sociaal domein binnen het gemeentefonds, de bekostiging van regionale opgaven, de normeringssystematiek en het lokaal belastinggebied. Wij zullen deze ontwikkelingen nauwgezet volgen en de mogelijke effecten daarvan voor Arnhem goed en tijdig onder de aandacht brengen.

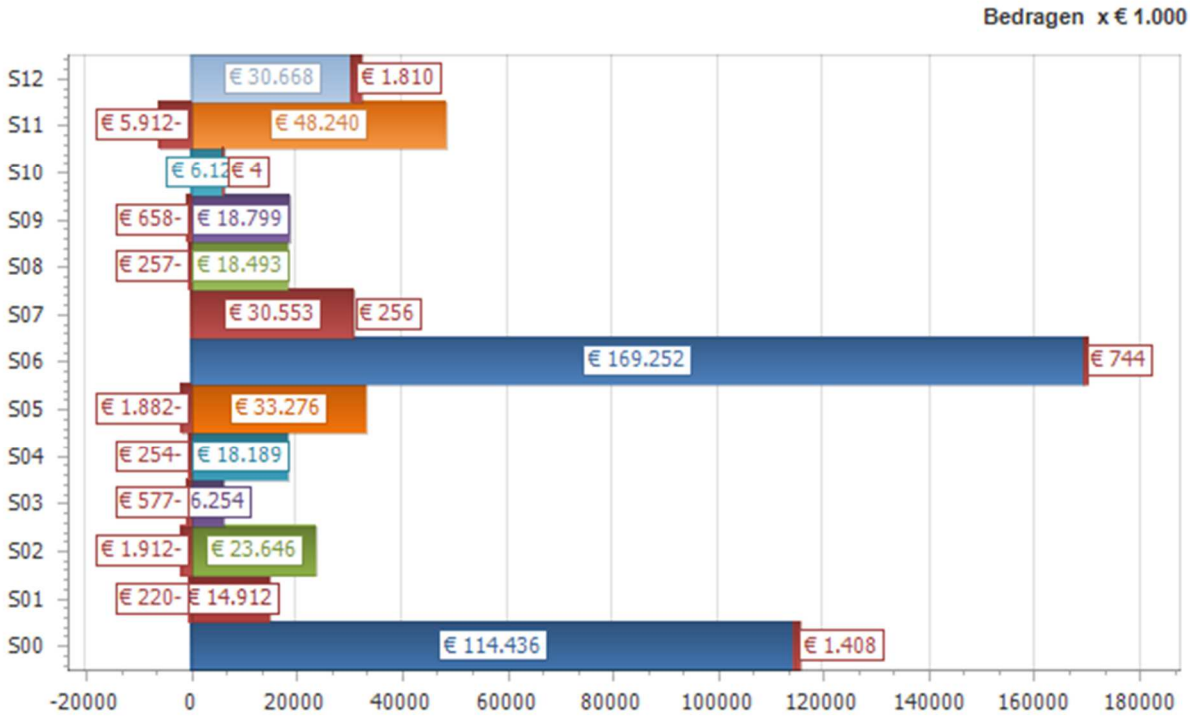
In de Perspectiefnota 2020-2023 is een eerste beeld gegeven van de ontwikkeling van het financiële meerjarige perspectief. Na de Perspectiefnota hebben zich nieuwe ontwikkelingen voorgedaan, welke in sommige gevallen een majeur financieel effect hebben. Te denken valt aan de verwerking van de meicirculaire en de gevolgen van de nieuwe cao voor gemeenteambtenaren. Op het zorgdomein leiden de actuele inzichten tot verdere toename van de verwachte lasten. Bij de Perspectiefnota is een tweetal moties aangenomen (19M97 'Houd de financiële verordening in stand' en 19M98 'Zorgmaatregelen'), welke een effect hebben op het in de Perspectiefnota gepresenteerde financiële beeld. In het financieel meerjarige beeld in deze MJPB is invulling gegeven aan deze moties en wordt dit toegelicht.

Er ontstaat een sluitend meerjarenbeeld én de bestemmingsreserve solvabiliteit wordt structureel gevoed. Dit doen we door zowel incidenteel als structureel minder dan tot nu toe begroot, toe te voegen aan de algemene reserve. Dit kan ook, omdat sprake is van een aanzienlijke begrote structurele voeding van de algemene reserve. Met deze keuzes blijven we binnen de afspraken van een minimale weerstandsfactor van 1,0 en van de structurele voeding aan de BR Solvabiliteit. Juist doordat we in de afgelopen jaren al ingezet hebben op een meer robuuste financiële positie en een betere solvabiliteit, hebben we incidenteel de middelen om bij te zetten op de tekorten in het zorgdomein.

Onderstaand overzicht laat zien wat de begrote lasten (x €1.000,-) zijn per programma. In het rode deel van de staven is aangegeven wat wij in deze begroting minder (bedrag aangeduid met een ‘-‘) of meer hebben begroot per programma. Deze mutaties zijn toegelicht bij de programma's onder het kopje "Toelichting financiële mutaties".

Lasten per stedelijk programma

Rood = Mutaties

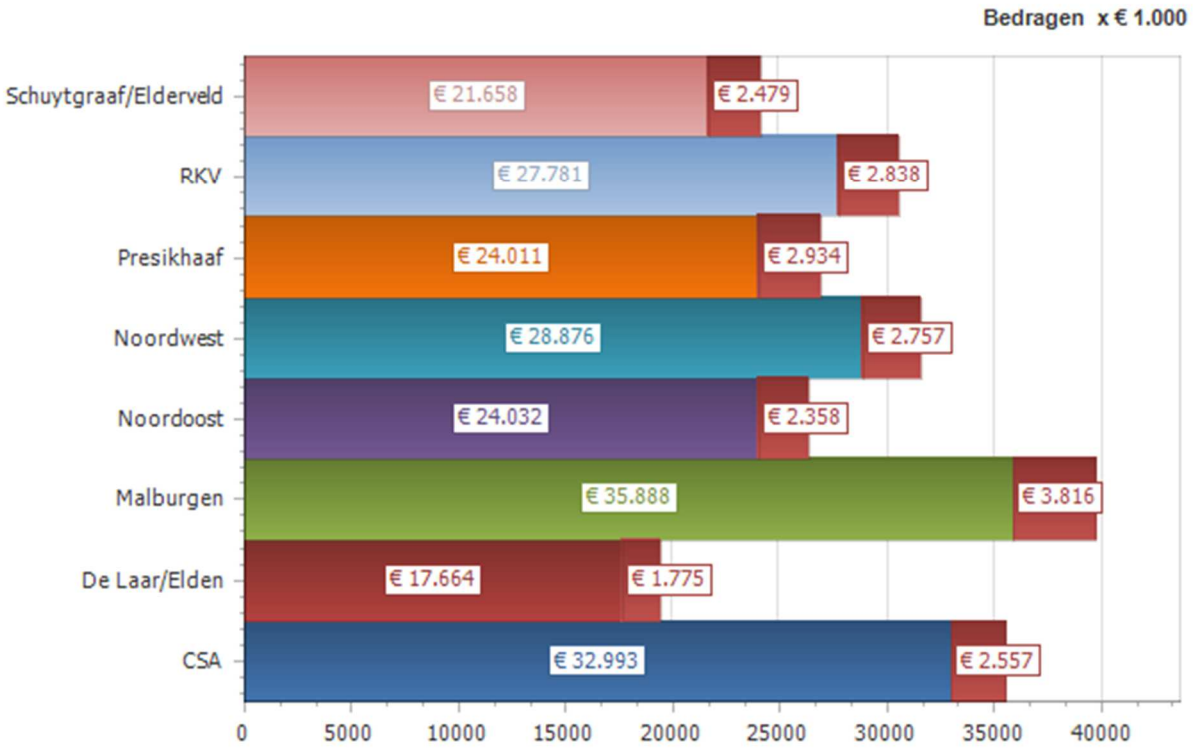

Programma		Begroting 2019	Mutaties	Begroting 2020
S00	Bestuur, dienstverlening en financiën	114.436	1.408	115.845
S01	Veiligheid	14.912	-220	14.692
S02	Bereikbaarheid	23.646	-1.912	21.735
S03	Economie	6.254	-577	5.676
S04	Onderwijs	18.189	-254	17.935
S05	Cultuur	33.276	-1.882	31.395
S06	Participatie en armoedebestrijding	169.252	744	169.996
S07	Zorg	30.553	256	30.808
S08	Welzijn en inclusie	18.493	-257	18.236
S09	Gezondheid en sport	18.799	-658	18.141
S10	Klimaat, energie en milieu	6.120	4	6.124
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	48.240	-5.912	42.329
S12	Wonen en leefomgeving	30.668	1.810	32.478
		532.839	**-7.449**	**525.390**

Onderstaand overzicht laat zien wat de begrote lasten (x €1.000,-) zijn per programma. In het rode deel van de staven is aangegeven wat wij in deze begroting minder (bedrag aangeduid met een '-') of meer hebben begroot per wijkprogramma. Deze mutaties zijn toegelicht bij de programma's onder het kopje "Toelichting financiële mutaties".

Lasten per wijk programma

Rood = Mutaties

Programma	Begroting 2019	Mutaties	Begroting 2019
CSA	32.993	2.557	35.549
De Laar/Elden	17.664	1.775	19.439
Malburgen	35.888	3.816	39.704
Noordoost	24.032	2.358	26.390
Noordwest	28.876	2.757	31.633
Presikhaaf	24.011	2.934	26.945
RKV	27.781	2.838	30.619
Schuytgraaf/Elderveld	21.658	2.479	24.137
	212.903	**21.514**	**234.417**

Reëel en structureel sluitende begroting

In onderstaande tabel is samengevat weergegeven hoe de meerjarenbegroting 2020 - 2023 zich ontwikkelt ten opzichte van de vorige begroting. Verder in dit hoofdstuk volgt de toelichting op de wijzigingen die zich hebben voorgedaan. Het financieel beeld in deze MJPB 2020-2023 ontwikkelt zich ten opzichte van de vorige MJPB als volgt:

*Bedragen * € 1.000*

Financieel beeld 2020-2023	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Uitgangspositie MJPB 2019-2023	0	0	0	0
Gemeentefonds en overige rijksontwikkelingen	7.038	5.493	4.560	7.944
Beleidsontwikkelingen				
- Meedoen in een socialer Arnhem	-8.093	-5.067	-3.467	-1.089
- Wonen in een duurzamer Arnhem	2.119	2.394	2.242	2.098
- Genieten van een nog mooier Arnhem	600	600	1.600	0
- Open en verantwoord besturen	8.109	7.633	8.620	6.593
Jaarlijkse bijstellingen	-14.197	-15.513	-16.703	-18.054
Toevoeging (-) of onttrekking (+) aan de AR	4.425	4.460	3.149	2.509
Totaal financieel beeld	**0**	**0**	**0**	**0**

Ook na verwerking van de hierboven gepresenteerde verrekeningen voegen we vanaf 2022 structureel toe aan de algemene reserve. Vanaf 2023 doen we dit jaarlijks met € 3 miljoen. In onderstaande tabel zijn de mutaties met de algemene reserve na verwerking van het meerjarenbeeld opgenomen (negatieve mutatie betreft een onttrekking aan de AR en een positieve mutatie een toevoeging aan de AR):

Mutatie Algemene Reserve	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
*Bedragen * € 1.000*				
Onttrekking	12.217	9.871	8.571	7.928
Toevoeging	7.438	9.647	9.946	10.971
Mutatie	**-4.779**	**-225**	**1.375**	**3.043**

In de paragraaf weerstandsvermogen is te lezen dat de positieve ontwikkeling van de algemene reserve zorgt voor een groei van het beschikbare weerstandsvermogen. De groei van de bestemmingsreserve Solvabiliteit zorgt daarnaast voor een robuustere financiële positie.

Naast een reëel sluitende begroting, dient de (meerjaren)begroting ook structureel sluitend te zijn. Dit is het geval wanneer de structurele lasten in de begroting voor 2020 volledig worden gedekt door structurele baten of aannemelijk is gemaakt dat dit structurele evenwicht in de meerjarenbegroting (uiterlijk 2023) weer tot stand wordt gebracht. De structurele baten in deze MJPB dekken de structurele lasten in het jaar 2023. Er is daarmee sprake van structureel evenwicht. We presenteren ook een reëel evenwicht, omdat de geraamde bedragen in het meerjarenbeeld volledig, realistisch en haalbaar zijn. De in de begroting opgenomen maatregelen zijn aannemelijk en hard of voorzien van dekking uit een bestemmingsreserve.

Gemeentefonds

In deze MJPB is de prognose van het gemeentefonds verwerkt, zoals volgt uit de doorrekening van de meicirculaire 2019. De meicirculaire is een vertaling van de Voorjaarsnota van het Rijk. In cumulatieve zin (2019 tot en met 2023) verbetert het beeld zoals in de Perspectiefnota werd verwacht van - € 4,4 miljoen naar € 0,5 miljoen. Dat is in deze MJPB verwerkt. Ook ten opzichte van de vorige MJPB is in alle jaren sprake van een stijging van het gemeentefonds. De voornaamste effecten van de meicirculaire zijn de volgende:

- Het accres voor 2020 tot en met 2023 laat een daling zien. De wijzigingen in het accres kennen een structureel karakter. Het voornaamste deel van deze daling wordt verklaard door de lagere loon- en prijsontwikkeling van de rijksuitgaven. Hierdoor daalt als gevolg van de trap-op-trap-af systematiek de algemene uitkering voor gemeenten.

- Er worden incidentele extra middelen voor Jeugdzorg ontvangen. Dit komt voor Arnhem neer op € 5,0 miljoen in 2019 en € 3,9 miljoen in de jaren 2020 en 2021. Aanvullend wordt onderzoek verricht om te kunnen bepalen of, en zo ja in welke mate, gemeenten structureel extra middelen nodig hebben. Daarnaast worden de komende maanden bestuurlijke afspraken gemaakt tussen Rijk en VNG over hoe het jeugdhulpstelsel effectiever, efficiënter en beter kan gaan functioneren. Vooralsnog gaan we er vanuit dat ofwel de extra middelen een structureel karakter gaan kennen, dan wel de kosten jeugdhulp als gevolg van nieuwe bestuurlijke afspraken met eenzelfde bedrag kunnen dalen. In deze MJPB zijn om die reden de extra middelen van € 3,9 miljoen ook in de jaren 2022 en verder opgenomen als verwachte inkomsten. In ons risicoprofiel hebben we op advies van de toezichthouder hiervoor een risico meegenomen. De richtlijn voor de toezichthouder staat gemeenten toe voor de jaren 2022 en 2023 een stelpost te ramen, waarvan nu niet zeker is of deze ook daadwerkelijk zal worden ingevuld. Dit in afwijking van de wijze waarop de toezichthouder normaal gesproken de raming van stelposten beoordeelt.
- Overige effecten: loon- en prijsbijstelling op de resterende integratie-uitkeringen sociaal domein, actualisatie van maatstaven en ontwikkelingen in de uitkeringsbasis.

In de raadsbrief van 18 juni 2019 is hierover een inhoudelijke toelichting gegeven.

We ramen in constante prijzen. Dit betekent dat de nominale indexatie voor het eerste jaar 2020 structureel en constant wordt doorgetrokken naar de jaren 2021 en verder. Het Rijk rekent met de uitkeringsfactoren voor het gemeentefonds in lopende prijzen (dus een oplopende reeks voor de nominale indexatie). Vanaf 2020 hebben we dit dan ook verlaagd met de prijsmutatie BBP, een officieel indexcijfer van het CBS.

Taakmutaties en decentralisatieuitkeringen

In de meicirculaire is een aantal taakmutaties en wijzigingen in decentralisatieuitkeringen opgenomen. Voor zover deze taakmutaties of decentralisatieuitkeringen leiden tot wijzigingen in de verwachte lasten op de beleidsvelden, worden deze ook doorgezet naar de beleidsvelden. In deel 3 (Financiële begroting) worden de wijzigingen van het gemeentefonds als gevolg van taakmutaties en nieuwe of gewijzigde decentralisatie- en integratie-uitkeringen toegelicht. Per mutatie is aangegeven in hoeverre deze met de verschillende beleidsvelden worden verrekend.

In de volgende tabel wordt het totaaloverzicht gepresenteerd van de ontwikkelingen van het gemeentefonds op basis van de meicirculaire. Ten opzichte van de vorige MJPB ontstaat het volgende effect:

*Bedragen * € 1.000*

Gemeentefonds en overige rijksontwikkelingen	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Ontwikkeling gemeentefonds meicirculaire	8.027	6.244	1.302	4.713
Doorgeven nieuwe en wijzigingen in Decentralisatie Uitkeringen (DU) meicirculaire	-988	-752	-642	-669
Stelpost "Uitkomst onderzoek Jeugdzorg"	0	0	3.900	3.900
Totaal ontwikkeling gemeentefonds	*7.038*	*5.493*	*4.560*	*7.944*
Totaal gemeentefonds en overige rijksontwikkelingen	**7.038**	**5.493**	**4.560**	**7.944**

Financiële koers van de beleidsontwikkelingen

De financiële koers is in dit hoofdstuk in vier onderwerpen samengevat:

- Meedoen in een socialer Arnhem: Wmo & jeugdzorg, werk & inkomen, armoede & schulden en onderwijs, welzijn, sport en maatschappelijke opvang
- Wonen in een duurzamer Arnhem: wonen, ruimtelijke ontwikkeling, grondbeleid, openbare ruimte en klimaat & energie
- Genieten van een nog mooier Arnhem: cultuur, bruisende binnenstad en veiligheid
- Open en verantwoord besturen: samenwerking met burgers en organisaties, bedrijfsvoering en concernfinanciën

In onderstaande tabel wordt duidelijk wat de mutaties zijn op deze onderwerpen ten opzichte van de vorige MJPB:

*Bedragen * € 1.000*

Beleidsontwikkelingen 2020-2023	2020	2021	2022	2023
- Meedoen in een socialer Arnhem	-8.093	-5.067	-3.467	-1.089
- Wonen in een duurzamer Arnhem	2.119	2.394	2.242	2.098
- Genieten van een nog mooier Arnhem	600	600	1.600	0
- Open en verantwoord besturen	8.109	7.633	8.620	6.593
Totaal financieel beeld MJPB	**2.734**	**5.560**	**8.994**	**7.601**

In de volgende paragrafen worden per onderwerp de financiële ontwikkelingen ten opzichte van de vorige MJPB nader toegelicht. Daarbij zijn in elke tabel telkens eerst de ontwikkelingen zoals vermeld in de Perspectiefnota benoemd en worden daaronder de ontwikkelingen gepresenteerd die zich na de Perspectiefnota hebben voorgedaan.

Meedoen in een socialer Arnhem

Onder de noemer 'Meedoen in een socialer Arnhem' worden in deze paragraaf de wijzigingen in de begroting met betrekking tot Wmo & jeugdzorg, werk & inkomen, armoede & schulden en onderwijs, welzijn, sport en maatschappelijke opvang weergegeven.

*Bedragen * € 1.000*

Ontwikkelingen meedoen in een socialer Arnhem	2020	2021	2022	2023
Wmo en jeugdzorg				
Hogere uitgaven Wmo en Jeugdzorg	-16.278	-16.278	-16.278	-16.278
Niet te realiseren transformatieopgave	-1.593	-2.430	-2.430	-2.430
Niet meer te onttrekken uit de BR noodfonds	-2.924	-307	-307	-307
Tekort veilig thuis	-225	-225	-225	-225
Middelen DU Beschermd Wonen	1.704	1.704	1.704	1.705
In meicirculaire te verwachten extra middelen (loon-prijs bijstelling)	2.000	2.000	2.000	2.000
In meicirculaire te verwachten extra middelen (budget jeugdzorg)	3.500	3.500	3.500	3.500
Hogere uitgaven doelgroepenvervoer	-400	-536	-683	-825
Maatregelen				
Van Beschermd wonen naar beschermd thuis	2.400	4.000	4.000	4.000
Van verblijfszorg jeugd naar ambulante ondersteuning jeugd	700	750	750	750
Ambulante begeleiding Wmo	1.400	1.400	1.400	1.400
Dagbesteding in eigen wijk	200	200	200	200
Richtlijnen Doelgroepenvervoer	250	250	250	250
Hulpmiddelen: naar algemeen gebruikelijke voorzieningen	0	0	pm	pm
Activerend werk: afbouwen rol CAW	20	160	160	200
Toevoegen POH jeugd	200	200	200	200
Hervormen Drang in jeugdzorg	100	100	100	100
Beperken instroom dyslexiezorg	300	300	300	300
Aanpassen inzet sociale wijkteams	100	100	100	100
Transformatieagenda	1.800	0	0	0
WMO en Jeugd totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*-6.746*	*-5.112*	*-5.259*	*-5.360*

Actualisatie hogere uitgaven Wmo/jeugd obv ontwikkelingen 2019	-2.740	-2.740	-2.740	-2.740
Ingroei maatregel verblijfszorg jeugd	-700	-750	0	0
Dekking maatregel verblijfszorg jeugd uit BR Wmo en jeugdzorg	700	750	0	0
Ingroei maatregel inzet sociale wijkteams	-100	-100	0	0
Dekking maatregel inzet sociale wijkteams uit BR Wmo en jeugdzorg	100	100	0	0
Prijsontwikkelingen niet gedekt uit reservering prijsindexatie	-836	-836	-836	-836
Motie toezicht en kwaliteit	-84	-84	-84	-84
Overname werkzaamheden HCM door Medipoint	-77	-77	pm	pm
Correctie dekking vanuit budgetten sociale wijkteams	-232	108	108	108
Correctie opgenomen budget transformatieagenda	-40	0	0	0
Volumeontwikkelingen dekking uit reservering volume	3.240	3.514	3.514	3.514
WMO en Jeugd totaal aanvullend op Perspectiefnota	*-769*	*-115*	*-38*	*-38*

Werk & Inkomen

Prognose BUIG	500	-285	-495	-600
In 2023 maximaal 6% tekort BUIG	0	0	0	2.000
Transformatieopgave Werk & Inkomen (opleidings-, frictie- en implementatiekosten)	-2.416	-554	-554	-554
Dekking binnen Werk & Inkomen	0	0	258	258
Werk en Inkomen totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*-1.916*	*-839*	*-791*	*1.104*
Ambitie Doorbraak naar Werk	0	150	872	23
BUIG o.b.v. de meest actuele macrobudgetten (n.a.v. Voorjaarsnota)	180	123	128	115
WSW op basis van meicirculaire	-59	401	801	2.247
Werk en Inkomen totaal aanvullend op Perspectiefnota	*121*	*674*	*1.801*	*2.385*

Armoede & Schulden

Hogere uitgaven Armoede	-500	-500	-500	-500
Niet te realiseren taakstelling beschermingsbewind	800	-220	-200	-200
Efficiency na aanbesteding Schulddienstverlening	100	100	100	100
Schulden voorkomen (vroegsignalering)	0	50	50	50
Jongenbegeleider JongerenPerspectiefFonds (JPF) Arnhem	-80	-80	-80	-80
Armoede en schulden totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*320*	*-650*	*-630*	*-630*
Actualisatie hogere uitgaven Armoede	-413	-413	-413	-413
Investering modernisering GelrePas	-190	0	0	0
Structurele besparing GelrePas	0	118	118	118
Armoede en schulden totaal aanvullend op Perspectiefnota	*-603*	*-295*	*-295*	*-295*

Onderwijs, welzijn, sport en maatschappelijke opvang

Vrij besteedbaar budget onderwijsachterstandenbeleid	150	150	150	150
Temporiseren investeringspakket onderwijshuisvesting	45	45	45	45
Investering Nieuwkomers	-375	-375	-375	-375
Inhoudelijke vernieuwing zorg en welzijn	-205	195	545	545
Urban sports velden	-50	-75	-100	-100
Mountainbike traject	-60	0	0	0
Korting subsidie Sportbedrijf	210	545	695	695
Afromen uitgaven aan Maatschappelijke Opvang (boven DU)	760	760	760	760

Afromen BR Vrouwenopvang (beschermd en weerbaar)	1.000	0	0	0
Afromen lokaal deel budget Vrouwenopvang	200	200	200	200
Onderwijs, welzijn, sport, maatschappelijke opvang totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*1.675*	*1.445*	*1.920*	*1.920*
Invoering wet verplichte ggz extra nodig bovenop middelen algemene uitkering	-175	-175	-175	-175
Aanpassingen volgens Arnhemse norm Standaard Toegankelijkheid	-50	0	0	0
Dekking uit regulier onderhoudsbudget openbare ruimte	50	0	0	0
Onderwijs, welzijn, sport, maatschappelijke opvang totaal aanvullend op Perspectiefnota	*-175*	*-175*	*-175*	*-175*
Totaal meedoen in een socialer Arnhem	**-8.093**	**-5.067**	**-3.467**	**-1.089**

Wmo en jeugdzorg

In de Perspectiefnota is het beeld geschetst van de verwachte hogere uitgaven op Wmo, Jeugdzorg en doelgroepenvervoer. Daarbij is enerzijds rekening gehouden met de niet te realiseren transformatieopgave en de niet meer te realiseren onttrekkingen aan de BR Noodfonds, maar anderzijds ook met extra te verwachten middelen uit het gemeentefonds (zoals voor beschermd wonen en loon- en prijsbijstelling). In de Perspectiefnota zijn maatregelen voorgesteld om deze hogere uitgaven deels op te kunnen vangen.

In de Perspectiefnota is een aantal effecten (onder andere het abonnementstarief en de autonome volumegroei), dat zich in 2019 voordoet, echter nog niet meegenomen. De actualisatie van deze hogere uitgaven leidt tot een € 2,7 miljoen groter nadeel. Naar aanleiding van de bij de Perspectiefnota aangenomen motie Zorgmaatregelen wordt in deze MJPB voorgesteld de maatregelen verblijfszorg jeugd en inzet Sociale wijkteams geleidelijker in te voeren door in de jaren 2020 en 2021 gebruik te maken van dekking (€1,7 miljoen) uit de nieuwe bestemmingsreserve Wmo en Jeugdzorg, waarvan bij Turap-2 2019 is voorgesteld deze te vormen. Voor de maatregel verblijfszorg jeugd geldt dat de financiële druk op deze regionale aanpak hierdoor wordt verminderd. Medio 2021 worden het beleid en de (financiële) effecten geëvalueerd en zal op grond hiervan beoordeeld worden of een financiële vertaling naar de jaren 2022 en verder opportuun is. Nu de werkdruk bij de wijkteams oploopt, zal ook deze bezuiniging getemporiseerd worden. Medio 2021 wordt bezien of een financiële vertaling naar de jaren 2022 en verder opportuun is.
Er is nu tijd nodig voor de implementatie van de maatregelen; aandachtspunt is of de maatregelen direct het volledige financiële effect opleveren. De overige € 1 miljoen wordt in 2020 ingezet voor die beleidsonderdelen van het zorgdomein waar het verlichten van maatregelen het meest wenselijk is.

Andere ontwikkelingen die zich voordoen na de Perspectiefnota zijn:

- Prijsontwikkelingen niet te dekken uit reservering prijsindexatie: In de loon- en prijscompensatie die zorgaanbieders ontvangen, wordt conform de afspraken die met hen zijn gemaakt, rekening gehouden met een percentage van 3,18%. De budgetten voor de Sociale wijkteams, doelgroepenvervoer en subsidies worden, afhankelijk van de afspraken, geïndexeerd met een percentage variërend van 2 tot 2,5%. De totale loon- en prijscompensatie 2020 voor zorg komt hiermee op € 5,4 miljoen. Dit kan voor € 4,6 miljoen worden gedekt uit de volgens de spelregel berekende beschikbare middelen voor prijscompensatie. Voor € 836.000 wordt aanvullende dekking gevraagd uit de algemene middelen.
- Motie 'Toezicht en kwaliteit': In april van dit jaar heeft de raad een motie aangenomen waarin om een verbetering van het toezicht wordt gevraagd op de kwaliteit van de Wmo en jeugdzorg. Uitvoering hiervan betekent een intensivering van het huidige kwaliteitsbeleid en zal daardoor tot hogere kosten leiden.
- Overname werkzaamheden HCM door Medipoint: Medipoint gaat de dienstverlening van HCM overnemen in verband met de problemen die HCM heeft. Hierdoor ontstaan meerkosten.
- Correctie dekking budgetten Sociale wijkteams: In de Perspectiefnota is per abuis een onjuiste dekking ingezet uit de budgetten Sociale wijkteams en het budget transformatieagenda. Dit wordt in deze MJPB gecorrigeerd en geeft in het eerste jaar een nadeel, maar structureel een voordeel.
- Demografische ontwikkelingen, zoals de toenemende vergrijzing van de Arnhemse bevolking en de toename van het aantal jongeren in Arnhem, zijn van invloed op de vraag naar Wmo en jeugdzorg. Weliswaar lijkt deze vraag iets te stabiliseren, maar tegelijkertijd zien we de kosten van de zorg per toekenning oplopen. De

effecten van de autonome bevolkingsgroei zijn meegenomen in het financieel beeld, maar de specifieke effecten voor het zorgdomein zijn nog onzeker. Uit het concept-prognosemodel dat in ontwikkeling is, komt een voorlopige schatting van de volumegroei voor 2020 van € 2,6 miljoen. Deze volumegroei kan voor € 1 miljoen uit de volgens de spelregel beschikbare middelen volumegroei gedekt worden. Voor het overige deel wordt voorgesteld deze mee te nemen in het risicoprofiel, mede gezien de onzekerheid over de concrete omvang. Daarnaast ontstaat er bij de toedeling van de totale volumereeks ruimte van structureel € 3,5 miljoen (zie ook jaarlijkse bijstellingen). Hiervan wordt voorgesteld deze in te zetten voor het opvangen van de hogere uitgaven op het zorgdomein.

Werk & Inkomen

In de Perspectiefnota is een prognose van de financiële ontwikkeling van de bijstand (BUIG) opgenomen. De bijstand wordt realistisch en actueel begroot, waarbij strak gestuurd wordt en de doelen gemonitord worden. Met inzet van het participatiebudget en het werkinvesteringsfonds wordt slim geïnvesteerd. Daarbij wordt geïnvesteerd in de eigen uitvoeringsorganisatie van Werk & Inkomen.

Op 3 juli 2019 heeft de raad ingestemd met het programmaplan 'Doorbraak naar Werk'. Bij de behandeling in de raad is de toezegging gedaan om bij de behandeling van deze MJPB aan te geven wat, op basis van de actuele kennis, de consequenties van het programmaplan zijn, zowel qua beoogde uitstroom als qua financiële gevolgen. Dit gaat dus om de ambitie om, bovenop de landelijke lijn, extra uitstroom te realiseren. Op basis van onder andere de vrijval van werkplekken binnen Scalabor is bekeken wat het mogelijke tempo zou kunnen zijn van het realiseren van de ambitie van extra uitstroom. Het versneld inboeken van deze ambitie leidt tot aanvullende voordelen ten opzichte van de Perspectiefnota.

Kort na de Perspectiefnota heeft het Rijk het nader voorlopige budget BUIG voor 2019 bekend gemaakt. Daarnaast heeft het Rijk in de Voorjaarsnota een bijstelling gedaan van de meerjarige begroting. De bijstelling leidt tot een nieuwe prognose van de BUIG voor Arnhem.
Voor de WSW geldt dat de MGR onlangs de gewijzigde begroting 2019 en de begroting 2020-2023 aan de raad ter zienswijze heeft voorgelegd. Daarnaast is in de meicirculaire de aangepaste rijksbijdrage voor WSW bekend gemaakt. Dit leidt tot een nieuwe prognose voor de WSW.

Armoede & Schulden

In de Perspectiefnota is het beeld geschetst van de negatieve ontwikkeling van het armoedebudget en het niet kunnen realiseren van de taakstelling op beschermingsbewind. Op de aanbesteding van de schulddienstverlening ontstaat een efficiencyvoordeel van € 100.000 en door middel van vroegsignalering van schulden kan ook een structurele besparing van € 50.000 worden ingeboekt. In 2018 is naar aanleiding van een amendement van de raad voor jongeren het Jongerenperspectieffonds (JPF) ingericht. De kosten van de jongerenbegeleider bedragen op jaarbasis € 80.000.

Op basis van de ontwikkelingen in de eerste helft van 2019 zijn de regelingen op het gebied van Armoede zoveel mogelijk opnieuw doorgerekend en afgezet tegen de begroting. Er ontstaat een toename van het verwachte tekort met ruim € 400.000. Deze stijging komt vooral door een hogere maandpremie van de Collectieve Aanvullende Ziektekostenverzekering voor Chronisch Zieken en Gehandicapten (CAZ-CZG) en een hoger tekort op Bijzondere bijstand. Het aantal inwoners in armoede groeit in Arnhem, met name de groep die langdurig in de armoede zit. Door het actiever onder de aandacht brengen van diverse regelingen weten Arnhemmers de weg naar inkomensondersteuning steeds beter te vinden en zien we de kosten steeds verder toenemen. Om de effectiviteit op het gebied van inkomensondersteuning en participatie, voornamelijk openeinderegelingen, te vergroten, is het nodig om op een andere manier te gaan werken. In de Perspectiefnota 2020 zijn hiervoor verschillende maatregelen voorgesteld. Het gaat hier onder meer om een meer geïntegreerde visie en aanpak op het gebied van armoede-schulden-werk-zorg.

Modernisering van de GelrePas is noodzakelijk om het huidige succes van de GelrePas te borgen en de beleidsambities binnen het armoedebeleid voor de komende jaren te realiseren.
In 2020 willen we overgaan naar een GelrePas waarbij het administratieve proces voor een groot deel geautomatiseerd wordt (nu wordt gewerkt met couponnenboekjes en handmatige declaraties) en het gebruik van de pas wordt gedigitaliseerd. Daardoor wordt de dienstverlening voor inwoners en aanbieders aanmerkelijk verbeterd en ontstaan er meer mogelijkheden voor verbinding met andere regelingen.
Er moet een eenmalige investering van € 190.000 worden gedaan die leidt tot een structurele besparing van € 118.000 op de uitvoeringskosten, dit naast een hogere kwaliteit van de uitvoering en beleidsmatige verbeteringen.

Onderwijs, welzijn, sport & maatschappelijk opvang

De Perspectiefnota laat zien dat met behoud van de geschetste inzet het budget voor onderwijsachterstandenbeleid (OAB) structureel met € 150.000 naar beneden bijgesteld kan worden. De extra jaarlijkse indexatie van Rijksmiddelen is niet nodig voor de huidige uitvoering van OAB. Door het budget voor onderwijshuisvesting te verlagen, besparen we € 45.000 per jaar vanaf 2020.

Integratie kost tijd en met een onvoldoende effectief inburgeringsstelsel is blijvend inzet nodig om te voorkomen dat statushouders over een aantal jaren de aansluiting hebben gemist in de Arnhemse samenleving. Met het risico van afhankelijkheid van een uitkering en druk op zorgkosten. We investeren € 375.000 euro per jaar, waarbij we inzetten op een verdubbeling van dit bedrag door cofinanciering.

We investeren in preventie en algemene voorzieningen. Preventieve voorzieningen en laagdrempelige algemene voorzieningen in de wijk moeten leiden tot effectieve en voordelige ondersteuningsvormen. Deze inhoudelijke vernieuwing van zorg en welzijn vraagt op korte termijn een investering in menskracht en in het mogelijk opnieuw inrichten van systemen en levert op de langere termijn een besparing van € 545.000 op.

De wijze waarop sport wordt beoefend verandert. Er is een hang naar meer vrijheid in het beoefenen van sport, in de mogelijkheid om verbinding te maken met cultuur en om lid te zijn van een grotere community in plaats van één vereniging. 'Urban Sports' voldoet aan deze behoefte en is één van de antwoorden om jongeren in beweging te houden. De komende jaren wordt, oplopend tot € 150.000 per jaar vanaf 2025, geïnvesteerd in Urban Sports. We investeren ook eenmalig in een mountainbiketraject als onderdeel naar de trend van meer bewegen in de openbare ruimte. Na twee jaar verzelfstandiging van het Sportbedrijf lijkt het erop dat mede door effectievere inzet vanuit het Sportbedrijf en het behalen van voldoende vermogen het subsidieniveau te ruim is. We romen daarom de subsidie af met € 695.000 vanaf 2022.

Op dit moment wordt met de huidige ambitie en wettelijke taken het bedrag op maatschappelijke opvang (MO) en vrouwenopvang (VO) niet volledig benut. Het budget MO kan bijgesteld worden, omdat MO ieder jaar positief afsluit en een reeds in de begroting verwerkte en van het Rijk in 2020 ontvangen verhoging, waar geen extra taken tegenover staat verwerkt is. Het budget voor VO wordt ook niet volledig benut.

Per 1 januari 2020 is de gemeente verantwoordelijk voor de uitvoering van de Wet verplichte GGZ (WvGGZ). Voor de uitvoering van deze nieuwe taken wordt vanuit het rijk een extra bijdrage in de meicirculaire aangekondigd, maar dit is niet voldoende voor volledige uitvoering. Er is nog € 175.000 uit de algemene middelen extra nodig. Daarnaast wordt er een risico opgenomen als de toeloop groter blijkt dan verwacht.

In de Perspectiefnota is opgenomen: we passen de Arnhemse standaard voor toegankelijkheid (AST) toe. Dat doen we allereerst door bij nieuwe investeringen in vastgoed en openbare ruimte de standaard vooraf te verwerken in vrij te geven budgetten. Waar mogelijk voeren we binnen voorgenomen investeringen op enkele plekken al aanpassingen door. Er wordt een handboek opgesteld waarin alle richtlijnen van de AST zijn opgenomen. De extra kosten voor toepassing (ingeschat op € 50.000) kan eenmalig en incidenteel geprioriteerd worden uit de reguliere onderhoudsbudgetten van openbare ruimte.

Wonen in een duurzamer Arnhem

Onder de noemer 'Wonen in een duurzamer Arnhem' worden de wijzigingen in de begroting met betrekking tot wonen, ruimtelijke ontwikkeling, grondbeleid, openbare ruimte en klimaat & energie toegelicht.

*Bedragen * € 1.000*

Ontwikkelingen Wonen in een duurzamer Arnhem	2020	2021	2022	2023
Wonen, ruimtelijke ontwikkeling en grondbeleid				
Implementatie Omgevingswet	-750	-285	-250	-210
Beheerkosten digitaal stelsel omgevingswet	-189	-189	-189	-189
Bezuiniging op dagelijks onderhoud riolering	110	110	110	110
PBD-afval	95	95	95	95
Energietransitie	250	250	250	250
Gelders Archief	100	100	100	100
Verwachte winstneming Grondbedrijf	50	50	50	50
Onderbesteding op budget onderhoud en beheer OVT Arnhem Centraal	150	150	150	150
Beheerkosten strategisch bezit kostendekkend maken (uit huuropbrengsten)	145	145	145	145
Wonen, ruimtelijke ontwikkeling, grondbeleid totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*-39*	*426*	*461*	*501*
Odra, hogere uitgaven omgevingsvergunningen	-682	-682	-682	-682
Odra, extra inkomsten omgevingsvergunningen	682	682	682	682
Wonen, ruimtelijke ontwikkeling, grondbeleid totaal aanvullend op Perspectiefnota	*0*	*0*	*0*	*0*
Openbare ruimte				
Activeren 50% kosten groot onderhoud wegen	2.558	2.368	2.181	1.997
Openbare ruimte totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*2.558*	*2.368*	*2.181*	*1.997*
Knelpunt inzake hogere kosten kwijtschelding afvalstoffenheffing minima	-200	-200	-200	-200
Knelpunt inzake hogere kosten PMD die niet doorbelast worden in afvalstoffenheffing	-200	-200	-200	-200
Openbare ruimte totaal aanvullend op Perspectiefnota	*-400*	*-400*	*-400*	*-400*
Klimaat & energie				
Subsidie van de provincie Arnhemse Smart polder	5.000	0	0	0
Uitgaven Arnhemse Smart polder	-5.000	0	0	0
Klimaat en energie totaal aanvullend op Perspectiefnota	*0*	*0*	*0*	*0*
Totaal Ontwikkelingen Wonen in een duurzamer Arnhem	**2.119**	**2.394**	**2.242**	**2.098**

Wonen, ruimtelijke ontwikkeling en grondbeleid

Uit de Perspectiefnota blijkt dat de implementatie van de Omgevingswet noodzaakt tot de inzet van extra middelen (aflopend in de tijd). Daarnaast is sprake van structurele beheerskosten van € 189.000 voor het digitaal stelsel van de Omgevingswet. Aanvullend op deze middelen zal de komende periode verder worden nagegaan welke risico's met bijbehorende maatregelen voor de invoering van deze wet voor de gemeente Arnhem noodzakelijk zijn.

In het kader van ruimtescheppende maatregelen zijn in de Perspectiefnota voorstellen gedaan om te bezuinigen op het dagelijks onderhoud van riolering, PBD-afval, energietransitie en het Gelders Archief. Daarnaast kunnen voordelen ingeraamd worden op de winstneming van het Grondbedrijf, het budget voor beheer en onderhoud van de OVT Arnhem en de beheerkosten van strategisch bezit.

Aanvullend op de Perspectiefnota wordt voorgesteld het budget voor de omgevingsdienst ODRA op te hogen met € 683.000. Hiermee komt het in de MJPB begrote bedrag overeen met de begroting van ODRA. Aan de inkomstenkant is het voorstel om een zelfde ophoging door te voeren op de verwachte bouwleges. De cijfers van de laatste jaren laten zien dat het reëel is om in de MJPB de kostenstijgingen op te vangen met hogere legesinkomsten.

Openbare ruimte

Op het gebied van de openbare ruimte is in de Perspectiefnota toegelicht dat een deel van het budget wegenonderhoud niet meer in de exploitatie wordt opgenomen, maar via een jaarlijks investeringskrediet beschikbaar wordt gesteld. Door deze activeringssystematiek ook bij wegenonderhoud toe te passen, komt de gedragslijn meer overeen met de al langer gebruikelijke werkwijze bij andere groot-onderhoudswerkzaamheden, zoals openbare verlichting, riolering en vastgoed. Per saldo ontstaat hierdoor op korte termijn ruimte in de begroting, waardoor onderhoudsmiddelen vrij kunnen vallen in de algemene middelen.

Aanvullend op de Perspectiefnota wordt geconstateerd dat de kosten voor kwijtschelding van minima ook stijgen als gevolg van de stijgende kosten voor de inzameling en verwerking van afval. Het huidige budget voor kwijtschelding afvalstoffenheffing voor minima is niet meer toereikend. Om de volledige kwijtschelding ook in 2020 te kunnen handhaven is een extra budget van € 400.000 nodig. Circa € 200.000 is daarvoor gereserveerd in de Perspectiefnota (als onderdeel van de hogere uitgaven Armoede). Hierdoor resteert nog een knelpunt van €200.000. Wij vertalen deze extra kosten van kwijtschelding voor minima niet in een extra verhoging van de afvalstoffenheffing, maar dekken deze uit de algemene middelen.

De vervuiling van het PBD-afval heeft geleid tot hogere kosten (extra verbrandingskosten en een lagere opbrengst op herbruikbaar PBD-afval). Om de verbetering in kwaliteit te realiseren hebben we in het eerste kwartaal van 2019 enkele interventies ingevoerd, onder andere voorsortering. Omdat deze maatregelen inhoudelijk en financieel effectief blijken te zijn, is het van belang deze door te zetten. Dit leidt tot een extra kostenpost van € 200.000 op jaarbasis. Zonder interventies zou het negatieve effect voor de begroting fors hoger zijn. Wij vertalen deze extra kosten niet in een extra verhoging van de afvalstoffenheffing, maar dekken deze uit de algemene middelen.

Klimaat & energie

Arnhem heeft een subsidie van € 5 miljoen verkregen van de provincie Gelderland ten behoeve van het aardgasvrij maken van een deel van de wijk Vredenburg. Deze subsidie zal in de begroting worden opgenomen en direct worden ingezet om uitvoering te geven aan dit project.

Genieten van een nog mooier Arnhem

Onder de noemer 'Genieten van een nog mooier Arnhem' worden de wijzigingen in de begroting met betrekking tot cultuur, bruisende binnenstad en veiligheid toegelicht.

*Bedragen * € 1.000*

Ontwikkelingen Genieten van een nog mooier Arnhem MJPB	2020	2021	2022	2023
Cultuur				
Vrijvallen jaarschijf 2022 kapitaallasten cultuurinvesteringen	0	0	1.600	0
Vrijvallen van drie jaarschijven kapitaallasten Museum Arnhem	600	600	0	0
Cultuur totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*600*	*600*	*1.600*	*0*
Bruisende binnenstad				
Blauwe Golven: plankosten	-100	0	0	0
Dekking plankosten Blauwe Golven uit BR Zuidelijke Binnenstad	100	0	0	0
Bruisende binnenstad totaal aanvullend op Perspectiefnota	*0*	*0*	*0*	*0*
Veiligheid				
Experiment gesloten coffeeshopketen	pm	pm	pm	pm
Veiligheid totaal aanvullend op Perspectiefnota	*0*	*0*	*0*	*0*
Totaal Genieten van een nog mooier Arnhem MJPB	**600**	**600**	**1.600**	**0**

Cultuur

In de Perspectiefnota is aangegeven dat in de begroting vanaf 2022 € 1,6 miljoen geraamd wordt voor kapitaallasten van cultuurinvesteringen, in elk geval voor een toekomstbestendige huisvesting van Stadstheater Arnhem, Toneelgroep Oostpool en Introdans. Dit veronderstelt dat de oplevering in 2021 plaatsvindt, want kapitaallasten drukken op de begroting vanaf het jaar na oplevering. Oplevering in 2021 is echter onwaarschijnlijk. De geraamde € 1,6 miljoen kan daarom vrijvallen in de jaarschijf 2022.
Daarnaast wordt in de begroting vanaf 2019 € 0,6 miljoen geraamd voor kapitaallasten voor Museum Arnhem. Inmiddels (19 december 2018) heeft de raad besloten het investeringskrediet hiervoor met € 7,5 miljoen te verhogen. Verwacht wordt dat de verbouwing van het Museum in 2021 zal worden afgerond. De kapitaallasten komen dan vanaf 2022 ten laste van de begroting. De in 2019, 2020 en 2021 geraamde kapitaallasten kunnen vrijvallen.

Bruisende binnenstad

Op 17 april 2019 heeft de raad de motie 'Op naar een uitvoeringsplan Blauwe golven!' aangenomen. Hierin heeft de raad zich uitgesproken om variant B2 verder uit te werken, met daarbij een aantal toevoegingen. Het college zal, zoals de motie aangeeft, een uitvoeringsplan gaan maken en hierbij zoeken naar optimalisaties, faseringsmogelijkheden en de benodigde aanvullende middelen en deze eerste helft 2020 voorleggen aan de raad. We stellen voor om de plankosten van € 100.000 te dekken uit de bestemmingsreserve Zuidelijke Binnenstad.

Op 5 maart 2018 heeft de gemeenteraad de motie 'Jansbeek ook op het Gele Rijders Plein naar boven' aangenomen en verzocht voor het zomerreces van 2018 te komen met een uitgewerkt voorstel. De kosten zijn ondertussen geraamd op circa 2,6 miljoen euro. Waterschap, provincie en gemeente hebben de intentie uitgesproken om hier samen invulling aan te geven. De motie roept op het gemeentelijk deel te dekken uit de bestemmingsreserve zuidelijke binnenstad. Het Waterschap heeft moeten constateren op dit moment weinig tot geen mogelijkheden te zien om aan haar intenties invulling te geven. Het college onderzoekt de mogelijkheden om alsnog uitvoering te kunnen geven aan de motie, bijvoorbeeld door te zoeken naar optimalisaties, aanvullende middelen en/of eventuele faseringsmogelijkheden. Het college verwacht deze de eerste helft van 2020 aan de Raad aan te bieden.

Veiligheid

De gemeente Arnhem heeft aan de Minister van Justitie en Veiligheid haar interesse kenbaar gemaakt om deel te nemen aan het experiment gesloten coffeeshopketen. Voorbehoud dat hierbij gemaakt is, is dat de aanmelding definitief wordt nadat de exacte inhoud en randvoorwaarden duidelijk zijn. Daarnaast is sprake van een aantal risico's, onder meer de substantiële kosten die gemoeid kunnen zijn met de uitvoering van dit experiment. Zeer recent is besloten dat Arnhem in de amvb wordt opgenomen. Indien het experiment leidt tot structurele financiële effecten voor de gemeente Arnhem zal dit in de Perspectiefnota van 2021 worden meegenomen. Voor 2020 zal een incidentele oplossing moeten worden gezocht. In deze MJPB wordt hiervoor nog geen budget gereserveerd.

Open en verantwoord besturen

Onder de noemer 'Open en verantwoord besturen' worden de wijzigingen in de begroting met betrekking tot samenwerking met burgers en organisaties, bedrijfsvoering en concernfinanciën toegelicht.

*Bedragen * € 1.000*

Ontwikkeling Open en verantwoord besturen	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Bestuur, dienstverlening en financiën				
Ruimte binnen programma S00 Bestuur, dienstverlening en financiën	3.653	3.742	4.343	3.343
Vrijval reservering volumeontwikkeling uit MJPB 2019-2021	1.985	1.985	1.985	1.985
Aframen budget jongereninstroom	100	200	200	200
Verlagen opleidingsbudget	100	100	100	100
Verhoging leges evenementen, APV	100	100	100	100
Dividend BNG	400	400	400	400
Hogere lasten ICT en besparingen De Connectie	-1.005	-1.005	-1.005	-1.005
Formatiedekking CISO + middelen (afdeling ICT)	-200	-200	-200	-200
Herijking dotatie spelregel aflossen in 20 jaar obv actualisatie MIP	150	-604	-203	1.186
Ruimte solvabiliteitsreeks	2.700	2.700	2.700	2.700
Totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*7.983*	*7.418*	*8.421*	*8.810*
Structureel blijven sparen voor betere solvabiliteit conform systematiek	0	0	0	-2.700
Herijking dotatie spelregel aflossen in 20 jaar obv actualisatie MIP in MJPB 2020-2023	198	250	294	518
Gemeenteraadsverkiezingen	0	0	-60	0
Saldo voor- en nadelen concernposten	-72	-35	-35	-35
Totaal aanvullend op Perspectiefnota	*126*	*215*	*199*	*-2.217*
Totaal Ontwikkeling Open en verantwoord besturen	**8.109**	**7.633**	**8.620**	**6.593**

Bestuur, dienstverlening en financiën

In de Perspectiefnota is toegelicht dat er binnen het programma Bestuur, dienstverlening en financiën (voormalig programma R9) structurele ruimte aanwezig is in de vorm van de stelpost voor het opvangen van bovenmatige stijging van de rente. Aangezien in de begroting van de rentelasten binnen treasury reeds rekening wordt gehouden met een trapsgewijze stijging, kan deze meerjarige stelpost vrijvallen. In het laatste jaar 2023 wordt in het kader van behoedzaamheid € 1 miljoen beschikbaar gehouden.

Een andere maatregel die ruimte oplevert is de vrijval van de reservering voor de volumeontwikkeling in de vorige MJPB. Na dekking van een aantal specifieke claims vanuit diverse beleidsvelden resteert er bijna € 2 miljoen dat ten gunste van de algemene middelen komt.
In het kader van ruimtescheppende maatregelen zijn er mogelijkheden om het budget voor jongereninstroom en het opleidingsbudget te verlagen zonder dat dit verregaande gevolgen heeft. Daarnaast zijn er mogelijkheden om de grondslag van een aantal leges voor evenementen te verbreden, waardoor een hogere kostendekkendheid mogelijk wordt gemaakt. De verwachte uitkering van het dividend van de BNG kan op basis van de actuele inzichten naar boven worden bijgesteld met € 400.000.

Er is in toenemende mate zorg ontstaan over de kwaliteit en stabiliteit van de ICT die sinds 1 juli 2017 bij De Connectie is ondergebracht. Onderzoeken wijzen uit dat we risico's lopen op onder meer uitval, het oplopen van achterstanden in beheer en onderhoud en een afnemende informatieveiligheid. Het is van groot belang om hiervoor middelen vrij te maken. Het gaat om een structurele inzet van € 1,5 miljoen, waarbij op andere onderdelen van De Connectie voor € 0,5 miljoen bespaard kan worden. Daarnaast wordt voor het aanstellen van een CISO (Chief Information Security Officer) en het uitvoeren van audits en onderzoeken in het kader van informatieveiligheid een bedrag van € 0,2 miljoen vrijgemaakt.

Een belangrijk onderwerp is het verminderen van de schuldenlast en het verbeteren van de solvabiliteit van de gemeente. Sinds de vorige MJPB wordt middels een structurele dotatie aan de BR Kapitaallasten gespaard voor een betere solvabiliteit. Dit gebeurt op basis van een berekening, die er vanuit gaat dat schulden niet langer dan 20 jaar op de gemeentelijke begroting drukken. Daarvoor zijn rekenregels in de verordening Financieel Beleid en Beheer vastgelegd om dit te realiseren door het rekenkundig reserveren van extra lasten die corresponderen met het afschrijven van alle investeringen in 20 jaar. Op basis van de actualisatie van het MIP in de Perspectiefnota is deze dotatie herijkt.
Daarnaast is in de Perspectiefnota voorgesteld om jaarlijks € 2,7 miljoen uit deze reserve in de begroting in te zetten ter dekking van verwachte tekorten op de algemene middelen. Om recht te doen aan de bij de Perspectiefnota aangenomen motie 'Houd financiële verordening in stand', wordt in deze MJPB voorgesteld de systematiek van sparen structureel in stand te houden en deze onttrekking van € 2,7 miljoen alleen incidenteel in de jaren 2020 tot en met 2022 door te voeren. Op die manier blijven we investeren in verbetering van de solvabiliteit. Wanneer we deze onttrekking tot twee of minder jaren zouden beperken, komen we in enig jaar onder de vastgestelde norm van het weerstandsvermogen uit en is aanzuivering van het weerstandsvermogen noodzakelijk. Een belangrijke overweging voor deze incidentele onttrekkingen is dat de solvabiliteit in 2018 bij de jaarrekening op een aanzienlijk hoger niveau lag dan eerder bij de voorbereiding van deze maatregel werd verondersteld. In de paragraaf Weerstandsvermogen is een nadere toelichting op de kengetallen voor solvabiliteit opgenomen.
Op basis van de meest recente actualisatie van het MIP na de Perspectiefnota is de dotatie aan de bestemmingsreserve ten opzichte van de Perspectiefnota opnieuw herijkt. Daarnaast wordt voorgesteld de BR Kapitaallasten te splitsen in een BR Kapitaallasten (met als doel dekking voor kapitaallasten) en een BR Solvabiliteit met het doel om te sparen voor een betere solvabiliteit. In de paragraaf weerstandsvermogen is meer toelichting gegeven op de ontwikkelingen in de financiële positie.

Voorgesteld wordt om in het jaar 2022 middelen beschikbaar te stellen voor de volgende gemeenteraadsverkiezingen. Tot slot leidt een aantal concernstelposten binnen dit programma tot voordelen (wachtgeld- en APPA-verplichtingen) en nadelen (personele budgetten door ontvlechting facilitair budget). Voorgesteld wordt om deze posten te verrekenen met de algemene middelen.

Jaarlijkse bijstellingen

Voor elke begroting wordt een actualisatie gemaakt van de prijs- en volumeontwikkelingen, de belasting- en legesopbrengsten, en het gemeentelijk investeringsplan. In totaal leidt dit, zoals zichtbaar in de volgende tabel, tot een nadeel in het algemeen beeld.

*Bedragen * € 1.000*

Jaarlijkse bijstellingen		**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Prijs en volume-ontwikkelingen		-17.034	-17.303	-17.302	-17.302
Ontwikkeling belastingen en legesopbrengsten		75	75	75	75
Ontwikkelingen Meerjareninvesteringsplanning		2.762	1.715	524	-827
	Totaal jaarlijkse bijstellingen	*-14.197*	*-15.513*	*-16.703*	*-18.054*
Totaal Jaarlijkse bijstellingen		**-14.197**	**-15.513**	**-16.703**	**-18.054**

Prijs- en volumeontwikkelingen

Op basis van de vorig jaar geïntroduceerde systematiek wordt bij de Perspectiefnota een totaal budget geraamd voor verwachte loon- en prijsstijgingen (op basis van de CPI) en voor verwachte volumestijgingen (op basis van de verwachte groei van het aantal inwoners). In de Perspectiefnota is om die reden € 11,4 miljoen geraamd voor het opvangen van loon- en prijsstijgingen en € 4,4 miljoen voor het opvangen van volumestijgingen. In onderstaande tabel is dit opgenomen, waarbij tevens in de regels 'totaal aanvullend op de Perspectiefnota' is aangegeven hoe deze budgetten in de voorliggende MJPB worden verdeeld:

*Bedragen * € 1.000*

Prijs en volume-ontwikkeling	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Loon- en prijsontwikkelingen				
Loon- en prijsontwikkelingen Perspectiefnota	-11.363	-11.363	-11.363	-11.363
Totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*-11.363*	*-11.363*	*-11.363*	*-11.363*
Tegenboeken Indexatie tav prijsontwikkelingen 2,3%	11.363	11.363	11.363	11.363
Nominale indexatie verbonden partijen	-1.693	-1.693	-1.693	-1.693
Prijsindexatie budgetten begroting	-2.600	-2.600	-2.600	-2.600
Prijsindexatie budgetten begroting zorg	-4.609	-4.609	-4.609	-4.609
Looncompensatie cao 2019-2021 (oplopend naar 6,25% in 2021)	-3.467	-4.323	-4.317	-4.317
Reeds aanwezige stelpost tbv nieuwe cao	1.288	1.293	1.294	1.294
Contributie VNG/Waarderingskamer/Fonds GGU	-299	-299	-299	-299
Premieontwikkeling 2020	pm	pm	pm	pm
Totaal aanvullend op Perspectiefnota	*-17*	*-868*	*-861*	*-861*
Volume-ontwikkelingen				
Volume-ontwikkelingen Perspectiefnota obv 0,9% groei inwoners	-4.446	-4.446	-4.446	-4.446
Totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*-4.446*	*-4.446*	*-4.446*	*-4.446*
Tegenboeken Indexatie tav volume ontwikkelingen obv 0,9% groei inwoners	4.446	4.446	4.446	4.446
Volumeindexatie naar budgetten begroting	-1.384	-528	-534	-534
Volumeindexatie naar budgetten begroting zorg	-1.030	-1.030	-1.030	-1.030
In te zetten deel volumereeks tbv zorg	-3.240	-3.514	-3.514	-3.514
Totaal aanvullend op Perspectiefnota	*-1.208*	*-626*	*-632*	*-632*
Totaal prijs en volume-ontwikkelingen	**-17.034**	**-17.303**	**-17.302**	**-17.302**

Loon- en prijsontwikkeling

Het budget voor loon- en prijsontwikkelingen wordt over een aantal onderdelen verdeeld. Op de eerste plaats gaat € 1,7 miljoen naar de diverse verbonden partijen op basis van de afspraken over nominale indexatie die in de betreffende begrotingen daarvoor zijn opgenomen. Daarnaast is € 2,5 miljoen bestemd voor het opvangen van prijsstijgingen op de diverse beleidsvelden in de gehele begroting (exclusief de zorgbudgetten). Onderdeel hiervan zijn ook de gesubsidieerde instellingen. De zorgbudgetten zijn afzonderlijk in beeld gebracht en ontvangen € 4,6 miljoen.

Kort na het verschijnen van de Perspectiefnota is een principeakkoord gesloten over een nieuwe cao voor gemeenteambtenaren. De stijging van de loonkosten loopt (middels een aantal tranches) op met 6,25% vanaf 2021. In de MJPB 2019-2022 was hiervoor reeds een inschatting gemaakt en een stelpost opgenomen. Deze kan in de nieuwe MJPB komen te vervallen. Op de laatste plaats heeft een stijging plaatsgevonden van een aantal afdrachten aan externe partijen, zoals de VNG en de Waarderingskamer.

In 2020 kunnen alle loon- en prijsontwikkelingen binnen het daarvoor gereserveerde budget worden opgevangen (resterend tekort van - € 17.000), vanaf 2021 is het beslag op de algemene middelen groter. Dit wordt veroorzaakt door de stijging van de cao, welke groter is dan de reservering op grond van de systematiek.

Volumeontwikkeling
In de Perspectiefnota is gerekend met een groei van 0,9% van het aantal inwoners in 2020 ten opzichte van 2019. Dit betrof een voorlopig cijfer, in het voorjaar zijn nieuwe cijfers bekend gemaakt. Daaruit blijkt dat de groei van het aantal inwoners hoger uitkomt, namelijk op 1,2%. Dit betekent dat het in de Perspectiefnota gereserveerde budget op grond van de systematiek te laag is en er feitelijk € 5,9 miljoen beschikbaar moet zijn. Met de ontwikkelde verdeelsystematiek wordt een budget van € 1,4 miljoen in 2020 verdeeld naar diverse beleidsvelden in de gehele begroting (exclusief de zorgbudgetten). Hierbij is ook rekening gehouden met een post voor onvoorziene ontwikkelingen. Voor de jaren vanaf 2021 voorzien we dat deze niet benodigd is.
De zorgbudgetten ontvangen op basis van de verdeelsystematiek een budget van € 1 miljoen structureel.

De tot nu toe gehanteerde systematiek leidt ertoe dat er ruimte ontstaat tussen de reservering (bij de Perspectiefnota) en de toedeling naar de programma's op basis van de daadwerkelijke ingeschatte kosten van volumeontwikkelingen. Om die reden wordt op korte termijn een review uitgevoerd op deze systematiek. De uitkomsten zullen in de komende Perspectiefnota worden toegelicht en verwerkt. Voor deze MJPB betekent dit dat er € 3,2 miljoen in 2020, oplopend naar € 3,5 miljoen structureel uit deze volumereservering ingezet kan worden ter dekking van de stijging van de kosten in het zorgdomein.

Van het totaal op grond van de systematiek in te zetten budget ad € 5,9 miljoen wordt er in 2020 zoals hierboven aangegeven € 5,6 miljoen verdeeld. In de jaren daarna is de toedeling € 5,1 miljoen.

Ontwikkeling belastingopbrengst
Door de afspraken in het coalitieakkoord neemt de belastingopbrengst in Arnhem nauwelijks toe. Zo is er afgesproken dat de Onroerend Zaak Belasting (OZB) voor inwoners en ondernemers niet zal stijgen. Dit betekent dat er op de OZB ook geen indexatie plaats vindt. Er wordt een uitzondering gemaakt voor de extra opbrengst direct volgend uit de netto toevoeging van woningen of niet-woningen. Voor de heffingen is het uitgangspunt kostendekkendheid: de rioolheffing mag jaarlijks groeien met 1,5%. De afvalstoffenheffing is kostendekkend (zie effecten onder 'Wonen in een duurzamer Arnhem'). In onderstaande tabel worden de effecten van de ontwikkeling OZB op de begroting weergegeven.

*Bedragen * € 1.000*

Ontwikkeling belastingen MJPB	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Meeropbrengst OZB agv autonome volumegroei woningen	75	75	75	75
Totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*75*	*75*	*75*	*75*
Totaal Ontwikkeling belastingen MJPB	**75**	**75**	**75**	**75**

Ontwikkeling OZB
De meeropbrengst OZB ad € 75.000 betreft de extra opbrengst direct volgend uit de netto toevoeging van woningen of niet-woningen. Deze raming is al in de Perspectiefnota meegenomen.

Ontwikkeling afvalstoffenheffing
De afvalstoffenheffing is kostendekkend, waarbij als uitgangspunten uit het coalitieakkoord het knelpunt rondom PMD (zie Wonen in een duurzamer Arnhem) en het terugdraaien van de bezuiniging op de kwijtschelding (zie Meedoen in een socialer Arnhem) niet aan de afvalstoffenheffing wordt toegerekend. Op basis van onderstaande ontwikkelingen stijgt voor 2020 het tarief voor de afvalstoffenheffing. Het tarief is niet kostendekkend, het percentage kostendekkendheid voor 2020 komt uit op 82%.

Als gevolg van betere scheiding van de afvalstromen kan inmiddels 82% van de PBD-fractie worden doorgezet voor sortering en vermarketing. Hierdoor dalen de kosten voor het verwerken van restafval. Daar tegenover staan wel hogere kosten doordat de kosten voor aanbesteding verwerking restafval zijn gestegen en de invoering van een rijks verbrandingsbelasting op de verwerking restafval.

In 2020 zal de afvalstoffenheffing middels de Diftar-methode verrekend gaan worden. Dit betekent naast een vaste heffing voor ieder huishouden ook een heffing per aangeleverde zak restafval. Zowel de hogere kosten (zoals kwijtschelding medisch afval, verhoging frequentie inzamelen, extra toezicht/handhaving) als verwachte voordelen door betere afvalscheiding (zoals hogere opbrengst PBD-fracties, lagere kosten verwerking restafval) behorende bij Diftar zijn in de begroting verwerkt. Om begrotingstechnische redenen is uitgegaan dat Diftar per 1-

1-2020 van kracht wordt. Uiteraard is een andere ingangsdatum in 2020 mogelijk (begrotingswijziging dan wel in 2019 te verwerken).

Als gevolg van hier boven beschreven ontwikkelingen stijgt de gemiddelde afvalstoffenheffing in 2020 met circa 5%.

*Bedragen * € 1.000*

Ontwikkeling kosten/opbrengsten afvalstoffenheffing	2020	2021	2022	2023
Reguliere bijstelling ramingen	-13	-39	-442	-368
Kostenstijging contracten verwerking restafval, verbrandingsbelasting en afvalinzameling	-1.362	-1.635	-1.580	-1.573
Kwijtscheldingen (medisch)	-135	-135	-135	-135
Dekking uit afvalstoffenheffing	1.510	1.809	2.157	2.076
Totaal	**0**	**0**	**0**	**0**

Ontwikkeling rioolheffing

De lasten van de riolering en de baten uit de rioolheffing zijn ook geactualiseerd. Een belangrijke aanname die hieraan ten grondslag ligt is de afspraak dat de rioolheffing jaarlijks mag groeien met 1,5%. De voor- en nadelige verschillen worden verrekend met de bestemmingsreserve Groot onderhoud Openbare Ruimte. Het voordelige saldo blijft zo beschikbaar voor toekomstige ontwikkelingen met betrekking tot de riolering. Per saldo heeft de actualisatie van de rioolheffing geen effect op de Algemene middelen.

Het bovenstaande resulteert in het volgende plaatje dat de lastenontwikkeling voor 2020 afzet tegen 2019:

Gem. lastenontwikkeling per woning (eigenaar)	2019	2020	%
Onroerend zaakbelasting	€ 338	€ 338	0,0%
Rioolheffing	€ 172	€ 174	1,5%
Afvalstoffenheffing (gemiddeld per huishouden)	€ 220	€ 231	4,8%
	730	**744**	**1,79%**

Voor de effecten die de ontwikkelingen hebben voor de eigenaren en huurders wordt verwezen naar de paragraaf Lokale heffingen.

Investeringen en de bijbehorende kapitaallastenontwikkeling

Het huidige meerjarig Investeringsplan dat is opgenomen in de paragraaf Investeringen is een gedetailleerd plan waarin afzonderlijke investeringen per programma zijn gerangschikt. Hiermee heeft het gemeentebestuur een middel in handen om goed onderbouwde afwegingen te maken en de realisatie van investeringen door de tijd nauwgezet te volgen. Op basis van deze investeringsplanning is het voor de gemeenteraad mogelijk om investeringen over de programma's tegen elkaar af te wegen om – wanneer nodig – ruimte te scheppen voor de ambities met onze stad.

In de Investeringsplanning 2020 - 2023 zijn alle voorgenomen investeringen opgenomen met een onderscheid in programma- en bedrijfsvoering investeringen. De bedrijfsvoeringsinvesteringen betreffen veelal de vervanging van bedrijfsmiddelen, zoals het vervangen van de computers, de ICT-infrastructuur, meubilair en dergelijke.

De investeringen zijn reëel geraamd; dit conform de in de MJPB 2014-2017 ingezette lijn om structurele vrijval op kapitaallasten te realiseren door het reëler plannen van investeringen. Voor de jaren 2020 t/m 2023 worden in deze MJPB kredieten aangevraagd van € 196,2 miljoen. De nadruk ligt op de jaren 2020 en 2021 met geplande investeringen van € 145,6 miljoen. Voor de hele planperiode van deze MJPB inclusief 2019 wordt uitgegaan van investeringen tot een totaalbedrag van € 248,2 miljoen. In het MIP 2018 - 2022 was dit € 233,1 miljoen.
Dit is dus ongeveer gelijk aan de vorige MJPB. Bij een vergelijking tussen deze investeringsplanningen valt op dat de oorspronkelijke nadruk in het jaar 2018 is verplaatst naar de jaren 2020 en 2021. Deze verschuiving wordt voor het grootste deel verklaard door een gewijzigde planning van investeringen in de sfeer van de onderwijshuisvesting en cultuur. Geplande onderwijsinvesteringen schuiven door naar 2020 en de investering in Museum Arnhem schuift door naar 2021. Voor het museum is conform afspraak € 7,5 miljoen beschikbaar om het financiële knelpunt voor de verbouw op te lossen.

We hebben voor de jaren 2022 en 2023 geen grote nieuwe investeringen begroot. Alleen een aantal min of meer reguliere investeringen (onder andere onderwijshuisvestingsplan, riolering en bedrijfsvoering) is voorzien. Conform afspraak wordt € 1,6 miljoen extra kapitaallasten gereserveerd vanaf 2023 ten behoeve van cultuurinvesteringen, in elk geval voor een toekomstbestendige huisvesting van Stadstheater Arnhem, Toneelgroep Oostpool en Introdans.

*Bedragen * € 1.000*

Ontwikkeling Meerjareninvesteringsplanning	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Ontwikkeling MIP	1.469	851	-7	-1.174
Totaal MIP Perspectiefnota	*1.469*	*851*	*-7*	*-1.174*
Actualisatie MIP	1.293	864	531	347
Totaal aanvullend op Perspectiefnota	*1.293*	*864*	*531*	*347*
Totaal Ontwikkeling Meerjareninvesteringsplanning	**2.762**	**1.715**	**524**	**-827**

In de voorgaande tabel is de ontwikkeling van de kapitaallasten geschetst ten opzichte van de vorige begroting op basis van de in de paragraaf Investeringen opgenomen meerjarige investeringsplanning (MIP). Daarnaast is de ontwikkeling van de vrijval meegenomen die ontstaat door het verschil tussen de werkelijke kapitaallasten van alle in het verleden gedane investeringen (niet MIP investeringen) en de begrote kapitaallastenruimte.
In de meerjareninvesteringsplanning is ook rekening gehouden met investeringen in duurzaamheid van gemeentelijke panden. De transitie naar duurzame gemeentelijke gebouwen is zeer ingrijpend en een grote uitdaging.

Financiële positie

De in de voorgaande paragrafen beschreven ontwikkelingen resulteren per saldo in een begroting zoals in de paragraaf Hoofdlijnen financiën is geschetst. Hieronder nogmaals het totale beeld:

*Bedragen * € 1.000*

Financieel beeld 2020-2023	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Uitgangspositie MJPB 2019-2023	0	0	0	0
Gemeentefonds en overige rijksontwikkelingen	7.038	5.493	4.560	7.944
Beleidsontwikkelingen				
- Meedoen in een socialer Arnhem	-8.093	-5.067	-3.467	-1.089
- Wonen in een duurzamer Arnhem	2.119	2.394	2.242	2.098
- Genieten van een nog mooier Arnhem	600	600	1.600	0
- Open en verantwoord besturen	8.109	7.633	8.620	6.593
Jaarlijkse bijstellingen	-14.197	-15.513	-16.703	-18.054
Toevoeging (-) of onttrekking (+) aan de AR	4.425	4.460	3.149	2.509
Totaal financieel beeld	**0**	**0**	**0**	**0**

Robuustheid van de begroting

In de paragraaf Weerstandsvermogen is de meest recente vermogenspositie geschetst. Daarbij zijn de verrekeningen met de algemene reserve die voortvloeien uit bovenstaand financieel beeld verwerkt. Hieruit blijkt dat wanneer de beschikbare weerstandscapaciteit in 2020 van € 30,7 miljoen wordt geconfronteerd met de berekende benodigde weerstandscapaciteit van € 30,4 miljoen (bij een zekerheidspercentage van 90%), dat de gemeente over voldoende weerstandsvermogen beschikt. De weerstandsfactor komt in dat geval namelijk uit op 1,0 in 2020. Dit ligt op het minimale vastgestelde niveau. In de jaren na 2020 stijgt het beschikbare weerstandsvermogen als gevolg van een begrote stijging van de algemene reserve.

Bedragen x € 1.000

Benodigd versus beschikbare weerstandscapaciteit	**JV 2018**	**Turap-1 2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
	90%	90%	90%	90%	90%	90%
Totaal benodigde weerstandscapaciteit	**33.713**	**33.713**	**30.430**	**30.430**	**30.430**	**30.430**
Totaal beschikbare weerstandscapaciteit	**48.606**	**31.742**	**30.675**	**30.448**	**31.831**	**34.880**
Benodigd versus beschikbaar ruimte irt aanzuivering	**14.893**	**-1.971**	**245**	**18**	**1.401**	**4.450**
Verschil (> factor 1,4)	**1.408**	**-15.456**	**-11.927**	**-12.154**	**-10.771**	**-7.722**
Weerstandsfactor	**1,4**	**0,9**	**1,0**	**1,0**	**1,0**	**1,1**

Een belangrijke doelstelling is naast een robuuste begroting en buffers voor risico's ook het streven naar een robuustere financiële positie. Hiervoor wordt structureel gespaard in de bestemmingsreserve Solvabiliteit. Naast de algemene reserve die direct meetelt in de berekening van de beschikbare weerstandscapaciteit, vormt de BR Solvabiliteit een belangrijke bijdrage in de vergroting van het eigen vermogen. De ontwikkeling van deze bestemmingsreserve laat het volgende beeld zien:

BR Solvabiliteit	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Stand per 1-1	**7.624**	**11.082**	**13.834**	**16.141**
Dotatie aan BR o.b.v. MIP MJPB 2020-2023	6.158	5.452	5.007	3.394
Inzetten tbv financieel beeld	-2.700	-2.700	-2.700	
Stand per 31-12	**11.082**	**13.834**	**16.141**	**19.535**
Aandeel dekking risicoprofiel	**0,4**	**0,5**	**0,5**	**0,6**

Hieruit blijkt dat, ondanks dat incidenteel voor drie jaren minder wordt gespaard, deze reserve in 2023 uitkomt op bijna € 20 miljoen en daarmee een majeure bijdrage levert aan het verbeteren van de solvabiliteit en een robuustere begroting.

Naast de weerstandsfactor en de solvabiliteit moet ook worden gekeken naar de andere financiële kengetallen. Uit de analyse van de kengetallen in de paragraaf Weerstandsvermogen, blijkt dat deze een wisselend beeld laten zien. De financiële positie wordt op grond van de uitkomsten van deze verplichte financiële kengetallen door de provincie bij de begroting beoordeeld.
Voor een goed oordeel van de financiële positie zijn diverse ontwikkelingen van belang. De afhankelijkheid van de inkomsten van het Rijk zorgt, net als bij alle andere gemeenten, voor een blijvende kwetsbaarheid in de financiën. Daardoor kan ook het financieel perspectief van onze gemeente in korte tijd wijzigen. Ook de ontwikkelingen op het gebied van zorg zijn een belangrijk financieel aandachtspunt. Aan de andere kant is het een feit dat de solvabiliteit en omvang van onze schulden zich positiever hebben ontwikkeld dan eerder voorzien. Ook het feit dat de gemeente Arnhem eerder besloot verliezen op de grondexploitaties af te boeken, heeft er voor gezorgd dat we financieel minder kwetsbaar zijn dan sommige andere gemeenten.
Samenvattend blijft het van belang goed op de gemeentelijke financiën te blijven letten. We vinden het om die reden dan ook belangrijk om meerdere momenten (MJPB en jaarrekening) aan te grijpen om deze kengetallen te monitoren en vooral te sturen op de trends voor de langere termijn die we daarin onderkennen.

Leeswijzer

Inleiding

Na het lezen van de hoofdlijnen van deze Meerjarenprogrammabegroting, vindt u voor uw leesgemak een korte toelichting op de bouw van deze Meerjarenprogrammabegroting. De Meerjarenprogrammabegroting (MJPB) is een onderdeel uit de P&C-cyclus. In de MJPB wordt het gemeentelijk beleid op hoofdlijnen toegelicht. Dit doen we aan de hand van de 3W-vragen:

- wat willen we bereiken?
- wat gaan we doen?
- wat mag het kosten?

Voor de zomer is het raadsvoorstel 'Plan van aanpak doorontwikkeling cyclusdocumenten' geamendeerd vastgesteld (3 juli 2019). Dit betreft het plan om in de komende jaren tot beter leesbare en toegankelijke cyclusdocumenten te komen. Deze ambitie is in de MJPB 2019-2022 opgenomen. Uiteraard zal er in de jaren hierop volgend nog verdere ontwikkeling plaats moeten vinden.

In deze leeswijzer wordt aangegeven hoe de indeling van de MJPB eruit ziet.

Opbouw van de MJPB 2020-2023

In de inhoudsopgave staat vermeld uit welke hoofdstukken de MJPB bestaat. In het kort worden deze hoofdstukken hier toegelicht.

Hoofdlijnen

De MJPB start met een infographic, waarin wordt ingegaan op de beleidsinhoudelijke en financiële hoofdlijnen.

Deel 1 - hoofdlijnen van beleid en ontwikkelingen in het financieel kader

In de stedelijke en wijkprogramma's worden de prioriteiten van het beleid aangegeven. Een samenvatting van de prioriteiten krijgt een plek in hoofdstuk 1.

In het hoofdstuk Ontwikkelingen in het financieel kader worden de belangrijkste financiële ontwikkelingen weergegeven. Ook wordt in dit hoofdstuk een verklaring van de mutaties gegeven.

Deel 2 - beleidsbegroting

De beleidsbegroting is opgebouwd uit vier onderdelen:

Acht wijkprogramma's (W)
Sinds 2017 zijn acht wijkprogramma's ingesteld. De 24 wijken zijn geclusterd in acht gebieden: Noord-West, Noord-Oost, Presikhaaf, Centrum/Spijkerkwartier/Arnhemse Broek, Malburgen, Rijkerswoerd/Kronenburg/Vredenburg, Elden/De Laar en Schuytgraaf/Elderveld.

Dertien stedelijke programma's (S)
In de stedelijke programma's zijn de ambities, doelen, inspanningen en de daarbij behorende budgetten op stedelijk niveau opgenomen.

Negen paragrafen
De paragrafen vormen een 'dwarsdoorsnede' van de begroting. Er worden kaderstellende beleidslijnen vastgelegd met betrekking tot beheersmatige aspecten. De paragrafen geven daarmee belangrijke aanvullende informatie over de meerjarige financiële positie van de gemeente. Een deel van de paragrafen zijn in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) verplicht voorgeschreven.

De volgende verplichte paragrafen vanuit het BBV zijn opgenomen:
1. Lokale heffingen - In deze paragraaf wordt stilgestaan bij de diverse gemeentelijke belastingen en heffingen en de consequenties daarvan voor de inwoners.
2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing - Het weerstandsvermogen geeft aan hoe solide de financiële positie van de gemeente is. In deze paragraaf zijn ook financiële kengetallen opgenomen, zoals het weerstandsvermogen, de solvabiliteit en de schuldquote

3. Onderhoud kapitaalgoederen - In deze paragraaf wordt toegelicht op welke wijze het onderhoud van de gemeentelijke kapitaalgoederen (zoals wegen, riolering, gebouwen) gewaarborgd is.
4. Financiering - Hier wordt toegelicht op welke wijze met de financieringsbehoefte van de gemeente is omgegaan.
5. Bedrijfsvoering - In de paragraaf wordt gerapporteerd over de voortgang van interne ontwikkelingen binnen de gemeentelijke organisatie.
6. Verbonden partijen - De gemeente werkt samen met andere partijen om bepaalde doelen te bereiken. Als de gemeente een bestuurlijk en financieel belang heeft bij een partij, is dit een zogenoemde verbonden partij. In deze paragraaf worden alle verbonden partijen toegelicht.
7. Grondbeleid - De gemeente speelt een rol in het kopen en verkopen van gronden. Hier wordt verder ingegaan op het gevoerde grondbeleid.

Op verzoek van uw raad zijn twee niet verplichte paragrafen in de MJPB opgenomen:
8. Investeringen - In deze paragraaf wordt over de realisatie van de investeringen gerapporteerd.
9. Subsidies - De gemeente verstrekt subsidies aan instellingen die een bijdrage leveren aan gemeentelijke doelstellingen. In deze paragraaf wordt aangegeven welke instellingen subsidie hebben ontvangen inclusief de subsidiebedragen.

Overig programmaplan
Hierin wordt duidelijk gemaakt op welke wijze de overhead in het overzicht baten en lasten tot uitdrukking komt.

Deel 3 - Financiële begroting
In dit onderdeel wordt ingegaan op de ontwikkelingen in het financieel kader, mutaties circulaires van het gemeentefonds en de financiële begroting met de financiële tabellen.

Bijlagen
In de bijlagen is informatie te vinden over het gemeentebestuur, het normenkader, aanvullende financiële tabellen en informatie over de programma's en de afkortingen- en begrippenlijst.

Interactieve website jaarstukken
De MJPB is digitaal beschikbaar op: financien.arnhem.nl.

Resultaat raadsbehandeling
Aangenomen amendementen
Eventuele aangenomen amendementen worden in de MJPB 2020-2023 verwerkt als het raadsbesluit bekend is.

Aangenomen moties
Eventuele aangenomen moties worden in de MJPB 2020-2023 vermeld als het raadsbesluit bekend is.

Deel 2 Beleidsbegroting

De beleidsbegroting bestaat uit vier onderdelen:

1. Wijkprogramma's (W)
2. Stedelijke programma's (S)
3. Paragrafen
4. Overig programmaplan

Wijkprogramma's

De diverse taken waarvoor de gemeente verantwoordelijk is en die op wijkniveau plaatsvinden, zijn opgenomen in de volgende 8 wijkprogramma's (bundeling van logisch samenhangende wijken):

W1 **Wijkprogramma Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek (CSA)**
Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek

W2 **Wijkprogramma Noordwest**
Burgemeesterswijk, Hoogkamp, Transvaal, Heijenoord, Lombok, Klarendal, Klingelbeek e.o., Schaarsbergen e.o., Sint Marten en Sonsbeekkwartier

W3 **Wijkprogramma Noordoost**
Alteveer, Cranevelt, Geitenkamp, Monnikenhuizen, Velperweg e.o.

W4 **Wijkprogramma Presikhaaf**
Presikhaaf West en Presikhaaf Oost

W5 **Wijkprogramma Malburgen**
Malburgen West, Malburgen Oost/Noord, Malburgen Oost/Zuid, waaronder Het Duifje en Immerloo

W6 **Wijkprogramma Schuytgraaf/Elderveld**
Schuytgraaf en Elderveld

W7 **Wijkprogramma De Laar/Elden**
De Laar en Elden

W8 **Wijkprogramma Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg (RKV)**
Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg/Holthuizen

Wijken Algemeen

Inleiding

De wijkprogramma's moeten zorgen voor belangrijke pijlers die inwoners ruimte en invloed geven om actief verantwoordelijkheid te dragen voor de ontwikkeling van hun wijk. Het realiseren van maatwerk. Daarnaast dragen de wijken nadrukkelijk bij aan het realiseren van de stedelijke doelstellingen in samenhang met de reguliere programma's. Steeds sterker leggen we de verbinding in de organisatie en versterken we de samenwerking tussen de teams leefomgeving en de stedelijke programma's. Wij sturen aan op maatwerk bij vraagstukken en ontwikkelingen.

Wij willen in 2020 planmatiger kijken naar de ontwikkelingen in en tussen de wijken. Wat kunnen we van elkaar leren, waar zitten de overeenkomsten en hoe verhouden deze zich tot de stedelijke programma's. In 2020 blijven we inzetten op de versterking van de samenhang tussen wijk- en stedelijke programma's zodat we beter integraal kunnen sturen op prioriteiten vanuit de stad en de wijken.

Bij het starten van Van Wijken Weten is afgesproken dat er na drie jaar een evaluatie zal plaatsvinden. In het laatste kwartaal van 2019 wordt de evaluatie gestart zodat in het eerste deel van 2020 inzicht kan worden verkregen in de leer- en ontwikkelpunten van de aanpak. Inmiddels heeft de Rekenkamer van de gemeente Arnhem aangegeven een onderzoek te starten naar de effecten van de werkwijze. Er zal afstemming plaatsvinden tussen beide trajecten.

W1 Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek

In het wijkprogramma Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek (CSA) bevinden zich de wijken Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek.
Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat willen we bereiken

Hieronder wordt aan de hand van een aantal doelstellingen aangegeven wat we willen bereiken.

Burgerparticipatie

Meer ruimte voor burgers door een andere rol van de overheid. We gaan de wijk gerichter faciliteren en werken mee aan sociaal-maatschappelijk initiatieven en ondersteunen kansen en initiatieven die de betrokkenheid van bewoners bij de eigen leefomgeving versterken. We werken toe naar een inclusieve samenleving waarbij bewoners, ondernemers, overheid en andere stakeholders als volwaardige partners kunnen samenwerken. We doen dit door:

- als gesprekspartner een integrale benadering bij de ontwikkelingen van basisschool De Sterrenkring aan te kaarten;
- uitvoering van het parkeerplan mogelijk te maken;
- samenwerken in de ontwikkeling van de pilot SpijkerPeil.

Leefbaarheid en preventie

De leefbaarheid, kwaliteit en beleving van de leefomgeving staat in een aantal buurten en straten onder druk. Verschillende factoren beïnvloeden de leefbaarheid. Grote stedelijke dynamiek en maatschappelijke thema's en vraagstukken zijn van invloed op de leefomgeving in CSA. Om hierin verbetering te brengen, zetten we in op:

- versterken van het formele en informele netwerk met betrokken partners en bewoners voor een inclusieve samenleving;
- versterken van de samenwerking tussen de domeinen zorg, veiligheid en welzijn door praktijk gestuurd werken.

Gezamenlijk zijn de teams Leefomgeving en de Sociale wijkteams verantwoordelijk voor een zo effectief mogelijke inzet van de beschikbare instrumenten, waarbij het streven is om verschuivingen te realiseren van gespecialiseerde zorg naar de collectieve algemene voorzieningen. Om deze opgave te beantwoorden, wordt er in samenwerking met de Sociale wijkteams ingezet op:

- ontwikkelingen van gerichte buurtcommunity's en ontmoetingsplekken ter versterking van de zelf- en samenredzaamheid in de wijk;
- versterking samenwerking met de Sociale wijkteams door integrale samenwerking op ontwikkelingen die leiden naar afschaling met behoud van de leefbaarheid en inzet op zelfredzaamheid.

Veilig en leefbaar

We zetten in op het versterken van de samenwerking vanuit verschillende disciplines die aansluiten op de thema's en vragen vanuit de wijk en de stad. Een integrale benadering om onderwerpen als verwarde personen, overlast rondom woon- en huisvestingsopgave en aanpak in de openbare ruimte in relatie tot overlast. We doen dit door:

- versterken van de veiligheid in de leefomgeving door inzet van ervaringsdeskundigen; de straatcoaches;
- integraal preventieve aanpak overlast verwarde personen opnemen in het project 'Centrum';
- onderzoek naar mogelijkheden voor opzetten van huisvestingproject op basis van 'magic mix';
- inzet op kaders en maatregelen voor een betere balans en verscheidenheid van wijken, buurten en straten om goed en prettig wonen te faciliteren;
- versterken van de veiligheid in de leefomgeving door structureel overleg met alle verschillende disciplines die zorgen voor een veilige en leefbare wijk, zoals wijkagenten, handhaving, straathoekwerkers en ambulant jongerenwerk.

Circulaire Economie

Circulaire wijkeconomie houdt in dat de sociale en economische waarden in de wijk ten goede komen aan de wijk in een cyclisch proces en daarmee duurzaam zijn. In het Spijkerkwartier en in delen van het Centrum wordt hier actief invulling aan gegeven. Onder andere het Buurtgroenbedrijf en de uitvoering van het parkeerplan in het Spijkerkwartier die beide naast financiële opbrengsten onderzoeken wat de maatschappelijke waarde is voor een wijk. Ook de ontwikkeling van Coehoorn levert een bijdrage aan de opgave. In alle wijken zijn tal van initiatieven die een bijdrage leveren aan de wijkeconomie en duurzaamheidsambitie van de wijk. We doen dit door:

- ontwikkeling Coehoorn gebied, eilandje Urk en de Melkfabriek;
- wijkeconomie met als doel om duurzaamheid, en aantal deelnemers aan participatie en activerend werk trajecten in de wijken te verhogen;
- inzetten op flexibilisering van regelgeving om circulaire wijkeconomie beter te ondersteunen;
- ondersteunen van wijkbedrijven door goed partnerschap in de wijk bijvoorbeeld, Blauwe wijkeconomie en Stichting Broek Omhoog.

Kansrijk opgroeien

In het Arnhemse Broek groeien verhoudingsgewijs meer kinderen in armoede op en starten zo met een achterstand in de samenleving. Sturing op een integrale en maatwerk gezinsaanpak kan voor een verandering zorgen en een positief toekomstperspectief bieden. De rol van het primair onderwijs is hierbij van essentieel belang en de sleutel tot een succes, waarbij een duurzame en stabiele integrale aanpak door verschillende partners in de wijk fundamenteel is.
In het Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek hebben we de groep kwetsbare jongeren en jongvolwassenen in beeld. Kenmerkend voor deze groepen zijn de schuldenproblematiek en het beperkte werk- en toekomstperspectief.
We doen dit door:

- uitvoering Project Fort in het Arnhemse Broek;
- gezonde leefstijl door inzet op integrale aanpak stakeholders (primair onderwijs en Sportbedrijf);
- vroegtijdige aanpak schuldenproblematiek jongeren;
- perspectief op werk project '50 gezinnen uit de bijstand en aan het werk';
- doorontwikkeling op de twee basisscholen in het Arnhemse Broek in het kader van een doorgaande leerlijn en Vroeg erop af;
- stedelijk jongerenwerk Willemeen 2.0.

Ontmoeten

Dit speerpunt heeft veel raakvlakken met het speerpunt 'Vergroenen en energietransitie' en krijgt integraal vorm in CSA. Behouden en versterken van ontmoetingsplekken die laagdrempelig zijn om de sociale samenhang en betrokkenheid in en met de wijk te vergroten. Naast fysieke ontmoetingsplekken kijken we naar alternatieven voor ontmoeting; bijvoorbeeld ontmoeten in het groen. De huidige ontmoetingsplekken in de wijk worden ondersteund en waar nodig versterkt of gecreëerd, bijvoorbeeld op en in de openbare ruimte. We doen dit door:

- op basis van behoefte (door)ontwikkelen van ontmoetingsplekken en activiteiten in de wijk;
- themagericht ontmoeten implementeren door de introductie van wijkkringen (buurt community's) waardoor sociale netwerkten van bewoners worden versterkt, gericht op onder andere eenzame jongeren, migranten ouderen.

Gezond en fit

Het Arnhemse Broek scoort laag op het vlak van gezonde leefstijl. We gaan inzetten op een integrale aanpak met partijen waaronder het Sociaal wijkteam, Sportbedrijf Arnhem, Rijnstad en andere stakeholders uit de stad. Voorafgaand zullen we gericht onderzoeken welke aanpak het beste in de wijk past. Voorop staat dat we gebruik te maken van wat er al is. We doen dit door:

- onderzoek naar passende leefbaarheidsaanpak in het Arnhemse Broek;
- opdracht te geven voor de uitvoering van een integraal programma gericht op aanpak verminderen van overgewicht van kinderen, volwassenen en ouderen door introductie van een gezonde leefstijl.

Vergroenen en energietransitie

Dit speerpunt heeft veel raakvlakken met het speerpunt 'ontmoeten' en krijgt integraal vorm in CSA. In de wijk Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek dragen we op verschillende manier bij aan verschillende initiatieven en ontwikkelingen die bijdrage op het gebied van een groene en leefbare wijk, energie transitie en klimaat adaptatie. We werken hierbij nauw samen met de wijk en initiatiefnemers. We doen dit door:

- inhoudelijke en financiële bijdrage en als gesprekspartner in de ontwikkelingen van 'wijk van de toekomst';
- vergroenen in de wijk ondersteuning van verschillende initiatieven en ontwikkelingen van bijvoorbeeld de Van Muijlwijkstraat, Groen van Prinstererstraat, Coehoornpark, vergroening binnenstad en doorontwikkeling van het Buurtgroenbedrijf;
- vergroenen 'de Blokhut' in het Arnhemse Broek en versterken van het vrijwilligersnetwerk rondom vergroening in de wijk;
- als team nauw betrokken bij de ontwikkelingen energietransitie van het gasaf eilandje Urk.

Wat gaan we doen

De inspanningen die in 2020 worden uitgevoerd om bovenstaande doelen te bereiken, zijn per wijk verder uitgewerkt.

Wat mag het kosten

Overzicht lasten en baten van de wijk

Zie bijlage Begrippenlijst voor een toelichting op onderstaande tabellen.

Bedragen x € 1.000

	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Meerjarenraming		
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Middelen							
Lasten	-32.848	-33.182	-32.993	-35.549	-35.226	-35.131	-35.193
Baten	9.462	9.482	9.268	9.498	9.467	9.436	9.396
Saldo lasten en baten	***-23.386***	***-23.700***	***-23.725***	***-26.052***	***-25.760***	***-25.695***	***-25.797***
Gerealiseerd resultaat	**-23.386**	**-23.700**	**-23.725**	**-26.052**	**-25.760**	**-25.695**	**-25.797**

Toelichting financiële mutaties

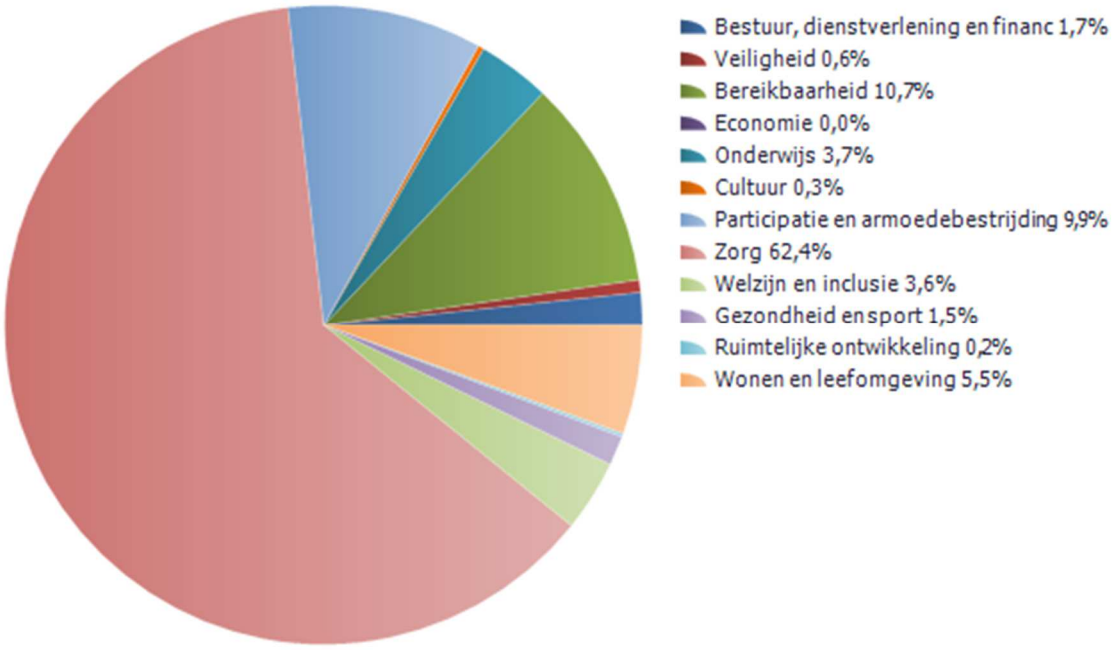
Bedragen x € 1.000

Toelichting mutaties 2020 t.o.v. 2019	**Bedrag**
Lasten	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen	
Ontwikkeling kapitaallasten	-77
MJPB 2020-2023 Omzetten exploitatiebudget onderhoud wegen in investering	179
MJPB 2020-2023 Bezuinigingen Zorg PPN 20-23	1.010
MJPB 2020-2023 Kosten kwijtschelding afvalstoffen heffing minima	-30
MJPB 2020-2023 MJPB 20-23 Extra budget armoederegelingen	-140
MJPB 2020-2023 Efficiencyvoordeel aanbesteding schulddienstverlening	14
MJPB 2020-2023 Hogere kosten door loon- en prijsontwikkeling	-837
MJPB 2020-2023 Vrij besteedbaar budget onderwijsachterstandenbeleid	13
MJPB 2020-2023 WMO en Jeugdzorg PPN 20-23	-2.517
Bestaand beleid	
Actualisatie kapitaallasten	75
Eenmalige budgetten uit niet bestede middelen	57
Programmering groot onderhoud OR	-286
Actualisatie div. budgetten	85
Overig	-102
Totaal lasten	**-2.556**
Baten	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen	
MJPB 2020-2023 Parkeerexploitatie	119
MJPB 2020-2023 WMO en Jeugdzorg PPN 20-23	150
	0
Bestaand beleid	
Menzis Eurobudget gezond bewegen	-8
Actualisatie opbrengst straatparkeren	-41
Actualisatie baten onderwijsachterstanden	10
Totaal baten	**230**

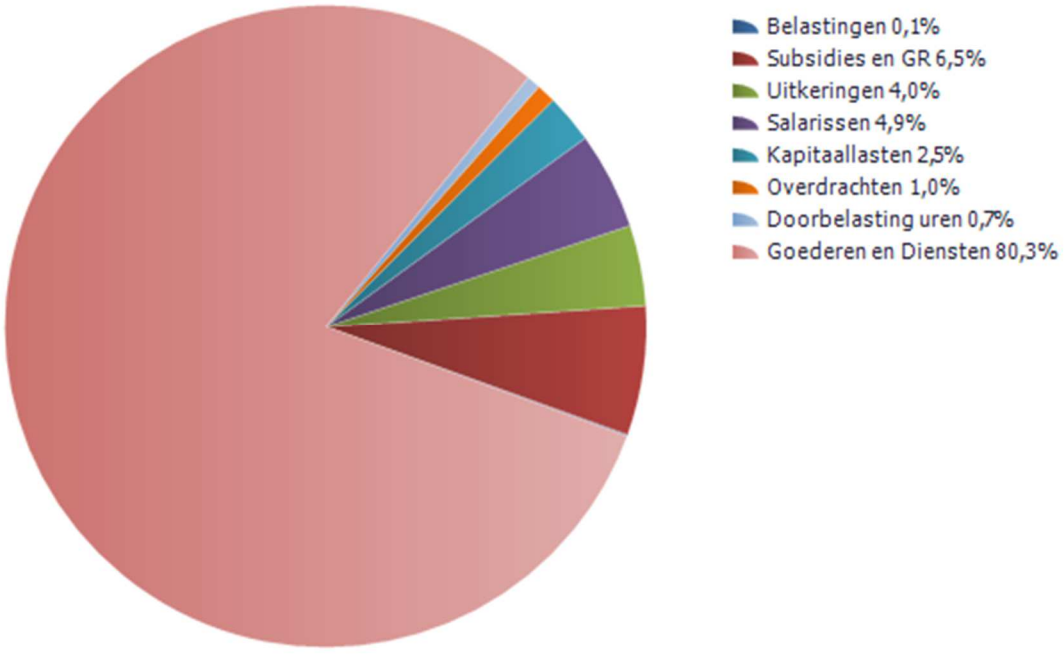
Lasten van de wijk, verdeeld naar stedelijke programma's en kostensoorten

Hieronder wordt in beeld gebracht wat de relatie is tussen het totale wijkbudget en de verdeling naar de stedelijke programma's. In de tweede grafiek is de verdeling van het totale wijkbudget naar kostensoorten weergegeven.

Lasten verdeeld naar stedelijke programma's

Lasten verdeeld naar kostensoorten

Zie de bijlage Toelichting overzicht kostensoorten voor een toelichting op deze grafiek.

Lasten van de wijk verdeeld naar taakvelden

Bedragen x € 1.000

	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Meerjarenraming		
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Middelen							
Afval	-703	-742	-742	-741	-740	-739	-738
Arbeidsparticipatie	-1.380	-1.441	-1.416	-1.451	-1.450	-1.450	-1.450
Arnhem promotie	0	0	0	0	0	0	0
Bedrijfsloket en -regelingen	-3	0	0	0	0	0	0
Begeleide participatie	-829	-518	-504	-657	-657	-657	-657
Cultpresentatie, cultproductie, cultparticipatie	-98	-82	-102	-102	-102	-102	-102
Geëscaleerde zorg jeugd	-444	-424	-424	-405	-405	-405	-405
Geëscaleerde zorg volwassenen	-7.337	-8.555	-9.814	-9.401	-9.133	-9.133	-9.133
Inkomensregelingen	-1.730	-1.627	-1.655	-1.814	-1.814	-1.814	-1.814
Maatwerkdienstverlening jeugd	-3.368	-3.279	-3.287	-4.487	-4.497	-4.430	-4.441
Maatwerkdienstverlening volwassenen	-5.296	-4.653	-3.464	-4.937	-4.914	-4.914	-4.914
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-517	-688	-688	-736	-736	-736	-736
Milieubeheer	-79	-68	-65	-65	-65	-65	-65
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-860	-1.345	-1.324	-1.300	-1.300	-1.300	-1.300
Onderwijshuisvesting	0	-14	-12	-12	-12	-12	-12
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-439	-395	-623	-402	-402	-402	-402
Openbare orde en Veiligheid	-197	-210	-210	-222	-222	-222	-222
Overhead	0	0	-37	-37	-37	-37	-37
Parkeren	-2.567	-2.978	-2.978	-2.986	-2.966	-2.945	-2.903
Riolering	7	0	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipatie	-1.465	-1.577	-1.744	-1.506	-1.506	-1.506	-1.505
Sportaccommodaties	-92	-106	-69	-85	-69	-75	-68
Sportbeleid en activering	-159	-406	-423	-423	-423	-423	-423
Verkeer en vervoer	-2.793	-1.817	-1.303	-1.624	-1.621	-1.618	-1.615
Volksgezondheid	-20	-55	-23	-20	-20	-20	-20
Wijkteams	-2.479	-2.202	-2.085	-2.138	-2.138	-2.127	-2.232
Gerealiseerd resultaat	**-32.848**	**-33.182**	**-32.993**	**-35.549**	**-35.226**	**-35.131**	**-35.193**

W2 Noordwest

In het wijkprogramma Noordwest bevinden zich de wijken Klarendal, Burgemeesterswijk/ Hoogkamp, Schaarsbergen en omgeving, Sint Marten/ Sonsbeekkwartier, Heijenoord en Lombok, Hoogstede/Klingelbeek en omgeving.
Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat willen we bereiken

Hieronder wordt aan de hand van een aantal doelstellingen aangegeven wat we willen bereiken.

Kansrijk opgroeien

In Noord-West willen we achterstanden bij kinderen voorkomen en aanpakken. We verbeteren de ontplooiingskansen van kinderen in Klarendal en St. Marten. Dit doen we door vroegtijdig achterstanden op te sporen en hierop integraal te acteren waarbij de ouderbetrokkenheid cruciaal is. We bieden voor de kinderen op het primair onderwijs een dagelijks naschools programma gericht op vier pijlers die belangrijk zijn bij de ontwikkeling van het kind:

1. Veiligheid
2. Zelfredzaamheid
3. Betrokkenheid
4. Gezondheid en Vitaliteit

Het dagelijks naschools programma bestaat uit diverse onderdelen zoals taalontwikkeling, huiswerkbegeleiding, met aandacht voor sport, voeding en bewegen, creativiteit en muzikale ontwikkeling. Onze focus ligt voor 2020 op de doelgroep van kinderen van 0-16, waarbij vanuit de samenwerkende partners meer aandacht is voor de problematiek rondom de leeftijdsgroep van 10-14 jarigen, zoals de overgang van primair naar vervolgonderwijs. De doelgroep breiden we op langere termijn uit naar 0-18 jaar.

Ontmoeten

Ontmoetingsplekken zijn van belang voor de sociale cohesie in de wijk, ze vervullen een functie in het voorkomen van zorgkosten en het tegengaan van eenzaamheid. Samen met bewoners behouden en verbeteren we de huidige ontmoetingsplekken zoals het Multi Functioneel Centrum, de Wasplaats en de Leuke Linde. Samen met de belangrijkste gebruikers van de nieuwe Hommel geven we een nieuwe invulling aan deze ontmoetingsplek. We faciliteren de totstandkoming van nieuwe plekken:

- het burgerinitiatief voor een ontmoetingsplek in de Burgemeesterswijk;
- we stimuleren actief het ontmoeten op locaties waar van nature weinig sociale cohesie of ontmoetingsplekken aanwezig zijn. Doel is om bewoners samen te brengen, te horen wat er speelt en ondersteuning te bieden bij diverse vormen van participatie.

We zetten bewonersondersteuning in op maat voor bewonersoverleggen en ontmoetings- en participatie-initiatieven.

Burgerparticipatie

In het gebied Noord-West spelen diverse onderwerpen in de openbare ruimte die zijn aangedragen door bewoners waarin betrokkenheid en invloed vanuit de bewoners belangrijk is:

- we ontwikkelen een parkeerplan in samenspraak met bewoners in Klarendal Zuid;
- we willen de Hommelseweg herinrichten vanuit het oogpunt van verkeersveiligheid en verbeteren van de leefbaarheid;
- we werken met partners en wijkbewoners uit Klarendal aan het voorkomen en verminderen van overlast in de wijk;
- in samenspraak met de wijken ontwikkelen we een strategisch laadpalenplan;
- in Schaarsbergen stellen we samen de resultaten vast van de eerste twee bouwstenen van 'grootonderhoud/ voorkomen Wateroverlast' en wat vervolgens nodig en mogelijk is.

Vergroenen en verduurzamen

We faciliteren de initiatieven en energieplannen in de wijken. Verder stimuleren we de verduurzaming van woningen, tuinen en openbare ruimte.

Werk

Werk is een belangrijke factor in het tegengaan van armoede, schulden en eenzaamheid en levert een bijdrage aan kansrijk opgroeien voor kinderen. We willen bereiken dat het gebied Noord-West een evenredige bijdrage levert aan de ambitie van doorbraak naar werk, waarbij zoveel mogelijk mensen met een bijstandsuitkering gaan werken. Onze eerste focus ligt daarbij op ouders vanwege de bestrijding van kinderarmoede en ontplooiingskansen voor kinderen, de statushouders en de groep 18-45 met enig werkperspectief.
De doelstelling is dat per jaar 60 wijkbewoners duurzaam uitstromen naar werk. Daarbij zetten we in op het actief benaderen van deze groepen en de inzet van verschillende instrumenten, zoals inloopspreekuren, route naar werk, matchingcafe's met ondernemers in onze wijken. Het cluster Werk en Inkomen doet dat integraal, met aandacht voor de problemen op levensdomeinen, en samen met de wijkteams.

Wat gaan we doen

De inspanningen die in 2020 worden uitgevoerd om bovenstaande doelen te bereiken, zijn per wijk verder uitgewerkt.

Wat mag het kosten

Overzicht lasten en baten van de wijk

Zie bijlage Begrippenlijst voor een toelichting op onderstaande tabellen.

Bedragen x € 1.000

	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Meerjarenraming		
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Middelen							
Lasten	-30.315	-28.293	-28.876	-31.633	-31.474	-31.251	-31.377
Baten	2.334	2.255	1.980	2.034	2.042	2.050	2.050
Saldo lasten en baten	***-27.981***	***-26.038***	***-26.896***	***-29.599***	***-29.431***	***-29.201***	***-29.327***
Gerealiseerd resultaat	**-27.981**	**-26.038**	**-26.896**	**-29.599**	**-29.431**	**-29.201**	**-29.327**

Toelichting financiële mutaties

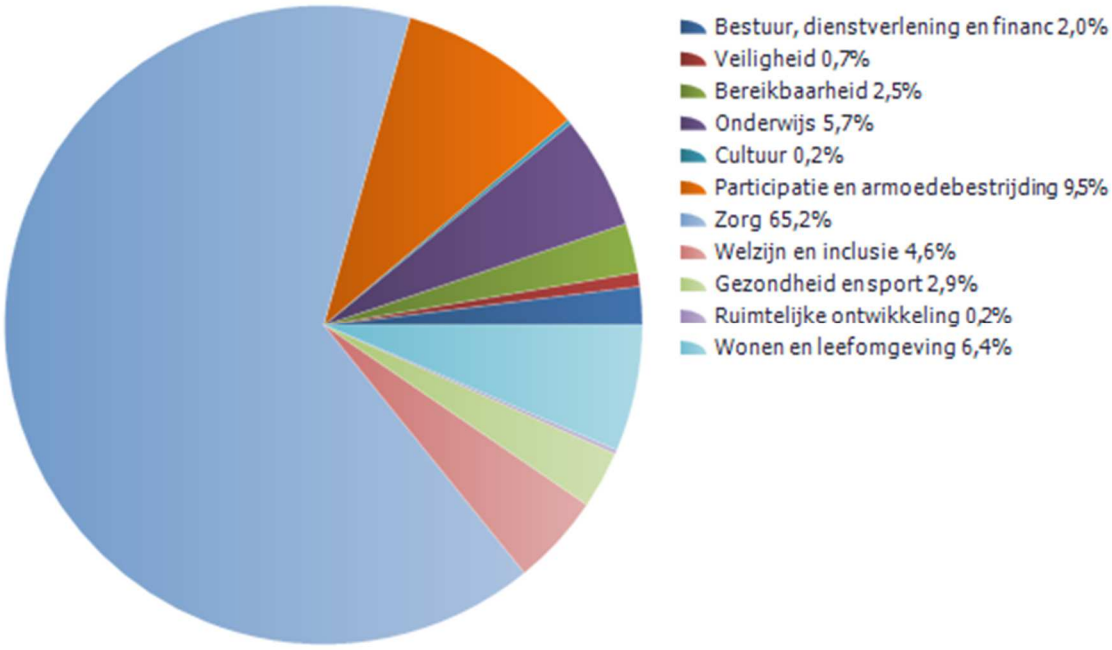
Bedragen x € 1.000

Toelichting mutaties 2020 t.o.v. 2019	**Bedrag**
Lasten	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen	
Ontwikkeling kapitaallasten	-81
MJPB 2020-2023 Omzetten exploitatiebudget onderhoud wegen in investering	179
MJPB 2020-2023 Bezuinigingen Zorg PPN 20-23	914
MJPB 2020-2023 Kosten kwijtschelding afvalstoffen heffing minima	-26
MJPB 2020-2023 MJPB 20-23 Extra budget armoederegelingen	-122
MJPB 2020-2023 Efficiencyvoordeel aanbesteding schulddienstverlening	12
MJPB 2020-2023 Hogere kosten door loon- en prijsontwikkeling	-982
MJPB 2020-2023 Vrij besteedbaar budget onderwijsachterstandenbeleid	12
MJPB 2020-2023 WMO en Jeugdzorg PPN 20-23	-3.542
Overig	
Bestaand beleid	
Actualisatie kapitaallasten	45
Eenmalige budgetten uit niet bestede middelen	173
Programmering groot onderhoud OR	647
Actualisatie div. budgetten	297
Overig	-283
Totaal lasten	**-2.757**
Baten	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen	
MJPB 2020-2023 WMO en Jeugdzorg PPN 20-23	53
Bestaand beleid	
Menzis Eurobudget gezond bewegen	-7
Actualisatie baten onderwijsachterstanden	8
Totaal baten	**54**

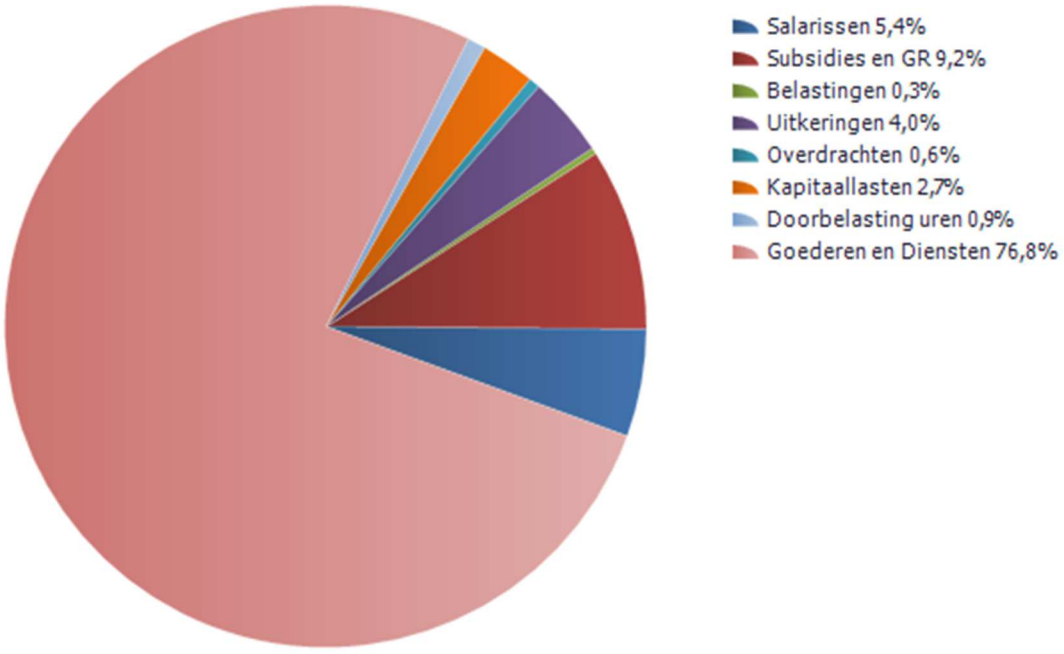
Lasten van de wijk, verdeeld naar stedelijke programma's en kostensoorten

Hieronder wordt in beeld gebracht wat de relatie is tussen het totale wijkbudget en de verdeling naar de stedelijke programma's. In de tweede grafiek is de verdeling van het totale wijkbudget naar kostensoorten weergegeven.

Lasten verdeeld naar stedelijke programma's

Lasten verdeeld naar kostensoorten

Zie de bijlage Toelichting overzicht kostensoorten voor een toelichting op deze grafiek.

Lasten van de wijk verdeeld naar taakvelden

Bedragen x € 1.000

	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Meerjarenraming		
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Middelen							
Afval	-1.123	-1.186	-1.186	-1.150	-1.150	-1.126	-1.126
Arbeidsparticipatie	-1.126	-1.186	-1.166	-1.195	-1.194	-1.194	-1.194
Begeleide participatie	-780	-591	-566	-749	-749	-749	-749
Cultpresentatie, cultproductie, cultparticipatie	-70	-79	-73	-73	-73	-73	-73
Geëscaleerde zorg jeugd	-724	-546	-546	-522	-522	-522	-522
Geëscaleerde zorg volwassenen	-3.772	-4.298	-4.929	-4.722	-4.588	-4.588	-4.588
Inkomensregelingen	-1.463	-1.444	-1.479	-1.605	-1.605	-1.605	-1.605
Maatwerkdienstverlening jeugd	-7.313	-4.310	-4.320	-5.872	-5.886	-5.800	-5.814
Maatwerkdienstverlening volwassenen	-4.563	-4.845	-4.188	-6.116	-6.089	-6.089	-6.089
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-852	-984	-984	-1.073	-1.073	-1.073	-1.073
Milieubeheer	-70	-86	-63	-63	-63	-63	-63
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-845	-1.234	-1.238	-1.162	-1.162	-1.162	-1.162
Onderwijshuisvesting	-649	-606	-606	-649	-647	-634	-633
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-376	-372	-921	-629	-629	-629	-629
Openbare orde en Veiligheid	-197	-210	-210	-222	-222	-222	-222
Overhead	0	0	0	0	0	0	0
Parkeren	-24	-3	-3	-3	-3	-3	-3
Riolering	-2	0	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipatie	-1.629	-1.887	-1.804	-1.546	-1.546	-1.546	-1.546
Sportaccommodaties	-282	-250	-193	-190	-187	-107	-118
Sportbeleid en activering	-1.022	-738	-711	-703	-704	-704	-704
Verkeer en vervoer	-1.351	-1.212	-1.457	-1.179	-1.176	-1.163	-1.160
Volksgezondheid	-11	-19	-30	-29	-25	-29	-29
Wijkteams	-2.072	-2.208	-2.205	-2.181	-2.181	-2.171	-2.275
Gerealiseerd resultaat	**-30.315**	**-28.293**	**-28.876**	**-31.633**	**-31.474**	**-31.251**	**-31.377**

W3 Noordoost

In het wijkprogramma Noordoost bevinden zich de wijken Geitenkamp, Monnikenhuizen, Velperweg e.o., Alteveer en Cranevelt.
Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat willen we bereiken

Hieronder wordt aan de hand van een aantal doelstellingen aangegeven wat we willen bereiken.

Ontmoeten

Samen met bewoners creëren, verbeteren of houden we ontmoetingsplekken in stand. Hiermee wordt de sociale cohesie vergroot in de wijk en de aanspraak op specialistische zorg indirect verminderd. Belangrijke ontmoetingsplekken in de Geitenkamp zijn de buurtmoestuin bij de Vlindertuin, marktplein Geitenkamp, MFC De Wetering en de Beijer. We ondersteunen de realisatie van de Buurtfabriek in Alteveer Cranevelt en zetten in op de methodiek 'Age Friendly Cultural City' in Plattenburg. Met deze methodiek worden steden aangemoedigd de komende jaren (2017-2020) actieve cultuurparticipatie voor ouderen te verbeteren en te stimuleren. Voor de Beijer en de Buurtfabriek wordt momenteel ingezet op het opstellen van een goed businessplan dat gerund kan worden door de bewoners.

Sociale- en fysieke veiligheid

Wij zetten in op het zich nog veiliger voelen van inwoners in de wijk Noord-Oost. Want veiligheid is, samen met een nette en schone omgeving, voorwaarde voor een prettig woon- en leefklimaat.
We gaan uitvoering geven aan de agenda wijkveiligheid. We sluiten daarbij aan op de kadernota Arnhem, veilige stad. We hebben extra aandacht voor Geitenkamp-Monnikenhuizen op de volgende onderdelen:

- woonoverlast (via het overlast- en zorgoverleg);
- een innovatieve aanpak door middel van inzet van een buurtwoning met corporaties, Sociaal wijkteam en Rijnstad;
- aanpak jeugdgroepen;
- handhaving alcoholverbod en aanpak overlast marktplein Geitenkamp.

We zetten ook in op de fysieke veiligheid. Voor alle wijken gaan we inzetten op verkeer- en parkeeroverlast, zodat er minder gevaarlijke situaties op de weg voorkomen. We gaan uitvoering geven aan de uitkomsten van het parkeeronderzoek in Alteveer/Cranevelt, samen met bewoners. Extra aandacht voor nieuwe ontwikkelingen in verband met komst Rijn/IJssel College en herontwikkeling van het AKZO-terrein en omgeving zoals het oude ING-pand.

Werk

Door schulden en werkloosheid verkeren te veel bewoners van de wijk Geitenkamp in een uitzichtloze situatie. Van deze groep heeft een hoog percentage geen of onvoldoende opleiding, waardoor er onvoldoende aansluiting is op de arbeidsmarkt. Ook is er sprake van laaggeletterdheid. We willen deze groep meer perspectief gaan bieden en de kans op participeren in de vorm van (vrijwilligers)werk vergroten en hiermee het aantal uitkeringen verlagen.
Samen met het Sociale wijkteam, het cluster Werk en Inkomen, woningcorporaties, onderwijs en andere betrokken partners geven we invulling aan een vernieuwende aanpak Geitenkamp.

We willen meer bewoners met een hoog risico op financiële problemen in een zo vroeg mogelijk stadium in beeld brengen. Zij ontvangen vervolgens outreachend hulp om bestaande problemen op te lossen en ernstige schuldensituaties te voorkomen. Om de doelstelling te bereiken, gaan we de volgende acties uitvoeren:

- starten met een integrale buurtaanpak onder de noemer vernieuwende aanpak Geitenkamp;
- aanpak werkloosheid (samen met cluster Werk en Inkomen);
- uitbouwen van leerwerkplekken in De Vlindertuin;
- onderzoek en opstarten buurtgroenbedrijf;
- starten met onderzoeksproject Sociale Wijkonderneming;
- meedoen met de pilot laaggeletterdheid (stedelijk).

Kansrijk Opgroeien

Met ons wijknetwerk willen we komen tot een effectieve en duurzame bestrijding van kinderarmoede in de wijk Geitenkamp. Deze problemen worden van generatie op generatie doorgegeven. Via de scholen willen we de kinderen goed in beeld hebben waardoor we talent verzilveren (optimaliseren van schoolcarrière en (sociale) vaardigheden). Ook willen we het welzijn en gezondheid van de kinderen vergroten door mee te doen met de stedelijke aanpak zoals rookvrij op sport en schoolpleinen.
Voor dit alles is het nodig om het gezin te betrekken en de ouder(s) te ondersteunen bij het begeleiden van hun kinderen en de ouders te ondersteunen om hun financiële vaardigheden te optimaliseren. We gaan de volgende acties uitvoeren:

- verder versterken muziek-, sport-, en cultuurprogramma OAB-school de Witte Vlinder;
- de activiteiten onder schooltijd verbinden en versterken met activiteiten na schooltijd in samenwerking met Rozet, Sportbedrijf, Rijnstad;
- gezinsgerichte aanpak op basis van 'mobility mentoring'ontwikkelen in samenwerking met Platform 31. Dit is een nieuwe aanpak/methodiek om mensen blijvend uit armoede te helpen.

Vergroening en verduurzaming

Onderdeel van vergroening en verduurzaming is het rioleringsproject Geitenkamp. Naast het vervangen van de riolering zetten we in op klimaatadaptatie: meer water infiltreren en opvangen om wateroverlast en droogte te verminderen. In dit project zetten we ook in om per straat de sociale problematiek in beeld te krijgen en aan te pakken.
Op de Paasberg ondersteunen we initiatiefgroep Beek op de Paasberg. We stimuleren bewonersinitiatieven zoals vergroening daken in Molenbeke. Verder sluit Noord-Oost aan bij de pilot Energiearmoede. In dit project promoten we energiebesparende maatregelen met name voor de kapitaalarmere bewoners. De wijk Alteveer/Cranevelt is een van de wijken die meedoet aan de 'wijk van de toekomst'.

Wat gaan we doen

De inspanningen die in 2020 worden uitgevoerd om bovenstaande doelen te bereiken, zijn per wijk verder uitgewerkt.

Wat mag het kosten

Overzicht lasten en baten van de wijk

Zie bijlage Begrippenlijst voor een toelichting op onderstaande tabellen.

Bedragen x € 1.000

	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Meerjarenraming		
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Middelen							
Lasten	-24.218	-24.208	-24.032	-26.390	-26.235	-26.108	-26.184
Baten	2.130	2.067	1.880	2.020	2.029	2.038	2.038
Saldo lasten en baten	***-22.088***	***-22.142***	***-22.152***	***-24.370***	***-24.206***	***-24.070***	***-24.147***
Gerealiseerd resultaat	**-22.088**	**-22.142**	**-22.152**	**-24.370**	**-24.206**	**-24.070**	**-24.147**

Toelichting financiële mutaties

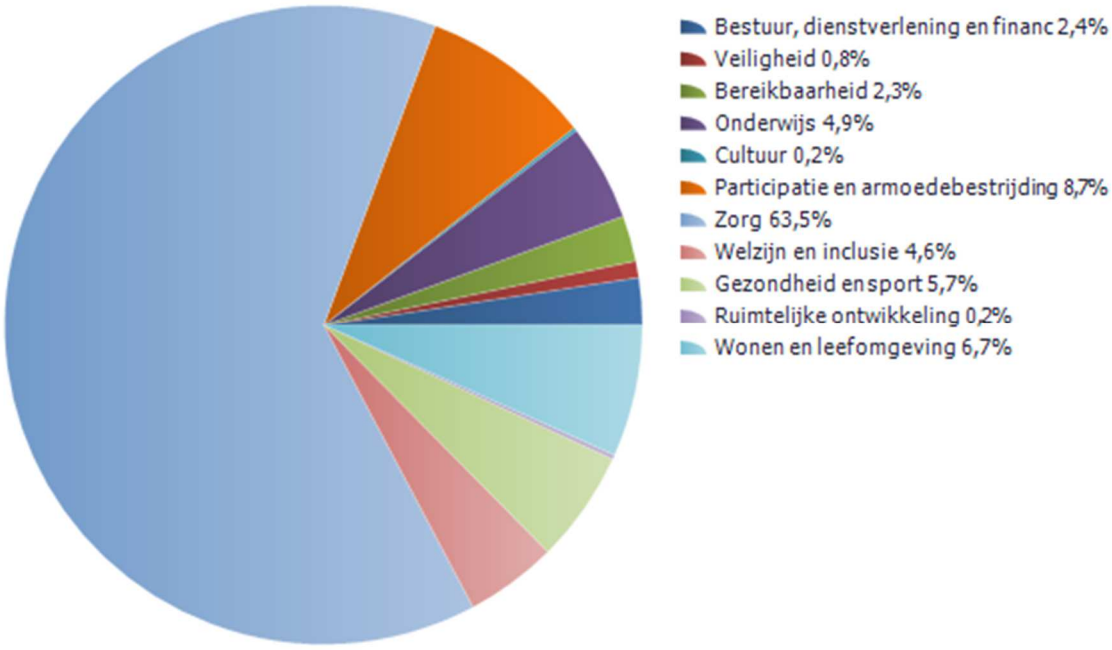
Bedragen x € 1.000

Toelichting mutaties 2020 t.o.v. 2019	**Bedrag**
Lasten	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen	
Ontwikkeling kapitaallasten	-10
MJPB 2020-2023 Omzetten exploitatiebudget onderhoud wegen in investering	179
MJPB 2020-2023 Bezuinigingen Zorg PPN 20-23	756
MJPB 2020-2023 Kosten kwijtschelding afvalstoffen heffing minima	-20
MJPB 2020-2023 MJPB 20-23 Extra budget armoederegelingen	-94
MJPB 2020-2023 Efficiencyvoordeel aanbesteding schulddienstverlening	11
MJPB 2020-2023 Hogere kosten door loon- en prijsontwikkeling	-558
MJPB 2020-2023 Vrij besteedbaar budget onderwijsachterstandenbeleid	13
MJPB 2020-2023 WMO en Jeugdzorg PPN 20-23	-2.901
Bestaand beleid	
Actualisatie kapitaallasten	9
Eenmalige budgetten uit niet bestede middelen	74
Programmering groot onderhoud OR	125
Actualisatie div. budgetten	81
Overig	-23
Totaal lasten	**-2.358**
Baten	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen	
MJPB 2020-2023 WMO en Jeugdzorg PPN 20-23	150
	0
Bestaand beleid	
Actualisering beheer vastgoed	-13
Menzis Eurobudget gezond bewegen	-6
Actualisatie baten onderwijsachterstanden	9
Totaal baten	**140**

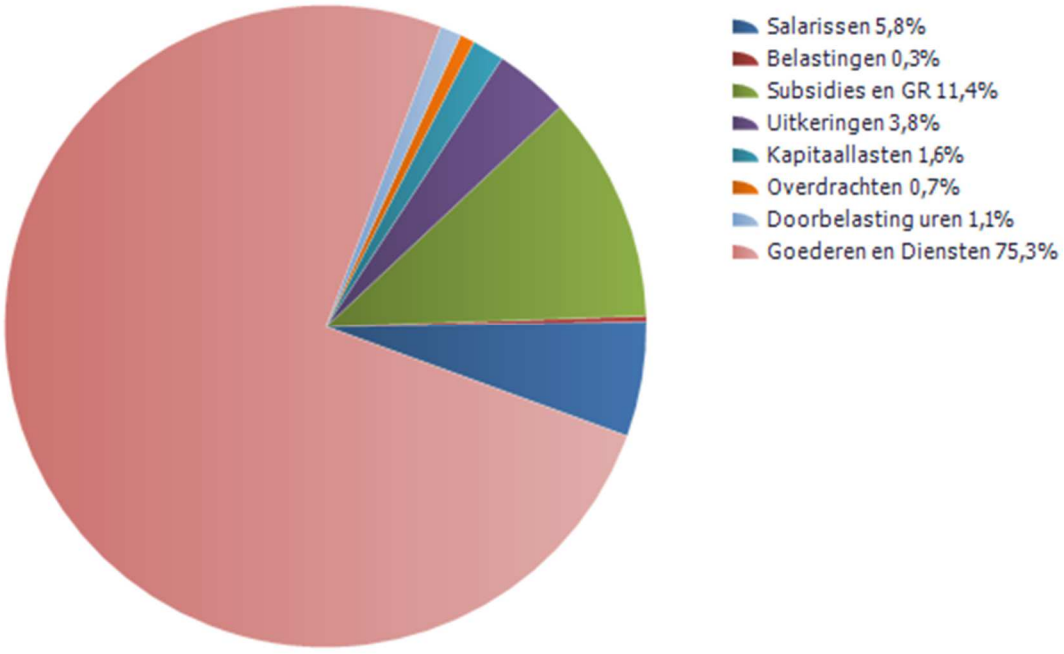
Lasten van de wijk, verdeeld naar stedelijke programma's en kostensoorten

Hieronder wordt in beeld gebracht wat de relatie is tussen het totale wijkbudget en de verdeling naar de stedelijke programma's. In de tweede grafiek is de verdeling van het totale wijkbudget naar kostensoorten weergegeven.

Lasten verdeeld naar stedelijke programma's

Lasten verdeeld naar kostensoorten

Zie de bijlage Toelichting overzicht kostensoorten voor een toelichting op deze grafiek.

Lasten van de wijk verdeeld naar taakvelden

Bedragen x € 1.000

	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Meerjarenraming		
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Middelen							
Afval	-847	-893	-893	-892	-860	-857	-827
Arbeidsparticipatie	-824	-847	-883	-854	-853	-853	-853
Begeleide participatie	-822	-428	-410	-542	-542	-542	-542
Cultpresentatie, cultproductie, cultparticipatie	-44	-70	-46	-46	-46	-46	-46
Geëscaleerde zorg jeugd	-353	-424	-424	-405	-405	-405	-405
Geëscaleerde zorg volwassenen	-4.288	-3.310	-3.792	-3.633	-3.529	-3.529	-3.529
Inkomensregelingen	-1.168	-1.125	-1.155	-1.250	-1.250	-1.250	-1.250
Maatwerkdienstverlening jeugd	-3.573	-3.342	-3.350	-4.583	-4.596	-4.533	-4.548
Maatwerkdienstverlening volwassenen	-3.527	-4.263	-3.756	-5.426	-5.405	-5.405	-5.405
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-516	-689	-684	-731	-731	-731	-731
Milieubeheer	-68	-59	-62	-62	-62	-62	-62
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-813	-1.236	-1.214	-1.153	-1.153	-1.153	-1.153
Onderwijshuisvesting	-179	-344	-135	-135	-133	-133	-132
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-189	-375	-578	-489	-489	-489	-489
Openbare orde en Veiligheid	-197	-210	-210	-222	-222	-222	-222
Overhead	-3	0	0	0	0	0	0
Parkeren	-16	-2	-2	-2	-2	-2	-2
Riolering	-2	0	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipatie	-1.564	-1.705	-1.644	-1.407	-1.407	-1.407	-1.407
Sportaccommodaties	-223	-282	-204	-198	-197	-204	-193
Sportbeleid en activering	-1.500	-1.048	-1.092	-1.092	-1.092	-1.092	-1.092
Verkeer en vervoer	-1.500	-1.353	-1.249	-991	-978	-938	-937
Volksgezondheid	-194	-193	-223	-203	-207	-188	-187
Wijkteams	-1.808	-2.009	-2.028	-2.075	-2.075	-2.066	-2.170
Gerealiseerd resultaat	**-24.218**	**-24.208**	**-24.032**	**-26.390**	**-26.235**	**-26.108**	**-26.184**

W4 Presikhaaf

In het wijkprogramma Presikhaaf bevinden zich de wijken Presikhaaf West en Presikhaaf Oost.
Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat willen we bereiken

Hieronder wordt aan de hand van een aantal doelstellingen aangegeven wat we willen bereiken.

Kansrijk opgroeien

In de wijk Presikhaaf willen we de ontwikkelkansen voor kinderen verhogen door middel van een vraaggericht en integraal aanbod wat aansluit bij de behoeften van kinderen en hun ouders. Ook van kinderen die buiten de wijk naar school gaan. Hierbij richten wij ons op kinderen vanaf de geboorte tot en met de overgang naar de middelbare school. De thema's gezonde leefstijl, het beter benutten van de talenten van kinderen en het verbeteren van de ouderbetrokkenheid hebben hierbij onze specifieke aandacht. Onderdelen van deze aanpak zijn onder andere:

- er wordt samen met ouders, kinderen, scholen/kindcentra, instellingen en wijkpartners gewerkt volgens een gedeeld kader, van waaruit ieder zijn bijdrage levert op basis van waar hij goed in is. Dit gebeurt binnen een netwerk waarin continu ontwikkeld en gereflecteerd wordt;
- speel- en beweegplekken en activiteiten in de openbare ruimte zijn uitdrukkelijk ook onderdeel van het programma.

Buurtlocaties

Het versterken van de relatie en begrip tussen buurtbewoners onderling en het versterken van de binding van buurtbewoners met hun woonomgeving. Het is van essentieel belang om je verbonden te voelen met je omgeving en je mede buurtbewoners. Dit is ook de basis voor bewoners om zich betrokken te voelen en verantwoordelijkheid te nemen voor hun (sociale) omgeving. Onderdelen van deze aanpak zijn onder andere:

- we investeren in locaties in de verschillende buurten, waarbij het (sociale) beheer speciale aandacht vraagt;
- we investeren in wijkgerichte organisaties die programma's mede gericht op ontmoeten aanbieden, in afstemming met de zich ontwikkelende buurtlocaties.

Ouderenwelzijn

In Presikhaaf zijn relatief veel ouderen met een niet-westerse migratieachtergrond met een behoefte aan dagbesteding en ontmoeten. Het huidige algemene voorzieningenaanbod in de wijk blijkt onvoldoende aan te sluiten bij de behoeften van deze ouderen. Hierdoor maken zij ook relatief vaak gebruik van een individuele maatwerkvoorziening op het gebied van dagbesteding. Daarom hebben we samen met het Sociaal wijkteam, bewoners en sleutelfiguren uit de wijk de behoeften van deze ouderen beter in kaart gebracht. Op basis hiervan zijn wij bezig met het opzetten van een laagdrempelige voorliggende voorziening die maximaal aansluit bij de behoeften van deze groep ouderen. Wij streven er naar deze zoveel mogelijk aan te laten bieden en in te laten richten door wijkpartijen. Naast het verhogen van het welzijn van deze kwetsbare ouderen verwachten wij ook dat hierdoor individuele maatwerkvoorzieningen via het Sociaal wijkteam minder toegewezen hoeven te worden.

Wat gaan we doen

De inspanningen die in 2020 worden uitgevoerd om bovenstaande doelen te bereiken, zijn per wijk verder uitgewerkt.

Wat mag het kosten

Overzicht lasten en baten van de wijk

Zie bijlage Begrippenlijst voor een toelichting op onderstaande tabellen.

Bedragen x € 1.000

	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Meerjarenraming		
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Middelen							
Lasten	-23.829	-24.454	-24.011	-26.945	-26.781	-26.685	-26.800
Baten	2.655	2.530	2.421	2.599	2.604	2.619	2.619
Saldo lasten en baten	***-21.174***	***-21.924***	***-21.590***	***-24.346***	***-24.177***	***-24.066***	***-24.181***
Gerealiseerd resultaat	**-21.174**	**-21.924**	**-21.590**	**-24.346**	**-24.177**	**-24.066**	**-24.181**

Toelichting financiële mutaties

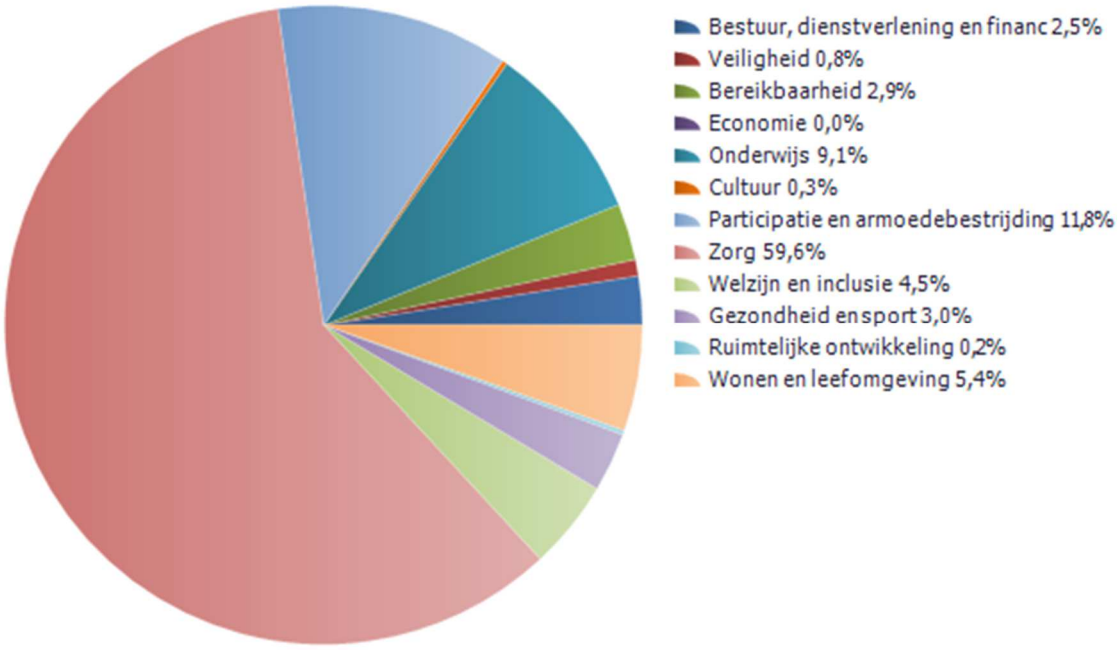
Bedragen x € 1.000

Toelichting mutaties 2020 t.o.v. 2019	**Bedrag**
Lasten	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen	
Ontwikkeling kapitaallasten	-7
MJPB 2020-2023 Omzetten exploitatiebudget onderhoud wegen in investering	179
MJPB 2020-2023 Bezuinigingen Zorg PPN 20-23	709
MJPB 2020-2023 Kosten kwijtschelding afvalstoffen heffing minima	-28
MJPB 2020-2023 MJPB 20-23 Extra budget armoederegelingen	-131
MJPB 2020-2023 Efficiencyvoordeel aanbesteding schulddienstverlening	13
MJPB 2020-2023 Hogere kosten door loon- en prijsontwikkeling	-712
MJPB 2020-2023 Vrij besteedbaar budget onderwijsachterstandenbeleid	21
MJPB 2020-2023 WMO en Jeugdzorg PPN 20-23	-2.814
Bestaand beleid	
Eenmalige budgetten uit niet bestede middelen	100
Programmering groot onderhoud OR	-272
Actualisatie div. budgetten	75
Overig	-67
Totaal lasten	**-2.934**
Baten	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen	
MJPB 2020-2023 WMO en Jeugdzorg PPN 20-23	170
	0
Bestaand beleid	
Menzis Eurobudget gezond bewegen	-8
Actualisatie baten onderwijsachterstanden	16
Totaal baten	**178**

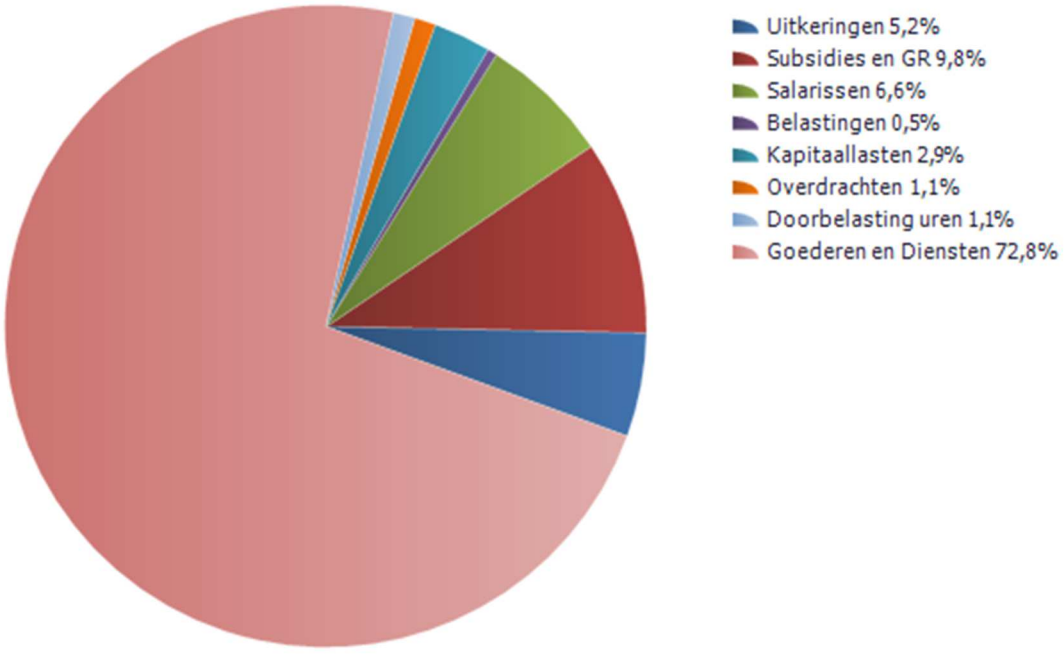
Lasten van de wijk, verdeeld naar stedelijke programma's en kostensoorten

Hieronder wordt in beeld gebracht wat de relatie is tussen het totale wijkbudget en de verdeling naar de stedelijke programma's. In de tweede grafiek is de verdeling van het totale wijkbudget naar kostensoorten weergegeven.

Lasten verdeeld naar stedelijke programma's

Lasten verdeeld naar kostensoorten

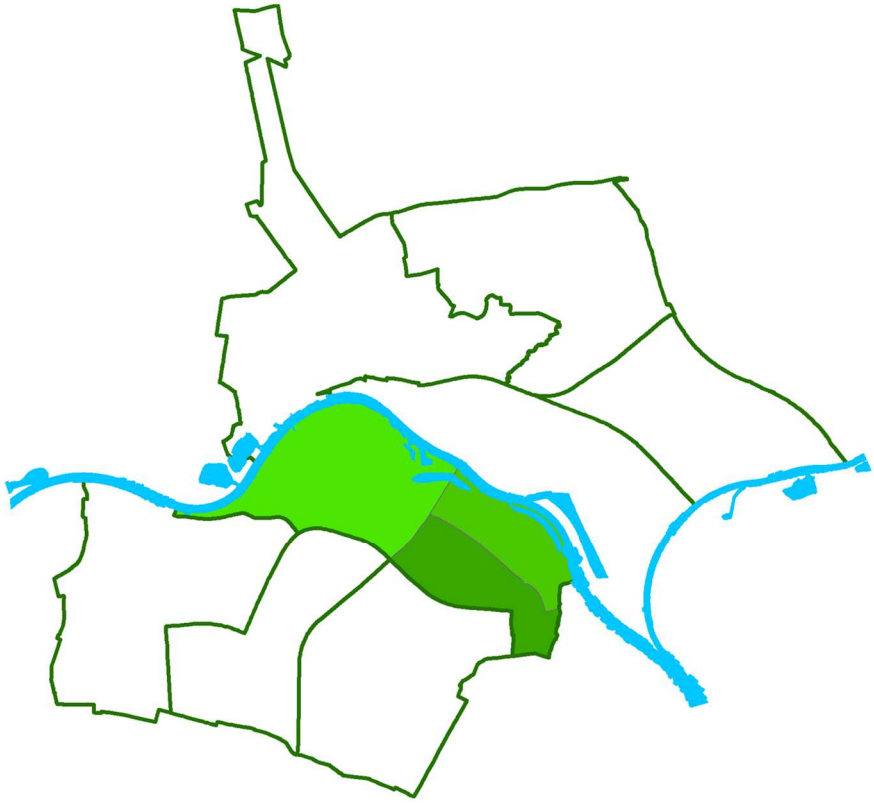
Zie de bijlage Toelichting overzicht kostensoorten voor een toelichting op deze grafiek.

Lasten van de wijk verdeeld naar taakvelden

Bedragen x € 1.000

	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Meerjarenraming		
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Middelen							
Afval	-579	-613	-613	-612	-612	-611	-611
Arbeidsparticipatie	-1.128	-1.186	-1.166	-1.195	-1.194	-1.194	-1.194
Bedrijfsloket en -regelingen	-5	0	0	0	0	0	0
Begeleide participatie	-841	-413	-402	-523	-523	-523	-523
Cultpresentatie, cultproductie, cultparticipatie	-65	-85	-68	-68	-68	-68	-68
Geëscaleerde zorg jeugd	-714	-473	-473	-452	-452	-452	-452
Geëscaleerde zorg volwassenen	-2.373	-2.977	-3.413	-3.270	-3.177	-3.177	-3.177
Inkomensregelingen	-1.630	-1.582	-1.631	-1.756	-1.756	-1.756	-1.756
Maatwerkdienstverlening jeugd	-2.977	-3.625	-3.633	-5.029	-5.046	-4.978	-4.997
Maatwerkdienstverlening volwassenen	-4.369	-3.714	-3.253	-4.651	-4.631	-4.631	-4.631
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-446	-625	-625	-664	-664	-664	-664
Milieubeheer	-61	-38	-61	-61	-61	-61	-61
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-1.026	-1.646	-1.564	-1.501	-1.501	-1.501	-1.501
Onderwijshuisvesting	-1.304	-964	-952	-945	-948	-939	-948
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-345	-414	-531	-512	-512	-512	-512
Openbare orde en Veiligheid	-197	-210	-210	-222	-222	-222	-222
Overhead	0	0	0	0	0	0	0
Parkeren	0	-1	-1	-1	-1	-1	-1
Riolering	-15	0	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipatie	-1.559	-1.719	-1.675	-1.467	-1.467	-1.467	-1.467
Sportaccommodaties	-99	-65	-45	-42	-42	-42	-41
Sportbeleid en activering	-599	-606	-632	-628	-628	-628	-628
Verkeer en vervoer	-1.589	-1.240	-851	-1.091	-1.085	-1.077	-1.043
Volksgezondheid	-65	-112	-140	-133	-68	-67	-85
Wijkteams	-1.842	-2.146	-2.073	-2.122	-2.122	-2.113	-2.217
Wonen en bouwen	0	0	0	0	0	0	0
Gerealiseerd resultaat	**-23.829**	**-24.454**	**-24.011**	**-26.945**	**-26.781**	**-26.685**	**-26.800**

W5 Malburgen

In het wijkprogramma Malburgen bevinden zich de wijken Malburgen West, Malburgen Oost/Noord, Malburgen Oost/Zuid, waaronder het Duifje en Immerloo.
Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat willen we bereiken

Hieronder wordt aan de hand van een aantal doelstellingen aangegeven wat we willen bereiken.

Sociale en fysieke veiligheid

De beleving van veiligheid is in sommige delen van Malburgen erg laag. Ter verbetering hiervan worden onder andere de volgende projecten uitgevoerd:

- doorontwikkeling Winkelcentrum De Drieslag (veilig, vitaal, verzorgd) in combinatie met inzet straatcoaches in gebied winkelcentrum De Drieslag en Immerloo;
- verkeersveiligheid algemeen in het gehele gebied blijft een belangrijk aandachtspunt. De bewoners beleven de verkeersveiligheid op verschillende punten in de wijk als laag tot zeer laag. Ook de verkeersveiligheid rondom scholen blijft een aandachtspunt.

Ontmoeten

Om mee te kunnen doen in de samenleving en daardoor onder andere eenzaamheid te bestrijden en de onderlinge betrokkenheid in de buurt te vergroten, is het belangrijk om aantrekkelijke en laagdrempelige ontmoetingsplekken in de wijk te hebben. Inzet op dit thema vindt onder meer plaats door het creëren van nieuwe en verbeteren van bestaande (mobiele) ontmoetingsplekken, waaronder:

- Malburgen Oost-Zuid Buurtcentrum Prisma Huis voor de wijk: Verder professionaliseren buurtcentrum Prisma. De afgelopen periode is samen met de gebruikers een traject uitgevoerd om tot een nieuw concept te komen. Dit heeft niet tot een gewenst resultaat geleid. Het plan is bijgesteld. Het doel om sociaal huis Prisma een buurthuis voor de wijk te laten en te versterken blijft overeind staan maar vraagt een andere procesaanpak. Het gebouw dient verbouwd te worden om conform het Plan van Aanpak Huis voor de Wijk alle functies te kunnen onderbrengen:
- Malburgen Oost-Noord: dit betreft een kwetsbaar deel van de wijk waar een grote behoefte leeft onder de bewoners om elkaar laagdrempelig te ontmoeten. MFC de Malburcht voldoet onvoldoende aan de behoefte en bestaande plekken die wel goed gebruikt worden, dreigen te verdwijnen. Onderzocht wordt hoe tegemoet gekomen kan worden aan deze behoefte binnen eigen wijk;
- Malburgen Oost-Noord: Voor de locatie Veerpolderstraat wordt onderzoek gedaan naar mogelijkheden van ontwikkeling waarbij de behoeftes uit de wijk een plek kunnen krijgen;
- Malburgen Oost-Zuid Doorontwikkeling huiskamer 't Duifje;
- Malburgen Oost-Zuid Doorontwikkeling de Nieuwe Hobbit;
- Malburgen West: MFC De Spil: Dit MFC in Malburgen-West is een belangrijk aandachtspunt. Afstemming MFC De Spil en de Fresh.

In Malburgen wordt bewonersondersteuning ingezet om bewonersplatforms te ondersteunen in hun adviesrol richting college en raad en om een actieve bijdrage van bewoners te bevorderen op thema's die in de wijk spelen. Daarnaast is bewonersondersteuning beschikbaar voor ontmoetings- en participatie-initiatieven.

Werk

Participatie bevorderen (werk, taal- en laaggeletterdheid en armoedebestrijding) waarbij wordt ingezet op vroegtijdige signalering (‘erop-af-projecten’).

Malburgen kent relatief veel inwoners die laaggeletterd zijn en/of de Nederlandse taal niet voldoende beheersen. Er wordt ingezet op:

- taal- en laaggeletterdheid: Voortzetting wijkgericht uitvoeringsplan gekoppeld aan het stedelijk Taalplan;
- samenwerking gebiedsteams Werk en Inkomen om te komen tot wijkgerichte aanpak op gebied van arbeidsparticipatie;
- achter-de-voordeur projecten. Dit zijn projecten gericht op vroegtijdige signalering en aanpak van problematiek die zich afspeelt achter de voordeur. Onderdeel hierin is activering van bewoners.

Gezonde levenstijl

Beweegtuin Malburgen west en wandelroutes - Malburgen kent relatief veel inwoners met overgewicht en/of een ongezonde levensstijl die zich kan uiten in allerlei (fysieke) problemen. Het is belangrijk om bewoners de mogelijkheid te geven in hun directe omgeving (onder begeleiding) te sporten en te bewegen en geholpen te worden bij keuzes met betrekking tot voeding en levensstijl. De volgende projecten op het gebied van preventieve gezondheid worden uitgevoerd:

- bewaken doelstellingen Formupgrade Malburgen (subsidiebeschikking);
- programmering bewegen in de openbare ruimte in samenwerking met sportbedrijf en andere wijkpartijen;
- Olympusgebied: Inrichting openbare ruimte zodanig dat bewoners/gebruikers gestimuleerd worden tot bewegen.

Kansrijk opgroeien

Verdere wijkgerichte uitvoering geven aan plan kansrijk opgroeien plus borging van uitvoering. We zetten in op:

- kinderen t/m 12 jaar; via wijknetwerken (Immerloo 't Duifje/Oost-Zuid, Malburgen-West, Malburgen-Oost-Noord), waarin basisscholen betrokken zijn, creëren van een naschools/wijkgericht aanbod gericht op de ontwikkeling van kinderen;
- thema Jeugd integrale aanpak voor opzetten als vervolg op de pilot jeugd (BMC);
- voortzetten pilot jeugd Malburgen: Maatwerk leveren aan jongeren die in Malburgen opgroeien. Doelgroep is kwetsbare groep jongeren van 10+;
- aansluiten bij verkenning komst Zweedse jongerenorganisatie Fryshuset naar Arnhem/Malburgen.

Armoede

In Malburgen leven veel inwoners die rond moeten komen van het sociaal minimum. Er zijn relatief veel inwoners met schulden. Het is belangrijk te onderzoeken hoe in de toekomst betalingsachterstanden kunnen worden voorkomen. Daarom wordt ingezet op armoede- en schuldenproblematiek onder andere:

- project vroegsignalering schulden voortzetten om meer bewoners met schulden te bereiken;
- koppeling met plan Kansrijk Opgroeien, gericht op gelijke kansen voor jeugd;
- achter-de-voordeur projecten: vroegtijdig signaleren van problematiek achter de voordeur en maatwerkaanpak formuleren met samenwerkingspartners (onder andere Sociale wijkteams, politie, handhaving);
- aansluiten op project "Jongeren en schulden" (Dullertstichting).

Wat gaan we doen

De inspanningen die in 2020 worden uitgevoerd om bovenstaande doelen te bereiken, zijn per wijk verder uitgewerkt.

Wat mag het kosten

Overzicht lasten en baten van de wijk

Zie bijlage Begrippenlijst voor een toelichting op onderstaande tabellen.

Bedragen x € 1.000

	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Meerjarenraming		
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Middelen							
Lasten	-36.009	-36.561	-35.888	-39.704	-39.529	-39.404	-39.623
Baten	4.435	4.511	4.222	4.347	4.385	4.421	4.421
Saldo lasten en baten	***-31.573***	***-32.050***	***-31.666***	***-35.356***	***-35.144***	***-34.982***	***-35.201***
Gerealiseerd resultaat	**-31.573**	**-32.050**	**-31.666**	**-35.356**	**-35.144**	**-34.982**	**-35.201**

Toelichting financiële mutaties

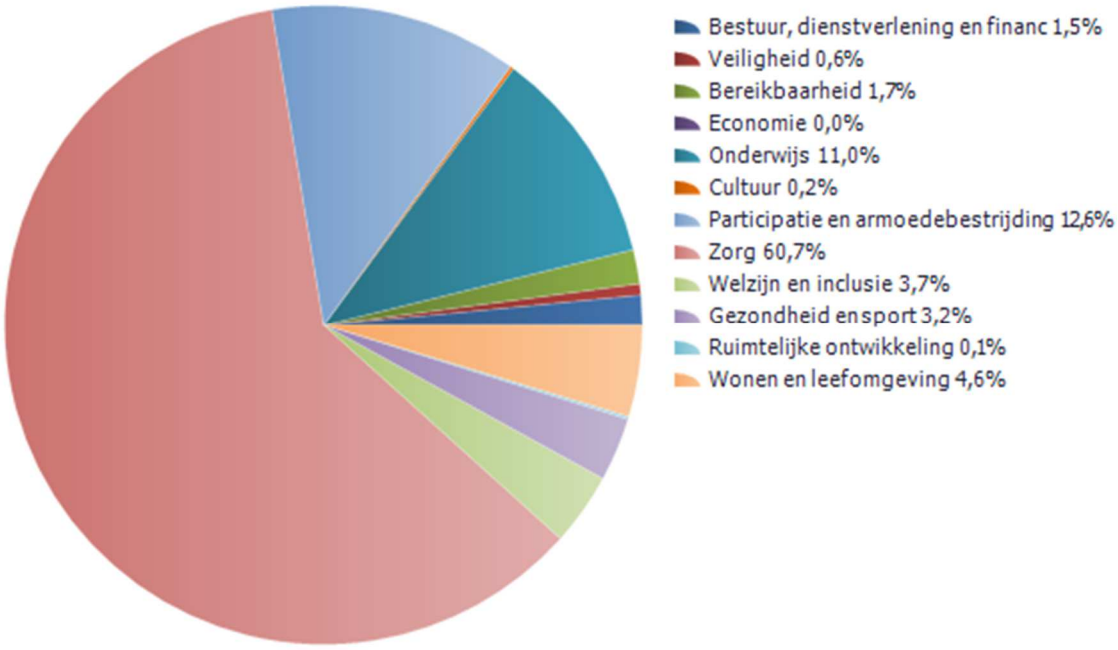
Bedragen x € 1.000

Toelichting mutaties 2020 t.o.v. 2019	**Bedrag**
Lasten	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen	
MJPB 2020-2023 Omzetten exploitatiebudget onderhoud wegen in investering	179
MJPB 2020-2023 Bezuinigingen Zorg PPN 20-23	1.017
MJPB 2020-2023 Kosten kwijtschelding afvalstoffen heffing minima	-46
MJPB 2020-2023 MJPB 20-23 Extra budget armoederegelingen	-215
MJPB 2020-2023 Efficiencyvoordeel aanbesteding schulddienstverlening	18
MJPB 2020-2023 Hogere kosten door loon- en prijsontwikkeling	-1.178
MJPB 2020-2023 Vrij besteedbaar budget onderwijsachterstandenbeleid	53
MJPB 2020-2023 WMO en Jeugdzorg PPN 20-23	-3.767
Bestaand beleid	
Actualisatie kapitaallasten	15
Eenmalige budgetten uit niet bestede middelen	409
Programmering groot onderhoud OR	-361
Actualisatie div. budgetten	131
Overig	-71
Totaal lasten	**-3.816**
Baten	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen	
MJPB 2020-2023 WMO en Jeugdzorg PPN 20-23	101
Bestaand beleid	
Menzis Eurobudget gezond bewegen	-13
Actualisatie baten onderwijsachterstanden	37
Totaal baten	**125**

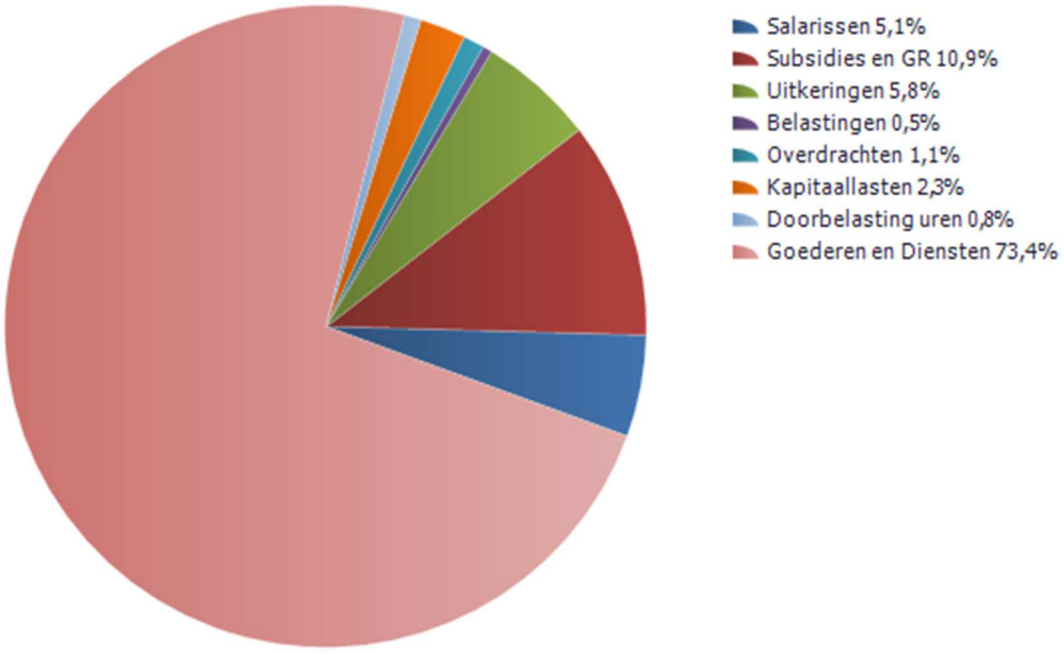
Lasten van de wijk, verdeeld naar stedelijke programma's en kostensoorten

Hieronder wordt in beeld gebracht wat de relatie is tussen het totale wijkbudget en de verdeling naar de stedelijke programma's. In de tweede grafiek is de verdeling van het totale wijkbudget naar kostensoorten weergegeven.

Lasten verdeeld naar stedelijke programma's

Lasten verdeeld naar kostensoorten

Zie de bijlage Toelichting overzicht kostensoorten voor een toelichting op deze grafiek.

Lasten van de wijk verdeeld naar taakvelden

Bedragen x € 1.000

	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Meerjarenraming		
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Middelen							
Afval	-1.008	-1.031	-1.031	-1.025	-1.020	-1.014	-1.008
Arbeidsparticipatie	-1.827	-1.779	-1.749	-1.793	-1.791	-1.791	-1.791
Bedrijfsloket en -regelingen	-3	0	0	0	0	0	0
Begeleide participatie	-938	-558	-547	-707	-707	-707	-707
Cultpresentatie, cultproductie, cultparticipatie	-67	-91	-69	-69	-69	-69	-69
Geëscaleerde zorg jeugd	-892	-701	-701	-669	-669	-669	-669
Geëscaleerde zorg volwassenen	-6.990	-5.933	-6.805	-6.519	-6.333	-6.333	-6.333
Inkomensregelingen	-2.773	-2.606	-2.691	-2.892	-2.892	-2.892	-2.892
Maatwerkdienstverlening jeugd	-5.150	-5.413	-5.425	-7.545	-7.577	-7.483	-7.516
Maatwerkdienstverlening volwassenen	-5.581	-5.196	-4.205	-5.918	-5.893	-5.893	-5.893
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-684	-832	-832	-900	-900	-900	-900
Milieubeheer	-51	-41	-58	-58	-58	-58	-58
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-2.276	-3.468	-3.141	-2.980	-2.980	-2.980	-2.980
Onderwijshuisvesting	-1.198	-1.442	-1.421	-1.399	-1.415	-1.403	-1.501
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-301	-414	-657	-542	-542	-542	-542
Openbare orde en Veiligheid	-204	-210	-210	-222	-222	-222	-222
Overhead	0	0	0	0	0	0	0
Parkeren	0	-2	-2	-2	-2	-2	-2
Riolering	2	0	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipatie	-1.933	-2.018	-2.148	-1.660	-1.660	-1.660	-1.660
Sportaccommodaties	-119	-90	-80	-80	-80	-80	-79
Sportbeleid en activering	-797	-1.029	-1.074	-1.073	-1.073	-1.073	-1.073
Verkeer en vervoer	-689	-993	-389	-957	-954	-950	-943
Volksgezondheid	-91	-115	-145	-120	-120	-122	-119
Wijkteams	-2.440	-2.599	-2.509	-2.573	-2.573	-2.561	-2.665
Gerealiseerd resultaat	**-36.009**	**-36.561**	**-35.888**	**-39.704**	**-39.529**	**-39.404**	**-39.623**

W6 Schuytgraaf/Elderveld

In het wijkprogramma Schuytgraaf/Elderveld bevinden zich de wijken Schuytgraaf en Elderveld.
Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat willen we bereiken

Hieronder wordt aan de hand van een aantal doelstellingen aangegeven wat we willen bereiken.

Ontmoeten

In Elderveld zijn we in 2019 gestart met het herprogrammeren van het Wijkcentrum naast de sporthal. Naast professionele partners en spreekuren wordt door de opbouwwerker aan een plan gewerkt om bewoners te laten participeren en hier in 2020 vorm aan te geven. In 2020 komt ruimte vrij in het voormalige Joy pand. Een deel daarvan willen we gaan bestemmen voor jongerenruimte.

In Schuytgraaf bevorderen we het gebruik van 2 JOP's en een MOP en kijken we hoe we MFC De Omnibus toegankelijker kunnen maken voor bewoners(activiteiten). Daarnaast kijken we naar de doorontwikkeling van andere ontmoetingsgelegenheden zoals de Huiskamer van Schuytgraaf en de Buitenplaats.
De organisatie van activiteiten en ontmoeting (met name in Schuytgraaf) is niet alleen van belang voor de algemene leefbaarheid, maar ook voor de aanpak van complexe thema's zoals echtscheidingen, burn-out en eenzaamheid van jongeren (veel alleen thuis gamen). In 2020 wordt het multifunctionele sportveld gerealiseerd.

Zowel in Elderveld als Schuytgraaf worden op verzoek van inwoners op speelplekken in de wijken de behoeften geïnventariseerd. Er komen vanuit de beide wijken veel wensen binnen over dit onderwerp. We willen bereiken dat de speelbehoeften beter voldoen aan de wensen vanuit de inwoners. Speelplekken worden met name gezien als gelegenheden tot ontmoeten en zijn daarom belangrijk voor de wijk.

Om bewoners, bewonersinitiatieven en organisaties (die er veelvuldig zijn in beide wijken) beter met elkaar te verbinden wordt opbouwwerk ingezet.

Verkeersveiligheid

In 2020 wordt uitvoering gegeven aan de overlast rondom het Station-Zuid. Fietsenstallingen worden bijgeplaatst en voorlichting wordt gegeven over het gebruik van de stallingen. Indien nodig zal handhavend worden opgetreden. Waar de openbare ruimte rondom het station nog niet op orde is, wordt deze ook gereed gemaakt. Al met al moet dit tot verbetering van de omgeving leiden.

Parkeeroverlast bij het winkelcentrum Elderveld blijft een terugkerend item. We willen bereiken dat op drukke momenten er minder overlast is van het parkeren.
De parkeeroverlast tijdens halen en brengen bij scholen (met name Breezandpad) is een veelbesproken onderwerp. We willen in 2020 kijken hoe we hier een betere oplossing voor kunnen bedenken.

Kansrijk opgroeien

Eind 2019 is kansrijk opgroeien (in opvolging van Schuytgraaf) in Elderveld gestart en wordt verder doorontwikkeld in 2020.
In Schuytgraaf ontwikkelt kinderwerk zich verder, worden vakantieactiviteiten in samenwerking met sportbedrijf en Jeugdland en voorliggende voorzieningen zoals Spruytgaaf, ontmoeten bij het consultatiebureau, peuter- en kleutergym waar mogelijk en/of nodig verder uitgebreid. Om kinderen gelijke kansen te geven om te kunnen spelen en sporten wordt het multifunctionele sportveld aangelegd en komt er sport- en spelaanbod vanuit het Sportbedrijf.
Jongeren met een bijstandsuitkering en jongeren met schulden krijgen extra aandacht bij het toeleiden naar werk.

Schulden

In Elderveld is zichtbaar dat schulden vooral gepaard gaan met een afstand tot de arbeidsmarkt. Samen met het cluster Werk en Inkomen en andere samenwerkingspartners wordt extra ingezet op participatie en meedoen in het arbeidsproces. De doelgroep wordt actief benaderd en geactiveerd.
Zorgen worden in Schuytgraaf vooral geuit over kinderen in de leeftijd van 10-12 jaar. Zij hebben te maken met complexe echtscheidingen en armoede, welke weer vaak het resultaat van schulden zijn. Met name ZZP-ers met een wisselend inkomen verdienen aandacht. Inzet op dit onderwerp wordt geïntensiveerd.

Netwerkverbindingen

In zowel Schuytgraaf (141) als Elderveld (40) zijn veel (bewoners)initiatieven. Veel van deze initiatieven kunnen aan elkaar worden verbonden of mogelijk ingezet worden als algemene voorliggende voorziening.
De vindbaarheid van al deze initiatieven is niet altijd makkelijk. We zetten hiervoor opbouwwerk in en ontwikkelen een methode om de vindbaarheid en samenwerking te vergroten.

Wat gaan we doen

De inspanningen die in 2020 worden uitgevoerd om bovenstaande doelen te bereiken, zijn per wijk verder uitgewerkt.

Wat mag het kosten

Overzicht lasten en baten van de wijk

Zie bijlage Begrippenlijst voor een toelichting op onderstaande tabellen.

Bedragen x € 1.000

	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Meerjarenraming		
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Middelen							
Lasten	-25.545	-21.920	-21.658	-24.137	-24.081	-23.920	-24.061
Baten	3.397	2.700	2.493	2.673	2.682	2.691	2.691
Saldo lasten en baten	***-22.148***	***-19.219***	***-19.164***	***-21.464***	***-21.400***	***-21.229***	***-21.370***
Gerealiseerd resultaat	**-22.148**	**-19.219**	**-19.164**	**-21.464**	**-21.400**	**-21.229**	**-21.370**

Toelichting financiële mutaties

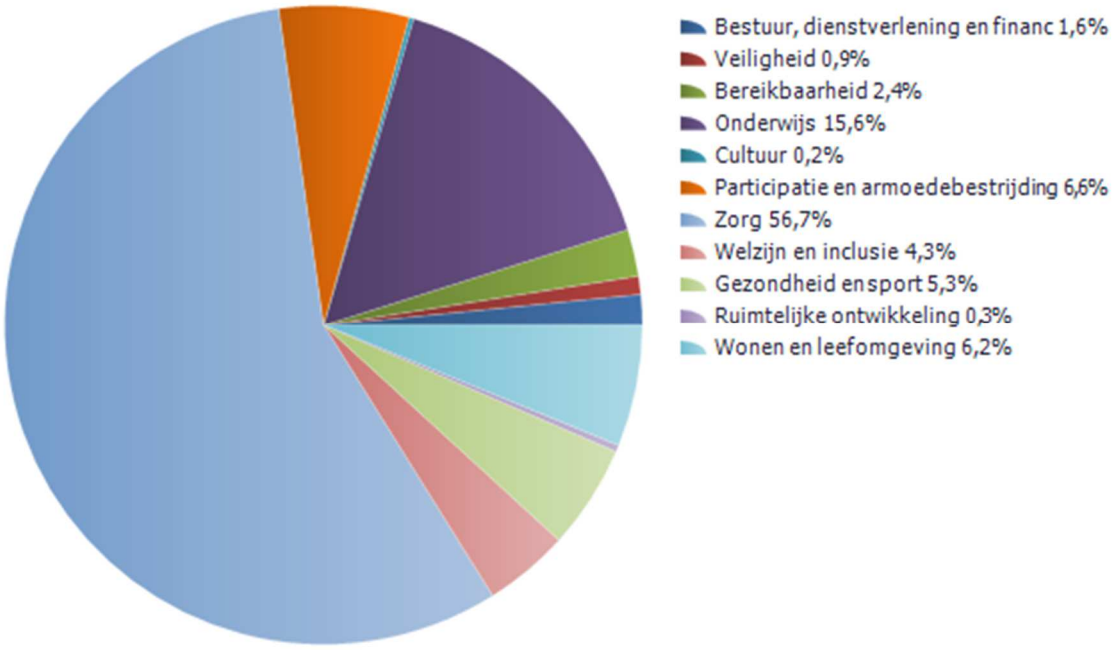
Bedragen x € 1.000

Toelichting mutaties 2020 t.o.v. 2019	**Bedrag**
Lasten	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen	
Ontwikkeling kapitaallasten	-10
MJPB 2020-2023 Omzetten exploitatiebudget onderhoud wegen in investering	179
MJPB 2020-2023 Bezuinigingen Zorg PPN 20-23	638
MJPB 2020-2023 Kosten kwijtschelding afvalstoffen heffing minima	-14
MJPB 2020-2023 MJPB 20-23 Extra budget armoederegelingen	-66
MJPB 2020-2023 Efficiencyvoordeel aanbesteding schulddienstverlening	10
MJPB 2020-2023 Hogere kosten door loon- en prijsontwikkeling	-722
MJPB 2020-2023 Vrij besteedbaar budget onderwijsachterstandenbeleid	14
MJPB 2020-2023 WMO en Jeugdzorg PPN 20-23	-2.543
Bestaand beleid	
Actualisatie kapitaallasten	25
Eenmalige budgetten uit niet bestede middelen	204
Programmering groot onderhoud OR	-192
Actualisatie div. budgetten	89
Overig	-91
Totaal lasten	**-2.479**
Baten	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen	
MJPB 2020-2023 WMO en Jeugdzorg PPN 20-23	174
Bestaand beleid	
Actualisatie baten onderwijsachterstanden	9
Overig	-3
Totaal baten	**180**

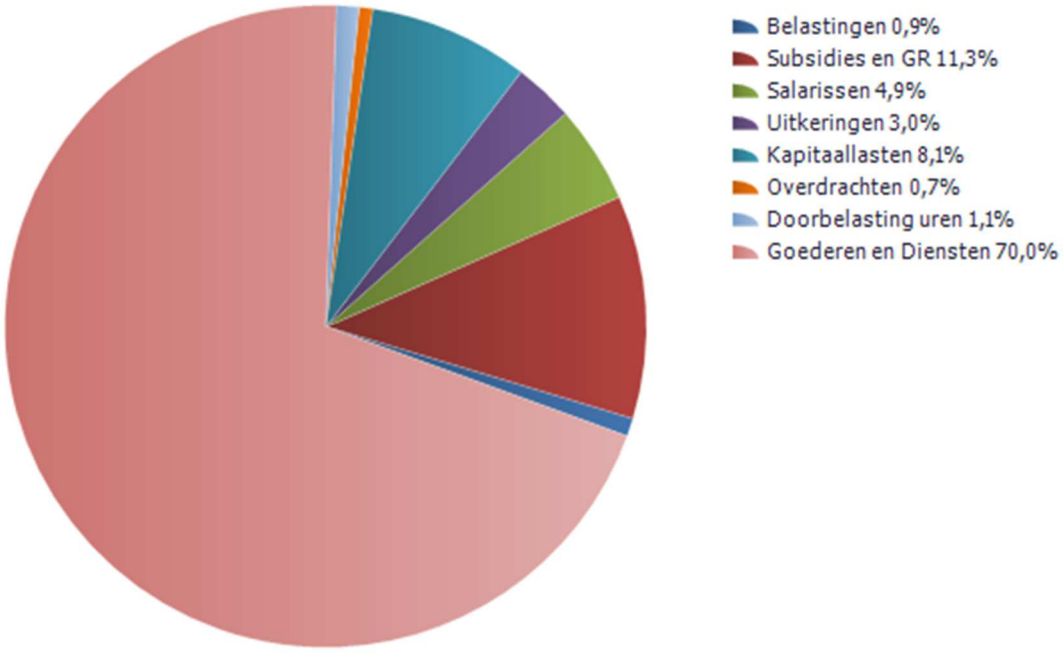
Lasten van de wijk, verdeeld stedelijke programma's en kostensoorten

Hieronder wordt in beeld gebracht wat de relatie is tussen het totale wijkbudget en de verdeling naar de stedelijke programma's. In de tweede grafiek is de verdeling van het totale wijkbudget naar kostensoorten weergegeven.

Lasten verdeeld naar stedelijke programma's

Lasten verdeeld naar kostensoorten

Zie de bijlage Toelichting overzicht kostensoorten voor een toelichting op deze grafiek.

Lasten van de wijk verdeeld naar taakvelden

Bedragen x € 1.000

	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Meerjarenraming		
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Middelen							
Afval	-668	-652	-652	-652	-652	-652	-652
Arbeidsparticipatie	-482	-508	-515	-512	-512	-512	-512
Begeleide participatie	-455	-278	-266	-353	-353	-353	-353
Cultpresentatie, cultproductie, cultparticipatie	-53	-66	-55	-55	-55	-55	-55
Geëscaleerde zorg jeugd	-577	-506	-506	-483	-483	-483	-483
Geëscaleerde zorg volwassenen	-2.080	-1.668	-1.908	-1.829	-1.777	-1.777	-1.777
Inkomensregelingen	-794	-817	-849	-904	-904	-904	-904
Maatwerkdienstverlening jeugd	-6.337	-3.877	-3.886	-5.327	-5.340	-5.261	-5.275
Maatwerkdienstverlening volwassenen	-3.328	-2.928	-2.612	-3.716	-3.701	-3.701	-3.701
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-433	-618	-612	-650	-650	-650	-650
Milieubeheer	-141	-40	-82	-82	-82	-82	-82
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-905	-1.332	-1.312	-1.228	-1.228	-1.228	-1.228
Onderwijshuisvesting	-2.903	-2.564	-2.557	-2.536	-2.544	-2.475	-2.507
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-396	-431	-780	-632	-632	-632	-632
Openbare orde en Veiligheid	-197	-210	-210	-222	-222	-222	-222
Overhead	0	0	0	0	0	0	0
Parkeren	-26	-27	-27	-27	-26	-26	-25
Riolering	6	0	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipatie	-1.046	-1.487	-1.552	-1.281	-1.281	-1.281	-1.281
Sportaccommodaties	-341	-362	-277	-258	-258	-255	-253
Sportbeleid en activering	-2.045	-950	-991	-990	-990	-990	-990
Verkeer en vervoer	-771	-889	-398	-748	-741	-739	-732
Volksgezondheid	-16	-17	-25	-23	-23	-23	-23
Wijkteams	-1.558	-1.690	-1.586	-1.628	-1.628	-1.620	-1.724
Gerealiseerd resultaat	**-25.545**	**-21.920**	**-21.658**	**-24.137**	**-24.081**	**-23.920**	**-24.061**

W7 De Laar/Elden

In het wijkprogramma De Laar/Elden bevinden zich de wijken De Laar en Elden.
Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat willen we bereiken

Hieronder wordt aan de hand van een aantal doelstellingen aangegeven wat we willen bereiken.

Sociale samenhang

Onderlinge betrokkenheid is belangrijk voor een leefbare buurt. Aantrekkelijke openbare binnen- en buitenruimte zijn van belang om de sociale contacten te versterken. Boerderij De Kroon, sporthal De Laar West en buurthuis in Elden zijn kenmerkende plekken voor het gebied.
Deze laagdrempelige ontmoetingsplekken moeten goed kunnen functioneren en worden waar nodig ondersteund. Er is bijzondere aandacht voor Sporthal de Laar West. Daar wordt extra geïnvesteerd in 2020, zodat de plek aantrekkelijker wordt voor meer bewoners.

We hebben ook aandacht voor vernieuwende bewonersparticipatie, zoals de diverse nieuwe werkgroepen in De Laar en de oprichting van een nieuw dorpsplatform in Elden. We willen het zelf-organiserend vermogen van onze wijken versterken.

Participatie

Alle mensen moeten mee kunnen doen in de samenleving. Vanuit de behoefte van de bewoners worden algemene voorzieningen versterkt of opgezet. In samenwerking met het Sociale wijkteam worden bijvoorbeeld taalgroepen en buurtcirkels opgericht.

Kansrijk opgroeien: alle kinderen moeten mee kunnen doen, ondanks de armoede. Dit stimuleren we door de jeugd te inspireren, hun kennis te verbreden en kansen te geven door middel van bijvoorbeeld naschoolse programma's.

De inzet op het thema arbeidsparticipatie blijft de aandacht houden (huisbezoeken/ inloopspreekuur/ route op weg naar werk). De Laar-Elden wil de positieve lijn, wat betreft de uitstroom uit de bijstand volhouden. De gehanteerde werkwijze (werkcoach en wijkcoach gaan samen op huisbezoek) blijkt succesvol en wordt voortgezet.

Sociale en fysieke veiligheid

Een veilige en leefbare openbare ruimte is belangrijk om prettig te kunnen wonen. Plekken en initiatieven om de wijk leefbaarder te maken worden actief ondersteund. In De Laar en Elden zijn veel groepen actief op het gebied van buurtveiligheid, het opruimen van het zwerfvuil of AED.

Verkeersknelpunten zijn in beeld. Met de bewoners (onder andere verkeerswerkgroep Elden) worden acties hierop uitgezet.

Verduurzamen

In De Laar en Elden zijn nog weinig gezamenlijke initiatieven op het gebied van duurzaamheid bekend. Wel krijgt het onderwerp steeds meer aandacht en zijn er bewoners die zich op dit thema in (willen) zetten. We faciliteren deze initiatieven en energieplannen.

Wat gaan we doen

De inspanningen die in 2020 worden uitgevoerd om bovenstaande doelen te bereiken, zijn per wijk verder uitgewerkt.

Wat mag het kosten

Overzicht lasten en baten van de wijk

Zie bijlage Begrippenlijst voor een toelichting op onderstaande tabellen.

Bedragen x € 1.000

	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Meerjarenraming		
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Middelen							
Lasten	-17.408	-17.461	-17.664	-19.439	-19.375	-19.346	-19.438
Baten	1.980	1.563	1.513	1.703	1.712	1.722	1.722
Saldo lasten en baten	***-15.428***	***-15.898***	***-16.151***	***-17.736***	***-17.663***	***-17.624***	***-17.717***
Gerealiseerd resultaat	**-15.428**	**-15.898**	**-16.151**	**-17.736**	**-17.663**	**-17.624**	**-17.717**

Toelichting financiële mutaties

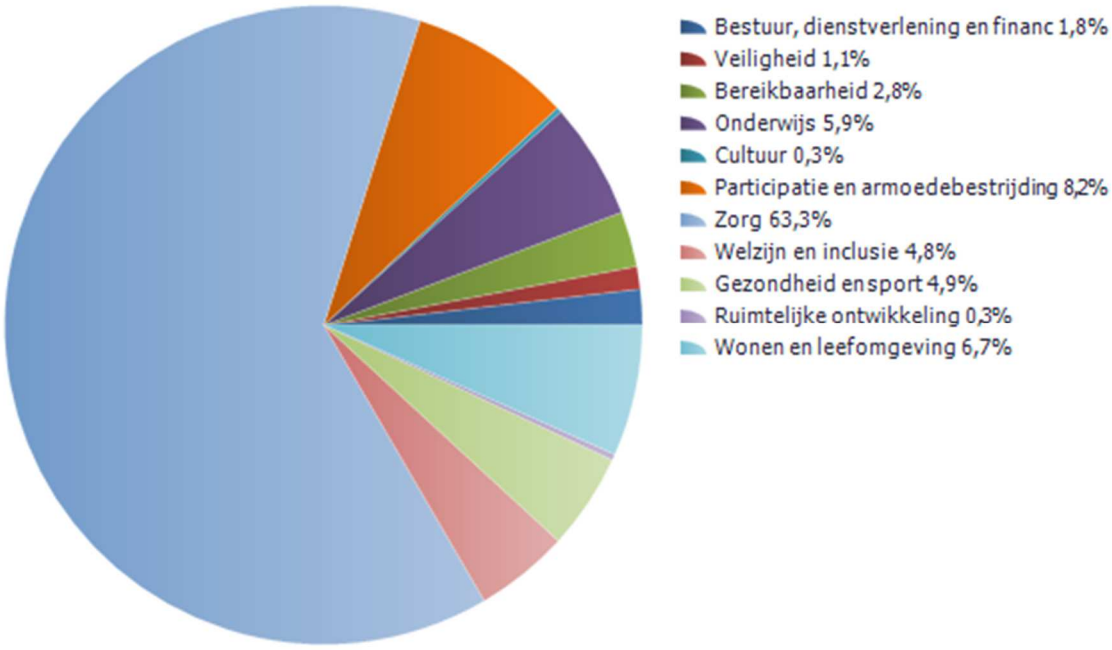
Bedragen x € 1.000

Toelichting mutaties 2020 t.o.v. 2019	**Bedrag**
Lasten	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen	
Ontwikkeling kapitaallasten	-38
MJPB 2020-2023 Omzetten exploitatiebudget onderhoud wegen in investering	179
MJPB 2020-2023 Bezuinigingen Zorg PPN 20-23	609
MJPB 2020-2023 Kosten kwijtschelding afvalstoffen heffing minima	-14
MJPB 2020-2023 MJPB 20-23 Extra budget armoederegelingen	-66
MJPB 2020-2023 Efficiencyvoordeel aanbesteding schulddienstverlening	6
MJPB 2020-2023 Hogere kosten door loon- en prijsontwikkeling	-577
MJPB 2020-2023 Vrij besteedbaar budget onderwijsachterstandenbeleid	14
MJPB 2020-2023 WMO en Jeugdzorg PPN 20-23	-2.275
Bestaand beleid	
Eenmalige budgetten uit niet bestede middelen	126
Programmering groot onderhoud OR	192
Actualisatie div. budgetten	114
Overig	-45
Totaal lasten	**-1.775**
Baten	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen	
MJPB 2020-2023 WMO en Jeugdzorg PPN 20-23	184
Bestaand beleid	
Actualisatie baten onderwijsachterstanden	10
Overig	-4
Totaal baten	**190**

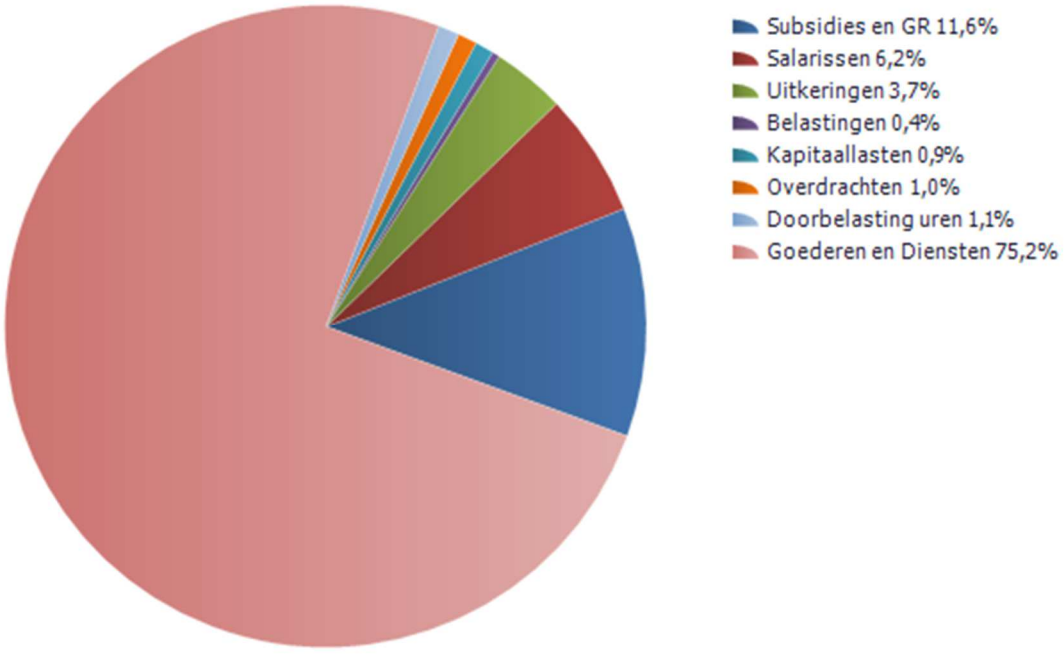
Lasten van de wijk, verdeeld naar stedelijke programma's en kostensoorten

Hieronder wordt in beeld gebracht wat de relatie is tussen het totale wijkbudget en de verdeling naar de stedelijke programma's. In de tweede grafiek is de verdeling van het totale wijkbudget naar kostensoorten weergegeven.

Lasten verdeeld naar stedelijke programma's

Lasten verdeeld naar kostensoorten

Zie de bijlage Toelichting overzicht kostensoorten voor een toelichting op deze grafiek.

Lasten van de wijk verdeeld naar taakvelden

Bedragen x € 1.000

	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Meerjarenraming		
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Middelen							
Afval	-571	-604	-604	-603	-596	-595	-595
Arbeidsparticipatie	-618	-593	-583	-598	-597	-597	-597
Begeleide participatie	-624	-288	-277	-366	-366	-366	-366
Cultpresentatie, cultproductie, cultparticipatie	-49	-65	-51	-51	-51	-51	-51
Geëscaleerde zorg jeugd	-332	-416	-416	-397	-397	-397	-397
Geëscaleerde zorg volwassenen	-1.334	-1.665	-1.905	-1.826	-1.774	-1.774	-1.774
Inkomensregelingen	-793	-805	-832	-892	-892	-892	-892
Maatwerkdienstverlening jeugd	-4.129	-3.187	-3.194	-4.398	-4.411	-4.348	-4.362
Maatwerkdienstverlening volwassenen	-2.792	-2.601	-2.331	-3.393	-3.380	-3.380	-3.380
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-399	-586	-581	-614	-614	-614	-614
Milieubeheer	-116	-48	-59	-59	-59	-59	-59
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-784	-1.221	-1.179	-1.122	-1.122	-1.124	-1.122
Onderwijshuisvesting	0	-20	-20	-20	-20	-20	-20
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-239	-415	-807	-496	-496	-496	-496
Openbare orde en Veiligheid	-197	-210	-210	-222	-222	-222	-222
Parkeren	0	-1	-1	-1	-1	-1	-1
Riolering	1	0	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipatie	-1.105	-1.342	-1.370	-1.116	-1.116	-1.116	-1.116
Sportaccommodaties	-221	-165	-213	-159	-156	-192	-178
Sportbeleid en activering	-802	-742	-773	-761	-761	-761	-761
Verkeer en vervoer	-775	-827	-687	-736	-734	-732	-731
Volksgezondheid	-57	-29	-29	-26	-27	-33	-26
Wijkteams	-1.473	-1.631	-1.542	-1.583	-1.583	-1.575	-1.679
Gerealiseerd resultaat	**-17.408**	**-17.461**	**-17.664**	**-19.439**	**-19.375**	**-19.346**	**-19.438**

W8 Rijkerswoerd, Kronenburg, Vredenburg

In het wijkprogramma RKV bevinden zich de wijken Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg/Holthuizen. Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat willen we bereiken

Hieronder wordt aan de hand van een aantal doelstellingen aangegeven wat we willen bereiken.

Bewegen en ontmoeten

Bewegen en ontmoeten kunnen allebei bijdragen aan de gezondheid van mensen. Sommigen bewegen alleen en hebben geen behoefte aan ontmoeten of zoeken hun ontmoeting op een andere wijze. In ons gebied horen wij veel mensen praten over het gebrek aan sociale cohesie in de buurt. Wij verwachten dat het meerwaarde heeft om bewegen en ontmoeten met elkaar te combineren. Bewoners willen een gebruikskwaliteit die aansluit bij hun behoefte. Als bewegen en ontmoeten uitnodigend en toegankelijk zijn voor bewoners verwachten wij een actieve deelname. Dit betekent dat er een gevarieerd aanbod is voor bewegen en ontmoeten op buurtniveau. We zetten in op:

- minder kinderen met overgewicht;
- eenzaamheid in de wijken terugdringen;
- het verblijf in de openbare ruimte aangenamer te maken en sociale knooppunten in de wijk te versterken, opdat openbare ruimte ook echte ontmoetingsruimte is;
- meer beweging voor ouderen.

Dit doen wij onder andere door:

- laagdrempelige ontmoetingsplekken faciliteren, zoals ontmoeten rondom Croydonplein en Vredenburcht, herontwikkeling sportpark Rijkerswoerd;
- samen met wijkgerichte organisaties inzetten op programma's die ontmoeten aanbieden, in afstemming met buurtplekken die zich ontwikkelen.

Vergroening

Bewoners geven aan dat bepaalde delen van hun wijk te stenig zijn en de kwaliteit openbare ruimte sober is. Er zijn plekken en plekjes die er leuker, verzorgder en aangenamer zouden uitzien als er meer groen was. Vergroenen dient meerdere doelen: de uitstraling verbetert, het verblijf wordt prettiger, het voorkomt hittestress, het stadsklimaat verbetert én de biodiversiteit gaat omhoog, en ook voert het water af. Dit punt heeft een sterkte relatie met het stedelijke programma verduurzamen.

We zetten in op:
- tegengaan van hittestress;
- op deze wijze mogelijk een sociaal netwerk opbouwen;
- de leefomgeving van bewoners aantrekkelijker maken;
- de gezondheid van bewoners positief beïnvloeden door groen.

Dit doen wij onder andere door
- ondersteunen van bewonersinitiatieven, tijd, geld, middelen;
- vergroening als randvoorwaarde stellen voor ontwikkelingen in het gebied Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg;
- verzorging en/of vervanging van het aanwezige groen en bomen.

Aantrekkelijke woonomgeving

Bewoners geven steeds vaker aan dat zij vinden dat hun woonomgeving verloederd. De uitstraling van de openbare ruimte en van particulier bezit spelen een prominente rol als het gaat om het aantrekkelijk houden van de wijk. Bewoners ervaren verloedering in hun woonomgeving en de wijze waarop een deel van de medebewoners zich in de openbare ruimte gedraagt. Onderwerpen die nu naar boven komen zijn: zwerfafval, onverzorgde tuinen, verzakkingen van trottoirs en fietspaden, miserabele bomen en onkruid tussen de stoeptegels. Bewoners geven bij herhaling aan dat dit belangrijke onderwerpen zijn, omdat het effect heeft op relaties in de buurt, persoonlijk welbevinden, woonbeleving en het imago van de buurt/wijk. We zetten in op:
- constructieve oplossingen voor middellange en lange termijn voor de openbare ruimte;
- meer bewoners dragen bij aan hun eigen leefomgeving.

Wij doen dit onder andere door:
- ondersteuning van bewonersinitiatieven;
- opgehaalde input verder uitwerken.

Versterken Kronenburg en Vredenburg

In deze wijken zijn problemen op fysiek en sociaal terrein. Ervaring heeft geleerd om deze in combinatie op te pakken. Wijkvernieuwing moet in de eerste plaats bijdragen aan de verbetering van de sociale positie van bewoners. Zij moeten meer worden ondersteund in hun wens om vooruit te komen. Fysieke investeringen en maatregelen op het gebied van sociale samenhang en leefbaarheid zijn niet voldoende.
Problemen die ervaren worden in de fysieke leefomgeving zijn: de leegstand en transformaties van kantoorgebouwen, geen aanpak op gedifferentieerd woningaanbod, parkeeroverlast, onveilige plekken, weinig groen (hittestress), oud busstation en de verkeersveiligheid kruispunt Huissensedijk. In de sociale leefomgeving leiden veel sociaaleconomische (gezondheids)verschillen tot overlast. Bewoners willen een leefbare wijk, elkaar ontmoeten en sociale veiligheid. Integraliteit op sociaal en fysiek ontbreekt.

We zetten in op:
- Kronenburg en Vredenburg worden gezonde en gewilde wijken, de sociale kwaliteit van de wijk verbetert, de wijk wordt een gedifferentieerde, aantrekkelijke woonwijk voor verschillende huishoudens en de wijk wordt een vernieuwde wijk voor de huidige en nieuwe bewoners.

Dit doen wij onder andere door:
- Aansluiten bij de op te stellen wijkvisies (programma Wonen); zorgdragen voor een integrale visie vanuit de wijk.

Wat gaan we doen

De inspanningen die in 2020 worden uitgevoerd om bovenstaande doelen te bereiken, zijn per wijk verder uitgewerkt.

Wat mag het kosten

Overzicht lasten en baten van de wijk

Zie bijlage Begrippenlijst voor een toelichting op onderstaande tabellen.

Bedragen x € 1.000

	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Meerjarenraming		
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Middelen							
Lasten	-26.835	-27.454	-27.781	-30.619	-30.459	-30.358	-30.487
Baten	2.217	2.100	1.641	1.630	1.637	1.644	1.644
Saldo lasten en baten	***-24.618***	***-25.355***	***-26.140***	***-28.989***	***-28.822***	***-28.715***	***-28.844***
Gerealiseerd resultaat	**-24.618**	**-25.355**	**-26.140**	**-28.989**	**-28.822**	**-28.715**	**-28.844**

Toelichting financiële mutaties

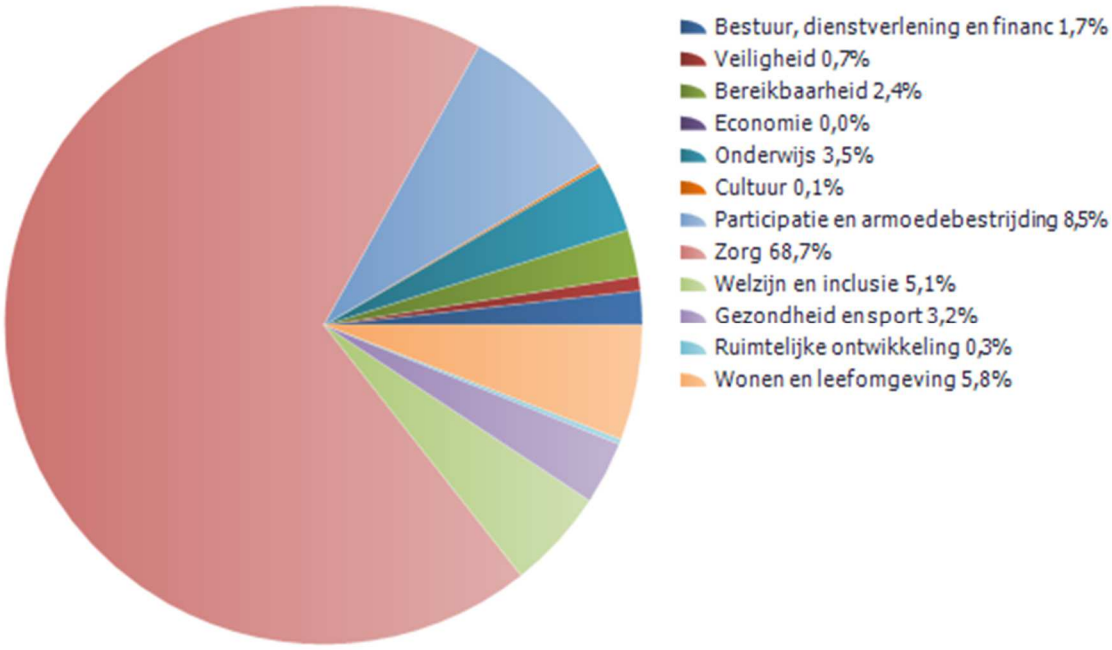
Bedragen x € 1.000

Toelichting mutaties 2020 t.o.v. 2019	**Bedrag**
Lasten	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen	
Ontwikkeling kapitaallasten	-35
MJPB 2020-2023 Omzetten exploitatiebudget onderhoud wegen in investering	179
MJPB 2020-2023 Bezuinigingen Zorg PPN 20-23	924
MJPB 2020-2023 Kosten kwijtschelding afvalstoffen heffing minima	-22
MJPB 2020-2023 MJPB 20-23 Extra budget armoederegelingen	-103
MJPB 2020-2023 Efficiencyvoordeel aanbesteding schulddienstverlening	16
MJPB 2020-2023 Transformatieagenda	-39
MJPB 2020-2023 Hogere kosten door loon- en prijsontwikkeling	-923
MJPB 2020-2023 Vrij besteedbaar budget onderwijsachterstandenbeleid	10
MJPB 2020-2023 WMO en Jeugdzorg PPN 20-23	-3.458
Bestaand beleid	
Actualisatie kapitaallasten	10
Eenmalige budgetten uit niet bestede middelen	413
Programmering groot onderhoud OR	147
Actualisatie div. budgetten	87
Overig	-44
Totaal lasten	**-2.838**
Baten	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen	
MJPB 2020-2023 WMO en Jeugdzorg PPN 20-23	-12
Bestaand beleid	
Menzis Eurobudget gezond bewegen	-6
Actualisatie baten onderwijsachterstanden	7
Totaal baten	**-11**

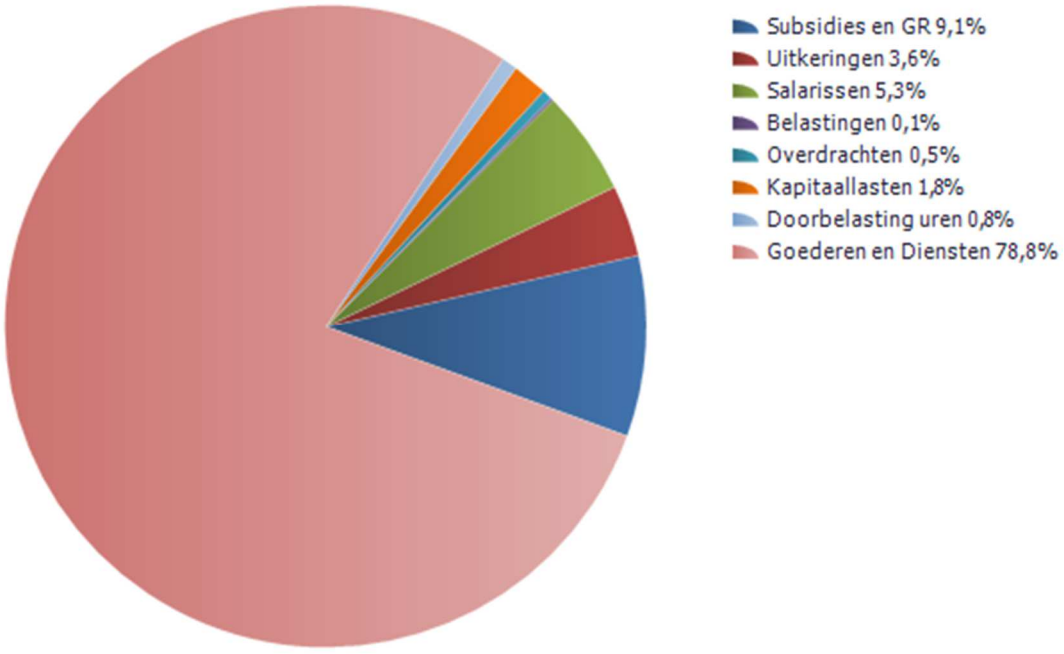
Lasten van de wijk, verdeeld naar stedelijke programma's en kostensoorten

Hieronder wordt in beeld gebracht wat de relatie is tussen het totale wijkbudget en de verdeling naar de stedelijke programma's. In de tweede grafiek is de verdeling van het totale wijkbudget naar kostensoorten weergegeven.

Lasten verdeeld naar stedelijke programma's

Lasten verdeeld naar kostensoorten

Zie de bijlage Toelichting overzicht kostensoorten voor een toelichting op deze grafiek.

Lasten van de wijk verdeeld naar taakvelden

Bedragen x € 1.000

	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Meerjarenraming		
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Middelen							
Afval	-792	-836	-836	-835	-834	-833	-832
Arbeidsparticipatie	-885	-932	-916	-939	-938	-938	-938
Bedrijfsloket en -regelingen	-10	0	0	0	0	0	0
Begeleide participatie	-853	-438	-420	-555	-555	-555	-555
Crisisbeheersing en Brandweer	-6	0	0	0	0	0	0
Cultpresentatie, cultproductie, cultparticipatie	-42	-71	-44	-44	-44	-44	-44
Economische ontwikkeling	-31	0	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg jeugd	-564	-583	-583	-557	-557	-557	-557
Geëscaleerde zorg volwassenen	-4.920	-4.622	-5.298	-5.075	-4.931	-4.931	-4.931
Inkomensregelingen	-1.277	-1.236	-1.271	-1.373	-1.373	-1.373	-1.373
Maatwerkdienstverlening jeugd	-5.283	-4.475	-4.485	-6.210	-6.232	-6.149	-6.172
Maatwerkdienstverlening volwassenen	-4.089	-4.794	-4.195	-5.952	-5.929	-5.929	-5.929
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-1.077	-1.166	-1.160	-1.278	-1.278	-1.278	-1.278
Milieubeheer	-80	-59	-80	-80	-80	-80	-80
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-704	-1.069	-1.062	-1.005	-1.005	-1.005	-1.005
Onderwijshuisvesting	-23	-360	-50	-53	-53	-52	-52
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-560	-646	-1.033	-696	-696	-696	-696
Openbaar vervoer	-1	0	0	0	0	0	0
Openbare orde en Veiligheid	-197	-210	-210	-222	-222	-222	-222
Overhead	-82	0	0	0	0	0	0
Parkeren	-8	-10	-10	-9	-9	-9	-9
Riolering	2	0	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipatie	-1.730	-1.885	-2.068	-1.733	-1.733	-1.733	-1.733
Sportaccommodaties	-432	-413	-399	-344	-337	-334	-338
Sportbeleid en activering	-597	-589	-614	-612	-612	-612	-612
Verkeer en vervoer	-715	-1.026	-1.017	-971	-965	-963	-960
Volksgezondheid	-26	-34	-22	-18	-18	-18	-18
Wijkteams	-1.855	-1.999	-2.010	-2.059	-2.059	-2.049	-2.153
Gerealiseerd resultaat	**-26.835**	**-27.454**	**-27.781**	**-30.619**	**-30.459**	**-30.358**	**-30.487**

Stedelijke programma's

De diverse taken waarvoor de gemeente verantwoordelijk is en die op stedelijk niveau plaatsvinden, zijn opgenomen in 13 stedelijke programma's:

S00 Bestuur, dienstverlening en financiën

S01 Veiligheid

S02 Bereikbaarheid

S03 Economie

S04 Onderwijs

S05 Cultuur

S06 Participatie en armoedebestrijding

S07 Zorg

S08 Welzijn en inclusie

S09 Gezondheid en sport

S10 Klimaat en energie

S11 Ruimtelijke ontwikkeling

S12 Wonen en leefomgeving

S00 Bestuur, dienstverlening en financiën

Om de doelstellingen en ambities van Arnhem te bereiken is samenwerking van groot belang. We willen inwoners en ondernemers eerder betrekken bij onze plannen. In de regio werken we intensief samen met onder andere de provincie en gemeente Nijmegen aan een sterke regionale samenwerking. Onze inwoners kunnen rekenen een dienstverlening die verder digitaliseert en de klantvriendelijkheid voorop stelt. Onze organisatie richten we in om onze dienstverlening continu te verbeteren.

Ambitie

De volgende ambities staan in dit programma centraal:

Arnhem is een dienstverlenende en herkenbare netwerkgemeente, die open staat voor maatschappelijke initiatieven in het publieke domein zowel vanuit de stad als vanuit de wijken

Samen met de stad

We willen bereiken dat inwoners en ondernemers eerder betrokken raken bij beleidsinitiatieven in de stad, in wijken en buurten. We hebben er vertrouwen in dat daarmee de kwaliteit van de uitvoering van beleidsinitiatieven toeneemt. Of het nu gaat om een nieuw parkje met mooie bomen of om een heringericht industrieterrein.

Samen met de regio

Arnhem wil haar ambities samen met haar partners in de regio bereiken. Arnhem versterkt zijn positie in bestuurlijke organen in regionaal -, landelijk - en Europees verband en maakt de stad en regio sterker door verder te bouwen aan een partnerschap met provincie Gelderland (onder meer via de investeringsagenda) en bij te dragen aan het werken aan een sterkere regionale samenwerking Arnhem-Nijmegen.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar

Arnhemmers kunnen rekenen op een laagdrempelige en betrouwbare publieke dienstverlening die steeds meer gericht is op digitale dienstverlening. Bij contacten met inwoners en ondernemers ligt de focus op een klantvriendelijke benadering. Wij gaan met inwoners en ondernemers in gesprek over hun vragen (of klachten) om daarmee sneller tot een oplossing te komen. Wij zijn als bestuurders en ambtenaren voor inwoners en ondernemers herkenbaar in de stad.

Wat willen we bereiken

Hieronder wordt aan de hand van een aantal doelstellingen aangegeven wat we willen bereiken.

Samen met de stad - Arnhem heeft een transparant, democratisch bestuur dat zich richt op samenwerking met inwoners en bedrijven

Raad

De raad wil zijn kaderstellende rol versterken, mede door in te zetten op een begroting die smart vorm gegeven is. De raad streeft naar een positieve, constructieve samenwerking tussen de raadsfracties onderling en tussen raad en college. De raad zet in op betekenisvolle burgerparticipatie op basis van een raadsbrede, eensgezinde opvatting over het belang hiervan en de wijze waarop hieraan uitvoering dient te worden gegeven. Gegeven het dynamische politieke karakter van de gemeenteraad blijft de raad aandacht besteden aan een respectvolle wijze van het omgaan met elkaar en aan het investeren in de persoonlijke relaties.

Rekenkamer

De rekenkamer beoogt vanuit een onafhankelijke positie de gemeenteraad te ondersteunen door elk jaar enkele grote en kleine onderzoeken uit te (laten) voeren op basis van gesprekken met de raadsfracties en de politieke actualiteit.

College

Wij gaan vroegtijdig in gesprek bij beleidsvoornemens met inwoners en ondernemers in de stad, in buurten en wijken. In raadsvoorstellen wordt nadrukkelijk en transparant stilgestaan bij de wijze waarop de betrokkenheid van inwoners en ondernemers is vormgegeven. Daarnaast wil het college meer inzetten op betrouwbare dienstverlening aan inwoners en ondernemers.

Samen met de regio - Arnhem speelt een relevante en betekenisvolle rol in de regionale, landelijke en grensoverschrijdende netwerken

Met het Gemeenschappelijk Orgaan (GO) regio Arnhem-Nijmegen als samenwerkingsvorm werkt Arnhem samen met 17 regiogemeenten op de thema's economie, mobiliteit, duurzaamheid en wonen aan opgaven die de gemeentegrenzen overschrijden. Onder meer werkt Arnhem aan duurzaam openbaar vervoer, het verbeteren van verbindingen en bereikbaarheid, energietransitie, het regionaal programma werklocaties en opstellen woonagenda's. Arnhem draagt in 2020 bij aan het proces versterking regio Arnhem-Nijmegen. Dit proces richt zich op de ontwikkeling tot een sterkere regio met een stevige ambitie, het verbeteren van het economisch klimaat, met een samenhangende agenda, een duidelijk gezicht naar buiten, een daarbij passende besturing en werkwijze. Arnhem trekt hierin samen op met alle 17 regiogemeenten en partners als Provincie Gelderland en Economic Board.

Arnhem speelt een relevante en betekenisvolle rol in landelijke netwerken als de G40 en de VNG. Door deelname in verschillende werkgroepen en commissies dragen Arnhemse bestuurders bij aan kennisontwikkeling en diverse lobbytrajecten, onder andere met betrekking tot gemeentefinanciën en specifieke dossiers in het sociaal domein. Arnhem werkt in netwerken van steden intensief samen waar nodig en nuttig, bijvoorbeeld op het gebied van beleidsafstemming, subsidies en verordeningen, lobby richting het Rijk en kennisdeling.

We versterken de grensoverschrijdende samenwerking via de Euregio Rijn-Waal. Evenzo geldt dat voor de relatie met de grote steden in Nord-Rhein Westfalen (NRW) via het Euregionale stedennetwerk van 100.000+ steden (Arnhem, Nijmegen, Ede, Duisburg, Düsseldorf, Moers) dat sinds 2017 bestaat en voor China (Wuhan) en Duitsland.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Arnhem blijft zich inzetten voor verbetering van de (digitale) dienstverlening aan haar inwoners en ondernemers

We zorgen er voor dat informatie online beschikbaar is en waar wettelijk mogelijk producten digitaal kunnen worden aangevraagd. De afhandeling van deze aanvragen gaan we steeds verder automatiseren. Voor minder digitaal vaardige inwoners en ondernemers wordt met partners in de stad ondersteuning georganiseerd of worden alternatieve kanalen geboden. Het streven is te voldoen aan de kwaliteitsnormen van het Rijk en dat inwoners en ondernemers tevreden zijn over deze dienstverlening.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Een inclusieve organisatie

We willen in Arnhem een inclusieve organisatie realiseren. We streven ernaar om als organisatie over voldoende goed gekwalificeerde medewerkers te beschikken die hun wortels hebben op allerlei plekken in de maatschappij. Voor het duurzaam maken van onze organisatie streven we naar een vergroting van de instroom van jongeren.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Flexibele werkomgeving voor personeel

Flexibele werkomgeving is geen doel op zich maar onderdeel van het nieuwe werken. We investeren de komende periode verder in het mobiele werken. We richten werkplekken dusdanig functioneel in dat deze nog beter aansluiten bij tijd- en plaatsonafhankelijk werken aan (dienstverlenings) processen, diensten of producten.

Wat gaan we doen

Hieronder staat aangegeven welke inspanningen we leveren om de doelstellingen te bereiken.

Samen met de stad - Arnhem heeft een transparant, democratisch bestuur dat zich richt op samenwerking met inwoners en bedrijven

Rekenkamer: Uitvoeren onderzoeksprogramma

In 2020 worden onderzoeken naar jeugdzorg, van wijken weten en verbonden partijen afgerond. In het onderzoeksprogramma van na 2019 staan momenteel als onderwerpen genoemd: de jaarstukken van 2019, de voortgang voor wat betreft de omgevingswet, zorgfraude/pgb-fraude, afschaffing kapvergunningen en onderwijshuisvesting. Naar aanleiding van nog te houden gesprekken met de raadsfracties in het najaar van 2019 zijn aanpassingen mogelijk.

College: Vroegtijdig in gesprek gaan met de raad, bewoners en verschillende partijen

We willen meer inwoners en ondernemers betrekken bij plannen van de gemeente en hen in de gelegenheid stellen om meer invloed te hebben op wat er in een buurt, wijk nodig is. Onder andere door vroegtijdig in gesprek gaan met de raad, bewoners en verschillende partijen, door vooraf heldere kaders te stellen over samenwerking en door het ondersteunen van bewoners in hun participatie en het opzetten van initiatieven. Om helder te maken hoe inwoners en organisaties zijn betrokken komt er een aparte participatieparagraaf in raadsvoorstellen en gaan we het komende jaar verder ervaring op doen op welke wijzen de gemeenteraad en de stad op een passende wijze vroegtijdig betrokken kan worden in de kaderstellende fase, voorafgaand aan relevante nieuwe (participatieve) projecten en processen.

Samen met de regio - Arnhem speelt een relevante en betekenisvolle rol in de regionale, landelijke en grensoverschrijdende netwerken

Arnhem draagt in 2020 bij aan het proces versterking regio Arnhem-Nijmegen

Wij werken - in het proces versterking regio Arnhem-Nijmegen – aan één agenda, één gezicht naar buiten en met een lange termijnvisie als fundament.

Arnhem werkt in netwerken van steden in Nederland en de Euregio én in belangenorganisaties als VNG en G40 samen aan beleidsafstemming en -beïnvloeding en draagt bij aan lobbydossiers richting het Rijk en Europa

Door deelname aan deze organisaties versterkt Arnhem haar netwerk met de andere grote steden in Nederland en in Den Haag. Dit is nuttig vanwege gezamenlijke belangenbehartiging en kennisdeling; Arnhem kan samen met andere steden optrekken in specifieke lobbytrajecten. Arnhem krijgt daarnaast toegang tot kennis- en nieuwe ontwikkelingen bij het Rijk worden vaak via de sporen VNG en G40 met de steden en regio's opgepakt.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Arnhem blijft zich inzetten voor verbetering van de (digitale) dienstverlening aan haar inwoners en ondernemers

Digitaliseren van het klantproces

We verkennen de mogelijkheden om burgers meer regie over hun persoonlijke gegevens te geven en alleen gegevens te verstrekken en te vragen, die echt nodig zijn. Arnhem neemt bijvoorbeeld deel aan de pilot "digitale aanvraag rijbewijs". Daarnaast worden de voorbereidingen getroffen voor verdere digitalisering, in afwachting van verruiming van de wettelijke mogelijkheden (bijvoorbeeld digitale geboorteaangifte). Het beveiligen van informatie heeft daarbij onze bijzondere aandacht. Wij zetten verder in op datagedreven dienstverlening: het volgen en sturen van het klantproces van begin tot eind. Met het invoeren van de Omgevingswet en het digitaal stelsel zal de dienstverlening aan inwoners en ondernemers verder worden verbeterd.

Innoveren met data

We gaan de kracht van data verder verkennen en ontwikkelen om te komen tot een meer informatie gedreven organisatie. Afdelingen worden gestimuleerd om te zoeken naar innovatieve manieren voor de inzet van informatie om hun werk beter, sneller en goedkoper te kunnen verrichten. In diverse pilots op het gebied van (onder meer) duurzame energieproductie, verbetering van de luchtkwaliteit, armoedepreventie en arbeidsstimulering worden data, kennis en menskracht gebundeld. Nieuwe methoden en technieken in het kader van onderzoek en statistiek worden verkend; kunstmatige intelligentie en geavanceerde analyses, Internet of Things en datawarehousing. We participeren in landelijke samenwerkingsverbanden en experimenten met een veilige en betrouwbare digitale identiteit daar waar Digi-D niet langer volstaat.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Een inclusieve organisatie

Bewustworden

Om een inclusieve organisatie te zijn en diversiteit onder onze medewerkers te bevorderen zetten we in op bewustworden door trainingen, workshops en lezingen. Onderdeel hiervan is de training ‘selecteren zonder vooroordelen’ die aangeboden wordt aan leidinggevenden in onze organisatie.

Aantrekken nieuw personeel

De arbeidscommunicatie wordt gemoderniseerd en geïmplementeerd met als doel het werken bij de gemeente Arnhem positief te belichten, nieuwe doelgroepen aan te trekken en lastig vervulbare vacatures in te vullen. Daarnaast kijken we of in de werving- en selectieprocedures nog aanpassingen gedaan kunnen worden die de diversiteit kunnen bevorderen.

Instroom jongeren

In 2020 gaat een derde trainee programma van start. Daarnaast wordt het jongerennetwerk JA (Jonge Ambtenaren) binnen de gemeente ondersteund met als doel om jongere medewerkers te binden en te boeien.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Flexibele werkomgeving voor personeel

Huisvesting

De plannen om het Stadhuis te optimaliseren en te verduurzamen zijn in de loop van 2019 verder uitgewerkt. In 2020 worden de plannen afgerond en ter besluitvorming voorgelegd. Het is de bedoeling dat op termijn meer ambtenaren op het Stadhuis kunnen worden gehuisvest. Hier hoort straks ook een andere, flexibelere manier van werken bij. In de voorliggende MJPB zijn nog geen investeringen opgenomen, omdat op dit moment nog onvoldoende duidelijk is om welke omvang het gaat. Een belangrijke financiële randvoorwaarde is dat de jaarlijkse kosten voor huisvesting ook in de nieuwe situatie moeten passen binnen het huidige kader.

Wat mag het kosten

Overzicht lasten en baten (exclusief wijkprogramma's)

Zie bijlage Begrippenlijst voor een toelichting op onderstaande tabellen.

Bedragen x € 1.000

	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Meerjarenraming		
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Middelen							
Lasten	-119.893	-114.990	-114.436	-115.845	-113.265	-112.987	-112.395
Baten	490.757	492.016	494.016	512.562	512.288	513.167	516.468
Saldo lasten en baten	***370.864***	***377.025***	***379.579***	***396.717***	***399.023***	***400.180***	***404.073***
Toevoegingen aan reserves	-31.435	-14.649	-14.768	-11.116	-14.505	-14.230	-16.349
Onttrekkingen aan reserves	43.353	16.505	18.563	13.141	9.571	8.257	7.551
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***11.918***	***1.856***	***3.794***	***2.024***	***-4.934***	***-5.974***	***-8.798***
Gerealiseerd resultaat	**382.782**	**378.881**	**383.373**	**398.741**	**394.089**	**394.206**	**395.275**

Toelichting financiële mutaties

Bedragen x € 1.000

Toelichting mutaties 2020 t.o.v. 2019	**Bedrag**
Lasten	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen	
MJPB 2020-2023 1. Mutaties kapitaallasten	982
MJPB 2020-2023 Aframen budget jongereninstroom	100
MJPB 2020-2023 Contributie VNG/Waard.kamer/Fonds GGU	-288
MJPB 2020-2023 Dalend gepension. onder APPA verplicht en nadeel BRP	87
MJPB 2020-2023 In de begroting niet ingevulde ruimte voor volumestijging	1.725
MJPB 2020-2023 Looncompensatie 2020	-2.179
MJPB 2020-2023 Formatiedekking CISO-middel. (afd. ICT)	-200
MJPB 2020-2023 Hogere last ICT en bespar. De Connectie en corr div. stelposten	-1.647
MJPB 2020-2023 Prijscompensatie 2020 plus compensatie verbonden partijen	-4.217
MJPB 2020-2023 Ruimte binnen S00 Finan. en Bedrijfsvoer.	3.870
MJPB 2020-2023 Verlagen opleidingsbudget	100
MJPB 2020-2023 Voordeel op wachtgeldverplichtingen	100
Bestaand beleid	
Actualisering beheer vastgoed	1.096
Actualisatie urenbegroting	579
Actualisatie bedrijfsvoeringsbudget	497
Dotatie aan APPA voorziening (eenmalig) e.d.	437
Region samenwerking Duurzaamheid, Economie en Wonen in 2019	296
'Incidentele overheveling niet bestede middelen 2018 Introductie wijksturing	265
'Incidentele overheveling niet bestede middelen 2018 Mobiliteitsfonds Arnhem-Nijmegen (Rb. 19-12-18)	157
'Incidentele overheveling niet bestede middelen 2018 Jongerenbudget	150
Eenmalige aanvullende dekking langdurig zieken	125
'Incidentele overheveling niet bestede middelen 2018 Huisvesting	50
Geldleningen	-3.114
Overig	-195
Totaal lasten	**-1.224**

Baten	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen	
MJPB 2020-2023 Correctie div. stelposten en connectie	-11
MJPB 2020-2023 Dividend BNG	400
MJPB 2020-2023 Gemeentefonds obv meicirculaire	15.426
MJPB 2020-2023 Meeropbr OZB agv auton volumegroei woni	75
MJPB 2020-2023 Structurele voor- en nadelen op S00	-420
Bestaand beleid	
Algemene uitkering	2.779
Actualisering beheer vastgoed	484
OZB-eigenaar-won	248
Actualisatie bedrijfsvoeringsbudget	-88
Geldleningen	-152
Actualisatie urenbegroting	-216
Overdracht pensioen e.d.	-327
Overig	29
Totaal baten	**18.227**

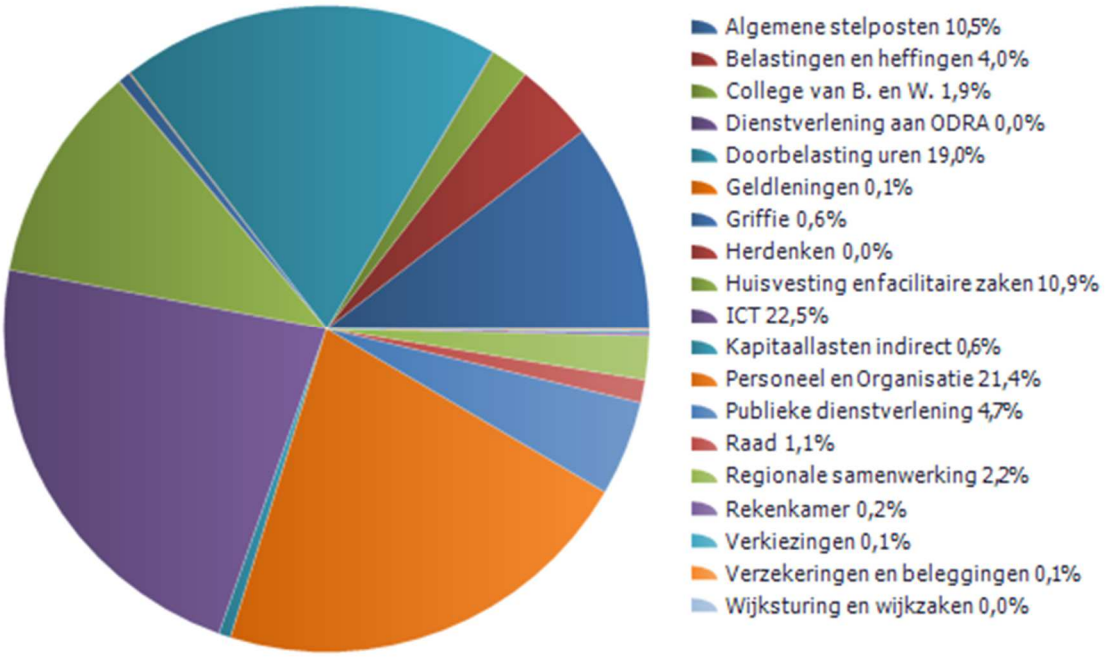
Toevoegingen	
AR Algemene reserve: Transitiebudget (JV17)	-7.132
BR Frictiekosten: Afbouw begeleiding en ontwikkeling BLOEM (Rb 28-10-2013)	-406
BR Kapitaallasten: Reservering aflossen schulden (Rb 14-11-2018 MJPB 2019-2022)	-6.506
BR Onderhoud vastgoed: Actualisatie onderhoud (Rb 15-05-2019 VZML-1 2019)	22
BR Onderhoud vastgoed: Actualisatie onderhoud (Rb 19-12-2018 VZML-3 2018)	-142
BR Kapitaallasten: Corr. aflos. 20 jr obv raadsbr. Jan. 18 (Rb 05-11-2019 MJPB 2020-2023)	6.506
BR Kapitaallasten: Herijk. Dotat. Spelr. aflos. in 20 jaar (Rb 05-11-2019 MJPB 2020-2023)	-6.158
BR Kapitaallasten: Ruimte solvabiliteitsreeks (Rb 05-11-2019 MJPB 2020-2023)	2.700
Totaal toevoegingen	**-11.116**

Onttrekkingen	
AR Algemene reserve: Sluitend maken begrotingen (div.data eerdere MJPB's)	7.170
AR Algemene reserve: Terugdraaien taakstelling op verkiezingen (Rb 13-11-2017 MJPB 2018-2021)	21
BR Bedrijfsvoering: Actualisatie (Rb 13-11-2017 MJPB 2018-2021)	1.343
BR ICT: Kapitaallasten ICT server (Rb 03-11-2014)	55
BR Kapitaallasten: Diemenhof (Rb 29-06-2015 JV14)	16
BR Onderhoud vastgoed: (Rb 19-12-2018 VZML-3 2018)	87
BR Onderhoud vastgoed: Actualisatie onderhoud (Rb 15-05-2019 VZML-1 2019)	22
Totaal onttrekkingen	**8.714**
Totaal mutaties reserves	**-2.402**

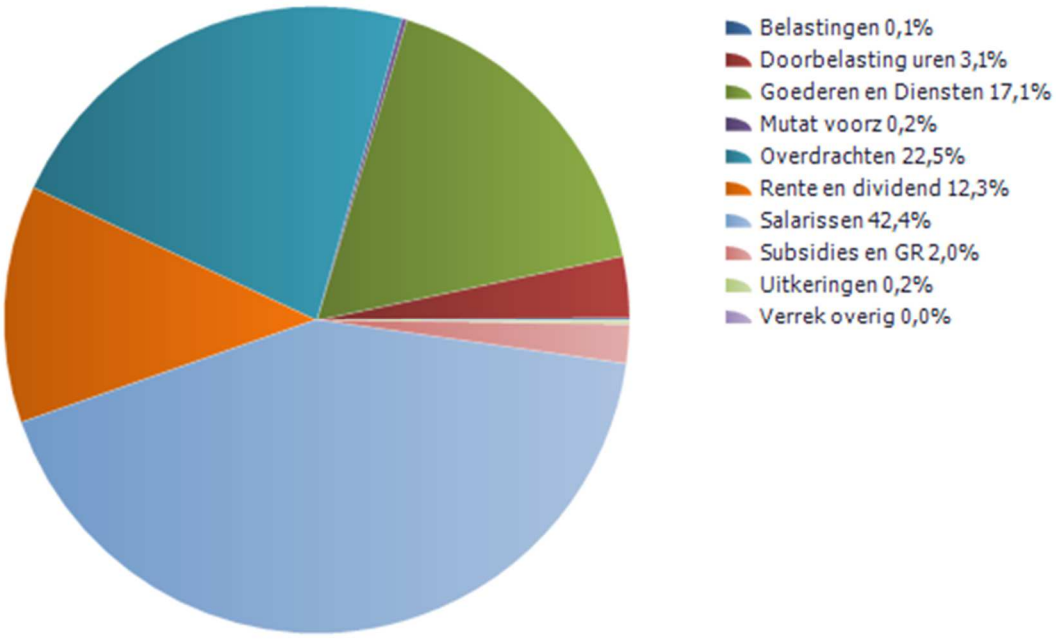
Lasten verdeeld naar producten en kostensoorten (exclusief wijkprogramma's)

Hieronder wordt meer inzicht gegeven uit welke producten en kostensoorten het programma bestaat. Hierbij gaat het om de budgetten binnen dit stedelijke programma.
In de bijlage Overzicht onderdelen stad/wijk is de verdeling van de budgetten tussen stedelijke en wijkprogramma's weergegeven.

Lasten verdeeld naar producten

Lasten verdeeld naar kostensoorten

Zie de bijlage Toelichting overzicht kostensoorten voor een toelichting op deze grafiek.

Lasten verdeeld naar taakvelden (exclusief wijkprogramma's)

Bedragen x € 1.000

	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Meerjarenraming		
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Middelen							
Beheer overige gebouwen en gronden	-1.308	-1.529	-1.638	-1.874	-2.239	-2.243	-2.296
Belastingen Overig	-250	-5	-5	-5	-5	-5	-5
Bestuur	-6.502	-7.245	-7.811	-6.991	-6.580	-6.579	-6.579
Burgerzaken	-5.668	-5.483	-5.737	-5.646	-5.606	-5.666	-5.606
Milieubeheer	0	-51	-51	-51	-51	-51	-51
Overhead	-102.085	-80.739	-86.513	-84.467	-82.276	-82.515	-82.655
Overige baten en lasten	-1.784	-14.596	-7.184	-12.115	-12.329	-12.498	-11.703
OZB niet-woningen	-1.200	0	0	0	0	0	0
OZB woningen	-633	-4.480	-4.024	-4.024	-4.024	-4.024	-4.024
Samenkracht en burgerparticipatie	-10	0	0	0	0	0	0
Sportbeleid en activering	-1	0	0	0	0	0	0
Treasury	-14	-963	-869	-69	449	1.197	293
Vennootschapsbelasting (VpB)	-422	-600	-600	-600	-600	-600	-600
Wijkteams	-17	701	-3	-3	-3	-3	833
Gerealiseerd resultaat	**-119.893**	**-114.990**	**-114.436**	**-115.845**	**-113.265**	**-112.987**	**-112.395**

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

NV Bank Nederlandse Gemeenten
Dataland
BVO De Connectie
GO Arnhem Nijmegen City Region
Euregio RijnWaal

Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Regionale en andere bovenlokale lichamen

- Economic Board;
- Euregio RijnWaal.

Publieke dienstverlening

- Werkgroep Tegengaan Identiteitsfraude (WTI);
- Landelijke Aanpak Adreskwaliteit (LAA);
- Samenwerking met Vreemdelingenketen in de BRP-straat Zevenaar.

In de paragraaf subsidies is een overzicht opgenomen van de partners die in 2020 een subsidie ontvangen.

Indicatoren

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht dienen te worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren voor dit programma, met een vergelijking tussen Arnhem en het landelijk gemiddelde, zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente.

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Woonlasten éénpersoonshuishouden	2019	700	669	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.	COELO, Groningen
Woonlasten meerpersoonshuishouden	2019	763	739	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.	COELO, Groningen
WOZ-waarde woningen	2018	187	230	De gemiddelde WOZ waarde van woningen, x €1.000.	CBS - Statistiek Waarde Onroerende Zaken
Formatie	2020	914		Toegestane formatie in fte van het ambtelijk apparaat van eigen organisatie voor het begrotingsjaar op peildatum 1 januari. In fte per 1000 inwoners.	Eigen gegevens gemeente
Bezetting	2020	871		Werkelijk aantal fte dat werkzaam is binnen eigen organisatie. In fte per 1000 inwoners.	Eigen gegevens gemeente
Apparaatskosten per inwoner	2020	495		De noodzakelijke financiële middelen voor het inzetten van personeel (salarissen), organisatie-, huisvestings-, materieel-, automatiseringskosten e.d. voor het uitvoeren van de organisatorische taken.	Eigen gegevens gemeente
Kosten inhuur externen als % van de loonsom	2018	13		Inzet van uitzendkrachten, zzp'ers of detacheringsovereenkomsten.	Eigen gegevens gemeente
Overhead % van totale lasten	2020	8		Overheadkosten zijn alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces.	Eigen gegevens gemeente

Hieronder zijn de specifieke indicatoren behorend bij de doelstellingen in dit programma opgenomen:

- score op de zelfevaluatie BRP (Basisregistratie Personen);
- score op de zelfevaluatie PNIK (Paspoort en Nederlandse Identiteitskaart).

Beleidskaders

Bestuur

- Evaluatie van de Rekenkamer Arnhem 2015.

Regionale en andere bovenlokale lichamen

- Nota Arnhem, stad op de kaart in internationaal perspectief/Beleidskader voor internationaal beleid tot 2020;
- MIRT Agenda stedelijk netwerk Arnhem Nijmegen:
- Begroting regio Arnhem-Nijmegen 2020.

S01 Veiligheid

Leven in een veilige omgeving is voor iedereen belangrijk. Veiligheid is de sleutel voor prettig wonen en werken, voor samen leven en voor groei en ontwikkeling van individu en collectief. De gemeente heeft een uitvoerende- en regierol om de veiligheid in de stad te bewaken en te bevorderen. Het gaat over veilig ondernemen, veiligheid in de wijk, veilig uitgaan, veiligheid op straat en veilig in huis. Nauwe samenwerking met veiligheid- en zorgpartners is nodig. In lokaal en in regionaal verband.
Dit programma omvat de onderdelen openbare orde en veiligheid, crisisbeheersing en brandweer en Veiligheidshuis.

Ambitie

We hebben de volgende ambities binnen dit programma benoemd:

Arnhem: een veilige stad!

Iedereen moet in Arnhem prettig kunnen leven, wonen en werken en zich daarbij veilig kunnen voelen. In een stad waar iedereen zich kan ontwikkelen zonder buitengesloten te worden; door vrij te zijn in denken en vrij te zijn in mogen zijn wie je bent zonder te worden gediscrimineerd. In een stad waar misdaad niet loont en slachtoffers worden gesteund. In een stad waarin veiligheid een bijdrage levert aan een prettig woon- en leefklimaat voor bewoners, aan een prettig verblijf van bezoekers en aan een florerende economie zonder oneerlijke concurrentie. En waar adequaat wordt gehandeld bij het voorkomen en bestrijden van calamiteiten om schade te beperken. De veiligheidsagenda zoals die is vastgelegd in de kadernota veiligheid 2018-2022 is hierin leidend.

Wat willen we bereiken

Hieronder wordt aan de hand van een aantal doelstellingen aangegeven wat we willen bereiken.

Criminaliteit maakt geen kans

Arnhem staat hoog op de lijst van 100.000+ gemeenten met de meeste delicten per 1000 inwoners. Ondanks een daling van het aantal in de afgelopen jaren. Het aantal in Arnhem (74) lijkt meer op het aantal dat past bij een gemeente van 300.000+ (90) dan bij het landelijke gemiddelde van gemeenten met 100.000 - 300.000 inwoners (58). Deze situatie is niet te koppelen aan één of twee veiligheidsincidenten maar ontstaat door een breed scala aan misdrijven. Voor de komende jaren zetten we in op een daling van het aantal delicten naar een niveau dat aansluit bij het landelijke gemiddelde van steden met de omvang van 100.000 - 300.000 inwoners. Tegen ondermijnende criminaliteit wordt stevig opgetreden en barrières opgeworpen.

Crisisbeheersing op orde

In het belang van onze inwoners is er aandacht voor het voorkomen van rampen en calamiteiten. Bij activiteiten en stedelijke ontwikkelingen is veiligheid onderdeel van de planvorming en uitvoering. Mocht er, ondanks de voorzorgsmaatregelen toch een calamiteit zijn dan staat er een crisisorganisatie paraat om de risico's en schade voor mens en natuur zo veel mogelijk te beperken.

Veiligheid voor de wijk en als persoon

Arnhemmers moeten zich veilig voelen in hun wijk en buurt. Dit draagt bij aan sociale betrokkenheid en verheft de wijk. Het gevoel van veiligheid per wijk loopt uiteen van matig tot zeer goed. De inzet is gericht op wijken die achterblijven bij het gemiddelde Arnhemse niveau. Ook persoonlijk moet men zich veilig voelen om deel te nemen aan de Arnhemse samenleving. Daarom wordt ingezet op het tegengaan van discriminatie en geweld in afhankelijkheidsrelaties en wordt er aandacht geschonken aan personen met verward gedrag met een veiligheidsrisico voor zichzelf of de omgeving. Jeugdcriminaliteit kan jonge levens in hun ontwikkeling remmen en verdient tijdig ingrijpen.

Wat gaan we doen

Hieronder staat aangegeven welke inspanningen we leveren om de doelstellingen te bereiken.

Criminaliteit maakt geen kans

Omvang criminaliteit in verhouding tot centrumstad van 100.000+

Er zijn in Arnhem nog ruim elfduizend slachtoffers van een misdrijf per jaar. De inzet is gericht op het verder terugdringen van het aantal delicten per 1000 inwoners, door middel van voorlichting en door het in gezamenlijkheid met politie en OM prioriteit te geven aan het oplossen en vervolgen. Daarbij is vooral aandacht voor het voorkomen en oplossen van de High Impact Crime delicten (inbraak, overval). Cameratoezicht wordt ingezet als onderdeel van de aanpak om de openbare orde te handhaven en incidenten, delicten te voorkomen of tijdig hierop te acteren.

Misdaad mag niet lonen

Witwassen, drugshandel in welke vorm dan ook, illegaal gokken, mensenhandel en illegale prostitutie zijn vormen van criminaliteit die direct of indirect de openbare orde aantasten en de samenleving ontwrichten. Met het opwerpen van barrières waaronder het gebruik maken van de wet BIBOB en bestuurlijk en strafrechtelijk optreden, willen we voorkomen dat criminelen voet aan de grond krijgen. Bij de horeca- en exploitatievergunningen worden ondernemers gescreend. De aandacht voor ondermijning wordt vanuit de praktijk doorontwikkeld om in samenwerking met justitie, politie, handhaving en andere relevante partners een vuist te maken. De aanpak overlast Korenkwartier maakt hier deel van uit.

Online criminaliteit voorkomen

In toenemende mate verschuift de criminaliteit naar de digitale wereld. Hacken, phishing, afpersing en identiteitsfraude zijn enkele verschijningsvormen. Sexting, grooming zijn vormen die kunnen leiden tot seksuele uitbuiting. Om inwoners en bedrijven te wapenen worden zij bewust gemaakt van de risico's en geïnformeerd over de mogelijkheden om te voorkomen dat ze slachtoffer worden.

Crisisbeheersing op orde

Beschermd tegen calamiteiten en rampen

In samenwerkingsverband van de Veiligheidsregio Gelderland Midden worden maatregelen getroffen om calamiteiten en rampen te voorkomen en zo nodig snel en juist te handelen. Een nieuw Regionaal beleidsplan is in voorbereiding. Lokaal zijn de risicolocaties in beeld en deze worden opgenomen in de nieuw op te stellen Omgevingsplannen. De bevolkingszorg (opvang, registratie, nazorg) bij calamiteiten wordt verstevigd. Door de brandweer wordt ingezet op brandveiligheid door aandacht te vragen voor preventieve woningaanpassingen. Er blijft aandacht voor het op een juiste manier ruimen van aangetroffen niet ontplofte explosieven.

Veiligheid voor de wijk en als persoon

Steun bij aanpak woonoverlast

Woonoverlast geeft een onveilig gevoel en belemmert een prettig woonklimaat. Het bestrijden van woonoverlast vindt plaats door de inzet van het wijkgerichte Overlast en Zorgoverleg, integrale handhaving op overlastgevende panden en door gebruik te maken van de Wet aanpak woonoverlast (gedragsaanwijzing).

Veiligheid als basis voor persoonlijke ontwikkeling

Discriminatie, polarisatie en radicalisering dragen bij aan vijandigheid, bedreiging en geweld en maken dat mensen zich niet welkom voelen in onze samenleving. Met het meldpunt Discriminatie en Pesten en het vergroten van de aangiftebereidheid en een professionele afhandeling bij politie en OM worden slachtoffers gehoord en gesteund. We blijven inzetten op tegengaan van radicalisering met preventieve maatregelen. Slachtoffers van geweld in een afhankelijkheidsrelatie kunnen op steun rekenen door zorg, opvang en het toepassen van het 'tijdelijk huisverbod'. In het Veiligheidshuis wordt met ketenpartners in zorg en justitie in een persoonsgerichte aanpak toegewerkt naar een duurzame oplossing voor onder meer risicojeugd met crimineel gedrag en plegers van High Impact Crime delicten. Criminele jeugdgroepen worden geprioriteerd in de lokale driehoek voor een aanpak op maat. Voor de aanpak van personen met verward gedrag wordt ingezet op een sluitende aanpak van zorg en veiligheid. Vanaf 2020 wordt gebruik gemaakt van de mogelijkheden van de nieuwe Wvggz.

Iedere wijk heeft evenveel recht op veiligheid

Er is gestart met wijkbezoeken met het thema veiligheid. De opbrengst leidt tot een inventarisatie van veiligheidsonderwerpen die aandacht vragen. Deze worden omgezet in activiteiten en initiatieven in de wijk om de veiligheid en het veiligheidsgevoel van bewoners in hun wijk te verbeteren.
Bij het verlenen van vergunningen voor grote evenementen is er veel aandacht voor risicobeheersing en veiligheid.

Wat mag het kosten

Overzicht lasten en baten (exclusief wijkprogramma's)

Zie bijlage Begrippenlijst voor een toelichting op onderstaande tabellen.

Bedragen x € 1.000

	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Meerjarenraming		
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Middelen							
Lasten	-14.092	-14.727	-14.912	-14.692	-14.510	-14.498	-14.490
Baten	1.995	1.518	1.542	1.673	1.673	1.673	1.673
Saldo lasten en baten	***-12.097***	***-13.209***	***-13.370***	***-13.019***	***-12.837***	***-12.826***	***-12.817***
Toevoegingen aan reserves	-224	0	-68	-68	-68	-68	-68
Onttrekkingen aan reserves	305	200	434	341	344	341	341
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***81***	***200***	***366***	***273***	***275***	***273***	***273***
Gerealiseerd resultaat	**-12.016**	**-13.009**	**-13.004**	**-12.747**	**-12.561**	**-12.553**	**-12.545**

Toelichting financiële mutaties

Bedragen x € 1.000

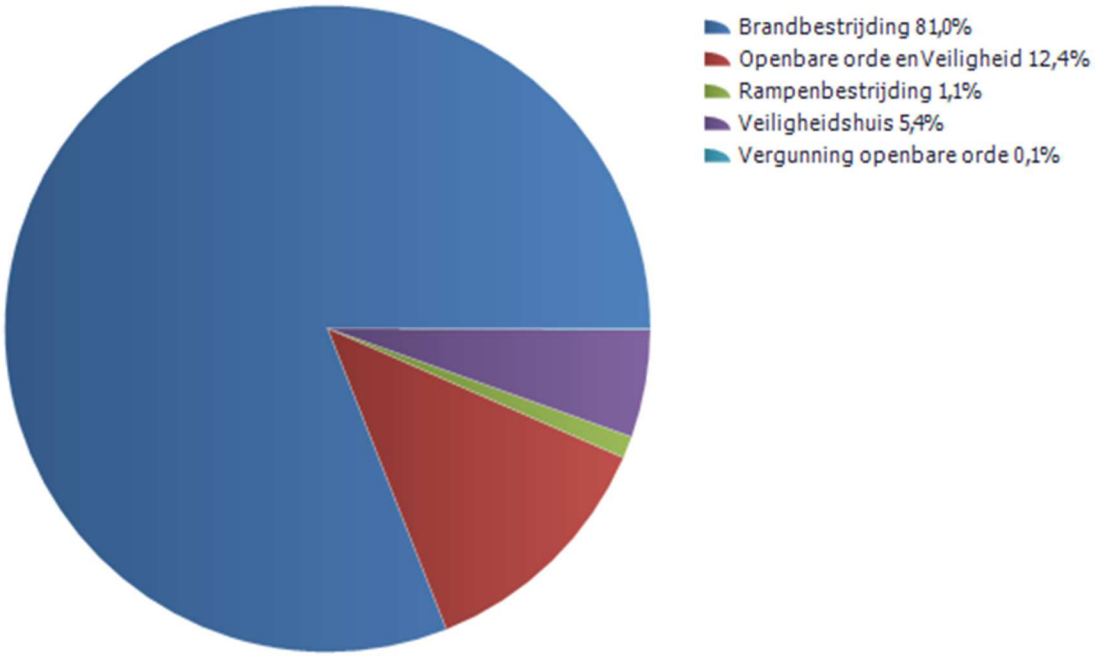
Toelichting mutaties 2020 t.o.v. 2019	**Bedrag**
Lasten	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen	
MJPB 2020-2023 Legesverordening 2020	-74
Bestaand beleid	
Actualisering beheer vastgoed	33
Kap.lstnbudget Connectie	102
Incidentele overheveling niet bestede middelen 2018 Preventie mensenhandel	60
Incidentele overheveling niet bestede middelen 2018 Radicalisering	100
Overig	-1
Totaal lasten	**220**
Baten	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen	
MJPB 2020-2023 Legesverordening 2020	31
MJPB 2020-2023 MJPB2020-2023 Verhoging leges evenementen, APV	100
Totaal baten	**131**

Toevoegingen	
BR Onderhoud vastgoed: Actualisatie onderhoud (Rb 15-05-2019 VZML-1 2019)	-68
Totaal toevoegingen	**-68**
Onttrekkingen	
AR Algemene reserve: Meer handhavers (Rb 13-11-2017 MJPB 2018-2021)	300
BR Onderhoud vastgoed: Actualisatie onderhoud (Rb 15-05-2019 VZML-1 2019)	41
Totaal onttrekkingen	**341**
Totaal mutaties reserves	**273**

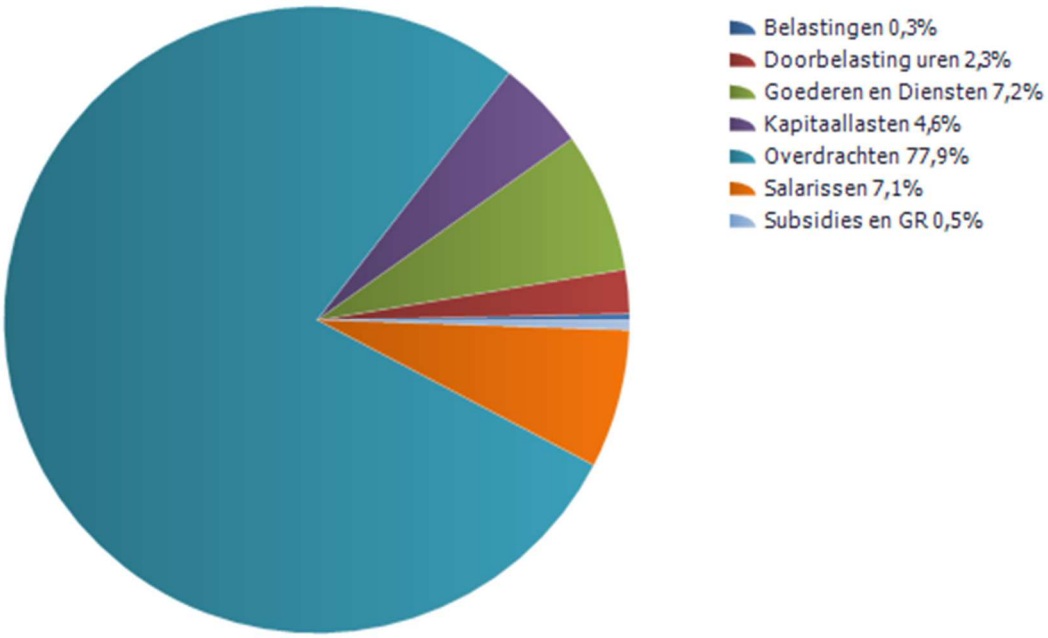
Lasten verdeeld naar producten en kostensoorten (exclusief wijkprogramma's)

Hieronder wordt meer inzicht gegeven uit welke onderdelen en kostensoorten het programma bestaat. Hierbij gaat het om de budgetten binnen dit stedelijke programma.
In de bijlage Overzicht onderdelen stad/wijk is de verdeling van de budgetten tussen stedelijke en wijkprogramma's weergegeven.

Lasten verdeeld naar producten

Lasten verdeeld naar kostensoorten

Zie de bijlage Toelichting overzicht kostensoorten voor een toelichting op deze grafiek.

Lasten verdeeld naar taakvelden (exclusief wijkprogramma's)
Bedragen x € 1.000

	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Meerjarenraming		
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Middelen							
Crisisbeheersing en Brandweer	-11.769	-12.184	-12.106	-12.064	-12.058	-12.047	-12.039
Openbare orde en Veiligheid	-2.324	-2.543	-2.806	-2.628	-2.451	-2.451	-2.451
Gerealiseerd resultaat	**-14.092**	**-14.727**	**-14.912**	**-14.692**	**-14.510**	**-14.498**	**-14.490**

Met wie werken we samen
Verbonden partijen

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden

Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners
- Politie;
- Brandweer;
- Openbaar Ministerie;
- Veiligheidshuis regio Arnhem;
- Veilig Thuis.

In de paragraaf subsidies is een overzicht opgenomen van de partners binnen dit programma die in 2020 een subsidie ontvangen.

Indicatoren
Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht dienen te worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren voor dit programma, met een vergelijking tussen Arnhem en het landelijk gemiddelde, zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente.

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Winkeldiefstal	2018	4,7	2,2	Het aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners.	CBS - Diefstallen
Diefstal uit woning	2018	2,5	2,5	Het aantal diefstallen uit woningen per 1.000 inwoners.	CBS - Diefstallen
Geweldsmisdrijven	2018	8,2	4,8	Het aantal geweldsmisdrijven, per 1.000 inwoners. Voorbeelden van geweldsmisdrijven zijn seksuele misdrijven, levensdelicten zoals moord en doodslag en dood en lichamelijk letsel door schuld (bedreiging, mishandeling).	CBS - Geregistreerde criminaliteit & Diefstallen
Vernieling	2018	8,3	5,4	Het aantal vernielingen en beschadigingen, per 1.000 inwoners.	CBS - Geregistreerde criminaliteit & Diefstallen
Verwijzingen Halt	2018	106	119	Verwijzingen Halt per 10.000 inwoners van 12-17 jaar	Bureau Halt
Jongeren met delict voor rechter	2015	2,18	1,45	Het percentage jongeren (12-21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen.	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel

Hieronder zijn de specifieke indicatoren behorend bij de doelstellingen in dit programma opgenomen:

Onveiligheidsgevoel	2017	36%	% dat zich wel eens onveilig voelt	L&V monitor gemeente
Buurt Onveiligheidsgevoel	2017	28%	% dat zich wel eens onveilig voelt in eigen buurt	L&V monitor gemeente
Misdrijven	2017	74,8	Het aantal misdrijven per 1.000 inwoners	CBS
Tijdelijk huisverbod	2018	17	Het aantal opgelegde huisverboden	VT/gemeente

Beleidskaders

- Kadernota Veiligheid 2018-2022;
- Uitvoeringsplan radicalisering;
- Uitvoeringsplan mensenhandel 2017-2020;
- Regionaal beleidsplan rampenbestrijding en crisisbeheersing 2016-2019;
- Beleidskader politie oost nl.

S02 Bereikbaarheid

Voor Arnhem als gewilde, groene en vitale stad is een goede en betrouwbare bereikbaarheid alsmede de toegankelijkheid van de stad een essentiële voorwaarde. Om de sociale (toegankelijke) en economische bereikbaarheid te waarborgen wordt naast onderhoud ingezet op het verbeteren van de voorzieningen voor auto's fietsers, voetgangers en OV-reizigers, het verdelen van schaarse parkeerruimte in en rond de binnenstad alsmede in wijken, en de bereikbaarheid van de economische kerngebieden in de stad en de regio. De focus ligt ook op de samenhang tussen mobiliteit en milieu / duurzame energie. Een voorbeeld hiervan is de koppositie van Arnhem met de ontwikkeling van Trolley 2.0 op het gebied van elektrisch vervoer. Dit programma omvat onderwerpen als: bereikbaarheid, balans tussen alle modaliteiten (auto-fiets en OV) en duurzame mobiliteit.

Ambitie

De volgende ambities staan in dit programma centraal:

Arnhem is beter bereikbaar

Mobiliteit heeft betrekking op toegankelijke, economische en duurzame mobiliteit. Mobiliteit moet voor alle doelgroepen toegankelijk en bereikbaar zijn. We streven immers naar een inclusieve, sociale, gewilde en leefbare stad. Mobiliteit moet daarnaast de economische hotspots/kerngebieden in de stad en de regio met elkaar verbinden. Mobiliteit dient daarbij zoveel mogelijk slim en schoon vorm te worden gegeven om de stad leefbaar en duurzaam te houden.

We geven in 2020 vorm aan deze ambitie door een integraal mobiliteits- en ruimtelijk beleid te voeren en door te ontwikkelen met oog voor een evenwichtige inzet op fiets, openbaar vervoer, auto en parkeren.
De bereikbaarheid van de stad in de regio als geheel, en van de binnenstad in het bijzonder, is van groot belang. Integraal mobiliteits- en ruimtelijk beleid gaat over het faciliteren van parkeervoorzieningen voor fiets en auto en een mix van fiets, OV en automaatregelen met behoud en versterking van de ruimtelijke kwaliteiten. Sterkere positionering van duurzame vervoerswijzen zijn randvoorwaardelijk voor de bereikbaarheid van de stad.

De infrastructuur is op orde

Goed onderhoud van de infrastructuur is een belangrijke voorwaarde voor goede bereikbaarheid. In de paragraaf kapitaalgoederen wordt nader ingegaan op het onderhoud aan wegen, openbare verlichting, verkeersregelinstallaties en kunstwerken.

Wat willen we bereiken

Hieronder wordt aan de hand van een aantal doelstellingen aangegeven wat we willen bereiken.

Realiseren van comfortabele/toegankelijke mobiliteit

We willen een comfortabele, toegankelijke en inclusieve mobiliteit bewerkstelligen, een vervoersysteem voor alle inwoners, gebruikers en bezoekers van Arnhem. Het vervoersysteem is er voor iedereen en reistijden zijn betrouwbaar. Hiervoor is nodig dat het verkeer dat in Arnhem moet zijn, goed kan doorstromen en dat we van het verkeer dat hier niet moet zijn zo weinig mogelijk last hebben. Het veiligheidsgevoel op de weg en in het openbaar vervoer moet omhoog. We gaan voor 'nul' verkeersslachtoffers, onder andere door het aanpakken van plekken waar veel ongelukken gebeuren. Voor belangrijke locaties in de stad (winkelcentra, evenemententerreinen, parkeerlocaties, etc.) maken we expliciet met welke vervoermiddelen en via welke routes deze bereikbaar zijn. Meer mensen het openbaar vervoer of de fiets te laten nemen of te laten gaan lopen door deze alternatieven aantrekkelijker te maken: een herkenbaar, betrouwbaar en vooral concurrerend aanbod aan voorzieningen.

Realiseren van veilige, logische en betrouwbare mobiliteit

Dit doel behelst het bereiken van een optimaal veilige, logische en betrouwbare mobiliteit, een vervoersysteem dat meer geënt is op het economische perspectief en functioneren van de stad. De economie als motor voor de stad. De hotspots, voorname werk- en voorzieningenlocaties (bedrijventerrein, grote kantoorlocaties, campuslocaties, zorginstellingen, winkelcentra), dienen op een veilige, logische en betrouwbare bereikbaarheid te kunnen rekenen.

Inzetten van schone, slimme en duurzame mobiliteit

We willen de impact van verkeer en vervoer verkleinen door in te zetten op schone, slimme en duurzame mobiliteit. Daar waar het bij de eerste twee doelen vooral om het doelgroepen- en gebruikersperspectief gaat, draait het bij dit doel om het maatschappelijke perspectief. Het beperken van de uitstoot van fijnstof en CO2 en de geluidhinder beperken is fundamenteel bij schone, slimme en duurzame mobiliteit. Ook maakt de technologie alternatieve vervoermiddelen en -systemen mogelijk, denk aan de e-bike, elektrische auto's en voertuigen op waterstof. Het sturen van gedrag is minstens zo belangrijk: bewustwording van effecten en alternatieven. Dit draagt bij aan het behouden en verbeteren van een leefbare stad.

Wat gaan we doen

Hieronder staat aangegeven welke inspanningen we leveren om de doelstellingen te bereiken.

Realiseren van comfortabele/toegankelijke mobiliteit

Lobbyen met betrekking tot het spoordossier

Voor een betrouwbaar netwerk dat vooral ook alternatieven vervoerwijzen mogelijk maakt, gaan we lobbyen voor een robuust spoornetwerk rondom de Knoop-Oost en de ICE/Berlijnlijn (met Arnhem als halteplaats), kritisch kijken naar de vereisten in de integrale OV-concessie, een actieplan hoogwaardig openbaar vervoer maken en snelfietsroutes ontwikkelen.
Het lobbywerk gaat echter verder dan alleen het spoordossier, ook op het gebied van schone en slimme mobiliteit wordt uiteraard lobbywerk verricht (regionaal en landelijk).

Opstellen Arnhems Programma van Eisen ten behoeve van de integrale OV-concessie

Arnhem is dé trolleystad van Nederland. Arnhem blijft zich ook voor de toekomst en daarmee voor de komende concessieperiode inzetten op zero emissie OV door middel van de trolley en Trolley IMC. Zowel de concessieverlener als concessiehouder zijn wat Arnhem betreft gehouden aan het volledig gebruik maken van dit trolleynet en ook, voor zover aanwezig, in omliggende gemeenten.

Maatregelenpakket voor alternatieven: fiets en openbaar vervoer

Voor zowel de fiets als het openbaar vervoer zijn twee plannen in bewerking/uitvoering. De Accentnota fiets geeft het actuele beeld en maatregelen weer om verplaatsingen met de fiets verder te stimuleren in Arnhem en het HOV-actieplan geeft de acties en maatregelen weer voor wat betreft het hoogwaardig openbaar vervoer.

Opstellen automaatregelenpakket

Het gebruik van de auto en de impact die dat heeft op de stad gaan we systematisch aanpakken. We gaan binnen de regio, en waar nodig in samenspraak met provincie en Rijkswaterstaat, plannen maken om gericht onnodig autoverkeer uit Arnhem te weren. Daarbij richten we ons op de drie type verkeersdoelgroepen: intern (de Arnhemmers zelf), extern (bezoekers aan Arnhem) en doorgaand verkeer (verkeer zonder een bestemming in Arnhem). Onderdeel daarbij is het regionale aanpak met betrekking tot slim benutten van de infrastructuur (SSO = Slim & Schoon Onderweg). Het automaatregelenpakket vraagt nauwe afstemming met parkeren in de (binnen)stad (zie inspanning hierna). Zo is uit het oogpunt van gastvrijheid van bezoekers aan Arnhemse binnenstad het wenselijk om op enkele locaties (zeer) kort te kunnen parkeren.

Actualisatie parkeernormering inclusief flexibele toepassing en parkeercapaciteit Centrum (Singelgarage)

De parkeernormering gaan we actualiseren zodat er meer duiding komt in toe te passen normeringen met daarbij expliciet ook de flexibele toepassing die daarbij gewenst is.
Samen met wijkteams gaan we de procesaanpak verbeteren om parkeren in wijken eenduidig aan te pakken en te coördineren, waar dit tot ernstige problemen leidt in het kader van veiligheid of overmatige hinder.
De parkeercapaciteit in het centrum wordt onderzocht en dat geeft inzicht in de (eventueel) benodigde aanvullende capaciteit in de vorm van een ‘Singelgarage’.

Ontwikkelen transferpunten

We gaan onderzoeken en benoemen waar potentiële transferlocaties te ontwikkelen zijn om de bereikbaarheid van het centrum te beheersen. Automobilisten opvangen, dan wel verleiden om over te stappen op milieuvriendelijke vervoerwijzen (zoals fiets, bus of e-cars). Stadsdistributie is daar mogelijk aan te koppelen.

Opstellen bereikbaarheidsprofielen

Het opstellen van zogenaamde bereikbaarheidsprofielen (profiel vanuit het perspectief van de gebruiker: een automobilist, een fietser, een OV-reiziger) maakt beter inzichtelijk wat de reiziger (gebruiker) vraagt om daadwerkelijk gebruik te gaan maken van alternatieve vervoerwijzen. Om deze profielen in relatie te brengen met de verschillende gebieden en functies van de stad en doelgroepen is het nodig meer (kosten)efficiënte en effectieve vervoerswijzen te ontwikkelen en te stimuleren.

Mobiliteitsdata op orde brengen

We gaan zorgen voor goede en actuele mobiliteitsgegevens die noodzakelijk zijn om de juiste (beleids)keuzes te maken en de effecten hiervan in de nabije toekomst ook daadwerkelijk te kunnen monitoren.

Realiseren van veilige, logische en betrouwbare mobiliteit

Zie de inspanningen benoemd bij het vorige doel 'realiseren van comfortabele/toegankelijke mobiliteit'.

Inzetten van schone, slimme en duurzame mobiliteit

Opstellen Arnhems Programma van Eisen ten behoeve van de integrale OV-concessie/ Maatregelenpakket voor alternatieven: fiets en openbaar vervoer/ Opstellen automaatregelenpakket/ Ontwikkelen transferpunten/ Mobiliteitsdata op orde brengen

Zie de toelichtingen benoemd bij het doel 'realiseren van comfortabele/toegankelijke mobiliteit'.

Ontwikkelen integrale laadinfrastructuur

We gaan een netwerk maken voor het elektrisch laden, eventueel gekoppeld aan de opslag van duurzame energie. Daarbij wil Arnhem dankbaar gebruik maken van het aanwezig trolleynetwerk. Een netwerk wat in deze tijd van elektrificering een prachtige kans biedt. Daarbij ontwikkelen en haken we tevens aan op de zogenaamde E-hubs in regionaal verband.

Opstellen mobiliteits-communicatieplan

Naast alle fysieke maatregelen is inzet van gedragsbeïnvloeding een voornaam aandachtpunt. Om bezoekers aan Arnhem betere en gerichte communicatie aan te bieden zodat de potentiële bezoekers aan Arnhem meer in de verleiding worden gebracht om op een andere manier dan per auto naar Arnhem te komen. Meer communicatie over alternatieven die voorhanden zijn om naar Arnhem te komen zoals met het openbaar vervoer (trein, bus) of gebruikmakend van transferia, draagt bij aan een meer evenwichtige en bereikbaarheid van Arnhem.

Wat mag het kosten

Overzicht lasten en baten (exclusief wijkprogramma's)

Zie bijlage Begrippenlijst voor een toelichting op onderstaande tabellen.

Bedragen x € 1.000

	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Meerjarenraming		
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Middelen							
Lasten	-20.392	-21.830	-23.646	-21.735	-20.763	-21.168	-22.061
Baten	9.672	8.308	8.331	8.309	7.776	7.724	7.672
Saldo lasten en baten	***-10.720***	***-13.522***	***-15.315***	***-13.425***	***-12.987***	***-13.444***	***-14.390***
Toevoegingen aan reserves	-6.962	-5.978	-6.741	-6.642	-6.555	-6.517	-6.483
Onttrekkingen aan reserves	7.394	6.499	9.267	8.537	6.895	6.696	7.088
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***433***	***521***	***2.526***	***1.895***	***340***	***179***	***605***
Gerealiseerd resultaat	**-10.287**	**-13.001**	**-12.789**	**-11.530**	**-12.647**	**-13.265**	**-13.785**

Toelichting financiële mutaties

Bedragen x € 1.000

Toelichting mutaties 2020 t.o.v. 2019	**Bedrag**
Lasten	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen	
MJPB 2020-2023 Ontwikkeling kapitaallasten op investeringen	375
MJPB 2020-2023 Activeren 50% kosten groot onderhoud wegen (exclusief wijk-wegen)	1.128
MJPB 2020-2023 Lagere kosten onderhoud en beheer OV-Terminal Arnhem Centraal	150
MJPB 2020-2023 Ontwikkeling kosten parkeerexploitatie	-160
MJPB 2020-2023 Doorvertaling volume-ontwikkeling MJPB 2019 naar juiste programma's	191
MJPB 2020-2023 Overig	11
Bestaand beleid	
Ontwikkeling kapitaallasten op investeringen	-459
Programmering groot onderhoud openbare ruimte (verschuiving werkzaamheden in de tijd)	-798
Actualisatie beheerskosten vastgoed (verschuiving werkzaamheden in de tijd)	718
In 2019 incidentele budgetten vervallen in 2020 (m.n. Trolley 2.0 en visie Binnenstad)	809
Overig	-54
Totaal lasten	**1.911**
Baten	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen	
MJPB 2020-2023 Parkeerexploitatie	-99
Bestaand beleid	
Overig	77
Totaal baten	**-22**

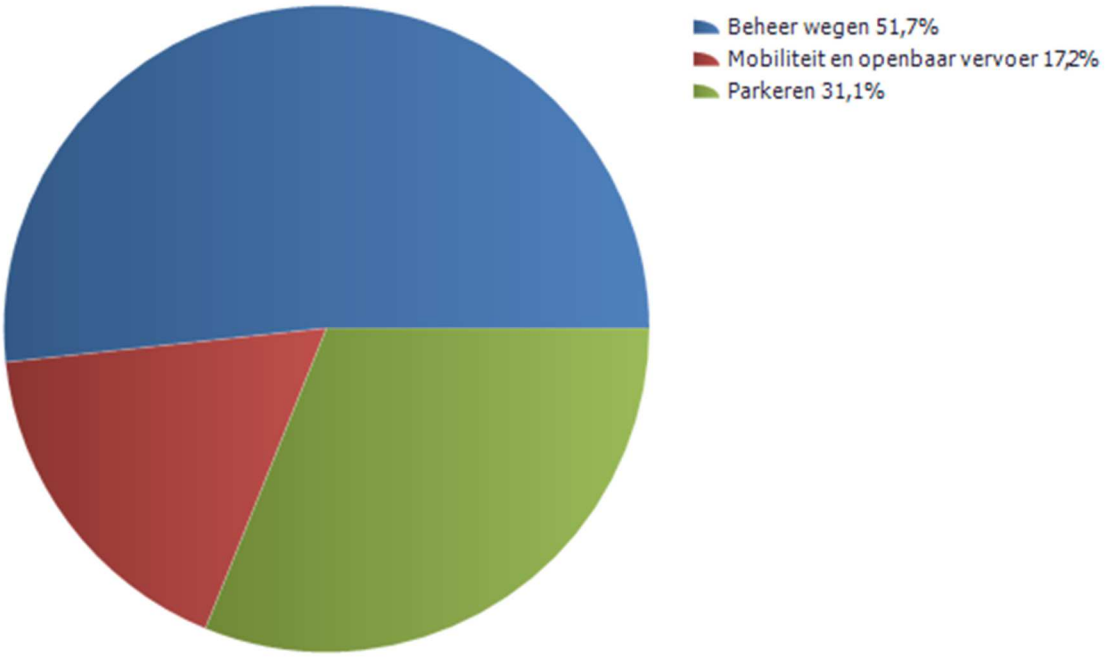
Toevoegingen	
BR Bereikbaarheidsfonds: Actualisatie onderhoud (Rb 15-05-2019 VZML-1 2019)	3
BR Bereikbaarheidsfonds: Autobereikbaarheid (div.data Eerdere MJPB's)	-600
BR Bereikbaarheidsfonds: Correctie parkeerresultaat a.g.v. uurtarieven (Rb 19-12-2018 VZML-3 2018)	4
BR Bereikbaarheidsfonds: Gedeeltelijke compensatie niet indexeren parkeertarieven (div.data Eerdere MJPB's)	-125
BR Bereikbaarheidsfonds: Parkeerresultaat (div.data Eerdere MJPB's)	-5.136
BR Onderhoud parkeergarage AC: Actualisatie onderhoud (Rb 15-05-2019 VZML-1 2019)	11
BR Onderhoud parkeergarage AC: Actualisatie onderhoud (Rb 19-12-2018 VZML-3 2018)	-337
BR Onderhoud parkeergarage Musis: Actualisatie onderhoud (Rb 15-05-2019 VZML-1 2019)	37
BR Onderhoud parkeergarage Musis: Actualisatie onderhoud (Rb 19-12-2018 VZML-3 2018)	-107
BR Onderhoud parkeergarage Rozet: Actualisatie onderhoud (Rb 15-05-2019 VZML-1 2019)	-59
BR Onderhoud parkeergarage Rozet: Omzetten voorziening naar reserve (Rb 19-12-2018 VZML-3 2018)	-69
BR Onderhoud vastgoed: Actualisatie onderhoud (Rb 15-05-2019 VZML-1 2019)	-9
BR Onderhoud vastgoed: Actualisatie onderhoud (Rb 19-12-2018 VZML-3 2018)	-235
BR Bereikbaarheidsfonds: Parkeerexploitatie (Rb 05-11-2019 MJPB 2020-2023)	56
Totaal toevoegingen	**-6.566**

Onttrekkingen	
BR Bereikbaarheidsfonds: Autobereikbaarheid (div.data Eerdere MJPB's)	5.950
BR Bereikbaarheidsfonds: Visie Binnenstad (Rb 15-05-2019 VZML-1 2019)	-100
BR Buitengewoon Beter: Actualisatie onderhoud (Rb 15-05-2019 VZML-1 2019)	1.544
BR groot onderh en verv openbare ruimte: Actualisatie onderhoud (Rb 15-05-2019 VZML-1 2019)	50
BR groot onderh en verv openbare ruimte: Autobereikbaarheid (div.data Eerdere MJPB's)	405
BR Onderhoud parkeergarage AC: Actualisatie onderhoud (Rb 15-05-2019 VZML-1 2019)	-378
BR Onderhoud parkeergarage AC: Actualisatie onderhoud (Rb 19-12-2018 VZML-3 2018)	538
BR Onderhoud parkeergarage Musis: Actualisatie onderhoud (Rb 15-05-2019 VZML-1 2019)	2
BR Onderhoud parkeergarage Musis: Actualisatie onderhoud (Rb 19-12-2018 VZML-3 2018)	16
BR Onderhoud parkeergarage Rozet: Actualisatie onderhoud (Rb 15-05-2019 VZML-1 2019)	267
BR Onderhoud parkeergarage Rozet: Actualisatie onderhoud (Rb 19-12-2018 VZML-3 2018)	7
BR Onderhoud vastgoed: Actualisatie onderhoud (Rb 15-05-2019 VZML-1 2019)	37
BR Onderhoud vastgoed: Actualisatie onderhoud (Rb 19-12-2018 VZML-3 2018)	141
BR Bereikbaarheidsfonds: Parkeren (Rb 05-11-2019 MJPB 2020-2023)	58
Totaal onttrekkingen	**8.537**
Totaal mutaties reserves	**1.971**

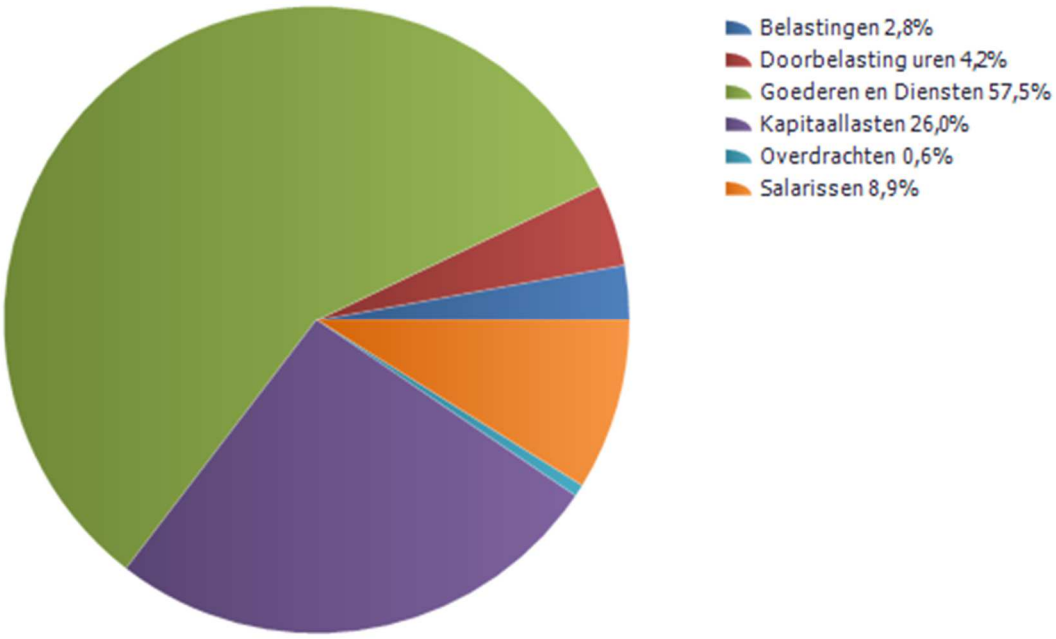
Lasten verdeeld naar producten en kostensoorten (exclusief wijkprogramma's)

Hieronder wordt meer inzicht gegeven uit welke onderdelen en kostensoorten het programma bestaat. Hierbij gaat het om de budgetten binnen dit stedelijke programma.
In de bijlage Overzicht onderdelen stad/wijk is de verdeling van de budgetten tussen stedelijke en wijkprogramma's weergegeven.

Lasten verdeeld naar producten

Lasten verdeeld naar kostensoorten

Zie de bijlage Toelichting overzicht kostensoorten voor een toelichting op deze grafiek.

Lasten verdeeld naar taakvelden (exclusief wijkprogramma's)
Bedragen x € 1.000

	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Meerjarenraming		
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Middelen							
Openbaar vervoer	-1.922	-1.472	-1.509	-1.013	-851	-847	-842
Parkeren	-6.698	-6.791	-7.586	-6.769	-7.100	-6.749	-7.261
Verkeer en vervoer	-11.772	-13.567	-14.551	-13.953	-12.812	-13.572	-13.958
Gerealiseerd resultaat	**-20.392**	**-21.830**	**-23.646**	**-21.735**	**-20.763**	**-21.168**	**-22.061**

Met wie werken we samen
Verbonden partijen

GO Arnhem Nijmegen City Region

Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners
- Provincie Gelderland;
- Rijkswaterstaat;
- Regio Arnhem-Nijmegen;
- Wijkplatforms en wijkteams;
- Gecontracteerde partijen.

In de paragraaf subsidies is een overzicht opgenomen van de partners die in 2020 een subsidie ontvangen.

Indicatoren
Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht dienen te worden opgenomen in de begroting. Er zijn geen verplichte indicatoren voor dit programma. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente.
Bij dit programma zijn (nog) geen specifieke indicatoren behorend bij de doelstellingen benoemd.

Beleidskaders
- HOV-actieplan Arnhem 2019;
- De Arnhemse binnenstad 2015;
- Visie 'Ruimte voor beleving in de Arnhemse binnenstad';
- Omgevingsvisie Gelderland.

S03 Economie

Arnhem zet in op aandacht voor de bedrijvige, ondernemende en aantrekkelijke stad. Waar het voor ondernemers goed investeren is, voor de Arnhemmers goed wonen en werken is en waar samenwerking tussen ondernemers, kennisinstellingen en overheid moet zorgen voor een betere aansluiting tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt. Ook streven we naar een stad waar werkgevers en werknemers zich gehoord en bediend voelen in hun vraag naar goed opgeleide arbeidskrachten en passende arbeid, zodat steeds meer Arnhemmers de kans krijgen om mee te doen.

Dit programma omvat de volgende onderwerpen:

1. *Toekomstbestendiger vestigingsklimaat voor bedrijven en kennisinstellingen (dienstverlening aan ondernemers, aanbod werklocaties, goede bereikbaarheid, aantrekkelijk woon-en leefklimaat)*
2. *Aantrekkelijkere stad in en voor de regio (bruisende binnenstad, positioneren Arnhem voor bewoners en bezoekers, stimuleren herhaalbezoek, hoogwaardig voorzieningenniveau, creatieve industrie)*
3. *Human Capital (voldoende en gekwalificeerd personeel aanwezig)*
4. *Arnhem energiestad (innovatieve kennis- en werklocaties, stimuleren energie-innovaties, groeiende energiecluster, human Capital, positionering en communicatie).*

Ambitie

De volgende ambitie staat in dit programma centraal:

Vol energie zetten wij in op een aantrekkelijk woon-, werk- en leefklimaat om maximale werkgelegenheid in Arnhem en de regio te creëren, waarbij iedereen zijn talenten benut

We willen Arnhem op de kaart zetten als aantrekkelijke stad voor inwoners, studenten en bezoekers, waar bedrijven zich uitgenodigd voelen, kansen zien en investeren, waar partners samen meerwaarde creëren, passend bij de ambities van Arnhem. We zetten in op verschillende soorten werkgelegenheid en op bedrijven met een duurzaam en innovatief karakter. Mooie werklocaties en clusters nodigen nieuwe bedrijven uit om zich in Arnhem te vestigen, met nieuwe werkgelegenheid tot gevolg. Arnhem als Energy Hotspot versterken zien wij als een belangrijke kans en uitdaging. Met de Bruisende Binnenstad, het vele groen in de stad, de verbinding met de Veluwe en de regio, de historie (Herdenkingstoerisme), het kunst- en culturele aanbod en de vele evenementen hebben we een aantrekkelijk toeristisch en recreatief aanbod. We zetten in op de versterking van de samenwerking van bedrijven en kennisinstellingen rondom Human Capital, zodat we samen met het bedrijfsleven en onderwijsinstellingen kunnen anticiperen op wat de maatschappij 'straks' nodig heeft. Met citymarketing profileren we ons aan de hand van de Arnhemse kernwaarden, ons DNA en onze identiteit.

Wat willen we bereiken

Hieronder wordt aan de hand van een aantal doelstellingen aangegeven wat we willen bereiken.

Toekomstbestendiger vestigingsklimaat voor bedrijven en kennisinstellingen

Vanuit de gemeente zijn we ondersteunend aan bedrijven en instellingen om hen zoveel mogelijk te laten groeien in werkgelegenheid. Om groei en creativiteit te ondersteunen en te versnellen, benutten we de kracht van sterke Arnhemse clusters, bestaande competenties en uitstekende werk- en kennislocaties. Hierbij nemen de clusters energie, zakelijke dienstverlening en zorg een belangrijke positie in. Hierbij ligt de focus op energie. Voor cross-overs op met name het innovatieve gebied ligt een belangrijke link met de creatieve sector in de stad.
In dit netwerk heeft de Arnhemse binnenstad, met haar belangrijke basis voor werkgelegenheid en voorzieningen en de smeeroliefunctie van de creatieve sector, een speciale positie naast de andere werklocaties in de stad.

Aantrekkelijker stad in en voor de regio

Met een aantrekkelijke stad en regio zorgen we voor een sterk en competitief vestigingsklimaat voor (nieuwe) bewoners, studenten en bedrijven. Die aantrekkelijke stad zijn we door een hoogwaardig voorzieningenniveau op het gebied van sport, kunst en cultuur, door een bruisende binnenstad, door veel reuring in de stad en door een goede verbinding met de Veluwe en de omliggende omgeving. Daarmee zijn we ook positief in beeld voor toeristen en bezoekers. We positioneren Arnhem als stevig merk op grond van onze kernwaarden (ondernemend, creatief en groen) en door ons verleden levend te houden maken we verbinding met de toekomst.

Optimaler Human Capital aanwezig voor werkgevers

Aanwezigheid van voldoende en goed gekwalificeerd personeel - human capital - op het juiste moment is een cruciale randvoorwaarde voor een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor bedrijven. Vanwege diverse maatschappelijke, demografische en technologische ontwikkelingen is urgente aandacht noodzakelijk voor de balans tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt. In deze programmalijn wordt vooral ingezet op de versterking van de samenwerking van bedrijven en kennisinstellingen: samen met het bedrijfsleven en onderwijsinstellingen anticiperen op wat de maatschappij 'straks' nodig heeft, zodat we straks niet met een nog grotere mismatch zitten dan die er nu al is.

Arnhem beter op de kaart als energiestad

Voor Arnhem vormen de maatschappelijke opgaven op het gebied van energietransitie, duurzaamheid en circulaire economie niet alleen uitdagingen, maar ook economische kansen.

Met de programmalijn 'Arnhem beter op de kaart als energiestad' heeft de gemeente als doel het ontwikkelen van een groeiend en elkaar versterkend energiecluster voor de stad en de regio. Een sterker cluster zorgt voor grotere concurrentiekracht en een aantrekkelijk vestigingsklimaat.
Arnhem stimuleert onderlinge samenwerking, netwerkvorming, innovaties, vergroting van zichtbaarheid en lobby, acquisitie van nieuwe bedrijven, en de monitoring en ontwikkeling van diverse projecten. Daarbij nemen we soms als trekker zelf het initiatief en andere keren moedigen we vooral aan. Daarbij is ook het stimuleren van innovaties die de energietransitie versnellen en het aantrekken en opleiden van technisch talent voor de energiesector belangrijk voor onze stad.

Wat gaan we doen

Hieronder staat aangegeven welke inspanningen we leveren om de doelstellingen te bereiken.

Toekomstbestendiger vestigingsklimaat voor bedrijven en kennisinstellingen

Betere dienstverlening aan ondernemers

Bij het werken aan een betere dienstverlening voor ondernemers gaat het om het verbeteren van informatievoorziening voor nieuwe en bestaande bedrijven, om integrale dienstverlening zowel online als offline, om het bijeen brengen van ondernemers en het gericht acquireren en voeren van accountmanagement. Dit alles gebeurd onder de noemer Van Bedrijven Weten.

Voldoende aanbod en kwaliteit van werklocaties

Om lokale bedrijven voor de stad en/of regio te behouden en nieuwe bedrijven aan te trekken is het van belang dat er voldoende aanbod is aan werklocaties welke kwalitatief gezien ook aansluiten bij de vraag van ondernemers. We werken hieraan op drie thema's: fysiek/ruimtelijk, klimaat en duurzaamheid en sociaal-economisch.

Een betere bereikbaarheid van de stad

We steven een betere OV-bereikbaarheid van werklocaties na en stimuleren fietsverkeer/-gebruik op de werklocaties (zowel woon-werkverkeer als werkgerelateerde verkeersbewegingen). Ook hier is aandacht voor stimuleren van duurzaam vervoer. Ook parkeren (van personenwagens en vrachtwagens) vraagt aandacht op werklocaties.

Aantrekkelijk woon- en leefklimaat

Voldoende woningen voor (potentiële) werkgevers en werknemers zijn van belang willen bedrijven zich in deze regio vestigen en studenten na hun studie hier blijven. Dit betekent onder andere voldoende woningen voor studenten die in de stad studeren, woningen voor medewerkers en hun gezinnen, en werknemers die tijdelijk in Arnhem komen werken (expats). Daarnaast is het van belang dat het leefklimaat in Arnhem behouden blijft. Veel mensen komen in Arnhem wonen vanwege het aanbod van voorzieningen en de groene omgeving.

Aantrekkelijker stad in en voor de regio

Bruisende Binnenstad

We werken aan de transformatie van de binnenstad van place to buy naar place to meet. De binnenstad is een plek die naast winkelen ook een plek is om te ontmoeten, te wonen en te werken. Daarbij werken we aan de ruimtelijke kwaliteit met groen, zorgen we voor een gastvrije en bereikbare binnenstad en zetten we in op een creatieve en aantrekkelijke programmering.

Het winkelhart moet compacter zijn. Aan de randen van de binnenstad is ruimte voor een nieuw programma, zoals andere vormen van bedrijvigheid, wonen, en combinaties van wonen en werken. Met Nijmegen en de Provincie wordt samengewerkt in het kader van versterking van de centrumgemeenten; met het oog op complementariteit van beide steden (Investeringsagenda). Voor een aantrekkelijke binnenstad zijn bereikbaarheid, een goede openbaar vervoersverbinding en voldoende en goede parkeervoorzieningen belangrijke randvoorwaarden.

We zien als gevolg van de grote fysieke investeringen momentum ontstaan om door te pakken op diverse marktontwikkelingen en gezamenlijk te investeren in het functioneren van de binnenstad en de omliggende rand. Dit vraag veel energie van betrokken partijen en daarbij is samenwerking en een gedegen organisatiegraad en -vermogen onontbeerlijk. Die sterke organisatiegraad maakt dat initiatieven van stakeholders snel opgepakt en uitgevoerd kunnen worden in vitale coalities. Dat is een belangrijke voorwaarde om de beweging te kunnen maken van place to buy naar place to meet en de binnenstad te laten bruisen.

Arnhem positioneren voor bewoners en bezoekers

Het DNA van Arnhem staat, de verbindingen met de belangrijke stakeholders zijn gemaakt, de stad ziet het belang van samenwerken en marketing en zo zijn we klaar voor de volgende stap: het bouwen van een professionele citymarketing organisatie. Samen gaan we het verhaal van Arnhem 'laden'. Op maat voor de verschillende doelgroepen en altijd in het perspectief van het verhaal van binnenstad, stad en regio.

Stimuleren van herhaalbezoek, langer verblijf en meer besteding

De toeristische sector is een belangrijke sector voor de werkgelegenheid en voor bestedingen in de regio Arnhem. Er zijn drie speerpunten om herhaalbezoek, langer verblijf en meer bestedingen te stimuleren:

- Gastvrij Arnhem: Welkom in Arnhem!
- Veluwe op 1
- Herinneringstoerisme

Hoogwaardig voorzieningenniveau

Met evenementen creëren we economische en maatschappelijke spin-off (welzijn, plezier, ontmoeten, sport, gezondheid) en zetten we de Arnhemse kernwaarden en ons profiel op de kaart. We onderscheiden beeldbepalende, sfeerbepalende, springplank-, economische en sportevenementen voor zowel bezoekers als voor Arnhemmers.

Creatieve Industrie

Belangrijk is dat kunst en cultuur niet alleen ingevlogen worden, maar ook ter plaatse worden geproduceerd. Een stad van makers kenmerkt zich door een innovatief klimaat, direct persoonlijk contact en door ruimtelijke clustering van gelijksoortige bedrijvigheid in creatieve milieus. Dat bevordert ook crossovers met andere industrieën. Er wordt gezorgd dat Arnhem een gunstig woon- en werkklimaat voor kunstenaars en creatieve ondernemers heeft. Arnhem beschikt over de gehele keten (van educatie, productie en presentatie). Binnen de creatieve industrie neemt mode een bijzondere positie in.

Optimaler Human Capital aanwezig voor werkgevers

Regionale Human Capital Aanpak op kansrijke sectoren

We zoeken de samenwerking met gemeenten in de economische regio om te komen tot een regionale Human Capital Aanpak voor kansrijke sectoren. Inhoudelijk wordt gedacht aan het concept 'House of Skills' en het inzetten op een MKB-deal. Beoogd wordt om hiermee een bijdrage te leveren aan wendbaarheid van werknemers op de arbeidsmarkt (omscholing naar / skillsontwikkeling in kraptesectoren) en daarmee aan een optimaler human capital voor werkgevers (= meer en beter toegeruste werknemers). Waar relevant leggen we voor deze aanpak de verbinding naar de investeringsagenda met de provincie en inspanningen van The Economic Board.

Aantrekken en binden van studenten

Via samenwerkingsverband 'Arnhem studiestad' werken we aan het aantrekken en binden van studenten. Daarnaast dragen we via evenementen voor scholieren en studenten bij aan het interesseren van jongeren voor (een opleiding in) Arnhem. Het gaat hier bijvoorbeeld om evenementen om scholieren kennis te laten maken met het thema techniek en de opleidingen die Arnhem hierin te bieden heeft. Verder participeren we in een visievormingstraject met kennisinstellingen (onder andere HAN en Van Hall/Larenstein) op de kenniscampus in Presikhaaf.

Het bieden van faciliteiten en een gebundelde kennisinfrastructuur voor het adequaat opleiden van studenten en professionals in de energiesector

Vanuit het energiecluster in (regio) Arnhem zetten wij in op onderwijsinnovatie, praktijkgericht onderzoek en kennisontwikkeling in de driehoek van onderwijs, ondernemers en overheid.
Hier zijn onder andere de HAN, het centre of expertise SEECE, KIEMR en energiegerelateerde bedrijvigheid in de regio bij betrokken. Er liggen relaties met de Hotspot Energy aanpak en de wijkgerichte energietransitie / aardgasvrije wijken vanuit NEMIA. Waar relevant leggen we de verbinding met de investeringsagenda met de provincie en inspanningen vanuit The Economic Board.

Arnhem beter op de kaart als energiestad

Het creëren van inspirerende en innovatieve energiegerelateerde kennis- en werklocaties

De focus ligt op de drie energie hotspots in de stad, te weten Industriepark Kleefse Waard (IPKW), Arnhems Buiten (de Brink en HES) en kenniscampus HAN/Van Hall Larenstein. Voor alle locaties geldt dat zal worden ingezet op het vergroten van bereikbaarheid en ruimtelijke kwaliteit waar werkgevers, werknemers en studenten graag verblijven en zich uitgedaagd voelen.

Innovatie stimuleren

Als gemeente kunnen we een bijdrage leveren aan het stimuleren van innovatie op het gebied van (duurzame) energie. De gemeente kan met het co-financieren van haalbaarheidsstudies en procesgeld bijdragen aan de voorbereiding in de vroege of experimenteerfase van innovaties. We richten ons vooral op het stimuleren van projecten op een drietal Arnhemse energie-innovaties: waterstof- en brandstoftechnologie, batterij- en laadinfratechnologie en ICT/smartgrids.

Bouwen aan een groeiend energie ecosysteem

Als gemeente spannen we ons in om een dynamisch en groeiend energiecluster te realiseren waarin ondernemers, onderwijs en overheid samenwerken en waar verschillende spelers in het netwerk elkaar snel weten te vinden. We steunen en faciliteren samenwerkingsinitiatieven, netwerkorganisaties en bijeenkomsten op het gebied van energie. Ook zetten we in op acquisitie van bedrijven die passen binnen dit ecosysteem. Dit doen we samen met partners uit het energienetwerk.

Betere (inter)nationale positionering van Arnhem als energiestad

In onze communicatie en lobby over de kracht van het Arnhemse energiecluster, richten we ons op bedrijven, investeerders, (inter)nationale beleidsmakers, politici en kennisinstellingen. We werken samen met partners als The Economic Board, Stichting KIEMT en provincie Gelderland aan een structurele communicatie over wat Arnhem te bieden heeft en bouwen ons landelijk netwerk uit.

Wat mag het kosten

Overzicht lasten en baten (exclusief wijkprogramma's)

Zie bijlage Begrippenlijst voor een toelichting op onderstaande tabellen.

Bedragen x € 1.000

	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Meerjarenraming		
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Middelen							
Lasten	-6.541	-5.975	-6.254	-5.676	-5.656	-5.653	-5.649
Baten	887	947	939	983	983	983	983
Saldo lasten en baten	***-5.654***	***-5.028***	***-5.315***	***-4.693***	***-4.673***	***-4.670***	***-4.666***
Toevoegingen aan reserves	-462	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	593	120	355	115	100	100	100
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***131***	***120***	***355***	***115***	***100***	***100***	***100***
Gerealiseerd resultaat	**-5.523**	**-4.908**	**-4.960**	**-4.578**	**-4.573**	**-4.570**	**-4.566**

Toelichting financiële mutaties

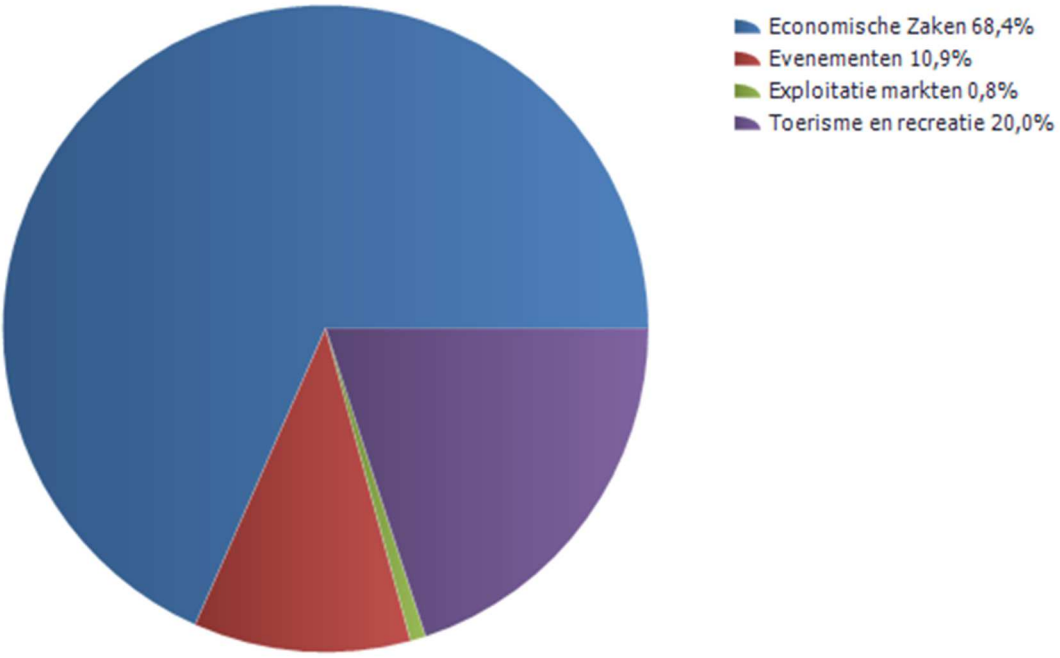
Bedragen x € 1.000

Toelichting mutaties 2020 t.o.v. 2019	**Bedrag**
Lasten	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen	
MJPB 2020-2023 Actual bestaande kapit	7
Bestaand beleid	
75 jaar Slag om Arnhem	150
Bridge to Liberation Experience	75
Mogelijk maken markt langs Jansbeek	250
Subsidie World Statues	90
Overig	6
Totaal lasten	**578**
Baten	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen	
MJPB 2020-2023 Legesverordening 2020	44
Totaal baten	**44**
Toevoegingen	
	0
Totaal toevoegingen	**0**
Onttrekkingen	
AR Algemene reserve: Extra middelen accountmanager (Rb 13-11-2017 MJPB 2018-2021)	100
BR Evenementen: European Company Games 2021 (Rb 29-05-2017 VZML-2 2017)	15
Totaal onttrekkingen	**115**
Totaal mutaties reserves	**115**

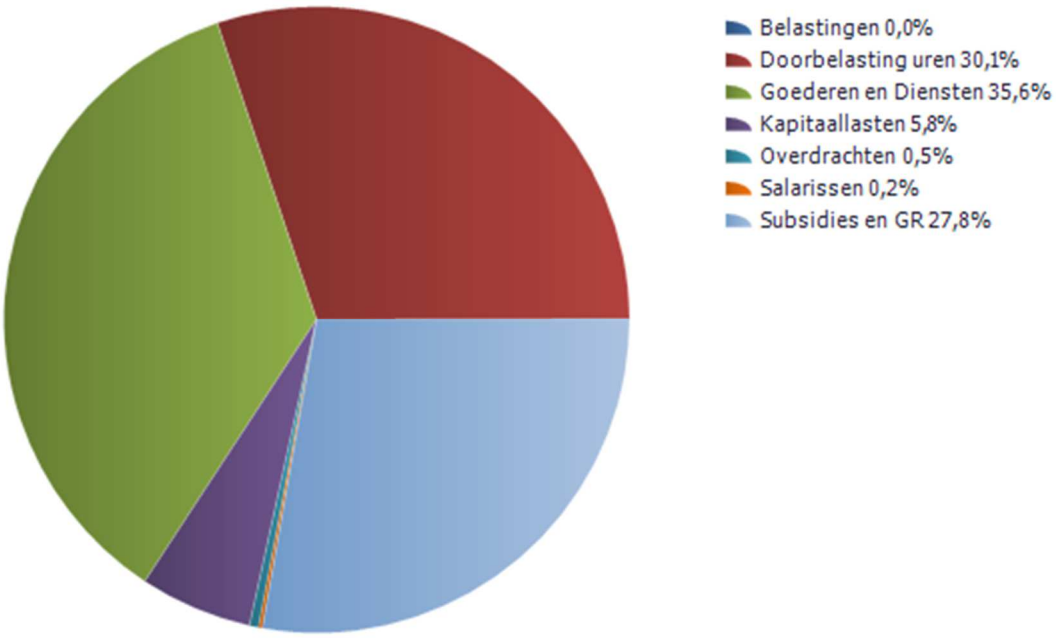
Lasten verdeeld naar producten en kostensoorten (exclusief wijkprogramma's)

Hieronder wordt meer inzicht gegeven uit welke onderdelen en kostensoorten het programma bestaat. Hierbij gaat het om de budgetten binnen dit stedelijke programma.
In de bijlage Overzicht onderdelen stad/wijk is de verdeling van de budgetten tussen stedelijke en wijkprogramma's weergegeven.

Lasten verdeeld naar producten

Lasten verdeeld naar kostensoorten

Zie de bijlage Toelichting overzicht kostensoorten voor een toelichting op deze grafiek.

Lasten verdeeld naar taakvelden (exclusief wijkprogramma's)
Bedragen x € 1.000

	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Meerjarenraming		
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Middelen							
Arnhem promotie	-2.586	-2.316	-2.594	-2.269	-2.252	-2.253	-2.252
Bedrijfsloket en -regelingen	-201	-339	-339	-89	-89	-89	-89
Economische ontwikkeling	-3.743	-3.321	-3.321	-3.318	-3.315	-3.311	-3.308
Sportbeleid en activering	-10	0	0	0	0	0	0
Gerealiseerd resultaat	**-6.541**	**-5.975**	**-6.254**	**-5.676**	**-5.656**	**-5.653**	**-5.649**

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Facility Point
GO Arnhem Nijmegen City Region
Euregio RijnWaal

Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Economic Board regio Arnhem Nijmegen;
- Ondernemers Kontact Arnhem (OKA);
- Platform Binnenstad Arnhem (PBA);
- Stichting Arnhemse bedrijventerreinen (StAB);
- Industriepark Kleefse Waard (IPKW);
- Overige werklocaties;
- OostNL;
- Provincie;
- VNO NCW;
- Onderwijs- en kennisinstellingen; HAN - Van Hall Larenstein, ROC Rijn IJssel;
- Stichting Kiemt;
- Stichting Made in Arnhem (Citymarketing);
- Stichting Ondernemersfonds Arnhem;
- Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen (het voormalige RBT KAN).

In de paragraaf subsidies is een overzicht opgenomen van de partners die in 2020 een subsidie ontvangen.

Indicatoren

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht dienen te worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren voor dit programma, met een vergelijking tussen Arnhem en het landelijk gemiddelde, zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente.

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Demografische druk	2019	58,1	69,8	De som van het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar (%).	CBS - Bevolkingsstatistiek
Banen	2018	954,3	774	Het aantal banen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.	LISA
Vestigingen	2018	144,1	145,9	Het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.	LISA
Functiemenging	2018	58,2	52,8	De functiemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen (%).	LISA

Hieronder zijn de specifieke indicatoren behorend bij de doelstellingen in dit programma opgenomen.

- Arnhem Energiestad: aantal vestigingen en banen in de sector energie.

Beleidskaders

- Economische Koers Arnhem (2016);
- Investeringsagenda Arnhem-Nijmegen (2016);
- Evenementenbeleid (2015);
- Detailhandelsvisie (2016);
- Mise-en place - de Arnhemse Horecavisie (2016);
- Arnhem, stad op de kaart in internationaal perspectief/Beleidskader voor internationaal beleid tot 2020 (2016);
- New Energy made in Arnhem (2015);
- Standplaatsenbeleid (2015);
- Bereikbaarheidsvisie (2017).

S04 Onderwijs

Onderwijs stelt Arnhemmers in staat om zich te ontwikkelen, om een plek te vinden in de maatschappij en om werk te vinden. Onderwijs speelt een belangrijke rol bij het bieden van betere kansen voor alle inwoners. Kansengelijkheid neemt toe als kinderen al op jonge leeftijd optimale mogelijkheden krijgen om zich te ontwikkelen en daarbij passende ondersteuning krijgen. Stevige samenwerking is nodig met partners uit het onderwijs, ondernemers en jeugd(hulp)organisaties. Een voorbeeld van samenwerking is de Maatschappelijk Educatieve Agenda; hierin zijn ambities opgenomen die door het brede onderwijsveld (onderwijs, voorschoolse voorzieningen, kinderopvang) en gemeente zijn onderschreven en worden uitgevoerd.

Samen met partners zorgen we ervoor dat peuters straks goed starten op school, door het onderwijsachterstandenbeleid (onder andere voor- en vroegschoolse educatie) en het ontwikkelrecht (alle peuters moeten naar de peuteropvang kunnen). Dat jongeren niet voortijdig school verlaten, een plek vinden op de arbeidsmarkt en de juiste (zorg)ondersteuning wordt geboden. Dat volwassenen zich blijven ontwikkelen (volwasseneducatie) en laaggeletterdheid afneemt. En het onderwijs wordt geboden in een goed en passend gebouw.

Hiermee zorgen we ervoor dat alle kinderen en jongeren in Arnhem de kans krijgen om op te groeien tot wendbare en weerbare burgers die mee kunnen doen in een steeds sneller veranderende wereld.

Ambitie

De volgende ambitie staat in dit programma centraal:

Arnhemmers met dezelfde talenten hebben dezelfde kansen

Alle kinderen in Arnhem kunnen het onderwijs volgen dat past bij hun mogelijkheden en talenten. Passend onderwijs is op ieder niveau beschikbaar, te beginnen bij de kinderopvang en het peuterspeelzaalwerk. Kinderen maken een goede start en hebben daar hun leven lang profijt van. Preventieve maatregelen worden ontwikkeld en ingezet om schooluitval te voorkomen en jongeren een goede aansluiting te bieden op de arbeidsmarkt.

Wat willen we bereiken

Hieronder wordt aan de hand van een aantal doelstellingen aangegeven wat we willen bereiken.

Een goede startpositie op school

Investeringen in de eerste levensjaren van een kind zijn cruciaal voor de verdere ontwikkeling.
Kinderen met een achterstand worden zo vroeg mogelijk gesignaleerd en goed voorbereid op het reguliere onderwijs. Dit gebeurt in de voorschoolse periode in de peuterspeelzalen en de kinderopvang. Als kinderen onverhoopt toch met een achterstand aan het onderwijs beginnen, wordt extra ondersteuning geboden om de onderwijskansen van deze kinderen te vergroten. Zo kent Arnhem twee locaties in de stad waar de mogelijkheid is voor asielzoekerskinderen en kinderen van arbeidsmigranten om onderwijs te volgen. Op meerdere scholen zijn er taalschakelklassen. Daarnaast kent Arnhem een Zomer- en Weekendschool.

Kansen voor de toekomst

We willen schooluitval verder terugbrengen. We ondersteunen en financieren initiatieven die gericht zijn op het voorkomen van schooluitval en passend (alternatief) schoolaanbod. Bewustwording is daarbij ook belangrijk, bijvoorbeeld schoolziekteverzuim als signaal van mogelijke schooluitval.
Voor jongeren in kwetsbare posities ontwikkelen we een sluitende aanpak tot 27 jaar. Voor volwassenen pakken we laaggeletterdheid aan. Jongeren worden eigentijds en betekenisvol opgeleid voor de arbeidsmarkt van morgen en als burgers die bijdragen aan de maatschappij. Via de Citydeal Kennismaken bieden we jongeren bijvoorbeeld innovatief onderwijs middenin de maatschappij aan en benutten we de kennis van studenten bij het oplossen van maatschappelijke problemen. We zetten in op een goede aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt, zodat jongeren het beste uit zich zelf kunnen halen.

Wat gaan we doen

Hieronder staat aangegeven welke inspanningen we leveren om de doelstellingen te bereiken:

Een goede startpositie op school

Doorontwikkeling passende kinderopvang, ontwikkelrecht en onderwijsachterstandenbeleid (OAB)

Voor VVE (Voor- en vroegschoolse educatie) en het ontwikkelrecht zijn de voorbereidingen in 2019 gestart voor de verdere uitbreiding van uren in 2020. We lopen hiermee voor op landelijke ontwikkelingen. Speerpunten voor komende jaren zijn dat nog meer peuters gebruik maken van het ontwikkelrecht en de kwaliteit van de opvang verder wordt versterkt.
Met Passende Kinderopvang werken we aan inclusieve kinderopvang in de stad. Een stad waar kinderen met een ondersteuningsbehoefte niet naar een specialistisch kinderdagverblijf gaan, maar in hun eigen wijk naar een reguliere kinderopvang kunnen en de specialistische ondersteuning daar wordt geboden.
Onderwijsachterstandenbeleid op de scholen wordt uitgebreid, in 2020 starten we met een aangepaste verdeling van de OAB-middelen over de scholen en gaan we van 12 naar 25 OAB-scholen.

Aansluiting passend onderwijs en jeugdhulp

Ieder kind heeft recht op een passende plek in het onderwijs. Sommige kinderen hebben hier extra ondersteuning en zorg bij nodig. Samen met scholen, samenwerkingsverbanden en Sociale wijkteams spannen we ons in om het grijze gebied tussen ondersteuning op school en jeugdhulp te verkleinen. Hiervoor maken we afspraken met betrokken partijen. Ook ontwikkelen we samen met partners een nieuwe werkwijze voor dyslexiezorg. Zodat kinderen die moeite hebben met lezen en spellen zo jong mogelijk ondersteuning op school krijgen. Daarnaast wordt de inzet van een onafhankelijke poortwachter voorbereid. Hiermee verwachten we dat het aantal kinderen dat dyslexiezorg nodig heeft zal dalen.

Goede toekomstbestendige (onderwijs)huisvesting

Na bestuurlijke vaststelling van het Integraal HuisvestingsPlan voor het basisonderwijs, is in 2018 de fase van uitvoering begonnen. De projecten bevinden zich in verschillende fasen. De inzet op onderwijshuisvesting draagt optimaal bij aan kwalitatief goed en toekomstgericht onderwijs.

Kansen voor de toekomst

Ontwikkelen van integrale aanpak kwetsbare jongeren tot 27 jaar

Jongeren in een kwetsbare positie willen we zo optimaal mogelijk begeleiden naar zelfstandigheid. We bieden de ondersteuning die nodig is, ondersteuning die niet begint of eindigt bij het 18e levensjaar.
Zo ontwikkelen we bijvoorbeeld met partners een doorlopende lijn van school naar werk voor deze jongeren en ontwikkelen we een intensieve maatwerkaanpak werkloze jongeren om hen toe te leiden naar school of werk.

Stimuleren onderwijsvernieuwing (onder andere voor jongeren waarvoor systeem niet passend is)

We stimuleren en ondersteunen vernieuwende aanpakken voor jongeren die uitvallen uit het reguliere schoolsysteem. Doel is deze jongeren 'binnenboord' te houden en instrumenten te ontwikkelen voor het reguliere onderwijs om hen passend onderwijs te bieden.

Wat mag het kosten

Overzicht lasten en baten (exclusief wijkprogramma's)

Zie bijlage Begrippenlijst voor een toelichting op onderstaande tabellen.

Bedragen x € 1.000

	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Meerjarenraming		
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Middelen							
Lasten	-18.748	-17.457	-18.189	-17.935	-19.257	-20.933	-21.254
Baten	3.410	3.623	2.345	3.045	2.795	2.345	2.345
Saldo lasten en baten	***-15.338***	***-13.835***	***-15.843***	***-14.890***	***-16.461***	***-18.587***	***-18.909***
Toevoegingen aan reserves	-17.379	-6.879	-8.635	-7.753	-7.782	-6.986	-7.141
Onttrekkingen aan reserves	9.024	6.376	7.844	6.299	7.366	7.960	8.144
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-8.355***	***-503***	***-792***	***-1.454***	***-416***	***974***	***1.002***
Gerealiseerd resultaat	**-23.692**	**-14.338**	**-16.635**	**-16.344**	**-16.877**	**-17.614**	**-17.906**

Toelichting financiële mutaties

Bedragen x € 1.000

Toelichting mutaties 2020 t.o.v. 2019	**Bedrag**
Lasten	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen	
MJPB 2020-2023 1. Vastgoed Afr begr. Kap.last MIP 19-22	22
MJPB 2020-2023 1. Vastgoed kap.last activeringen 2018	-1
MJPB 2020-2023 9. Onderwijs Afr. begr. Kaplst MIP 18-22	1.355
MJPB 2020-2023 9. Onderwijs kap.last activeringen 2018	-41
MJPB 2020-2023 9. Onderwijs kap.last. MIP 19-23	-836
MJPB 2020-2023 Actual bestaande kapit	1
MJPB 2020-2023 DU Verhoging taalniveau statushouders	-183
MJPB 2020-2023 Temporiseren invest. onderwijshuisvest.	45
Bestaand beleid	
Actualisering beheer vastgoed	226
Kapitaallasten toekomstige investeringen	-1.195
Incidentele overheveling niet bestede middelen 2018 Laaggeletterdheid	110
Incidentele overheveling niet bestede middelen 2018 Voortijdig schoolverlaten	600
Taakstelling beheer Vastgoed van R9 naar R4 (Rb. 26-09-18)	150
Overig	1
Totaal lasten	**254**
Baten	
Bestaand beleid	
Taakstelling opbrengst onderwijsgebouwen	700
Totaal baten	**700**

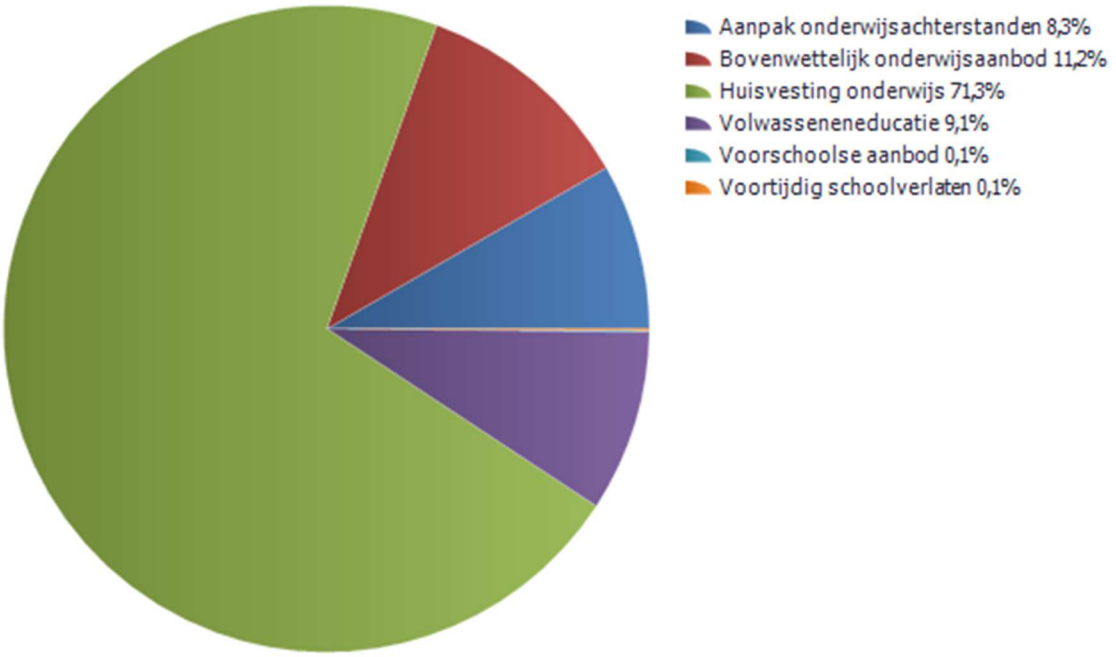
Toevoegingen	
BR Onderhoud vastgoed: Actualisatie onderhoud (Rb 15-05-2019 VZML-1 2019)	-305
BR Onderhoud vastgoed: Actualisatie onderhoud (Rb 19-12-2018 VZML-3 2018)	-316
BR onderwijs kapitaallasten: (div.data eerdere MJPB's)	-5.374
BR onderwijs kapitaallasten: Corr aframen op L57 (Rb 15-05-2019 VZML-1 2019)	-64
BR onderwijs kapitaallasten: Corr dubbele aframing kaplt desinv (Rb 19-12-2018 VZML-3 2018)	92
BR onderwijs kapitaallasten: Saldo (ver)huur Olympustr/Quadraam (Rb 15-05-2019 VZML-1 2019)	-164
BR onderwijs kapitaallasten: Vrijval VVE (Rb 15-05-2019 VZML-1 2019)	-1.000
BR onderwijs overig: Verzelfstandiging Domein en herbouw De Kringloop (Admin 2018)	-199
BR onderwijs kapitaallasten: Onderwijs (Rb 05-11-2019 MJPB 2020-2023)	-423
Totaal toevoegingen	**-7.753**

Onttrekkingen	
BR Onderhoud vastgoed: Actualisatie onderhoud (Rb 15-05-2019 VZML-1 2019)	46
BR Onderhoud vastgoed: Actualisatie onderhoud (Rb 19-12-2018 VZML-3 2018)	201
BR onderwijs kapitaallasten: (div.data eerdere MJPB's)	5.891
BR onderwijs overig: Campus Schuytgraaf (Admin 2018)	161
Totaal onttrekkingen	**6.299**
Totaal mutaties reserves	**-1.454**

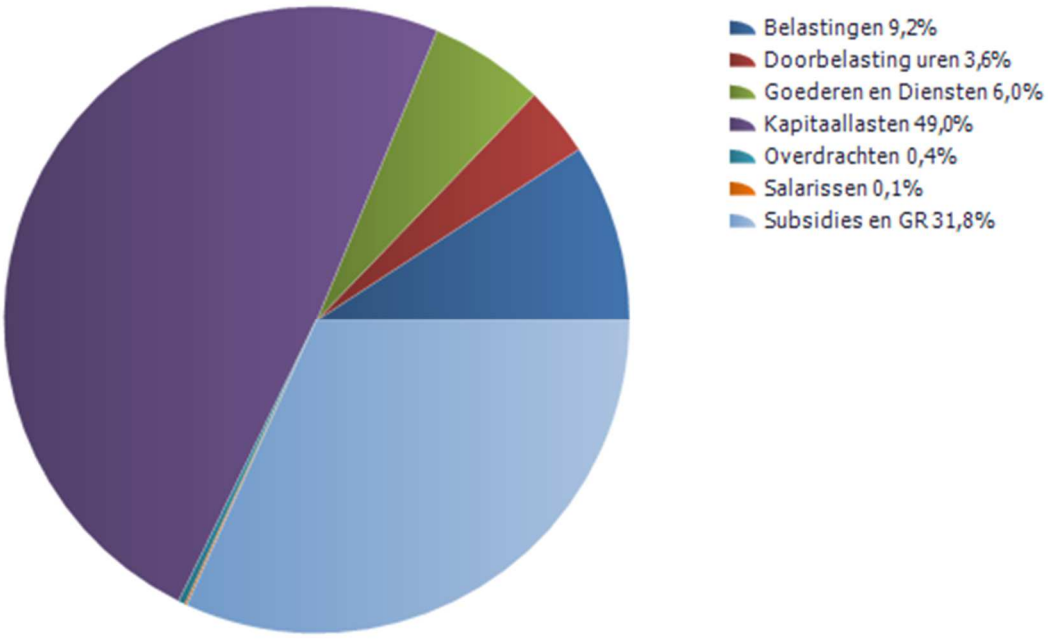
Lasten verdeeld naar producten en kostensoorten (exclusief wijkprogramma's)

Hieronder wordt meer inzicht gegeven uit welke onderdelen en kostensoorten het programma bestaat. Hierbij gaat het om de budgetten binnen dit stedelijke programma.
In de bijlage Overzicht onderdelen stad/wijk is de verdeling van de budgetten tussen stedelijke en wijkprogramma's weergegeven.

Lasten verdeeld naar producten

Lasten verdeeld naar kostensoorten

Zie de bijlage Toelichting overzicht kostensoorten voor een toelichting op deze grafiek.

Lasten verdeeld naar taakvelden (exclusief wijkprogramma's)
Bedragen x € 1.000

	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Meerjarenraming		
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Middelen							
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-6.307	-4.943	-5.724	-5.148	-4.959	-4.957	-4.962
Onderwijshuisvesting	-12.441	-12.514	-12.465	-12.787	-14.298	-15.976	-16.292
Gerealiseerd resultaat	**-18.748**	**-17.457**	**-18.189**	**-17.935**	**-19.257**	**-20.933**	**-21.254**

Met wie werken we samen
Verbonden partijen

MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland

Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners
Op alle gebieden wordt nauw samengewerkt met besturen en medewerkers van onderwijs (primair onderwijs (PO), voortgezet onderwijs (VO), (voortgezet) speciaal onderwijs (V)SO, middelbaar beroepsonderwijs (MBO) en hoger beroepsonderwijs (HBO, voorschoolse voorzieningen, kinderopvang, maatschappelijke partners en sociaal ondernemers.
In de uitvoering worden maatschappelijke partners betrokken.

In de paragraaf subsidies is een overzicht opgenomen van de partners die in 2020 een subsidie ontvangen.

Indicatoren
Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht dienen te worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren voor dit programma, met een vergelijking tussen Arnhem en het landelijk gemiddelde, zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente.

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO)	2018	3	1,9	Het percentage van het totaal aantal leerlingen (12 - 23 jaar) dat voortijdig, dat wil zeggen zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat (%). De cijfers van DUO hebben betrekking op schooljaren. De periodeaanduiding "2017" staat voor schooljaar "2017/2018".	Ingrado
Absoluut verzuim	2018	1,09	1,91	Het aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school, per 1.000 inwoners lft. 5-18 jaar. De cijfers van Ingrado hebben betrekking op schooljaren. De periodeaanduiding "2017" staat voor schooljaar "2016/2017".	Ingrado
Relatief verzuim	2018	26,39	23,28	Het aantal leerplichtigen dat wel staat ingeschreven op een school, maar ongeoorloofd afwezig is, per 1.000 inwoners lft. 5-18 jaar. De cijfers van Ingrado hebben betrekking op schooljaren. De periodeaanduiding "2017" staat voor schooljaar "2016/2017".	Ingrado

Bij dit programma zijn (nog) geen specifieke indicatoren behorend bij de doelstellingen benoemd.

Beleidskaders

Reguliere peuterspeelzalen

- Subsidieregeling Voorschools Aanbod Arnhem.

Aanpak onderwijsachterstanden

- Subsidieregeling Voorschools Aanbod Arnhem.

Bovenwettelijk onderwijsaanbod en voorzieningen

- Raadsvoorstel en -besluit Verzelfstandiging Natuurcentrum Arnhem.

Voorzien in zorgstructuren voor het onderwijs

- Raadsbesluit van 30 mei 2012 om gemeentelijke leerplichttaken regionaal uit te voeren;
- Raadsbesluit van 26 mei 2014 om RMC-taken / Team VSV onder te brengen bij het RBL;
- Raadsbesluit van 6 november 2017 wijziging MGR sociaal domein.

Volwasseneneducatie

- Regionaal educatieplan Midden-Gelderland 2015 - 2017.

Onderwijshuisvesting

- Integraal huisvestingsplan primair onderwijs Arnhem 2017-2026.

S05 Cultuur

Arnhem is een creatieve en levendige stad met een gevarieerd aanbod aan (top)cultuur en evenementen. Het is een stad van makers die zich kenmerkt door een innovatief klimaat. Daarin wordt blijvend geïnvesteerd. Arnhem wil hierbij de identiteit en eigenheid versterken, zowel landelijk als regionaal. Daarbij moet cultuur verbindend en inclusief zijn en alle lagen van de Arnhemse samenleving verbinden en verrijken.
Regionaal wordt samengewerkt in 025-verband. Cultuurhistorie zoals Market Garden en het Arnhemse erfgoed speelt hierbij een grote rol.
Dit programma omvat de onderdelen cultuur en erfgoed.

Ambitie

De volgende ambities staan in dit programma centraal:

Kunst en cultuur verlevendigt de stad en verbindt Arnhemmers met elkaar

Cultuur prikkelt de verbeelding en zet aan tot denken. Steden met een creatief klimaat en een divers cultureel aanbod doen het economisch beter en zijn aantrekkelijker om te wonen, werken en verblijven. We blijven de ontwikkeling en vernieuwing van ons culturele aanbod en de vele makers in de stad stimuleren, proberen meer mensen in aanraking te brengen met kunst en cultuur en er voor te zorgen dat meer mensen gaan participeren. Dat staat centraal in de cultuurnota Stroom en de tussentijdse evaluatie Arnhem Stroomt Door. We hebben aandacht voor cultuur(voorzieningen) in de wijk en voor de regionale samenwerking in het kader van ons gezamenlijk cultuurprofiel 025 Arnhem Nijmegen, samen met Nijmegen, provincie Gelderland en beide cultuurnetwerken CNA en CNN. De cultuurprofielen van 15 regio's dienen als één van de onderdelen voor een nieuw landelijk cultuurbeleid vanaf 2021. Op 11 juni 2019 heeft de minister haar uitgangspunten voor 2021 - 2024 gepresenteerd. Hierin wordt onder andere ingezet op vernieuwing en verbreding van de landelijke culturele basisinfrastructuur door ruimte voor andere disciplines, zoals mode, beeldende kunst en urban arts, verbetering van de beloning voor makers (fair practice code) en cultuureducatie en -participatie. De doelstellingen uit ons cultuurbeleid zijn nog steeds relevant. Om goed aan te sluiten bij de landelijke uitgangspunten en de samenwerking in 025 bereiden we wel een korte actualisatie van Stroom voor.

Erfgoed levert een bijdrage aan een aantrekkelijke stad om in te wonen, te werken, te winkelen en te recreëren.

Het Arnhem van nu is het resultaat van een lange ontwikkelingsgeschiedenis. Deze geschiedenis is dagelijks en vrijwel overal te ervaren en bepaalt voor een belangrijk deel het aanzien van de stad. Het aanwezige erfgoed is in meerdere opzichten betekenisvol en waardevol. In cultuurhistorisch opzicht weerspiegelt het erfgoed de geschiedenis van de stad. Dit erfgoed is niet reproduceerbaar en van onvervangbare waarde. Erfgoed vertegenwoordigt daarnaast identiteitswaarde. Het karakter van een buurt of stad maakt dat mensen zich er thuis of mee verbonden voelen. Vaak gaat dat om plekken en/of gebouwen, maar ook de verhalen die hierbij horen en eigen belevingen zorgen hiervoor. Erfgoed is ook van belang voor de stadseconomie. Het historische karakter van de binnenstad is een belangrijke basis voor het aantrekkelijke winkel- en verblijfsklimaat. Bezoek aan de binnenstad leidt tot bestedingen. Monumentale parken worden intensief gebruikt en trekken mensen en bedrijven aan die zich graag in de buurt van zo'n park willen vestigen. Erfgoed draagt kortom bij aan een aantrekkelijk klimaat voor bewoners, ondernemers en bezoekers van de stad.
Het is de ambitie om goede erfgoedzorg, behalve door bescherming van cultuurhistorisch waardevolle objecten, vooral ook vorm te geven door kennisoverdracht, enthousiasmering en behoud door ontwikkeling. Dit om de cultuurhistorische factor een zichtbare en samenhangende rol te geven in stedelijke ontwikkeling.

Wat willen we bereiken

Hieronder wordt aan de hand van een aantal doelstellingen aangegeven wat we willen bereiken.

Verbreding van cultuurbereik en participatie

Cultuur is van en voor iedereen. We streven ernaar de toegankelijkheid en bereikbaarheid van kunst en cultuur in de breedte te vergroten en daarmee actieve en passieve cultuurdeelname te stimuleren. Dit komt de persoonlijke ontwikkeling van mensen ten goede, maar is ook voor de ontwikkeling van de lokale en regionale samenleving belangrijk.

Versterking van de culturele infrastructuur

Arnhem onderscheidt zich van andere steden door een complete keten educatie-productie-presentatie in nagenoeg alle kunstvormen. Daarin blijven we investeren. Dit is een belangrijke randvoorwaarde voor de doorstroming en vernieuwing van talent, van amateur tot professional.

Profilering en vitalisering van het culturele klimaat

We zetten in op het versterken en behouden van de toppositie die Arnhem heeft als cultuur- en creatieve stad en dragen zo bij aan werkgelegenheid, innovatie en een aantrekkelijk vestigings- en woonklimaat. Daarbij is ook onze rol, positie en samenwerking in de brede regio van belang.

Beschermen, herbestemmen en zichtbaar maken van cultuurhistorisch erfgoed

Het Arnhemse erfgoedbeleid richt zich op behoud en versterking van cultuurhistorische waarden en helpt hiermee bij te dragen aan een aantrekkelijke stad om in te wonen, te werken, te winkelen en te recreëren. Dit wordt bereikt door:

- Cultuurhistorie als inspiratiebron op te nemen in ontwerpopgaven en gebiedsprocessen, hier vorm aan te geven in (ruimtelijke) plannen en projecten waardoor cultuurhistorie zichtbaar en beleefbaar wordt gemaakt. Een voorbeeld is Kamp Koningsweg Noord waarvoor het militair verleden een belangrijk uitgangspunt is.
- (Her-)bestemming van cultuurhistorisch erfgoed, door dit erfgoed een duurzame bestemming te geven en daardoor voor de stad te behouden. Te denken valt aan de Eusebiuskerk. De restauratie is mede bekostigd door rijkssubsidie en bij de verlening hiervan speelden herbestemmingsplannen een belangrijke rol. Als 'huiskamer' van de stad is een gerestaureerde Eusebiuskerk klaar voor de toekomst. Andere voorbeelden zijn de transformaties van de Lutherse kerk (Spoorwegstraat) en de Ambachtsschool (Boulevard Heuvelink) naar respectievelijk een horecagelegenheid en wooncomplex.
- Het cultuurhistorische erfgoed duurzaam te beschermen, waar de kwetsbaarheid dit noodzakelijk maakt, bijvoorbeeld door plantoetsing en vergunningverlening. Te denken valt hierbij aan de restauratie van het Bio-Herstellingsoord en renovaties van wederopbouwarchitectuur.
- Kennis over het Arnhemse erfgoed toegankelijk te maken en daarmee het publieksbereik en draagvlak voor het behoud van cultuurhistorische erfgoed te vergroten, bijvoorbeeld door advisering, erfgoedpublicaties, organiseren van lezingen en tentoonstellingen en het vullen van Planon, een extern te raadplegen monumentendatabase.

Wat gaan we doen

Hieronder staat aangegeven welke inspanningen we leveren om de doelstellingen te bereiken.

Verbreding van cultuurbereik en participatie

Cultuur is van en voor iedereen

We blijven samen met partners uitvoering geven aan het Convenant Cultuureducatie Primair Onderwijs met ondersteuning door het landelijke programma Cultuureducatie met Kwaliteit en bezien ook hoe we dit kunnen verbreden naar het secundair onderwijs. We maken gebruik van de landelijke regeling combinatiefunctionarissen om deelname aan cultuur voor iedereen mogelijk te maken en cultuuraanbieders duurzaam te versterken. Activiteiten in de wijken van onder andere Rozet worden afgestemd met de teams Leefomgeving.

Versterking van de culturele infrastructuur

Stimulering van het makersklimaat en van nieuwe verbindingen, ook met andere domeinen

Arnhem is een stad van makers waar talent zich kan ontwikkelen, kan doorgroeien en professionaliseren. Arnhem kent een subsidiegebouw dat zowel laagdrempelig is als groei stimuleert, en we zorgen voor voldoende voorzieningen (podia en presentatiemogelijkheden) en randvoorwaarden als ateliers, repetitieruimte en regelgeving. Daar hoort bij dat we ondernemerschap en professionalisering zoveel mogelijk stimuleren. Daartoe is Schakel 025 opgericht: een platform dat het culturele veld in de volle breedte ondersteunt en verbindt door het delen van kennis over de beroepspraktijk. Dit wordt de komende tijd verder ontwikkeld, ook in 025-verband.

Zorg voor voldoende ateliers, oefenruimtes en presentatiemogelijkheden in de stad

De culturele en creatieve sector is van grote toegevoegde waarde voor onze stad. De werkgelegenheid in de sector groeit, waardoor de wachtlijsten voor huisvesting oplopen. Het tijdelijke aanbod neemt tegelijkertijd af, en de groei van nieuw aanbod vlakt af. We geven samen met partners in de stad uitvoering aan de aanbevelingen van het in het voorjaar van 2019 uitgevoerde onderzoek naar de huisvestingssituatie van culturele en creatieve sector.

Profilering en vitalisering van het culturele klimaat

Toekomstbestendige huisvesting van Museum Arnhem, onze rijksgezelschappen Oostpool en Introdans en het Stadstheater

Toekomstbestendige huisvesting en nauwere samenwerking van onze belangrijke culturele instellingen is van groot belang, zodat zij kunnen inspelen op de veranderende samenleving en zo relevant blijven voor hun bestaande en toekomstige publiek. De aanbesteding van Museum Arnhem is geslaagd. Naar verwachting start de bouw begin 2020, is het gebouw eind 2021 klaar en zal het museum haar deuren begin 2022 openen. De partners van de Lauwersgracht Alliantie, Introdans, Toneelgroep Oostpool en het Stadstheater werken samen met de gemeente en de provincie Gelderland aan de haalbaarheid van mogelijke toekomstbestendige oplossingen voor de huisvestingsproblematiek van de cultuurpartners. Naast de door de partners voorgestelde samenwoonvariant worden ook stand alone-varianten en andere combinaties onderzocht. Daarnaast worden de ruimtelijke aspecten, met daarbij de mogelijke gevolgen in het gebied, onderzocht. In het najaar wordt een voorstel voor het vervolg aan de raad voorgelegd.

Versterking van de (samenwerking in de) cultuurregio 025 Arnhem Nijmegen

In het kader van het cultuurprofiel 025 Arnhem Nijmegen wordt door de drie overheden en beide cultuurnetwerken gewerkt aan gezamenlijke proeftuinprojecten, mede als opmaat naar het nieuw landelijk cultuurbeleid vanaf 2021. Tevens wordt verder invulling gegeven aan deze samenwerking en zal deze in de vorm van een lichte structuur verder worden geborgd. Daarbij wordt ook gekeken naar bestaande verbanden, zoals de verdere ontwikkeling van de Regio Arnhem-Nijmegen, en hoe daarop het beste aan te sluiten.

Beschermen, herbestemmen en zichtbaar maken van cultuurhistorisch erfgoed

Bescherming en herbestemming van cultuurhistorisch erfgoed.

Bescherming van cultuurhistorisch erfgoed maakt deel uit van het dagelijkse werk en wordt doorlopend vormgegeven door vergunningverlening en kennisoverdracht, het leveren van bijdragen aan bestemmingsplannen en deelname in projectgroepen ter voorbereiding op de Omgevingswet. Herbestemmingen worden eveneens afgewogen binnen het kader van de vergunningverlening, met oog voor kansen die deze kunnen bieden. Inspanningen vinden ook plaats om archeologie van de Tweede Wereldoorlog binnen toetsingskaders onder te brengen.

Zichtbaar en beleefbaar maken van erfgoed

- Erfgoed wordt waar mogelijk zichtbaar en beleefbaar gemaakt in de stad.
- In projecten gaan wij ontwikkelkansen in projecten agenderen, stakeholders enthousiasmeren en kennis overdragen. Projecten waar dit speelt of op korte termijn kan gaan spelen zijn Meinerswijk fase 2, het Cobercoterrein en De Hes.
- In 2020 wordt aan UNESCO het nominatiedossier voor de Limes aangeboden, met als doel deze aan te laten wijzen als werelderfgoed. Castellum Meinerswijk maakt hier deel van uit en aan de projectorganisatie die de voordracht voorbereidt, wordt ambtelijke ondersteuning gegeven.
- De historische kelders worden momenteel niet geëxploiteerd en extensief benut. Samen met Museum Arnhem en Rozet wordt een externe verkenning uitgevoerd naar mogelijke functie-scenario's voor de kelders.
- Er wordt Arnhems vondstmateriaal voor archeologische tentoonstellingen geleverd. Concreet voorbeeld is een tentoonstelling over sieraden in Apeldoorn (CODA).
- De Open Monumenten Dag wordt ondersteund, onder meer door het geven van rondleidingen en ambtelijk advies.

Ontsluiting van kennis over erfgoed

- Planon, de monumentendatabase die raadpleegbaar is voor monumenten- en andere erfgoedgegevens, wordt verder gevuld met informatie.
- Ondersteuning van Stichting Monuscript die jaarlijks boeken uitbrengt in de Arnhemse Monumenten Reeks.
- In oktober verschijnt er een gemeentelijk boek over de historie van het Duivelshuis. Rapporten van de archeologische onderzoeken in Hoogstede-Klingelbeek en Schuytgraaf komen ook gereed. Hieraan zijn lezingen gekoppeld. Ook het organiseren van lezingen vormt een doorlopend proces.

Regisseren en uitvoeren van archeologisch onderzoek en archeologisch depotbeheer

- De herinrichting van de Nieuwstraat-Oostzijde wordt archeologisch begeleid en vervolgonderzoek wordt geregisseerd. Meerdere projecten bevinden zich nog in een vroeg stadium van ontwikkeling, maar kunnen qua uitvoering en regie actueel worden. Het borgen van archeologisch onderzoek vindt plaats door advisering/vergunningverlening.
- In Schuytgraaf veld 1 wordt een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd naar de Romeinse Limesweg.
- Naar de kwaliteit van het Romeinse grafveld in Schuytgraaf wordt een monitoringsonderzoek uitgevoerd.
- Depotbeheer: er wordt verder gewerkt aan het digitaliseren van vondstgegevens met het oog op ontsluiting van het depot.

Regioadvisering archeologie

De gemeente Arnhem werkt met zeven omliggende gemeenten samen in regionaal verband. De regio-archeoloog adviseert de gemeenten doorlopend over het meenemen van archeologie in ruimtelijke ontwikkelingen en het beleefbaar maken ervan, formuleert beleid en toetst rapporten en overige adviesdocumenten. De regio-archeologie wordt gefinancierd door de omliggende gemeenten en provinciale subsidie.

Wat mag het kosten

Overzicht lasten en baten (exclusief wijkprogramma's)

Zie bijlage Begrippenlijst voor een toelichting op onderstaande tabellen.

Bedragen x € 1.000

	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Meerjarenraming		
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Middelen							
Lasten	-30.752	-31.143	-33.276	-31.395	-31.806	-32.948	-34.477
Baten	6.226	6.020	6.042	6.042	6.409	6.427	6.427
Saldo lasten en baten	***-24.526***	***-25.124***	***-27.235***	***-25.353***	***-25.397***	***-26.521***	***-28.051***
Toevoegingen aan reserves	-3.120	-1.219	-2.042	-1.191	-1.233	-1.509	-1.543
Onttrekkingen aan reserves	451	88	1.541	770	832	826	822
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-2.669***	***-1.131***	***-501***	***-421***	***-401***	***-683***	***-722***
Gerealiseerd resultaat	**-27.195**	**-26.255**	**-27.736**	**-25.774**	**-25.798**	**-27.204**	**-28.772**

Toelichting financiële mutaties

Bedragen x € 1.000

Toelichting mutaties 2020 t.o.v. 2019	**Bedrag**
Lasten	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen	
MJPB 2020-2023 Kapitaallastenmutaties	947
MJPB 2020-2023 Gelders Archief	100
MJPB 2020-2023 Vrijv. 3 jrschijv. kap.last. Museum Arnh	600
Bestaand beleid	
Actualisatie beheer vastgoed	208
Actualisatie onderhoud vastgoed	537
Bezuiniging	87
Kapitaallasten MIP	-870
Incidentele overheveling niet bestede middelen 2018 Cultuur (Rb. 19-12-18)	50
Incidentele overheveling niet bestede middelen 2018 Eusebius (Rb. 19-12-18)	250
Overig	-28
Totaal lasten	**1.881**
Baten	
Totaal baten	**0**

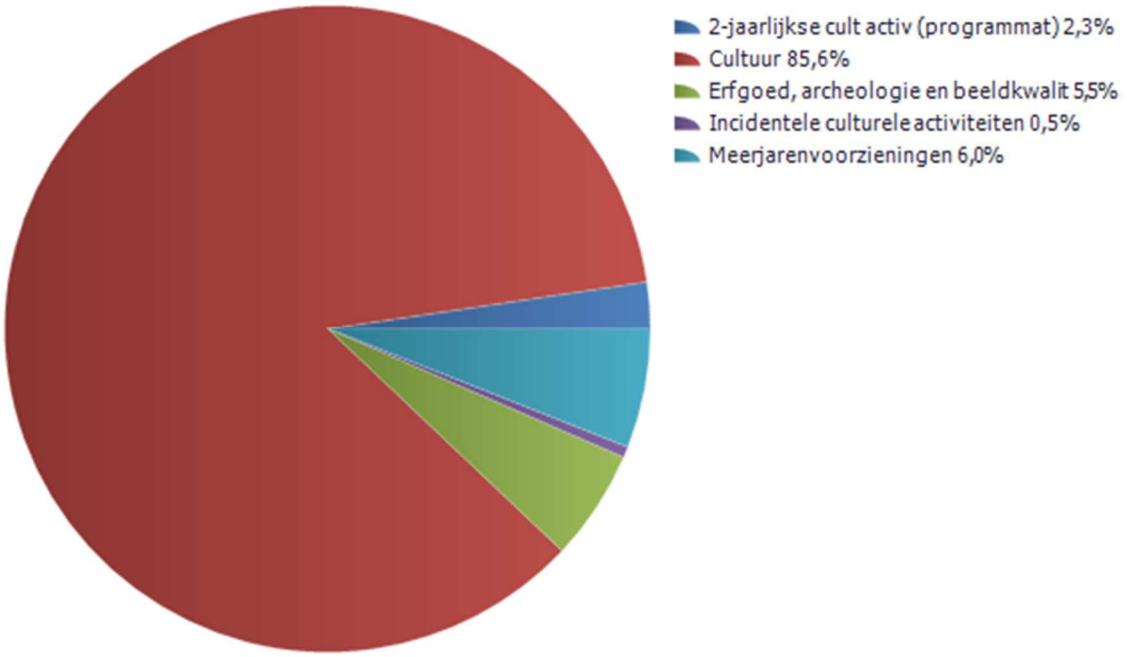
Toevoegingen	
AR Algemene reserve: Activering en actualisering MIP (Rb 30-05-2016 VZML-1 2016)	-135
AR Algemene reserve: Verzelfstandiging MSSA (Rb 29-06-2015)	-40
BR Cultureel vastgoed: Actualisatie kapitaallasten (div.data eerdere MJPB's)	-102
BR Cultureel vastgoed: Corr dubbele aframing kaplt desinv (Rb 19-12-2018 VZML-3 2018)	2
BR Onderhoud vastgoed: Actualisatie onderhoud (Rb 15-05-2019 VZML-1 2019)	-87
BR Onderhoud vastgoed: Actualisatie onderhoud (Rb 19-12-2018 VZML-3 2018)	-738
BR Cultureel vastgoed: Cultuur (Rb 05-11-2019 MJPB 2020-2023)	-85
BR Cultureel vastgoed: Cultuur verrek BR Cultur Vastgoed (Rb 05-11-2019 MJPB 2020-2023)	-6
Totaal toevoegingen	**-1.191**

Onttrekkingen	
AR Algemene reserve: Scholing ouderen op het gebied van ICT (Rb 06-11-2015 MJPB 2016-2019)	50
BR Cultureel vastgoed: MSSA, Focus, Musis, Museum Arnhem (div.data eerdere MJPB's)	312
BR Onderhoud vastgoed: Actualisatie onderhoud (Rb 15-05-2019 VZML-1 2019)	146
BR Onderhoud vastgoed: Actualisatie onderhoud (Rb 19-12-2018 VZML-3 2018)	262
Totaal onttrekkingen	**770**
Totaal mutaties reserves	**-421**

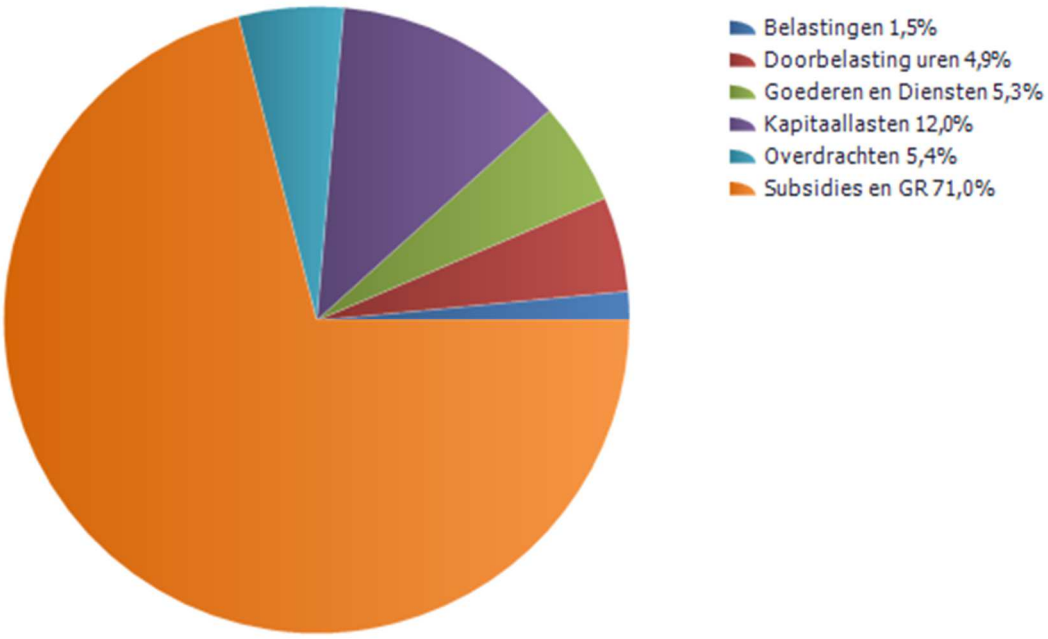
Lasten verdeeld naar producten en kostensoorten (exclusief wijkprogramma's)

Hieronder wordt meer inzicht gegeven uit welke onderdelen en kostensoorten het programma bestaat. Hierbij gaat het om de budgetten binnen dit stedelijke programma.
In de bijlage Overzicht onderdelen stad/wijk is de verdeling van de budgetten tussen stedelijke en wijkprogramma's weergegeven.

Lasten verdeeld naar producten

Lasten verdeeld naar kostensoorten

Zie de bijlage Toelichting overzicht kostensoorten voor een toelichting op deze grafiek.

Lasten verdeeld naar taakvelden (exclusief wijkprogramma's)
Bedragen x € 1.000

	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Meerjarenraming		
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Middelen							
Cultpresentatie, cultproductie, cultparticipatie	-23.794	-24.846	-26.408	-24.922	-24.910	-26.104	-27.639
Cultureel erfgoed	-2.003	-1.564	-1.863	-1.570	-1.625	-1.573	-1.568
Media	-480	-118	-668	-668	-668	-668	-668
Musea	-4.475	-4.615	-4.336	-4.235	-4.602	-4.602	-4.602
Gerealiseerd resultaat	**-30.752**	**-31.143**	**-33.276**	**-31.395**	**-31.806**	**-32.948**	**-34.477**

Met wie werken we samen
Verbonden partijen

Regionaal Historisch Centrum Gelders Archief

Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners
Cultuur
De culturele basis- en meerjarenvoorzieningen, het culturele middensegment en makers tot aan de amateurkunstverenigingen.

Erfgoed
- Provincie Gelderland;
- Rozet;
- Museum Arnhem;
- Stichting Monuscript;
- Stichting Open Monumenten Dag;
- Archeologische Werkgemeenschap voor Nederland (AWN), afdeling 17;
- deelnemende gemeenten regio-archeologie (Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Westervoort, Zevenaar).

In de paragraaf subsidies is een overzicht opgenomen van de partners die in 2020 een subsidie ontvangen.

Indicatoren
Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht dienen te worden opgenomen in de begroting. Er zijn geen verplichte indicatoren voor dit programma. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente.
Bij dit programma zijn (nog) geen specifieke indicatoren behorend bij de doelstellingen benoemd.

Beleidskaders
Cultuur
- Cultuurnota Stroom (2012);
- Tussentijdse evaluatie Arnhem Stroomt Door (2016);
- Cultuurprofiel 025 Arnhem Nijmegen;
- 'Een huis voor iedereen': huisvesting Lauwersgrachtalliantie.

Erfgoed
- Erfgoedagenda 2017-2019.

S06 Participatie en armoedebestrijding

Werk is een belangrijke vorm van meedoen in onze samenleving. Het zorgt voor bestaanszekerheid, het geeft eigenwaarde, het vergroot iemands sociale netwerk, samenredzaamheid en daarmee zelfredzaamheid. Werk draagt bij aan de integratie van kwetsbare groepen en is goed voor de sociale samenhang in onze stad.
Daarom is het cruciaal om meer Arnhemmers aan het werk te helpen. Het liefst betaald werk, want dat is het doel. Ligt dat buiten iemands bereik, dan komen andere vormen van werk in beeld.
Naast werk als participatiemiddel draagt dit ook bij aan het vergaren en vergroten van inkomen.
Inwoners met een te laag inkomen om zelfstandig van rond te komen, ontvangen compensatie op diverse manieren. Deze compensatie is bij voorkeur tijdelijk, al zal dat zeker niet in alle gevallen kunnen. Daarom zetten we vooral in op de aanpak 'Kansrijk Opgroeien' om kinderen die nu opgroeien in armoede een toekomstperspectief te bieden. In de verbinding armoede-schulden-zorg-werk zien we veel mogelijkheden om duurzaam bij te dragen aan het voorkomen en oplossen van armoedeproblematiek. Als het gaat om schulden willen we deze vooral voorkomen danwel vroegtijdig signaleren. Uiteraard blijven we inzetten op het vinden en bereiken van inwoners met schulden en hen met het best passende aanbod ondersteunen en zo snel mogelijk uit de schuldensituatie helpen.
Dit programma omvat de onderdelen participatie, bijstandsverstrekkingen, armoedebeleid en schulddienstverlening.

Ambitie

De volgende ambities staan in dit programma centraal:

Doorbraak naar werk

In 2023 hebben meer Arnhemmers betaald werk, zijn meer Arnhemmers (sociaal, economisch en financieel) zelfredzamer, is er meer passend werk voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt, volgt de gemeente Arnhem de landelijke trend qua uitstroom uit de bijstand en heeft de gemeente (samen met uitvoeringspartners) ten minste 500 Arnhemmers met een afstand tot de arbeidsmarkt uit de bijstand gekregen. Dit betekent het begin van een trendbreuk: vanaf 2023 komen we hiermee als stad in een andere positie.

Meer Arnhemmers zijn financieel zelfredzaam

Een belangrijk uitgangspunt is dat we willen dat zoveel mogelijk Arnhemmers zo zelfstandig mogelijk kunnen meedoen in de maatschappij. We streven ernaar dat zoveel mogelijk inwoners voldoende inkomen hebben om ten minste in de basisbehoeften te voorzien, deze inkomsten zo zelfstandig mogelijk verwerven en dat inkomsten en uitgaven in balans zijn. Rondkomen met weinig inkomen is vaak een kunst op zich en vraagt veel actie van inwoners. Hierin bieden we hen ondersteuning. Om te voorkomen dat inwoners in financiële problemen komen, zetten we met nadruk in op preventie en vroegsignalering, zodat ze minder langdurig gebruik hoeven te maken van armoederegelingen. Ook het tijdig vinden en bereiken van deze groep inwoners staat hoog op de agenda. Als er schulden zijn ontstaan is het doel die zo snel en effectief mogelijk op te lossen.

Wat willen we bereiken

Hieronder wordt aan de hand van een aantal doelstellingen aangegeven wat we willen bereiken.

Investeren in voorkomen

Wij willen voorkomen dat Arnhemmers afhankelijk worden van inkomensondersteuning. Wij denken dat betaald werk daar het beste middel voor is. Daarom versterken wij onze bemiddelingsaanpak aan de poort en intensiveren wij de ontwikkeling en inzet van preventieve aanpakken voor specifieke doelgroepen.

Dichtbij de Arnhemmer en integraal

Wij willen Arnhemmers die al lange tijd aan de kant staan en afhankelijk zijn van inkomensondersteuning activeren op weg naar werk. Daarom gaan wij actief op hen af en helpen wij hen (op maat) vanuit hun (integrale) leefsituatie bij het zetten van stappen naar werk.

Perspectief bieden

Wij willen Arnhemmers die een beroep doen op ondersteuning vanuit de Participatiewet zo snel mogelijk op weg naar werk helpen: 'aan het werk, tenzij...'. Daarom zetten wij in op de doorontwikkeling van de in de basis neergezette uitvoeringsstructuur van de Participatiewet, de hieruit voortvloeiende doelgroepenaanpak en een goed functionerende in-, door- en uitstroomketen.

Inclusief werk

Wij willen werkgevers motiveren om hun werk inclusiever te organiseren en een vruchtbare bodem van en voor inclusief werkgeverschap in onze stad en regio stimuleren. Daarom stimuleren wij sociaal ondernemerschap, zetten wij in op het lokaal, duurzaam en sociaal aanbesteden van onze gemeentelijke opdrachten, vragen wij onze ketenpartners om gezamenlijk (verder) te bouwen aan een brede werkgeversdienstverlening en voorzien wij een intensivering van de inzet van Participatiewet-instrumenten zoals loonkostensubsidie en jobcoaching.

Samen sterk

Wij willen de haalbaarheid en realiseerbaarheid van onze lokale doelen en ambities vergroten. Dit doen we door samen met de (verander)programma's Zorg Dichterbij, Meedoen in Arnhem en Vitale Economie meer samenhang en wisselwerking aan te brengen in de afzonderlijke inspanningen en op (boven)regionaal niveau rondom het arbeidsmarktbeleid verbinding en afstemming te zoeken, te vinden en te borgen met de belangen en agenda's van onze partners in het Regionaal Werkbedrijf en The Economic Board (werkgevers, werknemers, onderwijs en regiogemeenten). Ook streven wij naar een gezamenlijke positionering en lobby richting het Rijk.

Slim monitoren en sturen

Wij willen doen wat nodig is. Wij willen instroom voorkomen en uitstroom bevorderen, inwoners ondersteunen in hun arbeidsontwikkeling, hen naar vermogen (en loonwaarde) aan werk helpen of hen ondersteunen bij activering en participatie en hen tijdig en juist ondersteuning bieden bij vragen rondom inkomen, schulden en armoede. Wij willen ook weten wat werkt. Wij willen deze kerntaken binnen het domein Werk & Inkomen dan ook beter monitoren en er slimmer op bijsturen en handhaven. Daarom zetten wij in op een beweging van sturen op input naar sturen op (maatschappelijke) impact, toetsen wij onze inspanningen voortdurend op 'bedoeling' en 'eenvoud' en investeren wij, parallel aan de transformatie van het cluster Werk & Inkomen en het zorgdomein, in handhaving.

Meer ontwikkelkansen voor Arnhemse kinderen die opgroeien in armoede

Extra aandacht voor kinderen/jeugdigen die in armoede opgroeien is essentieel bij het bestrijden dan wel voorkomen van armoede in de toekomst. Daarom streven we ernaar dat ook Arnhemse kinderen en jeugdigen die in armoede opgroeien voldoende ontwikkelkansen hebben binnen onderwijs, gezin, in hun vrije tijd en op het gebied van gezondheid. Zodat zij zich kunnen ontwikkelen tot stabiele, zelfredzame inwoners. De ondersteuning richt zich op dat wat echt bijdraagt aan de ontwikkeling van deze kinderen.

Een toereikende inkomenssituatie en mogelijkheden tot meedoen voor inwoners in armoede

Zelfstandig financieel rondkomen kan alleen als de financiële basis op orde is. Dat betekent een inkomen dat voldoende is om de noodzakelijke kosten om van te leven te kunnen betalen, zonder geldstress en zonder dat hiervoor schulden gemaakt moeten worden. Door omstandigheden kan de financiële basis (tijdelijk) niet op orde zijn. Deze situatie mag geen reden zijn om niet mee te doen. Daarom zetten we ons ervoor in dat alle Arnhemmers die in armoede leven op alle leefdomeinen voldoende kunnen meedoen.

Een realistisch perspectief voor inwoners in langdurige armoede

Steeds meer Arnhemmers leven langdurig in armoede (4 jaar of langer). Langdurige armoede gaat vaak gepaard met problemen op diverse leefgebieden. Dit leidt tot een complexe situatie waar inwoners zelf moeilijk uitkomen. Hiervoor maken we gebruik van bestaand aanbod, maar ook ervaringen die landelijk zijn opgedaan.

Inkomen en uitgaven in balans: minder financiële problemen en problematische schulden bij inwoners

Armoede en schulden hangen sterk met elkaar samen. We willen bereiken dat meer Arnhemmers uit kunnen komen met hun inkomen; uitgaven hebben die in balans zijn met hun inkomsten. Alle inwoners die dat nodig hebben, krijgen de passende ondersteuning. We willen financiële problemen en problematische schulden zoveel mogelijk voorkomen of in een zo vroeg mogelijk stadium signaleren en aanpakken. Inwoners die te maken hebben met problematische schulden willen we zo snel en effectief mogelijk helpen.

Wat gaan we doen

Hieronder staat aangegeven welke inspanningen we leveren om de doelstellingen te bereiken.

Investeren in voorkomen

Doorontwikkelen sluitende aanpak jongeren in kwetsbare posities

Wij zetten in op een intensivering van Leerlingnetwerken VSO/ Pro, doorontwikkeling van Schakelpunt MBO1-2, herijking van de aanpak voortijdig schoolverlaten, het beter in beeld brengen van jongeren zonder startkwalificatie, een effectievere aansluiting van schulddienstverlening en een bij de doelgroep passende nazorg.

Herijken aanpak statushouders en nieuwkomers

Voorsorterend op de nieuwe Wet Inburgering herijken wij onze aanpak op statushouders en nieuwkomers. Wij benutten onze ervaringen van de afgelopen periode voor een verbeterde werkwijze.

Samenwerken met UWV, SVB en Justitie

Wij zetten in op het beperken van de instroom door outreachend samen te werken met UWV, SVB en Justitie bij Arnhemmers waarvoor het einde van de WW-uitkering, nabestaanden-uitkering of detentie nadert. Ook zijn deze partners belangrijke signaleerders van armoede- en schuldenproblematiek.

Dichtbij de Arnhemmer en integraal

Doorontwikkelen gebiedsagenda's

Samen met de teams Leefomgeving (en de Sociale wijkteams) formuleert het domein Werk & Inkomen gebiedsagenda's om de stedelijke opgave te vertalen naar prioritaire accenten per gebied/ wijk.

Transformatie Cluster Werk & Inkomen

Transformatie van het cluster Werk & Inkomen is nodig om als volwaardige ketenpartner te functioneren en de ambities te realiseren. Het gaat om: de Arnhemmer centraal stellen vanuit de breedte van zijn leefsituatie (meer contact, meer inzicht, meer aandacht); regie nemen op het bevorderen van de sociale, economische en financiële zelfredzaamheid; de Arnhemmer op weg naar werk te ondersteunen, te volgen en nazorg te bieden voor een duurzaam resultaat; methodisch en evidence-based werken.

Werken loont

De financiële situatie van inwoners met een klein inkomen is kwetsbaar. Er zijn gebeurtenissen waarvan we weten dat deze effect hebben op de financiële situatie van inwoners. In relatie tot de dienstverlening van de gemeente ontstaat financiële instabiliteit op 3 sleutelmomenten: bij de aanvraag van een uitkering, bij de stap naar deeltijdwerken en bij uitstroom uit de bijstand. Financiële instabiliteit vergroot het risico op schulden en leidt al snel tot nieuwe of toename van onzekerheden en problemen op andere leefgebieden (bijvoorbeeld welzijn). Hierdoor wordt ook de arbeidsmarktpositie verder verzwakt. Om de rust en de ruimte te hebben om te werken aan perspectief, is het bieden van financiële stabiliteit cruciaal. Financiële stabiliteit als basis waarop verder gebouwd kan worden! In het kader van 'Werken loont' gaan we onze dienstverlening rond de genoemde sleutelmomenten meer passend maken, gericht op het bieden van financiële stabiliteit. Uitgangspunten zijn een eenvoudig proces, zorgen voor een voorspelbaar inkomen en extra ondersteuning bij financieel beheer. Daarnaast verkennen wij mogelijkheden hoe we stappen naar werk ook zoveel mogelijk lonend kunnen laten zijn.

Perspectief bieden

Doorontwikkelen (Centrum voor) Activerend Werk

Wij zetten in op verbeteren van de kwaliteit (toewijzing, naleving en toetsing), verbeteren van de verbinding en samenwerking in de participatieketen, verbeteren en beter spreiden over de stad van het aanbod van activerend-werk-plekken en verbeteren van de financiële toekomstbestendigheid van activerend werk.

Doorontwikkelen Scalabor

Wij gaan door met de inzet op de beweging van sociale werkvoorziening naar arbeidsontwikkelbedrijf, van bolwerk naar netwerk en van hekkensluiter naar middenmoter.

Doorontwikkelen Werkgeversservicepunt Midden Gelderland

Wij zetten in op een versterking van de ketensamenwerking, een verbreding van de werkgeversdienstverlening en een evenwichtiger balans tussen vraag- en aanbodbenadering.

Doorontwikkelen Leerwerkloket Midden Gelderland

Wij zetten in op de positionering van het Leerwerkloket als 'Research & Development-platform' binnen onze lokale en regionale uitvoeringsstructuur van de Participatiewet.

Inclusief werk

Ondersteunen netwerk Inclusief Gelderland

Inclusieve werkgevers ontmoeten elkaar en ondersteunende organisaties tijdens speciaal voor dit doel georganiseerde netwerkbijeenkomsten. Doel van de bijeenkomsten is dat werkgevers (meer) arbeidsplaatsen bieden voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt, door inspiratie door werkgevers zelf, betere contacten met uitvoeringsorganisaties en mede-werkgevers ten behoeve van ketensamenwerking en kennisbevordering over wet- en regelgeving, stimuleringsmaatregelen en -instrumenten. Tevens is het netwerk bij uitstek een bron voor praktijksignalen ter verbetering van beleid en uitvoering. Arnhem ondersteunt en stimuleert verbindingen.

Herijken Social Return On Investment-aanpak

Het beleid en de uitvoering rondom Social Return On Investment wordt herijkt om het van grotere toegevoegde waarde te laten zijn voor de ambities en doelen van het programma Doorbraak Naar Werk.

Gemeente Arnhem als inclusieve werkgever

Wij willen minimaal voldoen aan onze banenafspraak en het passende werk voor de doelgroep verduurzamen. Wij doen mee aan 'Talenttraject: werken zonder te beperken'. Wij hebben een actief stagebeleid voor alle onderwijsniveaus en bieden werkervaringsplaatsen.

Samen sterk

Gezamenlijke lobby

Met onze partners in het Regionaal Werkbedrijf en Economic Board zoeken en borgen we afstemming en verbinding rondom het (boven)regionale arbeidsmarkt- en Human Capitalbeleid. We zetten in op een gezamenlijke positionering en lobby richting het Rijk.

Ontwikkelen en uitvoeren Strategische Agenda Arbeidsmarkt Midden Gelderland

Met onze partners in het Regionaal Werkbedrijf en de regiogemeenten werken wij aan een Strategische Agenda Arbeidsmarkt Midden Gelderland met een doorkijk van vijf jaar. Dit vertalen wij in een dynamische Uitvoeringsagenda Arbeidsmarkt Midden Gelderland. Voor de (versnelde) implementatie van de diverse actielijnen (zoals harmonisatie van werkwijzen, inrichten branchegerichte leerwerkketens, arbeidsmarkt periodieke ketenanalyse, werkzoekenden-werkgevers-ontmoetingen) leggen wij een verbinding met de landelijke regeling Perspectief op Werk.

Slim monitoren en sturen

Inrichten monitor programma Doorbraak Naar Werk

Wij willen de rechtmatigheid, rechtvaardigheid, doelmatigheid en doeltreffendheid van de gemeentelijke inzet in het kader van het programma Doorbraak Naar Werk goed volgen. Hiertoe ontwikkelen wij een monitor die ons in staat stelt om op verschillende niveaus (beleid, uitvoering) en vanuit verschillende perspectieven (kandidaatwerknemers, werkgevers, financieel, methodisch en organisatorisch) de resultaten van onze inspanningen te meten.

Doorontwikkelen Kritische Prestatie-indicatoren (KPI's)

Voor de genoemde verschillende niveaus en perspectieven worden daarbij passende KPI's ontwikkeld. In lijn met de gefaseerde ontwikkeling van de monitor worden de KPI's doorontwikkeld en aangescherpt.

Aanscherpen ketenregie

Vanuit de gemeentelijke klantrol maken wij afspraken over de kwaliteit en kwantiteit van te leveren diensten met de ketenpartners binnen de uitvoeringsstructuur van de Participatiewet (met name Centrum voor Activerend Werk, Scalabor en Werkgeversservicepunt). Onze sturing op de samenwerking binnen de in-, door- en uitstroomketen is nog onvoldoende. Dit gaan wij verbeteren.

Meer ontwikkelkansen voor Arnhemse kinderen die opgroeien in armoede

Doorontwikkelen wijkgerichte aanpak kinderarmoede 'Kansrijk opgroeien in Arnhem'

In alle wijken is 'Kansrijk Opgroeien', de Arnhemse wijkaanpak voor kinderen die in armoede opgroeien, concreet vormgegeven. Deze doorgaande lijn voor ondersteuning van de ontwikkeling van kinderen wordt verder ontwikkeld en versterkt: consultatiebureau, voorschoolse opvang, PO-school en een naschools programma. Daarnaast willen we de huidige stedelijke kindvoorzieningen zoals de GelrePas, de Schoolkostenregeling en de activiteiten van Stichting Leergeld sterker verbinden aan de wijkaanpak.

Een toereikende inkomenssituatie en mogelijkheden tot meedoen voor inwoners in armoede

Versterken inkomensondersteunende regelingen

Ons grootste streven is armoedesituaties en problematische schulden voorkomen. Voor inwoners bij wie dit nodig is, blijven we zorgdragen voor een laagdrempelig financieel vangnet. We zetten ons ervoor in dat alle inwoners die dit vangnet nodig hebben, hier ook gebruik van kunnen maken. We zorgen voor meer bekendheid (communicatie), werken aan preventie en waar mogelijk het vereenvoudigen van de toegang. Daarnaast onderzoeken we de mogelijkheden om de inkomensregelingen meer als maatwerk te kunnen inzetten.

Een realistisch perspectief voor inwoners in langdurige armoede

Versterken activerend armoedebeleid: bevordering van participatie en wegnemen van belemmeringen hiervoor

We verkennen een integrale werkwijze (multidisciplinair), waarin we de verbinding leggen tussen armoede, schulden, zorg en werk. Een werkwijze die moet leiden tot significante maatschappelijke (en financiële) effecten, namelijk een doorbraak van de forse en hardnekkige armoedeproblematiek in Arnhem.
Door deze samenhang ligt het voor de hand de inzet op armoede, schulden, zorg en werk met elkaar te verbinden.

Blijven inzetten op het terugdringen onnodige inzet beschermingsbewind

We blijven inzetten op landelijke agendering van het vraagstuk. Onder andere de invulling van het adviesrecht en de financieringssystematiek. Daarnaast richten we ons op het doorontwikkelen van de monitoring en het benutten van de gegevens. Specifiek voor Arnhem stellen we met enkele kantoren een samenwerkingsconvenant op, waarin we afspraken vastleggen over kwaliteit en samenwerking in het netwerk in het belang van de inwoners.

Arnhemse solidariteit en samenwerking in de stad versterken

We zetten ons actief in om de samenwerking in de stad bij de bestrijding van armoede en schulden te versterken. Zo spelen wij een inhoudelijke en adviserende rol bij het verder ontwikkelen van de Arnhemse Dialoog, met als kern het betrekken van het bedrijfsleven bij de aanpak van de problematiek. Ook kijken we naar de toekomst van de rol van het Armoedepact in het licht van het actuele beleid en beleidsvoornemens.

Inkomen en uitgaven in balans: minder financiële problemen en problematische schulden bij inwoners

Intensiveren van preventie; voorkomen van financiële problemen

We blijven ons inzetten op het vroegtijdig signaleren van financiële problemen en schulden. Dit doen we onder andere door het doorontwikkelen van Vroeg Eropaf, het opstellen van een preventie- en communicatieplan jongeren en schulden (samen met Dullertsstichting). Hierin speelt de inzet en doorontwikkeling van het JPF en de samenwerking met Rijn IJssel en Opr€cht als vindplaats een belangrijke rol. Om inwoners beter en sneller te vinden en bereiken maken we gebruik van ervaringsdeskundigen.
Daarnaast bekijken we de mogelijkheden tot een betere verbinding en inzet van de algemene voorzieningen.

Versterken activerende schulddienstverlening, hulp bij financiële problemen

Het blijft noodzakelijk om inwoners met problematische schulden zo goed mogelijk te bereiken en zo effectief mogelijk te helpen. Dit doen we onder andere door het Jongerenperspectieffonds, maar zeker ook door de reguliere schulddienstverlening. Hiervoor maken we nieuwe werkafspraken met de uitvoerders van de schulddienstverlening en met nadruk met de Sociale wijkteams. Het belang van inwoners staat hierbij voorop.

Wat mag het kosten

Overzicht lasten en baten (exclusief wijkprogramma's)

Zie bijlage Begrippenlijst voor een toelichting op onderstaande tabellen.

Bedragen x € 1.000

	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Meerjarenraming		
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Middelen							
Lasten	-170.100	-167.621	-169.252	-169.996	-167.054	-164.987	-162.507
Baten	113.318	109.467	109.511	110.722	111.957	111.957	111.957
Saldo lasten en baten	***-56.782***	***-58.154***	***-59.740***	***-59.273***	***-55.097***	***-53.031***	***-50.551***
Toevoegingen aan reserves	-9.281	-2.790	-2.790	-290	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	7.284	1.010	3.017	2.142	790	0	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-1.997***	***-1.780***	***227***	***1.852***	***790***	***0***	***0***
Gerealiseerd resultaat	**-58.780**	**-59.934**	**-59.513**	**-57.421**	**-54.307**	**-53.031**	**-50.551**

Toelichting financiële mutaties

Bedragen x € 1.000

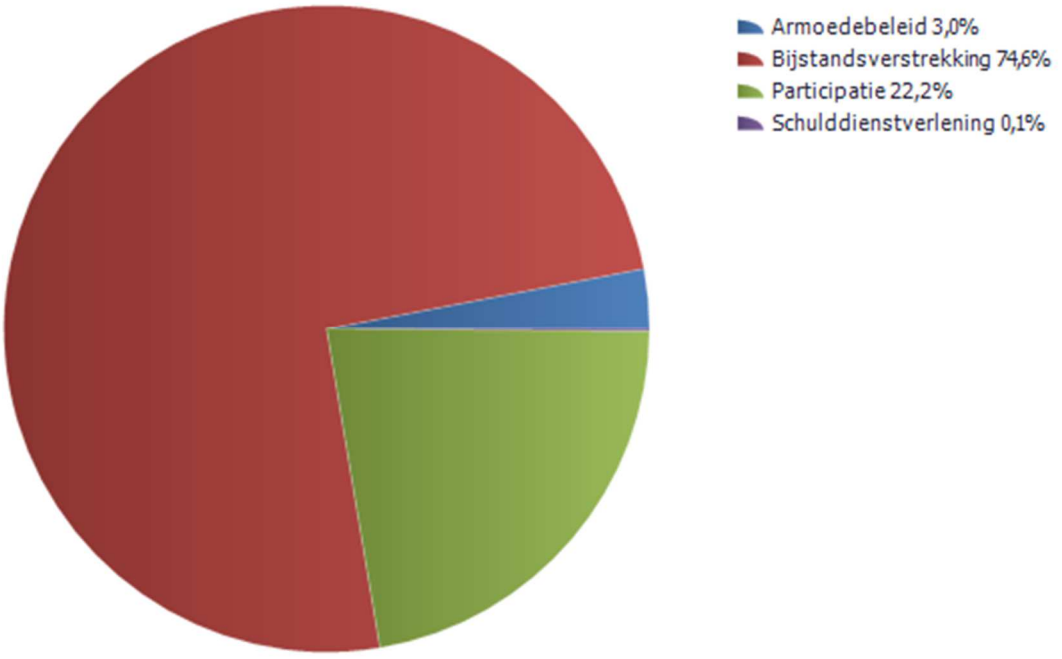
Toelichting mutaties 2020 t.o.v. 2019	**Bedrag**
Lasten	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen	
MJPB 2020-2023 2. ICT Extra onderhoudsbudget	-11
MJPB 2020-2023 2. ICT kapitaallast activeringen 2018	-32
MJPB 2020-2023 Correctie extra Armoede	-312
MJPB 2020-2023 Investering modernisering GelrePas	-190
MJPB 2020-2023 Investering Nieuwkomers	-375
MJPB 2020-2023 Niet te realiseren taakstelling Beschermingsbewind	350
MJPB 2020-2023 PPN 20-23 Extra budget begeleider JongerenPerspectiefFonds (JPF)	-80
MJPB 2020-2023 PPN 20-23 Tekort Armoede incl compensatie uit reservering volumeontwikkeling uit MJPB 19-21	-11
MJPB 2020-2023 Prognose BUIG	680
MJPB 2020-2023 Transformatieopgave Werk & Inkomen	-2.416
MJPB 2020-2023 WSW op basis van meicirculaire	-59
Bestaand beleid	
Afloop bijdrage voor medewerkers Sociale werkvoorziening (conform kader MJPB 2019-2023)	1.237
Eenmalig WIF onttrekking ijn 2019	750
Effecten meerjarige prognose BUIG	-1.097
Incidentele overheveling niet bestede middelen 2018 Investeren naar Werk	120
Incidentele overheveling niet bestede middelen 2018 Project Arbeidsmarkt Periodieke Ketenanalyse	110
Incidentele overheveling niet bestede middelen 2018 Regionale middelen Werkbedrijf	215
Middelen Amendement Schulden (17A50) voorkomen in 2019 overgeheveld naar wijkprogramma's (Rb15-5-2019)	-90
Incidentele overheveling niet bestede middelen 2018 Statushouders	298
Overig	169
Totaal lasten	**-744**

Baten	
Bestaand beleid	
Effecten meerjarige prognose BUIG	1.255
Overig	-44
Totaal baten	**1.211**
Toevoegingen	
BR Taakmutaties gemeentefonds-overloop: DU Schulden en Armoede (Rb 14-11-2018 MJPB 2019-2022)	-290
Totaal toevoegingen	**-290**
Onttrekkingen	
AR Algemene reserve: Schulden voorkomen (Rb 13-11-2017 MJPB 2018-2021)	100
BR Noodfonds: Scalabor: Rendement (Rb 18-12-2017)	1.110
BR Taakmutaties gemeentefonds-overloop: Beschermingsbewind (Rb 05-11-2019 MJPB 2020-2023 + Rb 14-11-2018 MJPB 2019-2022)	932
Totaal onttrekkingen	**2.142**
Totaal mutaties reserves	**1.852**

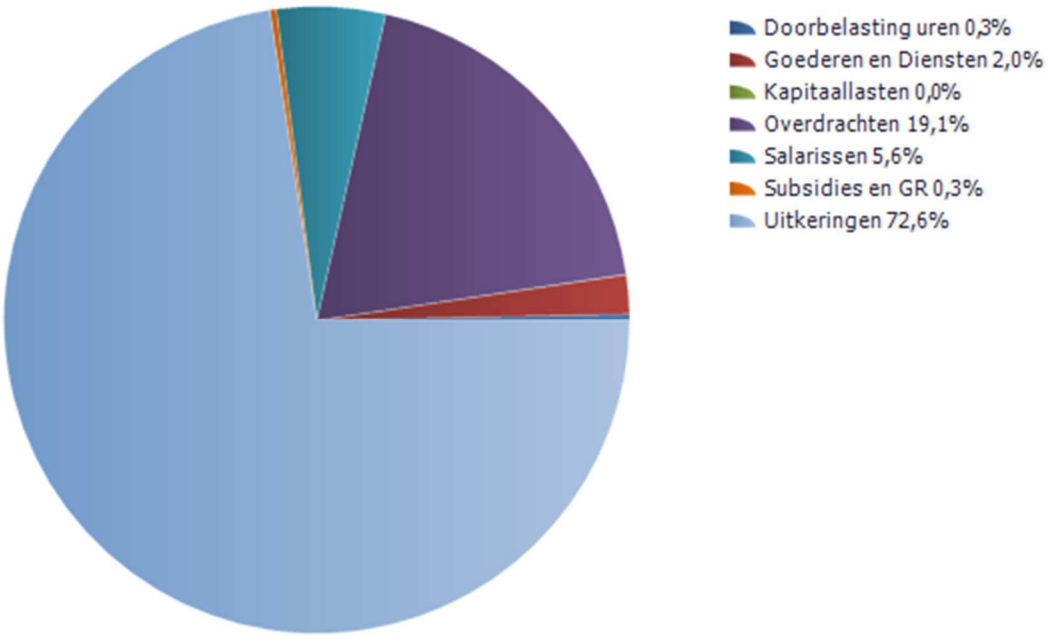
Lasten verdeeld naar producten en kostensoorten (exclusief wijkprogramma's)

Hieronder wordt meer inzicht gegeven uit welke onderdelen en kostensoorten het programma bestaat. Hierbij gaat het om de budgetten binnen dit stedelijke programma.
In de bijlage Overzicht onderdelen stad/wijk is de verdeling van de budgetten tussen stedelijke en wijkprogramma's weergegeven.

Lasten verdeeld naar producten

Lasten verdeeld naar kostensoorten

Zie de bijlage Toelichting overzicht kostensoorten voor een toelichting op deze grafiek.

Lasten verdeeld naar taakvelden (exclusief wijkprogramma's)

Bedragen x € 1.000

	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Meerjarenraming		
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Middelen							
Arbeidsparticipatie	-6.890	-2.306	-3.535	-5.241	-3.330	-3.324	-3.324
Begeleide participatie	-34.677	-33.834	-34.159	-32.656	-31.058	-29.543	-28.097
Inkomensregelingen	-124.334	-127.135	-127.378	-127.937	-128.496	-127.984	-126.950
Maatwerkdienstverlening volwassenen	-4.200	-4.346	-4.180	-4.162	-4.169	-4.136	-4.136
Gerealiseerd resultaat	**-170.100**	**-167.621**	**-169.252**	**-169.996**	**-167.054**	**-164.987**	**-162.507**

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Werkvoorziening Midden-Gelderland (Presikhaaf Bedrijven)
Scalabor B.V.
MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland

Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Participatie

- Werkgeversorganisaties;
- Werknemersorganisaties;
- Onderwijsorganisaties;
- Regionaal Werkbedrijf;
- Economic Board;
- Regiogemeenten;
- UWV;
- Stichting Inclusief Midden Gelderland;
- Inclusief Werkgeven Midden Gelderland;
- Woningbouwcorporaties;
- Leerwerkloket Midden Gelderland;
- Werkgeversservicepunt Midden Gelderland;
- Scalabor;
- Centrum voor Activerend Werk;
- Stichting Sociale wijkteams Arnhem.

Armoede en schulddienstverlening:

- Dullertsstichting;
- Stichting Sociale wijkteams Arnhem;
- Stichting Rijnstad, Humanitas, SWOA;
- Uitvoerder Schulddienstverlening (na aanbesteding naam bekend);
- Stichting Leergeld en andere partners Armoedepact.

In de paragraaf subsidies is een overzicht opgenomen van de partners die in 2020 een subsidie ontvangen.

Indicatoren

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht dienen te worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren voor dit programma, met een vergelijking tussen Arnhem en het landelijk gemiddelde, zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente.

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Netto arbeidsparticipatie	2018	66,5	67,8	Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de (potentiële) beroepsbevolking.	CBS - Arbeidsdeelname
Bijstandsuitkeringen	2e halfjaar 2018	78,7	39	Het aantal personen met een bijstandsuitkering, per 1.000 inwoners.	CBS - Participatiewet
Aantal re-integratievoorzieningen	1e halfjaar 2018	7,2	30,5	Het aantal re-integratievoorzieningen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar	CBS - Participatiewet
Werkloze jongeren	2015	2,47	1,52	Het percentage werkeloze jongeren (16-22 jaar).	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel
Kinderen in uitkeringsgezin	2015	11,27	6,58	Het percentage kinderen tot 18 jaar dat in een gezin leeft dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen.	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel

Bij dit programma zijn (nog) geen specifieke indicatoren behorend bij de doelstellingen benoemd.

Beleidskaders

Participatie

- Programmaplan Doorbraak Naar Werk (2019).

Armoede en schulddienstverlening

- Doorontwikkeling Armoedeagenda en schulddienstverlening (2016).

S07 Zorg

We willen inwoners passende zorg en ondersteuning bieden, waardoor mensen zo zelfredzaam en zo zelfstandig mogelijk kunnen leven. Dit willen we realiseren door de zorg zoveel mogelijk dichtbij, binnen het eigen netwerk, in de eigen wijk aan te bieden. Dit programma omvat de onderdelen: WMO, jeugdzorg, doelgroepenvervoer, Sociale wijkteams en beschermd wonen.

Ambitie

De volgende ambities staan in dit programma centraal:

Meer volwassenen ontvangen passende zorg gericht op ontwikkelen of anders stabiliseren van zelfredzaamheid

We bereiken steeds meer Arnhemmers en uit het inwonerservaringsonderzoek blijkt dat veel Arnhemmers tevreden zijn over de geboden zorg. We gaan ons daarbij nog meer inspannen om kwetsbare inwoners zelfredzaam te maken. Onze inwoners blijven nog te vaak afhankelijk van specialistische voorzieningen. De komende periode gaan we daarom extra inzetten op het versterken van zelfredzaamheid door het gebruik van het eigen netwerk en algemene voorzieningen in de wijk vergroten.

Meer jeugdigen krijgen passende zorg gericht op ontwikkelen van zelfredzaamheid

Het aantal jongeren dat een beroep doet op specialistische jeugdzorg neemt toe. We willen een beweging inzetten van problematiseren en specialiseren naar normaliseren en zo regulier mogelijk. Hierbij hoort ook het voorkomen van opname in verblijfsinstellingen en het aanbieden van zoveel mogelijk passende, ambulante ondersteuning in de eigen woon- en leefomgeving (wijkaanpak). De omgeving van het kind moet weer centraal komen te staan bij het bieden van oplossingen.

Meer kwetsbare Arnhemmers een beschermd thuis

We gaan uit van een inclusieve samenleving, waarin ook mensen met psychische problematiek midden in de samenleving leven en meedoen. Deze opgave pakken wij in het kader van de doordecentralisatie regionaal op met het Transformatieplan Beschermd Thuis 2019-2021. We gaan nog meer mensen in staat stellen om met ondersteuning zelfstandig te wonen en te participeren in onze samenleving. Uitgangspunt is zoveel mogelijk een beschermd thuis te bieden door zorg en ondersteuning zo flexibel mogelijk op- en af te kunnen schalen, in plaats van wonen in een instelling. Tegelijkertijd zorgen we ervoor dat er een regionaal vangnet van intramurale zorg in stand blijft voor wie dat toch nodig heeft.
We gaan samen met de regio Centraal Gelderland verder werken aan een breed palet aan voorzieningen: van lichte vormen van begeleiding tot gespecialiseerde opvang en beschermd wonen. Daarvoor gaan we nog meer samenwerken binnen de gemeente, tussen gemeenten en ook met (en tussen) aanbieders, zorgverzekeraars en woningcorporaties.

Wat willen we bereiken

Hieronder wordt aan de hand van een aantal doelstellingen aangegeven wat we willen bereiken.

Meer volwassenen/ ouderen krijgen passende zorg, dichtbij de eigen woonomgeving

Wijkcoaches beoordelen welke ondersteuning onze Arnhemmers nodig hebben om zelfstandig te kunnen wonen en participeren. Daarbij wordt altijd gekozen voor passende zorg, vanuit de gedachte inwoners zoveel mogelijk de regie over hun eigen leven te laten houden in hun eigen woon- en leefomgeving en hun zelfstandigheid te stimuleren. Samen met de Sociale wijkteams ontwikkelen we richtlijnen om te kunnen bepalen welke vorm van ondersteuning passend is.

Meer kwetsbare Arnhemmers wonen veilig thuis

Veel inwoners hebben helaas te maken met huiselijk geweld, waaronder mishandeling van ouderen. We willen onveilige situaties sneller in beeld krijgen (vroegsignalering) en kwetsbare inwoners een veilige woon- en leefomgeving bieden. Bij dit doel werken we regionaal en intensief samen met Veilig Thuis (het advies- en meldpunt voor huiselijk geweld en kindermishandeling), met de Sociale wijkteams en Moviera.

Meer kwetsbare Arnhemmers nemen actief deel aan de maatschappij

We bieden Arnhemmers die niet participeren als gevolg van persoonlijke omstandigheden de mogelijkheid om deel te nemen aan de maatschappij, bij voorkeur via betaald werk, maar als dit niet haalbaar blijkt via vrijwilligerswerk of activerend werk. Steeds meer Arnhemmers participeren via activerend werk.

Meer jeugdigen krijgen passende zorg, dichtbij de eigen woonomgeving

De wijkcoaches werken steeds intensiever samen met ouders, scholen, huisartsen en aanbieders om jeugdigen de juiste ondersteuning op het juiste moment in de eigen omgeving te kunnen bieden. Daarbij is het in het belang van het kind dat deze ondersteuning dichtbij en zo thuis mogelijk wordt geboden. Opname in een verblijfsinstelling willen we daarbij zoveel mogelijk voorkomen. Samen met de Sociale wijkteams ontwikkelen we richtlijnen om te kunnen bepalen welke vorm van ondersteuning voor het kind passend is.

Meer kwetsbare jeugdigen wonen veilig thuis

Veel jeugdigen hebben helaas te maken met een onveilige situatie thuis. Dit komt onder andere voort uit vechtscheidingen of andere huiselijke problemen. Dit kan leiden tot kindermishandeling. We gaan deze onveilige situaties sneller signaleren (vroegsignalering) om nog meer kwetsbare jeugdigen een veilige woon- en leefomgeving te bieden.

Voldoende geschikte en betaalbare woningen voor kwetsbare Arnhemmers in 2025

We willen voldoende geschikte en betaalbare woningen voor kwetsbare inwoners zodat zij kunnen uitstromen uit beschermd wonen, maatschappelijke opvang en jeugdvoorzieningen. Hiervoor gaan we nog intensiever samenwerken met woningbouwcorporaties.

Zorggerelateerde woonoverlast wordt verminderd

We gaan zorggerelateerde overlast in de stad adequaat aanpakken. Hiervoor breiden we het meldpunt woonoverlast uit zodat inwoners ook zorggerelateerde woonoverlast bij de gemeente kunnen melden. Daarnaast maken we afspraken met zorgaanbieders over het treffen van maatregelen om overlast te beperken en treffen we maatregelen op het moment dat de overlast groter wordt, onder andere via de inkoop en contractering van aanbieders.

Bewoners met een psychische kwetsbaarheid kunnen in grotere mate in hun eigen woonomgeving zelfstandig (begeleid) wonen

We stellen nog meer mensen in staat om met ondersteuning zelfstandig te wonen en te participeren in onze samenleving. Uitgangspunt is zoveel mogelijk een beschermd thuis bieden met flexibel op en af te schalen zorg en ondersteuning, in plaats van wonen in een instelling. Tegelijkertijd zorgen we voor een regionaal vangnet voor de meest kwetsbaren.

Ontwikkelen van een goed werkende aanpak voor personen met verward gedrag

- We versterken en verbeteren de gemeentelijke zorg en veiligheidsstructuur: de Sociale wijkteams (SWT), de Overlast en Zorg Overleggen (OZO), de Openbare Geestelijke Gezondheidszorg (OGGZ) en het Veiligheidshuis.
- We pakken (woon)overlast door verwarde inwoners nog meer aan.
- We zorgen voor nog meer aansluiting tussen acute en niet acute zorg: het realiseren van voldoende bereikbare en beschikbare opvolgende Wmo-opvang, zorg en ondersteuning (eventueel 24/7).
- We implementeren de Wet verplichte GGZ (WvGGZ).

Wat gaan we doen

Hieronder staat aangegeven welke inspanningen we leveren om de doelstellingen te bereiken.

Meer volwassenen/ ouderen krijgen passende zorg, dichtbij de eigen woonomgeving

Versterken eigen kracht van inwoners, sociaal netwerk en inzet algemene voorzieningen

We lichten onze inwoners nog beter voor over hoe ze hun zelfstandigheid kunnen behouden; dit met inzet van het eigen netwerk en een betere benutting van algemene voorzieningen in de wijk. We stimuleren het gebruik van algemene voorzieningen en we zorgen dat het aanbod bekend is zodat dit beter kan worden ingezet door de wijkcoaches. Hiervoor ontwikkelen we een website waarop de algemene voorzieningen staan vermeld.

Versterken van de zorgtoewijzing

We zorgen dat duidelijk is wanneer inwoners in aanmerking komen voor specialistische voorzieningen, dit door het ontwikkelen van kaders en richtlijnen. Dit doen we samen met de Sociale wijkteams.

Sturen op kwaliteit en resultaat (mede gericht op afschaling specialistische zorg)

We hebben de kwaliteitseisen voor zorgaanbieders verhoogd en besloten om het toezicht op de kwaliteit van zorg te intensiveren. Met de nieuwe aanbesteding worden de kwaliteitseisen geïmplementeerd. Aanbieders die bijdragen aan de transformatie van zorg en kwalitatief goede zorg leveren, krijgen meer cliënten dit ten koste van aanbieders die dit niet doen. Uiteraard houden we hierbij rekening met de keuzevrijheid van cliënten. We stimuleren de samenwerking tussen aanbieders en bevorderen innovatie.

Ontschotten van zorgsystemen en verkrijgen toereikende Rijksbudgetten

We dragen via de G-40, VNG en de NDSD (Netwerk directeuren sociaal domein) bij aan een actieve lobby om voldoende rijksmiddelen te krijgen om de Wmo goed uit te kunnen voeren. Daarnaast zijn er schotten tussen Wmo, Wlz (Wet langdurige zorg) en zorgverzekeringswet, die een passende zorgverlening belemmeren. Via bovenstaande lobby brengen we deze belemmeringen onder de aandacht van het Rijk en zoeken we samen met betrokken partijen adequate oplossingen.

Vergroten inzicht of passende zorg en gewenste afschaling wordt bereikt (monitoring)

We verbeteren het inzicht in de ontwikkeling van de zorg. Periodiek leveren we rapportages op die ook de gewenste transformatie van zorg in beeld brengen. Dit biedt mogelijkheden om waar nodig bij te sturen.

Meer kwetsbare Arnhemmers wonen veilig thuis

Zie de inspanningen benoemd bij het doel 'meer volwassenen/ouderen krijgen passende zorg, dichtbij de eigen woonomgeving'

Veilig thuis

We zetten in op gebruik van de verbeterde meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. Dit doen we in samenwerking met diverse zorgorganisaties, onderwijs en Sociale wijkteams. Daarmee equiperen we professionals om signalen van huiselijk geweld nog eerder te herkennen en zo vroeg mogelijk de juiste hulp te bieden. Als er toch sprake is van huiselijk geweld dan zetten we in op adequate aanpak van de pleger om het gezin in zijn totaliteit te helpen en de cirkel van geweld te doorbreken.

Meer kwetsbare Arnhemmers nemen actief deel aan de maatschappij

Zie de inspanningen benoemd bij het doel 'meer volwassenen/ouderen krijgen passende zorg, dichtbij de eigen woonomgeving'

Meer jeugdigen krijgen passende zorg, dichtbij de eigen woonomgeving

Versterken eigen kracht van jeugdigen, sociaal netwerk en inzet algemene voorzieningen

We gaan onze jeugdigen en hun ouders nog beter voorlichten over hoe ze hun zelfstandigheid kunnen behouden; dit met inzet van het eigen netwerk en het benutten van algemene voorzieningen in de wijk. We stimuleren het gebruik van algemene voorzieningen en we zorgen dat het aanbod bekend is zodat dit beter kan worden ingezet door de wijkcoaches.

Versterken van de zorgtoewijzing en intensiveren van de samenwerking met andere verwijzers

We zorgen dat duidelijk is wanneer jeugdigen in aanmerking komen voor specialistische voorzieningen, dit door het ontwikkelen van kaders en richtlijnen. Daarnaast stimuleren we de samenwerking tussen Sociale wijkteams en huisartsen door een Praktijkondersteuner Huisartsen (POH) in te voeren. De POH kijkt welke zorg passend is en welke aanbieder het meest geschikt is of biedt zelf passende en lichtere zorg, waarmee onnodige doorverwijzing naar het specialistische zorgaanbod wordt voorkomen.

Sturen op kwaliteit en resultaat

We hebben de kwaliteitseisen voor zorgaanbieders verhoogd en besloten om het toezicht op de kwaliteit van zorg te intensiveren. Met de nieuwe aanbesteding worden de kwaliteitseisen geïmplementeerd. Aanbieders die bijdragen aan de transformatie van zorg en kwalitatief goede zorg leveren, krijgen meer cliënten dit ten koste van aanbieders die dit niet doen. Uiteraard houden we hierbij rekening met de keuzevrijheid van cliënten. We stimuleren de samenwerking tussen aanbieders en bevorderen innovatie. Ook voeren we het regionaal Transformatieplan Jeugd uit, waarmee we onder andere de beweging van verblijfszorg naar ambulante zorg stimuleren.

Ontschotten van zorgsystemen en verkrijgen toereikende Rijksbudgetten

We dragen via de G-40, VNG en de NDSD (Netwerk directeuren sociaal domein) bij aan een actieve lobby om voldoende rijksmiddelen te krijgen om de Jeugdwet goed uit te kunnen voeren. Daarbij gaat het Rijk een vervolgonderzoek uitvoeren naar de volume-ontwikkeling in de jeugdzorg. Daarnaast zijn er schotten tussen Jeugdwet, Wlz en zorgverzekeringswet, die een passende zorgverlening belemmeren. Via bovenstaande lobby brengen we deze belemmeringen onder de aandacht van het Rijk en bieden we samen met betrokken partijen adequate oplossingen. Ook gaan we de aansluiting tussen jeugdzorg en onderwijs verbeteren en aanscherpen, dit in nauwe samenwerking met de scholen en de Sociale wijkteams.

Vergroten inzicht of passende zorg en gewenste afschaling wordt bereikt (monitoring)

We verbeteren het inzicht in de ontwikkeling van de zorg. Periodiek leveren we rapportages op die ook de gewenste transformatie van zorg in beeld brengen. Dit biedt mogelijkheden om waar nodig bij te sturen.

Meer kwetsbare jeugdigen wonen veilig thuis

Zie de inspanningen benoemd bij het doel 'meer jeugdigen krijgen passende zorg dichtbij de eigen woonomgeving'

Voldoende geschikte en betaalbare woningen voor kwetsbare Arnhemmers in 2025

Koppelen zorg(behoeften) aan wonen

We zetten de woonafspraken voort waarbinnen door woningcorporaties jaarlijks 120 woningen beschikbaar worden gesteld voor uitstroom uit Beschermd wonen (BW), Maatschappelijke opvang (MO) en intramurale jeugdvoorzieningen. De gemeente coördineert deze aanvragen. We voeren een doelgroepenonderzoek 'wonen en zorg' uit , waarin we de (toekomstige) behoefte en het aanbod aan zorggerelateerd wonen in Arnhem kwantificeren. We komen samen met partners in de stad tot een visie op wonen, welzijn en zorg.

Zorggerelateerde woonoverlast wordt verminderd

Implementeren maatregelen aanpak woonoverlast

We maken een analyse van woonoverlast in de stad. We breiden het huidig meldpunt op de website van de gemeente uit zodat ook zorggerelateerde woonoverlast kan worden gemeld. We gaan de betrokken zorgaanbieders hierop aanspreken zodat de woonoverlast door hun bewoners wordt verminderd. Zonodig nemen we maatregelen via de toewijzing, de inkoop en contractering.

Bewoners met een psychische kwetsbaarheid kunnen in grotere mate in hun eigen woonomgeving zelfstandig (begeleid) wonen

Ontwikkelen preventieve maatregelen

Door de inzet van buurtcirkels kunnen inwoners met een psychische kwetsbaarheid die vanuit een intramurale instelling zelfstandig gaan wonen, een sociaal netwerk in de wijk opbouwen en wordt terugval voorkomen. We ontwikkelen samen met de Sociale wijkteams een afwegingskader dat scherper afbakent welke vorm van beschermd wonen of beschermd thuis het best passend is bij een ondersteuningsvraag.

Regionale sluitende afspraken Beschermd Thuis

We werken samen met de regiogemeenten aan de verdere doordecentralisatie van beschermd wonen en maatschappelijke opvang (beschermd thuis). Ontwikkellijnen hierin zijn preventie, toegang, regionale woonafspraken en de regionale ondersteuningsstructuur inclusief financiële afspraken.

Ontschotten van zorgsystemen en verkrijgen toereikende Rijksbudgetten

We stellen met de zorgverzekeraar een regionaal beeld op om de verdere samenwerking voor de groep inwoners met psychische kwetsbaarheid te verkennen. Daarnaast creëren we een betere aansluiting van het forensisch beschermd wonen op de Wmo door afspraken te maken over de overgang van zorg en vroegtijdige afstemming tussen reclasseringswerkers en wijkcoaches.
Ook verkrijgen we door registratie meer inzicht in de herkomst van inwoners die een beroep doen op beschermd wonen in onze regio. Met deze informatie kunnen we richting het Rijk kwantificeren hoe groot de externe instroom is in beschermd wonen, in relatie tot de te ontvangen budgetten in de toekomst die gebaseerd zijn op een objectieve verdeelsleutel die hier geen rekening mee houdt. Daarnaast kunnen we met deze informatie beter sturen op preventie van beschermd wonen.

Ontwikkelen van een goed werkende aanpak voor personen met verward gedrag

Persoonsgerichte integrale zorg (ketenafspraken)

- Er wordt door middel van een projectmatige aanpak een scan gemaakt van de gemeentelijke zorg- en veiligheidsstructuur. Op basis van aanbevelingen zullen verbeteringen worden doorgevoerd.
- Voor aanpak woonoverlast zie 'Implementeren maatregelen aanpak woonoverlast'.
- Voor een betere aansluiting van de acute en niet-acute zorg wordt in een pilot onderzoek gedaan naar respijt- en time-out voorzieningen.
- De invoering van de Wet verplichte ggz (Wvggz) verloopt onder leiding van een regionaal en lokaal projectleider.

Betere aansluiting van de Sociale wijkteams op GGz-behandelzorg

We stellen met de zorgverzekeraar een regionaal beeld op om de verdere samenwerking voor de groep inwoners met psychische kwetsbaarheid te verkennen. We stimuleren de aansluiting van GGz-behandelzorg op de Sociale wijkteams doordat we samen met de zorgverzekeraar een FACT-medewerker inzetten die expertise voor en verbinding naar de Sociale wijkteams creëert.

Wat mag het kosten

Overzicht lasten en baten (exclusief wijkprogramma's)

Bedragen x € 1.000

	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Meerjarenraming		
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Middelen							
Lasten	-34.539	-31.036	-30.553	-30.808	-29.136	-29.047	-29.019
Baten	2.142	-181	0	918	918	918	918
Saldo lasten en baten	***-32.398***	***-31.217***	***-30.553***	***-29.891***	***-28.218***	***-28.129***	***-28.101***
Toevoegingen aan reserves	-2.825	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	16.425	4.061	4.221	1.100	850	0	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***13.600***	***4.061***	***4.221***	***1.100***	***850***	***0***	***0***
Gerealiseerd resultaat	**-18.798**	**-27.157**	**-26.332**	**-28.791**	**-27.369**	**-28.130**	**-28.101**

Toelichting financiële mutaties

Bedragen x € 1.000

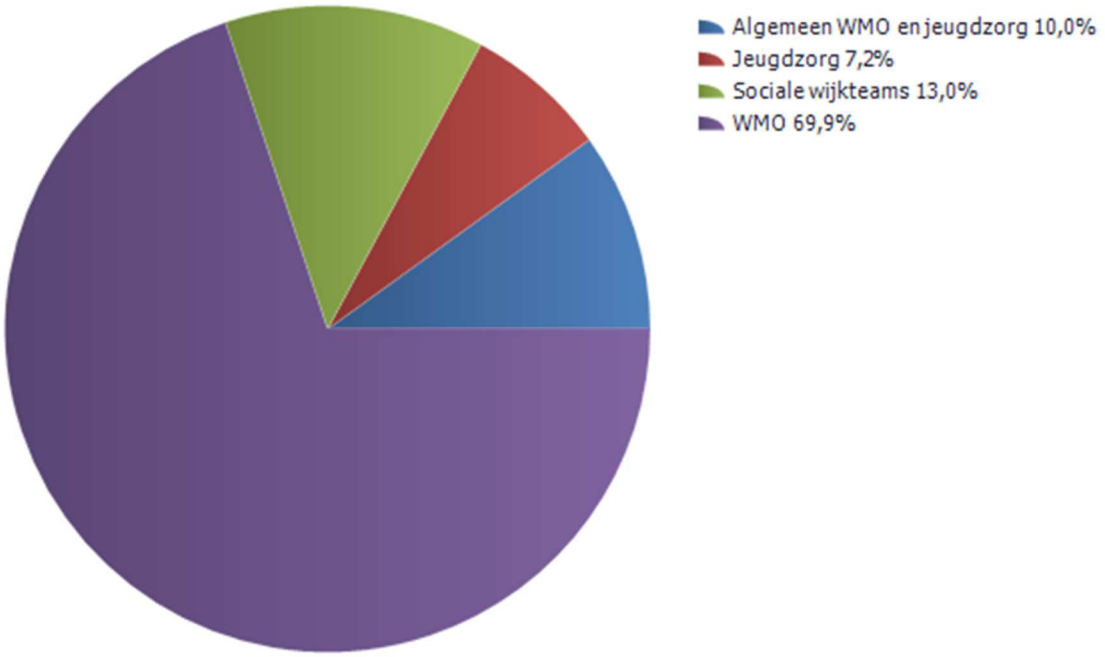
Toelichting mutaties 2020 t.o.v. 2019	**Bedrag**
Lasten	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen	
MJPB 2020-2023 Bezuinigingen Zorg PPN 20-23	894
MJPB 2020-2023 DU Kind. in een AZC (aanvulling op PPN)	-165
MJPB 2020-2023 DU Kinderen in een AZC	39
MJPB 2020-2023 Effect Turap-2 2019 niet in PPN 20-23	-2.740
MJPB 2020-2023 Geen beschikb dekking vanuit TLO budget.	-232
MJPB 2020-2023 Overname werkzaamhdn HCM door Medipoint	-77
MJPB 2020-2023 Taakmut. Verhog. Leeftijdsgrenz. Gezinsh	-77
MJPB 2020-2023 Toezicht en kwaliteit PPN 20-23	-84
MJPB 2020-2023 Volume -Loon- en Prijsontwikkeling 2020	-1.192
MJPB 2020-2023 WMO en Jeugdzorg PPN 20-23	3.453
Bestaand beleid	
Maatschappelijke ondersteuning	-105
Overig	31
Totaal lasten	**-255**
Baten	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen	
MJPB 2020-2023 WMO en Jeugdzorg PPN 20-23	918
Totaal baten	**918**

Toevoegingen	
	0
Totaal toevoegingen	**0**
Onttrekkingen	
BR Noodfonds: Sociaal Domein (Rb 13-11-2017)	2.924
BR Taakmutaties gemeentefonds-overloop: Dekking Uitvoeringsplan HHT 17-20 (Rb 25-09-2017 VZML-3 2017)	300
BR Noodfonds: Niet meer onttr. BR Noodfds PPN 20-23 (Rb 05-11-2019 MJPB 2020-2023)	-2.924
Totaal onttrekkingen	**300**
Totaal mutaties reserves	**300**

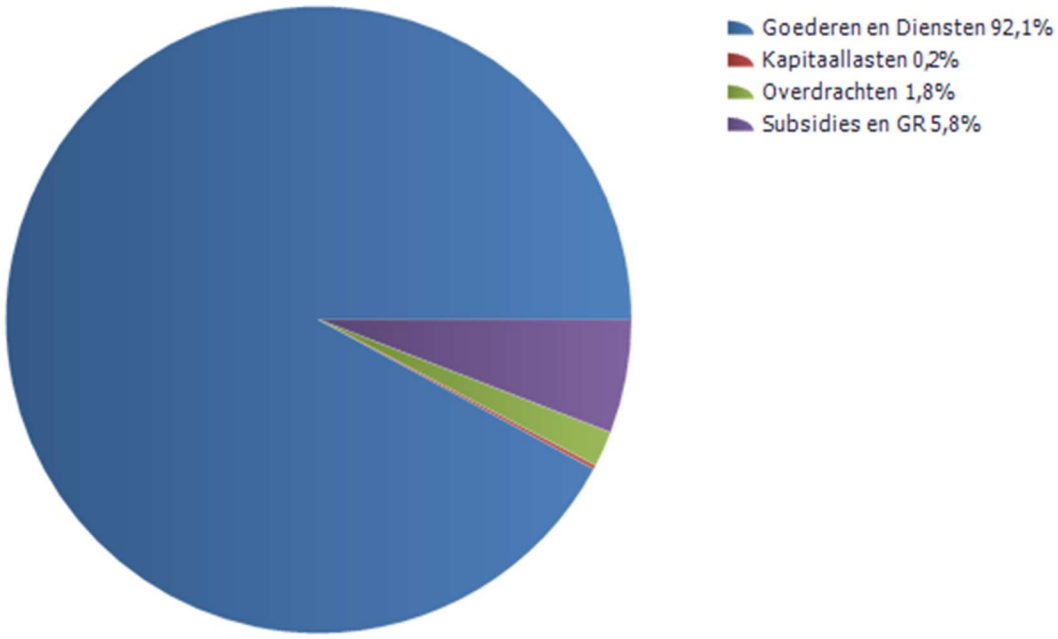
Lasten verdeeld naar producten en kostensoorten (exclusief wijkprogramma's)

Hieronder wordt meer inzicht gegeven uit welke onderdelen en kostensoorten het programma bestaat. Hierbij gaat het om de budgetten binnen dit stedelijke programma.
In de bijlage Overzicht onderdelen stad/wijk is de verdeling van de budgetten tussen stedelijke en wijkprogramma's weergegeven.

Lasten verdeeld naar producten

Lasten verdeeld naar kostensoorten

Zie de bijlage Toelichting overzicht kostensoorten voor een toelichting op deze grafiek.

Lasten verdeeld naar taakvelden (exclusief wijkprogramma's)

Bedragen x € 1.000

	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Meerjarenraming		
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Middelen							
Begeleide participatie	-296	0	-285	-265	-125	-125	-85
Geëscaleerde zorg jeugd	-899	-1.102	-1.102	-1.098	-1.098	-1.098	-1.098
Geëscaleerde zorg volwassenen	-23.133	-18.073	-20.731	-19.861	-19.295	-19.295	-19.295
Maatwerkdienstverlening jeugd	-1.936	0	-955	-1.158	-225	-247	-272
Maatwerkdienstverlening volwassenen	-2.507	-6.205	-2.431	-2.518	-2.518	-2.518	-2.518
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-104	1.099	1.899	1.822	1.822	1.899	1.899
Samenkracht en burgerparticipatie	-2.484	-3.026	-3.220	-3.640	-3.607	-3.595	-3.582
Wijkteams	-3.181	-3.729	-3.729	-4.091	-4.091	-4.069	-4.069
Gerealiseerd resultaat	**-34.539**	**-31.036**	**-30.553**	**-30.808**	**-29.136**	**-29.047**	**-29.019**

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden
BVO Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen
MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland

Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Stichting Sociale Wijkteams;
- Aanbieders, die bijdragen aan de transformatie van zorg en kwalitatief goede zorg bieden;
- Adviesraden Sociaal Domein;
- Zorgbelang Gelderland;
- Inkoop Sociaal Domein Centraal Gelderland;
- VGGM;
- BVO Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen.

In de paragraaf subsidies is een overzicht opgenomen van de partners die in 2020 een subsidie ontvangen.

Indicatoren

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht dienen te worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren voor dit programma, met een vergelijking tussen Arnhem en het landelijk gemiddelde, zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente.

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Cliënten met een maatwerkarrangement WMO	2e halfjaar 2018	83	60	Aantal per 1.000 inwoners in de betreffende bevolkingsgroep. Een maatwerkarrangement is een vorm van specialistische ondersteuning binnen het kader van de Wmo. Voor de Wmo-gegevens geldt dat het referentiegemiddelde gebaseerd is op 327 deelnemende gemeenten.	CBS - Monitor Sociaal Domein WMO
Jongeren met jeugdhulp	2e halfjaar 2018	11,4	10,4	Het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp ten opzicht van alle jongeren tot 18 jaar.	CBS - Beleidsinformatie Jeugd
Jongeren met jeugdreclassering	2e halfjaar 2018	0,6	0,3	Het percentage jongeren (12-22 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel ten opzichte van alle jongeren (12-22 jaar).	CBS - Beleidsinformatie Jeugd
Jongeren met jeugdbescherming	2e halfjaar 2018	1,1	1,1	Het percentage jongeren tot 18 jaar met een jeugdbeschermingsmaatregel ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar.	CBS - Beleidsinformatie Jeugd

Vanuit Zorg op maat volwassenen en jeugdigen zijn de volgende indicatoren ontwikkeld:

- Gebruik ambulante ondersteuning ten opzichte van verblijfszorg.
- Aantal mensen dat stappen zet op de Participatieladder bij activerend werk.
- Gemiddelde zorgkosten per inwoner.
- Inwonerstevredenheid over de geboden zorg.

Beleidskaders

- Kadernota De veerkrachtige samenleving Arnhem;
- Beleidsplan Jeugd Wmo;
- Uitvoeringsplan deel Wmo;
- Uitvoeringsplan deel Jeugdhulp;
- Regionaal Transformatieplan Jeugd;
- Verordening maatschappelijke ondersteuning gemeente Arnhem 2018;
- Verordening Jeugdzorg Arnhem 2018;
- Raadsbrief Ontwikkelingen zorgdomein (december 2019);
- Transformatieplan Beschermd thuis: beschermd wonen en maatschappelijk opvang Samen aan zet.

S08 Welzijn en inclusie

We willen de randvoorwaarden scheppen om ervoor te zorgen dat mensen, ongeacht hun achtergrond, beperking en/of seksuele voorkeur, kunnen meedoen en zich thuis voelen in Arnhem. Dat Arnhem een inclusieve stad is. Specifieke onderdelen van welzijn en inclusie zijn: ondersteuning van burgerinitiatieven, jeugdpreventie, ondersteuning opgroei- en opvoedvragen, ondersteuning mantelzorg, informele zorg en vrijwilligerswerk, algemene voorzieningen (waaronder ontmoetingsplekken), statushouders en vluchtelingen, opvang en het stimuleren en activeren van Arnhemmers om open te staan voor elkaar en elkaar te helpen.

Ambitie

De volgende ambitie staat in dit programma centraal:

Arnhemmers voelen zich thuis en kunnen meedoen in hun stad

We vinden het belangrijk dat iedere Arnhemmer, ongeacht afkomst, kan meedoen en zich thuis voelt in Arnhem. Dat kinderen zich goed kunnen ontwikkelen. Dat ouderen zo lang mogelijk gezond blijven en actief meedoen. Dat nieuwkomers snel hun plek vinden en hun leven opbouwen. Dat er een vangnet wordt geboden als het even niet vanzelf gaat. We zetten in op jeugdpreventie, ondersteuning en algemene voorzieningen, duurzame inburgering en een passend vangnet.
Meer specifiek zetten we in het bestrijden van discriminatie en acceptatie van seksuele diversiteit, op Arnhem als toegankelijke gemeente voor mensen met een beperking en op nieuwkomers die hun plek moeten vinden. De gemeente draagt actief uit dat samenleven in diversiteit niet kan zonder gemeenschappelijkheid, wederzijds vertrouwen en respect waarbij een ieder zichzelf moet kunnen zijn. Er wordt ingezet op bewustwording, en activering in de eigen organisatie, de stad en in de wijken.

Wat willen we bereiken

Hieronder wordt aan de hand van een aantal doelstellingen aangegeven wat we willen bereiken.

Veilig en positief opgroeien

Een goede ontwikkeling van kinderen vraagt een veilig, gezond en positief opvoedklimaat, thuis, op de opvang, op school en op straat. Een sterk netwerk waarop ouders en kinderen terug kunnen vallen. Dat ouders en kinderen tijdig handvatten of passende hulp aangeboden krijgen als ze vragen hebben of vastlopen.

Meedoen en openstaan voor elkaar

Specifieke aandacht gaat uit naar mensen bij wie 'meedoen' niet vanzelf gaat, zoals mensen die de zorg voor naasten nog amper kunnen dragen, mensen die eenzaam zijn, mensen die kampen met verward gedrag of mensen die hun draai nog niet gevonden hebben in de Arnhemse samenleving. We willen Arnhemmers stimuleren open te staan voor elkaar en elkaar te helpen.

Duurzame inburgering

Nieuwkomers voelen zich welkom in Arnhem. Ze kunnen zo snel mogelijk een zelfstandig leven opbouwen. Werk wordt gezien als de beste manier om mee te doen in de maatschappij. We combineren begeleiding naar werk met het leren van taal, persoonlijke ontwikkeling en de juiste zorg en ondersteuning.

Een passend vangnet

Niemand hoeft op straat te slapen of in een onveilige thuissituatie te leven. Onze focus ligt bij het zoveel mogelijk voorkomen dat opvang nodig is en het bieden van een perspectief. Als opvang nodig is, wordt snel opvang en persoonsgerichte ondersteuning geboden, gericht op duurzame uitstroom. Nazorg is belangrijk om terugval te voorkomen. Dit geldt voor iedereen die opvang behoeft: dak- en thuislozen, slachtoffers van huiselijk en eergerelateerd geweld, uitgeprocedeerde asielzoekers en alleenstaande minderjarige vluchtelingen.

Inclusieve stad

We zetten in op een meer inclusieve organisatie op het gebied van communicatie en diversiteit in het personeelsbestand. Bestrijding van discriminatie en het bevorderen van acceptatie van seksuele diversiteit. Groei van initiatieven uit de stad om de kracht van de Arnhemse samenleving zichtbaar te maken waardoor iedereen zich thuisvoelt. Arnhem wordt een toegankelijke stad voor mensen met beperkingen.

Wat gaan we doen

Hieronder staat aangegeven welke inspanningen we leveren om de doelstellingen te bereiken.

Veilig en positief opgroeien

Sluitende aanpak ketenpartners voor vroeg signalering

Kinderen zijn goed en zo vroeg mogelijk in beeld zodat tijdig een eventuele hulp- of ondersteuningsvraag duidelijk wordt. Met ketenpartners organiseren we een gezamenlijke aanpak om het kind en ouders heen. Ouders hoeven zo niet van de ene naar de andere instantie. We starten hierbij op de voorschoolse locaties.

Ontwikkelen van voorliggende voorzieningen

De aanwezigheid van een voorliggend aanbod is een onderdeel voor een verandering van inzet van jeugdhulp. De voorliggende voorziening moet van goede kwaliteit zijn om vroegtijdig te signaleren en snel passende hulp of ondersteuning aan te kunnen bieden. We brengen in beeld waar voor kinderen en ouders geen voorliggend aanbod aanwezig is en ontwikkelen hiervoor nieuwe of hernieuwde producten.

Meedoen en openstaan voor elkaar

Netwerkaanpak eenzaamheid

In aansluiting op het landelijke programma 'Een tegen eenzaamheid' komen we tot een lokale aanpak van eenzaamheid. We zetten in op netwerkverbinding in wijken en we starten twee pilots in Arnhemse wijken. We gebruiken het landelijk ontwikkelde instrumentarium.

Bestendigen regenboogaanpak

De bestaande aanpak wordt herzien en waar nodig geactualiseerd. De vernieuwing van beleid rond seksuele diversiteit laten we gelijk opgaan met de herijking van de totale (stedelijke) welzijnsopdracht. We verbeteren de zichtbaarheid van de gemeente Arnhem bij de doelgroep. We hebben zelf ook goed zicht op de doelgroep. We versterken ook de samenwerking met partners in de stad. De tien punten uit de verklaring van Dordrecht bieden een concreet handvat. Hiermee gaan we onder andere samen met de partners in de stad in gesprek over het doorontwikkelen van een transgendervriendelijke werkvloer bij werkgevers en een toegankelijke arbeidsmarkt.

Herformuleren welzijnsopdrachten

In 2019 starten we met de herijking van de welzijnsopdracht. Dit doen we met onze maatschappelijke partners door:

1. de verschillende behoeften van inwoners in de wijk leidend te laten zijn;
2. meer focus aan te brengen in te bereiken doelen en te behalen resultaten;
3. dit te vertalen naar goede opdrachten en heldere afspraken met subsidiepartners;
4. daarvoor subsidieproces en sturingsinstrumenten opnieuw in te richten.

Een belangrijke randvoorwaarde om adequaat op voorzieningen in te kunnen zetten is betere informatie over de zorgvraag in samenwerking met de Sociale wijkteams en teams Leefomgeving. Met dit inzicht kan ook beter ingezet worden op het voorkomen van zorg. Het ontsluiten van deze informatie is onderdeel van de transformatie-opgave in het zorgdomein. In 2020 implementeren we deze nieuwe visie op welzijn en vertalen we dit naar concrete vernieuwde opdrachten voor welzijnsorganisaties, waarbij de vraag vanuit de wijken centraal staat.

Ondersteuning mantelzorgers

Met verschillende partners is een mantelzorgakkoord gesloten. We ondersteunen mantelzorgers op maat, zetten in op (h)erkenning van en bewustwording over mantelzorg en de kwetsbare positie van mantelzorgers bij inwoners, professionals en intermediairs en faciliteren ontmoeting in de wijken tussen mantelzorgers.

Duurzame inburgering

Voorbereiden op de nieuwe inburgeringswet en ontwikkelen nieuwe werkwijze

We bereiden ons voor op de nieuwe Wet inburgering en werken een uitvoeringsagenda uit.
We gaan starten met een pilot op duale trajecten, waarin we het leren van de taal en werk met elkaar combineren in één traject. Deze pilot richt zich op de inburgeraars die al begonnen zijn met inburgering en ondersteuning nodig hebben.

Een passend vangnet

Actieprogramma dak- en thuisloze jongeren

Arnhem is een van de veertien pilotgemeentes in het landelijke Actieprogramma dak- en thuisloze jongeren. De ambitie is om het aantal dak- en thuisloze jongeren eind 2021 te minimaliseren. Als opvang toch nodig is, dan zo kort mogelijk. Om de ambitie te realiseren wordt maximaal gebruik gemaakt van de regelruimte in de wet, en wordt gewerkt met de doorbraakmethode. Knellende regels worden zowel landelijk als op lokaal niveau zoveel mogelijk aangepast. De sleutel ligt bij preventie: het voorkomen van dak- en thuisloosheid.

Uitvoeren regiovisie 2019-2022 huiselijk geweld en kindermishandeling

Arnhem is centrumgemeente en heeft afspraken gemaakt met alle regiogemeentes. Belangrijk hierin is subsidie aan Moviera voor onder andere vrouwenopvang.

Versterken ketensamenwerking Moviera- wijkteams- Veilig thuis

Dit is onderdeel van de regiovisie. We zetten in op goede aansluiting van de afzonderlijke processen op elkaar en op rol- en verwachtingenmanagement over en weer. Doel is om met elkaar sneller de juiste stappen te zetten. Hierover zijn regionale afspraken gemaakt.

Versterken ketensamenwerking OGGz-partners

In de OGGz-structuur werken heel veel partners samen. De regie ligt bij VGGM en is gericht op professionele en naadloze samenwerking waarbij de cliënt centraal staat. Doel is het bieden van een passend vangnet.

Inclusieve stad

Toepassen van de Arnhemse norm voor toegankelijkheid als koplopergemeente VN-verdrag Handicap

In 2019 hebben we op basis van een brede inventarisatie van gemeentelijke gebouwen inzichtelijk gekregen waar knelpunten zitten in de toegankelijkheid. We gaan in de komende jaren de mogelijkheden bij regulier onderhoud van bestaande gebouwen en in de openbare ruimte aangrijpen om knelpunten weg te nemen. Bij nieuwe gebouwen passen we de Arnhemse norm toe. Dit doen wij in nauwe samenspraak met ervaringsdeskundigen.

Bestrijding van discriminatie

Onverminderd zetten we in op bestrijding van discriminatie via Artikel 1 en het bevorderen van acceptatie van seksuele diversiteit vooral bij jongeren en ouderen en mensen met een migratie achtergrond.

Inclusieve organisatie en communicatie

Daarnaast zetten we in op een meer inclusieve communicatie, vanuit de gemeente, de wijkteams samen met onze maatschappelijke partners. Nodig is daarvoor om in onze werving en ons personeelsbeleid te blijven inzetten voor meer diversiteit in het personeelsbestand zodat we nog beter aan kunnen sluiten op wat er onder inwoners leeft.

Zichtbaar maken van de kracht van Inclusief Arnhem

Gebleken is dat er in de stad veel initiatieven leven voor een Inclusief Arnhem, die wij vanuit de gemeente actief zullen blijven stimuleren waardoor Inclusief Arnhem zichtbaar wordt en steeds breder weerklank vindt.

Wat mag het kosten

Overzicht lasten en baten (exclusief wijkprogramma's)

Zie bijlage Begrippenlijst voor een toelichting op onderstaande tabellen.

Bedragen x € 1.000

	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Meerjarenraming		
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Middelen							
Lasten	-15.730	-17.832	-18.493	-18.236	-17.990	-17.510	-17.512
Baten	1.410	755	755	755	755	755	755
Saldo lasten en baten	***-14.320***	***-17.078***	***-17.738***	***-17.481***	***-17.235***	***-16.755***	***-16.757***
Toevoegingen aan reserves	-1.454	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	582	497	588	1.100	0	0	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-873***	***497***	***588***	***1.100***	***0***	***0***	***0***
Gerealiseerd resultaat	**-15.192**	**-16.580**	**-17.150**	**-16.381**	**-17.235**	**-16.755**	**-16.757**

Toelichting financiële mutaties

Bedragen x € 1.000

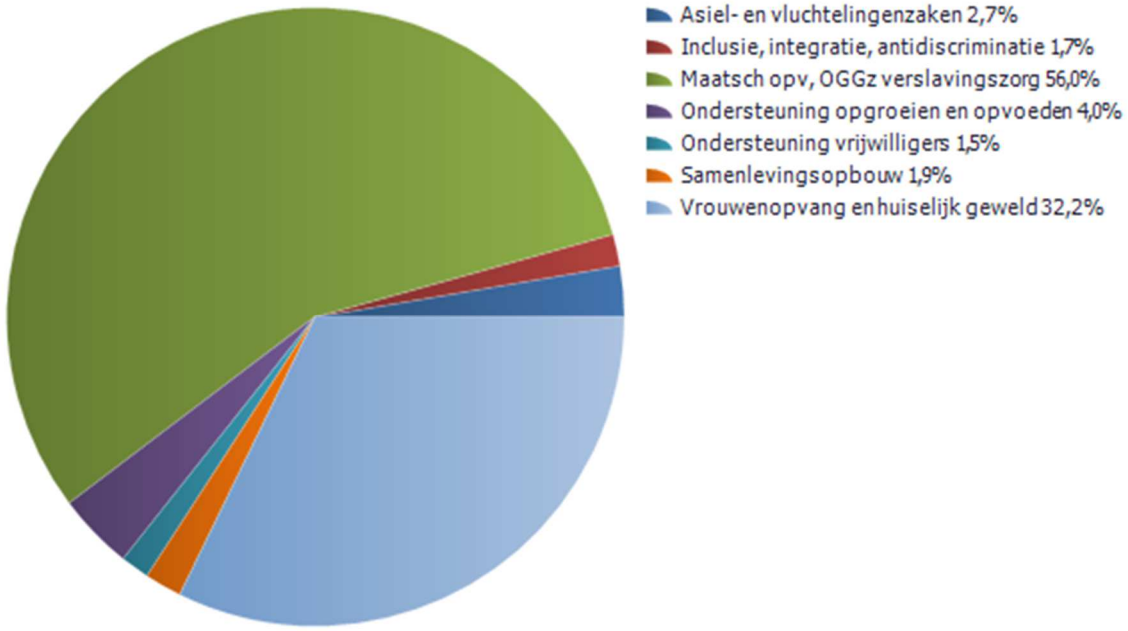
Toelichting mutaties 2020 t.o.v. 2019	**Bedrag**
Lasten	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen	
MJPB 2020-2023 Afromen uitgaven maatschap opvang (boven doeluitkering)	760
MJPB 2020-2023 Afromen lokaal deel budget Vrouwenopvang	200
MJPB 2020-2023 DU Geweld hoort nergens thuis	-75
MJPB 2020-2023 DU Landelijke voorziening vreemdelingen	-136
MJPB 2020-2023 DU Vrouwenopvang	-81
MJPB 2020-2023 Inhoudelijke vernieuwing zorg en welzijn	-205
MJPB 2020-2023 Invoer wettelijke verplichting ggz bovenop algemene uitkering	-175
MJPB 2020-2023 Taakmutatie wet verplichte ggz	-220
MJPB 2020-2023 Toezicht / handhaving Kinderopvang/gastouderopvang	-118
MJPB 2020-2023 Toezicht / handhaving kwaliteit peuterspeelzalen	-19
Bestaand beleid	
Afloop budget herverdeling Subsidieregeling Burgerinitiatieven in de jaren 2016-2019 (Rb 25-04-2016)	472
DU vrouwenopvang voor uitbreiding taken Veilig Thuis (MJPB 2019-2022)	-90
Afloop verhoging formatie Sociaal domein 2017-2019 op R9 (Rb 25-05-2017). Middelen weer beschikbaar binnen R6.	-498
Budgetten jeugd naar ondergemandateerde budgetten TLO's	318
Overig	124
Totaal lasten	**257**
Baten	
	0
Totaal baten	**0**

Toevoegingen	
	0
Totaal toevoegingen	**0**
Onttrekkingen	
BR Beschermd en Weerbaar: Afr. BR Vrouwenopv. (besch. en weerbaar) (Rb 05-11-2019 MJPB 2020-2023)	1.000
Totaal onttrekkingen	**1.000**
Totaal mutaties reserves	**1.000**

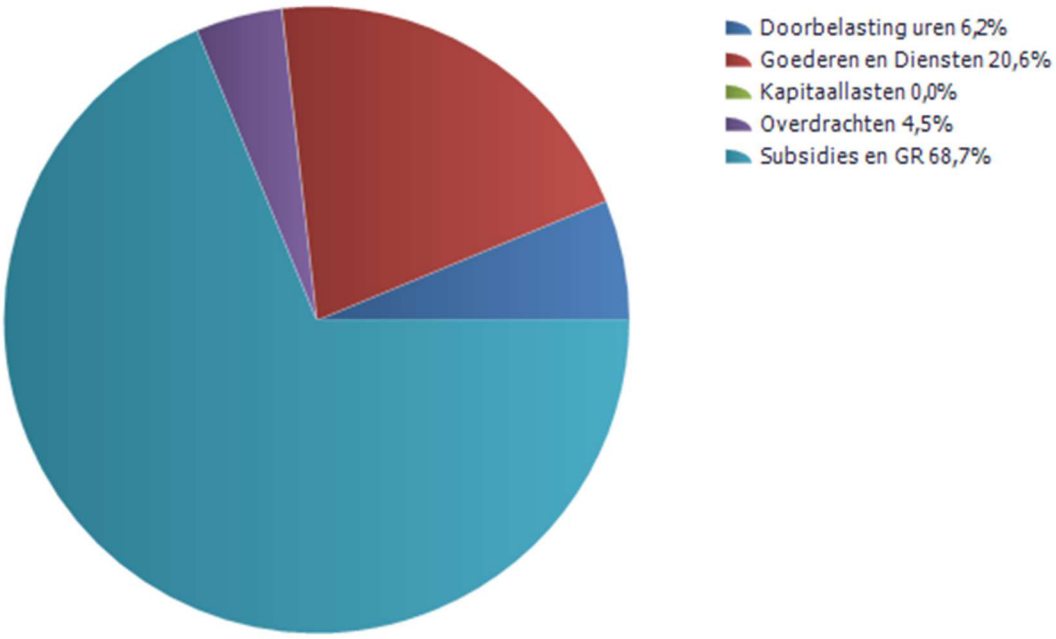
Lasten verdeeld naar producten en kostensoorten (exclusief wijkprogramma's)

Hieronder wordt meer inzicht gegeven uit welke onderdelen en kostensoorten het programma bestaat. Hierbij gaat het om de budgetten binnen dit stedelijke programma.
In de bijlage Overzicht onderdelen stad/wijk is de verdeling van de budgetten tussen stedelijke en wijkprogramma's weergegeven.

Lasten verdeeld naar producten

Lasten verdeeld naar kostensoorten

Zie de bijlage Toelichting overzicht kostensoorten voor een toelichting op deze grafiek.

Lasten verdeeld naar taakvelden (exclusief wijkprogramma's)
Bedragen x € 1.000

	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Meerjarenraming		
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Middelen							
Arbeidsparticipatie	0	-1	-1	-1	-1	-1	-1
Geëscaleerde zorg volwassenen	-12.946	-15.144	-15.780	-15.959	-16.190	-16.117	-16.119
Maatwerkdienstverlening jeugd	-11	0	0	0	0	0	0
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	0	-100	-100	-100	-100	-100	-100
Samenkracht en burgerparticipatie	-2.773	-2.587	-2.612	-2.176	-1.699	-1.292	-1.292
Gerealiseerd resultaat	**-15.730**	**-17.832**	**-18.493**	**-18.236**	**-17.990**	**-17.510**	**-17.512**

Met wie werken we samen

Partners
- Passend Vangnet: Naast subsidiepartners werken we vooral samen met VGGM, Veilig Thuis, COA en Sociale Wijkteams.

In de paragraaf subsidies is een overzicht opgenomen van de partners die in 2020 een subsidie ontvangen.

Indicatoren
Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht dienen te worden opgenomen in de begroting. Er zijn geen verplichte indicatoren voor dit programma. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente.
Bij dit programma zijn (nog) geen specifieke indicatoren behorend bij de doelstellingen benoemd.

Beleidskaders
Vrouwenopvang
- Samen Veilig. Regioaanpak huiselijk geweld Arnhem-Achterhoek 2019-2022 (nog vast te stellen door college, gaat daarna ter informatie naar de raad) .

Maatschappelijke Opvang
- Eindevaluatie Minder Opvang Beter Leven (2015, uitgangspunten zijn sindsdien onderdeel van regulier beleid).

S09 Gezondheid en sport

Arnhem wil een gezonde en sportieve stad zijn. We zetten in op het bevorderen van een gezonde leefstijl en het stimuleren van kinderen om te gaan en blijven sporten. Dit kan zijn sporten in de wijk, in de openbare ruimte, bij een vereniging en de talentontwikkeling tot topsport. Om een gezonde leefstijl te bevorderen, stimuleren we naast sport en bewegen ook gezonde voeding, niet roken en het voorkomen van problematisch alcoholgebruik. Specifieke onderdelen zijn: jeugdgezondheidszorg, publieke gezondheidszorg, kansrijke start, interventies voorkomen overgewicht bij kinderen, sportverenigingen, sport(plekken) in de wijken, sportaccommodaties, stimuleren talentontwikkeling en topsport.

Ambitie

De volgende ambitie staat in dit programma centraal:

Arnhemmers gezonder en fitter

De gezondheidsverschillen in onze stad zijn groot. Ongezond gedrag, zoals roken, te weinig bewegen, ongezonde voeding en problematisch alcoholgebruik, is verantwoordelijk voor deze verschillen. Deze verschillen hangen vaak samen met de sociaaleconomische status en de omgeving waarin het moeilijk is gezonde keuzes te maken. We vinden het belangrijk dat kinderen een goede en gezonde start maken en daar hun leven lang profijt van hebben en dat ouderen zo lang mogelijk gezond en actief blijven. Tevens willen we een sportstad zijn waarbij we bedrijven betrekken.

Wat willen we bereiken

Hieronder wordt aan de hand van een aantal doelstellingen aangegeven wat we willen bereiken.

Gezonde levensstijl

Iedere Arnhemmer moet in staat zijn zichzelf een gezonde leefstijl eigen te maken en zich deze vaardigheden zo jong mogelijk aan te leren, denk aan gezond eten en drinken. Onze focus ligt op een rookvrije generatie, het voorkomen en verminderen van overgewicht en problematisch alcoholgebruik tegengaan.

Sportief bewegen voor iedereen

Gezonde Arnhemmers die gezonde keuzes maken en dagelijks lopen, fietsen of sporten. We zetten in op het bevorderen van sporten en bewegen en faciliteren de trend naar meer bewegen in de openbare ruimte en Urban Sports. Bedrijven betrekken we gericht.

Wat gaan we doen

Hieronder staat aangegeven welke inspanningen we leveren om de doelstellingen te bereiken.

Gezonde levensstijl

Programma (door)ontwikkelen en implementeren terugdringen overgewicht

Met het JOGG-programma en de aanpak GO! blijven we inzetten op het stimuleren van gezonder eten en drinken en meer bewegen door jongeren.

Afspraken rond alcohol en roken opnemen in overeenkomsten

We willen het meeroken en het vroeg starten met roken onder kinderen voorkomen. Daarnaast dragen we de norm NIX18 uit. Hiervoor maken we afspraken met onze contractpartners over niet roken bij jeugdactiviteiten en het beperken van de zichtbaarheid van alcoholmarketing en de schenktijden tijdens dagen dat de jeugd sport.

Inzet op voorlichting en bewustwording

We willen dat kinderen een goede start maken en zo lang mogelijk gezond blijven en actief mee blijven doen. Hiervoor zetten we in op het vergroten van de bewustwording voor gezonde leefstijl in alle cruciale fasen in het leven (scholieren, ouders en aanstaande ouders).

Verankeren programma kansrijke start

Voor een gezonde en veilige start van kinderen zijn de eerste 1000 dagen cruciaal. We zetten samen met de partners van geboortezorg (zoals ziekenhuis en verloskundigenpraktijken) en jeugdgezondheidszorg in op het vroegtijdig signaleren van risico's en het tijdig inzetten van passende ondersteuning.

Sportief bewegen voor iedereen

Stimuleren bewegen in de eigen leefomgeving. Inzet op Urban Sports en aanleggen accommodaties

Gebruikmakend van de groeiende behoefte om meer te bewegen in de openbare ruimte zetten we in op het beweegvriendelijk maken van de openbare ruimte en op het realiseren van activiteiten in de openbare ruimte.

Inzet op Urban Sports en aanleggen accommodaties

Er is een hang naar meer vrijheid in het beoefenen van sport. De verbinding Urban sports met de urban culture is een mooie kans om jongeren te binden en te boeien. Hier zetten we de komende periode op in.

Veranderen opdracht uitvoeringsorganisatie.

Na twee jaar verzelfstandiging wordt de opdracht herijkt en worden de sturingsprincipes vanuit de wijken en stedelijk gestroomlijnd. Hiermee verwachten we ook dat een effectievere inzet vanuit het sportbedrijf mogelijk is.

De wisselwerking tussen bedrijfsleven en sport benutten

We willen het bedrijfsleven ambassadeur maken voor topsport (talenten) en breedtesport. En het bedrijfsleven stimuleren zich in te zetten voor sportverenigingen, bijvoorbeeld door expertise te delen.

Wat mag het kosten

Overzicht lasten en baten (exclusief wijkprogramma's)

Zie bijlage Begrippenlijst voor een toelichting op onderstaande tabellen.

Bedragen x € 1.000

	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Meerjarenraming		
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Middelen							
Lasten	-17.396	-18.267	-18.799	-18.141	-18.140	-18.149	-18.024
Baten	2.814	1.820	2.161	2.161	2.161	2.161	2.161
Saldo lasten en baten	***-14.582***	***-16.447***	***-16.638***	***-15.980***	***-15.979***	***-15.988***	***-15.862***
Toevoegingen aan reserves	-1.007	-16	-693	-693	-677	-677	-677
Onttrekkingen aan reserves	1.448	187	1.001	528	330	578	479
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***441***	***171***	***308***	***-164***	***-348***	***-100***	***-199***
Gerealiseerd resultaat	**-14.141**	**-16.276**	**-16.330**	**-16.144**	**-16.327**	**-16.088**	**-16.061**

Toelichting financiële mutaties

Bedragen x € 1.000

Toelichting mutaties 2020 t.o.v. 2019	**Bedrag**
Lasten	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen	
MJPB 2020-2023 Kapitaallastenmutaties	812
MJPB 2020-2023 Korting subsidie Sportbedrijf	-40
MJPB 2020-2023 Middelen rijksvaccinatieprogramma	-287
MJPB 2020-2023 Mountainbike traject	-60
MJPB 2020-2023 Urban sports velden	-50
Bestaand beleid	
Actualisatie beheer vastgoed	111
Actualisatie onderhoud vastgoed	-104
Eenmalig Sportontwikkeling	-72
Extra budget binnensport	-12
Kapitaallasten bestaande activa en MIP	-20
Incidentele overheveling niet bestede middelen 2018 GIDS-middelen	102
Subsidie Sportbedrijf	224
Overig	54
Totaal lasten	**658**
Baten	
	0
Totaal baten	**0**

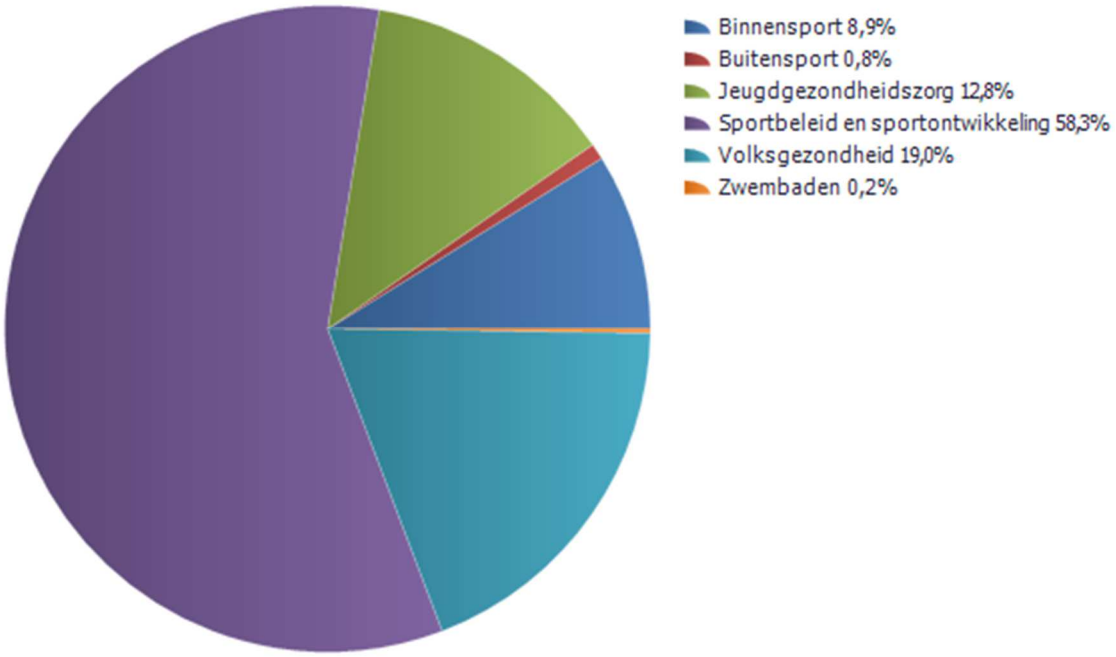
Toevoegingen	
AR Algemene reserve: Voordeel afgeboekte avtiva Sportbedrijf (Rb 18-07-2016)	-15
BR Onderhoud vastgoed: Actualisatie onderhoud (Rb 15-05-2019 VZML-1 2019)	-56
BR Onderhoud vastgoed: Actualisatie onderhoud (Rb 19-12-2018 VZML-3 2018)	-622
Totaal toevoegingen	**-693**

Onttrekkingen	
BR Kapitaallasten: Actualisatie onderhoud (Rb 15-05-2019 VZML-1 2019)	7
BR Kapitaallasten: Kunstgrasvelden, Diemenhof, Saksen Weimar (div.data Eerdere MJPB's)	182
BR Onderhoud vastgoed: Actualisatie onderhoud (Rb 15-05-2019 VZML-1 2019)	24
BR Onderhoud vastgoed: Actualisatie onderhoud (Rb 19-12-2018 VZML-3 2018)	310
BR Vastgoed: Buurtcentrum De Overkant (Rb 27-11-2017)	5
Totaal onttrekkingen	**528**
Totaal mutaties reserves	**-165**

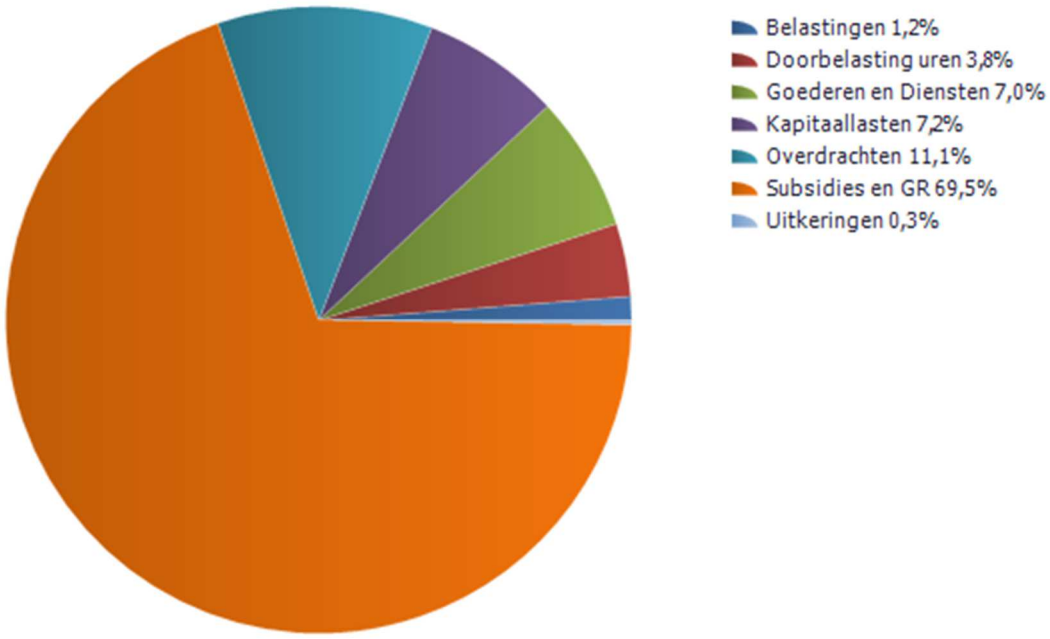
Lasten verdeeld naar producten en kostensoorten (exclusief wijkprogramma's)

Hieronder wordt meer inzicht gegeven uit welke onderdelen en kostensoorten het programma bestaat. Hierbij gaat het om de budgetten binnen dit stedelijke programma.
In de bijlage Overzicht onderdelen stad/wijk is de verdeling van de budgetten tussen stedelijke en wijkprogramma's weergegeven.

Lasten verdeeld naar producten

Lasten verdeeld naar kostensoorten

Zie de bijlage Toelichting overzicht kostensoorten voor een toelichting op deze grafiek.

Lasten verdeeld naar taakvelden (exclusief wijkprogramma's)

Bedragen x € 1.000

	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Meerjarenraming		
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Middelen							
Begraafplaatsen en crematoria	-39	-48	-48	-48	-48	-48	-48
Sportaccommodaties	-1.948	-2.428	-2.539	-1.795	-2.415	-2.565	-2.458
Sportbeleid en activering	-10.023	-10.487	-10.714	-10.583	-9.998	-9.849	-9.849
Volksgezondheid	-5.387	-5.304	-5.498	-5.715	-5.679	-5.688	-5.669
Gerealiseerd resultaat	**-17.396**	**-18.267**	**-18.799**	**-18.141**	**-18.140**	**-18.149**	**-18.024**

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden
Sportbedrijf Arnhem

Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Sportbedrijf Arnhem;
- Eerstelijnsgezondheidszorg (onder andere huisartsen);
- Rijnstate;
- Onderwijsinstellingen;
- Sociale Wijkteams;
- Menzis;
- Iriszorg verslavingspreventie;
- Indigo;
- Provincie Gelderland;
- Sportaanbieders;
- Partners uit het Verloskundig Samenwerkingsverband Kracht (Arnhem e.o.).

Daarnaast zijn er nog een aantal kleinere partijen die een preventief aanbod hebben in Arnhem.

In de paragraaf subsidies is een overzicht opgenomen van de partners die in 2020 een subsidie ontvangen.

Indicatoren

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht dienen te worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren voor dit programma, met een vergelijking tussen Arnhem en het landelijk gemiddelde, zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente.

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Niet-sporters	2016	47,2	48,7	Het percentage niet-wekelijks sporters t.o.v. bevolking van 19 jaar en ouder. Bevolking van 19 jaar en ouder dat niet minstens één keer per week aan sport doet.	Gezondheidsmonitor volwassenen (en ouderen), GGD'en, CBS en RIVM

Hieronder is de specifieke indicator behorend bij de doelstellingen in dit programma opgenomen.

- Meer inwoners voldoen aan de beweegnorm.

Bron: FysioForum

Beleidskaders

- Nota lokaal gezondheidsbeleid (raadsbesluit 29 juni 2015).

S10 Klimaat en energie

Het is belangrijk dat we werk maken van het verduurzamen van onze stad. De urgentie van de klimaatverandering, huidige economische groei en de ontwikkeling van Arnhem als hotspot voor innovaties op het gebied van elektriciteit en duurzaamheid bieden Arnhem kansen. Door nu te handelen en een grote stap vooruit te zetten, voldoet Arnhem niet alleen aan de noodzaak te zorgen dat onze stad de noodzakelijke fossielvrije beweging inzet. Als Arnhem het snel doet, wordt Arnhem hierin een voorbeeld voor andere steden en een vliegwiel voor de bedrijven die zich hier vestigen.

Ambitie

De volgende ambitie staat in dit programma centraal:

CO2-reductie

Om de klimaatverandering te beperken, is het belangrijk dat we de uitstoot van broeikasgassen en vooral CO2 verminderen. Dit betekent dat er ook in Arnhem een overgang moet plaatsvinden van fossiele energie naar duurzame energie. De urgentie van de klimaatverandering maakt dat het belangrijk is dat we werk maken van het verduurzamen van onze stad. We herijken de koers van New energy made in Arnhem, gaan de wijken in voor de energietransitie en gaan met een regionale energietransitie aan de slag. Daarin nemen we de afspraken van het Parijsakkoord en het op handen zijnde klimaatakkoord mee. Daarbij is uitgangspunt dat iedere Arnhemmer mee moet kunnen komen met de energietransitie en de verdeling van maatschappelijke lasten eerlijk is.

Wat willen we bereiken

Hieronder wordt aan de hand van een aantal doelstellingen aangegeven wat we willen bereiken.

Een stedelijke aanpak van de energietransitie

Binnen het deel waar de gemeente invloed op heeft, is het effect en de snelheid ervan mede afhankelijk van onze rolneming. We willen als Arnhem koploper zijn op het gebied van duurzaamheid. Koploper zijn betekent dat we activiteiten realiseren met een grotere impact dan andere gemeenten, of dat we nieuwe aanpakken, initiatieven of (sociale) innovaties ontwikkelen en toepassen. Een koploperpositie in een energietransitie thema past Arnhem. Nu al kiezen startups en multinationals die dagelijks samenwerken aan de ontwikkeling van nieuwe energiesystemen ervoor om dit vanuit Arnhem te doen. In lijn met het landelijke Klimaatakkoord geven we invulling aan de stedelijke energietransitie aan de hand van de thema's gebouwde omgeving, duurzame mobiliteit, bedrijven en industrie en grootschalig opwekking.

Een wijkgerichte aanpak van de energietransitie

Als vervolg op landelijke afspraken geven we invulling aan de wijkgerichte energietransitie. Onderdeel van de warmtetransitie is ook dat we uiteindelijk van het aardgas gaan. Uiterlijk eind 2021 heeft elke gemeente dan ook een transitievisie warmte. In deze visie legt de gemeenteraad het tijdspad vast waarop wijken van het aardgas gaan. Voor de wijken die voor 2030 van het gas af gaan, moeten in 2021 ook de potentiële energiebronnen en -infrastructuren bekend zijn.

Op 17 april heeft de gemeenteraad de Arnhemse aanpak van de wijkgerichte energietransitie vastgesteld. Hierin hebben we afgesproken om de energietransitie samen, eerlijk en duurzaam op te pakken en de wijken spelen daarbij een belangrijke rol. De energietransitie zien wij als noodzakelijk vanuit het perspectief van de klimaatverandering, maar ook als een kans om bijvoorbeeld energiearmoede tegen te gaan en innovaties van Arnhemse bedrijven in te zetten.

Een regionale energiestrategie als invulling van het Klimaatakkoord

Nederland heeft het Klimaatakkoord van Parijs ondertekend. Daarin is bepaald dat we in 2030 49% CO2-reductie moeten hebben behaald ten opzichte van 1990 en in 2050 80-95% reductie. In het Gelders Energieakkoord, dat ook door Arnhem is ondertekend, is afgesproken dat de Gelderse regio's geen 49% maar 55% CO2 reductie nastreven in 2030. Arnhem zal niet de volledige CO2 reductie binnen haar eigen grenzen kunnen behalen. De huidige mogelijkheden voor duurzame energie opwekking op grote schaal vraagt om ruimte. Door het stedelijke karakter en de beperkte beschikbare ruimte in het buitengebied zijn er niet voldoende mogelijkheden om helemaal zelfvoorzienend te zijn. Hierdoor ligt een deel van de opgave buiten Arnhem.

Wat gaan we doen

Hieronder staat aangegeven welke inspanningen we leveren om de doelstellingen te bereiken.

Een stedelijke aanpak van de energietransitie

Uitvoeren New energy made in Arnhem 2015 - 2020

We geven invulling aan het door de raad vastgestelde programma New energy made in Arnhem.

Opstellen nieuw programma New energy made in Arnhem 2020-2030

We gaan als Arnhem richting een klimaatneutraal en duurzaam Arnhem 2050. Een stad met een toekomstbestendige economie die niet meer draait op kolen, olie en gas, maar op schone energiebronnen als zon en wind. Om daar te komen, zetten we de komende jaren vol in op de energietransitie. Op verschillende niveaus zijn klimaatambities gesteld: Parijs, het Nationaal Klimaatakkoord en het Gelders Energieakkoord.

We vertalen dit in een nieuw programma 2020 - 2030 waarbij in ieder geval in 2030 de Arnhemse uitstoot van CO2 55% lager is ten opzichte van 1990 en in 2050 is Arnhem klimaatneutraal. Dit programma zal de koers tot 2030 vastleggen en tot 2023 maken we dit concreet met inspanningen en resultaten.

Een wijkgerichte aanpak van de energietransitie

Transitievisie warmte

Op basis van de warmteverkenning bereiden we een transitievisie voor, voor alle wijken in Arnhem. In de transitievisie warmte legt de gemeenteraad het tijdspad vast waarop wijken van het aardgas gaan. Voor de wijken die voor 2030 van het gas af gaan, moeten in 2021 ook de potentiële energiebronnen en -infrastructuren bekend zijn. Uiterlijk eind 2021 heeft elke gemeente een transitievisie warmte voor de gehele gemeente. Door de transitievisie eens in de 5 jaar te actualiseren kunnen voortgang, ervaringen en innovaties worden verwerkt. Cruciaal binnen het uitvoeringsplan is de participatie van bewoners en gebouweigenaren.

Voortouw nemen

Waar wijken zich niet spontaan organiseren rond energie- en klimaatvraagstukken, neemt de gemeente het voortouw om bewoners bij elkaar te brengen. Niet iedereen is in staat om mee te komen in de energietransitie. Zeker niet als er prangende kwesties bij mensen spelen rondom veiligheid, leefbaarheid, schulden of andere problemen in de privésfeer. De energietransitie moet voor iedereen toegankelijk zijn.

Wijkinitiatieven

Arnhem streeft naar een goede en tijdige betrokkenheid van inwoners bij de grote opgave van de energietransitie en stimuleert de initiatieven in de stad. En niet zonder succes want ondertussen is er in Arnhem sprake van ruim twintig initiatieven in wijken en draaien vier wijken mee in het 'Wijken van de toekomst'-programma binnen het Gelders Energieakkoord (Spijkerkwartier, Alteveer Cranevelt, Heijenoord Lombok en Hoogkamp).

Om die ontwikkeling voort te zetten en om wijkinitiatieven in positie te brengen als sterke intermediair tussen wijk en gemeente in het langdurige proces van de energietransitie in de stad, zal de ondersteuning een structureel karakter krijgen. Het AANjaagfonds speelt daarbij een belangrijke rol.

Ruimtelijke ontwikkelingen

Bij alle ruimtelijke ontwikkelingen in de stad zal de gemeente met initiatiefnemers komen tot afspraken over de invulling van hun eigen verantwoordelijkheid in de energietransitie, maar ook de relatie leggen met de opgave en kansen in de omgeving van de ontwikkeling.

Ondersteunend beleid

Om de wijkgerichte energietransitie vorm te geven zal er op landelijk, regionaal en stedelijk niveau ondersteunend beleid en instrumentarium worden doorontwikkeld. Op regionaal en stedelijk niveau heeft de gemeente directe invloed op de ontwikkeling hiervan. Beleid wordt doorontwikkeld op de thema's financiering en betaalbaarheid, bewustwording en energiearmoede, collectieve infrastructuur, bronnenontwikkeling, wet- en regelgeving, organisatie en arbeidskrachtontwikkeling en innovaties.
In de energietransitie zijn er ook kansen voor Arnhemse bedrijven om in de wijken innovaties mee te ontwikkelen en toe te passen. Bij de Arnhemse aanpak in de komende jaren worden nadrukkelijk (Arnhemse) innovatieve bedrijven uitgenodigd om mee te denken en mee te doen in de wijkgerichte energietransitie. Hiermee worden kansen gecreëerd voor regio en stad en krijgt de Arnhemse economie en werkgelegenheid een impuls.

Een regionale energiestrategie als invulling van het Klimaatakkoord

Opstellen concept bod aan Nationaal Programma RES

De regio Arnhem Nijmegen stelt een Regionale Energie Strategie (RES) Arnhem Nijmegen op. Met het opstellen van de strategie maken we als regio gebruik van de vele stappen die we al gezet hebben in de energietransitie, zoals de Routekaart Energietransitie waarin de route wordt geschetst om tot een CO2-reductie van 55% te komen in 2030. In de raadsbrief Concept startnotitie Regionale energiestrategie zijn de inspanningen verwoord om te komen tot een regionaal bod aan het Nationaal Programma RES. Dit gebeurt in de volgende stappen:

- concept bod aan Nationaal Programma RES: zes maanden na ondertekening landelijk Klimaatakkoord;
- doorrekening door planbureau van de concept biedingen uit alle regio's;
- definitief bod aan Nationaal Programma RES (RES 1.0): vaststelling door de raden, 1 jaar na ondertekening Klimaatakkoord.

Wat mag het kosten

Overzicht lasten en baten (exclusief wijkprogramma's)

Zie bijlage Begrippenlijst voor een toelichting op onderstaande tabellen.

Bedragen x € 1.000

	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Meerjarenraming		
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Middelen							
Lasten	-3.258	-2.027	-6.120	-6.124	-5.799	-5.354	-2.353
Baten	1.161	0	1.578	974	406	0	0
Saldo lasten en baten	***-2.098***	***-2.027***	***-4.542***	***-5.150***	***-5.393***	***-5.354***	***-2.353***
Toevoegingen aan reserves	-14.771	0	-473	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	4.500	22	2.332	3.063	3.064	3.025	25
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-10.271***	***22***	***1.859***	***3.063***	***3.064***	***3.025***	***25***
Gerealiseerd resultaat	**-12.369**	**-2.005**	**-2.683**	**-2.087**	**-2.329**	**-2.329**	**-2.328**

Toelichting financiële mutaties

Bedragen x € 1.000

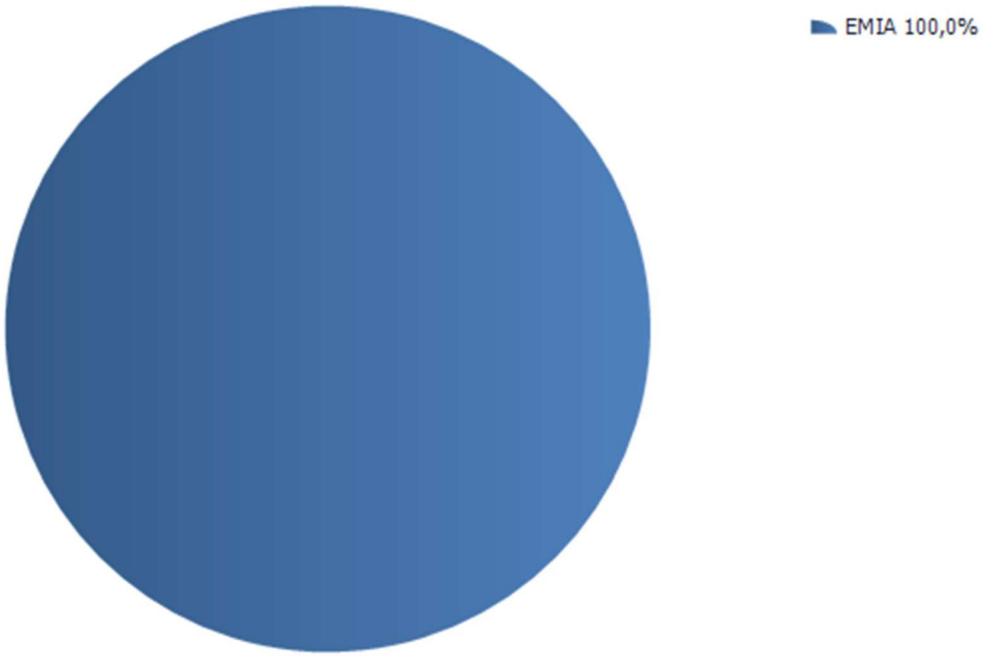
Toelichting mutaties 2020 t.o.v. 2019	**Bedrag**
Lasten	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen	
MJPB 2020-2023 Verlaging budget energietransitie (extra middelen coalitieakkoord)	250
Bestaand beleid	
Ontwikkeling kapitaallasten op investeringen	-31
Ontwikkeling kosten EMIA	323
Ontwikkeling kosten Interregproject CleanMobilEnergy (zie baten)	467
Ontwikkeling besteding middelen uit het klimaatfonds	-1.000
Overig	-13
Totaal lasten	**-4**
Baten	
Bestaand beleid	
Ontwikkeling baten Interregproject CleanMobilEnergy (zie lasten)	-475
Ontwikkeling diverse baten	-128
Overig	-1
Totaal baten	**-604**

Toevoegingen	
	0
Totaal toevoegingen	**0**
Onttrekkingen	
BR Duurzaam Arnhem: Budget amend. verd. over 3 jr (Rb 19-12-2018 VZML-3 2018)	340
BR Duurzaam Arnhem: Klimaatfonds (Rb 15-05-2019)	2.500
BR Duurzaamheidsleningen: Rentekosten (Rb 18-12-2017 VZML-4 2017)	11
BR Klimaat en Energie : CleanMobilEnergy (Rb 12-09-2018)	132
BR Klimaat en Energie : Luchtagenda (Rb 13-02-2019)	57
BR Revolverend fonds (duurzaamheid): Uitvoering duurz.lening (Rb 19-12-2018 VZML-3 2018)	23
Totaal onttrekkingen	**3.063**
Totaal mutaties reserves	**3.063**

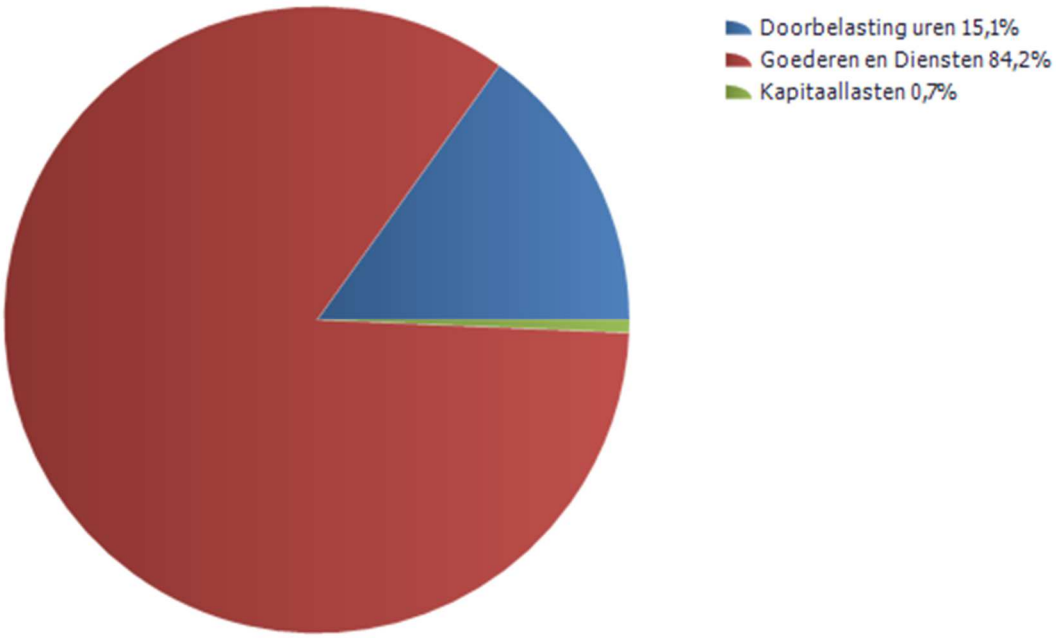
Lasten verdeeld naar producten en kostensoorten (exclusief wijkprogramma's)

Hieronder wordt meer inzicht gegeven uit welke onderdelen en kostensoorten het programma bestaat. Hierbij gaat het om de budgetten binnen dit stedelijke programma.
In de bijlage Overzicht onderdelen stad/wijk is de verdeling van de budgetten tussen stedelijke en wijkprogramma's weergegeven.

Lasten verdeeld naar producten

Lasten verdeeld naar kostensoorten

Zie de bijlage Toelichting overzicht kostensoorten voor een toelichting op deze grafiek.

Lasten verdeeld naar taakvelden (exclusief wijkprogramma's)
Bedragen x € 1.000

	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Meerjarenraming		
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Middelen							
Milieubeheer	-3.258	-2.027	-6.120	-6.124	-5.799	-5.354	-2.353
Gerealiseerd resultaat	**-3.258**	**-2.027**	**-6.120**	**-6.124**	**-5.799**	**-5.354**	**-2.353**

Met wie werken we samen
Verbonden partijen

GO Arnhem Nijmegen City Region

Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners
Partners New energy made in Arnhem

In de paragraaf subsidies is een overzicht opgenomen van de partners die in 2020 een subsidie ontvangen.

Indicatoren
Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht dienen te worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren voor dit programma, met een vergelijking tussen Arnhem en het landelijk gemiddelde, zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente.

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Hernieuwbare elektriciteit	2017	1,8	16,9	Deel van de energie die afkomstig is uit natuurlijke hulpbronnen die constant worden aangevuld, zoals uit wind, zon, waterkracht en biomassa (%)	Rijkswaterstaat - Klimaatmonitor

Beleidskaders
- New energy made in Arnhem;
- Concept startnotitie regionale energiestrategie.

S11 Ruimtelijke ontwikkeling

In dit programma komt het ruimte geven aan nieuwe initiatieven en ontwikkelingen in de stad en het beschermen van bestaande waarden en ruimtelijke kwaliteiten samen. We grijpen de invoering van de Omgevingswet aan om het beleid te actualiseren, regels toepasbaar te maken en dienstverlening aan inwoners en bedrijven te verbeteren. Dit alles met het doel om werk te maken van de ambitie 'Voor een stad die ruimte geeft aan nieuwe initiatieven en bestaande waarden in stand houdt of verbetert'.
De Arnhemse visie op de fysieke ruimte is richtinggevend, maar flexibel om de eigen Arnhemse kwaliteiten te benutten en ruimte te geven aan creativiteit en ondernemerschap. Het grondbeleid speelt in op nieuwe ontwikkelingen en biedt maatwerk per locatie, passend binnen de Arnhemse ambities.
Dit programma omvat de volgende onderdelen: implementatie van de Omgevingswet, ruimtelijke ontwikkeling en milieubeheer (lucht, bodem, geluid en externe veiligheid).

Ambitie

De volgende ambitie staat in dit programma centraal:

Voor een stad die ruimte geeft aan nieuwe initiatieven en waarden in stand houdt of verbetert

We grijpen de toekomstige Omgevingswet aan om onze leefomgeving te verbeteren, de gezondheid en veiligheid van inwoners te beschermen en bij te dragen aan het behoud van een leefbare en groene stad. We zorgen dat Arnhemmers van het begin af aan kunnen meedenken in de ontwikkeling van ruimtelijke plannen. Bij de implementatie van de Omgevingswet werken we op verschillende sporen: visie/beleid, regels/normen, digitale systemen en organisatie van werkprocessen. Het motto van de Omgevingswet is: 'ruimte voor ontwikkeling, waarborgen voor kwaliteit'.

Wat willen we bereiken

Hieronder wordt aan de hand van een aantal doelstellingen aangegeven wat we willen bereiken.

Arnhem geeft richting

We willen ruimte bieden aan de fysieke ontwikkeling van de stad vanuit de unieke kwaliteiten van Arnhem. We bepalen kaders en geven richting aan grote stedelijke opgaven, gebiedsontwikkeling en initiatieven vanuit de stad.

We bepalen een streefbeeld van de ruimtelijke kwaliteit waar we als gemeente naartoe willen ontwikkelen. Dit is een strategische lange termijn visie, waar opgaven en ambities voor de gehele fysieke leefomgeving samenkomen. Met deze visie hebben we, anders dan in de huidige situatie, ook de mogelijkheid om sturing te geven aan integrale beleidsdoelen als duurzaamheid en gezondheid. Deze omgevingsvisie stellen we vast voor een langere periode maar is geen statisch verhaal, want deze maakt onderdeel uit van de beleidscyclus en kan periodiek worden aangepast. Bij het opstellen van de omgevingsvisie wordt de stad intensief betrokken.

Arnhem is fysiek op orde

We werken de komende jaren toe naar één integraal omgevingsplan voor het hele grondgebied van de gemeente. Het omgevingsplan bevat alle regels over de fysieke leefomgeving en geef invulling aan de maatschappelijke opgaven uit de omgevingsvisie. Het omgevingsplan richt zich niet alleen op functies en bouwmogelijkheden maar ook op andere aspecten van de fysieke leefomgeving, zoals welstand, erfgoed, milieu, duurzaamheid en grote delen van de APV. Naast onze eigen regels bevat het omgevingsplan regels die het Rijk overhevelt naar gemeenten, zoals bijvoorbeeld vergunningsvrij bouwen en delen van het Activiteitenbesluit.

De samenhangende en gebiedsgerichte benadering van het omgevingsplan gaat bijdragen aan het verbeteren van onze dienstverlening. Inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners kunnen regelgeving, die nu nog verspreid is over verschillende plannen en verordeningen, straks namelijk op één digitale locatie raadplegen. Op die manier geven we sneller inzicht in de haalbaarheid van een initiatief. We bieden meer maatwerk en ruimte in onze regels zodat initiatieven die bijdragen aan onze maatschappelijke doelen sneller gerealiseerd kunnen worden.

Arnhem maakt mogelijk

Een initiatiefnemer vindt op één (digitale) plek snel en makkelijk duidelijkheid. Waar overleg noodzakelijk is, vindt dit integraal en met de initiatiefnemer aan tafel plaats, vanuit het credo: ja, mits…

We gaan de dienstverlening aan inwoners en bedrijven verbeteren. Dit doen we door het inrichten van één digitaal loket. Hierdoor is de informatie over de wettelijke kaders en besluiten met betrekking tot fysieke leefomgeving digitaal goed vindbaar, betrouwbaar en volledig, voor een initiatiefnemer en het desbetreffende bevoegd gezag. De digitale werkwijze met betrekking tot de omgevingswet is geborgd in de organisatie en de mogelijkheid is gecreëerd dat ketenpartners kunnen samenwerken.

Milieubeheer en -handhaving leveren een bijdrage aan gezonde leefbare wijken en openbare ruimte

Milieubeheer en - handhaving (externe veiligheid, duurzaamheid, lucht, bodem en grondwater, geluid, geur, energie en klimaat) leveren een bijdrage aan gezonde leefbare wijken en openbare ruimte.

Wat gaan we doen

Hieronder staat aangegeven welke inspanningen we leveren om de doelstellingen te bereiken.

Arnhem geeft richting

Ontwikkelen omgevingsvisie

Om kaders te bepalen en richting te geven zal de omgevingsvisie een belangrijk instrument zijn. De informatie waaruit de Omgevingsvisie wordt opgebouwd, bestaat uit:

- DNA / ruimtelijke kwaliteiten van Arnhem; de elementen in de fysieke leefomgeving die Arnhem uniek maken.
- Opgaven, doelen en ambities: op basis van bestaande beleidsdoelen, ambities en opgaven, intern en extern opgehaald, stellen we de beleidskaarten samen. Dit combineren we met input vanuit de burgerparticipatie, input vanuit het iteratief proces regionaal en landelijk beleid en inzichten en verwachtingen over trends en ontwikkelingen.
- Kansen en dilemma's; op basis van de beleidskaarten zien we of en zo ja waar fysieke thema's elkaar versterken of tegenwerken in hun ruimteclaim.

Participatie
Een afvaardiging van inwoners en professionele stakeholders wordt bij de verschillende processtappen betrokken in een adviserende rol. Onderzocht wordt of de raadswerkgroep participatie een rol kan spelen bij het participatieproces van de omgevingsvisie.
De gemeenteraad stelt de Omgevingsvisie vast. In de voorbereiding wordt de raad periodiek geïnformeerd over de veranderingen door de Omgevingswet en over het proces naar Omgevingswet en omgevingsvisie toe.

Arnhem is fysiek op orde

Pilots en toewerken naar integraal omgevingsplan

De ontwikkeling van het Arnhemse omgevingsplan beschouwen we als een transitieproces waarin we gefaseerd onze bestemmingsplannen en andere regels die zich richten op de fysieke leefomgeving omvormen tot één omgevingsplan voor het hele gemeentelijke grondgebied.

Werken met pilots (2018-2020)
We zijn al begonnen met pilots. Hier gaan we de komende jaren mee door. Deze fase gebruiken we om de abstracte doelen uit de wet te concretiseren naar de Arnhemse praktijk. Al doende leren we en brengen we focus aan in ons werk. Wat weten we al? Waar is meer inzet nodig? Wat helpt ons? Wat moet en wat mag en waar willen we het verschil maken?

Bestaande plannen en verordeningen gereed maken voor het omgevingsplan (2019-2020)
In 2019 en 2020 gaan we ervoor zorgen dat al onze plannen technisch op orde zijn. Concreet betekent dit dat al onze plannen voldoen aan de laatste IMRO-standaarden. Tevens brengen we het totaal aantal (beheergerichte) plannen terug tot een behapbaar aantal met een hoge(re) mate van uniformiteit. Daarnaast doen we ervaring op met het maken van een integraal omgevingsplan. Dit door met toepassing van de Crisis- en herstelwet bestemmingsplannen met verbrede reikwijdte te maken. Een ander belangrijk onderdeel van de voorbereidingsfase is het gebiedsgericht digitaliseren van alle regels zodat we deze straks eenvoudig in het omgevingsplan kunnen integreren.

Integreren van regels en vertalen omgevingsvisie in het omgevingsplan (vanaf 2021)
Op 1 januari 2021 treedt de Omgevingswet in werking en gaan we verder met het integreren van verordeningen en Rijksregels in het omgevingsplan. Daarnaast geven we sturing aan onze doelen door de ambities uit de omgevingsvisie te vertalen in het omgevingsplan.

Arnhem maakt mogelijk

Aansluiting op de Landelijke voorziening Digitaal Stelsel Omgevingswet

We werken stapsgewijs toe naar de aansluiting op de Landelijke voorziening Digitaal Stelsel Omgevingswet. Dit doen we door:

- ons digitaal voor te bereiden op aansluiting op het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). Dit houdt onder andere in een betere samenwerking met De Connectie en het selecteren van softwareleveranciers;
- aan de te slag gaan met het opstellen van toepasbare regels;
- het organiseren van overleg en afstemming met ketenpartners om elkaar beter te leren kennen om ons voor te bereiden op de komst van de Omgevingswet;
- de processen onder de omgevingswet in kaart brengen en implementeren;
- het doorontwikkelen van het initiatievenproces (onder andere door het in stand houden van de werkwijze van het transformatieteam).

Milieubeheer en -handhaving leveren een bijdrage aan gezonde leefbare wijken en openbare ruimte

Activiteiten energie, duurzaamheid en luchtkwaliteit uitvoeren

De ambities voor energie, duurzaamheid en luchtkwaliteit zijn vastgelegd in het programmaplan New energy made in Arnhem 2015-2020 (september 2015). De focus hierin ligt primair op versterking van de Energie- en Milieutechnologiesector (EMT), energiebesparing, een toename van het aandeel duurzame energie en de voorbeeldige gemeente.
Een nieuw programmaplan New energy made in Arnhem 2020-2030 is in voorbereiding en wordt in het vierde kwartaal van 2019 aan de raad voorgelegd.

Activiteiten bodem en ondergrond uitvoeren

Het is een gemeentelijke taak (vanuit de Wet bodembescherming (Wbb) en de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) te zorgen voor de instandhouding en het verbeteren van een bodem die geschikt is om op te wonen en om op te werken. Ook draagt de Wbb bij aan de bescherming van kwetsbare gebieden (in verband met natuur en drinkwaterwinning). Arnhem is bevoegd gezag Wbb en voert namens het Rijk de wettelijke taken uit (onderzoek, beschikkingen, toezicht en handhaving). Naast deze wettelijke taken is er de ambitie om de ondergrond in te zetten bij de klimaatadaptatie en als duurzame bron van energie.

Activiteiten externe veiligheid uitvoeren

Externe veiligheid gaat over het beheersen van risico's die mensen lopen door opslag, productie, gebruik en vervoer van gevaarlijke stoffen in hun omgeving. Arnhem heeft de risicovolle activiteiten in beeld en bij (ruimtelijke) ontwikkelingen wordt er rekening gehouden met het aspect externe veiligheid.

Activiteiten geluidshinder uitvoeren

Geluidshinder wordt steeds meer via een programmatische aanpak onder controle gehouden. Het lopende Actieplan Omgevingslawaai voor bestaande woningen en wegen was daar de eerste stap in. De volgende stap is het aanpassen van het geluidbeleid aan deze aanpak en het veranderen van de saneringsopdracht aan de ODRA. De aanpak van nieuwe situaties bestaat uit het voorkomen van nieuwe geluidgehinderden.

Activiteiten milieuhandhaving uitvoeren

Vergunningverlening en handhaving dragen bij aan het behalen van de landelijke doelstellingen op het gebied van milieu en gezondheid. Deze taken worden uitgevoerd door de ODRA. De prioriteit ligt op een actueel vergunningenbestand en goed naleefgedrag van bedrijven. We onderzoeken in 2019 of een actualisatie van het handhavingsbeleid voor de fysieke leefomgeving noodzakelijk is.

Wat mag het kosten

Overzicht lasten en baten (exclusief wijkprogramma's)

Zie bijlage Begrippenlijst voor een toelichting op onderstaande tabellen.

Bedragen x € 1.000

	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Meerjarenraming		
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Middelen							
Lasten	-51.711	-40.783	-48.240	-42.329	-33.234	-25.640	-23.734
Baten	50.237	35.968	43.801	37.604	31.766	21.716	19.729
Saldo lasten en baten	***-1.474***	***-4.815***	***-4.440***	***-4.725***	***-1.467***	***-3.924***	***-4.005***
Toevoegingen aan reserves	-5.239	-393	-991	-814	-2.516	-24	0
Onttrekkingen aan reserves	2.127	47	558	30	30	30	30
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-3.112***	***-346***	***-433***	***-784***	***-2.486***	***6***	***30***
Gerealiseerd resultaat	**-4.586**	**-5.161**	**-4.873**	**-5.509**	**-3.954**	**-3.919**	**-3.975**

Toelichting financiële mutaties

Bedragen x € 1.000

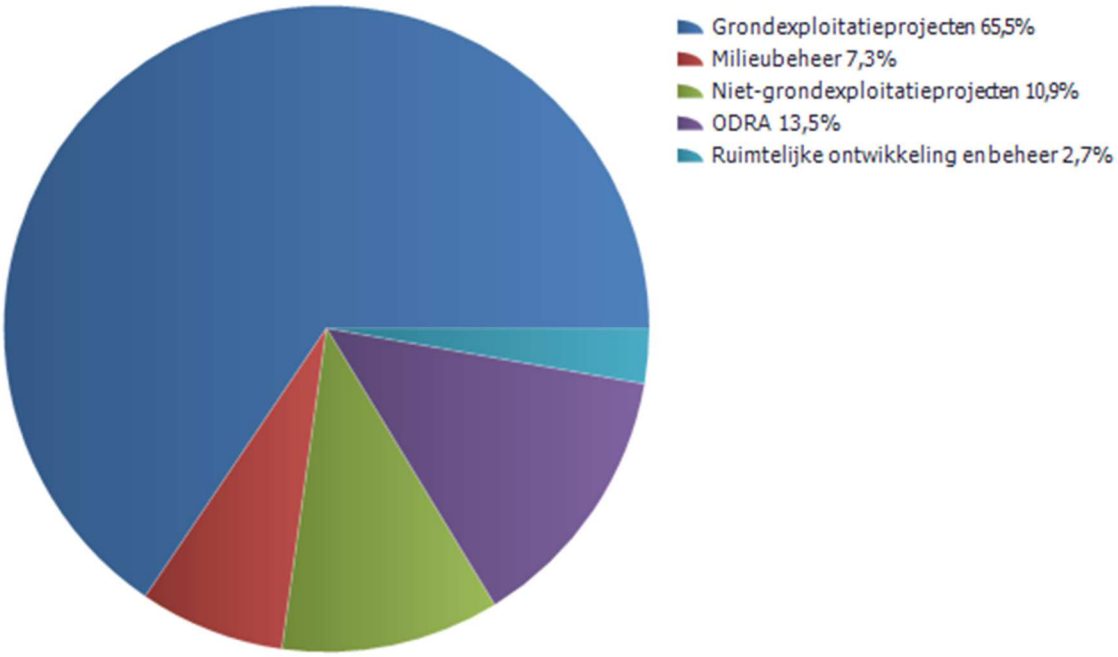
Toelichting mutaties 2020 t.o.v. 2019	**Bedrag**
Lasten	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen	
MJPB 2020-2023 Implementatie Omgevingswet	-750
MJPB 2020-2023 Odra hogere uitgaven omgevingsvergunningen (zie ook baten)	-682
MJPB 2020-2023 Lagere rente op Strategisch bezit	516
MJPB 2020-2023 Hogere volume uitgaven ODRA milieu (uit stelpost volume)	-285
MJPB 2020-2023 Beheerkosten strategisch bezit kostendekkend maken (uit huuropbrengsten)	145
Bestaand beleid	
Fasering niet-grondexploitatieprojecten: volume uitgaven neemt af (zie ook baten)	4.042
Fasering grondexploitatieprojecten: volume uitgaven neemt af (zie ook baten)	2.160
Incidentele overheveling niet bestede middelen 2019 bodem	490
Daling stelpost prijscompensatie duurdere aanbesteding projecten (door daling volume uitgaven projecten)	225
Lagere lasten voor Omgevingswet: in 2019 incidenteel budget voor implementatie wet	195
Overig	-145
Totaal lasten	**5.911**

Baten	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen	
MJPB 2020-2023 Odra, extra inkomsten omgev.vergun.	682
MJPB 2020-2023 Verwachte winstneming Grondbedrijf	50
Bestaand beleid	
Fasering niet-grondexploitatieprojecten: volume inkomsten neemt af (zie ook lasten)	-4.042
Fasering grondexploitatieprojecten: volume inkomsten neemt af (zie ook lasten)	-2.160
Administratieve verschuiving niet-grondexploitatieprojecten op grond van BBV	-551
Resultaat op afgeronde grondexploitatieprojecten lager (2019 971 en 2020 699)	-272
Resultaat op afgeronde niet-grondexploitatieprojecten hoger (2019 19 en 2020 114)	95
Overig	1
Totaal baten	**-6.197**
Toevoegingen	
AR Algemene reserve: FJP 2017 (JV17)	-149
AR Algemene reserve: FJP 2018 (Rb 03-07-2019)	-115
BR Grondexploitatie: FJP 2017 (JV17)	-1.748
BR Grondexploitatie: FJP 2018 (Rb 03-07-2019)	1.198
Totaal toevoegingen	**-814**
Onttrekkingen	
BR Stimulering woningbouw: Kavelwinkel / Vastgoedplein (Rb 19-10-2009)	30
	0
Totaal onttrekkingen	**30**
Totaal mutaties reserves	**-784**

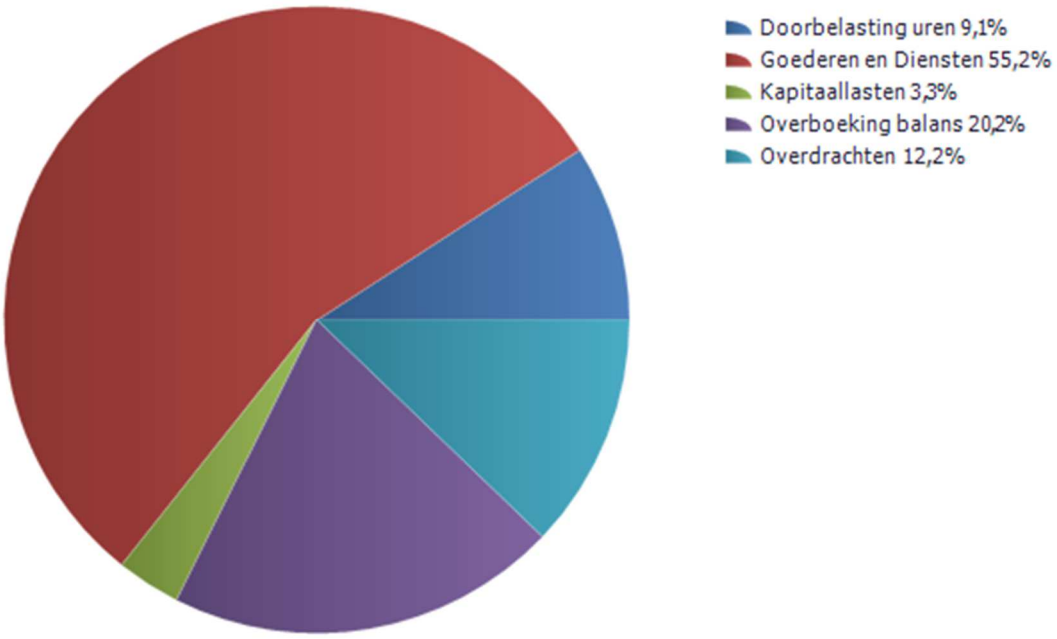
Lasten verdeeld naar producten en kostensoorten (exclusief wijkprogramma's)

Hieronder wordt meer inzicht gegeven uit welke onderdelen en kostensoorten het programma bestaat. Hierbij gaat het om de budgetten binnen dit stedelijke programma.
In de bijlage Overzicht onderdelen stad/wijk is de verdeling van de budgetten tussen stedelijke en wijkprogramma's weergegeven.

Lasten verdeeld naar producten

Lasten verdeeld naar kostensoorten

Zie de bijlage Toelichting overzicht kostensoorten voor een toelichting op deze grafiek.

Lasten verdeeld naar taakvelden (exclusief wijkprogramma's)
Bedragen x € 1.000

	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Meerjarenraming		
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Middelen							
Grondexploitatie (niet-bedrijventerrein)	-33.659	-26.717	-30.778	-27.731	-22.670	-15.583	-14.640
Milieubeheer	-2.564	-3.074	-3.204	-3.082	-2.441	-2.441	-2.441
Ruimtelijke Ordening	-1.095	-1.160	-1.162	-1.162	-1.162	-1.162	-1.162
Wonen en bouwen	-14.392	-9.832	-13.096	-10.354	-6.961	-6.454	-5.491
Gerealiseerd resultaat	**-51.711**	**-40.783**	**-48.240**	**-42.329**	**-33.234**	**-25.640**	**-23.734**

Met wie werken we samen
Verbonden partijen

Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)

Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners
Ruimte
- ODRA;
- Provincie Gelderland;
- regio gemeenten;
- Veiligheid- en gezondheidsregio Gelderland Midden(VGGM);
- VNG (Vereniging Nederlandse gemeente);
- Ministerie van BZK;
- CASA;
- Groenforum.

Milieu
- Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA);
- Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden.

In de paragraaf subsidies is een overzicht opgenomen van de partners die in 2020 een subsidie ontvangen.

Indicatoren
Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht dienen te worden opgenomen in de begroting. Er zijn geen verplichte indicatoren voor dit programma. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente.
Bij dit programma zijn (nog) geen specifieke indicatoren behorend bij de doelstellingen benoemd.

Beleidskaders
Ruimte
- Structuurvisie Arnhem 2020;
- Groenvisie;
- Welstandsnota.

Milieu
- Actieplan Omgevingslawaai (2012);
- Beleidsnota bodem 2012, Provincie Gelderland, gemeente Arnhem en gemeente Nijmegen, 1 december 2012;
- Nota Bodembeheer, september 2011, actualisatie 2017 en 2018;
- Actualisatie Nota Bodembeheer;
- Beleidsplan externe veiligheid van 9 maart 2015.

S12 Wonen en leefomgeving

Onze stad is een groene, levendige, ondernemende en inclusieve stad waar Arnhemmers fijn en betaalbaar kunnen wonen. Grote 'nieuwe' overstijgende opgaven, zoals de energietransitie, klimaatadaptatie en levensloopbestendigheid, zijn uitdagingen waar Arnhem voor staat. In de Arnhemse woonprincipes 2016-2025 wil Arnhem haar positie als aantrekkelijke woonstad, onderscheidend in de regio, versterken. Arnhem is een groene stad met een unieke ligging aan de Rijn. Zij geeft prioriteit aan ontmoetingsruimte in stadsparken, wijkparken en buurtgroen. Dit programma omvat de volgende onderdelen: wonen en een aantal aspecten van de openbare ruimte, zoals water, havenbeheer, stadsreiniging, bossen, parken en ecologie, stedelijk groen, spelen, dierenwelzijn, afval en riolering. Daarbij is klimaatadaptatie een belangrijk aandachtspunt.

Ambitie

De volgende ambities staan in dit programma centraal:

Arnhem biedt woonruimte

Arnhem is een aantrekkelijke groene stad met goede voorzieningen en een groot cultureel aanbod waar het fijn wonen is. Door differentiatie in de woningvoorraad en een gezonde mix van bevolkings- en inkomensgroepen in de wijken willen we de stad ook in de toekomst aantrekkelijk houden om in te wonen. Door bestaande en nieuwe woningvoorraad en het woonmilieu af te stemmen op de behoefte van de woonconsument ontstaat er een voorraad met toekomstwaarde. Dit draagt bij aan sterke wijken waarbinnen het voor alle Arnhemmers goed wonen en leven is. Naast voldoende en betaalbare woningen in een fijne leefomgeving zijn grote overstijgende opgaven zoals de energietransitie en levensloopbestendig wonen uitdagingen waar Arnhem voor staat.

Met het maken van de omgevingsvisie wordt een streefbeleid van de gewenste ruimtelijke kwaliteiten bepaald waar we ons als gemeente naartoe willen ontwikkelen. Met deze visie hebben we de mogelijkheid om sturing te geven aan integrale beleidsdoelen als duurzaamheid en levensloopgeschikt wonen. De omgevingsvisie en de te verwezenlijken Arnhemse ambitie geeft richting aan het Arnhemse woonbeleid.

Naast het wonen is de leefomgeving bepalend voor een prettig woonklimaat. In de woonomgeving komen veel ambities en ontwikkelingen samen. Ambities die te maken hebben met het gebruik van de leefomgeving zoals (fiets)parkeren, toegankelijkheid, speel- en recreatievoorzieningen maar ook ambities die te maken hebben met leefbaarheid: groen, klimaatadaptatie en milieu.
Met nieuwe ontwikkelingen op het gebied van telecommunicatie en energietransitie ontstaat een steeds grotere behoefte aan voorzieningen van nutsbedrijven in de vorm van bijvoorbeeld transformatoren, verdeelstations en laadpalen. Een zorgvuldige inpassing van deze elementen vormt zeker in de dichter bebouwde stadsdelen een steeds grotere uitdaging.

Een schone, groene én klimaatbestendige openbare ruimte

Vertrekpunt voor de Openbare Ruimte is dat het in ieder geval schoon, heel en veilig moet zijn. Hieraan draagt toezicht, controle en handhaving bij.
Klimaatadaptatie en groen zijn op dit moment leidende thema's voor inrichting en beheer van de openbare ruimte.
Met klimaatadaptatie bereiden we Arnhem voor op de effecten van de klimaatverandering, op meer en heviger weersextremen. Bij klimaatadaptatie gaat het om het (ruimtelijk) aanpassen van de stad en het dusdanig ontwerpen van nieuw stedelijk gebied dat dit minder kwetsbaar is voor hoog en laag water, extreme regenval, hitte en langdurige droogte.
We hebben de ambitie om het Arnhemse groen te versterken. Groen draagt overigens ook in positieve zin bij aan klimaatadaptatie. De groenvisie bevat een aantal doelen die uitgewerkt zijn in het onderdeel 'wat willen we bereiken'.
Voor de openbare ruimte geldt dat de gemeente direct invloed kan uitoefenen op inrichting en beheer. De ambities die we daarbij nastreven verschillen per type gebied en per aspect. Een nadere uitwerking hiervan is terug te vinden in de paragraaf kapitaalgoederen.

Aandacht voor dierenwelzijn

In onze stad leven ook dieren. We zetten ons in voor een goed leefklimaat voor (wilde) dieren en willen biodiversiteit bevorderen. De Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn is in oktober 2016 vastgesteld in de raad. De agenda heeft als ambitie om het dierenwelzijn in Arnhem verder onder de aandacht te brengen en te verbeteren.

Een milieu- en gebruiksvriendelijke afvalinzameling

Een milieu- en gebruiksvriendelijke afvalinzameling is een essentieel onderdeel van een duurzame woon- en leefomgeving. De ambitie is om afval zoveel mogelijk te hergebruiken en de hoeveelheid restafval verder te verkleinen, dit in combinatie met gebruiksvriendelijkheid en aanvaardbare kosten.

Wat willen we bereiken

Hieronder wordt aan de hand van een aantal doelstellingen aangegeven wat we willen bereiken.

Beschikbare en betaalbare woningen

Iedereen moet goed kunnen wonen in onze stad. Om beschikbaarheid en betaalbaarheid van woningen in Arnhem op peil te houden moeten er meer woningen worden gerealiseerd in de komende jaren. Dit geldt voor alle soorten woningen. In de woningbouwplannen wordt rekening gehouden met de werkelijke vraag en behoefte van de Arnhemse woonconsument. Dat betekent: aantrekkelijke, levensloopbestendige woningen voor ouderen, woningen voor kleine huishoudens, sociale woningbouw in goedkoop en betaalbare segment en de middenhuurcategorie. Onder andere door veranderingen in het sociaal domein zijn er de volgende jaren meer goedkope en betaalbare (sociale) huurwoningen nodig. Dit doen we door te zorgen voor minimaal 30% sociale woningbouw over de te realiseren projecten.

Het vergt een inspanning van de gemeente om samen met de ontwikkelaars en corporaties te zorgen voor een evenwichtig aanbod dat enerzijds aansluit bij de woningbehoefte de komende jaren en anderzijds bij het streefbeleid en de gewenste ruimtelijke kwaliteiten uit de omgevingsvisie.

Duurzame en levensloopgeschikte woningen

Naast de betaalbaarheid van de woning is de juiste kwaliteit belangrijk voor de woonbeleving van de inwoners van Arnhem. Onder woonkwaliteit verstaan we een duurzame woning die levensloopgeschikt is en de juiste omvang heeft voor de doelgroep die er in woont en voor de plek waar de woning staat.

Leefbare woonomgeving

Arnhem staat voor het versterken van identiteit van wijken en het vergroten van de verscheidenheid binnen wijken. Een zekere differentiatie en variatie in huishoudens, inkomens en woningen biedt ruimte aan het maken van een wooncarrière in de wijken.

Arnhems groen versterken

Versterken groenstructuur
De identiteit van Arnhem is nauw verbonden aan het groene karakter van onze stad. Groen en water vormen een raamwerk door de stad en zijn nauw gerelateerd aan het landschap en de ontstaansgeschiedenis. De groenstructuur willen we verder versterken en zichtbaar maken, zowel in landschappelijk als cultuurhistorisch opzicht.

Natuurvriendelijke stad
Het bevorderen van biodiversiteit is meer dan ooit een prioriteit. De klimaatverandering en verarming van de natuur leiden ertoe dat veel soorten in de verdrukking komen. Planten- en diersoorten vertegenwoordigen een intrinsieke waarde maar zijn in sommige gevallen essentieel voor het voortbestaan van de mens. De bij is hier een goed voorbeeld van. Bij het bepalen van beplanting en ook in het onderhoud en beheer van bestaande beplantingen zullen we daarom streven naar een zo groot mogelijke biodiversiteit.

Groene en gezonde stad
Het groen kan een belangrijke bijdrage leveren aan de gezondheid. De aanwezigheid van groen heeft in de eerste plaats een positief effect op de geestelijke gezondheid. Daarnaast heeft groen positieve invloed op het leefmilieu (verkoeling, zuivering van lucht). Verder zijn er nog mogelijkheden om het groen meer in te zetten voor bewegen (sport, spelen, wandelen, fietsen).

Duurzame stad
Het groen heeft verschillende waarden. Daarom dient het groen een algemeen belang. Openbaar groen moet daarom openbaar blijven. Dit geldt ook voor grote particuliere landgoederen, zoals park Sacre Coeur, Arnhems Buiten, Rennenenk en Het Dorp. Het goed beheren van groen is essentieel om de verschillende waarden in stand te houden. De stad blijft hierdoor leefbaar voor de langere termijn. Het beheer doen we op een duurzame wijze. De laatste jaren wordt het steeds belangrijker om hierbij rekening te houden met ziekten en plagen en extreme weersomstandigheden (hitte, droogte).

Samenwerkende stad
Het Arnhemse groen is niet alleen van de gemeente, het is van de hele stad. Naast de gemeente zijn ook vele andere organisaties betrokken bij het beleid en beheer van het groen. Niet alleen grondeigenaren, maar ook onderwijsinstellingen zoals Van Hall-Larenstein. Maar bovenal is het groen natuurlijk van de Arnhemmers zelf die hun betrokkenheid dagelijks laten zien. Het is daarom de ambitie van de gemeente om het groen samen met deze organisaties en bewoners te versterken en te verbeteren.

Arnhem klimaatbestendig maken

Kwetsbaarheid in beeld
Om de schaarse middelen optimaal in te zetten is het belangrijk een goed beeld te hebben van waar de risico's liggen wat betreft de klimaatverandering. Aan de hand daarvan kunnen heldere prioriteiten gesteld worden voor toekomstige maatregelen. De komende periode zullen de kwetsbaarheden op het gebied van waterveiligheid, wateroverlast, hitte en droogte verder in beeld worden gebracht.

Klimaattoets ontwikkelen en invoeren
Nieuwe ontwikkelingen zullen bestand moeten zijn tegen extremere weersomstandigheden. Om dit te kunnen garanderen zal een klimaattoets ontwikkeld worden die onderdeel gaat vormen van het planvormingsproces.

Kansen benutten
Nieuwe ontwikkelingen bieden kansen om de klimaatbestendigheid te vergroten. We zullen deze kansen systematisch in beeld gaan brengen en, waar dit haalbaar is, realiseren.

Dierenwelzijn

Vanuit de ambitie om het dierenwelzijn in Arnhem verder onder de aandacht te brengen en te verbeteren is een aantal doelen geformuleerd. In de eerste plaats willen we de dierenarts financieel toegankelijk maken voor mensen met een laag inkomen.
Daarnaast zal ingezet worden op vernieuwing van het dierentehuis.

Minder restafval

De doelstelling van Arnhem op het gebied van afval sluit aan bij de landelijke doelstellingen. Concreet betekent dit een vermindering van de hoeveelheid afval per persoon per jaar van 400kg (nu 440 kg), waarbij het restafval afneemt naar 100 kg per persoon per jaar (nu 220 kg). Dat kan onder andere gestimuleerd worden door de kosten anders te verdelen. Van een systeem waarbij iedereen hetzelfde betaalt gaan we naar een systeem waarbij bewoners minder hoeven te betalen als ze minder restafval aanbieden. Een andere doelstelling is het verminderen van onjuist en illegaal aangeboden afval.

Wat gaan we doen

Hieronder staat aangegeven welke inspanningen we leveren om de doelstellingen te bereiken.

Beschikbare en betaalbare woningen

30% sociale woningbouw over de te realiseren projecten

We zorgen voor minimaal 30% sociale woningbouw over de te realiseren projecten en monitoren de nieuwbouw en de behoefte. Het vergt een inspanning van de gemeente om samen met de ontwikkelaars en corporaties te zorgen voor een evenwichtig aanbod die enerzijds aansluit bij de woningbehoefte en anderzijds aansluit bij het streefbeleid en de gewenste ruimtelijke kwaliteiten uit de omgevingsvisie.

Uitbreiden woonwagenlocaties

De gemeente Arnhem neemt de regie om samen met de woningcorporaties Vivare, Portaal en Volkshuisvesting te komen tot een plan van aanpak.

Voldoende woningen voor alle Arnhemmers

Met corporaties maken we afspraken over woningen voor mensen die nu gebruik maken van daklozenopvang, van beschermd wonen of die tijdelijk op camping Arnhem wonen.

Collectieven, zelfbouw en flexwonen bevorderen

Voor bovenstaande groepen pakt de markt nieuwbouwontwikkeling niet automatisch op. Het vergt een inspanning van de gemeente om samen met ontwikkelaars en corporaties te komen tot aanbod voor deze groepen en praktische belemmeringen voor wooninitiatieven zoveel mogelijk weg te nemen.

Duurzame en levensloopgeschikte woningen

Woningen verduurzamen

Met woningcorporaties maken we afspraken over verduurzamen van woningen en energietransitie in wijken.

Levensloopgeschikte woningen ontwikkelen en bestaande woningen levensloopgeschikter maken

Bij nieuwbouwontwikkelingen maken we afspraken over levensloopgeschikte woningen in een levensloopgeschikte omgeving. Samen met corporaties proberen we doorstroming te bevorderen en maken we afspraken over de juiste portefeuille in de stad die aansluit bij de doelgroep.

Leefbare woonomgeving

Opstellen wijkvisies die aansluiten bij de omgevingsvisie samen met wijkteams Leefomgeving

Gedifferentieerde wijkopbouw stimuleren door woonbeleid en opstellen kansenkaart per wijk. Opgaven, doelen en ambities: op basis van bestaande beleidsdoelen, ambities en opgaven, intern en extern opgehaald, stellen we de beleidskaarten samen. Dit combineren we met input vanuit de burgerparticipatie, input vanuit regionaal en landelijk beleid en inzichten en verwachtingen over trends en ontwikkelingen.

Beleid op splitsen en verkameren van woningen

Opstellen beleid om ongewenste effecten van splitsen en verkameren van woningen tegen te gaan en de leefbaarheid in de wijken te beschermen.

Arnhems groen versterken

Versterken groenstructuur

- Voor de parken Sonsbeek, Zijpendaal en Gulden Bodem, park Onderlangs (in relatie tot nieuwbouw museum Arnhem) en De Singels (in relatie tot evenementen en de ruimtelijke relatie met de omgeving) zullen beheervisies ontwikkeld worden.
- Voortbordurend op een initiatief van de bewoners zal een integrale visie voor het beekdal Paasberg opgesteld worden.
- Groen en bomen beter verankeren in bestemmingsplan (omgevingsplan).

Natuurvriendelijke stad

- Stimuleren om bij bouwprojecten mogelijkheden te bieden voor kenmerkende diersoorten (onder andere gierzwaluw, huismus en vleermuizen).
- Beheer graslanden, water-/oevervegetatie, bossen en struwelen op basis van kenmerkende diersoorten (onder andere wilde bijen, vlinders, spechten, kamsalamander).
- Stimuleren dat op gemeentelijke gronden biologische landbouw bedreven wordt.
- Uitvoering geven aan de wettelijke verplichting om uitbreiding van invasieve exoten en concurrentie met inheemse soorten te voorkomen.
- Door middel van lopende projecten maar ook door ondersteuning van initiatieven vanuit de wijken wordt ingezet op meer groen en meer bomen. Hierbij wordt een nauwe relatie met klimaatadaptatie gelegd.

Groene en gezonde stad - Parken en bossen die minder worden bezocht aantrekkelijker en toegankelijker maken

Inzetten op de bereikbaarheid van de Veluwe; met aandacht voor erfgoed en natuur.

Duurzame stad

- In samenspraak met de stad wordt op dit moment gewerkt aan het formuleren van een nieuw bomenbeleid. Dit zal nog in 2019 ter vaststelling aan de raad worden voorgelegd. De middelen die nodig zijn voor het bomenbeleid zijn niet in deze begroting opgenomen.
- Mede als gevolg van klimaatverandering nemen ziektes en plagen toe. De risico's hiervan zijn te verkleinen door meer variatie aan te brengen in het bomenbestand. Dat kan via beheer en via projecten.
- Door onder andere nestkastjes en ecologisch beheer van graslanden.

Samenwerkende stad

- De gemeente ondersteunt particuliere initiatieven met subsidies (bijvoorbeeld vergroening binnenstad) en kennis.
- Schouwgroepen, samengesteld uit bewoners en belangengroepen, denken mee met de gemeente over het beheer van bossen en parken.
- Er zijn diverse organisaties actief op het gebied van educatie en communicatie. Om de beschikbare inzet te optimaliseren wordt gezocht naar een zo efficiënt mogelijke taakverdeling tussen deze organisaties.

Arnhem klimaatbestendig maken

Kwetsbaarheid in beeld brengen en een klimaattoets ontwikkelen en invoeren

Er is al een globaal beeld van waar de kwetsbaarheden liggen ten aanzien van klimaatverandering. Dit beeld zal verder aangevuld worden om de prioriteiten scherper te kunnen benoemen. Hierdoor wordt een efficiëntere inzet mogelijk van de beschikbare middelen.
Als voorbeeld: in het kader van het basis rioleringsplan zal de waterhuishouding van met name Arnhem-Noord nader onderzocht worden zodat een gedetailleerder beeld ontstaat van de plekken waar wateroverlast kan ontstaan en hoe dat voorkomen kan worden.
Verder is er een plan van aanpak op het gebied van klimaatadaptatie in ontwikkeling.

Er zal een eerste aanzet gemaakt worden voor een klimaattoets voor openbare-ruimteprojecten. Aan de hand van de ervaring hiervan in de praktijk zal deze toets verder ontwikkeld worden.
Een soortgelijke toets zal (in aanzet) ontwikkeld worden ten behoeve van vastgoed- en gebiedsontwikkelingen, voortbordurend op de reeds bestaande watertoets.

Kansen benutten

Aan de hand van een totaaloverzicht van alle openbare-ruimteprojecten en de focusgebieden zal bepaald worden waar de prioriteiten liggen zodat de beschikbare middelen optimaal ingezet kunnen worden.
Voor de focusgebieden wordt gewerkt aan enkele concrete plannen die de klimaatbestendigheid vergroten, veelal in combinatie met het vergroten van de ruimtelijke kwaliteit (Van Muijlwijkstraat, Kronenburg, beekdal Paasberg).
We streven ernaar om klimaatadaptie maximaal te combineren met andere opgaven (bijvoorbeeld sociaal, energietransitie).

Dierenwelzijn

Maatregelen dierenwelzijn

- Het huidige dierentehuis voldoet niet meer aan de eisen en is aan vervanging/vernieuwing toe. We zijn met de betrokken partijen in gesprek om daarvoor een oplossing te zoeken.
- De pilot met een bijdrage aan dierenartskosten voor minima was succesvol. Deze maatregel maakt het mogelijk dat mensen met een kleine beurs hun huisdier toch de noodzakelijke zorg kunnen bieden. We onderzoeken op dit moment hoe deze aanpak op een structurele manier georganiseerd kan worden. In afwachting daarvan reserveren we binnen het programma budget om een doorstart van de pilot mogelijk te maken.
- De uitvoeringsagenda dierenwelzijn wordt geëvalueerd, waarbij nieuwe actiepunten kunnen worden toegevoegd.

Minder restafval

Opnieuw afsluiten ondergrondse containers (afronden omgekeerd inzamelen)

Met het afsluiten van ondergrondse containers wordt illegaal aanbieden van restafval verminderd.

Invoering Diftar

Diftar is een inzamelingssysteem waarin de aanbieder meer betaalt naarmate hij meer (rest)afval aanbiedt. Hiermee verwachten we een betere scheiding van afvalstromen en vermindering van de hoeveelheid restafval.

Communicatie en voorlichtingscampagne ter ondersteuning van Diftar

Voor een succesvolle invoering van Diftar is het nodig dat het publiek de werking van het systeem begrijpt en ook inziet wat de reden van invoering is. Hiertoe wordt een communicatie- en voorlichtingscampagne uitgevoerd.

Wat mag het kosten

Overzicht lasten en baten (exclusief wijkprogramma's)

Zie bijlage Begrippenlijst voor een toelichting op onderstaande tabellen.

Bedragen x € 1.000

	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Meerjarenraming		
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Middelen							
Lasten	-30.102	-30.370	-30.668	-32.478	-32.662	-32.658	-31.684
Baten	37.225	36.179	36.220	37.873	38.283	38.602	38.489
Saldo lasten en baten	***7.123***	***5.809***	***5.552***	***5.395***	***5.621***	***5.944***	***6.804***
Toevoegingen aan reserves	-1.157	-356	-339	-200	-227	-581	-585
Onttrekkingen aan reserves	1.369	615	903	1.286	1.098	1.470	436
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***212***	***259***	***564***	***1.085***	***871***	***889***	***-149***
Gerealiseerd resultaat	**7.335**	**6.069**	**6.115**	**6.480**	**6.492**	**6.833**	**6.655**

Toelichting financiële mutaties

Bedragen x € 1.000

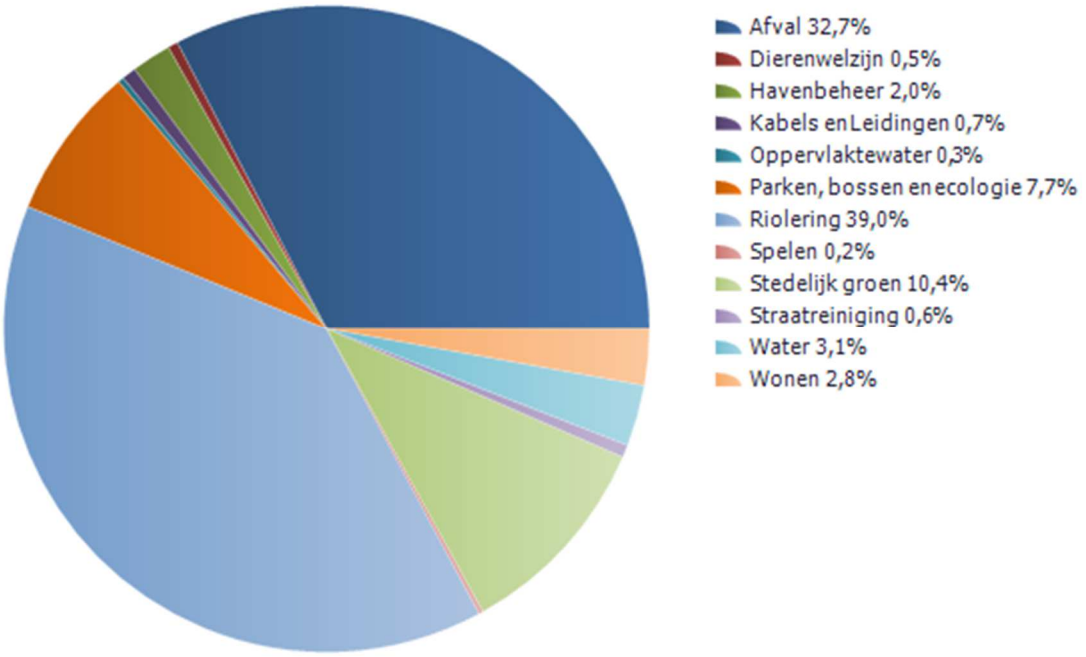
Toelichting mutaties 2020 t.o.v. 2019	**Bedrag**
Lasten	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen	
Ontwikkeling kapitaalasten MIP	-286
MJPB 2020-2023 Kosten afvalinzameling en -verwerking	-2.150
MJPB 2020-2023 Doorvertaling volume-ontwikkeling MJPB 2019 naar juiste programma's	324
MJPB 2020-2023 Besparing door minder riool inspecties	110
MJPB 2020-2023 Hogere kosten i.v.m. aanleg kabels en leidingen (glasvezel). Zie baten.	-58
Bestaand beleid	
Ontwikkeling kapitaallasten bestaande investeringen	-220
MJPB 2019-2022: baggeren havens, Defensiehaven	500
Herprogrammering onderhoud en planten bomen	-160
Herprogrammering groot onderhoud water	-156
Lagere kosten verwerking afval	138
MJPB 2019-2022: Amendement Groen Huijgenslaan	70
Hogere kosten stadsreiniging	-62
Overig	140
Totaal lasten	**-1.810**

Baten	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen	
MJPB 2020-2023 Dekking kosten afvalinzameling en -verwerking (zie ook lasten)	2.045
MJPB 2020-2023 Meer leges i.v.m. aanleg kabels en leidingen (glasvezel)	57
Bestaand beleid	
Lagere opbrengst afvalstoffenheffing	-677
Hogere opbrengst verwerking afval	284
Hogere opbrengst rioolheffing	264
Overig	-320
Totaal baten	**1.653**
Toevoegingen	
BR groot onderh en verv openbare ruimte: Ontwikkeling kapitaallasten GRP (div.data Eerdere MJPB's)	-120
BR Onderhoud vastgoed: Actualisatie onderhoud (Rb 15-05-2019 VZML-1 2019)	-3
BR Onderhoud vastgoed: Actualisatie onderhoud (Rb 19-12-2018 VZML-3 2018)	-30
BR Volkshuisvesting: (div.data Eerdere MJPB's)	-43
BR groot onderh en verv openbare ruimte: GRP Verrekening (Rb 05-11-2019 MJPB 2020-2023)	-4
Totaal toevoegingen	**-200**
Onttrekkingen	
AR Algemene reserve: Duurzaamheid 3. Groenfonds (Rb 13-11-2017 MJPB 2018-2021)	50
BR groot onderh en verv openbare ruimte: Herprogrammering Bomen (Rb 26-09-2018 VZML-2 2018)	160
BR groot onderh en verv openbare ruimte: Herprogrammering Riolering-VAT (Rb 26-09-2018 VZML-2 2018)	250
BR groot onderh en verv openbare ruimte: Herprogrammering Spelen (Rb 15-05-2019 VZML-1 2019)	118
BR groot onderh en verv openbare ruimte: Herprogrammering Water (Rb 15-05-2019 VZML-1 2019)	156
BR groot onderh en verv openbare ruimte: Ontwikkelingen kapitaallasten (div.data Eerdere MJPB's)	33
BR Huishoudelijk afval: Uitstel Diftar (Rb 14-11-2018 MJPB 2019-2022)	385
BR Onderhoud vastgoed: Actualisatie onderhoud (Rb 15-05-2019 VZML-1 2019)	9
BR Onderhoud vastgoed: Actualisatie onderhoud (Rb 19-12-2018 VZML-3 2018)	20
BR Starters- en duurzaamheidsleningen: (Rb 26-09-2018 VZML-2 2018)	-327
BR Starters- en duurzaamheidsleningen: Actualisatie (MJPB 2017-2020)	338
BR Starters- en duurzaamheidsleningen: Vrijval budget (MJPB 2016-2019)	50
BR Volkshuisvesting: (div.data Eerdere MJPB's)	44
	0
Totaal onttrekkingen	**1.286**
Totaal mutaties reserves	**1.086**

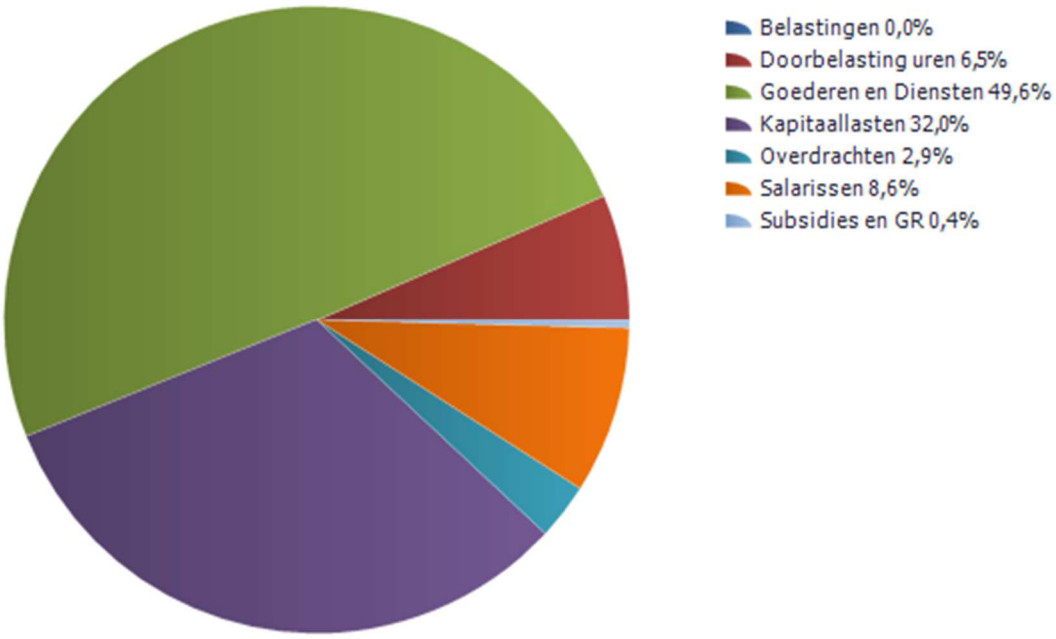
Lasten verdeeld naar producten en kostensoorten (exclusief wijkprogramma's)

Hieronder wordt meer inzicht gegeven uit welke onderdelen en kostensoorten het programma bestaat. Hierbij gaat het om de budgetten binnen dit stedelijke programma.
In de bijlage Overzicht onderdelen stad/wijk is de verdeling van de budgetten tussen stedelijke en wijkprogramma's weergegeven.

Lasten verdeeld naar producten

Lasten verdeeld naar kostensoorten

Zie de bijlage Toelichting overzicht kostensoorten voor een toelichting op deze grafiek.

Lasten verdeeld naar taakvelden (exclusief wijkprogramma's)
Bedragen x € 1.000

	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Meerjarenraming		
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Middelen							
Afval	-8.098	-7.897	-8.481	-10.607	-10.333	-10.394	-10.298
Economische Havens en waterwegen	-975	-650	-650	-646	-641	-636	-632
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-6.918	-7.531	-7.512	-7.112	-6.944	-6.785	-6.392
Riolering	-12.062	-12.334	-12.613	-12.765	-13.422	-13.546	-13.089
Verkeer en vervoer	-934	-747	-469	-431	-431	-431	-431
Wonen en bouwen	-1.114	-1.211	-943	-917	-891	-865	-842
Gerealiseerd resultaat	**-30.102**	**-30.370**	**-30.668**	**-32.478**	**-32.662**	**-32.658**	**-31.684**

Met wie werken we samen
Verbonden partijen

Lingezegen
GO Arnhem Nijmegen City Region

Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners
Wonen
- Woningcorporaties;
- particuliere verhuurders;
- beleggers/ontwikkelaars;
- zorgpartijen.

Openbare ruimte
- Wijkteams;
- Schouwgroepen en belangengroepen;
- Waterschappen;
- grondeigenaren (onder andere woningcorporaties, Provincie, Hoge Veluwe, Gelders Landschap, Staatsbosbeheer).

In de paragraaf subsidies is een overzicht opgenomen van de partners die in 2020 een subsidie ontvangen.

Indicatoren
Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht dienen te worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren voor dit programma, met een vergelijking tussen Arnhem en het landelijk gemiddelde, zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente.

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Nieuw gebouwde woningen	2016	9,1	7,2	Het aantal nieuwbouwwoningen, per 1.000 woningen.	ABF - Systeem Woningvoorraad
Omvang huishoudelijk restafval	2017	204	174	Niet gescheiden ingezameld huishoudelijk afval (kg per inwoner).	CBS - Statistiek Huishoudelijk afval

Bij dit programma zijn (nog) geen specifieke indicatoren behorend bij de doelstellingen benoemd.

Beleidskaders

Wonen

- Arnhemse woonprincipes (Woonvisie);
- Volkshuisvestelijk kader;
- Huisvestingsverordening;
- Starterslening.

Openbare ruimte

- Structuurvisie 2020-2040;
- Groenvisie 2017-2035 (Raad, 2018);
- Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn 2016-2020;
- Nota Ruimte voor de Jeugd (Spelennota) 2010 - 2020;
- Initiatiefvoorstel Groene Speelplaatsen (Raad, 2013);
- Waterplan Gelderland 2010 - 2015;
- Aanpak wateroverlast Arnhem Noord 2015.

Paragrafen

De paragrafen vormen een 'dwarsdoorsnede' van de begroting, bezien vanuit een bepaald perspectief. Een aantal paragrafen is in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) verplicht voorgeschreven.

In de paragrafen worden kaderstellende beleidslijnen vastgelegd met betrekking tot relevante beheersmatige aspecten. De paragrafen geven daarmee belangrijke aanvullende informatie over de meerjarige financiële positie van de gemeente. De wijze waarop invulling wordt gegeven aan de paragrafen verschilt per onderwerp.

De volgende paragrafen zijn opgenomen:

1. Lokale heffingen
2. Weerstandsvermogen en stresstest
3. Onderhoud kapitaalgoederen
4. Financiering
5. Bedrijfsvoering
6. Verbonden partijen
7. Grondbeleid
8. Investeringen
9. Subsidies

Lokale heffingen

De gemeente legt heffingen op. Die zijn onder te verdelen in belastingen, leges en retributies. Bij belastingen is sprake van een gedwongen bijdrage, waar geen rechtstreekse individuele tegenprestatie van de overheid tegenover hoeft te staan. De opbrengsten dienen als algemeen dekkingsmiddel. Bij retributies is ook sprake van een gedwongen bijdrage, maar hier wordt door de overheid wél een individuele tegenprestatie tegenover gesteld (zoals riool- en afvalstoffenheffing). Leges zijn vergoedingen voor diverse administratieve en andersoortige diensten die de overheid verstrekt (zoals bouwvergunningen, verstrekken paspoort of rijbewijs).

Uitgangspunten van beleid

Afspraken uit het Coalitieakkoord 2018-2022

In het Coalitieakkoord 2018-2022 zijn afspraken gemaakt die met ingang van 2019 zijn doorgevoerd.
Voor de begroting van 2020 wijzigen deze afspraken niet. Als algemene regel is afgesproken dat alle belastingen, heffingen, leges en parkeertarieven niet verhoogd zullen worden.

Aanvullend op deze afspraken geldt voor de OZB dat ieder jaar een herwaarderingsjaar is. Dat betekent dat de WOZ-waarden gebaseerd worden op een nieuwe waardepeildatum (in 2020 is dat 1 januari 2019).
Het gemiddelde herwaarderingscijfer leidt tot een tariefaanpassing zodat de herwaardering geen lastenontwikkeling tot gevolg heeft. Om te voorkomen dat de opbrengst OZB te hoog of te laag wordt, wordt de gemiddelde waarde-ontwikkeling gecompenseerd door een tariefswijziging. Uiteraard kan de werkelijke waardestijging per individueel object afwijken van de gemiddelde waardestijging, met als gevolg een andere individuele ontwikkeling van de lasten dan hier gepresenteerd.

Afvalstoffenheffing/ invoering Diftar

In 2012 heeft de raad besloten om na omgekeerd inzamelen ook Diftar in te voeren. In 2017 heeft de raad daar enkele randvoorwaarden bij vastgesteld. Op 3 juli 2018 heeft de gemeenteraad ingestemd met uitstel van het invoeren van een gedifferentieerd tarief voor de afvalstoffenheffing (Diftar) op basis van de aangeboden hoeveelheid restafval. Met een Diftar-systeem krijgen inwoners meer invloed op de hoogte van hun afvalstoffenheffing. De financiële prikkel die hiermee gegeven wordt, zal leiden tot betere afvalscheiding, minder restafval en past daarmee volledig in het duurzaamheidsbeleid van de gemeente Arnhem. Om begrotingstechnische redenen is uitgegaan dat Diftar per 1-1-2020 van kracht wordt. Uiteraard is een andere ingangsdatum in 2020 mogelijk (begrotingswijziging dan wel in 2019 te verwerken).

Parkeerbelasting

Het betaald parkeergebied zal de komende jaren alleen worden vergroot, wanneer hier draagvlak voor bestaat binnen de buurt/wijk. De verwachting is dat in de wijken initiatieven worden ontwikkeld om betaald parkeren te gaan invoeren. Wanneer het betaald parkeergebied wordt vergroot, dan zal dat een positief effect hebben op de belastinginkomsten.

Toeristenbelasting

In het Coalitieakkoord is afgesproken om met ingang van 2019 de toeristenbelasting in te voeren met een tarief van € 2,- per persoon per nacht. In afwijking hiervan geldt een tarief van € 75 cent per persoon per nacht voor campings, jachthavens en slaapzalen van hostels. Mogelijke extra opbrengsten (bovenop het in de begroting opgenomen bedrag ad € 625.000,-) worden ingezet om de toeristische aantrekkingskracht van de stad te vergroten (toerisme en recreatie) en de marketing te versterken. Een voorstel hiervoor wordt in de komende periode uitgewerkt.

Paspoorten en identiteitskaarten

Als gevolg van een wijziging van de Paspoortwet is de geldigheidsduur van een paspoort en een identiteitskaart met ingang van maart 2014 verlengd van 5 naar 10 jaar. Dit heeft tot gevolg dat de legesinkomsten vanaf 2019 gedurende een periode van 5 jaar op een lager niveau zullen uitkomen. Aan de andere kant leidt de verlenging van de geldigheidsduur van een paspoort en een identiteitskaart tot lagere uitvoeringskosten.

Reinigingsrecht

Met ingang van 1 januari 2020 wordt in de binnenstad een reinigingsrecht ingevoerd. Ondernemers kunnen zelf de afweging maken of ze gebruik gaan maken van afval aanbieden via reinigingsrecht of dat zij een contract met een commerciële afvalinzamelaar aangaan. Indien gekozen wordt voor het laatste dan kan dit vanaf 1 januari 2020 niet meer met zakken die aan de straat worden aangeboden, maar dienen daarvoor de inzamelmiddelen (minicontainer of rolcontainer) op eigen terrein geplaatst te kunnen worden.

De te verwachten kosten en opbrengsten hangen af van het aantal deelnemers. Deze inschatting kan naar verwachting voldoende accuraat vooraf bepaald worden. De uitvoering van het reinigingsrecht is kostenneutraal voor de gemeente. Het reinigingsrecht is een retributie, dit betekent dat het te hanteren tarief (maximaal) kostendekkend mag zijn.

Ontwikkelingen gemeentelijk belastinggebied

Er is een voorstel ingediend in de Tweede kamer om de Gemeentewet en de Wet Milieubeheer aan te passen aan Europese richtlijnen, waarin is bepaald dat de vervuiler betaalt. Op grond hiervan zou de afvalstoffenheffing en de rioolheffing alleen aan de gebruikers kunnen worden opgelegd en niet meer aan eigenaren. Daarnaast is in het voorstel opgenomen, dat de kostendekkendheid voor deze heffingen verplicht tussen de 80% en 100% dient te liggen. Het is op dit moment nog onduidelijk of dit wetsvoorstel zal worden aangenomen. Indien het voorstel wordt aangenomen, zullen de financiële effecten hiervan voor de begroting van 2020 inzichtelijk worden gemaakt.

Geraamde inkomsten en een overzicht op hoofdlijnen

Bedragen x € 1.000

	2019	2020
Belastingsoorten		
Onroerend zaakbelasting	53.844	54.227
Afvalstoffenheffing (meerpersoonshuishouden)	15.836	16.869
Rioolheffing	16.559	16.864
Toeristenbelasting	625	625
	86.864	***88.585***
Overige heffingssoorten		
Parkeerbelasting	7.411	7.649
Leges burgerlijke stand	2.690	2.113
Bouw- en sloopvergunningen (wabo)	3.251	3.933
	13.352	***13.695***
Totaal	**100.216**	**102.280**

De toename van de OZB-opbrengsten is het gevolg van een groei in het aantal woningen en niet-woningen. De tarieven zijn niet gestegen.

Lokale lastendruk en kwijtscheldingsbeleid

Ontwikkeling lokale lastendruk in Arnhem

Gem. lastenontwikkeling per woning (eigenaar)	2019	2020	%
Onroerend zaakbelasting	€ 338	€ 338	0,0%
Rioolheffing	€ 172	€ 174	1,5%
Afvalstoffenheffing (gemiddeld per huishouden)	€ 220	€ 231	4,8%
	730	**744**	**1,79%**

Let wel. Het tarief afvalstoffenheffing voor een meerpersoonshuishouden is fictief, berekend op basis van het tarief voor 2019.
Als gevolg van de invoering van Diftar in 2020 kan een tarief per huishouden niet meer worden bepaald.

Gem. lastenontwikkeling per woning (gebruiker/huurder)	2019	2020	%
Onroerend zaakbelasting	€ 0	€ 0	
Rioolheffing	€ 86	€ 87	1,5%
Afvalstoffenheffing (gemiddeld per huishouden)	€ 220	€ 231	4,8%
	306	**318**	**3,85%**

De tabel laat zien hoe de in de vorige paragrafen geschetste ontwikkeling van de lokale heffingen uitwerkt voor een gemiddelde woning.

Ontwikkelingen lokale lastendruk in landelijk perspectief

Het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (Coelo) meet jaarlijks de lokale lastendruk van de Nederlandse gemeenten. De indicator 'Woonlasten meerpersoonshuishouden' geeft inzicht in de ontwikkeling van de Arnhemse woonlasten in relatie tot die van de overige gemeenten. De indicator bestaat uit de OZB, de afvalstoffenheffing en de rioolheffing.

Uit een analyse is gebleken dat bij de berekening van de waarde van een gemiddelde woning in Arnhem andere aannames worden gehanteerd dan waarmee door het Coelo wordt gerekend. Bij de berekening van de gemiddelde woz-waarde van een woning in Arnhem wordt ook de categorie recreatiewoningen en overige woningen betrokken, terwijl deze categorie bij de berekening van het Coelo buiten beschouwing blijft. Omdat deze categorie een lagere gemiddelde woz-waarde heeft dan de overige categorieën, heeft dit een verlagend effect op de berekende gemiddelde woz-waarde voor een woning in Arnhem. Een vergelijking met de gegevens van het Coelo levert hierdoor een afwijking op.

Kwijtscheldingsbeleid

- Inwoners van Arnhem komen in aanmerking voor kwijtschelding als onder andere het zogenaamde gecorrigeerde inkomen lager uitvalt dan 100% van het bijstandsniveau. Arnhem kiest met het hanteren van een bovengrens van 100% van het bijstandsniveau voor de maximale invulling van het kwijtscheldingsbeleid die de wet biedt.
- In het coalitieakkoord is besloten om een eerder ingeboekte bezuiniging op het kwijtscheldingsbudget ongedaan te maken.

Kostendekkendheid leges en heffingen

Afvalstoffenheffing

- In het Coalitieakkoord 2018-2022 is afgesproken dat de afvalstoffenheffing kostendekkend is waarbij het knelpunt rondom PMD en het terugdraaien van de bezuiniging op de kwijtschelding niet aan de afvalstoffenheffing wordt toegerekend. Dit betekent dat het tarief voor afvalstoffenheffing in 2019 met 1,5% stijgt;
- De berekeningssystematiek van de overhead is nader uitgewerkt in het taakveld Overhead.

Bedragen x € 1.000

Berekening kostendekkenheid t.b.v. Afvalstoffenheffing	
Kosten Taakveld(en),incl (omslag) rente	19.362
Inkomsten taakveld(en), excl.heffingen	-2.243
Netto kosten taakvelden	***17.119***
Toe te rekenen kosten:	
Overhead incl. (omslag)rente	595
BTW	2.788
Totale kosten	***20.502***
Opbrengst heffingen	16.869
Dekkingspercentage	**82%**

Rioolheffing

Beleidsuitgangspunten:

- In het Coalitieakkoord 2018-2022 is afgesproken om de heffingen kostendekkend te maken. Dit betekent voor de rioolheffing een jaarlijkse groei van 1,5%.
- De berekeningssystematiek van de overhead is nader uitgewerkt in het taakveld Overhead.

Bedragen x € 1.000

Berekening kostendekkenheid t.b.v. Rioolheffing	
Kosten Taakveld(en),incl (omslag) rente	14.655
Inkomsten taakveld(en), excl.heffingen	-
Netto kosten taakvelden	***14.655***
Toe te rekenen kosten:	
Overhead incl. (omslag)rente	942
BTW	1.463
Totale kosten	***17.060***
Opbrengst heffingen	16.864
Dekkingspercentage	**99%**

Leges

Bedragen x € 1.000

Legesverordening	**Lasten 2020**	**Baten 2020**	**Kosten-dekkendheid**
Algemene dienstverlening			
PD-Burgerlijke stand	3.383	2.113	62%
Parkeren	106	88	83%
Overige APV	100	97	97%
Subtotaal Algemene dienstverlening	**3.589**	**2.298**	**64%**
Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning			
Huisvesting en WABO	3.954	4.037	102%
Kabels/leidingen	361	352	98%
Subtotaal Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning	**4.315**	**4.389**	**102%**
Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn			
Drank- en Horeca	207	191	92%
Evenementen	183	130	71%
Prostitutiebedrijven	8	7	88%
Winkeltijden	0	0	75%
Subtotaal Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn	**398**	**328**	**82%**
Totaal	**8.302**	**7.015**	**84%**

Bedragen x € 1.000

Verordening scheep-vaartrechten	**Lasten 2020**	**Baten 2020**	**Kosten-dekkendheid**
Scheepvaartrechten	713	352	49%

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Het is van belang om inzicht te hebben in de financiële positie (hoe financieel gezond is de gemeente) en de financiële weerbaarheid (welke mogelijkheden zijn er in financieel moeilijke tijden).
Het weerstandsvermogen geeft aan in hoeverre de gemeente Arnhem in staat is om tegenvallers (de risico's) op te vangen. De financiële positie van Arnhem wordt met een aantal financiële kengetallen (zoals solvabiliteit en schuldquote) en in samenhang met het weerstandsvermogen in beeld gebracht en beoordeeld.

Samenvatting van de paragraaf

Hoe staat Arnhem er financieel voor? In het hoofdstuk Ontwikkelingen in het financieel kader is dit al toegelicht. In deze paragraaf staat we uitgebreider stil bij de financiële positie van de gemeente Arnhem. Net als wanneer iemand naar zijn eigen financiële positie kijkt, is het noodzakelijk om zicht te hebben in de wijze waarop de bezittingen zijn gefinancierd. Als iemand bijvoorbeeld een relatief goed en zeker inkomen heeft om zijn huur of hypotheek te betalen, verder geen grote schulden heeft en ook nog over een spaarsaldo beschikt, dan kan worden geconcludeerd dat zijn financiële positie solide is.

Zo is het ook bij gemeenten. Heeft Arnhem geen of weinig schulden, een goed gevulde 'bankrekening' (algemene reserve) en zijn de baten vrijwel ieder jaar even hoog of iets hoger dan de lasten, dan staat Arnhem er over het algemeen goed voor.
Het weerstandsvermogen geeft daarnaast aan in welke mate de gemeente Arnhem in staat is om de gevolgen van risico's op te vangen zonder dat het beleid of de uitvoering daarvan in gevaar komt.
Met behulp van de hiernaast afgebeelde financiële kengetallen die betrekking hebben op de balans en de begroting kan een goed beeld worden geschetst van de financiële positie van Arnhem.

Een afzonderlijk kengetal zegt weinig over hoe de financiële positie moet worden beoordeeld. Zo hoeft een hoge schuld geen nadelig effect te hebben op de financiële positie, maar is dat afhankelijk of en wat er aan eigen vermogen tegenover die schuld staat. Het is dus, met andere woorden, niet mogelijk om een individueel kengetal te gebruiken voor de beoordeling van de financiële positie. Het weerstandsvermogen en de kengetallen zullen altijd in samenhang moeten worden bezien, omdat ze alleen gezamenlijk en in hun onderlinge verhouding een goed beeld kunnen geven van de financiële positie van een gemeente. De kengetallen zijn daarom gezamenlijk opgenomen in deze paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing en zijn voorzien van een toelichting.

Om de financiële positie van onze gemeente als geheel goed te kunnen beoordelen zijn de volgende drie invalshoeken van belang:

- De robuustheid van de begroting. Is er sprake van een reëel beeld van inkomsten en uitgaven? Zijn er voorzieningen voor verplichtingen of mogelijke verliezen opgenomen? Sluit de raming van de inkomsten van het Rijk aan bij de laatste circulaire over de algemene uitkering? Zijn inkomsten en uitgaven van de (meerjaren)begroting in evenwicht?
- De robuustheid van de buffers om als zich risico’s voordoen, deze op te kunnen vangen en voldoende tijd te hebben om, als de tegenvaller structureel is, bezuinigingsmaatregelen te kunnen treffen. Is er sprake van een goede inventarisatie van aanwezige risico’s? Is er voldoende weerstandscapaciteit?
- En hoe zit het met de robuustheid van de gemeentelijke balans. Heeft de gemeente niet te hoge schulden? Hoe zit het met de verhouding tussen eigen en vreemd vermogen? Bezit de gemeente veel gronden waarop ze risico’s loopt? Dit soort vragen zijn te beantwoorden aan de hand van een aantal kengetallen die in deze paragraaf nader besproken worden.

De 'grenzen' van het financieel speelveld voor gemeente en de manier waarop de gemeente daarin opereert liggen vast in de gemeentewet en de begrotingsvoorschriften (BBV). Anders dan het Rijk moet het gemeentelijke huishoudboekje van gemeente altijd in evenwicht zijn. De raad moet erop toezien dat de begroting 'structureel en reëel in evenwicht is' dan wel er voor zorgen dat dit evenwicht in de daarop volgende jaren wordt vastgesteld (art. 189 lid 2 gemeentewet). De begroting moet vervolgens worden goedgekeurd door Gedeputeerde Staten. Is Gedeputeerde Staten van mening dat de (meerjaren-)begroting niet in evenwicht is, dan wordt de begroting niet goedgekeurd. De gemeente krijgt dan te maken met het zogenaamde preventieve toezicht en verliest een deel van haar financiële zelfstandigheid. Gedeputeerde Staten zal de gemeente opdragen een financieel herstelplan te maken waarmee de begroting weer in evenwicht komt.

De gemeente Arnhem heeft de afgelopen jaren regelmatig zelf de vinger aan de pols gehouden op de eigen financiële positie. Door middel van extern onderzoek (bijvoorbeeld het onderzoek van bureau Cebeon uit 2015/2016 - zaaknummer 2015-12-00787) of door eigen onderzoek (bijvoorbeeld de evaluatie van de spelregels

weerstandsvermogen). Door terug te blikken op het recente verleden en toekomstige ontwikkelingen te verkennen is in overleg met de raad besproken welke aanpassingen in de financiële spelregels wenselijk zijn. Afwegingen rondom solvabiliteit, omvang van de schulden en weerstandsvermogen zijn de afgelopen jaren en ook bij de bespreking van de Perspectiefnota belangrijke gesprekspunten geweest. Bij de behandeling van de Perspectiefnota 2020-2023 is een motie aangenomen (19M97 Houd de financiële verordening in stand) die we in deze MJPB verwerkt hebben.

Financiële kengetallen

De financiële kengetallen laten voor Arnhem het volgende beeld zien:

1A. Netto schuldquote	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
	86%	89%	88%	92%	94%	95%

1B. Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
	76%	79%	80%	84%	88%	88%

2. Solvabiliteitsratio	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
	16%	16%	15%	15%	15%	16%

2A. Weerstandsvermogen (factor)	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
	1,4	1,6	1,0	1,0	1,0	1,1

3. Kengetal grondexploitatie	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
	7%	7%	6%	6%	5%	4%

4. Structurele exploitatieruimte	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
	-2%	-1%	-3%	1%	0%	2%

5. Woonlasten meerpersoons-huishouden	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
	104%	104%	102%	100%	100%	100%

Conclusie

Hieruit kan geconcludeerd worden dat de financiële positie in Arnhem een wisselend beeld laat zien. De solvabiliteit valt voor 2020 volgens de norm van de provincie nog steeds in de meest risicovolle categorie. De grens die de provincie hiervoor hanteert ligt namelijk op 20%. Dit was voor de provincie bij de MJPB 2019-2022 aanleiding om de financiële positie van Arnhem als 'matig' te beoordelen.
Eerder werden de ontwikkelingen voor de solvabiliteit somberder ingeschat. Toen de raad in november 2016 aansluitend op de conclusies van het onderzoek van Cebeon besloot om maatregelen te nemen om de vermogenspositie te verbeteren werd zelfs zonder deze maatregelen op begrotingsbasis rekening gehouden met een solvabiliteit voor 2017 van 10%.
Voor de verdere versterking van de financiële robuustheid van de balans van de gemeente is in de raadsbrief van januari 2018 voorgesteld ingaande 2019 jaarlijks bedragen toe te voegen aan de bestemmingsreserve kapitaallasten (vanaf deze MJPB BR Solvabiliteit), waarmee binnen die reserve een extra buffer voor solvabiliteit ontstaat. Feitelijk wordt een bedrag gereserveerd ter versterking van het eigen vermogen. In de genoemde brief werd rekening gehouden met een solvabiliteit over 2018 inclusief het effect van de 20 jaar-maatregel van 12,66% oplopend tot een percentage van 15,35% eind 2021. De feitelijke situatie blijkt inmiddels positiever dan op dat moment bedacht. Op basis van deze MJPB zijn de prognoses dat de solvabiliteit de komende jaren stabiel blijft en in het laatste jaar 2023 nog verder stijgt naar 16%. In onderstaande tabel zijn de prognoses uit het Cebeon-rapport en de raadsbrief van 16 januari 2018 zichtbaar gemaakt.

Solvabiliteit in %	begr 17	mjr 18	mjr 19	mjr 20	mjr 2021
Cebeon (blz. 2)	9,93	9,2	9,25	9,42	-
Raadsbrief 16 januari 2018	13,59	11,74	11,18	11,08	12,68
Raadsbrief 16 januari 2018 incl. BR Kapitaallasten	13,59	12,66	12,81	13,29	15,35

Overigens leert de ervaring dat kengetallen aan schommelingen onderhevig kunnen zijn. De feitelijke ontwikkelingen in het begrotingsjaar (bijvoorbeeld ten aanzien van het aangaan van schulden) kunnen anders zijn dan begroot, waardoor het solvabiliteitspercentage schommelt. Ook wijzigingen in regelgeving, het feitelijke investeringsvolume en ontwikkelingen in het grondbedrijf kunnen tot afwijkingen leiden. De waarde van meerjarige prognoses voor de balans is dan ook beperkt. Vooral de jaarrekeningen waarin de feitelijke ontwikkelingen zijn verwerkt bieden houvast.

De netto schuldquote (ook gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen) laat een stijgende lijn zien en is nog steeds aan de hoge kant. Dit komt deels door daadwerkelijk hogere schulden, maar ook deels doordat de begrote baten in de latere jaren afnemen (het zogenaamde 'noemer'-effect). Ook de ontwikkeling van de netto-schuld per inwoner is feitelijke positiever dan eerder werd verondersteld. In de raadsbrief van januari 2018 werd deze voor eind 2020 door het positieve effect van de 20 jaar maatregel ingeschat op € 4.189 per inwoner. Deze komt nu uit op € 3.827 in 2020. In onderstaande tabel zijn de prognoses uit de raadsbrief van 16 januari 2018 zichtbaar gemaakt:

Schuld per inwoner	begr 17	mjr 18	mjr 19	mjr 20	mjr 2021
Raadsbrief 16 januari 2018	€ 3.830	€ 4.072	€ 4.371	€ 4.325	€ 4.093
Raadsbrief 16 januari 2018 incl. BR Kapitaallasten		€ 4.016	€ 4.270	€ 4.189	€ 3.933

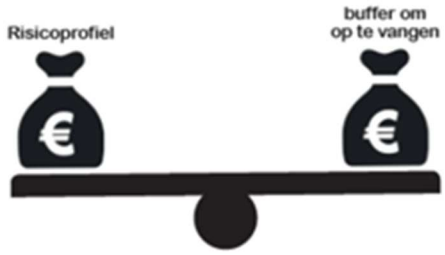
Het weerstandsvermogen geeft bij deze MJPB 2020-2023 een voldoende beeld, waarbij de weerstandsfactor uitkomt op afgerond 1 in 2020 en in het laatste jaar 2023 op 1,1. Met dit niveau van de weerstandsfactor voldoet deze aan het uitgangspunt in de verordening Financieel beleid en beheer (art. 11, lid 3) dat de weerstandsfactor voor een robuuste financiële positie niet lager mag zijn dan 1. De bovengrens van 1,4 die ook in de verordening is opgenomen wordt niet bereikt. Daarbij moet ook worden bedacht dat voor de inschatting van het gemeentelijk risicoprofiel statistische berekeningen worden gemaakt. Deze werken door in de hoogte van de weerstandsfactor, zodat dit niet als een vorm van exacte wetenschap kan worden beschouwd.

De structurele exploitatieruimte laat na een negatief saldo in 2020 een groei zien en komt meerjarig gezien positief uit. Het kengetal grondexploitatie laat een dalende lijn zien; dit betekent dat de gemeente minder risico loopt op de grondexploitatie. De woonlasten ten opzichte van het landelijk gemiddelde jaar van het ervoor komen in 2020 lager uit dan in de begroting 2019. Voor een deel wordt dit veroorzaakt doordat de OZB niet wordt geïndexeerd. Voor de afvalstoffenheffing wordt een fictief bedrag aangehouden, op basis van een eerste inschatting van een gemiddeld bedrag per gezin als gevolg van de invoering van Diftar.

Belangrijk is ook dit soort kengetallen in onderlinge samenhang te bezien. De afgelopen jaren is bij de behandeling van de MJPB's veel aandacht geweest voor de hoogte van de weerstandsfactor en solvabiliteit. Maar ook de beoordeling van deze kengetallen moet in samenhang worden bezien met andere kengetallen om een goed beeld van financiële positie als geheel te krijgen.
Zo heeft de gemeente Arnhem tijdens de economische crisis jaren omvangrijke bedragen afgeboekt en verliezen moeten nemen in de grondexploitaties. Zonder deze afboekingen was de solvabiliteit van de gemeente beter geweest. Maar het grondbedrijf is nu veel minder kwetsbaar voor mogelijke negatieve ontwikkelingen in de vastgoedmarkt dan andere gemeenten. Het kengetal van de grondexploitatie toont aan dat Arnhem in de minst risicovolle categorie zit (gebaseerd op basis van de lopende verwachte grondexploitaties). Aan de andere kant leidt nieuwe regelgeving in het BBV tot verplichte tussentijdse winstnemingen in de grondexploitatie. Dit ligt niet in de lijn van een behoedzame raming, zoals door Arnhem tot voor kort werd gehanteerd. Dit maakt het noodzakelijk om ook voor het grondbedrijf de aanwezige risico’s nauwlettend te volgen en hierop te sturen. Ook dit soort achtergrondinformatie moet mee gewogen worden bij de beoordeling van de solvabiliteit van de gemeente.

Uitgangspunten van beleid bepaling weerstandsvermogen voor risico's

Na de robuustheid van de begroting zelf vormen de buffers voor risico's als het ware de tweede vorm van zekerheid en geven mogelijkheden goed om te kunnen gaan met tegenvallers en financieel minder goede tijden. Het centrale uitgangspunt van het gemeentelijk beleid voor risico's is dat de gemeente voldoende buffers heeft om risico's die financiële impact kunnen hebben als die zich voordoen op te kunnen vangen. Het doel is daarbij om niet iedere tegenvaller direct van invloed te laten zijn op het lopende beleid, waardoor de reguliere dienstverlening niet meteen in het gedrang komt:

De benodigde weerstandscapaciteit wordt steeds bepaald door de omvang en impact van de risico's te bepalen. Het gemeentelijk risicoprofiel voor de MJPB 2020-2023 is opnieuw geïnventariseerd.
Onder beschikbare weerstandscapaciteit wordt verstaan de middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt om risico's te kunnen dekken. De hoogte van de beschikbare weerstandscapaciteit wordt bepaald door de reserves van de gemeente, de algemene reserve en de bestemmingsreserves grondexploitatie.
De spelregels hiervoor liggen vast in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV), de beleidsnota 'Weerstandsvermogen en risicomanagement 2006' en de gemeentelijke verordening Financieel beleid en beheer gemeente Arnhem 2018 (artikel 11 en 21).

Zoals al eerder aangegeven is hierover het volgende vastgelegd: 'Voor een robuuste financiële positie mag de weerstandsfactor niet lager zijn dan 1. Indien de weerstandsfactor lager is dan 1 is aanzuivering van de algemene reserve vereist. Indien de factor hoger is dan 1,4 dan kunnen reserves worden aangewend voor (nieuw) beleid.

Recente ontwikkelingen spelregels weerstandsvermogen en verbeteren financiële robuustheid balans

De beleidsnota dateert uit 2006. Vanaf die tijd zijn de spelregels voor de berekening van het weerstands-vermogen een aantal keren aangepast aan de actuele ontwikkelingen. In aansluiting op het eerder genoemde onderzoek van bureau Cebeon werd in 2016 besloten te gaan werken met een weerstandsfactor tussen de 1,0 en 1,3 om daarmee de buffers voor risico's meer robuust te gaan berekenen (besluit van 7 november 2016, zaaknummer 2015-12-00787). Aanleiding daartoe was ook dat tijdens de crisis bleek dat de buffers voor risico's te laag waren ingeschat en de feitelijke tegenvallers groter waren.

In aansluiting op de gemaakte afspraken in het coalitieakkoord is de bandbreedte voor de weerstandsfactor verhoogd naar 1,4. Wijzigingen in spelregels hebben steeds doorgewerkt in de paragrafen Weerstandsvermogen en Risicomanagement van MJPB's en Jaarrekeningen en de verordening Financieel Beleid en Beheer.

Zoals eerder aangegeven in het Jaarverslag 2017 en MJPB 2019–2022 is een specifiek onderzoek uitgevoerd naar de werking van de spelregels weerstandsvermogen. Uit dit onderzoek is onder andere nogmaals expliciet naar voren gekomen dat de het weerstandsvermogen tijdens de economische crisis niet toereikend was. Tekorten in het grondbedrijf, kortingen op specifieke uitkeringen en het gemeentefonds waren veel groter dan bij de berekening van de risico's was voorzien. Uit het onderzoek komen de volgende adviezen:

- Signaleer met name externe risico's eerder. Bijvoorbeeld de negatieve gevolgen van Rijksbeleid;
- Houdt meer rekening met tegenvallers in een crisissituatie en houdt hiermee rekening bij de bepaling van het gemeentelijk weerstandsvermogen;
- Reken dit door in de vorm van scenario's waardoor een meer tastbaar en transparant beeld voor de gemeenteraad ontstaat. Die benadering wordt ook al gekozen voor het Grondbedrijf waarin in de Financiële Jaarrapportage steeds scenario's zichtbaar worden gemaakt.

Een belangrijke overweging die uit het onderzoek naar voren gekomen is, is dat wanneer tegenvallers/risico's zich daadwerkelijk voordoen bij budgetten met een structureel karakter het niet mogelijk is om deze binnen 1 jaar in de begroting op te vangen. Tijd voor het ontwikkelen van bezuinigingsvoorstellen, tijd voor besluitvorming en

frictiekosten zijn hiervan de oorzaak. Voor een meer robuuste berekening van de omvang van het gemeentelijk risicoprofiel wordt geadviseerd de risico's bij structurele budgetten twee jaar mee te tellen. Deze gedragslijn hanteren ook veel andere gemeenten. De gemeente heeft er vooralsnog voor gekozen deze gedragslijn niet te volgen. Bij de voorbereiding van de nieuwe nota Weerstandsvermogen en risicomanagement zal de raad opnieuw de afweging voorgelegd worden om wel of niet deze methodiek te volgen.

Zoals al eerder aangegeven heeft de gemeente besloten de financiële soliditeit, het derde niveau van robuustheid, de balansposities als solvabiliteit en schuldquote te verbeteren. Op basis van rekenregels ('aflossen/afschrijven' in 20 jaar) in de Verordening Financieel beleid en beheer worden ingaande 2019 jaarlijks bedragen toegevoegd aan de bestemmingsreserve, waarmee een extra buffer voor solvabiliteit wordt gevormd. Het voorstel zoals opgenomen in de Perspectiefnota 2020–2023 om deze extra buffer voor solvabiliteit ook onderdeel uit te laten maken van de berekening van het beschikbare weerstandsvermogen kon niet op steun van de raad rekenen.

Op weg naar een nieuwe beleidsnota Weerstandsvermogen en risicomanagement

Aan de hand van de besluitvorming van de raad over deze MJPB 2020 – 2023 ligt duidelijk vast welke financiële spelregels van toepassing zullen kunnen zijn voor de komende periode. Aansluitend daarop zal een geactualiseerde Beleidsnota Weerstandsvermogen en risicomanagement aan de raad worden voorgelegd. Leerervaringen op het gebied van risicomanagement, ontwikkelingen in het vakgebied en de uitkomsten van drie themabijeenkomsten over dit onderwerp zorgen voor input voor deze nieuwe nota.

Grondexploitatie

De risico’s van de grondexploitatieprojecten worden, binnen bandbreedtes op basis van parameters, gekwantificeerd in een eigen berekening voor het risicoprofiel voor de grondexploitaties, tot één totaal benodigde weerstandscapaciteit voor de grondexploitatie. Ook voor wat betreft de grondexploitaties worden de ontwikkelingen in het risicoprofiel nauwlettend gevolgd en gemonitord.
Voor een uitgebreidere omschrijving en verklaring van de risico’s, de financiële positie, de ontwikkeling van de benodigde weerstandscapaciteit van het grondbedrijf wordt verwezen naar de paragraaf Grondbeleid en de Financiële Jaarrapportage Projecten 2018.

Breder inzicht door gemeentelijke stresstest

Als aanvulling op de hiervoor genoemde vijf financiële kengetallen kiest Arnhem ervoor om op deze vijf aandachtsvelden nog beter inzicht te krijgen. Hiervoor zijn de vijf kengetallen uitgebreid met een aantal kengetallen die door veel (grote) gemeenten in een gemeentelijke stresstest worden toegepast. Bij elk kengetal wordt middels een kleur aangegeven hoe hierop wordt gescoord: rood is kwetsbaar, oranje is punt van aandacht en groen is voldoende.

1C.	Aanvullende Arnhemse kengetallen tav schuldquote	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
a	Netto schuld per inwoner	€ 3.534	€ 3.679	€ 3.827
b	Schuldevolutie	-20%	4%	4%
c	Netto rentelasten/exploitatie	1,73%	2,04%	1,91%
d	Aanwezigheid rentereserve/buffer	ja	ja	ja
e	Zekerheden leningen, garantstellingen en waarborgen	94,57%	94,91%	94,9%

2A.	Aanvullende Arnhemse kengetallen tav solvabiliteit	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
a	Weerstandsfactor	1,4	1,6	1,0
b	Mogelijkheden om weerstandscapaciteit te verbeteren	ja	ja	ja

3A.	Aanvullende Arnhemse kengetallen tav grondexploitatie	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
a	Afhankelijkheid van grondexploitatie voor sluitende begroting	nee	nee	ja
b	Winstverwachting grondexploitatie	19.986	17.900	18.188
c	Toekomstig nog te realiseren baten en lasten in relatie tot de BIE	2,2	1,8	2,0

4A.	Aanvullende Arnhemse kengetallen tav structurele exploitatieruimte	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
a	Toereikenheid onderhoudsbudgetten openbare ruimte	0,34%	0,36%	0,07%
b	Ombuigingen, taakstellingen	0%	0,05%	0,00%
c	Meerjarig sluitende begroting	ja	ja	ja

5A.	Aanvullende Arnhemse kengetallen tav woonlasten	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
a	Onbenutte belastingcapaciteit OZB	0,07%	0,25%	0,23%
b	Derving OZB i.v.m. leegstand	2,02%	2,03%	1,78%

Uit deze aanvullende kengetallen blijkt dat Arnhem op veel onderdelen goed scoort (groene vakken). Het eerste kwetsbare resultaat wordt op de indicator 'netto schuld per inwoner' behaald. Dit is een logisch gevolg van de hoge totale netto schuldquote. De tweede kwetsbaarheid zit in de afhankelijkheid van de winst op de grondexploitatie. Hierbij gaat het echter over een beperkt bedrag van € 50.000. De meeste indicatoren laten een stabiel beeld zien.

Weerstandsvermogen en risicoprofiel

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen is de verhouding (ratio) tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit. Het weerstandsvermogen wordt uitgedrukt in een weerstandsfactor waarbij een bandbreedte wordt gehanteerd tussen de 1 en 1,4. De factor wordt berekend door de beschikbare weerstandscapaciteit te delen door de gewenste weerstandscapaciteit bij een zekerheidspercentage van 90%. Onderstaande tabel laat zien dat de gemeente voor het jaar 2020 op een weerstandsfactor van 1 uitkomt.

Benodigd versus beschikbare weerstandscapaciteit	**2020** 90%
Bedragen x € 1.000	
Totaal benodigde weerstandscapaciteit	30.430
Totaal beschikbare weerstandscapaciteit	30.675
Benodigd versus beschikbaar ruimte irt aanzuivering	**245**
Verschil (> factor 1,4)	**-11.927**
Weerstandsfactor	**1,0**

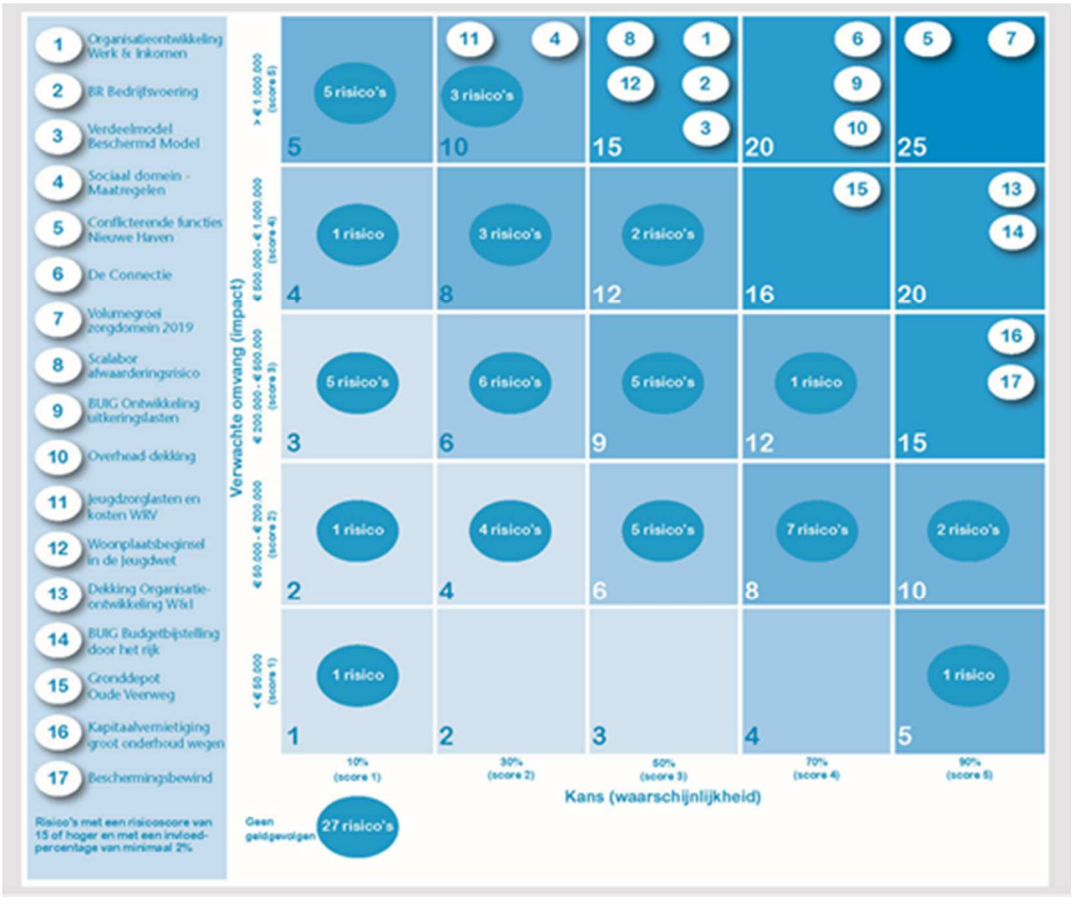
Risicoprofiel

Het risicoprofiel bij het jaarverslag 2018 omvatte 84 risico's en is nu bij deze MJPB 2020-2023 gestegen tot 97 risico's. Er zijn 21 nieuwe risico's, 8 risico's zijn vervallen en 22 risico's zijn gewijzigd. Er zijn 70 financiële risico's die in aanmerking komen voor het reserveren van weerstandsvermogen. Zeventien risico's hebben een risicoscore van 15 of hoger en/of een invloedpercentage van minimaal 2%.

Belangrijk aandachtspunt bij het risicoprofiel is dat dit zo goed mogelijk per risico wordt ingeschat. Vervolgens wordt door middel van statistische berekeningen nagegaan welke mogelijke financiële gevolgen het risicoprofiel voor onze gemeente in totaliteit kan hebben. Dit blijft een belangrijk hulpmiddel, maar zoals eerder al bij de toelichting op de uitkomsten van het onderzoek naar de spelregels weerstandvermogen is aangegeven, hebben dergelijke berekeningen ook beperkingen. Het is geen exacte wetenschap zo is in het verleden gebleken. Bovendien is een belangrijke kanttekening bij de risico’s die nu geïnventariseerd zijn, dat de inschatting van de risico’s niet plaatsvindt in een statische, als het ware bevroren situatie. De actualiteit leidt weer tot nieuwe- en of gewijzigde risico’s. Om die reden wordt de vinger steeds aan de pols gehouden en wordt de raad zowel bij de MJPB als bij het Jaarverslag geïnformeerd over de ontwikkelingen in het gemeentelijk risicoprofiel.

In het risicoprofiel zijn 27 risico's zonder geldgevolg (risicoscore 0) opgenomen. Bij deze risico's, trends en ontwikkelingen is nog niet duidelijk of en in welke mate ze zich zouden kunnen voordoen, of bij deze risico's is de netto risicoscore na beheersmaatregel 0.

In onderstaande risicokaart zijn de risico's weergegeven. Hoe donkerder blauw de kleur, hoe hoger de prioriteit voor de aanpak van het risico.

Hieronder worden de belangrijkste 17 risico's gepresenteerd en toegelicht. Er wordt een onderverdeling gemaakt naar:

- externe risico's
- risico's fysieke pijler
- risico's pijler economie en werk
- overige gemeentelijke risico's
- risico's grondbedrijf
- risico's sociale pijler

Risicogebeurtenis	Kans	Geld	Geld (Max)	Risico score	Invloed (%)	Gewijzigd t.o.v. JV 2018/ Turap-1 2019
Externe risico's						
Verdeelmodel Beschermd Wonen/ Maatschappelijke Opvang/ Begeleiding/ Jeugd						
Er vindt een herziening van de verdeelmodellen sociaal domein plaats. Dit heeft effect voor de verdeling van de gelden over gemeenten op deze domeinen. Voor Beschermd wonen heeft dit het grootste effect omdat de verdeling nog op historische gronden plaatsvindt, gericht op de omvang en spreiding van het aanbod zoals onder de AWBZ is ontstaan, verdeeld over centrumgemeenten. Om de transformatie van de zorg te ondersteunen zullen de middelen niet langer aan de centrumgemeenten, maar aan alle gemeenten op basis van een objectief verdeelmodel verdeeld gaan worden. Het financieel effect van de nieuwe modellen kan nog niet worden vastgesteld. Naar verwachting wordt het verdeelmodel in 2021 ingevoerd. Dit bedrag is een voorlopige inschatting die bijgesteld zal en kan worden op het moment dat hierover meer informatie bekend is.						
	3	5	€ 5.000.000	15	7,9%	Gewijzigd (-)
Risico's fysieke pijler						
Conflicterende functies Nieuwe Haven						
In september 2018 heeft het college, op basis van nieuwe onderzoeksrapporten over de veiligheid in de Nieuwe Haven, geconcludeerd dat de conflicterende gebruiksvormen (industrie, recreatie en wonen) daar een veiligheidsrisico vormen. Er is besloten een aantal korte termijn maatregelen te nemen. Voor de lange termijn wordt een visie opgesteld, waarin verschillende gebruiksscenario's voor de Nieuwe Haven, tegen elkaar zullen worden afgewogen. Het risico bestaat dat er gekozen wordt voor een scenario voor de Nieuwe Haven waarbij kosten moeten worden gemaakt.						
	5	5	€ 2.500.000	25	5,6%	Gewijzigd (+)
Gronddepot Oude Veerweg						
Mogelijk kan de gemeente Arnhem niet voldoen aan een resterende afnameplicht van 80.000 m3 grond uit het gronddepot aan de Oude Veerweg. Gemeente is met de grondbank de verplichting aangegaan 100.000 m3 grond af te nemen voor project Westervoortsedijk Dijktrace. Uiteindelijk is 20.000 m3 binnen het project toegepast. De bestemming van gronddepot vervalt en bebouwing zal plaatsvinden. Afhankelijk van het kunnen vinden van geschikte toepassingsmogelijkheden voor de grond zal er sprake zijn van kosten van afvoer.						
	4	4	€ 600.000	16	1,1%	Ongewijzigd
Kapitaalvernietiging groot onderhoud wegen						
Het budget groot onderhoud wegen kent een structureel tekort van EUR 485k waarvoor eerder dit jaar geen ruimte in de begroting voor is gevonden. Het risico dat hiermee ontstaat is een verwachte kapitaalvernietiging over een periode van 10 jaren van EUR 2,8 miljoen.						
	5	3	€ 280.000	15	0,6%	Nieuw

Risico's pijler economie en werk

Organisatieontwikkeling Werk & Inkomen

De afgelopen jaren is de volledige uitvoeringsketen voor participatie getransformeerd: het Centrum Activerend Werk, de ontwikkeling van Scalabor, het regionaal Werkgeversservicepunt en de ontwikkeling in de wijken, met de Teams Leefomgeving en de sociale wijkteams. De uitvoeringsorganisatie staat nog voor een enorme slag, deze is absoluut noodzakelijk om (I) als volwaardige toekomstbestendige partner te functioneren in de keten en (II) de ambities te kunnen realiseren. Slag die gemaakt moet worden:
• De Arnhemmer centraal stellen, vanuit de volledige breedte van zijn leefomgeving
• Vanuit werk, inkomen en zorg te kijken wat nodig is en de ‘regie’ te nemen op participatie
• De inwoner op weg naar werk te volgen en supporten en nazorg te bieden voor een duurzaam resultaat
Dat stelt compleet andere vragen / eisen aan de medewerkers en de wijze van organiseren. Daarom is het noodzakelijk om te investeren in een cultuuromslag, opleiding en coaching van medewerkers, goed werkende ondersteunende systemen, tijdelijke inhuur en mobiliteit van medewerkers die de ontwikkeling niet kunnen / willen volgen. Dat laatste vraagt een zeer proactieve aanpak waar nu al op wordt ingezet, boventalligheid wordt zoveel mogelijk voorkomen. Met eigen en externe expertise is in beeld gebracht wat de benodigde investering zou kunnen zijn. Daaruit komt een bandbreedte naar voren, die wordt vooral bepaald door de frictiekosten. In de begroting wordt voorgesteld om rekening te houden met € 6,1 miljoen aan frictiekosten. Het verschil met ten opzichte van de berekende maximumvariant aan frictiekosten wordt opgenomen als risico (€ 7,5 miljoen).

3	5	€ 7.500.000	15	9,3%	Ongewijzigd

Scalabor Afwaarderingsrisico

Het risico bestaat dat de gemeente de deelneming Scalabor als gevolg van een toekomstig negatief resultaat zal moeten afwaarderen. Mogelijke oorzaken:
• onvoldoende verandervermogen binnen het werkbedrijf leidt tot onvoldoende resultaten op het punt van arbeidsontwikkeling, doorstroming naar werk en financiële resultaten;
• onvoldoende benutting SW-werkplekken en onvoldoende rendabel maken van een SW-werkplek;
• onvoldoende inkoop P-wet trajecten (inwoners met een bijstandsuitkering) door gemeenten. Het bedrijfsplan Scalabor biedt arbeidsontwikkeldiensten aan voor inwoners die een beroep doen op ondersteuning vanuit de Participatiewet;
• onvoldoende aanbod van werk, oorzaken: 1. gemeente koopt groen en schoonmaak liever elders in, 2. mogelijke beperkingen in het aanbestedingsrecht;
• overige gemeenten zouden ervoor kunnen kiezen om na 3,5 jaar geen nieuwe DVO af te sluiten met Scalabor. Ook op dit onderdeel zal de gemeente de feitelijke ontwikkelingen volgen.

3	5	€ 3.500.000	15	4,4%	Ongewijzigd

BUIG Ontwikkeling uitkeringslasten

Arnhem heeft invloed op de ontwikkeling van de uitkeringslasten. Het volgen van de landelijke lijn op de uitkeringslasten is onderdeel van de ambitie van het college. Daarnaast wordt in de prognose voor het jaar 2023 rekening gehouden met een maximaal tekort van 6%. De ambitie is ambitieus. Over de afgelopen jaren heeft Arnhem de landelijke lijn wat betreft bijstandsontwikkeling niet weten te halen. Het risico is daarmee aanwezig dat Arnhem ook in de toekomst achter blijft op de landelijke ontwikkeling. Dit heeft gevolgen voor het saldo tekort op BUIG. Het maximale risico dat Arnhem loopt is, middels de vangnetregeling gemaximaliseerd. Op basis van de huidige cijfers bedraag het maximale risico voor 2019 € 2,3 mln.
Dit risico heeft een directe relatie met risico BUIG Budgetbijstelling door het Rijk (bij budgetbijstellingen muteert ook het maximaal eigen risico op BUIG)

4	5	€ 2.300.000	20	4,0%	Nieuw

Dekking Organisatieontwikkeling W&I

Ten behoeve van de dekking van de organisatieontwikkeling W&I is in de Perspectiefnota 2020-2023 rekening gehouden met terugvordering van betaalde BTW op re-integratie. Op basis van gerechtelijke uitspraken zijn nieuw perspectieven ontstaan voor het terughalen van betaalde BTW op re-integratie activiteiten. Arnhem heeft voor de jaren 2010 t/m 2018 nog de mogelijkheid BTW op deze activiteiten terug te vorderen. Op basis van de terugvordering over boekjaar 2009 is ingeschat dat dit bedrag uitkomt op circa € 900.000. Bij de voorlopige berekening over 2010 is het beeld dat er nagenoeg niks kan worden teruggevorderd. Dit in verband met het feit dat over inburgering te weinig BTW is afgedragen. Het risico bestaat daarmee dat deze ingeschatte dekking voor de organisatieontwikkeling volledig wegvalt.

5	4	€ 900.000	20	2,0%	Nieuw

BUIG Budgetbijstelling door het Rijk

Budgetmutaties door het Rijk kunnen grote effecten hebben op het resultaat BUIG voor Arnhem. Het voorlopig budget voor jaar T wordt rond eind september van het jaar T-1 bekend gemaakt. Vervolgens stelt het Rijk, via de nader voorlopige budgetten (mei jaar T), dit budget bij. Het definiteve budget voor het jaar T wordt in september van het jaar T bekend gemaakt. Gezien het feit dat Arnhem geen invloed heeft op de budgetverdeling en budgethoogte is dit een niet beïnvloedbaar risico. De hoogte van budgetbijstelling is afhankelijk van de conjuncturele ontwikkelingen en beleidseffecten van het Rijk. Op voorhand is hierdoor geen goed onderbouwde berekening te maken van het risico. Ook op basis van de ontwikkelingen in het verleden is geen vast patroon te herleiden welke gehanteerd kan worden voor de bepaling van het risico. 2019 laat, sinds de invoering van het nieuwe verdeelmodel in 2015, voor het eerst een negatieve budgetbijstelling zien van ruim 3% (nader voorlopig budget 2019 t.o.v. voorlopig budget). Voor het definitieve budget wordt het risico ingeschat dat de negatieve bijstelling kan opleven 5%. Op basis van de de huidige cijfers komt het risico daarmee uit op circa € 1 miljoen.

5	4	€ 1.000.000	20	1,5%	Gewijzigd (-)

Overige gemeentelijke risico's

Bedrijfsvoering

Voor het opvangen van resultaten in de Bedrijfsvoering is de BR Bedrijfsvoering ingericht. Met deze BR moeten resultaten op De Connectie, frictiekosten als gevolg van afbouw formatie overheadafdelingen en andere incidentele afwijkingen op personeel worden opgevangen. Het risico bestaat dat de BR op termijn niet voldoende is c.q. wordt gevoed vanuit te verwachten voordelen van De Connectie.

3	5	€ 5.000.000	15	9,3%	Ongewijzigd

De Connectie

De begroting van de BVO De Connectie kent een aantal onzekerheden dat een risico vormt:
• overige risico's die samenhangen met de Connectie (maximaal financieel gevolg € 2.300.000,-)
• BTW: Het risico op kostprijsverhogende BTW als gevolg van de verzelfstandiging van De Connectie. (maximaal financieel gevolg €170.000)
• Frictie: risico op frictiekosten als gevolg van: boventalligheid; wegvallen dienstverlening aan De Connectie; afbouw formatie door harmonisering. (ongekwantificeerd)
• Desintegratie Huisvesting: risico als gevolg van leegstaande panden doordat De Connectie een andere vestigingsplaats kiest. (ongekwantificeerd)
• Outputfinanciering: risico dat de invoering van outputfinanciering een hogere bijdrage voor Arnhem tot gevolg heeft. (ongekwantificeerd)

4	5	€ 2.500.000	20	5,2%	Gewijzigd (+)

Overhead-dekking

Minder overhead-dekking als gevolg van marktconforme tarieven voor verzelfstandigde onderdelen en derden.

4	5	€ 2.000.000	20	3,5%	Ongewijzigd

Risico's grondexploitatie

Grondexploitatie

Grondexploitatieprojecten	€ 2.680.000
Grondexploitatieprojecten in voorbereiding	€ 1.600.000
Totaal	**€ 4.280.000**
Grote projecten niet zijnde grondexploitatie	€ 600.000
Totaal benodigde weerstandscapaciteit grondexploitatie	**€ 4.880.000**

Risico's sociale pijler

Sociaal domein - Maatregelen

Er zijn maatregelen in voorbereiding om de oplopende kosten van zorg te beperken en terug te dringen. Deze maatregelen en de beperkte tijd voor de implementatie daarvan gaan als vanzelfsprekend gepaard met een bepaalde mate van onzekerheid.

2	5	€ 7.500.000	10	5,6%	Gewijzigd (+)

Volumegroei zorgdomein 2019

Alhoewel we beter in staat zijn de volume ontwikkeling te monitoren en te prognosticeren, gaan prognoses altijd gepaard met een bepaalde onzekerheid. Daarbij worden op verschillende onderdelen positieve ontwikkelingen geconstateerd, maar zien wij tevens kritische ontwikkelingen zoals rondom het abonnementstarief. Tot slot heeft een beperkte procentuele afwijking gelet op de omvang van de budgetten een aanzienlijke financiele impact.

5	5	€ 1.600.000	25	4,8%	Gewijzigd (-)

Jeugdzorglasten en kosten WRV

De jeugdzorglasten en de kosten WRV (wonen, rollen en vervoer) zijn in Turap 2-2019 als incidenteel aangemerkt. In Turap 2-2019 is daarbij als overweging opgenomen dat er beleidskaders komen waarmee deze kosten op termijn omgebogen kunnen worden. Het risico bestaat dat de op te stellen beleidskaders vertraging oplopen of in zijn geheel niet worden vastgesteld. Indien dit zich voordoet bestaat het risico dat de kosten alsnog structureel worden.

2	5	€ 3.100.000	10	2,3%	Nieuw

Woonplaatsbeginsel in de Jeugdwet

Het Rijk bereidt een aanpassing van het huidige woonplaatsbeginsel in de Jeugdwet voor. Deze aanpassing van het woonplaatsbeginsel betreft met name jeugdigen die nu in een voogdij-instelling verblijven of verlengde jeugdzorg hebben. Het verblijfsadres van de gemeente vóórdat de jeugdige de instelling betrad, wordt dan bepalend voor de gemeente die (financieel) verantwoordelijk is. Nu is dat nog de gemeente waar de voogdij-instelling staat.
Het Rijk koerst daarbij obv. recente info aan op 1 januari 2021 en gaat tevens uit van een 'big bang' scenario, dat wil zeggen een omslag in woonplaatsbeginsel voor alle betrokken bestaande cliënten. Deze aanpassing heeft daarom een omvangrijke eenmalige (administratieve) overdracht van jeugdige cliënten tussen gemeenten tot gevolg, benevens financiële herverdeeleffecten, zowel budgettair als qua zorglasten. Recent zijn de eerste doorrekeningen van het CBS van de herverdeeleffecten van deze zorglasten voor gemeenten beschikbaar gekomen. Hoewel deze dus nog voorlopig en indicatief van aard zijn, zou Arnhem er op basis van deze eerste berekeningen per saldo (dus budgettaire en zorgeffecten tezamen genomen) afgerond € 1,7 miljoen op achteruit gaan. Verder is in de extra eenmalige lasten van de (administratieve) cliëntenoverdracht tussen gemeenten van het Rijk geen financiële compensatie te verwachten. De huidige praktijk van overdracht tussen gemeenten laat echter nu al zien dat hier zeer veel tijd en inspanning mee gemoeid kan zijn. Extra te verwachten kosten pm

3	5	€ 1.700.000	15	2,1%	Gewijzigd (+)

Beschermingsbewind						
In de MJPB 2018-2021 zijn de aannames van de businesscase Beschermingsbewind/BooM herijkt op basis van ervaring die is opgedaan, van het aanbestedingstraject BooM en de Arnhemse trend (afnemende toename) van aantal inwoners in beschermingsbewind. De aannames zijn in de MJPB 2019-2022 ongewijzigd gebleven. Bijzondere bijstand voor beschermingsbewind is een openeinderegeling. Het risico blijft bestaan dat de aantallen inwoners in beschermingsbewind voor wie bijzondere bijstand wordt verstrekt, hoger zijn dan verwacht. Voor het maximaal risico is met 10% van het budget Beschermingsbewind/BooM gerekend.						
	5	3	€ 370.000	15	0,6%	Gewijzigd (-)

Risico's zonder geldgevolg

In het risicoprofiel zijn 27 risico's zonder geldgevolg opgenomen. Deze risico's worden in het risicoprofiel meegenomen met een risicoscore 0. In het risicoprofiel zijn de volgende nieuwe risico's zonder geldgevolg opgenomen:

Het volgende risico heeft betrekking op het programma Ruimtelijke ontwikkeling:

- Verplichte investeringen in energiebesparing vastgoed
  Via de Wet milieubeheer, en de daarmee samenhangende Informatieplicht, is de gemeente als eigenaar verplicht om energiebesparende maatregelen aan vastgoed uit te voeren die zich binnen 5 jaar terugverdienen en/of die op Erkende Maatregelen Lijsten voorgeschreven zijn. Er is geld in de MJPB gereserveerd, maar niet zeker of dit toereikend zal zijn. Bovendien is onzeker of de investeringen wel het rendement halen dat nu aan het begrote geld gekoppeld is.

De volgende risico's hebben betrekking op het Zorgdomein:

- Aanbesteding Zorg 2020
  In 2020 worden een aantal producten opnieuw aanbesteed. Voor de kostprijs van de nieuwe producten wordt onderzoek gedaan naar een reëel tarief, daaruit kan blijken dat de productprijs verhoogd dient te worden.
- Veilig Thuis
  In de eerste maanden van 2019 zien we een groter beroep op de diensten van Veilig Thuis, dit als gevolg van de aanscherping van de Wet meldcode. Het Rijk heeft centrumgemeenten hiervoor gecompenseerd maar deze compensatie is onvoldoende.
  Daarnaast heeft Veilig Thuis een scenario voorgelegd op basis van toename van de gevraagde diensten. Dit scenario zou een verhoging van de totale begroting voor 2020 betekenen. Omdat nog niet duidelijk is of deze ontwikkelingen structureel van aard zijn, worden deze meegenomen in de risicoparagraaf.

Het volgende risico heeft betrekking op het programma Bestuur, dienstverlening en financiën:

- Belastingen
  Het nieuwe belastingpakket bij de Connectie en mogelijke risico's die daarmee gepaard gaan.

Benodigde weerstandscapaciteit

De benodigde weerstandscapaciteit wordt bepaald door de omvang en impact van de risico's en is door het toepassen van het simulatiemodel van de mate waarin de verschillende risico's zich kunnen voordoen berekend. De totale omvang van de benodigde weerstandscapaciteit om de risico's op te kunnen vangen is € 30,4 miljoen. Dit is € 3,3 miljoen lager dan bij het Jaarverslag 2018/Turap1-2019. Dit is het gevolg van het actualiseren van het risicoprofiel: er zijn 21 nieuwe risico's meegenomen, 8 risico's zijn vervallen en 22 risico's zijn gewijzigd.
Een deel van de risico's wordt afgedekt door specifieke beheersmaatregelen. Bijvoorbeeld het vormen van een reserve of voorziening en het afsluiten van verzekeringen. Naast de afgedekte risico's loopt een gemeente ook altijd risico's die niet (kunnen) worden afgedekt. Voor deze resterende risico is de benodigde weerstandscapaciteit berekend, hierbij is een zekerheidspercentage van 90% gehanteerd. Een zekerheidspercentage van 90% wil zeggen dat in 90% van alle schattingen in de simulatie van de benodigde weerstandscapaciteit voor het huidige risicoprofiel, de schattingen kleiner of gelijk zijn aan het bedrag van € 30,4 miljoen. 10% van de uitkomsten van de schattingen zijn groter dan dit bedrag.

In de volgende tabel is de benodigde weerstandscapaciteit opgenomen:

Benodigde weerstandscapaciteit	Jaarverslag 2018	Turap-1 2019	Turap-2 2019/ MJPB 2020-2023
	90%	90%	90%
Bedragen x € 1.000			
Gemeentebrede risico's	28.833	28.833	25.550
Grondexploitatie projecten	2.680	2.680	2.680
Grondexploitatieprojecten in voorbereiding	1.600	1.600	1.600
Risico's grondexploitatie	4.280	4.280	4.280
Grote projecten niet zijnde grondexploitatie	600	600	600
Benodigde weerstandscapaciteit	**33.713**	**33.713**	**30.430**

Beschikbare weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit bestaat uit middelen die kunnen worden ingezet voor het afdekken van negatieve financiële effecten als gevolg van de risico's die manifest zijn. De overige bestemmingsreserves, de stille reserves, de onbenutte belastingcapaciteit en vanaf 2013 de toekomstige winstpotentie Grondexploitatie worden niet meegenomen voor het bepalen van de beschikbare weerstandscapaciteit. De totale omvang van de beschikbare weerstandscapaciteit bij de MJPB 2020-2023 voor het jaar 2020 is € 30,7 miljoen. Bij de verwachte stand van de algemene reserve is de prognose van de algemene reserve uit Turap-2 2019 meegenomen:

Beschikbare weerstandscapaciteit	2020
Bedragen x € 1.000	
1. Algemene Reserve	
Stand per 1-1	27.544
** Begrote toevoegingen +*	*7.473*
** Begrote onttrekkingen -*	*-7.790*
FJP 2018 verwerking	*-34*
Verrekening met AR MJPB 2020-2023	*-4.425*
Verwachte stand Algemene reserve per 31-12	**22.768**
2. Onvoorzien en strikt onvermijdbaar	**1.039**
3. Weerstandscapaciteit Grondbedrijf	**6.868**
Totaal	**30.675**

Totaalbeeld ontwikkeling weerstandsfactor

Benodigd versus beschikbare weerstandscapaciteit	2020 90%	2021 90%	2022 90%	2023 90%
Bedragen x € 1.000				
Totaal benodigde weerstandscapaciteit	**30.430**	**30.430**	**30.430**	**30.430**
Totaal beschikbare weerstandscapaciteit	**30.675**	**30.448**	**31.831**	**34.880**
Benodigd versus beschikbaar ruimte irt aanzuivering	**245**	**18**	**1.401**	**4.450**
Verschil (> factor 1,4)	**-11.927**	**-12.154**	**-10.771**	**-7.722**
Weerstandsfactor	**1,0**	**1,0**	**1,0**	**1,1**

De weerstandsfactor bij deze MJPB is ten opzichte van het Jaarverslag bij een zekerheidspercentage van 90% gedaald van 1,4 naar 1,0. De gemeente beschikt over voldoende weerstandsvermogen, de weerstandsfactor blijft binnen de gehanteerde bandbreedte van tussen de 1,0 en 1,4. Disclaimer hierbij is dat de ontwikkeling van de weerstandsfactor zich lastig meerjarig laat voorspellen. De risico's kunnen niet op voorhand over de komende jaren als stabiel worden ingeschat en nieuwe ontwikkelingen in de financiële positie zijn van invloed op het weerstandsvermogen.

Onderhoud kapitaalgoederen

De kapitaalgoederen bestaan uit wegen en civiele kunstwerken (bruggen, tunnels en viaducten), de openbare verlichting, de verkeersregelinstallaties en -voorzieningen, de riolering, het water en het groen in de stad alsmede installaties van zwembaden, sportvelden en gemeentelijk vastgoed. Met het onderhoud van deze kapitaalgoederen is een aanzienlijke deel van de begroting gemoeid. De kosten worden deels gedekt uit exploitatiebudgetten en deels uit investeringsbudgetten.

Samenvattend beeld

De paragraaf geeft voor de verschillende kapitaalgoederen inzicht in geldende kaders, ambitieniveau van het onderhoud, feitelijke onderhoudssituatie en geplande inzet voor de komende jaren.
Met uitzondering van het centrum en de winkelcentra is het onderhoud sober en doelmatig te noemen waarbij met zo weinig mogelijk middelen de stad schoon heel en veilig wordt gehouden.

Er is sprake van toename van het te onderhouden areaal, waarvoor in principe extra onderhoudsmiddelen noodzakelijk zijn. Daarom wordt in deze begroting een bedrag gereserveerd voor areaal-ontwikkeling.
Bij het uitvoeren van groot onderhoud is er steeds meer aandacht voor klimaatadaptatie, duurzaamheid en circulair inkopen. Hoe dit wordt ingevuld is te vinden in het stedelijk programma Wonen en leefomgeving (S12).
De beleidsmatige invulling voor de kapitaalgoederen die een relatie hebben met mobiliteit (zoals verhardingen, verkeersvoorzieningen openbare verlichting en kunstwerken) is te vinden in programma Bereikbaarheid (S02).
Met gerichte en integrale programmering van het groot onderhoud en vervanging in de openbare ruimte worden de beschikbare middelen zo goed, duurzaam en efficiënt mogelijk ingezet.
Door het organiseren van ontwerpateliers bij nieuwe ontwikkelingen, waarbij beheerders meedenken over de te realiseren inrichting, komt er op een zo vroeg mogelijk moment zicht op de kosten van het beheer en onderhoud van de (ver)nieuw(d)e openbare ruimte (beheerbewust ontwerpen).

Overzicht basisniveaus onderhoudsobjecten

	centrum	winkel centra	wijken	bedrijfs terreinen	bossen/ parken	hoofdinfra	fietspaden
groen	A	A	B/C	B/C	B		
speelvoorzieningen	B	B	B	B	B		
recreatievoorzieningen	A	A	B	B	B		
verhardingen	A	A	C/D *	B	B	B	A/B
verkeersvoorzieningen	B	B	B	B	B	B	B
kunstwerken	B	B	B	B	B	B	B
beeldende kunst	B	B	B	B	B	B	B
zwerfvuil en onkruid	A	A	C	C	B	C	C
overige stadsreiniging	A	A	C	C	B	C	C
openbare verlichting	B	B	B	B	B	B	B
riolering	B	B	B	B	B	B	B
water	B	B	B	B	B		

**Voor asfaltwegen in de wijken streven we naar het voorkomen van kapitaalvernietiging (niveau B), voor elementenverharding (zoals klinkers en tegels) hanteren we niveau C en voor parkeervakken vinden we niveau D acceptabel.*

Mogelijke consequenties wijksturing

Voor alle onderdelen van de openbare ruimte, die in deze paragraaf worden beschreven, geldt dat met de invoering van wijksturing vanaf 1 januari 2017 per wijk met de inwoners afspraken kunnen worden gemaakt over de besteding van de 'wijk gerelateerde budgetten openbare ruimte'. Hierdoor kunnen de onderhoudsniveaus in de wijken gaan afwijken van de niveaus die in bovenstaande tabel zijn aangegeven. Tot nu toe is dat echter niet het geval.

Wegen

Actuele kaders

- Beleidsnota Wegenonderhoud (raadsbesluit 2008);
- Besluitvorming bezuinigingen (raadsbesluiten 2012, 2013);
- Beheerplan wegen 2017/18.

Ambitie

De huidige ambities liggen na verschillende bezuinigingen op het volgende niveau:

- niveau A voor vrijliggende fietspaden;
- niveau B voor hoofdwegen (hoofdwegen zijn gedefinieerd in de structuurvisie 2020, doorkijk 2040), fietsstroken die onderdeel uitmaken van de hoofdrijbaan en busbanen;
- niveau C voor wijkwegen, met parkeervakken op niveau D.

Uitgangssituatie

Vanwege de noodzaak tot bezuinigingen werd de afgelopen jaren de ambitie voor het kwaliteitsniveau voor wegen neerwaarts bijgesteld. Als gevolg daarvan zijn onderhoudsmaatregelen uitgesteld (moment van ingrijpen later) en werden ook minder preventieve maatregelen uitgevoerd. Inmiddels worden nu onderhoudsmaatregelen getroffen op wegen waar sprake is van genoemd uitgesteld groot onderhoud. Daarbij blijkt dat de technische staat van met name asfaltwegen in de praktijk verder is verslechterd dan destijds werd voorzien. De onderhoudsmaatregelen die nu (na uitstel) moeten worden getroffen zijn dan ook ingrijpender en daarmee vaak duurder dan eerder werd aangenomen.
In de MJPB 2019-2022 is aangegeven dat extra middelen voor wegenonderhoud nodig zijn om hoge meerkosten in de toekomst te voorkomen. Hier is in de MJPB 2019-2022 voor een deel in voorzien. Gezien de grote noodzaak tot ombuigingen in de MJPB 2020-2023 kiezen we ervoor om nu geen vervolgstap te zetten. Dit betekent dat het wegenonderhoud is geprogrammeerd binnen het huidige financiële kader met daarbij het streven naar het zoveel mogelijk beperken van kapitaalvernietiging.
Het zorgen voor goede fietsvoorzieningen heeft hoge prioriteit. Het ambitieniveau voor het onderhoud van fietspaden ligt daarom op het hoogste niveau.
Er is sprake van uitstel van groot onderhoud in afwachting van visievorming met betrekking tot herinrichting voor onder andere Hommelseweg, Oude Zevenaarseweg en Groningensingel. Hier worden in afwachting van de herinrichtingsplannen alleen maatregelen genomen om de weg veilig te houden.

Met ingang van 2019 wordt het groot onderhoud aan wegen geactiveerd op de balans. Het betreft grootschalige herinrichtingen of levensduur verlengende maatregelen. Deze nieuwe werkwijze betekent dat ongeveer de helft van het groot onderhoud aan wegen gefinancierd wordt uit een investeringsbudget. Dit levert voor de komende jaren een besparing op voor het exploitatiebudget. Deze manier van financieren sluit aan bij de aangescherpte richtlijnen uit de BBV. Het exploitatie deel voor wegenonderhoud is deels wijkbudget en deels stedelijk budget.

Planning

- Het beheerplan, dat wordt opgesteld op basis van jaarlijkse weginspecties, is qua planning bepalend voor het groot onderhoud.
- Waar mogelijk wordt samenloop gecreëerd met ander groot onderhoud en de uitvoering van het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP). Het onderhoud van wijkwegen gebeurt in samenspraak met de teams Leefomgeving.
- Voor 2020 staat onder andere onderhoud op de planning voor: Velperbinnensingel, Airborneplein, Nijmeegseweg (stad uit)en de Velperweg.
- Waar zinvol en (financieel) mogelijk worden kansen voor het beperken van wateroverlast meegenomen in het groot onderhoud.

Openbare Verlichting

Actuele kaders

Nota uitrol LED-verlichting (2015) - Alle openbare verlichting zal in LED-verlichting worden uitgevoerd (nieuwe aanleg en groot onderhoud).

Ambitie

Met het oog op de sociale veiligheid en verkeersveiligheid voldoet de openbare verlichting in het algemeen aan de verlichtingsklassen van de Nederlandse Stichting Voor Verlichtingskunde (NSVV). Voor de kwaliteit van de

verlichting in woonwijken gaat het om de laagste verlichtingsklassen van de NSVV, die overeenkomen met het Politiekeurmerk Veilig Wonen).
Uit duurzaamheidsoverwegingen wordt bij vervanging of nieuwe aanleg voor LED-verlichting gekozen. Met behulp van LED-verlichtingsarmaturen wordt gestreefd naar een reductie van 50% op de energiekosten. Hiermee wordt bijgedragen aan de duurzaamheidsambities. De meerkosten van LED-verlichting ten opzichte van conventionele verlichting wegen financieel op tegen de besparingen die optreden bij gebruik gedurende 20 jaar.

Uitgangssituatie
Vervangingen worden gefinancierd uit een investeringsbudget. De in de Meerjarige InvesteringsPlanning (MIP) gereserveerde budgetten zijn toereikend voor de verwachte vervangingen.

De vervanging van masten, armaturen en kabels vindt planmatig plaats, omdat uitstel van planmatige vervanging na enige jaren leidt tot incidentele vervanging tegen hogere vervangingskosten. De vervanging van armaturen met elektronische apparatuur vindt plaats aan het einde van hun (elektronisch) technische levensduur van 20 jaar. Voor masten wordt een technische levensduur van 40 jaar aangehouden. De vervanging van oude kabels vindt plaats bij de vervanging van masten of bij het herstel van verhardingen.

Planning
De planning voor de vervanging van de masten, armaturen en kabels wordt zo mogelijk afgestemd op samenloop met overige werkzaamheden voor groot onderhoud in de openbare ruimte.
De vervanging van armaturen en masten in de binnenstad is gepland t/m 2020. In de planning wordt nadrukkelijk afgestemd met de ambities voor de binnenstad.

Verkeersinstallaties

Actuele kaders
- ‘Licht op groen’/ over de exploitatie (raadsbesluit 2004);
- ‘Het Groen Goed Verdeeld’ (collegebesluit 2006).

Ambitie
- Doelmatige inzet en beheer van verkeersregelinstallaties (VRI) en andere verkeersmanagementinstallaties zoals het parkeerverwijssysteem en het DBSA (Dynamisch Busstation Systeem Arnhem).
- Een goede technische staat en functionaliteit, vooral gericht op het handhaven van de verkeersveiligheid en doorstroming.
- Bijdrage aan leefbaarheid en bereikbaarheid, met een nadruk op het bevorderen van het gebruik van de fiets en het openbaar vervoer.

Uitgangssituatie
Het huidige areaal is zowel technisch als functioneel (verkeerskundig) op orde.
Vervangingen worden gefinancierd uit een investeringsbudget. De in de Meerjarige InvesteringsPlanning (MIP) gereserveerde budgetten zijn toereikend voor de verwachte vervangingen.

Planning
Bij reguliere vervangingen worden vanaf 2018 altijd verkeersregelautomaten geplaatst die via de landelijke standaard kunnen communiceren met voertuigen en smartphones.
Vooralsnog staan voor 2020 de volgende locaties op het programma:
- Velperplein / Steenstraat;
- Eusebiusbuitensingel / Parkstraat / Spijkerstraat;
- Hollandweg Winkelcentrum;
- Amsterdamseweg / Zypseplein;
- Oranjestraat / Oranjebrug.

Civieltechnische kunstwerken

Actuele kaders
- Beheerplan civieltechnische kunstwerken 2018-2019;
- Beheerplan beeldende kunstwerken 2017-2021.

Ambitie
Ambitie is de civieltechnische kunstwerken op basisniveau (kwaliteitsniveau B) te brengen en te houden.

Uitgangssituatie
Alle kunstwerken worden jaarlijks functioneel geïnspecteerd (schoon en netjes, heel en veilig). Elke vijf jaar wordt een kunstwerk vervolgens technisch geïnspecteerd. Uit deze inspecties blijkt dat de objecten een redelijke staat van onderhoud hebben.
Er zijn op dit moment ruim 1450 civieltechnische kunstwerken (bijvoorbeeld trappartijen, bruggen, tunnels en viaducten). Door stadsuitbreiding neemt dit aantal verder toe.
Het onderhoud wordt deels gefinancierd uit een investeringsbudget en deels uit een exploitatiebudget.
Het meerjarig investeringsbudget (MIP) voor het groot onderhoud Civiele Kunstwerken voor de periode 2019-2029 is op basis van de nu bekende opgaven voldoende om op basis van de huidige ramingen het groot onderhoud te kunnen uitvoeren.

Planning
In 2019 wordt een nieuwe technische inspectie uitgevoerd, op basis hiervan zal een nieuw beheerplan worden opgesteld.

Riolering

Actuele kaders
Het in de MJPB 2018-2022 verlengde Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP5) 2014-2018 en aanpak wateroverlast Arnhem-Noord (raadsbesluit 2015).

Ambitie
De kwaliteit van het rioolstelsel wordt bepaald aan de hand van rioolinspecties. Jaarlijks wordt een deel van het riool geïnspecteerd.
Het herstel- en vervangingsprogramma is er op gericht de risico's van bezwijkende riolen te minimaliseren. Alleen riolen met een levensduur van minder dan vijf jaar worden vervangen. Riolen met een levensduur minder dan 10 jaar worden alleen vervangen als ze in een projectgebied liggen.

Naar aanleiding van de wateroverlast in de zomer van 2014 is de aanpak wateroverlast Arnhem-Noord opgesteld en door de raad vastgesteld (2015). De aanpak is nadrukkelijk een gedeelde verantwoordelijkheid van de overheid (gemeente en waterschap) en de particulieren (bewoners, bedrijven, instellingen). Daarbij geldt als uitgangspunt dat de opgave ten aanzien van wateroverlast in de openbare ruimte worden opgelost en niet in het rioolstelsel. Binnen het in de begroting beschikbare budget zijn middelen beschikbaar voor het optimaal mee koppelen van klimaatadaptatie bij het uitvoeren van groot onderhoud en het concreet verminderen van de gevolgen van extreme wateroverlast.

Uitgangssituatie
De riool vervanging wordt gefinancierd uit een investeringsbudget en het dagelijks onderhoud en de reiniging en inspecties uit een exploitatiebudget. Over een groot deel van het gehele rioolstelsel zijn inspectiegegevens beschikbaar.

Bij de uitvoering wordt gestreefd naar zoveel mogelijk samenloop met noodzakelijke bovengrondse werkzaamheden. Dit vraagt om een goede samenwerking met de teams Leefomgeving per gebied.

Planning
De gemiddelde theoretische technische levensduur van een rioolstreng is 60 jaar. Belangrijke bepalende factoren voor de levensduur zijn de stabiliteit van de ondergrond, het gebruik van de buitenruimte boven het riool en het gebruik van het riool zelf. In de praktijk is de gemiddelde levensduur in Arnhem iets langer is dan 60 jaar. De daadwerkelijke vervangingsnoodzaak wordt vastgesteld op basis van inspectieresultaten. Niet de theoretische levensduur maar de inspectieresultaten zijn bepalend voor de vervangingsplanning.
Vanaf 2020 zal gestart worden met grootschalige rioolvervanging in de wijk Sterrenberg. De werkzaamheden in de wijken Geitenkamp en Spijkerbuurt lopen nog door evenals het herstel van het Moerriool. Ook zal een nieuw basisrioleringsplan voor Arnhem-Noord worden opgesteld. Dit BRP is de informatie drager voor het opstellen van een gemeentelijk rioleringsplan en geeft een beschrijving van de technische voorzieningen en het hydraulisch en technisch functioneren hiervan onder andere in relatie tot de optredende klimaatverandering.

Water

Actuele kaders

- Aanpak Wateroverlast Arnhem-Noord (2015);
- Fonteinenvisie;
- Gemeentelijke Rioleringsplan 2014-2018 (in 2018 verlengd);
- Waterbeheerplannen van beide Waterschappen;
- Omgevingsvisie Gelderland.

Ambitie

Het beleidsveld 'Water' omvat onder meer beheer en onderhoud van afkoppelvoorzieningen (deze voorzieningen zorgen er voor dat regenwater niet in het riool terecht komt maar in de bodem zakt), ecozones, moerassen, sloten, paddenpoelen én oppervlaktewater(bodems) zoals de Immerlooplas, Nieuwehaven, Defensiehaven, haven van Coers, Rijnkade, Nieuwe kade en de dijkdoorbraakkolken. Ook het onderhoud aan civieltechnische watergerelateerde werken, zoals beekriolen, duikers, beschoeiingen en fonteinen hoort in deze categorie. De ambitie is:

- het watersysteem op orde brengen en houden;
- met de (water)partners de watergerelateerde opgaven oplossen door zoveel mogelijk voor ruimtelijke oplossingen te kiezen waarbij het water tegelijk een rol kan spelen in het vergroenen en verkoelen van de stad.

Uitgangssituatie

In de afgelopen periode is veel energie gestoken in het controleren en waar nodig corrigeren van de bestaande beheergegevens van de duikers en beekriolen. De locatie, de ouderdom en de onderhoudstoestand van bijna alle duikers en beekriolen onder de hoofdstructuur zijn de afgelopen jaren in kaart gebracht. Daar waar nodig is inmiddels ook groot onderhoud uitgevoerd. Het beheer van de waterbodems wordt nu nog projectgewijs vormgegeven en wordt, na deze inhaalslag, omgevormd tot een systematische aanpak.
Aan de fonteinen op het Willemsplein (AKU) en het Roermondsplein (Blauwe golven) is geen groot onderhoud geprogrammeerd en gebudgetteerd gezien de verwachte herinrichting van deze locaties.

Planning

In de periode 2019-2022 zullen alle nog niet gebaggerde havens uitgebaggerd worden. Zo zal in 2020-2021 Onderlangs en in 2021/2022 de Praets en Rosandapolder worden aangepakt. Bij de uitvoering van de baggerwerkzaamheden in de Praets zal aansluiting gezocht worden bij de te graven nevengeul als gevolg van werkzaamheden inzake de ontwikkeling van Meinerswijk.
Het benodigde onderhoud zoals hierboven omschreven wordt gefinancierd uit het exploitatiebudget.
Na deze baggerwerkzaamheden zijn de havens weer op orde voor de komende 20 jaar en kan het jaarlijks baggeronderhoud worden gerealiseerd uit het regulier beschikbare jaarlijkse budget.

Wijkgroen

Actuele kaders

Groenvisie 2017-2035 (raadsbesluit 2018).

Ambitie

De Groenvisie bevat een visie op ontwikkeling, inrichting en beheer van al het grote groen in en om de stad en geeft kaders mee voor het groen in en om Arnhem.
Wijkgroenbeheer is gericht op instandhouding van de gewenste streefbeelden en de gebruiksfunctie van een groengebied. Op de ene plaats leidt dit tot natuurlijk groen en op een andere tot meer cultuurlijk groen. De onderhoudsniveaus zijn als volgt:

- wijkgroen: technisch beheer (snoeien e.d.) op B niveau en onkruidbeheersing op C-niveau;
- groen in de binnenstad en winkelcentra: A-niveau.

Uitgangssituatie

Voor het onderhoud van het wijkgroen zijn per wijk exploitatiebudgetten gereserveerd. De teams Leefomgeving hebben een sturende rol bij de inzet van deze middelen.

Het dagelijks onderhoud van het groen in en om de wijken resulteert in een beeld op C- niveau. Het gaat dan om het onderhoud van heesters, hagen, boomspiegels, struwelen en gazons. Het onderhoud van het groen in de binnenstad en winkelcentra gebeurt op A-niveau. De droge zomer van 2018 heeft een negatief effect gehad op

het wijkgroen. De omvang van de schade zal echter pas in de loop van 2019 verder duidelijk worden. Waar nodig wordt het reguliere vervangingsbudget ingezet om de schade te herstellen (inboet).

Als beheerknelpunt is de opmars van diverse invasieve exoten naar boven gekomen. In de begroting (zie onderdeel parken en bossen voor aanpak).

Planning

- Dagelijks onderhoud wordt uitgevoerd op het vastgestelde onderhoudsniveau;
- Vervangingen: er staan enkele kleinschalige vervangingen in verschillende wijken op de planning. Waar mogelijk worden deze integraal opgepakt met andere projecten. Vervangingen worden in overleg met de teams Leefomgeving uitgevoerd;
- Invasieve exoten; doelstelling is om deze zeer terug te dringen, en waar dit niet mogelijk is de uitbreiding te stoppen. Op basis van het bestrijdingsplan wordt in 2020 de structurele bestrijding voortgezet.

Speelvoorzieningen

Actuele kaders

- Nota Ruimte voor de Jeugd (Spelennota) 2010-2020 (raadsbesluit 2009);
- Initiatiefvoorstel Groene Speelplaatsen (raadsbesluit 2013);
- Speelvoorzieningen in de (semi-) openbare ruimte moeten voldoen aan de normen van het Warenwetbesluit Attractie- en Speeltoestellen (WAS).

Ambitie

De ambitie die binnen de huidige kaders nagestreefd worden, is:

- behoud van de 10% (groene) veilige gebruiksruimte;
- waar mogelijk grote natuurlijke speel- en ontmoetingsruimtes voor alle leeftijden in de wijken;
- de onderhoudsambitie voor speelvoorzieningen is niveau B.

Uitgangssituatie

Voor speelvoorzieningen zijn per wijk exploitatiebudgetten gereserveerd. De teams Leefomgeving hebben een sturende rol bij de inzet van deze middelen.
Uitgangspunt hierbij is:

- Vervangingen: versleten speeltoestellen worden verwijderd of in afstemming met de teams Leefomgeving vervangen of anders ingevuld naar de wensen van de wijk.
- Dagelijks onderhoud: wordt uitgevoerd om de huidige speeltoestellen in stand en veilig bespeelbaar te houden. Het wordt grotendeels op B-niveau uitgevoerd, behalve voor het onderdeel beplakking en graffiti dat op C-niveau wordt uitgevoerd.
- Inspectie: alle speelvoorzieningen in de openbare ruimte worden 2 keer per jaar op functionaliteit geïnspecteerd en 1 keer per jaar op technische kwaliteit. Dit is conform de normen van het Warenwetbesluit Attractie- en Speeltoestellen (WAS). Geconstateerde gebreken worden hersteld of anderszins opgelost.

Planning

- Versleten speeltoestellen en speeltoestellen die niet meer veilig bespeelbaar zijn worden verwijderd.
- Vervangen of plaatsen van speeltoestellen wordt afgestemd met de teams Leefomgeving.
- Dagelijks onderhoud en inspectie worden uitgevoerd op vastgesteld onderhoudsniveau.
- In 2020 zal een grote natuurlijke spel- en ontmoetingsplek worden ingericht in de Laar-West.

Bomen

Actuele kaders

- Groenvisie 2017-2035 (raadsbesluit 2018);
- Nieuw bomenbeleid is in voorbereiding. Dit zal in de loop van 2019 ter vaststelling aan de raad worden voorgelegd. Tot dan is het Moratorium bomenkap (motie 19M15) van april 2019 van kracht.

Ambitie

Beheer- en onderhoudsmaatregelen zijn gericht op duurzame instandhouding van het bomenbestand en de bomenstructuur. Hierbij is speciale aandacht voor waardevolle bomen. Bomen kunnen vitaal oud worden met voldoende boven- en ondergrondse groeiruimte. Het ambitieniveau voor het onderhoud aan vrijstaande (straat)bomen is B.

Uitgangssituatie
Voor het onderhoud aan bomen is een exploitatiebudget gereserveerd dat deels op wijkniveau is begroot. Of dit budget toereikend is, is afhankelijk van de nog te maken beleidskeuzes.

- Dagelijks onderhoud: de vrijstaande (straat)bomen worden op B-niveau onderhouden.
- Zorgplicht: alle bomen in de openbare ruimte worden periodiek vooral op veiligheid gecontroleerd door visuele boomcontrole.
- Vervangen van zieke en dode bomen.
- Waardevolle bomen krijgen extra zorg.
- Ziektes worden gemonitord en preventief bestreden.

Planning
In de periode tot en met 2019 wordt de huidige staat van de bomenlanen geïnventariseerd. Hierin wordt het percentage uitgevallen bomen in beeld gebracht. Daarmee wordt in beeld gebracht welke bomenlanen op termijn aan vervanging toe zijn. Op basis van het nog vast te stellen bomenbeleid zal een planning worden uitgewerkt.

Dagelijks onderhoud van de vrijstaande bomen wordt op het vastgestelde onderhoudsniveau uitgevoerd. De visuele boomcontrole en de daaruit voortvloeiende maatregelen worden uitgevoerd.

Parken en bossen

Actuele kaders
- Groenvisie 2018- 2035(raadsbesluit 2018);
- Beheervisie uiterwaarden Neder Rijn Arnhem 2019- 2029/2039;
- Gebiedsvisie Moscowa 2007-2030 (raadsbesluit 2007);
- Beheervisie Park Angerenstein 2006 - 2016 (2005);
- Beheervisie Park Klarenbeek, Braamberg en 't Hazegrietje 2007- 2017 (2007);
- Beheervisie Sonsbeek, Zijpendaal en Gulden Bodem 2008-2018 (2008);
- Beheervisie Park Sacre Coeur 2008 - 2018 (2008);
- Beheervisie Park Presikhaaf 2010 - 2019 (2010);
- Beheervisie Polderlinten (dijken, oude lintwegen en zeegen) 2011-2020 (2012);
- Beheervisie Park Immerloo- De Wheme 2014 - 2023 (2013);
- Beheervisie Arnhem Veluwe2015 - 2024 (2015);
- In 2019 vast te stellen bomen beleid, tot dan is het Moratorium bomenkap (motie 19M15) van april 2019 van kracht.

Ambitie
Wij streven er naar om:

- voor alle parken een actuele beheervisie te hebben;
- ruimte te bieden voor recreatie, sport en samenleven in combinatie met de instandhouding en verbetering van erfgoed en ecologische systemen. Dit is onder meer aan de orde bij de instandhouding van de rijksmonumenten Moscowa, Sonsbeek, Zijpendaal en Gulden Bodem;
- onderhoud gebeurt tenminste op B-kwaliteitsniveau.

De wens is om :

- invasieve exoten reuzenbalsemien en reuzenberenklauw in 2022 volledig verwijderd te hebben van de gemeentelijke terreinen, conform EU regelgeving;
- het areaal Japanse Duizendknoop onder controle te krijgen (er vindt geen verdere verspreiding meer plaats, het areaal wordt terug gedrongen).

Uitgangssituatie
Voor het onderhoud aan bossen en parken is er een exploitatiebudget en een zeer klein investeringsbudget.
De Barrokkelaan van Zijpendaal is in verval geraakt. Er wordt een cultuurhistorisch onderzoek uitgevoerd. Op basis hiervan van zullen beheeringrepen worden voorgesteld.
Verschillende groene stukken van Arnhem waaronder Park Sonsbeek en Musispark wordt intensief gebruikt er is ook een veelheid aan evenementen. Dit heeft effect op de beplanting. Er zal daarom een gebruiksvisie worden opgesteld die vervolgens weer uitgangspunten oplevert voor de actualisatie van de beheervisie.
Bij het beheer van de parken wordt ieder jaar een aantal parken systematisch op alle beheeronderdelen beoordeeld en uitvoering binnen de beschikbare middelen aangepakt.

Voor het beheerknelpunt invasieve exoten zijn voor de periode 2019-2021 extra middelen gereserveerd. In de begroting is € 1 miljoen incidenteel gereserveerd voor de bestrijding van invasieve exoten. Inzet is gewenst vanaf 2019, maar kan het beste worden gespreid over 3 jaar: € 333.000 in 2019, 2020 en 2021. Via een planmatige aanpak zullen gericht zijn op uitvoeren wettelijke taken: bestrijding reuzenberenklauw en reuzenbalsemien; nieuw vestiging Japanse Duizendknoop tegen gegaan (risico schade aan wegen en constructies en massale verspreiding), bewoners betrokkenheid worden vergroot. Daarnaast wordt gezocht naar aanvullende middelen om het gewenste eindresultaat te kunnen realiseren.

Planning

- 2020-2021 extra bestrijding invasieve exoten.
- In 2020/ 2021 uitvoering grootschalig onderhoud, aanvulling en verjonging van beplanting, en de boomgroepen/ clumbs in Sonsbeek.
- Onderhoud aan de Barokkelaan in Zijpendaal op basis van cultuurhistorisch onderzoek.
- 2020 actualisering beheervisie Sonsbeek/ Zijpendaal en Gulden Bodem.
- 2020 komen tot beheerovereenkomst met Rijkswaterstaat en het Rijksvastgoedbedrijf over het beheer van rijksgronden in de uiterwaarden van de Nederrijn.
- Verbinden grote eenheden natuur van Meinerswijk met de Bakenhof: Fase 1 2019 beheer Groene Rivier en de Bakenhof omzetten naar jaarrond begrazing. Fase 2 verbinden natuurgebied Meinerswijk met de natuurgebied van de Groene Rivier 2021.

Sportvelden

Actuele kaders

- Sportvisie (raadsbesluit 2011);
- Arnhemse Accommodatienota (raadsbesluit 2014).

Ambitie

- Integraal en efficiënt beheer, exploitatie en onderhoud van de buitensportaccommodaties, passend bij de wensen en behoeften van de huidige en potentiële gebruikers.
- Bij het integrale en efficiënte beheer wordt uitgegaan van de kwalificatie “voldoende tot goed” op basis van de uitgangspunten in het kwaliteitssysteem voor sportvelden (KYBYS).
- Uitgangspunt is voorts dat een deel van het uitvoerende werk wordt uitgevoerd door medewerkers met een blijvende of tijdelijke achterstand tot de arbeidsmarkt.

Uitgangssituatie

- Uitgangspunt is dat de externe verzelfstandiging van Sportbedrijf Arnhem geen consequenties heeft voor de onderhoudstoestand van de velden.
- Op basis van inspecties is geconstateerd dat de staat van onderhoud van de accommodaties, zowel op sporttechnisch als op cultuurtechnisch gebied op dit moment voldoende tot goed is.

Planning

- Het reguliere onderhoud aan de overblijvende sportparken zal op het huidige kwaliteitsniveau worden uitgevoerd vanuit de normale onderhoudsbudgetten.
- Onderhoud aan velden die tijdelijk niet worden gebruikt, zal worden geminimaliseerd.
- Noodzakelijke renovaties en vervangingen zijn voor de periode 2019–2022 voorgedragen in de meerjarige investeringsplanning van het Sportbedrijf.

Installaties zwembaden

Actuele kaders

- Sportvisie (raadsbesluit 2011);
- Arnhemse Accommodatienota (raadsbesluit 2014).

Ambitie

- De nieuwbouw van zwembad Valkenhuizen is gestart. De opening is voorzien in de periode eind 2020/ begin 2021.
- De beschikbare investeringsbedragen zijn opgenomen in de meerjarige investeringsplanning van de gemeente.

Uitgangssituatie

- De staat van installaties in beheer bij het Sportbedrijf Arnhem is goed. De zwembadinstallatie van het oude zwembad Valkenhuizen is aan het eind van de levensduur.
- Een deel van de installaties in de zwembaden (de gebouw gebonden installaties) is in beheer bij het Vastgoedbedrijf Arnhem. Hierover vindt afstemming tussen beheersmatige en inhoudelijke verantwoordelijkheid plaats.

Planning

- Voortzetting van het reguliere onderhoud conform genoemd onderhoudsplan, met dien verstande dat wordt geanticipeerd op de nieuwbouw.
- Tijdige vervanging van installaties in de periode 2019-2022 is voorgedragen voor de meerjarige investeringsplanning.

Inzamelvoorzieningen voor afval- en grondstoffen

Actuele kaders

- Afvalplan 2012-2020 (raadsbesluit 2012);
- Uitrol omgekeerd inzamelen (raadsbesluit juni 2015);
- Overeenkomst voor het Ondergronds Afval Transportsysteem bij Arnhem Centraal (OAT);
- Raadsbesluit invoering van Diftar (systeem met gedifferentieerde tarieven, waarbij de hoogte van de afvalstoffenheffing is gekoppeld aan de hoeveelheid aangeboden restafval) en aangenomen amendement 'Kaders voor uitwerking van diftar' (september 2017).

Ambitie

In het Afvalplan is de ambitie opgenomen om in 2020 te komen tot meer hergebruik van het huishoudelijk afval. Arnhem heeft daarvoor de systeemkeuze van Omgekeerd Inzamelen gemaakt in 2015. Om een extra impuls aan afvalscheiding te geven is besloten om door middel van een heffingssysteem van gedifferentieerde tarieven, ook een prijsprikkel te gaan geven.

- Zorg voor een geborgde functionaliteit (geen storingen aan de voorzieningen).
- Te allen tijde een veilige situatie bij de inzamelvoorzieningen voor gebruikers en passanten.

Uitgangssituatie

- Omgekeerd Inzamelen is in 2018 ingevoerd in vrijwel de hele stad. In de binnenstad zal dit eind 2019 ook worden gerealiseerd. De toegangscontrole is 2019 weer operationeel gemaakt na het laten vervallen van de ongeoorloofde registratie van persoonsgegevens.
- Zowel preventief als correctief onderhoud zijn uitbesteed.
- Staat van onderhoud van de ondergrondse containers is voldoende tot goed.
- Systemen zijn voorzien van een veiligheidskeurmerk. Er worden periodiek controles uitgevoerd.

Planning

- Jaarlijkse beoordeling op basis van de controles of de onderhoudsovereenkomst nog voldoende actueel is of aangevuld moet worden.
- Noodzakelijke investeringen in het OAT zijn voorzien in de exploitatie en worden in 2020 opnieuw beoordeeld.
- De voorbereidingen om een DIFTAR-systeem in te voeren, worden voortgezet.

Vastgoed

Actuele kaders

- Het uitvoeringsbeleid vastgoedbedrijf.
- Voor alle panden in permanent beheer zijn er 40-jarige onderhoudsplannen die jaarlijks worden geactualiseerd en opgenomen in de meerjarenprogrammabegroting.
- Bij het vastgoed gelden als deelportefeuilles onderwijsgebouwen, culturele-, erfgoed- en sportvoorzieningen, welzijnsvoorzieningen, gemeentelijke huisvesting, bijzonder vastgoed en vastgoed in de openbare ruimte.

Ambitie

De ambitie voor de technische staat van het vastgoed is een NEN2767-conditie score van 3 of beter. NEN 2767 is een methode voor het objectief en uniform meten van de fysieke kwaliteit van bouw- en installatiedelen van gebouwen en/of infrastructuur. De score loopt van 1 tot 6, daarbij is 1 zeer goed en 6 zeer slecht. Conditiescore 3 staat gelijk aan een redelijke conditie. Het door de gemeente aangekochte vastgoed voor stedelijke

ontwikkelingsprojecten wordt niet op een conditiegerichte manier onderhouden, omdat deze panden tijdelijk in beheer zijn.
Het gemeentelijk vastgoed wordt fasegewijs verduurzaamd met de Trias Energetica (eerst energie besparen, restbehoefte zoveel mogelijk duurzaam invullen) als kompas.

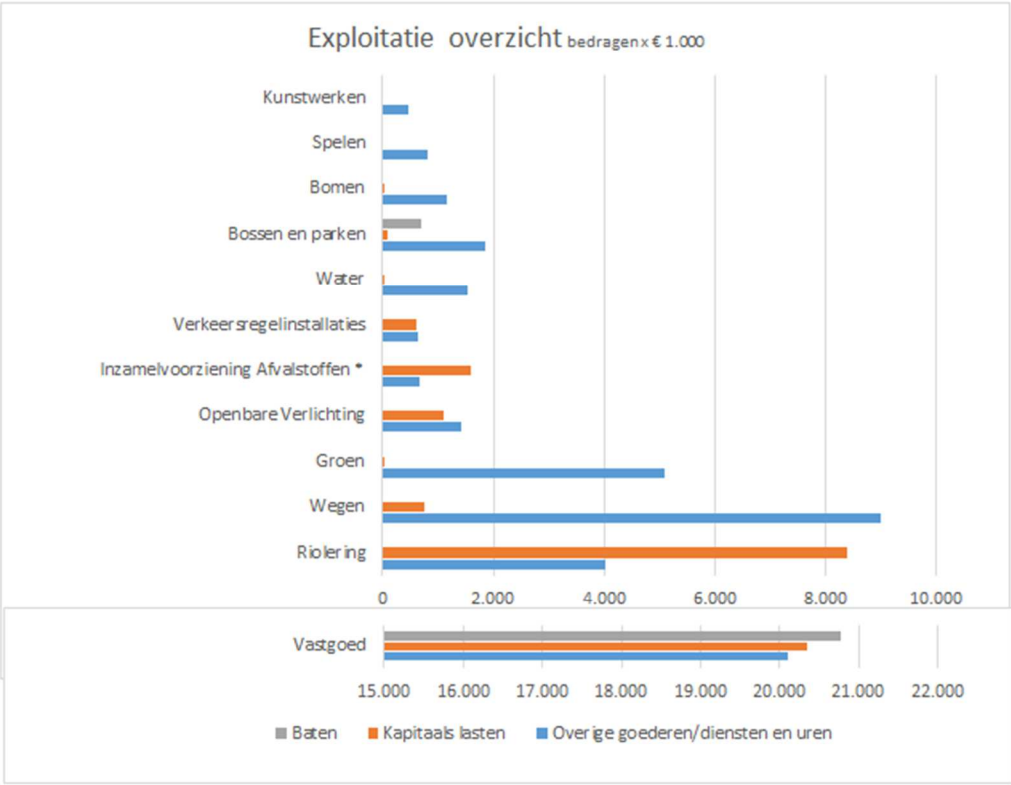
Uitgangssituatie
Het gemeentelijk vastgoed voldoet aan het gewenste kwaliteitsniveau, met uitzondering van gebouwen die op korte termijn hun functie verliezen of gebouwen die op korte termijn gerenoveerd worden.

Planning
Lasten en baten voor beheer en onderhoud van het permanente vastgoed maken onderdeel uit van diverse programma's in de gemeentebegroting. Jaarlijks wordt er gemiddeld € 1,4 miljoen geïnvesteerd in vervangingsonderhoud en verduurzaming van het gemeentelijk vastgoed. Onderdeel daarvan is de verduurzaming van 21 gemeentelijke panden uit de kernportefeuille. Voor de opgave om het vastgoed te verduurzamen is, in het kader van het Gelders energieakkoord en het Arnhemse programma New energy made in Arnhem, een plan gemaakt. Gemiddeld zal hier gedurende een periode van 10 jaar een bedrag van €320.000 worden uitgetrokken. Bij de verduurzaming van het vastgoed wordt zoveel mogelijk aangesloten bij de geplande werkzaamheden in het kader van het meerjarenonderhoudsplan (MJOP).

Met ingang van 2019 is een jaarlijks investeringskrediet voor duurzaamheidsmaatregelen in de MJPB opgenomen ter grootte van € 800.000. Deze investeringen moeten worden terugverdiend via een besparing op de energielasten.

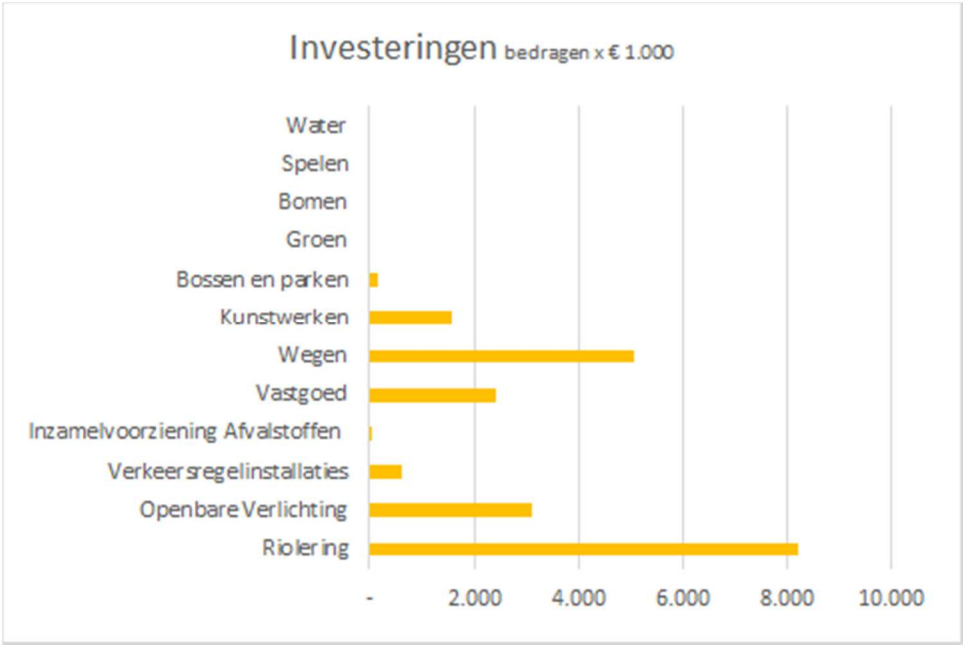
Daarnaast wordt er in de periode 2020-2023 gemiddeld € 4,6 miljoen uitgegeven aan planmatig en storingsonderhoud. Binnen de beschikbare budgetten worden ook de aanpassingen (€ 25.000) meegenomen zoals voorgesteld door het Arnhems Platform Chronisch Zieken en Gehandicapten (APCG) om gemeentelijk vastgoed toegankelijker te maken conform de AST (Arnhemse Standaard Toegankelijkheid).

Overzicht onderhoudskosten en investeringen kapitaalgoederen

* Afvalinzameling alleen de onderhoudskosten van de inzamelmiddelen

* Vastgoed incl. installatie zwembaden

Financiering

Voor de financieringsfunctie worden de missie en de doelstellingen beschreven in het treasurystatuut gemeente Arnhem. In dit statuut wordt ingegaan op de kaderstelling van de werkorganisatie (taken, bevoegdheden, verantwoordelijkheden, mandatering) en op het instrumentarium om de doelstellingen te realiseren.

Risicomanagement financiering

Voor wat betreft de financiering wordt onderscheid gemaakt tussen:
a. Eigen gemeentelijke financieringsbehoefte;
b. Financiering van de sociale woningbouw;
c. Financiering van aan de gemeente gelieerde instellingen.

Eigen gemeentelijke financieringsbehoefte (a)

Bij de eigen gemeentelijke financieringsbehoefte gaat het om de financiering van de investeringen van de gemeente Arnhem, de financiering van geprivatiseerde onderdelen van de gemeente en de exploitatie van lasten en baten. Bij de investeringen moet naast de reguliere financieringen van de gemeentelijke taken worden gedacht aan grote stedelijke projecten, zoals Arnhem Centraal, stadsvernieuwing in de binnenstad, grondexploitatie en onderhoud in de infrastructurele sfeer. Als 'inkoop' van geld (de funding) wordt gebruik gemaakt van de volgende financieringsmiddelen (stand per 31-12-2020):

- de kapitaalmarkt voor langlopende financieringsmiddelen: € 707,8 miljoen. Het betreft hier dus de leningenportefeuille opgenomen gelden (O/G);
- de geldmarkt voor kortlopende financiering (< 1 jaar). Naar verwachting zal per ultimo 2020 een klein overschot in het kasgeld zijn ontstaan van € 3,4 miljoen, wat zich uit in een positief banksaldo;
- de binnen Arnhem beschikbare reserves en voorzieningen met een volume van € 130,3 miljoen.

Binnen de gemeente wordt voor de financiering een omslagrente van 2% in rekening gebracht bij de investeringen en de projecten.

De portefeuille door de financieringsfunctie uitgezette gelden (U/G), heeft per 31-12-2020 een volume van € 46,9 miljoen. Het betreft hier leningen aan instellingen en verzelfstandigde organisatie-onderdelen.

Arnhem en de wereldeconomie

De kredietcrisis en de daarop volgende economische recessie hebben ertoe geleid dat de gemeente na een aanvankelijke stijging is geconfronteerd met een gestaag dalende rente. In de sfeer van de financiering heeft de recessie daarmee voor de gemeente voordelen opgeleverd.
Nederland en Noord-Europa hebben de recessie achter zich gelaten en de economie herstelt zich. Bij een doorzettend herstel van de economie hoort een stijging van de rente en hier zien we een ontwikkeling, die niet was verwacht. Ten opzichte van de laagste rente in de recessiejaren is de rente op de kapitaalmarkt niet gestegen, maar verder gedaald. Na de aankondiging door de ECB dat het opkoopprogramma van staatsobligaties (de zogeheten kwantitatieve verruiming) in 2019 wordt uitgebreid is de rente nog verder gedaald. Alle analisten en economen zijn van mening dat dit een voor de kapitaalmarkt onhoudbare situatie is, maar voor de gemeente betekent dit dat financiering goedkoop blijft.

Financiering van de sociale woningbouw (b)

Voor de financiering van de woningbouw wordt door de corporaties nadrukkelijk gekeken naar het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW), waarmee de gemeente Arnhem een achtervangovereenkomst heeft gesloten. Dit landelijke fonds fungeert als waarborg ten aanzien van risico's van wanbetaling en vervult daarmee de garantstellende rol die gemeenten van oudsher hadden. Het bestaan van het WSW samen met ontwikkelingen op het gebied van schaalvergroting en regionalisering van de woningcorporaties verklaart waarom de rol van de gemeente op het terrein van de financiering van woningbouw de afgelopen jaren kleiner is geworden en nu zo goed als uitgespeeld is. In 2020 heeft de gemeente nog maar één lening van € 10.000 aan de woningcorporatie Omnia Wonen op de balans.

Financiering van aan de gemeente gelieerde instellingen (c)

Bij de financiering van aan de gemeente gelieerde instellingen gaat het om activiteiten die nauw grenzen aan het beleid van de gemeente Arnhem. Het gaat hier vooral om instellingen in de sectoren zorg, sport en cultuur. Ook bij deze financiering wordt de laatste jaren een terughoudend beleid gevoerd.
Bij de directe (eigen) financiering van de activiteiten van de instellingen heeft de gemeente Arnhem een gericht toezicht op het reilen en zeilen van de betreffende instellingen. Door aan de te verstrekken leningen waarborgen te verbinden kan bij calamiteiten direct worden gereageerd (voorbeeld: executie bij recht van eerste hypotheek).

Tevens bestaan er bij de sectoren zorg en sport waarborgfondsen. Met borgstelling door deze waarborgfondsen kunnen instellingen bij banken een lagere rente bedingen en hoeft de gemeente zelf geen lening te verstrekken. Het waarborgfonds voor de sport (SWS) garandeert maximaal de helft van de lening en eist een garantie van de gemeente voor het resterende deel van de lening.
De economie trekt aan, maar niet op alle fronten in een gelijk tempo. Daardoor blijft het mogelijk dat een instelling, die langer geconfronteerd wordt met de gevolgen van de achter ons liggende recessie, (eerder) in moeilijkheden komt en bij de gemeente aan moet kloppen voor ondersteuning. Dat risico wordt substantieel verkleind door de garanties van de waarborgfondsen.

Financieringsvolume (delegatie/mandaat)

Bij het vaststellen van de MJPB neemt de gemeenteraad een besluit over de omvang van de gemeentelijke activiteiten en daarmee over het financieringsvolume. Afgezien van de eigen middelen in reserves en voorzieningen wordt in de financieringsbehoefte voorzien door middel van leningen voor de lange termijn (vaste financiering) en voor de korte termijn (vlottende financiering).

Lange termijn financiering (vaste financiering)

Zoals reeds toegelicht gaat het hier om de benodigde geldmiddelen voor de eigen gemeentelijke investeringen en projecten; de financiering van sociale woningbouw en de verstrekking van geldleningen aan instellingen, gelieerd aan het beleid van de gemeente Arnhem.

Korte termijn financiering (vlottende financiering)

Bij de kortlopende financiering gaat het om de financiering van de lopende activiteiten en werkzaamheden van de gemeente. Hiervoor wordt geld geleend of (in geval van een tijdelijk overschot) uitgezet bij de schatkist voor een periode van maximaal een jaar. Als een extra zekerheid, bijvoorbeeld voor het opvangen van onverwachte fluctuaties in de behoefte aan kasgeld, is een arrangement afgesloten met de Bank Nederlandse Gemeenten waarbij tot een beperkt bedrag (€ 4 miljoen) de gemeente een negatief saldo mag hebben. Insteek is hiervan zo weinig mogelijk gebruik te maken, een kasgeldlening is goedkoper dan rood staan bij de bank.
In voorkomende situaties zal een deel van de opgenomen kas-/callgelden (O/G) worden omgezet in langlopende financiering, de zogenoemde consolidatie. Een en ander past binnen de regels, zoals vastgelegd in het treasurystatuut.

Financieringsbehoefte per 31-12-2020

Onderstaand schema geeft inzicht in de benodigde geldmiddelen voor de langlopende financiering en de manier waarop deze beschikbaar komen (de funding).

Het totaalvolume van de benodigde financieringen bedraagt € 835,7 miljoen. Vanuit de volumes van de reserves en voorzieningen en vanuit de bestaande leningenportefeuilles voor de vaste financiering is een bedrag van €839,1 miljoen beschikbaar. Dit betekent dat per ultimo 2020 een positief banksaldo wordt voorzien van € 3,4 miljoen.
De financieringsfunctie is ruimschoots in staat om voldoende middelen beschikbaar te stellen voor dekking van de reeds gepleegde investeringen, de kosten in de grondexploitatie en voor de in 2020 begrote investeringen.

Bedragen x € 1.000

Benodigd voor	Bedrag	Financiering middels	Bedrag
Activa gemeente Arnhem en grondexploitatie	753.944	Reserves en voorzieningen	130.318
Uitgezette gelden aan gelieerde instellingen en woningcorporaties (kapitaalverstrekking en leningen u/g)	51.614	Opgenomen gelden in de kapitaalmarkt (leningen o/g)	707.849
		Obligo's en waarborgsommen	1.000
Overige uitgezette middelen (o.a. nog te ontvangen erfpacht en bijdragen aan activa van derden)	30.178	Rekening courant B.N.G. en kasgeldleningen	-3.431
Totaal langlopend te financieren	**835.736**	**Totaal financiering**	**835.736**

Leningenportefeuille 2020

Onderstaand schema geeft inzicht in de samenstelling van de volumes in het jaar 2020 van de huidige leningenportefeuille van de financieringsfunctie. Het betreft leningen opgenomen gelden (O/G) en leningen uitgezette gelden (U/G).

Bedragen x € 1.000

Leningen portefeuille	Stand 01.01.2020	Opname	Aflossing	Stand 31.12.2020	rente 2019
Leningen O/G					
Leningen portefeuille	633.516	64.625	-39.595	658.546	13.388
Nog aan te trekken financiering in 2019	49.294			49.294	246
Leningen t.b.v. woningcorporaties	10		-1	9	0
Totaal leningen O/G	**682.820**	**64.625**	**-39.596**	**707.849**	**13.635**
Leningen U/G					
Vaste leningen uitstaand	51.894		-5.030	46.864	1.002
Woningcorporaties	10		-1	9	0
Totaal leningen U/G	**51.904**	**0**	**-5.031**	**46.873**	**1.002**

Rentevisie

In recente jaren is als gevolg van de lage rentestand de gemiddeld te betalen rente voor de gemeente gestaag gedaald. Deze zal naar verwachting de komende jaren rond de 2% schommelen. Als gevolg van gewijzigde wetgeving in het BBV is de gemeente niet meer vrij in het bepalen van de intern in rekening te brengen omslagrente, maar moet binnen marges de gemiddelde marktrente worden gevolgd. Een omslagrente van 4%, zoals de gemeente hanteerde voor het jaar 2018, is niet meer toegestaan. Deze bedraagt momenteel in Arnhem 2%.
Om meerjarig gebruik te blijven maken van de lage marktrente kiest de gemeente ervoor om nu en in de komende jaren leningen met lange looptijden aan te trekken waarvan de rente nog steeds laag is (momenteel onder de 1%). Wanneer de rente ook in 2021 zo laag blijft is de kans aanwezig dat de omslagrente in 2021 verlaagd moeten worden om te voldoen aan de eisen uit het BBV.
De lange looptijden hebben ruimte gecreëerd om in toekomstige jaren - wanneer de rente voor nieuwe leningen mogelijk weer op een hoger niveau terecht zal komen - met behulp van leningen met kortere looptijden toch een lage gemiddelde rente te realiseren binnen de wettelijke mogelijkheden van de gemeente.
Als gevolg van de renterisiconorm (zie hieronder) is een gemiddelde looptijd van korter dan ongeveer vijf jaar (met een bijbehorende nog lagere rente) voor de gemeente niet toegestaan. De gemeente zou dan in een jaar meer leningen moeten herfinancieren dan is toegestaan.

Mandaat (voor nieuw aan te trekken financieringsmiddelen)

Met het vaststellen van deze MJPB 2020 – 2023 inclusief de paragraaf financiering mandateert de gemeenteraad het college om voor de financieringsbehoefte per onderscheiden categorie in 2020 leningen aan te gaan tot de volgende maximumtotalen:

Bedragen x € 1.000

Maximaal toegestane leningen 2020	Maximaal
Eigen gemeentelijke financieringsbehoefte	250.000
Financieringsbehoefte sociale woningbouw	100.000
Financieringsbehoefte aan gemeente gelieerde inst.	50.000

Kasgeldlimiet

De Wet FIDO geeft concrete richtlijnen voor gemeenten voor het beheersen van het renterisico in verband met de korte termijn financiering. De kasgeldlimiet is een wettelijk maximum (plafond) voor het volume geldleningen in de vorm van zogenaamde call- en kasgeldtransacties.
De bovengrens is bij ministeriële regeling voor het jaar 2020 vastgesteld op 8,5 % van het lastentotaal van de gemeentelijke begroting. De begroting van de gemeente Arnhem voor het jaar 2020 heeft een omvang van € 759 miljoen en daarmee komt de kasgeldlimiet uit op € 64,5 miljoen.
Het Rijk geeft gemeenten veel ruimte om maximaal gebruik te maken van (goedkope) financiering met kasgeld. Hoewel het gemeenten formeel niet is toegestaan de kasgeldlimiet te overschrijden (Wet FIDO, art. 4, lid 1), hoeven deze pas aan de toezichthouder te rapporteren wanneer de kasgeldlimiet drie kwartalen op rij wordt overschreden (art. 4, lid 2). Hiermee wordt gedoogd de kasgeldlimiet twee kwartalen op rij te overschrijden.
De gemeente Arnhem stuurt erop onder de kasgeldlimiet te blijven en deze niet te overschrijden.

Renterisiconorm

Het renterisico betreft het risico dat de begroting van de gemeente geconfronteerd wordt met een verzwaring van de rentelasten als gevolg van herfinancieringen van bestaande activa of van herziening van rente van bestaande leningen.
Het doel van de renterisiconorm is om dit risico te beperken tot een handelbaar niveau. Bij een goed (gelijkmatig) opgebouwde leningenportefeuille blijft het renterisico binnen verantwoorde marges en zullen de renteaanpassingen zich geleidelijk voordoen en binnen de begroting opgevangen kunnen worden.
In de Wet FIDO is vastgelegd dat jaarlijks een volume ter grootte van 20 % van het lastentotaal van de gemeentelijke begroting (peildatum 1 januari) mag worden geherfinancierd of een renteherziening mag ondergaan. Omdat de gemeente voor de eigen financiering geen leningen heeft aangetrokken waarvan periodiek de rente wordt herzien, heeft voor Arnhem de renterisiconorm alleen betrekking op herfinanciering van aflopende leningen. Op basis van het begrote lastentotaal voor 2020 van € 759 miljoen mogen leningen tot een bedrag van € 151,8 miljoen worden geherfinancierd.
In het jaar 2020 zal voor een bedrag van € 34,7 miljoen herfinanciering worden aangetrokken, wat leidt tot een renterisico van 4,57 %. (vergelijk: jaarverslag 2018 8,6 %).

Schatkistbankieren

Sinds het najaar van 2013 kennen gemeenten en andere decentrale overheden verplicht schatkistbankieren. Decentrale overheden dienen banktegoeden, die een vooraf bepaalde drempelwaarde te boven gaan, af te storten naar een rekening-courant bij het ministerie van Financiën. Voor de gemeente Arnhem bedraagt de drempelwaarde in 2020 € 4,27 miljoen.
Omdat inkomende en uitgaande kasstromen niet op elkaar zijn afgestemd, kunnen hoge positieve of negatieve kassaldi ontstaan. Om enigszins ruimte te bieden voor zulke bewegingen moet het gemiddelde van de banksaldi van de gemeente in een kwartaal worden afgezet tegen deze drempelwaarde, niet de dagelijkse stand. Het banksaldo hoeft dus niet continu beneden de drempelwaarde te blijven. Een banksaldo boven de drempelwaarde kan binnen het kwartaal worden gecompenseerd met banksaldi, die lager zijn dan de drempelwaarde.
Om de drempelwaarde niet te overschrijden wordt in 2020 beperkt gebankierd bij de schatkist.
Bij de controle van de jaarrekening neemt de accountant de verplichting tot schatkistbankieren mee.

Overige risico's

Gezien de samenstelling van de gemeentelijke leningenportefeuille en de kaderstelling vanuit de wet en het treasurystatuut (leningen worden alleen afgesloten in euro’s) is binnen de gemeente Arnhem geen sprake van valutarisico en/of koersrisico.

Bedrijfsvoering

Voor de gemeentelijke bedrijfsvoering zijn bedrijfsmiddelen nodig om de geformuleerde doelen van de verschillende programma's te kunnen bereiken. Het gaat met name om de uitgaven voor personeel en organisatie, informatie en automatisering, auditing en risicomanagement.

Bedrijfsvoering algemeen

Om de bedrijfsvoering verder te professionaliseren zullen we verder investeren in onderstaande punten:

Verbeteren van onze klantbejegening
De beleefde kwaliteit is in advisering altijd persoonsafhankelijk. We gaan daarom verder met gericht investeren in de vaardigheden van medewerkers. We zetten daarbij verder in op het professionaliseren van de relatie met onze klanten. Concreet heeft dit betrekking op hoe we onze toegang georganiseerd hebben voor onze klanten (accountmanagement per afdeling), hoe we effectief communiceren en hoe we gericht adviseren.
Ook willen we proactief zijn en verwachtingen helder aan de voorkant managen, de adviseur dus in de rol van businesspartner.

Verbeteren regie en opdrachtgeverschap
Dit doen we door hier op verder te professionaliseren en met elkaar te leren wat goed opdrachtgeverschap en opdrachtnemerschap is. Dit is in een gemeente die steeds meer regie wil gaan voeren voorwaardelijk. Ook investeren we in het verder versterken van de demand-organisatie: dat gaat niet alleen over de capaciteit maar ook over wie welke rol en verantwoordelijkheid heeft. Dat maakt dat we in de samenwerking met De Connectie verder stappen kunnen zetten: enerzijds als partner waarmee een grote wederzijdse afhankelijkheid is en anderzijds als partij waar we een zakelijke overeenkomst mee hebben en elkaar moeten kunnen aanspreken op resultaat.

Van denken naar doen
We moeten van het papier en plan afkomen om daadwerkelijk te implementeren en te borgen. We maken waar, wat we opschrijven en toezeggen. Zo zullen we de komende periode verder inzetten op het inbedden van accountmanagement (toegangspoort voor/naar de klant), portfoliomanagement (inzicht en overzicht om te kunnen prioriteren) en demandmanagement (om klantvragen te inventariseren, te bundelen en te verbinden naar bijvoorbeeld De Connectie).

Gerichte integraliteit en doorverwijzing
Dit houdt in dat elke adviseur binnen zijn eigen discipline maximaal integraal denkt en vanuit samenhang de klanten weet te adviseren. Tegelijkertijd is het belangrijk dat iedere adviseur accountmanager en ambassadeur is voor het geheel van bedrijfsvoering. De doorverwijzing en toeleiding naar een andere discipline moet zo professioneel mogelijk (snel en met heldere doorverwijzing).

Bovenstaande is van toepassing op alle betreffende bedrijfsvoeringsdisciplines en afdelingen.

Investeren in De Connectie
Naast het investeren in de eigen bedrijfsvoering gaat er de komende jaren ook flink geïnvesteerd worden in de verbetering van de bedrijfsvoering bij De Connectie. Dat gaat niet alleen om de investeringen in ICT, waar als gevolg van verouderde apparatuur en achterstallig onderhoud een acute noodzaak toe was, maar ook om investeringen die de samenwerking en de dienstverlening moeten verbeteren. Om dit te bereiken is een programma met acht verbetersporen opgesteld waar de komende jaren aan gewerkt gaat worden.

Personeel en organisatie

Personeel

Diversiteit en inclusie is een thema dat ook in 2020 een belangrijke rol blijft spelen in de gemeentelijke organisatie. Dat betekent niet alleen gelijke kansen voor iedereen maar ook voor eenieder de gelegenheid om daadwerkelijk te participeren in de ambtelijke organisatie. Bewustwording via themadagen, workshops en trainingen moet hier aan bijdragen, evenals een intensivering van de arbeidsmarktcommunicatie voor specifieke doelgroepen.

Vitaliteit onder medewerkers moet onder meer voorkomen dat het ziekteverzuim verder oploopt. Daarom zetten we in op bewustwording op dit onderwerp en de ondersteuning van sport- en andere activiteiten. Het ziekteverzuim is te hoog en vraagt derhalve om een heel gerichte aanpak. De lage meldingsfrequentie en een

laag percentage kort verzuim is positief en duidt op een grote betrokkenheid van de medewerkers. Echter, het (zeer) lange verzuim is te hoog, gedeeltelijk veroorzaakt door ziekte en ongelukken, maar ook een fors aandeel wordt veroorzaakt door psychische klachten. Aan de hand van analyses en een daarop gebaseerde gerichte aanpak gaat ingezet worden op een lager verzuim. De inzet op vitaliteit bij een vergrijzende organisatie is daar een voorbeeld van.

De medewerkers binnen de gemeentelijke organisatie hebben een hoge gemiddelde leeftijd. De komende jaren stromen veel medewerkers uit richting pensioen, wat verder versterkt wordt door het pensioenakkoord. Door middel van strategische personeelsplanning wordt georganiseerd dat op tijd kwalitatief goede mensen op tijd voor vervanging van de uitstroom zorgen. De instroom van jongeren is altijd nog een thema bij een organisatie waar de gemiddelde leeftijd rond de 50 jaar ligt. Daartoe worden ook voor 2020 traineeprogramma's voorzien. Daarnaast streven we door middel van verdiepende masterprogramma's en de ondersteuning van een jongerennetwerk naar het vasthouden van de jongeren binnen de organisatie. Een vernieuwde arbeidsmarktcommunicatie moet er in 2020 voor zorgen dat, met gebruikmaking van social media strategieën, ook in de toekomst de werving en selectie van nieuwe medewerkers voorspoedig blijft verlopen.

Kerngegevens

Totaal FTE Arnhem

Totaal aantal FTE Arnhem	Realisatie Bezetting 31.12.2018	Begroting Formatie 2019	Begroting Formatie 2020	Begroting Formatie 2021	Begroting Formatie 2022	Begroting Formatie 2023
Bestuur						
Aantal FTE Raad	41	39	39	39	39	39
Aantal FTE College B&W	7	7	7	7	7	7
Personeel						
Aantal FTE ambtelijke organisatie formatie	914	930	914	903	901	901
Totaal personeel gemeente Arnhem	**914**	**930**	**914**	**903**	**901**	**901**

Verloop formatie

	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Aantal FTE ambtelijke organisatie MJPB 2019-2022	***922***	***909***	***907***	***907***	***907***
Bij: trainees uit jongerenbudget	1	0	0	0	0
Bij: formatie Arnhem, niet naar De Connectie	1	1	1	1	1
Bij: tijdelijke formatie kredietadviseur	2	1	0	0	0
Af: formatiereductie ivm terugloop projecten	-3	-3	-3	-3	-3
Bij: Diversen	3	3	0	-1	-1
Aantal FTE ambtelijke organisatie jaarrekening 2018	***927***	***912***	***905***	***904***	***904***
Bij: juridisch adviseur ivm interne doorbelasting planschade en actualisatie inkomsten DVO De Connectie, MGR en Sociale Wijkteams	1	1	1	1	1
Bij: de overeenkomst m.b.t. regio-archeologie 2017-2019 wordt met een jaar verlengd	0	1	0	0	0
Bij: extra formatie uit budget EMIA gasloze wijken	1	2	2	2	2
Bij: ontwikkelmanager	1	1	1	1	1
Bij: tijdelijk omzetten stelpost in formatie, ter financiering trainees	1	1	0	0	0
Af: oplossen stelposten Bedrijfsvoering en herijking	-1	-4	-6	-7	-7
Aantal FTE ambtelijke organisatie MJPB 2020-2023	**930**	**914**	**903**	**901**	**901**

De begrote formatie lijkt de komende jaren redelijk stabiel te blijven.

	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Aantal FTE ambtelijke organisatie	**916**	**930**	**914**	**903**	**901**	**901**
Saldo personeelsbudget loonsom (in € 1.000)	**70.575**	**72.808**	**73.851**	**73.869**	**73.776**	**73.776**
Gemiddelde loonsom (in €)	**77.042**	**78.316**	**80.798**	**81.836**	**81.847**	**81.839**

In deze MJPB is de salarisontwikkeling (op basis van een principeakkoord) dat de lonen in vier stappen omhoog gaan: 3,25 procent per 1 oktober 2019, gevolgd door drie keer een verhoging van 1 procent per 1 januari 2020, per 1 juli 2020 en per 1 oktober 2020.

Organisatie
In toenemende mate kunnen we concluderen dat de opgave voor de organisatie niet gelegen is in de structuur of sturing, maar in manier waarop we samenwerken (ook met de politiek), in de werkwijzen, in houding en gedrag. Samengevat: de cultuur. In de komende periode zal daar dan ook meer aandacht naar uitgaan dan naar verdere aanpassingen in de structuur. De doorontwikkeling van Werk en Inkomen is daar een goed voorbeeld van, de huidige manier van werken gaat ons niet helpen om de resultaten te bereiken die nodig zijn voor onze inwoners, dus we gaan het anders doen. De benodigde middelen hiervoor zijn ook opgenomen in de begroting. Ook bij de onderdelen Personeel en Organisatie, Financiën en Control en Strategie, Beleid en Regie gaat kritisch gekeken wat er nodig is om een antwoord te geven op de vragen die er nu zijn, vanuit het bestuur en de organisatie.

Verder is het belangrijk om jezelf te spiegelen aan andere vergelijkbare gemeenten als het gaat om formatie en budget. De recent uitgevoerde benchmark naar overhead geeft als uitkomst dat Arnhem qua formatie en uitgaven lager zit dan vergelijkbare gemeenten. Met de investeringen in De Connectie wordt daar (deels) gevolg aan gegeven, maar ook het 'Arnhemse' aandeel zal de komende periode aandacht moeten krijgen om het primair proces in de toekomst ook goed te kunnen blijven ondersteunen.

Informatie en automatisering
Informatisering van de samenleving is een feit. Veranderingen en (digitale) ontwikkelingen volgen elkaar in een rap tempo op. De mogelijkheden zijn oneindig. Intern en extern speelt informatie een steeds crucialere rol en vormt meer en meer de basis voor gemeentelijk handelen en beleid. Het goed managen van informatie is noodzakelijk.
Inherent aan de snelle informatisering ontstaat een toenemende complexiteit: een overvloed aan technologie en data, de uitdaging inzicht en overzicht te behouden, privacy- en informatieveiligheidvraagstukken en het waarborgen van bruikbaarheid, toegankelijkheid en authenticiteit.
Deze toenemende informatisering en daarmee gepaard gaande complexiteit, stelt continu nieuwe eisen en uitdagingen aan onze informatievoorziening. De benodigde informatie(voorziening) voor de gemeente en de gemeentelijke organisatie moet robuuster, toegankelijker en toepasbaarder worden.

Van ambitie naar realiteit
Onze visie, strategie en bijbehorende inspanningen worden bepaald vanuit de geprioriteerde behoeften in de organisatie, gecombineerd met de mogelijkheden van het vakgebied informatie. Dit leidt tot onderstaande thema's.

Informatievoorziening
De gemeentelijke informatievoorziening wordt blijvend gemonitord en bijgesteld met het oog op continuïteit, kwaliteitsverbetering én meer doelmatigheid. Daarvoor blijven we een aantal producten leveren zoals onder andere: 'De staat van de Stad' en 'Arnhem in Cijfers'. Ook het leveren en onderhouden van informatieproducten hoort daar bij. In de komende begrotingsperiode zien we de volgende ontwikkelingen:
- Voorbereiding en publicatie van meer publiek beschikbare gegevens als Open Data.

- Gedeeltelijke inrichting en doorontwikkeling van de informatiehuishouding met betrekking tot het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). Hiermee sorteren we ook voor op de beoogde ondernemersdienstverlening binnen het Programma Economie onder de noemer 'Van Bedrijven Weten'.
- Sturing op de kwaliteit van archivering en duurzame bewaring om de preservering en toegankelijkheid van de analoge en digitale informatie te waarborgen. Hieronder wordt in ieder geval verstaan het selecteren, vernietigen en overbrengen naar het Gelders Archief, van analoge archieven en het doen van onderzoek naar de impact op het beheer van analoge en digitale informatie door de wijziging van de Archiefwet, waaronder de verkorting van de overbrengingstermijn.
- De governance, samenwerking en het bundelen van onze kennis met die van Rheden en Renkum, wordt versterkt op het gebied van informatie. Eveneens geldt dit voor de samenwerking en het opdrachtgeverschap (sturing) aan de ICT-organisatie van De Connectie voor realisatie van de benodigde inrichting en passende techniek.
- Om de primaire processen in de toekomst goed en veilig uit te kunnen blijven voeren is het van belang dat de basis van de ICT-organisatie en -infrastructuur op orde is en blijft. Er worden aanvullende investeringen gedaan om de kwaliteit en stabiliteit van de ICT die bij De Connectie is ondergebracht te waarborgen. De afdeling Informatie werkt hierin samen met ICT. Risico's op onder meer uitval, het oplopen van achterstanden in beheer en onderhoud en een afnemende informatieveiligheid worden hiermee gemitigeerd.

Innoveren met informatie

Er wordt gewerkt aan digitale innovaties om maatschappelijke opgaven uit onze veranderprogramma's te realiseren. De opgaven van de gemeente zijn hiervoor altijd uitgangspunt, vanuit het vakgebied informatie wordt in samenwerking met afdelingen gekeken waar innovaties meerwaarde kunnen leveren. Hiervoor worden samenwerkingsverbanden met diverse partners uit onze stad en regio gecreëerd.

- De gemeente Arnhem heeft een 'goudmijn' aan gegevens, die kunnen bijdragen aan het maken van de juiste keuzes in beleidsvorming en -uitvoering. De groeiende informatiestromen uit onder andere ketensamenwerking, social media en Internet of Things, gecombineerd met nieuwe technologieën maken het informatie gestuurd werken meer dan ooit mogelijk. Het klassieke onderzoek en sturing achteraf verschuiven naar moderne en continue (zelflerende) inzichten en het voorspellen van trends.
- In diverse pilots worden data, kennis en menskracht gebundeld. Dit wordt gedaan op het gebied van (onder meer) duurzame energieproductie, verbetering van de luchtkwaliteit, armoedepreventie en arbeidsstimulering.
- Nieuwe methoden en technieken in het kader van onderzoek & statistiek worden verkend; te denken valt aan kunstmatige intelligentie en geavanceerde analyses.
- Er wordt een datalab ingericht: een werkplaats en kenniscentrum voor professionals en geïnteresseerd publiek, de centrale plek om slim en innovatief initiatieven te ontplooien om de waarde van gegevens (beter) te benutten. De organisatie wordt actief benaderd om het bewustzijn op informatie gestuurd werken te vergroten in alle lagen in de organisatie.
- Internet of Things en datawarehousing worden verder verkend, en waar zinvol, wordt ermee geëxperimenteerd.
- Onze digitale dienstverlening aan burgers en bedrijven is en blijft volop in ontwikkeling. Inwoners verwachten snelle, gemakkelijke online diensten en zien Arnhem als één ingang. We realiseren optimale dienstverlening met effectieve processen en informatiestromen.
- Tijds- en plaatsonafhankelijk en toch S@men. Door wijkgericht werken wordt er meer vanuit decentrale locaties gewerkt. Meer onderweg, thuis en met externe partners en minder op vaste of centrale plekken. Na succesvolle pilots van een digitale samenwerkingsomgeving worden de volgende stappen gezet naar een organisatiebrede realisatie. Een en ander gaat hand in hand met de modernisering van onze digitale werkplek, zoals implementatie van de nieuwste software voor de typische kantoorfuncties met mogelijke integratie van telefonie, afbouw van zogenaamde vaste werkstations met gelijktijdige opbouw van mobiele middelen (laptops en tablets), van vaste telefonie naar alleen mobiele telefonie, vernieuwing van intranet en introductie van samenwerkingsplatforms.
- We participeren in landelijke samenwerkingsverbanden en experimenten voor het op termijn realiseren van een veilige en betrouwbare digitale identiteit, daar waar Digi-D niet langer volstaat.
- Aangesloten wordt bij landelijke innovaties waaronder de 'Common Ground' van VNG-realisatie. Vanuit het landelijk Programma Samen Organiseren wordt met andere gemeenten samengewerkt om een moderne informatiehuishouding te realiseren, die uitgaat van één keer opslaan en meervoudig ontsluiten maar ook, één keer ontwikkelen en 355 keer gebruiken.

Informatieveiligheid, privacy & auditing
De gemeente heeft steeds meer gegevens. Enerzijds gaat het hierbij om persoonsgegevens. Inwoners mogen erop vertrouwen dat hun privacy bij ons geborgd is: we gaan goed om met gegevens en vragen alleen wat nodig is. Anderzijds hebben we veel informatiestromen die belangrijk zijn voor de continuïteit van onze bedrijfsvoering en dus veilig moeten zijn. De veranderende wetgeving zorgt ook voor aanpassingen in ons informatiebeleid. Met auditing wordt aantoonbaar gemaakt dat de gemeente hierop in control is. Om hieraan invulling te geven leveren wij de volgende inspanningen:

- Er worden continu activiteiten ondernomen om het management en de medewerkers bewuster te maken op de gebieden cybersecurity en privacy. Toedeling en bewustmaking van de verantwoordelijkheden, kennisoverdracht, training, testen en oefeningen maken deel uit van de activiteiten.
- We zorgen voor de benodigde organisatie van mensen (waaronder de aanstelling van een Chief Information Security Officer en een Privacy-Officer), middelen, handleidingen en procedures om sturing te kunnen geven aan de benodigde verbeteringen.
- Implementeren van resterende (verplichte) beheersmaatregelen uit de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO), welke per 1 januari 2020 van kracht wordt, om de informatieveiligheid verder te vergroten.
- Zo nodig het treffen van aanvullende maatregelen naar aanleiding van de invoering van de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG).
- We verkennen de mogelijkheden om burgers meer regie over hun persoonlijke gegevens te geven en alleen gegevens te verstrekken en te vragen, die echt nodig zijn.
- We zorgen voor het toepassen van adequate digitale toegangsmiddelen (zoals tweefactor-authenticatie waar dat nodig is) en realiseren hiervoor het benodigde toezicht en beheer.
- Realisatie van een passwordkluis voor alle medewerkers en het treffen van extra beheersmaatregelen voor alle mobiele apparatuur.
- Herijken en zo nodig bijstellen van de fysieke beveiliging als onderdeel van de totale informatiebeveiliging.
- Het meten, vastleggen en monitoren van alle maatregelen met behulp van een Information Security Management System (ISMS) om de voortgang te houden op alle verbeteringen en daarmee te laten wortelen in de dagelijkse bedrijfsvoering.
- Jaarlijks onderzoeken we de staat van onze informatieveiligheid en testen geregeld onze ICT-infrastructuur (ethical hacks) en -organisatie (social engineering) op mogelijke kwetsbaarheden en treffen zo nodig aanvullende maatregelen.
- Door de 'Eenduidige Normatiek Single Information Audit' (ENSIA) wordt jaarlijks aantoonbaar gemaakt dat we in control zijn op het gebied van informatieveiligheid. De informatie wordt gebruikt voor de horizontale verantwoording richting gemeenteraad en de diverse verticale verantwoordingslijnen richting departementen.
- Waar nodig voeren we interne audits en aanvullende IT-audits uit.

Implementatie nieuwe informatiesystemen
In nauwe samenwerking met De Connectie zal op 1 januari 2020 een nieuw financieel informatiesysteem in gebruik worden genomen. Het huidige systeem is verouderd en wordt op termijn ook niet meer onderhouden door de leverancier. De gemeenten Rheden, Renkum en De Connectie zelf gaan het systeem invoeren zodat meteen kan worden geharmoniseerd. De invoering van een nieuw financieel systeem moet worden gezien als een majeure verandering die ingrijpt op de organisatie en de processen.

Naast het nieuwe financiële systeem wordt ook een nieuw belastingsysteem geïmplementeerd. Naast harmonisering wordt hier ook verder gedigitaliseerd hetgeen de dienstverlening aan de burger ook ten goede komt.

Financial auditing
De financial audits worden in het kader van de jaarrekening uitgevoerd door de accountant. Ter ondersteuning hiervan voert de gemeente interne audits uit op de prestatielevering en factuurbehandeling.

Juridische zaken
Op het specifieke terrein van de burgemeestersbevoegdheden Openbare Orde en Veiligheid, is Juridische Zaken in ontwikkeling en zal, gezien maatschappelijke ontwikkelingen zoals ondermijning, hoge prioriteit vragen. De voortgaande transformatie en budgettaire problematiek in het Sociaal Domein vergt nieuwe ideeën en instrumenten die op een juridisch houdbare wijze worden ingevoerd.
Veel aandacht zal gaan naar de invoering van de nieuwe Omgevingswet, wat in samenwerking met beleidsafdelingen en ICT uitgewerkt wordt. Ook zullen de energietransitie en ondersteuning van wijkinitiatieven de

nodige aandacht vragen. De advisering op al deze velden zal op een toegankelijke en verbindende wijze plaatsvinden.

Communicatie

'Inclusieve communicatie'

We leven in een samenleving vol diversiteit. Als gemeente streven we naar een inclusieve stad, waar iedereen meedoet. Ongeacht culturele achtergrond, gender, leeftijd of beperkingen. De mogelijkheden en talenten van mensen staan centraal. Om zo goed mogelijk in contact (on- en offline) te blijven met onze inwoners, is de juiste communicatie die aansluit bij de diverse inwoners cruciaal. Op deze wijze voelt iedereen zich gezien, gehoord en begrepen. Zo voorkomen we dat gevoelens van uitsluiting ontstaan. Met onze manier van communiceren (h)erkennen we verschillen en zorgen we voor verbinding. De inspanningen die we gaan doen in het kader van 'inclusieve communicatie' zijn de volgende:

Verbeteren toegankelijkheid online gemeentelijke kanalen
De gemeente Arnhem heeft de ambitie om de gemeentelijke (online) kanalen voor iedereen toegankelijk en gebruiksvriendelijk te maken en te houden. Informatie dient voor iedereen eenvoudig vindbaar en bruikbaar te zijn. Hiervoor willen we (blijven) voldoen aan de standaard Digitoegankelijkheid EN 301 549. Door toepassing van Digitoegankelijk blijven websites en webapplicaties toegankelijk voor mensen met een functiebeperking. Zo krijgen onder andere dyslectici, kleurenblinden, slechtzienden en blinden dezelfde toegang tot overheidsinformatie als mensen die deze functiebeperkingen niet hebben.

Begrijpelijke en genderneutrale taal bevorderen
Onze communicatie dient ook voor mensen voor wie dat niet vanzelfsprekend is, begrijpelijk en aansprekend te zijn en mag geen onnodige drempels opwerpen. Om het bewustzijn van inclusieve communicatie in programma's en projecten te bevorderen, komt er een stijlgids om medewerkers te ondersteunen/stimuleren en uitleg te geven hoe zij duidelijke en genderneutrale taal kunnen gebruiken in hun communicatie-uitingen.

Communicatiecollega's opleiden op inclusie
Het communicatievak ontwikkelt zich voortdurend. Inclusieve communicatie is steeds meer de norm geworden en die norm onderschrijven wij. We zorgen ervoor dat we de juiste kennis en kunde in huis hebben om optimaal te kunnen bijdragen aan een inclusievere organisatie door communicatieprofessionals hierin te scholen en medewerkers in de organisatie bewust te maken van het belang van inclusief communiceren.

Verbonden partijen

De gemeente neemt deel in diverse rechtsvormen zowel publiek als privaat. Wanneer de gemeente zowel een bestuurlijk als een financieel belang heeft in een andere partij, is dat voor de gemeente een verbonden partij. Samenwerking met andere partijen is een manier om publieke taken uit te voeren, die bijdragen aan het realiseren van de gemeentelijke doelstellingen. Deelnemingen in andere partijen brengen risico's met zich mee zowel bestuurlijk, maatschappelijk als financieel.

Verbonden partijen twee gemeentelijke rollen

De gemeente vervult twee rollen richting de verbonden partijen: de rol van opdrachtgever en van eigenaar. Tussen beide rollen en de belangen die daaruit voortvloeien, kan een spanningsveld bestaan.

In de eigenaarsrol beslist de gemeente over de oprichting, de missie, de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de verbonden partij. Het gemeentebestuur is mede-eigenaar van de verbonden partij en draagt bestuurlijke verantwoordelijkheid (de gemeente neemt deel aan het bestuur). De eigenaarsrol richt zich vooral op de continuïteit en de levensvatbaarheid van de (samenwerking-)organisatie.

De gemeente is daarnaast ook opdrachtgever van de verbonden partij. De verbonden partij levert diensten of producten of is uitvoerder van gemeentelijk beleid. Veelal in de vorm van een basispakket dat door alle deelnemers in de samenwerking wordt afgenomen met daarnaast een aanvullend (maatwerk-)pakket dat voor afzonderlijke deelnemers op maat wordt afgesproken.

Het financieel belang is gekoppeld aan beide rollen. Als opdrachtgever heeft de gemeente belang bij een zo goed mogelijke prijs-/kwaliteitsverhouding voor de afgesproken dienstverlening en deze moet passen binnen de kaders van de gemeentebegroting. Als eigenaar draagt de gemeente het 'ondernemersrisico' van de samenwerking. Als de financiële resultaten tegenvallen, zal de gemeente afhankelijk van de aard van de samenwerking de tekorten moeten aanvullen.

Actuele kaders

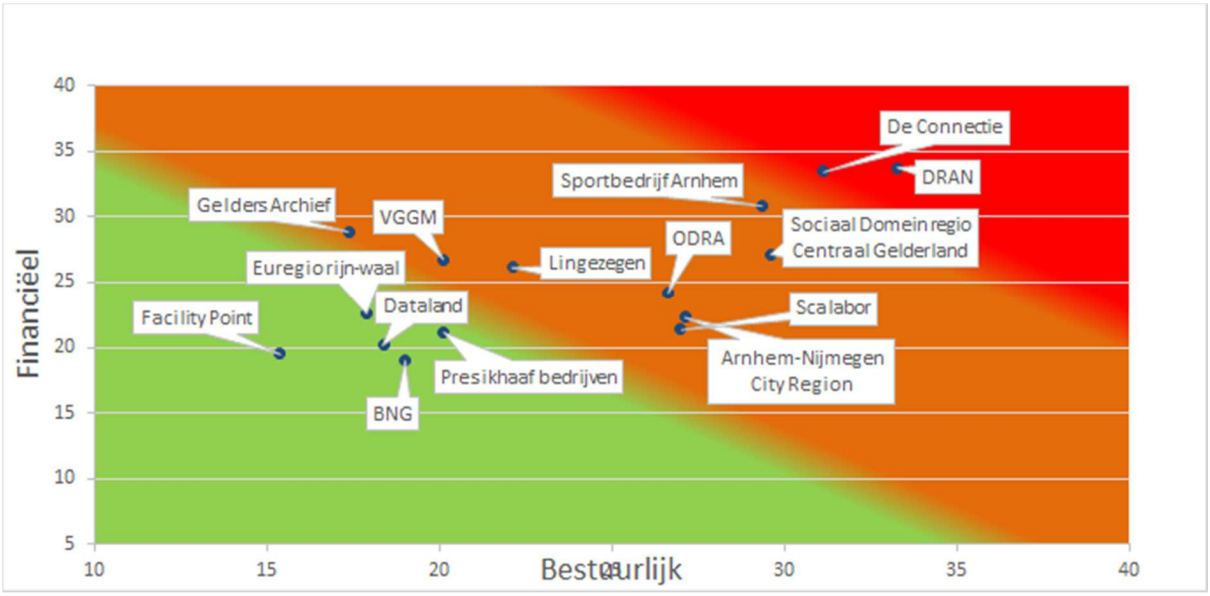
In 2016 is de visie van de gemeente Arnhem op de verbonden partijen vastgelegd in de kadernota Verbonden partijen 2016 gemeente Arnhem met daarin uitvoeringsrichtlijnen over de wijze van sturen en beheersen. Uitgangspunt is om hierbij uit te gaan van een risicogerichte aanpak, onder andere door het instellen van een governance code en het toepassen van een 'risicokompas'.

Ook de Notitie verbonden partijen van de Commissie BBV uit oktober 2016 geeft verplichte en aanbevolen kaders ten aanzien van verbonden partijen. In deze notitie wordt uiteengezet wanneer sprake is van een financieel en bestuurlijk belang. Van een financieel belang is sprake als de gemeente de middelen zoals vermogen of leningen, die aan een partij ter beschikking zijn gesteld, niet terugkrijgt bij faillissement van die partij of indien financiële problemen bij de derde partij kunnen worden verhaald bij de gemeente. Bij een bestuurlijk belang gaat het om het hebben van zeggenschap van de gemeente in een derde partij, hetzij omdat de gemeente een zetel in het bestuur heeft, hetzij omdat ze via aandelen mee kan stemmen.

Tenslotte is op 1 januari 2015 is de Wet gemeenschappelijke regeling (Wgr) gewijzigd. Hiermee is een aantal wijzigingen doorgevoerd die erop gericht zijn de invloed van de raad op het samenwerkingsverband te versterken.

Ontwikkelingen risicovolle verbonden partijen

Niet alle verbonden partijen vragen om even veel betrokkenheid. Om de aandacht te geven aan die verbonden partijen die voor de gemeente van het grootste belang zijn, dan wel een belangrijk risico vormen (beleidsmatig of financieel) is het risicokompas toegepast. Het risicokompas is een risicoanalyse die bestaat uit de beoordeling op acht maatstaven. Deze acht maatstaven geven vorm aan de bestuurlijke en financiële verbondenheid met de partij. Door alle verbonden partijen op dezelfde wijze te beoordelen, is het mogelijk de verbonden partijen onderling te vergelijken en te bepalen welke verbonden partijen in verhouding tot elkaar een hoog risicoprofiel hebben. In de aanloop naar de begroting 2020-2023 heeft een actualisatie plaatsgevonden van het risicokompas. Dit heeft geresulteerd in de volgende risicokaart.

Voor de verbonden partijen, die op basis van de risicokaart in onderlinge vergelijking het hoogste scoren is een beheersstrategie opgesteld. Het betreft de volgende vijf partijen:

- BVO DRAN (Bedrijfsvoeringsorganisatie Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen);
- GR Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA);
- Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Sociaal Domein Centraal Gelderland (MGR);
- BVO De Connectie;
- Sportbedrijf Arnhem B.V.

In het hierna volgende overzicht met verbonden partijen wordt aangegeven in welke verbonden partijen de gemeente Arnhem deelneemt en aan welke programma's hiermee een bijdrage wordt geleverd. De hierboven genoemde partijen maken onderdeel uit van dit overzicht. De beheersstrategie op deze partijen wordt in het overzicht nader toegelicht.

Relatie met paragraaf Weerstandsvermogen

De risico's die samenhangen met de verbonden partijen zijn meegewogen in de bepaling van de gewenste weerstandscapaciteit (zie paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing).

Toelichting bij overzicht verbonden partijen

Hierna wordt per verbonden partij gegevens weergegeven. Naast stamgegevens zijn dit, het bestuurlijke en financiële belang, financiële gegevens over het vermogen en resultaat (indien beschikbaar uit de begroting 2020 van de verbonden partij en anders uit de jaarrekening 2018 van de verbonden partij), actuele ontwikkelingen en de weergave van het risicoprofiel (laag, middel, hoog).

Facility Point

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap		
Programma	S03 Economie		
Doel verbonden partij	Voor de ontwikkeling van het bedrijvenpark IJsseloord 2 is destijds Facility Point Arnhem opgericht. Directievoering bij Facility Point Arnhem B.V. wordt verzorgd door Color Business Centers. Color Business Centers is in september 2015 overgenomen door Regus, een wereldwijde speler op het gebied van verhuur van kantoorruimte en flexibele werkplekken, maar is nu weer zelfstandig directievoerder.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeente Arnhem, N.V. Gelderse Ontwikkelingsmaatschappij en Klaassen Vastgoed Ontwikkeling B.V.		
Bestuurlijk belang	De concerntreasurer is gemachtigd als aandeelhouder.		
Financieel belang	De gemeente bezit 37,5% van de aandelen in Facility Point.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2019	€	1.969.000
	Per 31-12-2019	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2019	€	2.050.000
	Per 31-12-2019	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2020	€	
Ontwikkelingen			
Risico profiel			
Risico's	Laag		
Beheersstrategie	Niet van toepassing		

Scalabor B.V.

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap		
Programma	S06 Participatie en armoedebestrijding		
Doel verbonden partij	Scalabor B.V. is een arbeidsontwikkelbedrijf dat inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt uit de arbeidsmarktregio Midden-Gelderland ondersteunt bij het overbruggen van die afstand. Scalabor begeleidt inwoners die dat nodig hebben - in opdracht van gemeenten - naar passend en zo regulier mogelijk werk. Scalabor richt zich op het ontdekken en ontwikkelen van talenten van mensen in een werksituatie. Een belangrijke dienstverlening is het begeleiden van SW-medewerkers van de gemeenschappelijke regeling Presikhaaf Bedrijven.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeente Arnhem is 100% aandeelhouder van Scalabor B.V. De gemeenschappelijke regeling Presikhaaf Bedrijven detacheert SW-medewerkers, in opdracht van de deelnemende gemeenten, bij Scalabor B.V. Daarnaast koopt gemeente Arnhem (als klant) ook ontwikkeltrajecten in bij Scalabor B.V. voor inwoners die een beroep doen op ondersteuning vanuit de Participatiewet.		
Bestuurlijk belang	De concerndirecteur van gemeente Arnhem is gemachtigd om namens de gemeente Arnhem stemrecht uit te oefenen in de vergadering van aandeelhouders. De Gemeente Arnhem heeft een borgstelling afgegeven van € 4.000.000 voor een financieringsovereenkomst tussen Scalabor en de Bank Nederlandse Gemeenten lopende tot 26 februari 2021.		
Financieel belang	100%		
Eigen vermogen	Per 01-01-2019	€	4.882.299
	Per 31-12-2019	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2019	€	5.185.609
	Per 31-12-2019	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2020	€	

Ontwikkelingen

Na de overname van bedrijfsactiviteiten van de GR Presikhaaf Bedrijven is Scalabor BV per 1-1-2018 van start gegaan. Scalabor BV maakt op de drie speerpunten voor 2019 (goed werkgeverschap; financieel gezond; en passend werk voor zoveel mogelijk medewerkers en trajectdeelnemers) een prima ontwikkeling door.
Er werken circa 2.200 SW-medewerkers bij Scalabor, waarvan circa 1.200 uit Arnhem. In de eerste helft van 2019 zijn 5% meer externe plaatsingen gerealiseerd en is het aantal externe plaatsingen in totaal toegenomen van 44,6% naar 50,4%. Dit is goed voor de medewerkers (passend werk bij reguliere werkgevers) en goed voor de financiële resultaten (verzilveren van loonwaarde). Inzet is om deze stijging vast te houden (richting 60% externe plaatsingen). Het gemiddelde verzuim is met 15,7% iets hoger dan het landelijke gemiddelde van 15,3%, maar wordt kleiner. Bijna 88% van de doelgroep-medewerkers heeft een individueel ontwikkelplan. Dit is in lijn met de afspraak (minimaal 85%).
Vanaf het laatste kwartaal 2019 zijn er 387 Arnhemmers aangemeld voor een arbeidsontwikkeltraject (van circa 6 maanden). Hiervan zijn er in de eerste helft van 2019 36 uitgestroomd naar werk.
De gemeente Arnhem heeft het initiatief genomen voor het neerzetten van Scalabor BV om voor nu en de toekomst (een zeker basis omvang van) passend werk te borgen voor de oude en nieuwe doelgroepen van de Participatiewet. Daarmee is het dus onder andere de inzet om het werk dat voorvloeit uit de overgenomen bedrijfsactiviteiten van GR Presikhaaf Bedrijven vast te houden en uit te bouwen. Dit betekent dat aan de zijde van Scalabor BV er een afweging moet worden gemaakt over het tijdelijk en vast in dienst nemen van mensen uit de doelgroep. De aanstaande Wet Arbeidsmarkt in Balans (WAB) heeft een grote impact op die afweging.
Bovenstaande impact wordt momenteel in beeld gebracht ten behoeve van een keuze in de tweede helft van 2019.

Risico profiel

Risico's Middel

Beheersstrategie Niet van toepassing

Sportbedrijf Arnhem

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap		
Programma	S09 Gezondheid en sport		
Doel verbonden partij	Het sportbedrijf voert het sportbeleid uit. Arnhem stimuleert en faciliteert bewegen en sporten en Arnhem benut de kracht van beide, voor een beter welzijn van de stad.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeente Arnhem		
Bestuurlijk belang	De gemeente Arnhem is 100% aandeelhouder van de BV Sportbedrijf Arnhem. Als aandeelhouder is de gemeente Arnhem lid van de Algemene Vergadering van Aandeelhouders (AvA). Het mandaat om als aandeelhouder op te treden is door het college neergelegd bij de concerndirecteur.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem heeft het volledige eigendom.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2019	€	450.000
	Per 31-12-2019	€	1.800.000
Vreemd vermogen	Per 01-01-2019	€	1.959.000
	Per 31-12-2019	€	1.688.600
Financieel resultaat	Begroot voor 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2020	€	16.000.000
Ontwikkelingen	De opdracht aan het sportbedrijf krijgt meer focus op gezondheid en bewegen en de inzet van de openbare ruimte ten behoeve van sport		
Risico profiel			
Risico's	Hoog		

Beheersstrategie

Het Sportbedrijf is de grootste uitvoerder is van het sportbeleid van de gemeente Arnhem. Bij de verzelfstandiging van het Sportbedrijf, zijn vanuit de gemeente als opdrachtgever en eigenaar van het Sportbedrijf, afspraken gemaakt over de informatie- en stuurmogelijkheden voor de gemeente. Om de verwachtingen over en weer beter in beeld te hebben voeren de gemeente als eigenaar en opdrachtgever en het sportbedrijf gezamenlijk, buiten de kwartaalgesprekken om, gedurende in ieder geval 2019, 4 maal per jaar overleg. In het 3e kwartaal staat een overleg gepland met ook nog de raad van commissarissen.

De organisatie van het Sportbedrijf en de samenwerking met de gemeente Arnhem moet de komende jaren nog verder professionaliseren. Om het opdrachtgeverschap te professionaliseren hebben de inhoudelijke opdrachtgever en de teams Leefomgeving een slag gemaakt door afspraken te maken over de werkwijze en gezamenlijk de uitvraag 2020 voor het sportbedrijf aan te scherpen. De financiële functie binnen het Sportbedrijf moet zich nog ontwikkelen, het vraagt nog wel nadere aandacht met betrekking tot de kwartaalrapportages in relatie tot het jaarresultaat. Ook het inzicht in de kostprijs van de producten kan nog verbeteren. Zowel in de beschikking subsidieverlening 2019 als in de kwartaalrapportages is er nadruk gelegd op de financiële functie en rapportages van het sportbedrijf. In het tweede kwartaal 2019 is het sportbedrijf gekomen met een eerste aanzet ten aanzien van de kostprijs van de verschillende producten.

Er zijn geen risicomanagement- of kwaliteitssystemen opgezet binnen het Sportbedrijf. De focus voor 2019 ligt bij het op orde krijgen van de AO/IC en de inhoudelijke afstemming, daarna zal hieraan aandacht worden besteed.

De financiële ratio's van het Sportbedrijf, gebaseerd op de jaarrekening 2018, zijn onvoldoende. Dit betekent dat zij niet genoeg op orde zijn om risico's op te vangen binnen hun begroting c.q. eigen vermogen. Echter, in 2018 is een aanzienlijk resultaat gerealiseerd. Hiermee kan de gemeente de reserves versterken. 2019 is het derde jaar dat het Sportbedrijf zelfstandig opereert, aan verdere professionalisering van de bedrijfsvoering en aan verdere professionalisering van opdrachtgever- opdrachtnemerschap wordt gewerkt.

Ondanks dat het financiële resultaat veel beter is over 2018 dan begroot, is met name inzicht in de financiële ontwikkeling een aandachtspunt. Een groot deel van de verstrekte subsidie zit 'vast' in (meer jaren)contracten. Zoals hiervoor al aangegeven, zijn de financiën een vast punt op de agenda in de onderlinge overleggen.

De informatievoorziening van het Sportbedrijf aan de gemeente Arnhem als opdrachtgever, is in ontwikkeling. Het betreft hier een samenspel van vraagstelling in combinatie met beantwoording van de vragen. Het sportbedrijf heeft in de kwartaalrapportages steeds conform afgesproken format gerapporteerd. Over de kwaliteit en met name over de (on-)mogelijkheden van rapportage over effectiviteit en efficiëntie van interventies in de stad wordt nog met elkaar gesproken, alsmede wensen voor de toekomst op wijkniveau. Dus ook na twee jaar als zelfstandige organisatie, is ook de informatievoorziening nog in ontwikkeling.

NV Bank Nederlandse Gemeenten

Vestigingsplaats	Den Haag		
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën		
Doel verbonden partij	De BNG is de 'bankier ten dienste van overheden', waaronder voor gemeenten.		
Deelnemers in samenwerking	De gemeente heeft minder dan 1% van de aandelen. De andere aandeelhouders zijn de Staat der Nederlanden (50%), provincies en gemeenten.		
Bestuurlijk belang	De concerntreasurer is gemachtigde voor de aandeelhoudersvergadering.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem heeft 496.470 aandelen van de BNG in bezit (bijna 1%) en is daarmee een van de grootste gemeentelijke aandeelhouders van de BNG		
Eigen vermogen	Per 01-01-2019	€	4.953.000
	Per 31-12-2019	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2019	€	135.041.000
	Per 31-12-2019	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2020	€	-1.300
Ontwikkelingen			
Risico profiel			
Risico's	Laag		
Beheersstrategie	Niet van toepassing		

Dataland

Vestigingsplaats	Gouda		
Rechtsvorm	Stichting		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën		
Doel verbonden partij	Het ontzorgen, ondersteunen en faciliteren van gemeenten op het gebied van geo-, woz- en vastgoedinformatie, oftewel objectinformatie.		
Deelnemers in samenwerking	(Op 7 na) alle Nederlandse gemeenten. De rol van Dataland neemt toe: bijna alle gemeenten zijn inmiddels toegetreden.		
Bestuurlijk belang	Certificaathouders participeren in DataLand en hebben invloed op het beleid van DataLand via het bestuur. Het afdelingshoofd van de afdeling Informatie is gemachtigd voor deze rol.		
Financieel belang	De gemeente heeft certificaten van aandelen DataLand B.V. Deze inkomsten worden door DataLand gebruikt om de kerntaken uit te voeren: ontzorgen, ondersteunen en faciliteren van gemeenten.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2019	€	751.000
	Per 31-12-2019	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2019	€	522.000
	Per 31-12-2019	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2020	€	
Ontwikkelingen	Grootschalige ontwikkelingen zoals het Digitaal Stelsel Omgevingswet, de doorontwikkeling naar een geïntegreerde objectenregistratie en de opkomst van Common Ground vragen een steeds grotere organisatorische inzet. Dataland zal in 2019 bezien hoe men deze ontwikkeling laat doorwerken in hun activiteiten.		
Risico profiel			
Risico's	Laag		
Beheersstrategie	Niet van toepassing		

BVO De Connectie

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën		
Doel verbonden partij	De Connectie is een gemeenschappelijke regeling met de gemeenten Rheden en Renkum op het gebied van bedrijfsvoering.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeente Arnhem, gemeente Renkum en gemeente Rheden		
Bestuurlijk belang	Opdrachtgever is de concerndirecteur, wethouder Jan van Dellen is lid van het bestuur.		
Financieel belang	Het Arnhems aandeel in De Connectie bedraagt 72%		
Eigen vermogen	Per 01-01-2019	€	408.000
	Per 31-12-2019	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2019	€	7.306.000
	Per 31-12-2019	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2020	€	-36.000
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2020	€	28.496.000

Ontwikkelingen

In de 2e helft van 2018 zijn een tweetal onderzoeken uitgevoerd om de stand van zaken binnen De Connectie en de informatievoorzieningsketen als geheel in kaart te brengen. Beide onderzoeken onderschrijven elkaars resultaten en plaatsen de doelen uit het bedrijfsplan in een andere context. Uit onderzoek blijkt onder andere dat bij samenwerking binnen de gemeentelijke context het 3 tot 5 jaar kost (afhankelijk van de beginsituatie) om weer op het startniveau te komen in termen van opbrengsten, klanttevredenheid, organisatie-volwassenheid en medewerkertevredenheid. Bij de start van De Connectie is geen rekening gehouden met deze zogenaamde ‘servicedip’. Het Bestuur heeft met de eerste bestuursrapportage 2019 aan De Connectie een veranderopdracht meegegeven. De Connectie werkt samen met de opdrachtgevers een ontwikkelstrategie met focus op harmonisatie en standaardisatie uit voor de periode 2020 – 2024.

Risico profiel

Risico's

Hoog

Beheersstrategie

De Connectie is een organisatie in die volop in ontwikkeling is en waar de komende jaren veel moet gebeuren. Het is evident dat beheersing en control hierin belangrijk zijn. De beheersing is vooral gericht op het actief verbinden van de gemeentelijke belangen met de belangen van een goede bedrijfsvoeringsorganisatie. Op verschillende niveaus en vanuit verschillende perspectieven wordt er actief samengewerkt. Het bestuur, het OGO (opdrachtgeversoverleg) en de demandorganisatie zijn hierin belangrijke gremia waarin sturing en beheersing nadrukkelijk terugkomen. Het controllersoverleg vervult hierin een belangrijke adviesrol ten aanzien van de P&C-producten van de Connectie.
In de verschillende gremia worden ook de risico's die gepaard gaan met de transitie van De Connectie besproken. Arnhem zet in op een actieve betrokkenheid en een open communicatie met De Connectie. Dit om zicht te hebben op het ontstaan van risico's alsmede de beheersing van de risico's door de Connectie zelf.

Er wordt in de begroting een aantal risico's beschreven die significant zijn in financiële termen, maar ook voor de dienstverlening. De beschreven risico's hebben voor een deel te maken met de uitgevoerde onderzoeken naar de totale ICT-keten van De Connectie. In samenspraak met de drie gemeenten zijn er negen verbeterpaden opgesteld die ertoe moeten leiden dat: 1. Het gewenste niveau van de informatievoorziening wordt bereikt (basis op orde). 2. De governancestructuur verder wordt ingericht waarbij afspraken worden vastgelegd over rollen, verantwoordelijkheden en de wijze van samenwerking.
In 2020 zal de focus liggen om samen met de opdrachtgevers een ontwikkelstrategie uit te werken op het gebied van harmonisatie en standaardisatie.

BVO Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S07 Zorg		
Doel verbonden partij	Het Doelgroepenvervoer werd voorheen uitgevoerd door de Stadsregio Arnhem Nijmegen die van rechtswege in 2015 is komen te vervallen. In april 2016 is de Vervoersorganisatie regio Arnhem Nijmegen opgericht ten behoeve van het aanvullend vervoer Arnhem Nijmegen (Avan). Het is een gemeenschappelijke regeling, gebaseerd op een bedrijfsvoeringsorganisatie. Eén van de taken van deze Vervoersorganisatie is het regelen van het doelgroepenvervoer, waarbij sprake is van een bundeling van het doelgroepenvervoer (Wmo-vervoer, leerlingenvervoer en instellingsvervoer). Gezamenlijke sturing en (financiële) beheersing van uitvoeringstaken en uitvoering van ondersteunende processen op het gebied van doelgroepenvervoer en aanvullend vervoer voor de deelnemers.		
Deelnemers in samenwerking	Regio Arnhem en regio Nijmegen		
Bestuurlijk belang	Wethouder R. van der Zee is lid van het bestuur		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt volgens een verdeelsleutel bij aan de exploitatie. De kosten van de bedrijfsvoeringsorganisatie worden bepaald op basis van het inwoneraantal. De vervoerskosten op basis van rekeneenheden van het vervoer.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2019	€	
	Per 31-12-2019	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2019	€	
	Per 31-12-2019	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2020	€	5.260.344
Ontwikkelingen	Eind 2018 heeft er een (regionale) onderzoek naar de toekomst van Avan plaatsgevonden. Daarvan zijn in het eerste en tweede kwartaal van 2019 de resultaten en de adviezen gedeeld met alle gemeenten. Alle gemeenten hebben inmiddels besloten om deel te blijven nemen aan de BVO DRAN en een aantal gemeenten hebben tevens besloten om extra vervoer in te brengen bij de BVO DRAN. Op dit moment zijn de voorbereidingen voor de nieuwe aanbesteding in volle gang en de verwachting is dat in het derde kwartaal van 2019 de aanbesteding gepubliceerd kan worden. In augustus 2020 zullen de nieuwe contracten ingaan.		
Risico profiel			
Risico's	Hoog		
Beheersstrategie	De risico's waarmee BVO DRAN te maken heeft zijn een veranderende relatie met de Provincie, een zeer dynamische omgeving, kwetsbare burgers en daarmee politieke gevoeligheid, aanbesteding voor vervoer en callcenter en krapte op de arbeidsmarkt. Structureel ontvangen we van de BVO DRAN managementinformatie en zogenaamde rittenbakken. Er is ongeveer tien keer per jaar ambtelijk en 6 keer per jaar bestuurlijk overleg. Het in 2018 verschenen knoppenplan heeft ertoe geleid dat de kostenbesparingen die mogelijk waren in regionaal verband inmiddels zijn doorgevoerd (voor zover de huidige contracten dit ook toelaat), daarnaast is een aantal zaken meegenomen in de huidige aanbesteding. Een aantal knoppen kunnen enkel door de gemeente zelf beleidsmatig worden opgepakt.		

Euregio RijnWaal

Vestigingsplaats	Kleve (D)		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën; S03 Economie		
Doel verbonden partij	De Euregio Rijn-Waal is een Nederlands-Duits openbaar lichaam waarbij 55 gemeenten en regionale overheden zijn aangesloten. De bevordering van de integratie van Europa en het slechten van nationale grenzen zijn centrale doelen van deze samenwerking (sinds 1 november 1993). De Euregio Rijn-Waal zet in op verbetering en intensiveren van grensoverschrijdende samenwerking op het gebied van economie en maatschappij. In het werkgebied van de Euregio bestaan veel mogelijkheden voor een sterke economische en maatschappelijke ontwikkeling. De Euregio Rijn-Waal brengt partners bij elkaar om gezamenlijke initiatieven te starten en zo gebruik te maken van synergie-effecten. De Euregio verzorgt het programmamanagement voor het EU-programma INTERREG Duitsland-Nederland.		
Deelnemers in samenwerking	55 leden, te weten 30 Nederlandse en 20 Duitse gemeenten, 3 regionale instanties en 2 Kamers van Koophandel		
Bestuurlijk belang	In de Euregio Council zitten namens de gemeente Arnhem burgemeester A. Marcouch en raadsleden V. Bouma, mw. K. Kalthoff en Y. Usta		
Financieel belang	Beperkt. De leden betalen een (inwoneraantal gerelateerde) contributie.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2019	€	
	Per 31-12-2019	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2019	€	
	Per 31-12-2019	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2020	€	28.000
Ontwikkelingen	2020 is het laatste jaar van de strategische Agenda 2020. In 2019 is het proces gestart om te komen tot een nieuwe Strategische Agenda 2020. De Euregio levert en actieve bijdrage aan de grensoverschrijdende samenwerking en het ontstaan van sociaaleconomische grensallianties. Dit vraagt een actieve betrokkenheid van alle partners; zowel overheden als kennisinstellingen, maatschappelijke organisaties en bedrijfsleven. De grensoverstijgende samenwerking mag zich in toenemende mate verheugen op een actievere betrokkenheid van de Nederlandse regering en de regering van NordRhein Westfalen (GROS governance NRW-NL). Door ondertekening van een 'Memo of Understanding" hebben de burgemeesters van de 6 100.000+ gemeenten binnen de Euregio uitgesproken extra inzet te plegen op grensoverschrijdende en bovenregionale uitdagingen.		
Risico profiel			
Risico's	Laag		
Beheersstrategie	Niet van toepassing		

GO Arnhem Nijmegen City Region

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën; S02 Bereikbaarheid; S03 Economie; S10 Klimaat en energie; S12 Wonen en leefomgeving		
Doel verbonden partij	Binnen het Gemeenschappelijk Orgaan Arnhem - Nijmegen werken 18 gemeenten samen aan goed wonen, werken en leven in de regio Arnhem-Nijmegen. Vanuit de ambitie 'Gezonde groei' zet de regio Arnhem-Nijmegen in op duurzame en gezonde keuzes voor wonen, werken en mobiliteit, op weg naar een circulaire economie. De regio werkt met Bureau Brussel aan belangenbehartiging, lobby en het binnen halen van Europese subsidies in Brussel.		
Deelnemers in samenwerking	Arnhem, Berg en Dal, Beuningen, Doesburg, Druten, Duiven, Heumen, Lingewaard, Montferland, Mook en Middelaar, Nijmegen, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Westervoort, Wijchen en Zevenaar		
Bestuurlijk belang	Burgemeester Marcouch is voorzitter van het bestuurlijk overleg van de regio Arnhem-Nijmegen. Wethouder Van Dellen is voorzitter van het portefeuillehoudersoverleg Economie. De wethouders van der Zee, Bouwkamp en Paping nemen deel aan respectievelijk de portefeuillehoudersoverleggen Mobiliteit, Duurzaamheid en Wonen.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt naar rato van inwonertal bij aan de exploitatie van de gemeenschappelijke regeling. In de begroting 2019 van het GO is deze bijdrage gesteld op €1,88. Voor 2019 wordt uitgegaan van 157.243 inwoners.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2019	€	274.000
	Per 31-12-2019	€	310.000
Vreemd vermogen	Per 01-01-2019	€	31.000
	Per 31-12-2019	€	28.500
Financieel resultaat	Begroot voor 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2020	€	285.000
Ontwikkelingen	In 2019 is door het bestuur van de regio Arnhem-Nijmegen - met instemming van de colleges van de 18 regiogemeenten - een proces ingezet om te komen tot een sterkere regio Arnhem-Nijmegen, met een gedeelde intergale visie en agenda en een bijbehorende besturing en werkwijze. Eventuele fianciële gevolgen zijn nu nog niet te duiden. Mocht dit proces leiden tot een andere werkwijze, besturing of financiële gevolgen hebben, dan zal dit in 2020 in de Perspectiefnota en MJPB 2021-2024 worden verwerkt.		
Risico profiel			
Risico's	Middel		
Beheersstrategie	Niet van toepassing		

Lingezegen

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S12 Wonen en leefomgeving		
Doel verbonden partij	De realisatie en coördinatie van het beheer van Park Lingezegen op basis van het Masterplan, Intergemeentelijke structuurvisie, het Uitvoeringsprogramma en het AB-besluit 2015-004 over de Afronding van de basisuitrusting en de doorontwikkeling (AB, 04 12 2015).		
Deelnemers in samenwerking	Provincie Gelderland, Waterschap Rivierenland, gemeenten Lingewaard, Overbetuwe en Arnhem		
Bestuurlijk belang	Wethouder R. Paping is lid van het Algemeen bestuur		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt voor 25% bij aan de gemeenschappelijke regeling		
Eigen vermogen	Per 01-01-2019	€	12.268.000
	Per 31-12-2019	€	7.074.000
Vreemd vermogen	Per 01-01-2019	€	303.000
	Per 31-12-2019	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2020	€	-151.000
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2020	€	249.500

Ontwikkelingen

Eind 2019 wordt de realisatiefase van park Lingezegen afgesloten, de basisuitrusting is gerealiseerd en de laatste investeringen in het park zijn gedaan. De begroting van 2020 is de eerste begroting van het park die volledig is gericht op het beheer van park Lingezegen. Vanaf 2020 zal voor het beheer van het park een beroep gedaan worden op het beheerfonds van het park. Het beheerfonds is volgens de laatste berekeningen voldoende gevuld om, met de jaarlijkse bijdrage van de deelnemende gemeenten, het beheer voor de komende 40 jaar te kunnen bekostigen.
In de nu voorliggende begroting is echter niets vermeld over de grondtransacties die in 2019 hebben plaatsgevonden. In een zienswijze op de begroting 2020 heeft de raad van Arnhem aan het Dagelijks Bestuur van park Lingezegen gevraagd om in beeld te brengen wat de consequenties van de grondtransacties in 2019 zijn voor de doorontwikkeling en het beheerfonds in de begroting van 2020.

Risico profiel	
Risico's	Middel
Beheersstrategie	Niet van toepassing

MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S04 Onderwijs; S06 Participatie en armoedebestrijding; S07 Zorg		
Doel verbonden partij	De Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Regio Centraal Gelderland is opgericht voor de uitvoering van taken op het terrein van het sociaal domein. In 2017 is alleen gebruik gemaakt van de samenwerkingsmodule "Inkoop van specialistische zorg". Dit betreft inkoop (aanbesteding), contractmanagement en -beheer binnen het zorgdomein (Jeugdzorg en WMO). In 2018 zijn hieraan twee modules toegevoegd: Werkgeversservicepunt (samenwerking UWV en regiogemeenten) en Onderwijszaken (grotendeels de voormalige GR Onderwijszaken).		
Deelnemers in samenwerking	Gemeenten Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Wageningen, Westervoort en Zevenaar (niet alle gemeenten doen aan alle modules mee).		
Bestuurlijk belang	Wethouder R. Paping is lid van het bestuur. In de bestuurscommissies zitten wethouders mw. M. Louwers (Werkgeversservicepunt), R. van der Zee (Inkoop zorg) en H. de Vroome (Onderwijszaken).		
Financieel belang			
Eigen vermogen	Per 01-01-2019	€	
	Per 31-12-2019	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2019	€	2.700.000
	Per 31-12-2019	€	4.700.000
Financieel resultaat	Begroot voor 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2020	€	33.089.200
Ontwikkelingen	In 2019 is de module Werkgeverschap SW toegevoegd. In 2020 zijn geen nieuwe modules voorzien. De module Inkoop bereidt een nieuwe aanbesteding van de (specialistische) zorg per 1 juli 2020 voor. De MGR-organisatie werkt aan het verder vormgeven van de toegevoegde waarde o.a. door kennisdeling en samenwerking tussen de modules.		
Risico profiel			
Risico's	Middel		
Beheersstrategie	In de MGR werken 11 gemeenten in Centraal Gelderland sinds 2017 samen in het sociaal domein. Vanaf 2019 bestaat de MGR uit vier modules met daarboven een kleine beheerorganisatie, die efficiënt en kostenbewust opereert. Arnhem neemt deel aan alle modules en is in verhouding een grote 'klant' van de uitvoeringsorganisatie. De arbeidsovereenkomsten van medewerkers met een indicatie voor de WSW zijn per 1-1-2019 bij de nieuwe module van Werkgeverschap SW ondergebracht. Daardoor is de financiële bijdrage, die eerder via Presikhaaf Bedrijven liep, in de begroting van de MGR ingebracht. In de verschillende bestuurscommissies, waarvan Arnhemse wethouders deel uitmaken, wordt inhoudelijk gesproken en gestuurd op de modules. Ook in het DB en AB van deze gemeenschappelijke regeling heeft Arnhem een stevige stem. De MGR beschikt over een meerjarig uitvoeringsplan 2020-2023 alsmede een uitvoeringsprogramma 2020. Over de voortgang daarvan wordt bestuurlijk periodiek gerapporteerd waardoor ook de uitvoeringsafspraken, die in dienstverleningsovereenkomsten zijn vastgelegd, kunnen worden gemonitord.		

Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S11 Ruimtelijke ontwikkeling		
Doel verbonden partij	Goede en efficiënte vergunningverlening en handhaving op het gebied van milieu, bouwen, natuur en water.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeenten Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Westervoort, Zevenaar en provincie Gelderland.		
Bestuurlijk belang	Wethouder Bouwkamp is lid van dagelijks bestuur en algemeen bestuur		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt bij aan de exploitatiebegroting van deze gemeenschappelijke regeling. De jaarlijkse bijdrage afhankelijk van afgesproken werkprogramma. Deze is circa € 5 miljoen.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2019	€	783.000
	Per 31-12-2019	€	711.000
Vreemd vermogen	Per 01-01-2019	€	4.883.400
	Per 31-12-2019	€	891.000
Financieel resultaat	Begroot voor 2020	€	-236.000
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2020	€	5.453.200
Ontwikkelingen	Landelijke ontwikkelingen: invoering omgevingswet, invoering particulier bouwtoezicht. Outputsturing per 2020. Vervanging zaaksysteem in 2020.		
Risico profiel			
Risico's	Middel		
Beheersstrategie	De impact van de Omgevingswet is nu nog niet in te schatten maar mogelijk groot effect op takenpakket ODRA. Effect van de Wet kwaliteitsborging bouwen lijkt vooralsnog beperkt. De wet heeft een gefaseerde invoering. De invoering outputgericht sturen en betalen per 2020 geeft een risico op onverwachte financiële effecten. De gemeenteraad wordt in de loop van 2020 geinformeerd over de voortgang en effecten van het outputgericht werken. De bij omgevingsdienst ODRA onderkende risico's voor gemeente Arnhem worden op de volgende wijzen beheerst. Allereerst is er wekelijks werkoverleg tussen de accounthouders van beide partijen. Relevante ontwikkelingen kunnen daar als eerste gesignaleerd worden. ODRA levert maandelijks productiecijfers en urenoverzichten. De cijfers worden met deze frequentie ook in het accountoverleg besproken. Realisatie van producten en uren kan zo getoetst worden aan planning en budget, zonodig kan worden bijgestuurd en zullen relevante ontwikkelingen gemeld worden in de financiële cyclus van de gemeente. De portefeuillehouder heeft zitting in het Dagelijks Bestuur en het Algemeen Bestuur van ODRA. Meerdere keren per jaar worden financiële tussenrapportages van ODRA in de bestuursvergaderingen besproken. De businesscontroler Arnhem adviseert de portefeuillehouder op deze rapportages en kan risico's vroegtijdig signaleren. Denk hierbij bijvoorbeeld aan oplopende personeelskosten door schaarste op de arbeidsmarkt of bevindingen van de accountant. ODRA heeft een verbeterplan voor de controlfunctie opgesteld. ODRA rapporteert de voortgang hiervan regelmatig in het bestuurlijk overleg. Belangrijkste verbeterpunten zijn het beter laten aansluiten van de P&C cyclus bij die van de gemeenten en het op orde brengen van de administratieve organisatie en bedrijfsvoering, waardoor betere sturing mogelijk is. Landelijke ontwikkelingen in wet- en regelgeving kunnen grote invloed hebben op de taakomvang en -inhoud van de omgevingsdienst. ODRA is samen met de deelnemende gemeenten actief bezig met de invoering van de Omgevingswet en rapporteert hier geregeld over. Door actief met komende ontwikkelingen bezig te zijn kan beter geanticipeerd worden op eventuele grote consequenties voor het personeelsbestand van ODRA. De omvang van het takenpakket van ODRA op het gebied van bouw, vergunningverlening en toezicht is direct afhankelijk van initiatieven van particulieren en bedrijven in de stad. Er kunnen grote verschillen zitten tussen jaren. Om hierop te anticiperen houdt ODRA een flexibele schil met personeel aan. Met de door ODRA per 2020 in te voeren outputfinanciering en een prognose van de gemeente op de bouwontwikkelingen wordt het beter mogelijk om de kosten voor de gemeente vooraf in te schatten.		

Regionaal Historisch Centrum Gelders Archief

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S05 Cultuur		
Doel verbonden partij	Het gezamenlijk vorm en inhoud geven aan het Gelders Archief, een samenwerking van de gemeentelijke archieven van Arnhem, Renkum, Rheden, Rozendaal, Provincie en het Rijksarchief Gelderland. Aanvullend zijn taken afgesproken op het terrein van het beheer, het behoud, de presentatie en informatieverstrekking van de historie van de stad Arnhem en de omgeving daarvan.		
Deelnemers in samenwerking	De gemeenten Renkum, Rheden en Rozendaal en het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen. Met ingang van 2020 zal de Provincie Gelderland toetreden tot de Gemeenschappelijke Regeling.		
Bestuurlijk belang	Wethouders J. van Dellen en H. de Vroome maken deel uit van het bestuur		
Financieel belang	De bijdrage aan de gemeenschappelijke regeling is in 2018 een bedrag van € 1.111		
Eigen vermogen	Per 01-01-2019	€	200.000
	Per 31-12-2019	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2019	€	19.800.000
	Per 31-12-2019	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2020	€	1.054.512
Ontwikkelingen	Vanaf 2020 vindt er met de toetreding van de Provincie Gelderland tot de Gemeenschappelijke Regeling een nieuwe verdeling van de lumpsum plaats. Voor Arnhem betekent dit een verlaging van de bijdrage.		
Risico profiel			
Risico's	Middel		
Beheersstrategie	Niet van toepassing		

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S01 Veiligheid; S07 Zorg; S09 Gezondheid en sport		
Doel verbonden partij	In deze regeling participeren (inclusief Arnhem) 15 gemeenten. Het betreft hier een wettelijk aangewezen organisatie met taken op het terrein van de brandweer (hulpverlening), volksgezondheid en rampenbestrijding. Veiligheid en gezondheid zijn in de regio de kerntaken.		
Deelnemers in samenwerking	15 gemeenten (inclusief Arnhem) participeren in de gemeenschappelijke regeling.		
Bestuurlijk belang	Burgemeester A. Marcouch en wethouder R. van der Zee maken deel uit van het (dagelijks) bestuur.		
Financieel belang	Gemeentelijke bijdrage Brandweer 2018: € 11,0 mln. Gemeentelijke bijdrage Volksgezondheid 2019: € 3,8 mln.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2019	€	7.368.000
	Per 31-12-2019	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2019	€	36.383.000
	Per 31-12-2019	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2020	€	16.273.000
Ontwikkelingen	Ontwikkelingen Brandweer en Crisisbeheersing: vanuit de brandweer wordt een brandweerbeleidplan vastgesteld voor de komende jaren (zoals in de gemeenteraad in mei 2019 besproken) en ook voor de crisisbeheersing (inclusief de gemeentelijke taken onder de noemer 'Bevolkingszorg') komen eind 2019 de planvorming voor 2020 en verder beschikbaar. De plannen zijn, zoals te doen gebruikelijk, beleidsarm.		
Risico profiel			
Risico's	Middel		
Beheersstrategie	Niet van toepassing		

Werkvoorziening Midden-Gelderland (Presikhaaf Bedrijven)

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S06 Participatie en armoedebestrijding		
Doel verbonden partij	Deze regeling was in het leven geroepen voor het uitvoeren van de Wet Sociale Werkvoorziening (WSW). De kernactiviteit was het bieden van werk onder aangepaste omstandigheden aan personen die (nog) niet kunnen re-integreren in een reguliere baan. De bedrijfsactiviteiten zijn per 1 januari 2018 overgedragen aan Scalabor B.V. (Scalabor). Het overdragen van de bedrijfsactiviteiten heeft een zeer grote impact op organisatie en financiën van Presikhaaf Bedrijven. Presikhaaf Bedrijven houdt de dienstverbanden van alle SW-medewerkers onder haar hoede en draagt zorg voor de uitbetaling en financiering - door middel van de gemeentelijke bijdragen - van de loonlasten en hiermee samenhangende kosten.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeenten Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Rheden, Rijnwaarden, Rozendaal, Westervoort en Zevenaar.		
Bestuurlijk belang	Het raadslid M. Coenders en wethouders mw. M. Louwers, R. Paping en R. van der Zee in het Algemeen Bestuur (AB) en de wethouders mw. M. Louwers en R. Paping in het Dagelijks Bestuur (DB).		
Financieel belang	Circa 52%		
Eigen vermogen	Per 01-01-2019	€	683.000
	Per 31-12-2019	€	608.000
Vreemd vermogen	Per 01-01-2019	€	8.381.000
	Per 31-12-2019	€	322.000
Financieel resultaat	Begroot voor 2020	€	-25.000
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2020	€	
Ontwikkelingen	De deelnemende gemeenten van de GR Presikhaaf Bedrijven hebben besloten om de GR te ontmantelen en te liquideren. De ontmanteling is in volle gang. Nadat de bedrijfsactiviteiten per 1 januari 2018 zijn overgedragen aan Scalabor BV, is het formele werkgeverschap van het WSW personeel per 1 januari 2019 overgedragen aan de Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Sociaal Domein Centraal Gelderland (MGR SDCG). Uit de reorganisatie 2017 (lees: transitie van bedrijfsactiviteiten van Presikhaaf Bedrijven naar Scalabor BV) is sinds 1 januari 2018 sprake van een groep boventallige ambtenaren en niet ambtelijke medewerkers. Hiervoor is een voorziening in 2018 getroffen. Vanuit deze voorziening worden hoofdzakelijk de salariskosten, kosten voor de ‘van-werk-naar-werk’ trajecten, frictie- en disruptie kosten betaald. Het 'van-werk-naar-werk'-traject verloopt conform verwachting en is financieel in control. Vandaar ook de inzet om de groep boventallige ambtenaren en niet ambtelijke medewerkers met bijbehorende voorziening, evenals het personeel met een ID aanstelling eind 2019 eveneens over te dragen de MGR SDCG. Daarmee resteert nog een beperkt aantal (financieel technisch) af te wikkelen zaken alvorens de liquidatie kan plaatsvinden. De liquidatie wordt in de loop van 2020 voorzien. De voorziening is voldoende om het ontmantelings- en liquidatieproces conform inzet af te ronden. Zoals te doen gebruikelijk het vanuit het gemeentelijke eigenaarsperspectief volgen van het verloop van het ontmantelingsproces en de voorbereidingen van de liquidatie. Dit gebeurt in de vergaderingen van het algemeen en dagelijks bestuur van het GR en de ambtelijke voorbereiding hiervan.		
Risico profiel			
Risico's	Laag		
Beheersstrategie	Niet van toepassing		

Grondbeleid

In de paragraaf Grondbeleid geeft de gemeente aan hoe het grondbeleid wordt ingezet om de bestuurlijke doelstellingen te realiseren. Per locatie wordt een afweging gemaakt tussen doelstellingen en (financiële) risico's.

Zicht op gegronde keuzes

Het beleidsmatige kader voor het Grondbeleid is verwoord in de nota Zicht op Gegronde Keuzes. Belangrijk uitgangspunt van de nota is situationeel grondbeleid. Dit betekent dat de keuzes voor de inzet van het grondbeleid afhankelijk worden gesteld van dat wat nodig is om gewenste ruimtelijke ontwikkelingen in specifieke situaties mogelijk te maken. Per locatie wordt maatwerk geboden, passend binnen de Arnhemse ambities, ofwel actief grondbeleid door de gemeente of via het ondersteunen van private ontwikkelingen (faciliterend grondbeleid).

Het genoemde maatwerk komt tot uitdrukking bij de vaststelling van bestemmingsplannen of bestemmingsplanwijzigingen – waarbij de raad via de achterliggende (deels vertrouwelijke) exploitaties deelgenoot wordt gemaakt van mogelijke financiële implicaties. Een voornemen tot het openen van een nieuwe grondexploitatie wordt vooraf door de raad vastgesteld.

Inbedding en dienstbaarheid aan de programma's

Voor het grondbeleid gelden de volgende doelstellingen:

- het tijdig kunnen realiseren van ruimtelijke ontwikkelingen;
- het bevorderen van maatschappelijk gewenst ruimtegebruik;
- het bevorderen van een rechtvaardige verdeling van kosten en opbrengsten over gebruikers, exploitanten, eigenaren en overheid;
- het verhogen van de kwaliteit van het ruimtegebruik, de zeggenschap voor de burger en de marktwerking op de grondmarkt;
- het realiseren van nieuwe ontwikkelingen tegen aanvaardbare maatschappelijke offers en kosten.

Deze doelen staan niet op zich. Het grondbeleid is gericht op het bereiken van publieke doelstellingen, zoals verwoord in bijvoorbeeld de visie Structuurvisie Arnhem 2020 / doorkijk 2040 en dienstbaar aan het gemeentelijk beleid vanuit de programma’s.

Binnen het grondbeleid wordt onderscheid gemaakt tussen een tweetal soorten projecten:

- grondexploitaties (vastgestelde en in voorbereiding zijnde), waarbij risicodragende investeringen worden gedaan in de productie van bouwgrond.
- investeringsprojecten, grote projecten die mogelijk worden gemaakt door bijdragen van de gemeente zelf of van derden (denk onder andere aan Rijk of provincie), waarbij de (afgedekte) risico's vooral zitten op de kosten.

Daarnaast faciliteert de gemeente in het kader van het grondbeleid initiatieven van derden. De kosten die de gemeente hiervoor maakt verhaalt zij op initiatiefnemers van het bouwplannen.

Ontwikkelingen op de grondmarkt/ de grondexploitatie

De woningprijzen in Arnhem zijn in 2018 met 10% gestegen ten opzichte van een jaar eerder en bevinden zich op recordhoogte. De vraag overtreft blijvend het aanbod waardoor sprake is van een krappe woningmarkt.

Hoe lang deze trend zich voortzet is, gezien de landelijke ontwikkelingen op de woningmarkt, de vraag. Een van de belangrijke factoren hierbij is de hoogte van de hypotheekrente. Het laatste kwartaal van 2018 is het woningaanbod voor het eerst sinds jaren weer gestegen en het consumentenvertrouwen laat daarnaast een dalende trend zien als gevolg van het hoge prijsniveau. De opgave is om de woningproductie te versnellen. Het is van belang dat in Arnhem de woningvoorraad wordt aangevuld met nieuwe woningbouwprojecten en bestaande woningbouwprojecten versneld worden gerealiseerd. Een uitdaging hierbij zijn de alsmaar stijgende bouwkosten en de (hoofdzakelijk) binnenstedelijke opgave.

Binnenstedelijke ontwikkelingen zijn complexer door de vele belangen als gevolg van de bestaande eigendomssituatie, hogere kosten (verwerving, sloop, sanering, planvorming) en grotere risico's. Het is dan ook noodzakelijk dat de gemeente middelen tot haar beschikking heeft om binnenstedelijke woningbouwprojecten te stimuleren. De financiële omvang van de opgave is vooraf moeilijk in te schatten. De rol van de gemeente, de (financiële) inbreng en het risico dat zij bereid is te nemen, zal per project afgewogen moeten worden.

Op de commerciële vastgoedmarkt is de dynamiek verder toegenomen en zijn er hoge opnamevolumes zichtbaar in de markt voor kantoren, bedrijfsruimten en winkels en horeca. Het investeringsniveau is goed en betreft vooral renovatie, herontwikkeling of uitbreiding van bestaand vastgoed. Nieuwbouw doet zich enkel voor op gerichte locaties, zoals multimodale knooppunten en de binnenstad van Arnhem.

Strategisch aankopen in het kader van een actief grondbeleid

Het strategisch bezit betreft voor een bedrag van circa € 4,2 miljoen bebouwde gronden. Deze panden (inclusief ondergrond) zijn gewaardeerd tegen een bedrag van maximaal 80% van de oorspronkelijke aanschafprijs of, indien lager, de getaxeerde marktwaarde. De panden zijn destijds aangekocht met het oog op toekomstige ontwikkelingen.

Naast de gebouwen heeft de gemeente ook nog voor circa € 11,9 miljoen aan onbebouwde terreinen als strategisch bezit. Deze gronden hebben een boekwaarde van gemiddeld € 19 per m2.

Ontwikkelingen in financiële positie van het grondbeleid/ de grondexploitatie

In onderstaande grafiek zijn de kosten en opbrengsten (een optelling van grondopbrengsten en overige opbrengsten / subsidies) weergegeven. Per saldo wordt er in totaal nog voor circa € 81 geïnvesteerd in de lopende grondexploitaties en investeringsprojecten en komt er nog voor circa € 156 miljoen aan opbrengsten binnen. Ter vergelijking: vorig jaar bedroeg het totaal aan nog te realiseren investeringen circa € 114 miljoen en de nog te realiseren opbrengsten circa € 215 miljoen. De wijzigingen zijn terug te voeren op gerealiseerde kosten en opbrengsten in 2018 en eventuele mutaties in grondexploitatieprojecten (programma, planning, afboekingen) en investeringsprojecten.

Vermogenspositie van het grondbedrijf

De vermogenspositie van het Grondbedrijf kan worden beoordeeld op basis van de verhouding tussen de beschikbare en de benodigde weerstandscapaciteit, het zogenaamde weerstandsvermogen. De beschikbare weerstandscapaciteit wordt bepaald door de mogelijkheden om risico's binnen het positieve saldo van een grondexploitatie (winstpotentie) op te vangen en de reservepositie van het grondbedrijf.

De benodigde weerstandscapaciteit wordt bepaald door een risicosimulatie uit te voeren op het totaal van de begrote kosten- en opbrengst binnen de vastgestelde grondexploitaties. Er wordt gewerkt met aannames voor onzekerheden rond uitgaven, inkomsten en fasering in de tijd van te realiseren inkomsten. Op een zelfde wijze is het benodigde weerstandsvermogen voor de aankoop van het strategische bezit bepaald. Indien de herontwikkeling niet of gedeeltelijk doorgaat, moeten de panden (het gaat voornamelijk om panden) worden verkocht of herontwikkeld. Het risico bestaat dat de gemeentelijke investering niet geheel kan worden terugverdiend.

Uitgangspositie

Afgelopen jaren zijn er positieve resultaten behaald op de grondexploitaties. De bestemmingsreserve grondexploitaties is daardoor aangevuld tot het niveau dat gelijk is aan de benodigde weerstandscapaciteit (c.q. het berekende risico). Daarmee kan het berekende risico volledig binnen de Bestemmingsreserve

grondexploitaties worden opgevangen. Eventuele financiële tegenvallers in de toekomst worden eerst ten laste van de bestemmingsreserve grondexploitatie opgevangen, alvorens de Algemene reserve wordt belast.

Winstpotentie van grondexploitaties

Daarnaast resteert er ook nog een winstpotentie van circa € 18 miljoen. Aangezien deze middelen pas in de toekomst beschikbaar komen en dienen als buffer om risico's binnen projecten op te kunnen vangen, worden deze vanuit het voorzichtigheidsprincipe niet tot de beschikbare weerstandscapaciteit gerekend. De winstpotentie kan daarmee niet worden ingezet op de risico's op andere grondexploitaties op te vangen.

Reserve grondbedrijf

*Bedragen * € 1.000*

Ontwikkeling bestemmingsreserves grondbedrijf	Saldo per 31-12-2017	Saldo per 31-12-2018
Bestemmingreserve grondexploitaties	7.360	5.368
Bestemmingreserve voorstudies	53	0
Bestemmingreserve strategische posities	1.500	1.500
Totaal bestemmingsreserves grondbedrijf	**8.913**	**6.868**

Voorzieningen

Voor grondexploitaties met een verwacht negatief eindresultaat wordt een voorziening getroffen ter grootte van het voorziene resultaat. De voorziening voor grondexploitaties bedraagt op dit moment ongeveer € 63,3 miljoen. De voorzieningen worden niet tot de beschikbare weerstandscapaciteit gerekend.

De benodigde weerstandscapaciteit

Ruimtelijke projecten zoals grondexploitaties, grote infrastructurele werken en herontwikkeling van stadsdelen zijn altijd omgeven met risico’s. Risico’s van operationele aard, strategische risico’s maar zeker ook systeemrisico’s, zoals economische ontwikkelingen, die door de gemeente niet of nauwelijks te beïnvloeden zijn.
Jaarlijks worden de ramingen van de nog te realiseren inkomsten en uitgaven van deze projecten geactualiseerd om een solide basis voor de projectbegrotingen te verkrijgen. Maar projecten verlopen soms anders dan op voorhand wordt verondersteld.

Risico’s die optreden kunnen het financiële beeld ten opzichte van die basis aanmerkelijk beïnvloeden. Daarom heeft de gemeente een risicobuffer nodig om die onzekerheden in financieel opzicht het hoofd te bieden.
Op de lopende projecten worden regelmatig risicoanalyses uitgevoerd om risico's te identificeren, te beoordelen en beheersmaatregelen te treffen.

Daarnaast worden risico’s en onzekerheden rond de begrote inkomsten en uitgaven, maar ook rond de projectplanningen binnen bandbreedtes op basis van simulatie gekwantificeerd. Het resultaat van de risicosimulatie wordt in de volgende tabel weergegeven.

*Bedragen * € 1.000*

Gewenste weerstandscapaciteit grondbedrijf	FJP 2018	FJP 2017
Zekerheidspercentage	90%	90%
Grondexploitaties	2.680	4.436
Strategisch bezit (MVA)	1.600	1.570
Benodigd weerstandsvermogen grondbedrijf	**4.280**	**6.007**
Grote projecten niet zijnde grondexploitaties	600	685
Benodigd weerstandsvermogen	**4.880**	**6.691**

Vermogenspositie grondbedrijf

De beschikbare weerstandscapaciteit binnen het grondbedrijf is voldoende om het berekende risico op de grondexploitaties, het strategisch bezit en de grote projecten niet zijnde grondexploitaties op te kunnen vangen. Daarmee legt het risico op het grondbedrijf geen beslag op de algemene weerstandscapaciteit van de gemeente.

Eisen met betrekking tot de verantwoording en verslaglegging

Per 1 januari 2016 zijn gemeenten vennootschapsbelastingplichtig. Voor het grondbedrijf is een quickscan uitgevoerd om te bepalen of de grondbedrijfsactiviteiten als onderneming kwalificeren. Dit is momenteel niet het geval, omdat er op basis van de lopende grondexploitaties geen sprake is van een structureel winstoogmerk. Zolang het grondbedrijf niet als onderneming kwalificeert hoeft de gemeente geen vennootschapsbelasting over het resultaat van het grondbedrijf af te dragen.

Onderzoek spelregels weerstandsvermogen

Eind 2017 en in de eerste helft van 2018 is een onderzoek gedaan naar de spelregels met betrekking tot het risicoprofiel in relatie tot het weerstandsvermogen. Ook het grondbedrijf was bij dit onderzoek betrokken.
De uitkomsten daarvan zijn toegelicht in de paragrafen Weerstandsvermogen van het Jaarverslag 2017 en de MJPB 2019 - 2022.

Uit het onderzoek is naar voren gekomen dat het weerstandsvermogen tijdens de economische crisis niet toereikend was. De verliezen op het grondbedrijf waren door de stagnatie van de vastgoedmarkt groter dan het berekende risicoprofiel en daaraan gekoppelde weerstandsvermogen. Zo werd onder andere de looptijd van grondexploitaties langer ingeschat.

De parameters voor de berekening van het weerstandsvermogen zijn parameters die ook op dit moment horen bij de actuele economische situatie. In het kader van het gemeentebrede financiële beeld worden robuustere scenario's in beeld gebracht. Als de vastgoedmarkt stagneert kunnen bij beperkte buffers ook hier weer tekorten ontstaan. Zeker nu verplicht tussentijdse winsten genomen moeten worden, waardoor de mogelijkheden om binnen de grondexploitaties tegenvallers op te vangen worden beperkt. Ook wijzigt het risicoprofiel van het grondbedrijf door de behoefte aan meer sociale woningbouw en de noodzaak complexere binnenstedelijke locaties in ontwikkeling te nemen.

Gezien deze ontwikkelingen kan het nodig zijn om vermogen op te bouwen om investeringen te doen in deze complexere binnenstedelijke locaties. In de herijking van de nota Risicomanagement en weerstandsvermogen en de nota Grondbeleid zullen hier voorstellen voor worden gedaan.

Investeringen

De raad autoriseert op grond van zijn budgetrecht de middelen voor de beleidsuitvoering. Hieronder vallen ook de investeringen. Investeringen vragen – anders dan reguliere begrotingsposten – meerjarig budgetruimte en dienen afzonderlijk te worden vastgesteld door de raad. In de Verordening financieel beleid en beheer van de gemeente Arnhem is opgenomen dat de raad de investeringsruimte autoriseert met het vaststellen van de meerjarenprogrammabegroting.

Inleiding

In het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) wordt expliciet aandacht gevraagd voor de investeringen. In artikel 20 van het BBV staat dat de uiteenzetting van de financiële positie een raming moet bevatten voor het begrotingsjaar van de financiële gevolgen van het bestaande en het nieuwe beleid dat in de programma's is opgenomen. Afzonderlijke aandacht moet hierbij worden besteed aan de investeringen. Naast de wettelijke taak om specifiek aandacht te besteden aan de investeringen is er ook bestuurlijk veel behoefte aan transparantie rond de gemeentelijke investeringsportefeuille. In deze paragraaf wordt de investeringsplanning 2020 – 2023 toegelicht.

Beleid

Het huidige meerjarig investeringsplan is een gedetailleerd plan waarin afzonderlijke investeringen per programma zijn gerangschikt. Hiermee hebben gemeentebestuur en management een middel in handen om goed onderbouwde afwegingen te maken en de realisatie van investeringen door de tijd nauwgezet te volgen.
In deze investeringsplanning is het voor de gemeenteraad mogelijk om investeringen over de programma's tegen elkaar af te wegen om – wanneer nodig – ruimte te creëren voor de ambities met onze stad. De gemeente beschikt daarnaast over een gedetailleerde afschrijvingstabel met daarbij een aangescherpte set van regels rond activering van investeringen.

In de investeringsplanning 2020 - 2023 zijn alle voorgenomen investeringen opgenomen, zowel de programma- als de bedrijfsvoeringsinvesteringen. Bedrijfsvoeringsinvesteringen betreffen veelal de vervanging van bedrijfsmiddelen, zoals het vervangen van de computers, de ICT-infrastructuur, meubilair en dergelijke. Investeringen in de grondexploitatie en in grootschalige projecten zijn in de meerjarenprogrammabegroting niet opgenomen. Hierover vindt besluitvorming plaats in de gemeenteraad op basis van afzonderlijke raadsvoorstellen.

Investeringen 2019-2023

Bijgaande tabel bevat naast de geplande investeringen in de periode 2020 - 2023 de geactualiseerde jaarschijf 2019 uit het MIP 2019 - 2022. Omdat het geactualiseerde overzicht leidt tot andere kapitaallasten in 2020 dan oorspronkelijk begroot in de MJPB 2019 - 2022, wordt ook deze jaarschijf ter goedkeuring en vaststelling aan de gemeenteraad voorgelegd.

- Voor het geactualiseerde begrotingsjaar 2019 zijn kredieten beschikbaar tot een bedrag van € 52 miljoen. Dit is inclusief een doorloop van € 18,6 miljoen uit 2018 vanwege in 2018 nog niet afgeronde investeringen. Voor de jaren 2020 t/m 2023 worden in deze MJPB kredieten aangevraagd van € 196,2 miljoen. De nadruk ligt op de jaren 2020 en 2021 met geplande investeringen van € 145,6 miljoen.
- Voor de hele planperiode van deze MJPB inclusief 2019 wordt uitgegaan van investeringen tot een totaalbedrag van € 248,2 miljoen. In het MIP 2018 - 2022 was dit € 233,1 miljoen.
- Bij een vergelijking tussen deze investeringsplanningen valt op dat na de oorspronkelijke nadruk op het jaar 2019 nu een piek wordt verwacht in 2020 en 2021. De oorspronkelijk in 2019 geplande investeringen in en aan Museum Arnhem vanuit 2019 doorgeschoven naar 2021 en tevens zijn in 2020 en 2021 grote investeringen voorzien in onderwijsaccommodaties. De kleine stijging ten opzichte van de vorige planning wordt bijna volledig verklaard door de overheveling van groot onderhoud aan wegen van jaarlijks € 2,75 miljoen uit de exploitatie naar de investeringen.
- Voor de jaren 2022 en 2023 worden geen grote, nieuwe investeringen begroot. Alleen een aantal min of meer reguliere investeringen (onder andere verkeer, onderwijshuisvestingsplan, riolering en bedrijfsvoering) is voorzien. Hiermee wordt ruimte gelaten voor nieuwe investeringsplannen door de nieuwe gemeenteraad en het nieuwe college na de gemeenteraadsverkiezingen van 16 maart 2022.
- In de voorliggende investeringsplanning is nog geen rekening gehouden met ontwikkelingen in de uitvoering en handhaving van de wet Houdbare overheidsfinanciën (wet Hof), die het niveau van investeringen kan gaan beperken.

Wet Hof

- De Europese afspraak om het begrotingstekort van Nederland terug te brengen tot 3 % van het bbp en vervolgens in jaarlijkse stappen van minimaal 0,5 % naar 0 (het zogenaamde Medium Term Objective) is door de minister van Financiën vertaald in de Wet houdbare overheidsfinanciën. Om te bereiken dat de decentrale overheden hun aandeel dragen in het gezond maken van de overheidsfinanciën is in de Wet hof vastgelegd wat voor deze decentrale overheden in totaliteit hun EMU-saldo mag zijn.
- Met de Wet hof in de hand kan het ministerie van Financiën nauwgezet toezien op realiseren van het toegestane EMU-saldo van gemeenten, provincies en waterschappen. Het EMU-saldo voor een gemeente wordt in grote lijnen berekend volgens de formule:
  +/- Begrotingssaldo
  + Afschrijvingen
  +/- Saldo bestedingen buiten de exploitatie van lasten en baten (vooral investeringen)
  EMU-saldo

- De Wet hof spreekt over een gelijkwaardige inspanning van Rijk en decentrale overheden om het EMU-tekort van Nederland terug te dringen, maar kwantificeert deze inspanning niet. Voor Nederland als geheel zijn er de regels van de EU, voor decentrale overheden stelt de wet dat bij aanvang van een nieuw kabinet in een bestuurlijk overleg een EMU-saldopad moet worden afgesproken. Decentrale overheden zijn dus niet op voorhand gebonden aan een saldopad dat analoog loopt aan dat van het Rijk.
- In 2018 is in het Bestuurlijk Overleg Financiële verhoudingen tussen Rijk en decentrale overheden vastgelegd dat de macroreferentiewaarde voor de decentrale overheden gezamenlijk voor de jaren 2019 t/m 2022 0,4% (van het bbp) bedraagt.
- De decentrale overheden hebben deze macronorm verder verdeeld, waarbij voor de gemeenten gezamenlijk een ruimte is afgesproken van 0,272%. Voor de gemeente Arnhem resulteert dit in een toegestaan EMU-tekort van € 28,209 miljoen.

Toelichting investeringen in gebouwen

In de nota waarderen en afschrijven is als gemeentelijke regel vastgesteld dat van voornemens tot investeren in een gebouw van meer dan € 2 miljoen in de paragraaf Investeringen een tekstuele toelichting wordt gegeven, zo ook in deze MJPB 2020 – 2023. De hier toegelichte investeringen zijn alle reeds door de gemeenteraad vastgesteld.

Renovatie en uitbreiding Museum Arnhem	
Programma	De ingrepen in Museum Arnhem richten zich op een uitbreiding en renovatie van het monumentale deel (o.a. publieksfaciliteiten) en realisatie van een nieuw depot.
Planning	Realisatie in 2021
Raming	Bruto investering: 22,5 mln. Netto investering: 22,5 mln.
Beschikbare middelen	Het benodigde krediet voor het Museum is beschikbaar gesteld door de gemeenteraad bij vaststelling van het MIP in de MJPB 2017 - 2020. Voor het depot is het benodigde krediet beschikbaar gesteld in het MIP in de MJPB 2018 - 2021.
Randvoorwaarden	-

Kentalis Hommelseweg	
Programma	Koninklijke Kentalis verzorgt in Arnhem aan de Dr. P.C.M. Bosschool en De Stijgbeugel onderwijs voor kinderen en jongeren met een auditieve en/of communicatieve beperking. Daarnaast heeft zij voorzieningen voor diagnostiek,behandeling en begeleiding. Om haar activiteiten optimaal af te kunnen stemmen op de behoeften van de doelgroep heeft zij besloten tot het ontwikkelen van brede regionale Zorg Onderwijs Combinaties (ZOC) op verschillende locaties in Nederland, onder andere in Arnhem.
Betrokkenen	Kentalis
Planning	Realisatie in 2021
Raming	Bruto investering: 8,3 mln; Netto investering 7,4 mln.
Beschikbare middelen	Investeringskrediet van 7,4 mln
Randvoorwaarden	Bijdrage van Kentalis voor renovatie Dr. Bosschool/De Stijgbeugel en tevens bijdrage in kader van frisse scholen

Briant College / De Ommezwaai	
Programma	Renovatie van locatie Briant college (Voortgezet speciaal onderwijs) en nieuwbouw daarnaast ten behoeve van de Ommezwaai (speciaal onderwijs). Tussen beide scholen in wordt een gezamelijke sportvoorziening gebouwd.
Betrokkenen	De onderwijsspecialisten en Sportbedrijf Arnhem
Planning	Realisatie in 2019/ 2020
Raming	Bruto investering: 14,3 mln. Netto investering: 13,3 mln.
Beschikbare middelen	€ 13,3 mln. is beschikbaar in het totale financieringspakket toekomstige huisvesting (V)SO. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallasten.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbestuur voor frisse scholen en renovatie Briant college

Nieuwbouw Prisma Heijenoordseweg	
Programma	Het vervangen van de huidige verouderde school voor Speciaal onderwijs op een naastgelegen perceel, inclusief sportvoorziening.
Betrokkenen	De onderwijsspecialisten
Planning	Realisatie in 2020
Raming	Bruto investering: 12,9 mln. Netto investering: 12,5 mln.
Beschikbare middelen	€ 12,5 mln. is beschikbaar in het totale financieringspakket toekomstige huisvesting (V)SO. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbestuur voor frisse scholen

Renovatie Mariëndaal aan de Middachtensingel	
Programma	Deze locatie was oorspronkelijk slechts tijdelijk. Nu is besloten om deze school voor Voortgezet speciaal onderwijs te renoveren zodat deze weer een groot aantal jaren mee kan. Bestaande sporthal aan de Kinderkmap wordt vervangen door nieuwbouw en zal ook worden gebruikt door basisscholen uit de omgeving.
Betrokkenen	De onderwijsspecialisten en Sportbedrijf Arnhem
Planning	Realisatie in 2020
Raming	Bruto investering: 15,2 mln. Netto investering: 14,2 mln.
Beschikbare middelen	€ 14,2 mln. is beschikbaar in het totale financieringspakket toekomstige huisvesting (V)SO. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbestuur voor frisse scholen en renovatie

Uitbreiding in wijk Schuytgraaf met 3e schoollocatie	
Programma	De bestaande schoollocaties (MFC Omnibus en MFC De Salamander) zullen op korte termijn de verwachte leerlingaantallen niet binnen de huidige beschikbare ruimte kunnen opvangen. Ook zullen de nu in gebruik zijnde noodlokalen naast het MFC Salamander binnen enkele jaren moeten worden afgebroken. Op de nieuwe locatie is tevens ruimte gereserveerd voor een verdere uitbreiding die wordt verwacht in 2021. Deze uitbreiding is opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal Huisvestings Plan voor basisscholen
Betrokkenen	Delta, De Basis, Fluvius
Planning	Realisatie in 2019 en 2021
Raming	Bruto investering: 5,8 mln. Netto investering: 5,8 mln.
Beschikbare middelen	€ 5,8 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	-

Vervangende nieuwbouw De Krakeling in Vredenburg	
Programma	Vervanging op bestaande locatie voor een drietal basisscholen (Ommelander, Aletta Jacobs en de Troubadour) Deze vervanging is opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal Huisvestings Plan voor basisscholen
Betrokkenen	Delta, De Basis, Fluvius
Planning	Realisatie in 2021
Raming	Bruto investering: 7,3 mln. Netto investering: 6,6 mln.
Beschikbare middelen	€ 6,6 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbesturen

Renovatie scholen Breezandpad	
Programma	Vervangende nieuwbouw van tweetal scholen (Blinkert en de Troubadour) in aansluiting op de vervangende nieuwbouw van De Kringloop. Door de raad in februari 2018 i.h.k.v. het jaarprogramma 2018 van het Integraal Huisvestings Plan voor basisscholen besloten om niet te renoveren maar nieuw te bouwen
Betrokkenen	De Basis, Fluvius
Planning	Realisatie in 2019
Raming	Bruto investering: 4,6 mln. Netto investering: 4,3 mln.
Beschikbare middelen	€ 4,3 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbesturen

Vervangende nieuwbouw en renovatie De Piramide en Horizon	
Programma	Vervangende nieuwbouw voor De Piramide en renovatie van de Horizon op de locatie aan de Groningensingel Deze vervanging is opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal Huisvestings Plan voor basisscholen
Betrokkenen	De Basis, Delta
Planning	Realisatie in 2021
Raming	Bruto investering: 4,5 mln. Netto investering: 4,2 mln.
Beschikbare middelen	€ 4,2 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbesturen

Vervangende nieuwbouw voor drietal scholen in Presikhaaf Oost	
Programma	Vervangende nieuwbouw voor een drietal scholen (Willem Drees, John F. Kennedy en IBN- i Sina) Deze vervanging is opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal Huisvestings Plan voor basisscholen
Betrokkenen	De Basis, Fluvius en Simon
Planning	Realisatie in 2021
Raming	Bruto investering: 6,6 mln. Netto investering: 5,9 mln.
Beschikbare middelen	€ 5,9 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbesturen

Vervangende nieuwbouw voor tweetal scholen in Eimersingel-Oost	
Programma	Vervangende nieuwbouw voor een tweetal scholen (Mozaïk en Johannes) Deze vervanging is opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal Huisvestings Plan voor basisscholen
Betrokkenen	De Basis, Delta
Planning	Realisatie in 2022
Raming	Bruto investering: 7,4 mln. Netto investering: 6,7 mln.
Beschikbare middelen	€ 6,7 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbesturen

Nieuwbouw voor scholen Alteveer	
Programma	Vervangende nieuwbouw voor Pieter Breughel school Deze vervanging is opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal Huisvestings Plan voor basisscholen
Betrokkenen	De Basis
Planning	Realisatie in 2023
Raming	Bruto investering: 4,3 mln. Netto investering: 3,8 mln.
Beschikbare middelen	€ 3,8 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbesturen

MeerjarenInvesteringsPlan (MIP) gemeente Arnhem 2019-2023

Programma		Omschrijving investering	E / M	Investeringsbedragen				*x €1.000*
Nr.	Omschrijving		nut ')	2019 geactualiseerd	2020	2021	2022	2023
S00	**Bestuur, dienstverlening en financiën**	Overige Huisvesting en facilitaire zaken	E	5.341	2.156	1.428	1.816	2.146
		Overige ICT	E	2.068	2.000	2.000	2.000	2.000
S01	**Veiligheid**	Overige Brandbestrijding	E	11	11	11	11	11
S02	**Bereikbaarheid**	Wegen ontwikkeling	M	2.252	2.059	986	986	986
		Wegen groot onderhoud	M	2.750	2.750	2.750	2.750	2.750
		Verkeersregelinstallaties	M	700	600	3.705	1.731	800
		Overige Mobiliteit & OR beheer	M	1.887	333	96	268	501
		Wegen beheer	M	506	372	487	175	224
		Openbare verlichting Overige	M	2.500	3.100	1.600	1.900	1.600
		Kunstwerken	M	1.428	1.593	650	650	650
		Parkeerexploitatie	E	1.190	430	180	195	195
S04	**Onderwijs**	Overige huisvesting onderwijs	E	600	600	600	600	600
		Huisvesting Primair onderwijs	E	391	1.323	19	289	272
		Huisvesting Speciaal onderwijs	E	14.889	26.764	34.877	6.684	3.850
		Natuur Milieu Educatie	E	14	0	0	0	0
S05	**Cultuur**	Culturele activiteiten	E	1.298	472	26	197	908
		Ov Erfgoed,archeologie en beeldkwaliteit	E	66	0	0	0	0
		Erfgoed en welstand	E	260	0	0	0	0
		Museum Arnhem	E	0	0	22.503	0	0
S09	**Gezondheid en sport**	Overige Zwembaden	E	75	0	0	0	0
		Overige Binnensport	E	1.660	2.367	240	71	761
		Overige Buitensport	E	325	0	0	0	0
		Sportontwikkeling	E	30	0	0	0	0
		Overige Algemene publieke gezondheidszorg	E	80	0	2	24	1
		Zwembad Valkenhuizen	E	0	12.008	0	0	0
S12	**Wonen en leefomgeving**	Overige Oppervlaktewater en Havenbeheer	M	202	0	0	0	0
		Parken & bossen	E	0	150	100	30	50
		Overige Afval	E	1.250	50	250	20	55
		Afvalbeheer	E	1.860	25	25	32	320
		GRP Initatieffase	E	7.981	8.211	5.711	5.711	5.711
		Overige Milieubeheer	E	250	0	0	0	0
		Energy Made in Arnhem (EMIA)	E	181	0	0	0	0
				52.045	**67.374**	**78.246**	**26.140**	**24.391**

') Economisch- / Maatschappelijk nut

Subsidies

De gemeente Arnhem heeft per programma haar doelstellingen met de daarbij behorende beoogde effecten en resultaten geformuleerd. Deze doelen kunnen op verschillende manieren worden bereikt. Eén van deze manieren is het verlenen van subsidies. Subsidies zijn financiële bijdragen aan burgers en/of organisaties voor activiteiten die bijdragen aan de realisatie van de -door de gemeenteraad vastgestelde- beleidsdoelen van de gemeente.

Inleiding

Subsidies kunnen op twee manieren worden verleend:

1. Subsidies op basis van subsidieregelingen
Volgens de Algemene wet bestuursrecht (Awb) mag een bestuursorgaan alleen subsidie voor activiteiten verstrekken op grond van een wettelijk voorschrift. Dat kan een rijksregeling, provinciale regelen of een gemeentelijke (subsidie)verordening zijn. Op basis van de Algemene Subsidieverordening Arnhem 2016 (ASV) zijn in Arnhem verschillende subsidieregelingen vastgesteld. Hiermee is een wettelijke en rechtmatige grondslag gecreëerd voor de subsidies. Op basis van vooraf bepaalde criteria worden de subsidies verdeeld en toegewezen aan betrokken instellingen.

2. Begrotingssubsidies
Het is niet altijd zinvol om een aparte regeling op te zetten voor het verstrekken van een subsidie. Bijvoorbeeld wanneer er maar één instelling is die een bepaalde gesubsidieerde activiteit kan voeren. Voor die gevallen is in de Algemene wet bestuursrecht een uitzondering gemaakt. Wanneer in de begroting een subsidieontvanger vermeld staat én het bedrag waarop de subsidie ten hoogste kan worden vastgesteld, is geen nader wettelijk voorschrift nodig. Met name de subsidies aan de 'grote' instellingen worden op deze wijze verstrekt.

Subsidieregelingen

In Arnhem wordt een deel van de subsidies verleend op basis van een subsidieregeling. Op basis van de ASV heeft Arnhem verschillende subsidieregelingen. Subsidieregelingen creëren een wettelijke en rechtmatige grondslag voor subsidies. Op basis van vooraf bepaalde criteria worden de subsidies verstrekt aan betrokken instellingen. De volgende subsidieregelingen zijn actueel:

1. Amateurkunst;
2. Producties, Evenementen, Festivals;
3. Stroomversneller Cultuur;
4. Burgerkracht Sociaal Domein;
5. Vrijwillig jeugdwerk;
6. Sport;
7. Voorschools aanbod gemeente Arnhem;
8. Subsidieregeling No-Riskpolis.
9. Demontage Diesel personenauto's 2019;
10. Hitteplekken en stadslandbouw;
11. Stimulering inzet conciërges basisscholen;
12. Voorschoolse aanbod;
13. Wijkinitiatieven.

Subsidies 2020 naar grondslagen

De verwachting is dat in 2020 in totaal voor € 81,9 miljoen aan subsidies verstrekt gaat worden. Onderstaande tabel geeft inzicht in de verdeling naar grondslagen.

Bedragen x € 1.000

Subsidies naar grondslagen	Begroting 2020	Begroting 2019
Begroting	75.413	75.496
ASV en gedelegeerde subsidieregelingen	6.507	6.950
Totalen	**81.920**	**82.446**

Hieronder is de verdeling opgenomen tussen de stedelijke en wijkprogramma's.

Bedragen x € 1.000

Subsidies naar grondslagen	Begrotingssubs	Regelingen	totaal
Stad	56.427	3.475	59.902
Wijk	18.986	3.032	22.018
Totalen	**75.413**	**6.507**	**81.920**

Indicatieve subsidiebedragen 2020 met de grondslag begroting

In 2020 wordt naar verwachting voor een bedrag van in totaal € 75,4 miljoen aan subsidie met de grondslag 'begroting' verstrekt. Onderstaande tabel geeft een overzicht van de instellingen, het te subsidiëren bedrag per instelling en de beleidsgrondslag. Door het vaststellen van de begroting en deze tabel wordt de maximale subsidie per vermelde instelling voor 2020 vastgesteld. Ter toelichting: de subsidiebedragen zijn opgenomen met als stand 3 juli 2019 gelijk aan de andere gegevens in de MJPB.

Bedragen x € 1.000

Instelling	Begroting 2020	Begroting 2019
Sportbedrijf Arnhem BV	15.834	16.154
St. Rozet	8.315	8.401
St. Musis en Stadstheater	6.868	6.884
St. Rijnstad	6.645	6.169
St IrisZorg	4.500	4.362
Moviera	3.132	3.132
St. Museum Arnhem	2.919	2.920
St. PAS	2.683	2.683
St. Veilig Thuis Gelderland Midden	2.610	2.550
VGGM	2.230	2.230
St. Welzijn Ouderen Arnhem	2.099	2.099
Pactum	1.763	1.763
St. Natuurcentrum Arnhem	1.710	1.710
Looncompensatie GR en gesub instellingen	1.698	5
Rijn Ijssel	1.153	1.153
St. Focus Filmtheater	799	799
GO Arnhem Nijmegen City Region	768	768
Bewegingsonderwijs basisonderwijs	584	584
St. Sonsbeek & State of Fashion	409	409
St. Luxor Live	397	397
St. Ondernemersfonds Arnhem	380	380
St. 2GetThere Arnhem	366	366
Mantelzorg en Vrijwillige Thuishulp	362	362
Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen	322	322
St. Zwembad Klarenbeek	315	315
St. Sportcentrum Rijkerswoerd	277	277
Presikhaaf Bedrijven	272	272
St. Vluchtelingenwerk Oost-Nederland	272	272
Centrum voor Activerend Werk	265	285
St. Airborne	263	263
RIBW	251	245
St. Leergeld Arnhem	239	244
Zorgbelang Gelderland	228	228
St. Stoelenproject "De Duif"	218	218

St. Jacobiberg	216	216
St. Eusebius	210	597
St. Het Huis van Puck	206	206
St. Kruispunt	198	198
St. SLAK	195	195
St. KAB Posttheater	192	192
St. Productiehuis Plaatsmaken	177	177
IVIO-Opleidingen	175	175
St. Vitale Verbindingen	174	0
St. Bezoekerscentrum Sonsbeek-Molenplts	138	138
MEE Gelderse Poort	134	286
St. RTV Arnhem	123	123
Leger des Heils Gelderland	122	122
Arnhems Platf Chronisch zieken en Gehand	121	121
Indigo	119	119
St. Introdans	113	113
St. Gym & Turnen Arnhem	90	90
St. PRAGO	89	89
De Helling Exp.Werkplaats	87	87
De Nieuwe Oost	80	80
Youth for Christ Nederland	80	80
St. VanHarte	77	77
Het Gelderse Orkest	66	66
St. Jeugdland	65	65
St. Toneelgroep Oostpool	65	65
St. Vitesse Betrokken	59	59
Bibliotheek Arnhem	55	55
St. Platform Binnenstad Arnhem	51	51
St. Humanitas	50	50
St. De Huurdershuis	43	45
St. De Instap	42	42
Graafschap College	41	41
St. Catharina	36	36
St. Culturele Evenementen Arnhem	35	35
Vredenburcht	35	35
Kunstbedrijf Arnhem	33	33
Slachtofferhulp Nederland, Regio Oost	32	32
Rooms Katholieke Parochie St. Eusebius	31	31
Pro Persona Arnhem	30	30
St. WALHALLAb Nederland	25	25
LeukOmteLeren Weekendschool Arnhem	24	24
VMBO 'T Venster	24	24
St.Omars Gym	22	22
St Ome Joop's Tour	21	21
St. Schools cool Arnhem	21	21
St. Halt, team Gelderland	20	20
GGNet Voortgezette Behandeling	19	19
St. Viering Nat. Feest- en Gedenkdagen	19	19
St. De Klup	16	16
Wijkvereniging Elderveld	16	16
Wijkvereniging Schuytgraaf	16	16

Subsidieregeling ASF	12	12
De Opgroeiwinkel	11	11
Diverzo, COC Midden-Gelderland	11	11
Arnhems Vrijwilligersgala (On Ganse)	10	10
Nederlandse Vereniging voor Autisme	8	8
Radboud Universiteit Nijmegen	3	3
St. Die Blide Incomst van Sinterniclaesz	3	3
St. Vrijwillige Terminale Zorg Arnhem	2	2
Algemeen maatschappelijke ondersteuning	1	1
Prot Christelijke Ouderenbond Arnhem	1	1
Wijkprojecten	1	31
Correctie subsidies	2	95
Totaal subsidies	**75.416**	**74.619**

Indicatieve subsidiebedragen 2020 per programma

De omvang van de subsidies in 2020 bedraagt € 81,9 miljoen. In onderstaande tabel is de verdeling per programma zichtbaar. De niveau van subsidies blijft ongeveer gelijk. Enkele majeure ontwikkelingen worden uitgelicht:

- Het accres dient nog verdeeld te worden over de desbetreffende instellingen (+€ 1,7 miljoen);
- Burgerinitiatieven sociaal domein liep in 2019 (- € 470K);
- Proeftuin vroegsignalering schulden (- € 250K);
- Bijdrage aan Sportbedrijf (- € 320K).

Bedragen x € 1.000

Programma	**Begroting 2020**	**Begroting 2019**
S00 Bestuur, dienstverlening en financ	2.500	807
S01 Veiligheid	78	78
S03 Economie	1.577	1.717
S04 Onderwijs	5.707	5.707
S05 Cultuur	22.275	22.765
S06 Participatie en armoedebestrijding	561	608
S07 Zorg	1.921	1.762
S08 Welzijn en inclusie	12.535	13.166
S09 Gezondheid en sport	12.608	12.721
S10 Klimaat, energie en milieu	0	105
S12 Wonen en leefomgeving	138	138
Totaal stad	**59.900**	**59.574**
CSA	2.225	2.306
Noordwest	2.780	3.054
Noordoost	2.909	2.982
Presikhaaf	2.530	2.604
Malburgen	4.172	4.330
Schuytgraaf/Elderveld	2.597	2.655
De Laar/Elden	2.147	2.195
RKV	2.660	2.747
Totaal wijk	**22.020**	**22.873**
Totalen	**81.920**	**82.447**

Ontwikkelingen

Wijksturing

Er zijn veel gesubsidieerde organisaties werkzaam in de wijken. Het kan zijn dat deze organisaties voor dezelfde doelgroep werken en de gemeente en/of de organisaties onvoldoende van deze mogelijk overlappende inzet weten. Vanuit de gemeente wordt ingezet om de overlap van dienstverlening in de wijken te inventariseren. In 2019 is voor de subsidieaanvraag 2020 is aan de subsidiepartners expliciet de opdracht meegeven inzicht te geven in de uitvoering en afstemming te zoeken in de samenwerking met andere organisaties en initiatieven. Bij de beoordeling van de aanvragen en het toekennen van de subsidies is de verbinding versterkt tussen de kernorganisatie, teams Leefomgeving en de Sociale wijkteams. Hierdoor zal een betere sturing in de wijk en een meer doelmatige inzet van subsidies worden gerealiseerd.

Welzijnsopgave

In het najaar van 2019 is gestart met de herijking van de welzijnsopgave. Vanuit een analyse wordt onder andere het gemeentelijk subsidiebeleid op welzijn vernieuwd. We kijken onder meer naar de gewenste regierol van de gemeente, professionaliseren het opdrachtgeverschap aan organisaties en vertalen dit vanaf 2021 in concrete opdrachten aan partners in de stad of aan netwerken van organisaties.

Overig programmaplan

Overzicht lastenontwikkeling gemiddelde woning Gemeente Arnhem 2019 ten opzichte van 2018	2019	2020	% Lasten-ontwikkeling
Onroerend zaakbelasting	€ 338	€ 338	0,0%
Rioolheffing	€ 172	€ 174	1,5%
Afvalstoffenheffing (meerpersoonshuishouden)	€ 220	€ 231	4,8%
Totaal	**730**	**744**	**1,79%**

Bedragen x € 1.000

Algemene dekkingsmiddelen	2020		
	Lasten	Baten	Saldo
Treasury	-69	2.687	2.618
OZB-woningen	0	26.916	26.916
OZB niet-woningen	-4.024	28.349	24.325
Belastingen overig	-5	381	376
Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	0	415.223	415.223
Totaal	**-4.098**	**473.556**	**469.458**

Bedragen x € 1.000

Overhead	2020		
	Lasten	Baten	Saldo
Overhead	-84.504	34.645	-49.859
Totaal	**-84.504**	**34.645**	**-49.859**

Bedragen x € 1.000

Heffing VPB	2020		
	Lasten	Baten	Saldo
Vennootschapsbelasting	-600	0	-600
Totaal	**-600**	**0**	**-600**

Bedragen x € 1.000

Onvoorzien	2020		
	Lasten	Baten	Saldo
Onvoorzien	0	0	0
Totaal	**0**	**0**	**0**

Deel 3 Financiële begroting

De financiële begroting is opgebouwd uit de volgende onderdelen:

1. Overzicht van baten en lasten per programma
   In het overzicht van baten en lasten wordt aangegeven tot welke bedragen de raad het college autoriseert door middel van het vaststellen van de begroting per programma.

2. Overzicht van geraamde incidentele baten en lasten
   Tot de incidentele baten en lasten worden de lasten en baten gerekend die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen. Ook de post onvoorzien wordt tot de incidentele lasten gerekend.

3. Financiële Staten
   - Geprognosticeerde balans;
   - Verloop van reserves en voorzieningen;
   - EMU-saldo 2020;
   - Overzicht van geraamde baten en lasten per taakveld.

   Vanuit het Besluit begroting en verantwoording (BBV) is ten behoeve van de onderlinge vergelijkbaarheid van gemeenten voorgeschreven om een taakveldenbegroting op te stellen.

4. Mutaties circulaires Gemeentefonds

Overzicht van baten en lasten per programma

		Lasten						
		Rekening	Begroting 2019		Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
		2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Bedrag x € 1000								
Stadsprogramma's								
S00	Bestuur, dienstverlening en financ	-119.893	-114.990	-114.436	-115.845	-113.265	-112.987	-112.395
S01	Veiligheid	-14.092	-14.727	-14.912	-14.692	-14.510	-14.498	-14.490
S02	Bereikbaarheid	-20.392	-21.830	-23.646	-21.735	-20.763	-21.168	-22.061
S03	Economie	-6.541	-5.975	-6.254	-5.676	-5.656	-5.653	-5.649
S04	Onderwijs	-18.748	-17.457	-18.189	-17.935	-19.257	-20.933	-21.254
S05	Cultuur	-30.752	-31.143	-33.276	-31.395	-31.806	-32.948	-34.477
S06	Participatie en armoedebestrijding	-170.100	-167.621	-169.252	-169.996	-167.054	-164.987	-162.507
S07	Zorg	-34.539	-31.036	-30.553	-30.808	-29.136	-29.047	-29.019
S08	Welzijn en inclusie	-15.730	-17.832	-18.493	-18.236	-17.990	-17.510	-17.512
S09	Gezondheid en sport	-17.396	-18.267	-18.799	-18.141	-18.140	-18.149	-18.024
S10	Klimaat, energie en milieu	-3.258	-2.027	-6.120	-6.124	-5.799	-5.354	-2.353
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	-51.711	-40.783	-48.240	-42.329	-33.234	-25.640	-23.734
S12	Wonen en leefomgeving	-30.102	-30.370	-30.668	-32.478	-32.662	-32.658	-31.684
Totaal		-533.253	-514.059	-532.839	-525.390	-509.272	-501.532	-495.160
Wijkprogramma's								
GEB1	CSA	-32.848	-33.182	-32.993	-35.549	-35.226	-35.131	-35.193
GEB2	Noordwest	-30.315	-28.293	-28.876	-31.633	-31.474	-31.251	-31.377
GEB3	Noordoost	-24.218	-24.208	-24.032	-26.390	-26.235	-26.108	-26.184
GEB4	Presikhaaf	-23.829	-24.454	-24.011	-26.945	-26.781	-26.685	-26.800
GEB5	Malburgen	-36.009	-36.561	-35.888	-39.704	-39.529	-39.404	-39.623
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	-25.545	-21.920	-21.658	-24.137	-24.081	-23.920	-24.061
GEB7	De Laar/Elden	-17.408	-17.461	-17.664	-19.439	-19.375	-19.346	-19.438
GEB8	RKV	-26.835	-27.454	-27.781	-30.619	-30.459	-30.358	-30.487
Totaal		-217.007	-213.534	-212.903	-234.417	-233.161	-232.203	-233.163
Eindtotaal		-750.260	-727.593	-745.742	-759.807	-742.432	-733.735	-728.323

		Baten						
		Rekening	Begroting 2019		Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
		2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Bedrag x € 1000								
Stadsprogramma's								
S00	Bestuur, dienstverlening en financ	490.757	492.016	494.016	512.562	512.288	513.167	516.468
S01	Veiligheid	1.995	1.518	1.542	1.673	1.673	1.673	1.673
S02	Bereikbaarheid	9.672	8.308	8.331	8.309	7.776	7.724	7.672
S03	Economie	887	947	939	983	983	983	983
S04	Onderwijs	3.410	3.623	2.345	3.045	2.795	2.345	2.345
S05	Cultuur	6.226	6.020	6.042	6.042	6.409	6.427	6.427
S06	Participatie en armoedebestrijding	113.318	109.467	109.511	110.722	111.957	111.957	111.957
S07	Zorg	2.142	-181	0	918	918	918	918
S08	Welzijn en inclusie	1.410	755	755	755	755	755	755
S09	Gezondheid en sport	2.814	1.820	2.161	2.161	2.161	2.161	2.161
S10	Klimaat, energie en milieu	1.161	0	1.578	974	406	0	0
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	50.237	35.968	43.801	37.604	31.766	21.716	19.729
S12	Wonen en leefomgeving	37.225	36.179	36.220	37.873	38.283	38.602	38.489
Totaal		721.253	696.439	707.240	723.621	718.170	708.427	709.576
Wijkprogramma's								
GEB1	CSA	9.462	9.482	9.268	9.498	9.467	9.436	9.396
GEB2	Noordwest	2.334	2.255	1.980	2.034	2.042	2.050	2.050
GEB3	Noordoost	2.130	2.067	1.880	2.020	2.029	2.038	2.038
GEB4	Presikhaaf	2.655	2.530	2.421	2.599	2.604	2.619	2.619
GEB5	Malburgen	4.435	4.511	4.222	4.347	4.385	4.421	4.421
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	3.397	2.700	2.493	2.673	2.682	2.691	2.691
GEB7	De Laar/Elden	1.980	1.563	1.513	1.703	1.712	1.722	1.722
GEB8	RKV	2.217	2.100	1.641	1.630	1.637	1.644	1.644
Totaal		28.610	27.206	25.419	26.503	26.557	26.620	26.580
		749.863	723.645	732.659	750.124	744.727	735.047	736.156

		Exploitatieresultaat						
		Rekening	Begroting 2019		Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
		2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Bedrag x € 1000								
Stadsprogramma's								
S00	Bestuur, dienstverlening en financ	-370.864	-377.025	-379.579	-396.717	-399.023	-400.180	-404.073
S01	Veiligheid	12.097	13.209	13.370	13.019	12.837	12.826	12.817
S02	Bereikbaarheid	10.720	13.522	15.315	13.425	12.987	13.444	14.390
S03	Economie	5.654	5.028	5.315	4.693	4.673	4.670	4.666
S04	Onderwijs	15.338	13.835	15.843	14.890	16.461	18.587	18.909
S05	Cultuur	24.526	25.124	27.235	25.353	25.397	26.521	28.051
S06	Participatie en armoedebestrijding	56.782	58.154	59.740	59.273	55.097	53.031	50.551
S07	Zorg	32.398	31.217	30.553	29.891	28.218	28.129	28.101
S08	Welzijn en inclusie	14.320	17.078	17.738	17.481	17.235	16.755	16.757
S09	Gezondheid en sport	14.582	16.447	16.638	15.980	15.979	15.988	15.862
S10	Klimaat, energie en milieu	2.098	2.027	4.542	5.150	5.393	5.354	2.353
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	1.474	4.815	4.440	4.725	1.467	3.924	4.005
S12	Wonen en leefomgeving	-7.123	-5.809	-5.552	-5.395	-5.621	-5.944	-6.804
Totaal		-187.999	-182.379	-174.401	-198.231	-208.898	-206.894	-214.416
Wijkprogramma's								
GEB1	CSA	23.386	23.700	23.725	26.052	25.760	25.695	25.797
GEB2	Noordwest	27.981	26.038	26.896	29.599	29.431	29.201	29.327
GEB3	Noordoost	22.088	22.142	22.152	24.370	24.206	24.070	24.147
GEB4	Presikhaaf	21.174	21.924	21.590	24.346	24.177	24.066	24.181
GEB5	Malburgen	31.573	32.050	31.666	35.356	35.144	34.982	35.201
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	22.148	19.219	19.164	21.464	21.400	21.229	21.370
GEB7	De Laar/Elden	15.428	15.898	16.151	17.736	17.663	17.624	17.717
GEB8	RKV	24.618	25.355	26.140	28.989	28.822	28.715	28.844
Totaal		188.396	186.327	187.484	207.913	206.604	205.582	206.583
		397	3.948	13.083	9.682	-2.294	-1.312	-7.833

		Toevoeging aan reserves						
		Rekening	Begroting 2019		Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
		2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Bedrag x € 1000								
S00	Bestuur, dienstverlening en financ	31.435	14.649	14.768	11.116	14.505	14.230	16.349
S01	Veiligheid	224	0	68	68	68	68	68
S02	Bereikbaarheid	6.962	5.978	6.741	6.642	6.555	6.517	6.483
S03	Economie	462	0	0	0	0	0	0
S04	Onderwijs	17.379	6.879	8.635	7.753	7.782	6.986	7.141
S05	Cultuur	3.120	1.219	2.042	1.191	1.233	1.509	1.543
S06	Participatie en armoedebestrijding	9.281	2.790	2.790	290	0	0	0
S07	Zorg	2.825	0	0	0	0	0	0
S08	Welzijn en inclusie	1.454	0	0	0	0	0	0
S09	Gezondheid en sport	1.007	16	693	693	677	677	677
S10	Klimaat, energie en milieu	14.771	0	473	0	0	0	0
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	5.239	393	991	814	2.516	24	0
S12	Wonen en leefomgeving	1.157	356	339	200	227	581	585
Totaal		95.316	32.279	37.541	28.767	33.563	30.593	32.847
GEB1	CSA	0	0	0	0	0	0	0
GEB2	Noordwest	0	0	0	0	0	0	0
GEB3	Noordoost	0	0	0	0	0	0	0
GEB4	Presikhaaf	0	0	0	0	0	0	0
GEB5	Malburgen	0	0	0	0	0	0	0
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	0	0	0	0	0	0	0
GEB7	De Laar/Elden	0	0	0	0	0	0	0
GEB8	RKV	0	0	0	0	0	0	0
Totaal		0	0	0	0	0	0	0
		95.316	32.279	37.541	28.767	33.563	30.593	32.847

		Onttrekking aan reserves						
		Rekening	Begroting 2019		Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
		2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Bedrag x € 1000								
	Stadsprogramma's							
S00	Bestuur, dienstverlening en financ	43.353	16.505	18.563	13.141	9.571	8.257	7.551
S01	Veiligheid	305	200	434	341	344	341	341
S02	Bereikbaarheid	7.394	6.499	9.267	8.537	6.895	6.696	7.088
S03	Economie	593	120	355	115	100	100	100
S04	Onderwijs	9.024	6.376	7.844	6.299	7.366	7.960	8.144
S05	Cultuur	451	88	1.541	770	832	826	822
S06	Participatie en armoedebestrijding	7.284	1.010	3.017	2.142	790	0	0
S07	Zorg	16.425	4.061	4.221	1.100	850	0	0
S08	Welzijn en inclusie	582	497	588	1.100	0	0	0
S09	Gezondheid en sport	1.448	187	1.001	528	330	578	479
S10	Klimaat, energie en milieu	4.500	22	2.332	3.063	3.064	3.025	25
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	2.127	47	558	30	30	30	30
S12	Wonen en leefomgeving	1.369	615	903	1.286	1.098	1.470	436
Totaal		94.854	36.227	50.624	38.450	31.269	29.281	25.014
	Wijkprogramma's							
GEB1	CSA	0	0	0	0	0	0	0
GEB2	Noordwest	0	0	0	0	0	0	0
GEB3	Noordoost	0	0	0	0	0	0	0
GEB4	Presikhaaf	0	0	0	0	0	0	0
GEB5	Malburgen	0	0	0	0	0	0	0
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	0	0	0	0	0	0	0
GEB7	De Laar/Elden	0	0	0	0	0	0	0
GEB8	RKV	0	0	0	0	0	0	0
Totaal		0	0	0	0	0	0	0
		94.854	36.227	50.624	38.450	31.269	29.281	25.014

		Saldo Totaal						
		Rekening	Begroting 2019		Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
		2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Bedrag x € 1000								
Stadsprogramma's								
S00	Bestuur, dienstverlening en financ	382.782	378.881	383.373	398.741	394.089	394.206	395.275
S01	Veiligheid	-12.016	-13.009	-13.004	-12.747	-12.561	-12.553	-12.545
S02	Bereikbaarheid	-10.287	-13.001	-12.789	-11.530	-12.647	-13.265	-13.785
S03	Economie	-5.523	-4.908	-4.960	-4.578	-4.573	-4.570	-4.566
S04	Onderwijs	-23.692	-14.338	-16.635	-16.344	-16.877	-17.614	-17.906
S05	Cultuur	-27.195	-26.255	-27.736	-25.774	-25.798	-27.204	-28.772
S06	Participatie en armoedebestrijding	-58.780	-59.934	-59.513	-57.421	-54.307	-53.031	-50.551
S07	Zorg	-18.798	-27.157	-26.332	-28.791	-27.369	-28.130	-28.101
S08	Welzijn en inclusie	-15.192	-16.580	-17.150	-16.381	-17.235	-16.755	-16.757
S09	Gezondheid en sport	-14.141	-16.276	-16.330	-16.144	-16.327	-16.088	-16.061
S10	Klimaat, energie en milieu	-12.369	-2.005	-2.683	-2.087	-2.329	-2.329	-2.328
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	-4.586	-5.161	-4.873	-5.509	-3.954	-3.919	-3.975
S12	Wonen en leefomgeving	7.335	6.069	6.115	6.480	6.492	6.833	6.655
Totaal		187.538	186.327	187.484	207.913	206.604	205.582	206.583
Wijkprogramma's								
GEB1	CSA	-23.386	-23.700	-23.725	-26.052	-25.760	-25.695	-25.797
GEB2	Noordwest	-27.981	-26.038	-26.896	-29.599	-29.431	-29.201	-29.327
GEB3	Noordoost	-22.088	-22.142	-22.152	-24.370	-24.206	-24.070	-24.147
GEB4	Presikhaaf	-21.174	-21.924	-21.590	-24.346	-24.177	-24.066	-24.181
GEB5	Malburgen	-31.573	-32.050	-31.666	-35.356	-35.144	-34.982	-35.201
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	-22.148	-19.219	-19.164	-21.464	-21.400	-21.229	-21.370
GEB7	De Laar/Elden	-15.428	-15.898	-16.151	-17.736	-17.663	-17.624	-17.717
GEB8	RKV	-24.618	-25.355	-26.140	-28.989	-28.822	-28.715	-28.844
Totaal		-188.396	-186.327	-187.484	-207.913	-206.604	-205.582	-206.583
		-858	0	0	0	0	0	0

Overzicht van geraamde incidentele baten en lasten

Incidentele baten	2020	2021	2022	2023	Toelichting
Bedragen x € 1.000,--					
Algemene reserve	12.217	9.871	8.571	7.928	In de mutaties van de Algemene Reserve zijn alle begrote dotaties en onttrekkingen verwerkt. De afwijkingen ten opzichte van de begroting zijn meegenomen in het gerealiseerd resultaat. De Algemene Reserve staat vrij te besteden door de gemeente en vormt een buffer voor financiële tegenvallers.
Buitengewoon beter	1.544				De middelen uit deze bestemmingsreserve zijn ter financiering van de incidentele component van het Buiten Gewoon Beter Programma (€ 19,4 miljoen) voor de periode 2009-2016. Tevens dient de bestemmingsreserve om tempoverschillen in de uitvoering op te kunnen vangen. Het programma bestaat uit een scala aan meerjarige projecten. Bij een jaarovergang blijven de geoormerkte middelen zo beschikbaar voor het programma Buitengewoon Beter.
Bereikbaarheid	5.909	5.902	5.874	5.773	Deze bestemmingsreserve is ingesteld ten behoeve van het verhogen van de bereikbaarheid van de binnenstad, het ontwikkelen van parkeervoorzieningen en het onderhoud van de hoofdwegen die betrekking hebben op de bereikbaarheid van het stadscentrum (Besluit MJPB 2009-2012).
Groot onderhoud en openbare ruimte	1.172	1.032	1.386	393	Op 28 oktober 2013 heeft de Raad besloten een egalisatiereserve in te stellen voor het flexibeler inzetten van exploitatiebudgetten voor groot onderhoud en vervanging in de openbare ruimte. Door minder gebonden te zijn aan vaste en gelabelde budgetten kan beter worden geanticipeerd op de onderhoudsbehoefte in de stad. De flexibiliteit wordt verkregen door de schotten tussen onderwerpen (Riolering, Buitengewoon Beter, Wegen, Groen, Spelen, Bomen, Verkeersregelinstallaties, Civieltechnische Kunstwerken, Openbare Verlichting, Water) en jaren weg te halen.
Onderwijs	5.865	6.875	7.518	7.496	De bestemmingsreserve zal ingezet worden ter dekking van de kapitaallasten voor de nieuwbouwprojecten basisonderwijs, voortgezet onderwijs en speciaalonderwijs.Per 1 januari 2015 is de bestemmingsreserve "Kapitaallasten onderwijs" samengevoegd met de bestemmingsreserve "Onderwijs", tot één Bestemmingreserve "Onderwijs".

Incidentele baten	2020	2021	2022	2023	Toelichting
Cultureel vastgoed	312	243	260	256	De BR Cultureel Vastgoed (voorheen BR Cultuur in Rijnboog) dient ter dekking van kapitaallasten en andere eigenaarslasten van een aantal cultureel-vastgoed projecten: de nieuwbouw van Rozet en Focus Filmhuis, de renovatie/uitbreiding van Musis en Museum Arnhem en de renovatie van het Stadstheater. Het doel van deze bestemmingsreserve is om deze gebouwen gedurende een periode van 40 jaar te beheren en exploiteren. Om dit te kunnen realiseren worden eenmalige bijdragen, opbrengsten vertreklocaties en onderbesteding kapitaallasten gedoteerd aan deze reserve. De reserve wordt ingezet als een bijdrage in de dekking van kapitaallasten en andere eigenaarslasten.
Beschermd en weerbaar	1.100				De bestemmingsreserve betreft regionale middelen (regio Arnhem en Achterhoek) voor de voorbereiding en uitvoering van de meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling in het kader van het Rijksprogramma Beschermd en Weerbaar (wettelijke taak) en voor de voorgenomen activiteiten op het gebied van voorkoming en bestrijding van geweld in de privésfeer, ook in het kader van het Rijksprogramma Beschermd en Weerbaar.
Noodfonds	1.110	790			De BR Noodfonds is bedoeld voor het handhaven van het zorgniveau met betrekking tot Jeugd en Wmo. Het primaire doel is daarmee het borgen van de zorg(continuïteit) van klanttrajecten.
WMO en jeugdzorg	800	850			In 2019 wordt ten laste van het geprognosticeerde resultaat € 2,7 miljoen toegevoegd aan een nieuw te creëren BR Wmo en Jeugdzorg. Deze middelen zijn beschikbaar om de zorgmaatregelen zoals aangekondigd in de Perspectiefnota te mitigeren, indachtig de motie (19M98) Zorgmaatregelen. Doel van deze reserve is om het negatief effect van de zorgmaatregelen tijdelijk opvangen of reduceren
Huishoudelijk afval	385				Deze reserve is ingesteld om niet begrote prijsontwikkelingen op te kunnen vangen en de kosten van specifieke projecten op het gebied van afvalstoffen af te dekken. Op dit moment loopt het project "omgekeerde afvalinzameling".
Klimaat en energie	296	151	99	25	De bestemmingsreserve dient ter dekking van het bereiken van de doelen van New energy made in Arnhem 2015-2020 en het dekken van fluctuaties in het uitgavenpatroon die voortvloeien uit de veranderopgave Klimaat en Energie.
Duurzaam Arnhem	2.920	3.040	3.000		Het ondersteunen van investeringen in de stad die bijdragen aan een rechtvaardige transitie naar een klimaatneutraal, aardgasvrij en klimaatadaptief Arnhem. Met deze BR worden onder meer de doelstellingen van NEMiA ondersteund.
Vastgoed	1.797	2.099	2.092	2.677	Deze bestemmingsreserve dient ter dekking van onvoorziene uitgaven bij onderhoud vastgoed. Voeding van de bestemmingsreserve kan de komende jaren door toevoeging uit verkoopopbrengsten en eventuele positieve resultaten op het onderhoudsbudget als gevolg van gunstige aanbestedingen.

Incidentele baten	2020	2021	2022	2023	Toelichting
Gemeentefonds	1.252				Conform de spelregels gemeentefonds wordt bij elke toevoeging van nieuwe middelen (taakmutaties, decentralisatie- en integratie-uitkeringen) aan de raad voorgelegd of deze middelen ingezet mogen worden voor een onderliggend beleidsdoel of dat de middelen deel uitmaken van de algemene middelen in het gemeentefonds. In deze bestemmingsreserve worden nieuwe toegevoegde middelen aan het Gemeentefonds gereserveerd die gedurende het jaar niet aan de raad voorgelegd kunnen worden.
Bedrijfsvoering	1.343				In de bestemmingsreserve Bedrijfsvoering kunnen voor- en nadelen op de totale bedrijfsvoering worden verwerkt. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan resultaten op de formatie en bezetting, de inhuur en frictiekosten voor afbouw formatie.
	38.023	30.854	28.801	24.548	

Incidentele lasten	2020	2021	2022	2023	Toelichting
Algemene reserve	7.438	9.647	9.946	10.971	zie baten
Bereikbaarheid	5.872	5.785	5.747	5.714	zie baten
Groot onderhoud en openbare ruimte	124	150	504	508	zie baten
Onderwijs	7.132	7.161	6.365	6.520	zie baten
Cultureel vastgoed	190	232	231	265	zie baten
Grondexploitatie	700	1.318			De reserve grondexploitatie is de beschikbare weerstandscapaciteit van het grondbedrijf. Deze bestemmingsreserve is conform raadsbesluit 30 juni 2014 niet opgeheven, maar zal blijven bestaan om toekomstige schommelingen in de grondexploitatie op te vangen (voor zover er weer sprake is van een positief saldo).
Zuidelijke binnenstad		1.198			Deze reserve dient ter dekking van de boekwaarde van het projecten in de zuidelijke binnenstad vanaf 2017 totdat de projecten gereed zijn.
Vastgoed	3.115	3.099	3.255	3.255	zie baten
Gemeentefonds	290				zie baten
Frictiekosten en organisatie ontwikkeling	406	406	406	406	Deze bestemmingreserve dient ter egalisatie van de frictiekosten als gevolg van de reorganisatie in 2012.
Bedrijfsvoering	0	1.771	1.771	1.771	zie baten
Solvabiliteit	3.458	2.752	2.307	3.394	Ingaande 2019 worden jaarlijks bedragen toegevoegd aan de bestemmingsreserve kapitaallasten, waarmee binnen die reserve een extra buffer voor solvabiliteit ontstaat. Feitelijk wordt een bedrag gereserveerd ter versterking van het eigen vermogen. Vanaf deze MJPB wordt dit deel van de BR Kapitaallasten ondergebracht in een nieuwe BR Solvabiliteit.
Post onvoorzien	272	272	272	272	
Totaal	28.996	33.791	30.804	33.076	
Saldo	**-9.027**	**2.937**	**2.004**	**8.528**	

De gemeenteraad heeft de wettelijke taak een begroting vast te stellen die structureel en reëel in evenwicht is (Gemeentewet artikel 189). Om de raad in staat te stellen deze taak te verrichten, is het belangrijk dat de begroting een inzichtelijke presentatie van het structureel begrotingssaldo bevat. We hebben het structurele begrotingssaldo conform de richtlijnen van de BBV opgesteld.

Bedragen x € 1.000,--

Structureel begrotingssaldo	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Saldo baten en lasten	-9.682	2.294	1.312	7.833
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	9.682	-2.294	-1.312	-7.833
Begrotingssaldo na bestemming	**0**	**0**	**0**	**0**
Waarvan incidentele baten en lasten (saldo)	-9.027	2.937	2.004	8.528
Structureel begrotingssaldo	**-9.027**	**2.937**	**2.004**	**8.528**

De MJPB is in het eerste jaar van de begroting niet structureel sluitend. Dit is wel het geval is in het laatste jaar van deze begroting waardoor deze begroting wel structureel sluitend is.

Geprognoticeerde balans 2020-2023

(bedragen x € 1.000)

Activa	2020	2021	2022	2023
Vaste Activa				
Immateriële vaste activa	**11.595**	**10.895**	**10.195**	**9.495**
Materiële vaste activa	**681.853**	**721.703**	**743.071**	**764.438**
Investeringen met een economisch nut	623.024	662.875	684.242	705.610
Investeringen met een maatschappelijk nut	58.828	58.828	58.828	58.828
Financiële vaste activa	**79.940**	**72.354**	**66.189**	**60.990**
Financiële vaste activa: Kapitaalverstrekkingen	4.741	4.741	4.741	4.741
Financiële vaste activa: Leningen	62.938	55.801	50.086	45.337
Financiële vaste activa: Uitzettingen > 1 jaar	12.261	11.812	11.362	10.912
Totaal Vaste Activa	**773.387**	**804.951**	**819.454**	**834.923**
Vlottende Activa				
Gereed product en handelsgoederen	326	326	326	326
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	50.000	45.000	40.000	35.000
Uitzettingen < 1 jaar	100.000	100.000	100.000	100.000
Liquide middelen	1.100	1.100	1.100	1.100
Overlopende activa	2.000	2.000	2.000	2.000
Totaal Vlottende Activa	**153.426**	**148.426**	**143.426**	**138.426**
Totaal Activa	**926.813**	**953.377**	**962.880**	**973.349**

Passiva	2020	2021	2022	2023
Vaste Passiva				
Eigen vermogen	140.196	142.521	143.914	151.905
Voorzieningen	11.000	11.000	11.000	11.000
Schulden met een rentetypische looptijd langer dan één jaar	715.117	736.856	742.466	742.444
Totaal Vaste Passiva	**866.313**	**890.377**	**897.380**	**905.349**
Vlottende Passiva				
Netto vlottende schulden < 1 jaar	12.500	15.000	17.500	20.000
Overlopende passiva	48.000	48.000	48.000	48.000
Totaal Vlottende Passiva	**60.500**	**63.000**	**65.500**	**68.000**
Totaal Passiva	**926.813**	**953.377**	**962.880**	**973.349**

Toelichting bij geprognosticeerde balansen 2020 - 2023

In deze balansen houden we rekening met de in de MJPB meegenomen mutaties in de investeringen, reserves en voorzieningen, grondexploitatie en als resultante daarvan de vaste schuld van de gemeente. Mutaties in de vlottende activa en passiva begroten we niet, deze posten blijven in de geprognosticeerde balansen constant. De reden hiervoor is dat deze balansposten vooral voortvloeien uit het ritme van doen van betalingen en ontvangen van geldmiddelen. Hierop wordt in de MJPB niet expliciet gestuurd.

Reserves en voorzieningen

In dit onderdeel van de programma begroting worden de reserves en voorzieningen weergegeven. Bij reserves worden de toevoegingen onttrekkingen in de begroting vastgelegd. Deze werkwijze wordt niet voor de voorzieningen gehanteerd, daar wordt alleen de realisatie geboekt.

Reserves en Voorzieningen MJPB 2020-2023

Omschrijving	JV 2018	Begroot 2019			Begroot 2020			Begroot 2021			Begroot 2022			Begroot 2023			
	Stand per 01-01-2019	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2019 / 01-01-2020	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2020 / 01-01-2021	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2021 / 01-01-2022	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2022 / 01-01-2023	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2023 / 01-01-2024
																Bedragen € 1.000
Algemene Reserve (AR)	41.738	23.049	17.169	47.618	7.438	12.217	42.839	9.647	9.871	42.614	9.946	8.571	43.989	10.971	7.928	47.032
Bestemmingsreserves (BR's)	109.040	33.693	40.446	102.287	21.326	26.256	97.357	23.916	21.366	99.907	20.643	20.625	99.925	21.873	16.925	104.873
Totaal Reserves	**150.778**	**56.742**	**57.615**	**149.905**	**28.764**	**38.473**	**140.196**	**33.563**	**31.237**	**142.521**	**30.589**	**29.196**	**143.914**	**32.844**	**24.853**	**151.905**
Totaal Voorzieningen	**11.000**	**300**	**300**	**11.000**	**300**	**300**	**11.000**	**300**	**300**	**11.000**	**300**	**300**	**11.000**	**300**	**300**	**11.000**

Verloop Bestemmingsreserves		Begroot 2019			Begroot 2020			Begroot 2021			Begroot 2022			Begroot 2023			
Omschrijving	JV 2018			Stand per			Stand per			Stand per			Stand per				Stand per
	Stand per 01-01-2019	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2019 / 01-01-2020	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2020 / 01-01-2021	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2021 / 01-01-2022	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2022 / 01-01-2023	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2023 / 01-01-2024
																Bedragen € 1.000
Onderzoek Rekenkamer	317	0	0	317	0	0	317	0	0	317	0	0	317	0	0	317
Raad	12	0	0	12	0	0	12	0	0	12	0	0	12	0	0	12
Fractie-ondersteuning	17	0	0	17	0	0	17	0	0	17	0	0	17	0	0	17
Veilig ondernemen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Buitengewoon Beter	2.919	0	1.375	1.544	0	1.544	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Bereikbaarheid	2.305	6.076	6.182	2.199	5.872	5.908	2.163	5.785	5.903	2.045	5.746	5.874	1.917	5.713	5.772	1.858
Groot onderhoud en vervanging Openbare Ruimte	3.574	262	787	3.049	124	1.172	2.001	150	1.031	1.120	504	1.386	238	508	393	353
Sociaal Economisch Fonds	498	0	125	373	0	0	373	0	0	373	0	0	373	0	0	373
Evenementen	327	0	180	147	0	15	132	0	0	132	0	0	132	0	0	132
Onderwijs	20.243	8.101	6.114	22.230	7.132	5.865	23.497	7.163	6.875	23.785	6.365	7.518	22.632	6.521	7.495	21.658
Beeldbepalende culturele manifestaties	518	0	150	368	0	0	368	0	0	368	0	0	368	0	0	368
Beeldende en Monumentale Kunst	30	0	0	30	0	0	30	0	0	30	0	0	30	0	0	30
Cultureel Vastgoed	11.223	1.133	38	12.318	189	312	12.195	232	243	12.184	230	260	12.154	264	255	12.163
Groenfonds	466	0	70	396	0	0	396	0	0	396	0	0	396	0	0	396
Participatie	492	0	0	492	0	0	492	0	0	492	0	0	492	0	0	492
Maatschappelijke opvang	179	0	0	179	0	0	179	0	0	179	0	0	179	0	0	179
Wijkfondsen	243	0	0	243	0	0	243	0	0	243	0	0	243	0	0	243
Bewonersbudgetten	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Pakketmaatregelen WMO	23	0	0	23	0	0	23	0	0	23	0	0	23	0	0	23
Beschermd en Weerbaar	3.343	0	0	3.343	0	1.000	2.343	0	0	2.343	0	0	2.343	0	0	2.343
Herstructurering OGGz	456	0	0	456	0	0	456	0	0	456	0	0	456	0	0	456
Noodfonds	3.661	0	1.273	2.388	0	1.110	1.278	0	790	488	0	0	488	0	0	488

Verloop Bestemmingsreserves		Begroot 2019			Begroot 2020			Begroot 2021			Begroot 2022			Begroot 2023			
Omschrijving	JV 2018			Stand per			Stand per			Stand per			Stand per				Stand per
	Stand per 01-01-2019	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2019 / 01-01-2020	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2020 / 01-01-2021	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2021 / 01-01-2022	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2022 / 01-01-2023	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2023 / 01-01-2024
WMO en Jeugdzorg	0	2.700	0	2.700	0	800	1.900	0	850	1.050	0	0	1.050	0	0	1.050
Inburgering, Integratie en asiel	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Burgerinitiatieven sociaal Domein	784	0	592	192	0	0	192	0	0	192	0	0	192	0	0	192
Jongerenperspectieffonds Arnhem	1.250	0	0	1.250	0	0	1.250	0	0	1.250	0	0	1.250	0	0	1.250
Werk-Investeringsfonds	0	2.500	750	1.750	0	0	1.750	0	0	1.750	0	0	1.750	0	0	1.750
Toezicht peuterspeelzalen en gastouderopvang	235	0	0	235	0	0	235	0	0	235	0	0	235	0	0	235
Huishoudelijk afval	540	0	155	385	0	385	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
GRP-dekking kapitaallasten	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Klimaat en energie	1.213	104	687	630	0	297	333	0	150	183	0	99	84	0	25	59
Duurzaamheidsleningen	425	0	12	413	0	11	402	0	9	393	0	9	384	0	9	375
Revolverend fonds (duurzaam)	738	0	35	703	0	23	680	0	0	680	0	0	680	0	0	680
Duurzaam Arnhem	10.839	0	1.910	8.929	0	2.920	6.009	0	3.040	2.969	0	3.000	-31	0	0	-31
Omgevingslawaai	447	0	0	447	0	0	447	0	0	447	0	0	447	0	0	447
Risicobeheer Arnhem Centraal	3.469	0	0	3.469	0	0	3.469	0	0	3.469	0	0	3.469	0	0	3.469
Grondexploitatie	5.368	877	0	6.245	699	0	6.944	1.318	0	8.262	18	0	8.280	0	0	8.280
Voorstudies	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Strategische posities	1.500	0	0	1.500	0	0	1.500	0	0	1.500	0	0	1.500	0	0	1.500
Herstructureringsgebieden	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Zuidelijke Binnenstad	7.336	369	3.200	4.505	0	100	4.405	1.198	0	5.603	0	0	5.603	0	0	5.603
Volkshuisvesting	615	43	193	465	43	43	465	43	43	465	43	43	465	43	43	465
Startersleningen	1.569	0	101	1.468	0	61	1.407	0	18	1.389	0	31	1.358	0	-2	1.360

Verloop Bestemmingsreserves		Begroot 2019			Begroot 2020			Begroot 2021			Begroot 2022			Begroot 2023			
Omschrijving	JV 2018			Stand per			Stand per			Stand per			Stand per				Stand per
	Stand per 01-01-2019	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2019 / 01-01-2020	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2020 / 01-01-2021	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2021 / 01-01-2022	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2022 / 01-01-2023	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2023 / 01-01-2024
Stimulering woningbouw	437	0	30	407	0	30	377	0	30	347	0	30	317	0	30	287
Vastgoed	3.749	3.113	3.700	3.162	3.113	1.805	4.470	3.098	2.101	5.467	3.253	2.092	6.628	3.253	2.677	7.204
Bouw- en sloopleges	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Taakmutaties Gemeentefonds-Overloop	9.741	290	8.602	1.429	290	1.252	467	0	20	447	0	20	427	0	20	407
Fictiekosten en Organisatie-ontwikkeling	102	406	17	491	406	0	897	406	0	1.303	406	0	1.709	406	0	2.115
Bedrijfsvoering	5.663	0	4.032	1.631	0	1.343	288	1.771	0	2.059	1.771	0	3.830	1.771	0	5.601
ICT	180	0	55	125	0	55	70	0	55	15	0	55	-40	0	0	-40
Kapitaallasten	1.994	95	205	1.884	0	205	1.679	0	208	1.471	0	208	1.263	0	208	1.055
Solvabiliteit	0	7.624	0	7.624	3.458	0	11.082	2.752	0	13.834	2.307	0	16.141	3.394	0	19.535
Totaal	**109.040**	**33.693**	**40.446**	**102.163**	**21.326**	**26.256**	**97.233**	**23.916**	**21.366**	**99.783**	**20.643**	**20.625**	**99.801**	**21.873**	**16.925**	**104.749**

'Inclusief toevoegingen en onttrekkingen die meegenomen zijn in een drietal raadsvoorstellen die in routing zijn, te weten Turap-2 2019 (Bw. 19-015), Verzamelbesluit-2 (Bw 19-020) en Sonsbeek 2020 (Bw 19-013)

EMU-saldo 2020

Sinds 1999 bestaat de Economische en Monetaire Unie (EMU), die in Europa verantwoordelijk is voor het gezamenlijke monetaire beleid van de deelnemende landen. Deze EMU-landen zijn gehouden aan de, met elkaar afgesproken, eis om het begrotingstekort van de overheid niet te laten stijgen boven de 3% van het bruto binnenlands product (BBP). Deze grens van 3% geldt voor de gehele overheid, dus inclusief de gemeenten, provincies en waterschappen.
In 2011 hebben de Europese regeringsleiders deze afspraak herbevestigd nadat een groot aantal landen als gevolg van de economische crisis een EMU-tekort presenteerde dat hoger was dan de overeengekomen 3%. Nadrukkelijk is in de afspraken herbevestigd dat in economisch slechte tijden een EMU-tekort van maximaal de genoemde 3% toegestaan is (de overheidsschuld mag groeien), maar in economisch goede tijden moet de overheidsschuld afnemen, en daarvoor is een EMU-overschot nodig.
De afspraak is in Nederland vertaald in de wet Houdbare Overheidsfinanciën (wet Hof), die op 1 januari 2014 van kracht is geworden. Hierin is benadrukt dat Rijk en decentrale overheden gezamenlijk verantwoordelijk zijn voor de beheersing van het Nederlandse EMU-tekort.
Eén van de uitwerkingen van de wet Hof is de verplichting voor decentrale overheden, waaronder gemeenten, in de begroting het EMU-saldo te presenteren, dat voortvloeit uit die begroting.
Het EMU-saldo wordt berekend op een manier die afwijkt van de manier waarop bij gemeenten het begrotingsresultaat wordt bepaald. Decentrale overheden zijn gehouden aan de regelgeving in het BBV, dat uitgaat van een stelsel van baten en lasten. Het zogenaamde EMU-saldo is een saldo van inkomsten en uitgaven (dus op kasbasis) en om dat te kunnen bepalen uitgaande van het begrote saldo van lasten en baten is een aanvullende berekening nodig.
In het overzicht is het EMU-saldo berekend voor de jaren 2019 tot en met 2021, zoals dat voortvloeit uit deze begroting.

	2019	2020	2021
Omschrijving	**x € 1000,-**	**x € 1000,-**	**x € 1000,-**
	Volgens realisatie tot en met sept. 2019, aangevuld met raming resterende periode	Volgens begroting 2020	Volgens meerjarenraming in begroting 2020
1. Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-13.082	-9.682	2.294
2. Mutatie (im)materiële vaste activa	16.191	39.054	48.605
3. Mutatie voorzieningen			
4. Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)			
5. Verwachte boekwinst bij verkoop effecten en verwachte boekwinst bij verkoop (im)materiële vaste activa			
Berekend EMU-saldo	**-29.273**	**-48.736**	**-46.311**

Voor de jaren 2019 tot en met 2022 is voor de decentrale overheden (gemeenten, provincies en waterschappen) een zogeheten macronorm vastgesteld van 0,4% van het BBP. De decentrale overheden hebben in overleg bepaald dat de norm voor gemeenten 0,272% bedraagt. Deze macronorm is nader vertaald naar maximale EMU-saldi per gemeente. Voor de gemeente Arnhem is het toegestane EMU-tekort vastgesteld op € 28,209 miljoen. Naar verwachting zal het EMU-tekort van de gemeente in 2019 het toegestane maximum net overschrijden. In de jaren 2020 en 2021 wordt een grotere overschrijding van het toegestane tekort verwacht. De overschrijdingen

worden vooral verklaard door de begrote piek in investeringen in deze jaren. Dat in 2019 nauwelijks een overschrijding wordt voorzien is volledig toe te schrijven aan het feit dat de verwachte realisatie van investeringen achterblijft bij de planning. In Turap-2 2019 is gemeld dat in de realisatie van investeringen in het MIP 2019 een onderuitputting wordt verwacht van € 21,5 miljoen. Investeringen die voor een belangrijk deel worden doorgeschoven naar 2020 en 2021.

Overzicht geraamde lasten en baten per taakveld

	Lasten						
	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Bedrag x € 1.000							
Taakvelden							
Afval	-14.388	-14.454	-15.038	-17.118	-16.796	-16.823	-16.688
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	-15.160	-10.781	-11.930	-13.779	-11.861	-11.854	-11.854
Arnhem promotie	-2.586	-2.316	-2.594	-2.269	-2.252	-2.253	-2.252
Bedrijfsloket en -regelingen	-221	-339	-339	-89	-89	-89	-89
Begeleide participatie	-41.115	-37.345	-37.836	-37.373	-35.635	-34.120	-32.634
Begraafplaatsen en crematoria	-39	-48	-48	-48	-48	-48	-48
Beheer overige gebouwen en gronden	-1.308	-1.529	-1.638	-1.874	-2.239	-2.243	-2.296
Belastingen Overig	-250	-5	-5	-5	-5	-5	-5
Bestuur	-6.502	-7.245	-7.811	-6.991	-6.580	-6.579	-6.579
Burgerzaken	-5.668	-5.483	-5.737	-5.646	-5.606	-5.666	-5.606
Crisisbeheersing en Brandweer	-11.775	-12.184	-12.106	-12.064	-12.058	-12.047	-12.039
Cultpresent, cultproduct, cultpartic	-24.281	-25.456	-26.915	-25.428	-25.417	-26.610	-28.146
Cultureel erfgoed	-2.003	-1.564	-1.863	-1.570	-1.625	-1.573	-1.568
Economische Havens en waterwegen	-975	-650	-650	-646	-641	-636	-632
Economische ontwikkeling	-3.774	-3.321	-3.321	-3.318	-3.315	-3.311	-3.308
Geescaleerde zorg jeugd	-5.499	-5.175	-5.175	-4.987	-4.987	-4.987	-4.987
Geescaleerde zorg volwassenen	-69.173	-66.245	-74.375	-72.094	-70.725	-70.652	-70.654
Grondexploit (niet-bedrijventerrein)	-33.659	-26.717	-30.778	-27.731	-22.670	-15.583	-14.640
Inkomensregelingen	-135.962	-138.378	-138.940	-140.422	-140.982	-140.469	-139.436
Maatwerkdienstverlening jeugd	-40.077	-31.508	-32.534	-44.608	-43.811	-43.230	-43.397
Maatwerkdienstverlening volwassenen	-40.253	-43.546	-34.614	-46.789	-46.630	-46.597	-46.597
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-5.027	-5.188	-4.368	-4.924	-4.924	-4.847	-4.847
Media	-480	-118	-668	-668	-668	-668	-668
Milieubeheer	-6.489	-5.593	-9.905	-9.786	-8.820	-8.375	-5.374
Musea	-4.475	-4.615	-4.336	-4.235	-4.602	-4.602	-4.602
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-14.519	-17.495	-17.756	-16.601	-16.411	-16.411	-16.414
Onderwijshuisvesting	-18.696	-18.828	-18.218	-18.536	-20.069	-21.643	-22.096
Openbaar groen en (openlucht) recrea	-9.763	-10.993	-13.440	-11.510	-11.341	-11.182	-10.789
Openbaar vervoer	-1.923	-1.472	-1.509	-1.013	-851	-847	-842
Openbare orde en Veiligheid	-3.904	-4.222	-4.486	-4.408	-4.231	-4.231	-4.231
Overhead	-102.170	-80.739	-86.550	-84.504	-82.313	-82.552	-82.693
Overige baten en lasten	-1.784	-14.596	-7.184	-12.115	-12.329	-12.498	-11.703
OZB niet-woningen	-1.200	0	0	0	0	0	0
OZB woningen	-633	-4.480	-4.024	-4.024	-4.024	-4.024	-4.024
Parkeren	-9.339	-9.816	-10.611	-9.800	-10.111	-9.738	-10.209
Riolering	-12.063	-12.334	-12.613	-12.765	-13.422	-13.546	-13.089
Ruimtelijke Ordening	-1.095	-1.160	-1.162	-1.162	-1.162	-1.162	-1.162
Samenkracht en burgerparticipatie	-17.297	-19.234	-19.838	-17.532	-17.021	-16.602	-16.589
Sportaccommodaties	-3.756	-4.160	-4.018	-3.150	-3.740	-3.853	-3.728
Sportbeleid en activering	-17.556	-16.596	-17.023	-16.866	-16.281	-16.132	-16.132
Treasury	-14	-963	-869	-69	449	1.197	293
Vennootschapsbelasting (VpB)	-422	-600	-600	-600	-600	-600	-600
Verkeer en vervoer	-22.890	-23.670	-22.372	-22.681	-21.498	-22.184	-22.511
Volksgezondheid	-5.865	-5.879	-6.134	-6.287	-6.186	-6.187	-6.175
Wijkteams	-18.725	-19.512	-19.770	-20.453	-20.453	-20.353	-20.353
Wonen en bouwen	-15.506	-11.043	-14.039	-11.271	-7.852	-7.320	-6.333
Eindtotaal	-750.260	-727.593	-745.742	-759.807	-742.432	-733.735	-728.323

	Baten						
	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Bedrag x € 1.000							
Taakvelden							
Afval	18.180	17.933	17.933	19.250	19.345	19.416	19.335
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	382.543	395.238	397.019	415.223	414.470	415.293	418.706
Arbeidsparticipatie	2.687	0	0	0	0	0	0
Arnhem promotie	557	902	894	894	894	894	894
Bedrijfsloket en -regelingen	158	45	45	89	89	89	89
Begeleide participatie	423	0	0	0	690	690	690
Begraafplaatsen en crematoria	36	16	16	16	16	16	16
Beheer overige gebouwen en gronden	696	0	0	0	250	250	250
Belastingen Overig	502	381	381	381	381	381	381
Bestuur	1.232	1.243	1.570	1.243	1.243	1.243	1.243
Burgerzaken	3.112	2.725	2.725	2.716	2.718	2.722	2.722
Crisisbeheersing en Brandweer	1.315	1.183	1.207	1.207	1.207	1.207	1.207
Cultpresent, cultproduct, cultpartic	5.467	5.278	5.289	5.289	5.773	5.790	5.790
Cultureel erfgoed	490	507	519	519	519	519	519
Economische Havens en waterwegen	657	474	474	474	474	474	474
Economische ontwikkeling	186	0	0	0	0	0	0
Geescaleerde zorg jeugd	0	0	0	0	0	0	0
Geescaleerde zorg volwassenen	1.727	694	694	1.612	1.612	1.612	1.612
Grondexploit (niet-bedrijventerrein)	35.400	26.495	31.446	29.065	25.820	16.235	15.180
Inkomensregelingen	111.185	109.969	110.069	111.226	111.770	111.770	111.770
Maatwerkdienstverlening jeugd	139	7	7	7	7	7	7
Maatwerkdienstverlening volwassenen	6.067	4.926	3.038	4.007	4.007	4.007	4.007
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	79	50	50	50	50	50	50
Media	0	0	0	0	0	0	0
Milieubeheer	3.188	2.955	3.406	2.802	2.233	1.827	1.827
Musea	270	234	234	234	118	118	118
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	9.152	9.629	8.558	8.663	8.768	8.872	8.872
Onderwijshuisvesting	4.352	3.836	3.952	4.652	4.402	3.952	3.952
Openbaar groen en (openlucht) recrea	1.238	692	692	692	692	692	692
Openbaar vervoer	1.994	1.702	1.716	1.772	1.292	1.292	1.292
Openbare orde en Veiligheid	781	447	482	613	613	613	613
Overhead	45.336	33.583	34.476	34.645	34.482	34.482	34.316
Overige baten en lasten	321	10	10	49	87	126	126
OZB niet-woningen	28.342	28.349	28.349	28.349	28.349	28.349	28.349
OZB woningen	25.727	27.151	26.695	26.916	27.418	27.579	27.633
Parkeren	13.781	14.155	14.155	14.156	14.062	13.969	13.877
Riolering	16.225	16.599	16.599	16.864	17.161	17.448	17.456
Ruimtelijke Ordening	43	0	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipatie	984	-121	60	60	60	60	60
Sportaccommodaties	4.189	3.580	3.755	3.755	3.755	3.755	3.755
Sportbeleid en activering	56	0	0	0	0	0	0
Treasury	2.922	2.112	2.439	2.687	2.537	2.390	2.390
Vennootschapsbelasting (VpB)	0	0	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	1.971	519	494	551	551	551	551
Volksgezondheid	750	374	519	505	495	495	495
Wijkteams	109	18	18	18	18	18	18
Wonen en bouwen	15.296	9.753	12.675	8.875	6.299	5.795	4.823
Eindtotaal	749.863	723.645	732.659	750.124	744.727	735.047	736.156

	Exploitatieresultaat						
	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Bedrag x € 1.000							
Taakvelden							
Afval	-3.792	-3.479	-2.895	-2.132	-2.549	-2.594	-2.647
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	-382.543	-395.238	-397.019	-415.223	-414.470	-415.293	-418.706
Arbeidsparticipatie	12.474	10.781	11.930	13.779	11.860	11.854	11.854
Arnhem promotie	2.029	1.413	1.700	1.376	1.359	1.359	1.358
Bedrijfsloket en -regelingen	64	294	294	0	0	0	0
Begeleide participatie	40.691	37.345	37.836	37.373	34.945	33.430	31.944
Begraafplaatsen en crematoria	3	32	32	32	32	32	32
Beheer overige gebouwen en gronden	612	1.529	1.638	1.874	1.989	1.993	2.046
Belastingen Overig	-252	-376	-376	-376	-376	-376	-376
Bestuur	5.270	6.001	6.241	5.747	5.336	5.336	5.336
Burgerzaken	2.555	2.758	3.013	2.930	2.888	2.944	2.884
Crisisbeheersing en Brandweer	10.460	11.001	10.899	10.857	10.851	10.840	10.832
Cultpresent, cultproduct, cultpartic	18.814	20.177	21.626	20.139	19.644	20.820	22.355
Cultureel erfgoed	1.514	1.057	1.344	1.051	1.106	1.055	1.049
Economische Havens en waterwegen	318	176	176	172	167	163	158
Economische ontwikkeling	3.588	3.321	3.321	3.318	3.315	3.311	3.308
Geescaleerde zorg jeugd	5.499	5.175	5.175	4.987	4.987	4.987	4.987
Geescaleerde zorg volwassenen	67.446	65.551	73.681	70.482	69.113	69.040	69.042
Grondexploit (niet-bedrijventerrein)	-1.741	222	-668	-1.334	-3.150	-652	-540
Inkomensregelingen	24.776	28.409	28.871	29.196	29.212	28.699	27.665
Maatwerkdienstverlening jeugd	39.938	31.501	32.527	44.601	43.804	43.223	43.390
Maatwerkdienstverlening volwassenen	34.185	38.620	31.577	42.783	42.623	42.591	42.591
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	4.948	5.138	4.318	4.874	4.874	4.797	4.797
Media	480	118	668	668	668	668	668
Milieubeheer	3.302	2.638	6.499	6.985	6.587	6.547	3.547
Musea	4.205	4.381	4.102	4.001	4.484	4.484	4.484
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	5.367	7.866	9.198	7.938	7.643	7.539	7.542
Onderwijshuisvesting	14.344	14.992	14.266	13.883	15.667	17.691	18.143
Openbaar groen en (openlucht) recrea	8.525	10.301	12.748	10.818	10.649	10.490	10.097
Openbaar vervoer	-71	-230	-207	-759	-441	-445	-450
Openbare orde en Veiligheid	3.123	3.774	4.004	3.795	3.618	3.618	3.618
Overhead	56.834	47.157	52.074	49.858	47.831	48.069	48.376
Overige baten en lasten	1.463	14.586	7.174	12.066	12.242	12.372	11.578
OZB niet-woningen	-27.142	-28.349	-28.349	-28.349	-28.349	-28.349	-28.349
OZB woningen	-25.094	-22.671	-22.671	-22.892	-23.394	-23.555	-23.609
Parkeren	-4.442	-4.340	-3.545	-4.356	-3.951	-4.231	-3.668
Riolering	-4.162	-4.266	-3.987	-4.098	-3.739	-3.902	-4.368
Ruimtelijke Ordening	1.052	1.160	1.162	1.162	1.162	1.162	1.162
Samenkracht en burgerparticipatie	16.314	19.355	19.778	17.472	16.961	16.542	16.529
Sportaccommodaties	-432	579	263	-605	-15	98	-27
Sportbeleid en activering	17.501	16.596	17.023	16.866	16.281	16.132	16.132
Treasury	-2.908	-1.149	-1.570	-2.618	-2.986	-3.587	-2.683
Vennootschapsbelasting (VpB)	422	600	600	600	600	600	600
Verkeer en vervoer	20.918	23.151	21.879	22.131	20.947	21.634	21.960
Volksgezondheid	5.115	5.504	5.615	5.782	5.691	5.692	5.680
Wijkteams	18.617	19.495	19.753	20.435	20.435	20.335	20.335
Wonen en bouwen	209	1.289	1.364	2.396	1.553	1.524	1.510
Eindtotaal	397	3.948	13.083	9.682	-2.294	-1.312	-7.833

	Toevoeging aan reserves						
	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Bedrag x € 1.000							
Taakvelden							
Afval	0	0	0	0	0	0	0
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	-2.283	0	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	-658	-2.500	-2.500	0	0	0	0
Arnhem promotie	-112	0	0	0	0	0	0
Bedrijfsloket en -regelingen	0	0	0	0	0	0	0
Begeleide participatie	-443	0	0	0	0	0	0
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	0	0	0
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0	0	0
Belastingen Overig	0	0	0	0	0	0	0
Bestuur	-239	0	0	0	0	0	0
Burgerzaken	0	0	0	0	0	0	0
Crisisbeheersing en Brandweer	-97	0	-68	-68	-68	-68	-68
Cultpresent, cultproduct, cultpartic	-2.734	-1.219	-1.852	-1.001	-1.043	-1.319	-1.354
Cultureel erfgoed	-386	0	-190	-190	-190	-190	-190
Economische Havens en waterwegen	0	0	0	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	-350	0	0	0	0	0	0
Geescaleerde zorg jeugd	0	0	0	0	0	0	0
Geescaleerde zorg volwassenen	-1.287	0	0	0	0	0	0
Grondexploit (niet-bedrijventerrein)	0	-66	-971	-700	-2.516	-18	0
Inkomensregelingen	-2.738	0	0	0	0	0	0
Maatwerkdienstverlening jeugd	0	0	0	0	0	0	0
Maatwerkdienstverlening volwassenen	-5.922	-290	-290	-290	0	0	0
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-700	0	0	0	0	0	0
Media	0	0	0	0	0	0	0
Milieubeheer	-15.340	0	-473	0	0	0	0
Musea	0	0	0	0	0	0	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-1.135	0	-37	-37	-37	-37	-37
Onderwijshuisvesting	-16.243	-6.879	-8.598	-7.716	-7.745	-6.949	-7.104
Openbaar groen en (openlucht) recrea	-628	-50	0	0	0	0	0
Openbaar vervoer	0	0	0	0	0	0	0
Openbare orde en Veiligheid	-127	0	0	0	0	0	0
Overhead	-4.117	-406	-526	-526	-526	-526	-526
Overige baten en lasten	-24.509	-14.243	-14.243	-10.591	-13.979	-13.705	-15.823
OZB niet-woningen	0	0	0	0	0	0	0
OZB woningen	0	0	0	0	0	0	0
Parkeren	-5.960	-5.378	-5.897	-5.798	-5.711	-5.673	-5.639
Riolering	-391	-262	-296	-157	-183	-537	-541
Ruimtelijke Ordening	0	0	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipatie	-2.024	0	0	0	0	0	0
Sportaccommodaties	-595	-16	-536	-535	-535	-535	-535
Sportbeleid en activering	0	0	0	0	0	0	0
Treasury	0	0	0	0	0	0	0
Vennootschapsbelasting (VpB)	0	0	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	-1.032	-600	-844	-844	-844	-844	-844
Volksgezondheid	-412	0	-157	-157	-142	-142	-142
Wijkteams	-75	0	0	0	0	0	0
Wonen en bouwen	-4.777	-371	-63	-158	-43	-50	-43
Eindtotaal	-95.316	-32.279	-37.541	-28.767	-33.563	-30.593	-32.847

	Onttrekking aan reserves						
	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Bedrag x € 1.000							
Taakvelden							
Afval	573	-173	-173	385	0	0	0
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	535	0	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	2.439	0	1.233	0	0	0	0
Arnhem promotie	280	20	255	15	0	0	0
Bedrijfsloket en -regelingen	0	0	0	0	0	0	0
Begeleide participatie	909	740	1.065	1.110	790	0	0
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	0	0	0
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0	0	0
Belastingen Overig	0	0	0	0	0	0	0
Bestuur	21	21	178	21	21	21	21
Burgerzaken	0	0	0	0	0	0	0
Crisisbeheersing en Brandweer	2	0	74	41	44	41	41
Cultpresent, cultproduct, cultpartic	247	38	1.076	577	580	620	617
Cultureel erfgoed	154	0	415	143	203	156	155
Economische Havens en waterwegen	0	0	0	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	313	100	100	100	100	100	100
Geescaleerde zorg jeugd	0	0	0	0	0	0	0
Geescaleerde zorg volwassenen	1.046	772	772	1.100	0	0	0
Grondexploit (niet-bedrijventerrein)	2.045	0	0	0	0	0	0
Inkomensregelingen	86	0	359	0	0	0	0
Maatwerkdienstverlening jeugd	9.489	2.465	2.465	800	850	0	0
Maatwerkdienstverlening volwassenen	8.010	1.094	1.184	1.332	0	0	0
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	1.643	0	0	0	0	0	0
Media	50	50	50	50	50	50	50
Milieubeheer	4.906	22	2.822	3.063	3.064	3.025	25
Musea	0	0	0	0	0	0	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	794	75	1.232	24	18	20	24
Onderwijshuisvesting	8.230	6.301	6.612	6.275	7.348	7.940	8.120
Openbaar groen en (openlucht) recrea	406	203	473	484	300	443	50
Openbaar vervoer	25	25	25	25	0	0	0
Openbare orde en Veiligheid	303	200	360	300	300	300	300
Overhead	1.635	559	2.000	165	184	169	107
Overige baten en lasten	40.636	15.908	16.173	12.939	9.350	8.050	7.407
OZB niet-woningen	0	0	0	0	0	0	0
OZB woningen	0	0	0	0	0	0	0
Parkeren	4.003	4.153	5.466	4.539	4.846	4.529	5.040
Riolering	237	131	428	312	736	952	344
Ruimtelijke Ordening	0	0	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipatie	847	497	868	0	0	0	0
Sportaccommodaties	728	97	430	308	180	409	316
Sportbeleid en activering	592	85	309	85	85	85	85
Treasury	0	0	0	0	0	0	0
Vennootschapsbelasting (VpB)	0	0	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	3.366	2.321	3.806	3.972	2.049	2.167	2.049
Volksgezondheid	128	5	262	136	65	84	77
Wijkteams	16	16	91	16	16	16	16
Wonen en bouwen	161	501	213	134	91	104	71
Eindtotaal	94.854	36.227	50.624	38.450	31.269	29.281	25.014

	Saldo Totaal						
	Rekening	Begroting 2019		Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2018	Geamendeerd	Juli	2020	2021	2022	2023
Bedrag x € 1.000							
Taakvelden							
Afval	4.365	3.305	2.721	2.517	2.549	2.594	2.647
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	380.795	395.238	397.019	415.223	414.470	415.293	418.706
Arbeidsparticipatie	-10.693	-13.281	-13.197	-13.779	-11.860	-11.854	-11.854
Arnhem promotie	-1.861	-1.393	-1.445	-1.361	-1.359	-1.359	-1.358
Bedrijfsloket en -regelingen	-64	-294	-294	0	0	0	0
Begeleide participatie	-40.226	-36.605	-36.771	-36.263	-34.155	-33.430	-31.944
Begraafplaatsen en crematoria	-3	-32	-32	-32	-32	-32	-32
Beheer overige gebouwen en gronden	-612	-1.529	-1.638	-1.874	-1.989	-1.993	-2.046
Belastingen Overig	252	376	376	376	376	376	376
Bestuur	-5.488	-5.980	-6.063	-5.726	-5.315	-5.315	-5.315
Burgerzaken	-2.555	-2.758	-3.013	-2.930	-2.888	-2.944	-2.884
Crisisbeheersing en Brandweer	-10.555	-11.001	-10.893	-10.884	-10.876	-10.868	-10.859
Cultpresent, cultproduct, cultpartic	-21.301	-21.359	-22.402	-20.563	-20.108	-21.519	-23.092
Cultureel erfgoed	-1.746	-1.057	-1.119	-1.099	-1.094	-1.089	-1.084
Economische Havens en waterwegen	-318	-176	-176	-172	-167	-163	-158
Economische ontwikkeling	-3.625	-3.221	-3.221	-3.218	-3.215	-3.211	-3.208
Geescaleerde zorg jeugd	-5.499	-5.175	-5.175	-4.987	-4.987	-4.987	-4.987
Geescaleerde zorg volwassenen	-67.687	-64.779	-72.909	-69.382	-69.113	-69.040	-69.042
Grondexploit (niet-bedrijventerrein)	3.786	-288	-303	634	634	634	540
Inkomensregelingen	-27.428	-28.409	-28.512	-29.196	-29.212	-28.699	-27.665
Maatwerkdienstverlening jeugd	-30.449	-29.036	-30.062	-43.801	-42.954	-43.223	-43.390
Maatwerkdienstverlening volwassenen	-32.098	-37.815	-30.682	-41.741	-42.623	-42.591	-42.591
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-4.005	-5.139	-4.318	-4.874	-4.874	-4.797	-4.797
Media	-430	-68	-618	-618	-618	-618	-618
Milieubeheer	-13.736	-2.616	-4.150	-3.922	-3.523	-3.523	-3.522
Musea	-4.205	-4.381	-4.102	-4.001	-4.484	-4.484	-4.484
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-5.708	-7.791	-8.003	-7.951	-7.662	-7.556	-7.555
Onderwijshuisvesting	-22.358	-15.570	-16.252	-15.324	-16.063	-16.700	-17.128
Openbaar groen en (openlucht) recrea	-8.747	-10.148	-12.275	-10.334	-10.349	-10.047	-10.047
Openbaar vervoer	96	255	232	784	441	445	450
Openbare orde en Veiligheid	-2.947	-3.574	-3.644	-3.495	-3.318	-3.318	-3.318
Overhead	-59.316	-47.003	-50.600	-50.219	-48.173	-48.426	-48.795
Overige baten en lasten	14.663	-12.921	-5.243	-9.718	-16.871	-18.027	-19.993
OZB niet-woningen	27.142	28.349	28.349	28.349	28.349	28.349	28.349
OZB woningen	25.094	22.671	22.671	22.892	23.394	23.555	23.609
Parkeren	2.486	3.115	3.115	3.097	3.086	3.087	3.069
Riolering	4.007	4.135	4.119	4.253	4.292	4.317	4.171
Ruimtelijke Ordening	-1.052	-1.160	-1.162	-1.162	-1.162	-1.162	-1.162
Samenkracht en burgerparticipatie	-17.491	-18.857	-18.910	-17.472	-16.961	-16.542	-16.529
Sportaccommodaties	565	-498	-369	377	-340	-224	-192
Sportbeleid en activering	-16.908	-16.511	-16.714	-16.781	-16.197	-16.047	-16.047
Treasury	2.908	1.149	1.570	2.618	2.986	3.587	2.683
Vennootschapsbelasting (VpB)	-422	-600	-600	-600	-600	-600	-600
Verkeer en vervoer	-18.585	-21.430	-18.917	-19.002	-19.742	-20.311	-20.755
Volksgezondheid	-5.399	-5.499	-5.510	-5.803	-5.769	-5.751	-5.745
Wijkteams	-18.676	-19.479	-19.662	-20.419	-20.419	-20.319	-20.319
Wonen en bouwen	-4.826	-1.159	-1.214	-2.420	-1.505	-1.470	-1.482
Eindtotaal	-858	0	0	0	0	0	0

Overzicht taakvelden per programma (lasten)

	S00 Bestuur, dienstver-lening en financië	S01 Veiligheid	S02 Bereik-baarheid	S03 Economie	S04 Onderwijs	S05 Cultuur	S06 Participatie en armoede-bestrij-ding
Bedrag x €1.000							
Afval	0	0	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	0	0	0	0	0	0	-5.241
Arnhem promotie	0	0	0	-2.269	0	0	0
Bedrijfsloket en -regelingen	0	0	0	-89	0	0	0
Begeleide participatie	0	0	0	0	0	0	-32.656
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	0	0	0
Beheer overige gebouwen en gronden	-1.874	0	0	0	0	0	0
Belastingen Overig	-5	0	0	0	0	0	0
Bestuur	-6.991	0	0	0	0	0	0
Burgerzaken	-5.646	0	0	0	0	0	0
Crisisbeheersing en Brandweer	0	-12.064	0	0	0	0	0
Cultpresent, cultproduct, cultpartic	0	0	0	0	0	-24.922	0
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0	-1.570	0
Economische Havens en waterwegen	0	0	0	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	0	0	0	-3.318	0	0	0
Geescaleerde zorg jeugd	0	0	0	0	0	0	0
Geescaleerde zorg volwassenen	0	0	0	0	0	0	0
Grondexploit (niet-bedrijventerrein)	0	0	0	0	0	0	0
Inkomensregelingen	0	0	0	0	0	0	-127.937
Maatwerkdienstverlening jeugd	0	0	0	0	0	0	0
Maatwerkdienstverlening volwassenen	0	0	0	0	0	0	-4.162
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	0	0	0	0	0	0	0
Media	0	0	0	0	0	-668	0
Milieubeheer	-51	0	0	0	0	0	0
Musea	0	0	0	0	0	-4.235	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	0	0	0	0	-5.148	0	0
Onderwijshuisvesting	0	0	0	0	-12.787	0	0
Openbaar groen en (openlucht) recrea	0	0	0	0	0	0	0
Openbaar vervoer	0	0	-1.013	0	0	0	0
Openbare orde en Veiligheid	0	-2.628	0	0	0	0	0
Overhead	-84.467	0	0	0	0	0	0
Overige baten en lasten	-12.115	0	0	0	0	0	0
OZB niet-woningen	0	0	0	0	0	0	0
OZB woningen	-4.024	0	0	0	0	0	0
Parkeren	0	0	-6.769	0	0	0	0
Riolering	0	0	0	0	0	0	0
Ruimtelijke Ordening	0	0	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipatie	0	0	0	0	0	0	0
Sportaccommodaties	0	0	0	0	0	0	0
Sportbeleid en activering	0	0	0	0	0	0	0
Treasury	-69	0	0	0	0	0	0
Vennootschapsbelasting (VpB)	-600	0	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	0	0	-13.953	0	0	0	0
Volksgezondheid	0	0	0	0	0	0	0
Wijkteams	-3	0	0	0	0	0	0
Wonen en bouwen	0	0	0	0	0	0	0
Eindtotaal	-115.845	-14.692	-21.735	-5.676	-17.935	-31.395	-169.996

	S07 Zorg	S08 Welzijn en Inclusie	S09 Gezond-heid en sport	S10 Klimaat, energie en milieu	S11 Ruimtelijke ontwikkeling	S12 Wonen en leef-omgeving	Totaal Stad
Bedrag x €1.000							
Afval	0	0	0	0	0	-10.607	-10.607
Arbeidsparticipatie	0	-1	0	0	0	0	-5.242
Arnhem promotie	0	0	0	0	0	0	-2.269
Bedrijfsloket en -regelingen	0	0	0	0	0	0	-89
Begeleide participatie	-265	0	0	0	0	0	-32.921
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	-48	0	0	0	-48
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0	0	-1.874
Belastingen Overig	0	0	0	0	0	0	-5
Bestuur	0	0	0	0	0	0	-6.991
Burgerzaken	0	0	0	0	0	0	-5.646
Crisisbeheersing en Brandweer	0	0	0	0	0	0	-12.064
Cultpresent, cultproduct, cultpartic	0	0	0	0	0	0	-24.922
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0	0	-1.570
Economische Havens en waterwegen	0	0	0	0	0	-646	-646
Economische ontwikkeling	0	0	0	0	0	0	-3.318
Geescaleerde zorg jeugd	-1.098	0	0	0	0	0	-1.098
Geescaleerde zorg volwassenen	-19.861	-15.959	0	0	0	0	-35.819
Grondexploit (niet-bedrijventerrein)	0	0	0	0	-27.731	0	-27.731
Inkomensregelingen	0	0	0	0	0	0	-127.937
Maatwerkdienstverlening jeugd	-1.158	0	0	0	0	0	-1.158
Maatwerkdienstverlening volwassenen	-2.518	0	0	0	0	0	-6.680
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	1.822	-100	0	0	0	0	1.722
Media	0	0	0	0	0	0	-668
Milieubeheer	0	0	0	-6.124	-3.082	0	-9.257
Musea	0	0	0	0	0	0	-4.235
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	0	0	0	0	0	0	-5.148
Onderwijshuisvesting	0	0	0	0	0	0	-12.787
Openbaar groen en (openlucht) recrea	0	0	0	0	0	-7.112	-7.112
Openbaar vervoer	0	0	0	0	0	0	-1.013
Openbare orde en Veiligheid	0	0	0	0	0	0	-2.628
Overhead	0	0	0	0	0	0	-84.467
Overige baten en lasten	0	0	0	0	0	0	-12.115
OZB niet-woningen	0	0	0	0	0	0	0
OZB woningen	0	0	0	0	0	0	-4.024
Parkeren	0	0	0	0	0	0	-6.769
Riolering	0	0	0	0	0	-12.765	-12.765
Ruimtelijke Ordening	0	0	0	0	-1.162	0	-1.162
Samenkracht en burgerparticipatie	-3.640	-2.176	0	0	0	0	-5.817
Sportaccommodaties	0	0	-1.795	0	0	0	-1.795
Sportbeleid en activering	0	0	-10.583	0	0	0	-10.583
Treasury	0	0	0	0	0	0	-69
Vennootschapsbelasting (VpB)	0	0	0	0	0	0	-600
Verkeer en vervoer	0	0	0	0	0	-431	-14.384
Volksgezondheid	0	0	-5.715	0	0	0	-5.715
Wijkteams	-4.091	0	0	0	0	0	-4.094
Wonen en bouwen	0	0	0	0	-10.354	-917	-11.271
Eindtotaal	-30.808	-18.236	-18.141	-6.124	-42.329	-32.478	-525.390

	GEB1 CSA	GEB2 Noordwest	GEB3 Noordoost	GEB4 Presikhaaf	GEB5 Malburgen
Bedrag x €1.000					
Afval	-741	-1.150	-892	-612	-1.025
Arbeidsparticipatie	-1.451	-1.195	-854	-1.195	-1.793
Arnhem promotie	0	0	0	0	0
Bedrijfsloket en -regelingen	0	0	0	0	0
Begeleide participatie	-657	-749	-542	-523	-707
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	0
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0
Belastingen Overig	0	0	0	0	0
Bestuur	0	0	0	0	0
Burgerzaken	0	0	0	0	0
Crisisbeheersing en Brandweer	0	0	0	0	0
Cultpresent, cultproduct, cultpartic	-102	-73	-46	-68	-69
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0
Economische Havens en waterwegen	0	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	0	0	0	0	0
Geescaleerde zorg jeugd	-405	-522	-405	-452	-669
Geescaleerde zorg volwassenen	-9.401	-4.722	-3.633	-3.270	-6.519
Grondexploit (niet-bedrijventerrein)	0	0	0	0	0
Inkomensregelingen	-1.814	-1.605	-1.250	-1.756	-2.892
Maatwerkdienstverlening jeugd	-4.487	-5.872	-4.583	-5.029	-7.545
Maatwerkdienstverlening volwassenen	-4.937	-6.116	-5.426	-4.651	-5.918
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-736	-1.073	-731	-664	-900
Media	0	0	0	0	0
Milieubeheer	-65	-63	-62	-61	-58
Musea	0	0	0	0	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-1.300	-1.162	-1.153	-1.501	-2.980
Onderwijshuisvesting	-12	-649	-135	-945	-1.399
Openbaar groen en (openlucht) recrea	-402	-629	-489	-512	-542
Openbaar vervoer	0	0	0	0	0
Openbare orde en Veiligheid	-222	-222	-222	-222	-222
Overhead	-37	0	0	0	0
Overige baten en lasten	0	0	0	0	0
OZB niet-woningen	0	0	0	0	0
OZB woningen	0	0	0	0	0
Parkeren	-2.986	-3	-2	-1	-2
Riolering	0	0	0	0	0
Ruimtelijke Ordening	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipatie	-1.506	-1.546	-1.407	-1.467	-1.660
Sportaccommodaties	-85	-190	-198	-42	-80
Sportbeleid en activering	-423	-703	-1.092	-628	-1.073
Treasury	0	0	0	0	0
Vennootschapsbelasting (VpB)	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	-1.624	-1.179	-991	-1.091	-957
Volksgezondheid	-20	-29	-203	-133	-120
Wijkteams	-2.138	-2.181	-2.075	-2.122	-2.573
Wonen en bouwen	0	0	0	0	0
Eindtotaal	-35.549	-31.633	-26.390	-26.945	-39.704

	GEB6 Schuytgraaf/ Elderveld	GEB7 De Laar/ Elden	GEB8 RKV	Totaal Wijk	Totaal Lasten
Bedrag x €1.000					
Afval	-652	-603	-835	-6.511	-17.118
Arbeidsparticipatie	-512	-598	-939	-8.537	-13.779
Arnhem promotie	0	0	0	0	-2.269
Bedrijfsloket en -regelingen	0	0	0	0	-89
Begeleide participatie	-353	-366	-555	-4.452	-37.373
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	-48
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	-1.874
Belastingen Overig	0	0	0	0	-5
Bestuur	0	0	0	0	-6.991
Burgerzaken	0	0	0	0	-5.646
Crisisbeheersing en Brandweer	0	0	0	0	-12.064
Cultpresent, cultproduct, cultpartic	-55	-51	-44	-506	-25.428
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	-1.570
Economische Havens en waterwegen	0	0	0	0	-646
Economische ontwikkeling	0	0	0	0	-3.318
Geescaleerde zorg jeugd	-483	-397	-557	-3.889	-4.987
Geescaleerde zorg volwassenen	-1.829	-1.826	-5.075	-36.275	-72.094
Grondexploit (niet-bedrijventerrein)	0	0	0	0	-27.731
Inkomensregelingen	-904	-892	-1.373	-12.485	-140.422
Maatwerkdienstverlening jeugd	-5.327	-4.398	-6.210	-43.450	-44.608
Maatwerkdienstverlening volwassenen	-3.716	-3.393	-5.952	-40.109	-46.789
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-650	-614	-1.278	-6.645	-4.924
Media	0	0	0	0	-668
Milieubeheer	-82	-59	-80	-529	-9.786
Musea	0	0	0	0	-4.235
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-1.228	-1.122	-1.005	-11.452	-16.601
Onderwijshuisvesting	-2.536	-20	-53	-5.749	-18.536
Openbaar groen en (openlucht) recrea	-632	-496	-696	-4.398	-11.510
Openbaar vervoer	0	0	0	0	-1.013
Openbare orde en Veiligheid	-222	-222	-222	-1.780	-4.408
Overhead	0	0	0	-37	-84.504
Overige baten en lasten	0	0	0	0	-12.115
OZB niet-woningen	0	0	0	0	0
OZB woningen	0	0	0	0	-4.024
Parkeren	-27	-1	-9	-3.031	-9.800
Riolering	0	0	0	0	-12.765
Ruimtelijke Ordening	0	0	0	0	-1.162
Samenkracht en burgerparticipatie	-1.281	-1.116	-1.733	-11.715	-17.532
Sportaccommodaties	-258	-159	-344	-1.355	-3.150
Sportbeleid en activering	-990	-761	-612	-6.283	-16.866
Treasury	0	0	0	0	-69
Vennootschapsbelasting (VpB)	0	0	0	0	-600
Verkeer en vervoer	-748	-736	-971	-8.297	-22.681
Volksgezondheid	-23	-26	-18	-572	-6.287
Wijkteams	-1.628	-1.583	-2.059	-16.359	-20.453
Wonen en bouwen	0	0	0	0	-11.271
Eindtotaal	-24.137	-19.439	-30.619	-234.417	-759.807

Overzicht taakvelden per programma (baten)

	S00 Bestuur, dienstver-lening en financië	S01 Veiligheid	S02 Bereik-baarheid	S03 Economie	S04 Onderwijs	S05 Cultuur	S06 Participatie en armoede-bestrij-ding
Bedrag x €1.000							
Afval	0	0	0	0	0	0	0
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	415.223	0	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	0	0	0	0	0	0	0
Arnhem promotie	0	0	0	894	0	0	0
Bedrijfsloket en -regelingen	0	0	0	89	0	0	0
Begeleide participatie	0	0	0	0	0	0	0
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	0	0	0
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0	0	0
Belastingen Overig	381	0	0	0	0	0	0
Bestuur	1.243	0	0	0	0	0	0
Burgerzaken	2.716	0	0	0	0	0	0
Crisisbeheersing en Brandweer	0	1.207	0	0	0	0	0
Cultpresent, cultproduct, cultpartic	0	0	0	0	0	5.289	0
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0	519	0
Economische Havens en waterwegen	0	0	0	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	0	0	0	0	0	0	0
Geescaleerde zorg volwassenen	0	0	0	0	0	0	0
Grondexploit (niet-bedrijventerrein)	0	0	0	0	0	0	0
Inkomensregelingen	0	0	0	0	0	0	110.922
Maatwerkdienstverlening jeugd	0	0	0	0	0	0	0
Maatwerkdienstverlening volwassenen	0	0	0	0	0	0	-199
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	0	0	0	0	0	0	0
Milieubeheer	352	0	0	0	0	0	0
Musea	0	0	0	0	0	234	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	0	0	0	0	1.701	0	0
Onderwijshuisvesting	0	0	0	0	1.345	0	0
Openbaar groen en (openlucht) recrea	0	0	0	0	0	0	0
Openbaar vervoer	0	0	1.772	0	0	0	0
Openbare orde en Veiligheid	0	466	0	0	0	0	0
Overhead	34.645	0	0	0	0	0	0
Overige baten en lasten	49	0	0	0	0	0	0
OZB niet-woningen	28.349	0	0	0	0	0	0
OZB woningen	26.916	0	0	0	0	0	0
Parkeren	0	0	6.501	0	0	0	0
Riolering	0	0	0	0	0	0	0
Ruimtelijke Ordening	0	0	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipatie	0	0	0	0	0	0	0
Sportaccommodaties	0	0	0	0	0	0	0
Sportbeleid en activering	0	0	0	0	0	0	0
Treasury	2.687	0	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	0	0	36	0	0	0	0
Volksgezondheid	0	0	0	0	0	0	0
Wijkteams	0	0	0	0	0	0	0
Wonen en bouwen	0	0	0	0	0	0	0
Eindtotaal	512.562	1.673	8.309	983	3.045	6.042	110.722

	S07 Zorg	S08 Welzijn en Inclusie	S09 Gezond-heid en sport	S10 Klimaat, energie en milieu	S11 Ruimtelijke ontwikkeling	S12 Wonen en leef-omgeving	Totaal Stad
Bedrag x €1000							
Afval	0	0	0	0	0	19.049	19.049
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	0	0	415.223
Arbeidsparticipatie	0	0	0	0	0	0	0
Arnhem promotie	0	0	0	0	0	0	894
Bedrijfsloket en -regelingen	0	0	0	0	0	0	89
Begeleide participatie	0	0	0	0	0	0	0
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	16	0	0	0	16
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0	0	0
Belastingen Overig	0	0	0	0	0	0	381
Bestuur	0	0	0	0	0	0	1.243
Burgerzaken	0	0	0	0	0	0	2.716
Crisisbeheersing en Brandweer	0	0	0	0	0	0	1.207
Cultpresent, cultproduct, cultpartic	0	0	0	0	0	0	5.289
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0	0	519
Economische Havens en waterwegen	0	0	0	0	0	474	474
Economische ontwikkeling	0	0	0	0	0	0	0
Geescaleerde zorg volwassenen	918	694	0	0	0	0	1.612
Grondexploit (niet-bedrijventerrein)	0	0	0	0	29.065	0	29.065
Inkomensregelingen	0	0	0	0	0	0	110.922
Maatwerkdienstverlening jeugd	0	0	0	0	0	0	0
Maatwerkdienstverlening volwassenen	0	0	0	0	0	0	-199
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	0	0	0	0	0	0	0
Milieubeheer	0	0	0	974	0	0	1.326
Musea	0	0	0	0	0	0	234
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	0	0	0	0	0	0	1.701
Onderwijshuisvesting	0	0	0	0	0	0	1.345
Openbaar groen en (openlucht) recrea	0	0	0	0	0	692	692
Openbaar vervoer	0	0	0	0	0	0	1.772
Openbare orde en Veiligheid	0	0	0	0	0	0	466
Overhead	0	0	0	0	0	0	34.645
Overige baten en lasten	0	0	0	0	0	0	49
OZB niet-woningen	0	0	0	0	0	0	28.349
OZB woningen	0	0	0	0	0	0	26.916
Parkeren	0	0	0	0	0	0	6.501
Riolering	0	0	0	0	0	16.864	16.864
Ruimtelijke Ordening	0	0	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipatie	0	60	0	0	0	0	60
Sportaccommodaties	0	0	2.002	0	0	0	2.002
Sportbeleid en activering	0	0	0	0	0	0	0
Treasury	0	0	0	0	0	0	2.687
Verkeer en vervoer	0	0	0	0	0	459	495
Volksgezondheid	0	0	144	0	0	0	144
Wijkteams	0	0	0	0	0	0	0
Wonen en bouwen	0	0	0	0	8.539	336	8.875
Eindtotaal	918	755	2.161	974	37.604	37.873	723.621

	GEB1 CSA	GEB2 Noordwest	GEB3 Noordoost	GEB4 Presikhaaf	GEB5 Malburgen
Bedrag x €1.000					
Afval	23	38	28	20	24
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	0	0	0	0	0
Arnhem promotie	0	0	0	0	0
Bedrijfsloket en -regelingen	0	0	0	0	0
Begeleide participatie	0	0	0	0	0
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	0
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0
Belastingen Overig	0	0	0	0	0
Bestuur	0	0	0	0	0
Burgerzaken	0	0	0	0	0
Crisisbeheersing en Brandweer	0	0	0	0	0
Cultpresent, cultproduct, cultpartic	0	0	0	0	0
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0
Economische Havens en waterwegen	0	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	0	0	0	0	0
Geescaleerde zorg volwassenen	0	0	0	0	0
Grondexploit (niet-bedrijventerrein)	0	0	0	0	0
Inkomensregelingen	50	42	30	43	66
Maatwerkdienstverlening jeugd	1	1	1	1	2
Maatwerkdienstverlening volwassenen	530	525	523	527	541
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	5	9	5	4	7
Milieubeheer	253	293	166	144	170
Musea	0	0	0	0	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	779	561	631	992	2.208
Onderwijshuisvesting	0	289	88	698	1.103
Openbaar groen en (openlucht) recrea	0	0	0	0	0
Openbaar vervoer	0	0	0	0	0
Openbare orde en Veiligheid	93	8	8	8	8
Overhead	0	0	0	0	0
Overige baten en lasten	0	0	0	0	0
OZB niet-woningen	0	0	0	0	0
OZB woningen	0	0	0	0	0
Parkeren	7.649	1	1	1	1
Riolering	0	0	0	0	0
Ruimtelijke Ordening	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipatie	0	0	0	0	0
Sportaccommodaties	51	242	364	120	158
Sportbeleid en activering	0	0	0	0	0
Treasury	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	38	3	3	3	3
Volksgezondheid	25	20	170	38	55
Wijkteams	2	2	2	2	2
Wonen en bouwen	0	0	0	0	0
Eindtotaal	9.498	2.034	2.020	2.599	4.347

	GEB6 Schuytgraaf/ Elderveld	GEB7 De Laar/ Elden	GEB8 RKV	Totaal Wijk	Totaal Baten
Bedrag x €1000					
Afval	22	19	27	201	19.250
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	415.223
Arbeidsparticipatie	0	0	0	0	0
Arnhem promotie	0	0	0	0	894
Bedrijfsloket en -regelingen	0	0	0	0	89
Begeleide participatie	0	0	0	0	0
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	16
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0
Belastingen Overig	0	0	0	0	381
Bestuur	0	0	0	0	1.243
Burgerzaken	0	0	0	0	2.716
Crisisbeheersing en Brandweer	0	0	0	0	1.207
Cultpresent, cultproduct, cultpartic	0	0	0	0	5.289
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	519
Economische Havens en waterwegen	0	0	0	0	474
Economische ontwikkeling	0	0	0	0	0
Geescaleerde zorg volwassenen	0	0	0	0	1.612
Grondexploit (niet-bedrijventerrein)	0	0	0	0	29.065
Inkomensregelingen	19	21	33	304	111.226
Maatwerkdienstverlening jeugd	1	1	1	7	7
Maatwerkdienstverlening volwassenen	518	510	532	4.206	4.007
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	4	4	12	50	50
Milieubeheer	112	101	236	1.475	2.802
Musea	0	0	0	0	234
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	621	658	512	6.962	8.663
Onderwijshuisvesting	1.129	0	0	3.308	4.652
Openbaar groen en (openlucht) recrea	0	0	0	0	692
Openbaar vervoer	0	0	0	0	1.772
Openbare orde en Veiligheid	8	8	8	147	613
Overhead	0	0	0	0	34.645
Overige baten en lasten	0	0	0	0	49
OZB niet-woningen	0	0	0	0	28.349
OZB woningen	0	0	0	0	26.916
Parkeren	1	1	1	7.655	14.156
Riolering	0	0	0	0	16.864
Ruimtelijke Ordening	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipatie	0	0	0	0	60
Sportaccommodaties	218	335	264	1.753	3.755
Sportbeleid en activering	0	0	0	0	0
Treasury	0	0	0	0	2.687
Verkeer en vervoer	3	3	3	56	551
Volksgezondheid	14	39	0	362	505
Wijkteams	2	2	2	18	18
Wonen en bouwen	0	0	0	0	8.875
Eindtotaal	2.673	1.703	1.630	26.503	750.124

Mutaties circulaires

Hieronder wordt een overzicht van de (mutaties in) decentralisatie- en integratie-uitkeringen gemeentefonds gegeven.

DU Verhoging taalniveau statushouders

In aanloop naar het nieuwe inburgeringsstelsel hebben Rijk en gemeenten bestuurlijke afspraken gemaakt over de versterking van het taalniveau van statushouders die nog onder huidige Wet inburgering vallen. Het kabinet stelt € 40 miljoen beschikbaar aan gemeenten voor de periode 2019/2020. Met deze extra middelen wordt tevens beoogd dat gemeenten zich oriënteren op de regierol inburgering, zodat een soepele overgang naar het nieuwe stelsel wordt bevorderd. Arnhem ontvangt in 2019 en 2020 € 183.000. Tot 2021 hebben we te maken met een inhaalslag van statushouders die onvoldoende zijn ingeburgerd. De komende periode willen we investeren op het verhogen van het taalniveau zodat nieuwkomers een betere kans hebben op betaalde arbeid. De onderhandelingen met het Rijk gaan meer tijd vragen, we verwachten dan ook een vertraging met de invoering van de Wet Inburgering, wat niet ten goede komt van de integratie van nieuwkomers. De middelen zijn dan ook nodig om de achterstand op inburgering niet nog meer te vergroten.

DU Kinderen in een AZC

In de septembercirculaire 2018 zijn gemeenten geïnformeerd dat zij vanaf 2019 volledig verantwoordelijk worden voor de organisatie en financiering van jeugdhulp, inclusief de jeugd-ggz, aan kinderen in een AZC. Hiervoor is € 3 miljoen landelijk structureel uitgenomen uit de algemene uitkering en apart gezet in een DU. Met de meicirculaire wordt er vanaf 2020 ook structureel middelen vanuit het Ministerie van VenJ toegevoegd. Dit leidt tot middelen voor Arnhem van € 127.000 jaarlijks (DU van € 165.000 minus uitname uit de algemene uitkering van € 38.000).

DU Landelijke voorziening vreemdelingen

Rijk en gemeenten hebben samenwerkingsafspraken gemaakt voor de ontwikkeling van de Landelijke Vreemdelingenvoorzieningen (LVV) waar vreemdelingen zonder recht op verblijf of rijksopvang begeleid worden naar een bestendige oplossing voor hun situatie, waarbij hen onderdak wordt geboden. Er wordt vanuit de algemene uitkering € 16,5 miljoen herverdeeld in combinatie met extra door het Rijk beschikbaar gestelde middelen van € 12 miljoen. Verdeling vindt plaats op basis van de gemiddelde bezetting van de voorziening per gemeente. Arnhem krijgt per saldo € 449.000 in 2019, € 136.000 in 2020 en € 58.000 in 2021. Samen met het Rijk werken gemeenten toe naar 8 Landelijke Vreemdelingen Voorzieningen (waaronder Arnhem-Nijmegen). De middelen zijn bestemd voor de opvang en doorontwikkeling van de bed, bad en broodvoorziening en de noodopvang van uitgeprocedeerde asielzoekers.

DU Geweld hoort nergens thuis

Voor het programma 'Geweld hoort nergens thuis' wordt voor de jaren 2019-2021 een vergoeding van € 75.000 per jaar beschikbaar gesteld. De onlangs geactualiseerde regioaanpak zal projectmatig samen met de regiogemeenten gedurende 3 jaar kunnen worden uitgevoerd.
Begin 2019 is een deel al besteed aan de projectkosten voor de ontwikkeling van de nieuwe regioaanpak. Op dit moment loopt de (interne) werving voor een regionaal projectleider met een opdracht voor 2,5 jaar voor 24 uur/week. Kosten die voortvloeien uit activiteiten van deze projectleider (denk bv aan: ontwikkelen dader- of plegersaanpak, regionale deskundigheidsbijeenkomsten) kunnen ook door deze extra middelen worden gedekt.

DU Vrouwenopvang

Met ingang van 2018 is deze DU structureel verhoogd met € 2,5 miljoen per jaar voor de opvang van slachtoffers van huiselijk en eergerelateerd geweld zonder eerdere verblijfsstatus en die vanwege hun slachtofferschap een verblijfsvergunning kunnen aanvragen of hebben aangevraagd. De middelen vanaf 2019 zijn in de meicirculaire aangekondigd. Arnhem ontvangt hiervoor jaarlijks € 81.000 extra.

DU Basisregistratie Personen (BRP-straat)

Vanwege de wijziging van de taakverdeling tussen de operationele BRP-straten wordt de verdeling van de DU gewijzigd. Arnhem ontvangt daarom € 52.000 extra vanaf 2019.

Taakmutatie verhoging leeftijdsgrenzen gezinshuizen

In navolging van de afspraak om vanaf 1 juli 2018 pleegzorg standaard te verlengen wanneer een pleegkind 18 jaar wordt, worden momenteel afspraken uitgewerkt over verruiming van de verlengde jeugdhulp voor kinderen in gezinshuizen. Vooruitlopend op de precieze afspraken worden extra financiële middelen aan het jeugdhulpbudget

toegevoegd, oplopend tot structureel € 11,4 miljoen in 2023. In Arnhem zal deze afspraak ook tot extra kosten leiden die nog niet in de ramingen zijn meegenomen, voorgesteld wordt daarom deze middelen aan het beleidsveld toe te voegen.

Taakmutatie invoering Wet verplichte ggz

Met ingang van 1 januari 2020 treedt de Wet verplichte ggz in werking. Deze wet vervangt de Wet bijzondere opnemingen in psychiatrische ziekenhuizen en regelt de rechten van mensen die te maken hebben met verplichte zorg in de GGZ. Een belangrijke verandering is dat verplichte zorg straks ook buiten een GGZ-instelling opgelegd kan worden en dat de essentiële voorwaarden voor deelname aan de maatschappij in het zorgplan worden meegenomen. Vanaf 2020 wordt daarom structureel € 20 miljoen toegevoegd aan het gemeentefonds. Voor Arnhem betekent dit € 220.000 in 2020, oplopend naar € 226.000 vanaf 2023. Gezien de te verwachte extra kosten wordt voorgesteld deze middelen naar het beleidsveld over te hevelen. Daarbij resteert naar verwachting nog een knelpunt, zie ook hoofdstuk 3 Inhoudelijk perspectief (Meedoen in een socialer Arnhem, WMO en jeugdzorg, WvGGZ).

Taakmutatie middelen rijksvaccinatieprogramma

Het Rijksvaccinatieprogramma wordt wettelijk verankerd in de Wet publieke gezondheid (Wpg). Met deze wetswijziging wordt een deel van de uitvoering van het Rijksvaccinatieprogramma onder bestuurlijke verantwoordelijkheid van de gemeenten gebracht. Het jaar van invoering daarvan is 1 januari 2019. Om die reden worden nu de middelen hiervoor structureel overgeheveld naar het gemeentefonds. Arnhem ontvangt jaarlijks circa € 287.000.

Taakmutatie middelen toezicht en handhaving kinderopvang en gastouderopvang

Het Ministerie van SZW en de VNG hebben afgesproken dat vanaf 2019 vanuit de decentralisatie uitkering Voorschoolse voorziening peuters € 10 miljoen beschikbaar wordt gesteld voor de toezicht en handhaving op kinderopvang en gastouderopvang. De komende tijd kijkt het ministerie samen met de VNG en de GGD GHOR hoe de middelen voor de gastouderopvang doelmatig besteed kunnen worden. Arnhem ontvangt jaarlijks circa € 118.000.

Taakmutatie middelen toezicht en handhaving kwaliteit peuterspeelzalen

Vanwege de extra kosten die samenhangen met de uitbreiding van de taak van de GGD door de aanpassing van het Besluit basisvoorwaarden kwaliteit voorschoolse educatie worden extra middelen aan het gemeentefonds toegevoegd. Ten gevolge van deze aanpassing zal de GGD onder meer moeten toezien op de uitvoering van voorschoolse educatie op de locatie. Dit betekent dat de middelen zijn gericht op extra toezicht en handhaving. Arnhem ontvangt jaarlijks € 19.000.

Bijlagen

Bijlage 1	:	Gemeenteraad
Bijlage 2	:	Portefeuilleverdeling
Bijlage 3	:	Overzicht Lokale heffingen
Bijlage 4	:	Normenkader
Bijlage 5	:	Toelichting overzicht kostensoorten
Bijlage 6	:	Overzicht onderdelen stad/wijk
Bijlage 7	:	Toelichting op gewijzigde programma-indeling ('was/wordt lijst')
Bijlage 8	:	Afkortingenlijst
Bijlage 9	:	Begrippenlijst

Gemeenteraad

Raadsleden 2018-2022

Groenlinks - 7 zetels
M.W.K. Coenders - fractievoorzitter
M.P. Simonis
C. Prinsen
M.J. Navis
M. Dolsma
T. Gemici
J. van der Loo

VVD - 6 zetels
L.J.J.H. Combée - fractievoorzitter
S. Pape-Boot
C.J.M. Kalthoff
B. van Es
R. Maref
M. Loos

D66 - 5 zetels
S.A. Andeweg - fractievoorzitter
M.S. Loor
S. Dijk
S. van Ommen
M. Venhoek

PvdA - 4 zetels
E.J. Greving - fractievoorzitter
J.L.M. van Nunen
V.L. Bouma
M.L. de Vries

SP - 3 zetels
G. Elfrink - fractievoorzitter
A. Çetintaş
S.E.M. Dobbe

Arnhem Centraal - 3 zetels
A.D.M. van der Laak - fractievoorzitter
L.R. Manders
R. Kraaijenbrink

Partij voor de Dieren - 2 zetels
L.C.M. de Groot - fractievoorzitter
M. Hegge

CDA - 2 zetels
I. van Burgsteden - fractievoorzitter
C.K. van Dillen-Koorn

Denk - Verenigd Arnhem - 2 zetels
Y. Usta - fractievoorzitter (tijdelijke vervanging dhr. Bal)
K. Bal

PVV - 2 zetels
C. Verheij - fractievoorzitter
R.H.A. Sanders

ChristenUnie - 2 zetels
D. Becker - fractievoorzitter (vicevoorzitter gemeenteraad)
N.N. Nede

Arnhemse Ouderen Partij - 1 zetel
N.K.J. Wiggers - fractievoorzitter

Portefeuilleverdeling

Burgemeester Ahmed Marcouch

- Openbare orde en veiligheid
- Veiligheidshuis
- Regionale samenwerking
- Externe relaties
- Integriteit
- Lobby
- G32 Algemeen bestuur
- Herdenken

Wethouder Cathelijne Bouwkamp (GroenLinks, 1e locoburgemeester)

- Duurzaamheid
- Groen
- Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet
- Openbare ruimte
- Asielzaken
- Vluchtelingenzaken
- Dierenwelzijn
- Project Oostelijk centrumgebied
- Project Centrum Zuid
- G32 fysieke pijler

Wethouder Roeland van der Zee (VVD, 2e locoburgemeester)

- Vastgoed
- Grondzaken
- Mobiliteit: inclusief duurzame mobiliteit
- Zorg: WMO, Sociale wijkteams, Inkoopmodule spec. zorg / deelname regionaal b.o. publieke gezondheid ca., huiselijk geweld en kindermishandeling
- Project Blauwe Golven
- Project Stadsblokken-Meinerswijk
- Project Arnhem Centraal

Wethouder Hans de Vroome (D66, 3e locoburgemeester)

- Cultuur en erfgoed
- Onderwijs (inclusief bibliotheek en volksuniversiteit)
- Jeugd /Jeugdzorg
- Evenementen
- Toerisme en recreatie
- Privacy
- Project Binnenstad (project)
- Project Gele Rijdersplein / Jansbeek boven water

Wethouder Martien Louwers (PvdA, 4e locoburgemeester)

- Werk en Inkomen
- Wijksturing en Wijkzaken
- Schulddienstverlening
- Inclusie: inclusief diversiteit, emancipatie, integratie
- Welzijn: Maatschappelijke opvang, welzijn, ouderenbeleid en vrijwilligers- en mantelzorgbeleid
- Burgerparticipatie

Wethouder Ronald Paping (GroenLinks, 5e locoburgemeester)

- Financiën
- Wonen
- Armoedebeleid
- Vergunningen en handhaving
- Project Malburgen
- Project Presikhaaf
- Project Park Lingezegen

Wethouder Jan van Dellen (VVD, 6e locoburgemeester)

- Economische Zaken / Acquisitie: Van Bedrijven Weten, Circulaire economie, G32 economische pijler, Regio, Provincie, Citymarketing
- Sport
- Publieke dienstverlening
- Automatisering
- Personeel en Organisatie
- Bedrijfsvoering
- Communicatie
- Project Kleefse Waard

Overzicht lokale heffingen

Onroerendzaakbelasting

Bedragen x € 1.000

2019	Tarieven			WOZ-waarde	Begroot 2019		
	gebruiker	eigenaar	totaal	totaal	gebruiker	eigenaar	totaal
Woningen		0,1699%	0,1699%	14.834.697		25.542	25.542
Niet woningen	0,1887%	0,5661%	0,7548%	3.749.629	7.075	21.226	28.302
Totaal				**18.584.326**	**7.075**	**46.768**	**53.844**

Bedragen x € 1.000

2020	Tarieven			Stijgings%	WOZ-waarde	Begroot 2020		
	gebruiker	eigenaar	totaal	-tarief	totaal	gebruiker	eigenaar	totaal
Woningen		0,1568%	0,1568%	-7,75%	16.275.846		25.803	25.803
Niet woningen	0,1939%	0,5818%	0,7757%	2,77%	3.664.103	7.106	21.317	28.423
Totaal					**19.939.949**	**7.106**	**47.120**	**54.226**

Onroerend zaakbelasting	gemiddelde woning		gemiddelde niet-woning	
Lasten 2019	338		4.796	
	0	0,00%	0	0,00%
Lasten 2020	**338**		**4.796**	

Afvalstoffenheffing

Bedragen x € 1.000

	Totaal-Tarief 2019	Vast Tarief 2020	Aantal huishoudens 2019	Aantal huishoudens 2020	Begroot 2019	Begroot 2020
Eenpersoonshuishoudens	181,68	151,80	28.597	28.764	5.196	4.366
Meerpersoonshuishoudens	220	151,80	43.286	43.462	9.523	6.598
Totaal			**71.883**	**72.226**	**14.718**	**10.964**

Variabel tarief per 30-liter zak	0	0,80

Afvalstoffenheffing	eenpersoons	meerpersoons
Lasten 2019	**€ 181,68**	**€ 220,00**
ontwikkeling tarief	€ -29,88	€ -68,20
Lasten vast tarief 2020	**€ 151,80**	**€ 151,80**
Fictief tarief 2020 o.b.v. indexering	€ 190,32	€ 230,47
- ruimte voor variabel tarief	€ 38,52	€ 78,67
= aantal huisvuilzakken à € 0,80	48	98

Rioolheffing

Bedragen x € 1.000

Rioolheffing	Tarieven	Tarieven		aansluiting op riool	Begroot 2019		
2019	eigenaar	gebruiker	Totaal	totaal	gebruiker	eigenaar	totaal
Woningen	0,0415%	0,0415%	0,0831%	12.265.183	6.131	6.131	12.261
Niet woningen	0,0594%	0,0594%	0,1188%	4.334.262	2.167	2.167	4.335
Totaal				**16.599.445**	**8.298**	**8.298**	**16.596**

Bedragen x € 1.000

Rioolheffing	Tarieven	Tarieven		Stijgings%	Aansluiting op riool	Begroot 2020		
2020	eigenaar	gebruiker	Totaal	-tarief	totaal	gebruiker	eigenaar	totaal
Woningen	0,0384%	0,0384%	0,0767%	-7,64%	12.449.161	6.225	6.225	12.449
Niet woningen	0,0615%	0,0615%	0,1230%	3,57%	4.415.034	2.208	2.208	4.415
Totaal					**16.864.195**	**8.432**	**8.432**	**16.864**

Rioolheffing	gemiddelde woning		gemiddelde niet-woning	
Lasten 2019	**€ 172**		**€ 768**	
Indexatie 1,5%	€ 2,6	1,50%	€ 11,52	1,50%
Lasten 2020	**€ 174**		**€ 779**	

Normenkader

U heeft als raad aan Deloitte accountants de opdracht gegeven voor de controle van de jaarrekening voor het boekjaar 2019.
In de overeenkomst met Deloitte accountants zijn onder meer de toleranties en de normen opgenomen die de accountant bij zijn onderzoek gebruikt.
Een onderdeel hierbij is de jaarlijkse lijst van de geldende wet- en regelgeving die relevant is voor het accountantsonderzoek naar de rechtmatigheid voor het specifieke controlejaar, aangeduid als het normenkader. Deze lijst bevat de relevante geldende wet- en regelgeving, waaruit financiële beheerhandelingen kunnen voortvloeien die bij niet-naleving kunnen leiden tot een onrechtmatigheid. Het normenkader wordt jaarlijks vastgesteld als onderdeel van de MJPB.

Proces	Programma	Externe wet- en regelgeving
Gemeentefonds (Financiën)	S0-S12	Circulaires gemeentefonds
Treasury (Financiën)	S0-S12	Wet financiering decentrale overheden (Fido) Besluit leningvoorwaarden decentrale overheden (Bldo) Uitvoeringsregeling financiering decentrale overheden (Ufdo) Regeling schatkistbankieren decentrale overheden
Investeringen (Financiën)	S0-S12	Burgerlijk Wetboek Gemeentewet (artikel 212) Algemene wet bestuursrecht Besluit begroting en Verantwoording
Jaarrekening (Financiën)	S0-S12	Besluit Begroting en Verantwoording Wet Normering Topinkomens Kadernota rechtmatigheid (update in sept 2019) Wet markt en overheid Regeling beleidsindicatoren gemeenten Regeling vaststelling wijze waarop kengetallen worden vastgesteld en opgenomen in begroting en jaarverslag provincies en gemeenten Regeling vaststelling taakvelden en verstrekking informatie voor derden
Relatiebeheer	S0-S12	Geen specifieke wet- en regelgeving
Verplichtingen administratie (Financiën)	S0-S12	
Begroting (MJPB) en budgetbeheer	S0-S12	Besluit Begroting en Verantwoording
Aanbestedingen (Financiën)	S0-S12	Aanbestedingsreglement Werken Jurisprudentie Europese aanbestedingsregels en -richtlijnen Aanbestedingswet en -besluit
Fiscaal, pensioen, personeel	S0-S12	Fiscale Wet- en regelgeving Wet op het BTW compensatiefonds Wet inkomstenbelasting 2001 Wet op de loonbelasting 1964 Wet modernisering Vpb-plicht overheidsondernemingen Pensioenwetgeving (gericht op een juiste, volledige en tijdige inhouding en afdracht van pensioenpremies Pensioenreglement ABP Wet Normering Topinkomens Wet financiering sociale verzekeringen CAR/UWO Algemene Verordening Gegevensbescherming Wet minimumloon Wetboek burgerlijke rechtsvordering

Proces	Programma	Externe wet- en regelgeving
Verhuur accommodaties (o.a. sport, cultuur etc)	S0-S12	Gemeentewet (art. 160 lid 1 sub e en art. 171) Burgerlijk Wetboek deel 7, titel 4 (Huur) Algemene wet bestuursrecht
Subsidies	S0-S12	Algemene wet bestuursrecht (Awb) Wet Dwangsom en Beroep bij niet tijdig beslissen (2009)
Verhuur vastgoed	S0-S12	Burgerlijk Wetboek (deel 6 en 7) Gemeentewet (artikel 160 lid 1sub e en artikel 170) Leegstandswet Uitvoeringswet huurprijzen woonruimte Besluit huurprijzen woonruimte
Opbrengsten parkeergelden	S0-S12	
WMO / Jeugd (Zorg)	S0-S12	Wet Maatschappelijke Ondersteuning 2015 Burgerlijk Wetboek Boek 1 Algemene wet bestuursrecht (Awb) Wet langdurige zorg Zorgverzekeringswet Uitvoeringsbesluit Wmo 2015 Wet op de Jeugdzorg, jeugdhulp bij gemeenten Jeugdwet Met bijbehorende regelingen en besluiten
Participatiewet	S0-S12	Participatiewet (Pw) IOAW IOAZ BUIG SUWI Algemene wet bestuursrecht (Awb) AOW Wet taaleis participatiewet Wijzigingswet participatiewet Met bijbehorende regelingen en besluiten
Belastingen - Riool	S0-S12	Gemeentewet (artikel 229) Wet Dwangsom en Beroep bij niet tijdig beslissen (2009)
Belastingen - afval	S0-S12	Gemeentewet (artikel 229) Wet Dwangsom en Beroep bij niet tijdig beslissen (2009)
Bouwleges, lokale heffingen (ODRA)	S0-S12	Gemeentewet (art. 229) Algemene termijnenwet
Aankoop gronden, Grex	S0-S12	Burgerlijk Wetboek Wet Voorkeursrecht Gemeenten Onteigeningswet Wet Ruimtelijke Ordening Gemeentewet Wet Inrichting Landelijk Gebied BTW Compensatiefonds Besluit Begroting en Verantwoording
Belastingen	S0-S12	Gemeentewet Wet WOZ Algemene wet bestuursrecht Algemene wet inzake rijksbelastingen Invorderingswet 1990 Algemene termijnenwet Kostenwet Wet Dwangsom en Beroep bij niet tijdig beslissen (2009)

Proces	Programma	Externe wet- en regelgeving
		Besluit Begroting en Verantwoording; Faillissementswet.
Waardebepaling woningen (WOZ proces)	S0-S12	Wet WOZ Hoofdstuk III artikel 16 t/m Art 29; Waarderingsinstructie 2017 jaarlijkse waardebepaling (ministeriële regeling)
Belastingen – OZB (Financiën)	S0-S12	Gemeentewet (artikel 220). Gemeentelijke bevoegdheid tot het heffen van OZB
SiSa		Regeling informatieverstrekking SiSa Financiële verhoudingswet

Toelichting overzicht kostensoorten

Hieronder volgt een toelichting op de kostensoorten en een beschrijving van de mate waarin deze beïnvloedbaar zijn.

Volledig te beïnvloeden

Goederen en diensten
Op deze kostensoort wordt de inhuur van extern personeel verantwoord en inkoop van goederen. Inhuur van externen is een breed begrip: het kan gaan om de inhuur van een vervanger van een medewerker met een langdurige ziekte of die met zwangerschapsverlof is (capaciteit) of inhuur van een medewerker met specifieke kennis die binnen de organisatie niet voorhanden is. Door niet in te huren kan direct worden bespaard. Derhalve is deze kostensoort aan te merken als volledig te beïnvloeden.

Beperkt te beïnvloeden

Belastingen
Te betalen belastingen zijn nauwelijks te beïnvloeden doordat ze vaak een wettelijk vastgestelde grondslag hebben.

Salarissen
Op deze kostensoort worden de salariskosten en de sociale lasten verantwoord van het personeel dat in dienst is bij de gemeente Arnhem. Bij het beëindigen van een activiteit kunnen op basis van de vigerende wet- en regelgeving de salariskosten van deze medewerkers worden afgebouwd. Dit is een langdurig proces en er ontstaan bijna altijd frictiekosten.

Subsidies en gemeenschappelijke regelingen
Dit betreffen de subsidies die wij verstrekken en de bijdragen aan gemeenschappelijke regelingen. Subsidies en bijdragen aan gemeenschappelijke regelingen zijn niet zomaar af te bouwen.Voor subsidies geldt dat middelen pas alternatief kunnen worden aangewend op het moment dat de subsidiebeschikking afloopt. Op de hoogte van subsidies kan de gemeente via de verordening grotendeels zelf sturen. Voor jaarlijks terugkerende subsidies wordt een extra jaar als niet beïnvloedbaar aangemerkt. De instelling kan zo tijdig op wijzigingen inspelen. De kosten zijn beperkt beInvloedbaar. Bijdragen aan samenwerkingsverbanden kunnen niet zonder extra kosten eenzijdig door de gemeente worden afgebouwd (tenzij de afspraken hiervoor specifieke mogelijkheden bieden).

Uitkeringen
Dit betreffen de uitkeringen die Arnhem verstrekt voor leerlingenvervoer, de WWB, de WMO en onderdelen van de bijzondere bijstand. Door middel van gemeentelijk beleid kan er enigszins gestuurd worden. Aangezien het veelal openeinde regelingen betreffen, is de afhankelijkheid van externe factoren, zoals de economische omstandigheden groot. Derhalve zijn deze uitgaven beperkt te beïnvloeden.

Overige goederen en diensten (verrek overig)
Op deze kostensoort worden kosten geboekt, zoals de door de gemeente te betalen motorrijtuigenbelasting, huren en pachten, kantoorartikelen, drukwerk, arbokosten, onderhoudskosten. Aan de afname van deze producten en diensten liggen veelal contracten ten grondslag, derhalve zijn de kosten hiervan beperkt te beïnvloeden.

Nauwelijks te beïnvloeden

Kapitaallasten (investeringen)
Investeringen leiden tot kapitaallasten (rente en afschrijving). Bij het bepalen van de beïnvloedbaarheid van deze lasten onderscheiden we twee soorten kapitaallasten In de eerste situatie heeft de investering reeds plaatsgevonden en zijn de lasten niet meer te beïnvloeden. In de tweede situatie betreffen het investeringen waarvoor een bestuurlijk voornemen bestaat. Bij deze voorgenomen investeringen is er alleen beïnvloedbare ruimte indien er nog geen contractuele verplichtingen zijn aangegaan en de reeds begrote middelen alternatief aangewend kunnen worden.

Mutaties voorzieningen
De hoogte van voorzieningen is gebaseerd op vastgestelde normen en eisen. Grondslag hiervoor zijn bijvoorbeeld onderhoudsplannen en openstaande dubieuze debiteuren. De mutaties zijn altijd op basis van besluitvorming in bijvoorbeeld de jaarrekening.

Overboeking balans
Dit betreffen met name dotaties aan voorzieningen. Dit zijn veelal periodieke bedragen die in een voorziening worden gestort met als oogmerk het saldo op enig moment in de toekomst aan te wenden voor het doel waar de voorziening oorspronkelijk voor gevormd is. In sommige gevallen kunnen de dotaties beïnvloed worden door op basis van raadsbesluit het kwaliteitsniveau van het doel van de voorziening aan te passen.

Overdrachten
Het betreft hier met name overdrachten aan gemeenschappelijke regelingen. Bijdragen aan samenwerkingsverbanden kunnen niet zonder extra kosten eenzijdig door de gemeente worden afgebouwd (tenzij de afspraken hiervoor specifieke mogelijkheden bieden).

Rente en dividend
Op deze kostensoort worden de rentekosten geboekt die betrekking hebben op aangetrokken leningen. Deze leningen zijn over het algemeen in het verleden aangetrokken en derhalve zijn de rentekosten pas weer beïnvloedbaar op het moment dat er geherfinancierd moet worden of een nieuwe lening wordt getrokken.

Overig
Dit betreffen vooral stelposten in de begroting, waaraan nog in te vullen bezuinigingstaakstellingen ten grondslag liggen. Dit zijn al reeds besloten bezuinigingen en derhalve niet te beïnvloeden.

Doorbelasting uren
Diverse afdelingen schrijven uren, deze uren worden bijvoorbeeld doorbelast naar externe partijen en naar projecten en investeringen. Deze uren zorgen voor goed financieel inzicht en daarom is deze post beperkt beïnvloedbaar.

Overzicht onderdelen stad/wijk

In onderstaande tabel staat is de verdeling opgenomen van de programma's naar onderdelen portefeuilleverdeling. In deze tabel is aangegeven welke budgetten onderdeel zijn van een stedelijk en wijkprogramma.

		STAD	WIJK	Totaal
Lasten		**525.390**	**234.417**	**759.807**
S00	**Bestuur, dienstverlening en financ Totaal**	**115.845**	**4.385**	**120.230**
	Automatisering	26.088	37	26.125
	Bedrijfsvoering	34.844	0	34.844
	College	2.205	0	2.205
	Financiën	17.513	0	17.513
	Herdenken	35	0	35
	Personeel en Organisatie	24.760	0	24.760
	Publieke dienstverlening	5.646	0	5.646
	Raad	2.246	0	2.246
	Regionale samenwerking	2.505	0	2.505
	Wijksturing en Wijkzaken	3	4.348	4.351
S01	**Veiligheid Totaal**	**14.692**	**1.780**	**16.472**
	Openbare orde en veiligheid	13.901	1.780	15.680
	Veiligheidshuis	791	0	791
S02	**Bereikbaarheid Totaal**	**21.735**	**8.479**	**30.213**
	Mobiliteit: incl duurzame mobliteit	21.735	8.479	30.213
S03	**Economie Totaal**	**5.676**	**0**	**5.676**
	Economische Zaken / Acquisitie	3.925	0	3.925
	Evenementen	617	0	617
	Toerisme en recreatie	1.134	0	1.134
S04	**Onderwijs Totaal**	**17.935**	**17.201**	**35.136**
	Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	17.935	17.201	35.136
S05	**Cultuur Totaal**	**31.395**	**506**	**31.901**
	Cultuur en erfgoed	31.395	506	31.901
S06	**Participatie en armoedebestrijding Totaal**	**169.996**	**22.765**	**192.760**
	Armoedebeleid	5.096	12.281	17.377
	Schulddienstverlening	237	1.742	1.979
	Werk en Inkomen	164.663	8.741	173.404
S07	**Zorg Totaal**	**30.808**	**146.776**	**177.584**
	Jeugd /Jeugdzorg	2.256	42.150	44.406
	Zorg	28.553	104.626	133.179
S08	**Welzijn en inclusie Totaal**	**18.236**	**10.172**	**28.409**
	Asielzaken	484	14	497
	Inclusie	303	9	311
	Welzijn	17.450	10.150	27.600
S09	**Gezondheid en sport Totaal**	**18.141**	**8.210**	**26.351**
	Publieke gezondheid	5.763	572	6.335
	Sport	12.378	7.638	20.016
S10	**Klimaat, energie en milieu Totaal**	**6.124**	**0**	**6.124**
	Duurzaamheid	6.124	0	6.124
S11	**Ruimtelijke ontwikkeling Totaal**	**42.329**	**529**	**42.858**
	Grondzaken	32.363	0	32.363
	Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	9.965	529	10.494
S12	**Wonen en leefomgeving Totaal**	**32.478**	**13.614**	**46.093**
	Dierenwelzijn	163	184	347
	Groen	6.879	3.475	10.354
	Openbare ruimte	24.519	9.955	34.474
	Wonen	917	0	917

		STAD	WIJK	Totaal
Baten		**-723.621**	**-26.503**	**-750.124**
S00	**Bestuur, dienstverlening en financ Totaal**	**-512.562**	**-18**	**-512.579**
	Automatisering	-1.508	0	-1.508
	Bedrijfsvoering	-34.590	0	-34.590
	College	0	0	0
	Financiën	-472.305	0	-472.305
	Personeel en Organisatie	-199	0	-199
	Publieke dienstverlening	-2.716	0	-2.716
	Raad	0	0	0
	Regionale samenwerking	-1.243	0	-1.243
	Wijksturing en Wijkzaken	0	-18	-18
S01	**Veiligheid Totaal**	**-1.673**	**-147**	**-1.820**
	Openbare orde en veiligheid	-1.580	-147	-1.727
	Veiligheidshuis	-93	0	-93
S02	**Bereikbaarheid Totaal**	**-8.309**	**-7.690**	**-15.999**
	Mobiliteit: incl duurzame moblliteit	-8.309	-7.690	-15.999
S03	**Economie Totaal**	**-983**	**0**	**-983**
	Economische Zaken / Acquisitie	-89	0	-89
	Evenementen	-35	0	-35
	Toerisme en recreatie	-859	0	-859
S04	**Onderwijs Totaal**	**-3.045**	**-10.270**	**-13.315**
	Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-3.045	-10.270	-13.315
S05	**Cultuur totaal**	**-6.042**	**0**	**-6.042**
	Cultuur en erfgoed	-6.042	0	-6.042
S06	**Participatie en armoedebestrijding Totaal**	**-110.722**	**-546**	**-111.268**
	Armoedebeleid	-150	-100	-250
	Schulddienstverlening	199	-242	-43
	Werk en Inkomen	-110.771	-204	-110.976
S07	**Zorg Totaal**	**-918**	**-4.021**	**-4.939**
	Jeugd /Jeugdzorg	0	0	0
	Zorg	-918	-4.021	-4.939
S08	**Welzijn en inclusie Totaal**	**-755**	**0**	**-755**
	Asielzaken	0	0	0
	Inclusie	0	0	0
	Welzijn	-754	0	-754
S09	**Gezondheid en sport Totaal**	**-2.161**	**-2.115**	**-4.276**
	Publieke gezondheid	-160	-362	-521
	Sport	-2.002	-1.753	-3.755
S10	**Klimaat, energie en milieu Totaal**	**-974**	**0**	**-974**
	Duurzaamheid	-974	0	-974
S11	**Ruimtelijke ontwikkeling Totaal**	**-37.604**	**-1.475**	**-39.079**
	Grondzaken	-33.452	0	-33.452
	Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	-4.152	-1.475	-5.627
S12	**Wonen en leefomgeving Totaal**	**-37.873**	**-222**	**-38.096**
	Groen	-692	0	-692
	Openbare ruimte	-36.845	-222	-37.067
	Wonen	-336	0	-336

		STAD	WIJK	Totaal
Toevoegingen aan reserves		**28.767**	**0**	**28.767**
S00	**Bestuur, dienstverlening en financ Totaal**	**11.116**	**0**	**11.116**
	Bedrijfsvoering	120	0	120
	Financiën	10.591	0	10.591
	Personeel en Organisatie	406	0	406
	Raad	0	0	0
	Regionale samenwerking	0	0	0
	Wijksturing en Wijkzaken	0	0	0
S01	**Veiligheid**	**68**	**0**	**68**
	Openbare orde en veiligheid	68	0	68
S02	**Bereikbaarheid Totaal**	**6.642**	**0**	**6.642**
	Mobiliteit: incl duurzame mobliteit	6.642	0	6.642
S03	**Economie Totaal**	**0**	**0**	**0**
	Economische Zaken / Acquisitie	0	0	0
	Evenementen	0	0	0
S04	**Onderwijs Totaal**	**7.753**	**0**	**7.753**
	Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	7.753	0	7.753
S05	**Cultuur Totaal**	**1.191**	**0**	**1.191**
	Cultuur en erfgoed	1.191	0	1.191
S06	**Participatie en armoedebestrijding Totaal**	**290**	**0**	**290**
	Armoedebeleid	290	0	290
	Schulddienstverlening	0	0	0
	Werk en Inkomen	0	0	0
S07	**Zorg Totaal**	**0**	**0**	**0**
	Zorg	0	0	0
S08	**Welzijn en inclusie Totaal**	**0**	**0**	**0**
	Asielzaken	0	0	0
	Inclusie	0	0	0
	Welzijn	0	0	0
S09	**Gezondheid en sport Totaal**	**693**	**0**	**693**
	Publieke gezondheid	157	0	157
	Sport	535	0	535
S10	**Klimaat, energie en milieu Totaal**	**0**	**0**	**0**
	Duurzaamheid	0	0	0
S11	**Ruimtelijke ontwikkeling Totaal**	**814**	**0**	**814**
	Grondzaken	814	0	814
	Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	0	0	0
S12	**Wonen en leefomgeving Totaal**	**200**	**0**	**200**
	Dierenwelzijn	0	0	0
	Groen	0	0	0
	Openbare ruimte	157	0	157
	Wonen	43	0	43

		STAD	WIJK	Totaal
Onttrekkingen aan reserves		**-38.450**	**0**	**-38.450**
S00	**Bestuur, dienstverlening en financ Totaal**	**-13.141**	**0**	**-13.141**
	Automatisering	-55	0	-55
	Bedrijfsvoering	-109	0	-109
	Financiën	-12.939	0	-12.939
	Raad	-21	0	-21
	Regionale samenwerking	0	0	0
	Wijksturing en Wijkzaken	-16	0	-16
S01	**Veiligheid Totaal**	**-341**	**0**	**-341**
	Openbare orde en veiligheid	-341	0	-341
S02	**Bereikbaarheid Totaal**	**-8.537**	**0**	**-8.537**
	Mobiliteit: incl duurzame mobliteit	-8.537	0	-8.537
S03	**Economie Totaal**	**-115**	**0**	**-115**
	Economische Zaken / Acquisitie	-100	0	-100
	Evenementen	-15	0	-15
	Toerisme en recreatie	0	0	0
S04	**Onderwijs Totaal**	**-6.299**	**0**	**-6.299**
	Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-6.299	0	-6.299
S05	**Cultuur Totaal**	**-770**	**0**	**-770**
	Cultuur en erfgoed	-770	0	-770
S06	**Participatie en armoedebestrijding Totaal**	**-2.142**	**0**	**-2.142**
	Armoedebeleid	-932	0	-932
	Schulddienstverlening	-100	0	-100
	Werk en Inkomen	-1.110	0	-1.110
S07	**Zorg Totaal**	**-1.100**	**0**	**-1.100**
	Jeugd /Jeugdzorg	-800	0	-800
	Zorg	-300	0	-300
S08	**Welzijn en inclusie Totaal**	**-1.100**	**0**	**-1.100**
	Inclusie	0	0	0
	Welzijn	-1.100	0	-1.100
S09	**Gezondheid en sport Totaal**	**-528**	**0**	**-528**
	Publieke gezondheid	-136	0	-136
	Sport	-393	0	-393
S10	**Klimaat, energie en milieu Totaal**	**-3.063**	**0**	**-3.063**
	Duurzaamheid	-3.063	0	-3.063
S11	**Ruimtelijke ontwikkeling Totaal**	**-30**	**0**	**-30**
	Grondzaken	0	0	0
	Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	-30	0	-30
S12	**Wonen en leefomgeving Totaal**	**-1.286**	**0**	**-1.286**
	Dierenwelzijn	0	0	0
	Groen	-366	0	-366
	Openbare ruimte	-815	0	-815
	Wonen	-104	0	-104
Totaal		**-207.913**	**207.913**	**0**

Toelichting op gewijzigde programma-indeling ('was/wordt lijst')

In deze bijlage treft u eenmalig (MJPB 2020-2023) een overzicht aan hoe de huidige programma-indeling financieel wordt vertaald naar de nieuwe programma-indeling (de was/wordt lijst).

Hieronder is de huidige en nieuwe programma-indeling weergegeven:

Indeling programma's 2019 *Bedrag x € 1.000*	Lasten	Baten	Toevoeging reserves	Ontrekking reserves	Eindtotaal
R0 Algemeen bestuur en publieke dienstverl	-12.637	3.959	0	21	-8.657
R1 Veiligheid	-14.692	1.673	-68	341	-12.747
R2 Verkeer, vervoer en waterstaat	-22.812	9.242	-6.642	8.537	-11.675
R3 Economie	-5.676	983	0	115	-4.578
R4 Educatie	-17.935	3.045	-7.753	6.299	-16.344
R5 Cultuur, recreatie en sport	-50.885	8.735	-1.726	1.646	-42.229
R6 Participatie en Maatschappel Ondersteun	-219.043	112.395	-290	4.358	-102.581
R7 Gezondheid en Milieu	-38.392	37.398	-314	3.895	2.587
R8 Wonen en Ruimte	-40.164	37.940	-858	134	-2.948
R9 Financiën en bedrijfsvoering	-103.154	508.250	-11.116	13.104	407.084
Eindtotaal	-525.390	723.621	-28.767	38.450	207.913

Indeling programma's 2020 *Bedrag x € 1.000*	Lasten	Baten	Toevoeging reserves	Ontrekking reserves	Eindtotaal
S00 Bestuur, dienstverlening en financiën	-115.845	512.562	-11.116	13.141	398.741
S01 Veiligheid	-14.692	1.673	-68	341	-12.747
S02 Bereikbaarheid	-21.735	8.309	-6.642	8.537	-11.530
S03 Economie	-5.676	983	0	115	-4.578
S04 Onderwijs	-17.935	3.045	-7.753	6.299	-16.344
S05 Cultuur	-31.395	6.042	-1.191	770	-25.774
S06 Participatie en armoedebestrijding	-169.996	110.722	-290	2.142	-57.421
S07 Zorg	-30.808	918	0	1.100	-28.791
S08 Welzijn en inclusie	-18.236	755	0	1.100	-16.381
S09 Gezondheid en sport	-18.141	2.161	-693	528	-16.144
S10 Klimaat, energie en milieu	-6.124	974	0	3.063	-2.087
S11 Ruimtelijke ontwikkeling	-42.329	37.604	-814	30	-5.509
S12 Wonen en leefomgeving	-32.478	37.873	-200	1.286	6.480
Eindtotaal	-525.390	723.621	-28.767	38.450	207.913

De wijze waarop de middelen uit de oude programma's (R) worden verdeeld over de nieuwe programma's (S):

	Bedrag x € 1.000			Lasten	Baten	Toevoeging reserves	Ontrekking reserves	Eindtotaal
S00	Bestuur, dienstverlening en financiën	R0	Algemeen bestuur en publieke dienstverl	-12.637	3.959	0	21	-8.657
		R6	Participatie en Maatschappel Ondersteun	-3	0	0	16	13
		R7	Gezondheid en Milieu	-51	352	0	0	301
		R9	Financiën en bedrijfsvoering	-103.154	508.250	-11.116	13.104	407.084
	Bestuur, dienstverlening en financ Totaal			**-115.845**	**512.562**	**-11.116**	**13.141**	**398.741**
S01	Veiligheid	R1	Veiligheid	-14.692	1.673	-68	341	-12.747
	Veiligheid Totaal			**-14.692**	**1.673**	**-68**	**341**	**-12.747**
S02	Bereikbaarheid	R2	Verkeer, vervoer en waterstaat	-21.735	8.309	-6.642	8.537	-11.530
	Bereikbaarheid Totaal			**-21.735**	**8.309**	**-6.642**	**8.537**	**-11.530**
S03	Economie	R3	Economie	-5.676	983	0	115	-4.578
	Economie Totaal			**-5.676**	**983**	**0**	**115**	**-4.578**
S04	Onderwijs	R4	Educatie	-17.935	3.045	-7.753	6.299	-16.344
	Onderwijs Totaal			**-17.935**	**3.045**	**-7.753**	**6.299**	**-16.344**
S05	Cultuur	R5	Cultuur, recreatie en sport	-31.395	6.042	-1.191	770	-25.774
	Cultuur Totaal			**-31.395**	**6.042**	**-1.191**	**770**	**-25.774**
S06	Participatie en armoedebestrijding	R6	Participatie en Maatschappel Ondersteun	-169.996	110.722	-290	2.142	-57.421
	Participatie en armoedebestrijding Totaal			**-169.996**	**110.722**	**-290**	**2.142**	**-57.421**
S07	Zorg	R6	Participatie en Maatschappel Ondersteun	-30.808	918	0	1.100	-28.791
	Zorg Totaal			**-30.808**	**918**	**0**	**1.100**	**-28.791**
S08	Welzijn en inclusie	R6	Participatie en Maatschappel Ondersteun	-18.236	755	0	1.100	-16.381
	Welzijn en inclusie Totaal			**-18.236**	**755**	**0**	**1.100**	**-16.381**
S09	Gezondheid en sport	R5	Cultuur, recreatie en sport	-12.378	2.002	-535	393	-10.519
		R7	Gezondheid en Milieu	-5.763	160	-157	136	-5.625
	Gezondheid en sport Totaal			**-18.141**	**2.161**	**-693**	**528**	**-16.144**
S10	Klimaat, energie en milieu	R7	Gezondheid en Milieu	-6.124	974	0	3.063	-2.087
	Klimaat, energie en milieu Totaal			**-6.124**	**974**	**0**	**3.063**	**-2.087**
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	R7	Gezondheid en Milieu	-3.082	0	0	0	-3.082
		R8	Wonen en Ruimte	-39.247	37.604	-814	30	-2.427
	Ruimtelijke ontwikkeling Totaal			**-42.329**	**37.604**	**-814**	**30**	**-5.509**
S12	Wonen en leefomgeving	R2	Verkeer, vervoer en waterstaat	-1.077	933	0	0	-144
		R5	Cultuur, recreatie en sport	-7.112	692	0	484	-5.936
		R7	Gezondheid en Milieu	-23.372	35.912	-157	697	13.080
		R8	Wonen en Ruimte	-917	336	-43	104	-520
	Wonen en leefomgeving Totaal			**-32.478**	**37.873**	**-200**	**1.286**	**6.480**
Eindtotaal				-525.390	723.621	-28.767	38.450	207.913

Afkortingenlijst

A.

AMvB - Algemene Maatregel van Bestuur
APCG - Arnhems Platform Chronisch Zieken en Gehandicapten
APV – Algemene Plaatselijke Verordening
AR – Algemene Reserve
AST - Arnhemse standaard voor toegankelijkheid
ASV – Algemene Subsidieverordening Arnhem
AVG - Algemene Verordening Gegevensbescherming
AWB – Algemene Wet bestuursrecht
AZC - Asielzoekerscentra

B.

B&W – Burgemeester & Wethouders
BBV – Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten
BIO - Baseline Informatiebeveiliging Overheid
BIS - Basisinfrastructuur
BNG – Bank Nederlandse Gemeenten
BR – Bestemmingsreserve
BUIG – Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorzieningen Gemeenten
BV – Besloten Vennootschap
BVO - Bedrijfsvoeringsorganisatie

C.

CAO – Collectieve arbeidsovereenkomst
CBS – Centraal Bureau voor de Statistiek
COELO – Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden
CPI - Consumentenprijsindex
CSA – Centrum, Spijkerkwartier en het Arnhemse Broek

D.

DB – Dagelijks Bestuur
DU - Decentralisatie Uitkering
DSO - Digitaal Stelsel Omgevingswet
DVO – Dienstverleningsovereenkomst

E.

EV – Eigen Vermogen
EN – Europese Norm
EMU – Economische en Monetaire Unie

F.

FIDO – Financiering Decentrale Overheden
FJP – Financiële Jaarrapportage Projecten
FTE – fulltime-equivalent (formatieplaats)

G.

GGZ - Geestelijke gezondheidszorg
GO – Georganiseerd Overleg
GR – Gemeenschappelijke Regeling
GRP – Gemeentelijk Rioleringsplan
G40 - Netwerk van 40 (middel)grote steden

H.

HAN - Hogeschool Arnhem Nijmegen
HHT - Huishoudelijkehulp toelage

I.
ICT – Informatie- en communicatietechnologie
IHP - Integraal Huisvestingsplan

J.
JGZ – Jeugdgezondheidszorg
JOGG – Jongeren Op Gezond Gewicht
JOP - Jongeren Ontmoetingsplek

M.
MBO – Middelbaar beroepsonderwijs
MFC – Multi Functioneel Centrum
MIP – Meerjareninvesteringsplan
MJPB – Meerjarenprogrammabegroting

N.
NDSD - Netwerk Directeuren Sociaal Domein
NEN – Nederlandse Norm
NRW - Nord Rhein Westfalen
NV – Naamloze Vennootschap

O.
OAB - Onderwijsachterstandenbeleid
OAT – Ondergronds Afval Transport
ODRA – Omgevingsdienst Regio Arnhem
OCW – Ministerie Onderwijs Cultuur en Wetenschap
OGGz – Openbare Geestelijke Gezondheidszorg
OM - Openbaar Ministerie
OR – Openbare Ruimte
OV – Openbaar Vervoer
OZB – Onroerend Zaak Belasting
OZO - Overlast en Zorg Overleggen

P.
P&O – Personeel & Organisatie
PBA - Platform Binnenstad Arnhem
PGB - Persoonsgebondenbudget
PMD - Plastic-, metaalverpakkingen en drankenkartons
PO – Primair onderwijs

R.
RBL - Regionaal Bureau Leerlingzaken
RKV – Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg
RMC – Regionaal Meld- en Coördinatiepunt
ROC – Regionaal opleidingscentrum

S.
SO – speciaal onderwijs
SW – Sociale Werkvoorziening
SWT - Sociale wijkteams
SWOA – Stichting Welzijn Ouderen Arnhem
SZW – Sociale Zaken en Werkgelegenheid

U.
UWV – Uitvoeringsinstituut Werknemers Verzekeringen

V.

VGGM – Veiligheid- en Gezondheidsregio Gelderland Midden
VMBO – Voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs
Vpb - Vennootschapsbelasting
VNG – Vereniging Nederlandse Gemeenten
VO – Voortgezet Onderwijs
VRI – Verkeersregeling installatie
VSO – Voortgezet Speciaal Onderwijs
Vsv – Voortijdig schoolverlaten
VV - Vreemd vermogen
VVE – Voor- en vroegschoolse educatie
VWO – Voorbereidend wetenschappelijk onderwijs
VWS – Volksgezondheid welzijn en sport

W.

Wabo – Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
Wbb – Wet bodembescherming
Wet hof – Wet houdbare overheidsfinanciën
WGR – Wet gemeenschappelijke regelingen
Wlz - Wet langdurige zorg
Wmo – Wet maatschappelijke ondersteuning
WOZ – Wet waardering onroerende zaken
Wsw – Wet sociale werkvoorziening
WSW - Waarborgfonds Sociale Woningbouw
Wvggz - Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg

Z.

Zzp - Zelfstandige zonder personeel

Begrippenlijst

A.

Accress
Groei/daling van het gemeentefonds (zie ook trap-op-trap-afmethodiek).

Activa (vaste)
Bezittingen die langer dan één jaar meegaan en die in meerdere jaren worden afgeschreven (bijvoorbeeld gebouwen). Activa staan op de balans.

Afvalstoffenheffing
Betreft een heffing voor het inzamelen en verwerken van huishoudelijke afvalstoffen. De heffing wordt via een aanslag opgelegd aan iedereen die op 1 januari van het belastingjaar gebruiker is van een woning (waarvoor een verplichting tot inzamelen geldt). De grondslag voor de heffing is het aantal inwoners (betreft twee categorieën: eenpersoons- of meerpersoonshuishouden). De heffing is een tijdvak-belasting en komt in aanmerking voor de ontheffingsregeling. Bij verhuizing naar een woning binnen of buiten Arnhem wordt ontheffing verleend voor de resterende volle maanden, dat de inwoner verhuisd is. Zodra er nieuwe bewoners ingeschreven worden, ontvangen deze bewoners een aanslag afvalstoffenheffing voor de resterende maanden.

Algemene dekkingsmiddelen
Algemene dekkingsmiddelen zijn inkomsten zonder vooraf bepaald bestedingsdoel. De gemeente kan deze vrij besteden. Het gaat om de uitkeringen vanuit het Gemeentefonds, om bepaalde gemeentelijke belastingen (zoals OZB-belasting) en deelnemingen/dividend.

Algemene uitkering
Uitkering uit het gemeentefonds van het Rijk dat de gemeente geheel vrij mag besteden.

Algemene reserve
Het vrij besteedbare eigen vermogen van de gemeente. Dit vormt een buffer voor financiële tegenvallers.

Auditing
Het controleren van een organisatie.

B.

Balans
De balans toont een overzicht van de bezittingen, schulden en eigen vermogen van de gemeente op een bepaald moment.

Baten
Baten zijn zonder teken (positief) weergegeven in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten te ontvangen in het betreffende jaar.

Baten en lasten (stelsel van)
Gemeenten werken met een stelsel van baten en lasten. Dit betekent dat inkomsten en uitgaven moeten worden toegerekend aan het begrotingsjaar waarop zij betrekking hebben (dat wil zeggen het jaar waarin de prestatie geleverd is).

Bedrijfsvoering
De beheersing van, het toezicht op en de verantwoording over de bedrijfsprocessen binnen de gemeentelijke organisatie op basis van een bedrijfsvoeringsfilosofie.

Begroting
Een begroting geeft aan welke beleidsvoornemens de gemeente heeft, hoeveel middelen daarmee gemoeid zijn en uit welke bronnen die middelen afkomstig zijn.

Begrotingsresultaat
Financieel verschil tussen het bedrag dat volgens de begroting is toegestaan en het te verwachten bestede bedrag.

Begrotingstekort
Een begrotingstekort treedt op wanneer de lasten hoger zijn dan de baten.

Beheersmaatregel
Een activiteit die zich richt op het elimineren, vermijden of verkleinen van de oorzaak of het gevolg van een ongewenste gebeurtenis.

Belastingcapaciteit
De OZB is voor gemeenten de belangrijkste eigen belastinginkomsten. De belastingcapaciteit geeft inzicht in de mate waarin bij het voordoen van een financiële tegenvaller in het volgende begrotingsjaar kan worden opgevangen of ruimte is voor nieuw beleid. Om deze ruimte weer te kunnen geven is een ijkpunt nodig. In dit geval de landelijk gemiddelde tarieven. Voor gemeenten wordt de belastingcapaciteit gerelateerd aan de hoogte van de gemiddelde woonlasten (OZB, rioolheffing en reinigingsheffing). Naast de OZB wordt tevens gekeken naar de riool- en afvalstoffenheffing omdat de heffing niet kostendekkend hoeft te zijn, maar ook lager mag worden vastgesteld (er is dan sprake van belastingcapaciteit die niet benut wordt).

Benodigde weerstandscapaciteit
Het bedrag dat benodigd is om alle risico's in de begroting waarvoor geen maatregelen zijn getroffen, in financiële zin af te dekken.

Beschikbare weerstandscapaciteit
De middelen die beschikbaar zijn om eventuele tegenvallers (risico's) op te kunnen vangen.

Bestaand beleid
Beleid waarover al besluitvorming heeft plaatsgevonden.

Bestemmingsreserve
Naast de Algemene reserve zijn er buffers gevormd die niet worden meegerekend tot de weerstandscapaciteit. Het gaat hier om de bestemmingsreserves. Bestemmingsreserves zijn voor specifieke doeleinden gevormd op basis van een raadsbesluit. Bestemmingsreserves zijn gebonden aan de bestemmingen die door de raad zijn vastgesteld. Wanneer de nood echt hoog is kan er door de raad aan de betreffende bestemmingsreserve een andere bestemming worden gegeven. Aan een deel van de bestemmingsreserves hangen verplichtingen tot bestedingen waarbij er beperkte sprake is sprake is van beleidsvrijheid.

Besluit begroting en verantwoording (BBV)
Het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) beschrijft de regels waaraan onder andere begroting van een gemeente aan moet voldoen.

Bestuurlijk belang
Een gemeente kan een bestuurlijk belang hebben in een verbonden partij doordat zij in het bestuur is vertegenwoordigd. De gemeente kan het ook hebben doordat zij stemrecht heeft in de verbonden partij.

BTW-compensatiefonds
Rijksfonds waaruit gemeenten een bepaald deel van de door hen betaalde BTW kunnen terugvorderen.

C.

Circulaire
Een circulaire informeert de gemeenten over de omvang en de verdeling van de algemene uitkering, de integratie-uitkeringen - inclusief die voor het sociaal domein - en de decentralisatie-uitkeringen uit het gemeentefonds

Compabiliteitsvoorschriften
Dit zijn de wettelijke voorschriften voor de inrichting van de gemeentelijke begroting en rekening. Sinds 2004 zijn de nieuwe voorschriften volgens het Besluit Begroting en Verantwoording van kracht.

D.

Deelneming
Participatie in een besloten of naamloze vennootschap, waarin de gemeente aandelen heeft.

Dividend
Een vergoeding die wordt uitbetaald aan aandeelhouders.

Doeluitkering
Uitkering door het Rijk aan een lagere overheid voor een nauw omschreven wettelijk vastgesteld doel of taak. De gelden zijn niet vrij besteedbaar.

E.

EMU-saldo
Het geraamde of het gerealiseerde saldo van de ontvangsten en uitgaven van een gemeente. Dit bedrag wordt berekend op transactiebasis en volgens Europese voorschriften.

F.

Financieel belang
Van financieel belang is sprake als de gemeente de middelen die ze ter beschikking stelt verloren gaan in geval van faillissement van de verbonden partij (een derde rechtspersoon) en/ of als financiële problemen bij de verbonden partij verhaald kunnen worden op de gemeente.

Financiële kengetallen
Getallen waarmee inzicht verkregen kan worden in de financiële positie van de gemeente.

Financieringsmiddelen
Kort- of langlopende geldmiddelen die nodig zijn om de kosten van uitgaven te betalen.

Alle jaarlijkse kosten van kapitaalgoederen die terug te vinden zijn op de begroting. Daarbij gaat het om afschrijvingen, rentekosten, onderhoudskosten, kosten om risico's te dekken en overheadkosten.

G.

Gemeenschappelijke regeling
Is het publiekrechtelijk juridisch kader waarbinnen twee of meer gemeentebesturen kunnen samenwerken.

Gemeentefonds
Uitkering van het Rijk die de gemeenten in principe vrij mogen besteden.

Grondexploitatie
De afgelopen jaren is gebleken dat grondexploitatie een forse impact kan hebben op de financiële positie van een gemeente. Indien gemeenten leningen hebben afgesloten om grond te kopen voor een (toekomstige) woningbouwproject hebben zij een schuld. Bij de beoordeling van een dergelijke schuld is het van belang om te weten of deze schuld kan worden afgelost wanneer het project wordt uitgevoerd. Van de opbrengst van de verkochte gronden kan immers de schuld worden afgelost. Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie (de waarde van de grond) is ten opzichte van de totale (geraamde) baten.

K.

Kans
De mogelijkheid dat een gebeurtenis zich voordoet uitgedrukt in een waarde tussen 0 en 1.

Kapitaalgoederen
Spullen die de gemeente nodig heeft om de diensten en goederen die zij levert aan inwoners te kunnen produceren. Daarbij gaat het om grotere zaken zoals wegen, riolering, water, groen en gebouwen.

Kapitaallasten
Afschrijvingen en toegerekende rente op activa. De afschrijvingen betreffen de jaarlijkse waardevermindering van de investering. Door middel van de afschrijving worden lasten van de investering uitgespreid over de jaren dat er van de investering gebruik wordt gemaakt. De rente betreft het eigen of geleende geld dat besteed wordt om de investering te financieren.

L.

Lasten
De lasten zijn weergegeven met een minteken (negatief) in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten uit te geven in het betreffende jaar.

Leges
Leges zijn vergoedingen voor het genot van diensten of producten, die de gemeente levert. Dat zijn bijvoorbeeld paspoorten, uittreksels uit registers, vergunningen e.d. Daarbij geldt dat de totale opbrengst van de leges niet hoger mogen zijn dan de kosten die de gemeente voor het geheel van de legesplichtige diensten of producten maakt. De leges worden in rekening gebracht bij de aanvrager van de dienst of het product. Voor sommige leges geldt een wettelijk maximum tarief (bijvoorbeeld voor paspoorten).

Lokale heffingen
Een type gemeentelijke belasting. Voorbeelden van heffingen zijn de rioolheffing of de afvalstoffenheffing. Het geld dat gemeenten met heffingen ophalen, moeten gebruikt worden om de kosten te dekken van datgene waarvoor ze in rekening worden gebracht.

M.

Meerjareninvesteringsplan (MIP)
In het meerjareninvesteringsplan wordt de planning van de investeringen voor de komende jaren inzichtelijk gemaakt.

Meerjarenraming
Een prognose van de voor meerdere jaren, na het begrotingsjaar, te verwachten baten en lasten alsmede mutaties in reserves.

N.

Netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen
Hoe hoger de schuld, hoe hoger de netto schuldquote. De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen en geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Een hoge netto schuldquote hoeft op zichzelf geen probleem te zijn. Of dat het geval is valt niet direct af te leiden uit de netto schuldquote zelf, maar hangt af van meerdere factoren. Zo kan een hoge schuld worden veroorzaakt doordat er leningen zijn afgesloten en die gelden vervolgens worden doorgeleend aan bijvoorbeeld woningbouwcorporaties die op hun beurt weer jaarlijks aflossen. In dat geval hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn. Om inzicht te verkrijgen in hoeverre er sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven (netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen).

O.

Onroerende zaakbelasting
Betreft een belasting voor het in eigendom hebben van onroerende zaken in de gemeente Arnhem.
De grondslag van de belasting is de WOZ-waarde van de woning of niet-woning. Het geldende tarief voor eigenaars van woningen of eigenaars en gebruikers van niet-woningen is gebaseerd op een percentage van de

WOZ-waarde. De belasting wordt via een aanslag opgelegd aan iedereen die op 1 januari van het belastingjaar eigenaar of gebruiker is van een onroerende zaak.

Overhead
De kosten van de werkzaamheden of faciliteiten die slechts een indirecte relatie vertonen met de prestaties (bijvoorbeeld leidinggeven, afdelingsadministratie of huisvesting).

Overzicht lasten en baten
Lasten: De lasten zijn weergegeven met een minteken (negatief) in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten uit te geven in het betreffende jaar.
Baten: Baten zijn zonder teken (positief) weergegeven in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten te ontvangen in het betreffende jaar.
Toevoeging aan reserve: toevoegingen aan een reserve zijn weergegeven met een minteken (negatief). Hiermee laten we zien met hoeveel middelen we in het betreffende jaar aan deze reserve laten stijgen.
Onttrekkingen aan reserve: onttrekkingen aan een reserve zijn zonder teken (positief) weergegeven. Hiermee laten we zien met hoeveel middelen we in het betreffende jaar aan deze reserve laten dalen.
Saldo toevoegingen en onttrekkingen: Bij negatief saldo verwachten we een verhoging van de reserve binnen dit programma. Bij een positief saldo verwachten we een verlaging van de reserve binnen het programma.

P.
Paragrafen
Geven volgens het BBV een dwarsdoorsnede van de begroting op financiële aspecten. Het gaat dan om de beleidslijnen van beheersmatige aspecten die belangrijk zijn, financieel, politiek of anderszins. De paragrafen zijn onderdeel van zowel de beleidsbegroting als het jaarverslag.

Parkeerbelasting
Betreft een belasting voor het parkeren van een voertuig op een plaats waar volgens de belastingverordening parkeerbelasting verschuldigd is. De grondslag is de duur van het parkeren. De parkeertijd maal het tarief bepaalt de hoogte van het bedrag. De belasting wordt geheven door in te loggen op een centrale computer via een GSM, het kopen van een parkeerticket of een parkeervergunning.

Planning- en controlcyclus
De jaarlijks terugkerende werkzaamheden die samenhangen met het opstellen, bespreken, bewaken, bijstellen en verifiëren van budgetten.

Prestatie-indicator
Kwantitatieve en kwalitatieve gegevens die inzicht geven in de resultaten van het gevoerde beleid van de gemeente.

Programma
Is een samenhangende verzameling van activiteiten en geldmiddelen gericht op het bereiken van vooraf bepaalde maatschappelijke effecten.

Programmabegroting
Dit is de typering voor de begroting waarin de programma's centraal staan. Een gemeente is vrij in de keuze van de programma's en het aantal.

R.
Reserve
Bedrag dat is gereserveerd voor toekomstige uitgaven, zonder dat de aard en de omvang van deze uitgaven al bekend zijn. Reserves worden onderverdeeld in algemene reserves en reserves met een specifieke bestemming (bestemmingsreserves).

Restrisico
De inschatting van het risico met medeneming van de effecten van beheersmaatregelen. Risico dat overblijft na risicobeheersing. (netto risico)

Risico
Gebeurtenis die zich al dan niet kan voordoen en die kan leiden tot schade met een financieel gevolg of afwijking van een te behalen beleidsdoel.

Risicobeheersing
Zijn activiteiten (beheersmaatregelen) die de kans op het optreden van risico's dan wel de gevolgen van risico's beïnvloeden (voorkomen of reduceren)

Risico-eigenaar
De persoon of het organisatieonderdeel aan wie het risico gealloceerd is.

Risico in relatie tot weerstandsvermogen
De kans op een gebeurtenis die leidt tot een directe financiële tegenvaller van materiële betekenis, die niet is afgedekt in de begroting.

Risicokaart
De risicokaart geeft inzicht in de spreiding van de risico's naar kans en gevolg.

Risicomanagement
Het geheel aan activiteiten en maatregelen gericht op het expliciet en systematisch omgaan met en beheersen van risico's.

Risicoparagraaf
Is een door het college verstrekt overzicht van alle bekende risico's tot het moment van aanbieden van de begroting.

Risicoprofiel
Overzicht van het geheel aan risico's van het betreffende proces, project, programma of beleidstraject.

Risicoscore
Per risico te bepalen score op basis van kans op voorkomen en gevolg.

Roerende zaakbelasting
Betreft een belasting voor het in eigendom van roerende zaken, zoals woonboten in de gemeente Arnhem.
De grondslag van de belasting is een percentage van de RZB- waarde. De belasting wordt via een aanslag opgelegd aan iedereen die op 1 januari van het belastingjaar eigenaar of gebruiker is van de roerende zaak.

S.

Solvabiliteit
Is de verhouding tussen het eigen vermogen en het totale vermogen.
Solvabiliteitsratio
Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Indien er sprake is van een forse schuld én veel eigen vermogen (het totaal van de algemene en de bestemmingsreserves), hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn voor de financiële positie. Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter de weerbaarheid van de gemeente. De mate van weerbaarheid geeft in combinatie met de andere kengetallen een indicatie over de financiële positie van een gemeente.

Stelpost
Schatting van uitgaven, opgenomen in de begroting terwijl de werkelijke kosten nog niet exact bepaald kunnen worden.

Structurele exploitatieruimte
Voor de beoordeling van de financiële positie is het ook van belang te kijken naar de structurele baten en structurele lasten. Structurele baten zijn bijvoorbeeld de algemene uitkering uit het gemeentefonds en de opbrengsten uit de onroerende zaakbelasting OZB. Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele exploitatieruimte is, doordat wordt gekeken naar de structurele baten en structurele lasten en deze worden

vergeleken met de totale baten. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten (waaronder de rente en aflossing van een lening) te dekken.

T.

Taakmutatie
Extra geld uit het gemeentefonds voor de uitvoering van nieuwe en/of bestaande taken.

Taakveld
Eenheid waarin de programma's zijn onderverdeeld.

Trap-op-trap-af systematiek/ accresmethode
Om het totaal beschikbare bedrag te bepalen dat aan de gemeenten wordt uitgekeerd, gebruikt het Rijk de accresmethode, ook wel de 'trap-op-trap-af systematiek' genoemd. Het accress is gekoppeld aan de ontwikkeling van rijksuitgaven (niet van alle uitgaven). Stijgen de uitgaven dan stijgt het accres, dalen de uitgaven dan daalt het accress.

Treasury
Is het geheel van activiteiten in verband met het beheren van de geldstromen.

V.

Verbonden partij
Is een partij waarmee de gemeente een bestuurlijke relatie onderhoudt en waarin zij een financieel belang heeft.

Voorziening
Dit is een reservering (geoormerkte gelden) met als doel het bedrag aan te wenden in de toekomst waar de voorziening oorspronkelijk voor is gecreëerd.

W.

Weerstandsfactor
= Beschikbare weerstandscapaciteit : Benodigde weerstandscapaciteit. Bij een lagere factor dan 1 is aanzuivering van de algemene reserve vereist. Indien de factor uitkomt boven de 1,4 dan kunnen reserves worden aangewend voor nieuw beleid.

Weerstandsvermogen
Het weerstandsvermogen is de mate waarin de gemeente in staat is om de gevolgen van risico's op te vangen, zonder dat het beleid of de uitvoering daarvan in gevaar komt. Het weerstandsvermogen is de verhouding (ratio) tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit.

Z.

Zekerheidspercentage
Voor het bepalen van het benodigde weerstandsvermogen moet met behulp van de risicosimulatie een keuze worden gemaakt met welke mate van zekerheid de geïdentificeerde risico's worden afgedekt. We noemen dit ook wel het zekerheidspercentage.

Notitie

GEMEENTE Arnhem

Voorstel betreffende behandeling Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023 (MJPB) en de belastingverordeningen

Datum	:	4 september 2019
Aan	:	Agendacommissie
Van	:	K. Vons tel. 377 4087
Betreft	:	Voorstel betreffende behandeling Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023 (MJPB) en de belastingverordeningen.

Inleiding en doel notitie

Deze notitie behandelt de planning en procedure van behandeling behandeling MJPB 2020-2023 en de belastingverordeningen. Door omstandigheden is de aanbieding van de ontwerp MJPB door het college vertraagd en de actuele verwachting is dat het college de ontwerp MJPB op 24 september zal vaststellen enop 25 september zal aanbieden. In verband met deze verlate aanbieding komt de oorspronkelijke geplande datum van de begrotingsraad (6 november) ter discussie te staan. In deze notitie wordt voorgesteld de begrotingsraad een week later te plannen. Dat heeft gevolgen voor het hele vergaderschema. Ook die gevolgen worden hier in beeld gebracht.
Verder gelden er een aantal uitgangspunten op basis waarvan het voorstel geschreven is:

- De ervaring van het vorige jaar leert ons dat het noodzakelijk is om in de raadskamervergaderingen waarin de besluitvomring op MJPB wordt voorbereid spreektijden te hanteren. Doen we dit niet, dan komt de voortgang van het proces onder druk te staan en daarmee ook het halen van de wettelijke deadline van besluitvorming;
- De behoefte aan het stellen van technische vragen en het tijdig ontvangen van de antwoorden wordt in balans gebracht met het vermogen van de ambtelijke organisatie om aan deze behoefte voldoen. Voorts worden er, in vergelijking met eerdere jaren, extra momenten in het proces gebracht waarop mondelinge technische uitwisseling mogelijk is.
- Er is enige periodisering aangebracht in de behandeling van de MJPB. Dit betekent dat er, voor zover de tijdspanne het toelaat, de fases van besluitvorming gespreid zijn, zodat er tussen de fases voor de fracties en het college meer tijd dan slechts één week om zich voor te bereiden op de volgende fase (muv de periode tussen M2 en besluitvorming);
- De periodisering maakt het ook mogelijk om in deze periode nog andere onderwerpen dan alleen de MJPB te agenderen en tot besluitvorming te brengen;
- Met uitzondering van de Begrotingsraad (aanvang 17.00 uur) wordt het aanvangstijdstip van de Politieke Avond op 18.45 uur gehouden.

GEMEENTE Arnhem

Voorstel betreffende behandeling Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023 (MJPB) en de belastingverordeningen

Op chrononogische wijze zal het proces en de planning hieronder doorlopen worden. Tussentijds treft u een twaalftal beslispunten aan. Deze worden aan het eind van deze notitie nog eens herhaald.

Woensdag 25 september

De MJPB verschijnt en wordt digitaal en op papier (indien gewenst) aan fracties beschikbaar gesteld.

Woensdag 25 september t/m woensdag 9 oktober

Periode van indiening van schriftelijke technische vragen. Vragen ingediend in deze periode worden zsm beantwoord en zijn gegarandeerd beantwoord op uiterlijk maandag 21 oktober. Schriftelijke technische vragen die na afloop van deze periode worden gesteld, worden zoveel als mogelijk beantwoord, doch de termijn waarop is onzeker.

Beslispunt 1: instemmen met het vastleggen van deze periode van schriftelijke vragenstelling.

Maandag 30 september

De Auditcommissie bespreekt de MJPB en zal op basis van haar rol de raad adviseren

Maandag 30 september

Aansluitend aan de vergadering van de Auditcommissie verzorgt de gemeentelijk accountant een workshop/training in het lezen en doorgronden van de MJPB voor raadsleden en fractievolgers

Beslispunt 2: instemmen met het organiseren van deze training

Woensdag 2 oktober

Raadsleden en fractievolgers stellen mondelinge technische vragen in raadskamers aan beleids- en financiële ambtenaren. Deze mogelijkheid wordt geboden om druk op het aantal schriftelijke technische vragen te verminderen. Er zijn geen leden van het college betrokken, het is technisch van aard.

Beslispunt 3: instemmen met het opnemen op de agenda van de PA van 2 oktober van (mondelinge) technische briefings.

Voorstel betreffende behandeling Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023 (MJPB) en de belastingverordeningen

Woensdag 2 oktober

Agendering van overige onderwerpen in raadskamerverband

Donderdag 3 oktober tot woensdag 23 oktober

Periode van voorbereiding op de meningsvorming 1 behandeling van de MJPB

Woensdag 9 oktober

Reguliere Politieke Avond, geen MJPB behandeling, ruimte voor overige onderwerpen

Maandag 14 oktober tot vrijdag 18 oktober

Herfstreces

Woensdag 23 oktober

Bespreking MJPB in fase meningsvorming 1
In raadskamerverband met individuele portefeuillehouders. Ruime tijdsplanning (1,5 á 2 uur per portefeuille(houder). Volledige avond.

Beslispunt 4: Instemmen met wijzigen van de Politieke Avond van 23 oktober van een deels besluitvormende avond in een volledig reguliere avond.

Donderdag 24 oktober tot en met vrijdag 1 november

De fracties dienen hun concept moties en amendementen in voor de Meningsvorming 2 bespreking.

Beslispunt 5: instemmen met de periode van indiening van moties en amendementen.

Voorstel betreffende behandeling Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023 (MJPB) en de belastingverordeningen

Woensdag 30 oktober

Eventuele uitloop bespreking MJPB in meningsvorming 1
Besluitvormingsmoment voor onderwerpen die op 2 en/of 9 oktober zijn voorbereid in raadskamers
Vragenuurtje (vervangt vragenuurtje 23 oktober)

Beslispunt 6: Instemmen met wijzigen van de Politieke Avond van 30 oktober van een reguliere avond in een deels besluitvormende avond (inclusief vragenuurtje)

Woensdag 6 november

Bespreking MJPB in fase meningsvorming 2
Volledige avond.
Plenair.
Spreektijden 12 minuten per fractie, 40 minuten voor het college
Spreekvolgorde: grootste oppositie fractie, grootste coalitiefractie etc.
Geen uitloop mogelijk
Twee woordvoerders toegestaan

Beslispunt 7: instemmen met de opzet van de PA 6 november

Beslispunt 8: instemmen met de wijziging van de Politieke Avond van 6 november van een besluitvormende avond in een reguliere politieke avond

Donderdag 7 november tot en met maandag 11 november 09.00h

Periode waarin fracties hun definitieve moties en amendementen indienen en/of aangeven of zij de door hen reeds ingediende concept moties en amendementen handhaven danwel intrekken.

Beslispunt 9: Instemmen met de periode van definitieve indiening moties en amendementen

Woensdag 13 november

Begrotingsraad
Aanvang 17.00 uur
Stamppotmaaltijd
Spreektijden: + 5 min voor fracties, + 20 min voor college
Spreekvolgorde: grootste oppositie fractie, grootste coalitiefractie etc.
Één woordvoerder per fractie

Beslispunt 10: Instemmen met de opzet van de PA van 13 november

Beslispunt 11: instemmen met het wijzigen van de de Politieke Avond van 13 november van een reguliere Politieke Avond in een besluitvormende avond (Begrotingsraad).

Woensdag 20 november

Reguliere politieke avond

Woensdag 27 november

Staat in vergaderschema als volledig besluitvormend.
Mogelijkheid scheppen om over te gaan tot deels besluitvormend/deels raadskamervergaderingen gezien verwachting van beperkt aanbod van onderwerpen ter besluitvorming

Beslispunt 12: Instemmen met het wijzigen van de Poltieke Avond van 27 november van een volledig besluitvormende in een deels besluitvormende avond.

Resumé beslispunten:

Beslispunt 1: instemmen met het vastleggen van deze periode van schriftelijke vragenstelling.

Beslispunt 2: instemmen met het organsiseren van deze training

Voorstel betreffende behandeling Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023 (MJPB) en de belastingverordeningen

Beslispunt 3: instemmen met het opnemen op de agenda van de PA van 2 oktober van (mondelinge) technische briefings.

Beslispunt 4: Instemmen met wijzigen van de Politieke Avond van 23 oktober van een deels besluitvormende avond in een volledig reguliere avond.

Beslispunt 5: instemmen met de periode van indiening van moties en amendementen.

Beslispunt 6: Instemmen met wijzigen van de Politieke Avond van 30 oktober van een reguliere avond in een deels besluitvormende avond (inclusief vragenuurtje)

Beslispunt 7: instemmen met de opzet van de PA 6 november

Beslispunt 8: instemmen met de wijziging van de Politieke Avond van 6 november van een besluitvormende avond in een reguliere politieke avond

Beslispunt 9: Instemmen met de periode van definitieve indiening moties en amendementen

Beslispunt 10: Instemmen met de opzet van de PA van 13 november

Beslispunt 11: instemmen met het wijzigen van de de Politieke Avond van 13 november van een reguliere Politieke Avond in een besluitvormende avond (Begrotingsraad).

Beslispunt 12: Instemmen met het wijzigen van de Poltieke Avond van 27 november van een volledig besluitvormende in een deels besluitvormende avond.

Voorstel:

Instemmen

Aan de gemeenteraad

Datum	: 22 oktober 2019
Zaaknummer	: 401815
Contactpersoon	: Clemens Berntsen
Telefoonnummer	: 026 3775020

Onderwerp: Addendum bij de MJPB 2020-2023

Geachte voorzitter en leden,

Wij stellen u voor kennis te nemen van de gevolgen voor de begroting en voor de afvalstoffenheffing van uitstel van DIFTAR tot 1-7-2020, zoals beschreven in bijgaand concept-addendum MJPB 2020-2023.

Inleiding
In de ontwerp-MJPB 2020-2023 is uitgegaan van invoering van DIFTAR per 1-1-2020. Daarbij is aangegeven (zie pagina 22 van de gedrukte versie) dat een andere invoeringsdatum in 2020 mogelijk is. De begrotingswijziging dient in dat geval wel verwerkt te worden in 2019.
Bij de behandeling van het raadsvoorstel "Kwijtschelding en stimulering afvalscheiding minima bij invoering DIFTAR" op 25 september 2019 heeft wethouder Bouwkamp medegedeeld dat de voorgenomen invoeringsdatum 1-7-2020 wordt. Dit betekent dat de MJPB 2020-2023 op dit punt niet meer actueel is.

In bijgaand addendum worden de gevolgen van uitstel van de invoering DIFTAR tot 1-7-2020 voor de begroting en voor de hoogte van de afvalstoffenheffing 2020 toegelicht.

Consequenties
Bij het vaststellen van de belastingverordening besluit u over het al dan niet invoeren van DIFTAR. Uiterlijk op dat moment dient de begroting daarop aan te sluiten. Door nu al aan te geven wat de gevolgen voor de begroting en afvalstoffenheffing zijn van DIFTAR per 1-7-2020, kunt u dit betrekken bij de begrotingsbehandeling.

Invoering van DIFTAR per 1-7-2020 betekent dat voor 2020 twee belastingverordeningen voor de afvalstoffenheffing dienen te worden vastgesteld: één voor de eerste helft van het jaar (vast tarief) en één voor de tweede helft gebaseerd op een gedifferentieerd tarief naar aanbod van afvalzakken.

Beide belastingverordeningen worden gelijktijdig vastgesteld. De verordening voor de tweede helft van het jaar kan echter nog in de loop van het eerste halfjaar van 2020 gewijzigd worden. In dat geval dient de begroting te zijner tijd opnieuw daarop te worden aangepast.

Hoogachtend,
het college van burgemeester en wethouders van Arnhem,
de secretaris, de burgemeester,

Bijlage
– Addendum MJPB 2020-2023

Stadskantoor - Eusebiusbuitensingel 53 • Postbus 9200 • 6800 HA Arnhem
Telefoon 0900-1809 • Fax 026-3774830 • www.arnhem.nl

Addendum MJPB 2020-2023

Invoering Diftar per 1-7-2020

In de ontwerp-MJPB 2020-2023 is uitgegaan van invoering van Diftar per 1-1-2020. Daarbij is aangegeven (zie pagina 22 gedrukte versie) dat een andere invoeringsdatum in 2020 uiteraard mogelijk is (begrotingswijziging dan wel in 2019 te verwerken).

Bij de behandeling van het raadsvoorstel "Kwijtschelding en stimulering afvalscheiding minima bij invoering DIFTAR" op 25 september 2019 heeft wethouder Bouwkamp medegedeeld dat de voorgenomen invoeringsdatum 1-7-2020 wordt. Dit betekent dat de MJPB 2020-2023 op dit punt niet meer actueel is.

In dit addendum worden de gevolgen van uitstel van de invoering Diftar tot 1-7-2020 voor de begroting en voor de hoogte van de afvalstoffenheffing 2020 toegelicht. Dit addendum maakt onderdeel uit van de MJPB 2020-2023.

Het aanpassen van de invoeringsdatum van 1 januari 2020 naar 1 juli 2020 heeft gevolgen voor de begroting en voor de hoogte van de afvalstoffenheffing.

Gevolgen voor de Begroting

De geraamde baten en lasten wijzigen als volgt[1]:
(de bedragen geven de mutatie aan ten opzichte van de ontwerp-MJPB)

Bedragen x €1.000	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Verwerking	1.110	459	68	0
Inzameling	167	0	0	0
Beheer en uitvoering	-485	0	0	0
Dekking uit afvalstoffenheffing	-792	-459	-68	0
Totaal	**0**	**0**	**0**	**0**

Omdat de prijsprikkel een half jaar later ingaat, zal de verwachte (rest)afvalreductie door beter afvalscheiding ook later optreden. Hierdoor dalen de inzamelings- en verwerkingskosten minder dan in de ontwerp MJPB werd voorzien. Dit leidt dan ook tot hogere kosten voor afvalverwerking en -inzameling ten opzichte van de ontwerp-MJPB.

De kosten voor beheer en uitvoering zijn lager omdat de geraamde extra beheer- en handhavingskosten ten behoeve van DIFTAR een half jaar later ingaan. Verder is rekening gehouden met de verwachting dat voor 2020 twee verschillende verordeningen en heffingsgrondslagen dienen te worden ingericht. De eerste vaste afvalstoffenheffing geldt voor de eerste zes maanden en wordt in februari, gezamenlijk met de andere gemeentelijke heffingen opgelegd. De tweede heffing: het vaste tarief van de DIFTAR-heffing, wordt vervolgens in het tweede deel van het jaar opgelegd.

[1] Tabel ter aanvulling op de tabel op pagina 22 ontwerp-MJPB 2020-2023

De meer/minder kosten worden verrekend in het tarief voor de afvalstoffenheffing. Per saldo blijft het percentage kostendekkendheid gelijk. De kostendekkendheid wordt als volgt bepaald[2]:

Berekening kostendekkendheid t.b.v. Afvalstoffenheffing

Bedragen x €1.000	**2020**
Kosten Taakveld(en),incl (omslag) rente	20.004
Inkomsten taakveld(en), excl.heffingen	-2.243
Netto kosten taakvelden	17.761
Overhead incl. (omslag)rente	595
BTW	2.979
Totale kosten	**21.335**
Opbrengst heffingen	**17.511**
Dekkingspercentage	**82%**

Gevolgen voor de hoogte van de afvalstoffenheffing

De begrote afvalstoffenheffing bedraagt:

- eerste halfjaar 2020:	Eénpersoons huishoudens	€ 99,72
	Meerpersoons huishoudens	€134,88
- tweede halfjaar 2020:	Vast tarief per huishouden	€ 81,30
	Per 30-liter-zak restafval	€ 0,80

Ontwikkeling lokale lastendruk in Arnhem[3]:

Gem. lastenontwikkeling per woning (eigenaar)	**2019**	**2020**	**%**
Onroerend zaakbelasting	€ 338	€ 338	0,0%
Rioolheffing	€ 172	€ 174	1,5%
Afvalstoffenheffing (gemiddeld per huishouden)	€ 220	€ 242	9,7%
	€ 730	**€ 754**	**3,29%**

Gem. lastenontwikkeling per woning (gebruiker/huurder)	**2019**	**2020**	**%**
Onroerend zaakbelasting	€ 0	€ 0	
Rioolheffing	€ 86	€ 87	1,5%
Afvalstoffenheffing (gemiddeld per huishouden)	€ 220	€ 242	9,7%
	€ 306	**€ 329**	**7,43%**

[2] Tabel vervangt de tabel op pagina 183 ontwerp-MJPB 2020-2023
[3] Tabel vervangt de tabel op pagina 182 ontwerp-MJPB 2020-2023

Beantwoording technische vragen m.b.t. het addendum bij de MJPB
Een aantal raadsleden (de heren Venhoek, Greving en Elfrink) hebben technische vragen gesteld over het addendum. Het gaat daarbij m.n. om de kosteneffecten a.g.v. de wijziging van de datum van invoering.
Zij hebben eveneens aangegeven de vragen en antwoorden van belang te achten voor de hele raad. De griffie heeft daarom de vragen en antwoorden bij elkaar gebracht in onderstaand overzicht. Het overzicht is bij de stukken voor de MJPB-behandeling in iBabs geplaatst.

<u>Beantwoording vragen van Maarten Venhoek (D66) m.b.t. het addendum bij de MJPB</u>

A.
In dit addendum staat een nieuwe tabel met de ontwikkeling van de lokale lastendruk in Arnhem. Ten opzichte van de MJPB is de verhoging voor de afvalstoffenheffing verdubbeld, van bijna 5% naar nu bijna 10%!
Uit het addendum kan ik niet opmaken hoe deze stijging tot stand is gekomen.
Graag ontvang ik een specificatie van de ontwikkelingen en de daarbij behorende kosten die noopt tot deze additionele verhoging.

Ten aanzien van de verklaring van de kostenstijgingen in Arnhem, zijn dit de belangrijkste posten:
- de kapitaallasten en onderhoudskosten op ondergrondse containers;
- lagere inkomsten door vervuiling van de ingezamelde PBD-fractie en hierdoor een hoog percentage afkeur;
- kostenstijgingen op de afvalcontracten;
- de voorbereidingskosten voor de invoering van DIFTAR.

B.
Wat verder opvalt is dat er een groot verschil is in de ontwikkeling van de kosten voor de afvalverwerking en de kosten voor het taakveld afval als je Arnhem naast Nijmegen zet. Ik zou een min of meer gelijke ontwikkeling verwachten, maar je ziet hier een groot verschil. In Arnhem zijn de kosten in 4 jaar maar liefst 35% toegenomen.

Kosten afvalverwerking in begrotingen Arnhem versus Nijmegen

Totale kosten*	2017	2018	2019	2020	stijging
Arnhem	15.242	15.270	18.168	20.502	35%
Nijmegen	17.442	17.665	17.063	16.852	-3%

** Grondslag voor de berekening van de kostendekkendheid conform VNG-model*

Lasten taakveld afval**	2017	2018	2019	2020	stijging
Arnhem	12.774	13.884	14.454	17.118	34%
Nijmegen	10.896	11.015	10.430	11.145	2%

*** Conform iv3-definitie* *Bedragen in duizenden euro's*

Graag ontvang ik een verklaring voor deze kostenstijging, waardoor worden die veroorzaakt?

Over de verschillen in kosten tussen de gemeenten Arnhem en Nijmegen kan ik dit korte tijdsbestek geen volledige analyse uitvoeren. Wat ik wel hierover kan melden is dat Nijmegen met behulp van haar DIFTAR-systematiek van de tariefzak, inmiddels een reductie van de hoeveelheid restafval naar ongeveer 100 kg per inwoner heeft gerealiseerd. In Arnhem zitten we nog ruim boven de 200 kg. per

inwoner. Hierdoor boekt Nijmegen uiteraard een behoorlijke kostenbesparing op de restafvalverwerking en zullen de inkomsten op de herbruikbare afvalstromen met een positieve opbrengst: PBD en papier aanzienlijk hoger liggen. Effect op restafval: 17.500 ton restafval minder verbranden levert een reductie op van € 2,4 miljoen aan verwerkingskosten.

1. Ten aanzien van de analyse van de kosten voor het product afval Arnhem en Nijmegen wilt u een nadere analyse op de verschillen.
In mijn antwoord op 30 oktober jl. heb ik al aangegeven dat in dit korte tijdsbestek geen volledige analyse naar de verschillen tussen Arnhem en Nijmegen uit te voeren is. Een dergelijke analyse vraagt een benchmark-onderzoek om de verschillen in dienstverlening te benoemen en de kostenverschillen te verklaren. In opdracht van de raad kunnen we uiteraard dit benchmark-onderzoek Arnhem-Nijmegen extern laten uitvoeren. Een mogelijk alternatief is om het komend jaar opnieuw deel te nemen aan de landelijke benchmark die jaarlijks door de branche wordt georganiseerd.

2. Kostenopbouw Arnhem voor het vaste deel en het variabele deel. In de mail van 2 november heeft u een voorbeeldtabel ingevoegd.
Onze kostenstructuur is nu niet op de gevraagde wijze ingericht en vraagt (nu eenmalig) om een substantiële aanpassing in de huidige verslaglegging in onze financiële systemen. Deze kan niet op korte termijn omgevormd naar het gevraagde format, zonder grote risico's op mogelijke fouten.
Indien de raad wenst dat de kostenopbouw op het product afval op deze wijze gerapporteerd gaat worden, gaan we deze aanpassingen de komende periode onderzoeken. We stellen hierbij voor om dit nieuwe format te ontwikkelen voor de wijze waarop de financiële evaluatie van DIFTAR straks ingericht gaat worden.

3. We weten uit het addendum bij de MJPB dat er ook voor 2021 en 2022 effecten zijn (zie het staatje op blz. 1 van het Addendum MJPB 2020-2023). De opbouw daarvan haal ik echter niet uit het nu door jou op vrijdag avond verstrekte memo. Graag ontvang ik ook voor die twee jaren de specificatie conform de opzet die je in jouw memo Extra toelichting uitstel invoering Diftar hebt gegeven.
Ik herhaal hierbij de toelichting die ook de heer Greving in zijn mail gevraagd en gekregen heeft.
In de DIFTAR-ramingen is sprake van een ingroeimodel: het effect van DIFTAR wordt in drie jaar, in drie stappen bereikt. Deze fasering is gebaseerd op ervaringen uit andere gemeenten waarbij gebleken is dat inwoners moeten wennen aan DIFTAR en een periode nodig hebben om hun afvalaanbiedgedrag te veranderen en geleidelijk te verbeteren.
Afhankelijk van de invoeringsdatum en ingang van de prijsprikkel, schuift deze realisatie/gewenningsperiode op. Concreet betekent dit dat, ten opzichte van de in de MJPB 2020-2023 opgenomen reeks (die uitgaat van invoering per 1-1-2020), niet alleen in 2020, maar ook in 2021 er meer restafval wordt aangeboden. Ook in 2022 wordt nog een klein verschil tussen beide ramingen verwacht. In het Addendum is dit weergegeven.

Meerjarig effect op de afvalstoffenheffing van verschillende invoeringsdata DIFTAR
De huidige ramingen leiden tot de volgende consequenties voor de hoogte van de heffing, uiteraard op basis van de huidige aannames, huidig aantal huishoudens en geen indexering van kosten en opbrengsten.

Uitgangspunt	Ontwikkeling Afvalstoffenheffing (€ gemiddeld/hh)				
jaar	2019	2020	2021	2022	2023
Ontwerp MJPB - Invoering DIFTAR 1-1-2020	€ 220	€ 231	€ 229	€ 227	€ 226
Addendum - Invoering DIFTAR 1-7-2020	€ 220	€ 242	€ 235	€ 228	€ 226
Invoering DIFTAR 1-1-2021	€ 220	€ 243	*Nog niet doorgerekend, maar deze jaren zullen naar verwachting een dalende lijn naar circa € 226 in 2023 te zien geven.*		

<u>Informatie ten behoeve van het opstellen van het amendement "DIFTAR direct", opgevraagd door Maarten Venhoek (D66)</u>
Het betreft hier de doorrekening van de financiële effecten op de afvalstoffenheffing bij een andere invoeringsdatum (1-4-2020) van DIFTAR ten opzichte van de ingangsdatum zoals gepresenteerd in het ontwerp-MJPB (1-1-2020).

Conform het aan de raad voorgelegde Addendum, waarin de gegevens van invoering per 1 juli 2020 zijn gepresenteerd, vindt je hieronder de gegevens voor invoering van DIFTAR per 1 april 2020.

Ik hou hierbij dezelfde volgorde van informatie aan als in het Addendum is opgenomen:

Tabel 1: Gevolgen voor de begroting.

Bedragen x €1.000	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Verwerking	612	268	68	0
Inzameling	135	0	0	0
Beheer en uitvoering	-135	0	0	0
Dekking uit afvalstoffenheffing	-612	-268	-68	0
Totaal	**0**	**0**	**0**	**0**

Ter toelichting:
In deze tabel staan de bedragen vermeld waarmee deze kostencategorie stijgt (+) of daalt (-) ten opzichte van de ontwerp-MJPB waarin wordt uitgegaan van DIFTAR-invoering per 1-1-2020.
Deze bedragen kunnen vergeleken worden met de in het Addendum gepresenteerde cijfers voor invoering per 1-7-2020.

De **verwerkingskosten** stijgen bij een latere invoeringsdatum van DIFTAR omdat de prijsprikkel die leidt tot ander aanbiedgedrag dan later ingaat. Invoering per 1-4 leidt tot een lagere stijging dan invoering per 1-7.

Het verschil op de i**nzamelkosten** tussen de twee varianten van invoeringsdata (1-4 en 1-7) zijn beperkt. De inzamelkosten voor restafval dalen bij het eerder invoeren van DIFTAR doordat de hoeveelheid daalt, verzamelcontainers hoeven minder vaak geleegd te worden. De inzamelkosten van andere afvalfracties nemen toe bij het (eerder) invoeren van DIFTAR: hogere kosten voor de inzameling van PBD en GFT. Deze effecten wegen in grote lijnen tegen elkaar op.

De kosten op **beheer en uitvoering** dalen ten opzichte van het concept-MJPB bij een latere invoeringsdatum van DIFTAR. De onder deze categorie vallende kosten voor coördinatie, beheer, uitvoering en handhaving (ruim 9 ton op jaarbasis) en kwijtschelding medisch afval (€ 135.000 op jaarbasis) worden bij uitstel naar een latere invoeringsdatum in 2020, niet volledig gemaakt en leveren daarmee een besparing op ten opzichte van het in de ontwerp-MJPB begrote bedrag op dit onderdeel.

Tabel 2: berekening kostendekkendheid t.b.v. de Afvalstoffenheffing

Bedragen x €1.000	**2020**
Kosten Taakveld(en),incl (omslag) rente	19.849
Inkomsten taakveld(en), excl.heffingen	-2.243
Netto kosten taakvelden	17.606
Overhead incl. (omslag)rente	595
BTW	2.925
Totale kosten	**21.126**
Opbrengst heffingen	**17.356**
Dekkingspercentage	**82%**

Gevolgen voor de hoogte van de afvalstoffenheffing:
Indien DIFTAR per 1-4-2020 zou worden ingevoerd, dan leidt dit tot de volgende tarieven die in de verordeningen moeten worden vastgesteld.

De begrote afvalstoffenheffing bedraagt:

- periode januari -maart 2020	Eénpersoons huishoudens	€ 49,52
	Meerpersoons huishoudens	€ 66,64
- periode april - december 2020:	Vast tarief per huishouden	€ 120,88
	Per 30-liter-zak restafval	€ 0,80

Tabel 3: Ontwikkeling lokale lastendruk in Arnhem:

Gem. lastenontwikkeling per woning (eigenaar)	2019	2020	%
Onroerend zaakbelasting	€ 338	€ 338	0,0%
Rioolheffing	€ 172	€ 174	1,5%
Afvalstoffenheffing (gemiddeld per huishouden)	€ 220	€ 239	8,6%
	€ 730	**€ 752**	**2,95%**

Gem. lastenontwikkeling per woning (gebruiker/huurder)	2019	2020	%
Onroerend zaakbelasting	€ 0	€ 0	
Rioolheffing	€ 86	€ 87	1,5%
Afvalstoffenheffing (gemiddeld per huishouden)	€ 220	€ 239	8,6%
	€ 306	**€ 326**	**6,62%**

Beantwoording vragen van Eric Greving (PvdA) m.b.t. het addendum bij de MJPB

1. In het addendum bij de MJPB staat op pagina 1 een staatje met de geraamde baten en lasten. Hierin staan ook de dekking van de kosten ten laste van de afvalstoffenheffing. In 2019 € 792k, in 2020 € 459k en in 2021 € 68k. Betekent dit dat de kosten voor een half jaar uitstel in totaal over drie jaar € 1.320.000,00 zijn?
Dat klopt. In de DIFTAR-ramingen is namelijk sprake van een ingroeimodel: het effect van DIFTAR wordt in drie jaar, in drie stappen bereikt. Deze fasering is gebaseerd op ervaringen uit andere gemeenten waarbij gebleken is dat inwoners moeten wennen aan DIFTAR en een periode nodig hebben om hun afvalaanbiedgedrag te veranderen en geleidelijk te verbeteren.
Afhankelijk van de invoeringsdatum en ingang van de prijsprikkel, schuift deze realisatie/gewenningsperiode op. Concreet betekent dit dat, ten opzichte van de in de MJPB 2020-2023 opgenomen reeks (die uitgaat van invoering per 1-1-2020), niet alleen in 2020, maar ook in 2021 er meer restafval wordt aangeboden. Ook in 2022 wordt nog een klein verschil tussen beide ramingen verwacht. In het Addendum is dit weergegeven.

2. Kunnen de kosten bij invoer op 1 januari 2020 ook meerjarig inzichtelijk gemaakt worden?
Dit is wat er gebeurt in het ontwerp-MJPB 2020--2023, in de tabel op pagina 22 worden de meerkosten meerjarig ten opzichte van het MJPB 2019-2022 geschetst.

3. En zou dit niet betekenen dat nu we die kosten niet hebben in het eerste half jaar van 2020 (bij invoer op 1 juli 2020) de lastenstijging in het eerste half jaar lager moeten zijn? Feitelijk schuiven ze op?
Zoals in het toelichtend memo van vrijdag 1 november is gemeld, is er bij invoering per 1-7-2020 ook rekening gehouden met lagere beheer en handhavingskosten ad. € 367.500. De daling van deze kosten op deze post wordt echter teniet gedaan door de stijging van met name de verwerkingskosten bij invoering per 1-7: + € 1,1 miljoen.

4. Als laatste is het mogelijk om de afvalstoffenheffing meerjarig te laten zien?
De huidige ramingen leiden tot de volgende consequenties voor de hoogte van de heffing, uiteraard op basis van de huidige aannames, huidig aantal huishoudens en geen indexering van kosten en opbrengsten.

Uitgangspunt	Ontwikkeling Afvalstoffenheffing (€ gemiddeld/hh)				
jaar	2019	2020	2021	2022	2023
Ontwerp MJPB - Invoering DIFTAR 1-1-2020	€ 220	€ 231	€ 229	€ 227	€ 226
Addendum - Invoering DIFTAR 1-7-2020	€ 220	€ 242	€ 235	€ 228	€ 226
Invoering DIFTAR 1-1-2021	€ 220	€ 243	*Nog niet doorgerekend, maar deze jaren zullen naar verwachting een dalende lijn naar circa € 226 in 2023 te zien geven.*		

Beantwoording vragen van Gerrie Elfrink (SP) m.b.t. het addendum bij de MJPB

1. U wilt een meer gedetailleerd inzicht in de kostenpost "uitvoering en beheer".

Onder deze categorie vallen de volgende kostenonderdelen:
- de perceptiekosten: de kosten die gemoeid zijn met de heffing en invordering van de afvalstoffenheffing;
- kosten voor communicatie, coördinatie en beheer;
- kosten voor toezicht en handhaving.

Deze kosten bestaan uit extra uren van functionarissen, communicatiemiddelen en hulpmiddelen zoals de afvalapp, die worden ingezet om het aanbiedgedrag in goede banen te leiden.
De inzameling en verwerking van naast geplaatst afval of dumpingen is opgenomen in de kostencategorieën inzameling en verwerking.
In totaal is op de kostencategorie "uitvoering en beheer" een structureel bedrag van ruim negen ton geraamd.

2. Is er ook een scenario te maken waarin de containers per 1/1/2020 weer van het slot gehaald worden en wat dat met de verschillende posten doet? Dat zou namelijk inzicht geven in hoe de verschillende elementen van diftar (pasje + tarief) zich tot elkaar en het geheel verhouden.

Nee, dit scenario staat haaks op de ingezette beleidslijn en wordt nu niet verder uitgewerkt.

Memo

Datum : dinsdag 29 oktober 2019

Aan : De gemeenteraad

Van : Cathelijne Bouwkamp/ Ronald Paping

Betreft : toelichting uitstel invoering DIFTAR naar 1-7-2020

In de meningsvormende vergaderingen over het MJPB 2020-2023 van 23 oktober jl. zijn bij de bespreking van de portefeuilles van wethouder Bouwkamp en Paping toezeggingen gedaan om nadere informatie te leveren over de redenen en consequenties van uitstel van invoering DIFTAR tot 1 juli 2020. In dit memo worden de antwoorden op deze toezeggingen aan u gepresenteerd.

Motivatie invoering DIFTAR per 1-7-2020
Zoals in de meningsvormende vergadering mondeling is toegelicht, zijn er verschillende redenen en ontwikkelingen die hebben geleid tot de keuze voor dit uitstel.

De invoering van DIFTAR in Arnhem is een complexe zaak die een zorgvuldige voorbereiding vraagt. Op 3 juli 2018 heeft u ingestemd met het uitstellen van DIFTAR zodat voldaan kan worden aan de door u gestelde randvoorwaarden. In periodieke voortgangsrapportages hebben we u geïnformeerd over de voortgang op de invulling hiervan. Op 30 oktober a.s. wordt de invulling van de laatste voorwaarde, de kwijtscheldingsregeling voor minima, opnieuw geagendeerd.

Hoewel het uitstel voor onbepaalde tijd gold, was het streven om de invoering van DIFTAR per 1 januari 2020 te effectueren. Hieronder wordt toegelicht waarom het college de invoeringsdatum wil verschuiven naar 1 juli 2020.

In de aanloop naar de besluitvorming over de laatste randvoorwaarde: "de kwijtscheldingsregeling en stimulering van afvalscheiding van minima" in september is gebleken dat invoering op 1 januari 2020 weliswaar technisch mogelijk, maar zeer risicovol zou zijn. We zaten op dat moment midden in het proces van afsluiten van de ondergrondse containers en het weer toegankelijk maken met passen. Bij de goed gereguleerde en gefaseerde realisatie hiervan in wijken voor de vakantieperiode, hebben we nauwelijks aanloopproblemen ondervonden. De intensieve inzet van communicatie, technische support en ondersteuning en begeleiding door de schone-buurt-coaches speelde daarbij een grote rol. Bij de geïntensiveerde uitrol van wijken na de zomervakantie bleken er meer problemen bij het afsluiten te ontstaan. In de raad heeft u ook herhaaldelijk aandacht gevraagd voor deze problematiek en de situatie in de stad. Dat beeld werd bevestigd door de toename van berichten via onder meer sociale media over ongewenste bijplaatsingen nadat de containers op slot gingen en door signalen die ik rechtstreeks ontvang van de schonebuurtcoaches die in de wijken actief zijn.

Dit alles samen benadrukte voor mij nogmaals het belang van een zorgvuldige begeleiding van dit soort veranderingen. Naast de technische strubbelingen bij het opnieuw afsluiten van de containers moeten de inwoners goed en tijdig worden voorbereid op de komende veranderingen én voldoende gelegenheid krijgen om aan de veranderingen te wennen. Dat dit cruciaal is, merken wij zelf in de stad, maar is ook de ervaringen van andere gemeenten waar DIFTAR is ingevoerd.

Bij invoering van DIFTAR per 1 januari 2020 zou er nog een aantal veranderingen in heel korte tijd nodig zijn. Het gaat hierbij onder andere om:

- het aanpassen van de trommels van 60 naar 30-liter;
- het proefdraaien met de data-uitwisseling voor het betaalsysteem;
- de inrichting van de kwijtscheldingsregeling die pas na besluitvorming op 30 oktober kan worden ingeregeld.

De drie maanden die op het moment van de raadsvergadering op 25 september jl. resteerden om de inwoners te informeren en opnieuw te laten wennen aan een ingrijpende systeemverandering beschouwde ik, mede op grond van de boven genoemde ervaringen, als te kort en daardoor te risicovol voor de stad en het succesvol invoeren van DIFTAR.
Daarbij zou bovengenoemde zorgvuldigheid onder grote druk komen te staan, met ongewenste effecten in de stad: meer bijplaatsingen en dumpingen en mogelijk het risico op het niet volledig kunnen registreren en innen van het zakkentarief. Die zorgen over deze effecten zijn bij de raadsbehandeling van het minimavoorstel in september ook door enkele fracties in de raad naar voren gebracht.
Om deze redenen, heb ik tijdens de raadsvergadering van 25 september jl aangegeven de invoering van DIFTAR uit te willen stellen tot 1 juli 2020.
Doordat vervolgens de stemmen staakten kan besluitvorming nu op zijn vroegst op 30 oktober plaatsvinden.

Bovenstaande uiteenzetting en het feit dat de voorbereidingstijd inmiddels is beperkt tot 2 maanden maakt invoering per 1 januari 2020 niet wenselijk.

Het addendum

De afvalinzameling en -verwerking leidt om meerdere redenen tot hogere kosten in 2020. Door middel van DIFTAR kunnen deze hogere kosten (en daarmee de toekomstige kostenstijging voor burgers) worden beperkt. In de perspectiefnota is daarover de volgende tekst opgenomen:

In 2020 moeten de contracten voor zowel de inzameling als de verwerking van restafval opnieuw worden aanbesteed. Deze aanbestedingen worden op dit moment voorbereid. Gezien de huidige marktsituatie is de verwachting dat de kosten voor afvalinzameling en afvalverwerking fors zullen stijgen. Dit wordt mede veroorzaakt door de door de Rijksoverheid opgelegde verbrandingsbelasting. De verwachting is dat het nieuwe contract voor de inzameling van restafval zal leiden tot een kostenstijging van ca 10%. Voor de verwerking van restafval wordt een nog forsere stijging tot mogelijk wel 80% verwacht. De helft hiervan is te wijten aan tariefstijging door marktwerking, de andere helft aan de verbrandingsbelasting. De voorziene kostenstijgingen voor inzameling en verwerking van afval zullen worden gedekt door de afvalstoffenheffing. Genoemde ontwikkeling geeft extra reden om inwoners te stimuleren afval goed te scheiden en de hoeveelheid restafval te verkleinen, zodat toekomstige kostenstijging zoveel mogelijk kan worden beperkt. DIFTAR is daarvoor een goed instrument.

Ook in de Voortgangsberichten DIFTAR hebben we u geïnformeerd over de te verwachten autonome kostenstijgingen op afvalgebied en het belang om het instrument DIFTAR zo spoedig mogelijk in te zetten om deze kostenstijgingen te beperken.
Door de autonome ontwikkelingen stijgen de kosten voor afval in 2020 dus fors. Conform de bestaande afspraken met betrekking tot kostendekkendheid van de afvalstoffenheffing worden die kosten in de heffing doorberekend. In de volgende paragraaf worden de financiële consequenties voor de inwoners van Arnhem van het uitstellen van DIFTAR nader toegelicht.
Om u zo spoedig mogelijk deelgenoot te maken van de financiële consequenties van mijn overwegingen heb ik er in overleg met de griffie voor gekozen om u deze informatie door middel van een addendum op de mjpb te verstrekken. Deze informatie kan op deze wijze nog geïncorporeerd worden in het besluitvormingsproces van de voorliggende mjpb.

In onderstaande toelichting op de financiële vragen, wordt nader ingegaan op deze financiële consequenties.

Financiën
Autonome ontwikkeling
Hierboven is reeds aangegeven, zoals ook gemeld in de Perspectiefnota en Voortgangsrapportages DIFTAR, dat de kosten van het product afval vanaf 1 januari 2020 sowieso stijgen. Dit wordt onder meer veroorzaakt door het nieuwe verwerkingscontract restafval dat vanaf 1 januari 2020 ingaat.

Naast de tariefstijging uit de markt (resultaat van Europese aanbesteding), hebben we vanaf die datum ook te maken met de van rijkswege opgelegde verbrandingsbelasting. Hierdoor is er vanaf 2020, los van de invoering van DIFTAR, sprake van een substantiële kostenverhoging van het product afval.

De invoering van DIFTAR zal leiden tot het verminderen van de hoeveelheid restafval en daarmee tot het beperken van dit negatieve kosteneffect.

Invoering DIFTAR per 1 juli 2020 of 1 januari 2021
In het aan u gezonden addendum is de situatie bij invoering van DIFTAR per 1 juli 2020 weergegeven als wijziging ten opzichte van de begroting.
In de meningsvormende vergadering van 23 oktober is gevraagd naar de financiële consequenties als besloten zou worden tot invoering van DIFTAR per 1 januari 2021.

In onderstaande tabel uit het addendum is het financiële effect beschreven ten opzichte van de begrote kosten voor 2020 conform de ontwerp-MJPB pagina 22 (invoering DIFTAR per 1-1-2020).

Tabel 1: Financieel effect voor 2020 van tijdstip DIFTAR-invoering

Verschilanalyse termijn DIFTAR-invoering (bedragen x €1000)		
	per 1-7-2020	per 1-1-2021
Onderdelen	**Addendum**	
Verwerking	1.110	1.708
Inzameling	167	23
Beheer en uitvoering	-485	-870
Dekking uit de afvalstoffenheffing	-792	-861
totaal	0	0

Het invoeren van DIFTAR per 1-7 leidt tot € 8 ton hogere kosten (zie regel Dekking uit de afvalstoffenheffing).
De belangrijkste reden voor de hogere kosten is het pas later optreden van het dempende effect op de hoeveelheid restafval als gevolg van de invoering van DIFTAR.
Uit de tabel valt af te leiden dat de kostenstijging voor het gehele jaar 2020 bij invoering van DIFTAR per 1 januari 2021 per saldo niet heel veel groter (+€ 69.000) is dan bij invoering van DIFTAR per 1 juli 2020. Dit komt doordat bij uitstel van een heel jaar de verwerkingskosten in 2020 weliswaar verder oplopen; daar staat echter tegenover dat in deze variant de inrichtingskosten voor het beheer van DIFTAR (extra handhaving, extra inningskosten, extra beheerkosten) worden uitgesteld naar 2021.

Wat betekent dit nu voor de tarieven en de lastendruk voor de Arnhemse inwoner?
In onderstaande tabel zijn de effecten voor de twee 'uitstel'-varianten beschreven, hieronder samengevat:

- invoering per 1-7-2020: tarief € 242, een stijging van 9,7%
- invoering per 1-1-2021: tarief € 243, een stijging van 10,2 %.

Invoering van DIFTAR per 1-1-2020 (de oorspronkelijke mjpb-lijn) zou leiden tot een kostenstijging van 4,8% ten opzichte van 2019 en resulteren in een gemiddeld tarief van € 231.

		Diftar per 1-7-2020		Diftar per 1-1-2021	
Gem. lastenontwikkeling per woning (eigenaar)	**2019**	**2020**	**%**	**2020**	**%**
Onroerend zaakbelasting	€ 338	€ 338	0,0%	€ 338	0,0%
Rioolheffing	€ 172	€ 174	1,5%	€ 174	1,5%
Afvalstoffenheffing (gemiddeld per huishouden)	€ 220	€ 242	9,7%	€ 243	10,2%
	€ 730	**€ 754**	**3,29%**	**€ 755**	**3,42%**

Gem. lastenontwikkeling per woning (gebruiker/huurder)	**2019**	**2020**	**%**	**2020**	**%**
Onroerend zaakbelasting	€ 0	€ 0		€ 0	
Rioolheffing	€ 86	€ 87	1,5%	€ 87	1,5%
Afvalstoffenheffing (gemiddeld per huishouden)	€ 220	€ 242	9,7%	€ 243	10,2%
	€ 306	**€ 329**	**7,43%**	**€ 330**	**7,74%**

Consequenties voor kwijtschelding
In de gepresenteerde varianten zijn de kosten voor kwijtschelding gehandhaafd op de in de huidige ontwerp-MJPB 2020-2023 geraamde € 2 miljoen (een stijging van € 0,4 miljoen ten opzichte van de begroting 2019). Bij doorrekening van de kostenstijging van een latere invoeringsdatum van DIFTAR zullen ook de lasten voor kwijtschelding stijgen.

Op basis van de huidige kostenstijging wordt een incidentele stijging van de post kwijtschelding verwacht van ca € 100.000. Deze kostenpost is niet in het addendum verwerkt.
Omdat de kosten van kwijtschelding naar verwachting na invoering DIFTAR weer zullen afnemen is deze stijging naar verwachting éénmalig. De omvang van het daadwerkelijk benodigde kwijtscheldingsbudget is overigens een inschatting, afhankelijk van het aantal minima en de gezinssamenstelling van deze doelgroep.
Gezien deze onzekerheden zullen we bezien in hoeverre deze kosten passen binnen het totale kwijtscheldingsbudget. Mocht dit niet het geval zijn, dan zal het college met een voorstel komen hoe deze kosten worden gedekt binnen het beleidsveld.

Omdat de financiële kaders van het kwijtscheldingsbudget voor de afvalstoffenheffing niet worden gewijzigd bij het uitstellen van de invoeringsdatum DIFTAR, ligt er geen belemmering om het voorliggende raadsvoorstel "Kwijtschelding en stimulering afvalscheiding minima bij invoering DIFTAR", dat op 30 oktober opnieuw staat geagendeerd, opnieuw in stemming te brengen.

Memo

Datum : Woensdag 30 oktober 2019

Aan : G.Elfrink

Van : College van B&W

Betreft : Verzoek om inlichtingen DIFTAR en afvalstoffenheffing

Onderstaand treft u de beantwoording aan van de door u op 27 oktober jl. gestelde vragen over DIFTAR en de afvalstoffenheffing. Die beantwoording betreft de vragen 1 t/m 5. Op uw verzoeken bij punt 6 en verder komen wij op een later moment terug.

1. Op welk moment (datum: tijdstip) heeft de portefeuillehouder Openbare Ruimte de (concept) collegenota 'addendum bij de 'MJPB 2020-2023' geaccordeerd voor agendering in het college? Graag een afschrift van de paraaf en de bijbehorende administratie. Indien er verschillende versies zijn aangeboden, geldt dit verzoek voor alle aangeboden versies.

Antwoord:
De collegenota "Addendum bij de MJPB 2020-2023" met bijbehorende raadsinformatiebrief en het Addendum, is 17 oktober jl. om 11:22 uur geaccordeerd door de portefeuillehouder Openbare Ruimte voor agendering op het college van 22 oktober.
Administratie uit iBabs is bijgevoegd.

2. Op welk moment (datum: tijdstip) heeft de portefeuillehouder Openbare Ruimte de betreffende collegenota ter accordering gekregen vanuit de ambtelijke organisatie? Graag een afschrift van de paraaf en de bijbehorende administratie. Indien er verschillende versies zijn aangeboden, geldt dit verzoek voor alle aangeboden versies.

Antwoord:
Op 16 oktober, om 11.39 uur, vergezeld van bijgevoegde mail.

Dag Cathelijne,

Naar aanleiding van de vraag/wens van de griffie (Jozef) om de raad zo spoedig op de hoogte te brengen van de consequenties van het uitstel van diftar naar 1 juli 2020 hebben we deze week in overleg met financiën en Pieter het volgende traject bedacht dat we aan je willen voorleggen.
Door middel van een raadsinformatiebrief met addendum worden de financiële consequenties, de gevolgen voor de begroting en de hoogte van de afvalstoffenheffing aan de raad voorgelegd. Door dit addendum als onderdeel van de MJPB 2020-2023 vast te stellen is de begroting aangepast op invoering diftar per 1-7-2020. Om de verordeningen op de juiste gegevens vast te stellen, is deze begrotingswijziging noodzakelijk.
Ik ga de documenten aanmelden in het bestuurlijk proces zodat agendering voor volgende week dinsdag mogelijk is.

In verband met je vakantie nu even op deze wijze voorbereid, mocht jij je niet kunnen vinden in deze lijn dan is het van de agenda halen van de nota en addendum uiteraard nog mogelijk, een begrotingswijziging op een later moment blijft dan wel noodzakelijk.
Uiteraard is toelichting in de staf van volgende week maandag mogelijk.

Groet,
Clemens

3. Op welk moment (datum: tijdstip) is de (concept) collegenota aangeboden aan de portefeuillehouder Financiën? Graag een afschrift van de bijbehorende administratie. Indien er verschillende versies zijn aangeboden, geldt dit verzoek voor alle aangeboden versies.

Antwoord:
De portefeuillehouder Financiën is meermalen mondeling door de concerncontroller geïnformeerd over de voorbereiding van het addendum. De collegenota over dit onderwerp is door de portefeuillehouder Openbare Ruimte in routing gebracht.

4. Op welk moment (datum: tijdstip) is de (concept) collegenota aangeboden aan Financiën en Control? Graag een afschrift van de bijbehorende administratie. Indien er verschillende versies zijn aangeboden, geldt dit verzoek voor alle aangeboden versies.

Antwoord:
De concept-collegenota is niet aangeboden aan Financiën en Control, maar betreft juist een co-productie van Financiën en Control en de vakgroep Afval.

5. Alle agenda's en besluitenlijsten van de staf Openbare Ruimte van portefeuillehouder Bouwkamp tussen 1 juli jl. en 26 oktober jl.

Antwoord:
Bijgevoegd zijn de agenda's van alle staven in de gevraagde periode. Daarnaast de besluitenlijsten van de staven waar afval/DIFTAR op de agenda heeft gestaan, inclusief de stukken die in die staven zijn besproken.

MEMO

GEMEENTE Arnhem

Datum : Vrijdag 1 november 2019

Aan : Gemeenteraad

Van : Cathelijne Bouwkamp

Betreft : Extra toelichting verschillen tabel uitstel DIFTAR

Bijgaand conform verzoek de detaillering van de verschillentabel bij het memo 'Toelichting uitstel invoering DIFTAR naar 1-7-2020' van 29 oktober 2019.

Toelichtende tabel: Verschilanalyse financiële consequenties invoeringsdatum DIFTAR.

Verschilanalyse DIFTAR-invoering juli bedragen in €			
Onderdelen	**per 1-1-2020 ontwerp MJPB**	**per 1-7-2020 Addendum**	**per 1-1-2021**
Verwerking:			
Diftar-effect op verwerkingskosten	-54.097	637.971	1.000.599
verhoging tarief verwerkingkosten	1.362.026	1.779.680	2.015.142
subtotaal verwerking	1.307.929	2.417.651	3.015.741
verschil t.o.v. ontwerp-MJPB		1.109.722	1.707.812
Inzameling:			
Effect op restafval inzameling	78.974	226.865	239.691
Intensiveren PBD-inzameling	223.440	111.720	0
extra kosten GFT-inzameling	84.145	65.336	0
Opbrengsten ABS/poorttarief	-200.000	-50.000	-30.000
subtotaal inzameling	186.559	353.921	209.691
verschil t.o.v. ontwerp-MJPB		167.362	23.132
Beheer en uitvoering:			
tegemoetkoming medisch afval	135.000	67.500	0
rentekosten uitgestelde inning	100.000	50.000	0
lagere beheer en hh-kosten		-367.500	-635.000
subtotaal beheer	235.000	-250.000	-635.000
verschil t.o.v. ontwerp-MJPB		-485.000	-870.000
Overige niet-Diftar-effecten	-219.953	-219.953	-219.953
totaal	**1.509.535**	**2.301.619**	**2.370.479**
effect t.o.v. invoering 1-1-2020		792.084	860.944

Wat betreft de kolommen van de tabel:
- de eerste kolom bevat de gegevens op basis van de 'ontwerp-MJPB 2020-2023' waarin is uitgegaan van DIFTAR per 1 januari 2020;
- kolom 2 geeft de afwijking ten opzichte van de MJPB aan, bij invoering van DIFTAR per 1 juli 2020;
- kolom 3 geeft de afwijking ten opzichte van de MJPB aan, bij invoering van DIFTAR per 1 januari 2021.

Op de verschillende regels van de tabel worden de effecten van de datum van invoering op de kosten per categorie (verwerking, inzameling en beheer en uitvoering) nader toegelicht.
De totaalbedragen per categorie (de gele regels) sluiten aan op de verschillen in het memo van 29 oktober.

Verwerking:
De kosten van de verwerking worden hoger bij verder uitstel van DIFTAR. DIFTAR zorgt voor een prijsprikkel waardoor sprake zal zijn van een afname van restafval. Door uitstellen van DIFTAR, zet de reductie van restafval ook later in en zijn de kosten voor verwerking hoger.
De afname van restafval (en de bijbehorende kosten) zal bij invoering van DIFTAR naar verwachting geen lineair verloop kennen. Dit betekent andersom dat bij uitstel van DIFTAR de extra kosten voor een jaar niet precies twee keer een half jaar bedragen.

Inzameling:
Dit is een verzameling van vier posten waarvan de kosteneffecten van uitstel tegen elkaar in werken.

De kosten voor de *inzameling van restafval* zijn hoger bij verder uitstel. Zoals al genoemd werd bij verwerking, zal er bij uitstel van DIFTAR meer restafval zijn. Dit betekent dat er meer restafval wordt weggegooid in de containers die dus ook vaker zullen moeten worden geleegd door de inzamelaar.

De kosten voor *PBD-inzameling* worden lager bij uitstel van DIFTAR. De inzamelfrequentie van deze fractie zal namelijk pas worden verhoogd op het moment dat DIFTAR wordt ingevoerd.

De kosten voor *GFT-inzameling* zijn ook lager bij uitstel van DIFTAR. Deze inzamelvoorzieningen zullen toenemen als DIFTAR wordt ingevoerd. Door de toename van de inzamelvoorzieningen en de hoeveelheid aangeboden GFT-afval zullen de kosten toenemen op het moment dat DIFTAR wordt ingevoerd.

Binnen deze post zijn ook de opbrengsten door het heffen van een *poorttarief op het ABS* opgenomen. Bij invoering DIFTAR zijn hierop inkomsten geraamd, deze zijn lager als DIFTAR later wordt ingevoerd.

Beheer en uitvoering:
De kosten op dit onderdeel zijn lager bij uitstel van DIFTAR. Zo worden er later kosten gemaakt ten behoeve van de tegemoetkoming medisch afval. Datzelfde geldt voor de kosten van beheer en handhaving. In dit onderdeel zijn ook de rentekosten opgenomen ten gevolge van de (uitgestelde) inning van het variabele deel van het tarief dat pas een jaar later gebeurt. Bij uitstel van een half jaar zijn deze kosten lager, bij uitstel van een jaar vallen deze geheel weg.

College Burgemeester en Wethouders, 22 oktober 2019 - 8. Not...

Scherpenisse, W.	17-10-19 11:03
Altena, P.	17-10-19 11:07
Bouwkamp, C.C.	17-10-19 11:22

Dossier eigenaar: Derksen, K

Voorgesteld besluit

1. Kennis te nemen van de gevolgen voor de begroting en voor de afvalstoffenheffing van uitstel invoering DIFTAR tot 1-7-2020, zoals aangegeven in bijgaand concept-addendum voor de MJPB 2020-2023.
2. De Raad met bijgaande raadsinformatiebrief voor te stellen dit addendum als onderdeel van de MJPB 2020-2023 vast te stellen.

Documenten

- Dossier 1487 voorblad.pdf
- Collegenota addendum MJPB 2020 Diftar
- raadsbrief addendum MJPB 2020-2023
- Addendum MJPB 2020 aangepast

ANTWOORD

Opmerking

Van: Wibo Scherpenisse
Verzonden: donderdag 17 oktober 2019 11:07
Aan: bestuurlijkproces; Pieter Altena; Cathelijne Bouwkamp
CC: Lionne Broekman; Sabine Kool; Clemens Berntsen
Onderwerp: RE: Ter parafering: Nota Addendum bij de MJPB 2020-2013

Urgentie: Hoog

Beste allen,

Ik heb op verzoek van 'concernfinancien' een drietal voetnoten aan het addendum toegevoegd. Hierin wordt verwezen naar de relevante pagina's uit de MJPB. Dit maakt de leesbaarheid van het stuk voor raadsleden groter. Inhoudelijk verandert er niets.
Willen jullie deze nota nog een keer in Ibabs doorzetten? Ik heb hem al doorgezet.

Alvast dank!

Groet,
Wibo

Van: bestuurlijkproces
Verzonden: woensdag 16 oktober 2019 16:12
Aan: Wibo Scherpenisse <Wibo.Scherpenisse@arnhem.nl>; Pieter Altena <Pieter.Altena@arnhem.nl>; Cathelijne Bouwkamp <cathelijne.bouwkamp@arnhem.nl>
CC: Bouko Katuin <Bouko.Katuin@arnhem.nl>; Marieke Kroes <Marieke.Kroes@arnhem.nl>; Lionne Broekman <Lionne.Broekman@connectie.nl>; Sabine Kool <Sabine.Kool@arnhem.nl>; Clemens Berntsen <Clemens.Berntsen@arnhem.nl>
Onderwerp: Ter parafering: Nota Addendum bij de MJPB 2020-2013

Goedemiddag,

Bovengenoemde nota staat in iBabs klaar ter parafering.
De nota is voor de collegevergadering van **22 oktober.**

Met vriendelijke groet,

Karin Derksen
Bestuurlijk Proces

PS voor Clemens,
Soms moet er tussentijds, of na mandaat voor de wethouder, iets gewijzigd worden in de stukken.
Wil je dan in dat geval de stukken gebruiken die bij deze mail zijn gevoegd? Hier staan namelijk de juiste datum, zaaknummer etc. op én (eventuele) de schoonheidsfoutjes zijn er uit verwijderd. Je kunt ze herkennen aan de toevoeging iBabs in de naam van het document.

Wil je zelf de nu bijgevoegde stukken toevoegen aan de zaak in Green Valley, in deze versies zijn (waarschijnlijk) nog wat kleine dingen veranderd?

Dank je.

GEMEENTE Arnhem

AGENDA STAF ORG 1 juli 2019

Datum: 1 juli 2019

Tijd: **10.30 - 12.00 uur**

Voorzitter: Pieter Altena

Plaats: Stadhuis, kamer wethouder Bouwkamp

		Tijdstip aanwezig	Toelichting door:
1.	Opening en mededelingen		
2.	Besluitenlijst/afsprakenlijst 17 juni		
3.	Ingekomen Post		
4.	B&W nota's		
5.	Politieke Avond		
6.	TV-blik		
7.	Viaduct Cattepoelseweg	10.45 uur	Pieter Polman
8.	Oerbos De Waterberg		
9.	Snippergroen		
10.	Diversen ProRail (mondeling)		
11.	Rondvraag		

GEMEENTE Arnhem

AGENDA STAF ORG 12 augustus 2019

Datum: 12 augustus 2019

Tijd: **10.30 - 12.00 uur**

Voorzitter: Pieter Altena

Plaats: Stadhuis, kamer wethouder Bouwkamp

		Tijdstip aanwezig	Toelichting door:
1.	Opening en mededelingen		
2.	Besluitenlijst/afsprakenlijst 1 juli		
3.	Ingekomen Post		
4.	B&W nota's		
5.	Politieke Avond		
6.	TV-blik		
7.	Art 44 vragen D66 "Zout strooien"	11.00 uur	Hein den Hartog
8.	Bestrijding eikenprocessierups	11.15 uur	Milly Kors
9.	'Woordfeest' in Arnhem		
10.	Regionaal Voedsellab		
11.	Rondvraag		

GEMEENTE Arnhem

AGENDA STAF ORG 19 augustus 2019

Datum: 19 augustus 2019

Tijd: 10.30 - 12.00 uur

Voorzitter: Pieter Altena

Plaats: Stadhuis, kamer wethouder Bouwkamp

		Tijdstip aanwezig	Toelichting door:
1.	Opening en mededelingen		
2.	Besluitenlijst/afsprakenlijst 12 augustus		
3.	Ingekomen Post		
4.	B&W nota's		
5.	Politieke Avond		
6.	TV-blik		
7.	Voorzieningen Nutsbedrijven in Openbare Ruimte	10.45 uur	Manfred Schmidt
8.	College tweedaagse (mondeling)		
9.	Molenplaats	11.15 uur	Frans Gooren
10.	Bomenplan	11.30 uur	Frans Gooren
11.	Dierenasiel		
12.	Rondvraag		

GEMEENTE Arnhem

AGENDA STAF ORG 26 augustus 2019

Datum: 26 augustus 2019

Tijd: **10.30 - 12.00 uur**

Voorzitter: Pieter Altena

Plaats: Stadhuis, kamer wethouder Bouwkamp

		Tijdstip aanwezig	Toelichting door:
1.	Opening en mededelingen		
2.	Besluitenlijst/afsprakenlijst 12 augustus		
3.	Ingekomen Post		
4.	B&W nota's		
5.	Politieke Avond		
6.	TV-blik		
7.	Raadsbrief Art 44 Arnhem Proeft	10.30 uur	Hans de Vroome, Alet Voskuil
8.	Motorcross Arnhemse Heide toekomstvisie	10.50 uur	Christine Paris
9.	Projecten op de kaart		
10.	TURAP		
11.	Rondvraag		

Besluitenlijst Staf ORG

GEMEENTE Arnhem

Datum : **26 augustus 2019, 10.30 - 12.00 uur**
Plaats : Stadhuis, kamer wethouder Bouwkamp
Voorzitter : Pieter Altena
Notulist : Veena Tewarie

Verder Aanwezig:	**Afwezig:**	**Afschrift aan:**	
Cathelijne Bouwkamp	Luuk Tepe		
Pim Stoffels			
Robin Driessen			
Maurice Chattelin			
Hans de Vroome, Alet Voskuil (agendapunt 7)			
Christine Paris (agendapunt 8)			

	Onderwerp	**Besluit/ mededelingen**	**Actie**
1.	Opening en mededelingen	- Extra agendapunt: vraagpunten rondom afval. Clements Berntsen en Angela Wallerbos zullen aansluiten.	
2.	Besluitenlijst en afsprakenlijst 19 augustus	Tekstueel: Besluitenlijst wordt na enkele wijzigingen vastgesteld. Afsprakenlijst wordt doorgenomen. N.a.v.: - Nutsvoorzieningen: er is een plek gevonden maar Stedenbouw is hier niet mee eens. Pieter pakt dit op met Roland. Hoe kunnen we dit beter gaan coördineren, organiseren en aansturen? Wethouder Bouwkamp heeft contact gehad i.v.m. het convenant. - Subsidieregeling bomen hitteplekken binnenstad: is dit al opgesteld? Robin zal dit navragen aan Henk Wentink. - Bruidsluier: Robin heeft contact gehad met Provincie en gevraagd het handhavingsverzoek formeel af te ronden,.	

3.	Ingekomen post	- Raadslid Navis van GroenLinks heeft een vraag over een initiatief van de Dierenbescherming. Het gaat om de actie buddy's voor dieren. Mensen die zelf niet voor hun hond/kat kunnen zorgen worden door een buddy hierin ondersteund. Robin pakt dit op. - Wethouder Bouwkamp heeft een gesprek gehad met familie Soeterman over de bomen in Gaardenhage. Als dit te lang duurt, zullen zij gemeente Arnhem aansprakelijk stellen. Volgende week in deze staf agenderen en Esther Hoogendoorn uitnodigen. - Fietstocht Basti zaterdag 21 september: Martijn Defilet en Jeroen Glissenaar zullen ook meefietsen. Wethouder wil graag mee, maar kan waarschijnlijk niet i.v.m. airborne herdenking. Er is € 3000,- nodig voor de voorbereiding, vraagt om een bijdrage. Robin zal met Basti contact opnemen.	
4.	B&W nota's	- Nota beantwoording art 44 vragen AOP over Afvalbakken en over Afvalbeleid - Nota beantwoording art 44 vragen Zout strooien in de zomer - Nota Kwijtschelding minima bij invoering DIFTAR (2)	
5.	Politieke Avond	-	
6.	TV-blik	-	
7.	Raadsbrief Art 44 Arnhem Proeft	Wethouder de Vroome, Alet Voskuil en Kees Hin zijn uitgenodigd. Vorig jaar is al geconstateerd of een dergelijk evenement als Arnhem Proeft in het Lauwerspark überhaupt wel past omdat het een kleine park is. Evenementen gaat dit jaar nog alle locaties waar evenementen worden gehouden kijken of alles nog past binnen het evenementenbeleid. Gemeenschappelijke zorg is hoe je maximaal geborgd krijgt dat er geen onacceptabele schade plaatsvind bij monumentale bomen tijdens een evenement in parken. Naarmate de bomen ouder worden zijn ze minder in staat te herstellen van schade. De organisator moet zich ook verantwoordelijk voelen voor de groene omgeving. In de raadsbrief zal de gezamenlijke afweging worden opgenomen. Alet zal dit aanpassen en naar beide wethouder mailen. Daarna kan het in het routing voor het college.	
8.	Motorcross Arnhemse Heide toekomstvisie	MCA heeft zijn toekomstvisie opgesteld. Zoals eerder besproken willen we op basis hiervan komen tot een aangepast bestemmingsplan. Er zijn nog diverse aandachtspunten die we eerst bestuurlijk willen verkennen voordat we met hen in gesprek gaan. In het huidige bestemmingsplan is de vergunning aan de MCA verleend op basis van de PAS . Wat zijn de juridische consequenties als het bestemmingsplan wordt geactualiseerd? Dit moet eerst worden uitgezocht. Opmerkingen van wethouder Bouwkamp worden meegenomen. Ook in staf Sport bespreken.	
	Extra agendapunt: vraagpunten rondom afval	Clements Berntsen en Angela Wallerbos geven toelichting. Morgen wordt het voortgangsrapportage in het college besproken. In paragraaf 10 zijn een aantal punten die worden besproken, met name in de communicatie rondom exacte tarieven. Nota zal nu worden teruggenomen. Uiterlijk woensdagochtend zal een advies met een voorstel inclusief verhaallijn voor de Raad naar wethouder Bouwkamp worden gemaild. Ook check bij de beantwoording van de technische vragen of alles in lijn met de antwoorden zijn.	

9.	Projecten op de kaart	Met name de verkenningen zijn interessant. Gebiedsontwikkeling zit er niet bij. Je kunt de Maptable overheen leggen. Dit is een digitaal instrument waar je ook de samenloop op kunt zien. De verschillende disciplines komen op de kaart en kun je zien waar je integraal aanpak zou willen hebben. Voor de omgevingsvisie komt er ook een kaart. Pieter zal overleggen met Roland en Yvonne.	
10.	TURAP	Wethouder Bouwkamp zal haar opmerkingen naar Pieter mailen.	
11.	Rondvraag	Wethouder Bouwkamp: - Gesprek gehad met Imkervereniging. Er zijn een aantal afspraken gemaakt, Robin pakt dit op. Wethouder Bouwkamp heeft gesprek gehad met Peter van Dongen (voorzitter Raad van bestuur Larenstein). Hij gaf aan dat zij een bijenprofessor hebben. - Terugkoppeling gesprek Larenstein: goed gesprek, kansrijk om meer met elkaar te gaan samenwerken. Er komt een kennismaking met Evelien van Dongen en Bert Scheers. Zij vinden het ook interessant om te kijken hoe ze studenten kunnen inzetten voor energie en openbare ruimte groen. Er is een vervolggesprek ingepland. - Living Labs: pilots neerzetten in de stad.	

GEMEENTE Arnhem

AGENDA STAF ORG 2 september 2019

Datum: 2 september 2019

Tijd: 10.30 - 12.00 uur

Voorzitter: Pieter Altena

Plaats: Stadhuis, kamer wethouder Bouwkamp

		Tijdstip aanwezig	Toelichting door:
1.	Opening en mededelingen		
2.	Besluitenlijst/afsprakenlijst 26 augustus 2019		
3.	Ingekomen Post		
4.	B&W nota's		
5.	Politieke Avond		
6.	TV-blik		
7.	<u>MJPB 2020-2023</u> Ad7 - Hoofdstuk 1 - S02 Bereikbaarheid - Stedelijk programma S12 Wonen en openbare ruimte - Paragraaf onderhoud Kapitaalgoederen Ad7 - Wijkprogramma CSA	 10.45 uur 11.15 uur	 Jeannette Krol Martijn Stappers, Monique de Leeuw
8.	Casus Bomen Soeterman	11.30 uur	Esther Hoogendoorn
9.	Rondvraag		

GEMEENTE Arnhem

AGENDA STAF ORG 9 september 2019

Datum: 9 september 2019

Tijd: **10.30 - 12.00 uur**

Voorzitter: Pieter Altena

Plaats: Stadhuis, kamer wethouder Bouwkamp

		Tijdstip aanwezig	Toelichting door:
1.	Opening en mededelingen		
2.	Besluitenlijst/afsprakenlijst 26 augustus en 2 september		
3.	Ingekomen Post		
4.	B&W nota's		
5.	Politieke Avond		
6.	TV-blik		
7.	<u>MJPB 2020-2023</u> Ad7 - Hoofdstuk 1 - S02 Bereikbaarheid - Stedelijk programma S12 Wonen en leefomgeving - Paragraaf onderhoud Kapitaalgoederen	10.30 uur	Jeannette Krol, Jelle Kobessen
8.	Rondvraag		

GEMEENTE Arnhem

AGENDA STAF ORG 16 september 2019

Datum: 16 september 2019

Tijd: 10.30 - 12.00 uur

Voorzitter: Pieter Altena

Plaats: Stadhuis, kamer wethouder Bouwkamp

		Tijdstip aanwezig	Toelichting door:
1.	Opening en mededelingen		
2.	Besluitenlijst/afsprakenlijst 9 september 2019		
3.	Ingekomen Post		
4.	B&W nota's		
5.	Politieke Avond		
6.	TV-blik		
7.	Invasieve exoten	10.45 uur	Cecilia Klein
8.	Verordening Afvalstoffenheffing 2020 en Verordening Reinigingsrechten 2020	11.10 uur	Clemens Berntsen
9.	Rondvraag		

Besluitenlijst Staf ORG

GEMEENTE Arnhem

Datum : **16 september 2019, 10.30 - 12.00 uur**
Plaats : Stadhuis, kamer wethouder Bouwkamp
Voorzitter : Pieter Altena
Notulist : Veena Tewarie

Verder Aanwezig:	**Afwezig:**	**Afschrift aan:**	
Cathelijne Bouwkamp			
Pim Stoffels			
Robin Driessen			
Maurice Chattelin			
Luuk Tepe			
Cecilia Klein (agendapunt 7)			
Clemens Berntsen (agendapunt8)			

	Onderwerp	**Besluit/ mededelingen**	**Actie**
1.	Opening en mededelingen		
2.	Besluitenlijst en afsprakenlijst 9 september	• Besluitenlijst 2 september: verslag wordt ongewijzigd vastgesteld. N.a.v.: - Projecten op de kaart: Luuk zal de groenfonds projecten ook op de kaart zetten. Projecten in de initiatieffase worden ook in meegenomen.	
3.	Ingekomen post	Robin: mail ontvangen i.v.m. de bruidsluier. Deze mail is ook gestuurd naar Bodega, Partij van de dieren, Binnenstad Arnhem en de Gelderlander. Hierin staat dat de gemeente van de Provincie het advies heeft gekregen dat er iets moet worden teruggezet op de plek. Zo niet dan zal hij juridische stappen ondernemen. Provincie stuurt binnenkort een brief aan de gemeente waarin wordt aangegeven dat het handhavingsverzoek van dhr. Onderstal is afgewezen. Er wordt ook daarin ook aangegeven	

		dat de Gemeente op de locatie Bodega een nieuwe klimplant aanplant ter compensatie en in het algemeen bezig is met vergroenen van binnenstad. Robin heeft ook contact gehad met Stephan Bouwman. Er staat nu een reclamebord op de plek. Op korte termijn wordt er iets teruggezet op dezelfde plek of ergens in de directie omgeving dat veilig is. Robin zal dit verder oppakken.	
4.	B&W nota's	- Rondvraag Bomenbeleid	
5.	Politieke Avond	- Vervolg minima DIFTAR	
6.	TV-blik	-	
7.	Invasieve exoten	Cecilia Klein geeft toelichting. Op dit moment loopt de bestrijding volgens planning en in de pas met de begroting. De uitvoering van de bestrijding is middels een Europese aanbesteding bij een aannemer ondergebracht. Er is al afname in de groei maar effecten zijn pas goed te zien als het groeiseizoen in het voorjaar begint. De monitoring zal twee keer per jaar plaatsvinden (voorjaar en nazomer) om het effect te meten en de bestrijdingsmethode voor het komende jaar te bepalen.	
8.	Verordening Afvalstoffenheffing 2020 en Verordening Reinigingsrechten 2020	Clemens Berntsen geeft toelichting. De conceptteksten worden besproken. Kwijtschelding voor instellingen met maatschappelijk belang en vrijwilligers die zwerfafval opruimen zal komende jaar worden onderzocht.	
8.	Rondvraag	-	

AGENDAPUNT Staf ORG

GEMEENTE Arnhem

Vergadering d.d.:	16 september 2019
Onderwerp:	Verordeningen Afvalstoffenheffing en Reinigingsrechten 2020
Informatief / meningsvormend / besluitvormend?	
Zaaknummer:	
In opdracht van: **Ingebracht door:** **(naam adviseur)**	**Wie uitnodigen: Clemens Berntsen** **Ingeschatte bespreektijd:**
Politiek gevoelig / Politiek-bestuurlijke Relevantie:	**Soort notitie:** ☐ **programmaontwikkeling** ☐ **bestuurlijke opdracht /plan van aanpak / startnotitie** ☐ **collegenota** ☐ **raadsvoorstel** ☐ **informerend**
Korte samenvatting: wat / waarom (doel) / waarmee (dekking) / waartoe (resultaat)	Ter besprekening, is parallel geagendeerd in Staf Financiën.
Bespreekpunten / beslispunten:	Ter besprekening.
Financiële consequenties + beoogde dekking?	
Wat zijn de financiële, publicitaire of juridische risico's en wat zijn de beheersmaatregelen?	
Zijn er externe partners betrokken? Zo ja, welke?	
Afwijking t.o.v. andere beleidsdocumenten:	
Wat is het beoogde eindproduct?	☐ startnotitie ☐ informerende notitie ☐ collegenota ☐ raadsinformatiebrief ☐ beantwoording van raadsvragen ☐ mondelinge vragen ☐ quickscan ☐ beschikking ☐ overig, namelijk:
Relevant voor & afgestemd met beleidsdomeinen / programma's	☐ samenleven ☐ zorg ☐ veiligheid ☐ jeugd ☐ onderwijs ☐ cultuur ☐ sport ☐ erfgoed ☐ gebiedsontwikkeling ☐ financiën ☐ verkeer ☐ sociale zekerheid ☐ milieu ☐ openbare ruimte, water en ecologie ☐ veranderopgave .... ☐ veranderopgave ....

Zaaknummer:

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM

Gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders van XXX 2019, Bedrijfsvoering, nummer XXX;

Gelet op artikel 15.33 van de Wet Milieubeheer;

Besluit:

vast te stellen de

VERORDENING OP DE HEFFING EN DE INVORDERING VAN AFVALSTOFFENHEFFING 2020

Artikel 1. Definities

In deze verordening wordt verstaan onder:
- gebruik maken: gebruik maken in de zin van artikel 15.33 Wet milieubeheer;
- aanbieding: de ontgrendeling van een inwerptrommel van een verzamelcontainer met een afvalpas.

Artikel 2. Aard van de belasting en belastbaar feit

1. Onder de naam 'afvalstoffenheffing' wordt een directe belasting geheven als bedoeld in artikel 15.33 van de Wet milieubeheer.
2. De afvalstoffenheffing als bedoeld in deze verordening en de daarbij behorende tarieventabel wordt naar afzonderlijke grondslagen geheven ter zake van:
   a. het gebruik van een perceel ten aanzien waarvan krachtens artikel 10.21 en 10.22 van de Wet milieubeheer een verplichting tot het inzamelen van huishoudelijke afvalstoffen geldt;
   b. het aanbieden van huishoudelijk afval.

Artikel 3. Belastingplicht

1. De belasting wordt geheven van degene die in de gemeente naar de omstandigheden beoordeeld al dan niet krachtens eigendom, bezit, beperkt recht of persoonlijk recht gebruik maakt van een perceel ten aanzien waarvan ingevolge artikelen 10.21 en 10.22 van de Wet milieubeheer een verplichting tot het inzamelen van huishoudelijke afvalstoffen geldt en van degene die huishoudelijke afvalstoffen aanbiedt.
2. Voor de toepassing van het eerste lid wordt:
   a. gebruikmaken van een perceel door de leden van een huishouden aangemerkt als gebruikmaken door het door de in artikel 231, tweede lid, onderdeel b, van de Gemeentewet bedoelde gemeenteambtenaar aangewezen lid van dat huishouden;
   b. gebruikmaken door degene aan wie een deel van een perceel in gebruik is gegeven, aangemerkt als gebruikmaken door degene die dat deel in gebruik heeft gegeven, met dien verstande dat degene die het deel in gebruik heeft gegeven, bevoegd is de heffing als zodanig te verhalen op degene aan wie dat deel in gebruik is gegeven;
   c. het ter beschikking stellen van een perceel voor volgtijdig gebruik aangemerkt als gebruikmaken door degene die dat perceel ter beschikking heeft gesteld, met dien verstande dat degene die het perceel ter beschikking heeft gesteld, bevoegd is de heffing als zodanig te verhalen op degene aan wie het perceel ter beschikking is gesteld.

Artikel 4. Maatstaf van heffing en belastingtarief

De belasting wordt geheven naar de maatstaven en de tarieven opgenomen in de bij deze verordening behorende tarieventabel.

Artikel 5. Belastingjaar

Met betrekking tot de belasting die per jaar wordt geheven is het belastingjaar gelijk aan het kalenderjaar.

Artikel 6. Wijze van heffing

1. De belasting bedoeld in hoofdstuk 1 en 2 van de tarieventabel wordt bij wege van aanslag geheven.
2. De belasting bedoeld in hoofdstuk 3 en 4 van de tarieventabel wordt bij wege van een mondelinge dan wel een gedagtekende schriftelijke kennisgeving geheven. Het gevorderde bedrag wordt

mondeling, dan wel door toezending of uitreiking van de schriftelijke kennisgeving, aan de belastingschuldige bekend gemaakt.

Artikel 7. Ontstaan van de belastingschuld en heffing naar tijdsgelang

1. De belasting bedoeld in hoofdstuk 1 van de tarieventabel is verschuldigd bij het begin van het belastingjaar of, zo dit later is, bij de aanvang van de belastingplicht.
2. Indien de belastingplicht als bedoeld in het vorige lid in de loop van het belastingjaar aanvangt, is de belasting verschuldigd voor zoveel twaalfde gedeelten van de voor dat jaar verschuldigde belasting als er in dat jaar, na de aanvang van de belastingplicht, nog volle kalendermaanden overblijven.
3. Indien de belastingplicht in de loop van het belastingjaar eindigt, bestaat aanspraak op ontheffing voor zoveel twaalfde gedeelten van de voor dat jaar verschuldigde belasting als er in dat jaar, na het einde van de belastingplicht, nog volle kalendermaanden overblijven.
4. Het tweede en het derde lid zijn niet van toepassing indien de belastingplichtige binnen de gemeente verhuist en aldaar een ander perceel in gebruik neemt.
5. De belasting bedoeld in hoofdstuk 2 van de tarieventabel is verschuldigd aan het einde van het belastingjaar.
6. De dienstverlening bedoeld in hoofdstuk 3 en 4 van de tarieventabel is verschuldigd bij aanvang van de dienstverlening.
7. Belastingbedragen bij wege van aanslag van minder dan € 9,00 worden niet opgelegd.
8. Voor de toepassing van het bepaalde in het zevende lid wordt het totaal van de op één aanslagbiljet verenigde verschuldigde bedragen afvalstoffenheffing en andere heffingen aangemerkt als één belastingbedrag.
9. Het zevende lid is niet van toepassing indien het belastingbedrag bedoeld in het achtste lid alleen betrekking heeft op het variabele deel van de afvalstoffenheffing als bedoeld in het vijfde lid.

Artikel 8. Termijnen van betaling bij heffing bij wege van aanslag

1. In afwijking van artikel 9, eerste lid, van de Invorderingswet 1990 moeten aanslagen als bedoeld in artikel 6, eerste lid, worden betaald uiterlijk op de laatste dag van de maand volgend op die waarin de dagtekening van het aanslagbiljet is gesteld.
2. In afwijking van het eerste lid kunnen de aanslagen in acht gelijke termijnen worden betaald, indien aan het navolgende wordt voldaan:
   a. het totaalbedrag van de op één aanslagbiljet verenigde aanslagen afvalstoffenheffing of andere belastingen/heffingen niet meer is dan € 5.000,00;
   b. de verschuldigde bedragen moeten door middel van automatische betalingsincasso van de betaalrekening van de belastingschuldige kunnen worden afgeschreven.

   De eerste termijn vervalt dan op de laatste dag van de maand volgend op die waarin de dagtekening van het aanslagbiljet is gesteld en elk van de volgende termijnen telkens een maand later.
3. De Algemene Termijnenwet is niet van toepassing op de in de voorgaande leden gestelde termijnen.

Artikel 9. Termijnen van betaling bij heffing bij wege van mondelinge dan wel schriftelijke kennisgeving

De belasting moet worden betaald indien de kennisgeving als bedoeld in artikel 6, tweede lid:

a. mondeling wordt gedaan, op het moment van het doen van de kennisgeving;
b. schriftelijk wordt gedaan, op het moment van uitreiking van de kennisgeving.

Artikel 10. Kwijtschelding

1. Voor het tarief genoemd in hoofdstuk 1 van de tarieventabel kan kwijtschelding worden verleend.
2. Voor de tarieven genoemd in hoofdstuk 2 van de tarieventabel kan kwijtschelding worden verkregen tot een maximum van € 36,80 (42 aanbiedingen in een 30 liter inwerptrommel) per lid van een huishouden per belastingjaar. Om het aantal leden van een huishouden te bepalen geldt de inschrijving in de Basisregistratie personen (Brp) op 1 januari van het belastingjaar waarop de aanslag betrekking heeft.
3. Per huishouden is het aantal leden als bedoeld in het tweede lid gemaximeerd op 5.

Artikel 11. Inwerkingtreding en citeertitel

1. De 'Verordening afvalstoffenheffing 2019' van 14 november 2018 wordt ingetrokken met ingang van de in het derde lid genoemde datum van ingang van de heffing, met dien verstande dat zij van toepassing blijft op de belastbare feiten die zich voor die datum hebben voorgedaan.
2. Deze verordening treedt in werking met ingang van de eerste dag na die van bekendmaking.
3. De datum van ingang van de heffing is 1 januari 2020.

Zaaknummer:

4. Deze verordening kan worden aangehaald als 'Verordening afvalstoffenheffing 2020'.

Aldus vastgesteld in de raadsvergadering van XXX 2019.

De griffier, De voorzitter,

Zaaknummer:

TARIEVENTABEL behorende bij de 'Verordening afvalstoffenheffing 2020' van XXX 2019

ALGEMEEN
De bedragen in deze tabel zijn inclusief omzetbelasting indien deze verschuldigd is.

HOOFDSTUK 1 MAATSTAVEN EN JAARLIJKSE TARIEVEN AFVALSTOFFENHEFFING VAST TARIEF

1.1 De belasting bedraagt per perceel per belastingjaar € 151,80

1.2 Voor de berekening van de belasting overeenkomstig het bepaalde in onderdeel 1.1 gelden de omstandigheden aan het begin van het belastingjaar of, zo dit later is, bij de aanvang van de belastingplicht

HOOFDSTUK 2 MAATSTAVEN EN TARIEVEN AFVALSTOFFENHEFFING VARIABELE DEEL

2.1 De belasting als bedoeld in onderdeel 1.1 wordt vermeerderd met een variabel deel gebaseerd op het aantal aanbiedingen voor het vanaf 1 januari van het belastingjaar of, indien de belastingplicht later aanvangt, bij aanvang van de belastingplicht, in bruikleen hebben van een bepaalde container of de mogelijkheid gebruik te kunnen maken van een ondergrondse verzamelcontainer.

2.2 Bij gebruik van ondergrondse verzamelcontainers bedraagt de belasting per aanbieding van restafval:
- in een 30 liter inwerptrommel € 0,80
- In een 60 liter inwerptrommel € 1,60

2.3 Bij gebruik van minicontainers bedraagt de belasting per lediging van:
- een container met een inhoud van 140 liter bestemd voor restafval € 3,75
- een container met een inhoud van 240 liter bestemd voor restafval € 6,40

HOOFDSTUK 3 HOOFDSTUK 3 ADMINISTRATIE- EN LEVERINGSKOSTEN VOOR HET LEVEREN VAN (EXTRA) CONTAINERS EN HET WIJZIGEN VAN HET CONTAINERPAKKET

3.1 Onverminderd het bepaalde in hoofdstuk 1.1 bedragen de administratie- en leveringskosten voor het op aanvraag:
a. omwisselen van een minicontainer voor restafval van klein naar groot € 22,00
b. omwisselen van een minicontainer voor restafval van groot naar klein € 0,00
c. leveren extra minicontainer voor restafval € 22,00
d. omwisselen van een minicontainer binnen 6 maanden na verhuizing (inschrijving Basisregistratie personen): € 0,00
e. inname extra container restafval: € 0,00

3.2 Het leveren, omwisselen of innemen van een minicontainer als bedoeld in 3.1 is alleen van toepassing op het buitengebied.

HOOFDSTUK 4 MAATSTAVEN EN OVERIGE TARIEVEN AFVALSTOFFENHEFFING

2.1 Voor het aan de door de gemeente ingestelde Afvalbrengstations aanbieden, van:

1.	witgoed, bruingoed, (klein) metaal, textiel (in gesloten zakken), papier/ karton, luiers, flesglas, schoon vlakglas, spiegelglas, klein chemisch afval, herbruikbaar huisraad, afgedankte elektrische en elektronische apparaten (compleet)	€ 0,00
2.	puin en grond, voor meer dan 0,5 m^3, per ¼ m^3 per keer:	
	a. schoon puin	€ 5,25
	b. grond	€ 15,75

Zaaknummer:

3.	verontreinigd/vuil puin, voor meer dan 1,5 m^3, per ¼ m^3 per keer	€ 15,75
4.	hout-, bouw- en sloopafval, voor meer dan 1,5 m^3, per ¼ m^3 per keer	€ 5,25
5.	hout-huishoudelijk, voor meer dan 1,5 m^3, per ¼ m^3 per keer	€ 15,75
6.	bielzen	
	a. voor meer dan 2 stuks, per stuk	€ 8,50
	b. geïmpregneerd hout, voor meer dan 0,5 m^3, per ¼ m^3 per keer	€ 15,75
7.	grofvuil (brandbaar), voor meer dan 1,5 m^3, per ¼ m^3 per keer	€ 15,75
8.	Isolatiemateriaal, voor meer dan 0,5 m^3 per zak/doos	€ 1,58
9.	Autobanden van personenauto's en fietsbanden, per stuk:	
	a. zonder velg	€ 0,00
	b. met velg (eerste 2 stuks gratis)	€ 2,10
	c. overige banden (vrachtwagen-, traktorbanden e.d.)	€ 53,00
10.	asbest onbeperkt, in daarvoor bestemde verpakkingmaterialen	€ 0,00
	(meldingsformulier van gemeente nodig, tel. 0900 1809)	
11.	vloerbedekking, voor meer dan 1,5 m^3, per ¼ m^3 per keer	€ 5,25
12.	dakbedekking mix, voor meer dan 0,5 m^3, per ¼ m^3 per keer	€ 63,25
13.	dakgrind, voor meer dan 0,5 m^3, per ¼ m^3 per keer	€ 37,00
14.	Gips/gasbeton, voor meer dan 0,5 m^3, per ¼ m^3 per keer	€ 37,00

2.2 Voor het door de gemeente aan huis laten ophalen van:
grofvuil, maximaal 1 m^3 per keer € 36,50
Bij huishoudens die kwijtschelding ontvangen voor de afvalstoffenheffing wordt grofvuil maximaal twee keer per jaar per huishouden gratis aan huis opgehaald.

2.3 Het in behandeling nemen van de aanvraag voor een duplicaat afvalpas € 10,50

Zaaknummer:

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM

Gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders van XXX 2019, Bedrijfsvoering, nummer XXX;

Gelet op artikel 229, eerste lid, aanhef en de onderdelen a en b van de Gemeentewet

Besluit:

vast te stellen de

VERORDENING OP DE HEFFING EN DE INVORDERING VAN REINIGINGSRECHTEN 2020

Artikel 1. Definities
Voor de toepassing van deze verordening wordt verstaan onder:
- bedrijfsafval: afvalstoffen, restafval dat gelijk is aan huishoudelijk restafval, afkomstig van bedrijven en instellingen, welke door aard, omvang of hoeveelheid worden ingezameld door middel van een aanbieding in een daarvoor bestemde ondergrondse container.
- aanbieding: de ontgrendeling van een inwerptrommel van een verzamelcontainer met een afvalpas.

Artikel 2. Belastbaar feit
Onder de naam reinigingsrechten worden rechten geheven voor zowel het genot van de door of vanwege de gemeente verstrekte diensten als voor het gebruik van voor de openbare dienst bestemde gemeentebezittingen, werken of inrichtingen die bij de gemeente in beheer of in onderhoud zijn.

Artikel 3. Belastingplicht
Belastingplichtig voor de reinigingsrechten is degene op wiens naam de aanvraag dan wel ten behoeve van wie de dienst wordt verricht of van degene die van de bezittingen, werken of inrichtingen gebruik maakt.

Artikel 4. Maatstaf van heffing en tarief
1. Voor het periodiek inzamelen van bedrijfsafval bedraagt het vaste recht € 297,00 per jaar.
2. Het recht als bedoeld in onderdeel 1 wordt vermeerderd met een variabel deel gebaseerd op het aantal aanbiedingen vanaf 1 januari van het belastingjaar of, indien de belastingplicht later aanvangt, bij aanvang van de belastingplicht.
3. Het tarief als bedoeld in het tweede lid bedraagt:
   a. per aanbieding in een 30 liter inwerptrommel: € 0,80
   b. per aanbieding in een 60 liter inwerptrommel: € 1,60
4. Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van een duplicaat afvalpas: € 10,50

Artikel 5. Belastingjaar
Het belastingjaar is gelijk aan het kalenderjaar

Artikel 6. Wijze van heffen
De rechten worden geheven bij wege van aanslag.

Artikel 7. Tijdstip van ontstaan van de belastingschuld en de heffing naar tijdsgelang
1. Het recht als bedoeld in artikel 4, eerste lid, is verschuldigd bij het begin van het belastingjaar of, zo dit later is, bij de aanvang van de belastingplicht.
2. Indien de belastingplicht in de loop van het belastingjaar aanvangt, is het recht als bedoeld in artikel 4, eerste lid, verschuldigd voor zoveel twaalfde gedeelten van het voor dat jaar verschuldigde recht als er in dat jaar, na de aanvang van de belastingplicht, nog volle kalendermaanden overblijven.
3. Indien de belastingplicht in de loop van het belastingjaar eindigt, bestaat aanspraak op ontheffing voor zoveel twaalfde gedeelten van het voor dat jaar verschuldigde recht als bedoeld in artikel 4, eerste lid, als er in dat jaar, na het einde van de belastingplicht, nog volle kalendermaanden overblijven.
4. Het tweede en het derde lid zijn niet van toepassing indien de belastingplichtige binnen de gemeente verhuist.

5. Het recht als bedoeld in artikel 4, tweede lid, is verschuldigd na het einde van het belastingjaar of eerder indien de belastingplicht binnen de gemeente wordt beëindigd in de loop van het belastingjaar.
6. Belastingbedragen van minder dan € 9,00 worden niet geheven.
7. Voor de toepassing van het bepaalde in het vijfde lid wordt het totaal van de op één aanslagbiljet verenigde verschuldigde bedragen afvalstoffenheffing en andere heffingen aangemerkt als één belastingbedrag.

Artikel 8. Kwijtschelding

Bij de invordering van de reinigingsrechten wordt geen kwijtschelding verleend.

Artikel 9. Termijnen van betaling

1. In afwijking van artikel 9, eerste lid, van de Invorderingswet 1990 moeten de aanslagen. worden betaald uiterlijk op de laatste dag van de maand volgend op die waarin de dagtekening van het aanslagbiljet is gesteld.
2. In afwijking van het eerste lid kunnen de aanslagen in acht gelijke termijnen worden betaald, indien aan het navolgende wordt voldaan:
   a. het totaalbedrag van de op één aanslagbiljet verenigde aanslagen afvalstoffenheffing of andere belastingen/heffingen niet meer is dan € 5.000,00;
   b. de verschuldigde bedragen moeten door middel van automatische betalingsincasso van de betaalrekening van de belastingschuldige kunnen worden afgeschreven.

   De eerste termijn vervalt dan op de laatste dag van de maand volgend op die waarin de dagtekening van het aanslagbiljet is gesteld en elk van de volgende termijnen telkens een maand later.
3. De Algemene Termijnenwet is niet van toepassing op de in de voorgaande leden gestelde termijnen.

Artikel 10. Inwerkingtreding en citeertitel

1. Deze verordening treedt in werking met ingang van de eerste dag na die van bekendmaking.
2. De datum van ingang van de heffing is 1 januari 2020.
3. Deze verordening kan worden aangehaald als 'Verordening reinigingsrechten 2020'.

Aldus vastgesteld in de raadsvergadering XXX 2019.

De griffier, De voorzitter,

GEMEENTE Arnhem

AGENDA STAF ORG 23 september 2019

Datum: 23 september 2019

Tijd: **09.00 - 10.00 uur**

Voorzitter: Pieter Altena

Plaats: Stadhuis, kamer wethouder Bouwkamp

		Tijdstip aanwezig	Toelichting door:
1.	Opening en mededelingen		
2.	Besluitenlijst/afsprakenlijst 16 september 2019		
3.	Ingekomen Post		
4.	B&W nota's		
5.	Politieke Avond		
6.	TV-blik		
7.	Juridische aspecten afvalstoffenheffing	09.10 uur	Nicole Eerden, Jelle Kobessen
8.	Bomenplan (mondeling)	09.30 uur	Frans Gooren
9.	Rondvraag		

Besluitenlijst Staf ORG

GEMEENTE Arnhem

Datum : **23 september 2019, 10.30 - 12.00 uur**
Plaats : Stadhuis, kamer wethouder Bouwkamp
Voorzitter : Pieter Altena
Notulist : Veena Tewarie

Verder Aanwezig:	Afwezig:	Afschrift aan:	
Cathelijne Bouwkamp			
Pim Stoffels			
Robin Driessen			
Maurice Chattelin			
Luuk Tepe			
Nicole Eerden en Jelle Kobessen (agendapunt 7)			
Frans Gooren (agendapunt8)			

	Onderwerp	Besluit/ mededelingen	Actie
1.	Opening en mededelingen		
2.	Besluitenlijst en afsprakenlijst 16 september	• Besluitenlijst 16 september: verslag wordt na enkele wijziging vastgesteld. N.a.v.: - Bruidsluier: streven is om deze week een klimplant te planten. - Verduurzamen voedselcafé: Binnen het omzetting agrarische gronden naar biologische landbouw en veeteelt ook de stikstofproblematiek meenemen. Dat oppakken n.a.v. een pachtovereenkomst wat bijna verlopen is.	
3.	Ingekomen post	-	
4.	B&W nota's	-	
5.	Politieke Avond	-	

6.	TV-blik	-	
7.	Juridische aspecten afvalstoffenheffing	Nicole Eerden en Jelle Kobessen geven toelichting. Wordt besproken.	
8.	Bomenplan	Frans Gooren geeft toelichting. Wordt besproken. Meldingsplicht kapvergunning nieuwe stijl z.s.m. in werking laten treden, streefdatum is 1 januari 2020. Voor volgende week donderdag zal Frans hier advies over geven.	
8.	Rondvraag	- Mail Christine Paris over achteringang NOM: volgende week in deze staf agenderen - Op verzoek van wethouder Bouwkamp openstaande Art 44 vragen/Moties/Toezeggingen als vast agendapunt in deze staf agenderen.	

Onderwerp: FW: memo analyse invoeringsopties diftar
Bijlagen: memo scenarioos diftar2.docx; Diftar tijdslijn inwoner.pdf; Diftar tijdslijn raad.pdf

Van: Clemens Berntsen
Verzonden: vrijdag 20 september 2019 13:54
Aan: Cathelijne Bouwkamp <cathelijne.bouwkamp@arnhem.nl>
CC: Pieter Altena <Pieter.Altena@arnhem.nl>; Jan Inberg <jan.inberg@arnhem.nl>; Wibo Scherpenisse <Wibo.Scherpenisse@arnhem.nl>; Jelle Kobessen <jelle.kobessen@arnhem.nl>; Nicole Eerden - Creemers <Nicole.Eerden@arnhem.nl>; Kok van de Loosdrecht <Kok.van.de.Loosdrecht@arnhem.nl>; Tom Wijering <Tom.Wijering@connectie.nl>; Veena Tewarie <Veena.Tewarie@connectie.nl>; Clemens Berntsen <Clemens.Berntsen@arnhem.nl>
Onderwerp: memo analyse invoeringsopties diftar

Dag Cathelijne,

Voor de bespreking in de staf van aanstaande maandag stuur ik je het memo met daarin de consequenties van raadskeuzes a.s. woensdag ten aan zien van invoeringsdatum DIFTAR. In de bijlages zijn de effecten in beeld gebracht voor de inwoners en de noodzakelijke besluitvormingsstappen in de raad.
Afgestemd met Financiën en Juridische zaken.
Hopelijk geeft het je voldoende input voor de raadsbehandeling woensdag. Maandag in de staf zijn Nicole en Jelle aanwezig ter toelichting, ik ben dinsdag weer op kantoor.
Fijn weekend alvast.

Groet,
Clemens

Memo

GEMEENTE Arnhem

Datum : donderdag 19 september 2019

Aan : Cathelijne Bouwkamp

Kopie aan : Pieter Altena, Nicole Eerden-Creemers, Jelle Kobessen

Van : Clemens Berntsen

Betreft : Analyse invoeringsopties Diftar

Ter voorbereiding op de mogelijke besluitvorming komende woensdag ten aanzien van voorliggende moties en raadsvoorstel, hebben we de verschillende vervolgtrajecten hieronder op een rij gezet.
Er zijn twee hoofdrichtingen voor de DIFTAR-invoering met consequenties voor de voorbereiding mogelijk:

1. Het door jou voorgenomen traject: woensdag 25 september: raadsbesluit minima aangenomen, alle moties afgestemd, invoering per 1 juli 2020.
2. Consequenties van gewijzigde besluitvorming op 25 september.

Ad 1. Besluit op 25 september, voorwaarden gereed, DIFTAR invoeren per 1 juli 2020.
In bijgevoegde pdf-bijlagen zijn de tijdschema's met consequenties voor de inwoners van Arnhem en voor de besluitvorming in de raad geschetst.
Inwoners:

- ontvangen in februari 2020 een aanslag voor zes maanden afvalstoffenheffing 'oude stijl', gecombineerd met de overige gemeentelijke belastingen (riool, OZB) die wel voor een jaar opgelegd worden.
- In juli 2020 wordt het vaste deel van het DIFTAR-tarief voor het tweede deel van het jaar opgelegd.
- Aanvragen kwijtschelding/ bezwaren kunnen worden ingediend op beide onderdelen.
- 2 afzonderlijke maandelijkse incasso-trajecten op beide aanslagen mogelijk.
- In februari 2021 volgt de gecombineerde aanslag met daarin het vaste tarief 2021, variabel deel 2020 (laatste 6 maanden).

Raadsbehandeling:

- Nov 2019: vaststellen gewijzigde MJPB 2020 waarin keuze half jaar vaste heffing en half jaar DIFTAR is verwerkt.
- Dec 2019: vaststellen verordening afvalstoffenheffing 'oude stijl' voor 1e half jaar 2020
- Juni 2020: vaststellen verordening afvalstoffenheffing Diftar voor 2e half jaar 2020

Ad 2. Consequenties mogelijke afwijkende besluitvorming 25 september.

1. Motie AOP naar onderzoek pre-paid wordt 25 september aangenomen.

Consequenties daarvan is dat er eerst onderzoek dient te worden uitgevoerd en de raad een voorstel wordt gedaan voordat het systeem van betalen per zak wordt ingevoerd. Dit betekent operationeel dat DIFTAR **niet** op 1-1-2020 kan worden ingevoerd. Omdat de uitvoeringswijze en invoeringsdatum in dat geval afhankelijk is van de resultaten van het onderzoek en vervolgbesluitvorming door de raad, kan geen nieuwe invoerdatum voor DIFTAR invoering worden toegezegd.

Advies: geen invoeringsdatum te noemen en de vrijheid te nemen om dit na het onderzoek en besluitvorming hierover aan de raad voor te leggen.

Consequenties begroting en verordening, geen DIFTAR in 2020:

- begroting 2020 dient te worden gewijzigd, is nu ingericht op heel jaar DIFTAR
- verordening 'oude-stijl'- met opbouw vaste tarieven wordt voor 1 januari vastgesteld door de raad.

2. Raadsvoorstel kwijtschelding wordt 25 september niet aangenomen.

Aan de laatste door de raad gestelde voorwaarde is niet voldaan en kan op zijn vroegst op 23 oktober, realistischer is eind november, opnieuw ter besluitvorming worden voorgelegd aan de raad. Bij instemming op die datum is realisatie van de operationele maatregelen zoals trommelverkleining, uitvoeren testperiode pasregistratie en opzet en uitrol communicatietraject voor 1-1-2020 niet meer mogelijk.

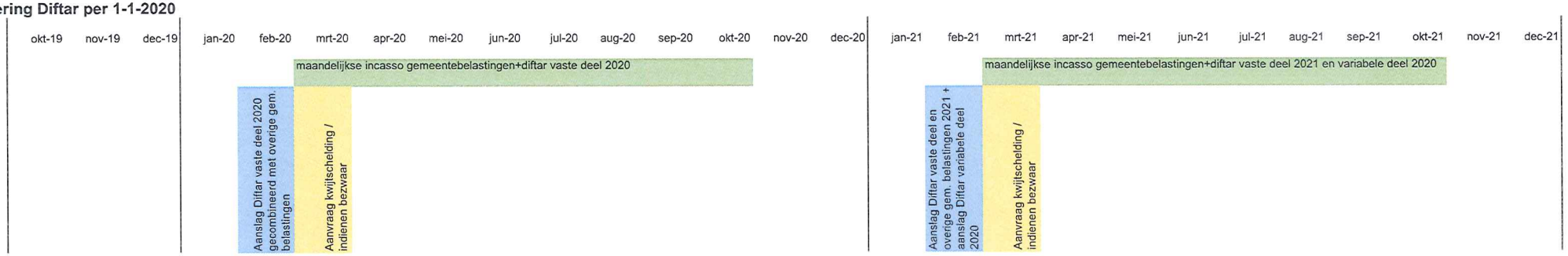
Advies: geen invoeringsdatum te noemen en de vrijheid te nemen om dit na definitieve besluitvorming over de voorwaarde minima, aan de raad voor te leggen.

Consequenties begroting en verordening, geen DIFTAR in 2020:

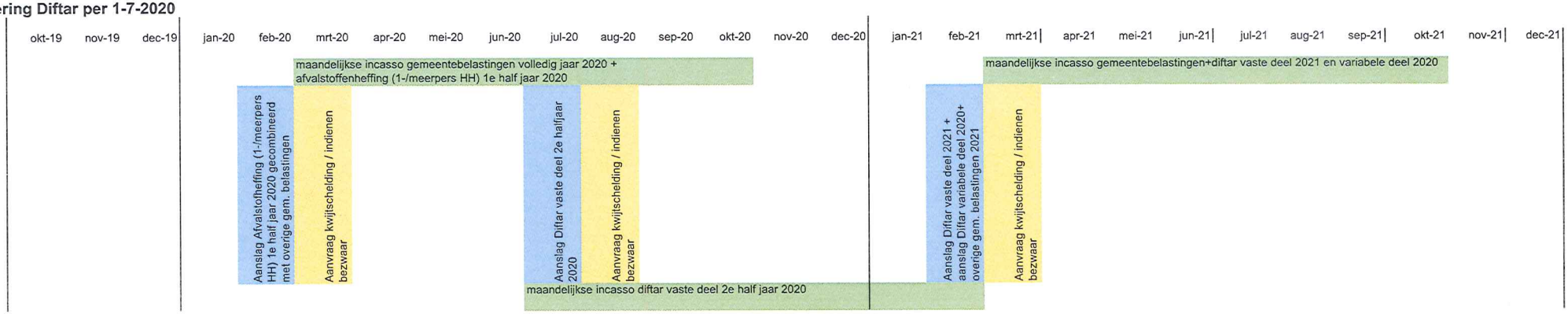
- begroting 2020 dient te worden gewijzigd, is nu ingericht op heel jaar DIFTAR.
- verordening 'oude-stijl'- met opbouw vaste tarieven wordt voor 1 januari vastgesteld door de raad.
- Keuze: geheel 2020 aanpassen naar vast tarief of uitsluitend eerste half jaar, uiterlijk maken in november.

Effecten voor inwoners Arnhem

Invoering Diftar per 1-1-2020

Invoering Diftar per 1-7-2020

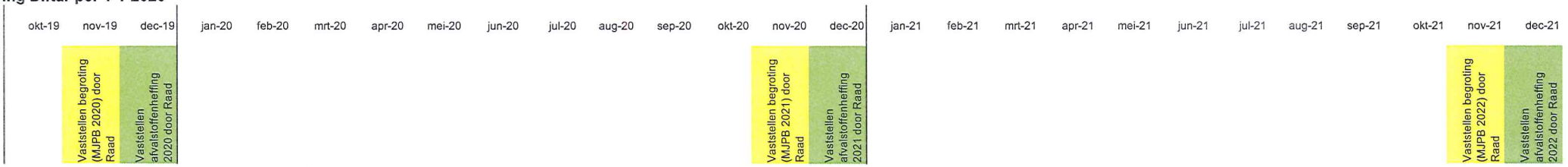

Aandachtspunten:

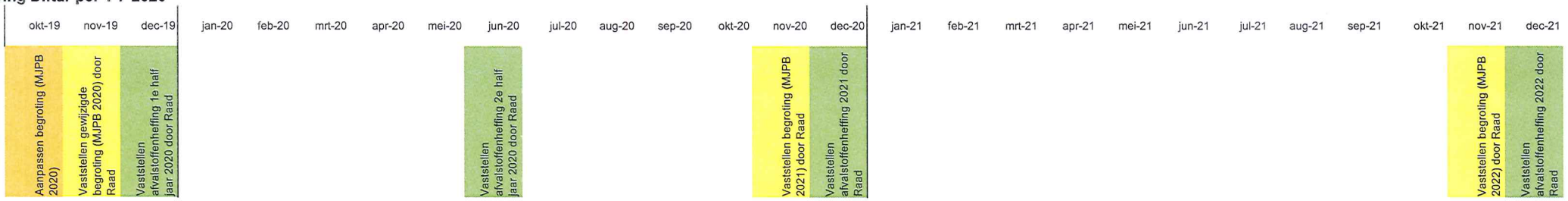
1) Inwoner Arnhem heeft geen duidelijkheid/zekerheid over hoogte afvalstoffenheffing 2e half jaar 2020.
2) Inwoner Arnhem moet rekening houden met 2 aanslagen en 2 betalingsstromen in 2020.
3) Minima moet 2x aanvraag kwijtschelding doen.
4) Invoering van diftar zal in zomerperiode plaatsvinden, tijdige communicatie van belang i.v.m. afwezigheid door vakanties van inwoners.

Effecten Raad:

Invoering Diftar per 1-1-2020

Invoering Diftar per 1-7-2020

GEMEENTE Arnhem

AGENDA STAF ORG 30 september 2019

Datum: 30 september 2019

Tijd: 10.00 - 11.30 uur

Voorzitter: Pieter Altena

Plaats: Stadhuis, kamer wethouder Bouwkamp

		Tijdstip aanwezig	Toelichting door:
1.	Opening en mededelingen		
2.	Besluitenlijst/afsprakenlijst 23 september 2019		
3.	Ingekomen Post		
4.	B&W nota's		
5.	Politieke Avond		
6.	Openstaande Art 44 vragen / Moties / Toezeggingen		
7.	TV-blik		
8.	Achteringang NOM	10.00 uur	Christine Paris
9.	Toekomstvisie Motorsport		Christine Paris
10.	Olympuskwartier	10.15 uur	Christine Paris, Marielle Knaapen
11.	Herbenoemen straatnaam Bornshoeve	10.25 uur	Hein den Hartog
12.	Voorbespreking Bewonersavond Bomenplan 3 oktober	10.30 uur	Frans Gooren, Raymond Reesink
13.	DIFTAR	11.00 uur	Clemens Berntsen
14.	Rondvraag		

Besluitenlijst Staf ORG

GEMEENTE Arnhem

Datum : **30 september 2019, 10.00 - 11.30 uur**
Plaats : Stadhuis, kamer wethouder Bouwkamp
Voorzitter : Pieter Altena
Notulist : Veena Tewarie

Verder Aanwezig:	**Afwezig:**	**Afschrift aan:**	
Cathelijne Bouwkamp			
Pim Stoffels			
Robin Driessen			
Maurice Chattelin			
Luuk Tepe			
Christine Paris (agendapunt 8, 9 en 10)			
Marielle Knaapen (agendapunt 10)			
Hein den Hartog (agendapunt 11)			
Frans Gooren, Raymond Reesink (agendapunt 12)			
Clemens Berntsen (agendapunt 13)			

	Onderwerp	**Besluit/ mededelingen**	**Actie**
1.	Opening en mededelingen		
2.	Besluitenlijst en afsprakenlijst 16 september	Besluitenlijst 23 september: verslag wordt na enkele wijzigingen vastgesteld. N.a.v. afsprakenlijst: - Bruidsluier is weer geplaatst. Dit kan van de afsprakenlijst. - Oerbos: stand van zaken volgende week agenderen. - Informatie avond over wolven: streven naar november - Molenplaats: vrijdag a.s. gesprek.	

		- Plan van aanpak klimaatadaptatie: 2e concept is bijna klaar en wordt woensdag a.s. in het team besproken. Volgende week geagendeerd voor de staf. Planning is nog dit jaar aanbieden aan de Raad. Aandacht voor het betrekken van relevante stakeholders in de stad.	
3.	Ingekomen post	- Brief Spijkerkwartier over impact van de werkzaamheden: Anton de Kleijn zal dit beantwoorden. Lijn m.b.t. nadeelcompensatie ook even afstemmen met wethouder Van Dellen.	
4.	B&W nota's	-	
5.	Politieke Avond	- Bijeenkomst met mogelijkheid voor raadsleden om technische vragen te stellen aan ambtelijke organisatie.	
6.	Openstaande Art 44 vragen / Moties / Toezeggingen	-	
7.	TV-blik	-	
8.	Achteringang NOM	Christine Paris geeft toelichting. Voor de minimale variante verbetering achteringang NOM zullen 4 bomen gekapt moeten worden. Verbetering is nodig wegens optimale routing in en om het Openluchtmuseum en verbetering van de veiligheid op het museum complex. Voorstel is akkoord.	
9.	Toekomstvisie Motorsport	Christine Paris geeft toelichting. Toekomstvisie MCA is ook in staf Sport besproken. Er ligt een voorstel voor terugmelding aan MCA; voorstel is akkoord. Het regelen van de afspraak wordt in gang gezet. De aandachtspunten zullen dan met MCA worden besproken.	
10.	Olympuskwartier	Christine Paris en Marielle Knaapen geven toelichting. Vragen van de wethouder worden doorgenomen en aandachtspunten voor uitwerking (biodiversiteit en bewegen in het groen) worden meegegeven. Er zal nog worden uitgezocht of de beheerkosten afdoende zijn meegenomen in het project.	
11.	Herbenoemen straatnaam Bornshoeve	Hein den Hartog geeft toelichting. Voorstel is om de straatnaam Bornshoeve in te trekken en herbenoemen in Kemperbergerweg. Punt wordt aangehouden. Wat is nu precies de aanleiding en het probleem? Komt terug in deze staf.	
12.	Voorbespreking Bewonersavond Bomenplan 3 oktober	Frans Gooren en Raymond Reesink geven toelichting. Voorstel wordt besproken. Presentatie en laatste wijzigingen zullen naar wethouder Bouwkamp worden gemaild.	
13.	DIFTAR	Er wordt kort teruggeblikt op de besluitvorming van afgelopen woensdag. Stemmen in de Raad staakten, dus amendement en raadsvoorstel minima worden tijdens eerstvolgende besluitvormende vergadering opnieuw in stemming gebracht. Parallel wordt doorgewerkt aan voorbereiding invoering DIFTAR per 1/7/20. Vraagt begrotingswijziging en twee verordeningen, die nog dit jaar door de Raad moeten worden	

		vastgesteld. Verder bezien hoe het gaat lopen met evt. motie over nader verkennen van prepaid mogelijkheid.	
14.	Rondvraag	-	

GEMEENTE Arnhem

AGENDA STAF ORG 7 oktober 2019

Datum: 7 oktober 2019

Tijd: 10.30 - 12.00 uur

Voorzitter: Pieter Altena

Plaats: Stadhuis, kamer wethouder Bouwkamp

		Tijdstip aanwezig	Toelichting door:
1.	Opening en mededelingen		
2.	Besluitenlijst/afsprakenlijst 30 september 2019		
3.	Ingekomen Post		
4.	B&W nota's		
5.	Politieke Avond		
6.	Openstaande Art 44 vragen / Moties / Toezeggingen		
7.	TV-blik		
8.	Tarieven Moscowa 2020	10.40 uur	Leo den Uil
9.	Bebouwde kom grens	10.50 uur	Bastiaan Seijnaeve
10.	Conceptnota Klimaatadaptatie	11.00 uur	
11.	Fietspad Monnikensteeg	11.30 uur	Wim van der Wijk, Sil Polman, Dorine van der Wielen
12.	Oerbos		
13.	Plastic in het groen (mondeling)		
14.	Rondvraag - Staf 14 oktober: herfstvakantie		

GEMEENTE Arnhem

AGENDA STAF ORG 21 oktober 2019

Datum: 21 oktober 2019

Tijd: **10.30 - 12.00 uur**

Voorzitter: Pieter Altena

Plaats: Stadhuis, kamer wethouder Bouwkamp

		Tijdstip aanwezig	Toelichting door:
1.	Opening en mededelingen		
2.	Besluitenlijst/afsprakenlijst 7 oktober 2019		
3.	Ingekomen Post		
3	B&W nota's		
4.	Politieke Avond		
5.	Openstaande Art 44 vragen / Moties / Toezeggingen - beantwoording art 44-vraag SP Molenplaats (Robin licht toe)		
6.	TV-blik		
7.	Gebruiksvisie Sonsbeek	10.30 uur	Cecilia Klein, Alet Voskuil
8.	Werkgroep Fairtrade	10.50 uur	Henk Wentink
9.	Actualiteiten Afval	11.00 uur	Clemens Berntsen, Stephan Bouwman
10.	Rondvraag		

Van: G Elfrink, lid van de gemeenteraad van Arnhem

Aan: College van B&W
Betreft: verzoek om inlichtingen conform artikel 169lid3 gemeentewet
Onderwerp: betalen per afvalzak (diftar) en afvalstoffenheffing

Arnhem, 26 oktober 2019

Geachte voorzitter,

Hierbij verzoek ik het college mij de volgende inlichtingen te verstrekken;

1. Op welk moment (datum: tijdstip) heeft de portefeuillehouder Openbare Ruimte de (concept) collegenota 'addendum bij de MJPB 2020-2030' geaccordeerd voor agendering in het college? Graag een afschrift van de paraaf en de bijbehorende administratie. Indien er verschillende versies zijn aangeboden, geldt dit verzoek voor alle aangeboden versies.

2. Op welk moment (datum: tijdstip) heeft de portefeuillehouder Openbare Ruimte de betreffende collegenota ter accordering aangeboden gekregen vanuit de ambtelijke organisatie? Graag een afschrift van de paraaf en de bijbehorende administratie. Indien er verschillende versies zijn aangeboden, geldt dit verzoek voor alle aangeboden versies.

3. Op welk moment (datum: tijdstip) is de (concept) collegenota aangeboden aan de portefeuillehouder Financiën? Graag een afschrift van de bijbehorende administratie. Indien er verschillende versies zijn aangeboden, geldt dit verzoek voor alle aangeboden versies.

4. Op welk moment (datum: tijdstip) is de (concept) collegenota aangeboden aan Financiën & Control? Graag een afschrift van de bijbehorende administratie. Indien er verschillende versies zijn aangeboden, geldt dit verzoek voor alle aangeboden versies.

5. Alle agenda's en besluitenlijsten van de staf Openbare Ruimte van portefeuillehouder Bouwkamp tussen 1 juli jl. en 26 oktober jl.

6. Alle nota's, notities, memo's, en overige documenten over 'betalen per afvalzak' (diftar) en/of afvalstoffenheffing die tussen 1 juli jl. en 26 oktober jl. op de collegetafel hebben gelegen.

7. Alle nota's, notities, memo's, mails, en overige documenten over 'betalen per afvalzak' (diftar) die tussen 1 juli jl. en 26 oktober jl. in de staf Openbare Ruimte of anderszins op de tafel van de portefeuillehouder Openbare Ruimte hebben gelegen.

8. Alle nota's, notities, memo's, mails, en overige documenten over afvalstoffenheffing die tussen 1 juli jl. en 26 oktober jl.in de staf Financiën of anderszins op tafel van de portefeuillehouder Financiën hebben gelegen.

Indien informatie op grond van artikel 10 en 11 van de Wet Openbaarheid Bestuur niet verstrekt kan worden, dan wens ik deze informatie onder geheimhouding te kunnen inzien.

Ik wens de informatie uiterlijk woensdagmiddag 16:00 uur te ontvangen, dan wel in te zien. Als niet alle informatie direct verzameld kan worden, wens ik vooruitlopend op de rest, verstrekking van, dan wel inzage in, de informatie die al wel verzameld is. De acht punten van het verzoek staan in volgorde van prioriteit.

Ik doe hierbij een beroep op artikel 169 lid 3 van de Gemeentewet.

Bij voorbaat dank.

Hoogachtend,

G Elfrink
Raadslid (SP)

Memo

Datum : woensdag 30 oktober 2019

Aan : De gemeenteraad

Van : Ronald Paping

Betreft : Beantwoording toezegging meningsvormende vergadering MJPB 2020-2023 Financiën

In de meningsvormende vergadering van de MJPB 2020-2023 op 23 oktober 2019 is de vraag gesteld wat het de gemeente kost aan als je vier jaar lang niet indexeert.

Antwoord:
Onder de veronderstelling dat het CPI vier jaar lang 2,5% is, komt de cumulatieve extra opbrengst van de OZB neer op € 5,6 mln.

Bundel Technische vragen MJPB 2020-2023

Versie 5-11-2019

GroenLinks

Fractie:	**GL- 1**
Pagina:	
Vraag:	Kunnen we het memo van de toezichthouder van de provincie ontvangen met het oordeel over inzet BR Kapitaallasten? (Deze vraag is telefonisch ontvangen op 7 oktober en wordt gezien als een vraag in het kader van de behandeling van de MJPB 2020-2023)
Antwoord:	Zie bijlage 'inzet reserves etc', eerste deel van het memo.

Fractie:	**GL -2**
Pagina:	91
Vraag:	Voor een betrouwbaar netwerk dat vooral ook alternatieven vervoerbewijzen mogelijk maakt, gaan we lobbyen voor een robuust spoornetwerk rondom de Knoop-Oost en de ICE/Berlijnlijn (met Arnhem als halteplaats)." Is er een reeds vastgesteld beleidskader waaruit deze actie/doelstelling voortvloeit en op basis waarvan dit zich toespitst op de bestaande verbindingen met Duitsland?
Antwoord:	De lobby voor de ICE in relatie tot Duitsland is vastgelegd in: Duurzame Mobiliteit en Bereikbaarheid (regio Arnhem Nijmegen, 2019), Toekomstbeeld Stedelijk OV (gemeente Arnhem, 2019), HOV Actieplan (gemeente Arnhem, 2019), onderdeel van het regionale bod in het kader van het NOVI (Nationale Omgevingsvisie), opgenomen in het MIRT en in het nieuwe Gelderse coalitieakkoord van de provincie Gelderland.

Fractie:	**GL-3**
Pagina:	105, 106
Vraag:	In 2020 starten we met een aangepaste verdeling van de OAB-middelen." Op welke wijze wordt een aangepaste verdeling uitgevoerd?
Antwoord:	Vanaf 1 januari 2020 volgen we de systematiek die het Rijk hanteert voor de verdeling van de landelijke OAB-middelen over de scholen. We verdelen vanaf dan het gemeentelijk budget OAB op grond van de achterstandsscore die het CBS elk jaar voor de scholen berekent. Consequentie is dat het gemeentelijk OAB-budget niet over 12 scholen (huidige OAB-scholen), maar over de 25 scholen verdeeld wordt. We hanteren een overgangsperiode van drie jaren, om scholen die er financieel op voor- of achteruit gaan tijd te geven hun beleid en activiteiten aan te passen.

Fractie:	**GL -4**
Pagina:	176, 272
Vraag:	Wat is het omschreven doel van de BR Volkshuisvesting?
Antwoord:	Deze middelen zijn beschikbaar gesteld voor zaken die voortkomen uit de 'Woonprincipes 2025', de woonvisie van de gemeente. Zaken die voortvloeien uit de woonvisie en daarmee samenhangend woonbeleid (zoals het volkshuisvestelijk kader, de prestatieafspraken met woningcorporaties en het procesplan langer zelfstandig wonen) komen in aanmerking voor de gelden uit het BR volkshuisvesting. Denk aan: het inhuren van projectleiders en het uitvoeren van onderzoeken.

Fractie:	**GL - 5**
Pagina:	Aanvullende vraag SP vraag 20
Vraag:	a. Bij de partijen die de richtlijnen voor de wijkteams gaan opstellen staan geen zorgprofessionals (psychiaters, jeugdwerkers etc). Klopt het dat zij geen rol hebben hierin? b. En hoe gedifferentieerd moeten we deze richtlijnen voorstellen? Wordt er vooral een onderscheid gemaakt tussen zorgtoewijzing naar voorzieningen in de wijk en specialistische zorg? c. Of wordt er ook gekeken naar de specifieke vorm van ondersteuning in de totale waaier van voorzieningen en aanbieders?

	d. Wanneer kunnen we de richtlijnen eigenlijk verwachten?
Antwoord:	Ad a. De richtlijnen komen voor een groot deel voort vanuit de inkoop van zorg. Tijdens deze inkoop hebben er marktconsultaties plaatsgevonden waaraan zorgaanbieders hebben deelgenomen. Daarnaast zijn er natuurlijk ook kwartaalgesprekken met zorgaanbieders gevoerd. Deze input wordt gebruikt bij het opstellen van richtlijnen. Ad b. De richtlijnen zijn met name bedoeld om consistent om te gaan met de toewijzingen zodat er zo min mogelijk verschillen in zorgtoewijzing ontstaan tussen de wijken onderling. Uiteraard worden de sociale wijkteams hier actief bij betrokken. Ad c. Aangezien er heel veel onderwerpen en thema's in het sociaal domein zijn, gaan de richtlijnen ook over de inzet van een brede waaier van voorzieningen en interventies. De keuze wat nodig is voor een inwoner ligt daarbij nog steeds ter beoordeling voor aan de wijkcoach, of het nu gaat om inzet van algemene voorzieningen of maatwerkvoorzieningen. Daarbij kijkt de wijkcoach naar de mogelijkheden binnen het totaal pakket aan voorzieningen en het aantal aanbieders. De richtlijnen zijn dus niet dwingend, maar geven de bedoeling vanuit de gemeente weer en ook de mogelijke alternatieven en een uitleg over wat er wel of niet in de ondersteuning (c.q. het tarief) zit verrekend. Ad d. Een eerste deel van de richtlijnen zal voor 1 januari 2020 ter besluitvorming worden voorgelegd aan het college. Daarna worden ze openbaar.

Fractie:	**GL -6**
Pagina:	
Vraag:	Jeugdzorg - 'Het stimuleren van het gebruik van algemene voorzieningen en het eigen netwerk' a. Liggen er al concrete plannen om dit te stimuleren en kan daar misschien kort over verteld worden? b. In de MJPB staat dat er een website komt met de algemene voorzieningen. Is dit voor inwoners bedoeld, of voor de wijkteams?
Antwoord:	Ad a. Intern onderzoeken we, samen met de wijkteams leefomgeving en de sociale wijkteams, hoe we de algemene voorzieningen kunnen versterken. Dit valt samen met de brede herijking van de welzijnsopdracht. Daaraan liggen twee ambities ten grondslag: 1. Arnhemmers kunnen meedoen in hun eigen stad; 2. Welzijnsvoorzieningen dragen bij aan het voorkomen en beperken van een beroep op zorg en ondersteuning. Het welzijnswerk kent ook een extrinsieke waarde (tweede ambitie) waarmee een beroep op zorg en ondersteuning wordt voorkomen of beperkt. Deze preventieve betekenis kan gaan over maatwerkvoorzieningen in het kader van de jeugd en zorg, maar kan bijvoorbeeld ook gaan over het voorkomen van schulden, voorkomen van overlast, instroom in de bijstand of bijvoorbeeld over voorkomen van schooluitval. Op korte termijn komt er een raadsbrief over de herijking van de welzijnsopdracht. Ad b. Er komt een website waarop de voorzieningen staan vermeld die wij als gemeente subsidiëren. Op dit moment wordt de laatste hand gelegd aan het beschrijven van de verschillende voorzieningen en producten waarop inwoners een beroep kunnen doen. De website zal in november live gaan. In eerste instantie kunnen de wijkcoaches hierop kijken om te beoordelen welke algemene voorzieningen voor een inwoner nuttig kunnen zijn. Het is de bedoeling dat daarna ook inwoners deze website kunnen bezoeken en bekijken.

Fractie:	**GL - 7**
Pagina:	
Vraag:	Jeugdzorg - 'Het verbeteren en aanscherpen van de aansluiting tussen jeugdzorg en onderwijs' Op 2 oktober is aangegeven dat er op dit punt nog veel winst te behalen is. Kan kort verteld worden wat de plannen zijn om dit te verbeteren?
Antwoord:	De intenties uit het ondertekende Convenant Sluitende Aanpak Jeugdhulp-Onderwijs (februari 2019 ondertekend door alle partijen) worden op dit moment concreet gemaakt in werkgroepen PO en VO. Er wordt een verkenning gemaakt van de problemen rondom thuiszitters. Begin 2020 starten we naar verwachting met een aantal pilots op scholen. We bekijken samen met PassendWijs de verantwoordelijkheden die binnen de Onderwijswetten en de Jeugdwet vallen en maken afspraken over het grijze gebied daartussen. De focus ligt nu bij het primair basisonderwijs.

	Voor dyslexie is een projectgroep gestart, waarbij de wordt ingezet op het verminderen van de instroom, in samenspraak met het Samenwerkingsverband Primair Onderwijs en scholen.

D66

Fractie:	**D66 - 1 en 2**
Pagina:	8 tabel
Vraag:	De begroting laat zien dat we in 2023 €586.000 minder in kas hebben dan nu. -1- Klopt het dat er per saldo over de jaren 2020-2023 586.000 euro aan de algemene reserve wordt onttrokken? -2- Is het de ambitie om de begroting op sluitjaar 2023 structureel sluitend te laten zijn? Graag een toelichting.
Antwoord:	1 - conform het overzicht reserves en voorzieningen is dat juist 2 - de begroting is in de jaren 2021, 2022 en 2023 structureel sluitend (zie pagina 268) en voldoet daarmee aan de gestelde eisen.

Fractie:	**D66 - 3, 4 en 5**
Pagina:	9
Vraag:	Bijna 60% van de gemeenten maakt gebruik van (zoals benoemd in een artikel van Binnenlands Bestuur) de “boekhoudtruc” bij het jeugdbudget. Andere gemeenten (40%) plussen NIET bij zonder reële inkomsten. Ze durven het risico NIET te nemen omdat het een papieren werkelijkheid is. Het kabinet heeft zoals bekend voor de jaren 2019 tot en met 2021 één miljard euro aan gemeenten ter beschikking gesteld voor de jeugdzorg. Voor dit jaar gaat het om 400 miljoen en voor 2020 en 2021 gaat het jaarlijks om 300 miljoen euro. Het eventueel structureel bijplussen van het jeugdbudget wordt aan een volgend (!!) kabinet overgelaten. Gemeente “mogen” echter in hun meerjarenbegroting voor 2022 en 2023 een stelpost “extra middelen jeugd” opvoeren. Ze mogen, met andere woorden, “doen alsof” ze ook in 2022 en 2023 extra jeugdzorggeld van het rijk krijgen. Dat is voor de zomer afgesproken met provinciaal toezichthouders, het ministerie van binnenlandse zaken en de VNG. Daarmee wordt het makkelijker om een sluitende meerjarenbegroting te maken en hoeft er minder te worden bezuinigd. -3- Waarom kiest de gemeente Arnhem ervoor bij de 60% te zitten die gebruik maakt van deze “boekhoudtruc”? -4- Heeft het college navraag gedaan over deze constructie bij de Provincie Gelderland en wat was hierop hun reactie? -5- Maw vindt de Provincie het geen probleem dat de meerjarenbegroting op deze wijze sluitend gemaakt wordt?
Antwoord:	3. Zoals op pagina 9 van de MJPB is vermeld: 'Vooralsnog gaan we er vanuit dat ofwel de extra middelen een structureel karakter gaan kennen, dan wel de kosten jeugdhulp als gevolg van nieuwe bestuurlijke afspraken met eenzelfde bedrag kunnen dalen. In deze MJPB zijn om die reden de extra middelen van € 3,9 miljoen ook in de jaren 2022 en verder opgenomen als verwachte inkomsten.' Overigens is zeer recent een peiling geweest over het opnemen van deze stelpost onder de 100.000+ gemeenten. De uitkomst is dat grosso modo 75% van de gemeenten de stelpost voor nagenoeg 100% in de meerjarenraming opneemt. 4. Voor de ramingen in 2022 en 2023 is in gezamenlijk overleg tussen de ministeries van BZK, Financiën en VWS, de VNG en de provinciale toezichthouders een richtlijn opgesteld. De richtlijn staat gemeenten toe voor de jaren 2022 en 2023, de jaren waarvoor in de circulaire geen extra bedragen zijn opgenomen, een stelpost te ramen, waarvan nu niet zeker is of deze ook daadwerkelijk zal worden ingevuld. Dit in afwijking van de wijze waarop de toezichthouder normaal gesproken de raming van stelposten beoordeelt. Wij hebben hierover inderdaad bij onze toezichthouder navraag gedaan. De reactie van onze toezichthouder was dat hij er op aandringt dat, indien wij van deze richtlijn gebruik maken, dit ook een kwantitatieve vertaling krijgt in onze risicoparagraaf, of dat we expliciet een reserve aanwijzen, die ons in staat stelt de door ons geraamde (extra) bedragen voor 2022 en 2023 af te dekken indien deze niet daadwerkelijk worden gerealiseerd. Wij hebben ervoor gekozen om een risico op te nemen die verwerkt is in ons risicoprofiel.

	5. Zie antwoord op vraag 4.

Fractie:	**D66 - 6**
Pagina:	11
Vraag:	-6- Mogen wij de herberekening (en toelichting) achter de nieuwe prognose van de WSW op basis van de meicirculaire (2.247 miljoen) Inclusief de onderbouwing ontvangen?
Antwoord:	De kosten voor WSW medewerkers in de begroting voor Arnhem bestaat uit 2 onderdelen: 1. Kosten voor WSW medewerkers uit Arnhem welke zijn ondergebracht bij de MGR 2. Kosten voor WSW medewerkers uit gemeenten buiten het samenwerkingsverband van de MGR maar wel werkzaam zijn binnen de MGR Ad 1) De kosten voor WSW medewerkers uit Arnhem die zijn ondergebracht bij de MGR zijn gebaseerd op de Meerjarenbegroting 2020-2023 van de MGR waarvan uw raad op woensdag 5 juni 2019 de zienswijze heeft vastgesteld. Ad 2) Binnen de MGR zijn ook WSW medewerkers werkzaam die van buiten het samenwerkingsverband komen (zogenaamde buitengemeenten). Voor deze medewerkers is het de afspraak dat 1 van de samenwerkingsgemeenten wordt aangewezen als betaalgemeenten (dit is Arnhem). Deze betaalgemeente krijgt van het Rijk, via de integratie uitkering Participatie, zowel de middelen voor haar eigen WSW medewerkers als de middelen voor WSW medewerkers van de buitengemeente uitgekeerd. Op basis van de meicirculaire 2019 en de door de MGR opgegeven aantallen WSW medewerkers (voor Arnhem en de buitengemeenten) is berekend welk bedrag bestemd is voor Arnhem en welk bedrag bestemd is voor de buitengemeenten*. Het bedrag wat bestemd is voor de buitengemeenten is wordt 1 op 1 doorbetaald naar de MGR. * De aantallen WSW medewerkers die zijn opgegeven vanuit de MGR en het aantal WSW medewerkers waarop de meicirculaire is gebaseerd sluiten niet 1 op 1 aan. Om die reden is de post overig opgenomen. Hiervan wordt nog uitgezocht of dit toebehoort aan Arnhem of aan de buitengemeenten. De verwachte kosten voor de komende jaren die uit de berekeningen van 1 en 2 komen worden vervolgens afgezet tegen het huidig beschikbare kader. Gezien het feit dat het jaar 2023 wordt toegevoegd aan de begroting en dit in de basis een kopie is van het kader van 2022 zien we een groter saldo ontstaan in 2023. Dit heeft ermee te maken dat WSW een uitsterfconstructie is.

(bedragen x € 1000)	2020	2021	2022	2023
Beschikbaar Kader	**32.421**	**31.283**	**30.168**	**30.168**
Bijdrage Arnhem conform Begroting MGR	30.958	29.415	27.948	26.555
Doorbetaling Buitengemeenten	1.407	1.356	1.311	1.263
Overig	116	111	108	104
Saldo	-59	401	801	2.247

Fractie:	**D66- 7**
Pagina:	13
Vraag:	Wanneer ontvangt de raad de meer geïntegreerde visie en aanpak op het gebied van armoede-schulden-werk-zorg?
Antwoord:	Wij voorzien hier geen separaat visiedocument maar juist geïntegreerd in de verschillende domeinen. Zo is in het programmaplan Doorbraak naar Werk en in de nieuwe visie schulddienstverlening de verbinding tussen de verschillende onderwerpen terug te vinden. Ook de nieuwe werkwijze bij Werk en Inkomen en de inzet op versterking van de samenwerking tussen sociale wijkteams en Werk en Inkomen zijn belangrijke stappen. Bij onze maatregelen voor zorg gaven wij aan een integrale aanpak voor de 150 grootste zorgvragers voor te bereiden. De inzet op vereenvoudiging van regelgeving en diverse pilots voor nieuwe integrale werkwijzen en de werkwijze bij Kansrijk opgroeien passen eveneens in de aanpak.

Fractie:	**D66- 8**
Pagina:	14
Vraag:	“Door het budget voor onderhuisvesting te verlagen, besparen we 45.000 euro per jaar” Welke consequenties heeft dit voor bestaande plannen? (De gemeente Arnhem was namelijk al aan het temporiseren.)
Antwoord:	De bestaande plannen passen op dit moment nog binnen de begroting. Echter, met het stijgen van de bouwkosten kan het op termijn financieel gaan knellen. Mocht dit het geval zijn dan zullen wij u hiervan tijdig op de hoogte stellen.

Fractie:	**D66-9**
Pagina:	14
Vraag:	Ontvangt de raad dit najaar een voortgangsrapportage over het IHP (huisvestingsprogramma van het onderwijs).
Antwoord:	De voortgang van de uitvoering IHP PO zal onderdeel uitmaken van het jaarprogramma huisvesting 2020 welke na het bestuurlijk overleg met schoolbesturen en gemeente aan het eind van dit jaar aan de raad wordt voorgelegd.

Fractie:	**D66-10**
Pagina:	15
Vraag:	“Bezuiniging op dagelijks onderhoud riolering” (110K) -10- Hoeveel meerkosten op lange termijn verwacht het college ten gevolge van de bezuiniging op het dagelijks onderhoud van de riolering.
Antwoord:	Deze bezuiniging betreft het uitvoeren van minder riool inspecties (zie ook pagina 175). Minder riolen inspecteren betekent dat onze beheergegevens minder actueel zijn en er eerder calamiteiten kunnen optreden, met mogelijk beperkt hogere kosten tot gevolg. Dit is echter moeilijk te kwantificeren. Bijkomend gevolg is dat, als gevolg van minder inspecties, ook minder reparaties uitgevoerd zullen worden. De afgelopen jaren hebben we een goed beeld gekregen van de kwaliteit van het Arnhems rioolstelsel. Door het bezuinigen op het budget voor rioolinspecties zal de inspectiefrequentie van de riolering iets omlaag gaan. Daardoor is er een kleine kans dat te laat geconstateerde rioolaantasting leidt tot calamiteiten. Op risicovolle plekken (bv onder hoofdwegen) proberen we de kans op calamiteiten zo veel mogelijk te minimaliseren.

Fractie:	**D66- 11, 12, 13, 14 en 15**
Pagina:	18
Vraag:	Afname budget jongereninstroom “Verlagen opleidingsbudget zonder verregaande gevolgen”, -11- Welke niet-verregaande gevolgen ziet men dan wel? -12- De gemeente Arnhem heeft afgelopen 24 september besloten een regeling te treffen voor 60+. Voor 80% doorwerken tegen 90% salaris. Klopt het dat dit een salarisverhoging is van 12,5%? -13- Op welke wijze wordt deze regeling financieel gedekt? Weliswaar geef je geen extra geld uit maar de ambtelijke capaciteit gaat omlaag. Graag een toelichting. -14- Hoe verhoudt zich het besluit het budget jongereninstroom te korten in verhouding met het besluit van 24 september waar 60+ een salarisverhoging van 12,5% krijgen? Graag een toelichting. -15- Klopt het dat men ervan uitgegaan is dat de vrijgekomen middelen worden gebruikt om jongere goedkopere ambtenaren aan te stellen om de 20% productieverlies op te vangen? Graag een toelichting (en onderbouwing).
Antwoord:	Vraag 11: Het resterende jongerenbudget is voldoende om de kosten te dekken voor voorzetting van het gemeente brede traineeprogramma. Deelname aan regionale traineeprogramma's en andere extra initiatieven, zoals dakpanconstructies e.d. worden in de toekomst op een andere manier gefinancierd. Hierdoor is de verlaging van € 100.000 realistisch. Het gemeente brede budget voor opleidingen is de afgelopen jaren niet helemaal besteed waarmee een reductie van ook € 100.000 niet tot knelpunten zal leiden. Vraag 12 t/m 15: het vitaliteitspact maakt als zodanig geen onderdeel van de voorliggende begroting uit, het onderwerp vitaliteit komt wel terug. De regeling van het vitaliteitspact is nadrukkelijk een pilot

	voor de periode van 2 jaar. Rekenkundig klopt het dat het voor de deelnemers, omgerekend per gewerkte uren, een salaris verhoging betekent. Daartegenover staat dat zij 10% van hun salaris inleveren; hierdoor ontstaat ruimte voor de instroom van jongeren. De verwachting is ook dat het werkplezier en de vitaliteit van de deelnemers toeneemt en het ziekteverzuim afneemt. Of dat zo is moet in de komende periode blijken. Als dat zo werkt dan scheelt dat niet alleen kosten; het betekent ook dat deze werknemers vitaler inzetbaar blijven tot hun pensioengerechtigde leeftijd. Daarbij komt dat de productiviteit (ook door de instroom van relatief minder dure jongeren) gewaarborgd blijft. Er is voorzien in een nauwgezette monitoring zodat wij tijdig de effecten van deze regeling kunnen overzien.

Fractie:	**D66 - 16, 17 en 18**
Pagina:	19
Vraag:	“Daarnaast wordt voorgesteld de BR kapitaallasten te splitsen in een BR kapitaallasten en een BR solvabiliteit” -16- Waarom wordt deze keuze gemaakt? -17- Klopt het dat de Financiële verordening (eerder vastgesteld door de raad) dan moet worden aangepast? -18- Welke andere aanpassingen in de financiële verordening moeten er nog plaatsvinden als de voorliggende begroting wordt goedgekeurd. Graag een overzicht van de verschillende aanpassingen.
Antwoord:	16. Deze keuze wordt gemaakt, omdat de huidige BR Kapitaallasten nu een tweedelig doel heeft. Een (beperkt) deel betreft de daadwerkelijke dekking van in de begroting opgenomen kapitaallasten. Dit is conform de doelstelling en naamgeving van de BR ook een logische. Het overgrote deel van deze BR betreft echter het aandeel 'sparen voor de solvabiliteit'. De BR Kapitaallasten staat nu niet met deze doelstelling in de boeken. Vanuit de accountant en de toezichthouder zijn hierover ook vragen gesteld. Daarnaast wordt in alle overzichten het totaal van deze reserve meegenomen. Dit leidt tot verwarring, aangezien een deel dus betrekking heeft op de dekking van kapitaallasten (zogenaamde gebonden reserve) en het overige deel een meer vrij karakter heeft (solvabiliteit). Door de splitsing voldoet de BR Kapitaallasten weer volledig aan het vastgelegde doel (rechtmatig) en ontstaat een BR Solvabiliteit met een andere doelstelling die eveneens vastgelegd wordt. 17. Dat klopt. In artikel 11 staat de naam 'BR Kapitaallasten' genoemd. Deze moet dan aangepast worden naar 'BR Solvabiliteit'. 18. De voorliggende begroting leidt verder niet direct tot aanpassingen in de financiële verordening. Het is wel goed denkbaar dat in het kader van de doorontwikkeling van de P&C-cyclus, wijzigingen in de regelgeving BBV en nieuwe notities van de commissie BBV in de komende periode de verordening Financieel beleid en beheer breder wordt beoordeeld en voorstellen voor wijzigingen wordt gedaan.

Fractie:	**D66 -19**
Pagina:	20
Vraag:	“In 2020 zal de afvalstofheffing middels Diftar-methode verrekend gaan worden” In de raad is aangegeven dat Diftar minimaal een half jaar vertraging oploopt. -19- Wordt een vertraging tot 1 juli meegenomen in de voorgestelde belastingverordening die de raad nog moet ontvangen?
Antwoord:	Ja, de raad ontvangt een belastingverordening op de heffing en invordering van de afvalstoffenheffing 2020. Bij de keuze voor invoering van DIFTAR per 1 juli 2020 zullen aan de raad twee verordeningen worden voorgelegd: één voor de looptijd van het eerste halfjaar gebaseerd op het heffen van een vast tarief, en één voor het tweede halfjaar gebaseerd op het heffen van een gedifferentieerd tarief (DIFTAR-methodiek).

Fractie:	**D66 -20**
Pagina:	15 versus 191 tabel 3A
Vraag:	Er wordt voor gekozen om 50k structureel aan verwachte winst uit het grondbedrijf te nemen. Uit de stresstest (pagina 191) blijkt nu dat Arnhem met de voorliggend begroting vanaf 2020 afhankelijk is van de grondexploitatie voor een sluitende begroting.

	-20- Waarom heeft men hiervoor gekozen zeker gezien het lage bedrag van 50.000 euro? Graag een toelichting.
Antwoord:	Als onderdeel van een bestuurlijk pakket van maatregelen die bijdragen aan het oplossen van knelpunten in de begroting en het plegen van intensiveringen was in de Perspectiefnota 2020 - 2023 het volgende opgenomen: 'Wij denken dat we door de marktontwikkelingen de komende jaren ieder jaar €45.000,- als winst kunnen nemen in het grondbedrijf van de gemeente Arnhem (Perspectiefnota, blz. 34)'. In de MJPB 2020-2023 is deze maatregel opnieuw opgenomen. Zoals in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing is opgenomen wordt de begroting voor het sluitend maken voor dit bedrag afhankelijk van de grondexploitaties (MJPB 2020 - 2023, blz. 191). De uitkomsten van de grondexploitaties zullen bij de Jaarrekening 2019 en de Financiële Jaarrapportage Projecten 2019 over 2019 worden gepresenteerd. Indien de herzieningen van de GREX'en aanleiding geeft tot andere inzichten, dan zal dit worden verwerkt in Turaps over 2020 en/of de MJPB 2021 - 2024.

Fractie:	**D66 - 21**
Pagina:	24
Vraag:	-21- Wat wordt er bedoeld met “het aandeel dekking risico”? Graag een toelichting.
Antwoord:	Daarmee wordt aangegeven welk deel van het risicoprofiel (totaal benodigde weerstandscapaciteit) uit de eerste tabel op pagina 24 in theorie opgevangen zou kunnen worden door de BR Solvabiliteit. Concreet: in 2020 is de stand van deze reserve € 11.082.000. Het aandeel hiervan op de benodigde weerstandscapaciteit van € 30.430.000 bedraagt 0,4 (namelijk 11.082.000/30.430.000). Deze berekening is voor alle jaren gemaakt.

Fractie:	**D66- 22**
Pagina:	124
Vraag:	Versterken inkomensondersteunende regelingen. “We zorgen voor meer bekendheid (communicatie), werken aan preventie en waar mogelijk het vereenvoudigen van toegang. Daarnaast onderzoeken we de mogelijkheden om de inkomensmaatregelen meer als maatwerk te kunnen inzetten.” -22- Wanneer kan de raad een raadsbrief/voorstel ontvangen met deze verbeteringen?
Antwoord:	Wij streven er naar u in Q1 2020 mee te nemen in de stand van zaken en waar nodig besluiten van u te vragen.

Fractie:	**D66 - 23**
Pagina:	124
Vraag:	“Wij blijven ons inzetten op het vroegtijdig signaleren van financiële problemen en schulden, dit doen we oa door een doorontwikkeling op …..” Wanneer kan de raad een raadsbrief/voorstel ontvangen over de doorontwikkelingen op dit terrein?
Antwoord:	De raadsinformatiebrief bij de evaluatie van "Vroeg Erop af" is op 30 september aan de raad gestuurd. In december 2019 ontvangt u een raadsbrief over de (preventieve) aanpak voor jongeren. In de uitvoeringsagenda, die opgesteld wordt nadat de visie schulddienstverlening (die u in oktober ontvangt) door uw raad is vastgesteld, werken we vervolgens de stappen uit om vroegtijdig signaleren en het vergroten van het bereik door te ontwikkelen.

Fractie:	**D66 -24**
Pagina:	124
Vraag:	“Versterken activerende schulddienstverlening, hulp bij financiële problemen.” -24- Welke nieuwe afspraken worden er gemaakt met de uitvoerders van de schulddienstverlening en met nadruk op de sociale wijkteams?
Antwoord:	Met zowel de sociale wijkteams als met de nieuwe aanbieder zijn afspraken gemaakt over de aanmelding en warme overdracht naar de aanbieder. Hierbij richten de SWT zich op informatie en advies en globale inventarisatie waarna een warme overdracht middels driegesprek plaatsvindt met de aanbieder. Deze doet vervolgens de intake en stelt het plan van aanpak op. Er zijn ook afspraken gemaakt over de regierol en nazorgfunctie van de SWT waardoor ze zowel tijdens de schuldregeling als ook in de periode daarna betrokken blijven.

Fractie:	**D66 - 25**

Pagina:	187
Vraag:	De solvabiliteit in de provincie Gelderland is gemiddeld 35%. Arnhem zit op 15-16% Dit valt in de meest risicovolle categorie. -26- Klopt het dat dit in samenhang met de hoge schuldquote, en het ontbreken van exploitatieruimte dit zeer risicovol is? Graag een toelichting waarom wel of niet.
Antwoord:	De solvabiliteit van de gemeente Arnhem bevindt zich volgens de provincie Gelderland inderdaad in de meest risicovolle categorie. De economische crisis heeft impact gehad op de solvabiliteit doordat verliezen in het grondbedrijf moesten worden genomen ten laste van reserves. Dit is ook van invloed geweest op de omvang van de totale schulden van de gemeente (noodzaak afsluiten aanvullende leningen bij het in gemeentelijke handen nemen van de wijk Schuytgraaf). Door het nemen van verliezen is in het grondbedrijf is het risicoprofiel verlaagd en is de gemeente Arnhem ten opzichte van sommige andere gemeenten financieel minder kwetsbaar. Daarop volgend zijn maatregelen genomen die enerzijds de solvabiliteit weer versterken door de toevoegingen aan de BR Solvabiliteit die van €7,6 mln. in 2020 oploopt tot €19,5 mln in 2023 (zie blz. 24 MJPB 2020 - 2023). Anderzijds is de algemene reserve bijvoorbeeld benut om een klimaatfonds te vormen en heeft ook de noodzaak kosten van zorg te dekken een negatief effect op de algemene reserve. Op blz. 24 van de MJPB is aangegeven dat het belangrijk is voor een goede beoordeling van de financiële positie diverse ontwikkelingen in onderlinge samenhang te bezien (zie toelichting laatste alinea's blz. 24 van de MJPB 2020 - 2023. Op blz. 187 en 188 is aangegeven dat de ontwikkelingen van een aantal kengetallen positiever is dan destijds werd ingeschat door het onderzoeksbureau Cebeon. Samenvattend blijft het van belang goed op de gemeentelijke financiën te blijven letten. De huidige financiële positie is deels risicovol (afhankelijkheid van het rijk, ontwikkelingen zorg, weerstandsfactor net boven het minimum) en deels is deze versterkt (verliezen grondbedrijf zijn genomen, kosten stijging zorg zijn verwerkt in een meerjarig sluitende begroting). Daarbij voegen we nog steeds structureel toe aan de algemene reserve (vanaf 2022) en voegen we structureel middelen toe aan de BR Solvabiliteit. De meerjarenbegroting is structureel sluitend. Voor een aantal andere gemeenten blijkt dit een grote opgave te zijn in relatie tot de grote tekorten in het zorgdomein.

Fractie:	**D66 - 26**
Pagina:	
Vraag:	Wat is het tekort binnen het zorgdomein en hoe is dat opgelost in de voorliggende begroting? Welke risico's zijn er binnen het zorgdomein? (Deze vraag is telefonisch ontvangen en wordt gezien als een vraag in het kader van de behandeling van de MJPB 2020-2023)
Antwoord:	Zie memo 'overzicht prognose en dekking'.

Fractie:	**D66 - 27**
Pagina:	
Vraag:	Welke zorgverzekeraars doen in Arnhem mee met “vroeg erop af”?
Antwoord:	In Arnhem zijn de zorgverzekeraars Menzis, CZ en VGZ aangesloten.

PvdA

Fractie:	**PvdA - 1**
Pagina:	110
Vraag:	Volgens de MJPB pagina 110 staan we er wat betreft VSV niet erg goed voor in het schooljaar 2018/2019. Score Nederland 1,9% terwijl Arnhem 3% scoort. Eind 2018 is er 600K overgeheveld. Waar is dit geld voor ingezet? Wat is de huidige stand van zaken met betrekking tot de besteding van de structurele middelen?
Antwoord:	Van het incidentele budget van € 600.000 is € 300.000 als incidenteel voordeel opgenomen in Turap 1 en 2. Het resterende incidentele budget is ingezet voor nieuw opgestarte projecten, zoals: - Jinc; - Walhallab; - We Restart (ROC Rijn IJssel).

	Het structurele budget zal naar verwachting volledig besteed worden, onder voorbehoud van de start van een aantal projecten later in het jaar. In 2019 wordt ingezet op de volgende onderwerpen: - voorkomen van schooluitval; - intensiveren inzet op schoolziekteverzuim door extra inzet van schoolarts op scholen waar het ziekteverzuim relatief hoog is; - ontwikkelen en aanbieden van passend (alternatief) schoolaanbod; - bewustwording en oriëntatie: kinderen maken op jonge leeftijd kennis met beroepsopleidingen, werk en het bedrijfsleven; - verbeteren van een sluitende aanpak van school naar werk; - coördinatie op activiteiten voor jongeren in kwetsbare positie; - inzet op laaggeletterdheid. In 2020 wordt een nieuw regionaal VSV programma vormgegeven. Tegelijkertijd vindt er een herijking plaats van het lokale VSV programma, om dit optimaal aan te laten sluiten op de inspanningen vanuit het regionale programma.

Fractie:	**PvdA- 2**
Pagina:	131
Vraag:	Op pagina 131 staat dat we zorggerelateerde woonoverlast wordt verminderd. Hiervoor breiden we het meldpunt woonoverlast uit, maar het contactnummer is het KCC met lange wachttijden. Hoe zit dat? Wat wordt bedoeld met uitbreiding meldpunt woonoverlast? Komt hier een speciaal nummer met separaat team voor? Daaronder staat dat we afspraken maken met zorgaanbieders over het treffen van maatregelen om overlast te beperken. Wat zijn daadwerkelijk de maatregelen en hoe dwingen we deze af bij de zorgaanbieder?
Antwoord:	Het huidige meldpunt dat op de website van de gemeente staat wordt uitgebreid, zodat ook zorggerelateerde woonoverlast kan worden gemeld. Het meldpunt verandert van een e-mailadres naar een formulier zodat de meldingen intern beter gestroomlijnd en gemonitord kunnen worden. We gaan - nu ook al - op basis van signalen met de zorgaanbieders in gesprek om ervoor zorg te dragen dat zij met de omwonenden van hun woonzorglocatie in overleg treden, om de ervaren overlast aan te pakken. Daarnaast om te zorgen voor korte(re) lijnen tussen omwonenden en zorgaanbieder door ervoor zorg te dragen dat zij een contactpersoon of -nummer bij deze omwonenden achterlaten.

Fractie:	**PvdA - 3**
Pagina:	122
Vraag:	Doorontwikkeling Scalabor. We gaan door met de beweging van sociale werkvoorziening naar arbeidsontwikkelbedrijf. Tegelijkertijd staat op pagina 195 Scalabor met een afwaardeerrisico genoemd met als mogelijke oorzaak: onvoldoende verandervermogen en onvoldoende aanbod van werk doordat de gemeente liever groen en schoonmaak ergens anders inkoopt. Welke werkzaamheden heeft Arnhem nu bij Scalabor ingekocht en welke bij andere bedrijven?
Antwoord:	Op pagina 195 staat het risico op afwaarderen geduid. Als een van de mogelijke oorzaken die zich eventueel voor zou kunnen doen wordt de situatie genoemd dat er te weinig aanbod van werk zou zijn. In de duiding daarvan wordt vooral verwezen naar onze eigen rol in het bieden van mogelijkheden van werk. Op dit moment doet deze situatie zich niet voor. Er is meer dan voldoende werk en diverse branches hebben zich aangemeld om leerwerkarrangementen af te spreken. Ook de SROI component in onze eigen aanbesteding voor groen - waar Scalabor invulling aan geeft - biedt veel mogelijkheden voor werk.

Fractie:	**PvdA - 4**
Pagina:	131
Vraag:	Onder Ontwikkelen van een goed werkende aanpak voor personen met verward gedrag: We pakken (woon)overlast door verwarde inwoners nog meer aan. Wat zijn de maatregelen?
Antwoord:	Deze staan op pagina 133: • Analyse woonoverlast in de stad;

	• Uitbreiding huidig meldpunt op de website van de gemeente, zodat hierop ook zorggerelateerde woonoverlast kan worden gemeld; • Aanspreken van betrokken zorgaanbieder, zodat woonoverlast door 'hun' bewoners wordt verminderd; • Zo nodig maatregelen via toewijzing en inkoop.

Fractie:	**PvdA - 5**
Pagina:	134
Vraag:	Op pagina 134 wordt verwezen: Voor aanpak woonoverlast “zie Implementeren maatregelen aanpak woonoverlast”. Waar staan deze?
Antwoord:	Deze staan op pagina 133: • Analyse woonoverlast in de stad; • Uitbreiding huidig meldpunt op de website van de gemeente, zodat hierop ook zorggerelateerde woonoverlast kan worden gemeld; • Aanspreken van betrokken zorgaanbieder, zodat woonoverlast door 'hun' bewoners wordt verminderd; • Zo nodig maatregelen via toewijzing en inkoop.

Fractie:	**PvdA - 6**
Pagina:	121
Vraag:	Realistisch perspectief voor inwoners in langdurige armoede: daar staat dat gebruik gemaakt wordt van bestaand aanbod maar ook van ervaringen die landelijk zijn opgedaan. Welke ervaringen uit het land worden hiermee bedoeld?
Antwoord:	We willen in beeld brengen wat risicofactoren zijn van langdurige armoede, wat effectief beleid is om langdurige armoede te voorkomen en wat effectief beleid is in het geval inwoners langdurig in armoede verkeren. Hiertoe gaan we op zoek naar best practices, onder andere bij andere, vergelijkbare gemeenten.

Fractie:	**Pvda - 7**
Pagina:	124
Vraag:	Versterken inkomensondersteunende regelingen: inwoners die het nodig hebben moeten gebruik kunnen maken van een laagdrempelig financieel vangnet. Daarnaast onderzoeken we de mogelijkheid om inkomensregelingen als maatwerk te kunnen inzetten: betekent dit dat iedereen gebruik kan maken van de regelingen als blijkt dat men in armoede leeft ongeacht de hoogte van het inkomen? Of betekent dit dat er minder mensen gebruik kunnen maken van de regeling?
Antwoord:	Met maatwerk bedoelen we dat we onderzoeken hoe we de inzet van het gemeentelijke vangnet zoveel mogelijk kunnen afstemmen op de situatie van de inwoners of huishoudens. Wat iemand echt nodig heeft en hen verder helpt. De effecten van het hebben van een laag inkomen zijn immers voor iedereen anders en iedere situatie vraagt iets anders om verder te komen.

Fractie:	**PvdA - 8**
Pagina:	
Vraag:	Een aantal studenten krijgt doordat ze een laag inkomen hebben een studietoeslag. Vanaf 2021 gaat de toeslag voor studenten die niet kunnen bijverdienen omhoog naar 300,- per maand. a. hoeveel studenten krijgen nu een toeslag? b. is er al rekening gehouden met de verhoging in 2021? c. Gemeenten mogen ook in 2020 al de 300,- per maand invoeren. Hoeveel zou dat extra gaan kosten ten opzichte van de 135,- ?
Antwoord:	a. Op dit moment krijgen 54 studenten een toeslag via Individuele Studietoeslag. b. Deze verhoging is nog niet verwerkt in de jaarschijf 2021 van de MJPB 2020-2023. c. de extra kosten bedrag 54 studenten * (€ 300 - € 135) * 12 maanden = € 107.000 extra ten opzichte van de huidige kosten.

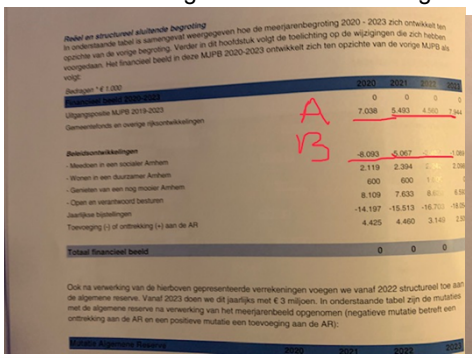
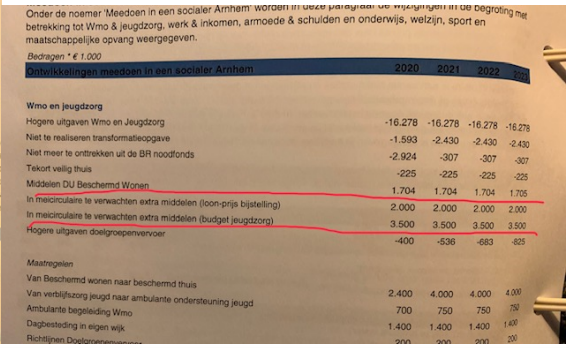
Fractie:	**PvdA - 9**
Pagina:	
Vraag:	a. Wat is de tijdlijn voor de aanbesteding van de OV concessie?

	b. De vraag is vooral wat de planning voor Arnhem is in deze. We hebben voor het zomerreces een bijeenkomst gehad. Begrepen is dat men nu bezig is met het verwerken hiervan en binnenkort met een voorstel richting raad komt. Nu is de vraag, wanneer kunnen we deze verwachten en wat is de verdere planning in Arnhem?
Antwoord:	a. De provinciale tijdslijn voor de aanbesteding is de volgende: *Indicatieve planning aanbesteding multimodale concessie Rijn-Waal* **Fase** / **Periode** **Evaluatie aanbestedingsproces en PvE IJssel-Vecht** – Oktober 2019 **Voorbereiden verduurzaming concessie** – Vanaf oktober 2019 **Voorbereiden (ambities) netwerk-ontwikkeling** – Vanaf oktober 2019 **Voorbereiden overname materieel, stalling Arnhem** – Vanaf oktober 2019 **Opstellen en vrijgave (GS) ontwerp-PvE voor advies** – Februari - mei 2020 **Adviesperiode ontwerp-PvE** – Juni – juli 2020 **Opstellen en vaststellen (overige) aanbestedingsdocumenten** – augustus – oktober 2020 **Aanbestedingsprocedure** – November 2020 - februari 2021 **Beoordeling** – Maart - april 2021 **Gunning** – 1e helft mei 2021 **Bezwaartermijn** – 2e helft mei - juni 2021 **Implementatie** – Juli 2021 – november 2022 **Start concessie** – December 2022 b. De Arnhemse wensen en eisen zijn door het college op 15 oktober vastgesteld. De stukken zijn nu in routing naar de Raad. Het is aan de Agendacommissie van de gemeenteraad om het te agenderen voor behandeling in de Arnhemse raad. Het ambtelijke advies is om dit op korte termijn te doen omdat de provincie in november bezig gaat met het opstellen van de PvE.

Fractie:	**PvdA - 10**
Pagina:	
Vraag:	In de begroting staat al jarenlang het puntje JOGG gelden opgenomen, de PvdA is benieuwd waar deze gelden aan besteed worden en of deze (meetbaar) resultaat opleveren?
Antwoord:	De gemeente Arnhem is sinds 2015 JOGG-gemeente. Kern van de aanpak is dat het zich behalve op het kind ook op de omgeving van het kind richt: een stimulerende sociale en fysieke omgeving waarin bewegen en gezond eten de norm wordt. De interventies van het JOGG-programma worden gedekt uit de GIDS-middelen (Gezond in de Stad). Dit is het gemeentelijk budget voor gezondheidsbevordering en de aanpak van gezondheidsachterstanden. We zetten in op het stimuleren van gezonder eten en drinken en meer bewegen door jongeren. Het betreft onder meer de volgende activiteiten/producten: - schoolfruit/groente op de basisscholen - watertappunten op schoolpleinen - GO!-aanpak (gezinsbegeleiding kinderen met obesitas) - voorlichtingsactiviteiten en vaardigheden: kookworkshops, lesmodules gezonde leefstijl, koken uit de moestuinen etc. *Effectiviteit van JOGG* De resultaten zijn lastig te meten omdat op verschillende niveaus van preventie wordt ingezet en er geen controlegroep is. Wel wordt het gewicht van de kinderen door de GGD periodiek gemeten in verschillende leeftijdsgroepen. Een dalende trend is waarneembaar in de cijfers van de jeugdigen uit klas 1-2 van het VO. Bij de 10-11 jarigen en 5-6 jarigen is er sprake van stabilisatie. De komende jaren zal uitwijzen of deze trend zich doorzet. Specifiek voor de in Arnhem ontwikkelde GO!-aanpak geldt dat een MKBA-onderzoek heeft uitgewezen dat de maatschappelijke baten van deze interventie 4 tot 7 keer zo hoog zijn als de maatschappelijke kosten. Uit de gewichtsmetingen van de kinderen in het GO!-traject blijkt dat na twee jaar per saldo 40% van de kinderen een lagere mate van overgewicht heeft bereikt. Van deze groep heeft 9% van de kinderen na twee jaar een normaal gewicht en is in 9% van de gevallen nog

	sprake van overgewicht. De resterende 22% betreft verschuivingen naar een lichtere mate van obesitas.

SP

Fractie:	**SP-1**
Pagina:	8/ 10
Vraag:	Tellen die jaarlijkse €2mln en €3.5mln mee onder A (daar horen ze wel thuis), onder B (daar staan ze vermeld) of onder allebei? En in dat laatste geval hebben we dan geen structureel tekort van €5,5mln?
Antwoord:	De verwachte middelen zijn in de reeks gemeentefonds (A) opgenomen. De daar gepresenteerde effecten van de meicirculaire zijn gesaldeerd met de bij de Perspectiefnota al verwachte extra middelen.

Fractie:	**SP- 2**
Pagina:	Risicoparagraaf
Vraag:	-Bouwbedrijven geven aan dat vele bouwprojecten stilliggen, dat ze bouwdoelen niet gaan halen, miljarden aan omzet dreigen mis te lopen, en 70 duizend banen in de bouw dreigen verloren te gaan door nieuw stikstofbeleid. In hoeverre wordt dit als risico gezien en meegenomen in het behalen van de gestelde doelen mbt nieuw te bouwen woningen, aantallen beschikbare betaalbare woningen en verduurzaming van woningen? https://www.nu.nl/economie/6002010/stikstofkwestie-alles-staat-klaar-om-te-bouwen-dit-is-een-bloedbad.html
Antwoord:	Het stikstofbeleid is recent onderwerp van gesprek. Daardoor liggen er een groot aantal projecten in Nederland stil en ook in Arnhem. De gevolgen hiervan zijn nog niet expliciet in beeld gebracht omdat het beleid nog niet duidelijk is.

Fractie:	**SP- 3**
Pagina:	Risicoparagraaf
Vraag:	-Bouwers luidden al eerder de noodklok omdat aantallen uit nationale woonagenda niet worden gehaald, door gebrek aan bouwambtenaren en gebrek aan vakmensen. In hoeverre wordt dit als risico gezien en meegenomen in het behalen van de gestelde doelen nieuw te bouwen woningen en aantallen beschikbare betaalbare woningen? https://www.ad.nl/wonen/bouwers-gemeenten-frustreren-nieuwbouwplannen~ac690a35/
Antwoord:	Bij de gemeente zijn geen signalen bekend dat er onvoldoende vakmensen zijn om de vergunningsaanvragen te beoordelen. Medewerkers van de gemeente werken samen met de Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA) aan de tijdige afhandeling van vergunningsaanvragen. Dit wordt ook niet gezien als risico voor de bouwproductie. Het gebrek aan vakmensen in de bouw is een risico, kan leiden tot hogere prijzen en daarmee onhaalbare plannen. Derhalve kan dit invloed hebben op de gestelde doelen.

Fractie:	**SP - 4**
Pagina:	Risicoparagraaf
Vraag:	-Woningcorporaties zijn volop in protest tegen de 1,7 miljard verhuurderheffing die ze moeten afdragen aan de staat, omdat dit geld niet ingezet kan worden voor onderhoud, nieuwbouw, betaalbare huren of verduurzamen van woningen. In hoeverre wordt dit als risico gezien en

	meegenomen in het behalen van de gestelde doelen nieuw te bouwen woningen, aantallen beschikbare betaalbare woningen en verduurzaming van woningen? https://www.ad.nl/wonen/woningcorporaties-schaf-verhuurderheffing-af-geld-kan-beter-voor-woningbouw-gebruikt-worden~aed33d59/
Antwoord:	De afdracht van 1,7 miljard verhuurderheffing aan de staat door de woningcorporaties doet afbreuk aan de noodzakelijke investeringsruimte die corporaties moeten hebben om invulling te geven aan hun maatschappelijke taken. In regionaal verband hebben wij daarom op 22 februari 2019 een brief geschreven aan de woordvoerders Wonen in de Tweede Kamer waarin we hen oproepen om zich hard te maken voor afschaffing van de verhuurdersheffing of deze om te zetten in een investeringsinstrument om verduurzaming te bevorderen. Er komt een korting van 100 miljoen op de heffing om nieuwbouw te bevorderen; desalniettemin blijft heffing zeer belemmerend werken om doelstellingen te realiseren.

Fractie:	**SP- 5, 6 en 7**
Pagina:	5
Vraag:	Om de beschikbaarheid en betaalbaarheid van woningen in Arnhem op peil te krijgen, moeten er meer woningen worden gerealiseerd, voor alle doelgroepen in verschillende prijsklassen, inclusief sociale woningbouw. -Wat wordt verstaan onder meer woningen realiseren? -Wordt daarbij meegenomen het verlies aan woningen doordat de huren boven de liberalisatiegrens stijgen? Om hoeveel woningen gaat dit? -Wordt daarbij meegenomen het verlies aan woningen door sloop/achterstallig onderhoud? Om hoeveel woningen gaat dit?
Antwoord:	- Meer woningen realiseren is woningen ontwikkelen in de stad. - We monitoren jaarlijks het aantal woningen van de drie grote corporaties en in welke prijsklasse deze woningen zich bevinden of in welke prijsklasse ze beschikbaar komen bij mutatie. Onderdeel van de monitor is het toevoegen van woningen en het onttrekken van woningen.

Fractie:	**SP - 8**
Pagina:	131
Vraag:	We willen voldoende geschikte en betaalbare woningen voor kwetsbare inwoners zodat zij kunnen uitstromen uit beschermd wonen, maatschappelijke opvang en jeugdvoorzieningen. Hiervoor gaan we nog intensiever samenwerken met woningbouwcorporaties. - Om hoeveel woningen gaat dit, per benoemde groep? Hoe zijn deze aantallen bepaald? Wat wordt verstaan onder ‘nog intensiever samenwerken met woningbouwcorporaties’?
Antwoord:	In 2020 voeren wij onderzoek uit naar de (verwachte) vraag naar (en het aanbod aan) wonen met zorg voor verschillende doelgroepen in de stad. Met de uitkomsten van het onderzoek kunnen we de opgave bepalen en prioriteiten stellen bij het maken van plannen voor aanbod en het maken van afspraken met onder andere corporaties. Daarnaast dienen de cijfers als toetssteen voor plannen die corporaties, zorgaanbieders en ontwikkelaars hebben om aanbod toe te voegen.

Fractie:	**SP - 9**
Pagina:	134
Vraag:	We zetten de woonafspraken voort waarbinnen door woningcorporaties jaarlijks 120 woningen beschikbaar worden gesteld voor uitstroom uit Beschermd wonen (BW), Maatschappelijke opvang (MO) en intramurale jeugdvoorzieningen. -In hoeverre zijn deze afspraken gehaald, uitgesplitst per jaar dat deze afspraken gelden?
Antwoord:	Er zijn 120 woningen per jaar beschikbaar voor uitstroom uit Beschermd wonen (BW), Maatschappelijke opvang (MO) en intramurale jeugdvoorzieningen. Gedurende de eerste 1,5 jaar (juli 2017-januari 2019) zijn er 96 woningen toegewezen. Daarmee lijkt de afspraak van het beschikbaar stellen van 120 woningen per jaar voorlopig voldoende.

Fractie:	**SP - 10**
Pagina:	170
Vraag:	Door differentiatie in de woningvoorraad en een gezonde mix van bevolkings- en inkomensgroepen in de wijken willen we de stad ook in de toekomst aantrekkelijk houden om in te wonen.

	- Wat wordt verstaan onder ‘differentiatie van de woningvoorraad’? Wat wordt verstaan onder een ‘gezonde mix van bevolkings- en inkomensgroepen in de wijken’?
Antwoord:	Hiervoor verwijzen we u naar blz. 9 van de vastgestelde Arnhemse Woonprincipes waar een uitgebreide toelichting staat.

Fractie:	**SP - 11**
Pagina:	170
Vraag:	wordt gesproken over ‘de behoefte van de woonconsument’ - Waarom is gekozen voor het woord ‘woonconsument’ om huurders, kopers of simpelweg Arnhemmers aan te duiden?
Antwoord:	Om aan te sluiten bij de al eerder vastgestelde tekst uit de Arnhemse Woonprincipes waarin dit woord gebruikt wordt.

Fractie:	**SP -12**
Pagina:	171
Vraag:	Naast de betaalbaarheid van de woning is de juiste kwaliteit belangrijk voor de woonbeleving van de inwoners van Arnhem. Onder woonkwaliteit verstaan we een duurzame woning die levensloopgeschikt is en de juiste omvang heeft voor de doelgroep die er in woont en voor de plek waar de woning staat. - In hoeverre wordt onder woonkwaliteit ook de kwaliteit van de woning verstaan, in relatie tot achterstallig onderhoud en bijvoorbeeld problemen met vocht en tocht? Zo niet, welke redenen zijn om dit buiten de beschrijving te laten? Zo wel, welke aanpak staat hiervoor?
Antwoord:	In de raadsbrief van mei 2018 hebben we u hierover het volgende geïnformeerd: Indien het een huurwoning betreft is het primair aan de bewoners om eventuele problemen waaronder schimmelproblematiek aan te kaarten bij de verhuurder. Daarbij kunnen huurders zich door hun huurdersbelangenorganisatie of bijvoorbeeld door het Huurdershuis laten ondersteunen. De verantwoordelijkheid om hiervoor zorg te dragen ligt bij de verhuurder en bij de bewoners voor wat betreft het ventilatiegedrag. Op de website van de Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland - Midden staat onder de knop "milieu en gezondheid" onder de knop "in huis" informatie over het voorkomen van schimmels in huis (https://ggdleefomgeving.nl/in-huis/vocht-en-schimmels). Op deze webpagina staat ook een verwijzing naar het stappenplan van Aedes over het melden en aanpakken van vochtproblemen in woningen.

Fractie:	**SP -13**
Pagina:	171
Vraag:	Om beschikbaarheid en betaalbaarheid van woningen in Arnhem op peil te houden moeten er meer woningen worden gerealiseerd in de komende jaren. - Hoeveel woningen per jaar in welke prijscategorie?
Antwoord:	Er wordt op dit moment in opdracht van het regionale portefeuillehoudersoverleg Wonen een woonbehoefteonderzoek uitgevoerd. Dit onderzoek geeft inzicht in de behoefte aan verschillende woningen voor de periode tot 2030. Dit onderzoek wordt begin november aan de Raad toegezonden.

Fractie:	**SP -14**
Pagina:	172
Vraag:	We zorgen voor minimaal 30% sociale woningbouw over de te realiseren projecten en monitoren de nieuwbouw en de behoefte. Het vergt een inspanning van de gemeente om samen met de ontwikkelaars en corporaties te zorgen voor een evenwichtig aanbod die enerzijds aansluit bij de woningbehoefte en anderzijds aansluit bij het streefbeleid en de gewenste ruimtelijke kwaliteiten uit de omgevingsvisie. - Hoeveel sociale woningen wordt verwacht met deze doelstelling van 30% te realiseren? Wat is de onderbouwing daarvan?
Antwoord:	Er wordt op dit moment in opdracht van het regionale portefeuillehoudersoverleg Wonen een woonbehoefteonderzoek uitgevoerd. Dit onderzoek geeft inzicht in de behoefte aan verschillende woningen voor de periode tot 2030, waaronder de behoefte naar sociale woningen. Dit onderzoek wordt begin november aan de Raad toegezonden.

Fractie:	**SP- 15**

Pagina:	172
Vraag:	Uitbreiden woonwagenlocaties De gemeente Arnhem neemt de regie om samen met de woningcorporaties Vivare, Portaal en Volkshuisvesting te komen tot een plan van aanpak. - Is hierbij het uitbreiden van het woonwagenkamp aan de Bethaniënstraat meegenomen, en zo ja, voor hoeveel plekken?
Antwoord:	De locatie Bethaniënstraat wordt meegenomen in het plan van aanpak. Specifiek voor de Bethaniënstraat wordt in overleg met bewoners een tweetal scenario's uitgewerkt. In het scenario 'uitbreiding' wordt onderzocht om hoeveel plekken het zou kunnen gaan. Uiterlijk in het eerste kwartaal 2020 worden deze scenario's aan de Raad voorgelegd.

Fractie:	**SP -16**
Pagina:	172
Vraag:	Met corporaties maken we afspraken over woningen voor mensen die nu gebruik maken van daklozenopvang, van beschermd wonen of die tijdelijk op camping Arnhem wonen. - Hoe groot is deze behoefte qua aantallen woningen? Hoe is deze behoefte per groep (1)mensen die nu gebruik maken van de daklozenopvang, 2)beschermd wonen of 3)woonachtig op camping Arnhem) door de gemeente bepaald?
Antwoord:	Er wordt een doelgroepenonderzoek uitgevoerd, waaruit moet blijken wat de vraag is voor de verschillende groepen. Dit onderzoek wordt voor de zomer van 2020 opgeleverd. Op basis van dit onderzoek maken we nieuwe afspraken met corporaties. Wat betreft Camping Arnhem: In de raadsbrief (juni 2019) hebben we u geïnformeerd over de voortgang van het plan van aanpak. Door middel van het Ariadne project krijgen we inzicht in de groepen die verblijven op het park, wat de omvang is en welke specifieke problemen spelen rondom deze groepen. Er zal een aanpak worden uitgewerkt om deze bewoners zo goed mogelijk te helpen. In dit kader wordt ook onderzocht of er afspraken kunnen worden gemaakt met de corporaties over huisvesting van deze groep bewoners.

Fractie:	**SP- 17**
Pagina:	172
Vraag:	Woningen verduurzamen Met woningcorporaties maken we afspraken over verduurzamen van woningen en energietransitie in wijken. -Om hoeveel woningen gaat dit en in welke wijken? Wat wordt verstaan onder ‘verduurzamen’?
Antwoord:	Verduurzamen van woningen betekent het verhogen van de isolatiewaarde van de woningen. Conform de afspraken met de vereniging van woningcorporaties Aedes dienen corporaties in 2021 gemiddeld op label B te zitten met hun woningvoorraad. Dit wordt vanuit de corporaties niet op wijkniveau bepaald maar op complexniveau en gekoppeld aan natuurlijke momenten. In de wijken waar wij met de corporaties aan de slag gaan om te komen tot warmtelevering op midden temperatuur is label B noodzakelijk. De wijk Kronenburg en Vredenburg is hiervoor de eerst aangewezen wijk. Aantallen zegt in deze niet veel om dat het om een gemiddeld label B gaat. Hier zitten bijvoorbeeld nul op de meterwoningen bij met een A+++ label die woningen met label F compenseren.

Fractie:	**SP - 18**
Pagina:	130
Vraag:	Uitgangspunt is zogenoemd zoveel mogelijk een beschermd thuis te bieden door zorg en ondersteuning zo flexibel mogelijk op- en af te kunnen schalen, in plaats van wonen in een instelling. Hoe en op welke manier wordt er een afweging gemaakt om op en af te schalen. Wie maakt deze inschatting wijkteams of de professional? Wordt er op budget gestuurd? Of op kwaliteit van zorg?
Antwoord:	De wijkcoaches bepalen in overleg met de zorgprofessional en de cliënt wanneer, hoe en in welk tempo zorg kan worden afgeschaald, als dat aan de orde is. Passende zorg voor de cliënt is hierbij maatgevend.

Fractie:	**SP- 19**

Pagina:	130
Vraag:	Regionaal vangnet van intramurale zorg blijft in stand, nu al zijn er lange wachttijden voor wonen in een van de betere instellingen, welke afspraken worden met de instellingen gemaakt? Hoe kan een instelling waarborgen dat er altijd een beschikbare plaats is, ondanks de bezuinigingen?
Antwoord:	We gaan uit van passende zorg. Als de (intramurale) plek niet beschikbaar is, dan wordt er tijdelijk ambulante overbruggingszorg ingezet. We zijn als regio aan het transformeren, van beschermd wonen naar een beschermd thuis. We zetten primair op ambulante zorg in, vanuit de gedachte: 'beter worden doe je thuis, niet in een instelling'. In acute wordt passende zorg geboden, ook intramuraal.

Fractie:	**SP -20**
Pagina:	130
Vraag:	Samen met de wijkteams worden er richtlijnen ontwikkeld om te kunnen bepalen welke vorm van ondersteuning passend is. Waar moeten we aan denken? Op basis waarvan komen de richtlijnen tot stand? Wanneer zijn de richtlijnen beschikbaar en per wanneer gaan de wijkteams hiermee aan de slag?
Antwoord:	Op dit moment worden in samenwerking tussen gemeente en sociale wijkteams kaders en richtlijnen ontwikkeld. De raad wordt hierover later geïnformeerd. De richtlijnen komen tot stand op basis van wet- en regelgeving, inkoopafspraken, best-practices elders. Ze gaan vanaf 1 januari gelden en deels met ingang van de nieuwe aanbestedingsronde vanaf 1 juli 2020.

Fractie:	**SP - 21**
Pagina:	130
Vraag:	Steeds meer Arnhemmers participeren via activerend werk, welke ontwikkeling heeft zich hierbij voorgedaan de afgelopen 4 jaren afgezet ten opzichte van dagbesteding? Kunt u deze gegevens in een grafiek zetten inclusief de ambitie voor de komende jaren?
Antwoord:	Voor de beantwoording van deze vraag verwijzen wij u naar de raadsinformatie brief van 17 september 2019 "evaluatie activerend werk". In deze evaluatie worden uw vragen beantwoord.

Fractie:	**SP - 22**
Pagina:	131
Vraag:	Opname in een verblijfsinstelling wil de gemeente voorkomen., Hiervoor worden er richtlijnen ontwikkeld? Waar moeten we aan denken? Hoe komt het college aan deze richtlijnen? Worden deze richtlijnen ook getoetst door professionals alvorens het ingevoerd gaat worden? Wanneer gaan de wijkteams de richtlijnen gebruiken?
Antwoord:	Op dit moment worden in samenwerking tussen gemeente en sociale wijkteams kaders en richtlijnen ontwikkeld. De raad wordt hierover later geïnformeerd. De richtlijnen komen tot stand op basis van wet- en regelgeving, inkoopafspraken, best-practices elders. Ze gaan vanaf 1 januari gelden en deels met ingang van de nieuwe aanbestedingsronde vanaf 1 juli 2020.

Fractie:	**SP - 23**
Pagina:	131
Vraag:	Bij het uitstromen van een persoon uit een instelling, komen deze personen in betaalbare woningen terecht. Hoe zorgt het college voor spreiding van deze personen en niet geconcentreerd in de wijken die nu al onder druk staat, zoals Presikhaaf, Malburgen, Het Broek of Geitenkamp?
Antwoord:	Er wordt een vrijkomende en passende woning toegewezen door de corporaties uit het corporatiebestand. Hierbij wordt geen onderscheid gemaakt in deze groep en de groep die via de reguliere weg een sociale huurwoning toegewezen krijgt.

Fractie:	**SP -24**
Pagina:	133
Vraag:	120 woningen worden beschikbaar gesteld voor uitstroom beschermd wonen. Zullen deze verspreid in de gemeente zijn of in de wijken die nu al onder druk staan? Welk beleid wordt gevoerd? Graag toelichten.
Antwoord:	Zie antwoord SP-23. Aanvullend hierop: het gaat bij de 120 uitstroomwoningen niet om nieuwe woningen maar om woningen uit het bestaande bestand die vrijkomen.

Fractie:	SP -25
Pagina:	174
Vraag:	Het huidige dierentehuis voldoet niet meer aan de eisen, het college is in gesprek met het dierentehuis. Wanner kunnen we de uitkomsten van het gesprek verwachten? Wanneer kan er een dierentehuis staan die wel aan alle eisen voldoet?
Antwoord:	De verwachting is dat het dierentehuis eind dit jaar besluit over vervanging of vernieuwing op basis van gesprekken met de aangesloten gemeenten. Afhankelijk van de besluiten van het dierentehuis, de benodigde voorbereidingen en de te volgen procedures, kan het nog enkele jaren duren voordat een vernieuwd dierentehuis gereed is.

Fractie:	SP -26
Pagina:	174
Vraag:	Pilot dierenartskosten minima is met een succes afgerond. Wanner wordt er een start gemaakt? Minima en dierenartsen wachten al een langere tijd naar een vervolg van deze pilot (een blijvend regeling voor minima).
Antwoord:	De verwachting is dat begin 2020 een start kan worden gemaakt met de regeling. De pilot is geëvalueerd en de raad is hierover geïnformeerd. Gesprekken met o.a. de dierenartsen worden nu gevoerd over een vervolg van de pilot.

Fractie:	SP - 27
Pagina:	174
Vraag:	Het college heeft toegezegd dat de uitvoeringsagenda dierenwelzijn begin 2019 naar de raad zou komen? Waarom is dit nog niet besproken in de raad? Wanneer kunnen we een raadsvoorstel verwachten? Wat is het beleid van het college voor wilde dieren en beschermde diersoorten?
Antwoord:	De uitvoeringsagenda is eind 2018 geëvalueerd en aan de raad gezonden. (zaaknummer 295180). De raad heeft hem vervolgens niet ter bespreking geagendeerd. Een volgende evaluatie verwachten we begin 2020 aan de raad te zenden. Het beleid t.a.v. wilde dieren en beschermde diersoorten is omschreven in de uitvoeringsagenda dierenwelzijn en de groenvisie 2017.

Fractie:	SP-28
Pagina:	
Vraag:	Waar vind ik nu de toevoeging van €12mln aan de BR noodfonds die het college in de raadsbrief van 11 december aankondigde?
Antwoord:	Het nadeel zorgdomein wordt direct ten laste gebracht van de AR en vindt u derhalve niet terug in het overzicht van de BR Noodfonds.

Arnhem Centraal

Fractie:	AC-1
Pagina:	18
Vraag:	Op pagina 18 staat dat er mogelijkheden zijn om een aantal leges voor evenementen te verhogen, waardoor een hogere kostendekkendheid mogelijk wordt gemaakt. Er zijn al behoorlijk veel verschillen in leges voor evenementen . Daarom onze vraag : 1. Wat wordt er met dat geld allemaal gedaan / geregeld ? 2. Komt dat geld ten goede van het te organiseren evenement of wordt er hier dan aan verdiend?
Antwoord:	Het aantal categorieën is verbijzonderd van drie naar vijf categorieën en is gekoppeld aan het aantal bezoekers en het type evenement (ideële of commerciële doeleinden). Met de uitbreiding van de categorieën wordt de legesopbrengst meer in lijn gebracht met de kosten van vergunningverlening. Aanleiding voor de extra categorieën is het door het college vastgestelde bezuinigingsvoorstel perspectiefnota. De legesopbrengsten voor evenementen komen nu niet overeen met de kosten die gemaakt worden in het kader van de vergunningverlening. De middelen worden dus ingezet om de kosten van vergunningverlening te dragen.

Fractie:	AC- 2

Pagina:	18
Vraag:	Onder Veiligheid wordt geschreven over het experiment gesloten coffeeshopketen. Een risico is, dat niet duidelijk is wat de inhoud en de voorwaarden zijn. 1. Welk bedrag is hier mee gemoeid? 2. Voor welke kosten draait de gemeente Arnhem op?
Antwoord:	Op dit moment is het nog onduidelijk wat de kosten zijn die gepaard gaan met de deelname aan het experiment. Arnhem is, samen met de andere deelnemende gemeenten, in overleg met het ministerie over de uitvoerende kaders. Ook het ministerie is nog bezig om de landelijke kaders scherper te krijgen. Dat het experiment financiële impact heeft in de komende jaren is evident. In de loop van de komende maanden zal meer duidelijk worden over de hoogte van de kosten. Er is door het Rijk voor het experiment geld gereserveerd. Of dit voldoende is en of Arnhem hier zelf nog een financiële bijdrage aan moet leveren is onderwerp van gesprek met het ministerie waarbij het uitgangspunt is dat het Rijk de kosten voor het experiment vergoedt.

Fractie:	**AC- 3**
Pagina:	19
Vraag:	Toenemende zorg omtrent ICT bij de Connectie m.b.t. uitval, achterstanden in beheer en afnemende informatieveiligheid 1. Voor welke toepassingen geldt dit vooral? 2. Informatieveiligheid i.h.k.v. de AVG of toegangsbeleid?
Antwoord:	1. Het geldt hier hoofdzakelijk voor de generieke ICT-infrastructuur waarop al onze toepassingen functioneren. Uitval van de toegang tot of de werking van de generieke infrastructuur leidt onmiddellijk tot het niet beschikbaar zijn van (in theorie) alle toepassingen. Hieronder toepassingen die de realtime-dienstverlening (o.a. burgerzaken, werk & inkomen, openbare ruimte) van de gemeente moeten realiseren. 2. Informatieveiligheid ent zich op de beschikbaarheid, integriteit en vertrouwelijkheid van de informatie. De afnemende informatieveiligheid is te vertalen naar lagere beschikbaarheid van informatie(systemen), risico's op onjuiste, onvolledige en/of geen actuele informatie, en slechtere bescherming van informatie met risico op inzage door onbevoegden. Het laatste aspect heeft de relatie met de AVG, zoals werd bevraagd.

Fractie:	**AC - 4**
Pagina:	21 en 22
Vraag:	Lagere kosten door invoering per 1-1-2020 van Diftar zijn in de begroting verwerkt. Diftar is nu al een half jaar uitgesteld. 1. Wat zijn de financiële gevolgen hiervan? 2. Hoe worden die opgelost?
Antwoord:	Door de latere invoeringsdatum van Diftar zullen de begrootte kosten-bateneffecten ook later optreden. Per saldo leidt de invoering van Diftar tot een kostendaling, de doorrekening hiervan in een lagere afvalstoffenheffing, zal door dit uitstel ook later plaatsvinden. De financiële gevolgen van latere invoering van Diftar dan 1-1-2020, zullen in een begrotingswijziging aan u worden voorgelegd.

Fractie:	**AC- 5**
Pagina:	23
Vraag:	Voor 2023 is € 1.600.000 gereserveerd voor een toekomstbestendige huisvesting voor Stadstheater Arnhem, Oostpool en Introdans 1. Hoe groot is deze investering? 2. Wanneer is dit besloten?
Antwoord:	1. Er is nog geen besluit genomen over de wijze waarop de huisvesting van Stadstheater, Oostpool en Introdans zal worden gerealiseerd. Op basis van de uitgangspunten zoals die er al waren in 2018 zou de reservering van EUR 1,6 mln samen met de voor de renovatie van het Stadstheater gereserveerde middelen een investeringsbedrag van circa EUR 45 mln mogelijk maken. Daarmee zijn dan ook de lasten voor de instandhouding (eigenaarslasten inclusief groot en klein onderhoud) gedekt.

	2. Het besluit hierover is genomen in de MJPB 2019-2022 waarin een structureel bedrag van EUR 1,6 mln voor toekomstbestendige huisvesting Lauwersgracht is opgenomen. Doordat oplevering niet in 2021 is voorzien, wordt nu voorgesteld het beschikbare budget over 2022 te laten vrijvallen.

Memo

Datum : maandag 7 oktober 2019

Aan : D'66 fractie, Sabine Andeweg

Van : Mathilde van der Kooij en Hans Niemeijer

Betreft : Financiële ontwikkeling WMO en Jeugdzorg

Naar aanleiding van de coaltiebespreking hebben wij de volgende vragen ontvangen van mevrouw Andeweg (D'66):

- Wat is het tekort binnen het zorgdomein en hoe is dat opgelost in de voorliggende begroting?
- Welke risico's zijn er binnen het zorgdomein?

Zowel Turap 1-2019 als de Perspectiefnota 2020-2023 zijn ter kennisname vastgesteld. De in deze memo opgenomen cijfers zijn pas definitief na vaststelling van de MJPB en Turap 2-2019. De cijfers kunnen dan ook als gevolg van de moties en/of amendementen bij Turap 2-2019 en de MJPB 2020-2023 wijzigen.

Raadsbrief december 2018 / Perspectiefnota 2019

In de raadsbrief 11 december 2018 (tussenbericht zorgdomein) en in de perspectiefnota 2020 is al voorgesteld incidenteel in 2019 € 10,4 miljoen in te zetten ter dekking van het tekort. Daarnaast is voorgesteld de middelen uit de DU beschermd wonen en in de meicirculaire opgenomen extra middelen structureel in te zetten.

	2019	2020	2021
Tekort uit perspectiefnota	***24.160.000-***	***21.420.000-***	***23.572.000***
dekking middelen uit DU beschermd wonen	*1.712.000*	*1.704.000*	*1.704.000*
		19.716.000-	*18.072.000-*
dekking meicirculaire extra middelen	*2.000.000*	*5.500.000*	*5.500.000*
incidentele dekking uit AR	*10.400.000*		
	10.048.000-	***14.216.000-***	***12.572.000-***
lastenverlaging door maatregelen in de zorg		*7.470.000*	*7.460.000*
		6.746.000-	***5.112.000-***

MJPB 2020 - 2023 / Turap 2 - 2019

In MJPB en Turap 2 hebben een aantal ontwikkelingen geleid tot een hoger tekort. Daar staat tegenover dat voor prijsstijgingen en deels ook voor volumestijgingen dekking in het financieel beeld is voorzien. Als tegemoetkoming aan de motie Zorgmaatregelen is voorgesteld om ten laste van het resultaat 2019 een nieuwe BR Wmo en Jeugdzorg te vormen. Het doel van de BR Wmo en jeugdzorg is om de in de Perspectiefnota 2020-2023 voorgestelde maatregelen op zorg in 2020/2021 te mitigeren, indachtig de motie "Zorgmaatregelen (19M98).

Toename tekort MJPB / Turap 2			
Toegevoegd in juni - motie toezicht kwaliteit	*42.000-*	*84.000-*	*84.000-*
doorontwikkeling vanuit 2019		*2.740.000-*	*2.740.000-*
volumegroei geclaimd vanuit rekenregel		*1.030.000-*	*1.030.000-*
prijsontwikkeling geclaimd vanuit de rekenregel		*4.609.000-*	*4.609.000-*
prijsontwikkeling specifiek geclaimd bovenop budget uit rekenregel		*836.000-*	*836.000-*
Toegevoegd na juni - overname HCM door medipoint	*-*	*77.000-*	*77.000-*
geen dekking vanuit soc wijkteams	*88.000-*	*232.000-*	*108.000*
transformatieagenda (per saldo)		*40.000-*	*-*
bijstellen prognose zorg n.a.v. Turap 2	*3.302.000-*	*pm*	*pm*
	13.480.000-	*16.394.000-*	*14.380.000-*
Mitigeren maatregelen verblijfszorg Jeugd	*-*	*700.000-*	*750.000-*
Mitigeren maatregelen inzet sociale sociale wijkteam	*-*	*100.000-*	*100.000-*
	13.480.000-	*17.194.000-*	*15.230.000-*
dekking vanuit rekenregel volume 2020	*-*	*1.030.000*	*1.030.000*
dekking vanuit rekenregel prijs 2020	*-*	*4.609.000*	*4.609.000*
overige dekking vanuit rekenregel volume/prijs 2019	*-*	*3.240.000*	*3.514.000*
dekking uit BR WMO en Jeugdzorg		*800.000*	*850.000*
gedekt uit overige algemene middelen financieel beeld	*13.480.000*	*7.515.000*	*5.227.000*
	-	*-*	*-*

Risicoprofiel Zorg

In de paragraaf Weerstandsvermogen zijn de belangrijkste risico's opgenomen, dit is evenwel niet het hele risicoprofiel zorg. Hieronder is het gehele risicoprofiel opgenomen.

Risicogebeurtenis	Kans	Financieel (min)	Financieel (verw.)	Financieel (max)
Volumegroei zorgdomein 2020 Alhoewel we beter in staat zijn de volume ontwikkeling te monitoren en te prognosticeren, gaan prognoses altijd gepaard met een bepaalde onzekerheid. Daarbij worden op verschillende onderdelen positieve ontwikkelingen geconstateerd, maar zien wij tevens kritische ontwikkelingen zoals rondom het abonnementstarief. Tot slot heeft een beperkte procentuele afwijking gelet op de omvang van de budgetten een aanzienlijke financiele impact.	90%	€ 0	€ 1.600.000	€ 1.600.000
Jeugdlasten en kosten WRV De jeugdzorgkosten en de kosten WRV (wonen, rollen en vervoer) zijn in Turap 2-2019 als incidenteel aangemerkt. In Turap 2-2019 is daarbij als overweging opgenomen dat er beleidskaders komen waarmee deze kosten op termijn omgebogen kunnen worden. Het risico bestaat dat de op te stellen beleidskaders vertraging oplopen of in zijn geheel niet worden vastgesteld. Indien dit zich voordoet bestaat het risico dat de kosten alsnog structureel worden.	30%	€ 0		€ 3.100.000
Woonplaatsbeginsel in de Jeugdwet Het Rijk bereidt een aanpassing van het huidige woonplaatsbeginsel in de Jeugdwet voor. Deze aanpassing van het woonplaatsbeginsel betreft met name jeugdigen die nu in een voogdij-instelling verblijven of verlengde jeugdzorg hebben. Het verblijfsadres van de gemeente vóórdat de jeugdige de instelling betrad, wordt dan bepalend voor de gemeente die (financieel) verantwoordelijk is. Nu is dat nog de gemeente waar de voogdij-instelling staat. Het Rijk koerst daarbij obv. recente info aan op 1 januari 2021 en gaat tevens uit van een 'big bang' scenario, dat wil zeggen een omslag in woonplaatsbeginsel voor alle betrokken bestaande cliënten. Deze aanpassing heeft daarom een omvangrijke eenmalige (administratieve) overdracht van jeugdige cliënten tussen gemeenten tot gevolg, benevens financiële herverdeeleffecten, zowel budgettair als qua zorglasten. Recent zijn de eerste doorrekeningen van het CBS van de herverdeeleffecten van deze zorglasten voor gemeenten beschikbaar gekomen. Hoewel deze dus nog voorlopig en indicatief van aard zijn, zou Arnhem er op basis van deze eerste berekeningen per saldo (dus budgettaire en zorgeffecten tezamen genomen) afgerond € 1,7 miljoen op achteruit gaan. Verder is in de extra eenmalige lasten van de (administratieve) cliëntenoverdracht tussen gemeenten van het Rijk geen financiële compensatie te verwachten. De huidige praktijk van overdracht tussen gemeenten laat echter nu al zien dat hier zeer veel tijd en inspanning mee gemoeid kan zijn. Extra te verwachten kosten pm	50%	€ 0		€ 1.700.000
Verdeelmodel Beschermd Wonen/Maatschappelijke Opvang/Begeleiding/Jeugd Er vindt een herziening van de verdeelmodellen sociaal domein plaats. Dit heeft effect voor de verdeling van de gelden over gemeenten op deze domeinen. Voor Beschermd wonen heeft dit het grootste effect omdat de verdeling nog op historische gronden plaatsvindt, gericht op de omvang en spreiding van het aanbod zoals onder de AWBZ is ontstaan, verdeeld over centrumgemeenten. Om de transformatie van de zorg te ondersteunen zullen de middelen niet langer aan de centrumgemeenten, maar aan alle gemeenten op basis van een objectief verdeelmodel verdeeld gaan worden. Het financieel effect van de nieuwe modellen kan nog niet worden vastgesteld. Naar verwachting wordt het verdeelmodel in 2021 ingevoerd. Dit bedrag is een voorlopige inschatting die bijgesteld zal en kan worden op het moment dat hierover meer informatie bekend is.	50%	€ 0	€ 4.500.000	€ 5.000.000

Risicogebeurtenis	Kans	Financieel (min)	Financieel (verw.)	Financieel (max)
Sociaal domein - Maatregelen Er zijn maatregelen in voorbereiding om de oplopende kosten van zorg te beperken en terug te dringen. Deze maatregelen en de beperkte tijd voor de implementatie daarvan gaan als vanzelfsprekend gepaard met een bepaalde mate van onzekerheid.	30%	€ 0		€ 7.500.000
Doelgroepenvervoer - nieuwe aanbesteding Op dit moment vinden de voorbereidingen plaats voor een nieuwe aanbesteding doelgroepenvervoer (door de BVO DRAN). Het nieuwe contract gaat in per 1 september 2020. De aanbesteding kan wellicht financiële gevolgen hebben, alleen is er nu geen zicht op de hoogte ervan. Door maatregelen die enerzijds genomen kunnen worden door de BVO DRAN en anderzijds door de gemeente zelf, kunnen we de kostenstijging mogelijk beperken. Daarnaast kan een hoge ambitie op het gebied van duurzaamheid een kostenverhogend effect hebben. Op dit moment wordt daar door de werkgroep Duurzaamheid, een samenstelling van ambtenaren uit regio en medewerkers vanuit de Vervoersorganisatie, onderzoek naar gedaan. Er wordt daarbij ook gekeken en contact gelegd met diverse partijen in het land die sinds de start van AVAN betrokken zijn geweest bij aanbestedingen en projecten op het gebied van doelgroepenvervoer en duurzaamheid.	50%	€ 0		€ 500.000
Doelgroepenvervoer - overige ontwikkelingen 2020 Met de raadsbrief “Afschaffen kortingsregeling medereiziger AVAN” van 5 maart 2019 is de raad geïnformeerd over het afschaffen van de kortingsregeling medereiziger voor WMO-reizigers. Met het vervallen van deze regeling zal met WMO-reizigers die meer dan 12 keer per jaar een medereiziger hebben meegenomen een keukentafelgesprek plaatsvinden waaruit moet blijken dat begeleiding tijdens de rit noodzakelijk is. De kosten hiervoor zijn pas daarna bekend. De BVO DRAN heeft in haar begroting al rekening gehouden met een schatting die voor Arnhem uitkomt op structureel €35.000 (20% van de voormalige kosten). Dit bedrag is waarschijnlijk te laag ingeschat. Bij de BVO DRAN zijn door DVG (De Vier Gewesten), uitvoerder van de regiecentrale, en een vervoerder, claims ingediend aanvullend op de gemaakte afspraken en maandelijkse vergoeding. Deze beide claims zijn in de ontwerpbegroting meegenomen bij de risico's in de ontwerpbegroting 2020-2023 van de BVO DRAN. De vervoersorganisatie is hierover in gesprek met de betrokken partijen.	70%	€ 100.000		€ 175.000
Tarieven jeugdbescherming De tarieven Jeugdbescherming zijn blijkens een onderzoek uitgevoerd door Bureau Berenschot onvoldoende. De tarieven liggen momenteel nog vast, maar worden medio 2020 opnieuw aanbesteed. Dit onderzoek zal mogelijk aanleiding geven de tarieven te herzien, wat leidt tot een mogelijke kostenstijging Jeugdbescherming	70%	€ 0		€ 100.000
Wonen, rollen, vervoer Voor het verstrekken van rol- en mobiliteitsvoorzieningen is een contract gesloten met de leveranciers (HMC en Medipoint). Naast dit contract worden ook individuele maatwerkvoorzieningen toegekend. De kosten voor de voorzieningen die niet via het contract verlopen lopen in 2019 op. De oorzaak hiervan wordt onderzocht, daarbij wordt o.a. gekeken of hier een relatie is met de invoering van het abonnementstarief.	70%	€ 0		€ 200.000
Een aantal (landelijke opererende) zorginstellingen zijn onvoldoende in staat om mee te bewegen met de transformatie en raken daardoor in continuïteitsproblemen. Het gevolg daarvan is dat de zorg aan de onder behandeling zijnde cliënten niet gecontinueerd kan worden en er alternatieven behandel mogelijkheden gezocht dienen te worden, wat niet in alle gevallen regionaal beschikbaar is.	50%	€ 0		€ 100.000
Rijksmiddelen Jeugd In de begroting zijn structureel aanvullende middelen opgenomen voor Jeugdzorg. Het Rijk heeft voor de jaren 2019, 2020 en 2021 aanvullende middelen beschikbaar gesteld. Naast deze aanvullende middelen is ook een toezegging gedaan in de vorm van een onderzoek naar de landelijke tekorten jeugd en in hoeverre deze stuctureel zijn. Afhankelijk van de resultaten van het onderzoek wordt het landelijke budget hiertoe structureel opgehoogd. Dit is de verwachting van de gemeente Arnhem.	10%	€ 0		€ 3.900.000
Algemene voorzieningen In 2019 is de systematiek van de Eigen bijdrage aangepast. In plaats van een bijdrage naar draagkracht is gekozen voor een uniform tarief van € 17,50 per 4 weken. Door het lagere tarief bestaat het risico op meerkosten door een toename naar de vraag van voorzieningen.	10%	€ 0		€ 250.000
Verblijfscomponent Beschermd wonen bij PGB Vanaf 2020 zullen wij als gemeente Arnhem PGB beschermd wonen met verblijfscomponent moeten aanbieden. Dit kan een aanzuigende werking hebben op clienten en aanbieders.	10%	€ 0		€ 450.000
Veilig Thuis In de eerste maanden van 2019 zien we een groter beroep op de diensten van Veilig Thuis, dit als gevolg van de aanscherping van de Wet meldcode. Het Rijk heeft centrumgemeenten hiervoor gecompenseerd maar deze compensatie is onvoldoende. Daarnaast heeft Veilig Thuis een scenario voorgelegd op basis van toename van de gevraagde diensten. Dit scenario zou een verhoging van de totale begroting voor 2020 betekenen. Omdat nog niet duidelijk is of deze ontwikkelingen structureel van aard zijn, worden deze meegenomen in de risicoparagraaf.	90%	€ 100.000		€ 250.000

Risicogebeurtenis	Kans	Financieel (min)	Financieel (verw.)	Financieel (max)
Bekostiging en kostenverdeling Veilig Thuis De twee regio's en de gemeenten die betrokken zijn bij de bekostiging van Veilig Thuis Gelderland Midden (regio West Veluwe Vallei en regio Centraal Gelderland) hebben in opdracht van hun betrokken bestuurders in samenspraak met VGGM voor de komende 2 jaren een nieuw model van bekostiging van Veilig Thuis ontwikkeld, waarbij meer recht wordt gedaan aan de feitelijke afname van de diensten van Veilig Thuis door een gemeente. Na deze 2 jaren wordt het nieuwe model geëvalueerd. Het risico bestaat dat hieruit een nieuwe kostenverdeling resulteert waarbij Arnhem voor een hoger aandeel/bijdrage in de kosten van Veilig Thuis Gelderland Midden wordt aangeslagen.	70%	€ 0	€ 0	€ 0
Aanbesteding 2020 - In 2020 worden een aantal producten opnieuw aanbesteed. Voor de kostprijs van de nieuwe producten wordt onderzoek gedaan naar een reëel tarief, daaruit kan blijken dat de productprijs verhoogd dien te worden.	10%	€ 0		€ 0

Vraag en antwoord Raad 2 oktober

	Fractie	Programma	Blz	Vraag	Antwoord
25	D'66	Hoofdstuk 2		Graag een overzicht van het verloop van de AR vanaf 01-01-2018.	In de bijlage reserves en voorzieningen sluiten we aan bij de boekhouding die gebaseerd is op de besluitvorming in de raad. Bij het bepalen van het weerstandsvermogen werken we op basis van de laatste inzichten (bv de perspectiefnota en Turap) zodat we het meest actuele beeld schetsen. Het overzicht van de AR vanaf 01-01-2018 is als bijlage toegevoegd.
26	D'66/PvdA	Hoofdstuk 2		Wat zit erin die €50.000 grexen als bijdrage aan de exploitatie (stresstest).	In de MJPB wordt rekening gehouden met een jaarlijkse bijdrage vanuit het resultaat op het grondbedrijf aan de algemene middelen van €50.000 per jaar. Zie pagina 15 MJPB, 'verwachte winstneming Grondbedrijf'. Dit resultaat heeft betrekking op een winstverwachting voor het gehele grondbedrijf, dit zijn alle grondexploitaties en erfpachten tezamen. In de stresstest wordt aangegeven dat met het inboeken van deze winst in de begroting, een sluitende begroting (zij voor een beperkt bedrag) afhankelijk wordt van deze winst.
27	D'66	Hoofdstuk 2		Zitten de investeringen voor de Lauwersgrachtalliantie in het MIP?	Investeringen voor de Lauwersgrachtalliantie zitten nog niet in het MIP. Deze investeringen komen pas in het MIP als de Raad een bouwbesluit neemt. In de MJPB zit wel ruimte om hiervoor kapitaallasten te dekken: 1,6 miljoen vanaf 2023 (coalitieakkoord). Daarnaast zijn er middelen beschikbaar voor kapitaallasten vanwege renovatie van het stadstheater (ook nog niet in het MIP). Die renovatie wordt betrokken bij de besluitvorming over de Lauwersgrachtalliantie.
28	D66	Hoofdstuk 2	10	Pm-en hulpmiddelen? Wat betreft dit? Om welke ontwikkeling gaat het?	Dit is onderdeel van het maatregelenpakket om de kosten sociaal domein te beperken. Deze maatregel houdt in dat bij hulpmiddelen/woningaanpassingen verduidelijkt wordt waar het onderscheid ligt tussen maatwerk en algemeen gebruikelijke voorzieningen. Een aantal hulpmiddelen en woningaanpassingen gaat daarmee onder algemeen gebruikelijke voorzieningen vallen, waardoor de inwoner zelf verantwoordelijk wordt voor de aanschaf en het gebruik van het hulpmiddel of de woningaanpassing. Aangezien de huidige contracten tot en met 2021 lopen is het nu nog te vroeg om het financiële effect te kwantificeren. Dit is daarom als PM opgenomen.
30	D'66	Hoofdstuk 2	16	Hoe is de €400.000 extra dekking voor kwijtschelding afvalstoffenheffing opgebouwd?	Het gaat om een bedrag van € 400.000 extra, boven het begrootte kwijtscheldingsbudget van 1,62 miljoen, totaal ongeveer 2,0 miljoen. De raming van benodigd kwijtscheldingsbudget is het product van het aantal minima (9.003) en het gemiddeld tarief per huishouden per jaar (€231).
31	Arnhem Centraal	Alle wijkprogramma's		Hoe zijn de bewonersbudgetten (€495.000) op dit moment verdeeld (ten behoeve van de wijkplatforms etc)	Met de start van Van wijken weten is gekozen voor volgende indeling: - Aanpakwijken (denk aan Malburgen, Presikhaaf, Arnhemse Broek etc.) - Preventiewijken (denk aan Lombok, Elderveld, De Laar etc.) - Beheerwijken (denk aan Velperweg e.o., Schaarsbergen, Hoogkamp etc.) Op basis hiervan (aanpakwijken krijgen hoogste bedrag per inwoner, beheerwijken laagste) en het aantal inwoners per wijk is de verdeling van de bewonersbudgetten tot stand gekomen. Zie bijlage voor de verdeling van de wijkbudgetten.
32	D'66	Alle wijkprogramma's	41	Wat stelt de Raad vast als het gaat over de wijkplannen? Stelt de raad deze vast? Filosofie Van Wijken Weten. Wat is de actualiteit van de wijkplannen? Stuurt het College op de actualiteit van de wijkplannen? Volgens Sjoerd is er nu één wijkplan voor 2020 beschikbaar, de rest is nog 2019.	De Raad stelt de MJPB vast met daarin de acht wijkprogramma's. In deze wijkprogramma's zijn de doelstellingen van de wijk op hoofdlijnen opgenomen met daarbij de financiële kaders. In de wijkplannen worden deze verder uitgewerkt. Voor behandeling in de Raad worden de wijkplannen ter informatie beschikbaar gesteld via de griffie. De wijkplannen voldoen op dit moment nog niet aan wettelijk verplichte toegankelijkheidseisen van websites. Als dit opgelost is, worden de wijkplannen ook op de website arnhem.nl gezet.
34	Arnhem Centraal	S00		Bouwleges lopen ver uiteen per gemeente. Waar staat Arnhem ten opzichte van andere gemeenten? Wat wordt er zoal verrekend in de leges aan kosten van de gemeente?	In de Atlas van de lokale lasten 2019 van het COELO (Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden) is te zien dat Arnhem goedkoper is dan de gemiddelde Nederlandse gemeente. De index voor kosten van een omgevingsvergunning in Arnhem is tussen 0,8 en 0,9. (Toelichting Coelo: "Zoals gezegd kan een gemeente een laag tarief hanteren voor een dakkapel en tegelijkertijd een hoog tarief voor bijvoorbeeld een uitbouw. Om een totaalbeeld te geven maken we een index die aangeeft in hoeverre de kosten die zijn verbonden aan bovenstaande drie soorten aanvragen afwijken van het gemiddelde. Deze index heeft als gemiddelde waarde 1. Een waarde van 1,2 duidt op een kostenniveau van 20 procent boven het gemiddelde; een waarde van 0,5 betekent dat de kosten op de helft van het gemiddelde liggen." https://www.coelo.nl/images/rapporten/Coelo_Atlas_van_de_lokale_lasten_2019.pdf) Arnhem hanteert voor de meeste omgevingsvergunningen bouw een legestarief van 2,04% van de bouwsom. Voor het totaal aan WABO omgevingsvergunningen streeft de gemeente naar 100% kostendekkendheid door de leges. Er is landelijk voorgeschreven welke kosten gemeenten mogen meerekenen bij het bepalen van de kosten die door legesinkomsten gedekt mogen worden. Alleen kosten die direct toe te rekenen zijn aan de verleende vergunningen worden meegenomen. Dit betreft in Arnhem voornamelijk kosten die ODRA maakt, maar daarnaast bijvoorbeeld ook een aantal adviesuren van beleidsmedewerkers van de gemeente en uren van het KCC.

33	D66	S00	18 en 78	Bladzijde 18 - €1.005 + €200 De Connectie. Op Bladzijde €1.647 + €200 De Connectie. Waar komt dit verschil van daan? Het staat omschreven als 'correctie diverse stelposten', maar wat is dit precies?	Het verschil tussen het bedrag op bladzijde 18 en bladzijde 78 bestaat uit diverse stelposten die gecorrigeerd zijn. Deze stelposten zijn (op bladzijde 78) opgeteld bij het bedrag van - € 1.005.000 Hogere lasten ICT en besparingen De Connectie. Het gaat dan om de volgende stelposten: - € 311.000 MJPB 2020-2023 Correctie div. stelposten en connectie - € 18.000 MJPB 2020-2023 Correctie looncompensatie zorg op de prijsindex - € 313.000 MJPB 2020-2023 Structurele voor- en nadelen op S00
1	Denk Verenigd Arnhem	S02		Ov-concessie: waar en wanneer kunnen we op eventuele tarieven (dalkaartjes) invloed uitoefenen?	In de raad volgt voorstel Programma van eisen. Dat gaat vervolgens naar de Provincie. Provincie is de concessie-verlener en de basisbepaler. De regio gaat ook Programma van Eisen opstellen.
35	D66	S02	div	Lijn 9; Accentnota en bestedingen toesturen; Bev. Profielen raad meenemen in proces. Raad wil misschien meedenken in profiel definiering.	Dhr. Venhoek heeft tijdens de technische vragenronde ikv MJBP d.d. 2 oktober aangegeven zelf contact op te nemen met Alex Uil om achtergronden bij de actuele stand van zaken m.b.t. lijn 9 op te halen. De ‘Accentnota fiets’ is onlangs in de Raad vastgesteld en daarmee wordt er vanaf nu gewerkt aan het verder verbeteren van het fietsklimaat in Arnhem (en de regio). Bij het opstellen van zogenaamde ‘bereikbaarheidsprofielen’ heeft de raad mogelijk interresse om mee te willen praten/denken bij het opstellen van de bereikbaarheidsprofielen. De raad zal dan het verzoek hiertoe kunnen doen.
52	CDA	S02		Aanvalsplan voorkomen verkeersinfarcten Arnhem: zowel binnenstad als regio/snelwegen. Wat zou er nodig zijn?	Gemeente Arnhem maakt onderdeel uit van de regio Arnhem-Nijmegen. Op regionaal niveau (18 gemeenten in de regio Arnhem-Nijmegen) bestaat er een regionaal maatregelenpakket waarin de verkeersafwikkeling en doorstroming op peil wordt gehouden. Daarbij is er een toenemende en intensieve afstemming met Rijkswaterstaat en provincie Gelderland. Gezamenlijk zijn er zowel financien als personele capaciteit en kennis beschikbaar gesteld om op vele fronten samen te werken aan hoogwaardig openbaar vervoer (HOV), regionale fietssnelroutes en duurzame mobiliteit. Arnhem werkt zelf als stad maar vooral ook als onderdeel van de regio samen met haar partners aan de bereikaarheid.
36	Arnhem Centraal	S03		Wat zijn de gevolgen van het verhogen van de leges voor evenementen voor het aantal evenementen in de stad? Is er sprake van meer of minder evenementen? Wat is de daadwerkelijke verhoging geweest?	In 2012 zijn de legeskosten voor de grote evenementen substantieel verhoogd: van € 698 naar €1720. Dat heeft geen invloed gehad op het aantal evenementen: in 2011 waren dat er 478, in 2012 479 en in 2013 468.
37	PvdD	S03		Wat is de stand van zaken van circulaire economie? Hoe wordt de raad geïnformeerd?	Het college heeft, vorig jaar aan de raad toegezegd te willen sturen op de volgende 3 pijlers: - eigen inkoop zoveel als mogelijk circulair - Eigen vastgoed zoveel als mogelijk circulair (ver)bouwen - Bedrijven in Arnhem stimuleren en faciliteren om hun bedrijfsproces en productontwikkeling zoveel als mogelijk circulair te maken Dat gebeurt op dit moment ook al, rekeninghouden met de beschikbare capaciteit en financiële middelen. Enkele voorbeelden hiervan zijn: de brug Malburgen, die is vervaardigd uit zwerfafval dat is verzameld door jongeren uit de wijk; asfalt Apeldoornseweg, het nieuwe asfalt bestaat voor 60% uit gerecycled asfalt dat voorheen in de straat lag; fietspad Schuytgraaf, gemaakt van grasvezels en asfalt; gemeente Arnhem neemt deel aan Greendeal GWW; deelname aan Rabobank Challenge - hierin werken we aan een wegwijzer om binnen de gemeentelijke organisatie circulaire economie zo veel mogelijk op de kaart te zetten; deelnamen aan Project bedrijventerreinen met HAN en WUR en gemeenten Duiven en Nijmegen. Doel; van afvalstof naar grondstof op een bedrijventerrein; thema circulaire economie is opgenomen als ambitie in de PFO's duurzaamheid én Economie. De raad wordt binnenkort geïnformeerd over het vervolg middels een raadsinformatiebrief.
2	Denk Verenigd Arnhem	S04		Hoe scoren we op dit moment op de VSV-cijfers (ten opzichte van landelijke cijfers)	Evenals landelijke cijfers is er sprake van een lichte stijging.
3	CDA	S05		Gaat het om 1 of 2 jaarschijven voor Museum Arnhem?	Dit staat opgenomen op bladzijde 118 MJPB. Het gaat om vrijval 3 jaarschijven kapitaallasten museum Arnhem.
4	Denk Verenigd Arnhem	S05		Zijn er trends waarneembaar en passen wij het budget daarop aan?	De uitval op MBO stijgt relatief meer. Diverse projecten worden vanuit VSV gefinancieerd.
5	Denk Verenigd Arnhem	S06		Zijn er veel knelpunten bij overgang VO/ PO en passen wij het VSV-budget daar op aan?	Dit is een aandachtspunt; een aantal projecten wordt gefinancieerd vanuit VSV.
20	VVD	S06	11	Voor wat betreft de Gelrepas wordt er vanaf 2021 een structurele besparing van 118k ingeboekt. Dit lijkt alleszins een denkbare besparing wanneer je kijkt naar de impact die allerlei technische verbeteringen kunnen hebben op de doelmatigheid van de inzet van de Gelrepas. Maar in hoeverre ontstaat er wel/ geen druk op versobering van het aanbod van de Gelrepas?	Het spoor om de doeltreffendheid en doelmatigheid van de Gelrepas te verbeteren wordt breed opgepakt. Er wordt gezocht naar een goede balans tussen enerzijds technische (en administratieve) verbeteringen in de uitvoering en anderzijds verbeteringen van het aanbod (lees: vergroten bereik van het aanbod; vraaggerichtheid van het aanbod; maatwerk van het aanbod).
21	PvdA	S06		De vragensteller zoekt naar 'knoppen' die zij als raadslid kan beïnvloeden om (i) de effectiviteit van de inspanningen en de inzet van middelen rondom Armoede te vergroten, hiertoe (ii) de verbinding te leggen met inspanningen binnen andere domeinen en daarmee (iii) de stijgende uitgaven beter te beheersen. Daarom de vraag naar een gedetaillerder overzicht van de bestedingen van het armoedebudget?	Naast de toezegging om dit overzicht aan te reiken, wordt gemeld dat in opdracht van de betrokken wethouders momenteel, in lijn met de 'drietrapsverkenning' in de vraag, ambtelijk gewerkt wordt aan een herijking van het het armoedebeleid.

22	GroenLinks	S06		Hoe worden Arnhemmers zelf betrokken bij het beleid en de uitvoering van de gemeentelijke inspanningen en inzetten rondom Participatie/ Doorbraak Naar Werk?	Binnen het beleid en de uitvoering van programma Doorbraak Naar werk is het van belang de perspectieven van (i) (kandidaat)werknemers en (ii) werkgevers centraal te stellen. Dit gebeurt op verschillende niveaus. Op bestuurlijk arbeidsregionaal niveau werken we in het Regionaal Werkbedrijf samen met vakbonden en VNONCW. Op dit niveau zijn onlangs bijvoorbeeld de Startegische Agenda Arbeidsmarkt Midden Gelderland en de uitvoeringsagenda Perspectief op Werk vastgesteld. Bij de uitwerking op onderdelen worden in Arnhem naast allerlei andere stakeholders ook de Adviesraad Werk & Inkomen betrokken. Bij die verdieping nodigen wij vaak ook kandidaatwerknemers en werkgevers als ervaringsdeskundigen uit. Dit m.n. om de diverse spanningen tussen de systeem- en leefwereld bloot te leggen en hierop passende antwoorden te formuleren en aanpakken te ontwerpen (bijv. rondom het actiesporen '(deeltijd) werken loont' en 'armoede & schulden'). Die aanpakken worden veelal eerst getetst en met direct betrokkenen (dus ook de inwoners of bedrijven) geevalueerd en bijgesteld. Zo is onlangs de pilot 'energiearmoede' gestart waarbinnen wij in drie verschillende buurten/ wijken met drie verschillende aanpakken (samen met o.a. energiebank, sociale wijkteams en teams leefomgeving) experimenteren om huishoudens te ondersteunen in het verlagen van hun energierekening. Er wordt toegezegd om een beschijvende samenvatting van de laatstgenoemde pilot te mailen naar de vragensteller.
23	GroenLinks	S06		Wat betekent de Arnhemmer dichterbij, integraler ondersteunen vanuit hun leefsituatie? Hoe zien we dat als raad terug?	Voor een deel van doelgroep van de Participatiewet die wij ondersteunen om hun afstand te de arbeidsmarkt te overbruggen geldt dat er in diverse leefdomeinen wat speelt. Het overbruggen van de afstand verloopt sneller en duurzamer als het ons lukt om de ondersteuning die vanuit verschillende perspectieven worden ingezet (bijv. gezondheid, zorg voor de kinderen, woonsituatie, arbeidsontwikkeling, schulddienstverlening enz.) slim worden geschakeld. Dit vereist dat we aan de voorkant meer oog hebben voor de integrale leefsituatie van mensen; met hen en onze uitvoeringspartners tot 1 samenhangend plan komen; en hier in onderlinge afstemming uitvoering aan geven. Uiteindelijk zal de raad dit terug zien in (i) verbetering van de effectiviteit van onze gezamenlijke inspanningen en (ii) een relatieve afschaling van de ondersteuningsvraag van inwoners.
24	CDA	S06		Ondanks het feit dat de MJPB een erg lijvig boekwerk is, is de inhoudelijke toelichting op de lasten en baten op onderdelen vaak te abstract om als raadslid de geloofwaardigheid en haalbaarheid van de opgetekende financiële bewegingen te beoordelen. In hoeverre is het voor ene raadslid mogelijk om zich hierop aanvullend te laten informeren?	Allereerst ligt het voor de hand om deze vraag via de griffie te stellen. Als deze vraag voor meer raadsleden en fractievolgers speelt is het best denkbaar om thematisch één of meer sessies te organiseren. Verder is toegezegd om (i) het programmaplan Doorbraak Naar Werk (incl. de bijlage van AEF; met een breakdown van het uitkeringsbestand) en (ii) de Perspectiefnota (met de maatregelen binnen het programma Zorg Dichterbij) te mailen. Als n.a.v. nog verdiepende vragen zijn kan hierover contact worden gezocht met de direct betrokken ambtenaren.
54	VVD	S06	11	Op pagina 11 van de MJPB 2020-2023 wordt in aanvulling op de Perspectiefnota een bedrag van 413k t.b.v. de 'actualisatie hogere uitgaven Armoede' genoemd. Waaruit bestaat dit bedrag?	Onderstaande tabel geeft de ontwikkeling van de overschrijding van het budget van Armoedebeleid weer. De structurele overschrijding van 2018 bedroeg - € 500.000. Dit bedrag is opgenomen in de Perspectiefnota 2020-2023. Voor de MJPB 2020-2023 is de overschrijding geactualiseerd naar - € 914.000 (afgerond). De overschrijding is een prognose van de verwachte kosten -/- budget. **Armoederegeling** **Afwijking** Bijzondere Bijstand -270.000 Gelrepas -170.000 Individuele Inkomenstoeslag (iit) -215.000 CZG-CAZ -300.000 Tegemoetkoming Meerkosten CZG 80.000 Kwijtschelding -200.000 Individuele studietoeslag (ist) -25.000 Subsidies (formulierenbrigade, schoolkostenregeling) 20.000 Budgetondersteuning op Maat 95.000 Beschermingsbewind -40.000 **-1.025.000** Extra budget obv Volumeontwikkeling 111.000 **MJPB** **-914.000** PPN 500.000 **Verschil PPN/MJPB** **-414.000** *(- is nadeel, + is voordeel)*
53	CDA	S06		Binnen het actiespoor Vroegsignalering Schulden worden ingezet op een efficiecy-voordeel van 100k. Dit voordeel lijkt laag. Waarom is dit niet hoger?	Binnen de schulddienstverlening denken we een efficiencyvoordeel te realiseren van 100k. Dit staat los van de vroegsignalering.
6	Denk Verenigd Arnhem	S07		Zijn er voldoende wijkcoaches? Zijn er signalen dat zij de burger onvoldoende bereiken?	Er zijn geen wachttijden. Er is wel een hoge werkdruk. SWT steeds beter geworteld in de wijken. Een op de vijf Arnhemmer heeft contact gehad met het SWT.
7	Denk Verenigd Arnhem	S07		Is de diversiteit binnen de SWT voldoende? (cultureel, godsdienstig, taalkennis)? Bereiken we alle burgers?	Het SWT krijgt steeds meer mensen in beeld. Of je bepaalde groepen niet bereikt weet je niet.
8	VVD	S07	130	Hoe komt het dat de Praktijkondersteuner Huisarts (POH)-jeugd niet van de grond komt?	Contacten met de huisartsen zijn nu goed gelegd. De behoefte is nu groter. De contacten lopen via "Onze Huisartsen". Het gaat nu om de actie en niet zozeer om het poppetje. De insteek is om gezamenlijk oplossingen te zoeken voor vragen die aanwezig zijn.
9	Arnhem Centraal	S07	130	Hoe wordt bepaald door SWT of iemand met psychische problemen nog thuis kan blijven wonen?	Er is een onderscheid tussen acute en niet-acute zorg en ondersteuning. Als er acute problemen ontstaan, dan wordt o.h.a. de Meldkamer gebeld en gaat er een spoeddienst op af. Dat kan de crisisdienst of politie zijn. We richten ons erop de behandelzorg (ZVW) meer te verbinden met de begeleiding of ondersteuning uit de Wmo, ook op wijkniveau.
10	PvdA	S07	13	Wat betekent de zin: "Daarnaast onstaat er bij de toedeling ....."	Zie tabel 20, de 3,5 miljoen structureel verwijst naar de in te zetten volumereeks t.b.v. zorg in tabel.
11	CDA	S07		Motie toezicht van de zorg. Kosten uitvoering 85.000 euro. Waar is dat voor? Wat zien we daarvan terug?	Dit is bedoeld voor de aanstelling van regionale kwaliteitsfunctionaris, uitvoering pro-actief toezicht en vervolgonderzoeken. Resultaat: kwalitatief betere aanbieders
12	PvdA	S07		Abonnementstarief: verwachte toename in aantal aanvragen huishoudelijke hulp. Hoe zit dat nu?	Toename Arnhem is 14%, landelijk 15 %. Gemeente bezig met monitoring waarbij we stijging HbH zien. We zien ook een stijging bij de andere voorzieningen (wonen en vervoer). In de Turap wordt dit ook beschreven.

<table>
<tr><td>13</td><td>PvdA</td><td>S07</td><td></td><td>Tot wanneer kunnen zorgaanbieders zorg declareren?</td><td>De nieuwe contracten voor zorg gaan per 1-7-2020 in. Daar worden strenge eisen in opgenomen ten aanzien van tijdige facturatie. Nu tot 5 jaar terug factureren mogelijk. Nieuwe inkoopvoorwaarden waarbij aanbieders binnen 6 weken facturen moeten indienen, bij goedkeuring wordt binnen 1 week uitbetaald. Als de factuur later dan 6 weken wordt ingediend, dan gaan wij minder betalen (dus strafkorting). Wettelijk is vastgelegd declareren binnen 5 jaar.</td></tr>
<tr><td>14</td><td>Groen Links</td><td>S07</td><td>12</td><td>Hoe is de 1,7 miljoen verdeeld en hoe gaat de 1 miljoen verdeeld worden?</td><td>2 x 0,75 miljoen op verblijfszorg jeugd en 2 x 0,1 miljoen op sociale wijkteams. De rest wordt aangewend voor het verzachten van het ingroeipad van de maatregelen.</td></tr>
<tr><td>40</td><td>D'66</td><td>S07</td><td></td><td>Verslavingszorg voor jeugdigen: Tijdigheid en snelheid, hoe zit dat nu? Je wilt snel handelen, is er nog steeds vertraging bij gemeente/ wijkteams?</td><td>Nee, er vindt geen vertraging plaats, er zijn geen wachttijden bij de wijkteams. In geval van crisissituaties wordt snel gehandeld. Zorgen hierover worden niet herkend.</td></tr>
<tr><td>41</td><td>Groen Links</td><td>S07</td><td></td><td>Waar wordt het nieuwe budget jeugdzorg 25 miljoen Prinsjesdag voor ingezet? Wat is het effect voor de gemeente?</td><td>De Tweede Kamer stemde tijdens de Algemene Politieke Beschouwingen in met een amendement van GroenLinks op de begroting van VWS, dat geld vrijmaakt voor gespecialiseerde expertisecentra voor jongeren met meervoudige problemen. Het kabinet is ook voorstander van het plan. Het amendement maakt in 2020 11,5 miljoen euro vrij voor de centra en vanaf 2021 jaarlijks 26 miljoen euro. Verspreid door het land moeten behandelcentra komen met expertise uit verschillende disciplines. Als de problemen urgent zijn, moeten ze snel hulp kunnen bieden. Op dit moment is nog niet duidelijk wat de (financiële) consequenties van dit besluit voor de gemeenten zijn. De uitwerking van het plan komt aan de orde bij de VWS-begrotingsbehandeling in de Kamer in november.</td></tr>
<tr><td>39</td><td>CDA</td><td>S07</td><td></td><td>Hoe ontwikkelen de aantallen Wmo zich over de jaren 2017-2018-heden + extrapolatie 2019 voor: HH; Begeleiding / Dagbesteding; Woningvoorzieningen. Wat doet dit financieel met de uitgaven, lees trend.</td><td>In Turap 1-2019 is een uitgebreide toelichting opgenomen op de prognose 2019. De prognose die in Turap 1-2019 is opgenomen, is gebaseerd op de meerjarige trend 2017-2018 en de beleidsmatige ontwikkelingen 2019, zoals met name de effecten van het abonnementstarief.

Op pagina 8 van Turap 1-2019 zijn wij ingegaan op de volumeontwikkeling in 2019 t.o.v. 2018. Met betrekking tot de zorgvoorzieningen genoemd in uw vraag (m.u.v. woonvoorzieningen), hebben wij deze in onderstaand overzicht nog eens op een rij gezet, aangevuld met de volumeontwikkeling van 2017 naar 2018.

<table>
<tr><th>Volumeontwikkeling Wmo 2017-2019</th><th>Realisatie 2018 t.o.v. 2017</th><th>Prognose 2019 t.o.v. 2018</th></tr>
<tr><td>Begeleiding</td><td>17%</td><td>15%</td></tr>
<tr><td>Huishoudelijke hulp</td><td>9%</td><td>20%</td></tr>
<tr><td>Activerend werk</td><td>17%</td><td>17%</td></tr>
<tr><td>Dagbesteding</td><td>17%</td><td>17%</td></tr>
</table>
</td></tr>
<tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td>In Turap 2-2019 zijn deze prognoses geactualiseerd en uiteraard zijn deze tevens verwerkt in de MJPB 2020-2023.

Ten aanzien van de woonvoorzieningen hebben wij in Turap 2-2019 (pagina 4-5) gemeld dat wij ten opzichte van Turap 1-2019 een grote kostenstijging verwachten, deels door de invoering van het abonnementstarief en deels door autonome volumegroei. In de Perspectiefnota zijn kaders en richtlijnen aangekondigd voor de uitvoering. Het is de verwachting dat deze een positieve invloed hebben op de ontwikkeling van de zorgkosten. Derhalve is deze lastenstijging als incidenteel aangemerkt.</td></tr>
<tr><td>38</td><td>CDA</td><td>S07</td><td>35</td><td>1. Is de daling van de geescaleerde zorg volwassenen realistisch? 2. Verklaring voor de fluctuaties maatwerk dienstverlening volwassenen</td><td>Taakvelden vormen een begrotingsindeling zoals die door het Rijk is gedefinieerd om de vergelijkbaarheid tussen gemeentelijke begrotingen te vergroten. De tabel op blz. 35 en vergelijkbare tabellen verderop in de MJPB zijn hiervan de weerslag. Dit gezegd hebbende:
1. betreft de lastendaling op het taakveld Geëscaleerde zorg volwassenen vanaf 2020 en verder in de tabel, de budgettaire vertaling van één van de kostenbeperkende maatregelen op het zorgdomein, ic. de maatregel 'van Beschermd wonen naar Beschermd thuis' (zie pagina10 MJPB);
2. de lastenschommelingen op het taakveld Maatwerkdienstverlening volwassenen in en vanaf 2019 zijn als volgt te verklaren.
In 2019 is sprake geweest van een neutrale begrotingswijziging waarbij een deel van het budget PGB (Persoonsgebonden budget) is overgeheveld naar het budget Zorg in natura. Dit om de begroting meer aan te sluiten op de realiteit waar de afgelopen jaren ook een verschuiving van PGB naar ZIN heeft plaatsgevonden.
Volgens de rijksindeling valt onder het taakveld Maatwerkdienstverlening volwassenen ook het PGB-budget voor Beschermd wonen, terwijl het ZIN-budget voor Beschermd wonen is toegedeeld aan het taakveld Geëscaleerde zorg volwassenen.
Voor het Beschermd wonen deel van de begrotingswijziging is daardoor een verschuiving opgetreden van het taakveld Maatwerkdienstverlening volwassenen naar het taakveld Geescaleerde zorg. Dit verklaart het verschil cq. de daling van het lastenbudget op het taakveld Maatwerkdienstverlening volwassenen tussen de geamendeerde begroting 2019 en de juli-stand 2019. Vervolgens wordt het zorgbudget in de MJPB bijgesteld naar de actuele prognose van de kosten Wmo en Jeugd (conform pagina 10 en 11 van de MJPB) en verklaart deze bijstelling op zijn beurt weer de stijging van het lastenbudget op het taakveld Maatwerkdienstverlening volwassenen vanaf 2020.</td></tr>
<tr><td>15</td><td>VVD</td><td>S08</td><td></td><td>Waarom is er in de begroting geen geld gereserveerd voor de toegankelijkheid van gebouwen (Arnhemse norm toegankelijkheid). Toegezegd op 25 september MFC/AST</td><td>Zoals verwoord in de raadsbrief van 3 juli is er geen dekking voor algehele toepassing van de AST. Er wordt voor 2020 binnen regulier budget geprioriteerd: €25.000 voor aanpassing gebouwen. Samen met APCG wordt gekeken welke gebouwen; €50.000 vanuit openbare ruimte.</td></tr>
<tr><td>43</td><td>Groenlinks en D66</td><td>S08</td><td></td><td>Graag inzicht in het volgende: Totaaloverzicht uitstroomcijfers inburgering (examen gehaald/ geslaagd voor examen); Trends; Doorstroom statushouders naar betaald werk in procenten; Overzicht naar geslacht, leeftijd, herkomst</td><td>In het actieplan 'Meedoen en Thuisvoelen, een nieuw bestaan in Arnhem' staan in hoofdstuk 2, paragraaf 2.1, informatie over uitstroom inburgering, trends, uitstroom naar betaald werk.
Een overzicht naar geslacht, leeftijd en herkomst is niet beschikbaar.
Mocht u meer informatie willen over de uitstroom inburgering, kunt u ook de rapportages van gemeente Arnhem bekijken op: https://duo.nl/zakelijk/inburgeren/cijfers-over-inburgeren/cijfers-inburgeren.jsp</td></tr>
</table>

42	Arnhem Centraal	S08		Wat doen we als gemeente Arnhem actief om inclusie van de allochtone gemeenschap te bevorderen?	Om de inclusie van de allochtone gemeenschap te bevorderen zetten we als gemeente het volgende in: *Werk* - Het bevorderen, van arbeidsparticipatie van hoogopgeleide migrantenjongeren door middel van het leggen van verbindingen met diverse netwerken van werkgevers. Zo is er geïnvesteerd in het project Ruim Baan, dat heeft bijgedragen aan een positieve beeldvorming van migranten jongeren en aan positieverbetering van jongeren. De jongeren zijn betrokken bij activiteiten en hebben daarnaast gefungeerd als klankbord. - We zetten in op een bewustwordingsproces binnen de gemeente, inzake inclusief denken en handelen. Er zijn intern verschillende bewustwordingstrainingen georganiseerd. -Inzetten op vrijwilligerswerk bij migranten en hun kinderen. Hiervoor is de samenwerking met de Vrijwilligerscentrale Arnhem geïntensiveerd. *Inburgering* - Het verkennen van voorzieningen die de taal bevorderen, deze verbinden en daar waar nodig versterken. Er zijn diverse gesprekken met aanbieders gevoerd. - Goede aansluiting van reguliere (onderwijs)instellingen en inburgeringaanbieders om te voorkomen dat taalachterstanden blijven bestaan. Er hebben overleggen tussen instellingen en inburgeringsaanbieders plaatsgevonden, waarin hierover afspraken zijn gemaakt. - In het actieplan voor nieuwkomers (meedoen en thuis voelen 2019-2022) zijn verschillende doelen opgenomen. We vinden het belangrijk dat nieuwkomers zich thuis voelen en mee kunnen doen. We willen investeren in inburgering, het leren van taal en het vinden van werk. In het plan is opgenomen dat vanaf 2021 nieuwkomers zelf niet meer op zoek gaan naar taalaanbieders, maar een aanbod krijgen van de gemeente Arnhem. - Wij streven er naar om als gemeente cultureel sensitief te werken en er voor te zorgen dat partners in Arnhem dit ook doen. Dit speerpunt komt ook terug in het nieuwe plan voor inburgering (meedoen en thuis voelen, 2019-2022). *Discriminatie tegengaan* - Het Meldpunt Discriminatie en Pesten draagt bij aan het reduceren van discriminatie en het verhogen van de tolerantie in de horeca van Arnhem. Het horecadeurpanel bevordert een discriminatievrije horeca in Arnhem. Het panel functioneert als buffer tussen verschillende partijen en ondersteunt bezoekers, horecapersoneel en ondernemers bij discriminatie-incidenten in het uitgaansleven van Arnhem. Op het gebied van arbeidsdiscriminatie is er een start gemaakt voor intensieve samenwerking tussen de gemeente Arnhem en bedrijven en uitzendbureaus. *Verder* - We stimuleren en ondersteunen verbindende activiteiten. Regelmatig zijn er themabijeenkomsten gericht op inclusie. Bij deze bijeenkomsten betrekken we zoveel mogelijk migrantengroepen, waarbij zij zowel partner als deelnemer zijn. - Tenslotte besteden we aandacht aan weerbaar opvoeden van migrantenmoeders. Een aantal moeders zijn getraind om vroegtijdig signalen te herkennen en hun kind te beschermen tegen afglijden.
44	Denk Verenigd Arnhem	S09		Verzoek om inzicht in de bezetingsgraad van de kunstgrassportvelden voor algemeen gebruik.	De voetbal-, hockey- en korfbalvelden worden op jaarbasis verhuurd aan de verenigingen. Van de 15 voetbalvelden worden er 11 intensief gebruikt voor trainingen en wedstrijden. 3 worden er minder intensief gebruikt (MASV en Arnhemia, Presikhaaf), 1 wordt alleen maar op schooldagen gebruikt door het CIOS (Valkenhuizen). Alle kunstgrasvoetbalvelden worden buiten de verenigingstijden gebruikt door de jeugd uit de wijk; dit wordt door ons toegestaan ook als de sportparken nog niet officieel zijn “opengesteld” voor de wijk. De 8 hockeyvelden worden intensief gebruikt. De beide Cruyff Courts worden intensief gebruikt door de jeugd uit de wijk.
45	Arnhem Centraal	S09		Rekenmodel maatschappelijke waarde sport KCF. Hoe staat het met de vraag naar een goedkopere sportkaart voor iedereen? Kent Sportbedrijf Arnhem de opzet van de kaart uit Arnhem Zuid?	Het Sportbedrijf is bekend met de kaart in Arnhem-Zuid. Op dit moment biedt het Sportbedrijf de werksportkaart en de studentensportkaart aan, waarbij bij de een de werkgever meebetaalt en bij de ander er vanuit onderwijs geld bij gaat. Daarnaast kan er een grote doelgroep sporten door middel van de Gelrepas. Met name deze laatste twee faciliteren inwoners met een lager inkomen om te kunnen sporten en bewegen. Een sportkaart voor 21 euro per maand voor heel Arnhem is niet realistisch aangezien de reguliere tarieven van sportaanbieders een stuk hoger liggen. Er moet dan geld bij. Daarnaast is het de vraag of de groep die je daarmee zou bedienen niet zelf een sportabonnement of contributie kan betalen voor een sport naar keuze. Het sportbedrijf wil wel graag meedenken in het doorontwikkelen van de reeds bestaande kaarten en kijken of meer doelgroepen hiermee bereikt kunnen worden. Wat betreft het rekenmodel is deze link te volgen naar het rekenmodel van het kenniscentrum sport https://www.allesoversport.nl/artikel/wat-is-de-sociaaleconomische-waarde-van-sporten-en-bewegen/#reken-uit-wat-dit-voor-jouw-gemeente-zou-kunnen-betekenen Dit geeft een indicatie van de sociaaleconomische waarde van sporten en bewegen.
16	VVD	S12		Kan de kwaliteitsverbetering van de PBD, zoals gerealiseerd in 2019 (1,75 doorzet) ook bij uitrol omgekeerd inzamelen in 2020 gehandhaafd blijven?	Ja, we verwachten met de huidige maatregelen die we inzetten ter verbetering van de kwaliteit, ook in 2020 een minimale doorzet van 75% geaccepteerd PBD te realiseren.
17	PvdD	S12		Welke kosten zijn verbonden aan het nieuwe bomenbeleid?	De kosten worden meegenomen in het nieuwe bomenplan.
46	CDA	S12	22	Kunt u op huishoudensniveau een doorrekening van de afvalstoffenheffing geven voor de komende jaren?	In de tabel op pag. 22 staan de effecten ten opzichte van de eerder begrootte bedragen die ten laste worden gebracht van de afvalstoffenheffing. Op huishoudensniveau resulteren deze bijstellingen in de volgende ontwikkeling van de gemiddelde afvalstoffenheffing per huishouden per jaar: 2020: € 231; 2021: € 229; 2022: € 227; 2023: € 226

47	PvdD	S12	177	Wat is de verdeling van de kosten dierenwelzijn?	De verdeling van de kosten Dierenwelzijn is in de begroting als volgt opgenomen. - Ophalen dode dieren en zwerfdieren €194.832 - Curatieve bestrijding plaagdieren €24.000
18	CDA	Weerstandsvermogen		Hoe is de werkwijze van de weerstandsfactor tussen de 1,0 en de 1,4?	Aangevuld antwoord tov versie 8-10-2019: Dit is opgenomen in de financiele verordening artikel 11 lid 3: Voor een robuuste financiële positie mag de weerstandsfactor niet lager zijn dan 1. Indien de weerstandsfactor lager is dan 1 is aanzuivering van de algemene reserve vereist. Indien de factor hoger is dan 1,4 dan kunnen reserves worden aangewend voor (nieuw) beleid. Versterking van de financiële positie vindt ook plaats door toevoegingen aan de BR solvabiliteit die oploopt van 11 mln in 2020 tot bijna 20 mln in 2023. Zie bladzijde 24.
49	D66	Weerstandsvermogen		Wat zal de weerstandsfactor bedragen als de structurele risico's x factor 2 worden meegeteld?	Hieronder volgt eerst het huidige scenario voor 2020: **Huidig scenario 2020** **Benodigd versus beschikbare weerstandscapaciteit** — **2020** / **90%** *Bedragen x € 1.000* Totaal benodigde weerstandscapaciteit: 30.430 Totaal beschikbare weerstandscapaciteit: 30.674 **Totaal benodigd versus beschikbare weerstandscapaciteit: 244** **Verschil (> factor 1,4): -11.928** **Weerstandsfactor: 1,0** Indien de structurele risico's twee jaar lang worden meegenomen, ontstaat het volgende beeld: **Robuuster scenario 2020** **van de in totaal 97 risico's zijn de 62 structurele risico's x factor 2 meegeteld benodigde weerstandscapaciteit + 13 mln.** **Benodigd versus beschikbare weerstandscapaciteit** — **2020** / **90%** *Bedragen x € 1.000* Totaal benodigde weerstandscapaciteit: 43.430 Totaal beschikbare weerstandscapaciteit: 30.674 **Totaal benodigd versus beschikbare weerstandscapaciteit: -12.756** **Verschil (> factor 1,4): -30.128** **Weerstandsfactor: 0,7** Het inschatten van de aard, omvang en karakter van de risico's is geen exacte wetenschap. Hier is de inschatting gemaakt dat de 62 geïdentificeerde risico's een structureel karakter hebben en zijn derhalve voor 2 jaar meegenomen. Een belangrijke overweging die uit het onderzoek naar de werking spelregels weerstandsvermogen naar voren gekomen is, dat wanneer tegenvallers/risico's zich daadwerkelijk voordoen bij budgetten met een structureel karakter het niet mogelijk is om deze binnen 1 jaar in de begroting op te vangen. Tijd voor het ontwikkelen van bezuinigingsvoorstellen, tijd voor besluitvorming en frictiekosten zijn hiervan de oorzaak. Voor een meer robuuste berekening van de omvang van het gemeentelijk risicoprofiel wordt geadviseerd de risico's bij structurele budgetten twee jaar mee te tellen. Deze gedragslijn hanteren ook veel andere gemeenten. De gemeente heeft er vooralsnog voor gekozen deze gedragslijn niet te volgen. Bij de voorbereiding van de nieuwe nota Weerstandsvermogen en risicomanagement zal de raad opnieuw de afweging voorgelegd worden om wel of niet deze methodiek te volgen.
48	VVD	Bedrijfsvoering	218 laatste zin	Voorbereiding…. Open data' - Wat wordt er voorbereid; Wat gaan we meer publiceren? Op welke termijn?	Met grote zorgvuldigheid stellen wij onze interne data beschikbaar aan de burgers volgens wettelijke kaders en richtlijnen (privacy, juridische controle, etc). We willen een open en transparante overheid (wetgeving WOO/WHO) conform actieplan Open Overheid. Het is een continu proces waarin datasets afzonderlijk getoetst worden aan de wettelijke kaders . We gebruiken o.a. de gemeentelijke high value datalijst (https://data.overheid.nl/community/maatschappij/high-value/gemeenten) als referentie om de datasets voor publicatie te prioriteren. Tot oktober 2019 zijn 30 datasets gepubliceerd. Op de planning 2019-2020 staan nog 18 datasets.
50	D66	Grondbedrijf		In de risicoberekening op pagina 199 is voor grondexploitatiepojecten €2680 opgenomen. Wat betekent dit voor het risicoprofiel? Is hier ook al rekening gehouden met de mogelijke effecten van de gevolgen van stikstofmaatregelen op de projecten?	Bij de berekenig van het weerstandsvermogen wordt al rekening gehouden met een kans op uitloop van projecten. De kans da tde basisplanning wordt gehaald wordt ingeschat op 50%, 1 jaar vertraging 30% en 2 jaar vertraging 17%. Een en ander wordt ook jaarlijks uitgebreid. toegelicht in de Financiele Jaarrapportage Projecten (FJP). Er is (concreet) nog geen rekening gehouden met de stikstofmaatregelen. Op dit moment is nog niet in te schatten en leidt op dit moment tot aanpassing van de parameters. In het jaarverslag 2018 (pagina 192 en 193) zijn ook scenario's opgenomen waarin de effecten van vertraging zijn gekwantificeerd.
51	D66	Grondbedrijf		In het kader van de Bodemwet is regelgeving is aangescherpt sinds 01-10-2019 (getoetst worden op PFAS, PFOA). Zitten deze risico s voldoende opgenomen in het weerstandsvermogen?	Bij de voorbereidingen van de FJP 2019 worden de worden de risico's opnieuw bezien en indien nodig het risicoprofiel aangepast. Op dit moment is nog niet in te schatten wat de aanpassing van de Bodemwet voor de projecten betekent . Indien nodig zullen de gevolgen hiervan in de projecten worden verwerkt en het risicoprofiel worden aangepast.

19	VVD	Algemeen		Voor wat betreft het passend meebewegen van volume en prijsontwikkelingen is er binnen de MJPB voor de systematiek gekozen om centraal een bestemmingsreserve in te stellen. Deze bestemmingsreserve 'volume en prijsontwikkelingen' was bij de start van deze collegeperiode ca. € 11 mln. Nu lijkt die € 16 mln te zijn. Klopt dat? Vanwaar deze groei?	Aangepast antwoord tov van 1e versie (er stond geen antwoord bij opgenomen): Er is geen sprake van een bestemmingsreserve binnen deze systematiek. De systematiek is volgt: bij de Perspectiefnota wordt een bedrag geraamd voor de loon- en prijsontwikkelingen en een bedrag voor de volumeontwikkelingen. Beide budgetten komen ten laste van de algemene middelen (zichtbaar gemaakt in het financiële beeld) en worden in de MJPB nader toebedeeld aan de verschillende kostenposten. De loon- en prijsontwikkelingen worden op basis van het CPI-cijfer van het CPB van het lopende jaar maart begroot en volgens de systematiek verwerkt in de aanmerking komende begrotingsonderdelen. Voor de volumeontwikkelingen gebruiken we het percentage groei van de inwoners tussen het huidige en het vorige jaar. In de MJPB 2019 lag de CPI op 1,6% en de groei inwoners op 0,9%. In totaal leverde dit in de MJPB 2019 een budget van € 11,8 mln op om prijs/loon- en volumeontwikkelingen uit te dekken. In de MJPB 2020 ligt het CPI-cijfer van maart 2019 op 2,3% en de groei inwoners komt uit op 1,2%. Dit leidt tot een budget van € 11,363 mln voor loon/prijsontwikkelingen en € 5,9 mln voor volumeontwikkelingen. In totaal volgens de systematiek in de MJPB 2020 een budget van € 17,3 mln. In de MJPB wordt deze op pagina 20 verdeeld over de aangegeven posten. De verhoging tov de vorige begroting komt dus door een hoger cijfer voor de prijsinflatie en de groei van het aantal inwoners.

Omschrijving	JV 2017	Begroot 2019					Begroot 2020			Begroot 2021			Begroot 2022			Begroot 2023			
	Stand per 01-01-2018	Toe-voeging	Ont-trekking	JV 2018 Stand per 01-01-2019	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2019 / 01-01-2020	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2020 / 01-01-2021	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2021 / 01-01-2022	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2022 / 01-01-2023	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2023 / 01-01-2024
																			Bedragen € 1.000
Algemene Reserve (AR)	58.240	24.733	41.235	41.738	23.049	17.169	47.618	7.438	12.217	42.839	9.647	9.871	42.614	9.946	8.571	43.989	10.971	7.928	47.032

Onttrekkingen 2018 incl jaarresultaat 2017

Naam wijk		
Arnhem Centrum	14.833,00	
Spijkerkwartier	10.191,00	
Arnhemse Broek	34.519,00	
Presikhaaf	61.044,00	
Sint Marten/ Sonsbeekkwartier	27.639,00	
Klarendal	39.719,00	
Velperweg	8.401,00	
Alteveer / Cranevelt	3.432,00	
Geitenkamp / Monnikenhuizen	29.765,00	
Burgemeester / Hoogkamp / Transvaal	8.582,00	
Schaarsbergen	2.136,00	
Heijenoord / Lombok	23.913,00	
* Klingelbeek	977,00	
Malburgen West		
malburgen Oost	82.634,00	(Oost en West)
Vredenburg/Kronenburg	15.961,00	
Elden	2.398,00	
Elderveld	17.262,00	
De Laar	28.206,00	
Rijkerswoerd	25.472,00	
Schuytgraaf	15.390,00	
Bovenwijks	15.722,00	
Totaal	**468.196,00**	
Totaal beschikbaar		

CONCEPT Wijkplan

Rijkerwoerd, Kronenburg en Vredenburg 2020
(wordt op dit moment geredigeerd en qua layout bewerkt, gereed medio november)

Inhoudsopgave

Inleiding

Hoofdstuk 1: Visie

Hoofdstuk 2: Uitwerking speerpunten

- Vergroening
- Bewegen en Ontmoeten
- Aantrekkelijke leefomgeving
- Versterken Vredenburg en Kronenburg

Hoofdstuk 3: Koppeling stedelijke programma's

Hoofdstuk 4: Samenwerking met bewoners en partners

Bijlagen:

- ….

Inleiding

Als team Leefomgeving halen wij gedurende het jaar informatie op bij bewoners en professionals uit onze wijken. Dit doen wij op verschillende manieren, onder andere door:

- met LIJN2030[1] (oranje-witte volkswagenbus, LIJN2030.nl) op verschillende momenten en plekken in de wijk aanwezig te zijn,
- op verzoek aansluiten bij bewonersavonden
- in gesprek te gaan met werkgroepen of individuele bewoners
- in gesprek te zijn met professionals en andere partnerorganisaties in de wijk (o.a. Sociaal Wijkteam, Rijnstad, SWOA, MVT, Wereldhave, woningbouwcorporaties, buurtconciërge, ArnhemAAN, Sportbedrijf Arnhem).

Met de geleverde input, ondersteunt door objectieve informatie uit diverse onderzoeken en resultaten van andere projecten[2] maken wij jaarlijks een wijkplan. In dit plan staan de belangrijkste speerpunten die we opgehaald hebben. Dit betekent echter niet dat er niets meer aan verandert kan worden. De speerpunten in de MJPB, wijkprogramma, worden vastgesteld door de raad, welke acties daarbinnen worden uitgevoerd zijn, net zoals de wijk, in ontwikkeling.

Als in het wijkplan gesproken wordt over wij, dan gaat het over een combinatie van partners zoals hierboven benoemd. De benoemde speerpunten en acties komen voort uit input van deze partners.

Voor 2020 hebben we op deze manier de volgende speerpunten benoemd:

- Vergroenen
- Bewegen en Ontmoeten
- Aantrekkelijke leefomgeving
- Versterken Kronenburg en Vredenburg

Deze speerpunten worden op hoofdlijnen uitgewerkt in het wijkprogramma. Verdere uitwerking hiervan zal gedaan worden in het wijkplan.

In dit wijkplan besteden we ook aandacht aan een aantal stedelijke programma`s. Dit zijn thema's die stadsbreed worden opgepakt door de gemeente. Hierbij is het onze rol om deze zo goed mogelijk aan te laten sluiten op de behoeften van de wijk.

Naast inhoudelijke speerpunten willen we als team ook ontwikkelen, hoe pakken we zaken op, waar kunnen wij ontwikkelen, wat gaat er al goed. Dit willen we graag samen met de bewoners van onze wijken oppakken. Dit krijgt dus ook een plek in ons wijkplan.

Ons wijkprogramma is onderdeel van de begroting van de gemeente Arnhem. De begroting en daarmee onze speerpunten worden in het najaar van 2019 door de Raad vastgesteld. Dit wijkplan is een uitwerking van het wijkprogramma (hoe) en wordt ter informatie aangeboden.

[1] Meer informatie over LIJN2030 op LIJN2030.nl
[2] Op www.arnhem.nl kunt u informatie vinden over: Staat van de stad en de Groenvisie 2017-2035

1. Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg.

Het gebied Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg bestaat uit drie heel verschillende wijken. Toch zien wij binnen deze wijken ook overeenkomsten.

In dit hoofdstuk laten we eerst het gebied in cijfers zien, dit is zonder de kleuring van onze ervaringen, rechtsstreeks uit het document Staat van de Stad 2018. Vervolgens geven we kleuring aan de cijfers aan de hand van de ervaringen die wij met bewoners en partners in het gebied hebben opgedaan.

Het gebied in cijfers

wijk	Rijkerswoerd	Vredenburg/ Kronenburg	Arnhem
Bevolking			
aantal inwoners	12.785	7.625	157.220
aantal huishoudens	5.550	4.105	80.190
% alleenstaanden	33%	52%	49%
% oud (%65+)	12%	24%	15%
Arbeidsmarkt			
aantal bedrijfsvestigingen	880	550	14.790
aantal banen	3.490	5.150	102.030
% geregistreerde werkzoekenden	8,00%	12,00%	11,00%
Welzijn en gezondheid			
% vrijwilligers	25,00%	34,00%	32,00%
% actief buurtverbetering	20,00%	17,00%	21,00%
% eenzaamheid	37,00%	35,00%	36,00%
Jeugdzorg en WMO			
% WMO-voorziening	5,00%	12,30%	3,80%
% 0-18 jr met toewijzing jeugdwet	14,10%	17,20%	13,70%
Participatie			
% bijstandsgerechtigden	3,90%	9,10%	7,00%
Armoede en schulden			
% arm (hh < 120%)	14%	26%	21%
Wonen en leefomgeving			
aantal woningen	5.240	4.090	74.420
% corporatiebezit	31%	38%	36%
% overige verhuurders	6%	29%	
% koopwoningen	60%	31%	
% woningen overig/onbekend		2%	
rapportcijfer leefbaarheid	7,20	7,00	7,20
% onveiligheidsgevoel in eigen buurt	26%	27%	28%
% woninginbraak	0,5%	1,00%	0,7%

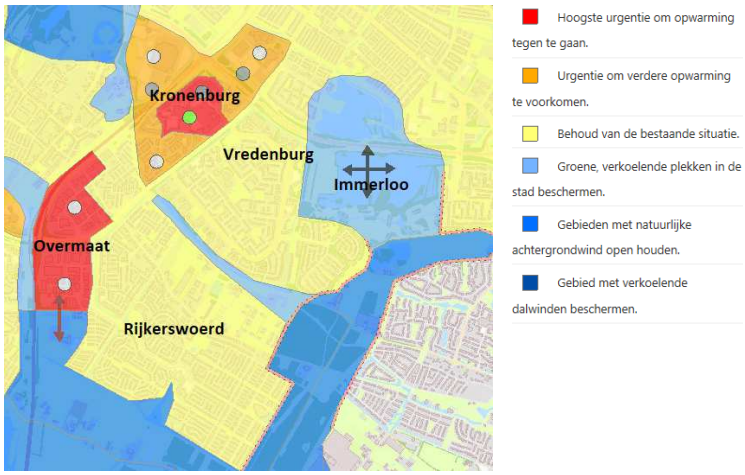
De wijken Vredenburg/Kronenburg worden administratief als 1 gebied gezien, het is daarom niet mogelijk om deze cijfers verder uit te splitsen.

Rijkerswoerd

Rijkerswoerd is de een na laatste grote stadsuitbreiding met een totaal van ruim 5.000 woningen. De wijk is aan drie kanten door natuur omgeven. Opvallend is dat bewoners hier lang wonen (> 25 jaar). Er wonen relatief veel gezinnen met kinderen. Deze bewoners zijn veelal actief betrokken bij de school van hun kinderen en het eigen werk.

Over het algemeen zijn bewoners gemiddeld positief over de leefbaarheid en het veiligheidsgevoel van hun wijk. Sociaalmaatschappelijk doet de wijk het goed: het aandeel mantelzorgers ligt rond het Arnhems gemiddelde. Men is tevreden over de sociale contacten en de helft kan terecht voor steun bij buurtbewoners. Daarnaast doet twee derde van de wijk actief aan sport. Het merendeel van de bewoners kunnen zichzelf binnen en buiten het huis goed redden.
Een aantal bewoners ergeren zich aan hoe hun directe leefomgeving eruit ziet en de wijze waarop een deel van de medebewoners zich in de openbare ruimte gedraagt. Daarbij zijn er verscheidene bewoners die zich inzetten voor een schone straat. Er is een lichte groei van mate van gevoel van onveiligheid in eigen buurt.

Kronenburg
Kronenburg is een van de warmste wijken in Arnhem, er is veel beton, hoogbouw en weinig groen. De laatste jaren is het aantal bewoners flink gestegen door de transformatie van kantoorgebouwen op het Kroonpark. Bij de transformatie zijn een paar zaken niet goed uitgepakt, dit geeft o.a. parkeeroverlast en is het onderhoud van het groen een doorn in het oog.
Parkeeroverlast is in de hele wijk een groot probleem. Onderzoek heeft aangetoond dat de parkeerdruk in Kronenburg erg hoog is. Concerten bij Gelredome en het winkelcentrum dragen daar aan bij.
Er komen ook signalen van bewoners over de verloedering van de wijk, overlast van ongedierte (o.a. ratten). Ook eenzaamheid is een groot probleem in Kronenburg. Veel van het het leven speelt zich achter de voordeur af. Er is weinig sociale cohesie, netwerken ontbreken.
Gelukkig kent Kronenburg ook heel betrokken vrijwilligers die - soms gestimuleerd door de opbouwwerker - mooie initiatieven ontplooien in de wijk. Hierbij denk ik bijvoorbeeld aan het verzorgen van groen, hanging baskets, het koffieuurtje, realiseren van speeltuintjes. Deze initiatieven leveren allemaal een bijdrage aan het mooier maken van Kronenburg, zowel sociaal als fysiek.

Vredenburg

Vredenburg is een zeer aantrekkelijke wijk voor bewoners vanwege de goede ligging, dicht bij het stadscentrum en alle voorzieningen binnen handbereik. Ook zaken als prijs en snelle beschikbaarheid van een woning spelen hierin mee.

De Groningensingel, die de wijk omringt, kent veel voorzieningen. Aan de noordzijde kantoren en aan de zuidzijde voorzieningen als het COA, Iriszorg, basis- en voortgezet onderwijs. Dat is een extra belasting voor de bewoners van Vredenburg om diverse redenen (parkeerdruk aan de noordzijde en vervuiling en gevoel van onveiligheid door de zuidzijde).
De komende tijd staan er een aantal onderhoudszaken in de planning voor de Groningensingel. Daarnaast is een verbetering van de hele Groningensingel op zijn plaats. De singel is op diverse gebieden toe aan groot onderhoud, de inrichting (voor voetgangers, fietsers en gemotoriseerd vervoer) is onduidelijk en soms zelfs gevaarlijk. Bovendien wordt de capaciteit van de weg bij lange na niet benut. Hier liggen, afgezien van de veiligheid ook kansen voor vergroening. Er zijn in Arnhem een aantal hoofdwegen gepriotiteerd om breed aan te pakken, de Groningensingel is daar één van.

In de wijk Vredenburg begint de tand des tijds zichtbaar te worden. De woningvoorraad is ongeveer 46 jaar oud en niet bepaald duurzaam. De enorme hoeveelheid openbare ruimte oogt sleets en sociaal/maatschappelijk zijn er genoeg uitdagingen. Voorheen zouden we deze wijken waarschijnlijk herstructureren om de situatie te verbeteren. Het probleem hier is dat in Vredenburg het bezit versnippert is en dat herstructurering dus moeilijk te bewerkstelligen is.
Er ligt een voorstel van een student van de Saxion University of Applied Sciences. Hij heeft gezocht naar een nieuwe oplossing om de wijk weer de nodige aandacht te geven.

2. Uitwerking Speerpunten

Uit de analyse van RKV zijn voor de komende periode speerpunten benoemd: '*Waar wil de wijk naar toe en wat wil de wijk zelf bereiken'.* In deze speerpunten wordt op hoofdlijnen aangegeven waar de inspanning de komende tijd voornamelijk op geleverd gaat worden. De speerpunten zijn niet statisch, maar bewegen mee met de wensen/behoeften uit de wijk. Een dynamisch geheel moet wel een consistente lijn hebben, zodat keuzes om projecten wel of niet op te pakken altijd uitlegbaar zijn. De speerpunten vergoenen, bewegen en ontmoeten, aantrekkelijke woonomgeving zijn hieronder aangegeven, waarbij ook is aangeven hoe we dat willen bereiken.

De speerpunten komen voort uit; literatuuronderzoek, Groenvisie Arnhem, gesprekken met bewoners en organsiaties, onderzoeken in opdracht van TLO RKV, Arnhem in Cijfers (https://arnhem.incijfers.nl/dashboard)

Vergroenen

Bewoners vinden bepaalde delen van hun wijk te stenig, dat perkjes beter onderhouden moeten worden, dat er over het algemeen meer groen mag zijn en meer bomen zijn daarbij een wens. Het vergroenen heeft voor de inwoners meerdere doelen: de uitstraling verbetert, het verblijf wordt prettiger, voorkomt hittestress, het stadsklimaat verbetert, regenwater wordt beter afgevoerd én de biodiversiteit gaat omhoog. Mooi bijkomend effect: het vergroot de leefbaarheid van de wijk.
Dit speerpunt heeft een sterkte relatie met het stedelijke programma Verduurzamen, dit speelt met name heel sterk in Kronenburg. De komende periode gaat daar bijvoorbeeld Smart Polder (gasloos) van start. Wij gaan hier niet verder op dit onderdeel in. Dat nemen we mee in hoofdstuk 3 waar de stedelijke opgaven aan de orde komen.

Wat merken bewoners hier van:
Doordat we gaan vergroenen zullen de bewoners minder last hebben van de hitte, dit is prettig voor het verblijf in de openbare ruimte, maar ook goed voor hun gezondheid. Er zullen meer plekken zijn waar het prettig is om te verblijven, plekken die ingericht zijn in overleg met onze partners in de wijk, dit geeft mensen ook de kans om andere buurtbewoners te ontmoeten. Bewoners die dat graag willen kunnen meer sociale contacten opbouwen in een openbare ruimte die aanleiding geeft tot verblijven.

Algemeen

Het doel van vergroenen is:

- tegengaan van hittestress
- de leefomgeving van bewoners aantrekkelijker maken
- op deze wijze mogelijk een sociaal netwerk opbouwen, groen nodigt uit tot recreeëren en daarmee ontmoeting.
- de gezondheid van bewoners positief beïnvloeden door groen.

Met behulp van onze partners leggen we zoveel mogelijk verbinding tussen de vergroeningsinitiatieven die er zijn. Daarnaast spelen we een actieve rol in het aanjagen van initiatieven. En binnen de gemeente hebben we een sturende rol in de vergroening van openbare ruimte.

Algemene maatregelen (wijkoverstijgend)

- Wij stellen tijd, connecties en geld beschikbaar om binnen ons gebied in ieder geval 5 (bewoners)initiatieven te ondersteunen.
- Vergroening als randvoorwaarde stellen voor ontwikkeling in het gebied RKV (beleggen in de organisatie). Bij de ontwikkeling van Kroonpark is het effect van transformaties op de omgeving, zoals het groen en parkeren, onvoldoende meegenomen. Dit maakt dat wij dit nu als randvoorwaarde stellen.

Specifieke maatregelen per wijk

- In Kronenburg moeten maatregelen getroffen worden om de hitte tegen te gaan maatregelen, omdat hier al sprake is van hittestress. In Rijkerswoerd zullen de maatregelen gericht zijn op het voorkomen van hitteproblemen, Hier is nog geen sprake van hittestress en dat willen we zo houden.In Vredenburg is er behoefte aan behoudt van het huidige groen..
- Ondersteunen van bewonersinitiatieven. RKV-ers kunnen zelf bepalen welke straat als eerste wordt aangepakt. Initiatieven waarbij bewoners zelf hun tuin (eigen omgeving) ook vergroenen hebben voorrang.

Rijkerswoerd

- Vergroenen aantal stenige plekken. Het Wessel Couzijnhof wordt inmiddels opgepakt, we verwachten dat er dit jaar nog 2 à 3 plekken zullen volgen.

Kronenburg

- Vergroenen en ontmoeten rondom het Croydonplein.
- Vorming werkgroep Openbare Ruimte ondersteunen.

Vredenburg

- Vredenburg: age friendly cultural city / inzet golden oldies (55 plus)
- Vergroenen hofje.

Indicatoren

Maatschappelijke indicatoren

- Meer vierkante meters groen (GIGA)
- Rapportcijfer leefbaarheid stijgt
- Grotere biodiversiteit (IVN vragen dit vast te leggen)
- Intensiever gebruik openbare ruimte (vastleggen met foto's)

Actie indicatoren

- Vijf acties gericht op stimuleren bewoners opgezet
- Meer bomen in 5 jaar
- Meer struiken in 5 jaar

Bewegen en Ontmoeten

Het gevoel van verbondenheid met je omgeving en je buurtbewoners draagt bij aan het prettig (samen) wonen in ons gebied. Dit is ook de basis voor bewoners om zich betrokken te voelen en verantwoordelijkheid te nemen voor hun sociale omgeving. In delen van buurten geven bewoners aan behoefte te hebben aan meer contact. Zij geven uiteenlopende redenen aan voor dit gebrek aan contact, zoals bewoners met veel verschillende achtergronden, een concentratie van mensen met sociaal maatschappelijke problemen, ouderen die hun woning niet uitkomen. De inrichting van galerijwoningen dragen ook bij aan dit probleem. We zien dat er daardoor aandacht nodig is voor eenzame ouderen, kinderen die drugs gebruiken en kinderen met overgewicht.

In delen van ons gebied wonen veel kinderen die minder kansen krijgen dan hun leeftijdsgenootjes elders in de stad. Voor de doorlopende ontwikkeling van kinderen is (juist) de periode tot en met de overgang naar de middelbare school van groot belang. Juist voor deze kinderen willen we inzetten op bewegen (skatepark). Naast bewegen geeft dit de gelegenheid om een sociaal netwerk op te bouwen door het contact met andere kinderen.

Bewegen en ontmoeten kunnen allebei bijdragen aan de gezondheid van mensen. Sommigen bewegen alleen en hebben geen behoefte aan ontmoeten of zoeken hun ontmoeting op een andere wijze. In ons gebied horen wij veel mensen praten over het gebrek aan sociale cohesie in de buurt. Wij verwachten dat het meerwaarde heeft om bewegen en ontmoeten met elkaar te combineren.
Bewegen en ontmoeten moet laagdrempelig (nabij, binnenlopen zonder verplichting, geen/lage kosten voor deelnemer) toegankelijk zijn voor de bewoners van ons gebied. Dit betekent ook dat er een gevarieerd aanbod is voor bewegen en ontmoeten op buurtniveau.

Onder **bewegen** verstaan we: begeleid bewegen, creëren van aanbod op het gebied van bewegen zowel fysieke locaties als programma op deze plekken.
Onder **ontmoeten** verstaan we: fysieke locaties die aanleiding geven tot ontmoeten, daarbij kun je denken aan een ruimte, maar ook een picknicktafel of JOP.

Wat merken bewoners hier van:
Er zullen meer plekken komen waar aanleiding is om te bewegen en/of onmoeten. Bewoners zullen betrokken worden bij de inrichting van deze plekken. Daarnaast zullen zij ook geïnformeerd worden over mogelijkheden om op verschillende plekken (buitenfitness, Krajicek-court, Playground) begeleid te kunnen sporten.

Algemeen
Het doel van bewegen en ontmoeten is:

- Eenzaamheid in de wijken terugdringen: ons doel is eenzaamheid zoveel als mogelijk te voorkomen. Op het moment dat inwoners niet eenzaam zijn en met een goed gevoel (met leefplezier) in de stad en wijk wonen. Met leefplezier in de wijk wonen maakt bewoners ook vaker sociaal betrokken met de buurt en met de buurtbewoners. En met leefplezier wonen zal er ook voor zorgen dat de inwoner minder snel een appel doet op specialistische voorzieningen.
- Minder kinderen met overgewicht
- Meer bewegen voor alle bewoners met goede spreiding van het aanbod.

- Het verblijf in de openbare ruimte aangenamer te maken en sociale knooppunten in de wijk te versterken, opdat openbare ruimte ook echte ontmoetingsruimte is
- Met variatie in inrichting en elementen de wijkbewoner uit te dagen, te prikkelen en te stimuleren om meer en vaker naar buiten te gaan om te spelen, te sporten en te bewegen in de openbare ruimte;
- Plekken in de wijk te benoemen als vrije ruimte en die open te stellen voor tijdelijk gebruik of voor buurtactiviteiten om elkaar te ontmoeten

We hebben een programma rond de 3 grote sportvelden (Buitenfitness Vredenburg, Playground Rijkerswoerd, Krajicekcourt in Kronenburg) in ons gebied, dit doen we in samenwerking met sportbedrijf Arnhem.

Woningbouwcorporaties hebben de beschikking over gemeenschappelijke ruimtes waar ontmoeten vorm kan krijgen, tevens hebben zij belang bij / verantwoordelijkheid voor tevreden huurders.

Algemene maatregelen

- Gestarte activiteiten in samenwerking met bewoners: laagdrempelige ontmoetingsplekken faciliteren, ontmoeten rondom Croydonplein en Vredenburcht, herontwikkeling sportpark Rijkerswoerd
- Programma voor bewegen opzetten in samenwerking met partnerorganisaties voor kinderen met overgewicht.
- Samen met inwoners en partnerorganisaties een aanpak neerzetten met als resultaat dat ouderen elkaar kunnen ontmoeten
- Samen met inwoners en partnerorganisaties een aanpak en programma neerzetten met als resultaat dat kinderen en ouderen voldoende sporten en bewegen in de wijk. En dat inwoners zoveel mogelijk gebruik maken van de fiets voor binnen stedeleijk verkeer.
- Ondersteunen van bewonersinitiatieven

Specifieke maatregelen per wijk

De specifieke maatregelen per wijk zijn maatregelen waarbij bewoners soms met organisaties initiatieven voordragen en trekken om bewegen en ontmoeten te verstevigen in het gebied.

Rijkerswoerd

- Bewonersinitiatief: op drie locaties (in ieder geval Zeegbos) picknickbanken plaatsen
- Ondersteunen beweeginitiatieven van Sportpark Rijkerswoerd
- Wandelverbindingen leggen met het buitengebied Lingezegen

Kronenburg

- Vergroenen en ontmoeten rondom het Croydonplein (opdracht in 2019 uitgezet, uitwerking waarschijnlijk in 2020).

Vredenburg

- Met bewoners verbeteren uitstraling wijkcentrum, zodat deze aantrekkelijk wordt voor álle wijkbewoners.

Indicatoren

Maatschappelijke indicatoren

- Bewonerspeiling over effecten
- Hogere bezettingsgraad van de speelplekken buiten schooltijden op de Playground Rijkerswoerd, Krajicekcourt Kronenburg en de buitenfitness Vredenburg.
- Minder kinderen met overgewicht
- Lager % op eenzaamheid in Staat van de Stad.

Actie indicatoren

- 2 extra ontmoetingsplekken gerealiseerd
- Maandelijkse meetmomenten om bezettingsgraad speelplekken te monitoren door middel van foto's.
- Bewonerspeiling over effecten
- Meer activiteiten met specifiek aandacht voor kinderen met overgewicht. (informatie Sportbedrijf)

Aantrekkelijke woonomgeving
De uitstraling van de openbare ruimte en particulier bezit speelt een prominente rol als het gaat om het aantrekkelijk houden van de wijk. Bewoners ervaren verloedering in de woonomgeving en de wijze waarop een deel van de medebewoners zich in de openbare ruimte gedraagt. Onderwerpen die naar boven komen zijn: zwerfafval, onverzorgde tuinen en onkruid tussen de stoeptegels.. Bewoners geven bij herhaling aan dat dit belangrijke onderwerpen zijn, omdat het effect heeft op relaties in de buurt, persoonlijk welbevinden, woonbeleving en het imago van de buurt/wijk.

Het doel van dit speerpunt is dat bewoners met plezier in de wijken wonen, met gevoel van verantwoordelijkheid voor hun eigen leefomgeving.

Wat merken bewoners hier van:
Initiatieven die gericht zijn op het verbeteren van de woonomgeving kunnen rekenen op onze steun, dit kan zitten in het leggen van verbindingen, financiële ondersteuning of denkkracht.
Wij zullen, daar waar wij kansen zien, de rol als aanjager op ons nemen om initiatieven op gang te brengen.
In 2020 ligt er een plan welke acties wij gezamenlijk willen inzetten om de woonomgeving aantrekkelijker te maken. Dit plan gaan we samen met bewoners opstellen.

Algemeen
Het doel van aantrekkelijke woonomgeving is:

- Het instandhouden en verbeteren van de kwaliteit van de leefomgeving, specifiek de openbare ruimte
- Meer bewoners dragen bij aan een veilige en aantrekkelijke leefomgeving; dit zien we terug in minder zwerfafval en beter verzorgde tuinen.

Algemene maatregelen (wijkoverstijgend)

- Opgehaalde input verder uitwerken.
- Ondersteuning van minimaal 3 bewonersinitiatieven (actief en reactief)

Specifieke maatregelen per wijk

- De problematiek rond om dit speerpunt is voor alle 3 de wijken gelijk.

Indicatoren
Maatschappelijke indicatoren:
Actie indicatoren:

- Aantal meldingen op dumpen afval neemt af (tov leefbaarheidsmonitor 2017)
- Aantal meldingen op het gebied van onkruid op straat neemt af (tov leefbaarheidsmonitor 2017)
- Stijging rapportcijfer leefbaarheid (op lange termijn). Bron: staat van de stad, ijkjaar 2019

Versterken Kronenburg en Vredenburg

In deze wijken zijn problemen op fysiek en sociaal terrein. Ervaring heeft geleerd om deze in combinatie op te pakken. Wijkvernieuwing moet in de eerste plaats bijdragen aan de verbetering van de sociale positie van bewoners. Zij moeten meer worden ondersteund in hun wens om vooruit te komen. Fysieke investeringen en maatregelen op het gebied van sociale samenhang en leefbaarheid zijn niet voldoende.
Problemen die ervaren worden in de fysieke leefomgeving zijn: de leegstand en transformaties van kantoorgebouwen, geen aanpak op gedifferentieerd woningaanbod, parkeeroverlast, onveilige plekken, weinig groen (hittestress), oud busstation en de verkeersveiligheid kruispunt Huissensedijk.
In de sociale leefomgeving leiden veel sociaaleconomische (gezondheids)verschillen tot overlast. Bewoners willen een leefbare wijk, elkaar ontmoeten en sociale veiligheid. Integraliteit op sociale en fysiek ontbreekt.

We zetten in op:

- Kronenburg en Vredenburg worden gezonde en gewilde wijken, de sociale kwaliteit van de wijk verbetert, de wijk wordt een gedifferentieerde, aantrekkelijke woonwijk voor verschillende huishoudens en de wijk wordt een vernieuwde wijk voor de huidige en nieuwe bewoners

Dit doen wij onder andere door:

- Aansluiten bij de op te stellen wijkvisies (programma Wonen); zorgdragen voor een integrale visie vanuit de wijk.

3. Koppeling stedelijke programma's

In de stedelijke programma's zijn thema's uit de wijken en het coalitieakkoord vastgelegd, deze worden voor de hele stad opgepakt. Onze inspanning is deze thema's zo goed mogelijk aan te laten sluiten op de behoeften van de wijk in een adviserende en verbindende rol. Deze thema's zijn voor individuele bewoners minder zichtbaar of minder makkelijk bespreekbaar.

1 Duurzaamheid
De gemeente wil nadrukkelijk de regie nemen in de warmtetransitie. Waar bewoners daar zelf mee aan de slag willen, faciliteren we hen door middel van de AANjagers. Waar dat niet vanzelf gebeurt, neemt de gemeente het voortouw. Klimaatbestendigheid betekent ook voldoende groen in de stad. Arnhem is al de stad met het meeste groen binnen de stadsgrenzen. De gemeente werkt aan een nieuwe bomenvisie (gestart voorjaar 2019) en is net gestart met fase 3 van de vergroening van de binnenstad.

- Duurzaamheid op de kaart met onze LIJN2030
- SmartPolder Vredenburg/Kronenburg
- De aanjagers ondersteunen bewonersinitiatieven in de wijk

2 Veiligheidsagenda
Vanuit het programma veiligheid zal de komende periode aandacht zijn voor de samenwerking met de teams leefomgeving en het samenbrengen van stedelijke veiligheidsthema's met de opgaven in en vanuit de diverse wijken.

- Aanpak op hangjongeren
- Aanpak concentratieplekken kwetsbare bewoners

3 Afschalen van zorg (programma zorg dichterbij en meedoen)
Als gemeente streven wij er naar meer algemene preventieve voorzieningen zodat bewoners minder gebruik hoeven te maken van dure voorzieningen met aandacht voor maatschappelijk rendement. Samen met het Sociale Wijkteam gaan de Teams Leefomgeving aan de slag om specialistische zorg te reduceren dan wel te transformeren.

- Kansen voor voorliggende voorzieningen benutten
- Acties uitzetten op basis van signalen sociaal wijkteam

4 Doorbraak naar werk
De agenda richt zich op zo goed mogelijk aansluiten bij de speerpunten uit de wijk. Activering van ouders (betaald werk of anders participeren) draagt bij aan een betere financiële positie van het gezin en vergroot de leefwereld en sociale omgeving en draagt zo bij aan het speerpunt 'kansen voor kinderen'.
Om de samenwerking in de wijk te bevorderen en laagdrempelig benaderbaar te zijn voor inwoners is een ontmoetingsplek in de wijk essentieel. Hier sluit het thema 'binden en verbinden' bij aan.

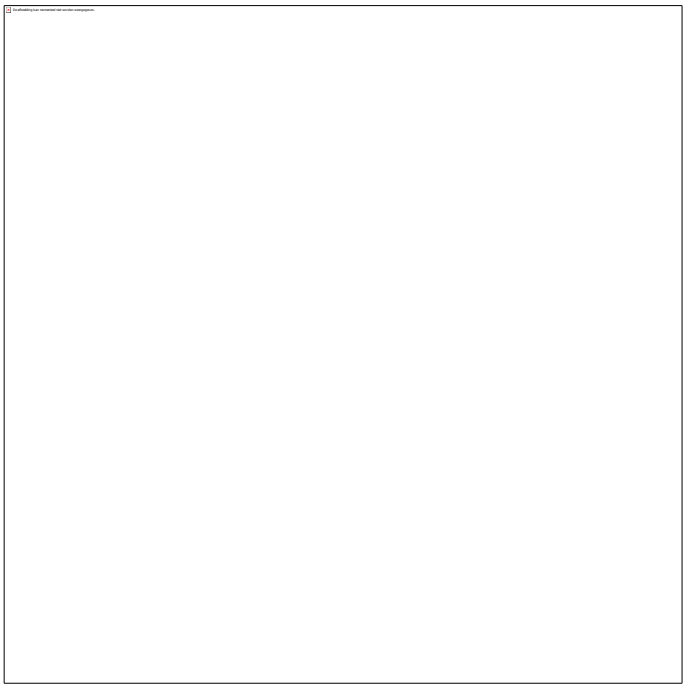
- Meer ruimte voor participatieplaatsen (werkervaringsplaatsen). Proeftuinen op diverse plekken in ons gebied.
- Met Werk en Inkomen is afgesproken dat in ons gebied, afgezien van de reguliere bemiddelingen naar werk, vooral de aandacht uitgaat naar betaald werk voor alleenstaande ouders en het project 'deeltijd werken loont'.

4. Samenwerking met bewoners en partners

Samenwerking met bewoners, horen wat er in de wijk speelt, verbinding leggen tussen partners, schakelen met het stadskantoor is van essentieel belang voor onze rol in de wijk.
Naast een inhoudelijk programma voor ons gebied willen wij, Bart, Bianca, Johanna en Aline daarom ook graag inzetten op de samenwerking met de wijk.

Afgelopen jaar hebben wij met LIJN2030 (oranje/witte volkswagenbusje) op verschillende plekken in de wijk gestaan om met bewoners in gesprek te komen. De bus is een echte blikvanger en een leuke aanleiding om een gesprek te starten. We willen dit in 2020 nog steviger neerzetten. Dat betekent duidelijke communicatie wanneer we waar staan, aansluiten op thema's die leven in de wijk en …….

Als we terugkijken zien we projecten waarbij de communicatie en inspraak goed ging, maar ook projecten waar dit voor verbetering vatbaar was. Daarin zien wij kansen om hierin verder te ontwikkelen.

Algemeen
Het doel van samenwerking is:

- Aangesloten blijven op de wensen en behoeften van bewoners
- Beter gevoel ontwikkelen op welke wijze bewoners geïnformeerd willen worden over lopende projecten
- Beter gevoel ontwikkelen op welke wijze bewoners betrokken willen zijn bij projecten
- Beter beeld krijgen waar de eigen kracht van bewoners ligt om initiatieven zelf op te pakken en daar ondersteuning voor bieden.

Algemeen (wijkoverstijgend)
Samenwerking in de wijk

- Signalen ophalen met LIJN2030
- Signalen ophalen in wijkplatforms
- Samen met bewoners zoeken naar manieren om signalen en behoeftes uit de wijk nog beter te peilen
- In bestaande overlegvormen samenwerking evalueren en input ophalen over zaken die goed gaan of beter kunnen.
- Uitwisseling van verwachtingen. Wat verwachten bewoners van ons en wat verwachten wij van hen.

Ondersteuning vanuit gemeente Arnhem

- Binnen onze organisatie zijn wij in gesprek met onze communicatie-adviseur welke rol zij hier in kan spelen.

duurzame energie (www.arnhem.nl)

Wijkprogramma 2020 Presikhaaf

Het wijkprogramma 2020 bestaat uit thema's die we hebben opgehaald in onze contacten met bewoners en professionals die in de wijk wonen en werkzaam zijn: dit zijn de zorgen en wensen van de bewoners zelf. In het wijkprogramma taan de belangrijkste thema's waar team leefomgeving zelf mee aan de slag gaat. Uiteraard betekent dat niet dat andere onderwerpen niet belangrijk zijn. Ook op thema's als bijv. duurzaamheid, veiligheid en gezondheid maakt de gemeente veel plannen voor de stad. Hierbij is team leefomgeving nauw betrokken om te zorgen dat deze plannen zo goed mogelijk aansluiten op de behoeften van de wijk Presikhaaf. En als er vanuit de wijk initiatieven of vragen ontstaan op onderwerpen buiten deze thema's kijkt het team leefomgeving altijd wat er nodig is en wie dat het beste kan doen.

1.1 Binden en Verbinden in Presikhaaf

Het versterken van de relatie en het begrip tussen buurtbewoners onderling en het versterken van de binding van bewoners met hun directe woonomgeving.

Waarom vinden we het belangrijk?

Voor het prettig (samen) leven in een wijk is het van essentieel belang om je verbonden te voelen met je omgeving en je buurtbewoners. Dit is ook de basis voor bewoners om zich betrokken te voelen en verantwoordelijkheid te nemen voor hun (sociale) omgeving.

Waarom heeft het prioriteit?

In sommige (delen van) buurten zien wij nog te weinig verbinding tussen bewoners onderling en hun omgeving. Hiervoor zijn uiteenlopende redenen, zoals een hoog verloop van bewoners, bewoners met veel verschillende achtergronden, een grote concentratie van mensen met sociaal maatschappelijke problemen en een matig onderhoud en inrichting van de omgeving.

Wat willen we bereiken?

Het doel is een grotere betrokkenheid van bewoners bij elkaar en bij hun eigen leefomgeving. Hiermee willen we bijdragen aan:

- Verhogen participatie;
- Vergroten gevoel van eigenaarschap voor de openbare ruimte;
- Bestrijden eenzaamheid;
- Verhogen sociale cohesie;
- Verbeteren begrip tussen bewoners en culturen.

Wat gaan we ervoor doen?

Het Buurtcentrum de Overkant is inmiddels weer geopend. Er is een stichting opgericht met een enthousiast en kundig bestuur. In samenwerking met buurtbewoners en wijkorganisaties wordt het buurthuis en de programmering verder vormgegeven. Ook met de andere buurtlocaties in de wijk zijn we in gesprek. Wij zien de buurtlocaties als een platform voor buurtontwikkeling waar op termijn vele doelen samen gaan komen. Denk daarbij aan participatie, ontmoeting en ontwikkeling voor alle bewoners(groepen) in Presikhaaf in al zijn diversiteit.

We investeren in de samenwerking en de versteviging van organisaties en hun vraaggerichte aanbod op het gebied van ontmoeten en verbinden van buurtbewoners. Daarnaast ondersteunen we andere (wijk)organisaties en buurtinitiatieven met plannen en ideeën op dit thema. Niet alleen met subsidie maar ook door hen te verbinden aan andere partijen binnen en buiten de wijk die hen verder kunnen helpen. Zo ontstaan er nieuwe kansen en ideeën en versterken we de samenwerking in Presikhaaf.

1.2 Kansenrijk Opgroeien in Presikhaaf

Waarom vinden we het belangrijk?

In Presikhaaf wonen veel kinderen die minder kansen krijgen dan hun leeftijdsgenootjes elders in de stad. Voor de doorlopende ontwikkeling van kinderen is (juist) de periode tot en met de overgang naar de middelbare school van groot belang.

Waarom heeft het prioriteit?

Op verschillende plekken in de wijk wordt al geïnvesteerd in kansen voor kinderen. Zo worden bijvoorbeeld letterlijk

nieuwe scholen en een sporthal gebouwd, maar ook wordt gewerkt aan intensievere samenwerking tussen partijen die zich inzetten voor de kinderen in Presikhaaf. Wij willen aansluiten bij deze energie en ontwikkelingen.

Wat willen we bereiken?

Het verhogen van de ontwikkelkansen voor kinderen in Presikhaaf door middel van een vraaggericht aanbod wat aansluit bij de behoeften van kinderen en hun ouders. Ook van kinderen die buiten de wijk naar school gaan. Hierbij richten wij ons op kinderen vanaf de geboorte tot en met de overgang naar de middelbare school. De thema's gezonde leefstijl, het beter benutten van talenten van kinderen en het versterken van samenwerking met ouders hebben hierbij onze specifieke aandacht.

Wat gaan we er voor doen?

Er is samen met ouders, scholen en wijkpartners gewerkt aan een gedeeld kader voor hoe we gaan werken aan kansen voor kinderen. Vanuit dit eerst opgestelde kader zijn een aantal ouders en wijkpartners pilots gestart op het gebied van activiteiten voor moeders en kinderen, water drinken en stimuleren van positief gedrag. Daarnaast ondersteunen we wijkpartners in programma's onder-, na- en buiten schooltijd, waarbij aandacht is voor kinderen die buiten Presikhaaf naar school gaan en het op elkaar laten aansluiten van activiteiten. Ook het netwerk kansen voor kinderen blijft 4-6 keer per jaar bij elkaar komen om te reflecteren, signaleren, bij te sturen en elkaar te ontmoeten en kennen.
Het oude speerpunt 'spelen, bewegen en ontmoeten voor kinderen' wordt inmiddels samen met het netwerk kansen voor kinderen opgepakt. Omdat het bij spelen, bewegen en ontmoeten ook gaat over het in contact komen van bewoners met elkaar, heeft dit plan relatie met het thema binden & verbinden.

1.3 Investeren in welzijn van migranten ouderen in Presikhaaf

Waarom vinden we het belangrijk?

In Presikhaaf wonen veel ouderen met een mirgratie achtergrond. Veel van deze ouderen vinden moeilijk aansluiting bij de bestaande voorzieningen voor ouderen in de wijk. Hierdoor is er veel eenzaamheid en lukt het deze oudere wijkbewoners vaak niet om mee te blijven doen in de samenleving op de manier die zij graag zouden willen.

Waarom heeft het prioriteit?

Ook deze migrantenouderen verdienen voorzieningen die aansluiten bij hun specifieke behoeftes. Nu kloppen deze ouderen vaak voor ondersteuning aan bij het sociaal wijkteam als hun situatie al erg lastig is. Dat willen wij in de toekomst graag proberen te voorkomen.

Wat willen we bereiken?

Ons doel is om te zorgen voor voldoende plekken in de wijk waar oudere migranten zich prettig en welkom voelen. Waar zij anderen kunnen ontmoeten, ondersteuning van anderen kunnen krijgen als dat nodig is en waar problemen vroegtijdig worden gesignaleerd zodat problemen waar mogelijk worden voorkomen en mensen langer op een goede manier zelfstandig kunnen blijven.

Wat gaan we er voor doen?

Samen met wijkbewoners uit verschillende migrantengemeenschappen en het sociaal wijkteam hebben we inmiddels de behoeften van deze groep in beeld gebracht. Nu zijn we bezig met het opzetten van een laagdrempelige voorziening voor migrantenouderen die ook kan rekenen op een breed draagvlak in de wijk. Wij zetten in op een voorziening die zoveel mogelijk ook aangeboden en ingericht is door een samenwerking van (wijk)partijen en bij voorkeur met mensen uit de gemeenschappen zelf. Hierdoor verwachten we beter aan te sluiten bij de wensen en behoeften van deze bewoners.

WIJKPROGRAMMA 2020

TEAM LEEFOMGEVING

SCHUYTGRAAF/ ELDERVELD

Team Leefomgeving Schuytgraaf/Elderveld

We zijn inmiddels vol in bedrijf en werken met bewoners aan de plannen die richting gaan geven aan de kwaliteit van de woon- en leefomgeving in de komende jaren. Afgelopen twee jaar hebben we ons vooral georiënteerd in onze wijkn: Wie zijn de (un)usual suspects, hoe zien Elderveld en Schuytgraaf eruit, waar zitten de budgetten, door wie worden ze ingezet en met welk resultaat, waar zit dubbeling, verrommeling, etc. Vragen die niet bedoeld waren om ze uitputtend te beantwoorden, maar om richting te geven aan de juiste verbinding met onze wijken en bewoners en de zoektocht naar de opgaven t.a.v. de eigen woon en leefomgeving zoals de bewoners die zelf ervaren.

We zijn samen aan de slag gegaan om die opgaven met bewoners en professionals, gecombineerd met cijfermatige gegevens, in kaart te brengen. Ook de samenspraak met de sociale wijkteams heeft veel (informatie) opgeleverd. Met hen wordt toegewerkt naar een samenhangend preventief aanbod, waarin de algemene voorzieningen worden versterkt, waardoor er minder behoefte ontstaat aan gespecialiseerde zorg.

Voor de komende periode zien wie er naar uit om relaties met inwoners en samenwerkingspartners verder te verdiepen, om de participatiegraad en het zelf organiserend vermogen in onze wijken te versterken en vooral ook om een focus te leggen op het gebied van preventie.

Om onze bevindingen overzichtelijk te maken in dit wijkprogramma hebben wij ervoor gekozen om vier hoofdthema's aan te houden, te weten:

Leefbaarheid	**Sociale cohesie**	**Zelfredzaamheid**	**Veiligheid**

Team Leefomgeving Schuytgraaf/Elderveld

	LEEFBAARHEID	SOCIALE COHESIE	ZELFREDZAAMHEID	VEILIGHEID
SCHUYTGRAAF	Voorzieningen Openbare ruimte	Opgroeien Opvoeden Ontmoeten	Armoede Schulden	Verkeer Ketenaanpak
ELDERVELD	Openbare ruimte Duurzaamheid	Ontmoeten Verbinden	Participatie	Verkeer Ketenaanpak

Team Leefomgeving Schuytgraaf/Elderveld

Schuytgraaf

Schuytgraaf is de nieuwste uitbreidingswijk van Arnhem. De bevolking groeit nog steeds. De laatste jaren voornamelijk als gevolg van gezinsuitbreiding van de huidige huishoudens, maar ook door nieuw opgeleverde woningen. Het is een jonge wijk. Een gemiddeld huishouden is dan ook beduidend groter dan een gemiddeld Arnhems huishouden. Het percentage inwoners met een niet-westerse migratieachtergrond neemt gestaag toe. De woningvoorraad bestaat voornamelijk uit eengezinswoningen, bijna twee derde is koop. Van de koopwoningen bestaat een relatief groot aandeel uit het duurdere segment van de markt: twee-onder-één-kap, vrijstaand en geschakeld. Bewoners zijn gemiddeld positief over de leefbaarheid en veiligheid. Over het voorzieningenaanbod is men over het algemeen minder tevreden dan de gemiddelde Arnhemmer. Sociaaleconomisch springt Schuytgraaf er in positieve zin uit. Het gemiddeld inkomen is relatief hoog, weinig kinderen groeien op in een minimagezin. Er zijn relatief veel ZZP-ers in de wijk gevestigd. Het aantal bijstandsgerechtigden is laag. De werkloosheid is de laatste jaren gestegen, maar het aandeel geregistreerd werkzoekenden is nog altijd relatief laag. Sociaal-maatschappelijk laat de wijk een gemiddeld beeld zien. Relatief weinig inwoners geven mantelzorg, wel kan men iets vaker dan gemiddeld voor hulp terecht bij buurtbewoners en is men iets vaker actief in de buurt. Inwoners van Schuytgraaf sporten relatief vaak en beleven hun gezondheid als goed tot zeer goed.

Thema	Toelichting (WAT)	Acties (HOE)
Voorzieningen	Sociaal klimaat verder versterken door het creëren van ontmoetingsplekken / hart van de wijk. Er is behoefte aan multifunctionele, betaalbare ruimten voor diverse doeleinden en doelgroepen. Behoefte aan meer bedrijvigheid 's avonds en in het weekend. (inclusief sportfaciliteiten).	In gesprek met eigenaren en hoofdgebruikers van huidige locaties. Ter verbetering van de invulling, beschikbaarheid en betaalbaarheid.Bij MFC Omnibus wordt ernaar gestreefd om ruimte beschikbaar te houden voor gebruik van bewoners.
Openbare Ruimte	Aandacht voor de openbare ruimte rondom Station Zuid.	Opdracht verstrekt aan afdeling Toezicht en handhaving voor inventarisatie en indien nodig, verwijdering van weesfietsen op en rond het Stationsgebied. Daarnaast in samenwerking met het projectteam Schuytgraaf de inrichting van de openbare ruimte rond het stationsgebied zo optimaal mogelijk inrichten.
Opgroeien	Zorgen worden vooral geuit over kinderen in de leeftijd van 10-12 jaar. Zij hebben te maken met complexe echtscheidingen en armoede, welke weer vaak het resultaat van schulden zijn. Met name de kinderen van ZZP-ers met een wisselend inkomen verdienen aandacht.	Vanuit Kansrijk Opgroeien wordt samen met partners in de wijk ingezet op betere voorliggende voorziening voor alle leeftijden (0-12+) en o.a. kinderwerk, peutergym, spruytgaaf, koffieochtend consultatiebureau etc. aangeboden. Problematiek komt op deze manier

Team Leefomgeving Schuytgraaf/Elderveld

		eerder in beeld. Schuldenproblematiek bij ouders wordt via een ander spoor opgepakt.
Ontmoeten	Het aanbod voor met name jongeren is schaars en bestaat vooral uit sport. Daarnaast zijn er weinig ontmoetingsplekken. De organisatie van activiteiten en ontmoeting in de wijk is niet alleen belangrijk voor de algemene leefbaarheid, maar ook voor de aanpak van complexe thema's zoals echtscheidingen, burn-out en eenzaamheid (veel thuis alleen gamen)	Er wordt gewerkt aan de aanleg van een multi functioneel sportveld en de inrichting van 2 JOP's en een MOP. Jongeren zijn hier nauw bij betrokken. Verder moet, samen met de jongeren, worden gekeken hoe het activiteitenaanbod uitgebreid kan worden.
Opvoeden	Volgens professionals lijkt er voldoende ondersteunend aanbod te zijn op het gebied van opvoeden. Dit lijkt echter onvoldoende zichtbaar en is mogelijk niet laagdrempelig genoeg, waardoor de zorg bestaat dat ouders zelf onvoldoende hulp zoeken.	Er is een inventarisatie gemaakt van alle partijen die in Schuytgraaf betrokken zijn bij opvoeden, opgroeien en ontmoeten. Dit moet inzichtelijk gemaakt worden voor bewoners.
Armoede & Schulden	Het vermoeden is dat er van het aantal ZZP' ers in de wijk relatief veel met schulden te maken hebben. Het blijkt alleen lastig om hier inzicht in te krijgen welke ZZZP'ers hier mee te maken hebben.	In samenwerking met onder andere het ondernemers netwerk Schuytgraaf en de gemeentelijke organisaties in gezamenlijkheid ZZP'ers met schulden herkennen en hun helpen oplossingen te vinden. Er zijn diverse instanties met ervaringen op dit gebied.
Veiligheid	Aandacht voor een schoon, heel en veilige leefomgeving.	Waar nodig (op onderdelen samen met een verkeersplanoloog) ondersteunen van de Verkeerscommissie van bewoners en de afdeling verkeer van de Gemeente Arnhem. Samen met bewoners, de wijkagenten en (keten)partners in de wijk een schouw organiseren rondom onveilig voelende plekken. Bijeenkomst rondom wijkveiligheid organiseren.

Team Leefomgeving Schuytgraaf/Elderveld

Elderveld

Elderveld is, gelegen in het westelijk deel van Arnhem-Zuid, een wijk uit de jaren ’70 van de vorige eeuw. Het aantal inwoners neemt af. Elderveld telt relatief veel oudere inwoners, veel 55-plussers en weinig 18-t/m 34-jarigen. Er zijn naar verhouding weinig verhuisbewegingen. Veel mensen blijven er wonen, ook als hun kinderen zelfstandig zijn gaan wonen. De bewoners zijn over het algemeen positief over de voorzieningen in hun wijk. Over de toekomst in hun wijk is men minder positief.
Wat betreft inkomenssituatie en opleiding is het profiel van Elderveld identiek aan het gemiddelde Arnhemse profiel. Het aantal bijstandsuitkeringen blijft onder het Arnhems gemiddelde.
Een gemiddeld hoger percentage van de inwoners kan bij buurtgenoten terecht voor hulp. Verder valt op dat er binnen de wijk meer animo is gekomen om zich in te zetten voor verbetering van de buurt en het verrichten van vrijwilligerswerk.

Thema	Toelichting (WAT)	Acties (HOE)
Verbinden	Zichtbaar maken en verbinden van de vele bewonersinitiatieven in Elderveld.	Concretisering van opgehaalde informatie 2018; in beeld van alle voorzieningen in de wijk; zowel gesubsidieerd als op vrijwillige basis. Deze informatie structureel borgen voor gebruik SWT & andere (keten)partners in de wijk.
Ontmoeten	Aandacht voor thema's als eenzaamheid, dagbesteding en sociale cohesie	Aandacht voor preventie. Samen met ketenpartners afgelopen periode evalueren en herijken opdracht in de wijk met het oog op transformatie specialistische zorg naar algemene voorzieningen in de wijk.Collectieve kracht in de wijk versterken.
Participatie	Zorgen over dagbesteding, gezondheid (voeding/ verzorging) en inkomen.	Samen met jongeren, jongerenwerkers, het sociaal wijkteam en scholen inventariseren van de behoefte en bereidheid bij jongeren is wat betreft dagbesteding. Hieruit volgt een bijeenkomst georganiseerd door partners & jongeren in de wijk. We maken een kwaliteitsslag wat betreft tienerwerk & kinderwerk. Op gebied van armoede de handen ineen slaan met scholen/SWT etc. om tot een integrale aanpak te komen

Team Leefomgeving Schuytgraaf/Elderveld

		Voor wat betreft arbeidsparticipatie wordt doelgericht ingezet. Dit gebeurt in samenwerking met o.a. W en I, woning corporatie, wijkteam. De doelgroep wordt sept 2019 vastgesteld. Ook met een externe organisatie gaan we inzetten om jongeren in de bijstand weer actief te krijgen in het participatieproces.
Openbare Ruimte	Prettige openbare ruimte met minder hondenpoep en zwerfvuil; een schone omgeving waar ruimte is om veilig te kunnen spelen.	
Veiligheid	Aandacht voor een schoon, heel en veilige leefomgeving.	Het wijkplatform heeft specifieke aandacht voor het onderhoudsniveau in de wijk. Daarnaast is zij samen met gemeente bezig om een gezamenlijk beheerplan te maken rondom Spelen; welke toestellen zijn er, voor welke doelgroepen en zijn deze nog passend? Welke kunnen vervangen, verplaatst of weg gehaald worden en welke kunnen wellicht verfraaid worden en in het beheer van de wijk komen? Samen met het wijkplatform, de wijkagenten en (keten)partners in de wijk een schouw organiseren rondom onveilig voelende plekken. Bijeenkomst rondom wijkveiligheid organiseren.

WIJKPROGRAMMA

TEAM LEEFOMGEVING

DE LAAR/ELDEN

2020

De Laar

De wijk De Laar heeft veel mee: ruime gezinswoningen, speel- en buitenruimte met veel groen en water. Er wonen veel gezinnen en relatief weinig alleenstaanden. Er zijn voldoende praktische voorzieningen zoals basisscholen, winkelcentra en sporthallen. Het gebruik van de voorzieningen kan beter benut worden om sociale contacten te versterken.
Bewoners geven aan dat het onderhoud en gebruik van de buitenruimte belangrijk is. Om prettig te blijven wonen is ook sociale samenhang belangrijk. Daarom geven de bewoners aan dat de verenigingen, bewonersinitiatieven en ontmoetingsplekken erg belangrijk zijn.

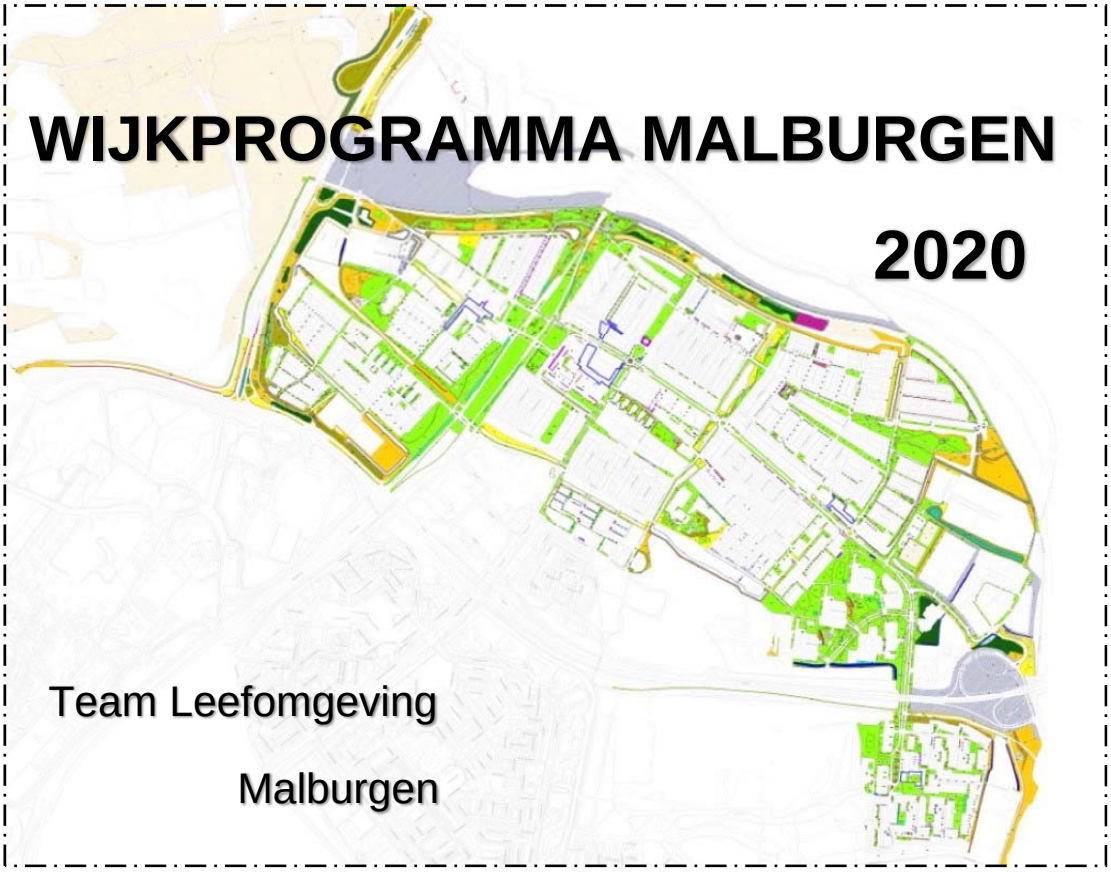
Thema	Toelichting (WAT)	Acties (HOE)
Sociale samenhang	Bewonersinitiatieven, verenigingen en ontmoetingsplekken zijn belangrijk voor de onderlinge betrokkenheid in De Laar.	• Realisatie van het plan om de gebruiksmogelijkheden van de binnen- en buitenruimte van sporthal De Laar West te verbeteren. • Werkgroepen en bewonersinitiatieven worden actief ondersteund (door bijvoorbeeld het inzetten van opbouwwerk of het toeleiden naar subsidieregelingen). • Aandacht voor jongeren. O.a. in samenwerking met de corporaties onderzoeken we de huisvestingsmogelijkheden.
Participatie	Alle mensen moeten mee kunnen doen in de samenleving. Positieve lijn van uitstroom uit de bijstand volhouden. Aandachtspunt blijft de relatief grote groep tot en met 45 jaar met een uitkering.	• In samenwerking met het sociale wijkteam kansen in de eigen omgeving vergroten. (bijvoorbeeld buurtcirkels, werkplekken, taalgroepen). • Programma 'Kansrijk opgroeien' uitvoeren. • Inloopspreekuur van sociale wijkteam met partners blijven faciliteren. • Huisbezoeken voortzetten (werk- en wijkcoach gaan samen actief naar bewoners toe).
Leefbaarheid en Veiligheid	Een veilige en leefbare openbare ruimte is belangrijk om prettig te kunnen wonen. In De Laar zijn veel groepen actief die zich hiervoor inzetten. Buurtveiligheid, opruimen van zwerfvuil, AED of duurzaamheid zijn actieve themagroepen.	• Adequaat reageren op meldingen en ideeën van bewoners (oa social media), daarbij eigen initiatieven stimuleren. • We volgen de activiteiten van de diverse werkgroepen en bieden waar nodig ondersteuning aan. • In het kader van de Veiligheidsnota, worden de speerpunten in De Laar opgepakt. • Aandacht voor winkelcentrum De Laar Oost.

Elden

Bewoners van Elden zijn trots op het dorpse karakter. Dit staat ook beschreven in hun dorpsvisie. De dorpsvisie is een belangrijke leidraad voor de keuzes die gemaakt worden. Dit betekent bijvoorbeeld de groengordel behouden en de karakteristieke gebouwen beschermen.

Eldenaren zorgen goed voor elkaar en er zijn veel vrijwilligers die hun handen uit de mouwen steken. Onder andere om het groen te onderhouden of zwerfafval te ruimen. Elden heeft een proactieve dorpsraad. Nieuwe bewoners uit de Tuin van Elden sluiten goed aan.

Thema	Toelichting (WAT)	Acties (HOE)
Behouden dorpse karakter	In de dorpsvisie van Elden wordt dit uitdrukkelijk benoemd.	Ondersteunen van bewoners bij het overeind houden van de dorpsvisie en visiedocument 'De parels van Elden'.
Bewonersparticipatie	Meedoen in het dorp: Vorm geven van meer zeggenschap en betrokkenheid van bewoners. Project herinrichting Openbare Ruimte	Vormgeven van het nieuw bewonersplatform faciliteren. Actief betrekken bewoners en meebeslissen over de herinrichting van vier straten in Elden. Ook m.b.t. duurzaamheid.
Zorg voor elkaar	Elden heeft relatief veel ouderen: er dient aandacht voor thema's als eenzaamheid en langer thuis wonen te zijn. Ook wordt gestreefd naar Elden als dementievriendelijk dorp.	Samen met bewoners, Sociaal Wijkteam, Stepping Stones en SWOA dagbestedingsinitiatieven ondersteunen. In dit kader wordt het project 'Elden voor Elkaar' gecontinueerd. Met specifiek aandacht voor omgang met dementie.
Verkeer	Op een aantal plekken maken bewoners zich zorgen over de verkeerssituatie.	In samenspraak met bewoners (verkeerswerkgroep) inzetten op de knelpunten.
Leefbaarheid	Op sommige plekken wordt overlast ervaren.	Aandacht voor leegstaande panden, AZC en parkeren.

De wijk Malburgen maakt onderdeel uit van het stadsdeel Arnhem-Zuid en is vernoemd naar het voormalige buurtschap Malburgen. Malburgen bestaat nu uit de deelwijken Oost-Zuid, Oost-Noord, West, Immerloo en Het Duifje. Malburgen is de eerste wijk die in Arnhem Zuid (alle wijken ten zuiden van de Rijn) werd gebouwd. Met de bouw werd begonnen in 1937, in gedeeltes van het huidige Malburgen Oost-Noord en Malburgen West.

De wijk Malburgen telt ruim 19.000 inwoners, waarvan het merendeel tussen de 20 en 44 jaar oud is. Wijkdelen met de meeste inwoners zijn Oost-Noord en West. De Wijk Malburgen huist de grootste verscheidenheid aan culturen van alle wijken in Arnhem. Het aantal inwoners van niet-westerse afkomst is ruim boven de 50% waarvan een groot gedeelte een Marokkaanse of Turkse achtergrond heeft.

Malburgen kreeg grote bekendheid als één van de vijf 'Vogelaarwijken' in Arnhem en vanwege de grote hoeveelheid sociale- en wijkverbeteringsprojecten die er de afgelopen jaren heeft plaatsgevonden. Zo stond de wijk ook lange tijd bekend als: 'kracht-, kansen-, of prachtwijk'.

Hieronder vindt u per thema de belangrijkste actiepunten voor 2020 voor de wijk Malburgen.

Sociale en fysieke veiligheid

De beleving van veiligheid is in sommige delen van Malburgen erg laag. Ter verbetering hiervan worden onder andere de volgende projecten uitgevoerd:

- doorontwikkeling Winkelcentrum De Drieslag (veilig, vitaal, verzorgd) in combinatie met inzet straatcoaches in gebied winkelcentrum De Drieslag en Immerloo;
- verkeersveiligheid in het gehele gebied blijft algemeen een belangrijk aandachtspunt. De bewoners beleven de verkeersveiligheid op verschillende punten in de wijk als laag tot zeer laag. Ook de verkeersveiligheid rondom scholen blijft een aandachtspunt.

Ontmoeten

Om mee te kunnen doen in de samenleving en daardoor onder andere eenzaamheid te bestrijden en de onderlinge betrokkenheid in de buurt te vergroten, is het belangrijk om aantrekkelijke en laagdrempelige ontmoetingsplekken in de wijk te hebben. Inzet op dit thema vindt onder meer plaats door het creëren van nieuwe en verbeteren van bestaande (mobiele) ontmoetingsplekken, waaronder:

- Malburgen Oost-Noord: Voor de locatie Veerpolderstraat wordt onderzoek gedaan naar mogelijkheden van ontwikkeling waarbij de behoeftes uit de wijk een plek kunnen krijgen;
- Malburgen Oost-Zuid: Professionaliseren buurtcentrum 'Huis voor de Wijk' conform Plan van Aanpak 'Huis voor de Wijk';
- Malburgen Oost-Zuid: Doorontwikkeling huiskamer 't Duifje;
- Malburgen Oost-Zuid: Aansluiten bij ontwikkelingen omtrent buurthuis 'de Hobbit';
- MFC's De Malburcht en de Spil: Aansluiten bij onderzoek naar toekomst van de MFC's in de wijk;
- In Malburgen wordt bewonersondersteuning ingezet om bewonersplatforms te ondersteunen om een actieve bijdrage van bewoners te bevorderen op thema's die in de wijk spelen. Daarnaast is bewonersondersteuning beschikbaar voor ontmoetings- en participatie-initiatieven.

Werk

Participatie bevorderen (werk, taal- en laaggeletterdheid en armoedebestrijding) waarbij wordt ingezet op vroegtijdige signalering (‘erop-af-projecten’).
Malburgen kent relatief veel inwoners die laaggeletterd zijn en/of de Nederlandse taal niet voldoende beheersen. Er wordt ingezet op:

- taal- en laaggeletterdheid: Voortzetting wijkgericht uitvoeringsplan gekoppeld aan het stedelijk Taalplan;
- samenwerking met gebiedsteams Werk en Inkomen om te komen tot wijkgerichte aanpak op gebied van arbeidsparticipatie;
- achter-de-voordeur projecten. Dit zijn projecten gericht op vroegtijdige signalering en aanpak van problematiek die zich afspeelt achter de voordeur. Onderdeel hierin is activering van bewoners. Daarbij wordt een maatwerkaanpak geformuleerd met samenwerkingspartners (onder andere Sociale wijkteams, politie en handhaving) die zich in ieder geval toespitst op de Vissenbuurt.

Gezonde levensstijl

Malburgen kent relatief veel inwoners met overgewicht en/of een ongezonde levensstijl wat zich kan uiten in allerlei (fysieke) problemen. Het is belangrijk om bewoners de mogelijkheid te geven in hun directe omgeving (onder begeleiding) te sporten en te bewegen en geholpen te worden bij keuzes met betrekking tot voeding en levensstijl. De volgende projecten op het gebied van preventieve gezondheid worden uitgevoerd:

- programmering bewegen in de openbare ruimte in samenwerking met sportbedrijf en andere wijkpartijen;
- Olympusgebied: Inrichting openbare ruimte zodanig dat bewoners/gebruikers gestimuleerd worden tot bewegen.

Kansrijk Opgroeien

Verdere wijkgerichte uitvoering geven aan plan Kansrijk Opgroeien plus borging van uitvoering. We zetten in op:

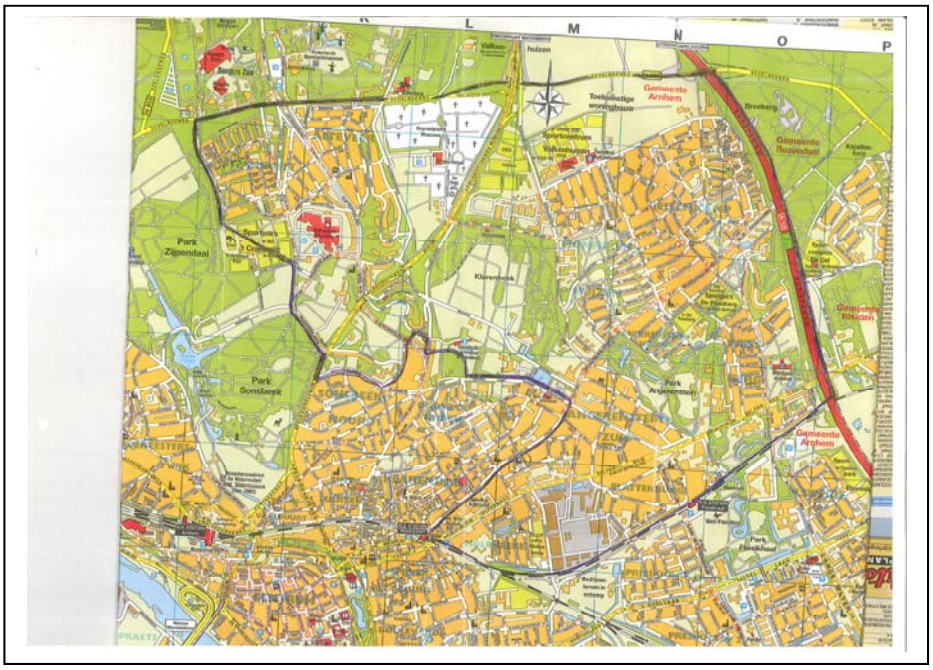
- kinderen t/m 12 jaar: via wijknetwerken (Immerloo 't Duifje/Oost-Zuid, Malburgen-West, Malburgen-Oost-Noord), waarin basisscholen betrokken zijn, creëren van een naschools/wijkgericht aanbod gericht op de ontwikkeling van kinderen;
- een wijkvisie / - aanpak voor jongeren in de leeftijd 10+;
- aansluiten bij verkenning komst Zweedse jongerenorganisatie Fryshuset naar Arnhem/Malburgen.

Armoede

In Malburgen leven veel inwoners die rond moeten komen van het sociaal minimum. Er zijn relatief veel inwoners met schulden. Het is belangrijk te onderzoeken hoe in de toekomst betalingsachterstanden kunnen worden voorkomen. Daarom wordt ingezet op armoede- en schuldenproblematiek onder andere:

- project 'Vroegsignalering Schulden' evalueren en eventueel voortzetten om meer bewoners met schulden te bereiken;
- koppeling met plan 'Kansrijk Opgroeien', gericht op gelijke kansen voor jeugd;
- aansluiten op project "Jongeren en schulden" (Dullertstichting);
- Naast de initiatieven die zich richten op bestrijding en voorkoming van armoede en schulden op zichzelf is er in Malburgen specifiek aandacht voor de drempel die inwoners met een kleine portemonnee ervaren bij het meedoen in de wijk. Dat vertaalt zich in het organiseren van nabije en toegankelijke voorzieningen voor inwoners met een financiële hulpvraag, maar ook in het toegankelijk maken van andersoortige voorzieningen door financiële drempels daarbij voor de doelgroep zoveel als mogelijk weg te nemen (bijvoorbeeld via het GelrePas-programma of middels afgesproken kortingen met de initiatiefnemers).

Wijkprogramma
Noord Oost
2020

Bijlage

MJPB
september 2019
Team Leefomgeving Noord Oost

Concrete acties speerpunten/wijkprogramma (in ontwikkeling)

Hieronder is op hoofdlijnen aangegeven welke inspanningen het Team Leefomgeving Noord Oost in 2019-2020 concreet gaat doen vanuit de geformuleerde speerpunten.

Dit overzicht is niet statisch, want het is onderhevig aan allerlei invloeden. Het is een overzicht dat continu in beweging is en waarvoor steeds opnieuw afwegingen worden gemaakt, samen met wijkpartners en inwoners.

Speerpunt 1. Ontmoeten

Bewoners willen ontmoetingsplekken die beter passen bij hun behoefte: dichtbij, kleinschalig en laagdrempelig. Samen met bewoners en partners in de wijk creëren, verbeteren of behouden we ontmoetingsplekken in stand. Hiermee wordt de sociale cohesie vergroot in de wijk en de aanspraak op specialistische zorg indirect verminderd. We faciliteren en stimuleren bewonersinitiatieven.

Beoogd resultaat

- Bewoners hebben een sociaal netwerk in de buurt.
- Bewoners voelen zich meer betrokken, trots en meer verantwoordelijk voor de buurt.
- Er wordt minder gebruik gemaakt van specialistische zorg

Wat doen we?

Faciliteren van onderstaande ontmoetingsplekken in Noord Oost

Geitenkamp

In de wijk Geitenkamp staan een aantal gebouwen met een maatschappelijk functie. TLO Noord Oost is samen met de wijkbewoners, projectleider MFC's, de Sociaal Wijkteams Arnhem, Rijnstad en Sportbedrijf Arnhem tot een voorlopige profilering van drie gebouwen (De vlindertuin, De Beijer en het MFC de Wetering) gekomen. Uitgangspunt; een samenhangende visie op deze gebouwen. Twee van deze drie gebouwen zijn in eigendom van de gemeente Arnhem (De Wetering en De Vlindertuin) en één is van Vivare (De Beijer). Samen wordt er gewerkt aan een realistische en financieel haalbare invulling en gebruik van de gebouwen passend bij de behoefte in de wijk.

De Vlindertuin: Profiel Werk en Ontwikkeling
Samen met bewoners bekijken we of het pand de Vlindertuin (voormalig schoolgebouw) een ontmoetings- en werkervaringsplaats voor de wijk Geitenkamp kan zijn. In 2019 is hier een businesscase voor opgesteld. Samen met SLAK zoeken we naar huurders die een waardevolle toevoeging voor de wijk kunnen zijn. Eén van de partijen die we vanuit team leefomgeving ondersteunen is de stichting Recap. Deze stichting ondersteunt mensen uit de wijk (en daarbuiten) via werkervaringsplaatsen naar betaald werk. Er is ook een buurtmoestuingroep aan de slag in de ruimte rondom het pand.

De Beijer: Profiel Gezondheid en Ontmoeting
Het gebouw dient als kleinschalige nevenlocatie van de bibliotheek, een fysiotherapeut, het RIBW en vervult een ontmoetingplek voor bewoners (o.a. Koffie Kaffee) en activiteiten. De ontmoetings- en activiteitenfunctie wordt geheel zelfstandig verzorgd door vrijwilligers. Het bieden van (ruimte voor) activiteiten is de basisfunctie van De Beijer. De Beijer ligt qua locatie centraal en is met het openbaar vervoer (bus) goed bereikbaar.
De Beijer wordt door TLO-NO actief gefaciliteerd door een projectleider welke het bestuur ondersteund bij het opstellen van een realistische en perspectiefvolle business case.

De Wetering: Profiel Ondersteuning en Activering
De Wetering als werklocatie voor professionals uit de wijk. De huisvesting onder één dak bevordert het integraal en afgestemd werken vanuit het professioneel kader. Daarnaast is De Wetering dé locatie voor activiteiten en ontmoeting met begeleiding vanuit het professioneel netwerk. Daarnaast lenen de gymzaal (sportbedrijf Arnhem) en de theaterzaal zich voor grotere activiteiten in de wijk.
In het stedelijk onderzoek t.a.v. de MFC's in Arnhem is ook De Wetering betrokken.

Naast bovengenoemde 3 locaties heeft de Geitenkamp nog:

De Sperwer; Profiel Jongeren
De Sperwer is het jongerencentrum en is zeer belangrijk voor jongeren.Het pand is van Stichting Rijnstad. Er worden o.a. thema-, voorlichtings- en disco- avonden voor de jeugd gehouden, waarbij ook ouders in het pand aanwezig zijn. Ook de moedergroep (jonge moeders) komt in De Sperwer samen.

Het Marktplein; algemene publieke ruimte, Profiel Ontmoeting
Het marktplein is een belangrijke publieke ontmoetingsplek in de wijk.
TLO-NO zet in op vergroening en verbetering van het marktplein, samen met de woningbouwcorporaties, afdeling Erfgoed, Openbare Ruimte. Dit wordt opgepakt als onderdeel van het rioleringsproject.. Dit initatief geeft mede invulling aan de aangenomen motie "Leeftijdsbestendige wijken' (17M04) in de gemeenteraad van Arnhem van 30 januari 2017.

Alteveer/Cranevelt
Buurtfabriek Alteveer/Cranevelt
In Alteveel Cranevelt is De Buurtfabriek in ontwikkeling. Dit pand is in bezit van de gemeente Arnhem, maar verhuurd aan bewoners. Op initiatief van buurtbewoners wordt gewerkt aan een programmatische invulling (actief en maatschappelijk). Het geeft onderdak aan ontmoeting voor jongeren, ouderen en heeft een ambitieuse duurzaamheids werkgoep. De Buurtfabriek wordt door TLO-NO actief gefaciliteerd door een projectleider welke de bewoners ondersteund bij het opstellen van een realistische en perspectiefvolle business case.

Velperweg en omgeving
Buurthuis in Plattenburg
In de wijk Plattenburg wonen veel ouderen die in een "sociaal" isolement verkeren. In Plattenburg gaan we mee doen met het programma ‘Age Friendly Cultural Cities’. Binnen dit programma worden steden aangemoedigd om de komende jaren (2017-2020) actieve cultuurparticipatie voor ouderen te verbeteren en te stimuleren.

Speerpunt 2. Sociale en fysieke veiligheid

Wij zetten in op het nog veiliger voelen van inwoners in de wijk Noord Oost. Want veiligheid is, samen met een nette en schone omgeving, voorwaarde voor een prettig woon- en leefklimaat.

Sociale veiligheid

Beoogt resultaat:
- Inwoners voelen zich (nog) veiliger in de wijk
- Monitoren via leefbaarheidsmonitor

Wat doen we?
- Leefbaarheids- en Veiligheidsagenda
In 2019 is er een veiligheidsagenda voor alle wijken wordt opgesteld. Met de uitkomsten wordt een concrete agenda opgesteld. Dit gebeurt zowel op wijk- als op stedelijk -niveau.

Thema's die in 2019 al lopen en ook in 2020 door zullen gaan:
- deelname aan het overlast en zorgoverleg (OZO);
- aanpak overlast Marktplein;
- aanpak overlast jeugdgroep Geitenkamp.
- handhaving alcohol verbod en aanpak overlast Marktplein Geitenkamp.
- aandacht voor fraudebestrijding

- Pilot buurtwoning
In 2019 is gestart met de pilot Buurtwoning. Dit is een innovatieve aanpak door middel van inzet van een buurtwoning met corporaties, sociaal wijkteam en Rijnstad. Professionele partners werken samen vanuit een woning in de buurt/straat om op laagdrempelige, natuurlijke manier in contact te komen met bewoners. De pilot loopt door in 2020. We verwachten beter inzicht te krijgen in wat bewoners nodig hebben.

Fysieke veiligheid

Voor alle wijken gaan we inzetten op verkeer- en parkeeroverlast, zodat er minder gevaarlijke situaties op de weg voorkomen. We gaan waar nodig in gesprek met bewoners en betrokken partijen om oplossingen te realiseren voor ervaren knelpunten.

Beoogd resultaat:

- Bewoners ervaren meer verkeerveiligheid
- Bewoners ervaren minder parkeeroverlast
- Monitoren via leefbaarheidsmonitor

Wat doen we?

- Verkeersveiligheid in en rondom Saksen Weimar

Samen met bewoners van wijkverening OpSaksen! en bewonerscommissie Compagnieplaats gaan we aan de slag met de verkeersveiligheid in en rondom Saksen Weimar als uitvloeisel van de Regionale Campagne van Veilig Verkeer Nederland.

- Parkeeronderzoek Alteveer Cranevelt

De parkeerdruk rond ziekenhuis Rijnstate is hoog, zo ook in de nabijheid van Burgers Zoo en het Openluchtmuseum. De Werkgroep verkeer van Alteveer-Cranenvelt stelt in samenwerking met de gemeente een nader onderzoek in per straat. Rijnstate, Burgers Zoo en het Openluchtmuseum betalen hier aan mee. In 2020 wordt gekeken hoe we invulling kunnen geven aan de resultaten van het onderzoek. Er is in 2019 een verkeerbeheerplan opgesteld naar de staat en onderhoud van de wegen.

- Bosweg

Er zijn verkeersremmende maatregelen getroffen, mede op initiatief van bewoners. In 2019 vindt een effectmeting plaats. Afhankelijk van de meetgegevens zal in 2020 wel of geen nadere aanpassing plaatsvinden. TLO vormt de schakel tussen bewoners en kernorganisatie.

- Bronbeeklaan

In 2019 wordt de Bronbeeklaan aangepast om de snelheid te beperken. In 2020 wordt gekeken of deze aanpassing het goede effect heeft gehad. Het project is vertraagd door nieuwe besluitvorming betreffende bomenkap. TLO-NO heeft extra middelen ter beschikking gesteld om de gezonde bomen te verplaatsen zodat de Bronbeeklaan kan worden aangepast.

- Velperweg

* Er is extra aandacht voor nieuwe ontwikkelingen in verband met de komst van het Rijn/IJssel College en herontwikkeling van het voormalige AKZO-terrein en omgeving zoals transformatie oud ING-Pand naar appartementen.

- Kruising Thomas á Kempislaan - Hommelseweg - Dalweg

Gevaarlijke kruising herinrichting is noodzakelijk in verband met verkeersveiligheid
Dit thema staat zowel op gebied Noord-West als gebied Noord-Oost op de agenda.

Speerpunt 3. Werk

De werkloosheid en bijstandsdichtheid in de Geitenkamp zijn op het hoogste niveau van de gemeente Arnhem. Het aantal mensen met een participatiewetuitkering was in 2017 18,3% tov 7,2% Arnhem gemiddeld. Een kwart van de huishoudens heeft een inkomen lager dan 120% van het wettelijk minimum inkomen, tegenover 13% Arnhem gemiddeld. Er zijn veel inwoners die een beroep doen op de schuldhulpverlening. Veel bewoners hebben geen / onv. geen of onvoldoende opleiding, waardoor er onvoldoende aansluiting is op de arbeidsmarkt. Ook is er sprake van laaggeletterdheid, volgens de woon-zorg wijzer is 48% van de inwoners laaggeletterd en/of licht verstandelijk beperkt.

We willen deze groep meer perspectief bieden en de kans op participeren in de vorm van (vrijwilligers) werk vergroten en hiermee het aantal uitkeringen verlagen.
Dit doen we samen met het Sociale wijkteam, het cluster Werk en Inkomen, woningcorporaties, onderwijs en andere betrokken partners

Beoogd resultaat:
- Het perspectief van bewoners is vergroot; meer inwoners participeren in de vorm van (vrijwilligers) werk.
- De zelfstandigheid en zelfredzaamheid van bewoners is vergroot.
- Minder mensen afhankelijk van een uitkering.
- Er is minder laaggeletterdheid.
- Meer bewoners met een hoog risico op financiële problemen zijn in een zo vroeg mogelijk stadium in beeld gebracht en ontvangen outreachende hulp om bestaande problemen op te lossen en ernstige schuldsituaties te voorkomen.

Wat doen we?

- Opstarten Sociale Wijk(netwerk)Onderneming

Het concept Wijk(netwerk)Onderneming staat centraal in de Integrale Aanpak Geitenkamp en streeft het volgende na:
- Het activeren (betaald en onbetaald) van bewoners.
- Het versterken van ouders binnen gezinnen als steun en voorbeeld voor kinderen.
- Het tegengaan van armoede en schulden.
- Het tegengaan van laaggeletterdheid.
- Het tegengaan van verveling en overlast.
- Het bevorderen van betrokkenheid bij en verantwoordelijkheid voor en eigenaarschap van de directe leeftomgeving.
- Het versterken van sociale cohesie en sociale netwerken.
- Het stimuleren en faciliteren van ontmoeting.
- Het ombuigen van maatschappelijke investeringen.
- Het beleggen van opdrachten t.b.v. productie en dienstverleningen voor de (bewoners van) wijk, binnen de wijk en bij de wijk.
- Het cumulatief effectiever (hetzij lagere kosten, hetzij hogere maatschappelijk opbrengst) werken en (maatschappelijk) investeren.
- Het vergroten van de trots in de wijk en de bewoners.
- Versterken van het (positieve) zelfbewustzijn.
- Het bevorderen van het authentieke straatbeeld van de Geitenkamp (kleuren, heggen en hekjes).
- Bevorderen van de ernergietransitie en tegengaan energiearmoede.

Er wordt samen gewerkt met de stedelijke programma's Doorbraak naar Werk, Zorg Dichterbij en Meedoen in Arnhem, Openbare Ruimte en Wonen evenals relevante partijen in de stad en in de wijk zoals Scalabor, Rijnstad, de uitvoerder van het Geitenkamp Rioleringsproject , de Woningcorporaties en anderen (lijst potentiele partners is niet exclusief).

- Uitbouwen van leerwerkplekken in De Vlindertuin
Samen met bewoners bekijken we of het pand de Vlindertuin (voormalig schoolgebouw) een ontmoetings- en werkervaringsplaats voor de wijk Geitenkamp kan zijn. In 2019 is hier een businesscase voor opgesteld. Samen met SLAK zoeken we naar huurders die een waardevolle toevoeging voor de wijk kunnen zijn. Eén van de partijen die we vanuit team leefomgeving ondersteunen is de stichting Recap. Deze stichting ondersteunt mensen uit de wijk (en daarbuiten) via werkervaringsplaatsen naar betaald werk. Er is ook een buurtmoestuingroep aan de slag in de ruimte rondom het pand.

- Onderzoek en opstarten buurtgroenbedrijf

Woningcorporaties Vivare, Portaal en Volkshuisvesting en de gemeente Arnhem willen een buurtgroenbedrijf opstarten in de Geitenkamp en Monnikenhuizen. Hiervoor is een gezamenlijk startkapitaal ingezet. Dit buurtgroenbedrijf heeft als doel om wijkbewoners mee te laten doen aan de uitvoering van groenwerkzaamheden in de wijk. Ook het onderhouden van de (voor)tuinen van bewoners die het niet meer zelf kunnen, behoort tot de doelstellingen. Daarnaast is het doel het vergroenen en klimaatbestendiger maken van de wijk, zodat er minder wateroverlast zal zijn.

- Laaggeletterdheid
In 2019 is de pilot laaggeletterdheid gestart in de de (stedelijk project). De Geitenkamp is een van de twee pilot wijken. Doel van de pilot is om het aantal laaggeletterden in beeld te brengen en te onderzoeken welke interventies nodig zijn om het aantal laaggeletterden te verlagen.

- Onderzoeksproject Sociale Wijkondernemingen ZonMw
Onderzoeksproject van gemeente in samenwerking met de Wageningse Universiteit om het effect zichtbaar te maken van maatschappelijke (wijk)initiatieven op de gezondheid van wijkbewoners en de buurt/wijk. Dit onderzoeksproject loopt de komende 4 jaar. In de Geitenkamp doen 'de Beijer' en 'Geitenkamp samen sterk' mee aan het onderzoek.

- Project rioleringen
Het project rioleringen is in uitvoering tot en met 2021. Hoofddoel is fysiek: Vervanging verouderde riolering, betere waterafvoer en voorkoming van wateroverlast bij veel regenval. Wij willen een plus creëren met dit project door de sociale structuur van de wijk en de wijkeconomie te versterken. In dit project worden bewoners vanuit de wijk waar mogelijk ingezet bij de uitvoering van de werkzaamheden.
Daarnaast is het fysieke project een goede gelegenheid om met de inwoners in gesprek te raken.

Speerpunt 4. Kansrijk opgroeien

Samen met partners en bewoners in de wijk willen we komen tot een effectieve en duurzame bestrijding van kinderarmoede in de wijk Geitenkamp en Plattenburg. Er is sprake van generatiearmoede. Via de scholen willen we de kinderen meer kansen bieden om hun schoolcarierre te optimaliseren en hun (sociale)vaardigheiden te vergroten.). Ook willen we het welzijn en gezondheid van de kinderen vergroten. Dit doen we door mee te doen met de stedelijke programma's zoals rookvrij op sportlocaties en schoolpleinen. De focus ligt op kinderen in de leeftijd van 4-12 jaar.

Voor dit alles is het nodig om het gezin te betrekken en de ouder(s) te ondersteunen bij het begeleiden van hun kinderen.

Beoogd resultaat:
- Kinderen hebben de mogelijkheid om hun talent te ontdekken en te ontwikkelen.

Wat doen we?
- versterken muziek, sport en cultuur programma OAB-school de Witte Vlinder.
- Het programma onder school en naschool met elkaar verbinden en versterken in samenwerking met de School, Rozet, Sportbedrijf en Rijnstad.
- Gezinsgerichte aanpak op basis van "mobility mentoring" ontwikkelen in samenwerking met Platform 31. Dit is een nieuwe aanpak/methodiek om mensen blijvend uit armoede te helpen.
- Methodiek Vreedzame Wijk aanpak blijvend ondersteunen. Dit is een methodiek om kinderen eigen verantwoordelijkheid nemen en conflict effectief leren oplossen.

Speerpunt 5. Vergroening en verduurzaming

In Noord Oost zetten we in op vergroening en verduurzaming. We gaan ons bezig houden met klimaatadaptatie en de energietransitie in de wijk.

Beoogd resultaat:
- Meer bewoners gaan bewuster om met energie
- Minder wateroverlast en schade van droogte beperken/voorkomen

Wat doen we?

- Initiatiefgroep Beek op de Paasberg

Bewoners zetten zich in voor fysieke en functionele kwaliteitsverbetering van het gebied waar de beek doorstroomt. Concreet betekent dit:

- herstel van de natuurlijke waterhuishouding en de daarbij behorende natuur- en biodiversiteitontwikkeling,
- versterking van de landschappelijke samenhang van het beekdal en transformatie van de huidige, beperkte functionaliteit (scholen en sportclubs) naar een 'open' multifunctionaliteit'.

Dit wordt o.a. aangepakt door verduurzaming van de groene ruimte via ontwikkeling van verbindend groen ('ontstening', ontwikkeling stadslandbouw & educatief groen, groen wijkondernemerschap, etc.).

- Rioleringsproject Geitenkamp

Naast het vervangen van de riolering zetten we tijdens dit project in op klimaatadaptatie: meer water infiltreren en opvangen om wateroverlast te bestrijden en droogte te verminderen. Vanuit het project worden bewoners betrokken bij het thema wateroverlast door onder andere het project "Tegeltje er uit plantje er in". Naast wateroverlast willen we ook inzetten om droogte te voorkomen. Dit door meer water vast te houden in de wijk.

- Vergroening daken

We stimuleren bewonersinitiatieven zoals vergroening daken in Molenbeke en Paasberg.

- Pilot Energiearmoede in de Geitenkamp.

In dit project promoten we energie besparende maatregelen met name voor bewoners met een smalle beurs. In 2019 worden 50 huishoudens in en rondom de Dr B osstraat ondersteunt om hun energierekening omlaag te krijgen.

- Wijk van de toekomst

Alteveer/Cranevelt is een van de wijken die meedoet aan de "wijk van de toekomst" in het kader van duurzaamheid (o.a. van het gas af) . Dit is een landelijk project, TLO-NO ondersteunt, daar waar mogelijk.

Wijkspecifieke uitvoering op stedelijk programma

Voor de Geitenkamp wordt een Integrale Wijkvisie Geitenkamp opgesteld vanuit de woonprestatieafspraken die het college van B&W heeft gemaakt met de woningcorporaties Vivare, Portaal en Volkshuisvesting.
Deze wijkvisie wordt opgesteld als gezamenlijk handelingskader om onze bovengenoemde speerpunten met name in de Geitenkamp te ondersteunen en te verwezelijken.

Wat doen we?

- Onderzoeken of het wenselijk en (politiek) haalbaar is het toewijzingsbeleid voor de Geitenkamp te laten vallen onder de Wet Bijzondere Maatregelen Grootstedelijke Problematiek. Daarmee krijgen de corporaties de mogelijkheid de instroom van nieuwe bewoners op basis van profiel te kunnen beïnvloeden.
- Mogelijkheid komst van een Zorgbuurthuis in de Geitenkamp onderzoeken. Aansluitend bij de, met algemene stemmen, aangenomen motie van de gemeenteraad van Arnhem 'Start met het Zorgbuurthuis" (19M03) van 17 april 2019. Hiervoor zijn mogelijke subsidies vanuit het Rijk beschikbaar. Het concept Zorgbuurthuis faciliteert onder meer de verhuizing van gezinnen met kinderen vanuit hoogbouw naar een woning met een tuin.(Bijvoorbeeld het voormalig 2switch pand van Vivare omzetten naar zorgbuurthuis).
- Gebruik maken van de wooncoach (nog aan te stellen) als uitkomst van eerdere woonprestatieafspraken. Al dan niet in combinatie met het Zorgbuurthuis.
- Klimaatmaatregelen (energietransitie, duurzaamheid)

Speerpunten per wijk 2020

Schaarsbergen

- Groot onderhoud / wateroverlast (klimaatbestendigheid)
- Verkeersveiligheid
- Sociale cohesie
- Problematiek camping Arnhem (stedelijk)

Hoogstede, Klingelbeek e.o.

- Klimaatbestendigheid ondersteunen

Klarendal

- Kansrijk Opgroeien (Klarendal en Sint Marten) ; Wij willen achterstanden bij kinderen voorkomen en aanpakken. We verbeteren de ontplooingskansen van kinderen. Dit doen we door vroegtijdig achterstanden op te sporen en hierop integraal te acteren waarbij ouderbetrokkenheid cruciaal is. We focussen ons met name op de groep van 0-14 jarigen.
- Het ondersteunen van ontmoetingsplekken in de wijk zoals; De Wasplaats, De Leuke Linde, en Landenkookgroep. Daarnaast zetten we bewonersondersteuning op maat in voor ontmoetings- en participatie initiatieven en het bewonersoverleg
- Ondersteunen groen initiatieven
- Ontwikkelen van een parkeerplan in samenspraak met bewoners
- Samenwerking van Wijkteams Arnhem met Werk & Inkomen in de wijk, met als doel meer mensen aan het werk en het vergroten van kansen hierop.
- Verbinden en bevorderen van samenwerking van de Overlast Werkgroep

St. Marten/Sonsbeekkwartier

- Aanpak Hommelseweg voor wat betreft verkeersveiligheid, herinrichting
- Samenwerking van Wijkteams Arnhem met Werk & Inkomen in de wijk, met als doel meer mensen aan het werk en het vergroten van kansen hierop.
- Ondersteunen van ontmoeting en verbinden via duurzame exploitatie en beheer structuur buurthuis
- Ondersteunen groeninitiatieven
- Sociale problematiek St.Marten specifiek gericht op bestrijden armoede en zorg voor/voorkomen overlast verwarde personen.

Burgemeesterswijk/Hoogkamp

- Eenzaamheid ouderen verminderen, ontwikkeling wijkcentrum
- Ontmoeten, vertier jeugd, verbinden op maat
- Energietransitie
- In stand houden kwaliteit openbaar vervoer
- Ondersteunen groeninitiatieven

Heijenoord/Lombok

- Investeren in coördinatie en verbindende rol tussen wijkactiviteiten, groepen en stimuleren ontmoeten
- Verkeer, parkeren, doorstroom
- Ontwikkelen Wijkdemocratie

Centrum - Spijkerkwartier - Arnhemse Broek

Het stadsdeel CSA beslaat drie wijken; het Centrum, Spijkerkwartier en het Arnhemse Broek die elk haar eigen specifieke dynamiek kent. Het verschil tussen de wijken is groot en dat vergt een gerichte werkwijze dat zich kenmerkt door samenwerking en verbinding, maar vooral ook door te ‘doen!’ Bewoners waarderen hun eigen buurt over het algemeen positief, maar weten heel goed wat nog aandacht nodig heeft. Het team leefomgeving heeft samen met het sociale wijkteam informatie opgehaald uit de wijk. Soms door gesprekken te organiseren, maar ook de spontane ontmoetingen met bewoners, professionals en ondernemers. De input heeft geleid tot een aantal belangrijke focuspunten. Deze punten worden per wijk weergegeven op de focuskaarten. De wijkprofielen ondersteunen de focus vanuit Arnhem in cijfers. De focuskaarten geven richting aan de wijkprogramma’s voor 2020.

Het Centrum is een wijk met veel diversiteit. De ontwikkelingen in de openbare ruimte door o.a. nieuwbouw en herinrichting geven nieuwe impulsen aan de binnenstad. Economische ontwikkelingen hebben invloed op de binnenstad voor ondernemers maar ook voor de bewoners. Voor de inwoners van het Centrum is het van groot belang om wensen en ideeën over de woon- en leefomgeving in de stad te laten landen. Het verbinden van organisaties, ondernemers met bewoners biedt kansen. Innovatieve ideeën op het gebied van verduurzaming en vergroening leveren nieuwe mogelijkheden op in het Centrum. Daarnaast zijn schuldenproblematiek onder jongeren, het bestrijden van overlast en de bereikbaarheid voor het Centrum terugkerende belangrijke onderwerpen voor de toekomst.

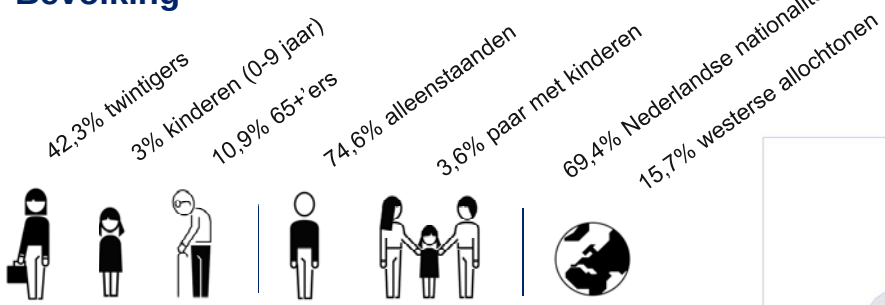
Het Arnhemse Broek is de afgelopen jaren enorm in ontwikkeling geweest door intensieve samenwerking met bewoners en organisaties in de wijk en een extra financiële impuls. Dit heeft geleid tot een prettig leefbare wijk waarbij de aandacht ligt om dit op peil te houden. De wijk is gemêleerd zowel op economisch als op cultureel vlak. In deze wijk is Rijnstad actief die activiteiten organiseert en verschillende groepen ondersteund in onder andere het wijkcentrum de Symfonie en de Blokhut. Uit de wijkgesprekken komt naar voren dat er een investering nodig is op kinderen en jongeren met focus op gezonde leefstijl en financiën. Integrale aanpak tussen onderwijs, zorg en welzijn krijgen prioriteit in 2020 . Daarnaast zijn schuldenproblematiek en werkeloosheid belangrijke thema’s in de wijk die worden aangepakt.

Het Spijkerkwartier kenmerkt zich door een groot aantal initiatieven die vanuit bewoners worden geïnitieerd en opgepakt op het gebied van: duurzaamheid, vergroening, parkeren, verkamering, circulaire economie en wijkdemocratie. Maar net als in andere wijken zijn er ook uitdagingen op sociaal en maatschappelijk vlak, waarbij de bewoners van de wijk, ondernemers en professionals in verbinding met elkaar verantwoordelijkheid nemen. Hiervoor is regelruimte nodig voor een maximaal resultaat. In 2019 wordt er gewerkt aan gebieds-vernieuwing en grootonderhoud. De focus ligt hierbij o.a. op de Steenstraat en de omgeving Spoorhoek/ van Muijlwijkstraat, waarbij de vernieuwing van het station Velperpoort een kans is om op een positieve manier met elkaar (wijk – ondernemers – professionals) de overlast aan te pakken.

Wijkprofiel Centrum

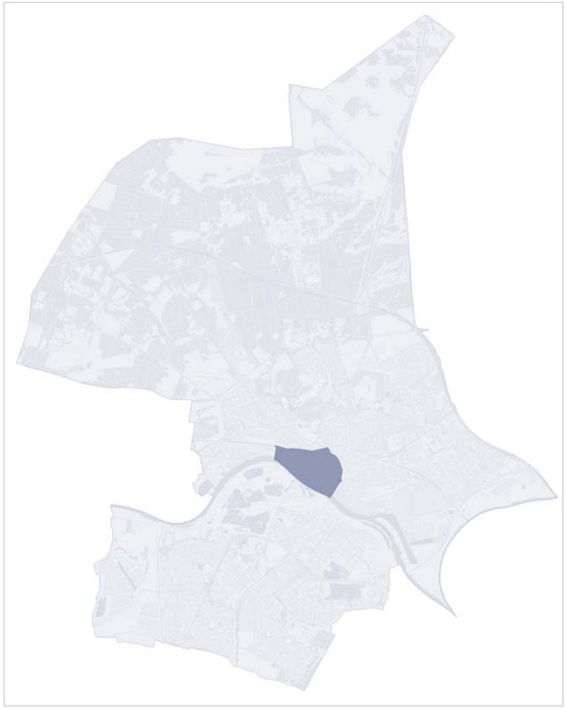
Bevolking

73% huur → meer particuliere verhuur
21% koop
84,9% appartementen en flats

Trends in de wijk Centrum

- Meer bewoners verwachten vooruitgang van de buurt.
- Particuliere verhuur neem toe t.o.v. corporatiebezit.
- Meer bedrijfsvestigingen, maar minder banen.
- Meer huishoudens met lage inkomens.
- Meer mensen sporten.
- Gevoel van veiligheid stijgt.
- Daling medeverantwoordelijkheid voor leefbaarheid in de buurt.

Waardering kwaliteit binnenstad

Horeca	Culturele voorzieningen
7,8	7,4

323.000 bezoekers per week in 2016

Sociaal Economisch

In vergelijking met Arnhem:
- Meer schoolverzuim.
- Meer onderwijsachterstand op basisscholen.
- Meer vroegtijdige schoolverlaters.

In vergelijking met Arnhem:
- Geregistreerde werkzoekenden gelijk.
- PW-uitkeringen zijn relatief lager.
- Instroom in schuldhulpverlening hoger.

Sociale Leefomgeving

In vergelijking met Arnhem:
- Steun zorg van sociale omgeving lager.
- Kan terecht bij buurtbewoners met hulpvragen lager.
- Minder vrijwilligers en mantelzorgers.

In vergelijking met Arnhem:
- Sociale cohesie en buurtkracht lager.

Fysieke Leefomgeving

In vergelijking met Arnhem:
- Meer beleving buurtproblemen zoals verloedering en verschillende soorten overlast.

Focuskaart Centrum

Levendige (woon)stad

Wijkinitiatieven*

- Vergroening
- Buurttafels
- Binnenstadsplein binnenstadsschool
- Coehoornpark

* Een selectie.

Ontwikkelopgaven

- Verbinden en samenbrengen van bewoners, winkeliers, vastgoedeigenaren, organisaties en bezoekers in mogelijkheden en oplossingen.
- Inventariseren van vernieuwende initiatieven en oplossingen voor een groenere binnenstad samen met partners.
- Aanpak van onderwijsachterstanden op basisscholen, vroegtijdige schoolverlaters, etc.
- Versterken samenwerking met sociaal wijkteam
- Hervorming stedelijk jongeren werk
- Veiligheid en overlast aanpak van verwarde personen.

Sociaal Economisch

- Initiëren van een proces/werkwijze voor transformatie en intensivering van functies i.r.t. stem en belang van de omgeving.
- Ontsluiten van werk in o.a. de openbare ruimte voor mensen die ‘iets te doen willen hebben’ en/of opstap naar werk willen, zoals aanpak fietsoverlast, stadsdistributie, beheer Korenmarkt, beheer groen, etc.
- Versterken van het netwerk en de samenwerking bij participatieprojecten.
- Aanpak van jongvolwassenen/studenten met schulden.
- Aanpak van kwetsbare jongeren, begeleiden naar werk.

Sociale Leefomgeving

- Zichtbaar maken, ontwikkelen en versterken van aanwezige ontmoetingsplekken/buurtplekken voor bewoners.
- Creëren van kleinschalige plekken in de stedelijke openbare ruimte waar bewoners elkaar kunnen ontmoeten; balans tussen stedelijke- en ‘leefomgeving’ openbare ruimte.
- Aanpak verschillende soorten overlast (verwarde personen, wildplassen, etc.). Bevorderen sociale veiligheid jongeren avond/nacht.
- Communicatie, zichtbaarheid, kennen en gekend worden faciliteren tussen organisaties, initiatieven bewoners.
- Programmering stedelijke evenementen ‘aanvaardbaar’ maken met wijkeigen activiteiten.
- Kansrijk opgroeien jongeren

Fysieke Leefomgeving

Lopende initiatieven:

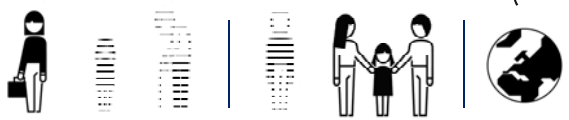
- Programma Binnenstad
- Groenplan
- Lichtplan
- Bereikbaarheidsplan
- Rijnkade
- Korenkwartier
- Herinrichting Roermondsplein

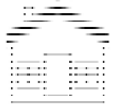
- Alternatief voor mens & milieuvriendelijk reinigingen.
- Invloed en betrokkenheid van bewoners op stedelijke ontwikkelingen (waar wel en waar geen invloed).

Wijkprofiel Spijkerkwartier

Bevolking

41,1% twintigers
4,4% kinderen (0-9 jaar)
6,4% 65+'ers
76,4% alleenstaanden
5,3% paar met kinderen
71,9% Nederlandse nationaliteit

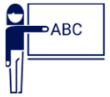
69,7% huur → meer particuliere verhuur
28,6% koop

60,4% appartementen en flats
25,4% boven- en benedenwoning

Trends in de wijk Spijkerkwartier

- Minder bewoners verwachten vooruitgang van de buurt, maar percentage ligt hoger dan gemiddeld in Arnhem.

- Daling voortijdig schoolverlaters.

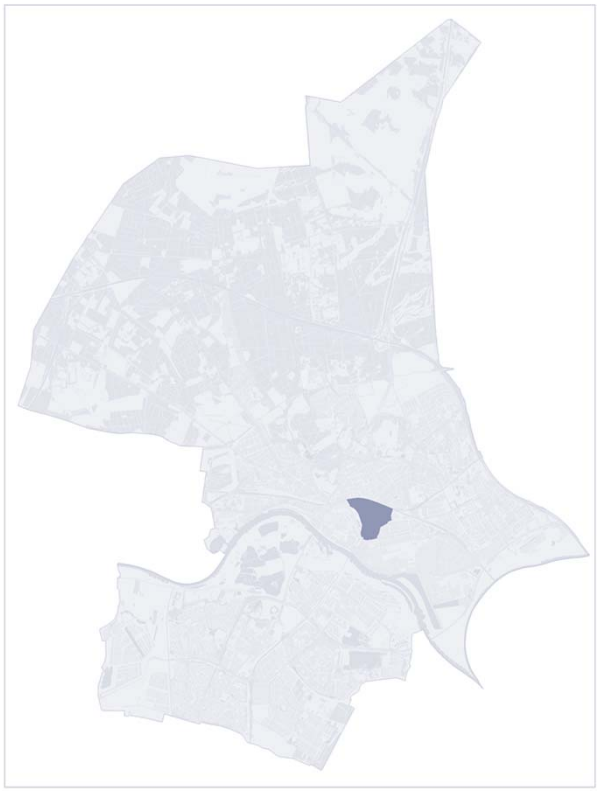
- Meer bedrijfsvestigingen.
- Meer instroom schuldhulpaanvragen.

- Minder mensen sporten.

- Onveiligheidsgevoel is gedaald, maar neemt het laatste jaar weer toe.
- Kental sociale overlast stijgt.

Voorzieningen voor culturele activiteiten worden hoog beoordeeld.

De steenstraat fungeert als route naar het stadscentrum.

Levendige wijk met een woon-werkfunctie, detailhandel en horeca.

Sociaal Economisch

In vergelijking met Arnhem:
- Meer schoolverzuim.

In vergelijking met Arnhem:
- Maatschappelijke participatie en inkomenssituatie gelijk.
- Geregistreerde werkzoekenden gelijk.
- PW-uitkeringen zijn gelijk.

Sociale Leefomgeving

In vergelijking met Arnhem:
- Tevredenheid over sociale contacten gelijk.
- Kan terecht bij buurtbewoners met hulpvragen lager.
- Minder vrijwilligers en mantelzorgers.

In vergelijking met Arnhem:
- Sociale cohesie en buurtkracht lager.
- Gevoel van eenzaamheid hoger.

In vergelijking met Arnhem:
- Zelfredzaamheid en beleving gezondheid gelijk.

Fysieke Leefomgeving

In vergelijking met Arnhem:
- Meer beleving buurtproblemen zoals verloedering en verschillende soorten overlast.
- Drugs en alcoholgebruik hoger.
- Parkeermogelijkheden lager.

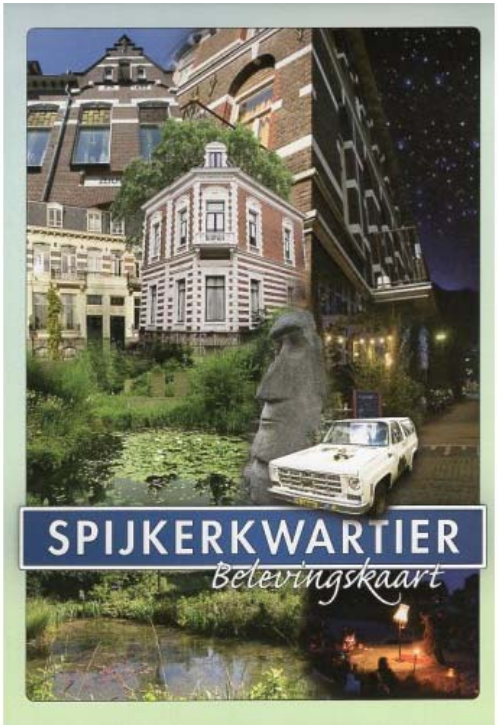
Focuskaart Spijkerkwartier

Wijk van de toekomst

Wijkinitiatieven*

- DeBlauweWijkEconomie
- Spijkerbikes
- Spijkerpeil
- DeEigenWijzeWijk
- Spijkerlab
- Spijkertuinen
- Vlindertuin Spoorhoek
- Spijkerenergie
- Buurtgroenbedrijf
- Sparkcenter

* Een selectie.

Ontwikkelopgaven

- ‘Gebiedsontwikkeling’ verbinding in aanpak Velperpoort, Steenstraat, Van Muijlwijkstraat (versterking sociale, economische en fysieke kwaliteit).
- Leefbaarheidsaanpak Spoorhoek en Steenstraat
- Overlast en beheersingsaanpak, aangevuld met **doen-wat-moet** aanpak van de sociale wijkteams.
- ontwikkelinge 2de kanswoningen
- Ondersteunen en faciliteren van de ontwikkelingen
- Activerendwerk in de wijk door de wijk ism Scalabor.
- Project wonen
- Versterking samenwerking met het wijkteam in de opdracht afschalen naar het voorliggend veld.
- Ontwikkeling Sterrenkring gebied.
- Werkwijze en visie van De Blauwe Wijk Economie als visie en livinglab voor de overheid.

Sociaal Economisch

- (Financieel) ruimte creëren voor wijkeconomie op het snijvlak van duurzaamheid, participatie en sociale vraagstukken zoals schuldhulpverlening (energiecoaches, groenbeheerbedrijf, etc.).
- Versterken van het ondernemersnetwerk en betrokkenheid samen met de wijk.
- Investeren in jeugd en jongeren:
  - School(uitval), (opstap naar) werk en schulden.
  - Preventie schulden, schooluitval.
  - Gezondheid (overgewicht en opvoedingsonmacht).
- Creatieve aanpak stimuleren en samen met betrokkenen sturen op minder gewenste ontwikkelingen als Woon problemen in combinatie met zorg, overmaat aan informele economische activiteiten, etc.

Sociale Leefomgeving

- Ontmoetingsplek creëren voor jongeren/studenten in de wijk.
- Preventieoverleg initiëren - verbinding tussen spelers en initiatieven - interventies doen om sociale samenhang (bijv. ouderen, eenzaamheid, etc.) te verbeteren en algemene voorzieningen stimuleren.

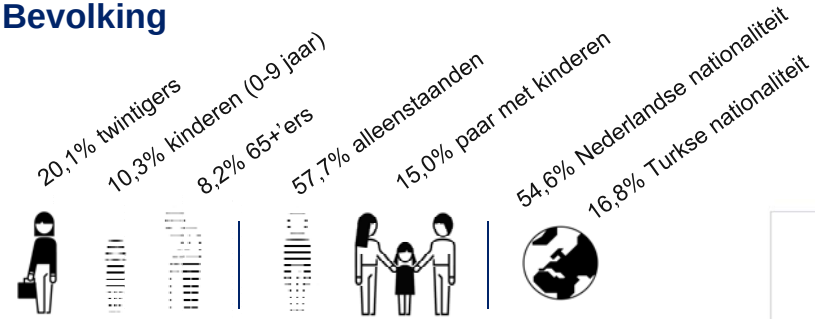
Fysieke Leefomgeving

Lopende initiatieven:

- BGB Spijkerkwartier.
- Vernieuwing en herinrichting Velperpoort.
- Parkeerplan voor en door de wijk.
- (Op de rol) herinrichting Van Muijlwijkstraat.
- Pilot ‘Aardgasloze wijk’.
- Toekomstbestendig groen realiseren Klimaat adaptief.

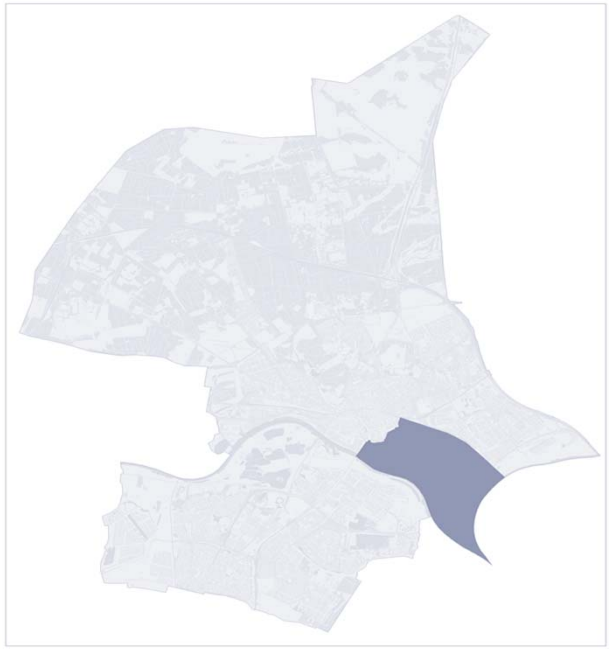
Wijkprofiel Arnhemse Broek

Bevolking

73,9% huur → meer corporatiebezit
25,6% koop

31,1% appartementen en flats
21,8% boven- en benedenwoning
35,6% tussenwoning

Trends in de wijk Arnhemse Broek

- Het percentage bewoners dat vooruitgang verwacht van de buurt ligt hoger dan gemiddeld in Arnhem.
- Daling voortijdig schoolverlaters.
- Meer instroom schuldhulpaanvragen.
- Minder mensen sporten.
- Minder mensen actief voor buurtverbetering.
- Onveiligheidsgevoel is gedaald, maar wisselt door de jaren heen.
- Kental sociale overlast stijgt.

Sociaal Economisch

In vergelijking met Arnhem:
- Kinderen met onderwijsachterstand hoger.

In vergelijking met Arnhem:
- Besteedbaar inkomen lager.
- Huishoudens met laag inkomen en minimakinderen hoger.
- Geregistreerde werkzoekenden hoger.
- PW-uitkeringen hoger.
- Ouders die in schuldhulpverlening instromen hoger.

Sociale Leefomgeving

In vergelijking met Arnhem:
- Tevredenheid over sociale contacten lager.
- Kan terecht bij buurtbewoners met hulpvragen lager.
- Vrijwilligers lager en mantelzorgers gelijk.

In vergelijking met Arnhem:
- Sociale cohesie en buurtkracht lager.
- Gehecht aan eigen buurt lager.
- Gevoel van eenzaamheid hoger.

In vergelijking met Arnhem:
- Zelfredzaamheid en beleving gezondheid gelijk.
- Kinderen met overgewicht hoger.

Fysieke Leefomgeving

In vergelijking met Arnhem:
- Onveiligheidsgevoel hoger.
- Meer beleving buurtproblemen zoals verschillende soorten overlast.
- Drugs en alcoholgebruik hoger.

Focuskaart Arnhemse Broek

Samenleven in balans

Wijkinitiatieven*

- Broek om hoog
- Kunst op de plank
- Kansen fabriek
- Markt Transformatieplein
- Staten kwartier voor elkaar
- Moestuin torentje

* Een selectie.

Statenkwartier Rijnwijk
Het Broek Van Verschuerwijk

Ontwikkelopgaven

- Doorontwikkelen van ontmoetingsplekken o.a. de ‘Blokhut’, Synfonie, kansen en Broek omhoog.
- Inventariseren doorgaande schoollijn in afstemming met scholen.
- Bevorderen samenwerking met sociaal wijkteam.
- Stimuleren toegankelijkheid van Symfonie.
- Verkenning van alle maatschappelijke ondersteuning en de verbinding met elkaar.
- In kaart brengen van werkzaamheden voor opbouw/participatie om inzet in de wijk te bezien.
- Beheersing aanpak van concentratie psychiatrische patiënten.
- Ontwikkeling van Rijn Ijsselgebied ism Spijkerkwartier

Sociaal Economisch

- Investeren in jeugd en jongeren:
  - School(uitval), (opstap naar) werk en schulden.
  - Preventie schulden en schooluitval.
  - Gezondheid (overgewicht en opvoedingsonmacht)
  - Inzet Project Fort ivm kansrijk opgroeien.
- Richten op participatietrajecten gezien de hoge werkloosheid. Integraal project ‘50 gezinnen in Armoede’
- Richten op schuldenproblematiek, preventie, vroeg-signalering en laagdrempelige toegang tot schuldhulp-verlening.

Sociale Leefomgeving

- Versterken van wijkontmoetingsplekken.
- Versterken van bewonersinitiatieven.
- Het behouden en versterken van het huidige leefbaarheidsniveau.
- Verbinden van huidige sociale initiatieven.
- Communicatie, zichtbaarheid, kennen en gekend worden faciliteren tussen organisaties, initiatieven bewoners.

Fysieke Leefomgeving

- Niewbouw ‘Eilandje Urk’ in samenwerking met sociaal wijkteam, woningbouwvereniging en betrokken bewoners.
- Aanpak van verschillende soorten overlast, zoals drugsoverlast, hang jongeren.
- Inventariseren van de veiligheid van het fietspad Jan van Riebeeckplein / Stadshoudersstraat.
- Aanpak van verloedering en (grof)vuil
- Nieuwe Havenweg

Aan de gemeenteraad

Datum : 1 oktober 2019
Zaaknummer : 406168
Contactpersoon : Natasja Bouwman
Telefoonnummer : 026 3774629

Onderwerp: Effecten septembercirculaire 2019

Geachte voorzitter en leden,

Wij stellen u voor kennis te nemen van de effecten van de septembercirculaire 2019.

Inleiding
In deze raadsbrief worden de gevolgen van de septembercirculaire 2019 ten opzichte van de meicirculaire 2019 op hoofdlijnen toegelicht. Het betreft een eerste beeld, op onderdelen zal in de komende periode in overleg met beleidsvelden nog bekeken worden of middelen al dan niet moeten worden overgeheveld of moeten worden verrekend. Dit bepaalt uiteindelijk het effect op de algemene middelen.
Conform de gebruikelijke lijn worden de effecten van de septembercirculaire niet betrokken bij de concept MJPB 2020-2023 die op 25 september aan de raad is aangeboden. De september- (en december) circulaires maken onderdeel uit van de prognose van het meerjarenbeeld in de nieuwe Perspectiefnota.

Effecten septembercirculaire 2019

Ontwikkelingen landelijk accres
Het accres voor 2019 is nadeliger, ten opzichte van de meicirculaire 2018 gaat er landelijk € 218 miljoen af. Dat komt door lagere rijksuitgaven dan geraamd op het gebied van infrastructuur en defensie. De daling van het accres is vooralsnog eenmalig, omdat genoemde investeringswerken worden doorgeschoven naar volgende jaren.
Het accres over 2020 is voordeliger. Het gaat om een toename van landelijk € 409 miljoen ten opzichte van de meicirculaire 2019. Dat komt vooral door de hiervoor beschreven kasschuif uit 2019. Daarnaast stijgt de rijksbegroting door het zogenaamde Pensioenakkoord en het woningmarktpakket. Tot slot zijn in 2020 de indices voor loon- en prijsstijgingen iets verhoogd. Wat betreft de meerjarenraming zijn alle jaren behalve 2023 positief ten opzichte van de meicirculaire 2019. De cumulatieve verschillen ten opzichte van de meicirculaire 2019 zijn wel in alle jaren positief. Ze worden vooral veroorzaakt door de kasschuif van investeringswerken. Als gevolg van de trap-op-trap-af systematiek gaat het accres gemeentefonds hierdoor omhoog.

Ruimte onder BTW-compensatiefonds
Naar inschatting van het ministerie van Financiën declareren gemeenten in 2019 minder BTW dan het plafond op het BTW-compensatiefonds. In de septembercirculaire wordt een voorschot over 2019 gegeven van landelijk € 80 miljoen. Aangezien Arnhem deze ruimte op voorhand niet inraamt, leidt dit in 2019 tot een voordeel.

Ontwikkelingen maatstaven, taakmutaties en decentralisatieuitkeringen
Actuele cijfers voor de maatstaven klantenpotentieel en loonkostensubsidie zorgen voor een negatief effect op de uitkeringsfactor, de maatstaven bijstandsontvangers en uitkeringsontvangers zorgen voor een positief effect op de uitkeringsfactor.

Er gelden enkele taakmutaties met omvang groter dan € 10 miljoen landelijk die vooral het sociaal domein raken:

- Ambulantisering in de GGZ. Dat leidt tot een groter beroep op de zorg en begeleiding in het gemeentelijk domein. Het betreft een compensatie van € 50 miljoen in 2019 oplopend naar structureel € 95 miljoen vanaf 2022;
- Uitvoeringskosten SVB PGB trekkingsrechten, in 2019 eenmalige uitname van de algemene uitkering van € 26 miljoen;
- Mobiliteitshulpmiddelen en roerende voorzieningen Wet langdurige zorg. Hulpmiddelen als een rolstoel of scootmobiel worden verstrekt vanuit de WLZ en niet meer via de gemeente. Daarom wordt nu geld overgeheveld van het gemeentefonds naar de WLZ. Uitname algemene uitkering in 2020 bedraagt € 7,5 miljoen oplopend naar structureel € 15 miljoen vanaf 2024;
- BBZ-levensvatbaarheidonderzoeken. Met ingang van 2020 wordt de financieringssystematiek van de BBZ vernieuwd. Onderdeel daarvan is dat de levensvatbaarheidsonderzoeken worden bekostigd niet meer via een specifieke uitkering maar via het gemeentefonds. Het gaat afgerond om € 10 miljoen.

Daarnaast ontvangt Arnhem volgens de septembercirculaire een beperkt aantal nieuwe decentralisatie-uitkeringen (voor laaggeletterdheid, inburgering, proeftuinen cultuurprofielen, dak- en thuisloze jongeren) en wordt een aantal bestaande decentralisatieuitkeringen (zoals Beschermd Wonen) aangepast op basis van volumegroei. Tot slot ontvangen gemeenten voor de uitvoering van de Donorwet in 2020 € 3 miljoen en structureel € 6 miljoen.

<u>Effect voor Arnhem</u>
Hieronder wordt een eerste beeld gegeven voor het effect op de algemene middelen voor Arnhem. Hierin zijn nog aannames gedaan over de verrekeningen van de decentralisatieuitkeringen en taakmutaties met de betreffende beleidsvelden, in de komende periode kan dit mogelijk op onderdelen nog wijzigen. Het totale beeld zal hierdoor echter niet majeur gaan afwijken.

Ontwikkeling Gemeentefonds septembercirculaire 2019 tov meicirculaire	2019	2020	2021	2022	2023
*Bedragen * € 1 mln*					
Uitkeringsfactor (accres, BCF en ontwikkeling uitkeringsbasis)	-1,1	1,6	5,6	6,3	5,3
Effecten actualisatie maatstaven	1,7	2,5	1,0	0,9	0,6
Taakmutaties, DU's en IU's verrekening met beleidsveld	0,0	-0,2	-0,3	-0,3	-0,4
Gevolgen voor de algemene middelen (sept. versus mei)	**0,5**	**3,8**	**6,3**	**6,8**	**5,6**

Consequenties

In alle jaren lijkt een positieve ontwikkeling te ontstaan van het gemeentefonds ten opzichte van het beeld zoals nu in de concept MJPB 2020-2023 is meegenomen. De negatieve bijstelling van het accres in 2019 vangen we op door de door ons niet ingeraamde ruimte onder het BTW-compensatiefonds en een positief effect van actualisaties op diverse maatstaven. Vanaf 2020 lijkt ruimte als gevolg van een stijging van het accres te ontstaan.

Hierbij is echter zeker een aantal kanttekeningen te maken: het rijk verwacht dat de achterlopende investeringen in 2019 en latere jaren worden ingehaald. In de komende jaren wordt er naar verwachting meer uitgegeven dan waarvan tot nu toe is uitgegaan. Vanuit de praktijk wordt hierbij echter een waarschuwing gegeven, omdat de markt onvoldoende capaciteit heeft om alle projecten uit te voeren. Ook het ongeldig verklaren van het Programma Aanpak Stikstof (PAS) heeft hierop een negatieve invloed.

Daarnaast is in de septembercirculaire nog geen zicht geboden op de structurele middelen voor de Jeugdzorg (de in de ontwerp MJPB opgenomen stelpost van € 3,9 miljoen vanaf 2022). Ook voor de toekomst is robuustheid in alle facetten alleen mogelijk als het rijk zijn verantwoordelijkheid structureel neemt ten aanzien van een adequate financiering van het gemeentefonds en de overgedragen zorgtaken. Dit alles pleit ervoor om ons nog niet 'rijk te rekenen'.

Hoogachtend,
het college van burgemeester en wethouders van Arnhem,
de secretaris, de burgemeester,

BEHANDELRESULTAAT

Raadsvoorstel, vervolg meningsvormende (1) bijeenkomst 30 oktober 2019

Meerjarenprogrammabegroting 2020 - 2023, portefeuille wethouder R. Paping

Zaaknummer:	401815
Portefeuillehouder:	Dhr. R. Paping

Resultaat van bespreking:

Aanwezig
De raadsleden/ fractievolgers van der Laak (AC), de Groot (PvdD), Greving (PvdA), Es, Maref en Combée (VVD), Coenders en Simonis (GL), Andeweg/Venhoek (D66), van Burgsteden/ van Dillen (CDA), Verheij (SP) en Elfrink (SP).
De fracties van de Arnhemse Ouderenpartij en DENK/Verenigd Arnhem waren niet bij de beraadslagingen aanwezig.

Bespreking 30 oktober
Tijdens het vervolg van de meningsvormende (1) bespreking heeft de portefeuillehouder vragen beantwoord uit de raadskamer over de onderwerpen financiën incl. het addendum, de belastingverordeningen 2020 en wijziging APV. De raadskamer heeft beraadslaagd over beide onderwerpen vanwege de onderlinge samenhang.

Toezeggingen d.d. 23 oktober
De wethouder heeft de volgende toezeggingen gedaan in de vergadering van 23 oktober:
- Het schriftelijk beantwoorden van de vraag m.b.t. de inflatie, de hogere inflatie in 2019 wat gaat dit de gemeente kosten de komende jaren?
- Het schriftelijk beantwoorden van de vraag m.b.t. het addendum. Wanneer hadden we die verhoging moeten weten? Hoe zit het met de kwijtscheldingslasten bij het RV Kwijtschelding en stimulering afvalscheiding minima bij invoering DIFTAR.
De antwoorden op deze vragen zijn bij de stukken gevoegd.

Toezeggingen d.d. 30 oktober
In de vergadering van 30 oktober zijn geen toezeggingen gedaan.

Moties een amendementen aangekondigd in de vergadering van 23 oktober
De fractie van D66 heeft een motie aangekondigd m.b.t. reservering gelden jeugdzorg
Het CDA heeft een motie m.b.t. openbare toiletten aangekondigd.
De coalitiepartijen hebben een amendement aangekondigd m.b.t. de aanvullende afspraken op het coalitieakkoord 2018-2022.

Moties een amendementen aangekondigd in de vergadering van 30 oktober
In de vergadering van 30 oktober zijn geen nieuwe moties en/of amendementen aangekondigd.

BEHANDELRESULTAAT

GEMEENTE Arnhem

Raadsvoorstel, vervolg meningsvormende (1) bijeenkomst 30 oktober 2019

Conclusie
De voorzitter stelt met instemming van de raadskamer vast dat alle vragen m.b.t. de portefeuille van wethouder Paping zijn beantwoord. De m1-behandeling is hiermee afgerond.
Moties en amendementen t.b.v. de m2-behandeling (op 6 november) kunnen tot uiterlijk 1 november worden ingediend.

De raadsadviseur,

K. Vons

De voorzitter,

D. Becker

Overzicht met toezeggingen en afspraken n.a.v. MJPB 2020-2023 m1 23-10-2019

Toezeggingen van wethouder Louwers

De wethouder heeft de volgende toezeggingen gedaan:
- M.b.t. armoede - schulden - werk - zorg: Vóór 1 mei met integrale visie naar de raad te komen.
- M.b.t. spelregels wijkgericht werken: checken of de wijken in het juiste 'vakje zitten'.
- Vóór de behandeling van de MJPB in de raad met antwoorden komen n.a.v. de gedane toezeggingen m.b.t. de Arnhemse Standaard Toegankelijkheid.
- Vóór het einde van het jaar met een brief naar de te komen m.b.t. hoe het college de schuldenproblematiek bij jongeren meer integraal gaat oppakken (o.a. meer samenwerking)
- M.b.t. inclusie en meer specifiek het inburgeringsbeleid; "uit te zoeken wat we weten van inburgeringsplichtigen, zodat we dat kunnen gaan meten".

Toezeggingen van wethouder Paping

De wethouder heeft de volgende toezeggingen gedaan:

Wonen
- De wethouder heeft toegezegd alle toezeggingen m.b.t. Wonen (woningbehoefte-onderzoek, subregionale woonagenda, monitor prestatieafspraken etc.) na te lopen op afdoening.
- De wethouder heeft toegezegd nog dit jaar de raad een tussenbericht te sturen m.b.t. (uitbreiding van) woonwagenparken/-standplaatsen.
- De wethouder heeft toegezegd aan het begin van Q2 (half april) met een Plan van Aanpak te komen m.b.t. (uitbreiding van) woonwagenparken/-standplaatsen.
- De wethouder heeft toegezegd in december 2019 het resultaat van het (regionale) woningbehoefte-onderzoek met de raad te delen en daarbij aan te geven hoe daar (sub)regionaal mee om te gaan.
- De wethouder heeft toegezegd de problematiek van zgn. 'schimmel'woningen aan te kaarten bij de besprekingen over de prestatieafspraken.

Armoede
- De wethouder heeft toegezegd naast de lopende aanpak, voor 1 mei 2020 met een geïntegreerde aanpak zorg/armoede/schuld en werk te komen, zoals aangegeven op p. 13 van de MJPB 2020-2023.

Financiën / Belastingverordeningen

De wethouder heeft de volgende toezeggingen (afspraken) gedaan:
- Het schriftelijk beantwoorden van de vraag m.b.t. de inflatie, de hogere inflatie in 2019 wat gaat dit de gemeente kosten de komende jaren?
- Het schriftelijk beantwoorden van de vraag m.b.t. het addendum. Wanneer hadden we die verhoging moeten weten? Hoe zit het met de kwijtscheldingslasten bij het RV Kwijtschelding en stimulering afvalscheiding minima bij invoering DIFTAR.

Afspraken van wethouder van der Zee
- De wethouder zegt toe twee planningen te verstrekken met inzicht in het proces van de totstandkoming van de nieuwe opdracht voor de Sociale wijkteams en de totstandkoming van nieuwe richtlijnen voor passende zorg en ondersteuning.
- De wethouder zegt toe voor de volgende vergadering schriftelijk te antwoorden op de vraag of het nieuwe fitnesscentrum in de Rijnhal korting heeft gekregen.
- De wethouder zegt toe de regionale strategie, verwoord in het ambitiedocument Duurzame mobiliteit en bereikbaarheid na behandeling in het college aankomende week door te geleiden naar de raad.

Toezeggingen van wethouder van Dellen
- De wethouder zegt toe de evaluatie van de SOFA (stichting Ondernemers Fonds Arnhem) binnenkort naar de raad te sturen inclusief de eventuele vervolgstappen.
- De wethouder zegt toe de raad in januari-februari 2020 te informeren over de visie van het college t.a.v. de Startups.
- De wethouder zegt toe binnen nu en 2 maanden te komen met een plan van aanpak over circulaire economie. In het eerste kwartaal van 2020 volgt een visie en een strategie op de circulaire economie.
- De wethouder zegt toe binnen 2 maanden, samen met de drie andere portefeuillehouders, te komen met een plan voor de aanpak van het gebrek aan kader-vrijwilligers binnen de verenigingen.
- De wethouder zegt toe de raad, voor de kerst, een update te sturen over het ontsluiten van de open data.

Afspraak
- De wethouder zegt toe de raad te informeren over de termijn waarop de drie wethouders hun aanpak van de parkeerproblemen bij sportverenigingen, naar de raad zullen sturen.

Toezegging van burgemeester Marcouch
- De burgemeester zegt toe dat hij in toekomstige gevallen, daar waar mogelijk, bij drugsgerelateerd handhavend optreden, bijzondere aandacht zal wijden aan het zo goed mogelijk informeren van direct betrokkenen/omwonenden.

Toezeggingen van wethouder de Vroome
- De wethouder zegt toe de raad in het eerste kwartaal van 2020 te informeren over de stand van zaken van de Lauwersgracht Alliantie en de eventuele gevolgen voor de samenwerking Oost-Nederland.
- De wethouder zegt toe het inzetten op brede brugklassen mee te nemen bij de gesprekken over de maatschappelijke educatieve agenda.
- De wethouder zegt toe de kwaliteitseisen voor de aanbesteding van de jeugdzorg naar de raad te sturen.

Toezeggingen van wethouder Bouwkamp
De wethouder heeft de volgende toezeggingen gedaan:
Duurzaamheid
- De wethouder heeft toegezegd kort na 1 januari 2020 aan te geven wat de stand van zaken is m.b.t. het klimaatfonds (toezegging d.d. 15-05-2019).

RO en Omgevingswet
- N.a.v. een vraag van de heer Loos over de beschikbaarstelling van de interne evaluatie van de ODRA, heeft de wethouder toegezegd na te gaan wat dienaangaande precies is toegezegd.

Openbare ruimte
- De wethouder heeft toegezegd een beknopte, maar volledige motivatie naar de raad te sturen van het besluit tot uitstel van de invoering van Diftar met 6 maanden (het addendum bij de MJPB 2020-2023). Binnen 1 week zal zij de raad laten weten of er nog stukken worden toegevoegd aan deze toezegging.

* Afspraken zijn kortlopende toezeggingen die omwille van de omlooptijd niet in Ibabs worden opgenomen.

Andere Keuzes
Keihard Nodig

SOCIALE TEGENBEGROTING 2020 - 2023

SP FRACTIE IN DE GEMEENTERAAD VAN ARNHEM 03 NOVEMBER 2019

Voorwoord

Arnhem, 3 november 2019

Het geld regeert de wereld. Overal leidt dit tot uitbuiting, honger, armoede, oorlog en ander onrecht. De verschillen tussen arm en rijk zijn de afgelopen tientallen jaren groter geworden. Ook in Nederland is dit zo. Huishoudens staan al veertig jaar stil. Het aantal dak- en thuislozen is gestegen, de zorg en het onderwijs staan onder grote druk, honderdduizenden kinderen groeien op in armoede en voedselbanken kunnen het werk niet aan. Een steeds groter deel van de economische groei is in de zakken van speculerende aandeelhouders verdwenen. Bedrijven potten steeds meer geld op.

De afbraakpolitiek van het Kabinet Rutte-Asscher heeft belangrijke taken naar de gemeenten overgebracht. Maar niet voordat ze daar fors op hadden bezuinigd. Veel gemeenten hebben tekorten. De overheid die het dichtst bij de mensen staat heeft het zwaar.

Voor u ligt de Tegenbegroting van de SP-fractie in de gemeenteraad van Arnhem. Hiermee proberen we de scheve verhoudingen in onze stad te lijf te gaan. Door te zorgen voor goede zorg en goede huisvesting en door de verschillen tussen rijk en arm te verkleinen. We realiseren ons dat de invloed van de lokale politiek op de samenleving beperkt is, maar de ruimte die er is proberen we zo goed mogelijk te benutten. We halen het geld waar het zit en we brengen het naar waar het nodig is. Daarbij houden we oog voor de lokale economie en voor de samenleving als geheel.

Dit is iets wat de begroting van het Arnhems college niet doet. Want daar gaan de huishoudens fors meer betalen en krijgen rijke vastgoedbazen een belastingvoordeel. Daar wordt bezuinigd op de zorg voor ouderen en kinderen in nood en tal van andere belangrijke zaken. De tegenbegroting van de SP investeert juist in de samenleving en maakt ook de gemeentefinanciën weer helemaal gezond.

Gerrie Elfrink
Sarah Dobbe
Abdurrahman Cetintas

SP Fractie in de gemeenteraad van Arnhem

Inhoudsopgave

VOORWOORD ..... - 3 -
INHOUDSOPGAVE ..... - 4 -

ANDERE KEUZES – INLEIDING ..... - 6 -

DE ZORG ALS BASIS VAN BESCHAVING ..... - 6 -
AANPAKKEN VAN DE SLECHTSTE HUIZEN ..... - 7 -
GENOEG BETAALBARE HUIZEN ..... - 8 -
SP BUURTAANPAK 2.0 ..... - 9 -
AANPAK ARMOEDE ..... - 9 -
LUISTEREN NAAR ARNHEMMERS ..... - 10 -
EEN FINANCIEEL GEZONDERE BEGROTING ..... - 10 -
HOE GAAN WE DIT BETALEN? ..... - 10 -

BESTEDINGSVOORSTELLEN: ..... - 11 -

VERSTERKING LOKALE DEMOCRATIE ..... - 11 -
v1.1 REFERENDUM ..... - 11 -
v1.2 STEMKAART CAMPAGNE IN WIJKEN MET LAGE OPKOMST ..... - 11 -
v1.3 VERSTERKING LOKALE OMROEP ..... - 11 -
v1.4 FONDS VOOR ONDERZOEKSJOURNALISTIEK ..... - 11 -
SP-BUURTAANPAK 2.0 (VOORMALIGE KRACHT & GSOIII-PREVENTIEWIJKEN) ..... - 12 -
v2.1 STIMULERINGSREGELING BUURTECONOMIE KLEINE ONDERNEMERS ..... - 12 -
v2.2 ONDERSTEUNING WIJKAGENTEN ..... - 12 -
v2.3 WINKELCENTRUM DRIESLAG MALBURGEN + DWS ..... - 12 -
v2.4 EXTRA WIJKBUDGETTEN SP-BUURTAANPAK 2.0 WIJKEN ..... - 13 -
v2.5 SPREIDING DOELGROEPEN ..... - 13 -
SCHRAPPEN BEZUINIGINGEN ZORG EN JEUGDZORG ..... - 14 -
VERSTERKEN ZORG EN JEUGDZORG ..... - 14 -
v4.1 BESTRIJDING ZORGCOWBOYS ..... - 14 -
v4.2 GEEN EIGEN RISICO VOOR MENSEN MET EEN LAAG INKOMEN ..... - 15 -
v4.3 GRATIS AANVULLENDE ZORGVERZEKERING MET GOEDE TANDZORG BIJ LAAG INKOMEN ..... - 15 -
V4.4 ZORGBUURTHUIS ..... - 15 -
v4.5 BIJDRAGE AAN SOCIAAL NOODFONDS ZORG + PARTICIPATIE ..... - 15 -
SCHRAPPEN BEZUINIGINGEN OP ARMOEDEBESTRIJDING & PARTICIPATIE ..... - 16 -
v5.1 GEEN FINANCIËLE TAAKSTELLING OP BUIG ..... - 16 -
v5.2 GEEN FINANCIËLE TAAKSTELLING OP AMBITIE DOORBRAAK NAAR WERK ..... - 16 -
v5.3 GEEN BEZUINIGINGEN OP GELREPAS ..... - 16 -
WERK, INKOMEN, ARMOEDEBESTRIJDING EN SCHULDHULP ..... - 17 -
v6.1 DOORONTWIKKELING VAN SCALABOR TEN BEHOEVE VAN DE DOELGROEP ..... - 17 -
v6.2 EXTRA BIJDRAGE AAN VOEDSELBANK ..... - 17 -
v6.3 GRATIS OV ABONNEMENT MINIMA 130% ..... - 17 -
v6.4 ONDERSTEUNING KLEINE ZELFSTANDIGEN EN ZZP'ERS ..... - 18 -
v6.5 HUISVESTING DIVERSE STICHTINGEN ARMOEDEBESTRIJDING ..... - 18 -
MAATSCHAPPELIJKE OPVANG ..... - 18 -
v7.1 NIET BEZUINIGEN OP VROUWENOPVANG ..... - 19 -
v7.2 NIET BEZUINIGINGEN OP MAATSCHAPPELIJKE OPVANG ..... - 19 -
v7.3 DAKLOOSHEID VOORKOMEN EN VERHELPEN ..... - 19 -

SPORT EN BEWEGEN ..... - 19 -
v8.1 VERSTERKING SPORTVERENIGINGEN KRACHTWIJKEN ..... - 19 -
V8.2 ONDERZOEK EN INVESTERINGEN FIETSINFRASTRUCTUUR ..... - 20 -
v8.3 VERKLEINEN GEZONDHEIDSVERSCHILLEN WIJKEN ..... - 20 -
WONEN ..... - 21 -
v9.1 KLIMAATFONDS NAAR VERDUURZAMEN SCHIMMELWONINGEN ..... - 21 -
v9.2 NIEUWE WOONBUURT CAMPING ARNHEM ..... - 21 -
v9.3 AANPAK HUISJESMELKERS ..... - 21 -
DIERENWELZIJN ..... - 22 -
v10 EXTRA BIJDRAGE HUISVESTING DIERENTEHUIS ..... - 22 -

RECHTVAARDIGE LOKALE BELASTINGEN ..... - 23 -

BESTEEDBAAR INKOMEN VAN HUISHOUDENS STAAT AL BIJNA VEERTIG JAAR STIL ..... - 23 -
FIGUUR 1: HUISHOUDENS KRIJGEN EEN STEEDS KLEINER DEEL VAN HET NATIONAAL INKOMEN ..... - 24 -
FIGUUR 2: AANDEEL NIET-FINANCIËLE BEDRIJVEN SINDS DE JAREN TACHTIG BIJNA VERDRIEVOUDIGD ..... - 24 -
BELASTINGEN VAN BEDRIJVEN EN HUISHOUDENS IN NEDERLAND ..... - 25 -
FIGUUR 3: VENNOOTSCHAPSBELASTING SINDS JAREN '80 BIJNA GEHALVEERD. ..... - 25 -
FIGUUR 4: OZB TARIEF EIGENAREN NIET-WONINGEN IN NIJMEGEN SINDS 2015 VERDUBBELD. ..... - 26 -
BELASTING- EN PREMIEDRUK HUISHOUDENS VERSCHILLENDE WELVAARTSGROEPEN ..... - 26 -
HUISHOUDENS MET LAGE WELVAART BETALEN RELATIEF VEEL LOKALE BELASTING ..... - 26 -
HUISHOUDENS MET HOGE WELVAART BETALEN RELATIEF WEINIG LOKALE BELASTING ..... - 27 -
FIGUUR 5: TOTALE LASTEN EN PREMIEDRUK WELVAARTSGROEPEN ..... - 27 -
HUISHOUDENS BETALEN BIJ DE SP MINDER, VASTGOEDMAGNATEN MEER. ..... - 28 -
EEN IMPULS VOOR DE LOKALE ECONOMIE ..... - 28 -
EEN RECHTVAARDIG EN BETER LOKAAL BELASTINGSTELSEL ..... - 28 -
v11.1 DE AFVALSTOFFENBELASTING VOOR HUISHOUDENS WORDT VERMINDERD. ..... - 28 -
v11.2 RECHTVAARDIGERE LOKALE LASTEN VIA DE RIOOLHEFFING VOOR WONINGEN ..... - 29 -
v11.3 RECHTVAARDIGERE LOKALE LASTEN VIA DE RIOOLHEFFING VOOR BEDRIJVEN ..... - 29 -
D1 EXTRA BELASTINGOPBRENGST ..... - 29 -
VERREKENEN EIGENAREN HOGERE LASTEN NIET METEEN DOOR IN DE HUUR? ..... - 30 -
CORPORATIEWONINGEN ..... - 30 -
DOORREKENING BELASTINGMAATREGELEN ..... - 30 -
EEN WONING MET WOZ-WAARDE VAN €107.000,- ..... - 31 -
EEN WONING MET WOZ-WAARDE VAN €214.000,- ..... - 32 -
EEN WONING MET WOZ-WAARDE VAN €500.000,- ..... - 33 -
EEN WONING MET WOZ-WAARDE VAN €1.000.000,- ..... - 34 -
EEN NIET-WONING MET WOZ-WAARDE VAN €100.000,- ..... - 35 -

DEKKINGSVOORSTELLEN ..... - 36 -

FINANCIËLE HOOFDLIJNEN TEGENBEGROTING ..... - 39 -

GEZONDE GEMEENTEFINANCIËN; DE TEGENBEGROTING SLAAGT ER WEL IN ..... - 40 -

FINANCIEEL OVERZICHT TEGENBEGROTING ..... - 41 -

Andere keuzes – inleiding

Het bestuur van GroenLinks, VVD, D66 en PvdA in Arnhem heeft besloten waar ze het geld van de gemeente aan wil gaan uitgeven. Maar in plaats van te doen wat nodig is, kijkt het college weg van de mensen in de stad. In plaats van rechtvaardige keuzes te maken, wordt de tweedeling in de stad en tussen mensen groter gemaakt. Maar dit kan gelukkig ook anders. Door andere keuzes te maken kunnen we asociale bezuinigingen tegenhouden én voorstellen doen om het leven beter en mooier te maken voor álle Arnhemmers.

Andere keuzes zijn hard nodig. Want is het rechtvaardig dat:

- Huishoudens in Arnhem hun energierekening enorm zien stijgen terwijl grote vervuilende multinationals tientallen miljoenen subsidie krijgen om via een boomverslindende biomassacentrale de Arnhemse lucht te vervuilen?

- Pandjesbazen en vastgoedmagnaten minder hoeven te betalen terwijl voor huurders en huiseigenaren de lasten enorm stijgen?

- Er maar liefst 25 miljoen wordt bezuinigd op de zorg voor kinderen en ouderen terwijl zorgcowboys enorme winsten van ons zorggeld in hun zak kunnen steken?

Dit zijn de keuzes van dit college. De SP maakt andere keuzes. En wat blijkt? Het is haalbaar en betaalbaar. Dat zeggen wij niet alleen zelf, maar ook de ambtenaren van de gemeente Arnhem die dit voorstel voor de SP hebben bekeken en doorgerekend.

Wat willen wij?

De zorg als basis van beschaving

Dit college wil de komende jaren maar liefst 30 miljoen euro bezuinigen op zorg voor ouderen en voor kinderen, op hulp aan dak en thuislozen en op de vrouwenopvang. Dit is ronduit asociaal. We halen deze enorme bezuinigingen van tafel zodat Arnhemmers niet de dupe worden van de bezuinigingsdrift van dit

college. Maar we houden niet alleen de verslechteringen tegen die dit college voorstelt. We kunnen er namelijk ook voor zorgen dat het beter wordt.

Als je een laag inkomen hebt en je wordt ziek dan is het eigen risico een enorme drempel. Te veel mensen mijden zorg die ze nodig hebben vanwege deze boete op ziek zijn. Uit een recent onderzoek van eind augustus 2019 door RTL Nieuws[1] bleek bijvoorbeeld nog dat veel mensen niet meer rond kunnen komen door de zorgkosten die ze hebben, zorg weigert of zich in de schulden moet steken. Ook mondzorg is voor ruim 500.000 mensen in Nederland onbetaalbaar geworden.[2] Wij willen niet dat je aan iemands gebit kunt zien of iemand arm of rijk is. Goede zorg is een kwestie van beschaving. Deze tweedeling tussen arm en rijk, tussen ziek en gezond, gaan we in Arnhem aanpakken. We schrappen de boete op ziek zijn, het eigen risico, voor Arnhemmers met een laag inkomen via een basisverzekering zonder eigen risico, maar met tandzorg voor volwassenen.

De SP kiest voor Zorgbuurthuizen in Arnhem. Met het sluiten van de verzorgingshuizen is een gat ontstaan in de huisvesting en de zorg voor ouderen. Voor veel ouderen die niet thuis willen of kunnen blijven wonen bestaat er geen betaalbaar alternatief. Daarom heeft de SP het initiatief voor het Zorgbuurthuis ontwikkeld en gelanceerd. Oud kunnen worden in de eigen buurt, in een kleinschalige woonvoorziening die zoveel mogelijk lijkt op thuis. Waar partners samen kunnen wonen en niet gedwongen worden gescheiden omdat de een zorg nodig heeft en de ander niet. Met zoveel mogelijk aansluiting bij de buurt zodat mensen hun eigen sociale netwerk behouden. Als ouderen in het Zorgbuurthuis gaan wonen, komen er woonhuizen vrij, en daarmee draagt het bij aan de aanpak van de wooncrisis. Het Zorgbuurthuis is eerder enthousiast door een meerderheid van de Arnhemse gemeenteraad ontvangen, maar is helaas nog niet concreet van de grond gekomen. Daarom zal een aanjager van het zorgbuurthuis aan de slag gaan met het inventariseren van behoefte in de buurten en het realiseren van zorgbuurthuizen, te beginnen met een pilot.

Aanpakken van de slechtste huizen

Ongeveer een op de vijf Arnhemmers woont in een huis met vocht en schimmel.[3] [4] Rond de 40 procent van de huurwoningen die vóór 1960 zijn gebouwd hebben met vocht en schimmel te maken. De gevolgen kunnen groot zijn. Uit zeer recent onderzoek blijkt dat één op de drie kinderen in een ongezond huis woont, dat de

[1] https://www.rtlnieuws.nl/nieuws/nederland/artikel/4818521/financiele-problemen-zorg-zorgkosten-duur-geldnood
[2] https://doktersvandewereld.org/campagnes/mondzorg/
[3] https://www.ad.nl/wonen/een-op-de-vijf-nederlanders-woont-in-huis-met-vocht-en-schimmel~a6121ed5/
[4] https://online.ibabs.eu/ibabsapi/publicdownload.aspx?site=Arnhem&id=7d7e96ca-3555-4be0-a365-a97094479471 - antwoord op vraag 1

kans dat zij ziek worden van hun eigen huis tot 4,3 keer zo groot is als normaal, en dat niet alleen de levenskwaliteit maar ook de levensverwachting omlaaggaat.[5] Dit moeten we ons als gemeente aantrekken.

De inzet van de gemeente tot nu toe is helaas onvoldoende is gebleken om dit probleem aan te pakken. Op dit moment staat Arnhem op een vijfde plaats in de lijst van 15 minst duurzame grote gemeenten, en zijn driekwart van de woningen in Arnhem verre van duurzaam met een energielabel van C of lager.[6]

Maar nu is er een unieke kans er wél echt iets aan te doen. Door het klimaatfonds in te zetten voor het energiezuinig maken van de slechtste huizen in Arnhem, voor de mensen die dat niet zelf kunnen betalen. Want niet alleen worden de huizen gezonder voor de gezinnen die dar nu wonen. Ook pakken we daarmee energiearmoede aan, en daarmee past het perfect in de doelstellingen van dit fonds. De meeste klimaatwinst, volgens de zogenaamde ‘trias energetica’ begint namelijk bij energiebesparing.

Daarom zetten we het klimaatfonds in voor het opsporen van de ongezonde huizen via een onderzoek naar vocht- en schimmelhuizen en het openen van een meldpunt voor huurders en huiseigenaren. De aanpak van de slechtste huizen kunnen we, met cofinanciering vanuit de provincie, met het klimaatfonds mogelijk maken.

Genoeg betaalbare huizen

Er is een wooncrisis. Ook in Arnhem is er een groot tekort aan betaalbare huizen. Dat komt niet vanzelf goed. Er moet daarom een stop komen op het stijgen van de huren boven de grens van sociale huur. Want door huurstijgingen worden veel betaalbare huizen onbetaalbaar. Ook door het omvormen van Camping Arnhem kunnen we de strijd met de wooncrisis aangaan. Deze camping wordt nu al permanent bewoond door Arnhemmers en gebruikt als huisvesting voor arbeidsmigranten. Door het omvormen van deze camping tot een echte woonbuurt lossen een deel van de wooncrisis op, herstellen we de rechten van huurders, gebruiken we ruimte die nu al voor wonen wordt gebruikt, en laten de verantwoordelijkheid van de overheid niet over aan malafide steeds rijker wordende campingbazen.

[5] https://www.ad.nl/wonen/een-op-de-drie-kinderen-woont-in-een-ongezond-huis-br-br~a0be5e9a/
[6] https://www.gelderlander.nl/nijmegen-e-o/driekwart-woningen-arnhem-en-nijmegen-verre-van-duurzaam~a63f7ae9/

SP Buurtaanpak 2.0

Er zijn grote verschillen tussen buurten in Arnhem. Het maakt uit in welk deel van Arnhem je woont hoe gezond je leefomgeving en je huis is, hoe veilig je bent, of er plek is om te sporten, om muziek te maken of om te kunnen ondernemen. Steeds meer buurten voelen zich vergeten en de druk op deze buurten wordt alleen maar meer opgevoerd, door bijvoorbeeld het huisvesten van kwetsbare groepen in alleen deze buurten en niet waar de rijkere Arnhemmers wonen. In plaats van de druk verder op te voeren in wijken zoals Malburgen, Het Broek, de Geitenkamp en Presikhaaf Geitenkamp, Sint Marten, Elderveld, Vredenburg/Kronenburg en De Laar investeren we daar met de SP-buurtaanpak 2.0. Wij willen de tweedeling tussen buurten in Arnhem verkleinen. Dat betekent dat er meer wordt gedaan aan veiligheid, dat kwetsbare groepen niet allemaal alleen in bepaalde buurten worden gehuisvest, dat de bewoners van deze buurten meer te zeggen krijgen over hun eigen leefomgeving en dat kleine ondernemers ondersteund worden. Geen bezuinigingen op de buurt, maar investeren. Omdat het nodig is én omdat het kan.

Aanpak armoede

Bezuinigingen neerleggen bij de armste Arnhemmers is ronduit asociaal. Maar toch gaat dit college bezuinigen op participatie en armoedebestrijding. De uitgaven op dit terrein zullen maar liefst 5 miljoen euro minder zijn in 2023.[7] De SP vindt dat de verschillen tussen arm en rijk in de stad moeten worden aangepakt, en niet nog verder vergroot. Terwijl dit college belastingvoordelen geeft aan pandjesbazen en vastgoedmagnaten, wordt er geld weggehaald bij de Gelrepas, op het naar werk helpen van mensen, op de vangnetuitkering, op schuldhulp, de opvang voor vrouwen die acuut een veilig onderkomen nodig hebben en de opvang voor daklozen. Dat is volstrekt onrechtvaardig. De SP draait dit dan ook om en haalt deze bezuinigingen van tafel.

De SP maakt sociale keuzes. We investeren in de voedselbank en de sociale werkvoorziening. We ondersteunen kleine zelfstandigen. En: we maken openbaar vervoer voor mensen met een laag inkomen gratis tijdens de daluren. Zo verkleinen we niet alleen de tweedeling maar ook de fysieke afstand tussen buurten en mensen.

[7] Zie concept-begroting gemeente Arnhem p125

Luisteren naar Arnhemmers

Dit college maakt slechte keuzes met grote gevolgen voor veel Arnhemmers. Als er beter naar mensen zou worden geluisterd dan zou dit college aan de kant van de mensen staan en niet aan de kant van huisjesmelkers en pandjesbazen. Veel mensen worden niet gehoord. De meeste mensen hebben namelijk wel wat beters te doen dan naar het stadhuis te komen om bij gemeenteraadsvergaderingen te zitten. Of zij hebben het vertrouwen in de politiek inmiddels helemaal verloren en blijven tijdens verkiezingen thuis. Daarom wil de SP investeren in de lokale democratie, in de betrokkenheid van mensen. Belangrijke onderwerpen moeten ook per referendum besloten kunnen worden. We bevorderen de opkomst tijdens verkiezingen, zodat de stem van mensen gehoord wordt. En: we versterken de lokale omroep en journalistiek. Goede en kritische journalistiek is ontzettend belangrijk om mensen te informeren, om te zorgen dat de politiek niet ongemerkt onrechtvaardige besluiten kan nemen, en om te onderzoeken.

Een financieel gezondere begroting

De jaarrekening van 2018 werd afgesloten met genoeg geld in de gemeentekas. Maar de begroting van 2019, de eerste van de nieuwe coalitieperiode, werd een groot fiasco. Binnen een maand werd bekend dat er een ‘misrekening’ van meer dan twaalf miljoen per jaar was gemaakt. Dit bedrag liep in de maanden daarna op naar meer dan achttien miljoen. Door dit wanbeleid is er een gat in de financiële reserves geslagen. Het college laat het erbij en doet hier niets aan. De SP herstelt dit weer.

Hoe gaan we dit betalen?

We draaien een aantal van de keuzes van dit rechtse GroenLinks, VVD, D66 en PvdA college om. Met de keuzes van dit college betalen pandjesbazen en vastgoedmagnaten minder en stijgen de lasten van huurders en huiseigenaren enorm. De SP doet dit andersom. Daar zijn huisjesmelkers misschien niet blij mee, maar de meeste Arnhemmers wel. We stoppen geld niet onnodig in een spaarpot, want dat geld levert meer op als we het investeren in de samenleving. Daar is het ook voor bedoeld. In plaats van bezuinigen op mensen, kan het bestuur kritisch naar zichzelf kijken waar het goedkoper kan. De SP stelt 5% bezuiniging voor op het stadsbestuur zelf.

De andere keuzes van de SP in Arnhem zijn gewoon te betalen. En wat blijkt? De financiën van de gemeente Arnhem worden er nog kerngezond van ook. De SP voorstellen zijn haalbaar en betaalbaar, dus laten we dit zo snel mogelijk gaan doen.

Bestedingsvoorstellen:

Versterking lokale democratie

De SP wil investeren in de lokale democratie, in de betrokkenheid van mensen.

v1.1 Referendum

Om de betrokkenheid bij de lokale democratie te versterken streven we na jaarlijks een referendum te houden.

v1.2 Stemkaart campagne in wijken met lage opkomst

Om de betrokkenheid bij de lokale democratie te versterken wordt er bij elke verkiezing en bij elk referendum een campagne gehouden voordat mensen hun stemkaart krijgen. Dan gooien mensen hun stemkaart niet weg en stimuleren we dat mensen hun stem gaan uitbrengen. Deze campagne wordt gehouden in wijken met een opkomst van minder dan 45% bij de laatste gemeenteraadsverkiezingen en wordt bij voorkeur uitgevoerd samen met mensen uit de wijk zelf, bijvoorbeeld met sleutelfiguren uit de wijk.

v1.3 Versterking lokale omroep

Om de betrokkenheid van mensen bij de lokale democratie te versterken is een goede lokale omroep noodzakelijk. Door te investeren in de samenwerking van RTV Arnhem met Omroep Gelderland kunnen zij hun werk beter doen.

v1.4 Fonds voor onderzoeksjournalistiek

Om de betrokkenheid van mensen bij de lokale democratie te versterken is ook goede kritische onderzoeksjournalistiek van belang. Daarom komt er een fonds voor onderzoek door gekwalificeerde journalisten. De Gelderlander Arnhem en Omroep Gelderland kunnen daarbij een rol vervullen om ervoor te zorgen dat het geld op

een goede manier wordt toegewezen. Het college maakt hiervoor een raadsvoorstel.

V1	versterking democratie	2020	2021	2022	2023
v1.1	referendum		100	100	100
v1.2	stemkaart campagne in wijken met lage opkomst		20	20	20
v1.3	versterking lokale omroep	20	100	100	100
v1.4	fonds voor onderzoeksjournalistiek	50	50	50	50
	subtotaal:	70	270	270	270

SP-buurtaanpak 2.0 (voormalige Kracht & GSOIII-preventiewijken)

Bepaalde wijken staan onder veel druk. Extra aandacht is nodig in: Malburgen, Presikhaaf, het Arnhemse Broek, Klarendal, Geitenkamp, Sint Marten, Elderveld, Vredenburg/Kronenburg en De Laar.

v2.1 Stimuleringsregeling buurteconomie kleine ondernemers

Deze investering is bedoeld om de leefbaarheid in deze wijken te verbeteren en de wijkeconomie te versterken. Kleine ondernemers worden ondersteund zodat zij investeringen kunnen doen in deze wijken. Het college gaat dit na onderzoek onder wijkondernemers verder uitwerken en komt met een voorstel naar de raad.

v2.2 Ondersteuning wijkagenten

Dit geld is bedoeld om wijkagenten in deze wijken te ondersteunen. Het kan worden ingezet voor handhavers die aan wijkagenten worden gekoppeld. Maar het geld kan ook besteed worden aan andere dingen die de wijkagenten ondersteunen in hun werk. De burgemeester en de betrokken wijkagenten werken dit samen uit. Het college komt met een voorstel naar de raad.

v2.3 Winkelcentrum Drieslag malburgen + DWS

Dit bedrag komt oorspronkelijk uit het project Malburgen. Het college heeft bij de tussenrapportage (Turap 2-2019) voorgesteld om dit geld niet bij project Malburgen te laten maar in plaats daarvan in de Algemene Reserve te laten vallen. Maar dit geld is in Malburgen nodig voor het opknappen van Winkelcentrum De Drieslag en

voor de huisvesting van muziekvereniging DWS. Daar gaan we het dan ook aan besteden. -zie ook SP Amendement bij Turap-2 2019.

v2.4 Extra wijkbudgetten SP-buurtaanpak 2.0 wijken

We investeren vanaf nu extra in de wijkbudgetten van de 'SP-buurtaanpak 2.0-wijken'. Het college maakt samen met de bewoners, de wijkteams leefomgeving en de wijkplatforms een verdeling van het extra geld en komt met een voorstel naar de raad.

v2.5 Spreiding doelgroepen

Een 'coördinator spreiding doelgroepen' gaat zorgen dat kwetsbare doelgroepen worden gehuisvest in een passende en zorgzame omgeving. Op plekken en in wijken met voldoende draagkracht.

V2	wijkaanpak 2.0 (voormalige Kracht & GSOIII preventiewijken)	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
v2.1	stimuleringsregeling wijkeconomie kleine ondernemers		500	500	500
v2.2	ondersteuning wijkagenten		500	500	500
v2.3	winkelcentrum Drieslag malburgen + DWS		1000		
v2.4	Extra wijkbudgetten Kracht- en GSOIII wijken		1000	1000	1000
v2.5	spreiding doelgroepen	50	100	100	100
	subtotaal:	50	3100	2100	2100

Schrappen bezuinigingen zorg en jeugdzorg

Dit college wil de komende jaren meer dan 25 miljoen euro bezuinigen op zorg voor ouderen en voor kinderen. Dit is ronduit asociaal. We halen deze enorme bezuinigingen van tafel zodat Arnhemmers niet de dupe worden van de bezuinigingsdrift van dit college.

V3	schrappen bezuinigingen zorg en jeugdzorg	2020	2021	2022	2023
v3.1	schrappen bezuiniging beschermd wonen	2400	4000	4000	4000
v3.2	schrappen bezuiniging verblijfszorg jeugd			750	750
v3.3	schrappen bezuiniging ambulante begeleiding WMO	1400	1400	1400	1400
v3.4	schrappen bezuiniging dagbesteding	200	200	200	200
v3.5	schrappen bezuiniging doelgroepenvervoer	250	250	250	250
v3.6	schrappen bezuiniging activerend werk	20	160	160	200
v3.7	geen bezuiniging dmv poh jeugd	200	200	200	200
v3.8	geen bezuiniging dmv hervormen drang	100	100	100	100
v3.9	geen bezuiniging aanpassen inzet sociale wijkteams			100	100
	subtotaal:	4570	6310	7160	7200

Versterken zorg en jeugdzorg

We houden niet alleen de verslechteringen tegen die dit college voorstelt. We kunnen er namelijk ook voor zorgen dat het beter wordt.

v4.1 Bestrijding zorgcowboys

We stellen een jager op zorgcowboys aan, om megawinsten en fraude met zorggeld aan te pakken en ervoor te zorgen dat iedereen de zorg krijgt zoals het hoort. Geen kantoorbaantje, maar een goede onderzoeker en een strijder voor goede zorg en burenrust. Het college komt met een voorstel naar de raad.

v4.2 Geen eigen risico voor mensen met een laag inkomen

Iedereen met een inkomen tot 130% kan zonder extra kosten een collectieve aanvullende verzekering afsluiten zonder eigen risico en waarin goede tandverzorging is gedekt (GTV750) zie ook v4.3

v4.3 Gratis aanvullende zorgverzekering met goede tandzorg bij laag inkomen

Iedereen met een inkomen tot 130% kan zonder extra kosten een collectieve aanvullende verzekering afsluiten zonder eigen risico en waarin goede tandverzorging is gedekt (GTV750) (zie ook v4.2)

V4.4 Zorgbuurthuis

Er worden ambtenaren vrijgemaakt om ervoor te zorgen dat er Zorgbuurthuizen in Arnhem komen. Dit doen zij door partijen bij elkaar te brengen en bijvoorbeeld onderzoek te doen of te organiseren, QuickScans te doen, een stimuleringsregeling op te zetten. Het college komt met een uitgewerkt voorstel.

v4.5 Bijdrage aan sociaal noodfonds zorg + participatie

Dit noodfonds heeft haar nut voor de zorg in het verleden al vaak bewezen. Een sociaal noodfonds is wel zo sociaal. En: doordat door deze buffer de risico's op financiële tekorten verkleint, neemt de kans dat de gemeente in de financiële problemen komt af; de zogenaamde 'weerstandsfactor' wordt daardoor verbeterd.

V4	zorg en jeugdzorg	2020	2021	2022	2023
v4.1	bestrijding zorgcowboys	50	100	100	100
v4.2	eigen risico voor minima >130% afgedekt in eigen risico	2100	2100	2100	2100
v4.3	gratis aanvul. zorgverz. met goede tandzorg voor minima >130%	2400	2400	2400	2400
v4.4	zorgbuurthuis	100	100	100	100
v4.5	bijdrage aan sociaal noodfonds zorg + participatie	6000	1000		
	subtotaal:	10650	5700	4700	4700

Schrappen bezuinigingen op armoedebestrijding & participatie

Bezuinigingen neerleggen bij de armste Arnhemmers is ronduit asociaal. Maar toch gaat dit college bezuinigen op participatie en armoedebestrijding. Het college wil hiervoor steeds minder uitgeven – maar liefst 5 miljoen euro minder in 2023. De SP vindt dat de verschillen tussen arm en rijk in de stad moeten worden aangepakt, en niet nog verder vergroot.

v5.1 Geen financiële taakstelling op BUIG

Financiële resultaatsverplichtingen, ofwel het doel om te bezuinigen op deze manier betekent een levensgroot risico dat mensen niet zozeer aan het werk worden geholpen als wel dat zij vooral de uitkering worden uitgewerkt. Dit kan grote gevolgen hebben in de levens van deze mensen, voor de samenleving, maar ook voor de daklozenopvang.

v5.2 Geen financiële taakstelling op ambitie Doorbraak naar Werk

Financiële resultaatsverplichtingen op Doorbraak naar Werk betekent een levensgroot risico dat mensen niet zozeer aan het werk worden geholpen als wel dat zij vooral de uitkering worden uitgewerkt. Dit kan grote gevolgen hebben in de levens van deze mensen, voor de samenleving, maar ook voor de daklozenopvang.

v5.3 Geen bezuinigingen op Gelrepas

Bezuinigen op de Gelrepas betekent bezuinigen op de allerarmsten van Arnhem. Als er al geld bespaard kan worden door automatisering, dan hoort dat ten goede te komen aan de groep voor wie het geld bedoeld is. Dat gebeurt bij cultuur ook, er is geen reden waarom dat hier niet kan.

V5	schrappen bezuinigingen armoedebestrijding & werk	2020	2021	2022	2023
v5.1	geen financiele taakstelling op BUIG				2000
v5.2	geen financiele taakstelling op ambitie Doorbraak naar Werk		150	872	23
v5.3	geen bezuinigingen op Gelrepas		118	118	118
	subtotaal:	0	268	990	2141

Werk, inkomen, armoedebestrijding en schuldhulp

De SP vindt dat de verschillen tussen arm en rijk in de stad moeten worden aangepakt, en niet nog verder vergroot. De SP maakt sociale keuzes. We investeren in de voedselbank en de sociale werkvoorziening. We ondersteunen kleine zelfstandigen. En: we maken openbaar vervoer voor mensen met een laag inkomen gratis tijdens de daluren. Zo verkleinen we niet alleen de tweedeling maar ook de fysieke afstand tussen buurten en mensen. Wij willen niet dat je aan iemands gebit kunt zien of iemand arm of rijk is. Goede zorg is een kwestie van beschaving. Deze tweedeling tussen arm en rijk, tussen ziek en gezond, gaan we in Arnhem aanpakken. We schrappen de boete op ziek zijn, het eigen risico, voor Arnhemmers met een laag inkomen via een basisverzekering zonder eigen risico, maar met tandzorg voor volwassenen.

v6.1 Doorontwikkeling van Scalabor ten behoeve van de doelgroep

De Sociale Werkplaats is door het kabinet Rutte-Asscher op slot gezet. Als gemeente Arnhem hoeven we ons daar niet zomaar bij neer te leggen. Scalabor blijft zich inzetten voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. De ruimte die ontstaat kan prima worden ingezet om de mensen voor wie het is bedoeld beter te bereiken en verder te helpen op het gebied van de bestrijding van laaggeletterdheid, gezonde leefstijl, hulp bij schulden en omgaan met geld. Het college komt in samenspraak met Scalabor en de doelgroep met een raadsvoorstel.

v6.2 Extra bijdrage aan voedselbank

De voedselbank moet de eindjes aan elkaar knopen. Met deze extra bijdragen kunnen ze een koelwagen aanschaffen en komen ze wat ruimer in de financiën te zitten. Een winkelpunt voor Arnhem-Noord kan hier ook mee worden mogelijk gemaakt.

v6.3 Gratis OV abonnement minima 130%

Iedereen met een inkomen tot 130% van de bijstandsnorm kan gratis onbeperkt reizen met de bus in de daluren. Het college komt met een uitgewerkt voorstel naar de raad.

v6.4 Ondersteuning kleine zelfstandigen en zzp'ers

Deze middelen worden toegevoegd aan het armoedebudget. Het college werkt samen met de doelgroep een plan uit voor de besteding[8].

v6.5 Huisvesting diverse stichtingen armoedebestrijding

Dit college heeft de diverse stichtingen opgeroepen om een gezamenlijk plan voor huisvesting te maken. Zonder steun van de gemeente gaat dit waarschijnlijk niet tot een oplossing van de huisvestingsproblemen leiden. Het hier genoemde bedrag kan naar goeddunken door het college worden besteed. Hetzij in de vorm van kapitaallasten, hetzij in de vorm van een bijdrage in de huur. De uitvoering ligt bij het college.

V6	werk, inkomen, armoedebestrijding en schuldhulp	2020	2021	2022	2023
v6.1	doorontwikkeling scalabor tbv doelgroep		500	500	1000
v6.2	extra bijdrage aan voedselbank	200	150	150	150
v6.3	gratis OV abonnement minima 130%		1700	1700	1700
v6.4	ondersteuning kleine zelfstandigen en zzp'ers	50	500	500	500
v6.5	huisvesting diverse stichtingen armoedebestrijding	100	200	200	200
	subtotaal:	350	3050	3050	3550

Maatschappelijke opvang

Dit college wil de komende jaren maar liefst 4 miljoen euro bezuinigen op hulp aan dak en thuislozen en op de vrouwenopvang. Dit is ronduit asociaal. We halen deze enorme bezuinigingen van tafel zodat Arnhemmers niet de dupe worden van de bezuinigingsdrift van dit college.

[8] https://www.ad.nl/ad-werkt/zzp-ers-lopen-grootste-risico-op-armoede~a4b4bceb/

v7.1 Niet bezuinigen op vrouwenopvang

De vrouwenopvang loopt nu al tegen grote uitdagingen aan. Vrouwenmishandeling, seksueel misbruik en mensenhandel komen nog steeds veel voor. Vrouwen die hiervan het slachtoffer worden verdienen onze bescherming. Zij verdienen niet minder, maar juist méér ondersteuning, bijvoorbeeld bij financiële problemen veroorzaakt door hun ex-partner.

v7.2 Niet bezuinigingen op maatschappelijke opvang

Nederland kent veel dak- en thuislozen. En als gevolg van het afbraakbeleid van het kabinet Rutte-Asscher zijn dat er alleen maar meer geworden. Uit onderzoek blijkt dat er meer inzet nodig is, en niet minder: Ook in Arnhem!

v7.3 Dakloosheid voorkomen en verhelpen

Soms verliezen mensen hun huis, terwijl dat helemaal niet hoeft als zij een beetje ondersteund zouden worden om problemen op te lossen. Als je eenmaal dakloos bent heeft dat grote gevolgen voor je leven en je toekomst. Daarom moeten we inzetten om dakloosheid te voorkomen en mensen te helpen om hun leven weer op de rit te krijgen.

V7	maatschappelijke opvang	2020	2021	2022	2023
v7.1	niet bezuinigen op vrouwenopvang	200	200	200	200
v7.2	niet bezuinigingen op maatschappelijke opvang	760	760	760	760
v7.3	dakloosheid voorkomen en verhelpen	50	100	100	100
	subtotaal:	1010	1060	1060	1060

Sport en bewegen

v8.1 Versterking sportverenigingen krachtwijken

Het ontbreekt sportverenigingen in krachtwijken vaak aan bestuurlijke slagkracht. Dit speelt bijvoorbeeld in het voetbal. Veel voetballertjes spelen bij verenigingen buiten de wijk, en hun ouders doen daar vrijwilligerswerk. De voetbalverenigingen in de

wijk zitten daardoor in een neerwaartse spiraal. Dit geld is bedoeld om deze spiraal te doorbreken. Dat begint bij bestuurlijke slagkracht waarna het kader versterkt kan worden. Ook ledenbinding in de wijk is van groot belang. Soms is er wel sprake van een bloeiende vereniging in de wijk, maar dan betreft het een sport met een stedelijke of regionale verenigingsschaal. Dan is de vereniging wel gevestigd in de wijk, maar is het ledenbestand dat niet. Deze middelen kunnen deels ook ingezet worden om dit gat tussen vereniging en (jeugdige) wijkbewoners dicht te slaan. Het college werkt dit verder uit en doet een voorstel aan de raad.

V8.2 Onderzoek en investeringen fietsinfrastructuur

Fietsen is gezond, goedkoop en schoon. Het is, samen met gratis OV voor minima, het belangrijkste middel om mobiliteitsarmoede te bestrijden. Fietsen wordt zoveel mogelijk gestimuleerd. Arnhem wil de fietsstad van Nederland worden. Bereikbaarheid per fiets wordt optimaal door een fietsstadsring, waar je kunt doorfietsen in je eigen tempo, zonder hinder van autoverkeer. We laten ons daarbij inspireren door de Nordbahntrasse en de Ertzbahntrasse.

v8.3 Verkleinen gezondheidsverschillen wijken

Uit onderzoek blijkt dat er grote gezondheidsverschillen tussen wijken bestaan. Deze middelen worden gericht ingezet om deze verschillen te verkleinen door middel van preventie; mensen worden geholpen bij een gezondere levensstijl. Leefstijl coaching hoort voor iedereen bereikbaar te zijn en niet slechts voor de mensen die het kunnen betalen. Bewezen interventies worden uitgebouwd. Naast Malburgen en Klarendal verdient ook Presikhaaf een beweegcentrum waar de wijk trots op kan zijn. Het college komt met een uitgewerkt voorstel naar de raad.

V8	sport en bewegen	2020	2021	2022	2023
v8.1	versterking sportverenigingen krachtwijken	100	300	300	300
v8.2	onderzoek en investeringen fietsinfrastructuur	100	100	1000	1000
v8.3	verkleinen gezondheidsverschillen wijken	100	400	400	400
	subtotaal:	300	800	1700	1700

Wonen

v9.1 Klimaatfonds naar verduurzamen schimmelwoningen

De spelregels voor de toekenning van geld uit het klimaatfonds worden veranderd zodat het geld wordt ingezet voor de bestrijding van schimmelwoningen. Hiermee worden verschillende doelen op het gebied van energiebesparing en verduurzaming, armoedebestrijding en volksgezondheid tegelijkertijd gehaald. Bovendien kan er volop gebruikt gemaakt worden van cofinanciering door de provinciale overheid en corporaties. Het college komt met een uitgewerkt voorstel naar de raad.

v9.2 Nieuwe woonbuurt camping Arnhem

De kosten en opbrengsten lopen via een te openen grondexploitatie. Eventuele meeropbrengsten zijn aannemelijk maar zijn hier niet in beeld gebracht. De maatschappelijke doelstellingen, namelijk fatsoenlijke huisvesting en uitbreiding van de woningvoorraad staan voorop. De bedoeling is om een gemengde woonbuurt te creëren, want hier is enorm veel behoefte aan in Arnhem. De uitwerking is in handen van het college. De huidige groep vaste campingbewoners wordt geherhuisvest in een fatsoenlijke woning met bijbehorende rechten. Dat kan op deze locatie zijn of ergens anders.

v9.3 Aanpak huisjesmelkers

Iedereen verdient een huis om trots op te zijn, met een fatsoenlijke huurprijs. Nog teveel mensen betalen teveel huur voor een woning die niet voldoet of zelfs onveilig en ongezond is. Huisjesmelkers moeten daarom harder aangepakt gaan worden. Dit kan uitgevoerd worden door een bijzondere opdracht te verstrekken aan het huurdershuis, maar ook andere manieren zijn denkbaar. Het college komt met een uitgewerkt voorstel.

V9	wonen	2020	2021	2022	2023
v9.1	klimaatfonds naar verduurzamen schimmelwoningen	0	0	0	0
v9.2	nieuwe woonbuurt camping arnhem	0	0	0	0
v9.3	aanpak huisjesmelkers	20	100	100	100
	subtotaal:	20	100	100	100

Dierenwelzijn

v10 Extra bijdrage huisvesting dierentehuis

Goede opvang van dieren is een kwestie van beschaving. Ook verdienen de vrijwilligers die dit belangrijke werk doen een fatsoenlijke werkplek. Deze structurele bijdrage is voor huisvestingslasten in welke vorm dan ook. Het college komt met een uitgewerkt voorstel naar de raad.

V10	dierenwelzijn	2020	2021	2022	2023
v10.1	extra bijdrage huisvesting dierentehuis			100	100
	subtotaal:	0	0	100	100

RECHTVAARDIGE LOKALE BELASTINGEN

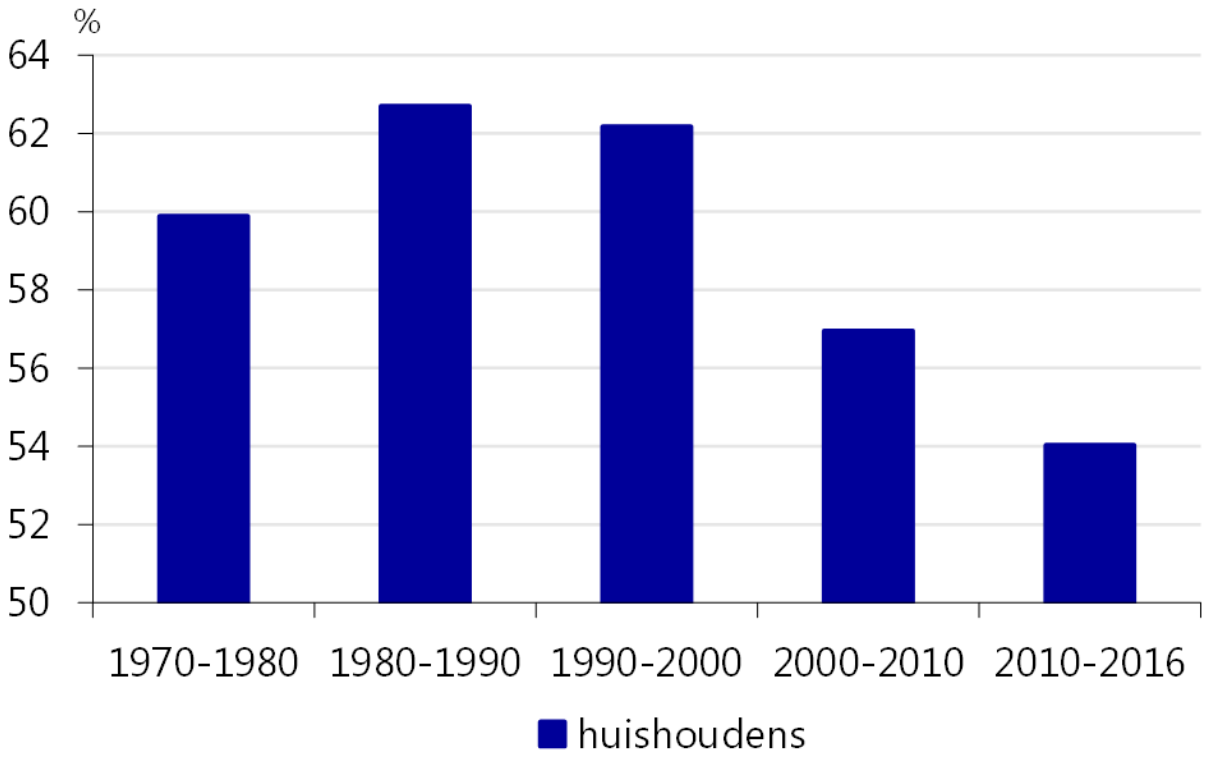
Bedrijven hebben de afgelopen tientallen jaren steeds hogere winsten gemaakt en betalen steeds minder belasting. Huishoudens zijn daar sterk bij achtergebleven. Als gemeente kunnen we dit deels compenseren door huishoudens te ontzien en bedrijven meer aan te spreken. We moeten ons daarbij wel realiseren dat de gemeentebelasting maar een klein deel van de lastendruk van huishoudens en bedrijven uitmaakt. Een gemiddeld bedrijf geeft meer geld uit aan koffie voor het personeel dan dat ze lokale lasten afdraagt. Daarnaast is het goed om onderscheid te maken tussen hardwerkende (kleine) ondernemers en vastgoedmagnaten en pandjesbazen die bezit uitponden en teren op de arbeid van anderen.

Hoewel het Nederland economisch weer voor de wind gaat, zien de werkenden hun inkomen nauwelijks stijgen. Een steeds groter deel van de economische groei verdwijnt in de zakken van speculerende aandeelhouders. De Groene Amsterdammer 31 januari 2018

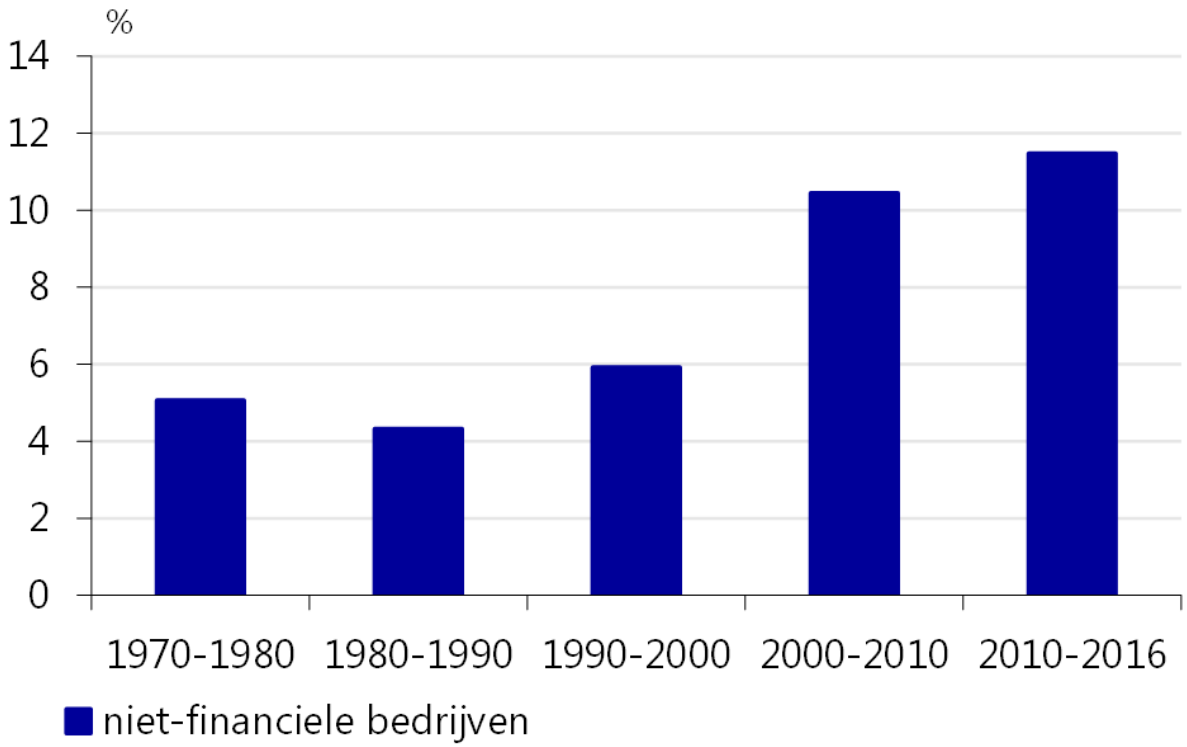
Besteedbaar inkomen van huishoudens staat al bijna veertig jaar stil

‘Het besteedbaar inkomen van huishoudens staat al bijna veertig jaar vrijwel stil. Een deel van de verklaring is dat de huishoudensgrootte in de afgelopen decennia is afgenomen. De belangrijkste reden is echter dat de groei van het huishoudinkomen achterblijft bij de groei van de totale economie. Vooral het aandeel van de economie dat naar bedrijven gaat, is sterk toegenomen. Meer geld wordt opgepot bij bedrijven en zij zijn ook winstgevender geworden.

Daarachter ligt echter een fundamentele verschuiving van het belang van arbeid naar het belang van kapitaal. Dit is een mondiaal fenomeen: in de meeste Westerse landen is het arbeidsinkomensaandeel in de afgelopen decennia sterk gedaald. De onderhandelingspositie van werknemers is afgenomen ten opzichte van werkgevers: automatisering, offshoring en de toegenomen flexibilisering dragen hier allemaal aan bij. In Nederland specifiek speelt de sterk toegenomen flexibilisering nog een extra grote rol.’ Rabo Research 5 februari 2018

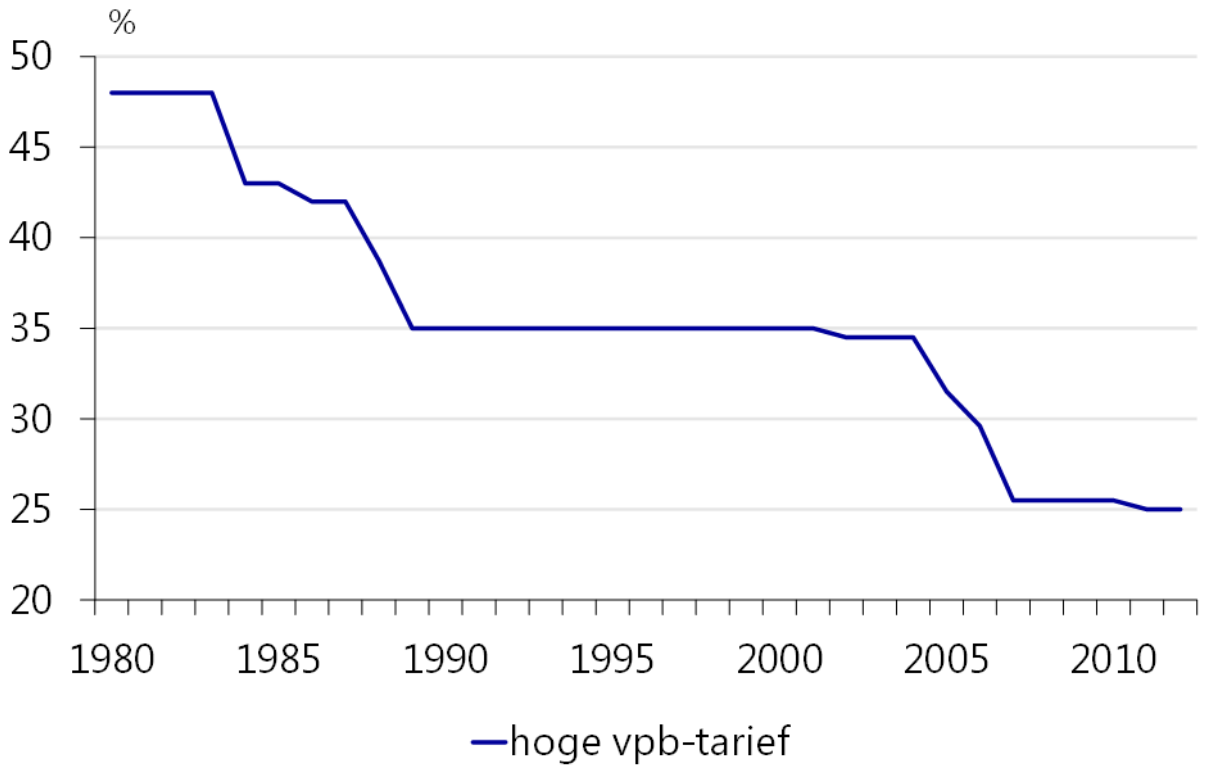
Figuur 1: Huishoudens krijgen een steeds kleiner deel van het nationaal inkomen

Figuur 2: Aandeel niet-financiële bedrijven sinds de jaren tachtig bijna verdrievoudigd

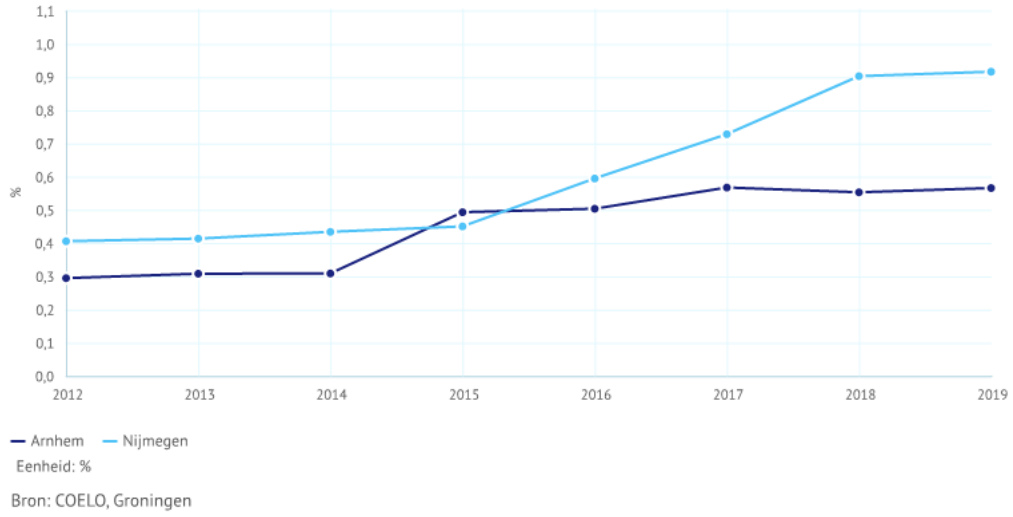
Belastingen van bedrijven en huishoudens in Nederland

Lokale belasting is maar een deel van de belasting die bedrijven en huishoudens betalen. Kijken we naar de bedrijven dan zien we dat de rijksbelastingen voor bedrijven zijn gedaald. Neem de vennootschapsbelasting: In Nederland geldt sinds 1 januari 2019 voor de eerste € 200.000 een tarief van 19% en voor het deel boven de €200.000 een tarief van 25%. Het Kabinet Rutte laat de vennootschapsbelasting de komende jaren nog verder zakken naar 21.7%. In de grafiek hieronder zien we de verlaging van de vennootschapsbelasting sinds de jaren '80 tot heden.

Figuur 3: Vennootschapsbelasting sinds jaren '80 bijna gehalveerd.

De belastingen zijn gedaald en het is dan ook geen verrassing dat de bedrijfswinsten en de uitkeringen aan aandeelhouders zijn gestegen. Bedrijven hebben over het algemeen dan ook ruimte om meer lokale belasting te gaan betalen. Arnhem besloot in 2014 tot een verhoging. Een verdere verhoging is niet alleen gerechtvaardigd maar kan ook probleemloos worden ingevoerd. De ontwikkelingen in Nijmegen laten dit zien. Het belastingtarief voor eigenaren van bedrijfsvastgoed is daar sinds 2015 verdubbeld.

Figuur 4: OZB tarief eigenaren niet-woningen in Nijmegen sinds 2015 verdubbeld.

Belasting- en premiedruk huishoudens verschillende welvaartsgroepen

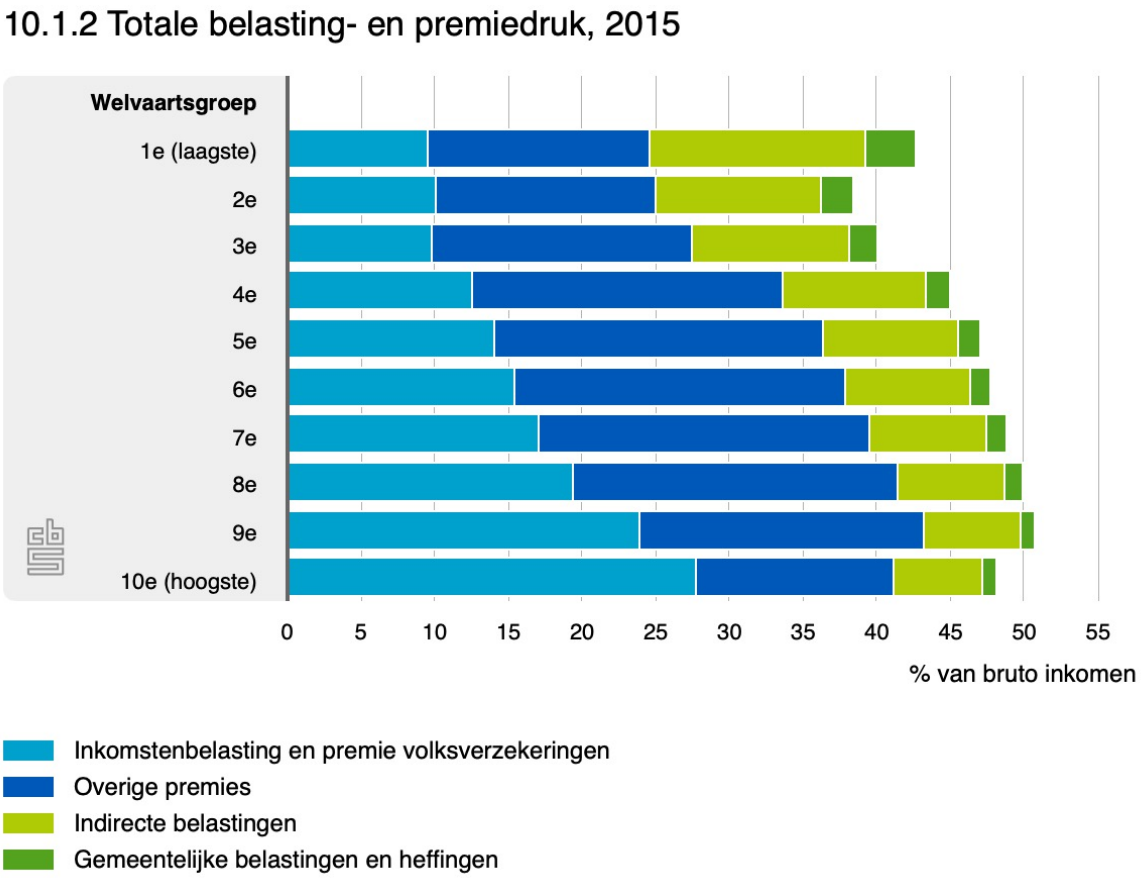
Naast de verschillen tussen huishoudens en bedrijven is het ook goed om naar de verschillen in lastendruk tussen welvaartsgroepen te kijken.

Huishoudens met lage welvaart betalen relatief veel lokale belasting

Uit gegevens van het CBS blijkt dat de lagere welvaartsgroepen relatief gezien veel gemeentelijke belasting betalen. Voor huishoudens in de laagste welvaartsgroep is de totale belasting- en premiedruk op het bruto-inkomen hoger dan in de tweede welvaartsgroep. In de laagste groep komen relatief veel zelfstandigen en studenten voor met zeer lage inkomens, terwijl ze wel diverse noodzakelijke uitgaven moeten doen. Hun uitgaven zijn in doorsnee beduidend hoger dan hun inkomen. Daardoor zijn de indirecte belastingen en heffingen relatief hoog in vergelijking met het inkomen.

Huishoudens met hoge welvaart betalen relatief weinig lokale belasting

De druk voor huishoudens in de hoogste welvaartsgroep is lager dan in de negende welvaartsgroep. Zo bestaat de hoogste groep voor een deel uit vermogende AOW'ers die weliswaar veel inkomstenbelasting verschuldigd zijn, maar geen premies voor AOW en pensioen meer hoeven te betalen. Daarnaast bevat deze groep relatief veel ondernemers. Ook zij betalen veel inkomstenbelasting, maar vaak weinig tot geen premies voor inkomensverzekeringen en private pensioenen. Hun vangnetten bouwen zij op in hun eigen bedrijf.

Figuur 5: Totale lasten en premiedruk welvaartsgroepen

Huishoudens betalen bij de SP minder, vastgoedmagnaten meer.

Zoals we hierboven hebben laten zien zijn de huishoudens de afgelopen tientallen jaren stil blijven staan, terwijl aandeelhouders flink hebben weten te profiteren. Met de belastingkeuzes van het college krijgt het bedrijfsleven en met name de vastgoedsector er nog een belastingvoordeel bovenop en stijgen de lasten van huurders en huiseigenaren juist enorm. Dit draaien we om. Daar zijn huisjesmelkers misschien niet blij mee, maar de meeste Arnhemmers wel. Alle huurders gaan er behoorlijk op vooruit bij de SP. Ook mensen met een koopwoning profiteren. Behalve als de koopwoning 505.000 euro of meer waard is. Dan moet er bij de SP meer belasting betaald worden.

Een impuls voor de lokale economie

Naast dat dit sociaal is om te doen, levert het ook een impuls op voor de lokale economie; huishoudens geven deze belastingvoordelen vaak direct weer lokaal uit. Dit geldt met name voor de lagere inkomens. Ook voor de gemeente heeft het gunstige effecten; de kans dat mensen in armoede en schulden terecht komen neemt af naar mate ze wat meer te besteden krijgen. We realiseren ons dat de effecten beperkt zullen zijn, maar ze zijn er wel degelijk. En voor een alleenstaande werkende moeder zijn twee tientjes in de maand extra waarschijnlijk zeer welkom.

Een rechtvaardig en beter lokaal belastingstelsel

We maken het lokale belastingstelsel niet alleen rechtvaardiger, maar ook beter. Ondanks de belastingvoordelen voor huishoudens halen we in totaal meer belastinggeld op. Dit geld investeren we in onze lokale samenleving en economie; we verkleinen de tweedeling tussen arm en rijk, verbeteren de zorg in plaats van deze af te breken. Dit rechtvaardige en betere lokale belastingstelsel bereiken we in 4 stappen.

v11.1 De afvalstoffenbelasting voor huishoudens wordt verminderd.

De kosten voor de inzameling van afval zijn toegenomen omdat bedrijven daarvoor hogere kosten in rekening brengen. Het bedrijfsleven verdient niet alleen aan de inzameling, maar ook aan de verwerking van afval. Daarnaast handelen bedrijven in afval en wordt er door bedrijven in ontwikkelingslanden afval in de natuur gedumpt,

terwijl Arnhemmers betaald hebben om dit keurig te laten verwerken. Arnhemmers zijn afhankelijk van bedrijven voor het doen van dagelijkse boodschappen. Bedrijven gebruiken bij de verkoop van deze producten allerhande verpakkingsmateriaal om hun winstmarge te vergroten. Onterecht worden mensen, de consument, als vervuiler aangemerkt, terwijl deze dat nauwelijks kan beïnvloeden. Wij kiezen ervoor om het bedrijfsleven mee te laten betalen voor deze kosten. Het liefst zouden wij rechtstreeks de bedrijven die verdienen aan vervuiling belasten, maar dat staat de landelijke wetgever ons niet toe. Daarom belasten wij de eigenaren van bedrijfsvastgoed in zijn algemeenheid. Dit vinden wij niet ideaal, maar wel een stuk rechtvaardiger dan het huidige systeem. Twee-derde deel van de afvalstoffenheffing wordt geïncorporeerd in de OZB. De helft daarvan gaat naar de OZB niet-woningen, de andere helft naar de OZB-woningen. Vastgoedmagnaten gaan meer betalen. Huishoudens minder.

v11.2 Rechtvaardigere lokale lasten via de rioolheffing voor woningen

Het gebruikersdeel van de rioolheffing gaat naar het eigenarendeel. Dit is logisch omdat een woning zonder rioolaansluiting immers minder waard is. Huurders betalen door deze maatregel minder lokale lasten. Voor bewoners van koopwoningen pakt deze maatregel neutraal uit. Zij zijn immers gebruiker en eigenaar tegelijkertijd. Vastgoedpartijen gaan als gevolg van deze maatregel meer lokale lasten betalen.

v11.3 Rechtvaardigere lokale lasten via de rioolheffing voor bedrijven

Het gebruikersdeel van de rioolheffing gaat naar het eigenarendeel. Dit is logisch omdat een bedrijf zonder riool aansluiting immers minder waard is. Ondernemers die geen eigen pand bezitten, betalen door deze maatregel minder lokale lasten. Voor ondernemers die vanuit hun eigen pand ondernemen pakt deze maatregel neutraal uit. Zij zijn immers gebruiker en eigenaar tegelijkertijd. Vastgoedpartijen gaan als gevolg van deze maatregel meer lokale lasten betalen.

d1 Extra belastingopbrengst

Naast deze maatregelen halen we in totaal 10 miljoen extra aan lokale lasten op bij bedrijven. Twee miljoen komt van de gebruikers en acht miljoen komt van de eigenaren. Dit geld investeren we in onze samenleving en economie. We verkleinen de armoede en de tweedeling tussen arm en rijk. Dit komt indirect ook het bedrijfsleven ten goede. Kleine ondernemers en zelfstandigen in armoede krijgen extra financiële ondersteuning van de SP.

Verrekenen eigenaren hogere lasten niet meteen door in de huur?

Een tegenwerping die regelmatig wordt gehoord tegen verhoging van de eigenaarslasten is dat eigenaren dit (op termijn) gaan doorbelasten aan huurders. De hoogte van de huur wordt echter niet bepaald door de hoogte van de OZB, maar door de wetten van vraag en aanbod. Vastgoedpartijen opereren commercieel en hebben de huren al opgedreven tot het maximale rendement. Hogere lasten gaan ten koste van de winst van aandeelhouders. Voor huurwoningen geldt bovendien een woningpuntensysteem wat de maximumhoogte van de huren bepaalt. De OZB maakt daar geen deel van uit. Pandjesbazen zullen dus een deel van hun winst moeten afstaan.

Corporatiewoningen

Corporaties moeten de huren matigen. Dat kunnen ze wat de SP betreft doen door te snijden in directie- en managementkosten, door minder sloop- en nieuwbouwprojecten aan te gaan en door meer te renoveren. De SP steunt ze daarbij door het klimaatfonds in te zetten voor de aanpak van schimmelwoningen.

Doorrekening belastingmaatregelen

We hebben ons pakket aan maatregelen laten doorrekenen door de ambtelijke organisatie. De effecten op huurders, bewoners van een koopwoning, ondernemers en vastgoedpartijen zijn op de volgende pagina’s in beeld gebracht.

Een woning met WOZ-waarde[9] van €107.000,-

Een huurder (=gebruiker) van zo'n woning betaalde in 2019 €287,- aan lokale belasting. In de begroting van het college stijgen de lasten van deze huurder in 2020 met 9 % naar €311,-. De steenrijke huurbaas (=eigenaar) blijft €211,- betalen, een belastingverlaging ten opzichte van de inflatie!

Bij de SP gaat de huurder van deze woning in 2020 nog maar €90,- euro belasting betalen. Dat is een daling van 69%. Ten opzichte van de begroting van het college scheelt dat €211,- Geld wat de huurder zal besteden in de lokale economie of helpt voorkomen dat hij in armoede of schulden terecht komt. De rijke pandjesbaas gaat 37% meer belasting betalen.

Is de woning een koopwoning dan gaat de bewoner (=eigenaar/gebruiker) bij het college 5% meer belasting betalen. Bij de SP 24% minder. Dat scheelt €142,-.

€= bedrag in hele euro's. % = stijging of daling ten opzichte van 2019.

			Woning met een WOZ-waarde van:		100.000	
Variant:	Begroting 2019					
	gebruiker		eigenaar/gebruiker		eigenaar	
belasting	€	%	€	%	€	%
OZB	-	0%	170	0%	170	0%
RIOOL	42	0%	83	0%	42	0%
AFVAL	245	0%	245	0%	-	0%
TOTAAL	**287**	**0%**	**498**	**0%**	**211**	**0%**

			Woning met een WOZ-waarde van:		107.000	
Variant:	College					
	gebruiker		eigenaar/gebruiker		eigenaar	
belasting	€	%	€	%	€	%
OZB	-		170	0%	170	0%
RIOOL	41	-1%	82	-1%	41	-1%
AFVAL	270	10%	270	10%	-	0%
TOTAAL	**311**	**9%**	**522**	**5%**	**211**	**0%**

			Woning met een WOZ-waarde van:		107.000	
Variant:	SP					
	gebruiker		eigenaar/gebruiker		eigenaar	
belasting	€	%	€	%	€	%
OZB	-		249	47%	249	47%
RIOOL	-	-100%	41	-50%	41	-1%
AFVAL	90	-63%	90	-63%	-	0%
TOTAAL	**90**	**-69%**	**380**	**-24%**	**290**	**37%**

[9] Aangenomen is dat deze woning vorig jaar een WOZ-waarde had van €100.000,- maar in waarde is gestegen en nu een waarde van €107.000 heeft.

Een woning met WOZ-waarde[10] van €214.000,-

Een woning van gemiddelde WOZ-waarde in de gemeente Arnhem. Is deze woning een koopwoning, dan betaalde de bewoner (=eigenaar/gebruiker) in 2019 een bedrag van €761,- aan lokale belastingen. Bij het College gaat hij in 2020 meer betalen: €774,-. Bij de SP gaat hij aanzienlijk minder betalen: €670,-.

Wordt de woning verhuurd dan betaalt de verhuurder (=eigenaar) bij het College 2% **minder** belasting dan in 2020. De huurder (=gebruiker) gaat 7% **meer** betalen. Bij de SP is het andersom; de huurder is 73% goedkoper uit en zijn huurbaas betaalt 35% meer. Dat scheelt de huurder €262,- ten opzichte van de begroting van het College; dat is van groot belang, juist in deze categorie huurwoningen zitten mensen die ondanks een redelijk inkomen moeite hebben om rond te komen. Voor tal van regelingen komen zij niet in aanmerking.

€= bedrag in hele euro's. % = stijging of daling ten opzichte van 2019.

			Woning met een WOZ-waarde van:		204.000	
Variant:	Begroting 2019					
	Huurder		eigenaar/gebruiker		eigenaar	
belasting	€	%	€	%	€	%
OZB	-	0%	347	0%	347	0%
RIOOL	85	0%	169	0%	85	0%
AFVAL	245	0%	245	0%	-	0%
TOTAAL	**330**	**0%**	**761**	**0%**	**431**	**0%**

			Woning met een WOZ-waarde van:		214.000	
Variant:	College					
	Huurder		eigenaar/gebruiker		eigenaar	
belasting	€	%	€	%	€	%
OZB	-		340	-2%	340	-2%
RIOOL	82	-3%	164	-3%	82	-3%
AFVAL	270	10%	270	10%	-	0%
TOTAAL	**352**	**7%**	**774**	**2%**	**422**	**-2%**

			Woning met een WOZ-waarde van:		214.000	
Variant:	SP					
	Huurder		eigenaar/gebruiker		eigenaar	
belasting	€	%	€	%	€	%
OZB	-		498	44%	498	44%
RIOOL	-	-100%	82	-51%	82	-3%
AFVAL	90	-63%	90	-63%	-	0%
TOTAAL	**90**	**-73%**	**670**	**-12%**	**580**	**35%**

[10] Aangenomen is dat deze woning vorig jaar een WOZ-waarde had van €204.000,- maar in waarde is gestegen en nu een waarde van €214.000 heeft.

Een woning met WOZ-waarde[11] van €500.000,-

Woningen in deze prijsklasse zijn voor het overgrote deel koopwoningen. De bewoners (eigenaar/gebruiker) van deze woning gaan bij het college €1.448 belasting betalen. Twee euro meer dan vorig jaar en ook twee euro meer dan wat zij bij de SP kwijt zijn.

€= bedrag in hele euro's. % = stijging of daling ten opzichte van 2019.

			Woning met een WOZ-waarde van:		475.000	
Variant:	Begroting 2019					
	gebruiker		eigenaar/gebruiker		eigenaar	
belasting	€	%	€	%	€	%
OZB	-	0%	807	0%	807	0%
RIOOL	197	0%	394	0%	197	0%
AFVAL	245	0%	245	0%	-	0%
TOTAAL	**442**	**0%**	**1.446**	**0%**	**1.004**	**0%**

			Woning met een WOZ-waarde van:		500.000	
Variant:	College					
	gebruiker		eigenaar/gebruiker		eigenaar	
belasting	€	%	€	%	€	%
OZB	-		794	-2%	794	-2%
RIOOL	192	-3%	384	-3%	192	-3%
AFVAL	270	10%	270	10%	-	0%
TOTAAL	**462**	**5%**	**1.448**	**0%**	**986**	**-2%**

			Woning met een WOZ-waarde van:		500.000	
Variant:	SP					
	gebruiker		eigenaar/gebruiker		eigenaar	
belasting	€	%	€	%	€	%
OZB	-		1.164	44%	1.164	44%
RIOOL	-	-100%	192	-51%	192	-3%
AFVAL	90	-63%	90	-63%	-	0%
TOTAAL	**90**	**-80%**	**1.446**	**0%**	**1.356**	**35%**

€= bedrag in hele euro's. % = stijging of daling ten opzichte van 2019.

[11] Aangenomen is dat deze woning vorig jaar een WOZ-waarde had van €475.000,- maar in waarde is gestegen en nu een waarde van €500.000 heeft.

Een woning met WOZ-waarde[12] van €1.000.000,-

Woningen in deze prijsklasse zijn zelden huurwoningen. De bewoners (eigenaar/gebruiker) van deze woning gaan bij het college €2.625 belasting betalen. Drieëntwintig euro minder dan vorig jaar. Bij de SP zijn zij duurder uit: €2.802,- een stijging van 6% ten opzichte van 2019.

€= bedrag in hele euro's. % = stijging of daling ten opzichte van 2019.

			Woning met een WOZ-waarde van:		950.000	
Variant:	Begroting 2019					
	gebruiker		eigenaar/gebruiker		eigenaar	
belasting	€	%	€	%	€	%
OZB	-	0%	1.614	0%	1.614	0%
RIOOL	394	0%	789	0%	394	0%
AFVAL	245	0%	245	0%	-	0%
TOTAAL	**639**	**0%**	**2.648**	**0%**	**2.008**	**0%**

			Woning met een WOZ-waarde van:		1.000.000	
Variant:	College					
	gebruiker		eigenaar/gebruiker		eigenaar	
belasting	€	%	€	%	€	%
OZB	-		1.587	-2%	1.587	-2%
RIOOL	384	-3%	768	-3%	384	-3%
AFVAL	270	10%	270	10%	-	0%
TOTAAL	**654**	**2%**	**2.625**	**-1%**	**1.971**	**-2%**

			Woning met een WOZ-waarde van:		1.000.000	
Variant:	SP					
	gebruiker		eigenaar/gebruiker		eigenaar	
belasting	€	%	€	%	€	%
OZB	-		2.328	44%	2.328	44%
RIOOL	-	-100%	384	-51%	384	-3%
AFVAL	90	-63%	90	-63%	-	0%
TOTAAL	**90**	**-86%**	**2.802**	**6%**	**2.712**	**35%**

[12] Aangenomen wordt dat deze woning vorig jaar een WOZ-waarde had van €950.000,- maar in waarde is gestegen en nu €1.000.000 waard is.

Een niet-woning met WOZ-waarde[13] van €100.000,-

Een voorbeeld van een winkelpand. Heeft de ondernemer het pand niet zelf in bezit dan betaalt hij bij de SP €7,- minder belasting. De vastgoedbaas gaat €437,- meer betalen. Omdat alle lasten zijn gerelateerd aan de OZB kunnen we bij niet-woningen met een voorbeeld volstaan. De percentages blijven ongewijzigd. Het tarief voor eigenaar niet-woningen komt bij de SP in de buurt van dat van Nijmegen te liggen.

€= bedrag in hele euro's. % = stijging of daling ten opzichte van concept mjpb-2020

			Niet-woning met een WOZ-waarde van:		100.000	
Variant:	College					
	gebruiker		eigenaar/gebruiker		eigenaar	
belasting	€	%	€	%	€	%
OZB	196	0%	785	0%	589	0%
RIOOL	62	0%	123	0%	62	0%
TOTAAL	**258**	**0%**	**908**	**0%**	**651**	**0%**

			Niet-woning met een WOZ-waarde van:		100.000	
Variant:	SP					
	gebruiker		eigenaar/gebruiker		eigenaar	
belasting	€	%	€	%	€	%
OZB	251	28%	1.278	63%	1.027	74%
RIOOL	-	-100%	62	-50%	62	0%
TOTAAL	**251**	**-3%**	**1.339**	**47%**	**1.088**	**67%**

[13] Aangenomen wordt dat deze woning vorig jaar een WOZ-waarde had van €950.000,- maar in waarde is gestegen en nu €1.000.000 waard is.

Dekkingsvoorstellen

d1 Te gebruiken belastingruimte bij bedrijfsleven

De totale opbrengst van de lokale lasten wordt met 10 miljoen euro verhoogd.

d2 Septembercirculaire

De middelen kunnen veilig worden ingeboekt. Er is geen voorjaarsnota vastgesteld door de raad, dat maakt het ook logisch om te doen. De extra middelen voor 2019 zijn bij 2020 gevoegd.

d3 Jaarlijks budget autobereikbaarheid

Het budget is als gevolg van het coalitieakkoord opgehoogd. Dit geld is elders nodig.

d4 Structureel blijven sparen voor betere solvabiliteit

De spaarpot is niet nodig. De tegenbegroting zorgt voor voldoende weerstandscapaciteit. De rente op de schulden is nihil. Investeren in de samenleving geeft meer rendement.

d5 Parkeertarieven en legestarieven stijgen niet

In 2019 zijn de tarieven en leges bevroren. Het ontstane gat wordt ingelopen in 2020. Daarnaast worden de parkeertarieven en leges (met de inflatie) verhoogd.

d6 Extra wegenonderhoud

Het college heeft verkozen extra middelen voor wegenonderhoud vrij te maken. Dat geeft de mogelijkheid er €500.000 per jaar op te besparen.

d7 Park Lingezegen afromen reserves

Park Lingezegen heeft behoorlijke reserves opgebouwd. Deze zijn niet in die mate nodig. We verwijzen hierbij naar de berekening van het lid van Es.

d8 Taakstelling diverse gemeenschappelijke regelingen

Het college komt met een raadsvoorstel voor een invulling van deze taakstelling.

d9 Vrijval kwijtscheldingen

Omdat huurders bij de SP veel minder belasting gaan betalen zijn er ook minder kosten voor kwijtschelding van lokale lasten nodig.

d10 Kapitaallasten cultuurinvesteringen

De Lauwersgrachtambitie kan prima gerealiseerd worden met €600.000,- per jaar minder aan gemeentelijke bijdrage voor de kapitaallasten. Het bedrag wat nu in de begroting staat is een politiek opgehoogd bedrag. Daar kunnen we onmogelijk mee akkoord gaan. Daarnaast zal ook de provincie (moeten) gaan bijdragen.

d11 Taakstelling personeel en organisatie

Een zeer bescheiden taakstelling op een overhead van meer dan 82 miljoen euro per jaar; het college kan dit naar eigen inzicht invullen.

d12 Taakstelling bestuur (-5%)

Bij de gemeenteraad en het college kan het allemaal best een beetje minder. Daarom een taakstelling op het onderdeel bestuur van 5%. Het college komt in samenspraak met de vicevoorzitter tot een voorstel aan de raad.

d13 Mogelijk maken markt langs Jansbeek

De markt staat op de Markt. Verplaatsen is niet nodig. Dit bespaart een hoop geld, want er hoeven geen verplaatsingskosten te worden betaald. Ook hoeft er geen nadeelcompensaties aan de ondernemers in het gebied te worden uitgekeerd - kosten die nu niet in de begroting zijn opgenomen, waarmee het verplaatsen van de markt duurder is dan door het college wordt geschetst.

d14 Transformatieopgave werk & inkomen met natuurlijk verloop

De transformatie gaat geleidelijk en met natuurlijke uitstroom en behoud van personeel. De financiële taakstelling op de transformatie is weggenomen. (zie v5.1 en v5.2) In 2018 is het gelukt om daar mee 1mln vrij te spelen- zie jaarrekening.

d15 Deels vervallen knelpunt hogere kosten kwijtschelding

Omdat huurders bij de SP veel minder belasting gaan betalen zijn er ook minder kosten voor kwijtschelding van lokale lasten nodig.

D	dekkingsvoorstellen:	2020	2021	2022	2023
d1	te gebruiken belastingruimte bedrijfsleven	10.000	10.000	10.000	10.000
d2	september circulaire	4.300	6.300	6.800	5.600
d3	jaarlijks budget autobereikbaarheid	700	700	700	700
d4	structureel blijven sparen voor betere solvabiliteit				2700
d5	parkeertarieven en legestarieven stijgen niet	250	250	250	250
d6	extra wegenonderhoud	500	500	500	500
d7	Park Lingezegen afromen reserves	250	250	250	
d8	taakstelling diverse gemeenschappelijke regelingen		100	150	150
d9	vrijval kwijtscheldingen	1300	1300	1300	1300
d10	kapitaallasten cultuurinvesteringen				600
d11	taakstelling personeel en organisatie	500	1200	1200	1200
d12	taakstelling bestuur (-5%)	329	329	329	329
d13	mogelijk maken jansbeek langs markt	250			
d14	transformatieopgave werk & inkomen met natuurlijk verloop	2416	554	554	554
d15	deels vervallen knelpunt hogere kosten kwijtschelding	130	130	130	130
	totaal:	20.925	21.613	22.163	24.013

Financiële hoofdlijnen Tegenbegroting

Onderstaande tabel geeft het overzicht op financiële hoofdlijnen van de Tegenbegroting weer:

financiële hoofdlijnen

V	bestedingsvoorstellen	2020	2021	2022	2023
V1	versterking democratie	70	270	270	270
V2	wijkaanpak 2.0	50	3100	2100	2100
V3	schrappen bezuinigingen zorg en jeugdzorg	4570	6310	7160	7200
V4	zorg en jeugdzorg	10650	5700	4700	4700
V5	schrappen bezuinigingen armoedebestrijding & werk	0	268	990	2141
V6	werk, inkomen, armoedebestrijding en schuldhulp	350	3050	3050	3550
V7	maatschappelijke opvang	1010	1060	1060	1060
V8	sport, bewegen	300	800	1700	1700
V9	wonen	20	100	100	100
V10	dierenwelzijn	0	0	100	100
V11	lastendrukverschuivingen	0	0	0	0
	totaal:	17020	20658	21230	22921

D	dekkingsvoorstellen	2020	2021	2022	2023
	totaal:	20.925	21.613	22.163	24.013

S	subresultaat	2020	2021	2022	2023
D	dekkingsvoorstellen	20.925	21.613	22.163	24.013
V	bestedingsvoorstellen.	17020	20658	21230	22921
	totaal:	3.905	955	933	1.092

R	resultaat:	2020	2021	2022	2023
	subresultaat	3.905	955	933	1.092
	toevoeging aan algemene reserve	3.905	955	933	1.092
	resultaat:	0	0	0	0

Gezonde gemeentefinanciën; de tegenbegroting slaagt er wel in.

Gezonde gemeentefinanciën zijn noodzakelijk om Arnhem sociaal te houden. Als er te weinig reserves zijn moet er namelijk onmiddellijk gesneden worden bij tegenvallers. Ook moeten we voorkomen dat we onder verscherpt toezicht van de Provincie komen te staan, want dan wordt er alsnog op bezuinigd op belangrijke zaken als de zorg. Deze tegenbegroting is dan ook zo ingericht dat dit voorkomen wordt. We hebben er niets aan als de gemeente 'failliet' gaat. De ambtenaren van financiën hebben een doorrekening gemaakt. De tegenbegroting zorgt voor voldoende reserves. De benodigde 'weerstandsfactor' van 1.4 wordt gehaald. Iets wat van de begroting van het College niet gezegd kan worden. Onderstaande tabel brengt dat in beeld:

Originele reeks MJPB	2020	2021	2022	2023
Weerstandsfactor	1,0	1,0	1,0	1,1
kwijtschelding op 1,3 miljoen				
Effect op MJPB van tegenbegroting	2020	2021	2022	2023
Effect op de AR van de tegenbegroting	3.905	955	933	1.092
Effect op weerstandsfactor	1,1	1,2	1,2	1,4
kwijtschelding op 1,6 miljoen				
Effect op MJPB van tegenbegroting	2020	2021	2022	2023
Effect op de AR van de tegenbegroting	4.205	1.255	1.233	1.392
Effect op weerstandsfactor	1,1	1,2	1,3	1,4

Financieel Overzicht Tegenbegroting

V bestedingsvoorstellen:

V1	versterking democratie	2020	2021	2022	2023
v1.1	referendum		100	100	100
v1.2	stemkaart campagne in wijken met lage opkomst		20	20	20
v1.3	versterking lokale omroep	20	100	100	100
v1.4	fonds voor onderzoeksjournalistiek	50	50	50	50
	subtotaal:	70	270	270	270

V2	SP-buurtaanpak 2.0 (voormalige Kracht & GSOIII-preventiewijken)	2020	2021	2022	2023
v2.1	stimuleringsregeling wijkeconomie kleine ondernemers		500	500	500
v2.2	ondersteuning wijkagenten		500	500	500
v2.3	winkelcentrum Drieslag malburgen + DWS		1000		
v2.4	extra wijkbudgetten SP-buurtaanpak 2.0 wijken		1000	1000	1000
v2.5	spreiding doelgroepen	50	100	100	100
	subtotaal:	50	3100	2100	2100

V3	schrappen bezuinigingen zorg en jeugdzorg	2020	2021	2022	2023
v3.1	schrappen bezuiniging beschermd wonen	2400	4000	4000	4000
v3.2	schrappen bezuiniging verblijfszorg jeugd			750	750
v3.3	schrappen bezuiniging ambulante begeleiding WMO	1400	1400	1400	1400
v3.4	schrappen bezuiniging dagbesteding	200	200	200	200
v3.5	schrappen bezuiniging doelgroepenvervoer	250	250	250	250
v3.6	schrappen bezuiniging activerend werk	20	160	160	200
v3.7	geen bezuiniging dmv poh jeugd	200	200	200	200
v3.8	geen bezuiniging dmv hervormen drang	100	100	100	100
v3.9	geen bezuiniging aanpassen inzet sociale wijkteams			100	100
	subtotaal:	4570	6310	7160	7200

V4	zorg en jeugdzorg	2020	2021	2022	2023
v4.1	bestrijding zorgcowboys	50	100	100	100
v4.2	eigen risico voor minima >130% afgedekt in eigen risico	2100	2100	2100	2100
v4.3	gratis aanvul. zorgverz. met goede tandzorg voor minima >130%	2400	2400	2400	2400
v4.4	zorgbuurthuis	100	100	100	100
v4.5	bijdrage aan sociaal noodfonds zorg + participatie	6000	1000		
	subtotaal:	10650	5700	4700	4700

V5	schrappen bezuinigingen armoedebestrijding & werk	2020	2021	2022	2023
v5.1	geen financiele taakstelling op BUIG				2000
v5.2	geen financiele taakstelling op ambitie Doorbraak naar Werk		150	872	23
v5.3	geen bezuinigingen op Gelrepas		118	118	118
	subtotaal:	0	268	990	2141

V6	werk, inkomen, armoedebestrijding en schuldhulp	2020	2021	2022	2023
v6.1	doorontwikkeling scalabor tbv doelgroep		500	500	1000
v6.2	extra bijdrage aan voedselbank	200	150	150	150
v6.3	gratis OV abonnement minima 130%		1700	1700	1700
v6.4	ondersteuning kleine zelfstandigen en zzp'ers	50	500	500	500
v6.5	huisvesting diverse stichtingen armoedebestrijding	100	200	200	200
	subtotaal:	350	3050	3050	3550

V7	maatschappelijke opvang	2020	2021	2022	2023
v7.1	niet bezuinigen op vrouwenopvang	200	200	200	200
v7.2	niet bezuinigingen op maatschappelijke opvang	760	760	760	760
v7.3	dakloosheid voorkomen en verhelpen	50	100	100	100
	subtotaal:	1010	1060	1060	1060

V8	sport en bewegen	2020	2021	2022	2023
v8.1	versterking sportverenigingen krachtwijken	100	300	300	300
v8.2	onderzoek en investeringen fietsinfrastructuur	100	100	1000	1000
v8.3	verkleinen gezondheidsverschillen wijken	100	400	400	400
	subtotaal:	300	800	1700	1700

V9	wonen	2020	2021	2022	2023
v9.1	klimaatfonds naar verduurzamen schimmelwoningen	0	0	0	0
v9.2	nieuwe woonbuurt camping arnhem	0	0	0	0
v9.3	aanpak huisjesmelkers	20	100	100	100
	subtotaal:	20	100	100	100

V10	dierenwelzijn	2020	2021	2022	2023
v10.1	extra bijdrage huisvesting dierentehuis			100	100
	subtotaal:	0	0	100	100

V11	lastendrukverschuivingen	2020	2021	2022	2023
v11.1	afvalstoffen: 66% incorp. in ozb woning & niet-woning (eig.) 50/50	0	0	0	0
v11.2	riool: gebruikersdeel 100% incorperen in ozb woning (eig.)	0	0	0	0
v11.3	riool: gebruikersdl. niet-woning 100% incorp. in ozb niet-woning (eig.)	0	0	0	0
	subtotaal:	0	0	0	0

D Dekkingsvoorstellen

D	dekkingsvoorstellen:	2020	2021	2022	2023
d1	te gebruiken belastingruimte bedrijfsleven	10.000	10.000	10.000	10.000
d2	september circulaire	4.300	6.300	6.800	5.600
d3	jaarlijks budget autobereikbaarheid	700	700	700	700
d4	structureel blijven sparen voor betere solvabiliteit				2700
d5	parkeertarieven en legestarieven stijgen niet	250	250	250	250
d7	extra wegenonderhoud	500	500	500	500
d8	Park Lingezegen afromen reserves	250	250	250	
d9	taakstelling diverse gemeenschappelijke regelingen		100	150	150
d10	vrijval kwijtscheldingen	1300	1300	1300	1300
d11	kapitaallasten cultuurinvesteringen				600
d12	taakstelling personeel en organisatie	500	1200	1200	1200
d13	taakstelling bestuur (-5%)	329	329	329	329
d14	mogelijk maken jansbeek langs markt	250			
d15	transformatieopgave werk & inkomen met natuurlijk verloop	2416	554	554	554
d16	deels vervallen knelpunt hogere kosten kwijtschelding	130	130	130	130
	totaal:	20.925	21.613	22.163	24.013

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Amendement van het lid	Elfrink - SP Cetintas - SP Dobbe - SP
Titel Amendement	Sociale Tegenbegroting 2020-2023; Andere Keuzes Keihard nodig
Nummer Zaaknummer	**19A76** 401815

De ondergetekende(n) stel(t)(len) het volgende amendement voor:

De sociale tegenbegroting van de SP fractie 'Andere Keuzes, Keihard Nodig'-hierna te noemen, 'tegenbegroting'- wordt overgenomen. De onderstaande punten d1 t/m d16 'Dekkingsvoorstellen' uit de tegenbegroting worden geschrapt uit de ontwerp-MJPB.

D Dekkingsvoorstellen

D	dekkingsvoorstellen:	2020	2021	2022	2023
d1	te gebruiken belastingruimte bedrijfsleven	10.000	10.000	10.000	10.000
d2	september circulaire	4.300	6.300	6.800	5.600
d3	jaarlijks budget autobereikbaarheid	700	700	700	700
d4	structureel blijven sparen voor betere solvabiliteit				2700
d5	parkeertarieven en legestarieven stijgen niet	250	250	250	250
d7	extra wegenonderhoud	500	500	500	500
d8	Park Lingezegen afromen reserves	250	250	250	
d9	taakstelling diverse gemeenschappelijke regelingen		100	150	150
d10	vrijval kwijtscheldingen	1300	1300	1300	1300
d11	kapitaallasten cultuurinvesteringen				600
d12	taakstelling personeel en organisatie	500	1200	1200	1200
d13	taakstelling bestuur (-5%)	329	329	329	329
d14	mogelijk maken jansbeek langs markt	250			
d15	transformatieopgave werk & inkomen met natuurlijk verloop	2416	554	554	554
d16	deels vervallen knelpunt hogere kosten kwijtschelding	130	130	130	130

VERWORPEN

19A76/P.2

Daarmee ontstaat de volgende totaal dekking: 20.925 21.613 22.163 24.013

De onderstaande punten v 1 t/m v10 uit de tegenbegroting worden verwerkt in de ontwerp-MJPB.

V	bestedingsvoorstellen	2020	2021	2022	2023
V1	versterking democratie	70	270	270	270
V2	wijkaanpak 2.0	50	3100	2100	2100
V3	schrappen bezuinigingen zorg en jeugdzorg	4570	6310	7160	7200
V4	zorg en jeugdzorg	10650	5700	4700	4700
V5	schrappen bezuinigingen armoedebestrijding & werk	0	268	990	2141
V6	werk, inkomen, armoedebestrijding en schuldhulp	350	3050	3050	3550
V7	maatschappelijke opvang	1010	1060	1060	1060
V8	sport, bewegen	300	800	1700	1700
V9	wonen	20	100	100	100
V10	dierenwelzijn	0	0	100	100
V11	lastendrukverschuivingen	0	0	0	0

Onderstaand punt V11 uit de tegenbegroting wordt verwerkt in de ontwerp -MJPB en in de belastingverordeningen

V11	lastendrukverschuivingen	2020	2021	2022	2023
v11.1	afvalstoffen: 66% incorp. in ozb woning & niet-woning (eig.) 50/50	0	0	0	0
v11.2	riool: gebruikersdeel 100% incorperen in ozb woning (eig.)	0	0	0	0
v11.3	riool: gebruikersdl. niet-woning 100% incorp. in ozb niet-woning (eig.)	0	0	0	0
	subtotaal:	0	0	0	0

Totaal uitgaven	17020	20658	21230	22921

Totaal Financieel overzicht Tegenbegroting

		2020	2021	2022	2023
S	subresultaat				
D	dekkingsvoorstellen	20.925	21.613	22.163	24.013
V	bestedingsvoorstellen.	17020	20658	21230	22921
	totaal:	3.905	955	933	1.092

VERWORPEN

19A76/P.3

R	resultaat:	2020	2021	2022	2023
	subresultaat	3.905	955	933	1.092
	toevoeging aan algemene reserve	3.905	955	933	1.092
	resultaat:	0	0	0	0

Toe te voegen aan de Algemene reserve: zie bovenstaande tabel.

Toelichting

Zie verder de bijgevoegde tegenbegroting van de SP fractie 'Andere Keuzes Keihard Nodig'.

Elfrink - SP
Cetintas - SP
Dobbe - SP

VERWORPEN

Voor 4

Tegen 35

Amendement "Sociale Tegenbegroting 2020-2023; Andere Keuzes Keihard nodig" (19A76)

GROENLINKS	0	7
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	0	1
Wiggers		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	1	1
van Burgsteden		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	0	2
Aydemir		
Bal		

D66	0	5
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

Arnhem Centraal	0	3
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	0	2
de Groot		
Hegge		

PvdA	0	4
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

PARTIJ VOOR DE VRIJHEID	0	2
Verheij		
Sanders		

Totaal 39

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Amendement van het lid	Ine van Burgsteden - CDA Rebin Maref - VVD
Titel Amendement	Niet in mijn wijk
Nummer Zaaknummer	**19A60** 401815

Ondergetekenden stelt het volgende amendement voor:

Pag 83 MJPB 2020-2024
Toevoegen aan paragraaf: *cursieve tekst*
Veiligheid voor de wijk en als persoon
Arnhemmers moeten zich veilig voelen in hun wijk en buurt. Dit draagt bij aan sociale betrokkenheid en verheft de wijk. Het gevoel van veiligheid per wijk loopt uiteen van matig tot zeer goed. De inzet is gericht op wijken die achterblijven bij het gemiddelde Arnhemse niveau. Ook persoonlijk moet men zich veilig voelen om deel te nemen aan de Arnhemse samenleving. Daarom wordt ingezet op het tegengaan van discriminatie en geweld in afhankelijkheidsrelaties, *bewustwording van drugsproductie en -handel in woon- en leefomgeving* en wordt er aandacht geschonken aan personen met verward gedrag met een veiligheidsrisico voor zichzelf of de omgeving. Jeugdcriminaliteit kan jonge levens in hun ontwikkeling remmen en verdient tijdig ingrijpen.

Pag 84 MJPB 2020-2024
Toevoegen aan paragraaf: *cursieve tekst*
Iedere wijk heeft evenveel recht op veiligheid
Er is gestart met wijkbezoeken met het thema veiligheid. De opbrengst leidt tot een inventarisatie van veiligheidsonderwerpen die aandacht vragen. Deze worden omgezet in activiteiten en initiatieven in de wijk om de veiligheid en het veiligheidsgevoel van bewoners in hun wijk te verbeteren.
Onze burgemeester zal omwonenden informeren bij na ontmanteling en evt. sluiten van drugsproductie locaties. Daarbij worden Arnhemmers eveneens geïnformeerd over de gevaren van drugs(productie) en de mogelijkheden van het vermoeden van drugsproductie en -handel in de woon- en leefomgeving.
Bij het verlenen van vergunningen voor grote evenementen is er veel aandacht voor risicobeheersing en veiligheid.

AANGENOMEN

19A60/P.2

Toelichting: In de kamerbehandeling van 23 oktober jl. werd bovenstaande voorstel breed gedeeld. De inzet van de burgemeester en gedachte verdienen dan ook een plek in de MJPB 2020-2023.
Ine van Burgsteden - CDA Rebin Maref - VVD AANGENOMEN

Voor 22

Tegen 17

Amendement "Niet in mijn wijk" (19A60)

GROENLINKS	0	7
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	0	1
Wiggers		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	2	0
van Burgsteden		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Bal		

D66	0	5
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeentelijke Afdeling Arnhem	0	2
de Groot		
Hegge		

PvdA	4	0
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	0	2
Verheij		
Sanders		

Totaal 39

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Amendement van het lid	Ine van Burgsteden - CDA Guus van der Laak - Arnhem Centraal
Titel Amendement	Shared Service Verenigingen
Nummer Zaaknummer	**19A61** 401815

De ondergetekende(n) stel(t)(len) het volgende amendement voor:
Tekstdeel zoals in Perspectiefnota op pagina 42 in hoofdstuk 6 Verantwoord besturen/ paragraaf 6.2 Perspectief opgenomen ook in MJPB 2020-2023 op te nemen, onder het stedelijke programma Welzijn en inclusie:

Met Van Wijken Weten zijn we steeds beter in staat om inwoners vroegtijdig te betrekken en hun kracht te benutten om het gemeentelijke beleid te maken. Teams leefomgeving hebben hun netwerk opgebouwd en hun faciliterende en signalerende rol werkt. Met inwoners en partijen in de stad gaan we aan de slag met het versterken én vernieuwen van participatie. Dit noemen we burgerparticipatie 2.0. De focus ligt daarbij in het zoeken naar meer creatieve en vernieuwende vormen van participeren. Inwonersinitiatieven worden nu al op weg geholpen door wijkinitiatieven, de Arnhemse uitdaging,ideeënmakelaars en sinds kort ook 'Praktische zaken Arnhem'; een Shared Service Center voor inwoners.

Hieraan de volgende zin toe toevoegen:
Het Shared Service Centre/Praktische zaken kan eveneens van betekenis zijn voor het verenigingsleven in Arnhem. Verenigingsleven wordt geïnformeerd over de mogelijkheden voor het vervullen van opgaven waarvoor kader van verenigingen staan en (vacatures) door o.a. het Shared Service Centre. Te denken valt aan secretariaats-, penningmeesters- en (digitale)communicatie werkzaamheden.

VERWORPEN

19 Ab1 / P.2

Overwegende dat:
• Verenigingsleven van vitaal belang is voor de stad en haar inwoners
• Ledenaantallen bij verenigingen blijven groeien;
• Tegelijkertijd het bezetten van kaderfuncties zoals bestuurstaken (daarbij te denken aan penningmeesterschap, secretariaatswerkzaamheden en (digitale)communicatie) voor veel verenigingen steeds lastiger wordt;
* Het Shared Service Centre/Praktische zaken in januari 2019 van start is gegaan; hierover ook in een paragraaf in de Perspectiefnota van het voorjaar 2019 over gerept is, maar vervolgens in de voorliggende begroting geen plek heeft gekregen;
* De stichting volgens de gemeente een laagdrempelig contactpunt wordt, dat hulp biedt 'in de vorm van meedenken, uitzoeken, adviseren, oplossen of doorverwijzen naar een deskundige'. Arnhem maakt er vier jaar lang jaarlijks een subsidiebedrag van € 100.000,00 voor vrij.
* Het College hierover bij de aftrap betoogde: '*Deskundige ondersteuning is duur. Met veel kunst- en vliegwerk zoeken burgerinitiatieven daarom op dit moment naar eigen oplossingen, met als risico onvoldoende continuïteit, verspilde energie en minder kwaliteit.'Ook moet het servicepunt ontlasten'. 'Vrijwilligers die actief zijn in hun buurt, bijvoorbeeld met een sport- en spelmiddag voor kinderen of ondersteuning aan mantelzorgers, willen vooral dáár mee bezig zijn.*
* De betoogde gedachte van het college t.a.v. Shared Service Centre naadloos aansluit bij het vitaal houden van verenigingen en in het bijzonder het kader.
* Ondersteunen van kaderwerkzaamheden verenigingen is een perfecte dienstverlening tbv verenigingen, aansluitend op de behoefte van hen en passend bij de gedachten van het opgerichte Shared Service Centre.
* Het Arnhemse college heeft aangekondigd integraal de problematiek te willen analyseren (daarvoor niet alleen het Shared Service Centre) ziet als dienstverlener voor de verenigingen en binnen twee maanden met een analyse en oplossing komt.

Ine van Burgsteden - CDA
Guus van der Laak - Arnhem Centraal

VERWORPEN

Voor 15

Tegen 24

Amendement "Shared Service Verenigingen" (19A61)

GROENLINKS	0	7
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	2	0
van Burgsteden		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Bal		

D66	0	5
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Hegge		

PvdA	0	4
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	0	2
Verheij		
Sanders		

Totaal 39

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Amendement van het lid	Menno Loos - VVD Maarten Venhoek - D66
Titel Amendement	Open data
Nummer Zaaknummer	**19A64** 401815

Op blz 218 van het MJPB staat

Voorbereiding en publicatie van meer publiek beschikbare gegevens als Open Data.

Te vervangen door:

Arnhem wil meer 'open' data publiceren omdat dit bijdraagt aan een transparant bestuur. Hoe we dit verbeteren en versnellen werken we voor de zomer van 2020 uit in een plan van aanpak OpenData. Hierin beschrijven we wat onze doelen zijn, welke gegevens we als OpenData willen publiceren en wanneer dat gerealiseerd moet zijn. In de tussentijd gaan we ook door met het voorbereiden en publiceren van beschikbare gegevens als OpenData.

Open data zijn een waardevol instrument om te bevorderen dat de overheid zuinig, zinnig en zorgvuldig omgaat met het geld van ons allemaal. Aldus de algemene rekenkamer. In 2012 heeft onze raad een initiatiefvoorstel van Udo Kelderman aangenomen om als Arnhem hier werk van te maken. Hoewel er veel verschijnt zijn er nog grote stappen te maken. Zo komen de dataset later vrij zijn ze op verschillende plekken niet uniform waardoor de voordelen minder worden. Ook zijn cijfers niet altijd logisch bij elkaar te vinden en moeten diverse websites worden geraadpleegd.

AANGENOMEN

Inleiding van het aangenomen 27-2-2012 initiatiefvoorstel:

De gemeente Arnhem gaat terughoudend om met het openbaar ter beschikking stellen van door de overheid verzamelde data. Een principiële reden bestaat daar niet voor. Het lijkt eerder een gewoonte dan een bewuste keuze. Informatie van de overheid is veelal bij verschillende diensten op te vragen, maar wordt niet standaard beschikbaar gesteld. Dat is lastig voor (potentiële) gebruikers, die vaak niet weten welke data er is en bijvoorbeeld een WOB-verzoek moeten indienen om aan informatie te komen. Ook zijn data regelmatig wel (openbaar) beschikbaar, maar niet in het juiste digitale format. Voor de overheid is het steeds op basis van individuele verzoeken beschikbaar stellen van informatie tijdrovend en kostbaar.

Menno Loos - VVD
Maarten Venhoek - D66

AANGENOMEN

Voor 39

Tegen 0

Amendement "Open data" (19A64)

GROENLINKS	7	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

PvdA	4	0
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

CDA Arnhem	2	0
van Burgsteden		
Hutten		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Bal		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Hegge		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal 39

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Amendement van het lid	Mark Coenders - GroenLinks Leendert Combée - VVD Sabine Andeweg - D66 Eric Greving - PvdA
Titel Amendement	Aanvullende coalitieafspraken wonen
Nummer Zaaknummer	**19A65** 401815

De ondergetekenden stellen het volgende amendement voor:

De zin “Dit doen we door te zorgen voor minimaal 30% sociale woningbouw over de te realiseren projecten.” op pagina 170 te vervangen door: “Dit doen we door te zorgen voor minimaal 30% sociale huurwoningbouw over de te realiseren projecten.”

En de zinnen “30% sociale woningbouw over de te realiseren projecten. We zorgen voor minimaal 30% sociale woningbouw over de te realiseren projecten en monitoren de nieuwbouw en de behoefte.” op pagina 172 te vervangen door: 30% sociale huurwoningbouw over de te realiseren projecten”. We zorgen voor minimaal 30% sociale huurwoningbouw over de te realiseren projecten en monitoren de nieuwbouw en de behoefte.”

Na de hierboven genoemde alinea op pagina 172 toe te voegen:

“De raad neemt een besluit over het plan van aanpak woningbouwontwikkeling dat het college in december 2019 heeft aangeboden. Aan dat plan ligt een zorgvuldige analyse van reeds te verwachten woningbouwproductie door marktpartijen en corporaties en een woningbehoefteonderzoek ten grondslag. Het richt zich ook op het in stimuleren van de woningbouwproductie als geheel en het behoud van de omvang van de bestaande voorraad sociale huurwoningen bij de woningcorporaties. In het plan is onderbouwd aandacht voor betaalbare koop en middenhuur.”

AANGENOMEN

19 A65/P.2

Toelichting: Dit betreft een verduidelijking en uitbreiding van de opdracht.
Mark Coenders, GroenLinks Leendert Combée, VVD Sabine Andeweg, D66 Eric Greving, PvdA AANGENOMEN

Voor 31

Tegen 8

Amendement "Aanvullende coalitieafspraken wonen" (19A65)

GROENLINKS	7	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

PvdA	4	0
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

CDA Arnhem	0	2
van Burgsteden		
Hutten		

Arnhem Centraal	0	3
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

SP	0	3
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Bal		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Hegge		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal 39

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Amendement van het lid	Mark Coenders - GroenLinks Leendert Combée - VVD Sabine Andeweg - D66 Eric Greving - PvdA
Titel Amendement	Aanvullende coalitieafspraken zorg
Nummer Zaaknummer	**19A66** 401815

De ondergetekenden stellen het volgende amendement voor:

1. In de ontwerp MJPB 2020-2023 de volgende wijzigingen aan te brengen:

    1. Een BR Transformatie zorg te creëren voor een transformatiebudget voor het zorgdomein, en deze in 2020 te vullen met € 478.000, in 2021 te vullen met € 428.000 en vanaf 2022 structureel te vullen met € 328.000.
    2. De BR WMO en Jeugdzorg jaarlijks te vullen met € 200.000 vanaf 2020.
    3. De maatregel 'aanpassen inzet sociale wijkteams' van € 100.000 vanaf 2022 structureel terug te draaien.
    4. De structurele maatregel op vroegsignalering van schulden van € 50.000 (vanaf 2021) terug te draaien.
    5. De OZB in 2020 éénmalig te verhogen met 1,25%.

2. De onder 1 vermelde wijzigingen te verwerken in alle betreffende teksten en tabellen van de MJPB 2020-2023.

AANGENOMEN

19 A66/P.2 7

Toelichting:

Om de transformatie in de zorg mogelijk te maken en de grote bewegingen het hoofd te bieden, stellen we een transformatiebudget ter beschikking ter grootte van circa € 500.000 structureel. We gebruiken een deel van dit budget om de door het college voorgestelde bezuinigingen op de sociale wijkteams en op vroegsignalering van schulden ongedaan te maken.

Daarnaast maken we vanaf 2020 een vangnet voor WMO/Jeugdzorg, waarin we naast de € 1.000.000 die al is voorgesteld voor dit doel, € 200.000 structureel toevoegen. We betalen het vangnet en het transformatiebudget door de opbrengst OZB (inclusief RZB) vanaf 2020 éénmalig te verhogen met 1,25%.

In financiële zin geven bovenstaande wijzigingen – ten opzichte van de voorgestelde MJPB 2020-2023 - het beeld zoals weergegeven in onderstaande tabel:

bedragen x1.000	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Transformatiebudget zorg	-478	-428	-328	-328
Geen bezuiniging wijkteams	0	0	-100	-100
Geen bezuiniging vroegsignalering schulden	0	-50	-50	-50
Aanvullen vangnet WMO en jeugdzorg	-200	-200	-200	-200
OZB eenmalig verhogen met 1,25%	678	678	678	678
Totaal	**0**	**0**	**0**	**0**

Mark Coenders - GroenLinks
Leendert Combée - VVD
Sabine Andeweg - D66
Eric Greving - PvdA

AANGENOMEN

AANGENOMEN 7

Voor 34

Tegen 5

Amendement "Aanvullende coalitieafspraken zorg" (19A66)

GROENLINKS	7	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	2	0
van Burgsteden		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Bal		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Hegge		

PvdA	4	0
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

SP	0	3
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	0	2
Verheij		
Sanders		

Totaal 39

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Amendement van het lid	Gerrie Elfrink - SP
Titel Amendement	Minder belasting voor huishoudens, meer belasting voor vastgoedmagnaten
Nummer / zaaknummer	**19A67** 401815

De ondergetekende(n) stel(t)(len) het volgende amendement voor:
2/3 deel van de afvalstoffenheffing wordt voor 50% geïncorporeerd in de OZB-woningen (eigenarendeel) en voor 50% geïncorporeerd in de OZB niet-woningen (eigenarendeel).

Toelichting
Huishoudens worden ontlast;
Pandjesbazen en vastgoedmagnaten worden belast.

Gerrie Elfrink - SP

VERWORPEN

Voor	**3**
Tegen	**36**

Amendement "Minder belasting voor huishoudens, meer belasting voor vastgoedmagnaten" (19A67)

GROENLINKS	0	7
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

D66	0	5
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

PvdA	0	4
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

Arnhemse Ouderen Partij	0	1
Wiggers		

CDA Arnhem	0	2
van Burgsteden		
Hutten		

Arnhem Centraal	0	3
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

DENK / Verenigd Arnhem	0	2
Aydemir		
Bal		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	0	2
de Groot		
Hegge		

Partij voor de Vrijheid	0	2
Verheij		
Sanders		

Totaal	**39**

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Amendement van het lid	Gerrie Elfrink - SP
Titel Amendement	Minder belasting voor echte ondernemers, meer belasting voor vastgoedmagnaten
Nummer / zaaknummer	**19A68** 401815

De ondergetekende(n) stel(t)(len) het volgende amendement voor:
De rioolheffing Gebruiker niet-woning wordt volledig geïncorporeerd in de OZB eigenaar niet-woning.

Toelichting
Ondernemers die geen vastgoed bezitten worden ontlast;
Vastgoedmagnaten worden belast.
Deze maatregel is neutraal voor bedrijven die vanuit hun eigen pand ondernemen.

Gerrie Elfrink - SP

VERWORPEN

Voor	**4**
Tegen	**35**

Amendement "Minder belasting voor echte ondernemers, meer belasting voor vastgoedmagnaten" (19A68)

GROENLINKS	0	7
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

D66	0	5
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

PvdA	0	4
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

CDA Arnhem	0	2
van Burgsteden		
Hutten		

Arnhem Centraal	0	3
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

DENK / Verenigd Arnhem	0	2
Aydemir		
Bal		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	0	2
de Groot		
Hegge		

Partij voor de Vrijheid	0	2
Verheij		
Sanders		

Totaal	**39**

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Amendement van het lid	Gerrie Elfrink - SP
Titel Amendement	Minder belasting voor huurders, meer belasting voor pandjesbazen
Nummer Zaaknummer	**19A69** 401815

De ondergetekende(n) stel(t)(len) het volgende amendement voor:
De rioolheffing gebruiker woning wordt volledig geïncorporeerd in de OZB eigenaar woning.

Toelichting
Huurders worden ontlast;
Pandjesbazen en vastgoedmagnaten worden belast;
Deze maatregel is neutraal voor mensen met een koopwoning.

Gerrie Elfrink - SP

VERWORPEN

Voor 4

Tegen 35

Amendement "Minder belasting voor huurders, meer belasting voor pandjesbazen" (19A69)

GROENLINKS	0	7
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
van Burgsteden		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	0	2
Aydemir		
Bal		

D66	0	5
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

Arnhem Centraal	0	3
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	0	2
de Groot		
Hegge		

PvdA	0	4
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	0	2
Verheij		
Sanders		

Totaal 39

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Amendement van het lid	Gerrie Elfrink - SP
Titel Amendement	Minder files, schonere lucht leveren geld op voor maatschappelijke opvang
Nummer Zaaknummer	**19A70** 401815

De ondergetekende(n) stel(t)(len) het volgende amendement voor:

	2020	2021	2022	2023
niet bezuinigen op vrouwenopvang	200	200	200	200
niet bezuinigingen op maatschappelijke opvang	750	750	750	750

Dekking

jaarlijks budget autobereikbaarheid	700	700	700	700
parkeertarieven en legestarieven stijgen niet	250	250	250	250

en met dien verstande te verwerken in de begroting.

Toelichting
Gezien de enorme toename van het aantal dak- en thuislozen als gevolg van het beleid van o.a. het Kabinet Rutte-Asscher en het feit dat de vrouwenopvang nu al enorm onder druk staat wordt voorgesteld deze bezuinigingen te schrappen. De dekking bestaat uit de extra middelen die in 2018 aan het parkeren en het stimuleren van het autoverkeer naar het centrum zijn toegekend. Deze inzet wordt niet nodig geacht. Sterker nog deze werken averechts door toename van filevorming. Dit verslechtert de luchtkwaliteit.

Gerrie Elfrink - SP

VERWORPEN

Voor	**9**
Tegen	**30**

Amendement "Minder files, schonere lucht leveren geld op voor maatschappelijke opvang" (19A70)

GROENLINKS	0	7
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
van Burgsteden		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	0	2
Aydemir		
Bal		

D66	0	5
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Hegge		

PvdA	0	4
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

PARTIJ VOOR DE VRIJHEID	0	2
Verheij		
Sanders		

Totaal	**39**

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Amendement van het lid	Gerrie Elfrink - SP Mieke Hegge - PvdD Maarten Venhoek - D66
Titel Amendement	Eerlijke klimaatcijfers in de begroting
Nummer Zaaknummer	**19A71** 401815

De ondergetekenden stellen het volgende amendement voor:

Op blz.160 van de MJPB 2020-2023 onder het kopje "Indicatoren" de volgende tekst in te voegen, vóór de zin 'Er zijn indicatoren ….opgenomen":

"Besluit dat per 1/1/2020 alleen de daadwerkelijke effecten van biomassaverbranding mogen mee tellen in gemeentelijke ambities, prestaties en resultaten.

En de daadwerkelijke effecten van biomassaverbranding met dien verstande in de begroting opnemen en zichtbaar maken.

Toelichting
De raad heeft zich uitgesproken tegen biomassaverbranding omdat biomassa een grotere klimaatkiller is dan steenkool en schadelijk voor de luchtkwaliteit. Toch rekent het college nog klimaat- en milieuwinst toe aan biomassa. Dit moet stoppen. Het college inventariseert de daadwerkelijke effecten van de biomassacentrale(s) in Arnhem en presenteert bij de voorjaarsnota de fouten en de correcties en voorziet de raad waar nodig van voorstellen voor aanpassingen van ambities en beleid.

Gerrie Elfrink - SP
Mieke Hegge - PvdD
Maarten Venhoek - D66

AANGENOMEN

Voor 29

Tegen 10

Amendement "Eerlijke klimaatcijfers in de begroting" (19A71)

GROENLINKS	7	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	2	0
van Burgsteden		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Bal		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Hegge		

PvdA	4	0
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

PARTIJ VOOR DE VRIJHEID	0	2
Verheij		
Sanders		

Totaal 39

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Amendement van het lid	Coen Verheij - PVV
Titel Amendement	Geen positieve discriminatie
Nummer Zaaknummer	**19A72** 401815

De ondergetekende(n) stel(t)(len) het volgende amendement voor:

De passage op bladzijde 75 van de concept MJPB 2020 – 2023:

"We willen in Arnhem een inclusieve organisatie realiseren. We streven ernaar om als organisatie over voldoende goed gekwalificeerde medewerkers te beschikken die hun wortels hebben op allerlei plekken in de maatschappij. Voor het duurzaam maken van onze organisatie streven we naar een vergroting van de instroom van jongeren."

Te vervangen door:

"We willen in Arnhem een inclusieve organisatie realiseren. We streven ernaar om als organisatie over voldoende goed gekwalificeerde medewerkers te beschikken."

De passages op bladzijde 76 van de concept MJPB 2020 – 2023 te schrappen:

"Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Een inclusieve organisatie
Bewustworden
Om een inclusieve organisatie te zijn en diversiteit onder onze medewerkers te bevorderen zetten we in op bewustworden door trainingen, workshops en lezingen. Onderdeel hiervan is de training 'selecteren zonder vooroordelen' die aangeboden wordt aan leidinggevenden in onze organisatie.

VERWORPEN

19A72 / P.2

Aantrekken nieuw personeel
De arbeidscommunicatie wordt gemoderniseerd en geïmplementeerd met als doel het werken bij de gemeente Arnhem positief te belichten, nieuwe doelgroepen aan te trekken en lastig vervulbare vacatures in te vullen. Daarnaast kijken we of in de werving- en selectieprocedures nog aanpassingen gedaan kunnen worden die de diversiteit kunnen bevorderen.

Instroom jongeren
In 2020 gaat een derde trainee programma van start. Daarnaast wordt het jongerennetwerk JA (Jonge Ambtenaren) binnen de gemeente ondersteund met als doel om jongere medewerkers te binden en te boeien."

Toelichting

Diversiteit is het onderscheid maken op basis van ras, afkomst en seksualiteit. Beleid gebaseerd op diversiteit is discriminatie. Daar waar het krijgen van een baan afhangt van je identiteit wordt niet alleen degene die afgewezen wordt voor een functie, maar ook degene die de baan gegund krijgt gediscrimineerd. Want hoe krenkend zou het zijn te beseffen dat je je werk te danken hebt aan je identiteit, om wie je bent en niet om wat je kan? Het is een aanname om te stellen dat een gebrek aan diversiteit binnen de organisatie het gevolg is van onbewuste vooroordelen. Dat is onder andere gebleken uit de pilot anoniem solliciteren dat een averechts effect had. Beleid voeren op basis van diversiteit gaat in tegen het gelijkheidsbeginsel en is volgens de Algemene wet gelijke behandeling niet toegestaan.

Coen Verheij - PVV

VERWORPEN

Voor 3

Tegen 36

Amendement "Geen positieve discriminatie" (19A72)

GROENLINKS	0	7
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
van Burgsteden		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	0	2
Aydemir		
Bal		

D66	0	5
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

Arnhem Centraal	0	3
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	0	2
de Groot		
Hegge		

PvdA	0	4
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

SP	0	3
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal 39

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Amendement van het lid	Coen Verheij - PVV
Titel Amendement	Ouderen inclusief
Nummer / zaaknummer	**19A73** 401815

De ondergetekende(n) stel(t)(len) het volgende amendement voor:

Op pagina 48 de tekst:
'' In Presikhaaf zijn relatief veel ouderen met een niet-westerse migratieachtergrond met een behoefte aan dagbesteding en ontmoeten. Het huidige algemene voorzieningenaanbod in de wijk blijkt onvoldoende aan te sluiten bij de behoeften van deze ouderen. Hierdoor maken zij ook relatief vaak gebruik van een individuele maatwerkvoorziening op het gebied van dagbesteding. Daarom hebben we samen met het Sociaal wijkteam, bewoners en sleutelfiguren uit de wijk de behoeften van deze ouderen beter in kaart gebracht. Op basis hiervan zijn wij bezig met het opzetten van een laagdrempelige voorliggende voorziening die maximaal aansluit bij de behoeften van deze groep ouderen. Wij streven er naar deze zoveel mogelijk aan te laten bieden en in te laten richten door wijkpartijen. Naast het verhogen van het welzijn van deze kwetsbare ouderen verwachten wij ook dat hierdoor individuele maatwerkvoorzieningen via het Sociaal wijkteam minder toegewezen hoeven te worden.''

Te vervangen door:

'' In Presikhaaf zijn er veel ouderen met een behoefte aan dagbesteding en ontmoeten. Samen met het Sociale Wijkteam, bewoners en sleutelfiguren uit de wijk zijn wij bezig met opzetten van een laagdrempelige voorziening die aansluit bij de behoefte van kwetsbare en eenzame ouderen. Wij streven er naar deze zoveel mogelijk aan te bieden en in te laten richten door wijkpartijen. Naast het verhogen van het welzijn van deze ouderen, verwachten wij ook dat hierdoor maatwerkvoorzieningen via het Sociale Wijkteam minder toegewezen te worden."

VERWORPEN

Toelichting
In Presikhaaf zijn ook ouderen zonder niet-Westerse achtergrond. Het zou belachelijk zijn om deze mensen buiten te sluiten. Ook zij ondervinden eenzaamheid en zouden baat hebben bij dagbesteding en ontmoeten. Wanneer dagbesteding en ontmoeten niet gericht zou zijn op een doelgroep met een specifieke achtergrond zouden deze effectiever kunnen bijdragen aan het gevoel van saamhorigheid in de wijk.

Coen Verheij - PVV

VERWORPEN

Voor 3

Tegen 36

Amendement "Ouderen inclusief" (19A73)

GROENLINKS	0	7
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
van Burgsteden		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	0	2
Aydemir		
Bal		

D66	0	5
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

Arnhem Centraal	0	3
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	0	2
de Groot		
Hegge		

PvdA	0	4
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

SP	0	3
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal 39

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Amendement van het lid	Leo de Groot - Partij voor de Dieren
Titel Amendement	Reservering budget 'tegemoetkoming dierenartskosten voor minima'
Nummer Zaaknummer	**19A74** 401815

De ondergetekende(n) stel(t)(len) het volgende amendement voor:

Op pagina 174 de tekst :
"in afwachting daarvan reserveren we binnen het programma budget om een doorstart van de pilot mogelijk te maken"

Te vervangen door:
"in afwachting daarvan reserveren we binnen het programma een budget van 30.000 euro om een doorstart van de pilot mogelijk te maken"

Toelichting
Hoewel in de MJPB inmiddels dierenwelzijn als post is opgenomen, zijn de besteedbare bedragen nog steeds niet inzichtelijk. Binnen het programma zijn budgetten beschikbaar voor nieuw of incidenteel beleid, maar er zijn ook wettelijke taken aan verbonden. Om discussie daarover in de toekomst te voorkomen stellen wij voor, om het te reserveren budget 'tegemoetkoming dierenartskosten voor minima in de MJPB', te benoemen.

Leo de Groot - Partij voor de Dieren

AANGENOMEN

Voor 26

Tegen 13

Amendement "Reserverering budget tegemoetkoming dierenartskosten voor minima" (19A74)

GROENLINKS	7	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	2	0
van Burgsteden		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Bal		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

Arnhem Centraal	0	3
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Hegge		

PvdA	0	4
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal 39

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Amendement van het lid	Leo de Groot - Partij voor de Dieren Gerrie Elfrink - SP
Titel Amendement	Reservering budget 'nieuwbouw dierenasiel'
Nummer Zaaknummer	**19A75** 401815

De ondergetekende(n) stel(t)(len) het volgende amendement voor:

Op pagina 174 de volgende tekst toe te voegen aan de eerste bullet :
"Hiervoor wordt jaarlijks een bedrag van 50.000 euro gereserveerd."

Toelichting

Hoewel in de MJPB inmiddels dierenwelzijn als post is opgenomen, zijn de besteedbare bedragen nog steeds niet inzichtelijk. Binnen het programma zijn budgetten beschikbaar voor nieuw of incidenteel beleid, maar er zijn ook wettelijke taken aan verbonden. Wij stellen voor het te reserveren budget "nieuwbouw Dierenasiel Arnhem e.o." te benoemen.

Leo de Groot - Partij voor de Dieren
Gerrie Elfrink - SP

VERWORPEN

Voor 12

Tegen 27

Amendement "Reserverering budget nieuwbouw dierenasiel" (19A75)

GROENLINKS	0	7
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
van Burgsteden		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Bal		

D66	0	5
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

Arnhem Centraal	0	3
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Hegge		

PvdA	0	4
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

PARTIJ VOOR DE VRIJHEID	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal 39

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Amendement van het lid	Maarten Venhoek - D66 Gerrie Elfrink - SP Jan Hutten - CDA Guus van der Laak - Arnhem Centraal Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij
Titel Amendement	Niet overhaast besluiten
Nummer / zaaknummer	**19A78** 401815

De ondergetekende(n) stel(t)(len) het volgende amendement voor:

In de ontwerp MJPB de tekst van het Addendum MJPB 2020-2023 te **schrappen**

Toelichting

Nog niet alle gevraagde informatie is door het college (of waar het technische informatie betreft de ambtelijke ondersteuning) opgeleverd. De bijbehorende belastingverordening is nog niet door het college opgeleverd, deze wordt pas volgende week kort voor de besluitvormende raadsvergadering verwacht.

Door het college is in 2019 steeds aangegeven dat als de raad in september de noodzakelijke besluiten zou nemen invoering per 1/1/2020 mogelijk is. Een kort uitstel van de besluitvorming naar de besluitvormende vergadering op 27 november is daarmee niet onoverkomelijk.

Met het uitstellen van het besluiten over het addendum zal logischer wijs ook de besluitvorming over de bijbehorende belastingverordening voor afvalstoffen voor huishoudens uitgesteld moeten worden tot 27 november.

AANGENOMEN

19A78/P2

Maarten Venhoek - D66
Gerrie Elfrink - SP
Jan Hutten - CDA
Guus van der Laak - Arnhem Centraal
Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij

AANGENOMEN

Voor 30

Tegen 9

Amendement "Niet overhaast besluiten" (19A78)

GROENLINKS	0	7
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	2	0
van Burgsteden		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Bal		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Hegge		

PvdA	4	0
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

PARTIJ VOOR DE VRIJHEID	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal 39

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Lea Manders - Arnhem Centraal
Titel motie	Onderzoek betaalbare sportkaart voor iedere Arnhemmer
Nummer Zaaknummer	**19M120** 401815

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:
- Sporten preventief een zeer belangrijke basis is voor de gezondheid van jong en oud;
- Veel mensen zich niet meer willen vastpinnen op een bepaalde sport of vast tijdstip;
- Er in Arnhem via het Sportbedrijf een sportkaart wordt uitgegeven voor E 45 per maand voor een beperkte doelgroep via een werksportkaart en studentensportkaart;
- Gelrepashouders met kortingen bij sportaanbieders terecht kunnen;
- Veel Arnhemmers met lagere of gemiddelde inkomens echter niet in aanmerking komen voor betaalbare sportpassen;
- In Arnhem op dit moment via 'Bewegen in Arnhem' het mogelijk is om bij een beperkt aantal aanbieders te sporten via deze sportkaart voor E 21 per maand.

Overwegende dat:
- Het Sportbedrijf aangeeft mee te willen denken bij het doorontwikkelen van bestaande kaarten en te bekijken hoe hier meerdere doelgroepen bij bereikt kunnen worden;

Verzoekt het college om het Sportbedrijf te verzoeken aan de slag te gaan om te komen met een voorstel om de bestaande kaarten en mogelijkheden zo betaalbaar mogelijk door te ontwikkelen, waardoor zij toegankelijk zijn voor een grotere groep.

en gaat over tot de orde van de dag

Lea Manders - Arnhem Centraal

INGETROKKEN

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Lea Manders - Arnhem Centraal
Titel motie	Visie en uitvoeringsplan ouderen, gezondheid en bewegen
Nummer Zaaknummer	**19M121** 401815

De Raad,
Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:
- Recent onderzoek aantoont dat sport en bewegen de risico's op dementie met 50% verminderen;
- Bewegen veel leed, achteruitgang en ellende kan voorkomen of vertragen;
- Bewegen cruciaal is bij het zelfstandig en gezond kunnen blijven functioneren en wonen van ouderen;
- Arnhem weinig inzet op ouderen en sporten, zeker waar het de oudste leeftijdsgroepen betreft (70 plus).

Overwegende dat:
- Ouderen graag zelfredzaam en gezond willen blijven;
- Er weinig structurele en veilige voorzieningen zijn voor de 70 plusser om te kunnen sporten en bewegen;
- Het belang daarvan niet te onderschatten valt, ook financieel voor de gemeente.

Verzoekt het college met een visie en uitvoeringsplan te komen om deze groep te bedienen en ondersteunen.

en gaat over tot de orde van de dag

Lea Manders - Arnhem Centraal

INGETROKKEN

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Lea Manders - Arnhem Centraal
Titel motie	Afval en bedrijfsleven
Nummer Zaaknummer	**19M122** 401815

De Raad,
Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:
- burgers betalen voor verpakkingsafval waar ze niet om vragen
- zeker supermarkten consumenten opzadelen met veel verpakkingen
- het milieu erbij gebaat is zo weinig mogelijk afval en plastics te benutten
- indien plastics worden gebruikt dit - waar mogelijk - afbreekbaar of goed herbruikbaar dient te zijn
- waar mogelijk de consument kan kiezen producten met of zonder verpakking mee te nemen
- eerder een motie is ingetrokken met de toezegging van het college ermee aan de slag te gaan, waarbij verpakkingen niet echt aan bod zijn gekomen

Overwegende dat:
- De gemeentelijke invloed beperkt is
- Vooral positieve stimulansen mogelijk zijn vanuit gemeentebeleid
- Bedrijven gevoelig zijn voor positieve publiciteit, prijzen en aandacht

Draagt het college op werk te maken van de toezegging uit juni 2018 om producenten en verkopers aan te spreken tot het verminderen van afval door minder afval te produceren en te verkopen en hierbij ook te kijken naar positieve stimulansen

en gaat over tot de orde van de dag

Lea Manders - Arnhem Centraal

INGETROKKEN

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Jan Hutten - CDA Daniël Becker – ChristenUnie Karin Kalthoff – VVD Sabine Andeweg – D66 Eric Greving – PvdA
Titel motie	Impuls openbare toiletten in de binnenstad, de wijken én bij winkelcentra
Nummer Zaaknummer	**19M123** 401815

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat

- Er in de openbare ruimte in Nederland (en ook Arnhem) een tekort aan openbare toiletten is.
- Er een grote groep mensen* is, die zich belemmerd voelen er op uit te gaan door het ontbreken van openbare toiletten. Deze groep blijft thuis, beweegt minder en eenzaamheid ligt mede hierdoor op de loer.

Overwegend dat:

- Het initiatief van PBA in de binnenstad van het beschikbaar stellen van toiletten met de WC free use sticker en de hogenood app een succes is. Ruim 20 binnenstadondernemers in Arnhem nemen inmiddels deel.
- De indienende fracties dit (particuliere) initiatief toejuichen. De gastvrijheid neemt toe en met de wetenschap van aanwezigheid van toiletten gaat een grote groep mensen zelfverzekerder op pad.
- Er zowel landelijk als lokaal steeds meer aandacht is voor de problematiek die hierdoor wordt veroorzaakt. Er wordt nagedacht over een norm die voorschrijft dat om de 500 meter in winkelcentra en drukke voetgangersgebieden een openbaar of opengesteld toegankelijk toilet moet komen. De Maag Lever en Darm Stichting en patiëntenverenigingen pleiten ervoor deze norm in de (Omgevings)wet of andere besluiten op te nemen. De indienende fracties

AANGENOMEN

lg m 123/P2

geloven niet perse in een norm, maar wel in de bedoeling zoals hiervoor beschreven.
Verzoeken het college, - Op basis van de 'Staat van de Stad', inventarisatie sociale wijkteams en teams leefomgeving een overzicht te maken van locaties waar openbare toiletten van belang zijn voor inwoners en bezoekers van Arnhem om de gastvrijheid, participatie en mobiliteit te bevorderen. - Daarbij te bekijken welke mogelijkheden er zijn aan de hand van de 500 meter 'norm' waarbij een combinatie van openbare toiletten in restaurants/winkels in combinatie met de installatie van aparte openbare toiletten afgewogen wordt. - De gemeenteraad in 2020 van de uitkomsten en een investeringsplan** te voorzien. ** Ruim 2 miljoen buik- en blaaspatiënten, maar ook gehandicapten, vrouwen, ouders met jonge kinderen, dagjesmensen en toeristen.* *** De kosten aanleg van een openbaar toilet bedragen tussen de € 70.000 en € 200.000 (informatie Maag, Lever, Darm Stichting). Door dit bedrag te kapitaliseren liggen de jaarlijkse kosten lager. Aanvullend zijn jaarlijkse onderhoudskosten noodzakelijk. Het is aan de gemeenteraad om uiteindelijk dekking te vinden.*
En gaat over tot de orde van de dag, Jan Hutten – CDA Daniël Becker – ChristenUnie Karin Kalthoff – VVD Sabine Andeweg – D66 Eric Greving - PvdA AANGENOMEN

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Sabine Andeweg - D66 Ine van Burgsteden - CDA Gerrie Elfrink - SP Daniël Becker - SP Eric Greving - PvdA Leendert Combée - VVD Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij Coen Verheij - PVV Guus van der Laak - Arnhem Centraal
Titel motie	Jeugdbudgetten reëel begroot, geen papieren werkelijkheid
Nummer Zaaknummer	**19M124** 401815

De Raad,
Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat;

- Gemeenten gebruik kunnen maken van de "boekhoudtruc" bij het jeugdbudget. En de gemeente Arnhem hier ook voor gekozen heeft. https://www.binnenlandsbestuur.nl/sociaal/nieuws/boekhoudtruc-jeugdbudget-wordt-massaal-omarmd.10910628.lynkx
- Gemeenten in hun meerjarenbegroting voor 2022 en 2023 een stelpost 'extra middelen jeugd' mogen opvoeren. Ze mogen, met andere woorden, 'doen alsof' ze ook in 2022 en 2023 extra jeugdzorggeld van het rijk krijgen.
- Er vooralsnog geen enkele garantie hiervoor is vanuit het Rijk dat deze aanname ondersteunt.

Overwegende dat;

- We de verplichting hebben om een structureel en reëel meerjarenperspectief te maken.
- Dit gebaar van het rijk leidt tot een papieren werkelijkheid
- Als we deze stelpost zouden opnemen, we weliswaar een structureel, maar geen reëel meerjarenperspectief hebben.

AANGENOMEN

19 m 124/P2

Verzoekt het college: Uit het voordeel uit de septembercirculaire vanaf 2022 een reservering op te nemen van 3,5 miljoen euro vanaf 2022, die vervalt zodra duidelijk is dat de 3,5 miljoen vanuit het Rijk ook daadwerkelijk zullen worden uitgekeerd
en gaat over tot de orde van de dag Sabine Andeweg - D66 Ine van Burgsteden - CDA Gerrie Elfrink - SP Daniël Becker - SP Eric Greving - PvdA Leendert Combée - VVD Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij Coen Verheij - PVV Guus van der Laak - Arnhem Centraal AANGENOMEN

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Mark Coenders - GroenLinks Leendert Combée - VVD Sabine Andeweg - D66 Eric Greving - PvdA
Titel motie	Concrete visie op circulair Arnhem
Nummer Zaaknummer	**19M125** 401815

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:

- De Regio Arnhem Nijmegen is in 2018 uitgeroepen tot de beste circulaire regio van Nederland.

Overwegende dat:

- Met een nieuwe, concrete visie op circulaire economie willen we dit als gemeente verder versterken, zoals ook de ambitie was van de Veranderopgave Circulair Arnhem;
- Een circulaire stad en circulaire economie bijdraagt aan een stad die voorop loopt in de energietransitie, innovatie mogelijk maakt en bedrijven faciliteert in de aanpak van klimaatverandering;
- Een circulaire stad en circulaire economie zijn goed voor werkgelegenheid en milieu.

Verzoekt het college:

In 2020 te komen met een concrete visie op circulaire economie. Dit als een verbreding en verdieping van ons economisch beleid. Ambities in deze visie zijn onder andere:
- In te spelen op de economische en ecologische kansen die circulaire economie biedt
- Het stimuleren van bestaande en nieuwe bedrijven in innovatie en circulariteit;
- Het reduceren van gebruik van nieuwe grondstoffen (verlengen van de levensduur, efficiënt en duurzaam grondstoffenverbruik, grondstoffen opnieuw te gebruiken en grondstoffen te recyclen);

AANGENOMEN

Ig M125/P.2

- Het creëren van extra werkgelegenheid. Vanzelfsprekend geeft de gemeente hierbij zelf het goede voorbeeld bij inkoop en aanbestedingen.
en gaat over tot de orde van de dag Mark Coenders - GroenLinks Leendert Combée - VVD Sabine Andeweg - D66 Eric Greving - PvdA AANGENOMEN

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Elfrink - SP
Titel motie	Niet nog meer bezuinigingen op (jeugd)zorg en opvang
Nummer Zaaknummer	19M126 401815

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat als gevolg van het coalitieakkoord,
- pandjesbazen en vastgoedmagnaten zijn beschermd tegen belastingverhoging;
- huishoudens worden geraakt door een forse verhoging van de afvalbelasting;
- de zorg en de jeugdzorg evenals de rest van het sociaal domein onevenredig zwaar worden getroffen door onnodige en maatschappelijk ongewenste bezuinigingsmaatregelen;

Spreekt uit dat als er verdere tekorten en tegenvallers optreden het sociaal domein van verdere bezuinigingen en besparingen is uitgesloten en dat het geld dan in de eerste plaats moet worden gehaald waar het zit, bij pandjesbazen en vastgoedmagnaten.

en gaat over tot de orde van de dag

Gerrie Elfrink - SP

VERWORPEN

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Sarah Dobbe - SP Abdurrahman Çetintaş - SP Gerrie Elfrink - SP
Titel motie	Aanpak schimmelwoningen
Nummer Zaaknummer	**19M127** 401815

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat,

- een op de drie kinderen moet opgroeien in een ongezond huis;[1]

- een op de vijf huizen schimmel en vochtproblemen heeft en dat het van belang is voor de gezondheid van de bewoners om dit zo snel als mogelijk aan te pakken;[2]

- er geen reden is om aan te nemen dat deze statistieken voor Arnhem zouden afwijken;[3]

- ook in Arnhem vele concrete gevallen van schimmelwoningen bekend zijn[4]

- veel van deze woningen in het bezit zijn van de woningbouwcorporaties;

- artikel 42 van de Woningwet bepaalt dat een corporatie met haar werkzaamheden naar redelijkheid moet bijdragen aan de uitvoering van het gemeentelijk volkshuisvestingsbeleid,[5]

Overwegende dat,

- schimmelwoningen de volksgezondheid bedreigen; kostbare aardgas verkwisten; energiearmoede in de hand werken en alles behalve duurzaam zijn;

AANGENOMEN

19M127/B2

Draagt het college op, om bij het maken van de prestatieafspraken 2020 op basis van het door de raad vastgestelde volkshuisvestelijk kader (top)prioriteit te maken van het renoveren van schimmelwoningen;[6]
en gaat over tot de orde van de dag Sarah Dobbe - SP Abdurrahman Çetintaş - SP Gerrie Elfrink - SP

[1] Algemeen Dagblad, 10 oktober 2019
[1] Kernpublicatie WooN2018
[1] Beantwoording college Art.44-vragen "Actie tegen ongezonde vocht en schimmel in huizen", d.d. 07-05-2019
[1] De Gelderlander, 23 maart 2018
[1] Woningwet
[1] Volkshuisvestelijk kader gemeente Arnhem 2019-2022

AANGENOMEN

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Talip Aydemir - DENK Verenigd Arnhem
Titel motie	Onderzoek 'GRATIS parkeren in Arnhem na 18.00 uur'
Nummer Zaaknummer	**19M129** 401815

De Raad,
Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat
- Een goede bereikbaarheid, gratis parkeren en voldoende parkeerruimte belangrijk is voor de consument en ondernemer
- Detail Handel Nederland gemeenten oproept om bij de begrotingsbehandelingen de parkeertarieven stevig tegen het licht te houden

Overwegende dat
- Parkeren op straat steeds duurder wordt.
- De parkeergarages Centraal, Rozet en Musis niet altijd een alternatief bieden aan bezoekers van de steenstraat, hommelstraat en 't Spijkerkwartier in de avonduren
- Bezoekers van Arnhemse horecagelegenheden ook tijdens koude wintermaanden de stad in moeten kunnen gaan.

Verzoekt het college,
- Om een online enquete te houden om te achterhalen of er in Arnhem voldoende draagvlak is voor handhaving van het betaald parkeren na 18.00 uur

en gaat over tot de orde van de dag

Talip Aydemir - DENK Verenigd Arnhem

VERWORPEN

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Talip Aydemir - DENK Verenigd Arnhem
Titel motie	Parkeren voor een euro in Arnhem
Nummer Zaaknummer	**19M130** 401815

De Raad,
Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat
- Er veel leegstand is in de binnenstad van Arnhem
- Een goede bereikbaarheid, gratis parkeren en voldoende parkeerruimte belangrijk is voor de consument en ondernemer
- Detail Handel Nederland gemeenten oproept om bij de begrotingsbehandelingen de parkeertarieven stevig tegen het licht te houden
- En dat leegstand niet alleen komt vanwege de opkomst van online winkels
- Winkelcentrum Kronenburg steeds aantrekkelijker is geworden vanwege het gratis parkeren, terwijl het geen centrum is van Arnhem

Overwegende dat
- Parkeren op straat steeds duurder wordt (nu € 2,90 per uur).
- Parkeren in Arnhemse garages ook nog steeds extreem veel geld kost (nu € 2,52 per uur)
- De consument in Arnhem en vooral de regio altijd gestimuleerd moet worden om de binnenstad van Arnhem te bereiken
- Het niet voor iedereen altijd even makkelijk is om met OV heen en weer te reizen

Verzoekt het college,
- Om te onderzoeken of het in de eerste uren van het parkeren in Arnhemse garages structureel mogelijk is om tegen een gereduceerd tarief (shop en ride) te parkeren

en gaat over tot de orde van de dag

Talip Aydemir - DENK Verenigd Arnhem

VERWORPEN

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Bas van Es - VVD Hanny van Nunen - PvdA Cyriel Prinsen - GroenLinks, Lea Manderds - Arnhem Centraal Daniël Becker - ChristenUnie Leo de Groot - Partij voor de Dieren
Titel motie	Dekking voor de Blauwe Golven
Nummer Zaaknummer	**19M135** 401815

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat

De gemeenteraad op 17 april 2019 met ruime meerderheid de motie 19M23 *(Op naar een uitvoeringsplan Blauwe Golven!)* heeft aangenomen waarin college wordt opgeroepen om met een uitvoeringsplan te komen voor de blauwe golven op basis van optie B2.

Het mooi en belangrijk is voor Arnhem dat de Blauwe Golven en het aangrenzende gebied worden opgeknapt en aangepast en dat we hier zo snel mogelijk mee willen beginnen.

Het college in de MJPB 2020-2023 voorstelt om 3,2 miljoen euro van de BR zuidelijke binnenstad over te hevelen naar de AR.

Er bij het overhevelen van 3,2 miljoen euro van de BR zuidelijke binnenstad naar de AR er (te) weinig budget is voor de ambities van de (zuidelijke)binnenstad waaronder de Blauwe Golven.

AANGENOMEN

19m 135/ 12

Overwegende dat

Het goed is als Arnhemmers op korte termijn ook gaan zien dat het de gemeente Arnhem haar ambities voor de blauwe Golven gaat uitvoeren.

Er in de MJPB 2020-2023 geen specifieke (geoormerkt) dekking is opgenomen voor de uitvoering van het plan voor de Blauwe Golven.

Er in de raadsbrief 'de effecten septembercirculaire 2019' een positieve ontwikkeling van het gemeentefonds ten opzichte van de MJPB 2020-2023 te lezen is.

Verzoekt het college

Om in het eerste kwartaal van 2020 het uitvoeringsplan Blauwe Golven aan de gemeenteraad voor te leggen.

Voor de dekking, naast de BR zuidelijke binnenstad, bij de PPN met dekking te komen en daarbij ook te kijken naar de ruimte die ontstaat als gevolg van de septembercirculaire.

Na de behandeling van het uitvoeringsplan zo spoedig mogelijk (kwartaal 2/3 2020) aan te vangen met de werkzaamheden.

en gaat over tot de orde van de dag

B. van Es - VVD
H. van Nunen - PvdA
C. Prinsen - GroenLinks
L. Manders - Arnhem Centraal
D. Becker - ChristenUnie
Leo de Groot - Partij voor de Dieren

AANGENOMEN

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Hanny van Nunen - PvdA Nathalie Nede - ChristenUnie Sabine Andeweg - D66 Maud Dolsma - GroenLinks
Titel motie	Op naar een rookvrije generatie!
Nummer Zaaknummer	**19M137** 401815

Constaterende dat

- Roken niet bij een gezonde leefstijl hoort en meeroken schadelijk is voor de gezondheid;
- Op 6 november 2017 bij de MJPB 2018-2022 het amendement Rookvrije zones speeltuinen en sportparken met een grote meerderheid is aangenomen, maar deze maar gedeeltelijk uitgevoerd is;
- In de MJPB 2020-2023 bij S09 Gezondheid en Sport aangegeven wordt dat we het meeroken en het vroeg starten met roken onder kinderen willen voorkomen;
- De gemeente Nijmegen voor dit doel de krachten gebundeld heeft en een breed convenant gesloten heeft met de RadboudUMC, Radboud Universiteit, GGD en Iriszorg en zich aangesloten heeft als partner bij de Alliantie Nederland Rookvrij!, waardoor het draagvlak voor tabaksontmoediging kan worden vergroot en er een relatie ontstaat tussen de verschillende initiatieven;
- De gemeente Nijmegen een mooie uitvoeringsnotitie waarin duidelijke stappen gemaakt worden op weg naar een rookvrije generatie: https://wijzijngroengezondeninbewegingnijmegen.nl/wp-content/uploads/2019/02/Uitvoeringsnotitie-Rookvrije-Generatie-Nijmegen.pdf ;;

Overwegend dat:

- Roken jaarlijks 20.000 doden kost, waardoor er een noodzaak is om te werken aan een rookvrije generatie;
- De gemeente Arnhem nog niet als partner is aangesloten bij de Alliantie Nederland Rookvrij!;
- De stappen op weg naar een rookvrije gemeente in Arnhem nog maar beperkt zijn, terwijl er een uitgebreid stappenplan beschikbaar is via www.rookvrijegeneratie.nl;
- Als Gemeente Arnhem we kunnen leren van gemeenten die al vergelijkbare initiatieven ontwikkeld hebben;

Verzoekt het college,

- Als gemeente Arnhem aan te sluiten als partner van de Alliantie Rookvrij Nederland!;

AANGENOMEN

- In overleg met de teams leefomgeving rookvrije speeltuinen in te voeren, zoals verzocht in het amendement van 6 november 2017; - In navolging van de gemeente Nijmegen een Arnhems convenant voor een rookvrije generatie te sluiten in samenwerking met de relevante partijen, waaronder het onderwijs; - Vanuit de samenwerking met deze partners een overzicht te maken over wat er nodig is om tot een rookvrije generatie te komen en de raad ruim voor de Perspectiefnota 2021-2024 hierover te informeren.
En gaat over tot de orde van de dag, Hanny van Nunen - PvdA Nathalie Nede - ChristenUnie Sabine Andeweg - D66 Maud Dolsma - GroenLinks AANGENOMEN

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Eric Greving - PvdA Mark Coenders - GroenLinks Guus van der Laak - Arnhem Centraal Mieke Hegge - Partij voor de Dieren Sabine Andeweg - D66
Titel motie	Subsidieregeling burgerkracht sociaal domein
Nummer Zaaknummer	**19M138** 401815

De raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat

- De subsidieregeling Burgerkracht Sociaal Domein loopt tot 31 december 2019
- Er nog geen besluit genomen is over een mogelijk vervolg van deze regeling
-

Overwegende dat

- De regeling succesvol is gebleken juist ook omdat de toepassing van de regeling gebeurt in samenspraak met inwoners, wijkteams leefomgeving en de gemeente;
- De betrokkenen inmiddels onderdeel zijn van een netwerk en aangesloten zijn bij bestaande initiatieven als de Ideeënmakelaars, de Adviesbrigade, Praktische Zaken, de Adviesgroep Innovatiefonds Burgerkracht, het BurgerServiceLab, de wijkteams leefomgeving, etc.
- De regeling hiermee onderdeel is geworden van het netwerk van inwoners die zich hard maken voor burgerparticipatie, betrokkenheid van inwoners en het ondersteunen van bewonersinitiatieven.
- Het ondersteunen van bewonersparticipatie van groot belang is om enthousiasme te behouden.
- Er nog geld beschikbaar is in de BR Burgerinitiatieven Sociaal Domein (€ 192.000,00 volgens MJPB 2020-2023, mogelijk meer als niet alles in 2019 is ingezet).
- Uit de regeling ook de Ideeënmakelaars worden gefinancierd.
-

Verzoekt het college,

AANGENOMEN

19 An 138/P.2

- Het nog beschikbare geld in de BR Burgerinitiatieven Sociaal Domein beschikbaar te houden voor 2020; - In 2020 samen met initiatiefnemers Burgerkracht in overleg te treden over het vervolg van de regeling na 2020.
En gaat over tot de orde van de dag, Eric Greving - PvdA Mark Coenders - GroenLinks Guus van der Laak - Arnhem Centraal Mieke Hegge - Partij voor de Dieren Sabine Andeweg - D66 AANGENOMEN

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Eric Greving - PvdA
Titel motie	Verbinding buurthuis met wijk
Nummer Zaaknummer	**19M139** 401815

De raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat

- Veel wijken in Arnhem een buurthuis hebben;
- De gemeente budget heeft om ontmoeten in de wijken te bevorderen
- waar bewoners behoefte hebben aan ontmoeten of eenzaam zijn er geen maatwerkvoorzieningen meer worden toegepast vanuit de WMO als er passende algemene voorzieningen beschikbaar zijn
- Dit een groter beroep doet op de voorliggende voorzieningen zoals de buurthuizen

Overwegende dat

- De meeste buurthuizen in Arnhem worden bestuurd én beheerd door vrijwilligers
- Deze vrijwilligers dat met een grote passie voor de buurt doen en veel waardering verdienen voor wat ze doen.
- De buurthuizen een essentiële rol spelen bij het ontmoeten in de buurt en nadrukkelijker in beeld komen als voorliggende voorziening;
- De buurthuizen daarin zeker voor zichzelf een rol zien maar bij het verbinden van (kwetsbare) wijkbewoners aan het buurthuis en het openstellen van het buurthuis voor meer groepen wijkbewoners ondersteuning kunnen gebruiken
- De verbinding tussen het buurthuis en de wijk daarom niet alleen een taak mag zijn van vrijwilligers maar ook een taak is van de gemeente.

Verzoekt het college,

- Om bij de Perspectiefnota in 2020 een plan op te stellen om de verbinding te maken tussen de activiteiten in buurthuizen en de bewoners van de wijk;

AANGENOMEN 7k

- Hierbij te onderzoeken wat hiervoor nodig is en hoe vrijwilligers het beste ondersteund kunnen worden; - Hierbij aan te geven welke middelen aanwezig of nodig zijn om dit te organiseren.
En gaat over tot de orde van de dag, Eric Greving - PvdA AANGENOMEN

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Leo de Groot - Partij voor de Dieren
Titel motie	Gemeentelijk vastgoed voor maatschappelijke doeleinden
Nummer Zaaknummer	**19M140** 401815

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:

- In de MJPB momenteel nog steeds inkomsten uit vastgoed opgenomen worden als taakstelling.
- Gemeentelijk vastgoed collectief bezit is.

Overwegende dat:

- Ons vastgoed gezamenlijk bezit is waar niet onuitputtelijk verkoopinkomsten uit kunnen worden gegenereerd.
- De gemeente een faciliterende rol heeft bij sociale en maatschappelijke initiatieven, waar niet zelden een vastgoedvraag aan is gekoppeld.
- De invulling, duurzaam hergebruik en maatschappelijke waarde bij verkoop van gemeentelijk vastgoed te vaak ondergeschikt is aan de financiële opbrengst.
- Een begroting die rekent met het interen op publiek bezit niet duurzaam is.

Verzoekt het college:

Gemeentelijk vastgoed bij voorkeur in te zetten voor maatschappelijke doeleinden.

AANGENOMEN

en gaat over tot de orde van de dag Leo de Groot - Partij voor de Dieren AANGENOMEN

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Leo de Groot - Partij voor de Dieren
Titel motie	Budget curatieve plaagdierbestrijding inzetten voor het doel
Nummer Zaaknummer	**19M141** 401815

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:

- In de MJPB geen specificatie terug te vinden is hoe de verdeling van uitgaven voor dierenwelzijn is.
- Het budget voor curatieve plaagdierbestrijding 24.000 euro is.

Overwegende dat:

- Het budget voor curatieve plaagdierbestrijding ondergebracht is bij de wijken.
- De wijkteams er geen weet van hebben dat dit het geval is.
- Dientengevolge het budget voor curatieve plaagdierbestrijding niet ingezet wordt voor het beoogde doel.

Verzoekt het college:
Via voorlichting over het thema 'curatieve plaagdierbestrijding' de wijken met het thema bekend te maken.
Er bij de wijken op aan te dringen dat initiatieven die in aanmerking komen voor het doel curatieve plaagdierbestrijding ook aanspraak moeten kunnen maken op het daarvoor beschikbaar gestelde budget.

en gaat over tot de orde van de dag.
Leo de Groot - Partij voor de Dieren

AANGENOMEN

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Gerrie Elfrink - SP
Titel motie	Miljoenenmeevaller van het Rijk terug naar de gemeentelijke tekorten in de zorg
Nummer Zaaknummer	**19M142** 401815

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat
- het kabinet Rutte-Asscher in 2015 belangrijke taken in het sociaal domein zoals zorg en jeugdzorg heeft overgedragen aan gemeenten maar een belangrijk deel van de bijhorende budgetten achterhield voor het Rijk
- in de septembercirculaire miljoenen euro's aan meevallers van het Rijk voor de gemeente staan opgenomen
- dat het college voorstelt fors te bezuinigen op het sociaal domein
- ook het hernieuwde coalitieakkoord uitgaat van forse bezuinigingen op het sociaal domein

Overwegende dat
- gemeentelijke taken in het sociaal domein van groot belang zijn voor mensen die daar op zijn aangewezen

Draagt het college op
- de middelen uit de septembercirculaire bij de voorjaarsnota (of zoveel eerder) in zijn geheel toe te voegen aan de zorg, de jeugdzorg en overige noden in het sociaal domein

en gaat over tot de orde van de dag

Gerrie Elfrink - SP

VERWORPEN

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Karin Kalthoff - VVD Mattijs Loor - D66 Ria de Vries - PvdA Jan Hutten - CDA Maud Dolsma - GroenLinks Guus van der Laak - Arnhem Centraal
Titel motie	Maak werk van (dekking voor) de Arnhemse standaard toegankelijkheid
Nummer Zaaknummer	**19M143** 401815

De Raad,
Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat

- De gemeenteraad in maart 2019 groen licht heeft gegeven voor het invoeren van de Arnhemse Standaard Toegankelijkheid;
- Het APCG na een schouw een aantal belangrijke prioriteiten heeft geconstateerd t.a.v. het toegankelijk maken van openbare en gemeentelijke gebouwen waaronder de MFC's;
- De aanpassing van deze gebouwen ca. € 150.000 zal kosten;
- De raad sindsdien al een paar keer heeft gevraagd om goed naar te implementatie en dekking van de AST te kijken en werk te maken van de prioriteiten;
- Het college in de MJPB 2020-2023 nauwelijks ruimte neemt om de AST echt tot uitvoering te laten komen;
- Voor de inzet van ambtenaren binnen de bestaande budgetten 2020 dekking is gezocht, maar niet voor de inzet van de ervaringsdeskundigen;
- Het college in eerdere besprekingen heeft aangegeven budget vrij te zullen maken voor de AST;
- Er mogelijk middelen binnen het budget inclusie voor 2019 niet besteed zullen worden.

Overwegende dat

- Het belangrijk is om de AST niet alleen voor nieuwe gebouwen maar ook voor openbare ruimten en evenementen te hanteren;
- Het belangrijk is dat de AST geen 'papieren norm of een norm voor de bühne' is;

AANGENOMEN

- We, als we daadwerkelijk willen dat iedereen mee kan doen, van de AST een echte norm met bijbehorende middelen moeten maken.

Verzoekt het college

- Een eventueel restant van de middelen inclusie voor 2019 voortvarend in te zetten bij aanpak prioritaire gebouwen (lijst APCG);
- Uiterlijk bij de perspectiefnota 2020 (en waar mogelijk eerder) een aangepast uitvoeringsplan Arnhemse Standaard Toegankelijkheid aan de gemeenteraad voor te leggen. In dit plan de AST ook uit te werken voor evenementen en openbare ruimte;
- Voor zover binnen reguliere (onderhouds)budgetten nu geen ruimte is, de budgetten uit te breiden ten behoeve van de AST en dit in het plan op te nemen, inclusief de inzet van ervaringsdeskundigen.

en gaat over tot de orde van de dag

Karin Kalthoff - VVD
Mattijs Loor - D66
Ria de Vries - PvdA
Jan Hutten - CDA
Maud Dolsma - GroenLinks
Guus van der Laak - Arnhem Centraal

AANGENOMEN

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking	MJPB 2020-2023
Motie van	Hanny van Nunen - PvdA Daniël Becker - ChristenUnie Maud Dolsma - GroenLinks Talip Aydemir - DENK Verenigd Arnhem Guus van der Laak - Arnhem Centraal
Titel motie	Aanpak complexe zorgfinanciering in het speciaal onderwijs
Nummer Zaaknummer	**19M144** 401815

Constaterende dat

- Alle kinderen het recht hebben op onderwijs en om zich zo goed mogelijk te ontwikkelen;
- Voor zorgintensieve kinderen is het sinds de decentralisaties van de zorg ingewikkelder geworden om zorg op scholen voor speciaal onderwijs goed te organiseren. Dit gaat ten koste van zowel de zorg als het onderwijs;
- De financiering van de zorg in onderwijstijd is een ingewikkeld vraagstuk dat al lang speelt en waar spanning voelbaar is tussen de collectieve benadering van onderwijs en de individuele benadering vanuit de zorg
- In de kamerbief Onderwijs en zorg van 23 november 2018 dit als knelpunt beschreven staat en er op verschillende plaatsten zoals Nijmegen en Goes al pilots gestart zijn;
- Het college in de MJPB aangeeft dat de koppeling tussen zorg en onderwijs versterkt dient te worden;

Overwegend dat:

- De raadsleden bij een werkbezoek aan de onderwijsinstelling Lichtenbeek (onderdeel van de Onderwijsspecialisten) geïnformeerd zijn over het knelpunt van complexe financiering, waarbij men zoekende is naar een passende oplossing om de kwaliteit van zorg en onderwijs te kunnen blijven borgen;
- Zonder een andere oplossing voor dit vraagstuk de werkdruk van deze docenten onacceptabel hoog wordt en de kwaliteit van het onderwijs in het geding komt;

Verzoekt het college,

- Op korte termijn in gesprek te gaan met de onderwijsinstellingen, sociale wijkteams, het samenwerkingsverbanden en het zorgkantoor op zoek naar een (innovatieve) oplossing voor de complexe financiering waarbij een betere aansluiting onderwijs-jeugdhulp centraal staat. De raad hierover voor de Perspectiefnota te informeren.

INGETROKKEN

Ig m 144/P.2

En gaat over tot de orde van de dag, Hanny van Nunen - PvdA Daniël Becker - ChristenUnie Maud Dolsma - GroenLinks Talip Aydemir - DENK Verenigd Arnhem Guus van der Laak - Arnhem Centraal

INGETROKKEN

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Hanny van Nunen - PvdA
Titel motie	Gelderland Techniekregio
Nummer Zaaknummer	**19M45** 401815

Constaterende dat

- In de MJPB 2020-2023 bij programma S03 Economie onder ambitie staat dat we inzetten op de versterking van de samenwerking van bedrijven en kennisinstellingen rondom Human Capital, zodat we samen met het bedrijfsleven en onderwijsinstellingen kunnen anticiperen op wat de maatschappij 'straks' nodig heeft;
- Er een groot tekort is aan technisch vakmensen in Gelderland;
- Kinderen die op jonge leeftijd in aanraking komen met techniek eerder voor een studie in de techniek kiezen;
- Er voldoende aanbod in Gelderland is en men de regio helemaal niet uit hoeft voor innovatie, een leuke baan, studie of onderzoeksplek in de techniek;

Overwegend dat:

- Er door individuele actoren veel aan techniekpromotie gedaan wordt maar de uitdaging is om krachten te bundelen, samen te werken en meerwaarde te creëren;
- Dat vanuit de Gelderse Triple Helix in opdracht van de stuurgroep Techniekpact Smart&Sustainable momenteel een haalbaarheidsonderzoek loopt om tot een duurzame verankering van een groot Gelders Tech event met landelijke uitstraling te komen, waarbij het verbinden van de lokale initiatieven in een estafettejaar, beginnend bij het jaarcongres Techniekpact (mei/juni 2020 in Wageningen) meerwaarde voor de hele regio kan opleveren;

Verzoekt het college,

- Met het oog op het belang van het versterken van de Human Capital Agenda dit initiatief te omarmen. Gezien het belang van techniek in deze stad niet alleen als ambassadeur voor dit initiatief op te gaan treden, maar ook actief te faciliteren en ondersteunen met het zoeken naar financiering voor de promotie van Gelderland als dé techniekregio.

En gaat over tot de orde van de dag,

Hanny van Nunen - PvdA

INGETROKKEN

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Gerrie Elfrink - SP
Titel motie	Geld voor Blauwe Golven niet ten koste van de noden in de stad
Nummer Zaaknummer	**19M146** 401815

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Gezien dat
- gezien het raadsbesluit waarin het college opdracht heeft gekregen met een plan te komen waarin de blauwe golven als kunstwerk gerenoveerd gaan worden met behoud en uitbreiding van de parkeerfunctie
- gezien de kostenraming van 8,7 miljoen tot 9 miljoen euro voor de uitvoering van een dergelijk plan,

Overwegende dat
- hiervoor geen budget is gereserveerd,
- gezien de septembercirculaire die Arnhem miljoenen euro's aan extra rijksmiddelen in het vooruitzicht stelt,
- gezien de voorgenomen gemeentelijke bezuinigingen op de (jeugd)zorg,
- overwegende dat kwetsbare ouderen en kinderen in nood daarvan de dupe dreigen te worden,
- gezien de overige noden en wensen in de gemeente,
- gezien de extra middelen van €700.000,- per jaar die door de raad aan de autobereikbaarheid zijn toegewezen, als gevolg van coalitieafspraak 3.6,
- gezien de extra middelen die door de raad aan cultuur zijn toegewezen als gevolg van coalitieafspraak 3.12, te weten; zoals het op peil houden van de taakvelden 5.3 t/m 5.6 gecorrigeerd voor inflatie en daarboven op de €1.6 miljoen per jaar voor cultuurhuisvesting.

VERWORPEN

lgm 146/P.2 7

Spreekt uit dat - ten einde de middelen uit de septembercirculaire voor andere noden en wensen beschikbaar te houden; - een eventueel budget voor 'de blauwe golven' in de begroting van cultuur en bereikbaarheid & parkeren gevonden kan en moet worden,
en gaat over tot de orde van de dag Gerrie Elfrink - SP VERWORPEN 7

Bijeen op	13 November 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Daniël Becker - ChristenUnie
Titel motie	Plan C
Nummer Zaaknummer	**19M147** 401815

De Raad,
Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:

- De MJPB sluitend is, maar ook enige onzekerheden bevat;
- Het college de raad in de MJPB voorstelt om een stelpost op te voeren als inkomsten ten bate van het jeugdzorgbudget;

Overwegende dat:

- Het niet zeker is dat deze gelden ook daadwerkelijk door het rijk ter beschikking zullen worden gesteld aan de gemeenten;
- De voorgestelde efficiëntieslagen in de zorg niet meteen baten maar wel implementatiekosten met zich mee zullen brengen;
- Het ook niet zeker is dat de voorgestelde vermindering van verblijfszorg in de jeugdzorg ook werkelijk gerealiseerd kan worden;
- De OZB inkomsten beïnvloedbaar zijn door de gemeente Arnhem.

VERWORPEN

Spreekt uit:

- Dat wanneer bij de behandeling van de jaarrekening 2019 blijkt dat de meerkosten voor de WMO, jeugdzorg en doelgroepenvervoer de daarvoor beschikbaar gestelde reserves hebben overstegen hij (op het eerstvolgende geschikte moment) de OZB zal verhogen met maximaal 3,75% bovenop de verhoging van 1,25% die afgesproken is in november 2019 door de coalitiepartijen.
- Dat de opbrengst van deze maatregel ingezet zal worden om de meerkosten op het gebied van WMO, jeugdzorg en doelgroepenvervoer op te vangen.

en gaat over tot de orde van de dag

Daniël Becker - ChristenUnie

VERWORPEN

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking	Motie
Motie van	Sabine Andeweg - D66 Gerrie Elfrink - SP Eric Greving - PvdA Marie-José Navis - GroenLinks
Titel motie	Armoede door de ogen van kinderen
Nummer Zaaknummer	**19M148** 401815

De raad,
Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat;

- 20% van de Arnhemse huishoudens in armoede leeft;
- Deze groep vaak met schulden te maken heeft en voor een groot deel bestaat uit gezinnen met (jonge) kinderen;
- De Arnhemse Armoede agenda tot 2018 liep en er geen vervolg voorzien was;

Overwegende dat;

- In voorliggende begroting de betrokkenheid van kinderen/jongeren nergens wordt benoemd.
- Het College itt wat in de begroting stond niet voornemens was een separaat visie document voor te leggen aan de gemeenteraad van Arnhem op het gebeid van armoede-schulden-werk en zorg
- Het College na aandringen van de raad heeft toegezegd met een geïntegreerde visie en aanpak op het gebied van armoede-schulden-werk en zorg te komen.
- Jongeren op dit moment niet gevraagd wordt waar zij behoefte aan hebben en dit daardoor ook niet meegenomen kan worden in de visie

Verzoekt het college:

- Vooruitlopend op de toegezegde visie met een startnotitie te komen waarin oa wordt aangegeven hoe kinderen/jongeren worden betrokken bij de totstandkoming van de visie.
- De inbreng van kinderen/jongeren voldoende te betrekken bij de tot stand koming van de visie en aanpak op het gebied van armoede-schulden-werk en zorg.

AANGENOMEN

19 m 140/P.2

En gaat over tot de orde van de dag

Sabine Andeweg (D66)
Gerrie Elfrink (SP)
Eric Greving (PvdA)
Marie-José Navis (GroenLinks)

AANGENOMEN

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op 13	Nov 2019
Ter bespreking van	MJPB
Motie van	Lea Manders - Arnhem Centraal
Titel motie	Arnhem een écht gezonde stad
Nummer Zaaknummer	**19M150** 401815

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:
- Arnhem een écht gezonde stad wil zijn;
- Het stimuleren van een gezonde leefstijl bijdraagt aan een gezonde stad;
- Alle vormen van roken en drugsgebruik niet bij een gezonde leefstijl horen;
- Het gebruik van drugs een gevaar vormt in het verkeer;
-

Overwegende dat:
- Niet alleen (weed) roken een verslaving is, maar ook het (veelvuldige) gebruik van andere drugs en alcohol;
- Een xtc-pilletje nu al minder kost dan een biertje en dat de markt overspoeld wordt met goedkope, risicovolle pillen;
- Er in de horeca rookruimtes worden geruimd, maar er tegelijkertijd volop gerookt en meegerookt wordt in coffeeshops en shisha-lounges;
- Criminoloog Toine Papens aangeeft dat alleen repressie tegen drugscriminaliteit niet helpt, maar dat preventie nodig is in de vorm van intensieve wijk- en jongerenzorg;
- Dat een goed afgestemd lokaal beleid broodnodig is zowel preventief, regelgevend als controlerend.

Verzoekt het college - gezien de grote en toenemende problematiek – samen met de gemeenteraad te komen tot een integraal lokaal beleid waar het roken, alcohol en drugs betreft.

INGETROKKEN

19 m 150/P.2

en gaat over tot de orde van de dag

Lea Manders - Arnhem Centraal

INGETROKKEN

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij
Titel motie	Van wijkprogramma's "voor de wijk" naar "van de wijk"
Nummer Zaaknummer	**19M152** 401815

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat

- wijkprogramma's moeten zorgen voor belangrijke pijlers die inwoners ruimte en invloed geven om actief verantwoordelijkheid te dragen voor de ontwikkeling van hun wijk;
- wijkprogramma's ook de basis vormen voor de bekostiging van activiteiten die door inwoners kunnen worden aangedragen;
- de besteding van het wijkbudget zich in belangrijke mate onttrekt aan het oog van de (geïnteresseerde) wijkbewoner;

Overwegende dat

- de teams leefomgeving de gemeente vertegenwoordigt in de wijken;
- de inhoud van de wijkprogramma's per wijk varieert, gelet op de wensen en behoeften in de wijk;
- de wensen van wijkbewoners – binnen de gegeven wettelijke-, financiële- en gemeentebrede kaders en uitgangspunten – zoveel als mogelijk moeten worden gehonoreerd;
- tot op heden teams leefomgeving wijkprogramma's hebben opgesteld;
- het wenselijk is dat het wijkprogramma is gebaseerd op een breed draagvlak vanuit de wijk;
- het wenselijk is dat wijkbewoners op een transparante wijze (kunnen) beoordelen hoe het wijkbudget is besteed;

VERWORPEN

19m152/P2

Verzoekt het college

1. de teams leefomgeving opdracht te geven dat zij in nadrukkelijk overleg met (geïnteresseerde) wijkbewoners komen tot een wijkprogramma;
2. te vermelden op welke wijze bewoners en partners zijn betrokken, wie erbij zijn betrokken, wat het effect van deze betrokkenheid geweest, wat heeft het teweeg gebracht en wat is er aangepast of anders;
3. de besteding van wijkbudgetten en ambtelijke inzet op een transparante wijze plaatsvinden.

en gaat over tot de orde van de dag

Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij

VERWORPEN

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij
Titel motie	Sociale wijkteams: minder werk, meer helderheid
Nummer Zaaknummer	**19M153** 401815

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat
- sociale wijkteams de schakel vormen tussen de gemeente en de zorgvrager;
- sociale wijkteams trachten een op maat aangebonden zorgpakket aan de zorgvrager aan te bieden;
- zorgvragers kunnen worden onderscheiden in zorgvragers voor tijdelijke zorg en zorgvragers voor permanente zorg;
- zorgvragers voor permanente zorg – mensen met chronische beperkingen/aandoening – bij herhaling worden geconfronteerd met checks door sociale wijkteams;

de vaststelling van het zorgpakket door het sociale wijkteam niet altijd tot tevredenheid

Overwegende dat
- sociale wijkteams een hoge werkdruk ervaren;
- zorgvragers voor permanente zorg niet (onnodig) moeten worden belast met checks van de zijde van het sociale wijkteam, mede omdat zulks als erg onaangenaam en confronterend wordt ervaren;
- het huisbezoek door twee leden van het sociaal wijkteam niet altijd als prettig wordt ervaren, vooral niet als de zorgpakket niet in overeenstemming is met de wens van de zorgvrager;

de uitspraak van het sociale wijkteam over de gebonden zorg als definitief wordt gezien

VERWORPEN

19m153/P.2

Verzoekt het college

1. de sociale wijkteams op te dragen om zorgvrager voor permanente zorg niet meer – stelselmatig
   - periodiek te checken op de zorgbehoefte;
2. de sociale wijkteams op te dragendat tijdens elk huisbezoek een duidelijke kaart*) wordt achtergelaten voorzien (1) de mededeling dat tegen het aangeboden zorgpakket bezwaar kan worden gemaakt en (2) van een telefoonnummer, liefst van iemand buiten het sociale wijkteam, waarmee de zorgvrager ruggenspraak kan houden over het huisbezoek en het aangeboden zorgpakket.

en gaat over tot de orde van de dag

Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij

VERWORPEN

*) geen visitekaartje, maar een kaart van A5 formaat met groot lettertype.

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Marie José Navis - GroenLinks Mark Coenders - GroenLinks Mattijs Loor - D66 Susan van Ommen - D66 Eric Greving - PvdA Talip Aydemir - DENK Verenigd Arnhem
Titel motie	Betere begeleiding nareizigers
Nummer Zaaknummer	**19M154** 401815

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:

- Een afname van het aantal afgeronde inburgeringstrajecten zichtbaar is,
- Met de nieuwe inburgeringsplannen alleen toekomstige nieuwkomers ondersteund kunnen worden,
- Begeleiding naar werk niet vanzelfsprekend is op het moment dat er een kostwinner is,
- De meeste nareizigers vrouw zijn,
- Het Kennisplatform Integratie en Samenleving (KIS) in 2018 kritisch oordeelde over de begeleiding ar werk van vrouwelijke statushouders.

Overwegende dat:

- Inburgeren en begeleiding naar werk bijdragen aan het beter beheersen van de Nederlandse taal, kansen op een baan vergroten, bijdraagt aan emancipatie en zelfredzaamheid van nieuwkomers,
- Nareizigers bij aankomst in Nederland al een achterstand hebben opgelopen ten opzichte van hun partner,
- Inburgering en begeleiding bijdraagt aan zelfstandigheid van vrouwen,
- De gemeente Arnhem alle nieuwe Arnhemmers in principe gelijke ontwikkelmogelijkheden moet bieden.

AANGENOMEN

19 M 154/P.2

Verzoekt het college:

- In kaart te brengen hoe nareizigers met een inburgeringsverplichting (die niet onder de nieuwe inburgeringsaanpak vallen) het beste ondersteund kunnen worden bij inburgering en begeleiding naar werk,
- Met een voorstel te komen voor betere ondersteuning bij inburgering en begeleiding naar werk voor nareizigers,
- In dit voorstel kansengelijkheid voor alle nieuwe Arnhemmers als uitgangspunt te hanteren,
- Dit voorstel voor te leggen aan de raad voor de perspectiefnota.

en gaat over tot de orde van de dag

Marie José Navis - GroenLinks
Mark Coenders - GroenLinks
Mattijs Loor - D66
Susan van Ommen - D66
Eric Greving - PvdA
Talip Aydemir - DENK Verenigd Arnhem

AANGENOMEN

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Marie José Navis - GroenLinks Mark Coenders - GroenLinks Leo de Groot - Partij voor de Dieren Talip Aydemir - DENK Verenigd Arnhem
Titel motie	Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn
Nummer Zaaknummer	**19M155** 401815

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat
- de Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn afloopt in 2020
- de Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn in oktober 2018 geëvalueerd is,
- uit deze evaluatie een aantal aandachtspunten geformuleerd zijn,

Overwegende dat
- in de evaluatie het college aangeeft dat er aandachtspunten zijn omtrent de opvang van (wilde) dieren, dierenleed, gevonden dieren en bijtincidenten, en deze te willen onderzoeken of oppakken,
- het opstellen van een nieuwe Uitvoeringsagenda gepaard gaat met verruimde ambitie,
- deze ambitie door middel van een beleidsmatig vervolg op onderzoek of aanpak vraagt om de inzet van middelen,

Verzoekt het college

- voor de perspectiefnota met een nieuw, geactualiseerde en ambitieuze Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn 2021/2025 te komen, en bij de perspectiefnota de middelen voor de Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn expliciet toe te wijzen aan dierenwelzijn.

AANGENOMEN

19 M 155 / P.2 7K

en gaat over tot de orde van de dag

Marie José Navis - GroenLinks
Mark Coenders - GroenLinks
Leo de Groot - Partij voor de Dieren
Talip Aydemir - DENK Verenigd Arnhem

AANGENOMEN 7K

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Sarah Dobbe - SP Abdurrahman Çetintaş - SP Gerrie Elfrink - SP
Titel motie	Topprioriteit voor sociale huur en sociale koop
Nummer Zaaknummer	**19M156** 401815

De raad van Arnhem in vergadering bijeen;

gehoord de beraadslagingen,

Gezien het regionaal woning onderzoek van Companen waaruit blijkt dat er een groot woningtekort is in Arnhem, met name voor het segment 'betaalbare koop' (bijlage I),

Constaterende dat
- de behoefte aan aanvullende nieuwbouw sociale huur kleiner is, maar dat de druk op de sociale huur relatief hoog is (bijlage II),
- mensen die in financieel opzicht afhankelijk zijn van sociale woningbouw of sociale koop niet kunnen uitwijken zonder daarbij op de één of andere manier in de knel te komen,
- de voorraad sociale huur de afgelopen anderhalf jaar is geslonken doordat huren zijn verhoogd tot boven de aftoppingsgrens (bijlage III),

Overwegende dat
- we zuinig moeten zijn op de bestaande voorraad sociale huurwoningen, omdat sloop-en-nieuwbouw erg duur is,
- er zoveel mogelijk woningen gebouwd moeten worden, maar dat de segmenten sociale huur en sociale koop daarbij op korte termijn prioriteit moeten krijgen omdat mensen die hiervan afhankelijk zijn weinig alternatief hebben,
- het is gelukt om tussen 2012 en 2017 heel veel sociale huurwoningen nieuw te bouwen, van de totale nieuwbouw (43% gemiddeld, tot wel 69% in 2013 - zie bijlage IV),

VERWORPEN

lgm156/IP2

Verzoekt het college
- een rem te zetten op huurverhogingen van sociale huurwoningen boven de aftoppingsgrens,
- een rem te zetten op de verkoop van sociale huurwoningen,
- bij nieuwbouwprojecten de bouw van sociale huurwoningen zoveel mogelijk naar voren te halen, totdat het tekort is ingelopen,
- er zorg voor te dragen dat het aandeel sociale koop in de nieuwbouw jaarlijks minimaal 45% bedraagt,

en gaat over tot de orde van de dag

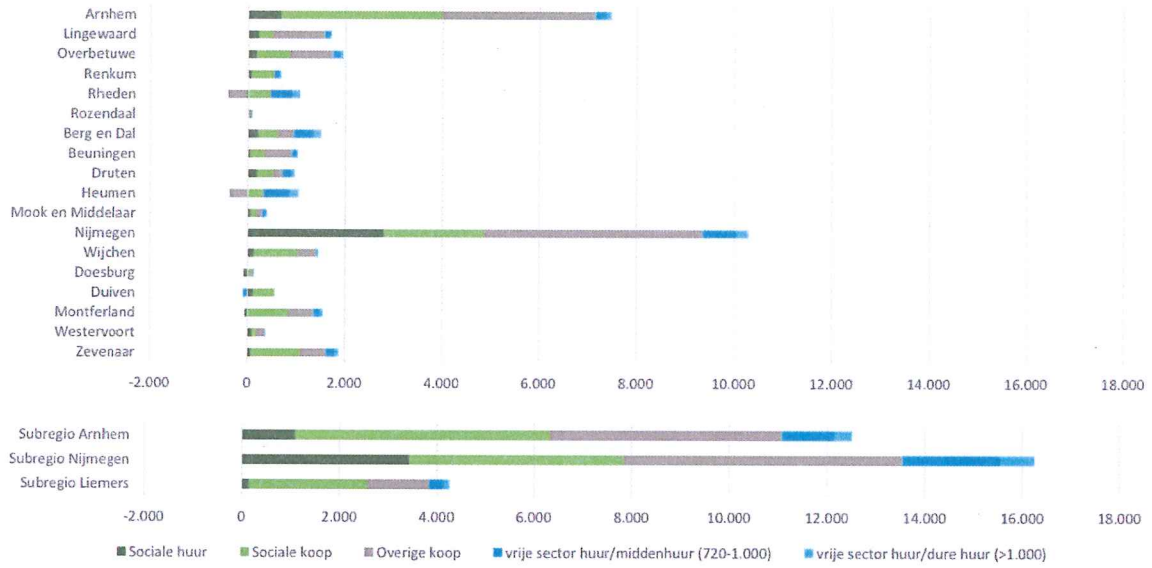
Sarah Dobbe - SP
Abdurrahman Çetintaş - SP
Gerrie Elfrink - SP

VERWORPEN

Bijlage I

Bijlage I: accenten in de behoefteraming

Figuur: behoefte aan sociale huur, goedkope koop, vrije sector huur en overige segmenten als aandeel op totale gewenste toevoegingen 2019 - 2030

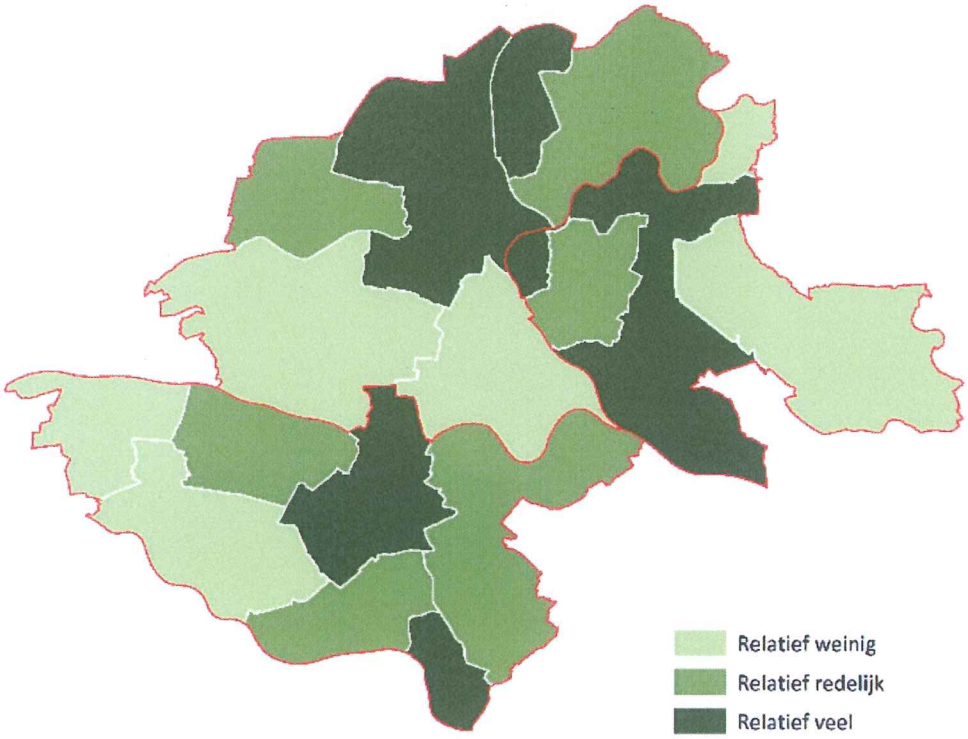
Bron: WoON2018, CBS-Microdata 2018, bewerking Companen.

19 m 157/P.4 7

Bijlage II

Druk sociale huur woningcorporaties in centrumgemeenten

Figuur 5.3: gemiddeld aantal reacties op vrijkomende sociale huurwoningen woningcorporaties 2018

Bron: Enserve.

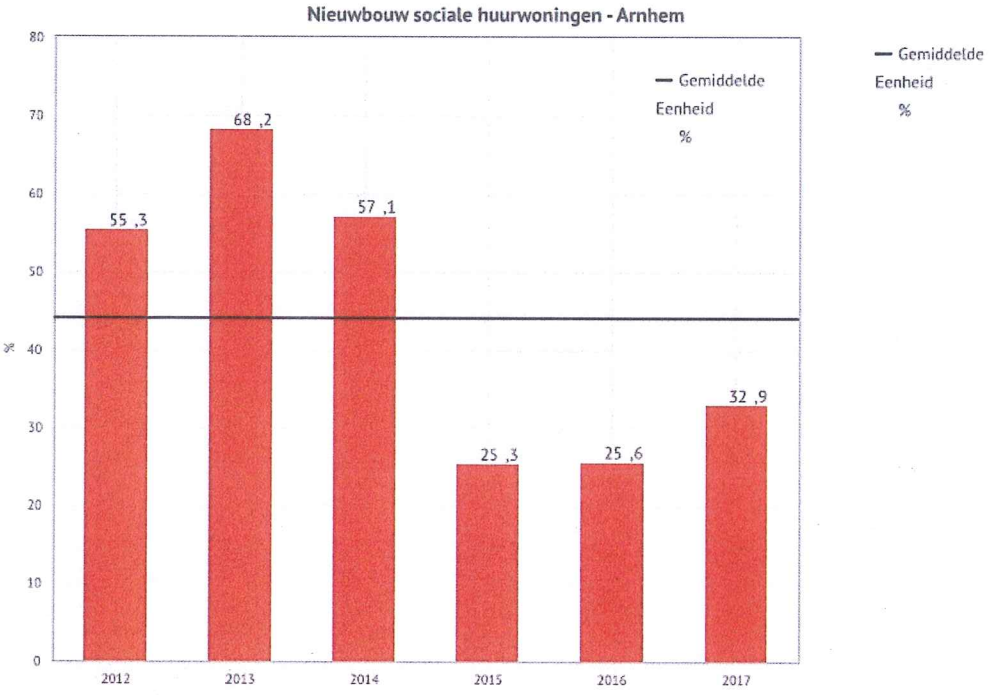
19 m 1501P.5

Bijlage III

		kernvoorraad											
		goedkoop € 417,34				tot 1e aftopping € 417,34 - € 597,30				tot 2e aftopping € 597,30 - € 640,14			
		2017	2018-1	2018-2	2018-3	2017	2018-1	2018-2	2018-3	2017	2018-1	2018-2	2018-3
VHV	Zelfstandig	2.974	3.060		2.788	7.288	7.276		7.293	865	869		908
	Onzelfstandig	425	379		371	19	36		25	5	6		11
Portaal	Zelfstandig	728	716		672	2.823	2.823		2.770	553	558		625
	Onzelfstandig	136	136		127	1	1		1	0	0		0
Vivare	Zelfstandig	851	882		862	4.093	4.177		4.152	899	932		989
	Onzelfstandig	194	194		109		0				0		
Omnia	Zelfstandig	398	398										
	Onzelfstandig												
Mooiland	Zelfstandig												
	Onzelfstandig												
Totaal		5.706	5.765	0	4.929	14.224	14.313	0	14.241	2.322	2.365	0	2.533

Bron: monitor prestatieafspraken 2018
Voor 2018 verdeeld in periodes van 4 maanden, periode 2018-3 is de jaarafsluiting

bijlage IV

Bron: ABF Research - Systeem woningvoorraad (Syswov)

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Lea Manders - Arnhem Centraal Eric Greving - PvdA
Titel motie	Aanvulling raadsvoorstel AKUfontein
Nummer Zaaknummer	**19M157** 401815

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:
- Op 11 juni een raadsbrief is binnengekomen, die aangeeft dat de AKUfontein en het beeld van Tajiri worden opgeknapt en een ijsbaan wordt gerealiseerd
- Het monument ook nog andere onderdelen, zoals bijzonder plaveisel en een pergola omvat;
- Er geen zicht wordt gegeven op de mogelijkheden en kosten van het opknappen van het gehele monument in zijn originele staat.

Overwegende dat:
- De AKUfontein door alle deskundigen wordt beschreven als een uniek monument;
- Ook vanuit omwonenden de wens is gebleken dit unieke monument gaaf te bewaren;
- Het monument een geschenk aan de stad is;
- Het monument zeer betekenisvol is mbt het herdenken van de tweede Wereldoorlog;
- De komende periode de roomdivider en ijsbaan verder zullen worden uitgewerkt en de kosten daarvoor inzichtelijk worden gemaakt;
- Het daarnaast belangrijk is om aanvullend te weten wat de kosten zouden zijn van het in zijn totaliteit restaureren van het gehele monument.

AANGENOMEN

Verzoekt het college te komen met een voorstel waarin ook de kosten en mogelijkheden van totale restauratie van het gehele monument worden uitgewerkt.
en gaat over tot de orde van de dag Lea Manders - Arnhem Centraal Eric Greving - PvdA AANGENOMEN

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Sarah Dobbe - SP Abdurrahman Çetintaş - SP Gerrie Elfrink - SP
Titel motie	Geen asielopvang op camping Arnhem
Nummer Zaaknummer	**19M158** 401815

De gemeenteraad van Arnhem in vergadering bijeen, gehoord de beraadslagingen,
gezien van de brief van de Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie aan de Commissarissen van de Koning van 8 november jl. inzake de inzet van Regionale Regietafels ten behoeve van het realiseren van extra opvangplekken voor asielzoekers1,

Constaterende dat [aanleiding weergeven]
- er in 2020 door het COA ca. 5.000 nieuwe opvangplekken dienen te worden gerealiseerd,
- constaterende dat voor het oplossen van de problemen op de korte termijn het COA de inzet van de huidige capaciteit maximaliseert door bijvoorbeeld uitstel van onderhoud en inzet van recreatieparken,

Overwegende dat [argumenten weergeven]
- de eigenaar van de Oostappen-recreatieparken waartoe ook Camping Arnhem behoort, zichzelf in het recente verleden schaamteloos heeft verrijkt met de opvang van asielzoekers op zijn recreatieparken2,
- gezien de zeer bedenkelijke gang van zaken op de Oostappen-recreatieparken3,

Draagt het college op
- te verhinderen dat Camping Arnhem wordt ingezet als locatie voor de opvang van asielzoekers

AANGENOMEN

en gaat over tot de orde van de dag

Sarah Dobbe - SP
Abdurrahman Çetintaş - SP
Gerrie Elfrink - SP

1 Brief aan Commissarissen van de Koning inzake de inzet van Regionale Regietafels ten behoeve van het realiseren van extra opvangplekken voor asielzoekers
https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/detail?id=2019D45034&did=2019D45034
2 Massa is Kassa: Zo kan je miljoenen verdienen aan asielzoekers. Quote op stap met Quote 500
lid Peter Gillis, vakantieparkkeizer en opvanger van asielzoekers.
https://www.youtube.com/watch?v=Rbc0Cei25VQ
3 Algemeen Dagblad 21 mei 2019 'FIOD valt binnen bij hoofdkantoor en vakantieparken van Oostappen Groep' https://www.ad.nl/binnenland/fiod-valt-binnen-bij-hoofdkantoor- en-vakantieparken-van-oostappen-groep~ad236f4d/

AANGENOMEN

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Sarah Dobbe - SP Abdurrahman Çetintaş - SP Gerrie Elfrink - SP
Titel motie	Geen erbarmelijke huisvesting van arbeidsmigranten op Camping Arnhem
Nummer Zaaknummer	**19M159** 401815

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat

- De SP fractie tijdens een recent bezoek aan de camping heeft geconstateerd dat er tussen de 50 en de 100 Oost-Europese arbeidsmigranten op de camping gehuisvest waren;
- Er tijdens eerdere bezoeken van de SP fractie aan de camping tijdens het eerste kwartaal van 2019 tot ongeveer 400 Oost-Europese arbeidsmigranten op de camping gehuisvest waren;

Overwegende dat

- De arbeidsmigranten gehuisvest zijn in oude zogenaamde 'chalets' of vakantieketen, met vier tot zes volwassenen, en daar ongeveer 400 euro per persoon per maand voor betalen;
- De camping geen geschikte plek is voor permanente bewoning, qua kwaliteit van huisvesting, gezondheid en veiligheid;
- Het in de huidige situatie niet mogelijk is om als gemeente regie te voeren, omdat onduidelijk is hoeveel arbeidsmigranten er op welk moment wonen, en onder welke omstandigheden;
- Dat er zelfs een inval met tientallen politieagenten voor nodig was om duidelijkheid te krijgen wie er woont;
- Dat het risico op uitbuiting niet voorkomen kan worden;
- Dat met het huisvesten van grote groepen arbeidsmigranten het risico van overlast toeneemt en de leefbaarheid van de buurt kan worden aangetast;

AANGENOMEN

19m159/P.2 7

De gang van zaken op de camping bedenkelijk is[1][2][3][4][5], en het huisvesten van arbeidsmigranten dient als een lucratief verdienmodel voor de campingeigenaar;
Draagt het college op: Ervoor te zorgen dat er geen nieuwe arbeidsmigranten worden gehuisvest op Camping Arnhem.
en gaat over tot de orde van de dag Sarah Dobbe - SP Abdurrahman Çetintaş - SP Gerrie Elfrink - SP AANGENOMEN 7

[1] https://www.gelderlander.nl/arnhem/riek-en-haar-kinderen-zijn-van-vakantiepark-arnhem-gestuurd-ik-ben-onrechtvaardig-behandeld~a2ec70bc/

[2] https://www.omroepgelderland.nl/nieuws/2405015/Van-alles-mis-op-vakantiepark-Arnhem-gemeente-heeft-nog-geen-definitieve-oplossing

[3] https://www.gelderlander.nl/arnhem/fiod-doet-inval-bij-hoofdkantoor-oostappen-groep-in-asten-ook-grootschalige-controles-bij-vakantieparken~ad7455f6/

[4] https://www.gelderlander.nl/arnhem/onrust-op-vakantiepark-arnhem-bewoners-moeten-tegen-de-zin-van-de-gemeente-plots-verhuizen~aa2912db/

[5] https://www.gelderlander.nl/arnhem/96-permanente-bewoners-vakantiepark-arnhem-niet-bekend-bij-gemeente~adc41646/

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Sarah Dobbe - SP Abdurrahman Çetintaş - SP Gerrie Elfrink - SP
Titel motie	Stop de toestroom naar Camping Arnhem
Nummer Zaaknummer	**19M160** 401815

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat
Er op 29 oktober een inval is geweest bij Camping Arnhem waarbij is geïnventariseerd dat er 240 mensen permanent wonen op de camping;
-

Overwegende dat
- Het niet toegestaan is om permanent te wonen op Camping Arnhem;
- De camping geen geschikte plek is voor permanente bewoning, qua kwaliteit van huisvesting, gezondheid en veiligheid;
- Mensen op de camping wonen zich in een zeer kwetsbare positie bevinden, hoge huren betalen, geen recht hebben op huursubsidie en op elk moment hun huisvesting kunnen verliezen;
- De gang van zaken op de camping bedenkelijk is[1][2][3][4][5], en het huisvesten van kwetsbare Arnhemmers dient als een lucratief verdienmodel voor de campingeigenaar;

[1] https://www.gelderlander.nl/arnhem/riek-en-haar-kinderen-zijn-van-vakantiepark-arnhem-gestuurd-ik-ben-onrechtvaardig-behandeld~a2ec70bc/

[2] https://www.omroepgelderland.nl/nieuws/2405015/Van-alles-mis-op-vakantiepark-Arnhem-gemeente-heeft-nog-geen-definitieve-oplossing

[3] https://www.gelderlander.nl/arnhem/fiod-doet-inval-bij-hoofdkantoor-oostappen-groep-in-asten-ook-grootschalige-controles-bij-vakantieparken~ad7455f6/

[4] https://www.gelderlander.nl/arnhem/onrust-op-vakantiepark-arnhem-bewoners-moeten-tegen-de-zin-van-de-gemeente-plots-verhuizen~aa2912db/

[5] https://www.gelderlander.nl/arnhem/96-permanente-bewoners-vakantiepark-arnhem-niet-bekend-bij-

AANGENOMEN

Igm 160/P.2

• Het lange tijd onduidelijk was wie er verblijft op de camping, er zelfs een inval met tientallen politieagenten voor nodig was om duidelijkheid te krijgen, en zonder duidelijkheid wie er woont de gemeente geen begin kan maken aan een oplossing; • Voor de huidige 240 permanente bewoners op korte termijn een fatsoenlijke oplossing zal moeten worden gezocht en dat al uitdagend genoeg is; • Het niet wenselijk is als nog meer mensen of nieuwe mensen gaan wonen op Camping Arnhem;
Draagt het college op: Ervoor te zorgen dat er geen nieuwe mensen op camping Arnhem gaan wonen.
en gaat over tot de orde van de dag Sarah Dobbe - SP Abdurrahman Çetintaş - SP Gerrie Elfrink - SP AANGENOMEN

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Lea Manders
Titel motie	Metingen ivm biomassacentrales
Nummer Zaaknummer	**19M161** 401815

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:
- Nederland het meest luchtvervuilde land van Europa is en Arnhem een behoorlijk luchtvervuilde stad;
- Uit onderzoek van GGD blijkt dat de luchtkwaliteit in Arnhem vergelijkbaar is met het dagelijks meeroken van 6 sigaretten;
- Luchtvervuiling voor iedereen ongezond is. Het veroorzaakt en verergert longziekten als astma en COPD. Bij kinderen schaadt het de ontwikkeling van hun longen en hersenen. Luchtvervuiling veroorzaakt ook longkanker, hart- en vaatziekten, dementie en vroeggeboorten.
- Er inmiddels twee biomassacentrales vergund en in aanbouw zijn in of nabij Arnhem;
- Steeds duidelijker wordt dat biomassa stoken overlast en vervuiling veroorzaakt;
- Op grote schaal energie opwekken uit biomassa geen klimaatvriendelijk alternatief voor fossiele brandstoffen blijkt te zijn.
- Daarbij is hout een minder effectieve energiebron dan steenkool. Per saldo stoot biomassa daarom meer CO_2 uit dan kolencentrales.
-

- Overwegende dat:
  - We lokaal niet in staat blijken de bouw van deze centrales te voorkomen ;
  - Er reeds burgers actie ondernemen om metingen in de stad te gaan doen met een LuchtData project.

INGETROKKEN

19m.61/P.2

- Het van groot belang is de luchtkwaliteit optimaal te registreren en monitoren, zowel voorafgaand aan het functioneren van de biomassacentrales als tijdens het stoken; - Er alleen oude rapporten mbt luchtkwaliteit op de gemeentelijke site staan; - Ultrafijnstof (kleiner dan PM2,5) in elk geval niet gemeten wordt in Arnhem en dat juist dit erg schadelijk is.
Verzoekt het college in actie te komen om de lokale luchtkwaliteit optimaal te gaan registreren en monitoren, zowel voorafgaand aan het functioneren van de biomassacentrales als tijdens het stoken en daarbij – indien mogelijk- aan te sluiten bij reeds lopende initiatieven uit de stad
en gaat over tot de orde van de dag Lea Manders - Arnhem Centraal INGETROKKEN

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Coen Verheij - PVV
Titel motie	Hogere prioriteit veiligheid
Nummer Zaaknummer	**19M136** 401815

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat

- Dat de gemeenteraad van Arnhem voor de komende jaren in wil zetten op een daling van het aantal delicten naar een niveau dat aansluit bij het landelijke gemiddelde van gemeenten met de omvang van 100.000 - 300.000 inwoners.
- Dat de gemeente Arnhem volgens de huidige begroting op één gemeente na in de categorie 100.000 - 300.000 inwoners procentueel het allerminste uitgeeft aan veiligheid.
- Dat de gemeente Arnhem op het totaal aan bestedingen een volle procent minder uitgeeft aan veiligheid dan het gemiddelde aan bestedingen in de categorie gemeenten met 100.000 – 300.000 inwoners.

Overwegende dat

- De middelen om deze ambitie te bereiken toereikend moeten zijn om het doel realiseerbaar te maken.
- Bij het doel het gemiddelde aantal delicten te bereiken ook het relatieve gemiddelde aan bestedingen noodzakelijk is.
- Een dergelijke verschuiving van uitgaven veel impact heeft (1%) en daarom uitgesmeerd zou moeten worden over 4 jaar.

Verzoekt het college,

VERWORPEN

- Over een periode van 4 jaar de bestedingen aan veiligheid[1] in gelijke stappen op te schalen naar het procentuele gemiddelde van bestedingen aan veiligheid van gemeenten in de categorie 100.000 – 300.000 inwoners en de plannen hiervoor in de perspectiefnota te verwerken.

Toelichting:

Onderstaand overzicht is een door de fractie PVV gemaakt overzicht van de uitgaven aan veiligheid door de gemeenten met tussen de 100.000 en 300.000 inwoners gesorteerd op het percentage van de uitgaven aan veiligheid op het totaal aan uitgaven. Arnhem scoort daarbij het op één na laagste.

Gemeente	Inwoners	Uitgaven veiligheid	Uitgaven volledig	% V/tot	V/inwoner
Zaanstad	165.474	31.608.000	484.431.000	6,52%	€ 191
Haarlem	162.323	27.858.000	564.067.000	4,94%	€ 172
Maastricht	119.755	28.389.673	649.984.049	4,37%	€ 237
Breda	184.018	27.104.000	631.833.000	4,29%	€ 147
Zoetermeer	125.223	15.373.000	368.906.000	4,17%	€ 123
Alkmaar	109.077	15.314.000	393.069.000	3,90%	€ 140
Haarlemmermeer	155.417	15.833.000	436.000.000	3,63%	€ 102
Delft	103.429	13.383.000	375.976.000	3,56%	€ 129
Westland	109.936	10.398.000	293.859.000	3,54%	€ 95
Ede	116.800	13.453.000	409.003.000	3,29%	€ 115
Eindhoven	232.732	28.391.000	886.968.000	3,20%	€ 122
Tilburg	218.898	30.164.000	984.641.000	3,06%	€ 138
Dordrecht	119.026	16.824.000	554.259.000	3,04%	€ 141
Deventer	100.232	10.628.000	366.676.000	2,90%	€ 106
Enschede	158.607	20.635.000	720.484.000	2,86%	€ 130
's-Hertogenbosch	154.561	20.835.000	764.403.000	2,73%	€ 135
Alphen aan den Rijn	111.522	9.467.000	360.310.000	2,63%	€ 85
Leiden	124.854	13.920.000	547.662.000	2,54%	€ 111
Amersfoort	157.051	14.327.000	571.382.000	2,51%	€ 91
Almere	210.409	19.078.000	785.696.000	2,43%	€ 91
Nijmegen	177.150	18.700.000	774.300.000	2,42%	€ 106
Venlo	101.675	10.585.000	440.027.000	2,41%	€ 104
Zwolle	128.272	13.081.465	545.655.879	2,40%	€ 102
Groningen	230.863	25.532.000	1.070.365.000	2,39%	€ 111
Apeldoorn	163.380	13.717.000	602.294.000	2,28%	€ 84
Emmen	107.062	9.500.000	428.100.000	2,22%	€ 89
Arnhem	160.528	16.437.024	759.807.000	2,16%	€ 102

[1] Onder veiligheid bedoelen wij 1.Veiligheid volgens de "Regeling vaststelling taakvelden en verstrekking informatie voor derden": taakvelden gemeenten.

VERWORPEN

Leeuwarden	123.527	12.684.000	597.800.000	2,12%	€	103
			Gemiddeld	3,16%		€ 24.010.053
			Verschil tov gemiddeld			€ 7.573.029

en gaat over tot de orde van de dag

Coen Verheij - PVV

VERWORPEN

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Elfrink - SP
Titel motie	Geen Megalomane verbouwing van het Stadstheater
Nummer Zaaknummer	**19M162** 401815

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

gezien de noodzaak tot het investeren in het Stadstheater,
gezien de belangen van het landsdeel Oost en de provinciale betrokkenheid om daar ook Oost-Nederlandse Rijksgezelschappen te huisvesten,

constaterende dat deze investeringen zijn becijferd op maximaal 32 miljoen,
constaterende dat het college koerst op een extra gemeentelijke bijdrage van circa 45 miljoen euro bovenop het destijds gereserveerde bedrag van 11 miljoen euro,

Spreekt uit dat als er verdere tekorten en tegenvallers optreden het sociaal domein van verdere bezuinigingen en besparingen is uitgesloten en dat het geld dan in de eerste plaats moet worden gehaald waar het zit, bij pandjesbazen en vastgoedmagnaten.

overwegende dat een provinciale bijdrage van xx miljoen euro daar nog bovenop moet komen,
overwegende dat het college daarmee koerst op een investering die het benodigde met tientallen miljoenen gaat overschrijden,
spreekt uit dat dit een ongewenste ontwikkeling is,

draagt het college op,
dat de gemeentelijke bijdrage bovenop het destijds gereserveerde bedrag van 11 miljoen voor de investering in de planvorming van de verbouwing van het Stadstheater-met-Lauwersgracht-ambitie wordt teruggebracht van 45 miljoen euro naar maximaal 16 miljoen euro.

VERWORPEN

en gaat over tot de orde van de dag

Elfrink (SP) Dobbe (SP) Cetintas (SP)

VERWORPEN

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Lea Manders - Arnhem Centraal
Titel motie	Visie en uitvoeringsplan ouderen, gezondheid en bewegen
Nummer Zaaknummer	**19M121** 401815

De Raad,
Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:
- Recent onderzoek aantoont dat sport en bewegen de risico's op dementie met 50% verminderen;
- Bewegen veel leed, achteruitgang en ellende kan voorkomen of vertragen;
- Bewegen cruciaal is bij het zelfstandig en gezond kunnen blijven functioneren en wonen van ouderen;
- Arnhem weinig inzet op ouderen en sporten, zeker waar het de oudste leeftijdsgroepen betreft (70 plus).

Overwegende dat:
- Ouderen graag zelfredzaam en gezond willen blijven;
- Er weinig structurele en veilige voorzieningen zijn voor de 70 plusser om te kunnen sporten en bewegen;
- Het belang daarvan niet te onderschatten valt, ook financieel voor de gemeente.

Verzoekt het college met een visie en uitvoeringsplan te komen om deze groep te bedienen en ondersteunen.

en gaat over tot de orde van de dag

Lea Manders - Arnhem Centraal

INGETROKKEN

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Lea Manders - Arnhem Centraal
Titel motie	Afval en bedrijfsleven
Nummer Zaaknummer	**19M122** 401815

De Raad,
Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:
- burgers betalen voor verpakkingsafval waar ze niet om vragen
- zeker supermarkten consumenten opzadelen met veel verpakkingen
- het milieu erbij gebaat is zo weinig mogelijk afval en plastics te benutten
- indien plastics worden gebruikt dit - waar mogelijk - afbreekbaar of goed herbruikbaar dient te zijn
- waar mogelijk de consument kan kiezen producten met of zonder verpakking mee te nemen
- eerder een motie is ingetrokken met de toezegging van het college ermee aan de slag te gaan, waarbij verpakkingen niet echt aan bod zijn gekomen

Overwegende dat:
- De gemeentelijke invloed beperkt is
- Vooral positieve stimulansen mogelijk zijn vanuit gemeentebeleid
- Bedrijven gevoelig zijn voor positieve publiciteit, prijzen en aandacht

Draagt het college op werk te maken van de toezegging uit juni 2018 om producenten en verkopers aan te spreken tot het verminderen van afval door minder afval te produceren en te verkopen en hierbij ook te kijken naar positieve stimulansen

en gaat over tot de orde van de dag

Lea Manders - Arnhem Centraal

INGETROKKEN

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Jan Hutten - CDA Daniël Becker – ChristenUnie Karin Kalthoff – VVD Sabine Andeweg – D66 Eric Greving – PvdA
Titel motie	Impuls openbare toiletten in de binnenstad, de wijken én bij winkelcentra
Nummer Zaaknummer	**19M123** 401815

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat

- Er in de openbare ruimte in Nederland (en ook Arnhem) een tekort aan openbare toiletten is.
- Er een grote groep mensen* is, die zich belemmerd voelen er op uit te gaan door het ontbreken van openbare toiletten. Deze groep blijft thuis, beweegt minder en eenzaamheid ligt mede hierdoor op de loer.

Overwegend dat:

- Het initiatief van PBA in de binnenstad van het beschikbaar stellen van toiletten met de WC free use sticker en de hogenood app een succes is. Ruim 20 binnenstadondernemers in Arnhem nemen inmiddels deel.
- De indienende fracties dit (particuliere) initiatief toejuichen. De gastvrijheid neemt toe en met de wetenschap van aanwezigheid van toiletten gaat een grote groep mensen zelfverzekerder op pad.
- Er zowel landelijk als lokaal steeds meer aandacht is voor de problematiek die hierdoor wordt veroorzaakt. Er wordt nagedacht over een norm die voorschrijft dat om de 500 meter in winkelcentra en drukke voetgangersgebieden een openbaar of opengesteld toegankelijk toilet moet komen. De Maag Lever en Darm Stichting en patiëntenverenigingen pleiten ervoor deze norm in de (Omgevings)wet of andere besluiten op te nemen. De indienende fracties

AANGENOMEN

lg m 123/P2

geloven niet perse in een norm, maar wel in de bedoeling zoals hiervoor beschreven.
Verzoeken het college, - Op basis van de 'Staat van de Stad', inventarisatie sociale wijkteams en teams leefomgeving een overzicht te maken van locaties waar openbare toiletten van belang zijn voor inwoners en bezoekers van Arnhem om de gastvrijheid, participatie en mobiliteit te bevorderen. - Daarbij te bekijken welke mogelijkheden er zijn aan de hand van de 500 meter 'norm' waarbij een combinatie van openbare toiletten in restaurants/winkels in combinatie met de installatie van aparte openbare toiletten afgewogen wordt. - De gemeenteraad in 2020 van de uitkomsten en een investeringsplan** te voorzien. ** Ruim 2 miljoen buik- en blaaspatiënten, maar ook gehandicapten, vrouwen, ouders met jonge kinderen, dagjesmensen en toeristen.* *** De kosten aanleg van een openbaar toilet bedragen tussen de € 70.000 en € 200.000 (informatie Maag, Lever, Darm Stichting). Door dit bedrag te kapitaliseren liggen de jaarlijkse kosten lager. Aanvullend zijn jaarlijkse onderhoudskosten noodzakelijk. Het is aan de gemeenteraad om uiteindelijk dekking te vinden.*
En gaat over tot de orde van de dag, Jan Hutten – CDA Daniël Becker – ChristenUnie Karin Kalthoff – VVD Sabine Andeweg – D66 Eric Greving - PvdA AANGENOMEN

Voor	**39**
Tegen	**0**

Motie "Impuls openbare toiletten in de binnenstad, de wijken én bij winkelcentra" (19M123)

GROENLINKS	7	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

PvdA	4	0
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

CDA Arnhem	2	0
van Burgsteden		
Hutten		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Bal		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Hegge		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal	**39**

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Sabine Andeweg - D66 Ine van Burgsteden - CDA Gerrie Elfrink - SP Daniël Becker - SP Eric Greving - PvdA Leendert Combée - VVD Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij Coen Verheij - PVV Guus van der Laak - Arnhem Centraal
Titel motie	Jeugdbudgetten reëel begroot, geen papieren werkelijkheid
Nummer Zaaknummer	**19M124** 401815

De Raad,
Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat;

- Gemeenten gebruik kunnen maken van de "boekhoudtruc" bij het jeugdbudget. En de gemeente Arnhem hier ook voor gekozen heeft. https://www.binnenlandsbestuur.nl/sociaal/nieuws/boekhoudtruc-jeugdbudget-wordt-massaal-omarmd.10910628.lynkx
- Gemeenten in hun meerjarenbegroting voor 2022 en 2023 een stelpost 'extra middelen jeugd' mogen opvoeren. Ze mogen, met andere woorden, 'doen alsof' ze ook in 2022 en 2023 extra jeugdzorggeld van het rijk krijgen.
- Er vooralsnog geen enkele garantie hiervoor is vanuit het Rijk dat deze aanname ondersteunt.

Overwegende dat;

- We de verplichting hebben om een structureel en reëel meerjarenperspectief te maken.
- Dit gebaar van het rijk leidt tot een papieren werkelijkheid
- Als we deze stelpost zouden opnemen, we weliswaar een structureel, maar geen reëel meerjarenperspectief hebben.

AANGENOMEN

19 m 124/P2

Verzoekt het college: Uit het voordeel uit de septembercirculaire vanaf 2022 een reservering op te nemen van 3,5 miljoen euro vanaf 2022, die vervalt zodra duidelijk is dat de 3,5 miljoen vanuit het Rijk ook daadwerkelijk zullen worden uitgekeerd
en gaat over tot de orde van de dag Sabine Andeweg - D66 Ine van Burgsteden - CDA Gerrie Elfrink - SP Daniël Becker - SP Eric Greving - PvdA Leendert Combée - VVD Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij Coen Verheij - PVV Guus van der Laak - Arnhem Centraal AANGENOMEN

Voor	**39**	*Motie "Jeugdbudgetten reëel begroot, geen papieren werkelijkheid" (19M124)*
Tegen	**0**	

GROENLINKS	7	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

PvdA	4	0
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

CDA Arnhem	2	0
van Burgsteden		
Hutten		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Bal		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Hegge		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal	**39**

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Mark Coenders - GroenLinks Leendert Combée - VVD Sabine Andeweg - D66 Eric Greving - PvdA
Titel motie	Concrete visie op circulair Arnhem
Nummer Zaaknummer	**19M125** 401815

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:

- De Regio Arnhem Nijmegen is in 2018 uitgeroepen tot de beste circulaire regio van Nederland.

Overwegende dat:

- Met een nieuwe, concrete visie op circulaire economie willen we dit als gemeente verder versterken, zoals ook de ambitie was van de Veranderopgave Circulair Arnhem;
- Een circulaire stad en circulaire economie bijdraagt aan een stad die voorop loopt in de energietransitie, innovatie mogelijk maakt en bedrijven faciliteert in de aanpak van klimaatverandering;
- Een circulaire stad en circulaire economie zijn goed voor werkgelegenheid en milieu.

Verzoekt het college:

In 2020 te komen met een concrete visie op circulaire economie. Dit als een verbreding en verdieping van ons economisch beleid. Ambities in deze visie zijn onder andere:
- In te spelen op de economische en ecologische kansen die circulaire economie biedt
- Het stimuleren van bestaande en nieuwe bedrijven in innovatie en circulariteit;
- Het reduceren van gebruik van nieuwe grondstoffen (verlengen van de levensduur, efficiënt en duurzaam grondstoffenverbruik, grondstoffen opnieuw te gebruiken en grondstoffen te recyclen);

AANGENOMEN

Ig M125/P.2

- Het creëren van extra werkgelegenheid. Vanzelfsprekend geeft de gemeente hierbij zelf het goede voorbeeld bij inkoop en aanbestedingen.
en gaat over tot de orde van de dag Mark Coenders - GroenLinks Leendert Combée - VVD Sabine Andeweg - D66 Eric Greving - PvdA AANGENOMEN

Voor 37 *Motie "Concrete visie op circulair Arnhem" (19M125)*

Tegen 2

GROENLINKS	7	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

PvdA	4	0
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

CDA Arnhem	2	0
van Burgsteden		
Hutten		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Bal		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Hegge		

Partij voor de Vrijheid	0	2
Verheij		
Sanders		

Totaal 39

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Elfrink - SP
Titel motie	Niet nog meer bezuinigingen op (jeugd)zorg en opvang
Nummer Zaaknummer	19M126 401815

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat als gevolg van het coalitieakkoord,
- pandjesbazen en vastgoedmagnaten zijn beschermd tegen belastingverhoging;
- huishoudens worden geraakt door een forse verhoging van de afvalbelasting;
- de zorg en de jeugdzorg evenals de rest van het sociaal domein onevenredig zwaar worden getroffen door onnodige en maatschappelijk ongewenste bezuinigingsmaatregelen;

Spreekt uit dat als er verdere tekorten en tegenvallers optreden het sociaal domein van verdere bezuinigingen en besparingen is uitgesloten en dat het geld dan in de eerste plaats moet worden gehaald waar het zit, bij pandjesbazen en vastgoedmagnaten.

en gaat over tot de orde van de dag

Gerrie Elfrink - SP

VERWORPEN

Voor	**4**
Tegen	**35**

Motie "Niet nog meer bezuinigingen op (jeugd)zorg en opvang" (19M126)

GROENLINKS	0	7
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

D66	0	5
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

PvdA	0	4
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

CDA Arnhem	0	2
van Burgsteden		
Hutten		

Arnhem Centraal	0	3
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

DENK / Verenigd Arnhem	0	2
Aydemir		
Bal		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	0	2
de Groot		
Hegge		

Partij voor de Vrijheid	0	2
Verheij		
Sanders		

Totaal	**39**

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Sarah Dobbe - SP Abdurrahman Çetintaş - SP Gerrie Elfrink - SP
Titel motie	Aanpak schimmelwoningen
Nummer Zaaknummer	**19M127** 401815

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat,

- een op de drie kinderen moet opgroeien in een ongezond huis;[1]

- een op de vijf huizen schimmel en vochtproblemen heeft en dat het van belang is voor de gezondheid van de bewoners om dit zo snel als mogelijk aan te pakken;[2]

- er geen reden is om aan te nemen dat deze statistieken voor Arnhem zouden afwijken;[3]

- ook in Arnhem vele concrete gevallen van schimmelwoningen bekend zijn[4]

- veel van deze woningen in het bezit zijn van de woningbouwcorporaties;

- artikel 42 van de Woningwet bepaalt dat een corporatie met haar werkzaamheden naar redelijkheid moet bijdragen aan de uitvoering van het gemeentelijk volkshuisvestingsbeleid,[5]

Overwegende dat,

- schimmelwoningen de volksgezondheid bedreigen; kostbare aardgas verkwisten; energiearmoede in de hand werken en alles behalve duurzaam zijn;

AANGENOMEN

19M127/B2

Draagt het college op, om bij het maken van de prestatieafspraken 2020 op basis van het door de raad vastgestelde volkshuisvestelijk kader (top)prioriteit te maken van het renoveren van schimmelwoningen;[6]
en gaat over tot de orde van de dag Sarah Dobbe - SP Abdurrahman Çetintaş - SP Gerrie Elfrink - SP

[1] Algemeen Dagblad, 10 oktober 2019
[1] Kernpublicatie WooN2018
[1] Beantwoording college Art.44-vragen "Actie tegen ongezonde vocht en schimmel in huizen", d.d. 07-05-2019
[1] De Gelderlander, 23 maart 2018
[1] Woningwet
[1] Volkshuisvestelijk kader gemeente Arnhem 2019-2022

AANGENOMEN

Voor 37

Tegen 2

Motie "Aanpak schimmelwoningen" (19M127)

GROENLINKS	7	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	2	0
van Burgsteden		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Bal		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Hegge		

PvdA	4	0
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal 39

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Talip Aydemir - DENK Verenigd Arnhem
Titel motie	Onderzoek 'GRATIS parkeren in Arnhem na 18.00 uur'
Nummer Zaaknummer	**19M129** 401815

De Raad,
Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat
- Een goede bereikbaarheid, gratis parkeren en voldoende parkeerruimte belangrijk is voor de consument en ondernemer
- Detail Handel Nederland gemeenten oproept om bij de begrotingsbehandelingen de parkeertarieven stevig tegen het licht te houden

Overwegende dat
- Parkeren op straat steeds duurder wordt.
- De parkeergarages Centraal, Rozet en Musis niet altijd een alternatief bieden aan bezoekers van de steenstraat, hommelstraat en 't Spijkerkwartier in de avonduren
- Bezoekers van Arnhemse horecagelegenheden ook tijdens koude wintermaanden de stad in moeten kunnen gaan.

Verzoekt het college,
- Om een online enquete te houden om te achterhalen of er in Arnhem voldoende draagvlak is voor handhaving van het betaald parkeren na 18.00 uur

en gaat over tot de orde van de dag

Talip Aydemir - DENK Verenigd Arnhem

VERWORPEN

Voor 2

Tegen 37

Motie "Onderzoek GRATIS parkeren in Arnhem na 18.00 uur" (19M129)

GROENLINKS	0	7
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	0	1
Wiggers		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
van Burgsteden		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Bal		

D66	0	5
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

Arnhem Centraal	0	3
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	0	2
de Groot		
Hegge		

PvdA	0	4
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

SP	0	3
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

PARTIJ VOOR DE VRIJHEID	0	2
Verheij		
Sanders		

Totaal 39

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Talip Aydemir - DENK Verenigd Arnhem
Titel motie	Parkeren voor een euro in Arnhem
Nummer Zaaknummer	**19M130** 401815

De Raad,
Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat
- Er veel leegstand is in de binnenstad van Arnhem
- Een goede bereikbaarheid, gratis parkeren en voldoende parkeerruimte belangrijk is voor de consument en ondernemer
- Detail Handel Nederland gemeenten oproept om bij de begrotingsbehandelingen de parkeertarieven stevig tegen het licht te houden
- En dat leegstand niet alleen komt vanwege de opkomst van online winkels
- Winkelcentrum Kronenburg steeds aantrekkelijker is geworden vanwege het gratis parkeren, terwijl het geen centrum is van Arnhem

Overwegende dat
- Parkeren op straat steeds duurder wordt (nu € 2,90 per uur).
- Parkeren in Arnhemse garages ook nog steeds extreem veel geld kost (nu € 2,52 per uur)
- De consument in Arnhem en vooral de regio altijd gestimuleerd moet worden om de binnenstad van Arnhem te bereiken
- Het niet voor iedereen altijd even makkelijk is om met OV heen en weer te reizen

Verzoekt het college,
- Om te onderzoeken of het in de eerste uren van het parkeren in Arnhemse garages structureel mogelijk is om tegen een gereduceerd tarief (shop en ride) te parkeren

en gaat over tot de orde van de dag

Talip Aydemir - DENK Verenigd Arnhem

VERWORPEN

Voor 5

Tegen 34

Motie "Parkeren voor een euro in Arnhem" (19M130)

GROENLINKS	0	7
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

D66	0	5
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

PvdA	0	4
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

Arnhemse Ouderen Partij	0	1
Wiggers		

CDA Arnhem	0	2
van Burgsteden		
Hutten		

Arnhem Centraal	0	3
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Bal		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	0	2
de Groot		
Hegge		

Partij voor de Vrijheid	0	2
Verheij		
Sanders		

Totaal 39

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Bas van Es - VVD Hanny van Nunen - PvdA Cyriel Prinsen - GroenLinks, Lea Manderds - Arnhem Centraal Daniël Becker - ChristenUnie Leo de Groot - Partij voor de Dieren
Titel motie	Dekking voor de Blauwe Golven
Nummer Zaaknummer	**19M135** 401815

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat

De gemeenteraad op 17 april 2019 met ruime meerderheid de motie 19M23 *(Op naar een uitvoeringsplan Blauwe Golven!)* heeft aangenomen waarin college wordt opgeroepen om met een uitvoeringsplan te komen voor de blauwe golven op basis van optie B2.

Het mooi en belangrijk is voor Arnhem dat de Blauwe Golven en het aangrenzende gebied worden opgeknapt en aangepast en dat we hier zo snel mogelijk mee willen beginnen.

Het college in de MJPB 2020-2023 voorstelt om 3,2 miljoen euro van de BR zuidelijke binnenstad over te hevelen naar de AR.

Er bij het overhevelen van 3,2 miljoen euro van de BR zuidelijke binnenstad naar de AR er (te) weinig budget is voor de ambities van de (zuidelijke)binnenstad waaronder de Blauwe Golven.

AANGENOMEN

19m 135/ 12

Overwegende dat

Het goed is als Arnhemmers op korte termijn ook gaan zien dat het de gemeente Arnhem haar ambities voor de blauwe Golven gaat uitvoeren.

Er in de MJPB 2020-2023 geen specifieke (geoormerkt) dekking is opgenomen voor de uitvoering van het plan voor de Blauwe Golven.

Er in de raadsbrief 'de effecten septembercirculaire 2019' een positieve ontwikkeling van het gemeentefonds ten opzichte van de MJPB 2020-2023 te lezen is.

Verzoekt het college

Om in het eerste kwartaal van 2020 het uitvoeringsplan Blauwe Golven aan de gemeenteraad voor te leggen.

Voor de dekking, naast de BR zuidelijke binnenstad, bij de PPN met dekking te komen en daarbij ook te kijken naar de ruimte die ontstaat als gevolg van de septembercirculaire.

Na de behandeling van het uitvoeringsplan zo spoedig mogelijk (kwartaal 2/3 2020) aan te vangen met de werkzaamheden.

en gaat over tot de orde van de dag

B. van Es - VVD
H. van Nunen - PvdA
C. Prinsen - GroenLinks
L. Manders - Arnhem Centraal
D. Becker - ChristenUnie
Leo de Groot - Partij voor de Dieren

AANGENOMEN

Voor 29 *Motie "Dekking voor de Blauwe Golven" (19M135)*

Tegen 10

GROENLINKS	7	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
van Burgsteden		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Bal		

D66	0	5
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Hegge		

PvdA	4	0
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

SP	0	3
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

PARTIJ VOOR DE VRIJHEID	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal 39

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Coen Verheij - PVV
Titel motie	Hogere prioriteit veiligheid
Nummer Zaaknummer	**19M136** 401815

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat

- Dat de gemeenteraad van Arnhem voor de komende jaren in wil zetten op een daling van het aantal delicten naar een niveau dat aansluit bij het landelijke gemiddelde van gemeenten met de omvang van 100.000 - 300.000 inwoners.
- Dat de gemeente Arnhem volgens de huidige begroting op één gemeente na in de categorie 100.000 - 300.000 inwoners procentueel het allerminste uitgeeft aan veiligheid.
- Dat de gemeente Arnhem op het totaal aan bestedingen een volle procent minder uitgeeft aan veiligheid dan het gemiddelde aan bestedingen in de categorie gemeenten met 100.000 – 300.000 inwoners.

Overwegende dat

- De middelen om deze ambitie te bereiken toereikend moeten zijn om het doel realiseerbaar te maken.
- Bij het doel het gemiddelde aantal delicten te bereiken ook het relatieve gemiddelde aan bestedingen noodzakelijk is.
- Een dergelijke verschuiving van uitgaven veel impact heeft (1%) en daarom uitgesmeerd zou moeten worden over 4 jaar.

Verzoekt het college,

VERWORPEN

- Over een periode van 4 jaar de bestedingen aan veiligheid[1] in gelijke stappen op te schalen naar het procentuele gemiddelde van bestedingen aan veiligheid van gemeenten in de categorie 100.000 – 300.000 inwoners en de plannen hiervoor in de perspectiefnota te verwerken.

Toelichting:

Onderstaand overzicht is een door de fractie PVV gemaakt overzicht van de uitgaven aan veiligheid door de gemeenten met tussen de 100.000 en 300.000 inwoners gesorteerd op het percentage van de uitgaven aan veiligheid op het totaal aan uitgaven. Arnhem scoort daarbij het op één na laagste.

Gemeente	Inwoners	Uitgaven veiligheid	Uitgaven volledig	% V/tot	V/inwoner
Zaanstad	165.474	31.608.000	484.431.000	6,52%	€ 191
Haarlem	162.323	27.858.000	564.067.000	4,94%	€ 172
Maastricht	119.755	28.389.673	649.984.049	4,37%	€ 237
Breda	184.018	27.104.000	631.833.000	4,29%	€ 147
Zoetermeer	125.223	15.373.000	368.906.000	4,17%	€ 123
Alkmaar	109.077	15.314.000	393.069.000	3,90%	€ 140
Haarlemmermeer	155.417	15.833.000	436.000.000	3,63%	€ 102
Delft	103.429	13.383.000	375.976.000	3,56%	€ 129
Westland	109.936	10.398.000	293.859.000	3,54%	€ 95
Ede	116.800	13.453.000	409.003.000	3,29%	€ 115
Eindhoven	232.732	28.391.000	886.968.000	3,20%	€ 122
Tilburg	218.898	30.164.000	984.641.000	3,06%	€ 138
Dordrecht	119.026	16.824.000	554.259.000	3,04%	€ 141
Deventer	100.232	10.628.000	366.676.000	2,90%	€ 106
Enschede	158.607	20.635.000	720.484.000	2,86%	€ 130
's-Hertogenbosch	154.561	20.835.000	764.403.000	2,73%	€ 135
Alphen aan den Rijn	111.522	9.467.000	360.310.000	2,63%	€ 85
Leiden	124.854	13.920.000	547.662.000	2,54%	€ 111
Amersfoort	157.051	14.327.000	571.382.000	2,51%	€ 91
Almere	210.409	19.078.000	785.696.000	2,43%	€ 91
Nijmegen	177.150	18.700.000	774.300.000	2,42%	€ 106
Venlo	101.675	10.585.000	440.027.000	2,41%	€ 104
Zwolle	128.272	13.081.465	545.655.879	2,40%	€ 102
Groningen	230.863	25.532.000	1.070.365.000	2,39%	€ 111
Apeldoorn	163.380	13.717.000	602.294.000	2,28%	€ 84
Emmen	107.062	9.500.000	428.100.000	2,22%	€ 89
Arnhem	160.528	16.437.024	759.807.000	2,16%	€ 102

[1] Onder veiligheid bedoelen wij 1.Veiligheid volgens de "Regeling vaststelling taakvelden en verstrekking informatie voor derden": taakvelden gemeenten.

VERWORPEN

Leeuwarden	123.527	12.684.000	597.800.000	2,12%	€	103
			Gemiddeld	3,16%		€ 24.010.053
			Verschil tov gemiddeld			€ 7.573.029

en gaat over tot de orde van de dag

Coen Verheij - PVV

VERWORPEN

Voor 6

Tegen 33

Motie "Hogere prioriteit veiligheid" (19M136)

GROENLINKS	0	7
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
van Burgsteden		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	0	2
Aydemir		
Bal		

D66	0	5
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

Arnhem Centraal	0	3
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	0	2
de Groot		
Hegge		

PvdA	0	4
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal 39

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Hanny van Nunen - PvdA Nathalie Nede - ChristenUnie Sabine Andeweg - D66 Maud Dolsma - GroenLinks
Titel motie	Op naar een rookvrije generatie!
Nummer Zaaknummer	**19M137** 401815

Constaterende dat

- Roken niet bij een gezonde leefstijl hoort en meeroken schadelijk is voor de gezondheid;
- Op 6 november 2017 bij de MJPB 2018-2022 het amendement Rookvrije zones speeltuinen en sportparken met een grote meerderheid is aangenomen, maar deze maar gedeeltelijk uitgevoerd is;
- In de MJPB 2020-2023 bij S09 Gezondheid en Sport aangegeven wordt dat we het meeroken en het vroeg starten met roken onder kinderen willen voorkomen;
- De gemeente Nijmegen voor dit doel de krachten gebundeld heeft en een breed convenant gesloten heeft met de RadboudUMC, Radboud Universiteit, GGD en Iriszorg en zich aangesloten heeft als partner bij de Alliantie Nederland Rookvrij!, waardoor het draagvlak voor tabaksontmoediging kan worden vergroot en er een relatie ontstaat tussen de verschillende initiatieven;
- De gemeente Nijmegen een mooie uitvoeringsnotitie waarin duidelijke stappen gemaakt worden op weg naar een rookvrije generatie: https://wijzijngroengezondeninbewegingnijmegen.nl/wp-content/uploads/2019/02/Uitvoeringsnotitie-Rookvrije-Generatie-Nijmegen.pdf ;;

Overwegend dat:

- Roken jaarlijks 20.000 doden kost, waardoor er een noodzaak is om te werken aan een rookvrije generatie;
- De gemeente Arnhem nog niet als partner is aangesloten bij de Alliantie Nederland Rookvrij!;
- De stappen op weg naar een rookvrije gemeente in Arnhem nog maar beperkt zijn, terwijl er een uitgebreid stappenplan beschikbaar is via www.rookvrijegeneratie.nl;
- Als Gemeente Arnhem we kunnen leren van gemeenten die al vergelijkbare initiatieven ontwikkeld hebben;

Verzoekt het college,

- Als gemeente Arnhem aan te sluiten als partner van de Alliantie Rookvrij Nederland!;

AANGENOMEN

- In overleg met de teams leefomgeving rookvrije speeltuinen in te voeren, zoals verzocht in het amendement van 6 november 2017; - In navolging van de gemeente Nijmegen een Arnhems convenant voor een rookvrije generatie te sluiten in samenwerking met de relevante partijen, waaronder het onderwijs; - Vanuit de samenwerking met deze partners een overzicht te maken over wat er nodig is om tot een rookvrije generatie te komen en de raad ruim voor de Perspectiefnota 2021-2024 hierover te informeren.
En gaat over tot de orde van de dag, Hanny van Nunen - PvdA Nathalie Nede - ChristenUnie Sabine Andeweg - D66 Maud Dolsma - GroenLinks AANGENOMEN

Voor 38

Tegen 1

Motie "Op naar een rookvrije generatie!" (19M137)

GROENLINKS	7	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

PvdA	4	0
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

CDA Arnhem	2	0
van Burgsteden		
Hutten		

Arnhem Centraal	2	1
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Bal		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Hegge		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal 39

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Eric Greving - PvdA Mark Coenders - GroenLinks Guus van der Laak - Arnhem Centraal Mieke Hegge - Partij voor de Dieren Sabine Andeweg - D66
Titel motie	Subsidieregeling burgerkracht sociaal domein
Nummer Zaaknummer	**19M138** 401815

De raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat

- De subsidieregeling Burgerkracht Sociaal Domein loopt tot 31 december 2019
- Er nog geen besluit genomen is over een mogelijk vervolg van deze regeling
-

Overwegende dat

- De regeling succesvol is gebleken juist ook omdat de toepassing van de regeling gebeurt in samenspraak met inwoners, wijkteams leefomgeving en de gemeente;
- De betrokkenen inmiddels onderdeel zijn van een netwerk en aangesloten zijn bij bestaande initiatieven als de Ideeënmakelaars, de Adviesbrigade, Praktische Zaken, de Adviesgroep Innovatiefonds Burgerkracht, het BurgerServiceLab, de wijkteams leefomgeving, etc.
- De regeling hiermee onderdeel is geworden van het netwerk van inwoners die zich hard maken voor burgerparticipatie, betrokkenheid van inwoners en het ondersteunen van bewonersinitiatieven.
- Het ondersteunen van bewonersparticipatie van groot belang is om enthousiasme te behouden.
- Er nog geld beschikbaar is in de BR Burgerinitiatieven Sociaal Domein (€ 192.000,00 volgens MJPB 2020-2023, mogelijk meer als niet alles in 2019 is ingezet).
- Uit de regeling ook de Ideeënmakelaars worden gefinancierd.
-

Verzoekt het college,

AANGENOMEN

19 An 138/P.2

- Het nog beschikbare geld in de BR Burgerinitiatieven Sociaal Domein beschikbaar te houden voor 2020; - In 2020 samen met initiatiefnemers Burgerkracht in overleg te treden over het vervolg van de regeling na 2020.
En gaat over tot de orde van de dag, Eric Greving - PvdA Mark Coenders - GroenLinks Guus van der Laak - Arnhem Centraal Mieke Hegge - Partij voor de Dieren Sabine Andeweg - D66 AANGENOMEN

Voor	**39**
Tegen	**0**

Motie "Subsidieregeling burgerkracht sociaal domein" (19M138)

GROENLINKS	7	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

PvdA	4	0
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

CDA Arnhem	2	0
van Burgsteden		
Hutten		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Bal		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Hegge		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal	**39**

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Eric Greving - PvdA
Titel motie	Verbinding buurthuis met wijk
Nummer Zaaknummer	**19M139** 401815

De raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat

- Veel wijken in Arnhem een buurthuis hebben;
- De gemeente budget heeft om ontmoeten in de wijken te bevorderen
- waar bewoners behoefte hebben aan ontmoeten of eenzaam zijn er geen maatwerkvoorzieningen meer worden toegepast vanuit de WMO als er passende algemene voorzieningen beschikbaar zijn
- Dit een groter beroep doet op de voorliggende voorzieningen zoals de buurthuizen

Overwegende dat

- De meeste buurthuizen in Arnhem worden bestuurd én beheerd door vrijwilligers
- Deze vrijwilligers dat met een grote passie voor de buurt doen en veel waardering verdienen voor wat ze doen.
- De buurthuizen een essentiële rol spelen bij het ontmoeten in de buurt en nadrukkelijker in beeld komen als voorliggende voorziening;
- De buurthuizen daarin zeker voor zichzelf een rol zien maar bij het verbinden van (kwetsbare) wijkbewoners aan het buurthuis en het openstellen van het buurthuis voor meer groepen wijkbewoners ondersteuning kunnen gebruiken
- De verbinding tussen het buurthuis en de wijk daarom niet alleen een taak mag zijn van vrijwilligers maar ook een taak is van de gemeente.

Verzoekt het college,

- Om bij de Perspectiefnota in 2020 een plan op te stellen om de verbinding te maken tussen de activiteiten in buurthuizen en de bewoners van de wijk;

AANGENOMEN 7k

- Hierbij te onderzoeken wat hiervoor nodig is en hoe vrijwilligers het beste ondersteund kunnen worden; - Hierbij aan te geven welke middelen aanwezig of nodig zijn om dit te organiseren.
En gaat over tot de orde van de dag, Eric Greving - PvdA AANGENOMEN

Voor 31

Tegen 8

Motie "Verbinding buurthuis met wijk" (19M139)

GROENLINKS	7	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
van Burgsteden		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Bal		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Hegge		

PvdA	4	0
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal 39

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Leo de Groot - Partij voor de Dieren
Titel motie	Gemeentelijk vastgoed voor maatschappelijke doeleinden
Nummer Zaaknummer	**19M140** 401815

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:

- In de MJPB momenteel nog steeds inkomsten uit vastgoed opgenomen worden als taakstelling.
- Gemeentelijk vastgoed collectief bezit is.

Overwegende dat:

- Ons vastgoed gezamenlijk bezit is waar niet onuitputtelijk verkoopinkomsten uit kunnen worden gegenereerd.
- De gemeente een faciliterende rol heeft bij sociale en maatschappelijke initiatieven, waar niet zelden een vastgoedvraag aan is gekoppeld.
- De invulling, duurzaam hergebruik en maatschappelijke waarde bij verkoop van gemeentelijk vastgoed te vaak ondergeschikt is aan de financiële opbrengst.
- Een begroting die rekent met het interen op publiek bezit niet duurzaam is.

Verzoekt het college:

Gemeentelijk vastgoed bij voorkeur in te zetten voor maatschappelijke doeleinden.

AANGENOMEN

en gaat over tot de orde van de dag Leo de Groot - Partij voor de Dieren AANGENOMEN

Voor	**26**	*Motie "Gemeentelijk vastgoed voor maatschappelijke doeleinden" (19M140)*
Tegen	**13**	

GROENLINKS	7	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
van Burgsteden		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Bal		

D66	0	5
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Hegge		

PvdA	4	0
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

PARTIJ VOOR DE VRIJHEID	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal **39**

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Leo de Groot - Partij voor de Dieren
Titel motie	Budget curatieve plaagdierbestrijding inzetten voor het doel
Nummer Zaaknummer	**19M141** 401815

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:

- In de MJPB geen specificatie terug te vinden is hoe de verdeling van uitgaven voor dierenwelzijn is.
- Het budget voor curatieve plaagdierbestrijding 24.000 euro is.

Overwegende dat:

- Het budget voor curatieve plaagdierbestrijding ondergebracht is bij de wijken.
- De wijkteams er geen weet van hebben dat dit het geval is.
- Dientengevolge het budget voor curatieve plaagdierbestrijding niet ingezet wordt voor het beoogde doel.

Verzoekt het college:
Via voorlichting over het thema 'curatieve plaagdierbestrijding' de wijken met het thema bekend te maken.
Er bij de wijken op aan te dringen dat initiatieven die in aanmerking komen voor het doel curatieve plaagdierbestrijding ook aanspraak moeten kunnen maken op het daarvoor beschikbaar gestelde budget.

en gaat over tot de orde van de dag.
Leo de Groot - Partij voor de Dieren

AANGENOMEN

Voor	**25**	*Motie "Budget curatieve plaagdierbestrijding inzetten voor het doel" (19M141)*
Tegen	**14**	

GROENLINKS	7	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

D66	0	5
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

PvdA	4	0
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

Arnhemse Ouderen Partij	0	1
Wiggers		

CDA Arnhem	0	2
van Burgsteden		
Hutten		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Bal		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Hegge		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal	**39**

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Gerrie Elfrink - SP
Titel motie	Miljoenenmeevaller van het Rijk terug naar de gemeentelijke tekorten in de zorg
Nummer Zaaknummer	**19M142** 401815

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat
- het kabinet Rutte-Asscher in 2015 belangrijke taken in het sociaal domein zoals zorg en jeugdzorg heeft overgedragen aan gemeenten maar een belangrijk deel van de bijhorende budgetten achterhield voor het Rijk
- in de septembercirculaire miljoenen euro's aan meevallers van het Rijk voor de gemeente staan opgenomen
- dat het college voorstelt fors te bezuinigen op het sociaal domein
- ook het hernieuwde coalitieakkoord uitgaat van forse bezuinigingen op het sociaal domein

Overwegende dat
- gemeentelijke taken in het sociaal domein van groot belang zijn voor mensen die daar op zijn aangewezen

Draagt het college op
- de middelen uit de septembercirculaire bij de voorjaarsnota (of zoveel eerder) in zijn geheel toe te voegen aan de zorg, de jeugdzorg en overige noden in het sociaal domein

en gaat over tot de orde van de dag

Gerrie Elfrink - SP

VERWORPEN

Voor	**8**
Tegen	**31**

Motie "Miljoenenmeevaller van het Rijk terug naar de gemeentelijke tekorten in de zorg" (19M142)

GROENLINKS	0	7
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

D66	0	5
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

PvdA	0	4
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

CDA Arnhem	0	2
van Burgsteden		
Hutten		

Arnhem Centraal	0	3
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

DENK / Verenigd Arnhem	0	2
Aydemir		
Bal		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Hegge		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal	**39**

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Karin Kalthoff - VVD Mattijs Loor - D66 Ria de Vries - PvdA Jan Hutten - CDA Maud Dolsma - GroenLinks Guus van der Laak - Arnhem Centraal
Titel motie	Maak werk van (dekking voor) de Arnhemse standaard toegankelijkheid
Nummer Zaaknummer	**19M143** 401815

De Raad,
Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat

- De gemeenteraad in maart 2019 groen licht heeft gegeven voor het invoeren van de Arnhemse Standaard Toegankelijkheid;
- Het APCG na een schouw een aantal belangrijke prioriteiten heeft geconstateerd t.a.v. het toegankelijk maken van openbare en gemeentelijke gebouwen waaronder de MFC's;
- De aanpassing van deze gebouwen ca. € 150.000 zal kosten;
- De raad sindsdien al een paar keer heeft gevraagd om goed naar te implementatie en dekking van de AST te kijken en werk te maken van de prioriteiten;
- Het college in de MJPB 2020-2023 nauwelijks ruimte neemt om de AST echt tot uitvoering te laten komen;
- Voor de inzet van ambtenaren binnen de bestaande budgetten 2020 dekking is gezocht, maar niet voor de inzet van de ervaringsdeskundigen;
- Het college in eerdere besprekingen heeft aangegeven budget vrij te zullen maken voor de AST;
- Er mogelijk middelen binnen het budget inclusie voor 2019 niet besteed zullen worden.

Overwegende dat

- Het belangrijk is om de AST niet alleen voor nieuwe gebouwen maar ook voor openbare ruimten en evenementen te hanteren;
- Het belangrijk is dat de AST geen 'papieren norm of een norm voor de bühne' is;

AANGENOMEN

- We, als we daadwerkelijk willen dat iedereen mee kan doen, van de AST een echte norm met bijbehorende middelen moeten maken.

Verzoekt het college

- Een eventueel restant van de middelen inclusie voor 2019 voortvarend in te zetten bij aanpak prioritaire gebouwen (lijst APCG);
- Uiterlijk bij de perspectiefnota 2020 (en waar mogelijk eerder) een aangepast uitvoeringsplan Arnhemse Standaard Toegankelijkheid aan de gemeenteraad voor te leggen. In dit plan de AST ook uit te werken voor evenementen en openbare ruimte;
- Voor zover binnen reguliere (onderhouds)budgetten nu geen ruimte is, de budgetten uit te breiden ten behoeve van de AST en dit in het plan op te nemen, inclusief de inzet van ervaringsdeskundigen.

en gaat over tot de orde van de dag

Karin Kalthoff - VVD
Mattijs Loor - D66
Ria de Vries - PvdA
Jan Hutten - CDA
Maud Dolsma - GroenLinks
Guus van der Laak - Arnhem Centraal

AANGENOMEN

Voor	**39**
Tegen	**0**

Motie "Maak werk van (dekking voor) de Arnhemse standaard toegankelijkheid" (19M143)

GROENLINKS	7	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

PvdA	4	0
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

CDA Arnhem	2	0
van Burgsteden		
Hutten		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Bal		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Hegge		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal	**39**

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking	MJPB 2020-2023
Motie van	Hanny van Nunen - PvdA Daniël Becker - ChristenUnie Maud Dolsma - GroenLinks Talip Aydemir - DENK Verenigd Arnhem Guus van der Laak - Arnhem Centraal
Titel motie	Aanpak complexe zorgfinanciering in het speciaal onderwijs
Nummer Zaaknummer	**19M144** 401815

Constaterende dat

- Alle kinderen het recht hebben op onderwijs en om zich zo goed mogelijk te ontwikkelen;
- Voor zorgintensieve kinderen is het sinds de decentralisaties van de zorg ingewikkelder geworden om zorg op scholen voor speciaal onderwijs goed te organiseren. Dit gaat ten koste van zowel de zorg als het onderwijs;
- De financiering van de zorg in onderwijstijd is een ingewikkeld vraagstuk dat al lang speelt en waar spanning voelbaar is tussen de collectieve benadering van onderwijs en de individuele benadering vanuit de zorg
- In de kamerbief Onderwijs en zorg van 23 november 2018 dit als knelpunt beschreven staat en er op verschillende plaatsten zoals Nijmegen en Goes al pilots gestart zijn;
- Het college in de MJPB aangeeft dat de koppeling tussen zorg en onderwijs versterkt dient te worden;

Overwegend dat:

- De raadsleden bij een werkbezoek aan de onderwijsinstelling Lichtenbeek (onderdeel van de Onderwijsspecialisten) geïnformeerd zijn over het knelpunt van complexe financiering, waarbij men zoekende is naar een passende oplossing om de kwaliteit van zorg en onderwijs te kunnen blijven borgen;
- Zonder een andere oplossing voor dit vraagstuk de werkdruk van deze docenten onacceptabel hoog wordt en de kwaliteit van het onderwijs in het geding komt;

Verzoekt het college,

- Op korte termijn in gesprek te gaan met de onderwijsinstellingen, sociale wijkteams, het samenwerkingsverbanden en het zorgkantoor op zoek naar een (innovatieve) oplossing voor de complexe financiering waarbij een betere aansluiting onderwijs-jeugdhulp centraal staat. De raad hierover voor de Perspectiefnota te informeren.

INGETROKKEN

Ig m 144/P.2

En gaat over tot de orde van de dag, Hanny van Nunen - PvdA Daniël Becker - ChristenUnie Maud Dolsma - GroenLinks Talip Aydemir - DENK Verenigd Arnhem Guus van der Laak - Arnhem Centraal

INGETROKKEN

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Hanny van Nunen - PvdA
Titel motie	Gelderland Techniekregio
Nummer Zaaknummer	**19M145** 401815

Constaterende dat

- In de MJPB 2020-2023 bij programma S03 Economie onder ambitie staat dat we inzetten op de versterking van de samenwerking van bedrijven en kennisinstellingen rondom Human Capital, zodat we samen met het bedrijfsleven en onderwijsinstellingen kunnen anticiperen op wat de maatschappij 'straks' nodig heeft;
- Er een groot tekort is aan technisch vakmensen in Gelderland;
- Kinderen die op jonge leeftijd in aanraking komen met techniek eerder voor een studie in de techniek kiezen;
- Er voldoende aanbod in Gelderland is en men de regio helemaal niet uit hoeft voor innovatie, een leuke baan, studie of onderzoeksplek in de techniek;

Overwegend dat:

- Er door individuele actoren veel aan techniekpromotie gedaan wordt maar de uitdaging is om krachten te bundelen, samen te werken en meerwaarde te creëren;
- Dat vanuit de Gelderse Triple Helix in opdracht van de stuurgroep Techniekpact Smart&Sustainable momenteel een haalbaarheidsonderzoek loopt om tot een duurzame verankering van een groot Gelders Tech event met landelijke uitstraling te komen, waarbij het verbinden van de lokale initiatieven in een estafettejaar, beginnend bij het jaarcongres Techniekpact (mei/juni 2020 in Wageningen) meerwaarde voor de hele regio kan opleveren;

Verzoekt het college,

- Met het oog op het belang van het versterken van de Human Capital Agenda dit initiatief te omarmen. Gezien het belang van techniek in deze stad niet alleen als ambassadeur voor dit initiatief op te gaan treden, maar ook actief te faciliteren en ondersteunen met het zoeken naar financiering voor de promotie van Gelderland als dé techniekregio.

En gaat over tot de orde van de dag,

Hanny van Nunen - PvdA

INGETROKKEN

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Gerrie Elfrink - SP
Titel motie	Geld voor Blauwe Golven niet ten koste van de noden in de stad
Nummer Zaaknummer	**19M146** 401815

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Gezien dat
- gezien het raadsbesluit waarin het college opdracht heeft gekregen met een plan te komen waarin de blauwe golven als kunstwerk gerenoveerd gaan worden met behoud en uitbreiding van de parkeerfunctie
- gezien de kostenraming van 8,7 miljoen tot 9 miljoen euro voor de uitvoering van een dergelijk plan,

Overwegende dat
- hiervoor geen budget is gereserveerd,
- gezien de septembercirculaire die Arnhem miljoenen euro's aan extra rijksmiddelen in het vooruitzicht stelt,
- gezien de voorgenomen gemeentelijke bezuinigingen op de (jeugd)zorg,
- overwegende dat kwetsbare ouderen en kinderen in nood daarvan de dupe dreigen te worden,
- gezien de overige noden en wensen in de gemeente,
- gezien de extra middelen van €700.000,- per jaar die door de raad aan de autobereikbaarheid zijn toegewezen, als gevolg van coalitieafspraak 3.6,
- gezien de extra middelen die door de raad aan cultuur zijn toegewezen als gevolg van coalitieafspraak 3.12, te weten; zoals het op peil houden van de taakvelden 5.3 t/m 5.6 gecorrigeerd voor inflatie en daarboven op de €1.6 miljoen per jaar voor cultuurhuisvesting.

VERWORPEN

lgm 146/P.2 7

Spreekt uit dat - ten einde de middelen uit de septembercirculaire voor andere noden en wensen beschikbaar te houden; - een eventueel budget voor 'de blauwe golven' in de begroting van cultuur en bereikbaarheid & parkeren gevonden kan en moet worden,
en gaat over tot de orde van de dag Gerrie Elfrink - SP VERWORPEN 7

Voor	**6**
Tegen	**33**

Motie "Geld voor Blauwe Golven niet ten koste van de noden in de stad" (19M146)

GROENLINKS	0	7
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	0	1
Wiggers		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
van Burgsteden		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Bal		

D66	0	5
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

Arnhem Centraal	0	3
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	0	2
de Groot		
Hegge		

PvdA	0	4
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	1	1
Verheij		
Sanders		

Totaal	**39**

Bijeen op	13 November 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Daniël Becker - ChristenUnie
Titel motie	Plan C
Nummer Zaaknummer	**19M147** 401815

De Raad,
Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:

- De MJPB sluitend is, maar ook enige onzekerheden bevat;
- Het college de raad in de MJPB voorstelt om een stelpost op te voeren als inkomsten ten bate van het jeugdzorgbudget;

Overwegende dat:

- Het niet zeker is dat deze gelden ook daadwerkelijk door het rijk ter beschikking zullen worden gesteld aan de gemeenten;
- De voorgestelde efficiëntieslagen in de zorg niet meteen baten maar wel implementatiekosten met zich mee zullen brengen;
- Het ook niet zeker is dat de voorgestelde vermindering van verblijfszorg in de jeugdzorg ook werkelijk gerealiseerd kan worden;
- De OZB inkomsten beïnvloedbaar zijn door de gemeente Arnhem.

VERWORPEN

Spreekt uit:

- Dat wanneer bij de behandeling van de jaarrekening 2019 blijkt dat de meerkosten voor de WMO, jeugdzorg en doelgroepenvervoer de daarvoor beschikbaar gestelde reserves hebben overstegen hij (op het eerstvolgende geschikte moment) de OZB zal verhogen met maximaal 3,75% bovenop de verhoging van 1,25% die afgesproken is in november 2019 door de coalitiepartijen.
- Dat de opbrengst van deze maatregel ingezet zal worden om de meerkosten op het gebied van WMO, jeugdzorg en doelgroepenvervoer op te vangen.

en gaat over tot de orde van de dag

Daniël Becker - ChristenUnie

VERWORPEN

Voor 7

Tegen 32

Motie "Plan C" (19M147)

GROENLINKS	0	7
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

D66	0	5
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

PvdA	0	4
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

Arnhemse Ouderen Partij	0	1
Wiggers		

CDA Arnhem	0	2
van Burgsteden		
Hutten		

Arnhem Centraal	0	3
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

DENK / Verenigd Arnhem	0	2
Aydemir		
Bal		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Hegge		

Partij voor de Vrijheid	0	2
Verheij		
Sanders		

Totaal 39

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking	Motie
Motie van	Sabine Andeweg - D66 Gerrie Elfrink - SP Eric Greving - PvdA Marie-José Navis - GroenLinks
Titel motie	Armoede door de ogen van kinderen
Nummer Zaaknummer	**19M148** 401815

De raad,
Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat;

- 20% van de Arnhemse huishoudens in armoede leeft;
- Deze groep vaak met schulden te maken heeft en voor een groot deel bestaat uit gezinnen met (jonge) kinderen;
- De Arnhemse Armoede agenda tot 2018 liep en er geen vervolg voorzien was;

Overwegende dat;

- In voorliggende begroting de betrokkenheid van kinderen/jongeren nergens wordt benoemd.
- Het College itt wat in de begroting stond niet voornemens was een separaat visie document voor te leggen aan de gemeenteraad van Arnhem op het gebeid van armoede-schulden-werk en zorg
- Het College na aandringen van de raad heeft toegezegd met een geïntegreerde visie en aanpak op het gebied van armoede-schulden-werk en zorg te komen.
- Jongeren op dit moment niet gevraagd wordt waar zij behoefte aan hebben en dit daardoor ook niet meegenomen kan worden in de visie

Verzoekt het college:

- Vooruitlopend op de toegezegde visie met een startnotitie te komen waarin oa wordt aangegeven hoe kinderen/jongeren worden betrokken bij de totstandkoming van de visie.
- De inbreng van kinderen/jongeren voldoende te betrekken bij de tot stand koming van de visie en aanpak op het gebied van armoede-schulden-werk en zorg.

AANGENOMEN

19 m 140/P.2

En gaat over tot de orde van de dag

Sabine Andeweg (D66)
Gerrie Elfrink (SP)
Eric Greving (PvdA)
Marie-José Navis (GroenLinks)

AANGENOMEN

Voor 37 *Motie "Armoede door de ogen van kinderen" (19M148)*

Tegen 2

GROENLINKS	7	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

PvdA	4	0
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

CDA Arnhem	2	0
van Burgsteden		
Hutten		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Bal		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	0	2
de Groot		
Hegge		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal 39

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op 13	Nov 2019
Ter bespreking van	MJPB
Motie van	Lea Manders - Arnhem Centraal
Titel motie	Arnhem een écht gezonde stad
Nummer Zaaknummer	**19M150** 401815

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:
- Arnhem een écht gezonde stad wil zijn;
- Het stimuleren van een gezonde leefstijl bijdraagt aan een gezonde stad;
- Alle vormen van roken en drugsgebruik niet bij een gezonde leefstijl horen;
- Het gebruik van drugs een gevaar vormt in het verkeer;
-

Overwegende dat:
- Niet alleen (weed) roken een verslaving is, maar ook het (veelvuldige) gebruik van andere drugs en alcohol;
- Een xtc-pilletje nu al minder kost dan een biertje en dat de markt overspoeld wordt met goedkope, risicovolle pillen;
- Er in de horeca rookruimtes worden geruimd, maar er tegelijkertijd volop gerookt en meegerookt wordt in coffeeshops en shisha-lounges;
- Criminoloog Toine Papens aangeeft dat alleen repressie tegen drugscriminaliteit niet helpt, maar dat preventie nodig is in de vorm van intensieve wijk- en jongerenzorg;
- Dat een goed afgestemd lokaal beleid broodnodig is zowel preventief, regelgevend als controlerend.

Verzoekt het college - gezien de grote en toenemende problematiek – samen met de gemeenteraad te komen tot een integraal lokaal beleid waar het roken, alcohol en drugs betreft.

INGETROKKEN

19 m 150/P.2

en gaat over tot de orde van de dag

Lea Manders - Arnhem Centraal

INGETROKKEN

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij
Titel motie	Van wijkprogramma's "voor de wijk" naar "van de wijk"
Nummer Zaaknummer	**19M152** 401815

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat

- wijkprogramma's moeten zorgen voor belangrijke pijlers die inwoners ruimte en invloed geven om actief verantwoordelijkheid te dragen voor de ontwikkeling van hun wijk;
- wijkprogramma's ook de basis vormen voor de bekostiging van activiteiten die door inwoners kunnen worden aangedragen;
- de besteding van het wijkbudget zich in belangrijke mate onttrekt aan het oog van de (geïnteresseerde) wijkbewoner;

Overwegende dat

- de teams leefomgeving de gemeente vertegenwoordigt in de wijken;
- de inhoud van de wijkprogramma's per wijk varieert, gelet op de wensen en behoeften in de wijk;
- de wensen van wijkbewoners – binnen de gegeven wettelijke-, financiële- en gemeentebrede kaders en uitgangspunten – zoveel als mogelijk moeten worden gehonoreerd;
- tot op heden teams leefomgeving wijkprogramma's hebben opgesteld;
- het wenselijk is dat het wijkprogramma is gebaseerd op een breed draagvlak vanuit de wijk;
- het wenselijk is dat wijkbewoners op een transparante wijze (kunnen) beoordelen hoe het wijkbudget is besteed;

VERWORPEN

19m152/P2

Verzoekt het college

1. de teams leefomgeving opdracht te geven dat zij in nadrukkelijk overleg met (geïnteresseerde) wijkbewoners komen tot een wijkprogramma;
2. te vermelden op welke wijze bewoners en partners zijn betrokken, wie erbij zijn betrokken, wat het effect van deze betrokkenheid geweest, wat heeft het teweeg gebracht en wat is er aangepast of anders;
3. de besteding van wijkbudgetten en ambtelijke inzet op een transparante wijze plaatsvinden.

en gaat over tot de orde van de dag

Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij

VERWORPEN

Voor	**11**
Tegen	**28**

Motie "Van wijkprogramma's "voor de wijk" naar "van de wijk" (19M152)

GROENLINKS	0	7
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

D66	0	5
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

PvdA	0	4
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

CDA Arnhem	0	2
van Burgsteden		
Hutten		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

DENK / Verenigd Arnhem	0	2
Aydemir		
Bal		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Hegge		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal	**39**

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij
Titel motie	Sociale wijkteams: minder werk, meer helderheid
Nummer Zaaknummer	**19M153** 401815

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat
- sociale wijkteams de schakel vormen tussen de gemeente en de zorgvrager;
- sociale wijkteams trachten een op maat aangebonden zorgpakket aan de zorgvrager aan te bieden;
- zorgvragers kunnen worden onderscheiden in zorgvragers voor tijdelijke zorg en zorgvragers voor permanente zorg;
- zorgvragers voor permanente zorg – mensen met chronische beperkingen/aandoening – bij herhaling worden geconfronteerd met checks door sociale wijkteams;

de vaststelling van het zorgpakket door het sociale wijkteam niet altijd tot tevredenheid

Overwegende dat
- sociale wijkteams een hoge werkdruk ervaren;
- zorgvragers voor permanente zorg niet (onnodig) moeten worden belast met checks van de zijde van het sociale wijkteam, mede omdat zulks als erg onaangenaam en confronterend wordt ervaren;
- het huisbezoek door twee leden van het sociaal wijkteam niet altijd als prettig wordt ervaren, vooral niet als de zorgpakket niet in overeenstemming is met de wens van de zorgvrager;

de uitspraak van het sociale wijkteam over de gebonden zorg als definitief wordt gezien

VERWORPEN

19m153/P.2

Verzoekt het college

1. de sociale wijkteams op te dragen om zorgvrager voor permanente zorg niet meer – stelselmatig
   - periodiek te checken op de zorgbehoefte;
2. de sociale wijkteams op te dragendat tijdens elk huisbezoek een duidelijke kaart*) wordt achtergelaten voorzien (1) de mededeling dat tegen het aangeboden zorgpakket bezwaar kan worden gemaakt en (2) van een telefoonnummer, liefst van iemand buiten het sociale wijkteam, waarmee de zorgvrager ruggenspraak kan houden over het huisbezoek en het aangeboden zorgpakket.

en gaat over tot de orde van de dag

Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij

VERWORPEN

*) geen visitekaartje, maar een kaart van A5 formaat met groot lettertype.

Voor 6

Tegen 33

Motie "Sociale wijkteams: minder werk, meer helderheid" (19M153)

GROENLINKS	0	7
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

D66	0	5
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

PvdA	0	4
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

CDA Arnhem	0	2
van Burgsteden		
Hutten		

Arnhem Centraal	0	3
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Bal		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	0	2
de Groot		
Hegge		

Partij voor de Vrijheid	0	2
Verheij		
Sanders		

Totaal 39

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Marie José Navis - GroenLinks Mark Coenders - GroenLinks Mattijs Loor - D66 Susan van Ommen - D66 Eric Greving - PvdA Talip Aydemir - DENK Verenigd Arnhem
Titel motie	Betere begeleiding nareizigers
Nummer Zaaknummer	**19M154** 401815

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:

- Een afname van het aantal afgeronde inburgeringstrajecten zichtbaar is,
- Met de nieuwe inburgeringsplannen alleen toekomstige nieuwkomers ondersteund kunnen worden,
- Begeleiding naar werk niet vanzelfsprekend is op het moment dat er een kostwinner is,
- De meeste nareizigers vrouw zijn,
- Het Kennisplatform Integratie en Samenleving (KIS) in 2018 kritisch oordeelde over de begeleiding ar werk van vrouwelijke statushouders.

Overwegende dat:

- Inburgeren en begeleiding naar werk bijdragen aan het beter beheersen van de Nederlandse taal, kansen op een baan vergroten, bijdraagt aan emancipatie en zelfredzaamheid van nieuwkomers,
- Nareizigers bij aankomst in Nederland al een achterstand hebben opgelopen ten opzichte van hun partner,
- Inburgering en begeleiding bijdraagt aan zelfstandigheid van vrouwen,
- De gemeente Arnhem alle nieuwe Arnhemmers in principe gelijke ontwikkelmogelijkheden moet bieden.

AANGENOMEN

19 M 154/P.2

Verzoekt het college:

- In kaart te brengen hoe nareizigers met een inburgeringsverplichting (die niet onder de nieuwe inburgeringsaanpak vallen) het beste ondersteund kunnen worden bij inburgering en begeleiding naar werk,
- Met een voorstel te komen voor betere ondersteuning bij inburgering en begeleiding naar werk voor nareizigers,
- In dit voorstel kansengelijkheid voor alle nieuwe Arnhemmers als uitgangspunt te hanteren,
- Dit voorstel voor te leggen aan de raad voor de perspectiefnota.

en gaat over tot de orde van de dag

Marie José Navis - GroenLinks
Mark Coenders - GroenLinks
Mattijs Loor - D66
Susan van Ommen - D66
Eric Greving - PvdA
Talip Aydemir - DENK Verenigd Arnhem

AANGENOMEN

Voor 36

Tegen 3

Motie "Betere begeleiding nareizigers" (19M154)

GROENLINKS	7	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

PvdA	4	0
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

Arnhemse Ouderen Partij	0	1
Wiggers		

CDA Arnhem	2	0
van Burgsteden		
Hutten		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Bal		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Hegge		

Partij voor de Vrijheid	0	2
Verheij		
Sanders		

Totaal 39

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Marie José Navis - GroenLinks Mark Coenders - GroenLinks Leo de Groot - Partij voor de Dieren Talip Aydemir - DENK Verenigd Arnhem
Titel motie	Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn
Nummer Zaaknummer	**19M155** 401815

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat
- de Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn afloopt in 2020
- de Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn in oktober 2018 geëvalueerd is,
- uit deze evaluatie een aantal aandachtspunten geformuleerd zijn,

Overwegende dat
- in de evaluatie het college aangeeft dat er aandachtspunten zijn omtrent de opvang van (wilde) dieren, dierenleed, gevonden dieren en bijtincidenten, en deze te willen onderzoeken of oppakken,
- het opstellen van een nieuwe Uitvoeringsagenda gepaard gaat met verruimde ambitie,
- deze ambitie door middel van een beleidsmatig vervolg op onderzoek of aanpak vraagt om de inzet van middelen,

Verzoekt het college

- voor de perspectiefnota met een nieuw, geactualiseerde en ambitieuze Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn 2021/2025 te komen, en bij de perspectiefnota de middelen voor de Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn expliciet toe te wijzen aan dierenwelzijn.

AANGENOMEN

19 M 155 / P.2 7K

en gaat over tot de orde van de dag

Marie José Navis - GroenLinks
Mark Coenders - GroenLinks
Leo de Groot - Partij voor de Dieren
Talip Aydemir - DENK Verenigd Arnhem

AANGENOMEN 7K

Voor 39 *Motie "Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn" (19M155)*

Tegen 0

GROENLINKS	7	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

PvdA	4	0
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

CDA Arnhem	2	0
van Burgsteden		
Hutten		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Bal		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Hegge		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal 39

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Sarah Dobbe - SP Abdurrahman Çetintaş - SP Gerrie Elfrink - SP
Titel motie	Topprioriteit voor sociale huur en sociale koop
Nummer Zaaknummer	**19M156** 401815

De raad van Arnhem in vergadering bijeen;

gehoord de beraadslagingen,

Gezien het regionaal woning onderzoek van Companen waaruit blijkt dat er een groot woningtekort is in Arnhem, met name voor het segment 'betaalbare koop' (bijlage I),

Constaterende dat
- de behoefte aan aanvullende nieuwbouw sociale huur kleiner is, maar dat de druk op de sociale huur relatief hoog is (bijlage II),
- mensen die in financieel opzicht afhankelijk zijn van sociale woningbouw of sociale koop niet kunnen uitwijken zonder daarbij op de één of andere manier in de knel te komen,
- de voorraad sociale huur de afgelopen anderhalf jaar is geslonken doordat huren zijn verhoogd tot boven de aftoppingsgrens (bijlage III),

Overwegende dat
- we zuinig moeten zijn op de bestaande voorraad sociale huurwoningen, omdat sloop-en-nieuwbouw erg duur is,
- er zoveel mogelijk woningen gebouwd moeten worden, maar dat de segmenten sociale huur en sociale koop daarbij op korte termijn prioriteit moeten krijgen omdat mensen die hiervan afhankelijk zijn weinig alternatief hebben,
- het is gelukt om tussen 2012 en 2017 heel veel sociale huurwoningen nieuw te bouwen, van de totale nieuwbouw (43% gemiddeld, tot wel 69% in 2013 - zie bijlage IV),

VERWORPEN

lgm156/IP2

Verzoekt het college
- een rem te zetten op huurverhogingen van sociale huurwoningen boven de aftoppingsgrens,
- een rem te zetten op de verkoop van sociale huurwoningen,
- bij nieuwbouwprojecten de bouw van sociale huurwoningen zoveel mogelijk naar voren te halen, totdat het tekort is ingelopen,
- er zorg voor te dragen dat het aandeel sociale koop in de nieuwbouw jaarlijks minimaal 45% bedraagt,

en gaat over tot de orde van de dag

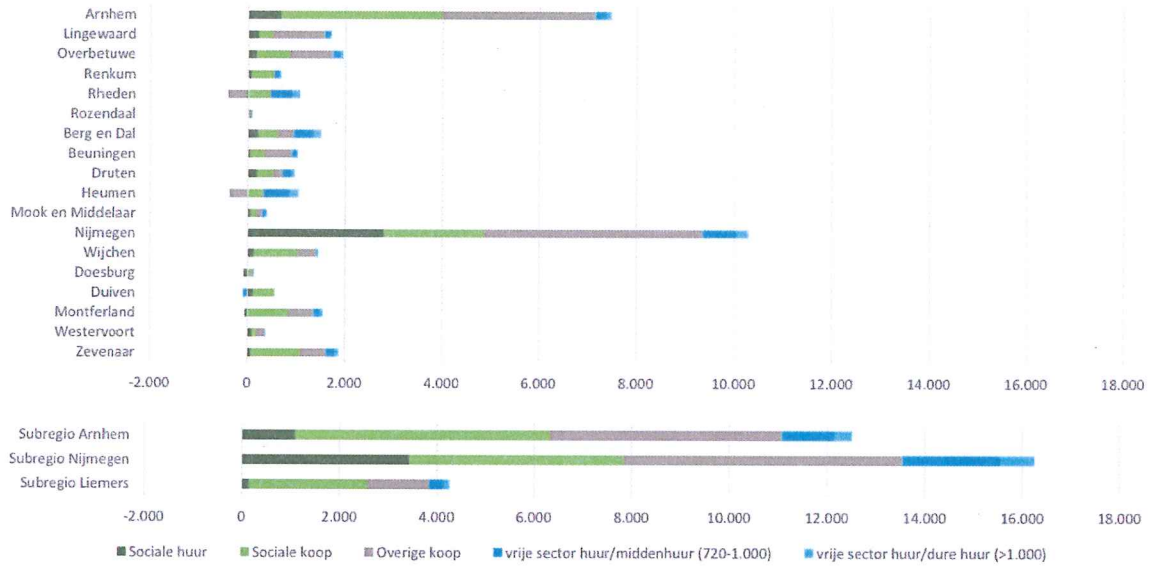
Sarah Dobbe - SP
Abdurrahman Çetintaş - SP
Gerrie Elfrink - SP

VERWORPEN

Bijlage I

Bijlage I: accenten in de behoefteraming

Figuur: behoefte aan sociale huur, goedkope koop, vrije sector huur en overige segmenten als aandeel op totale gewenste toevoegingen 2019 - 2030

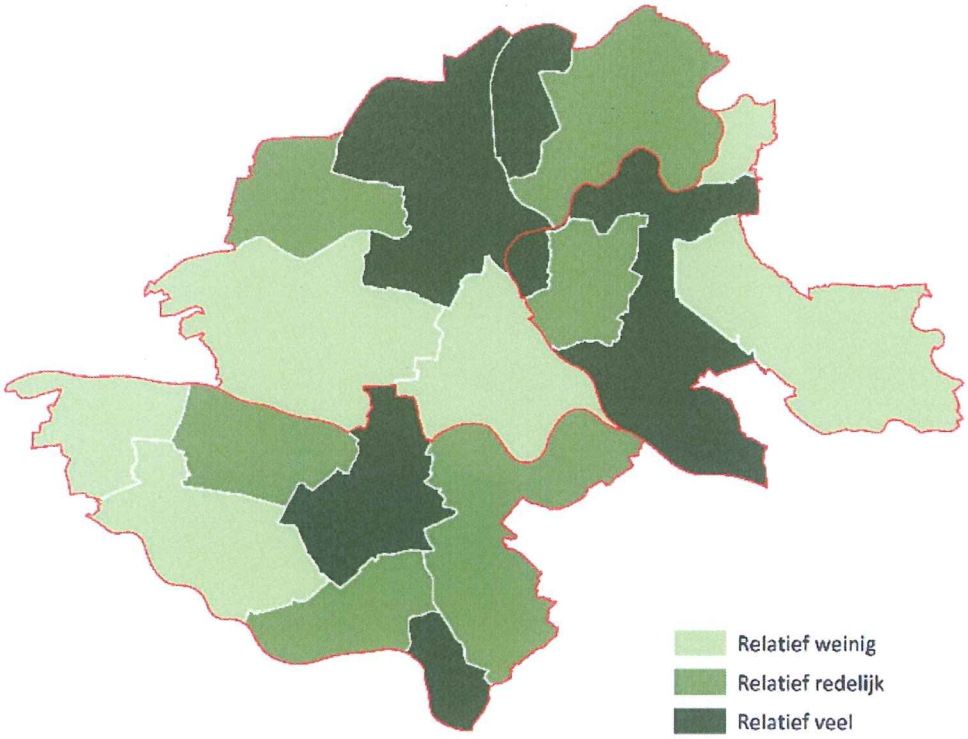
Bron: WoON2018, CBS-Microdata 2018, bewerking Companen.

19 m 157/P.4 7

Bijlage II

Druk sociale huur woningcorporaties in centrumgemeenten

Figuur 5.3: gemiddeld aantal reacties op vrijkomende sociale huurwoningen woningcorporaties 2018

Bron: Enserve.

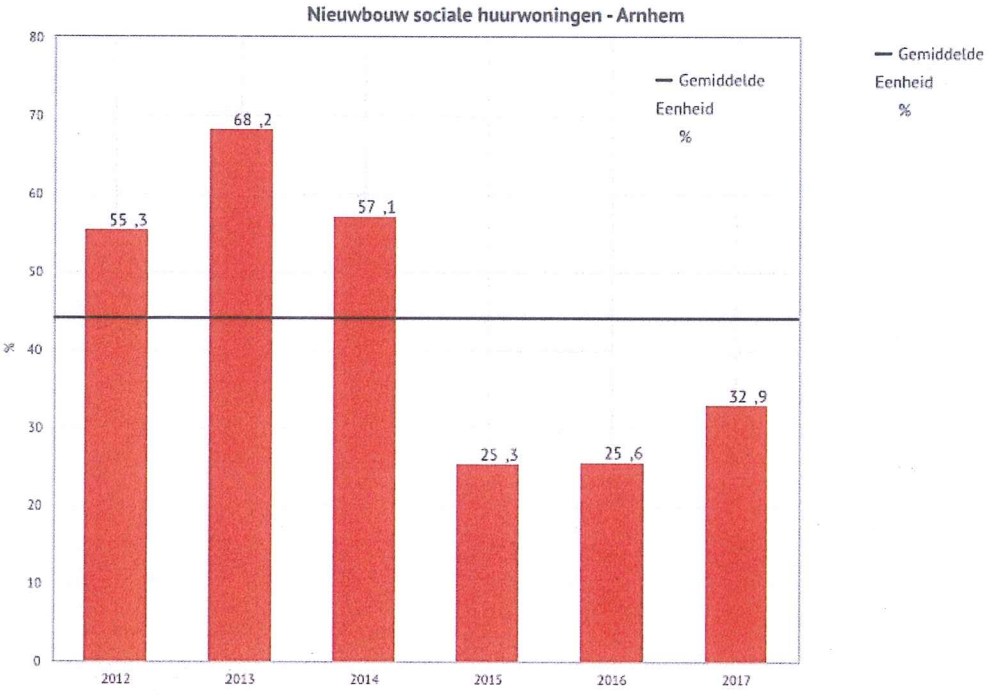
19 m 1501P.5

Bijlage III

		kernvoorraad											
		goedkoop € 417,34				tot 1e aftopping € 417,34 - € 597,30				tot 2e aftopping € 597,30 - € 640,14			
		2017	2018-1	2018-2	2018-3	2017	2018-1	2018-2	2018-3	2017	2018-1	2018-2	2018-3
VHV	Zelfstandig	2.974	3.060		2.788	7.288	7.276		7.293	865	869		908
	Onzelfstandig	425	379		371	19	36		25	5	6		11
Portaal	Zelfstandig	728	716		672	2.823	2.823		2.770	553	558		625
	Onzelfstandig	136	136		127	1	1		1	0	0		0
Vivare	Zelfstandig	851	882		862	4.093	4.177		4.152	899	932		989
	Onzelfstandig	194	194		109		0				0		
Omnia	Zelfstandig	398	398										
	Onzelfstandig												
Mooiland	Zelfstandig												
	Onzelfstandig												
Totaal		5.706	5.765	0	4.929	14.224	14.313	0	14.241	2.322	2.365	0	2.533

Bron: monitor prestatieafspraken 2018
Voor 2018 verdeeld in periodes van 4 maanden, periode 2018-3 is de jaarafsluiting

bijlage IV

Bron: ABF Research - Systeem woningvoorraad (Syswov)

Voor 13

Tegen 26

Motie "Topprioriteit voor sociale huur en sociale koop" (19M156)

GROENLINKS	0	7
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
van Burgsteden		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Bal		

D66	0	5
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Hegge		

PvdA	0	4
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal 39

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Lea Manders - Arnhem Centraal Eric Greving - PvdA
Titel motie	Aanvulling raadsvoorstel AKUfontein
Nummer Zaaknummer	**19M157** 401815

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:
- Op 11 juni een raadsbrief is binnengekomen, die aangeeft dat de AKUfontein en het beeld van Tajiri worden opgeknapt en een ijsbaan wordt gerealiseerd
- Het monument ook nog andere onderdelen, zoals bijzonder plaveisel en een pergola omvat;
- Er geen zicht wordt gegeven op de mogelijkheden en kosten van het opknappen van het gehele monument in zijn originele staat.

Overwegende dat:
- De AKUfontein door alle deskundigen wordt beschreven als een uniek monument;
- Ook vanuit omwonenden de wens is gebleken dit unieke monument gaaf te bewaren;
- Het monument een geschenk aan de stad is;
- Het monument zeer betekenisvol is mbt het herdenken van de tweede Wereldoorlog;
- De komende periode de roomdivider en ijsbaan verder zullen worden uitgewerkt en de kosten daarvoor inzichtelijk worden gemaakt;
- Het daarnaast belangrijk is om aanvullend te weten wat de kosten zouden zijn van het in zijn totaliteit restaureren van het gehele monument.

AANGENOMEN

Verzoekt het college te komen met een voorstel waarin ook de kosten en mogelijkheden van totale restauratie van het gehele monument worden uitgewerkt.
en gaat over tot de orde van de dag Lea Manders - Arnhem Centraal Eric Greving - PvdA AANGENOMEN

Voor 39

Tegen 0

Motie "Aanvulling raadsvoorstel AKUfontein" (19M157)

GROENLINKS	7	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

PvdA	4	0
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

CDA Arnhem	2	0
van Burgsteden		
Hutten		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Bal		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Hegge		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal 39

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Sarah Dobbe - SP Abdurrahman Çetintaş - SP Gerrie Elfrink - SP
Titel motie	Geen asielopvang op camping Arnhem
Nummer Zaaknummer	**19M158** 401815

De gemeenteraad van Arnhem in vergadering bijeen, gehoord de beraadslagingen,
gezien van de brief van de Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie aan de Commissarissen van de Koning van 8 november jl. inzake de inzet van Regionale Regietafels ten behoeve van het realiseren van extra opvangplekken voor asielzoekers1,

Constaterende dat [aanleiding weergeven]
- er in 2020 door het COA ca. 5.000 nieuwe opvangplekken dienen te worden gerealiseerd,
- constaterende dat voor het oplossen van de problemen op de korte termijn het COA de inzet van de huidige capaciteit maximaliseert door bijvoorbeeld uitstel van onderhoud en inzet van recreatieparken,

Overwegende dat [argumenten weergeven]
- de eigenaar van de Oostappen-recreatieparken waartoe ook Camping Arnhem behoort, zichzelf in het recente verleden schaamteloos heeft verrijkt met de opvang van asielzoekers op zijn recreatieparken2,
- gezien de zeer bedenkelijke gang van zaken op de Oostappen-recreatieparken3,

Draagt het college op
- te verhinderen dat Camping Arnhem wordt ingezet als locatie voor de opvang van asielzoekers

AANGENOMEN

en gaat over tot de orde van de dag

Sarah Dobbe - SP
Abdurrahman Çetintaş - SP
Gerrie Elfrink - SP

1 Brief aan Commissarissen van de Koning inzake de inzet van Regionale Regietafels ten behoeve van het realiseren van extra opvangplekken voor asielzoekers
https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/detail?id=2019D45034&did=2019D45034
2 Massa is Kassa: Zo kan je miljoenen verdienen aan asielzoekers. Quote op stap met Quote 500
lid Peter Gillis, vakantieparkkeizer en opvanger van asielzoekers.
https://www.youtube.com/watch?v=Rbc0Cei25VQ
3 Algemeen Dagblad 21 mei 2019 'FIOD valt binnen bij hoofdkantoor en vakantieparken van Oostappen Groep' https://www.ad.nl/binnenland/fiod-valt-binnen-bij-hoofdkantoor- en-vakantieparken-van-oostappen-groep~ad236f4d/

AANGENOMEN

Motie "Geen asielopvang op camping Arnhem" (19M158)

Voor	**39**
Tegen	**0**

GROENLINKS	7	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

PvdA	4	0
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

CDA Arnhem	2	0
van Burgsteden		
Hutten		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Bal		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Hegge		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal	**39**

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Sarah Dobbe - SP Abdurrahman Çetintaş - SP Gerrie Elfrink - SP
Titel motie	Geen erbarmelijke huisvesting van arbeidsmigranten op Camping Arnhem
Nummer Zaaknummer	**19M159** 401815

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat

- De SP fractie tijdens een recent bezoek aan de camping heeft geconstateerd dat er tussen de 50 en de 100 Oost-Europese arbeidsmigranten op de camping gehuisvest waren;
- Er tijdens eerdere bezoeken van de SP fractie aan de camping tijdens het eerste kwartaal van 2019 tot ongeveer 400 Oost-Europese arbeidsmigranten op de camping gehuisvest waren;

Overwegende dat

- De arbeidsmigranten gehuisvest zijn in oude zogenaamde 'chalets' of vakantieketen, met vier tot zes volwassenen, en daar ongeveer 400 euro per persoon per maand voor betalen;
- De camping geen geschikte plek is voor permanente bewoning, qua kwaliteit van huisvesting, gezondheid en veiligheid;
- Het in de huidige situatie niet mogelijk is om als gemeente regie te voeren, omdat onduidelijk is hoeveel arbeidsmigranten er op welk moment wonen, en onder welke omstandigheden;
- Dat er zelfs een inval met tientallen politieagenten voor nodig was om duidelijkheid te krijgen wie er woont;
- Dat het risico op uitbuiting niet voorkomen kan worden;
- Dat met het huisvesten van grote groepen arbeidsmigranten het risico van overlast toeneemt en de leefbaarheid van de buurt kan worden aangetast;

AANGENOMEN

19m159/P.2 7

De gang van zaken op de camping bedenkelijk is[1][2][3][4][5], en het huisvesten van arbeidsmigranten dient als een lucratief verdienmodel voor de campingeigenaar;
Draagt het college op: Ervoor te zorgen dat er geen nieuwe arbeidsmigranten worden gehuisvest op Camping Arnhem.
en gaat over tot de orde van de dag Sarah Dobbe - SP Abdurrahman Çetintaş - SP Gerrie Elfrink - SP AANGENOMEN 7

[1] https://www.gelderlander.nl/arnhem/riek-en-haar-kinderen-zijn-van-vakantiepark-arnhem-gestuurd-ik-ben-onrechtvaardig-behandeld~a2ec70bc/

[2] https://www.omroepgelderland.nl/nieuws/2405015/Van-alles-mis-op-vakantiepark-Arnhem-gemeente-heeft-nog-geen-definitieve-oplossing

[3] https://www.gelderlander.nl/arnhem/fiod-doet-inval-bij-hoofdkantoor-oostappen-groep-in-asten-ook-grootschalige-controles-bij-vakantieparken~ad7455f6/

[4] https://www.gelderlander.nl/arnhem/onrust-op-vakantiepark-arnhem-bewoners-moeten-tegen-de-zin-van-de-gemeente-plots-verhuizen~aa2912db/

[5] https://www.gelderlander.nl/arnhem/96-permanente-bewoners-vakantiepark-arnhem-niet-bekend-bij-gemeente~adc41646/

Voor 22

Tegen 17

Motie "Geen erbarmelijke huisvesting van arbeidsmigranten op Camping Arnhem" (19M159)

GROENLINKS	0	7
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
van Burgsteden		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Bal		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Hegge		

PvdA	4	0
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal 39

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Sarah Dobbe - SP Abdurrahman Çetintaş - SP Gerrie Elfrink - SP
Titel motie	Stop de toestroom naar Camping Arnhem
Nummer Zaaknummer	**19M160** 401815

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat
Er op 29 oktober een inval is geweest bij Camping Arnhem waarbij is geïnventariseerd dat er 240 mensen permanent wonen op de camping;
-

Overwegende dat
- Het niet toegestaan is om permanent te wonen op Camping Arnhem;
- De camping geen geschikte plek is voor permanente bewoning, qua kwaliteit van huisvesting, gezondheid en veiligheid;
- Mensen op de camping wonen zich in een zeer kwetsbare positie bevinden, hoge huren betalen, geen recht hebben op huursubsidie en op elk moment hun huisvesting kunnen verliezen;
- De gang van zaken op de camping bedenkelijk is[1][2][3][4][5], en het huisvesten van kwetsbare Arnhemmers dient als een lucratief verdienmodel voor de campingeigenaar;

[1] https://www.gelderlander.nl/arnhem/riek-en-haar-kinderen-zijn-van-vakantiepark-arnhem-gestuurd-ik-ben-onrechtvaardig-behandeld~a2ec70bc/

[2] https://www.omroepgelderland.nl/nieuws/2405015/Van-alles-mis-op-vakantiepark-Arnhem-gemeente-heeft-nog-geen-definitieve-oplossing

[3] https://www.gelderlander.nl/arnhem/fiod-doet-inval-bij-hoofdkantoor-oostappen-groep-in-asten-ook-grootschalige-controles-bij-vakantieparken~ad7455f6/

[4] https://www.gelderlander.nl/arnhem/onrust-op-vakantiepark-arnhem-bewoners-moeten-tegen-de-zin-van-de-gemeente-plots-verhuizen~aa2912db/

[5] https://www.gelderlander.nl/arnhem/96-permanente-bewoners-vakantiepark-arnhem-niet-bekend-bij-

AANGENOMEN

Igm 160/P.2

• Het lange tijd onduidelijk was wie er verblijft op de camping, er zelfs een inval met tientallen politieagenten voor nodig was om duidelijkheid te krijgen, en zonder duidelijkheid wie er woont de gemeente geen begin kan maken aan een oplossing; • Voor de huidige 240 permanente bewoners op korte termijn een fatsoenlijke oplossing zal moeten worden gezocht en dat al uitdagend genoeg is; • Het niet wenselijk is als nog meer mensen of nieuwe mensen gaan wonen op Camping Arnhem;
Draagt het college op: Ervoor te zorgen dat er geen nieuwe mensen op camping Arnhem gaan wonen.
en gaat over tot de orde van de dag Sarah Dobbe - SP Abdurrahman Çetintaş - SP Gerrie Elfrink - SP AANGENOMEN

Voor 30

Tegen 9

Motie "Stop de toestroom naar Camping Arnhem" (19M160)

GROENLINKS	0	7
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	2	0
van Burgsteden		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Bal		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Hegge		

PvdA	4	0
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal 39

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Lea Manders
Titel motie	Metingen ivm biomassacentrales
Nummer Zaaknummer	**19M161** 401815

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:
- Nederland het meest luchtvervuilde land van Europa is en Arnhem een behoorlijk luchtvervuilde stad;
- Uit onderzoek van GGD blijkt dat de luchtkwaliteit in Arnhem vergelijkbaar is met het dagelijks meeroken van 6 sigaretten;
- Luchtvervuiling voor iedereen ongezond is. Het veroorzaakt en verergert longziekten als astma en COPD. Bij kinderen schaadt het de ontwikkeling van hun longen en hersenen. Luchtvervuiling veroorzaakt ook longkanker, hart- en vaatziekten, dementie en vroeggeboorten.
- Er inmiddels twee biomassacentrales vergund en in aanbouw zijn in of nabij Arnhem;
- Steeds duidelijker wordt dat biomassa stoken overlast en vervuiling veroorzaakt;
- Op grote schaal energie opwekken uit biomassa geen klimaatvriendelijk alternatief voor fossiele brandstoffen blijkt te zijn.
- Daarbij is hout een minder effectieve energiebron dan steenkool. Per saldo stoot biomassa daarom meer CO_2 uit dan kolencentrales.
-

- Overwegende dat:
  - We lokaal niet in staat blijken de bouw van deze centrales te voorkomen ;
  - Er reeds burgers actie ondernemen om metingen in de stad te gaan doen met een LuchtData project.

INGETROKKEN

19m.61/P.2

- Het van groot belang is de luchtkwaliteit optimaal te registreren en monitoren, zowel voorafgaand aan het functioneren van de biomassacentrales als tijdens het stoken; - Er alleen oude rapporten mbt luchtkwaliteit op de gemeentelijke site staan; - Ultrafijnstof (kleiner dan PM2,5) in elk geval niet gemeten wordt in Arnhem en dat juist dit erg schadelijk is.
Verzoekt het college in actie te komen om de lokale luchtkwaliteit optimaal te gaan registreren en monitoren, zowel voorafgaand aan het functioneren van de biomassacentrales als tijdens het stoken en daarbij – indien mogelijk- aan te sluiten bij reeds lopende initiatieven uit de stad
en gaat over tot de orde van de dag Lea Manders - Arnhem Centraal INGETROKKEN

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Vaststellen Ontwerp-Meerjarenprogramma Begroting 2020-2023
Motie van	Elfrink - SP
Titel motie	Geen Megalomane verbouwing van het Stadstheater
Nummer Zaaknummer	**19M162** 401815

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

gezien de noodzaak tot het investeren in het Stadstheater,
gezien de belangen van het landsdeel Oost en de provinciale betrokkenheid om daar ook Oost-Nederlandse Rijksgezelschappen te huisvesten,

constaterende dat deze investeringen zijn becijferd op maximaal 32 miljoen,
constaterende dat het college koerst op een extra gemeentelijke bijdrage van circa 45 miljoen euro bovenop het destijds gereserveerde bedrag van 11 miljoen euro,

Spreekt uit dat als er verdere tekorten en tegenvallers optreden het sociaal domein van verdere bezuinigingen en besparingen is uitgesloten en dat het geld dan in de eerste plaats moet worden gehaald waar het zit, bij pandjesbazen en vastgoedmagnaten.

overwegende dat een provinciale bijdrage van xx miljoen euro daar nog bovenop moet komen,
overwegende dat het college daarmee koerst op een investering die het benodigde met tientallen miljoenen gaat overschrijden,
spreekt uit dat dit een ongewenste ontwikkeling is,

draagt het college op,
dat de gemeentelijke bijdrage bovenop het destijds gereserveerde bedrag van 11 miljoen voor de investering in de planvorming van de verbouwing van het Stadstheater-met-Lauwersgracht-ambitie wordt teruggebracht van 45 miljoen euro naar maximaal 16 miljoen euro.

VERWORPEN

en gaat over tot de orde van de dag

Elfrink (SP) Dobbe (SP) Cetintas (SP)

VERWORPEN

Voor	**13**
Tegen	**26**

Motie "Geen megalomane verbouwing van het Stadstheater" (19M162)

GROENLINKS	0	7
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

D66	0	5
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

PvdA	0	4
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

CDA Arnhem	0	2
van Burgsteden		
Hutten		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Bal		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Hegge		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal	**39**

GEMEENTE Arnhem

Besluit van 13 november 2019

Zaaknummer 408057

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 8 oktober 2019;

gelet op artikel 216 van de Gemeentewet;

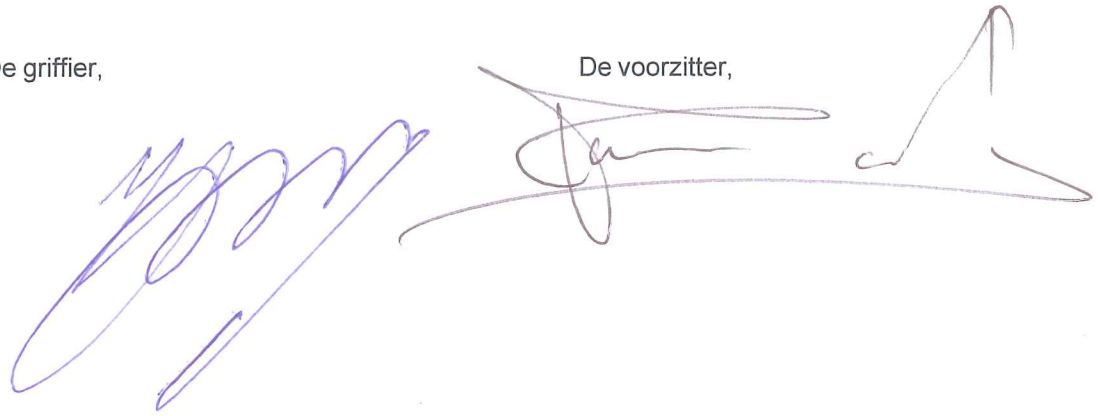
gezien het amendement "Verwerking eenmalige verhoging OZB en RZB" (19A79);

besluit:

1. De volgende Belastingverordeningen 2020 met bijbehorende tarieventabellen vast te stellen conform bijgevoegde concepten:
   a. de verordening op de heffing en de invordering van onroerende-zaakbelasting 2020;
   b. de verordening op de heffing en de invordering van roerende-zaakbelasting 2020;
   c. de verordening op de heffing en de invordering van rioolheffing 2020;
   d. de verordening op de heffing en de invordering van leges 2020;
   e. de verordening op de heffing en de invordering van parkeren en parkeerbelastingen 2020;
   f. de verordening op de heffing en de invordering van scheepvaartrechten 2020 (haven- en kadegeld);
   g. de verordening op de heffing en de invordering van toeristenbelasting 2020;
   h. de verordening op de heffing en de invordering van reinigingsrechten 2020.

2. De wijzigingsverordening van de Algemene plaatselijke verordening voor Arnhem vast te stellen conform bijgevoegd voorstel.

De griffier, De voorzitter,

Zaaknummer: 408057

GEMEENTE Arnhem

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM

Gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders van 8 oktober 2019, Bedrijfsvoering, nummer 408057;

Gelet op de artikelen 220 tot en met 220h van de Gemeentewet;

Besluit:

vast te stellen de

VERORDENING OP DE HEFFING EN DE INVORDERING VAN ONROERENDE-ZAAKBELASTINGEN 2020

Artikel 1. Belastbaar feit en belastingplicht

1. Onder de naam 'onroerende-zaakbelastingen' worden voor binnen de gemeente gelegen onroerende zaken twee directe belastingen geheven:
   a. een belasting van degene die bij het begin van het kalenderjaar een onroerende zaak die niet in hoofdzaak tot woning dient, al dan niet krachtens eigendom, bezit, beperkt recht of persoonlijk recht gebruikt, verder te noemen: gebruikersbelasting;
   b. een belasting van degene die bij het begin van het kalenderjaar van een onroerende zaak het genot heeft krachtens eigendom, bezit of beperkt recht, verder te noemen: eigenarenbelasting.
2. Met betrekking tot de gebruikersbelasting wordt:
   a. gebruik door degene aan wie een deel van een onroerende zaak in gebruik is gegeven,aangemerkt als gebruik door degene die dat deel in gebruik heeft gegeven; degene die het deel in gebruik heeft gegeven, is bevoegd de belasting als zodanig te verhalen op degene aan wie dat deel in gebruik is gegeven;
   b. het ter beschikking stellen van een onroerende zaak voor volgtijdig gebruik aangemerkt als gebruik door degene die die onroerende zaak ter beschikking heeft gesteld; degene die de onroerende zaak ter beschikking heeft gesteld is bevoegd de belasting als zodanig te verhalen op degene aan wie de zaak ter beschikking is gesteld.
3. Met betrekking tot de eigenarenbelasting wordt als genothebbende krachtens eigendom, bezit of beperkt recht aangemerkt degene die bij het begin van het kalenderjaar als zodanig in de kadastrale registratie is vermeld, tenzij blijkt dat hij op dat tijdstip geen genothebbende krachtens eigendom, bezit of beperkt recht is.

Artikel 2. Belastingobject

1. Als onroerende zaak wordt aangemerkt de onroerende zaak, bedoeld in hoofdstuk III van de Wet waardering onroerende zaken.
2. Een onroerende zaak dient in hoofdzaak tot woning indien de waarde die op grond van hoofdstuk IV van de Wet waardering onroerende zaken is vastgesteld voor die onroerende zaak in hoofdzaak kan worden toegerekend aan de delen van die onroerende zaak dienen tot woning dan wel volledig dienstbaar zijn aan woondoeleinden.

Artikel 3. Maatstaf van heffing

1. De heffingsmaatstaf is de op de voet van hoofdstuk IV van de Wet waardering onroerende zaken voor de onroerende zaak vastgestelde waarde voor het kalenderjaar bedoeld in artikel 1.
2. Indien met betrekking tot een onroerende zaak geen waarde is vastgesteld op de voet van hoofdstuk IV van de Wet waardering onroerende zaken wordt de heffingsmaatstaf van die onroerende zaak bepaald met overeenkomstige toepassing van het bepaalde bij of krachtens de artikelen 17, 18 en 20, tweede lid, van de Wet waardering onroerende zaken.

Artikel 4. Vrijstellingen

1. In afwijking in zoverre van artikel 3 wordt bij de bepaling van de heffingsmaatstaf buiten aanmerking gelaten, voor zover dit niet reeds is geschied bij de bepaling van de in dat artikel bedoelde waarde, de waarde van:
   a. ten behoeve van land- of bosbouw bedrijfsmatig geëxploiteerde cultuurgrond, daaronder mede begrepen de open grond, alsmede de ondergrond van glasopstanden, die bedrijfsmatig

aangewend wordt voor de kweek of teelt van gewassen, zonder daarbij de ondergrond als voedingsbodem te gebruiken;
b. glasopstanden, die bedrijfsmatig worden aangewend voor de kweek of teelt van gewassen, voorzover de ondergrond daarvan bestaat uit de onder onderdeel a bedoelde grond;
c. onroerende zaken die in hoofdzaak zijn bestemd voor de openbare eredienst of voor het houden van openbare bezinningssamenkomsten van levensbeschouwelijke aard, een en ander met uitzondering van delen van zodanige onroerende zaken die dienen als woning;
d. één of meer onroerende zaken die deel uitmaken van een op de voet van de Natuurschoonwet 1928 aangewezen landgoed dat voldoet aan de in artikel 1, derde lid, onderdeel b, van die wet bedoelde voorwaarden met uitzondering van de daarop voorkomende gebouwde eigendommen;
e. natuurterreinen, waaronder mede worden verstaan duinen, heidevelden, zandverstuivingen, moerassen en plassen, die door rechtspersonen met volledige rechtsbevoegdheid die zich uitsluitend of nagenoeg uitsluitend het behoud van natuurschoon ten doel stellen, beheerd worden;
f. openbare land- en waterwegen en banen voor openbaar vervoer per rail, een en ander met inbegrip van kunstvoorwerpen;
g. waterverdedigings- en waterbeheersingswerken die worden beheerd door organen, instellingen of diensten van publiekrechtelijke rechtspersonen, met uitzondering van de delen van zodanige werken die dienen als woning;
h. werken die zijn bestemd voor de zuivering van riool- en ander afvalwater en die worden beheerd door organen, instellingen of diensten van publiekrechtelijke rechtspersonen, met uitzondering van de delen van zodanige werken die dienen als woning;
i. werktuigen die van een onroerende zaak kunnen worden afgescheiden zonder dat beschadiging van betekenis aan die werktuigen wordt toegebracht en die niet op zichzelf als gebouwde eigendommen zijn aan te merken;
j. onroerende zaken voor zover die bestemd zijn te worden gebruikt voor de publieke dienst van de gemeente, met uitzondering van delen van zodanige onroerende zaken die bestemd zijn te worden gebruikt voor het geven van onderwijs;
k. straatmeubilair, waaronder begrepen alle zodanige gebouwde eigendommen - niet zijnde gebouwen - die zijn geplaatst ten gerieve of in het belang van het publiek, ten dienste van het verkeer of ter verfraaiing van de gemeente, zoals lichtmasten, verkeersinstallaties, standbeelden, monumenten, fonteinen, banken, abri 's, hekken en palen;
l. plantsoenen, parken en waterpartijen, die bij de gemeente in beheer zijn of waarvan de gemeente het genot heeft krachtens eigendom, bezit of beperkt recht, met uitzondering van delen van zodanige onroerende zaken die dienen als woning;
m. begraafplaatsen, urnentuinen en crematoria, met uitzondering van delen van zodanige onroerende zaken die dienen als woning.

2. De vrijstelling met betrekking tot de in onderdeel j van het eerste lid bedoelde onroerende zaken voor de eigenarenbelasting geldt niet voor zover de gemeente van die zaken niet het genot heeft krachtens eigendom, bezit of beperkt recht.
3. In afwijking in zoverre van artikel 3 wordt bij de bepaling van de heffingsmaatstaf voor de gebruikersbelasting buiten aanmerking gelaten de waarde van gedeelten van de onroerende zaak die in hoofdzaak tot woning dienen dan wel in hoofdzaak dienstbaar zijn aan woondoeleinden.

Artikel 5. Belastingtarieven

1. Het belastingbedrag is een percentage van de heffingsmaatstaf (WOZ-waarde).
   Het percentage bedraagt voor:
   a. de gebruikersbelasting 0,1963%
   b. de eigenaren belasting:
      1°. voor onroerende zaken die in hoofdzaak tot woning dienen 0,1587%
      2°. voor onroerende zaken die niet in hoofdzaak tot woning dienen 0,5890%
2. Belastingaanslagen van minder dan € 9,00 worden niet opgelegd.
3. Voor de toepassing van het bepaalde in het tweede lid wordt het totaal van de op één aanslagbiljet verenigde verschuldigde bedragen onroerende-zaakbelastingen of andere heffingen aangemerkt als één belastingaanslag.

Artikel 6. Wijze van heffing

De belastingen worden bij wege van aanslag geheven.

GEMEENTE Arnhem

Artikel 7. Termijnen van betaling

1. De aanslagen moeten worden betaald uiterlijk op de laatste dag van de maand volgend op die waarin de dagtekening van het aanslagbiljet is gesteld.
2. In afwijking van het eerste lid kunnen de aanslagen in acht gelijke termijnen worden betaald, indien aan het navolgende wordt voldaan:
   a. het totaalbedrag van de op één aanslagbiljet verenigde aanslagen onroerende-zaakbelastingen of andere belastingen/heffingen moet niet meer zijn dan € 5.000,00;
   b. de verschuldigde bedragen moeten door middel van automatische betalingsincasso van de betaalrekening van de belastingschuldige kunnen worden afgeschreven.

   De eerste termijn vervalt dan op de laatste dag van de maand volgend op die waarin de dagtekening van het aanslagbiljet is gesteld en elk van de volgende termijnen telkens een maand later.
3. De Algemene Termijnenwet is niet van toepassing op de in de voorgaande leden gestelde termijnen.

Artikel 8. Inwerkingtreding en citeertitel

1. De 'Verordening onroerende-zaakbelastingen 2019' van 14 november 2018 wordt ingetrokken met ingang van de in het derde lid genoemde datum van ingang van de heffing met dien verstande dat zij van toepassing blijft op de belastbare feiten die zich voor die datum hebben voorgedaan.
2. Deze verordening treedt in werking met ingang van de eerste dag na die van de bekendmaking.
3. De datum van ingang van de heffing is 1 januari 2020.
4. Deze verordening kan worden aangehaald als 'Verordening onroerende-zaakbelastingen 2020'.

Aldus vastgesteld in de raadsvergadering van 13 november 2019.

De griffier, De voorzitter,

Zaaknummer: 408057

GEMEENTE Arnhem

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM:

Gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders van 8 oktober 2019, Bedrijfsvoering, nummer 408057;

Gelet op artikel 221 van de Gemeentewet;

Besluit:

vast te stellen de

VERORDENING OP DE HEFFING EN DE INVORDERING VAN BELASTINGEN OP ROERENDE WOON- EN BEDRIJFSRUIMTEN 2020

Artikel 1. Begripsomschrijvingen

Voor de toepassing van deze verordening wordt verstaan onder:

a. ruimte: een roerende woon- of bedrijfsruimte, die duurzaam aan een plaats gebonden is en dient tot permanente bewoning of permanent gebruik;
b. woonruimte: een ruimte waarvan de vastgestelde waarde in hoofdzaak kan worden toegerekend aan delen van de ruimte die dienen tot woning dan wel volledig dienstbaar zijn aan woondoeleinden;
c. bedrijfsruimte: een ruimte die niet kan worden aangemerkt als woonruimte.

Artikel 2. Belastingplicht

1. Onder de naam "belastingen op de roerende woon- en bedrijfsruimten" worden ter zake van binnen de gemeente gelegen ruimten twee directe belastingen geheven:
   a. een gebruikersbelasting van degene die bij het begin van het kalenderjaar een bedrijfsruimte, al dan niet krachtens eigendom, bezit, beperkt recht of persoonlijk recht gebruikt;
   b. een eigenarenbelasting van degene die bij het begin van het kalenderjaar van een ruimte het genot heeft krachtens eigendom, bezit of beperkt recht.
2. Bij de gebruikersbelasting wordt:
   a. gebruik door degene aan wie een deel van een bedrijfsruimte in gebruik is gegeven, aangemerkt als gebruik door degene die dat deel in gebruik heeft gegeven;
   b. het ter beschikking stellen van een bedrijfsruimte voor volgtijdig gebruik aangemerkt als gebruik door degene die die ruimte ter beschikking heeft gesteld.
3. Degene die een in het vorige lid bedoelde bedrijfsruimte in gebruik heeft gegeven of ter beschikking heeft gesteld is bevoegd de belasting als zodanig te verhalen op degene aan wie die ruimte of deel daarvan in gebruik is gegeven of ter beschikking is gesteld.

Artikel 3. Belastingobject

Als één ruimte wordt aangemerkt:

a. een binnen de gemeente gelegen ruimte;
b. een gedeelte van een in onderdeel a bedoelde ruimte dat blijkens zijn indeling is bestemd om als een afzonderlijk geheel te worden gebruikt;
c. een samenstel van twee of meer onder a bedoelde ruimten of in onderdeel b bedoelde gedeelten daarvan die bij dezelfde persoon in gebruik zijn en die, naar de omstandigheden beoordeeld, bij elkaar behoren;
d. het binnen de gemeente gelegen deel van een in onderdeel a bedoelde ruimte, van een in onderdeel b bedoeld gedeelte daarvan of van een in onderdeel c bedoeld samenstel.

Artikel 4 Maatstaf van heffing

1. De heffingsmaatstaf is de waarde die aan de ruimte dient te worden toegekend indien de volle en onbezwaarde eigendom daarvan zou kunnen worden overgedragen en de verkrijger de ruimte in de staat waarin deze zich bevindt, onmiddellijk en in volle omvang in gebruik zou kunnen nemen.
2. In afwijking van het eerste lid wordt de waarde van een bedrijfsruimte, met uitzondering van ruimten die zijn ingeschreven in een van de ingevolge de Monumentenwet 1988 vastgestelde registers van beschermde monumenten, bepaald op de vervangingswaarde, indien die leidt tot een hogere waarde dan die ingevolge het eerste lid. Bij de berekening van de vervangingswaarde wordt rekening gehouden met:
   a. de aard en de bestemming van die ruimte;

b. de sedert de stichting van de ruimte opgetreden technische en functionele veroudering, waarbij de invloed van latere wijzigingen in aanmerking wordt genomen.

3. In afwijking in zoverre van het eerste lid wordt de waarde van een woonruimte dat deel uitmaakt van een op de voet van de Natuurschoonwet 1928 aangewezen landgoed dat voldoet aan de in artikel 1, derde lid, onderdeel b, van die wet bedoelde voorwaarden bepaald met inachtneming van een vooronderstelde verplichting om het landgoed gedurende een tijdvak van 25 jaren als zodanig in stand te houden en geen opgaand hout te vellen anders dan volgens de regels van normaal bosbeheer noodzakelijk of gebruikelijk is. Ruimten die dienstbaar zijn aan de woonruimte worden geacht deel uit te maken van die woonruimte.
4. Met betrekking tot een ruimte als bedoeld in artikel 3, aanhef en onderdeel d, wordt de waarde gesteld op een evenredig deel van de waarde die dient te worden toegekend aan de gehele ruimte.
5. Bij de toepassing van het bepaalde in de voorgaande leden blijft buiten aanmerking de waarde-verhogende invloed van de bouw, daaronder begrepen verbouwing of verbetering van een roerende woon- of bedrijfsruimte, zolang die bouw nog niet is voltooid of geen voltooiingverklaring is afgegeven, dan wel zolang die roerende woon- of bedrijfsruimte nog niet is gereedgekomen voor gebruik overeenkomstig de bestemming die met de bouw wordt beoogd.
6. Indien een roerende woon- of bedrijfsruimte geheel wordt verbouwd, gepaard gaande met gedeeltelijke afbraak en met herbouw, een en ander van een zodanige omvang dat naar maatschappelijke opvatting met die verbouwing de stichting van een geheel nieuwe of een nagenoeg geheel nieuwe roerende woon- of bedrijfsruimte wordt beoogd, wordt voor de duur van de verbouwing de waarde van die woon- of bedrijfsruimte buiten aanmerking gelaten.
7. Indien de bouw, verbouwing of verbetering zover is gevorderd dat een gedeelte daarvan is gereedgekomen voor gebruik overeenkomstig de bestemming, is het bepaalde in het vijfde onderscheidenlijk het zesde lid met betrekking tot dat gedeelte niet van toepassing.

Artikel 5. Vrijstellingen

1. In afwijking in zoverre van artikel 4 wordt bij de bepaling van de heffingsmaatstaf buiten aanmerkinggelaten de waarde van:
   a. glasopstanden, voor zover de ondergrond daarvan bestaat uit cultuurgrond die bedrijfsmatig wordt geëxploiteerd ten behoeve van de land- of bosbouw. Onder cultuurgrond wordt mede begrepen de open grond, alsmede de ondergrond van glasopstanden, die bedrijfsmatig aangewend wordt voor de kweek of teelt van gewassen, zonder daarbij de ondergrond als voedingsbodem te gebruiken;
   b. ruimten die in hoofdzaak zijn bestemd voor de openbare eredienst of voor het houden van openbare bezinningssamenkomsten van levensbeschouwelijke aard, een en ander met uitzondering van delen van zodanige ruimten die dienen als woning;
   c. ruimten ten behoeve van waterverdedigings- en waterbeheersingswerken die worden beheerd door organen, instellingen of diensten van publiekrechtelijke rechtspersonen, een en ander met uitzondering van delen van zodanige ruimten die dienen als woning;
   d. ruimten die zijn bestemd voor de zuivering van riool- en ander afvalwater en die worden beheerd door organen, instellingen of diensten van publiekrechtelijke rechtspersonen, een en ander met uitzondering van delen van zodanige ruimten die dienen als woning;
   e. werktuigen die van een ruimte kunnen worden afgescheiden zonder dat beschadiging van betekenis aan die werktuigen wordt toegebracht en die niet op zichzelf als ruimten zijn aan te merken;
   f. bedrijfsruimten voor zover die bestemd zijn te worden gebruikt voor de publieke dienst van de gemeente, met uitzondering van delen van zodanige bedrijfsruimten die bestemd zijn te worden gebruikt voor het geven van onderwijs;
   g. ruimten voor zover die bestemd zijn te worden gebruikt ten behoeve van begraafplaatsen, urnentuinen en crematoria, een en ander met uitzondering van delen van zodanige ruimten die dienen als woning.
2. De vrijstelling met betrekking tot de in het eerste lid, onderdeel f, bedoelde ruimte geldt niet voor de eigenarenbelasting voor zover de gemeente van die ruimten niet het genot heeft krachtens eigendom, bezit of beperkt recht.
3. In afwijking in zoverre van artikel 4 wordt bij de bepaling van de heffingsmaatstaf voor de gebruikersbelasting buiten aanmerking gelaten de waarde van gedeelten van de bedrijfsruimte die in hoofdzaak tot woning dienen dan wel in hoofdzaak dienstbaar zijn aan woondoeleinden.

GEMEENTE Arnhem

Artikel 6. Waardepeildatum

1. De heffingsmaatstaf wordt bepaald naar de waarde die de ruimte op 1 januari 2017 heeft.
2. De heffingsmaatstaf vindt toepassing voor kalenderjaar 2018.
3. De waarde van de ruimte wordt bepaald naar de staat waarin de ruimte op de waardepeildatum verkeert.

Artikel 7. Belastingtarieven

1. Het belastingbedrag is een percentage van de heffingsmaatstaf (WOZ-waarde).
   Het percentage bedraagt voor:
   a. de gebruikersbelasting 0,1963%
   b. de eigenarenbelasting
      1°. voor roerende zaken die in hoofdzaak tot woning dienen 0,1587%
      2°. voor roerende zaken die niet in hoofdzaak tot woning dienen 0,5890%
2. Belastingbedragen van minder dan € 9,00 worden niet opgelegd.
3. Voor de toepassing van het bepaalde in het tweede lid wordt het totaal van de op één aanslagbiljet verenigde verschuldigde bedragen roerende-zaakbelastingen of andere heffingen aangemerkt als één belastingaanslag.

Artikel 8. Wijze van heffing

De belastingen worden bij wege van aanslag geheven.

Artikel 9. Termijnen van betaling

1. De aanslagen moeten worden betaald uiterlijk op de laatste dag van de maand volgende op die waarin de dagtekening van het aanslagbiljet is gesteld.
2. In afwijking van het eerste lid kunnen de aanslagen in acht gelijke termijnen worden betaald, indien aan het navolgende wordt voldaan:
   a. het totaalbedrag van de op één aanslagbiljet verenigde aanslagen belastingen op roerende woon- of bedrijfsruimten of andere belastingen/heffingen moet niet meer zijn dan € 5.000,00;
   b. de verschuldigde bedragen moeten door middel van automatische betalingsincasso van de betaalrekening van de belastingschuldige kunnen worden afgeschreven.

   De eerste termijn vervalt dan op de laatste dag van de maand volgend op die waarin de dagtekening van het aanslagbiljet is gesteld en elk van de volgende termijnen telkens een maand later.
3. De Algemene Termijnenwet is niet van toepassing op de in de voorgaande leden gestelde termijnen.

Artikel 10. Nadere regels door het college van burgemeester en wethouders

Het college van burgemeester en wethouders kan nadere regels geven met betrekking tot de heffing en de invordering van de belastingen op roerende woon- en bedrijfsruimten.

Artikel 11. Inwerkingtreding en citeertitel

1. De 'Verordening belastingen op roerende woon- en bedrijfsruimten 2019' van 14 november 2018 wordt ingetrokken met ingang van de in het derde lid genoemde datum van ingang van de heffing met dien verstande dat zij van toepassing blijft op de belastbare feiten die zich voor die datum hebben voorgedaan.
2. Deze verordening treedt in werking met ingang van de eerste dag na die van de bekendmaking.
3. De datum van ingang van de heffing is 1 januari 2020.
4. Deze verordening kan worden aangehaald als 'Verordening belastingen op roerende woon- en bedrijfsruimten 2020'.

Aldus vastgesteld in de raadsvergadering van 13 november 2019.

De griffier,

De voorzitter,

Zaaknummer: 408057

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM

Gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders van 8 oktober 2019, Bedrijfsvoering, nummer 408057;

Gelet op artikel 228a van de Gemeentewet;

Besluit:

vast te stellen de

VERORDENING OP DE HEFFING EN DE INVORDERING VAN RIOOLHEFFING 2020

Artikel 1. Begripsomschrijvingen

In deze verordening wordt verstaat onder:

a. gemeentelijke riolering: een voorziening of combinatie van voorzieningen voor inzameling, verwerking, zuivering of transport van afvalwater, hemelwater of grondwater, in eigendom, in beheer of in onderhoud bij de gemeente;
b. perceel: een roerende of onroerende zaak of een zelfstandig gedeelte daarvan;
c. water: huishoudelijk afvalwater, bedrijfsafvalwater, hemelwater grondwater of oppervlaktewater.

Artikel 2. Aard van de belasting

Onder de naam rioolheffing wordt een directe belasting geheven ter bestrijding van de kosten die voor de gemeente verbonden zijn aan:

a. de inzameling en het transport van huishoudelijk afvalwater en bedrijfsafvalwater, alsmede de zuivering van huishoudelijk afvalwater; en
b. de inzameling van afvloeiend hemelwater en de verwerking van het ingezamelde hemelwater, alsmede het treffen van maatregelen teneinde structureel nadelige gevolgen van de grondwaterstand voor de aan de grond gegeven bestemming zoveel mogelijk te voorkomen of te beperken.

Artikel 3. Belastbaar feit en belastingplicht

1. De belasting wordt geheven:
   a. van degene die bij het begin van het belastingjaar het genot heeft krachtens eigendom, bezit of beperkt recht van een perceel dat direct of indirect is aangesloten op de gemeentelijke riolering, verder te noemen: eigenarendeel; en
   b. van degene die bij het begin van het belastingjaar gebruiker is van een perceel van waaruit water direct of indirect op de gemeentelijke riolering wordt afgevoerd, verder te noemen: gebruikersdeel.
2. Voor het eigenarendeel wordt, als het perceel een onroerende zaak is, als genothebbende krachtens eigendom, bezit of beperkt recht aangemerkt degene die bij het begin van het belastingjaar als zodanig in de basisregistratie kadaster is vermeld, tenzij blijkt dat hij op dat tijdstip geen genothebbende krachtens eigendom, bezit of beperkt recht is.
3. Voor het gebruikersdeel wordt:
   a. gebruik van een perceel door de leden van een huishouden aangemerkt als gebruik door het door de in artikel 231, tweede lid, onderdeel b, van de Gemeentewet bedoelde gemeenteambtenaar aangewezen lid van dat huishouden;
   b. gebruik door degene aan wie een deel van een perceel in gebruik is gegeven, aangemerkt als gebruik door degene die dat deel in gebruik heeft gegeven;
   c. het ter beschikking stellen van een perceel voor volgtijdig gebruik aangemerkt als gebruik door degene die dat perceel ter beschikking heeft gesteld.

Artikel 4. Zelfstandige gedeelten

Indien gedeelten van een in artikel 3 bedoeld perceel blijkens hun indeling bestemd zijn om als afzonderlijk geheel te worden gebruikt, wordt de belasting geheven ter zake van elk als zodanig bestemd gedeelte, met dien verstande dat indien twee of meer van die gedeelten tezamen als één geheel worden gebruikt, deze als één perceel worden aangemerkt.

Artikel 5. Maatstaf van heffing

1. De belasting wordt geheven naar de waarde in het economisch verkeer van het perceel.
2. Als het perceel een onroerende zaak is, is de waarde in het economische verkeer de op de voet van hoofdstuk IV van de Wet waardering onroerende zaken voor de onroerende zaak vastgestelde waarde zoals deze voor het in artikel 7 bedoelde kalenderjaar geldt.
3. Als voor het perceel geen waarde op de voet van hoofdstuk IV van de Wet waardering onroerende zaken is vastgesteld, wordt de heffingsmaatstaf van dat perceel bepaald met overeenkomstige toepassing van het bepaalde bij of krachtens de artikelen 17, 18 en 20, tweede lid, van de Wet waardering onroerende zaken.

Artikel 6. Belastingtarieven

1. Het tarief voor het eigenarendeel bedraagt een percentage van de heffingsmaatstaf. Het percentage bedraagt voor:
   a. percelen die in hoofdzaak tot woning dienen 0,0384%
   b. percelen die niet in hoofdzaak tot woning dienen 0,0615%
2. Het tarief voor het gebruikersdeel bedraagt een percentage van de heffingsmaatstaf. Het percentage bedraagt voor:
   a. percelen die in hoofdzaak tot woning dienen 0,0384%
   b. percelen die niet in hoofdzaak tot woning dienen 0,0615%

Artikel 7. Belastingjaar

Het belastingjaar is gelijk aan het kalenderjaar.

Artikel 8. Wijze van heffing

De belasting wordt bij wege van aanslag geheven.

Artikel 9. Ontstaan van de belastingschuld

1. De belasting is verschuldigd bij het begin van het belastingjaar.
2. Belastingbedragen van minder dan € 9,00 worden niet geheven.
3. Voor de toepassing van het bepaalde in het tweede lid wordt het totaal van de op één aanslagbiljet verenigde verschuldigde bedragen rioolheffing of andere heffingen aangemerkt als één belastingaanslag.

Artikel 10. Termijnen van betaling

1. De aanslagen moeten worden betaald uiterlijk op de laatste dag van de maand volgend op die waarin de dagtekening van het aanslagbiljet is gesteld.
2. In afwijking van het eerste lid kunnen de aanslagen in acht gelijke termijnen worden betaald, indien aan het navolgende wordt voldaan:
   a. het totaalbedrag van de op één aanslagbiljet verenigde aanslagen rioolheffing of andere belastingen/heffingen moet niet meer zijn dan € 5.000,00;
   b. de verschuldigde bedragen moeten door middel van automatische betalingsincasso van de betaalrekening van de belastingplichtige kunnen worden afgeschreven.

   De eerste termijn vervalt dan op de laatste dag van de maand volgend op die waarin de dagtekening van het aanslagbiljet is gesteld en elk van de volgende termijnen telkens een maand later.
3. De Algemene Termijnenwet is niet van toepassing op de in de voorgaande leden gestelde termijnen.

Artikel 11. Inwerkingtreding en citeertitel

1. De 'Verordening rioolheffing 2019' van 14 november 2018 wordt ingetrokken met ingang van de in het derde lid genoemde datum van ingang van heffing met dien verstande dat zij van toepassing blijft op de belastbare feiten die zich voor die datum hebben voorgedaan.
2. Deze verordening treedt in werking met ingang van de derde dag na die van bekendmaking.
3. De datum van ingang van de heffing is 1 januari 2020.
4. Deze verordening kan worden aangehaald als de 'Verordening rioolheffing 2020'.

Aldus vastgesteld in de raadsvergadering van 13 november 2019.

De griffier, De voorzitter,

Zaaknummer: 408057

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM

Gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders van 8 oktober 2019, Bedrijfsvoering, nummer 408057;

Gelet op de art. 147, 149, 156, eerste em tweede lid, aanhef en onderdeel h, 216, 217, 219, 225, 234, 235 van de Gemeentewet, het Besluit gemeentelijke parkeerbelastingen en de Regeling gehandicaptenparkeerkaart;

Besluit:

Vast te stellen de

VERORDENING PARKEREN EN PARKEERBELASTINGEN 2020

Afdeling I Definities

Artikel 1. Definities

Voor toepassing van deze verordening en de daarop berustende bepalingen wordt verstaan onder:

a. adres: een straatnaam en een huisnummer, waarvan het huisnummer aan het object is toegewezen op basis van de 'Verordening naamgeving en nummering (adressen)';
b. autodate: het herhaald en opeenvolgend gezamenlijk gebruik van motorvoertuigen op grond van een overeenkomst tussen een rechtspersoon die is aangesloten bij de Vereniging voor Gedeeld Autogebruik en die bedrijfsmatig motorvoertuigen ter beschikking stelt en deelnemers, zijnde natuurlijke of rechtspersonen;
c. bedrijf: elk in de maatschappij als zelfstandige eenheid optredend organisatorisch verband waarin krachtens arbeidsovereenkomst of krachtens publiekrechtelijke aanstelling arbeid wordt verricht c.q. de zelfstandige die voor de voorziening in het bestaan is aangewezen op arbeid in het eigen bedrijf of zelfstandig beroep, c.q. een niet-commerciële organisatie die hieraan door het college is gelijkgesteld; alles met dien verstande dat bedrijven en beroepen worden beschouwd als één bedrijf en één beroep indien de vestigingadressen dezelfde zijn of het een aaneengesloten bebouwing betreft, dan wel sprake is van een (juridische) constructie waaruit moet worden geconcludeerd dat het in wezen één bedrijf of beroep betreft, tenzij het tegendeel wordt aangetoond;
d. gebied: een aaneengesloten stelsel van straten, straatdelen en/of plaatsen waar hetzelfde parkeerregime van toepassing is
e. centrale computer: computer van het bedrijf c.q. de bedrijven waarmee de gemeente Arnhem een overeenkomst heeft gesloten, bestemd voor de registratie van parkeerbewegingen in het kader van het verlenen van diensten op het gebied van betaald parkeren met gebruik van een telefoon of een ander communicatiemiddel;
f. college: het college van burgemeester en wethouders;
g. gehandicaptenvoertuig: hetgeen daaronder wordt verstaan in artikel 1 onder r van het RVV 1990;
h. houder van een brommobiel: de kentekenhouder of de persoon die middels een huur- of leaseovereenkomst met een rechtspersoon kan aantonen dat hij de feitelijke gebruiker is van de brommobiel;
i. houder van een motorvoertuig: de persoon op wiens naam het kenteken van het motorvoertuig staat ingeschreven in het kentekenregister van de RDW (kentekenhouder) of de persoon die

middels een huur- of leaseovereenkomst met een rechtspersoon kan aantonen dat hij de feitelijke gebruiker is van het motorvoertuig;

j. motorvoertuig: hetgeen daaronder wordt verstaan in het RVV 1990 met inbegrip van brommobielen, zoasl bedoeld in artikel 1 onder ia van het RVV 1990;
k. openbare weg: alle voor het openbaar verkeer openstaande wegen, weggedeelten, terreinen of paden met inbegrip van de daarin liggende bruggen en duikers en de tot die wegen behorende paden en bermen of zijkanten;
l. parkeerapparatuur: parkeermeters, centrale computer, parkeerautomaten met inbegrip van verzamelparkeermeters en hetgeen naar maatschappelijke opvatting overigens onder parkeerapparatuur wordt verstaan;
m. parkeervergunning: een door het college verleende vergunning, krachtens welke het is toegestaan een motorvoertuig te parkeren op daartoe aangewezen parkeerplaatsen op de openbare weg;
n. parkeren: hetgeen daaronder wordt verstaan in artikel 225, tweede lid, van de Gemeentewet;
o. RVV 1990: het Reglement verkeersregels en verkeerstekens 1990 van 26 juli 1990, Stb. 459;
p. Regeling gehandicaptenparkeerkaart: regels met betrekking tot het toepassen van de gehandicaptenparkeerkaart, zoals gepubliceerd in de Staatscourant 2001, 130 en sedertdien gewijzigd;
q. tarieventabel: de bij deze verordening behorende tabel waarin opgenomen de tarieven voor de verschillende parkeerbelastingen;
r. vergunninghouder: de natuurlijke persoon of rechtspersoon aan wie een vergunning is verleend;
s. vergunninghalfjaar: de periode die start op 1 maart en eindigt op 31 augustus van het lopende jaar of start op 1 september en eindigt op 28 c.q. 29 februari van het volgende jaar;
t. vergunningjaar: de periode die start op 1 maart en eindigt op 28 c.q. 29 februari van het volgende jaar;
u. zelfstandige woning: woning welke een eigen toegang heeft, voorzien is van een keuken, douche en toilet en welke de bewoner kan bewonen zonder daarbij afhankelijk te zijn van wezenlijke voorzieningen buiten die woning, als bedoeld in art. 7:234 van het Burgerlijk Wetboek, danwel een woning waarvan met een notariële akte wordt aangetoond dat sprake is van een zelfstandige woning.

Afdeling II Parkeerbelastingen

Artikel 2. Belastbaar feit

Onder de naam 'parkeerbelastingen' worden de volgende belastingen geheven:

a. een belasting ter zake van het parkeren van een voertuig op een krachtens deze verordening door het college te bepalen plaats, tijdstip en wijze;
b. een belasting ter zake van een van gemeentewege verleende vergunning voor het parkeren van een voertuig op de in die vergunning aangegeven plaats en wijze.

Artikel 3. Belastingplicht

1. De belasting bedoeld in artikel 2, onderdeel a, wordt geheven van degene die het voertuig heeft geparkeerd.
2. Als degene die het voertuig heeft geparkeerd wordt mede aangemerkt:
   a. degene die de belasting voldoet, dan wel te kennen geeft of heeft gegeven de belasting te willen voldoen;
   b. zolang geen voldoening van de belasting genoemd in artikel 2, onderdeel a heeft plaatsgevonden: de houder van het voertuig, met dien verstande dat:

1° indien een voor ten hoogste drie maanden aangegane huurovereenkomst wordt overgelegd waaruit blijkt wie ten tijde van het parkeren ingevolge deze overeenkomst de huurder van het voertuig was, niet de houder maar de huurder wordt aangemerkt als degene die het voertuig heeft geparkeerd;
2° indien blijkt dat een ander in het kentekenregister had moeten staan ingeschreven, die ander wordt aangemerkt als degene die het voertuig heeft geparkeerd.

3. De belasting bedoeld in artikel 2, onderdeel a, wordt niet geheven van degene die op de voet van het tweede lid, onderdeel b, is aangemerkt als degene die het voertuig heeft geparkeerd, indien deze aannemelijk maakt dat ten tijde van het parkeren een ander tegen zijn wil van het voertuig heeft gebruik gemaakt en dat hij dit gebruik redelijkerwijs niet heeft kunnen voorkomen.
4. De belasting bedoeld in artikel 2, onderdeel b, wordt geheven van degene die de vergunning heeft aangevraagd.

Artikel 4. Maatstaf van heffing, belastingtarief en belastingtijdvak

De maatstaf van heffing, het belastingtarief en het belastingtijdvak zijn vermeld in de bij deze verordening behorende en daarvan deel uitmakende tarieventabel.

Artikel 5. Ontstaan van de belastingschuld

1. De belasting bedoeld in artikel 2, onderdeel a, is verschuldigd bij de aanvang van het parkeren.
2. De belasting bedoeld in artikel 2, onderdeel b, is verschuldigd bij de aanvang van het heffingstijdvak waarover de belasting wordt geheven.

Artikel 6. Wijze van heffing en termijnen van betaling

1. De belasting bedoeld in artikel 2, onderdeel a, wordt geheven door voldoening op aangifte en moet worden betaald bij de aanvang van het parkeren.
2. Indien het in werking stellen van de parkeerapparatuur geschiedt via registratie op een centrale computer, geschiedt de betaling van de belasting in afwijking van het bepaalde in het eerste lid:
   a. uiterlijk 1 maand na het einde van het parkeren; en
   b. overeenkomstig de voorwaarden van de aanbieder van de betreffende dienst.
3. De belasting bedoeld in artikel 2, onderdeel b, wordt geheven via een gedagtekende schriftelijke kennisgeving, waartoe ook wordt gerekend een nota of andere schriftuur, en moet worden betaald voorafgaand aan het tijdstip waarop de vergunning wordt verleend.
4. Een naheffingsaanslag moet terstond worden betaald.
5. Voor de toepassing van het eerste lid wordt het in werking stellen van de parkeerapparatuur op de daartoe bestemde wijze en met inachtneming van de door het college van burgemeester en wethouders gestelde voorschriften als voldoening op aangifte aangemerkt.

Artikel 7. Bevoegdheid tot aanwijzing parkeerplaatsen en wijze van betalen

De aanwijzing van de plaats waar, het tijdstip en de wijze waarop tegen betaling van de belasting bedoeld in artikel 2 mag worden geparkeerd, geschiedt in alle gevallen door het college.

Artikel 8. Vrijstelling van parkeerbelasting

Vrijgesteld van parkeerbelasting als bedoeld in artikel 2 van deze verordening zijn:

a. als zodanig herkenbare politievoertuigen;
b. als zodanig herkenbare brandweervoertuigen;
c. als zodanig herkenbare ambulances;
d. als zodanig herkenbare dierenambulances;

e. voertuigen die zijn voorzien van een geldige gehandicaptenparkeerkaart, zoals bedoeld in de 'Regeling gehandicaptenparkeerkaart'.

Artikel 9. Bevoegdheid tot gebruik wielklem en wegsleepregeling

1. Tot zekerheid van de betaling van een naheffingsaanslag ter zake van de belasting bedoeld in artikel 2, onderdeel a, kan aan het voertuig ook een wielklem worden aangebracht, waardoor wordt verhinderd dat het voertuig wordt weggereden.
2. Het college wijst bij openbaar te maken besluit in alle gevallen de terreinen en weggedeelten aan waar de wielklem wordt toegepast.
3. Indien na het aanbrengen van de wielklem 24 uren zijn verstreken, kan het voertuig naar een door de in artikel 231, tweede lid, onderdeel b, van de Gemeentewet bedoelde gemeenteambtenaar aangewezen plaats worden overgebracht en in bewaring worden gesteld.

Artikel 10. Kosten

1. De kosten van de naheffingsaanslag ter zake van de belasting bedoeld in artikel 2, alsmede de kosten voor het aanbrengen en verwijderen van de wielklem, het verslepen en bewaren van het voertuig zijn vermeld in de bij deze verordening behorende en daarvan deel uitmakende tarieventabel.
2. De in rekening te brengen bedragen voor het aanbrengen en het verwijderen van de wielklem, het verslepen en het bewaren van het voertuig worden bij beschikking vastgesteld.

Artikel 11. Restitutie

1. Indien op verzoek van de vergunninghouder een parkeervergunning wordt ingetrokken, wordt de reeds betaalde parkeerbelasting, als bedoeld in artikel 2, aanhef en onderdeel b, van deze verordening, gerestitueerd voor de volle kalendermaanden dat de vergunning nog geldig is op de dag dat deze wordt ingeleverd.
2. Indien bij de vergunning een fysiek vergunningbewijs wordt verstrekt, is het moment dat het vergunningbewijs wordt ingeleverd bepalend voor de berekening van het te restitueren bedrag.

Artikel 12. Kwijtschelding

Bij de invordering van deze belasting wordt geen kwijtschelding verleend.

Afdeling III Parkeren met een vergunning

Artikel 13. Het verlenen van de vergunning

Het college kan op een schriftelijke aanvraag een parkeervergunning verlenen.

Artikel 14. Nadere regels door het college

Het college kan nadere regels vaststellen met betrekking tot:

a. het maximaal aantal uit te geven parkeervergunningen per vergunninggebied (vergunningplafond);
b. het verlenen, het intrekken en het weigeren van vergunningen;
c. de locatie(s) waar de vergunning geldig is;
d. het gebruik van vergunningen;
e. het tijdstip waarop de vergunning geldig is;
f. de wijze waarop met de wachtlijst c.q. wachtlijsten worden omgegaan;
g. de geldigheidsduur van een parkeervergunning.

Artikel 15. Gegevens

In het digitaal parkeerloket van de gemeente Arnhem worden in ieder geval de volgende gegevens geregistreerd:

a. de periode waarvoor de vergunning geldt;
b. de sector waarvoor de vergunning geldt;
c. het tijdstip waarop de vergunning geldig is;
d. de naam van de vergunninghouder en/of het kenteken of een ander kenmerk van het motorvoertuig waarvoor de vergunning is verleend;
e. de voorschriften en beperkingen die aan de vergunning verbonden zijn.

Artikel 16. Overschrijven en wijzigen van de vergunning

1. De vergunning is persoonlijk.
2. De vergunning is overdraagbaar aan een persoon die woonachtig is in dezelfde zelfstandige woning.
3. De vergunninghouder is verplicht elke wijziging in de omstandigheden die relevant zijn voor het verlenen van een vergunning, onmiddellijk aan het college kenbaar te maken.
4. Wijziging van het voertuig of van het kenteken van het voertuig, van bedrijfsnaam of –adres van vergunninghouder dient onmiddellijk aan het college te worden doorgegeven.

Artikel 17. Volgorde van vergunningverlening en wachtlijst

1. Op de aanvraag van een parkeervergunning wordt in volgorde van ontvangst beschikt.
2. Indien het aantal aanvragen groter is dan het vergunningplafond voor de betreffende parkeersector wordt de aanvraag op een wachtlijst geplaatst.
3. De volgorde waarin de aanvraag op de wachtlijst wordt geplaatst, is de volgorde van ontvangst van de volledige aanvraag.
4. Het college kan besluiten om voor een vergunninggebied per vergunningsoort een aparte wachtlijst bij te houden.
5. De aanvrager wordt van de wachtlijst verwijderd, indien:
   a. de aanvrager daarom verzoekt;
   b. de aanvrager een parkeervergunning wordt verleend in het eigen vergunninggebied;
   c. blijkt dat bij de aanvraag om de vergunning onjuiste of onvolledige gegevens zijn verstrekt en de verstrekking van juiste of volledige gegevens niet tot plaatsing op de wachtlijst zou hebben geleid;
   d. niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden voor de aangevraagde vergunning, gesteld bij of krachtens deze verordening;
   e. wanneer voor het betreffende gebied het stelsel van vergunningen komt te vervallen.

Afdeling IV Verbodsbepalingen

Artikel 18.

1. Het is verboden om enig voertuig, niet zijnde een motorvoertuig op 2 of meer wielen of een voertuig op 3 of meer wielen met een kenteken, te plaatsen of te laten staan op een parkeerplaats welke onder een regime van parkeerbelastingen is gebracht.
2. Het is verboden een fiets, een bromfiets of enig ander voorwerp op zodanige wijze tegen of bij parkeerapparatuur te plaatsen of te laten staan, dat daardoor een normaal gebruik daarvan wordt belemmerd of verhinderd.
3. Het is verboden op een parkeerplaats voor uitsluitend vergunninghouders te parkeren als dit in strijd is met de aan de vergunning verbonden voorwaarden.

4. Het is verboden parkeerapparatuur op andere wijze dan voorgeschreven door burgemeester en wethouders, in werking te stellen.
5. Het college kan ontheffing verlenen van het bepaalde in het eerste en derde lid van dit artikel.

Afdeling V Strafbepaling

Artikel 19.
Overtreding van het bepaalde in afdeling IV van deze verordening kan worden bestraft met een geldboete van de tweede categorie.

Afdeling V Overgangs- en slotbepalingen

Artikel 20. Overgangsbepalingen
1. Aanvragen waarop op het tijdstip van de inwerkingtreding van deze verordening nog geen beslissing is genomen, worden behandeld met inachtneming van de bepalingen van de Parkeerverordening 2018, tenzij toepassing van deze verordening voor de aanvrager gunstiger is.
2. Parkeervergunningen verleend krachtens de Parkeerverordening 2018, worden geacht te zijn verleend krachtens deze verordening.
3. Bezwaarschriften, ingediend tegen beslissingen krachtens de Parkeerverordening 2018, worden behandeld met inachtneming van de Parkeerverordening 2018, tenzij toepassing van deze verordening voor de bezwaarde gunstiger is.

Artikel 21. Inwerkingtreding en citeertitel
1. De 'Verordening Parkeerbelastingen 2019' van 14 november 2018 en de 'Eerste wijziging Parkeerverordening 2019' van 27 maart 2019 en de 'Tweede wijziging Parkeerverordening 2019' van 15 mei 2019 worden ingetrokken met dien verstande dat zij van toepassing blijven op de feiten die zich hebben voorgedaan vóór de in het derde lid genoemde datum van ingang van de heffing.
2. Deze verordening treedt in werking met ingang van de eerste dag na die van bekendmaking.
3. De datum van ingang van heffing is 1 januari 2020.
4. Deze verordening kan worden aangehaald als 'Parkeerverordening 2020'.

Aldus vastgesteld in de raadsvergadering van 13 november 2019.

De griffier,

De voorzitter,

GEMEENTE Arnhem

Zaaknummer: 408057

Tarieventabel behorend bij verordening 'Parkeren en Parkeerbelasting 2020' van 13 november 2019

Alle bedragen in euro's

Het tarief voor het parkeren bij parkeerapparatuur als bedoeld in artikel 2, aanhef en onderdeel a, bedraagt per uur:

• In gebied 26001: Het gebied dat wordt begrensd door Ooststraat, Eusebiusbuitensingel, Airborneplein, Nijmeegseweg, Eusebiusbuitensingel, Velperbuitensingel, Velperplein, Jansbuitensingel, Willemsplein, Stationsplein, Stationsplein West, Utrechtsestraat, Utrechtseweg, Vijfzinnenstraat, Bergstraat, Oude Kraan, Roermondsplein, Boterdijk en de Rijnkade, inclusief de genoemde straten en/of straatdelen, met uitzondering van de Eusebiusbuitensingel (tussen Airborneplein en de Velperbuitensingel) en de Velperbuitensingel.	2,90
• In gebied 26021: Het gebied dat begrensd wordt door de Bovenbrugstraat, de Amsterdamseweg tussen de Pels Rijckenstraat en de Brouwerijweg, de Brouwerijweg, de Veluwestraat, de Schilderstraat en de Noordelijke Parallelweg, inclusief de genoemde straten.	2,90
• In gebied 26031: Het gebied begrensd door de Amsterdamseweg tot aan de Pels Rijckenstraat, de Pels Rijckenstraat, het Burgemeestersplein en de Zijpendaalseweg, waarbij de Amsterdamseweg, de Pels Rijckenstraat en de Zijpendaalseweg deel uitmaken van het gebied en het Burgemeestersplein niet.	2,90
• In gebied 26032: Het gebied begrensd door de Amsterdamseweg tussen de Pels Rijckenstraat en de Burgemeester Weertsstraat, de Burgemeester Weertsstraat, de Zijpendaalseweg tussen de Burgemeester Weertsstraat en het Burgemeestersplein, het Burgemeestersplein en de Pels Rijckenstraat, waarbij de genoemde straten deel uitmaken van het gebied, met uitzondering van de Amsterdamseweg, de Pels Rijckenstraat en de Zijpendaalseweg.	2,90
• In gebied 26033: De Zijpendaalseweg tussen het Burgemeestersplein en de Röellstraat.	2,90
• In gebied 26041: Het gebied begrensd door de Apeldoornseweg tot aan de Sint Peterlaan, de spoorlijn Zevenaar-Arnhem, de Zijpendaalseweg tot aan de Sonsbeekweg en de Sonsbeekweg, met inbegrip van de genoemde straten.	2,90
• In gebied 26075: De Velperbuitensingel, de Steenstraat en de Bloemstraat voor het gedeelte tussen de Ir. JP van Muijlwijkstraat en de Steenstraat.	2,90
• Buiten de hiervoor genoemde gebieden:	1,75
• Dagkaart (uitsluitend verkrijgbaar aan loket Parkeerbedrijf), per dag:	15,20

Zaaknummer: 408057

GEMEENTE Arnhem

Het tarief voor het parkeren als bedoeld in artikel 2, aanhef en onderdeel a, bedraagt:

• Voor een camper op een daartoe aangewezen camperplaats die is bestemd voor overnachting aan de Lage Nieuwe Kade tussen 21:00 uur en 9:00 uur:	9,20

Het tarief voor parkeren met parkeervergunning als bedoeld in artikel 2, aanhef en onderdeel b, bedraagt:

• Bewonersvergunning, per jaar:	141,00
• Bewonersvergunning per half jaar:	83,00
• Bezoekersvergunning per jaar:	21,00
• Bedrijfsvergunning onbeperkt, per jaar:	522,00
• Bedrijfsvergunning onbeperkt, per half jaar:	277,00
• Bedrijfsvergunning ma-zo 07.00-19.00, per jaar:	307,00
• Bedrijfsvergunning ma-zo 07.00-19.00, per half jaar:	172,00
• Marktparkeervergunning 1 dag per week geldig, per jaar:	92,00
• Marktparkeervergunning 2 dagen per week geldig, per jaar:	183,00
• Marktparkeervergunning 3 dagen per week geldig, per jaar:	275,00
• Schippersparkeervergunning, per jaar:	307,00

De kosten als bedoeld in artikel 10 bedragen

• De kosten van de naheffingsaanslag van de belasting als bedoeld in art 2 onderdeel a bedragen:	61,00
• De kosten van het aanbrengen en verwijderen van een wielklem bedragen:	72,00
• De kosten van het overbrengen van het voertuig bedragen	
- voorrijkosten maandag t/m zondag dag en nacht:	104,18
- sleepkosten ma-vrij 08.00-18.00 uur:	180,29
- sleepkosten ma-vrij 18.00-08.00 uur en za, zo en feestdagen:	206,43
• De kosten van bewaren van het voertuig bedragen	
- voor de eerste 24 uur of gedeelte daarvan:	27,42
- voor elke volgende dag of gedeelte daarvan:	11,51

Zaaknummer: 408057

Toelichting bij de tarieventabel.

Voor de tarieven worden twee verschillende soorten gebieden onderscheiden. Gebieden met het tarief dat even hoog is als in het centrum, en de overige gebieden waar een tarief van € 1,75 per uur toepassing is.

Met betrekking tot de vergunningen wordt voorzien in de volgende soorten:

- Bewonersvergunning: een vergunning die aan een bewoner van een zelfstandige woning kan worden verstrekt;
- Bedrijfsvergunning met onbeperkte geldigheidsduur: een vergunning die kan worden verstrekt aan een bedrijf en 24 uur per dag en 7 dagen per week geldig is;
- Bedrijfsvergunning maandag tot en met zondag, dagelijks van 07.00 tot 19.00 uur: een vergunning die kan worden verstrekt aan een bedrijf en geldig is van maandag tot en met zondag, dagelijks van 07.00 tot 19.00 uur;
- Marktparkeervergunning: een vergunning die kan worden verstrekt aan marktkooplieden om hun voertuigen te parkeren als zij op de markt staan (1, 2 of 3 dagen per week);
- Schippersparkeervergunning: een parkeervergunning die kan worden verstrekt aan een schipper van de beroepsvaart en geldig is voor de periode dat zijn schip een ligplaats heeft ingenomen in Arnhem;
- Bezoekersvergunning: een vergunning die kan worden verstrekt aan een bewoner ten behoeve van het parkeren van zijn bezoek;
- Dagkaart: een vergunning die kan worden verstrekt aan de aanvrager en waarmee een kalenderdag kan worden geparkeerd op alle gefiscaliseerde parkeerplaatsen in geheel Arnhem. De dagkaart is uitsluitend verkrijgbaar aan het loket van het parkeerbedrijf.

Enkele kosten als bedoeld in artikel 10 komen op een andere manier tot stand:

- De maximale kosten van de naheffingsaanslag van de belasting als bedoeld in art 2 onderdeel a worden bepaald door het ministerie;
- De kosten van het overbrengen en het bewaren van voertuigen zijn gelijk aan de tarieven zoals deze zijn vastgesteld in de Wegsleepverordening Arnhem 2017 (vastgesteld 19 december 2016; 2016.11-00674, 2016.0.059.415)

Zaaknummer: 408057

Toelichting op de Verordening Parkeren en Parkeerbelastingen 2020.

De Verordening Parkeren en Parkeerbelastingen 2020 vervangt de Verordening Parkeren en Parkeerbelastingen 2019.

De toepassing van parkeerbelastingen vindt zijn grondslag in de Gemeentewet. Inhoud en bevoegdheden zijn in een aantal artikelen vastgelegd. Het betreft:

- Art 147. Dit artikel bepaalt dat het vaststellen van een verordening een raadsbevoegdheid is, tenzij dat bij wet anders is bepaald.
- Art. 149. In dit artikel is bepaald dat de gemeenteraad de verordeningen kan vaststellen die zij nodig acht.
- Art. 160. Hierin is geregeld dat het college verantwoordelijk is voor privaatrechtelijke handelingen. Dit is bijvoorbeeld het geval bij het vaststellen van het tarief in een parkeergarage van de gemeente, die is voorzien van een slagboom. Indien sprake is van vooraf betalen aan de parkeerautomaat, is er geen sprake van privaatrechtelijk handelen en dient de gemeenteraad de tarieven vast te stellen.
- Art. 219 bepaalt dat gemeentelijke belastingen niet afhankelijk mogen worden gesteld van het inkomen, winst of vermogen.
- Art. 225. Dit artikel is de basis voor het toepassen van parkeerbelasting.
- Art. 234 Het invorderen van de parkeerbelasting is geregeld in dit artikel. Hierin is tevens bepaald dat het college van burgemeester en wethouders bepaalt hoe parkeerapparatuur in werking moet worden gezet. Tevens is bepaald dat als een naheffingsaanslag niet terstond kan worden overhandigd, dat deze aan het voertuig moet worden bevestigd.
- Art. 235. Met dit artikel wordt het toepassen van de wielklem mogelijk gemaakt.

Naast de Gemeentewet is er andere regelgeving die van belang is voor het toepassen van parkeerbelasting. Het betreft:

- Besluit gemeentelijke parkeerbelastingen. Dit besluit handelt over de mogelijkheid om parkeerapparatuur uitsluitend langs elektronische weg in werking te stellen en bepaalt welke kosten mogen worden toegerekend aan de naheffingsaanslag, wielklem en enkele daarmee samenhangende maatregelen.
- Regeling gehandicaptenparkeerkaart. In deze regeling is vastgelegd wie in aanmerking komen voor de gehandicaptenparkeerkaart, welke toetsing moet worden uitgevoerd en hoe de kaart er uit ziet.

De essentie van de Verordening Parkeren en Parkeerbelastingen 2019, is het kunnen toepassen van betaald parkeren in de vorm van parkeerbelastingen en het kunnen toepassen van parkeer-vergunningen en, mogelijk in de toekomst, parkeerontheffingen.

De gemeente heft op basis van deze verordening twee soorten belasting:

1. Parkeerbelasting van 'bezoekers'. Zij betalen parkeergeld op een door het college te bepalen plaats, tijdstip en wijze. Concreet betekent dat deze groep een kaartje koopt bij de parkeermeter, aan de balie van het Parkeerbedrijf of betaalt via GSM-parkeren of een variant daarop.
2. De andere groep is de vergunninghouders; zij betalen vooraf voor een vastgestelde periode.

De gebieden waar beide regimes gelden, kunnen overlappen, maar dat hoeft niet. Zo kunnen er plaatsen worden aangewezen waar een parkeervergunning niet geldig is, maar ook plaatsen die juist

uitsluitend bestemd zijn voor vergunninghouders. Er is sprake van 2 vormen van parkeerbelasting die naast elkaar functioneren. De parkeervergunning is dus geen vorm van vrijstelling.

Hoewel in theorie het parkeerregime per straat kan verschillen en vergunningen per straat kunnen worden verstrekt, blijkt dat in de praktijk niet werkbaar. Anderzijds zijn ook niet alle situaties gelijk en is enige mogelijkheid om te differentiëren in het regime wenselijk. Aaneensluitende straten, straatdelen en/of plaatsen waar hetzelfde parkeerregime geldt, zijn samengevoegd in een 'gebied'. Ook plaatsen die niet kunnen worden aangemerkt als 'straat' kunnen worden aangewezen als een gebied. Hierbij kan gedacht worden aan parkeergarages of andere terreinen waar parkeren mogelijk is.
Voorbeelden van regimes zijn: '*parkeren voor uitsluitend vergunninghouders*', of '*parkeren voor vergunninghouders en bezoekers tegen een hoog tarief*'. Meerdere gebieden kunnen desgewenst worden samengevoegd in een 'Sector'. In dat geval is een parkeervergunning geldig in meerdere gebieden. De nummering van de gebieden is gekoppeld aan de nummering van de gebieden voor het parkeren via aanmelding op een centrale computer (GSM-parkeren en/of bezoekersregeling).

Artikel 217 van de Gemeentewet bepaalt wat moet worden opgenomen in een belastingverordening. De letterlijke tekst luidt: '*Een belastingverordening vermeldt, in de daartoe leidende gevallen, de belastingplichtige, het voorwerp van de belasting, het belastbare feit, de heffingsmaatstaf, het tarief, het tijdstip van ingang van de heffing, het tijdstip van beëindiging van de heffing en hetgeen overigens voor de heffing en de invordering van belang is.*'
Met de artikelen 2 tot en met 6 van deze verordening, wordt aan deze eis gevolg gegeven. Overigens ontbreekt het 'tijdstip van beëindiging van de heffing' in de verordening. Dat volgt uit twee zaken: de aard van de belastingplicht in combinatie met de tijdstippen dat betaald parkeren van kracht is. Men moet betalen als men wil parkeren op momenten dat het moet. Buiten die periode, of als men niet meer parkeert, is men dus ook niet belastingplichtig. Ook indien men een vergunning heeft, is dat het geval. De aanvrager staat het vrij om te kiezen voor een vergunning, waarmee hij kiest voor een soort 'vastrecht' of om te betalen aan de meter, waarmee hij de keuze maakt om alleen te betalen voor de geparkeerde tijd.

In artikel 6 is de mogelijkheid opgenomen om de parkeerbelasting te betalen door in te loggen op een centrale computer. Deze bepaling maakt het mogelijk om GSM-parkeren (en varianten daarop) toe te passen. Bij deze vormen van betalen, meldt men zich bij het begin van de parkering bij zijn provider aan en aan het eind van de parkering weer af. De provider int het geld bij de parkeerder en draagt dit periodiek af aan de gemeente. In tegenstelling tot het parkeren aan de meter, wordt de parkeerbelasting aan het einde van het parkeren gedaan. In de regel ontvangt de parkeerder hiervoor een factuur van zijn aanbieder, waarna betaling plaatsvindt, meestal via automatische incasso of verrekening met een creditcard. Deze inning geschiedt direct of periodiek (wekelijks, tweewekelijks, maandelijks). Het feitelijke moment van betalen is dus variabel. Om praktijk en regelgeving te laten aansluiten, is de betaaltermijn gesteld op ***uiterlijk*** een maand na het beëindigen van het parkeren ***en*** overeenkomstig de voorwaarden van de aanbieder. Het is aan de gemeente om in het contract met de aanbieder te regelen dat de parkeergelden minimaal 1 keer per maand bij de gebruikers worden geïnd. Bovenstaande laat overigens onverlet, dat de belasting is verschuldigd bij aanvang van het parkeren. Met moet immers parkeerbelasting betalen over de gehele periode dat men heeft geparkeerd.
Omdat er meerdere providers actief kunnen zijn kan ook sprake zijn van meerdere centrale computers.

Artikel 7 draagt de bevoegdheid om de plaatsen aan te wijzen waar parkeerbelasting verschuldigd is over aan het college. Hiermee kan het college snel inspelen op wijzigende omstandigheden, zoals het uitbreiden of reduceren van het gereguleerde gebied. Dit is zeker van belang als uitbreiding van het gefiscaliseerde gebied gefaseerd geschiedt. Zou deze bevoegdheid niet bij het college liggen, dan dient de gemeenteraad bij iedere uitbreiding een apart besluit te nemen. Vanuit het oogpunt van zowel efficiëntie als effectiviteit is dat niet wenselijk.

Binnen een gefiscaliseerde omgeving is het niet mogelijk vrijstellingen te verstrekken, tenzij de gemeente het parkeren door een bepaalde categorie parkeerders niet wil reguleren. In dat geval kan men de totale categorie vrijstelling geven. Voorts is het gelijkheidsbeginsel leidend. In artikel 8 zijn de groepen benoemd die zijn vrijgesteld van de parkeerbelasting.

Met artikel 9 houdt de gemeente de mogelijkheid open om de wielklem toe te passen. Dat deze mogelijkheid er is, betekent niet dat deze ook per definitie moet worden toegepast. Als de gemeente deze gaat toepassen geldt ook hier het gelijkheidbeginsel. Zo is het wel mogelijk om buitenlandse auto's te klemmen en Nederlandse niet, maar niet als dat leidt tot extra kosten voor de eigenaar van de betreffende auto.

Artikel 11, Restitutie, legt de gangbare Arnhemse praktijk vast dat bij het laten intrekken van de vergunning op verzoek van de vergunninghouder deze het betaalde belastingbedrag naar evenredigheid van het aantal nog niet 'genuttigde' kalendermaanden terug krijgt. Dit betekent bijvoorbeeld dat iemand die zijn vergunning op 15 september inlevert, 5/12 van het betaalde vergunningtarief terug krijgt. Hij heeft de maanden oktober tot en met februari niet gebruikt. Dit geldt ook als hij de vergunning zou inleveren op 1 september of 30 september; in beide gevallen krijgt hij 5/12 terug. De berekening vindt plaats over de volle kalendermaanden. Vergunningen met een geldigheidsduur van korter dan 2 maanden komen zodoende nimmer in aanmerking voor restitutie. Als datum van inleveren geldt de datum dat het vergunningbewijs (het deel van de vergunning dat men achter de voorruit moet leggen) wordt ingeleverd. Hiermee wordt voorkomen dat deze onrechtmatig wordt gebruikt.

De bevoegdheid om te bepalen hoe de parkeerbelasting moet worden betaald is via artikel 13 van deze verordening overgedragen aan het college. In het uitwerkingsbesluit werken zij de uitvoering van betaald parkeren nader uit.
De vergunningen die het college kan verstrekken, zijn benoemd in de tarieventabel. Er kunnen geen andere vergunningen verstrekt worden dan die genoemd zijn in de tarieventabel.

Afdeling III van deze verordening gaat over de toepassing van art. 225 lid 1b van de Gemeentewet; "*een belasting ter zake van een van gemeentewege verleende vergunning voor het parkeren van een voertuig op de in die vergunning aangegeven plaats en wijze*". Feitelijk is de strekking van de parkeerverordening simpel: '*de gemeente geeft parkeervergunningen uit.*' De parkeerverordening stelt de kaders vast voor het verlenen van parkeervergunningen en de eisen die aan de parkeer-vergunningen zijn verbonden. In het uitwerkingsbesluit, dat zijn grondslag vindt in artikel 15 en 16 van deze verordening, legt het college van burgemeester en wethouders vast hoe de verschillende "parkeerproducten" (zoals bewonersvergunning, bezoekersvergunning, etc.) worden verstrekt en mogen worden gebruikt. De gemeenteraad is en blijft verantwoordelijk voor de tariefstelling van deze producten. Deze worden vastgesteld in de bij deze verordening behorende tarieventabel. Daarmee is geborgd dat het college alleen 'producten' kan uitgeven, die door de raad zijn benoemd.

In het eerste lid van art. 225 van de Gemeentewet is bepaald dat er twee soorten parkeerbelastingen zijn. Het betalen aan 'de meter[1]' en het parkeren met een parkeervergunning. Fiscale handhaving (het opleggen van een naheffingsaanslag) is alleen mogelijk als betalen 'aan de meter' mogelijk is. De noodzaak om onderscheid te maken tussen 'belanghebbendenplaatsen' en 'parkeerapparatuurplaatsen' ontbreekt daarmee. Ook plaatsen die uitsluitend bedoeld zijn voor vergunninghouders (belanghebbendenplaatsen) kunnen worden vastgelegd in een fiscaal regime. Dit biedt de mogelijkheid om vergunninggebieden te laten bestaan uit een combinatie van 'belanghebbendenplaatsen' en plaatsen waar ook 'aan de meter' kan worden betaald (parkeerapparatuurplaatsen).

Artikel 15 is een opsomming van de nader door het college te bepalen regels. Het college heeft door het mixen van en variëren met de genoemde elementen de mogelijkheid om:

- Binnen de in de tarieventabel benoemde vergunningtypen, verschillende parkeerproducten te ontwikkelen. Hiermee is de gemeente in staat om, binnen de grenzen van de wet en regelgeving, doelgroepenbeleid te voeren. Denk bijvoorbeeld aan de specifieke vergunningen voor marktkooplieden of voor autodate.
- Snel en adequaat in te spelen op gewijzigde omstandigheden door de geldigheid van de vergunning in tijd of locatie te verruimen of te beperken. Op die wijze kan bijvoorbeeld de omvang van het gebied waar uitsluitend door vergunninghouders kan worden geparkeerd snel worden gewijzigd. Hetzelfde geldt voor het aanpassen van de tijden dat parkeerregulering gewenst is.

Door de parkeervergunning niet overdraagbaar te maken (artikel 17), wordt handel in vergunningen voorkomen. Uitzondering hierop vormt de overdracht van de vergunning aan een ander lid van het huishouden, voor zover die wordt gevoerd in de zelfstandige woning waarop de vergunning is uitgegeven. Deze uitzondering is bedoeld om de boedelverdeling bij echtscheiding of het gebruik van de auto door een nabestaande na overlijden niet nodeloos ingewikkeld te maken. Ook wordt de vergunninghouder verplicht om relevante wijzigingen door te geven, zodat te allen tijde kan worden bezien of de vergunninghouder nog aan de criteria voldoet.

Artikel 19 van deze verordening gaat in op wat er moet gebeuren bij diefstal, verlies of vermissing van vergunningen. Het verstrekken van een duplicaat van een parkeervergunning op kenteken is niet aan voorwaarden gebonden. Deze vergunning kan immers maar voor één auto worden gebruikt. Omdat parkeervergunningen op naam wel eenvoudig kunnen worden misbruikt, wordt per vergunningjaar maximaal 1 keer een duplicaat verstrekt. Door een vergunning "kwijt" te raken wordt het anders mogelijk om meerdere auto's voor de prijs van één te laten parkeren. Door de in dit artikel genoemde beperkingen moet het op deze wijze frauderen met vergunningen worden beperkt.

Artikel 20 regelt de verbodsbepalingen. Door de hier gebruikte formulering is het behalve auto's ook toegestaan dat allerhande brommobielen, quads en gehandicaptenvoertuigen van deze parkeerplaatsen gebruik maken. Voorwaarde is dat deze voertuigen zijn voorzien van een kenteken. Uiteraard geldt ook voor hen de betalingsverplichting. Het parkeren van motorfietsen blijft ook mogelijk op fiscale plaatsen, het parkeren van brommers, bromscooters etc. echter niet.

---

[1] 'aan de meter' is formeel: *een belasting ter zake van het parkeren van een voertuig op een bij de belastingverordening dan wel krachtens de belastingverordening in de daarin aangewezen gevallen door het college te bepalen plaats, tijdstip en wijze*

Zaaknummer: 408057

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 8 oktober 2019, Bedrijfsvoering, nummer 408057;

gelet op artikel 229, eerste lid, aanhef en onderdeel b, van de Gemeentewet en de artikelen 2, tweede lid, en 7 van de Paspoortwet;

besluit:

vast te stellen de

VERORDENING OP DE HEFFING EN DE INVORDERING VAN LEGES 2020

Artikel 1. Begripsomschrijvingen

Deze verordening verstaat onder:

a. dag: de periode van 00.00 uur tot 24.00 uur, waarbij een gedeelte van een dag als een hele dag wordt aangemerkt;
b. week: een aaneengesloten periode van zeven dagen;
c. maand: het tijdvak dat loopt van de n- dag in een kalendermaand tot en met de $(n-1)^e$ dag in de volgende kalendermaand, met dien verstande dat als de n^e dag in een kalendermaand 30 of 31 januari is, de $(n-1)^e$ dag in de volgende kalendermaand altijd de laatste dag van de maand februari is.
d. jaar: het tijdvak dat loopt van de n^e dag in een kalenderjaar tot en met de $(n-1)^e$ dag in het volgende kalenderjaar;
e. kalenderjaar: de periode van 1 januari tot en met 31 december;
f. A.P.V.: de Algemene Plaatselijke Verordening voor Arnhem;
g. bouwverordening: de bouwverordening voor Arnhem.

Artikel 2. Belastbaar feit

1. Onder de naam 'leges' worden rechten geheven voor:
   a. het genot van door of vanwege het gemeentebestuur verstrekte diensten;
   b. het verrichten van handelingen ten behoeve van een aanvraag van een Nederlandse identiteitskaart of een reisdocument; een en ander zoals genoemd in deze verordening en de daarbij behorende tarieventabel.
2. Hetgeen in deze verordening en de daarbij behorende tarieventabel is bepaald over een Nederlandse identiteitskaart voor een persoon die op het moment van de aanvraag de leeftijd van achttien jaar nog niet heeft bereikt, is van overeenkomstige toepassing op een vervangende Nederlandse identiteitskaart voor personen met een uitreisverbod, ongeacht de leeftijd van de betrokken persoon.

Artikel 3. Belastingplicht

Belastingplichtig is de aanvrager van de dienst, de Nederlandse identiteitskaart of het reisdocument, dan wel degene ten behoeve van wie de dienst is verleend of de handelingen zijn verricht.

Artikel 4. Vrijstellingen

De in de tarieventabel genoemde leges, met uitzondering van die genoemd in de hoofdstukken Parkeren, Huisvesting en WABO, Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn en Algemene Plaatselijke Verordening, worden niet geheven voor:

a. stukken, opgaven of handelingen door openbare lichamen, ambtenaren en instellingen in het openbaar belang aangevraagd;
b. diensten die ingevolge wettelijk voorschrift zijn vrijgesteld van rechtenheffing of kosteloos moeten worden verleend;
c. een verklaring van onvermogen;
d. beschikkingen of afschriften van beschikkingen, genomen krachtens een rechtspositieregeling voor het personeel van de gemeente;
e. nasporingen in de bij het archief berustende stukken indien het verlangde onderzoek uitsluitend of voor een overwegend deel strekt ten behoeve van een wetenschappelijk doel;
f. de aan belanghebbende uit te reiken beschikkingen of afschriften daarvan, houdende de beslissing op een verzoek om subsidie uit de gemeentekas;

g. beschikkingen of afschriften van beschikkingen op aanvragen ter zake van bijstand ingevolge de Wet Werk en Bijstand en andere uitkeringen;
h. de nota van aanbieding betreffende de gemeenterekening ten behoeve van de besturen van politieke partijen, waarvan één of meer leden zitting hebben in de gemeenteraad, tot een maximum van 3 exemplaren van elk stuk per politieke partij;
i. stukken waarvan de verstrekking van belang is voor opinievorming met het oog op een goede democratische besluitvoering;
j. een laissez-passer du mortuaire (lijkenpas), afgegeven op grond van het bepaalde in artikel 1, onder B van het Koninklijk besluit van 3 mei 1991 (Stb. 1991/252);
k. diensten waarvan de kosten krachtens afdeling 6.4 van de Wet ruimtelijke ordening (grondexploitatie) zijn of worden verhaald;
l. diensten met betrekking tot een aanvraag tot verlening of gehele of gedeeltelijke intrekking van een omgevingsvergunning of wijziging van voorschriften van een omgevingsvergunning, voor zover die aanvraag betrekking heeft op een activiteit met betrekking tot een inrichting als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder e, van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht.

Artikel 5. Tarieven

1. De leges worden geheven naar de tarieven, opgenomen in de bij deze verordening behorende tarieventabel.
2. Voor het in behandeling nemen van een aanvraag tot het nemen van een projectuitvoeringsbesluit als bedoeld in artikel 2.10 van de Crisis- en herstelwet bedraagt het tarief de som van de bedragen die op grond van deze verordening verschuldigd zouden zijn voor het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verkrijgen van een vergunning, ontheffing, vrijstelling of enig ander besluit in het kader van de ontwikkeling een verwezenlijking van het project, voor zover het projectuitvoeringsbesluit strekt ter vervanging van de besluiten, zoals bedoeld in artikel 2.10, derde lid van de Crisis- en herstelwet.
3. Voor de berekening van de leges wordt een gedeelte van een in de tarieventabel genoemde eenheid als een volle eenheid aangemerkt.

Artikel 6. Wijze van heffing

De leges worden geheven bij wege van een mondelinge dan wel een gedagtekende schriftelijke kennisgeving, waaronder mede wordt begrepen een stempelafdruk, zegel, nota of andere schriftuur.

Artikel 7. Termijnen van betaling

De leges moeten worden betaald ingeval de kennisgeving als bedoeld in artikel 6:
a. mondeling wordt gedaan, op het moment van het doen van de kennisgeving;
b. schriftelijk wordt gedaan, op het moment van uitreiken van de kennisgeving, dan wel in geval van toezending daarvan, binnen 8 dagen na de dagtekening van de kennisgeving.

Artikel 8. Kwijtschelding

Bij de invordering van de leges wordt geen kwijtschelding, als bedoeld in artikel 26 van de Invorderingswet 1990 (Stb.1990/221) verleend, met uitzondering van de leges genoemd in artikel 2.1.1.1 sub b en c van de Tarieventabel behorende bij deze verordening, behalve voor huwelijksvoltrekkingen die plaatsvinden op buitenlocaties.

Artikel 9. Vermindering

1. Gehele of gedeeltelijke vermindering van leges ter zake van een in de tarieventabel omschreven dienst wordt verleend op een aanvraag als bedoeld in artikel 242 van de Gemeentewet (Stb. 1994/762), als volgt:
   a. indien op een aanvraag afwijzend wordt beschikt over 50% van de berekende leges
   b. indien een aanvraag om vergunning door de aanvrager wordt ingetrokken voordat hierop een beslissing is genomen, van 75% van de berekende leges.
2. Er wordt geen vermindering verleend voor de ophoging van de leges volgens de tarieven onder 4.2.8.1 tot en met 4.2.8.9 of van de leges geheven op grond van artikel 4.2.9.1 tot en met 4.2.9.8 van hoofdstuk 4 van de tarieventabel waar sprake is van een omgevingsvergunning waarbij planologisch strijdig gebruik plaatsvindt.

Artikel 10. Overdracht van bevoegdheden

Het college van burgemeester en wethouders is bevoegd tot het wijzigen van deze verordening, indien de wijzigingen:

a. van zuiver redactionele aard zijn;
b. een gevolg zijn van nieuwe of gewijzigde rijksregelgeving die in werking treedt binnen drie maanden na de officiële bekendmaking van de inwerkingtreding ervan in het Staatsblad of de Staatscourant en het de volgende onderdelen van het hoofdstuk 'Publieke Dienstverlening en Burgerlijke Stand' van de tarieventabel betreft:
    1. artikel 2.1.1.10 (Attestatie de Vita)
    2. artikel 2.2.3 (Postkamertarief)
    3. artikel 2.2.6 (verklaring omtrent gedrag)
    4. onderdeel 'Reisdocumenten en Nederlandse identiteitskaart' (artikelen 2.3.1.1 tot en met 2.3.3)
    5. onderdeel 'Rijbewijs' (artikelen 2.4.1 tot en met 2.4.3)

een en ander voor zover met deze wijzigingen niet reeds bij het vaststellen of latere wijziging van deze verordening bij raadsbesluit rekening is gehouden.

Artikel 11. Inwerkingtreding, overgangsbepaling en citeertitel

1. De 'Legesverordening 2019' van 14 november 2018 en de 'Eerste wijziging van de Legesverordening 2019' van 19 december 2018 worden ingetrokken met ingang van de in het derde lid genoemde datum van ingang van de heffing, met dien verstande dat zij van toepassing blijven op de belastbare feiten die zich voor die datum hebben voorgedaan.
2. Deze verordening treedt in werking met ingang van de eerste dag na die van de bekendmaking.
3. De datum van ingang van de heffing is 1 januari 2020.
4. De in het hoofdstuk Huisvesting en Wabo van de tarieventabel genoemde NEN-normen worden bekendgemaakt door terinzagelegging in de bibliotheek van het Nederlands Normalisatie Instituut.
5. Deze verordening kan worden aangehaald als 'Legesverordening 2020'.

Aldus vastgesteld in de raadsvergadering van 13 november 2019.

De griffier,

De voorzitter,

Zaaknummer: 408057

GEMEENTE Arnhem

TARIEVENTABEL behorende bij 'Legesverordening 2020' van 13 november 2019

HOOFDSTUK PUBLIEKE DIENSTVERLENING EN BURGERLIJKE STAND

Afschriften van openbare stukken

1.1.1	Het tarief bedraagt ter zake van het verstrekken van:	
1.1.1.1	afschriften van openbare stukken	
	• per pagina A-4 in zwart-wit, enkelzijdig	€ 0,10
	• per pagina A-3 in zwart-wit, enkelzijdig	€ 0,20
	• per pagina A-1 in zwart-wit, enkelzijdig	€ 3,20
	• per pagina A-0 in zwart-wit, enkelzijdig	€ 3,95
	• per pagina A-4 in kleur, enkelzijdig	€ 0,55
	• per pagina A-3 in kleur, enkelzijdig	€ 1,10
	• per pagina A-1 in kleur, enkelzijdig	€ 10,50
	• per pagina A-0 in kleur, enkelzijdig	€ 15,60
	• andere formaten per pagina	€ 8,60
	• op een door de gemeente verstrekte USB-stick	€ 9,90

Documentatie omtrent onroerende zaken

1.2.1	Het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van:	
1.2.1.1	inlichtingen uit een onroerende zakenbestand: voor elke inlichting	€ 9,50
	Indien raadpleging van de gegevens van een onroerende zaak ertoe leidt dat geen inlichting kan worden verstrekt of de gegeven inlichting niet tot het beoogde gevolg leidt wordt het vorenvermelde recht eveneens geheven.	
1.2.1.2	statistische gegevens op speciaal verzoek verzameld: het verschuldigde bedrag als berekend op grond van 1.2.1.1, verhoogd met per inlichting	€ 0,75

Overige verklaringen en diensten

1.3.1	Het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van:	
1.3.1.1	ieder andere gunstige, hieronder begrepen een niet geheel afwijzende, beschikking op een verzoek, voor zover daarvoor niet elders in deze tarieventabel of in een andere wettelijke regeling een tarief is opgenomen	€ 82,00
1.3.1.2	een door of namens het college van burgemeester en wethouders of de burgemeester af te geven verklaring, voor zover in deze tarieventabel niet anders is bepaald, die ten behoeve of in het bijzonder belang van de daarin genoemde persoon of van de aanvrager wordt opgemaakt	€ 82,00
1.3.2	Het tarief bedraagt ter zake van het digitaliseren van tekeningen door afdeling Repro	€ 3,90
1.3.3	Het tarief bedraagt ter zake van het verstrekken van GEO-informatie	
	• per pagina A3-formaat in zwart-wit, enkelzijdig	€ 6,00
	• per pagina A4-formaat in zwart-wit, enkelzijdig	€ 6,00

Dienstverlening

2.1.1	Het tarief bedraagt:	
2.1.1.1	voor de voltrekking van een huwelijk, alsmede voor het laten registreren van het partnerschap:	
	a. overeenkomstig artikel 4 wet Rechten Burgerlijke Stand op dinsdag om 13:00 en 13:15 uur, in het stadhuis, trouwkamer	€ 0,00

	b. op dinsdag tussen 9:00 en 16:45 uur (m.u.v. 12.45-13.30 uur), in het stadhuis, trouwkamer	€ 100,00
	c. van maandag tot en met vrijdag tijdens reguliere openingstijden van het stadhuis in de Trouwzaal en Scheepenzaal alsmede in een aangewezen buitenlocatie of een locatie naar eigen keuze	€ 437,00
	d. indien de huwelijksvoltrekking plaatsvindt in het stadhuis buiten de reguliere openingstijden van het stadhuis	€ 875,00
	e. indien de huwelijksvoltrekking plaatsvindt buiten de reguliere openingstijden van het stadhuis in een aangewezen buitenlocatie of een locatie naar eigen keuze	€ 658,00
	f. indien het een aangewezen buitenlocatie of locatie naar eigen keuze van het bruidspaar betreft, kan naast het tarief van € 437,00 of € 658,00 zoals genoemd in sub c en e een tarief door de betreffende locatie in rekening worden gebracht.	
	g. voor het voltrekken van een huwelijk in een bijzonder huis binnen door de leidinggevende te bepalen grenzen van redelijkheid en billijkheid	€ 295,00
	h. het volgen van de trouwplechtigheid via de webcam	€ 107,00
	i. voor de omzetting van het geregistreerd partnerschap in een huwelijk, aan de balie van het stadhuis	€ 100,00
	j. indien beiden personen in het bezit zijn van een GelrePas én tenminste één partner in Arnhem woonachtig is Deze dienstverlening vindt plaats op maandag t/m donderdag tussen 9.00 en 12.00 uur.	€ 0,00
2.1.1.2	a. voor het op uitdrukkelijk verzoek naar eigen keuze voor 1 dag een persoon die nooit eerder een huwelijk voltrokken heeft als buitengewoon ambtenaar burgerlijke stand laten benoemen en beëdigen, is boven het geldende tarief voor huwelijken een bedrag verschuldigd van	€ 295,00
	b. voor het op uitdrukkelijk verzoek naar eigen keuze voor 1 dag een persoon die reeds eerder een huwelijk voltrokken heeft als buitengewoon ambtenaar burgerlijke stand laten benoemen, is boven het geldende tarief voor huwelijken een bedrag verschuldigd van	€ 147,00
2.1.1.3	voor het op verzoek van het bruidspaar annuleren van een huwelijksvoltrekking, alsmede voor het laten registreren van het partnerschap, binnen door de leidinggevende te bepalen grenzen van redelijkheid en billijkheid, binnen 3 maanden voor de datum van de huwelijksvoltrekking dan wel de partnerregistratie	€ 139,00
	Indien de leges voor de huwelijksvoltrekking of partnerregistratie lager zijn dan het voornoemde bedrag, zijn de kosten voor het annuleren van de huwelijksvoltrekking of partnerregistratie gelijk aan de in rekening gebrachte leges.	
2.1.1.4	het van gemeentewege ter beschikking stellen van getuigen voor huwelijken of partnerschapsregistratie, per getuige	€ 42,00
2.1.1.5	voor het verstrekken van een Huwelijksboekje	€ 30,00
2.1.1.6	voor het verstrekken van een Laissez-Passer	€ 14,30
2.1.1.7	Voor het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van een stuk als bedoeld in artikel 2 van de Wet rechten burgerlijke stand geldt het tarief zoals dat is opgenomen in het Legesbesluit akten burgerlijke stand.	

Gegevensverstrekking en verklaringen

2.2.1	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag:	

	a. tot het verstrekken van gegevens of (internationale) uittreksels uit de Basisregistratie Personen	€ 11,80
	b. tot het digitaal verstrekken van gegevens of (internationale) uittreksels uit de Basisregistratie Personen	€ 6,70
2.2.2	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag:	
	a. tot het verstrekken van een uitvoerig uittreksel uit de Basisregistratie Personen, ten name van meer dan één persoon	€ 19,10
	b. tot het digitaal verstrekken van een uitvoerig uittreksel uit de Basisregistratie Personen, ten name van meer dan één persoon	€ 14,00
2.2.3	In afwijking van voorgaande onderdelen bedraagt het tarief ter zake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van gegevens als bedoeld in artikel 17, tweede lid van het Besluit Basisregistratie personen (het zgn. "postkamertarief")	€ 7,50
2.2.4	Het verstrekken van een verklaring van Nederlanderschap, niet bestemd als reispapier	€ 11,80
2.2.5	Het legaliseren van handtekeningen, per handtekening	€ 11,80
2.2.6	Het aanvragen van een verklaring omtrent het gedrag	€ 41,35
2.2.7	Het verstrekken van een gewaarmerkt volledig overzicht van alle in de Basisregistratie personen opgenomen gegevens van één persoon (persoonslijst)	€ 11,80
2.2.8	Het verstrekken van een niet gewaarmerkt volledig overzicht van alle in de Basisregistratie personen opgenomen gegevens van één persoon (persoonslijst)	€ 0,00
2.2.9	Het verlenen van inzage in een persoonslijst	€ 0,00
2.2.10	Het verstrekken van een gewaarmerkte kopie	€ 11,80
2.2.11	Het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van een meertalig modelformulier woon- en/of verblijfplaats als bedoeld in artikel 7, eerste lid, van verordening (EU) nr. 2016/1191 van het Europees Parlement en de Raad van 6 juli 2016 betreffende de bevordering van het vrije verkeer van burgers door vereenvoudigde overlegging van bepaalde openbare documenten in de Europese Unie en tot wijziging van Verordening nr. 1024/2012 (PbEU 2016, L 200)	€ 11,80

Reisdocumenten en Nederlandse identiteitskaart

2.3.1	Het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van:	
2.3.1.1	een nationaal paspoort voor een persoon die op het moment van de aanvraag:	
	a. 18 jaar of ouder is	€ 65,30
	b. de leeftijd van 18 jaar nog niet heeft bereikt	€ 52,00
2.3.1.2	een Zakenpaspoort voor een persoon die op het moment van de aanvraag:	
	a. 18 jaar of ouder is	€ 65,30
	b. de leeftijd van 18 jaar nog niet heeft bereikt	€ 52,00
2.3.1.3	een faciliteitenpaspoort voor een persoon die op het moment van de aanvraag:	

	a. 18 jaar of ouder is	€ 65,30
	b. de leeftijd van 18 jaar nog niet heeft bereikt	€ 52,00
2.3.1.4	een vluchtelingen- of een vreemdelingenpaspoort	€ 52,00
2.3.1.5	een Nederlandse identiteitskaart voor een persoon die op het moment van de aanvraag:	
	a. 18 jaar of ouder is en op het moment van de aanvraag beschikt over een paspoort dat nog minimaal zes maanden geldig is	€ 51,05
	b. 18 jaar of ouder is en op het moment van de aanvraag beschikt over een identiteitskaart die nog minimaal zes maanden geldig is	€ 51,05
	c. 18 jaar of ouder is en op het moment van de aanvraag niet beschikt over een paspoort en/of identiteitskaart als bedoeld onder a. en b.	€ 27,35
	d. De leeftijd van 18 jaar nog niet heeft bereikt en op het moment van de aanvraag beschikt over een paspoort dat nog minimaal zes maanden geldig is	€ 29,05
	e. De leeftijd van 18 jaar nog niet heeft bereikt en op het moment van de aanvraag beschikt over een identiteitskaart die nog minimaal zes maanden geldig is	€ 29,05
	f. de leeftijd van 18 jaar nog niet heeft bereikt en op het moment van de aanvraag niet beschikt over een paspoort en/of identiteitskaart als bedoeld onder d. en e.	€ 5,30
2.3.2	Het tarief bedraagt voor het verrichten van handelingen ten behoeve van een aanvraag voor een spoedlevering van de in de onderdelen 2.3.1.1 tot en met 2.3.1.5 genoemde documenten, de in die onderdelen genoemde leges vermeerderd met een bedrag van	€ 47,55
2.3.3	Het tarief wordt bij verlening van thuisservice verhoogd met	€ 12,50

Rijbewijs

2.4.1	Het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het afgeven, vernieuwen of omwisselen van een rijbewijs	€ 39,45
2.4.2	Het tarief genoemd onder 2.4.1 wordt verhoogd indien aan de aanvrager reeds eerder een rijbewijs werd verstrekt, welk rijbewijs bij de aanvraag niet kan worden overgelegd	€ 63,00
2.4.3	Het tarief bedraagt voor het verrichten van handelingen ten behoeve van een aanvraag voor een spoedlevering van de in het onderdeel 2.4.1 genoemde document, de in dit onderdeel genoemde leges vermeerderd met een bedrag van	€ 34,10

Overige diensten

2.5.1	Het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van het op aanvraag doornemen van één of meer kaartverzamelingen of registers voor ieder daaraan besteed uur	€ 43,00

Onderzoek en statistiek

2.6.1	Het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van:	
2.6.1.1	een aanvraag tot het nasporen in door of vanwege de gemeente verzameld statistisch werkmateriaal en statistische gegevens en het in opdracht verrichten van onderzoek, per besteed uur	€106,00

Zaaknummer: 408057

GEMEENTE Arnhem

HOOFDSTUK PARKEREN

Verklaringen, ontheffingen en vergunningen

3.1.1	Het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van:	
3.1.1.1	het afgeven en wijzigen van (gehandicapten) parkeerkaarten	€ 11,00
3.1.1.2	een incidentele ontheffing op basis van de nota Rijden in het voetgangersgebied	€ 11,00
3.1.1.3	een dagontheffing op basis van de nota Rijden in het voetgangersgebied	€ 11,00
3.1.1.4	Een tijdelijke ontheffing op grond van artikel 87 van het Reglement verkeersregels en verkeerstekens 1990 (dagontheffing)	€ 11,00

HOOFDSTUK HUISVESTING EN WABO

4.0	Het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van een wijziging tenaamstelling inzake een verleende vergunning	€ 50,00

Huisvestingswet 2014, Huisvestingsverordening gemeente Arnhem 2020 en Leegstandswet

4.1.1	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag:	
4.1.1.1	tot het verkrijgen van een vergunning tot gehele of gedeeltelijke onttrekking van woonruimte aan de bestemming tot bewoning als bedoeld in artikel 21 onderdeel a, van de Huisvestingswet 2014	€ 632,00
4.1.1.2	tot het verkrijgen van een vergunning tot samenvoeging van woonruimte met andere woonruimte als bedoeld in artikel 21, onderdeel b, van de Huisvestingswet 2014	€ 93,00
4.1.1.3	tot het verkrijgen van een vergunning als bedoeld in artikel 21, onderdeel d van de Huisvestingswet 2014, voor het verbouwen tot twee of meer woonruimten	€ 632,00
4.1.1.4	tot het verkrijgen van een vergunning tot omzetting van zelfstandige woonruimte in onzelfstandige woonruimte als bedoeld in artikel 21, onderdeel c, van de Huisvestingswet 2014	€ 93,00
4.1.1.5	tot het verkrijgen van een noodurgentieverklaring als bedoeld in artikel 10 b, lid 3 van de Huisvestingsverordening gemeente Arnhem 2020	€ 56,00

Leegstandswet

4.1.2	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag:	
4.1.2.1	tot het verkrijgen van een vergunning tot tijdelijke verhuur van leegstaande woonruimte als bedoeld in artikel 15, eerste lid, van de Leegstandwet	€ 93,00
4.1.2.2	tot verlenging van een vergunning tot tijdelijke verhuur van woonruimte als bedoeld in artikel 15, vijfde lid, van de Leegstandwet	€ 58,00

Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning

Begripsomschrijvingen

4.2.1	Voor de toepassing van deze paragraaf wordt verstaan onder:	
4.2.1.1	bouwkosten: de aannemingssom inclusief omzetbelasting, bedoeld in paragraaf 1, eerste lid, van de Uniforme administratieve voorwaarden voor de uitvoering van werken en van technische installatiewerken 2012 (UAV 2012, Stcrt. 2012, 1567), voor het uit te voeren werk of voor zover deze ontbreekt een raming van de bouwkosten, inclusief omzetbelasting, bedoeld in het normblad NEN 2631, uitgave 1979, of zoals dit normblad laatstelijk is vervangen of gewijzigd. Met dien verstande dat, indien blijkt dat de opgegeven bouwkosten lager zijn dan de door of namens het college uitgevoerde controleberekeningen, het college van burgemeester en wethouders het bedrag van de bouwkosten ambtshalve vast stelt op het resultaat van de controleberekeningen. Voor het vaststellen van bouwkosten voor nieuwbouw of uitbreiding van bouwwerken zijn voor de controleberekening de basisbedragen bouwkosten volgens bijlage I van deze verordening van toepassing.	

	Voor het vaststellen van bouwkosten voor verbouwingen (exclusief eventuele uitbreidingen waarvoor bijlage I van toepassing is) worden voor de controleberekening marktconforme richtprijzen gehanteerd. Indien het bouwen geheel of gedeeltelijk door zelfwerkzaamheid geschiedt wordt in deze paragraaf onder bouwkosten verstaan: de prijs die aan een derde in het economisch verkeer zou moeten worden betaald voor het tot stand brengen van het bouwwerk waarop de aanvraag betrekking heeft exclusief omzetbelasting;	
4.2.1.2	Wabo: Wet algemene bepalingen omgevingsrecht	
4.2.1.3	aanlegkosten: de aannemingssom exclusief omzetbelasting, bedoeld in paragraaf 1, eerste lid, van de Uniforme administratieve voorwaarden voor de uitvoering van werken en van technische installatiewerken 2012 (UVA 2012, Stcrt. 2012, 1567), voor het uit te voeren werk of voor zover deze ontbreekt, een raming van de aanlegkosten, de omzetbelasting niet inbegrepen. Indien de werken of werkzaamheden geheel of gedeeltelijk door zelfwerkzaamheid geschieden wordt in deze titel onder aanlegkosten verstaan: de prijs die aan een derde in het economisch verkeer zou moeten worden betaald voor de werken of werkzaamheden waarop de aanvraag betrekking heeft.	
4.2.2	In deze paragraaf voorkomende begrippen die in de Wabo zijn omschreven, hebben dezelfde betekenis als bij of krachtens de Wabo bedoeld	
4.2.3	In deze paragraaf voorkomende begrippen die niet nader in de Wabo zijn omschreven en die betrekking hebben op activiteiten waarvoor het toetsingskader in een ander wettelijk voorschrift is uitgewerkt, hebben dezelfde betekenis als in dat wettelijk voorschrift bedoeld	
4.2.3.1	Het in HOOFDSTUK HUISVESTING EN WABO genoemde normblad NEN 2580 en 2631, welke laatstelijk is vervangen door 2699, en de Uniforme administratieve voorwaarden voor de uitvoering van werken en technische installatiewerken 2012 (UAV 2012) liggen ter inzage bij loket BWL Stadhuis, Koningstraat 38. De UAV 2012 is ook te vinden op www.wetten.overheid.nl/BWBR0031190/2012-03-01	

Vooroverleg/beoordeling conceptaanvraag

4.2.4	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag:	
4.2.4.1	om vooroverleg in verband met het verkrijgen van een indicatie of een voorgenomen project in het kader van de Wabo vergunbaar is per overleg	€ 561,00
4.2.4.2	om beoordeling van een conceptaanvraag om een omgevingsvergunning: 40% van de leges zoals deze bij een daadwerkelijke aanvraag om een omgevingsvergunning voor het project zouden worden vastgesteld	

Omgevingsvergunning

4.2.5	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag om een omgevingsvergunning voor een project: de som van de verschuldigde leges voor de verschillende activiteiten of handelingen waaruit het project geheel of gedeeltelijk bestaat en waarop de aanvraag betrekking heeft en de verschuldigde leges voor de extra toetsen die in verband met de aanvraag moeten worden uitgevoerd, berekend naar de tarieven en overeenkomstig het bepaalde in deze paragraaf. In afwijking van de vorige volzin kan ook per activiteit, handeling of andere grondslag een legesbedrag worden gevorderd	

GEMEENTE Arnhem

Bouwactiviteiten

4.2.6.1	Indien de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op een bouwactiviteit als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder a, van de Wabo, bedraagt het tarief: 2,04%van de totale vastgestelde bouwkosten (inclusief BTW) met een minimum van€ 109,00	

Extra welstandstoets

4.2.6.2	Onverminderd het bepaalde in onderdeel 4.2.6.1 bedraagt het tarief, indien zich tijdens de beoordeling van de in dat onderdeel bedoelde aanvraag wijzigingen voordoen in het bouwplan en daarvoor een nieuwe welstandstoets noodzakelijk is	€ 157,00

Achteraf ingediende aanvraag

4.2.6.3	Onverminderd het bepaalde in onderdelen 4.2.6.1 (bouwen), 4.2.7 (aanleg), 4.2.12 (slopen) 4.2.13 (veranderen weg), 4.2.14 (aanleggen uitweg) of 4.2.15 (kappen) wordt het tarief, indien de in dat onderdeel bedoelde aanvraag wordt ingediend na aanvang of gereedkomen van de activiteit verhoogd met 10% van de op grond van dat onderdeel verschuldigde leges	

Aanlegactiviteiten

4.2.7	Indien de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op een aanlegactiviteit als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder b, van de Wabo, bedraagt het tarief: indien de aanvraag ziet op het vellen van één of twee bomen	€ 164,00 per boom
	indien de aanvraag ziet op overige aanvragen dan de kap van één of twee bomen, waarbij de aanlegkosten bedragen:	
	van € 0,-- tot en met € 20.000,--	€ 513,00
	van € 20.001,-- tot en met € 50.000,--	2,5% van de aanlegkosten
	van € 50.001,-- tot en met € 100.000,--	2,5% van de aanlegkosten
	meer dan € 100.000,--	3% van de aanlegkosten met een maximum van € 3.592,00 per aanvraag

Planologisch strijdig gebruik waarbij tevens sprake is van een bouwactiviteit

4.2.8	Indien de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op een activiteit als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder c, van de Wabo, en tevens sprake is van een bouwactiviteit als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder a, van de Wabo wordt het tarief als berekend in 4.2.6.1:	
4.2.8.1	als er sprake is van artikel 2.12, eerste lid, onder a, onder 1°, van de Wabo (binnenplanse afwijking) verhoogd met:	€ 157,00
4.2.8.2	als er sprake is van artikel 2.12, eerste lid, onder a, onder 2°, van de Wabo (buitenplanse kleine afwijking) verhoogd met:	€ 314,00
4.2.8.3	als er sprake is van artikel 2.12, eerste lid, onder a, onder 3°, van de Wabo (buitenplanse afwijking) verhoogd met:	
	voor bouwkosten tot € 180.000,--	€ 2.996,00
	van € 180.000,-- tot € 1.000.000,--	€ 6.123,00
	van € 1.000.000,-- tot € 2.000.000,--	€ 9.251,00
	van € 2.000.000,-- tot € 4.000.000,--	€ 12.246,00

	meer dan € 4.000.000,--	€ 18.369,00
	Het bepaalde in dit lid vindt geen toepassing voor zover de betreffende vergoedingen op grond van een privaatrechtelijke regeling zijn verschuldigd.	
4.2.8.4	als er sprake is van artikel 2.12, tweede lid, van de Wabo (tijdelijke afwijking) verhoogd met:	€ 313,00
4.2.8.5	als er sprake is van artikel 2.12, eerste lid, onder b, van de Wabo (afwijking van exploitatieplan) verhoogd met:	€ 628,00
4.2.8.6	als er sprake is van een aanvraag voor een project dat een provinciaal belang betreft, de activiteit in strijd is met de regels die zijn gesteld krachtens artikel 4.1, derde lid, van de Wet ruimtelijke ordening en artikel 2.12, eerste lid, onder c, van de Wabo (afwijking van provinciale regelgeving) verhoogd met:	€ 11.219,00
4.2.8.7	als er sprake is van een aanvraag voor een project dat een nationaal belang betreft, de activiteit in strijd is met de regels die zijn gesteld krachtens artikel 4.3, derde lid, van de Wet ruimtelijke ordening en artikel 2.12, eerste lid, onder c, van de Wabo (afwijking van nationale regelgeving) verhoogd met:	€ 11.219,00
4.2.8.8	als er sprake is van artikel 2.12, eerste lid, onder d, van de Wabo (afwijking van voorbereidingsbesluit) verhoogd met:	€ 628,00
4.2.8.9	als er sprake is van artikel 3.1 van de Wet ruimtelijke ordening om het betreffende bestemmingsplan (partieel) te herzien of van artikel 3.6 van de Wet ruimtelijke ordening om het bestemmingsplan te wijzigen c.q. uit te werken, verhoogd met:	
	voor bouwkosten tot € 1.000.000,--	€ 9.063,00
	van € 1.000.000,-- tot € 2.000.000,--	€ 12.707,00
	meer dan € 2.000.000,--	€ 24.581,00
	Het bepaalde in dit lid vindt geen toepassing voor zover de betreffende vergoedingen op grond van privaatrechtelijke regelingen zijn verschuldigd.	

Planologisch strijdig gebruik waarbij geen sprake is van een bouwactiviteit

4.2.9	Indien de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op een activiteit als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder c, van de Wabo, en niet tevens sprake is van een bouwactiviteit als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder a, van de Wabo, bedraagt het tarief:	
4.2.9.1	als er sprake is van artikel 2.12, eerste lid, onder a, onder 1°, van de Wabo (binnenplanse afwijking)	€ 314,00
	Indien er sprake is van een tijdelijk initiatief conform de voorwaarden die gelden voor het Manifest 'tijdelijke horeca'	€ 158,00
4.2.9.2	als er sprake is van artikel 2.12, eerste lid, onder a, onder 2°, van de Wabo (buitenplanse kleine afwijking)	€ 628,00
	Indien er sprake is van een tijdelijk initiatief conform de voorwaarden die gelden voor het Manifest 'tijdelijke horeca'	€ 314,00
4.2.9.3	als er sprake is van indien artikel 2.12, eerste lid, onder a, onder 3°, van de Wabo (buitenplanse afwijking)	€ 11.219,00
	Het bepaalde in dit lid vindt geen toepassing voor zover de betreffende vergoedingen op grond van een privaatrechtelijke regeling zijn verschuldigd.	

4.2.9.4	als er sprake is van artikel 2.12, tweede lid, van de Wabo (tijdelijke afwijking)	€ 628,00
4.2.9.5	als er sprake is van artikel 2.12, eerste lid, onder b, van de Wabo (afwijking van exploitatieplan):	€ 628,00
4.2.9.6	als er sprake is van een aanvraag voor een project dat een provinciaal belang betreft, de activiteit in strijd is met de regels die zijn gesteld krachtens artikel 4.1, derde lid, van de Wet ruimtelijke ordening en artikel 2.12, eerste lid, onder c, van de Wabo wordt toegepast (afwijking van provinciale regelgeving)	€ 628,00
4.2.9.7	als er sprake is van een aanvraag voor een project dat een nationaal belang betreft, de activiteit in strijd is met de regels die zijn gesteld krachtens artikel 4.3, derde lid, van de Wet ruimtelijke ordening en artikel 2.12, eerste lid, onder c, van de Wabo wordt toegepast (afwijking van nationale regelgeving)	€ 628,00
4.2.9.8	als er sprake is van artikel 2.12, eerste lid, onder d, van de Wabo (afwijking van voorbereidingsbesluit)	€ 628,00

In gebruik nemen of gebruiken bouwwerken in relatie tot brandveiligheid

4.2.10	het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van een aanvraag voor omgevingsvergunning die betrekking heeft op een activiteit als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid onder d van de Wabo voor het in gebruik hebben of houden van bouwwerken als bedoeld in artikel 2.2 van het Besluit omgevingsrecht	€ 305,00
	verhoogd met, voor een bouwwerk met een bruto vloeroppervlakte (volgens NEN 2580):	
	tot en met 100 m²	€ 1.014,00
	van 101 m² t/m 500 m²	€ 846,00 plus € 1,65 per m²
	van 501 m² t/m 1.000 m²	€ 1.130,00 plus € 1,11 per m²
	van 1.001 m² t/m 1.500 m²	€ 1.426,00 plus € 0,81 per m²
	van 1.501 m² t/m 2.500 m²	€ 2.167,00 plus € 0,44 per m²
	meer dan 2.500 m²	€ 3.183,00 plus € 0,29 per m²

Activiteiten met betrekking tot monumenten of beschermde stads- of dorpsgezichten

4.2.11.1	Indien de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op een activiteit met betrekking tot een beschermd monument als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder f, van de Wabo, of op een activiteit als bedoeld in artikel 2.2, eerste lid, aanhef en onder b, van de Wabo met betrekking tot een krachtens provinciale verordening of de Erfgoedverordening gemeente Arnhem 2010 aangewezen monument, waarvoor op grond van die provinciale verordening of artikel 7 van die gemeentelijke verordening een vergunning of ontheffing is vereist, bedraagt het tarief:	
4.2.11.1.1	voor het slopen, verstoren, verplaatsen of in enig opzicht wijzigen van een monument	€ 628,00

4.2.11.1.2	voor het herstellen, gebruiken of laten gebruiken van een monument op een wijze waardoor het wordt ontsierd of in gevaar gebracht	€ 628,00
4.2.11.1.3	voor het uitvoeren van onderhoudswerkzaamheden	€ 314,00
4.2.11.2	Indien de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op het slopen van een bouwwerk in een beschermd stads- of dorpsgezicht, bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder h, van de Wabo, op het slopen van een bouwwerk in een krachtens provinciale verordening of de Erfgoedverordening gemeente Arnhem 2010 aangewezen stads- of dorpsgezicht, bedoeld in artikel 2.2, eerste lid, aanhef en onder c, van de Wabo, waarvoor op grond van die provinciale verordening of artikel 18 van die gemeentelijke verordening een vergunning of ontheffing is vereist, bedraagt het tarief	€ 628,00

Sloopactiviteiten

4.2.12	Indien de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op het (deels) slopen van een bouwwerk in gevallen waarin dat in een bestemmingsplan, beheersverordening of voorbereidingsbesluit is bepaald, bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder g, van de Wabo bedraagt het tarief	€ 628,00

Aanleggen of veranderen weg

4.2.13	Indien de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op het aanleggen van een weg of verandering brengen in de wijze van aanleg van een weg waarvoor op grond van een bepaling in een provinciale verordening of artikel 2.1.5.2, tweede lid, onder a van de Algemene plaatselijke verordening een vergunning of ontheffing is vereist, als bedoeld in artikel 2.2, aanhef en eerste lid, onder d, van de Wabo, bedraagt het tarief	€ 90,00

Uitweg/inrit

4.2.14	Indien de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op het maken, hebben, veranderen of veranderen van het gebruik van een uitweg waarvoor op grond van een bepaling in een provinciale verordening of artikel 2.1.5.3 van de Algemene plaatselijke verordening een vergunning of ontheffing is vereist, als bedoeld in artikel 2.2, eerste lid, aanhef en onder e, van de Wabo, bedraagt het tarief	€ 298,00

Kappen

4.2.15	Indien de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op het vellen of doen vellen van houtopstand, waarvoor op grond van een bepaling in een provinciale verordening of artikel 4.5.3 van de Algemene plaatselijke verordening een vergunning of ontheffing is vereist, als bedoeld in artikel 2.2, eerste lid, aanhef en onder g, van de Wabo, bedraagt het tarief	€ 164,00 per boom

Voorwerpen of stoffen op, aan of boven de weg

4.2.16	Indien de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op de opslag van roerende zaken in een bepaald gedeelte van de provincie of gemeente waarvoor op grond van artikel 2.1.5.1, vijfde lid van de Algemene plaatselijke verordening een vergunning of ontheffing is vereist bedraagt het tarief:	
4.2.16.1	indien de activiteit bestaat uit het daar opslaan van roerende zaken, bedoeld in artikel 2.2, eerste lid, onder j, van de Wabo	€ 101,00
4.2.16.2	indien de activiteit bestaat uit het als eigenaar, beperkt gerechtigde of gebruiker van een onroerende zaak toestaan of gedogen dat daar	€ 101,00

	roerende zaken worden opgeslagen, bedoeld in artikel 2.2, eerste lid, onder k, van de Wabo	

Alarminstallatie

4.2.17	Indien de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op het plaatsen van een alarminstallatie waarvoor ingevolge provinciale verordening of artikel 2.4.19. van de Algemene plaatselijke verordening een vergunning of ontheffing is vereist, als bedoeld in artikel 2.2. aanhef en eerste lid, onder f, van de Wabo	€ 224,00

Projecten of handelingen in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998

4.2.18.1	Indien de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op handelingen in een beschermd natuurgebied die schadelijk kunnen zijn voor het natuurschoon, de natuurwetenschappelijke betekenis of voor de dieren of planten, als bedoeld in artikel 16, eerste lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 bedraagt het tarief	€ 628,00
4.2.18.2	Indien de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op het realiseren van projecten of andere handelingen met gevolgen voor habitat en soorten in een door de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit aangewezen gebied als bedoeld in artikel 19d, eerste lid, van de Natuurbeschermingswet 1998	€ 628,00

Handelingen in het kader van flora- en fauna-activiteiten

4.2.19	Indien de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op een activiteit als bedoeld in artikel 2.2aa, aanhef en onder b, van het Besluit omgevingsrecht (flora- en fauna-activiteit), bedraagt het tarief Onverminderd het bepaalde in de andere onderdelen van dit hoofdstuk indien tevens sprake is van de in die onderdelen bedoelde activiteiten	€ 628,00

Omgevingsvergunning in twee fasen

4.2.20	Indien de aanvraag om een omgevingsvergunning op verzoek in twee fasen plaatsvindt, als bedoeld in artikel 2.5, eerste lid, van de Wabo, bedraagt het tarief	
4.2.20.1	voor het in behandeling nemen van de aanvraag voor een beschikking met betrekking tot de eerste fase: het bedrag dat voortvloeit uit toepassing van de tarieven in dit hoofdstuk voor de activiteiten waarop de aanvraag voor de eerste fase betrekking heeft	
4.2.20.2	voor het in behandeling nemen van de aanvraag voor een beschikking met betrekking tot de tweede fase: het bedrag dat voortvloeit uit toepassing van de tarieven in dit hoofdstuk voor de activiteiten waarop de aanvraag voor de tweede fase betrekking heeft	

Beoordeling bodemrapport

4.2.21	Onverminderd het bepaalde in de voorgaande onderdelen van deze paragraaf bedraagt het tarief, indien krachtens wettelijk voorschrift voor de in dat onderdeel bedoelde aanvraag een bodemrapport wordt beoordeeld:	
4.2.21.1	voor de beoordeling van een milieukundig bodemrapport	€ 704,00
4.2.21.2	voor de beoordeling van een archeologisch bodemrapport	€ 704,00

Ontheffing grenswaarde geluidhinder

4.2.22	Onverminderd het bepaalde in de voorgaande onderdelen van deze paragraaf bedraagt het tarief, indien sprake is van een verzoek ontheffing hogere grenswaarde op grond van de Wet Geluidhinder	€ 1.525,00

GEMEENTE Arnhem

Ontheffing geluid en trillingen

4.2.23	Onverminderd het bepaalde in de voorgaande onderdelen van deze paragraaf bedraagt het tarief, indien er sprake is van verzoek om ontheffing veroorzaken geluidhinder ingevolge artikel 8.4 Bouwbesluit 2012 of verzoek om ontheffing trillingsterkte ingevolge artikel 8.5 Bouwbesluit 2012:	
	a. geldig voor maximaal één dag	€ 322,00
	b. geldig voor maximaal één week	€ 454,00
	c. geldig voor maximaal één maand	€ 685,00
	d. geldig voor maximaal één jaar	€ 1.232,00

Verklaring van geen bedenkingen

4.2.24	Onverminderd het bepaalde in de voorgaande onderdelen van dit hoofdstuk bedraagt het tarief, indien een daartoe bij wet of algemene maatregel van bestuur aangewezen bestuursorgaan een verklaring van geen bedenkingen moet afgeven voordat de omgevingsvergunning kan worden verleend, als bedoeld in artikel 2.27, eerste lid, van de Wabo	
4.2.24.1	indien de gemeenteraad een verklaring van geen bedenkingen moet afgeven	€ 628,00
4.2.24.2	indien een ander bestuursorgaan een verklaring van geen bedenkingen moet afgeven	€ 628,00

Vermindering

4.2.25.1	Indien de aanvraag om een omgevingsvergunning is voorafgegaan door een aanvraag om beoordeling van een conceptaanvraag als bedoeld in artikel 4.2.4.2, waarop de eerstgenoemde aanvraag betrekking heeft, worden de ter zake van de beoordeling van de conceptaanvraag geheven leges in mindering gebracht op de leges voor het in behandeling nemen van de aanvraag om de omgevingsvergunning als bedoeld in de artikelen 4.2.5. en verder, mits de definitieve aanvraag overeenkomt met de beoordeelde conceptaanvraag en binnen 26 weken na de schriftelijke beoordeling wordt ingediend.	
4.2.25.2	Indien de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op vijf of meer activiteiten, bestaat aanspraak op vermindering van leges, met uitzondering van het legesdeel in verband met adviezen of verklaringen van geen bedenkingen als bedoeld in artikel 4.2.24. De vermindering bedraagt 5% van de voor die activiteiten verschuldigde leges	

Intrekking omgevingsvergunning

4.2.26	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag tot gehele of gedeeltelijke intrekking van een omgevingsvergunning als bedoeld in artikel 2.33, tweede lid, onder b, van de Wabo	€ 157,00

Nasporing archief Bouw- en woningtoezicht

4.2.27	Voor het doen van een opzoeking of een nasporing in het archief Bouw- en woningtoezicht, per kwartier of een gedeelte daarvan	€ 23,00

Brandbeveiligingsverordening

4.2.28.1	Het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verlenen van:	
4.2.28.1.1	een vergunning voor het in gebruik hebben of houden van inrichtingen als bedoeld in artikel 2, lid 1, van de Brandbeveiligingsverordening met een bruto vloeroppervlakte (volgens NEN 2580)	

	tot en met 500 m²	€ 809,00
	van 501 m² t/m 1.000 m²	€ 987,00
	van 1.001 m² t/m 1.500 m²	€ 1.437,00
	van 1.501 m² t/m 2.500 m²	€ 2.339,00
	meer dan 2.500 m²	€ 2.787,00
4.2.28.1.2	een vergunning, als bedoeld in artikel 2, lid 1 van de Brandbeveiligingsverordening, voor het in gebruik hebben of houden van een inrichting gedurende een termijn minder dan 30 dagen voor een inrichting bruto vloeroppervlakte (volgens NEN 2580)	
	tot en met 150 m²	€ 165,00
	van 151 m² t/m 300 m²	€ 202,00
	van 301 m² t/m 500 m²	€ 221,00
	meer dan 500 m²	€ 412,00
	plus voor elke m² boven de 500 m²	€ 0,31

Aanvraag wijziging gebruiksvergunning inrichting

4.2.29.1	een wijziging van de verleende gebruiksvergunning als gevolg van een wijziging in het gebruik van de inrichting of de inrichting zelf als bedoeld in artikel 2 lid 1, sub a, b of c van de Brandbeveiligingsverordening	€ 157,00

GEMEENTE Arnhem

HOOFDSTUK DIENSTVERLENING VALLEND ONDER EUROPESE DIENSTENRICHTLIJN

Horeca

4.3.1.1	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van:	
	a. een aanvraag voor een vergunning als bedoeld in artikel 2.3.1.2 APV in verband met het vestigen van een nieuwe onderneming	€ 1.318,00
	indien er sprake is van een tijdelijk initiatief conform de voorwaarden die gelden voor het Manifest 'tijdelijke horeca'	€ 659,00
	b. een vergunning als bedoeld in artikel 3, eerste lid, Drank- en Horecawet in verband met het vestigen van een nieuwe onderneming	€ 1.318,00
	indien er sprake is van een tijdelijk initiatief conform de voorwaarden die gelden voor het Manifest 'tijdelijke horeca'	€ 659,00
	Indien deze vergunning tezamen met de onder a bedoelde vergunning wordt aangevraagd, voor beide aanvragen tezamen	€ 1.318,00
	indien er sprake is van een tijdelijke initiatief conform de voorwaarden die gelden voor het Manifest 'tijdelijke horeca'	€ 659,00
	c. een vergunning als bedoeld in artikel 2.3.1.2. APV. in verband met een overname van een bestaande onderneming	€ 1.198,00
	d. een vergunning als bedoeld in artikel 3, eerste lid, Drank- en Horecawet in verband met een overname van een bestaande onderneming	€ 1.198,00
	indien deze vergunning tezamen met de onder c bedoelde vergunning wordt aangevraagd, voor beide aanvragen tezamen	€ 1.198,00
	e. het doorvoeren van een ondergeschikte wijziging in een verleende vergunning	€ 93,00
	f. het bijschrijven op de vergunning van een leidinggevende, per persoon	€ 72,00
4.3.1.2	een vergunning als bedoeld in artikel 2.3.1.13 APV. (terras)	€ 189,00
	indien er sprake is van een tijdelijk initiatief conform de voorwaarden die gelden voor het Manifest 'tijdelijke horeca'	€ 96,00
4.3.1.3	een ontheffing als bedoeld in 2.3.1.16 APV. (sluitingsuur)	€ 39,00
4.3.1.4	een ontheffing als bedoeld in artikel 2.3.1.15.lid 5 APV per jaar	€ 582,00
4.3.1.5	een ontheffing als bedoeld in artikel 35 Drank- en Horecawet	€ 39,00

Organiseren evenementen of markten

4.3.2.1	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag om een vergunning voor het organiseren van een evenement als bedoeld in artikel 5.7.1 van de Algemene plaatselijke verordening (evenementenvergunning), indien het betreft:	
	a. voor ideële doeleinden	€ 0,00
	b. voor commerciële doeleinden met een verwacht bezoekersaantal tot 500 personen	€ 258,00
	c. voor commerciële doeleinden met een verwacht bezoekersaantal van 501 tot 2500 personen	€ 516,00
	d. voor commerciële doeleinden met een verwacht bezoekersaantal van 2501 tot 10.000 meer personen	€ 1.032,00
	e. voor commerciële doeleinden met een verwacht bezoekersaantal van meer dan 10.000 personen	€ 1.882,00
4.3.2.2	vervallen	
4.3.2.3	een vergunning als bedoeld in artikel 5.2.3 (standplaats) van de APV:	
	a. voor ideële doeleinden	€ 0,00
	b. voor commerciële doeleinden	€ 217,00

4.3.2.4	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een vergunning als bedoeld in artikel 2.2.1 APV (per voetbalwedstrijd)	€ 224,00
4.3.2.5	Een vergunning voor het organiseren of houden van wedstrijden, wandel-, fiets-, trim- en ruitertochten in parken, bossen en natuurgebieden ingevolge artikel 4.6.3. van de APV, indien het betreft:	
	a. voor ideële doeleinden	€ 0,00
	b. voor commerciële doeleinden met een verwacht bezoekersaantal tot 10.000 personen	€ 258,00
	c. voor commerciële doeleinden met een verwacht bezoekersaantal van 10.000 of meer personen	€ 1.882,00

Prostitutiebedrijven

4.3.3	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag om een vergunning als bedoeld in artikel 3.2.1 van de APV ten behoeve van:	
4.3.3.1	een seksinrichting	€ 1.508,00
	verhoogd met de kosten voor het antecedentenonderzoek van de op de aanvraag vermelde exploitant en beheerder(s); per persoon	€ 72,00
4.3.3.2	een vergunning als bedoeld in artikel 3.2.1 van de APV ten behoeve van een escortebedrijf	€ 1.166,00
	verhoogd met de kosten voor het antecedentenonderzoek van de op de aanvraag vermelde exploitant en beheerder(s); per persoon	€ 72,00
4.3.3.3	een vergunning als bedoeld in artikel 3.2.1 van de APV ten behoeve van een seksinrichting of escortbedrijf waarvan de huidige vergunning vervalt vanwege de wijziging van de exploitant of beheerder	€ 69,00
	verhoogd met de kosten voor het antecedentenonderzoek van de op de aanvraag vermelde exploitant en beheerder(s); per persoon	€ 72,00
4.3.3.4	een vergunning als bedoeld in artikel 3.2.1 van de APV indien dit leidt tot een besluit tot het niet verder in behandeling nemen van de aanvraag	€ 214,00

Winkeltijdenwet

4.3.4	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag:	
4.3.4.1	voor een ontheffing in het kader van de Winkeltijdenwet, het Vrijstellingenbesluit Winkeltijdenwet of de Verordening Winkeltijden Arnhem	€ 77,00

Zaaknummer: 408057

GEMEENTE Arnhem

HOOFDSTUK ALGEMENE PLAATSELIJKE VERORDENING

Orde, veiligheid en hinder

4.4.1	Het tarief bedraagt terzake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van:	
4.4.1.1	een ontheffing als bedoeld in artikel 2.1.5.1, derde lid, APV voorwerpen of stoffen op, aan of boven de weg (oneigenlijk gebruik openbare grond)	€ 101,00
4.4.1.2	een ontheffing om vuur te stoken ingevolge artikel 5.5.1 van de APV met	
	a. kerstbomen	€ 77,00
	b. kampvuur	€ 40,00
4.4.1.3	een ontheffing om geluidhinder te veroorzaken ingevolge artikel 4.1.5 van de APV	
	a. geldig voor maximaal één dag	€ 329,00
	b. geldig voor maximaal één week	€ 465,00
	c. geldig voor maximaal één maand	€ 699,00
	d. geldig voor maximaal één jaar	€ 1.259,00

Afvalstoffen

4.4.2	Het tarief bedraagt terzake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van:	
4.4.2.1	een vergunning voor het inzamelen van huishoudelijk afval ingevolge artikel 4.2.2.5 van de APV	€ 224,00
4.4.2.2	een ontheffing voor het op of in de bodem, buiten een daarvoor bestemde verzamelplaats, te plaatsen, te storten, te werpen, uit te gieten, te laten vallen of lopen of te houden van afval, vuilnis of enig ander dergelijke stof ingevolge artikel 4.4.1 van de APV	€ 269,00
4.4.2.3	een ontheffing voor het opslaan van afvalstoffen op een zodanige plaats dat deze vanaf een voor het publiek toegankelijke plaats zichtbaar zijn ingevolge artikel 4.4.7 van de APV	€ 90,00

Overig APV

4.5.1	Het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van:	
4.5.1.1	een ontheffing om gevelde iepen of delen daarvan voorhanden te hebben, in voorraad te hebben of te vervoeren ingevolge artikel 4.5.8 van de APV	€ 224,00
4.5.1.2	een ontheffing om aangeduide bloemen of planten te plukken dan wel hout te sprokkelen, verwijderen van paddenstoelen of het verzamelen van zaden en vruchten ingevolge artikel 4.6.2 van de APV	€ 224,00
4.5.1.3	een ontheffing voor het uitrijden van meststoffen op zaterdag, zondag en algemeen erkende feestdagen ingevolge artikel 4.7.1a van de APV	€ 224,00
4.5.1.4	een vergunning om een ligplaats met een woonschip in te nemen of te hebben ingevolge artikel 5.3a.4 van de APV	€ 288,00
4.5.1.6	een vergunning om handelsreclame aan te brengen ingevolge artikel 4.7.2 APV	€ 189,00

Overige verklaringen, ontheffingen en vergunningen

4.6.1	Het tarief bedraagt ter zake van:	
4.6.1.1	het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van instemming met het wijzigen of omzetten van een door de gemeente gegarandeerde hypothecaire geldlening ter financiering van de verwerving van een woning of woonwagen	€ 109,00

4.6.1.2	het vaststellen van een hogere grenswaarde op grond van de Wet geluidhinder bij het opstellen van een bestemmingsplan zoals bedoeld in artikel 3.1 van de Wet ruimtelijke ordening of uitwerking van een bestemmingsplan zoals bedoeld in artikel 3.6 van de Wet ruimtelijke ordening	€ 1.525,00
4.6.1.3	het vaststellen van een hogere grenswaarde op grond van de Wet geluidhinder bij het opstellen van een projectbesluit zoals bedoeld in artikel 2.12 onder a onder 3 van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht	€ 1.525,00
4.6.1.4	het vaststellen van een hogere grenswaarde op grond van de Wet geluidhinder bij het uitvoeren van een reconstructie van een weg zoals bedoeld in deze wet	€ 1.525,00
4.6.2	Het tarief bedraagt ter zake het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van een ontheffing als bedoeld in artikel 87 van het Reglement verkeersregels en verkeerstekens 1990 in relatie tot de nota Rijden in het voetgangersgebied:	
4.6.2.1	een vaste ontheffing voor een bewoner, permanent geldig	€ 191,00
4.6.2.2	een vaste ontheffing voor een bewoner, die niet beschikt over een eigen parkeerplaats, permanent geldig	€ 94,00
4.6.2.3	een vaste ontheffing voor een bedrijf, geldig voor vijf jaren	€ 478,00
4.6.2.4	een vaste ontheffing voor een bedrijf, gevestigd in het voetgangersgebied, en waarbij het bedrijf niet beschikt over een eigen parkeerplaats, geldig voor vijf jaren	€ 238,00
	voor elk volgend duplicaat vaste ontheffing voor een bedrijf	€ 27,00
4.6.3	Het tarief bedraagt ter zake het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van een adreswijziging van een vaste ontheffing gebaseerd op de Nota rijden in het voetgangersgebied	€ 50,00

Wet vervoer gevaarlijke stoffen

4.7.1	Het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van:	
4.7.1.1	een ontheffing om gevaarlijke stoffen buiten de aangewezen wegen of weggedeelten te transporteren, ingevolge artikel 22 Wet vervoer gevaarlijke stoffen	€ 582,00
4.7.1.2	een verlenging van een eerder verleende ontheffing	€ 153,00

Wet op de Kansspelen

4.8.1	Het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van:	
4.8.1.1	een aanwezigheidsvergunning: Zie Speelautomatenbesluit 2000, artikel 3	

Reglement verkeersregels en verkeerstekens

4.9.1	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag:	
4.9.1.1	tot het verkrijgen van een ontheffing als bedoeld in artikel 87 van het Reglement verkeersregels en verkeerstekens 1990 anders dan de ontheffing als bedoeld in artikel 4.6.2	€ 282,00
	waarbij voor langdurige ontheffingen milieuzone vrachtverkeer en personenauto's geldt dat alleen een aanvraag per kenteken ingediend kan worden	

4.9.1.2	tot het verkrijgen van een dagontheffing milieuzone (per kenteken)	€ 36,00
4.9.1.3	tot het verkrijgen van een langdurige ontheffing milieuzone vrachtverkeer marktkooplieden (per kenteken)	€ 36,00
4.9.1.4	een verlenging of wijziging van de onder 4.9.1.1 vermelde ontheffing	€ 93,00
4.9.1.5	tot het verkrijgen van een tijdelijke ontheffing milieuzone personenauto's (per kenteken)	€ 70,00
4.9.1.6	voor het verkrijgen van een langdurige ontheffing voor personenauto's als bedoeld in artikel 3 lid 2 van de Beleidsregels voor het verlenen, intrekken en wijzigen van ontheffingen van de milieuzone voor dieselpersonenauto's met een datum eerste toelating van 31-12-2004 of ouder	€ 0,00
4.9.1.7	voor het verkrijgen van een langdurige ontheffing voor personenauto's als bedoeld in artikel 3 lid 2 van de Beleidsregels voor het verlenen, intrekken en wijzigen van ontheffingen van de milieuzone voor dieselpersonenauto's met een datum van eerste toelating van 31-12-2004 of ouder voor personen die niet woonachtig zijn in Arnhem (per kenteken)	€ 36,00

Zaaknummer: 408057

HOOFDSTUK KABELS EN LEIDINGEN ARNHEM

Verordening kabels en leidingen Arnhem

4.11.1	Een vergunning voor het leggen, houden, onderhouden, verleggen of opruimen van kabels en leidingen in de openbare ruimte en in of op kunstwerken, zoals bedoeld in artikel 5 van de Verordening Kabels en Leidingen gemeente Arnhem indien de werkzaamheden betrekking hebben op:	
	Kabels en leidingen, niet zijnde rioolleidingen	€ 272,00
4.11.1.1	Het tarief genoemd in art 4.11.1 wordt verhoogd met een bedrag van	€ 3,20
	voor elke strekkende meter dat het tracé langer is dan de grens van 20 meter tot en met een lengte van 1000 meter	
4.11.1.2	Het tarief genoemd in art 4.11.1 en 4.11.1.1 wordt verhoogd met een bedrag van voor elke strekkende meter dat het tracé langer is dan de grens van 1000 meter tot en met een lengte van 2500 meter	€ 1,60
4.11.1.3	Het tarief genoemd in art 4.11.1, 4.11.1.1 en 4.11.1.2 wordt verhoogd met een bedrag van voor elke strekkende meter dat het tracé langer is dan de grens van 2500 meter.	€ 0,80

Telecommunicatiewet

4.12.1	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een melding in verband met het verkrijgen van instemming omtrent plaats, tijdstip en wijze van uitvoering van werkzaamheden als bedoeld in artikel 5.4, eerste lid, van de Telecommunicatiewet	€ 272,00
4.12.1.1	Het tarief genoemd in artikel 4.12.1 wordt verhoogd met een bedrag van	€ 3,20
	voor elke strekkende meter dat het tracé langer is dan de grens van 20 meter tot en met een lengte van 1000 meter	
4.12.1.2	Het tarief genoemd in artikel 4.12.1 en 4.12.1.1 wordt verhoogd met een bedrag van	€ 1,60
	voor elke strekkende meter dat het tracé langer is dan de grens van 1000 meter tot en met een lengte van 2500 meter	
4.12.1.3	Het tarief genoemd in artikel 4.12.1 en 4.12.1.1 en 4.12.1.2 wordt verhoogd met een bedrag van	€ 0,80
	voor elke strekkende meter dat het tracé langer is dan de grens van 2500 meter	

Zaaknummer: 408057

GEMEENTE Arnhem

Bijlage 1 behorend bij de ' legesverordening 2018 ' van 6 november 2017

BASISBEDRAGEN BOUWKOSTEN BIJ NIEUWBOUW EN UITBREIDING VAN BOUWWERKEN EN GEBOUWEN 2018

In geval er sprake is van een aanvraag voor een omgevingsvergunning voor de activiteit bouwen waarin verschillende gebouwtypen of -functies zijn opgenomen, geldt voor de bouwkosten van de nieuwbouw en / of uitbreiding de som van de bouwkostenberekeningen per gebouwtype of –functie op grond van onderstaande eenheden.

1. Fabrieken, op- en overslag, magazijnen, pakhuizen, garages (nieuwbouw en uitbreidingen)

	Basisbedragen per m3 inclusief btw				
	Tot 750 m³	750-1500 m³	1500 - 5000 m³	5000 – 10000 m³	Vanaf 10000 m³
Hoogte tot 5,50 m	150	130	110	105	100
Hoogte 5,50 m en hoger	130	120	100	95	90
Open overkappingen (perrons e.d.)	75	70	65	60	50

2. Kantoorgebouwen (nieuwbouw en uitbreidingen)

	Basisbedragen per m3 inclusief btw				
	Tot 750 m³	750-1500 m³	1500 - 5000 m³	5000 – 10000 m³	Vanaf 10000 m³
1 tot en met 3 lagen	375	350	340	330	325
4 tot en met 7 lagen	375	350	325	310	300
Meer dan 7 lagen	375	350	325	310	300

3. Winkels (nieuwbouw en uitbreidingen)

	Basisbedragen per m3 inclusief btw				
	Tot 750 m³	750-1500 m³	1500 - 5000 m³	5000 – 10000 m³	Vanaf 10000 m³
Winkelcentrum	275	230	210	200	225
Detailhandel	275	230	210	200	190
Warenhuis	275	230	200	190	175
Showroom hoogte tot 5,50 m	175	160	130	125	110
Showroom hoogte 5,50 m en hoger	150	140	120	110	100
DHZ hal hoogte tot 5,50 m	165	140	120	110	100
DHZ hal hoogte 5,50 m en hoger	140	125	105	100	90

4. Hotels / Motels (nieuwbouw en uitbreidingen)

	Basisbedragen per m3 inclusief btw				
	Tot 750 m³	750-1500 m³	1500 - 5000 m³	5000 – 10000 m³	Vanaf 10000 m³
Hotels	450	450	450	420	360
Motels	450	425	400	370	320
Legeringgebouwen	400	375	340	310	270

5. Gymzalen, Sporthallen, stadions, stations (nieuwbouw en uitbreidingen)

	Basisbedragen per m3 inclusief btw				
	Tot 750 m³	750-1500 m³	1500 - 5000 m³	5000 – 10000 m³	Vanaf 10000 m³
Gymzaal	360	350	340	330	280
Stadions	360	350	340	330	90
Stations (incl. kiosken e.d.)	360	350	340	270	190
Sporthal	360	350	340	300	260
Kleedgebouw	390	350	310	330	290

6. (Brede)Scholen (nieuwbouw en uitbreidingen)

	Basisbedragen per m3 inclusief btw				
	Tot 750 m³	750-1500 m³	1500 - 5000 m³	5000 – 10000 m³	Vanaf 10000 m³
Schoolgebouw eenlaags	420	410	400	340	290
Schoolgebouw tweelaags	400	390	360	300	260
Schoolgebouw drielaags	370	350	340	250	220
Schoolgebouw vierlaags	360	340	330	330	280
Schoolgebouw vijflaags	360	340	320	270	235
Noodlokalen	430	420	420	420	420

7. Restaurants, cafés, bars (nieuwbouw en uitbreidingen)					
	Basisbedragen per m3 inclusief btw				
	Tot 750 m³	750-1500 m³	1500 - 5000 m³	5000 – 10000 m³	Vanaf 10000 m³
Bar / café	380	360	340	300	285
Cafetaria	350	335	300	285	280
Restaurant met zalen	350	340	320	300	260
Restaurant zonder zalen	365	340	305	290	285
Wegrestaurant	390	380	380	355	315

8. Woningen plat afgedekt (nieuwbouw)	
	Basisbedragen per m³ inclusief btw
Vrijstaand	350
Geschakeld met sprongen t.o.v. voorgevel (> 1 meter)	265
Nagenoeg in rij gebouwd (sprongen t.o.v. voorgevel < 1 meter)	260
Recreatiewoning	270

9. Woningen met kap (nieuwbouw)	
	Basisbedragen per m³ inclusief btw
Vrijstaand	350
Geschakeld met sprongen t.o.v. voorgevel (> 1 meter)	300
Nagenoeg in rij gebouwd (sprongen t.o.v. voorgevel < 1 meter)	260
Recreatiewoning	240

10. Flats, appartementen e.d. (nieuwbouw)	
	Basisbedragen per m³ inclusief btw
Flats / appartementen	315
Serviceflats	330
Urban villa's	370

11. Bijgebouwen (nieuwbouw en uitbreidingen)	
	Basisbedragen per m³ inclusief btw
Garage vrijstaand steen	185
Garage vrijstaand hout	165
Garage aangebouwd steen	135
Garage aangebouwd hout	120
Berging vrijstaand steen	215
Berging vrijstaand hout	190
Berging aangebouwd steen	155
Berging aangebouwd hout	135
Carport vrijstaand	225
Carport aangebouwd	185
Tuinhuis	155

12. Uitbreidingen / verbouwingen aan woningen				
	Basisbedragen per m³ inclusief btw			
	Van 0 tot 25 m³	Van 25 tot 50 m³	Van 50 tot 100 m³	Vanaf 100 m³
Aanbouw woonruimte met plat dak	490	470	445	420
Aanbouw woonruimte met kap	565	540	510	480
Dakopbouw	600	570	540	510

	Basisbedrag per m³ of m´
Serre niet geïsoleerd	350 per m³
Serre geïsoleerd	520 per m³
Erker geïsoleerd	575 per m³
Kelder (uitgraven en onderstromen)	460 per m³
Dakkapel	1500 (per strekkende meter)
Erfafscheiding	100 (per strekkende meter)

GEMEENTE Arnhem

13. Bouwwerken in de openbare ruimte (nieuwbouw en uitbreidingen)				
	Basisbedragen per m³ / m² inclusief btw			
	Van 0 tot 100 m³	Vanaf 100 m³	Tot 4 m²	Vanaf 4 m²
Bouwwerk (kiosken, e.d.)	225	200		
Informatieborden (o.a.Billboards)			1000	1500

14. Kunstwerken (nieuwbouw beeldende vormgeving)				
	Basisbedrag per m³ inclusief btw			
	Tot 2 m³	Van 2 tot 5 m³	Van 5 tot 10 m³	Vanaf 10 m³
Kunstwerken	3.500	3000	2500	2000

15. Gezondheidsdiensten (nieuwbouw en uitbreidingen)					
	Basisbedragen per m3 inclusief btw				
	Tot 750 m³	750-1500 m³	1500 - 5000 m³	5000 – 10000 m³	Vanaf 10000 m³
Ziekenhuis	600	600	550	500	450
Gezondheidscentrum	350	340	330	310	270
Praktijkgebouw	375	360	325	310	270
Verzorgingstehuis	350	340	325	310	270
Revalidatiegebouw	350	340	325	310	270

Zaaknummer: 408057

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM

Gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders van 8 oktober 2019, Bedrijfsvoering, zaaknummer 408057;

Gelet op artikel 229, eerste lid, onderdelen a en b van de Gemeentewet;

Besluit:

vast te stellen de

VERORDENING OP DE HEFFING EN DE INVORDERING VAN SCHEEPVAARTRECHTEN 2020

HOOFDSTUK I ALGEMENE BEPALINGEN

Artikel 1. Begripsomschrijvingen

In deze verordening wordt verstaan onder:

1. **kade:**
   de rechter Rijnoever, met uitzondering van het voormalig Rijksveer Malburgen (kadastraal bekend als gemeente Arnhem, sectie D, nr. 4934 en 4648), beginnende bij de Boterdijk daar waar de damwand begint ter hoogte van kilometerraai 884.105 en eindigende bij de haven, alsmede de wal van de haven. De kade bestaat uit de Nieuwe Haven, de Rijnkade en de Nieuwe Kade en uitsluitend bedrijfsmatig in gebruik zijnde schepen mogen aan de kade liggen;

2. **haven:**
   de haven van Malburgen (Nieuwe Haven) zoals op de bij deze verordening behorende tekening is aangegeven;

3. **vaartuig:**
   een drijvend lichaam dat wegens zijn drijfvermogen wordt gebruikt dan wel bestemd of geschikt is voor het vervoer te water van personen of goederen of voor het dragen of vervoeren van al dan niet met het drijvende lichaam één geheel uitmakende voorwerpen, met inbegrip van een houtvlot, een watervliegtuig, een draagvleugelboot, een luchtkussenvoertuig, een drijvende boorinstallatie, een baggermolen, een drijvende kraan, een elevator, een ponton en elk drijvend werktuig, drijvend voorwerp of drijvende inrichting;

4. **passagiersschip:**
   een vaartuig dat middel van vervoer is of hoofdzakelijk gebruikt wordt voor het bedrijfsmatig vervoer van personen;

5. **vrachtschip:**
   een vaartuig dat geheel of hoofdzakelijk gebruikt wordt voor het vervoer van goederen;

6. **pleziervaartuig:**
   een vaartuig dat is bestemd voor sportbeoefening of vrijetijdsbesteding, met een romplengte van maximaal 40 meter;

7. **langdurig verblijvend vaartuig:**
   een vaartuig dat langer dan een aaneengesloten periode van zes maanden een ligplaats inneemt en waarvoor een schriftelijke ontheffing op grond van artikel 2.1 van de verordening op het gebruik van de haven en kade is verleend door het college van burgemeester en wethouders;

8. **hospitaalschip:**
   een schip uitsluitend bestemd en gebruikt voor het verlenen van medische hulp, daaronder begrepen het vervoer van gehandicapten, zieken en gewonden;

9. **overige vaartuigen:**
   alle vaartuigen die niet onder de categorieën 4 tot en met 7, als bedoeld in dit artikel vallen;

10. **havenmeester:**

de als zodanig van gemeentewege aangewezen ambtenaar aan wie het toezicht op de haven en de kade is opgedragen en zijn plaatsvervanger;

11. **meetbrief:**
    een door een daartoe bevoegde instantie uitgegeven en in Nederland geldig document betreffende de tonnenmaat en het laadvermogen van een vaartuig;

12. **laadvermogen:**
    het in kubieke meters uitgedrukte verschil tussen de zoetwaterverplaatsing van het vaartuig bij de grootst toegelaten diepgang en die van het ledige vaartuig;

13. **plaatsruimte:**
    de oppervlakte van een vaartuig, berekend door de grootste lengtemaat van het vaartuig te vermenigvuldigen met de grootste breedtemaat, uitgedrukt in vierkante meters;

14. **termijn:**
    een in de tabel genoemd tijdvak waarin het gebruik van de haven en/ of kade plaatsvindt:
    a. dag : een etmaal;
    b. week : een kalenderweek;
    c. maand : een kalendermaand;
    d. kwartaal : een kalenderkwartaal;
    e. jaar : een kalenderjaar;

15. **jachthaven:**
    haven waar pleziervaartuigen aan steigers of kade mogen aanleggen;

16. **gebruik maken van de kade:**
    - het rechtstreeks meren aan de kade van een vaartuig of
    - het zonder directe verbinding meren van een vaartuig voor de kade of
    - het door middel van een ander drijvend voorwerp aan de kade meren van een vaartuig of
    - het aantal te exploiteren vierkante meters aan of voor de kade indien het een jachthaven betreft;

17. **gezagvoerder:**
    degene, die op het vaartuig het gezag uitoefent en verantwoordelijk is voor de naleving van de geldende reglementen of degene die deze vervangt dan wel als zodanig optreedt; voor het geval noch de gezagvoerder, noch diens plaatsvervanger aanwezig is, wordt de eigenaar of gebruiker van het vaartuig aangemerkt als gezagvoerder. Voor jachthavens wordt de exploitant van de jachthaven als gezagvoerder aangemerkt;

18. **Green Award Certificaat**:
    een certificaat dat door de Stichting Green Award wordt uitgereikt. Vaartuigen met een Green Award Certificaat hebben tijdens een inspectie aangetoond dat zij voldoen aan bovenwettelijke eisen op het gebied van milieu, veiligheid en kwaliteit.

19. **doorvaart:**
    Het vrachtschip of overig vaartuig verblijft in de haven of aan de kade uitsluitend om te overnachten met een maximum van 4 dagen.

Artikel 2. Maatstaf van heffing

1. Voor de berekening van het haven- en/of kadegeld gelden als grondslagen:
   a. het laadvermogen van het vaartuig in tonnage;
   b. de plaatsruimte van het vaartuig;
   c. de locatie (zone) waar het vaartuig ligging neemt;
      zone 65000: Nieuwe Haven
      zone 65010: Nieuwe Kade
      zone 65020: Rijnkade
   d. het aantal te exploiteren vierkante meters van een jachthaven.

2. Voor het berekenen van het los- en opslaggeld geldt als grondslag de plaatsing van een object danwel het aantal vierkante meters oppervlakte.
3. In de tarieventabel is aangegeven welke grondslag van toepassing is.
4. Bij gebreke van een geldige meetbrief of bij weigering deze te tonen wordt het laadvermogen ambtshalve geschat en is de belasting naar de uitkomst van die schatting verschuldigd.

Artikel 3. Belastingtarief

1. Het haven- en/of kadegeld en het los- en opslaggeld worden geheven naar de maatstaven en tarieven die zijn opgenomen in de bij deze verordening behorende tarieventabel.
2. Voor de berekening van de rechten wordt een gedeelte van een in de tarieventabel genoemd tijdvak, eenheid of afmeting voor een geheel gerekend.
3. Voor de toepassing van de tarieven wordt op het haven- en kadegeld voor vaartuigen die in het bezit zijn van een Green Award Certificaat, een korting van 15% toegepast.
4. Om in aanmerking te komen voor een korting als bedoeld in lid 3 moet bij binnenkomst in de haven worden aangegeven of het vaartuig over een Green Award Certificaat beschikt.

Artikel 4. Wijze van heffing

1. Het haven- en/of kadegeld dat per keer berekend wordt, wordt geheven door voldoening op aangifte.
2. Aangifte geschiedt door bij aanvang van het gebruik maken van de kade digitaal in te loggen bij een bedrijf waarmee de gemeente Arnhem een contract heeft afgesloten voor deze dienst.
3. In afwijking van het in lid 1 genoemde, kan met toestemming van de havenmeester het haven- en kadegeld worden geheven bij wege van gedagtekende nota of andere schriftuur waarop het gevorderde bedrag wordt vermeld.
4. Het los- en opslaggeld en de abonnementen voor haven- en/of kadegeld en los- en opslaggeld worden geheven bij wege van gedagtekende nota of andere schriftuur waarop het gevorderde bedrag wordt vermeld.

Artikel 5. Tijdstip van verschuldigdheid

1. De rechten moeten worden voldaan op het moment van aanbieding van de nota of de andere schriftuur.
2. Indien de nota of de andere schriftuur wordt toegezonden, dient het verschuldigde te worden betaald binnen 14 dagen na dagtekening van de nota of de andere schriftuur.
3. Bij voldoening op aangifte dient het verschuldigde te worden betaald binnen 14 dagen na opgave van het verschuldigde bedrag.

Artikel 6. Kwijtschelding

Bij de invordering van de rechten wordt geen kwijtschelding verleend.

HOOFDSTUK II HAVEN- EN KADEGELD / LOS- EN OPSLAGGELD

Artikel 7. Aard van de heffing / belastbaar feit

1. Onder de naam haven- en kadegeld wordt een recht geheven wegens het gebruik maken van de haven en/ of kade overeenkomstig de bestemming daarvan en/of het genot van door of vanwege de gemeente verstrekte diensten.
2. Onder gebruik maken wordt mede verstaan het niet-onmiddellijk doch door middel van een ander drijvend voorwerp in de haven of aan de kade aanmeren van een vaartuig.
3. Onder de naam los- en opslaggeld wordt voor het hebben van voorwerpen op of boven de kade een recht geheven.

Artikel 8. Belastingplicht

1. Het haven- en/ of kadegeld wordt geheven van de gezagvoerder van het vaartuig- indien het recht per keer wordt berekend - over het tijdvak van ononderbroken gebruik van de kade. Bij hernieuwd gebruik van de kade vangt een nieuw tijdvak aan.
2. De berekening van het recht geschiedt ter keuze van de belastingplichtige per keer of per jaar.
3. De belastingplichtige is verplicht, zodra hij met een vaartuig ligplaats neemt, daarvan onverwijld kennis te geven aan de havenmeester.

4. Het los- en opslaggeld wordt geheven van degene die één of meer voorwerpen heeft op of boven de kade, danwel van degene ten behoeve van wie die voorwerpen op of boven de kade worden aangetroffen.

Artikel 9. Vrijstellingen

Geen haven- en/ of kadegeld wordt geheven voor het gebruik maken van de haven en/of kade ten behoeve van:

1. rijksvaartuigen, uitsluitend bestemd voor de openbare dienst;
2. gemeentevaartuigen;
3. hospitaalschepen;
4. vaartuigen, waarvan de schippers ten genoegen van de havenmeester aantonen dat zij wegens ernstige familieomstandigheden of om redenen van overmacht van de haven en/of kade gebruik moeten maken, mits er niet geladen en/of gelost wordt;
5. vrachtschepen, die aanleggen tot het doen van inkopen van levensmiddelen, mits dit niet langer duurt dan drie uur en er gedurende die tijd niet geladen en/of gelost wordt;
6. vrachtschepen die voorafgaand gereserveerd hebben en op zaterdag na 12.00 uur aankomen en op maandag vóór 10.00 uur vertrekken zonder te hebben geladen en/of gelost.

Artikel 10. Reparatietarief

1. Vrachtschepen die het havengebied gebruiken wegens reparatie aan het schip, waarbij de volledige aanmelding is gedaan door het te bezoeken scheepsreparatiebedrijf en waarbij er geen sprake is van laden en lossen, komen in aanmerking voor het reparatietarief.
2. De havenmeester beoordeelt naar aanleiding van het verzoek als bedoeld in het eerste lid of er sprake is van reparatie of van laden en lossen.

HOOFDSTUK III SLOTBEPALINGEN

Artikel 11. Inwerkingtreding en citeertitel

1. De 'Verordening scheepvaartrechten 2019' van 14 november 2018 wordt ingetrokken met ingang van de in het derde lid genoemde datum van ingang van de heffing, met dien verstande dat zij van toepassing blijft op belastbare feiten die zich voor die datum hebben voorgedaan.
2. Deze verordening treedt in werking op de eerste dag na die van de bekendmaking.
3. Datum van ingang van de heffing is 1 januari 2020.
4. Deze verordening kan worden aangehaald als 'Verordening scheepvaartrechten 2020'.

Aldus vastgesteld in de raadsvergadering van 13 november 2019.

De griffier, De voorzitter,

Zaaknummer:

GEMEENTE Arnhem

TARIEVENTABEL behorend bij de 'Verordening scheepvaartrechten 2020' van 13 november 2019

RUBRIEK 1 Haven- en kadegeld

1.1.1. De in de tabel onder 1.1.2 en in 1.2.1 vermelde tarieven zijn exclusief BTW

1.1.2. Het haven- en kadegeld bedraagt:

	Type schip		Plaatsruimte of laadvermogen	Tijdvak (indien per keer berekend)	Tarief per zone			Tijdvak (indien per abonnement berekend)	
					65000	65010	65020		
					Nieuwe Haven	Nieuwe Kade	Rijnkade		
1.1.2.1	Pleziervaartuigen		Per strekkende meter	Per nacht	€ 1,50	€ 1,50	€ 1,50	Geen abonnement mogelijk	
1.1.2.2	Passagiersschip		Per 1 m²	Per 7 dagen	€ 0,14	€ 0,13	€ 0,16	Per ½ jaar	€ 3,05
1.1.2.3	Vrachtschip	- Laden en lossen roerende zaken - Bij gebruik maken van de kade voor reparatie aan het schip	Per 1 ton	Per 7 dagen	€ 0,12	€ 0,12	€ 0,14	Per ½ jaar	€ 2,60
1.1.2.4	Vrachtschip	Laden en lossen roerende zaken indien gewicht < helft van (maximaal) tonnage van het vaartuig	Per 1 ton	Per 7 dagen	€ 0,06	€ 0,06	€ 0,07	Geen abonnement mogelijk	
1.1.2.5	Vrachtschip	Doorvaart (maximaal 4 dagen)	Per 1 ton	Per 4 dagen	€ 0,04	€ 0,04	€ 0,05	Geen abonnement mogelijk	
1.1.2.6	Overige vaartuigen		Per 1 m²	Per 7 dagen	€ 0,14	€ 0,13	€ 0,16	Per ½ jaar	€ 3,05
1.1.2.7	Reparatietarief vrachtschip		Per 1 ton	Per 7 dagen	€ 0,04	€ 0,04	€ 0,05		

1.2.1 Het haven- en kadegeld bedraagt voor jachthavens voor iedere m² te exploiteren gedeelte aan of voor de kade per jaar € 1,55

RUBRIEK 2 Los- en opslaggeld

De in deze paragraaf vermelde tarieven zijn exclusief BTW

2 Het tarief bedraagt:

2.1 Voor het plaatsen op de kade van een met de grond verbonden kraan of van een ander los- of laadwerktuig zoals een mobiele kraan, een laadschop e.d.: per jaar € 154,00

2.2 Het hiervoor genoemde bedrag wordt verhoogd met een bedrag berekend over de kade oppervlakte welke door het werktuig bestreken kan worden per m²: -per jaar € 10,90

-per kwartaal	€ 3,40
-per maand	€ 1,55
-per week	€ 0,51

2.2.1 De verhoging als bedoeld in 2.2 is niet verschuldigd indien voor de hier bedoelde oppervlakte los- en opslaggeld als gemeld in deze rubriek van de tarieventabel is voldaan voor de duur van een kalenderjaar.

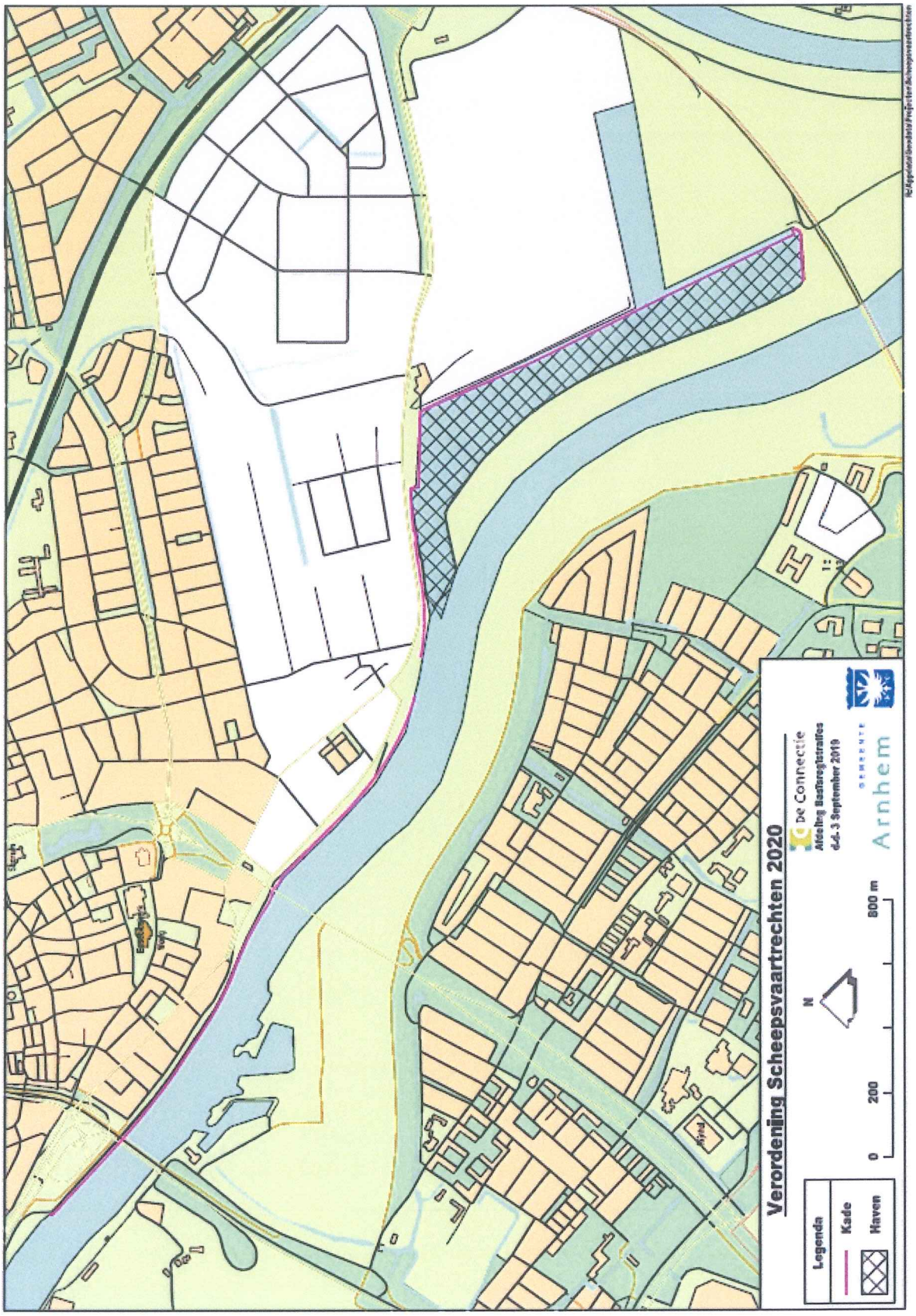
2.3 Het tarief bedraagt: voor het plaatsen van voorwerpen op de kade - opslaggeld per m^2

-per jaar	€ 10,90
-per kwartaal	€ 3,35
-per maand	€ 1,55
-per week	€ 0,51

GEMEENTE Arnhem

Zaaknummer:

BIJLAGE behorend bij 'Verordening Scheepvaartrechten 2020'

Zaaknummer: 408057

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM

Gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders van 8 oktober 2019, Bedrijfsvoering, nummer 408057;

Gelet op artikel 224 van de Gemeentewet;

Besluit:

vast te stellen de

VERORDENING OP DE HEFFING EN DE INVORDERING VAN TOERISTENBELASTING 2020

Artikel 1 Definities

Voor de toepassing van deze verordening wordt verstaan onder:

a. *arrangement*: een reservering op een toeristische plaats voor een gezin, echtpaar of samenreizende personen gedurende een vooraf vastgelegde periode van minimaal vier weken voor een vast huurbedrag;
b. *cruiseschip*: een zeeschip of binnenschip dat bestemd is of gebruikt wordt voor het bedrijfsmatig vervoer van passagiers over zeewegen danwel binnenvaarwegen, die om toeristische redenen, hoofdzakelijk gelegen in de zee- of rivierreis zelf, deelnemen aan die zee- of rivierreis;
c. *jachthaven*: aanlegplaats voor vaartuigen;
d. *maandarrangement*: een arrangement met een looptijd van één maand gedurende de maand juni of september;
e. *mobiele kampeeronderkomens*: tenten, vouwwagens, kampeerauto's, toercaravans en soortgelijke onderkomens dan wel soortgelijke voertuigen die bestemd zijn voor dan wel gebezigd worden als verblijf voor vakantie en andere recreatieve doeleinden;
f. *naseizoenarrangement:* een arrangement met een looptijd van ongeveer twee maanden, startend na het hoogseizoen en eindigend bij de afloop van het kampeerseizoen;
g. *niet-beroepsmatig verhuurde ruimten*: woningen en andere verblijven, of gedeelten daarvan, niet-zijnde mobiele vakantie-onderkomens of stacaravans, die niet in hoofdzaak bestemd zijn als verblijf voor vakantie en andere recreatieve doeleinden, doch wel in bepaalde perioden van het jaar voor die doeleinden worden verhuurd dan wel te huur aangeboden;
h. *passagiers:* personen, niet zijnde bemanningsleden, die tegen een vergoeding in welke vorm dan ook aan boord van een cruiseschip verblijven en die niet als ingezetene met een adres in de gemeente in de basisregistratie personen zijn ingeschreven;
i. *slaapzaal:* een ruimte met minimaal vier slaapplaatsen, waarbij die slaapplaatsen gebruikt kunnen worden door personen die niet tot één reisgezelschap behoren;
j. *vaartuig*: een vaartuig dat is bestemd of wordt gebezigd voor vakantie- of andere recreatieve doeleinden, niet zijnde een cruiseschip;
k. *vakantie-onderkomens*: woningen en andere verblijven (bijv. chalets), niet-zijnde mobiele kampeeronderkomens of stacaravans, in hoofdzaak bestemd voor en gebezigd als verblijf voor vakantie- en andere recreatieve doeleinden;
l. *vaste standplaats*: een terrein of terreingedeelte dat bestemd is voor het gedurende een seizoen of een jaar plaatsen van eenzelfde mobiel kampeeronderkomen of stacaravan.
m. *voorseizoenarrangement*: een arrangement lopend vanaf het begin van het kampeerseizoen en eindigend aan het eind van de maand juni.

Artikel 2 Belastbaar feit

Onder de naam 'toeristenbelasting' wordt een directe belasting geheven voor het houden van verblijf met overnachten binnen de gemeente tegen een vergoeding in welke vorm dan ook door personen die niet als ingezetene in de Basisregistratie personen van de gemeente zijn ingeschreven.

Artikel 3 Belastingplicht

1. Belastingplichtig is degene die gelegenheid biedt tot verblijf als bedoeld in artikel 2.
2. De belastingplichtige is bevoegd de belasting als zodanig te verhalen op degene, die verblijf houdt als bedoeld in artikel 2.
3. Als er geen persoon is aan te wijzen die gelegenheid biedt tot verblijf, is degene belastingplichtig die verblijf houdt als bedoeld in artikel 2.

Artikel 4 Vrijstellingen

De belasting wordt niet geheven ter zake van het verblijf:

a. van degene die verblijft in een toegelaten instelling als bedoeld in artikel 5, eerste lid, van de Wet Toelating Zorginstellingen;
b. van degene die verblijft in het vakantiepark 'Bio Vakantieoord';
c. van een vreemdeling als bedoeld in artikel 29, eerste lid, van de Vreemdelingenwet 2000, die rechtmatig in Nederland verblijft in de zin van artikel 8, letters c, d, f, g, h, van voornoemde wet, en voorzover deze persoon verblijf houdt als bedoeld in artikel 2 van deze verordening, onder verantwoordelijkheid van het Centraal Orgaan opvang Asielzoekers;
d. van degene die tijdelijk in de gemeente verblijft als deelnemer aan of begeleider van een zogenoemde schoolwerkweek of als deelnemer aan of begeleider van een meerdaagse activiteit van een scoutinggroep of gelijksoortige organisatie;
e. van degene jonger dan 22 jaar die tijdelijk in de gemeente verblijft als deelnemer aan een meerdaagse activiteit van een sportvereniging of een cultuurvereniging en van degene die als begeleider van voornoemde deelnemers optreedt.

Artikel 5 Maatstaf van heffing

De belasting wordt geheven naar het aantal overnachtingen in het belastingjaar.

Artikel 6. Forfaitaire berekeningswijze van de maatstaf van heffing

1. Ter zake van verblijf in mobiele kampeeronderkomens, vakantieonderkomens en stacaravans op vaste jaarplaatsen of op vaste seizoensplaatsen of voor mobiele kampeeronderkomens op seizoenplaatsen voor vakantie of recreatief gebruik wordt het aantal overnachtingen forfaitair vastgesteld.
2. De forfaitaire berekeningswijze is uitsluitend van toepassing voor jaarplaatsen, (vaste) seizoenplaatsen en arrangementen die gebruikt worden door één en hetzelfde gezin of echtpaar, dan wel dezelfde persoon of personen.
3. Bij de forfaitaire berekening wordt het aantal overnachtingen per verblijfsruimte vastgesteld op het product van het voor die verblijfsruimte in het vierde lid vastgestelde aantal personen dat heeft overnacht en het voor die verblijfsruimte in het vijfde lid vastgestelde aantal malen dat is overnacht.
4. Het aantal personen dat heeft overnacht, wordt met betrekking tot:
   a. mobiele kampeeronderkomens, vakantieonderkomens en stacaravans op vaste jaarplaatsen, bepaald op 2,3;
   b. mobiele kampeeronderkomens, vakantieonderkomens en stacaravans op vaste seizoenplaatsen bepaald op 2,3;

c. mobiele kampeeronderkomens op seizoenplaatsen bepaald op 2,5;
d. mobiele kampeeronderkomens op toeristische plaatsen bepaald op:
   1°. 2,2, indien sprake is van een voorseizoenarrangement;
   2°. 2,4, indien sprake is van een verlengd voorseizoenarrangement;
   3°. 2,2, indien sprake is van een naseizoenarrangement;
   4°. 2,1, indien sprake is van een maandarrangement.

5. Het aantal malen dat door de in het tweede lid bedoelde personen is overnacht, wordt:
   a. in geval van het vierde lid, sub a, bepaald op: 50;
   b. in geval van het vierde lid, sub b, bepaald op: 50;
   c. in geval van het vierde lid, sub c, bepaald op: 50;
   d. in geval van het vierde lid, sub d, bepaald op:
      1°. 29, indien sprake is van een voorseizoenarrangement;
      2°. 39, indien sprake is van een verlengd voorseizoenarrangement;
      3°. 18, indien sprake is van een naseizoenarrangement;
      4°. 12, indien sprake is van een maandarrangement.

Artikel 7. (Opteren voor) niet-forfaitaire maatstaf van heffing

1. Belastingplichtige kan in de aangifte verzoeken de maatstaf van heffing in afwijking van het bepaalde in artikel 6 vast te laten stellen op het werkelijk aantal overnachtingen, indien blijkt dat dit aantal lager is dan het op grond van artikel 6 berekende aantal.
2. Dit verzoek wordt niet gehonoreerd indien de nachtregistratie zoals bedoeld in artikel 14 niet of niet juist is bijgehouden.

Artikel 8. Belastingtarief

1. Het tarief bedraagt per persoon per overnachting € 2,00.
2. In afwijking van het in het eerste lid genoemde tarief bedraagt het tarief per peroon per overnachting bij verblijf in een mobiel kampeeronderkomen of op een vaste standplaats of bij verblijf in een vaartuig op een aanlegplaats in de jachthaven € 0,75.
3. In afwijking van het in het eerste lid genoemde tarief bedraagt het tarief per persoon per overnachting bij verblijf in een accommodatie waarbij overnacht wordt in een slaapzaal €0,75.

Artikel 9 Belastingtijdvak

Het belastingtijdvak is gelijk aan het kalenderjaar.

Artikel 10 Wijze van heffing

De belasting wordt bij wege van aanslag geheven.

Artikel 11 Aanslaggrens

Belastingaanslagen van minder dan € 9,00 worden niet opgelegd.

Artikel 12 Termijnen van betaling

1. De aanslagen moeten worden betaald uiterlijk op de laatste dag van de maand volgend op die waarin de dagtekening van het aanslagbiljet is gesteld.
2. In afwijking van het eerste lid kunnen de aanslagen in acht gelijke termijnen worden betaald, indien aan het navolgende wordt voldaan:
   a. het totaalbedrag van de op één aanslagbiljet verenigde aanslagen onroerende-zaakbelastingen of andere belastingen/heffingen moet niet meer zijn dan € 5.000,00;

b. de verschuldigde bedragen moeten door middel van automatische betalingsincasso van de betaalrekening van de belastingschuldige kunnen worden afgeschreven.

De eerste termijn vervalt dan op de laatste dag van de maand volgend op die waarin de dagtekening van het aanslagbiljet is gesteld en elk van de volgende termijnen telkens een maand later.

3. De Algemene Termijnenwet is niet van toepassing op de in de voorgaande leden gestelde termijnen.

Artikel 13 Aanmeldingsplicht

De belastingplichtige bedoeld in artikel 3, eerste lid, is gehouden, voordat hij voor de eerste maal na het in werking treden van deze verordening gelegenheid tot overnachten verschaft, zulks schriftelijk te melden aan de door het college van burgemeester en wethouders aangewezen gemeenteambtenaren, bedoeld in artikel 231, tweede lid, onderdelen b en d van de Gemeentewet.

Artikel 14 Administratie

1. De belastingplichtige is gehouden per belastingjaar een deugdelijke administratie bij te houden.
2. Deze administratie bevat, met betrekking tot ieder aan wie gelegenheid tot overnachten wordt verschaft, tenminste gegevens betreffende:
   a. het wel of niet woonachtig zijn in de gemeente Arnhem;
   b. aantal personen;
   c. aantal overnachtingen ter zake waarvan belasting verschuldigd is;
   d. het ouder of jonger zijn dan de genoemde leeftijdsgrens in geval van een verblijf als bedoeld in artikel 4 onder e.
3. Een nachtverblijfregister kan worden aangemerkt als een deugdelijke administratie als bedoeld in lid 1.
4. Indien de belastingplichtige gelegenheid tot verblijf biedt als genoemd in artikel 8 onder a en als genoemd in artikel 8 onder b en/of c, dan dient dit onderscheid in de administratie te worden vastgelegd.
5. Indien het onderscheid als bedoeld in lid 4 niet wordt geadministreerd, geldt voor alle overnachtingen het tarief zoals genoemd in artikel 8 onder a.

Artikel 15 Kwijtschelding

Voor deze belasting wordt geen kwijtschelding verleend.

Artikel 16 Inwerkingtreding en citeertitel

1. De 'Verordening toeristenbelasting 2019' van 19 december 2018 wordt ingetrokken met ingang van de in het derde lid genoemde datum van ingang van de heffing, met dien verstande dat zij van toepassing blijft op belastbare feiten die zich voor die datum hebben voorgedaan.
2. Deze verordening treedt in werking met ingang van de eerste dag na die van bekendmaking.
3. De datum van ingang van de heffing is 1 januari 2020.
4. Deze verordening kan worden aangehaald als de 'Verordening toeristenbelasting 2020'.

Aldus vastgesteld in de vergadering van de raad van de gemeente Arnhem van 13 november 2019.

De griffier, De voorzitter,

Zaaknummer: 408057

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM

Gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders van 8 oktober 2019, Bedrijfsvoering, nummer 408057;

Gelet op artikel 229, eerste lid, aanhef en de onderdelen a en b van de Gemeentewet

Besluit:

vast te stellen de

VERORDENING OP DE HEFFING EN DE INVORDERING VAN REINIGINGSRECHTEN 2020

Artikel 1. Definities
Voor de toepassing van deze verordening wordt verstaan onder:
- bedrijfsafval: afvalstoffen, restafval dat gelijk is aan huishoudelijk restafval, afkomstig van bedrijven en instellingen, welke door aard, omvang of hoeveelheid worden ingezameld door middel van een aanbieding in een daarvoor bestemde ondergrondse container;
- aanbieding: de ontgrendeling van een inwerptrommel van een verzamelcontainer met een afvalpas.

Artikel 2. Belastbaar feit
1. Onder de naam reinigingsrechten worden rechten geheven voor zowel het genot van de door of vanwege de gemeente verstrekte diensten als voor het gebruik van voor de openbare dienst bestemde gemeentebezittingen, werken of inrichtingen die bij de gemeente in beheer of in onderhoud zijn.
2. Het in het eerste lid bedoelde genot van diensten en het gebruik van gemeentebezittingen, werken en inrichtingen bestaat uit het aanbieden van met huishoudelijk afval gelijk te stellen bedrijfsafval van beperkte omvang en hoeveelheid in een daartoe van gemeentewege ter beschikking gestelde verzamelcontainer.

Artikel 3. Belastingplicht
Belastingplichtig voor de reinigingsrechten is degene op wiens naam de aanvraag dan wel ten behoeve van wie de dienst wordt verricht of van degene die van de bezittingen, werken of inrichtingen gebruik maakt.

Artikel 4. Maatstaf van heffing en tarief
1. Voor het periodiek inzamelen van bedrijfsafvalstoffen bedraagt het recht, bij 1 tot en met 5 aanbiedingen per week in een 60 liter inwerptrommel € 588,- per belastingjaar.
2. Voor het periodiek inzamelen van bedrijfsafvalstoffen bedraagt het recht bij 6 tot en met 10 aanbiedingen per week in een 60 liter inwerptrommel € 1004,40 per belastingjaar.
3. Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van een duplicaat afvalpas: € 10,50.
4. De tarieven genoemd in lid 1 en lid 2 zijn exclusief omzetbelasting. Bedoelde btw wordt, indien deze verschuldigd is, echter wel in rekening gebracht.

Artikel 5. Belastingjaar
Het belastingjaar is gelijk aan het kalenderjaar.

Artikel 6. Wijze van heffen
De rechten worden geheven bij wege van aanslag.

Artikel 7. Tijdstip van ontstaan van de belastingschuld en de heffing naar tijdsgelang
1. Het recht als bedoeld in artikel 4, eerste en tweede lid, is verschuldigd bij het begin van het belastingjaar of, zo dit later is, bij de aanvang van de belastingplicht.
2. Indien de belastingplicht in de loop van het belastingjaar aanvangt, is het recht als bedoeld in artikel 4, eerste en tweede lid, verschuldigd voor zoveel twaalfde gedeelten van het voor dat jaar verschuldigde recht als er in dat jaar, na de aanvang van de belastingplicht, nog volle kalendermaanden overblijven.
3. Indien de belastingplicht in de loop van het belastingjaar eindigt, bestaat aanspraak op ontheffing voor zoveel twaalfde gedeelten van het voor dat jaar verschuldigde recht als bedoeld in artikel 4,

eerste en tweede lid, als er in dat jaar, na het einde van de belastingplicht, nog volle kalendermaanden overblijven.
4. Het tweede en het derde lid zijn niet van toepassing indien de belastingplichtige binnen het ophaalgebied van de gemeente verhuist.
5. Belastingbedragen van minder dan € 9,00 worden niet geheven.
6. Voor de toepassing van het bepaalde in het zesde lid wordt het totaal van de op één aanslagbiljet verenigde verschuldigde bedragen afvalstoffenheffing en andere heffingen aangemerkt als één belastingbedrag.

Artikel 8. Kwijtschelding

Bij de invordering van de reinigingsrechten wordt geen kwijtschelding verleend.

Artikel 9. Termijnen van betaling

1. In afwijking van artikel 9, eerste lid, van de Invorderingswet 1990 moeten de aanslagen. worden betaald uiterlijk op de laatste dag van de maand volgend op die waarin de dagtekening van het aanslagbiljet is gesteld.
2. In afwijking van het eerste lid kunnen de aanslagen in acht gelijke termijnen worden betaald, indien aan het navolgende wordt voldaan:
   a. het totaalbedrag van de op één aanslagbiljet verenigde aanslagen afvalstoffenheffing of andere belastingen/heffingen niet meer is dan € 5.000,00;
   b. de verschuldigde bedragen moeten door middel van automatische betalingsincasso van de betaalrekening van de belastingschuldige kunnen worden afgeschreven.

   De eerste termijn vervalt dan op de laatste dag van de maand volgend op die waarin de dagtekening van het aanslagbiljet is gesteld en elk van de volgende termijnen telkens een maand later.
3. De Algemene Termijnenwet is niet van toepassing op de in de voorgaande leden gestelde termijnen.

Artikel 10. Inwerkingtreding en citeertitel

1. Deze verordening treedt in werking met ingang van de eerste dag na die van bekendmaking.
2. De datum van ingang van de heffing is 1 januari 2020.
3. Deze verordening kan worden aangehaald als 'Verordening reinigingsrechten 2020'.

Aldus vastgesteld in de raadsvergadering 13 november 2019.

De griffier,

De voorzitter,

Zaaknummer: 408057

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM

Gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 8 oktober 2019, Bedrijfsvoering, nummer 408057;

Gelet op artikel 149 van de Gemeentewet in samenhang met artikel 10.23 Wet milieubeheer van de Gemeentewet;

Besluit:

vast te stellen de verordening tot wijziging van de

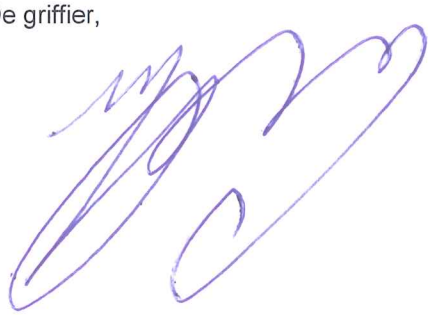
ALGEMENE PLAATSELIJKE VERORDENING VOOR ARNHEM:

Artikel I Wijziging
Aan artikel 4.2.3.1 wordt na de zinsnede 'artikel 4.2.2.1' toegevoegd de zinsnede: 'in gevallen waarin de voor deze inzameling krachtens de Verordening reinigingsrechten verschuldigde rechten zijn voldaan'.

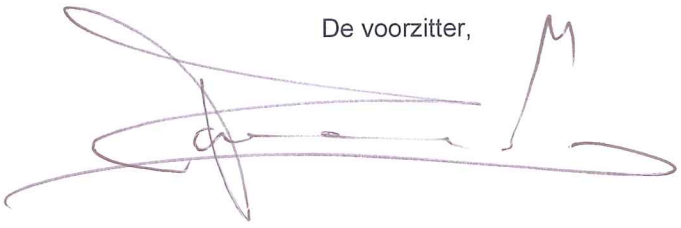
Artikel II Inwerkingtreding en citeertitel
1. Deze verordening treedt in werking één dag na bekendmaking van dit besluit.
2. Deze wijziging kan worden aangehaald als: Wijziging APV i.v.m. invoering reinigingrecht.

Aldus vastgesteld in de raadsvergadering van 13 november 2019.

De griffier,

De voorzitter,

Vaststellen: "Belastingverordeningen 2020 en wijziging APV".

Voor de gemeenteraadsvergadering d.d.:	13 november 2019
Zaaknummer:	401815
Portefeuillehouder:	Dhr. R. Paping

Aanwezig: alle raadsleden en collegeleden met uitzondering van de heer Kraaijenbrink (AC), de heer Bal (Denk/ VA) en mevrouw Louwers (college)

Verloop:
De raadskamer heeft op 6 november de meningsvorming 2 vergadering afgerond, in samenhang met de M2 behandeling van de MJPB 2020-2023.

Conclusie
De voorzitter dankt allen aanwezigen en concludeert dat de raadskamer heeft besloten dat het voorstel doorgeleid kan worden naar de besluitvormende vergadering.

De raadsadviseur,
K. Vons

De voorzitter,
D. Becker

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	13 november 2019
Ter bespreking van	Belastingverordeningen 2020 en wijziging APV
Amendement van het lid	Mark Coenders - GroenLinks Leendert Combée - VVD Sabine Andeweg - D66 Eric Greving - PvdA
Titel Amendement	Verwerking eenmalige verhoging OZB en RZB
Nummer Zaaknummer	**19A79** 408057

De ondergetekenden stellen het volgende amendement voor:

A. Artikel 5 van de Verordening op de heffing en de invordering van onroerende-zaakbelastingen 2020 wordt als volgt gewijzigd:
   a. In het eerste lid, sub a, wordt '0,1939%' vervangen door: 0,1963%;
   b. In het eerste lid, sub b, onder 1°, wordt '0,1568%' vervangen door: 0,1587%;
   c. In het eerste lid, sub b, onder 2°, wordt '0,5818%' vervangen door: 0,5890%.

B. Artikel 7 van de Verordening op de heffing en de invordering van roerende-zaakbelastingen 2020 wordt als volgt gewijzigd:
   a. In het eerste lid, sub a, wordt '0,1939%' vervangen door: 0,1963%;
   b. In het eerste lid, sub b, onder 1°, wordt '0,1568%' vervangen door: 0,1587%;
   c. In het eerste lid, sub b, onder 2°, wordt '0,5818%' vervangen door: 0,5890%.

Toelichting

Dit amendement verwerkt de eenmalige verhoging van de opbrengsten van OZB en RZB van 1,25%, zoals geamendeerd in de MJPB 2020-2023, in de tarieven voor de onroerende en roerende zaakbelasting in de betreffende verordeningen.

AANGENOMEN

19A79/P.2 K

Mark Coenders - GroenLinks
Leendert Combée - VVD
Sabine Andeweg - D66
Eric Greving - PvdA

AANGENOMEN K

Voor	**34**	*Amendement "Verwerking eenmalige verhoging OZB en RZB" (19A79)*
Tegen	**5**	

GROENLINKS	7	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	2	0
van Burgsteden		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Aydemir		
Bal		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Dijk		
Venhoek		
van Ommen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Hegge		

PvdA	4	0
Greving		
van Nunen		
Bouma		
de Vries		

SP	0	3
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

PARTIJ VOOR DE VRIJHEID	0	2
Verheij		
Sanders		

Totaal	**39**

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 408057

Onderwerp: Belastingverordeningen 2020 en wijziging APV

Voorstel

1. De Belastingverordeningen 2020 vast te stellen conform bijgevoegde concepten.
2. De wijziging van de APV vast te stellen conform bijgevoegd concept.

Inleiding

Om in 2020 de gemeentelijke belastingen en heffingen te kunnen heffen en innen is het nodig dat op 1 januari 2020 de belastingverordeningen zijn vastgesteld en gepubliceerd. In de meerjarenprogramma-begroting 2019-2022 is conform het coalitieakkoord opgenomen dat de belastingen, heffingen, rechten en leges niet mogen stijgen, behoudens de afvalstoffenheffing en rioolheffing, die kostendekkend worden gemaakt. De tarieven 2020 voor betreffende belastingen en heffingen sluiten aan op deze kaders. Deze verordeningen worden tegelijk met de MJPB voorgelegd aan de raad. De toelichting op de belastingverordening geeft inzicht in de wijzigingen ten opzichte van vorig jaar.

In juni 2019 heeft de Gemeenteraad besloten tot invoering van reinigingsrecht voor bedrijfsafval in de binnenstad en bedrijven de mogelijkheid te bieden om gebruik te maken van de toekomstige infrastructuur voor huishoudelijk afval. Om het mogelijk te maken dat alleen de bedrijven die reinigingsrechten betalen voor de gemeentelijke inzamelvoorzieningen hun bedrijfsafvalstoffen mogen aanbieden aan de inzameldienst (Suez) moet artikel 4.2.3.1 van de APV worden aangevuld.

Aangezien op dit moment de besluitvorming over de laatste voorwaarde voor invoering van Diftar nog niet is afgerond en het nog niet duidelijk is wanneer Diftar ingevoerd zal worden, zal de verordening Afvalstoffenheffing pas in november/december ter besluitvorming aan uw Raad worden voorgelegd.

Zoals toegezegd in de Raadsbrief van 25 juni 2019 zal met betrekking tot 'groene' leges in november/december van dit jaar een voorstel aan uw Raad worden voorgelegd. Inwerkingtreding van deze groene leges per 1 januari 2020 is dan nog mogelijk.

Beoogd effect

De geraamde belastingopbrengsten uit de begroting te innen.
Alleen die bedrijven die reinigingsrechten betalen voor de gemeentelijke inzamelvoorzieningen mogen hun bedrijfsafvalstoffen aanbieden aan de inzameldienst (Suez).

Argumenten

GEMEENTE Arnhem

1.1 De Gemeentewet schrijft de belastingverordening voor als onmisbaar instrument om belasting te innen

Conform art. 216 Gemeentewet dienen de belastingverordeningen door de gemeenteraad te worden vastgesteld, voordat overgegaan kan worden tot belastingheffing.

1.2 De verordeningen moeten voor 1 januari 2020 zijn vastgesteld

De verordeningen dienen voor 1 januari 2020 te worden vastgesteld en gepubliceerd om de belastingopbrengst te waarborgen.

1.3 In juni 2019 hebt u besloten tot invoering van reinigingsrecht voor bedrijfsafval in de binnenstad

Om ondernemers te faciliteren met een werkbaar systeem voor kleinschalig bedrijfsafval, wordt hen de mogelijkheid geboden om gebruik te maken van de toekomstige infrastructuur voor huishoudelijk afval, restafval dient daarbij aangeboden te worden in de ondergrondse containers. Ondernemers kunnen zelf de afweging maken of ze hiervan gebruik maken. Alleen die bedrijven die reinigingsrechten betalen voor de gemeentelijke inzamelvoorzieningen mogen hun bedrijfsafvalstoffen aanbieden aan de inzameldienst.

Kanttekeningen en risico's

Niet van toepassing

Financiën

Het voorstel is er op gericht om in de begroting opgenomen opbrengsten te realiseren.

In het coalitieakkoord is opgenomen, dat de tarieven niet worden verhoogd. Dat betekent, dat bij de tarieven burgerzaken waar een (maximaal) rijkstarief geldt, de tarieven gelijk blijven aan die van 2019. Bij verhoging van de rijksleges, die door de gemeente aan het rijk moeten worden afgedragen, zal het bedrag aan gemeenteleges dus verlaagd worden om op hetzelfde tarief als in 2019 uit te komen. Inschatting is dat dit mogelijk 50.000 euro aan minderopbrengsten oplevert. Op het moment van inbrenging ter vaststelling van de legesverordening zijn de rijkstarieven voor burgerzaken voor 2020 echter nog niet bekend. Deze minderopbrengst gold overigens ook al voor het jaar 2019.

Reinigingsrecht is een retributie. Hierdoor geldt voor deze verordening het kostendekkendheidsprincipe (er mag geen winst worden gemaakt). Verder dient de integrale kostprijs doorberekend te worden, zodat er voldaan wordt aan de Wet markt en overheid.

Uitvoering

Na vaststelling worden de verordeningen en de wijziging van de APV gepubliceerd.

Communicatie

De besluiten worden gepubliceerd.

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad

- Toelichting op de belastingverordeningen 2020
- Afrondingsmethodiek tarieven gemeentelijke verordeningen
- Belastingverordeningen 2020
- Wijzigingsverordening APV voor Arnhem
- Vergelijkingstabellen belastingtarieven 2019-2020 mbt rioolheffing en de OZB/RZB

RAADSVOORSTEL

Besluit van

Zaaknummer 408057

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 8 oktober 2019;

gelet op artikel 216 van de Gemeentewet;

besluit:

1. De volgende Belastingverordeningen 2020 met bijbehorende tarieventabellen vast te stellen conform bijgevoegde concepten:
   a. de verordening op de heffing en de invordering van onroerende-zaakbelasting 2020;
   b. de verordening op de heffing en de invordering van roerende-zaakbelasting 202-;
   c. de verordening op de heffing en de invordering van rioolheffing 2020;
   d. de verordening op de heffing en de invordering van leges 2020;
   e. de verordening op de heffing en de invordering van parkeren en parkeerbelastingen 2020;
   f. de verordening op de heffing en de invordering van scheepvaartrechten 2020 (haven- en kadegeld);
   g. de verordening op de heffing en de invordering van toeristenbelasting 2020;
   h. de verordening op de heffing en de invordering van reinigingsrechten 2020.

2. De wijzigingsverordening van de Algemene plaatselijke verordening voor Arnhem vast te stellen conform bijgevoegd voorstel.

De griffier, De voorzitter,

Gemeente Arnhem

Zaaknummer: 408057

TOELICHTING OP DE BELASTINGVERORDENINGEN 2020

Inleiding

Deze toelichting bestaat uit twee delen. In het eerste deel worden punten genoemd die betrekking hebben op beleidsmatige wijzigingen of afwijkingen van het beleid. In het tweede deel wordt gedetailleerd per verordening aangegeven welke wijzigingen zijn doorgevoerd ten opzichte van de verordeningen 2019.

BELEID

ALGEMENE PRIJSINDEX
De tarieven worden voor 2020 confrom het coalitieakkoord niet verhoogd, dus ook niet met de algemene prijsindex.

RIJKS- EN GEMEENTETARIEF
In het coalitieakkoord is opgenomen, dat de tarieven niet worden verhoogd. Dat betekent, dat bij de tarieven burgerzaken waar een (maximaal) rijkstarief geldt, de tarieven gelijk blijven aan die van 2019. Bij verhoging van de rijksleges, die door de gemeente aan het rijk moeten worden afgedragen, zal het bedrag aan gemeenteleges dus verlaagd worden om op hetzelfde tarief als in 2019 uit te komen.

OVERZICHT KOSTENDEKKENDHEID
Het overzicht kostendekkendheid wordt niet als bijlage bij de belasting- en legesverordening opgenomen. Dit overzicht is volgens de voorschriften van het BBV in de paragraaf lokale heffingen opgenomen.

WIJZIGINGEN PER VERORDENING TEN OPZICHTE VAN 2019

Deze toelichting is een aanvulling op de punten die zijn opgenomen in het raadsvoorstel.

In alle verordeningen is het artikel 'Nadere regels door het college van burgemeester en wethouders' geschrapt. Dit artikel stond er in om aan te geven dat er andere regels konden zijn of konden worden vastgesteld door het college omtrent het betreffende onderwerp. Het impliceerde echter dat het mogelijk was dat het college *juridische* nadere regels kon stellen. Dat is niet aan de orde bij gemeentelijke belastingen. De VNG heeft haar modelverordeningen aangepast door deze artikelen uit de belastingverordeningen te halen. Arnhem heeft deze wijziging gevolgd.

Aangezien op dit moment de besluitvorming over de laatste voorwaarde voor invoering van DIFTAR nog niet is afgerond en het nog niet duidelijk is wanneer Diftar ingevoerd zal worden, zal de verordening Afvalstoffenheffing pas in november/december ter besluitvorming worden voorgelegd.

1. *VERORDENING ONROERENDE ZAAK, ROERENDE ZAAK EN RIOOLHEFFING*

In het Coalitieakkoord 2018-2022 zijn afspraken gemaakt die met ingang van 2019 zijn doorgevoerd. Voor de begroting van 2020 wijzigen deze afspraken niet. Als algemene regel is afgesproken dat alle belastingen, heffingen, leges en parkeertarieven niet verhoogd zullen worden.

Onroerende-zaakbelasting:

Aanvullend op deze afspraken geldt voor de OZB dat ieder jaar een herwaarderingsjaar is. Dat betekent dat de WOZ-waarden gebaseerd worden op een nieuwe waardepeildatum (in 2020 is dat 1 januari 2019).
Het gemiddelde herwaarderingscijfer leidt tot een tariefaanpassing zodat de herwaardering geen lastenontwikkeling tot gevolg heeft. Om te voorkomen dat de opbrengst OZB te hoog of te laag wordt, wordt de gemiddelde waarde-ontwikkeling gecompenseerd door een tariefswijziging. Uiteraard kan de werkelijke waardestijging per individueel object afwijken van de gemiddelde waardestijging, met als gevolg een andere individuele ontwikkeling van de lasten dan gepresenteerd in de paragraaf lokale heffingen. Op grond hiervan is voor 2020 ten opzichte van 2019 het tarief voor woningen verlaagd met 7,75% en het tarief voor niet-woningen (gebruiker en eigenaar) gestegen met 2,77% (zie bijlage vergelijkingstabellen).

Roerende-zaakbelasting:
Voor de roerende-zaakbelasting gelden dezelfde tarieven als voor de onroerende-zaakbelasting.

Rioolheffing:
In het Coalitieakkoord 2018-2022 is afgesproken om de heffingen kostendekkend te maken. Dit betekent voor de rioolheffing vanaf 2019, dus ook voor 2020, een jaarlijkse groei van 1,5%. De tarieven zijn hierop aangepast (zie bijlage vergelijkingstabellen).

2. LEGESVERORDENING (TARIEVENTABEL BEHORENDE BIJ DE LEGESVERORDENING)

Bezuinigingsvoorstel evenementen (extra opbrengst van 100.000,-)
Op grond van dit bezuinigingsvoorstel is de tarieventabel aangepast.

A. *Bijschrijven van leidinggevenden op de APV-exploitatievergunning en de Drank-Horecawetvergunning*
Het bijschrijven van een leidinggevende was gratis. Er werd voor het bijschrijven en het antecedentenonderzoek van leidinggevenden van een seks-inrichting al wel leges gerekend, dat legesbedrag is overgenomen. Dit is verwoord in een nieuw lid, namelijk lid f.
- 4.3.1.1 f: het bijschrijven op de vergunning van een leidinggevende, per persoon € 72,00

B. *Evenementen*
We gaan rekenen met categorieën ingedeeld naar aantal bezoekers. Hoe meer bezoekers, hoe meer risico's mogelijk zijn, hoe meer werk aan de behandeling van de vergunning. Voorheen waren er 2 categorieën te weten tot 10.000 bezoekers en meer dan 10.000 bezoekers. Evenementen voor ideële doeleinden blijven gratis. Lid b t/m e zijn (ver)nieuw(d).
- 4.3.2.1 b: voor commerciële doeleinden met een verwacht bezoekersaantal tot 500 personen € 258,00
- 4.3.2.1 c: voor commerciële doeleinden met een verwacht bezoekersaantal van 501 tot 2500 personen € 516,00
- 4.3.2.1 d: voor commerciële doeleinden met een verwacht bezoekersaantal van 2501 tot 10.000 personen € 1.032,00
- 4.3.2.1 e: voor commerciële doeleinden met een verwacht bezoekersaantal van meer dan 10.000 personen € 1882,00

C. *Ontheffing oneigenlijk gebruik gemeentegrond*
Bij 4.4.1.1 is het laatste stuk tekst vervallen:'bij een gebruik van vier of meer aaneengesloten dagen'. We rekenen niet meer vanaf de vierde dag, maar gewoon vanaf de eerste dag. Het werk aan de ontheffing is hetzelfde of het nu voor bijvoorbeeld 1 of 5 dagen is.

AVG

A. In de verordening in artikel 10 Overdracht van bevoegdheden is onder b '5. artikel 2.2.8 (verlenen inzage persoonslijst)' komen te vervallen. Op grond van dit artkel wordt de bevoegdheid tot het wijzigen van de bij de legesverordening behorende tarieven in bepaalde gevallen overgedragen aan het college. Dit is niet meer nodig voor de inzage van persoonslijsten, omdat dat op grond van de AVG gratis is.
   In de tarieventabel is het tarief van 2.2.8 ' inzage verlenen persoonslijst' op € 0,00 gezet.

B. In de tarieventabel is het verstrekken van 'een volledig overzicht van alle in de Basisregistratie personen opgenomen gegevens van een persoon' gesplitst in twee onderdelen, te weten een gewaarmerkte kopie en een niet gewaarmerkte kopie. Het verstrekken van een dergelijk overzicht voor eigen gebruik is op grond van de AVG gratis. Dit wordt door de gemeente dan op normaal (wit) papier verstrekt. Indien dit overzicht nodig is voor een derde, valt dit niet onder de gratis verstrekking van de AVG en worden er leges geheven. In dat geval krijgt men dan een gewaarmerkt overzicht.

Europese Dienstenrichtlijn

Door een uitspraak van het Europese Hof van Justitie is vast komen te staan dat de leges in het kader van de winkeltijdenwet onder de Europese Dienstenrichtlijn vallen, omdat er hier sprake is van detailhandel. De Dienstenrichtlijn is namelijk van toepassing op eisen en vergunningstelsels die de verkoop van goederen, zoals de detailhandel, reguleren.
Deze leges zijn in de tarieventabel dan ook overgeheveld naar het hoofdstuk Europese Dienstenrichlijn.
De leges die onder de Europese Dienstenrichlijn vallen doen niet mee met de onderlinge kruissubsidiëring voor de kostendekkendheid. Dat betekent dat deze leges ieder per samenhangend onderdeel niet meer dan 100% kostendekkend mogen zijn. De kostendekkendheid van de Winkeltijdenwet is 75%.

Redactionele wijziging verordening

In de verordening is in onderdeel b van artikel 10 Overdracht van bevoegdheden het volgende gewijzigd:

- '1. artikelen 2.1.1.5 tot en met 2.1.1.7 (afschrift BS, uittreksel BS, verklaring huwelijksbevoegdheid)' is komen te vervallen.
- De overige regels zijn vernummerd door het vervallen van onderdeel 1 (en onderdeel 5, zie hierboven onder punt 2. AVG).

Reden voor het vervallen van de genoemde artikelen 2.1.15 t/m 2.1.1.7, is dat de tarieventabel op dit punt al eerder was gewijzigd. De genoemde bedragen staan niet meer opgenomen in de legesverordening. Deze bedragen worden namelijk vastgesteld door het Rijk. De gemeente mag niet van die bedragen afwijken. Dus is er eerder al voor gekozen om voor deze onderwerpen alleen te verwijzen naar de regeling van het rijk waarin deze bedragen staan opgenomen. Hierdoor hoeft de legesverordening niet steeds te worden aangepast op gewijzigde bedragen in deze, mede omdat deze bedragen vaak pas later in het jaar bekend zijn. De tarieventabel was dus al aangepast, maar de tekst van artikel 10 nog niet.

Redactionele wijzigingen tarieventabel

A. Hoofdstuk Parkeren: '3.1.1.4 een wijziging van parkeervergunningen' en '3.1.1.5 een duplicaatvergunning of duplicaat-ontheffing' zijn vervallen. De reden hiervoor is dat we geen papieren versies meer kennen van deze vergunningen en ontheffingen.

B. Aan hoofdstuk Parkeren is toegevoegd:
   '3.1.1.4 een tijdelijke ontheffing op grond van artikel 87 RVV (dagontheffing) € 11,00'.
   Deze leges worden al langer in rekening gebracht, maar ze waren abusievelijk niet in de legesverordening opgenomen.

C. 'Artikel 4.3.3.5 Marktverordening' is vervallen. Per 1 april 2018 is de markt verzelfstandigd. De marktgeldverordening en de marktverordening zijn eerder al ingetrokken. Bij deze komt ook het legesartikel met betrekking tot de markt(vergunningen) te vervallen.

D. Aan hoofdstuk gegevensverstrekkingen is toegevoegd:
'Het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van een meertalig modelformulier woon- en/of verblijfplaats als bedoeld in artikel 7, eerste lid, van verordening (EU) nr. 2016/1191 van het Europees Parlement en de Raad van 6 juli 2016 betreffende de bevordering van het vrije verkeer van burgers door vereenvoudigde overlegging van bepaalde openbare documenten in de Europese Unie en tot wijziging van Verordening nr. 1024/2012 (PbEU 2016, L 200) € 11,80'.

Dit meertalig modelformulier is niet opgenomen in het Legesbesluit akten burgerlijke stand, dus dienen de gemeenten dit zelf op te nemen in de legesverordening.

3. VERORDENING PARKEREN EN PARKEERBELASTINGEN

Redactionele wijzigingen

A. Artikel 19 (Diefstal, verlies of vermissing) van de verordening is komen te vervallen, omdat we geen papieren versies meer kennen en er dus geen sprake meer kan zijn van diefstal, verlies of vermissing.

B. In de tarieventabel is de tekst bij gebied 26032 aangepast om tekstueel explicieter duidelijk te maken dat de Pels Rijckenstraat niet bij dit gebied hoort (deze straat hoort al bij gebied 26031).

C. Het nummer van 'gebied 26071' is gewijzigd in 'gebied 26075', waarbij de tekst conform het uitwerkingsbesluit is aangepast.
Abusievelijk stond er een verkeerd gebiedsnummer in de tarieventabel. De Steenstraat was eerder al betaald parkeren, zijnde gebied 26071. Destijds is er even sprake van geweest om heel gebied 26071 onder het hoge tarief te laten vallen. Later is dat gewijzigd en nu geldt sinds juli 2018 het hoge tarief maar voor een 3-tal straten, waardoor er een nieuw gebied is ontstaan (26075). De straten waren eerder wel al juist benoemd, maar abusievelijk was het verkeerde gebiedsnummer blijven staan.

4. VERORDENING OP DE HEFFING EN DE INVORDERING VAN SCHEEPVAARTRECHTEN

Verordening

A. In de verordening is een nieuw artikel opgenomen: 'artikel 10 Reparatietarief'. Vrachtschepen die in de haven van Arnhem liggen omdat er een reparatie aan het schip moet plaatsvinden, vallen in de huidige verordening onder het tarief voor laden en lossen. Daarvan is echter geen sprake. Om het gebruik van de haven te stimuleren is het voorstel om een voordeel te bieden aan klanten van in Arnhem gevestigde bedrijven. Deze schepen liggen voor de reparatie doorgaans een week in de haven. Als tarief wordt voorgesteld om aan te sluiten bij het tarief van de doorvaart, zijnde € 0,04. Om voor dit tarief in aanmerking te komen, dient het betreffende schip door het scheepsreparatiebedrijf bij de haven aangemeld te worden. Daarmee wordt meteen de administratieve last voor de haven verminderd.

B. De tekst van artikel 9 onder 7. over ijsgang is vervallen. Dit is al geregeld in artikel 9 onder 4.

Tarieventabel

A. Voorgesteld wordt om voor pleziervaartuigen een apart tarief op te nemen van € 1,50 per strekkende meter per nacht. Deze schepen, die veelal ook in de jachthaven kunnen aanleggen, zijn bij aanleggen in de haven nu goedkoper uit (jachthavens in Arnhem rekenen € 1,25 per strekkende meter per nacht en in de haven betaalt men nu € 0,14 tot € 0,16 per m^2 per week). Het idee is om het liggen in de haven te ontmoedigen en in deze geen concurrent te zijn voor de jachthavens. De haven kan namelijk geen veilige ligplaats bieden aan deze schepen door de grote afstand tussen de bolders in combinatie met de ruwheid van het water.

B. Artikel 2.3 is vervallen in verband met vereenvoudiging van de tarieventabel. In artikel 2.3 werden tarieven voor laad- en loswerktuigen geregeld, maar deze werktuigen zijn te vergelijken met kranen uit artikelen 2.1 en 2.2. Deze laatste artikelen volstaan dus ook voor laad- en loswerktuigen.

C. In de tarieventabel is een abonnementsprijs opgenomen. Als tijdvak stond daarbij vermeld: per jaar. In de Havenverordening is echter in artikel 2.4 geregeld, dat een schip niet langer dan een half jaar in de haven mag liggen zonder een ontheffing. Zoals het was opgenomen in de tarieventabel wekte het de indruk dat schepen het hele jaar mochten blijven liggen. Om deze reden is in de tarieventabel het tijdvak gewijzigd in een half jaar. Het bijbehorende tarief is ook gehalveerd. (Overigens maken maar weinig schepen gebruik van het abonnement.)

5. VERORDENING OP DE HEFFING EN INVORDERING VAN TOERISTENBELASTING

Redactionele wijzigingen

A. De definities zijn aangescherpt en uitgebreid om het onderscheid tussen chalet en stacaravan duidelijker vast te leggen, om geen discussie te hebben over de van toepassing zijnde tarieven (stacaravan € 0,75 en chalet € 2,- per persoon per nacht).

B. Daarnaast is aanpassing van de definities nodig geweest voor het opnemen van een forfaitaire berekeningswijze voor campings. In 2019 dienen campingeigenaren voor alle onderdelen, dus ook voor vaste seizoens- en jaarplaatsen, het werkelijke aantal overnachtingen en bijbehorend aantal personen bij te houden. Campingeigenaren vinden dit zeer arbeidsintensief en het kan makkelijker leiden tot onjuiste aanslagen. We hebben daarom voor 2020 de mogelijkheid opgenomen dat een campinghouder voor een forfaitaire berekeningswijze kan kiezen. Hierbij wordt uitgegaan van vaste aantallen voor het aantal personen en het aantal overnachtingen per arrangement. Deze forfaitaire berekeningswijze was voor 2019 nog niet mogelijk, omdat we toen geen informatie en cijfers over de overnachtingen hadden om deze forfaitaire aantallen op te baseren. Inmiddels zijn we een jaar verder en heeft er een onderzoek plaatsgevonden bij de campings naar de cijfers. We hebben nu de aantallen kunnen vaststellen waardoor we voor 2020 forfaitair kunnen berekenen. Dit maakt het afdragen van Toeristenbelasting voor campingeigenaren gemakkelijker en de mogelijke opbrengsten hoger doordat de aantallen overnachtingen accurater worden belast.

C. De begripsbepalingen omtrent vaartuigen zijn aangescherpt.

In het kader van de harmonisatie van de belastingverordeningen van Arnhem en de harmonisatie tussen Arnhem, Rheden en Renkum, is de betaaltermijn gewijzigd van 6 weken na dagtekening in één maand na dagtekening. Deze betaaltermijn gold al voor alle andere aanslagen, die door de afdeling Belastingen voor de gemeente Arnhem worden opgelegd. Tenslotte is in het kader van harmonisatie en vereenvoudiging van de inning ook de mogelijkheid van betalen via automatische incasso opgenomen.

6. VERORDENING OP HET REINIGINGSRECHT

Met ingang van 1 januari 2020 wordt in de binnenstad een reinigingsrecht ingevoerd voor kleinere omdernemers. Ondernemers kunnen zelf de afweging maken of ze gebruik gaan maken van afval aanbieden via reinigingsrecht of dat zij een contract met een commerciële afvalinzamelaar aangaan. Het reinigingsrecht is een retributie, dit betekent dat het te hanteren tarief (maximaal) kostendekkend mag zijn. De tarieven zijn gebaseerd op de integrale kostprijs voor reiningsrecht conform de Wet markt en overheid.

Zaaknummer: 408057

Afrondingsmethodiek Tarieven Gemeentelijke Verordeningen.

Het toepassen van een uniforme afrondingsmethodiek op alle tarieven in de gemeentelijke verordeningen levert eenduidigheid, transparantie en vereenvoudiging op. De reacties naar aanleiding van de eerder verzonden opzet zijn hierin geïmplementeerd. Deze afrondingsmethodiek wordt als zodanig toegepast op de tarieven en niet op in rekening gebrachte bedragen. Tarieven die deelbaar moeten zijn in bijvoorbeeld maandbedragen, vallen niet onder bovenstaande afrondingsmethodiek evenmin als tarieven die afhankelijk zijn van WOZ-waarden en rijkstarieven.

De uitgangspunten zijn als volgt:

a voor tarieven, waarbij met het oog op de praktische uitvoering met enigszins ronde bedragen moet worden gewerkt, worden de verhogingen afgerond op een veelvoud van:
- € 0,01 bij tarieven tot € 2,--;
- € 0,05 bij tarieven van € 2,-- tot € 5,--;
- € 0,10 bij tarieven van € 5,-- tot € 20,--;
- € 0,50 bij tarieven van € 20,-- tot € 50,--;
- € 1,-- bij tarieven van € 50,-- en hoger;

b de tarieven worden afgerond naar:
- beneden indien het af te ronden cijfer uitkomt op minder dan de helft van de conform het gestelde onder a van toepassing zijnde rekeneenheid (Bijvoorbeeld: een onafgerond tarief van € 14,04 zal bij toepassing van de methodiek op € 14,00 bepaald worden);
- boven indien het af te ronden cijfer uitkomt op de helft en meer van de conform het gestelde onder a van toepassing zijnde rekeneenheid (Bijvoorbeeld: een onafgerond tarief van € 14,07 zal bij toepassing van de methodiek op € 14,10 bepaald worden);

c als berekeningsmaatstaf voor de jaarlijkse tariefsaanpassing wordt genomen het niet afgeronde tariefbedrag - zijnde het op drie cijfers achter de komma berekende tariefbedrag - van het voorafgaande jaar.

Zaaknummer: 408057

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM

Gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders van 8 oktober 2019, Bedrijfsvoering, nummer 408057;

Gelet op de artikelen 220 tot en met 220h van de Gemeentewet;

Besluit:

vast te stellen de

VERORDENING OP DE HEFFING EN DE INVORDERING VAN ONROERENDE-ZAAKBELASTINGEN 2020

Artikel 1. Belastbaar feit en belastingplicht

1. Onder de naam 'onroerende-zaakbelastingen' worden voor binnen de gemeente gelegen onroerende zaken twee directe belastingen geheven:
   a. een belasting van degene die bij het begin van het kalenderjaar een onroerende zaak die niet in hoofdzaak tot woning dient, al dan niet krachtens eigendom, bezit, beperkt recht of persoonlijk recht gebruikt, verder te noemen: gebruikersbelasting;
   b. een belasting van degene die bij het begin van het kalenderjaar van een onroerende zaak het genot heeft krachtens eigendom, bezit of beperkt recht, verder te noemen: eigenarenbelasting.
2. Met betrekking tot de gebruikersbelasting wordt:
   a. gebruik door degene aan wie een deel van een onroerende zaak in gebruik is gegeven,aangemerkt als gebruik door degene die dat deel in gebruik heeft gegeven; degene die het deel in gebruik heeft gegeven, is bevoegd de belasting als zodanig te verhalen op degene aan wie dat deel in gebruik is gegeven;
   b. het ter beschikking stellen van een onroerende zaak voor volgtijdig gebruik aangemerkt als gebruik door degene die die onroerende zaak ter beschikking heeft gesteld; degene die de onroerende zaak ter beschikking heeft gesteld is bevoegd de belasting als zodanig te verhalen op degene aan wie de zaak ter beschikking is gesteld.
3. Met betrekking tot de eigenarenbelasting wordt als genothebbende krachtens eigendom, bezit of beperkt recht aangemerkt degene die bij het begin van het kalenderjaar als zodanig in de kadastrale registratie is vermeld, tenzij blijkt dat hij op dat tijdstip geen genothebbende krachtens eigendom, bezit of beperkt recht is.

Artikel 2. Belastingobject

1. Als onroerende zaak wordt aangemerkt de onroerende zaak, bedoeld in hoofdstuk III van de Wet waardering onroerende zaken.
2. Een onroerende zaak dient in hoofdzaak tot woning indien de waarde die op grond van hoofdstuk IV van de Wet waardering onroerende zaken is vastgesteld voor die onroerende zaak in hoofdzaak kan worden toegerekend aan de delen van die onroerende zaak dienen tot woning dan wel volledig dienstbaar zijn aan woondoeleinden.

Artikel 3. Maatstaf van heffing

1. De heffingsmaatstaf is de op de voet van hoofdstuk IV van de Wet waardering onroerende zaken voor de onroerende zaak vastgestelde waarde voor het kalenderjaar bedoeld in artikel 1.
2. Indien met betrekking tot een onroerende zaak geen waarde is vastgesteld op de voet van hoofdstuk IV van de Wet waardering onroerende zaken wordt de heffingsmaatstaf van die onroerende zaak bepaald met overeenkomstige toepassing van het bepaalde bij of krachtens de artikelen 17, 18 en 20, tweede lid, van de Wet waardering onroerende zaken.

Artikel 4. Vrijstellingen

1. In afwijking in zoverre van artikel 3 wordt bij de bepaling van de heffingsmaatstaf buiten aanmerking gelaten, voor zover dit niet reeds is geschied bij de bepaling van de in dat artikel bedoelde waarde, de waarde van:
   a. ten behoeve van land- of bosbouw bedrijfsmatig geëxploiteerde cultuurgrond, daaronder mede begrepen de open grond, alsmede de ondergrond van glasopstanden, die bedrijfsmatig

aangewend wordt voor de kweek of teelt van gewassen, zonder daarbij de ondergrond als voedingsbodem te gebruiken;
b. glasopstanden, die bedrijfsmatig worden aangewend voor de kweek of teelt van gewassen, voorzover de ondergrond daarvan bestaat uit de onder onderdeel a bedoelde grond;
c. onroerende zaken die in hoofdzaak zijn bestemd voor de openbare eredienst of voor het houden van openbare bezinningssamenkomsten van levensbeschouwelijke aard, een en ander met uitzondering van delen van zodanige onroerende zaken die dienen als woning;
d. één of meer onroerende zaken die deel uitmaken van een op de voet van de Natuurschoonwet 1928 aangewezen landgoed dat voldoet aan de in artikel 1, derde lid, onderdeel b, van die wet bedoelde voorwaarden met uitzondering van de daarop voorkomende gebouwde eigendommen;
e. natuurterreinen, waaronder mede worden verstaan duinen, heidevelden, zandverstuivingen, moerassen en plassen, die door rechtspersonen met volledige rechtsbevoegdheid die zich uitsluitend of nagenoeg uitsluitend het behoud van natuurschoon ten doel stellen, beheerd worden;
f. openbare land- en waterwegen en banen voor openbaar vervoer per rail, een en ander met inbegrip van kunstvoorwerpen;
g. waterverdedigings- en waterbeheersingswerken die worden beheerd door organen, instellingen of diensten van publiekrechtelijke rechtspersonen, met uitzondering van de delen van zodanige werken die dienen als woning;
h. werken die zijn bestemd voor de zuivering van riool- en ander afvalwater en die worden beheerd door organen, instellingen of diensten van publiekrechtelijke rechtspersonen, met uitzondering van de delen van zodanige werken die dienen als woning;
i. werktuigen die van een onroerende zaak kunnen worden afgescheiden zonder dat beschadiging van betekenis aan die werktuigen wordt toegebracht en die niet op zichzelf als gebouwde eigendommen zijn aan te merken;
j. onroerende zaken voor zover die bestemd zijn te worden gebruikt voor de publieke dienst van de gemeente, met uitzondering van delen van zodanige onroerende zaken die bestemd zijn te worden gebruikt voor het geven van onderwijs;
k. straatmeubilair, waaronder begrepen alle zodanige gebouwde eigendommen - niet zijnde gebouwen - die zijn geplaatst ten gerieve of in het belang van het publiek, ten dienste van het verkeer of ter verfraaiing van de gemeente, zoals lichtmasten, verkeersinstallaties, standbeelden, monumenten, fonteinen, banken, abri 's, hekken en palen;
l. plantsoenen, parken en waterpartijen, die bij de gemeente in beheer zijn of waarvan de gemeente het genot heeft krachtens eigendom, bezit of beperkt recht, met uitzondering van delen van zodanige onroerende zaken die dienen als woning;
m. begraafplaatsen, urnentuinen en crematoria, met uitzondering van delen van zodanige onroerende zaken die dienen als woning.

2. De vrijstelling met betrekking tot de in onderdeel j van het eerste lid bedoelde onroerende zaken voor de eigenarenbelasting geldt niet voor zover de gemeente van die zaken niet het genot heeft krachtens eigendom, bezit of beperkt recht.
3. In afwijking in zoverre van artikel 3 wordt bij de bepaling van de heffingsmaatstaf voor de gebruikersbelasting buiten aanmerking gelaten de waarde van gedeelten van de onroerende zaak die in hoofdzaak tot woning dienen dan wel in hoofdzaak dienstbaar zijn aan woondoeleinden.

Artikel 5. Belastingtarieven

1. Het belastingbedrag is een percentage van de heffingsmaatstaf (WOZ-waarde).
   Het percentage bedraagt voor:
   a. de gebruikersbelasting 0,1939%
   b. de eigenaren belasting:
      1°. voor onroerende zaken die in hoofdzaak tot woning dienen 0,1568%
      2°. voor onroerende zaken die niet in hoofdzaak tot woning dienen 0,5818%
2. Belastingaanslagen van minder dan € 9,00 worden niet opgelegd.
3. Voor de toepassing van het bepaalde in het tweede lid wordt het totaal van de op één aanslagbiljet verenigde verschuldigde bedragen onroerende-zaakbelastingen of andere heffingen aangemerkt als één belastingaanslag.

Artikel 6. Wijze van heffing

De belastingen worden bij wege van aanslag geheven.

Artikel 7. Termijnen van betaling

1. De aanslagen moeten worden betaald uiterlijk op de laatste dag van de maand volgend op die waarin de dagtekening van het aanslagbiljet is gesteld.
2. In afwijking van het eerste lid kunnen de aanslagen in acht gelijke termijnen worden betaald, indien aan het navolgende wordt voldaan:
   a. het totaalbedrag van de op één aanslagbiljet verenigde aanslagen onroerende-zaakbelastingen of andere belastingen/heffingen moet niet meer zijn dan € 5.000,00;
   b. de verschuldigde bedragen moeten door middel van automatische betalingsincasso van de betaalrekening van de belastingschuldige kunnen worden afgeschreven.

   De eerste termijn vervalt dan op de laatste dag van de maand volgend op die waarin de dagtekening van het aanslagbiljet is gesteld en elk van de volgende termijnen telkens een maand later.
3. De Algemene Termijnenwet is niet van toepassing op de in de voorgaande leden gestelde termijnen.

Artikel 8. Inwerkingtreding en citeertitel

1. De ‘Verordening onroerende-zaakbelastingen 2019' van 14 november 2018 wordt ingetrokken met ingang van de in het derde lid genoemde datum van ingang van de heffing met dien verstande dat zij van toepassing blijft op de belastbare feiten die zich voor die datum hebben voorgedaan.
2. Deze verordening treedt in werking met ingang van de eerste dag na die van de bekendmaking.
3. De datum van ingang van de heffing is 1 januari 2020.
4. Deze verordening kan worden aangehaald als 'Verordening onroerende-zaakbelastingen 2020'.

Aldus vastgesteld in de raadsvergadering van 13 november 2019.

De griffier, De voorzitter,

Zaaknummer: 408057

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM:

Gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders van 8 oktober 2019, Bedrijfsvoering, nummer 408057;

Gelet op artikel 221 van de Gemeentewet;

Besluit:

vast te stellen de

VERORDENING OP DE HEFFING EN DE INVORDERING VAN BELASTINGEN OP ROERENDE WOON- EN BEDRIJFSRUIMTEN 2020

Artikel 1. Begripsomschrijvingen

Voor de toepassing van deze verordening wordt verstaan onder:

a. ruimte: een roerende woon- of bedrijfsruimte, die duurzaam aan een plaats gebonden is en dient tot permanente bewoning of permanent gebruik;
b. woonruimte: een ruimte waarvan de vastgestelde waarde in hoofdzaak kan worden toegerekend aan delen van de ruimte die dienen tot woning dan wel volledig dienstbaar zijn aan woondoeleinden;
c. bedrijfsruimte: een ruimte die niet kan worden aangemerkt als woonruimte.

Artikel 2. Belastingplicht

1. Onder de naam “belastingen op de roerende woon- en bedrijfsruimten” worden ter zake van binnen de gemeente gelegen ruimten twee directe belastingen geheven:
   a. een gebruikersbelasting van degene die bij het begin van het kalenderjaar een bedrijfsruimte, al dan niet krachtens eigendom, bezit, beperkt recht of persoonlijk recht gebruikt;
   b. een eigenarenbelasting van degene die bij het begin van het kalenderjaar van een ruimte het genot heeft krachtens eigendom, bezit of beperkt recht.
2. Bij de gebruikersbelasting wordt:
   a. gebruik door degene aan wie een deel van een bedrijfsruimte in gebruik is gegeven, aangemerkt als gebruik door degene die dat deel in gebruik heeft gegeven;
   b. het ter beschikking stellen van een bedrijfsruimte voor volgtijdig gebruik aangemerkt als gebruik door degene die die ruimte ter beschikking heeft gesteld.
3. Degene die een in het vorige lid bedoelde bedrijfsruimte in gebruik heeft gegeven of ter beschikking heeft gesteld is bevoegd de belasting als zodanig te verhalen op degene aan wie die ruimte of deel daarvan in gebruik is gegeven of ter beschikking is gesteld.

Artikel 3. Belastingobject

Als één ruimte wordt aangemerkt:

a. een binnen de gemeente gelegen ruimte;
b. een gedeelte van een in onderdeel a bedoelde ruimte dat blijkens zijn indeling is bestemd om als een afzonderlijk geheel te worden gebruikt;
c. een samenstel van twee of meer onder a bedoelde ruimten of in onderdeel b bedoelde gedeelten daarvan die bij dezelfde persoon in gebruik zijn en die, naar de omstandigheden beoordeeld, bij elkaar behoren;
d. het binnen de gemeente gelegen deel van een in onderdeel a bedoelde ruimte, van een in onderdeel b bedoeld gedeelte daarvan of van een in onderdeel c bedoeld samenstel.

Artikel 4 Maatstaf van heffing

1. De heffingsmaatstaf is de waarde die aan de ruimte dient te worden toegekend indien de volle en onbezwaarde eigendom daarvan zou kunnen worden overgedragen en de verkrijger de ruimte in de staat waarin deze zich bevindt, onmiddellijk en in volle omvang in gebruik zou kunnen nemen.
2. In afwijking van het eerste lid wordt de waarde van een bedrijfsruimte, met uitzondering van ruimten die zijn ingeschreven in een van de ingevolge de Monumentenwet 1988 vastgestelde registers van beschermde monumenten, bepaald op de vervangingswaarde, indien die leidt tot een hogere waarde dan die ingevolge het eerste lid. Bij de berekening van de vervangingswaarde wordt rekening gehouden met:
   a. de aard en de bestemming van die ruimte;

b. de sedert de stichting van de ruimte opgetreden technische en functionele veroudering, waarbij de invloed van latere wijzigingen in aanmerking wordt genomen.

3. In afwijking in zoverre van het eerste lid wordt de waarde van een woonruimte dat deel uitmaakt van een op de voet van de Natuurschoonwet 1928 aangewezen landgoed dat voldoet aan de in artikel 1, derde lid, onderdeel b, van die wet bedoelde voorwaarden bepaald met inachtneming van een vooronderstelde verplichting om het landgoed gedurende een tijdvak van 25 jaren als zodanig in stand te houden en geen opgaand hout te vellen anders dan volgens de regels van normaal bosbeheer noodzakelijk of gebruikelijk is. Ruimten die dienstbaar zijn aan de woonruimte worden geacht deel uit te maken van die woonruimte.
4. Met betrekking tot een ruimte als bedoeld in artikel 3, aanhef en onderdeel d, wordt de waarde gesteld op een evenredig deel van de waarde die dient te worden toegekend aan de gehele ruimte.
5. Bij de toepassing van het bepaalde in de voorgaande leden blijft buiten aanmerking de waarde-verhogende invloed van de bouw, daaronder begrepen verbouwing of verbetering van een roerende woon- of bedrijfsruimte, zolang die bouw nog niet is voltooid of geen voltooiingverklaring is afgegeven, dan wel zolang die roerende woon- of bedrijfsruimte nog niet is gereedgekomen voor gebruik overeenkomstig de bestemming die met de bouw wordt beoogd.
6. Indien een roerende woon- of bedrijfsruimte geheel wordt verbouwd, gepaard gaande met gedeeltelijke afbraak en met herbouw, een en ander van een zodanige omvang dat naar maatschappelijke opvatting met die verbouwing de stichting van een geheel nieuwe of een nagenoeg geheel nieuwe roerende woon- of bedrijfsruimte wordt beoogd, wordt voor de duur van de verbouwing de waarde van die woon- of bedrijfsruimte buiten aanmerking gelaten.
7. Indien de bouw, verbouwing of verbetering zover is gevorderd dat een gedeelte daarvan is gereedgekomen voor gebruik overeenkomstig de bestemming, is het bepaalde in het vijfde onderscheidenlijk het zesde lid met betrekking tot dat gedeelte niet van toepassing.

Artikel 5. Vrijstellingen

1. In afwijking in zoverre van artikel 4 wordt bij de bepaling van de heffingsmaatstaf buiten aanmerkinggelaten de waarde van:
   a. glasopstanden, voor zover de ondergrond daarvan bestaat uit cultuurgrond die bedrijfsmatig wordt geëxploiteerd ten behoeve van de land- of bosbouw. Onder cultuurgrond wordt mede begrepen de open grond, alsmede de ondergrond van glasopstanden, die bedrijfsmatig aangewend wordt voor de kweek of teelt van gewassen, zonder daarbij de ondergrond als voedingsbodem te gebruiken;
   b. ruimten die in hoofdzaak zijn bestemd voor de openbare eredienst of voor het houden van openbare bezinningssamenkomsten van levensbeschouwelijke aard, een en ander met uitzondering van delen van zodanige ruimten die dienen als woning;
   c. ruimten ten behoeve van waterverdedigings- en waterbeheersingswerken die worden beheerd door organen, instellingen of diensten van publiekrechtelijke rechtspersonen, een en ander met uitzondering van delen van zodanige ruimten die dienen als woning;
   d. ruimten die zijn bestemd voor de zuivering van riool- en ander afvalwater en die worden beheerd door organen, instellingen of diensten van publiekrechtelijke rechtspersonen, een en ander met uitzondering van delen van zodanige ruimten die dienen als woning;
   e. werktuigen die van een ruimte kunnen worden afgescheiden zonder dat beschadiging van betekenis aan die werktuigen wordt toegebracht en die niet op zichzelf als ruimten zijn aan te merken;
   f. bedrijfsruimten voor zover die bestemd zijn te worden gebruikt voor de publieke dienst van de gemeente, met uitzondering van delen van zodanige bedrijfsruimten die bestemd zijn te worden gebruikt voor het geven van onderwijs;
   g. ruimten voor zover die bestemd zijn te worden gebruikt ten behoeve van begraafplaatsen, urnentuinen en crematoria, een en ander met uitzondering van delen van zodanige ruimten die dienen als woning.
2. De vrijstelling met betrekking tot de in het eerste lid, onderdeel f, bedoelde ruimte geldt niet voor de eigenarenbelasting voor zover de gemeente van die ruimten niet het genot heeft krachtens eigendom, bezit of beperkt recht.
3. In afwijking in zoverre van artikel 4 wordt bij de bepaling van de heffingsmaatstaf voor de gebruikersbelasting buiten aanmerking gelaten de waarde van gedeelten van de bedrijfsruimte die in hoofdzaak tot woning dienen dan wel in hoofdzaak dienstbaar zijn aan woondoeleinden.

Artikel 6. Waardepeildatum

1. De heffingsmaatstaf wordt bepaald naar de waarde die de ruimte op 1 januari 2017 heeft.
2. De heffingsmaatstaf vindt toepassing voor kalenderjaar 2018.
3. De waarde van de ruimte wordt bepaald naar de staat waarin de ruimte op de waardepeildatum verkeert.

Artikel 7. Belastingtarieven

1. Het belastingbedrag is een percentage van de heffingsmaatstaf (WOZ-waarde).
   Het percentage bedraagt voor:
   a. de gebruikersbelasting 0,1939%
   b. de eigenarenbelasting
      1°. voor roerende zaken die in hoofdzaak tot woning dienen 0,1568%
      2°. voor roerende zaken die niet in hoofdzaak tot woning dienen 0,5818%
2. Belastingbedragen van minder dan € 9,00 worden niet opgelegd.
3. Voor de toepassing van het bepaalde in het tweede lid wordt het totaal van de op één aanslagbiljet verenigde verschuldigde bedragen roerende-zaakbelastingen of andere heffingen aangemerkt als één belastingaanslag.

Artikel 8. Wijze van heffing

De belastingen worden bij wege van aanslag geheven.

Artikel 9. Termijnen van betaling

1. De aanslagen moeten worden betaald uiterlijk op de laatste dag van de maand volgende op die waarin de dagtekening van het aanslagbiljet is gesteld.
2. In afwijking van het eerste lid kunnen de aanslagen in acht gelijke termijnen worden betaald, indien aan het navolgende wordt voldaan:
   a. het totaalbedrag van de op één aanslagbiljet verenigde aanslagen belastingen op roerende woon- of bedrijfsruimten of andere belastingen/heffingen moet niet meer zijn dan € 5.000,00;
   b. de verschuldigde bedragen moeten door middel van automatische betalingsincasso van de betaalrekening van de belastingschuldige kunnen worden afgeschreven.

   De eerste termijn vervalt dan op de laatste dag van de maand volgend op die waarin de dagtekening van het aanslagbiljet is gesteld en elk van de volgende termijnen telkens een maand later.
3. De Algemene Termijnenwet is niet van toepassing op de in de voorgaande leden gestelde termijnen.

Artikel 10. Nadere regels door het college van burgemeester en wethouders

Het college van burgemeester en wethouders kan nadere regels geven met betrekking tot de heffing en de invordering van de belastingen op roerende woon- en bedrijfsruimten.

Artikel 11. Inwerkingtreding en citeertitel

1. De 'Verordening belastingen op roerende woon- en bedrijfsruimten 2019' van 14 november 2018 wordt ingetrokken met ingang van de in het derde lid genoemde datum van ingang van de heffing met dien verstande dat zij van toepassing blijft op de belastbare feiten die zich voor die datum hebben voorgedaan.
2. Deze verordening treedt in werking met ingang van de eerste dag na die van de bekendmaking.
3. De datum van ingang van de heffing is 1 januari 2020.
4. Deze verordening kan worden aangehaald als 'Verordening belastingen op roerende woon- en bedrijfsruimten 2020’.

Aldus vastgesteld in de raadsvergadering van 13 november 2019.

De griffier, De voorzitter,

Zaaknummer: 408057

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM

Gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders van 8 oktober 2019, Bedrijfsvoering, nummer 408057;

Gelet op artikel 228a van de Gemeentewet;

Besluit:

vast te stellen de

VERORDENING OP DE HEFFING EN DE INVORDERING VAN RIOOLHEFFING 2020

Artikel 1. Begripsomschrijvingen
In deze verordening wordt verstaat onder:
a. gemeentelijke riolering: een voorziening of combinatie van voorzieningen voor inzameling, verwerking, zuivering of transport van afvalwater, hemelwater of grondwater, in eigendom, in beheer of in onderhoud bij de gemeente;
b. perceel: een roerende of onroerende zaak of een zelfstandig gedeelte daarvan;
c. water: huishoudelijk afvalwater, bedrijfsafvalwater, hemelwater grondwater of oppervlaktewater.

Artikel 2. Aard van de belasting
Onder de naam rioolheffing wordt een directe belasting geheven ter bestrijding van de kosten die voor de gemeente verbonden zijn aan:
a. de inzameling en het transport van huishoudelijk afvalwater en bedrijfsafvalwater, alsmede de zuivering van huishoudelijk afvalwater; en
b. de inzameling van afvloeiend hemelwater en de verwerking van het ingezamelde hemelwater, alsmede het treffen van maatregelen teneinde structureel nadelige gevolgen van de grondwaterstand voor de aan de grond gegeven bestemming zoveel mogelijk te voorkomen of te beperken.

Artikel 3. Belastbaar feit en belastingplicht
1. De belasting wordt geheven:
   a. van degene die bij het begin van het belastingjaar het genot heeft krachtens eigendom, bezit of beperkt recht van een perceel dat direct of indirect is aangesloten op de gemeentelijke riolering, verder te noemen: eigenarendeel; en
   b. van degene die bij het begin van het belastingjaar gebruiker is van een perceel van waaruit water direct of indirect op de gemeentelijke riolering wordt afgevoerd, verder te noemen: gebruikersdeel.
2. Voor het eigenarendeel wordt, als het perceel een onroerende zaak is, als genothebbende krachtens eigendom, bezit of beperkt recht aangemerkt degene die bij het begin van het belastingjaar als zodanig in de basisregistratie kadaster is vermeld, tenzij blijkt dat hij op dat tijdstip geen genothebbende krachtens eigendom, bezit of beperkt recht is.
3. Voor het gebruikersdeel wordt:
   a. gebruik van een perceel door de leden van een huishouden aangemerkt als gebruik door het door de in artikel 231, tweede lid, onderdeel b, van de Gemeentewet bedoelde gemeenteambtenaar aangewezen lid van dat huishouden;
   b. gebruik door degene aan wie een deel van een perceel in gebruik is gegeven, aangemerkt als gebruik door degene die dat deel in gebruik heeft gegeven;
   c. het ter beschikking stellen van een perceel voor volgtijdig gebruik aangemerkt als gebruik door degene die dat perceel ter beschikking heeft gesteld.

Artikel 4. Zelfstandige gedeelten
Indien gedeelten van een in artikel 3 bedoeld perceel blijkens hun indeling bestemd zijn om als afzonderlijk geheel te worden gebruikt, wordt de belasting geheven ter zake van elk als zodanig bestemd gedeelte, met dien verstande dat indien twee of meer van die gedeelten tezamen als één geheel worden gebruikt, deze als één perceel worden aangemerkt.

Artikel 5. Maatstaf van heffing

1. De belasting wordt geheven naar de waarde in het economisch verkeer van het perceel.
2. Als het perceel een onroerende zaak is, is de waarde in het economische verkeer de op de voet van hoofdstuk IV van de Wet waardering onroerende zaken voor de onroerende zaak vastgestelde waarde zoals deze voor het in artikel 7 bedoelde kalenderjaar geldt.
3. Als voor het perceel geen waarde op de voet van hoofdstuk IV van de Wet waardering onroerende zaken is vastgesteld, wordt de heffingsmaatstaf van dat perceel bepaald met overeenkomstige toepassing van het bepaalde bij of krachtens de artikelen 17, 18 en 20, tweede lid, van de Wet waardering onroerende zaken.

Artikel 6. Belastingtarieven

1. Het tarief voor het eigenarendeel bedraagt een percentage van de heffingsmaatstaf. Het percentage bedraagt voor:
   a. percelen die in hoofdzaak tot woning dienen 0,0384%
   b. percelen die niet in hoofdzaak tot woning dienen 0,0615%
2. Het tarief voor het gebruikersdeel bedraagt een percentage van de heffingsmaatstaf. Het percentage bedraagt voor:
   a. percelen die in hoofdzaak tot woning dienen 0,0384%
   b. percelen die niet in hoofdzaak tot woning dienen 0,0615%

Artikel 7. Belastingjaar

Het belastingjaar is gelijk aan het kalenderjaar.

Artikel 8. Wijze van heffing

De belasting wordt bij wege van aanslag geheven.

Artikel 9. Ontstaan van de belastingschuld

1. De belasting is verschuldigd bij het begin van het belastingjaar.
2. Belastingbedragen van minder dan € 9,00 worden niet geheven.
3. Voor de toepassing van het bepaalde in het tweede lid wordt het totaal van de op één aanslagbiljet verenigde verschuldigde bedragen rioolheffing of andere heffingen aangemerkt als één belastingaanslag.

Artikel 10. Termijnen van betaling

1. De aanslagen moeten worden betaald uiterlijk op de laatste dag van de maand volgend op die waarin de dagtekening van het aanslagbiljet is gesteld.
2. In afwijking van het eerste lid kunnen de aanslagen in acht gelijke termijnen worden betaald, indien aan het navolgende wordt voldaan:
   a. het totaalbedrag van de op één aanslagbiljet verenigde aanslagen rioolheffing of andere belastingen/heffingen moet niet meer zijn dan € 5.000,00;
   b. de verschuldigde bedragen moeten door middel van automatische betalingsincasso van de betaalrekening van de belastingplichtige kunnen worden afgeschreven.

   De eerste termijn vervalt dan op de laatste dag van de maand volgend op die waarin de dagtekening van het aanslagbiljet is gesteld en elk van de volgende termijnen telkens een maand later.
3. De Algemene Termijnenwet is niet van toepassing op de in de voorgaande leden gestelde termijnen.

Artikel 11. Inwerkingtreding en citeertitel

1. De ‘Verordening rioolheffing 2019' van 14 november 2018 wordt ingetrokken met ingang van de in het derde lid genoemde datum van ingang van heffing met dien verstande dat zij van toepassing blijft op de belastbare feiten die zich voor die datum hebben voorgedaan.
2. Deze verordening treedt in werking met ingang van de derde dag na die van bekendmaking.
3. De datum van ingang van de heffing is 1 januari 2020.
4. Deze verordening kan worden aangehaald als de ‘Verordening rioolheffing 2020'.

Aldus vastgesteld in de raadsvergadering van 13 november 2019.

De griffier, De voorzitter,

Zaaknummer: 408057

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 8 oktober 2019, Bedrijfsvoering, nummer 408057;

gelet op artikel 229, eerste lid, aanhef en onderdeel b, van de Gemeentewet en de artikelen 2, tweede lid, en 7 van de Paspoortwet;

besluit:

vast te stellen de

VERORDENING OP DE HEFFING EN DE INVORDERING VAN LEGES 2020

Artikel 1. Begripsomschrijvingen

Deze verordening verstaat onder:

a. dag: de periode van 00.00 uur tot 24.00 uur, waarbij een gedeelte van een dag als een hele dag wordt aangemerkt;
b. week: een aaneengesloten periode van zeven dagen;
c. maand: het tijdvak dat loopt van de n- dag in een kalendermaand tot en met de (n-1)^{e} dag in de volgende kalendermaand, met dien verstande dat als de n^{e} dag in een kalendermaand 30 of 31 januari is, de (n-1)^{e} dag in de volgende kalendermaand altijd de laatste dag van de maand februari is.
d. jaar: het tijdvak dat loopt van de n^{e} dag in een kalenderjaar tot en met de (n-1)^{e} dag in het volgende kalenderjaar;
e. kalenderjaar: de periode van 1 januari tot en met 31 december;
f. A.P.V.: de Algemene Plaatselijke Verordening voor Arnhem;
g. bouwverordening: de bouwverordening voor Arnhem.

Artikel 2. Belastbaar feit

1. Onder de naam ‘leges’ worden rechten geheven voor:
   a. het genot van door of vanwege het gemeentebestuur verstrekte diensten;
   b. het verrichten van handelingen ten behoeve van een aanvraag van een Nederlandse identiteitskaart of een reisdocument; een en ander zoals genoemd in deze verordening en de daarbij behorende tarieventabel.
2. Hetgeen in deze verordening en de daarbij behorende tarieventabel is bepaald over een Nederlandse identiteitskaart voor een persoon die op het moment van de aanvraag de leeftijd van achttien jaar nog niet heeft bereikt, is van overeenkomstige toepassing op een vervangende Nederlandse identiteitskaart voor personen met een uitreisverbod, ongeacht de leeftijd van de betrokken persoon.

Artikel 3. Belastingplicht

Belastingplichtig is de aanvrager van de dienst, de Nederlandse identiteitskaart of het reisdocument, dan wel degene ten behoeve van wie de dienst is verleend of de handelingen zijn verricht.

Artikel 4. Vrijstellingen

De in de tarieventabel genoemde leges, met uitzondering van die genoemd in de hoofdstukken Parkeren, Huisvesting en WABO, Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn en Algemene Plaatselijke Verordening, worden niet geheven voor:

a. stukken, opgaven of handelingen door openbare lichamen, ambtenaren en instellingen in het openbaar belang aangevraagd;
b. diensten die ingevolge wettelijk voorschrift zijn vrijgesteld van rechtenheffing of kosteloos moeten worden verleend;
c. een verklaring van onvermogen;
d. beschikkingen of afschriften van beschikkingen, genomen krachtens een rechtspositieregeling voor het personeel van de gemeente;
e. nasporingen in de bij het archief berustende stukken indien het verlangde onderzoek uitsluitend of voor een overwegend deel strekt ten behoeve van een wetenschappelijk doel;
f. de aan belanghebbende uit te reiken beschikkingen of afschriften daarvan, houdende de beslissing op een verzoek om subsidie uit de gemeentekas;

g. beschikkingen of afschriften van beschikkingen op aanvragen ter zake van bijstand ingevolge de Wet Werk en Bijstand en andere uitkeringen;
h. de nota van aanbieding betreffende de gemeenterekening ten behoeve van de besturen van politieke partijen, waarvan één of meer leden zitting hebben in de gemeenteraad, tot een maximum van 3 exemplaren van elk stuk per politieke partij;
i. stukken waarvan de verstrekking van belang is voor opinievorming met het oog op een goede democratische besluitvoering;
j. een laissez-passer du mortuaire (lijkenpas), afgegeven op grond van het bepaalde in artikel 1, onder B van het Koninklijk besluit van 3 mei 1991 (Stb. 1991/252);
k. diensten waarvan de kosten krachtens afdeling 6.4 van de Wet ruimtelijke ordening (grondexploitatie) zijn of worden verhaald;
l. diensten met betrekking tot een aanvraag tot verlening of gehele of gedeeltelijke intrekking van een omgevingsvergunning of wijziging van voorschriften van een omgevingsvergunning, voor zover die aanvraag betrekking heeft op een activiteit met betrekking tot een inrichting als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder e, van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht.

Artikel 5. Tarieven

1. De leges worden geheven naar de tarieven, opgenomen in de bij deze verordening behorende tarieventabel.
2. Voor het in behandeling nemen van een aanvraag tot het nemen van een projectuitvoeringsbesluit als bedoeld in artikel 2.10 van de Crisis- en herstelwet bedraagt het tarief de som van de bedragen die op grond van deze verordening verschuldigd zouden zijn voor het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verkrijgen van een vergunning, ontheffing, vrijstelling of enig ander besluit in het kader van de ontwikkeling een verwezenlijking van het project, voor zover het projectuitvoeringsbesluit strekt ter vervanging van de besluiten, zoals bedoeld in artikel 2.10, derde lid van de Crisis- en herstelwet.
3. Voor de berekening van de leges wordt een gedeelte van een in de tarieventabel genoemde eenheid als een volle eenheid aangemerkt.

Artikel 6. Wijze van heffing

De leges worden geheven bij wege van een mondelinge dan wel een gedagtekende schriftelijke kennisgeving, waaronder mede wordt begrepen een stempelafdruk, zegel, nota of andere schriftuur.

Artikel 7. Termijnen van betaling

De leges moeten worden betaald ingeval de kennisgeving als bedoeld in artikel 6:
a. mondeling wordt gedaan, op het moment van het doen van de kennisgeving;
b. schriftelijk wordt gedaan, op het moment van uitreiken van de kennisgeving, dan wel in geval van toezending daarvan, binnen 8 dagen na de dagtekening van de kennisgeving.

Artikel 8. Kwijtschelding

Bij de invordering van de leges wordt geen kwijtschelding, als bedoeld in artikel 26 van de Invorderingswet 1990 (Stb.1990/221) verleend, met uitzondering van de leges genoemd in artikel 2.1.1.1 sub b en c van de Tarieventabel behorende bij deze verordening, behalve voor huwelijksvoltrekkingen die plaatsvinden op buitenlocaties.

Artikel 9. Vermindering

1. Gehele of gedeeltelijke vermindering van leges ter zake van een in de tarieventabel omschreven dienst wordt verleend op een aanvraag als bedoeld in artikel 242 van de Gemeentewet (Stb. 1994/762), als volgt:
   a. indien op een aanvraag afwijzend wordt beschikt over 50% van de berekende leges
   b. indien een aanvraag om vergunning door de aanvrager wordt ingetrokken voordat hierop een beslissing is genomen, van 75% van de berekende leges.
2. Er wordt geen vermindering verleend voor de ophoging van de leges volgens de tarieven onder 4.2.8.1 tot en met 4.2.8.9 of van de leges geheven op grond van artikel 4.2.9.1 tot en met 4.2.9.8 van hoofdstuk 4 van de tarieventabel waar sprake is van een omgevingsvergunning waarbij planologisch strijdig gebruik plaatsvindt.

Artikel 10. Overdracht van bevoegdheden

Het college van burgemeester en wethouders is bevoegd tot het wijzigen van deze verordening, indien de wijzigingen:

a. van zuiver redactionele aard zijn;
b. een gevolg zijn van nieuwe of gewijzigde rijksregelgeving die in werking treedt binnen drie maanden na de officiële bekendmaking van de inwerkingtreding ervan in het Staatsblad of de Staatscourant en het de volgende onderdelen van het hoofdstuk 'Publieke Dienstverlening en Burgerlijke Stand' van de tarieventabel betreft:
    1. artikel 2.1.1.10 (Attestatie de Vita)
    2. artikel 2.2.3 (Postkamertarief)
    3. artikel 2.2.6 (verklaring omtrent gedrag)
    4. onderdeel 'Reisdocumenten en Nederlandse identiteitskaart' (artikelen 2.3.1.1 tot en met 2.3.3)
    5. onderdeel 'Rijbewijs' (artikelen 2.4.1 tot en met 2.4.3)

een en ander voor zover met deze wijzigingen niet reeds bij het vaststellen of latere wijziging van deze verordening bij raadsbesluit rekening is gehouden.

Artikel 11. Inwerkingtreding, overgangsbepaling en citeertitel

1. De 'Legesverordening 2019' van 14 november 2018 en de 'Eerste wijziging van de Legesverordening 2019' van 19 december 2018 worden ingetrokken met ingang van de in het derde lid genoemde datum van ingang van de heffing, met dien verstande dat zij van toepassing blijven op de belastbare feiten die zich voor die datum hebben voorgedaan.
2. Deze verordening treedt in werking met ingang van de eerste dag na die van de bekendmaking.
3. De datum van ingang van de heffing is 1 januari 2020.
4. De in het hoofdstuk Huisvesting en Wabo van de tarieventabel genoemde NEN-normen worden bekendgemaakt door terinzagelegging in de bibliotheek van het Nederlands Normalisatie Instituut.
5. Deze verordening kan worden aangehaald als ‘Legesverordening 2020’.

Aldus vastgesteld in de raadsvergadering van 13 november 2019.

De griffier, De voorzitter,

Zaaknummer: 408057

TARIEVENTABEL behorende bij 'Legesverordening 2020' van 13 november 2019

HOOFDSTUK PUBLIEKE DIENSTVERLENING EN BURGERLIJKE STAND

Afschriften van openbare stukken

1.1.1	Het tarief bedraagt ter zake van het verstrekken van:	
1.1.1.1	afschriften van openbare stukken	
	• per pagina A-4 in zwart-wit, enkelzijdig	€ 0,10
	• per pagina A-3 in zwart-wit, enkelzijdig	€ 0,20
	• per pagina A-1 in zwart-wit, enkelzijdig	€ 3,20
	• per pagina A-0 in zwart-wit, enkelzijdig	€ 3,95
	• per pagina A-4 in kleur, enkelzijdig	€ 0,55
	• per pagina A-3 in kleur, enkelzijdig	€ 1,10
	• per pagina A-1 in kleur, enkelzijdig	€ 10,50
	• per pagina A-0 in kleur, enkelzijdig	€ 15,60
	• andere formaten per pagina	€ 8,60
	• op een door de gemeente verstrekte USB-stick	€ 9,90

Documentatie omtrent onroerende zaken

1.2.1	Het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van:	
1.2.1.1	inlichtingen uit een onroerende zakenbestand: voor elke inlichting	€ 9,50
	Indien raadpleging van de gegevens van een onroerende zaak ertoe leidt dat geen inlichting kan worden verstrekt of de gegeven inlichting niet tot het beoogde gevolg leidt wordt het vorenvermelde recht eveneens geheven.	
1.2.1.2	statistische gegevens op speciaal verzoek verzameld: het verschuldigde bedrag als berekend op grond van 1.2.1.1, verhoogd met per inlichting	€ 0,75

Overige verklaringen en diensten

1.3.1	Het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van:	
1.3.1.1	ieder andere gunstige, hieronder begrepen een niet geheel afwijzende, beschikking op een verzoek, voor zover daarvoor niet elders in deze tarieventabel of in een andere wettelijke regeling een tarief is opgenomen	€ 82,00
1.3.1.2	een door of namens het college van burgemeester en wethouders of de burgemeester af te geven verklaring, voor zover in deze tarieventabel niet anders is bepaald, die ten behoeve of in het bijzonder belang van de daarin genoemde persoon of van de aanvrager wordt opgemaakt	€ 82,00
1.3.2	Het tarief bedraagt ter zake van het digitaliseren van tekeningen door afdeling Repro	€ 3,90
1.3.3	Het tarief bedraagt ter zake van het verstrekken van GEO-informatie	
	• per pagina A3-formaat in zwart-wit, enkelzijdig	€ 6,00
	• per pagina A4-formaat in zwart-wit, enkelzijdig	€ 6,00

Dienstverlening

2.1.1	Het tarief bedraagt:	
2.1.1.1	voor de voltrekking van een huwelijk, alsmede voor het laten registreren van het partnerschap:	
	a. overeenkomstig artikel 4 wet Rechten Burgerlijke Stand op dinsdag om 13:00 en 13:15 uur, in het stadhuis, trouwkamer	€ 0,00

	b. op dinsdag tussen 9:00 en 16:45 uur (m.u.v. 12.45-13.30 uur), in het stadhuis, trouwkamer	€ 100,00
	c. van maandag tot en met vrijdag tijdens reguliere openingstijden van het stadhuis in de Trouwzaal en Scheepenzaal alsmede in een aangewezen buitenlocatie of een locatie naar eigen keuze	€ 437,00
	d. indien de huwelijksvoltrekking plaatsvindt in het stadhuis buiten de reguliere openingstijden van het stadhuis	€ 875,00
	e. indien de huwelijksvoltrekking plaatsvindt buiten de reguliere openingstijden van het stadhuis in een aangewezen buitenlocatie of een locatie naar eigen keuze	€ 658,00
	f. indien het een aangewezen buitenlocatie of locatie naar eigen keuze van het bruidspaar betreft, kan naast het tarief van € 437,00 of € 658,00 zoals genoemd in sub c en e een tarief door de betreffende locatie in rekening worden gebracht.	
	g. voor het voltrekken van een huwelijk in een bijzonder huis binnen door de leidinggevende te bepalen grenzen van redelijkheid en billijkheid	€ 295,00
	h. het volgen van de trouwplechtigheid via de webcam	€ 107,00
	i. voor de omzetting van het geregistreerd partnerschap in een huwelijk, aan de balie van het stadhuis	€ 100,00
	j. indien beiden personen in het bezit zijn van een GelrePas én tenminste één partner in Arnhem woonachtig is Deze dienstverlening vindt plaats op maandag t/m donderdag tussen 9.00 en 12.00 uur.	€ 0,00
2.1.1.2	a. voor het op uitdrukkelijk verzoek naar eigen keuze voor 1 dag een persoon die nooit eerder een huwelijk voltrokken heeft als buitengewoon ambtenaar burgerlijke stand laten benoemen en beëdigen, is boven het geldende tarief voor huwelijken een bedrag verschuldigd van	€ 295,00
	b. voor het op uitdrukkelijk verzoek naar eigen keuze voor 1 dag een persoon die reeds eerder een huwelijk voltrokken heeft als buitengewoon ambtenaar burgerlijke stand laten benoemen, is boven het geldende tarief voor huwelijken een bedrag verschuldigd van	€ 147,00
2.1.1.3	voor het op verzoek van het bruidspaar annuleren van een huwelijksvoltrekking, alsmede voor het laten registreren van het partnerschap, binnen door de leidinggevende te bepalen grenzen van redelijkheid en billijkheid, binnen 3 maanden voor de datum van de huwelijksvoltrekking dan wel de partnerregistratie	€ 139,00
	Indien de leges voor de huwelijksvoltrekking of partnerregistratie lager zijn dan het voornoemde bedrag, zijn de kosten voor het annuleren van de huwelijksvoltrekking of partnerregistratie gelijk aan de in rekening gebrachte leges.	
2.1.1.4	het van gemeentewege ter beschikking stellen van getuigen voor huwelijken of partnerschapsregistratie, per getuige	€ 42,00
2.1.1.5	voor het verstrekken van een Huwelijksboekje	€ 30,00
2.1.1.6	voor het verstrekken van een Laissez-Passer	€ 14,30
2.1.1.7	Voor het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van een stuk als bedoeld in artikel 2 van de Wet rechten burgerlijke stand geldt het tarief zoals dat is opgenomen in het Legesbesluit akten burgerlijke stand.	

Gegevensverstrekking en verklaringen

2.2.1	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag:	

	a. tot het verstrekken van gegevens of (internationale) uittreksels uit de Basisregistratie Personen	€ 11,80
	b. tot het digitaal verstrekken van gegevens of (internationale) uittreksels uit de Basisregistratie Personen	€ 6,70
2.2.2	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag:	
	a. tot het verstrekken van een uitvoerig uittreksel uit de Basisregistratie Personen, ten name van meer dan één persoon	€ 19,10
	b. tot het digitaal verstrekken van een uitvoerig uittreksel uit de Basisregistratie Personen, ten name van meer dan één persoon	€ 14,00
2.2.3	In afwijking van voorgaande onderdelen bedraagt het tarief ter zake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van gegevens als bedoeld in artikel 17, tweede lid van het Besluit Basisregistratie personen (het zgn. “postkamertarief”)	€ 7,50
2.2.4	Het verstrekken van een verklaring van Nederlanderschap, niet bestemd als reispapier	€ 11,80
2.2.5	Het legaliseren van handtekeningen, per handtekening	€ 11,80
2.2.6	Het aanvragen van een verklaring omtrent het gedrag	€ 41,35
2.2.7	Het verstrekken van een gewaarmerkt volledig overzicht van alle in de Basisregistratie personen opgenomen gegevens van één persoon (persoonslijst)	€ 11,80
2.2.8	Het verstrekken van een niet gewaarmerkt volledig overzicht van alle in de Basisregistratie personen opgenomen gegevens van één persoon (persoonslijst)	€ 0,00
2.2.9	Het verlenen van inzage in een persoonslijst	€ 0,00
2.2.10	Het verstrekken van een gewaarmerkte kopie	€ 11,80
2.2.11	Het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van een meertalig modelformulier woon- en/of verblijfplaats als bedoeld in artikel 7, eerste lid, van verordening (EU) nr. 2016/1191 van het Europees Parlement en de Raad van 6 juli 2016 betreffende de bevordering van het vrije verkeer van burgers door vereenvoudigde overlegging van bepaalde openbare documenten in de Europese Unie en tot wijziging van Verordening nr. 1024/2012 (PbEU 2016, L 200)	€ 11,80

Reisdocumenten en Nederlandse identiteitskaart

2.3.1	Het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van:	
2.3.1.1	een nationaal paspoort voor een persoon die op het moment van de aanvraag:	
	a. 18 jaar of ouder is	€ 65,30
	b. de leeftijd van 18 jaar nog niet heeft bereikt	€ 52,00
2.3.1.2	een Zakenpaspoort voor een persoon die op het moment van de aanvraag:	
	a. 18 jaar of ouder is	€ 65,30
	b. de leeftijd van 18 jaar nog niet heeft bereikt	€ 52,00
2.3.1.3	een faciliteitenpaspoort voor een persoon die op het moment van de aanvraag:	

	a. 18 jaar of ouder is	€ 65,30
	b. de leeftijd van 18 jaar nog niet heeft bereikt	€ 52,00
2.3.1.4	een vluchtelingen- of een vreemdelingenpaspoort	€ 52,00
2.3.1.5	een Nederlandse identiteitskaart voor een persoon die op het moment van de aanvraag:	
	a. 18 jaar of ouder is en op het moment van de aanvraag beschikt over een paspoort dat nog minimaal zes maanden geldig is	€ 51,05
	b. 18 jaar of ouder is en op het moment van de aanvraag beschikt over een identiteitskaart die nog minimaal zes maanden geldig is	€ 51,05
	c. 18 jaar of ouder is en op het moment van de aanvraag niet beschikt over een paspoort en/of identiteitskaart als bedoeld onder a. en b.	€ 27,35
	d. De leeftijd van 18 jaar nog niet heeft bereikt en op het moment van de aanvraag beschikt over een paspoort dat nog minimaal zes maanden geldig is	€ 29,05
	e. De leeftijd van 18 jaar nog niet heeft bereikt en op het moment van de aanvraag beschikt over een identiteitskaart die nog minimaal zes maanden geldig is	€ 29,05
	f. de leeftijd van 18 jaar nog niet heeft bereikt en op het moment van de aanvraag niet beschikt over een paspoort en/of identiteitskaart als bedoeld onder d. en e.	€ 5,30
2.3.2	Het tarief bedraagt voor het verrichten van handelingen ten behoeve van een aanvraag voor een spoedlevering van de in de onderdelen 2.3.1.1 tot en met 2.3.1.5 genoemde documenten, de in die onderdelen genoemde leges vermeerderd met een bedrag van	€ 47,55
2.3.3	Het tarief wordt bij verlening van thuisservice verhoogd met	€ 12,50

Rijbewijs

2.4.1	Het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het afgeven, vernieuwen of omwisselen van een rijbewijs	€ 39,45
2.4.2	Het tarief genoemd onder 2.4.1 wordt verhoogd indien aan de aanvrager reeds eerder een rijbewijs werd verstrekt, welk rijbewijs bij de aanvraag niet kan worden overgelegd	€ 63,00
2.4.3	Het tarief bedraagt voor het verrichten van handelingen ten behoeve van een aanvraag voor een spoedlevering van de in het onderdeel 2.4.1 genoemde document, de in dit onderdeel genoemde leges vermeerderd met een bedrag van	€ 34,10

Overige diensten

2.5.1	Het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van het op aanvraag doornemen van één of meer kaartverzamelingen of registers voor ieder daaraan besteed uur	€ 43,00

Onderzoek en statistiek

2.6.1	Het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van:	
2.6.1.1	een aanvraag tot het nasporen in door of vanwege de gemeente verzameld statistisch werkmateriaal en statistische gegevens en het in opdracht verrichten van onderzoek, per besteed uur	€106,00

HOOFDSTUK PARKEREN

Verklaringen, ontheffingen en vergunningen

3.1.1	Het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van:	
3.1.1.1	het afgeven en wijzigen van (gehandicapten) parkeerkaarten	€ 11,00
3.1.1.2	een incidentele ontheffing op basis van de nota Rijden in het voetgangersgebied	€ 11,00
3.1.1.3	een dagontheffing op basis van de nota Rijden in het voetgangersgebied	€ 11,00
3.1.1.4	Een tijdelijke ontheffing op grond van artikel 87 van het Reglement verkeersregels en verkeerstekens 1990 (dagontheffing)	€ 11,00

HOOFDSTUK HUISVESTING EN WABO

4.0	Het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van een wijziging tenaamstelling inzake een verleende vergunning	€ 50,00

Huisvestingswet 2014, Huisvestingsverordening gemeente Arnhem 2020 en Leegstandswet

4.1.1	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag:	
4.1.1.1	tot het verkrijgen van een vergunning tot gehele of gedeeltelijke onttrekking van woonruimte aan de bestemming tot bewoning als bedoeld in artikel 21 onderdeel a, van de Huisvestingswet 2014	€ 632,00
4.1.1.2	tot het verkrijgen van een vergunning tot samenvoeging van woonruimte met andere woonruimte als bedoeld in artikel 21, onderdeel b, van de Huisvestingswet 2014	€ 93,00
4.1.1.3	tot het verkrijgen van een vergunning als bedoeld in artikel 21, onderdeel d van de Huisvestingswet 2014, voor het verbouwen tot twee of meer woonruimten	€ 632,00
4.1.1.4	tot het verkrijgen van een vergunning tot omzetting van zelfstandige woonruimte in onzelfstandige woonruimte als bedoeld in artikel 21, onderdeel c, van de Huisvestingswet 2014	€ 93,00
4.1.1.5	tot het verkrijgen van een noodurgentieverklaring als bedoeld in artikel 10 b, lid 3 van de Huisvestingsverordening gemeente Arnhem 2020	€ 56,00

Leegstandswet

4.1.2	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag:	
4.1.2.1	tot het verkrijgen van een vergunning tot tijdelijke verhuur van leegstaande woonruimte als bedoeld in artikel 15, eerste lid, van de Leegstandwet	€ 93,00
4.1.2.2	tot verlenging van een vergunning tot tijdelijke verhuur van woonruimte als bedoeld in artikel 15, vijfde lid, van de Leegstandwet	€ 58,00

Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning

Begripsomschrijvingen

4.2.1	Voor de toepassing van deze paragraaf wordt verstaan onder:	
4.2.1.1	bouwkosten: de aannemingssom inclusief omzetbelasting, bedoeld in paragraaf 1, eerste lid, van de Uniforme administratieve voorwaarden voor de uitvoering van werken en van technische installatiewerken 2012 (UAV 2012, Stcrt. 2012, 1567), voor het uit te voeren werk of voor zover deze ontbreekt een raming van de bouwkosten, inclusief omzetbelasting, bedoeld in het normblad NEN 2631, uitgave 1979, of zoals dit normblad laatstelijk is vervangen of gewijzigd. Met dien verstande dat, indien blijkt dat de opgegeven bouwkosten lager zijn dan de door of namens het college uitgevoerde controleberekeningen, het college van burgemeester en wethouders het bedrag van de bouwkosten ambtshalve vast stelt op het resultaat van de controleberekeningen. Voor het vaststellen van bouwkosten voor nieuwbouw of uitbreiding van bouwwerken zijn voor de controleberekening de basisbedragen bouwkosten volgens bijlage I van deze verordening van toepassing.	

	Voor het vaststellen van bouwkosten voor verbouwingen (exclusief eventuele uitbreidingen waarvoor bijlage I van toepassing is) worden voor de controleberekening marktconforme richtprijzen gehanteerd. Indien het bouwen geheel of gedeeltelijk door zelfwerkzaamheid geschiedt wordt in deze paragraaf onder bouwkosten verstaan: de prijs die aan een derde in het economisch verkeer zou moeten worden betaald voor het tot stand brengen van het bouwwerk waarop de aanvraag betrekking heeft exclusief omzetbelasting;	
4.2.1.2	Wabo: Wet algemene bepalingen omgevingsrecht	
4.2.1.3	aanlegkosten: de aannemingssom exclusief omzetbelasting, bedoeld in paragraaf 1, eerste lid, van de Uniforme administratieve voorwaarden voor de uitvoering van werken en van technische installatiewerken 2012 (UVA 2012, Stcrt. 2012, 1567), voor het uit te voeren werk of voor zover deze ontbreekt, een raming van de aanlegkosten, de omzetbelasting niet inbegrepen. Indien de werken of werkzaamheden geheel of gedeeltelijk door zelfwerkzaamheid geschieden wordt in deze titel onder aanlegkosten verstaan: de prijs die aan een derde in het economisch verkeer zou moeten worden betaald voor de werken of werkzaamheden waarop de aanvraag betrekking heeft.	
4.2.2	In deze paragraaf voorkomende begrippen die in de Wabo zijn omschreven, hebben dezelfde betekenis als bij of krachtens de Wabo bedoeld	
4.2.3	In deze paragraaf voorkomende begrippen die niet nader in de Wabo zijn omschreven en die betrekking hebben op activiteiten waarvoor het toetsingskader in een ander wettelijk voorschrift is uitgewerkt, hebben dezelfde betekenis als in dat wettelijk voorschrift bedoeld	
4.2.3.1	Het in HOOFDSTUK HUISVESTING EN WABO genoemde normblad NEN 2580 en 2631, welke laatstelijk is vervangen door 2699, en de Uniforme administratieve voorwaarden voor de uitvoering van werken en technische installatiewerken 2012 (UAV 2012) liggen ter inzage bij loket BWL Stadhuis, Koningstraat 38. De UAV 2012 is ook te vinden op www.wetten.overheid.nl/BWBR0031190/2012-03-01	

Vooroverleg/beoordeling conceptaanvraag

4.2.4	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag:	
4.2.4.1	om vooroverleg in verband met het verkrijgen van een indicatie of een voorgenomen project in het kader van de Wabo vergunbaar is per overleg	€ 561,00
4.2.4.2	om beoordeling van een conceptaanvraag om een omgevingsvergunning: 40% van de leges zoals deze bij een daadwerkelijke aanvraag om een omgevingsvergunning voor het project zouden worden vastgesteld	

Omgevingsvergunning

4.2.5	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag om een omgevingsvergunning voor een project: de som van de verschuldigde leges voor de verschillende activiteiten of handelingen waaruit het project geheel of gedeeltelijk bestaat en waarop de aanvraag betrekking heeft en de verschuldigde leges voor de extra toetsen die in verband met de aanvraag moeten worden uitgevoerd, berekend naar de tarieven en overeenkomstig het bepaalde in deze paragraaf. In afwijking van de vorige volzin kan ook per activiteit, handeling of andere grondslag een legesbedrag worden gevorderd	

Bouwactiviteiten

4.2.6.1	Indien de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op een bouwactiviteit als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder a, van de Wabo, bedraagt het tarief: 2,04%van de totale vastgestelde bouwkosten (inclusief BTW) met een minimum van€ 109,00	

Extra welstandstoets

4.2.6.2	Onverminderd het bepaalde in onderdeel 4.2.6.1 bedraagt het tarief, indien zich tijdens de beoordeling van de in dat onderdeel bedoelde aanvraag wijzigingen voordoen in het bouwplan en daarvoor een nieuwe welstandstoets noodzakelijk is	€ 157,00

Achteraf ingediende aanvraag

4.2.6.3	Onverminderd het bepaalde in onderdelen 4.2.6.1 (bouwen), 4.2.7 (aanleg), 4.2.12 (slopen) 4.2.13 (veranderen weg), 4.2.14 (aanleggen uitweg) of 4.2.15 (kappen) wordt het tarief, indien de in dat onderdeel bedoelde aanvraag wordt ingediend na aanvang of gereedkomen van de activiteit verhoogd met 10% van de op grond van dat onderdeel verschuldigde leges	

Aanlegactiviteiten

4.2.7	Indien de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op een aanlegactiviteit als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder b, van de Wabo, bedraagt het tarief: indien de aanvraag ziet op het vellen van één of twee bomen	€ 164,00 per boom
	indien de aanvraag ziet op overige aanvragen dan de kap van één of twee bomen, waarbij de aanlegkosten bedragen:	
	van € 0,-- tot en met € 20.000,--	€ 513,00
	van € 20.001,-- tot en met € 50.000,--	2,5% van de aanlegkosten
	van € 50.001,-- tot en met € 100.000,--	2,5% van de aanlegkosten
	meer dan € 100.000,--	3% van de aanlegkosten met een maximum van € 3.592,00 per aanvraag

Planologisch strijdig gebruik waarbij tevens sprake is van een bouwactiviteit

4.2.8	Indien de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op een activiteit als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder c, van de Wabo, en tevens sprake is van een bouwactiviteit als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder a, van de Wabo wordt het tarief als berekend in 4.2.6.1:	
4.2.8.1	als er sprake is van artikel 2.12, eerste lid, onder a, onder 1º, van de Wabo (binnenplanse afwijking) verhoogd met:	€ 157,00
4.2.8.2	als er sprake is van artikel 2.12, eerste lid, onder a, onder 2º, van de Wabo (buitenplanse kleine afwijking) verhoogd met:	€ 314,00
4.2.8.3	als er sprake is van artikel 2.12, eerste lid, onder a, onder 3º, van de Wabo (buitenplanse afwijking) verhoogd met:	
	voor bouwkosten tot € 180.000,--	€ 2.996,00
	van € 180.000,-- tot € 1.000.000,--	€ 6.123,00
	van € 1.000.000,-- tot € 2.000.000,--	€ 9.251,00
	van € 2.000.000,-- tot € 4.000.000,--	€ 12.246,00

	meer dan € 4.000.000,--	€ 18.369,00
	Het bepaalde in dit lid vindt geen toepassing voor zover de betreffende vergoedingen op grond van een privaatrechtelijke regeling zijn verschuldigd.	
4.2.8.4	als er sprake is van artikel 2.12, tweede lid, van de Wabo (tijdelijke afwijking) verhoogd met:	€ 313,00
4.2.8.5	als er sprake is van artikel 2.12, eerste lid, onder b, van de Wabo (afwijking van exploitatieplan) verhoogd met:	€ 628,00
4.2.8.6	als er sprake is van een aanvraag voor een project dat een provinciaal belang betreft, de activiteit in strijd is met de regels die zijn gesteld krachtens artikel 4.1, derde lid, van de Wet ruimtelijke ordening en artikel 2.12, eerste lid, onder c, van de Wabo (afwijking van provinciale regelgeving) verhoogd met:	€ 11.219,00
4.2.8.7	als er sprake is van een aanvraag voor een project dat een nationaal belang betreft, de activiteit in strijd is met de regels die zijn gesteld krachtens artikel 4.3, derde lid, van de Wet ruimtelijke ordening en artikel 2.12, eerste lid, onder c, van de Wabo (afwijking van nationale regelgeving) verhoogd met:	€ 11.219,00
4.2.8.8	als er sprake is van artikel 2.12, eerste lid, onder d, van de Wabo (afwijking van voorbereidingsbesluit) verhoogd met:	€ 628,00
4.2.8.9	als er sprake is van artikel 3.1 van de Wet ruimtelijke ordening om het betreffende bestemmingsplan (partieel) te herzien of van artikel 3.6 van de Wet ruimtelijke ordening om het bestemmingsplan te wijzigen c.q. uit te werken, verhoogd met:	
	voor bouwkosten tot € 1.000.000,--	€ 9.063,00
	van € 1.000.000,-- tot € 2.000.000,--	€ 12.707,00
	meer dan € 2.000.000,--	€ 24.581,00
	Het bepaalde in dit lid vindt geen toepassing voor zover de betreffende vergoedingen op grond van privaatrechtelijke regelingen zijn verschuldigd.	

Planologisch strijdig gebruik waarbij geen sprake is van een bouwactiviteit

4.2.9	Indien de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op een activiteit als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder c, van de Wabo, en niet tevens sprake is van een bouwactiviteit als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder a, van de Wabo, bedraagt het tarief:	
4.2.9.1	als er sprake is van artikel 2.12, eerste lid, onder a, onder 1º, van de Wabo (binnenplanse afwijking)	€ 314,00
	Indien er sprake is van een tijdelijk initiatief conform de voorwaarden die gelden voor het Manifest 'tijdelijke horeca'	€ 158,00
4.2.9.2	als er sprake is van artikel 2.12, eerste lid, onder a, onder 2º, van de Wabo (buitenplanse kleine afwijking)	€ 628,00
	Indien er sprake is van een tijdelijk initiatief conform de voorwaarden die gelden voor het Manifest 'tijdelijke horeca'	€ 314,00
4.2.9.3	als er sprake is van indien artikel 2.12, eerste lid, onder a, onder 3º, van de Wabo (buitenplanse afwijking)	€ 11.219,00
	Het bepaalde in dit lid vindt geen toepassing voor zover de betreffende vergoedingen op grond van een privaatrechtelijke regeling zijn verschuldigd.	

4.2.9.4	als er sprake is van artikel 2.12, tweede lid, van de Wabo (tijdelijke afwijking)	€ 628,00
4.2.9.5	als er sprake is van artikel 2.12, eerste lid, onder b, van de Wabo (afwijking van exploitatieplan):	€ 628,00
4.2.9.6	als er sprake is van een aanvraag voor een project dat een provinciaal belang betreft, de activiteit in strijd is met de regels die zijn gesteld krachtens artikel 4.1, derde lid, van de Wet ruimtelijke ordening en artikel 2.12, eerste lid, onder c, van de Wabo wordt toegepast (afwijking van provinciale regelgeving)	€ 628,00
4.2.9.7	als er sprake is van een aanvraag voor een project dat een nationaal belang betreft, de activiteit in strijd is met de regels die zijn gesteld krachtens artikel 4.3, derde lid, van de Wet ruimtelijke ordening en artikel 2.12, eerste lid, onder c, van de Wabo wordt toegepast (afwijking van nationale regelgeving)	€ 628,00
4.2.9.8	als er sprake is van artikel 2.12, eerste lid, onder d, van de Wabo (afwijking van voorbereidingsbesluit)	€ 628,00

In gebruik nemen of gebruiken bouwwerken in relatie tot brandveiligheid

4.2.10	het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van een aanvraag voor omgevingsvergunning die betrekking heeft op een activiteit als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid onder d van de Wabo voor het in gebruik hebben of houden van bouwwerken als bedoeld in artikel 2.2 van het Besluit omgevingsrecht	€ 305,00
	verhoogd met, voor een bouwwerk met een bruto vloeroppervlakte (volgens NEN 2580):	
	tot en met 100 m²	€ 1.014,00
	van 101 m² t/m 500 m²	€ 846,00 plus € 1,65 per m²
	van 501 m² t/m 1.000 m²	€ 1.130,00 plus € 1,11 per m²
	van 1.001 m² t/m 1.500 m²	€ 1.426,00 plus € 0,81 per m²
	van 1.501 m² t/m 2.500 m²	€ 2.167,00 plus € 0,44 per m²
	meer dan 2.500 m²	€ 3.183,00 plus € 0,29 per m²

Activiteiten met betrekking tot monumenten of beschermde stads- of dorpsgezichten

4.2.11.1	Indien de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op een activiteit met betrekking tot een beschermd monument als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder f, van de Wabo, of op een activiteit als bedoeld in artikel 2.2, eerste lid, aanhef en onder b, van de Wabo met betrekking tot een krachtens provinciale verordening of de Erfgoedverordening gemeente Arnhem 2010 aangewezen monument, waarvoor op grond van die provinciale verordening of artikel 7 van die gemeentelijke verordening een vergunning of ontheffing is vereist, bedraagt het tarief:	
4.2.11.1.1	voor het slopen, verstoren, verplaatsen of in enig opzicht wijzigen van een monument	€ 628,00

4.2.11.1.2	voor het herstellen, gebruiken of laten gebruiken van een monument op een wijze waardoor het wordt ontsierd of in gevaar gebracht	€ 628,00
4.2.11.1.3	voor het uitvoeren van onderhoudswerkzaamheden	€ 314,00
4.2.11.2	Indien de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op het slopen van een bouwwerk in een beschermd stads- of dorpsgezicht, bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder h, van de Wabo, op het slopen van een bouwwerk in een krachtens provinciale verordening of de Erfgoedverordening gemeente Arnhem 2010 aangewezen stads- of dorpsgezicht, bedoeld in artikel 2.2, eerste lid, aanhef en onder c, van de Wabo, waarvoor op grond van die provinciale verordening of artikel 18 van die gemeentelijke verordening een vergunning of ontheffing is vereist, bedraagt het tarief	€ 628,00

Sloopactiviteiten

4.2.12	Indien de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op het (deels) slopen van een bouwwerk in gevallen waarin dat in een bestemmingsplan, beheersverordening of voorbereidingsbesluit is bepaald, bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder g, van de Wabo bedraagt het tarief	€ 628,00

Aanleggen of veranderen weg

4.2.13	Indien de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op het aanleggen van een weg of verandering brengen in de wijze van aanleg van een weg waarvoor op grond van een bepaling in een provinciale verordening of artikel 2.1.5.2, tweede lid, onder a van de Algemene plaatselijke verordening een vergunning of ontheffing is vereist, als bedoeld in artikel 2.2, aanhef en eerste lid, onder d, van de Wabo, bedraagt het tarief	€ 90,00

Uitweg/inrit

4.2.14	Indien de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op het maken, hebben, veranderen of veranderen van het gebruik van een uitweg waarvoor op grond van een bepaling in een provinciale verordening of artikel 2.1.5.3 van de Algemene plaatselijke verordening een vergunning of ontheffing is vereist, als bedoeld in artikel 2.2, eerste lid, aanhef en onder e, van de Wabo, bedraagt het tarief	€ 298,00

Kappen

4.2.15	Indien de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op het vellen of doen vellen van houtopstand, waarvoor op grond van een bepaling in een provinciale verordening of artikel 4.5.3 van de Algemene plaatselijke verordening een vergunning of ontheffing is vereist, als bedoeld in artikel 2.2, eerste lid, aanhef en onder g, van de Wabo, bedraagt het tarief	€ 164,00 per boom

Voorwerpen of stoffen op, aan of boven de weg

4.2.16	Indien de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op de opslag van roerende zaken in een bepaald gedeelte van de provincie of gemeente waarvoor op grond van artikel 2.1.5.1, vijfde lid van de Algemene plaatselijke verordening een vergunning of ontheffing is vereist bedraagt het tarief:	
4.2.16.1	indien de activiteit bestaat uit het daar opslaan van roerende zaken, bedoeld in artikel 2.2, eerste lid, onder j, van de Wabo	€ 101,00
4.2.16.2	indien de activiteit bestaat uit het als eigenaar, beperkt gerechtigde of gebruiker van een onroerende zaak toestaan of gedogen dat daar	€ 101,00

	roerende zaken worden opgeslagen, bedoeld in artikel 2.2, eerste lid, onder k, van de Wabo	

Alarminstallatie

4.2.17	Indien de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op het plaatsen van een alarminstallatie waarvoor ingevolge provinciale verordening of artikel 2.4.19. van de Algemene plaatselijke verordening een vergunning of ontheffing is vereist, als bedoeld in artikel 2.2. aanhef en eerste lid, onder f, van de Wabo	€ 224,00

Projecten of handelingen in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998

4.2.18.1	Indien de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op handelingen in een beschermd natuurgebied die schadelijk kunnen zijn voor het natuurschoon, de natuurwetenschappelijke betekenis of voor de dieren of planten, als bedoeld in artikel 16, eerste lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 bedraagt het tarief	€ 628,00
4.2.18.2	Indien de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op het realiseren van projecten of andere handelingen met gevolgen voor habitat en soorten in een door de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit aangewezen gebied als bedoeld in artikel 19d, eerste lid, van de Natuurbeschermingswet 1998	€ 628,00

Handelingen in het kader van flora- en fauna-activiteiten

4.2.19	Indien de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op een activiteit als bedoeld in artikel 2.2aa, aanhef en onder b, van het Besluit omgevingsrecht (flora- en fauna-activiteit), bedraagt het tarief Onverminderd het bepaalde in de andere onderdelen van dit hoofdstuk indien tevens sprake is van de in die onderdelen bedoelde activiteiten	€ 628,00

Omgevingsvergunning in twee fasen

4.2.20	Indien de aanvraag om een omgevingsvergunning op verzoek in twee fasen plaatsvindt, als bedoeld in artikel 2.5, eerste lid, van de Wabo, bedraagt het tarief	
4.2.20.1	voor het in behandeling nemen van de aanvraag voor een beschikking met betrekking tot de eerste fase: het bedrag dat voortvloeit uit toepassing van de tarieven in dit hoofdstuk voor de activiteiten waarop de aanvraag voor de eerste fase betrekking heeft	
4.2.20.2	voor het in behandeling nemen van de aanvraag voor een beschikking met betrekking tot de tweede fase: het bedrag dat voortvloeit uit toepassing van de tarieven in dit hoofdstuk voor de activiteiten waarop de aanvraag voor de tweede fase betrekking heeft	

Beoordeling bodemrapport

4.2.21	Onverminderd het bepaalde in de voorgaande onderdelen van deze paragraaf bedraagt het tarief, indien krachtens wettelijk voorschrift voor de in dat onderdeel bedoelde aanvraag een bodemrapport wordt beoordeeld:	
4.2.21.1	voor de beoordeling van een milieukundig bodemrapport	€ 704,00
4.2.21.2	voor de beoordeling van een archeologisch bodemrapport	€ 704,00

Ontheffing grenswaarde geluidhinder

4.2.22	Onverminderd het bepaalde in de voorgaande onderdelen van deze paragraaf bedraagt het tarief, indien sprake is van een verzoek ontheffing hogere grenswaarde op grond van de Wet Geluidhinder	€ 1.525,00

Ontheffing geluid en trillingen

4.2.23	Onverminderd het bepaalde in de voorgaande onderdelen van deze paragraaf bedraagt het tarief, indien er sprake is van verzoek om ontheffing veroorzaken geluidhinder ingevolge artikel 8.4 Bouwbesluit 2012 of verzoek om ontheffing trillingsterkte ingevolge artikel 8.5 Bouwbesluit 2012:	
	a. geldig voor maximaal één dag	€ 322,00
	b. geldig voor maximaal één week	€ 454,00
	c. geldig voor maximaal één maand	€ 685,00
	d. geldig voor maximaal één jaar	€ 1.232,00

Verklaring van geen bedenkingen

4.2.24	Onverminderd het bepaalde in de voorgaande onderdelen van dit hoofdstuk bedraagt het tarief, indien een daartoe bij wet of algemene maatregel van bestuur aangewezen bestuursorgaan een verklaring van geen bedenkingen moet afgeven voordat de omgevingsvergunning kan worden verleend, als bedoeld in artikel 2.27, eerste lid, van de Wabo	
4.2.24.1	indien de gemeenteraad een verklaring van geen bedenkingen moet afgeven	€ 628,00
4.2.24.2	indien een ander bestuursorgaan een verklaring van geen bedenkingen moet afgeven	€ 628,00

Vermindering

4.2.25.1	Indien de aanvraag om een omgevingsvergunning is voorafgegaan door een aanvraag om beoordeling van een conceptaanvraag als bedoeld in artikel 4.2.4.2, waarop de eerstgenoemde aanvraag betrekking heeft, worden de ter zake van de beoordeling van de conceptaanvraag geheven leges in mindering gebracht op de leges voor het in behandeling nemen van de aanvraag om de omgevingsvergunning als bedoeld in de artikelen 4.2.5. en verder, mits de definitieve aanvraag overeenkomt met de beoordeelde conceptaanvraag en binnen 26 weken na de schriftelijke beoordeling wordt ingediend.	
4.2.25.2	Indien de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op vijf of meer activiteiten, bestaat aanspraak op vermindering van leges, met uitzondering van het legesdeel in verband met adviezen of verklaringen van geen bedenkingen als bedoeld in artikel 4.2.24. De vermindering bedraagt 5% van de voor die activiteiten verschuldigde leges	

Intrekking omgevingsvergunning

4.2.26	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag tot gehele of gedeeltelijke intrekking van een omgevingsvergunning als bedoeld in artikel 2.33, tweede lid, onder b, van de Wabo	€ 157,00

Nasporing archief Bouw- en woningtoezicht

4.2.27	Voor het doen van een opzoeking of een nasporing in het archief Bouw- en woningtoezicht, per kwartier of een gedeelte daarvan	€ 23,00

Brandbeveiligingsverordening

4.2.28.1	Het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verlenen van:	
4.2.28.1.1	een vergunning voor het in gebruik hebben of houden van inrichtingen als bedoeld in artikel 2, lid 1, van de Brandbeveiligingsverordening met een bruto vloeroppervlakte (volgens NEN 2580)	

	tot en met 500 m²	€ 809,00
	van 501 m² t/m 1.000 m²	€ 987,00
	van 1.001 m² t/m 1.500 m²	€ 1.437,00
	van 1.501 m² t/m 2.500 m²	€ 2.339,00
	meer dan 2.500 m²	€ 2.787,00
4.2.28.1.2	een vergunning, als bedoeld in artikel 2, lid 1 van de Brandbeveiligingsverordening, voor het in gebruik hebben of houden van een inrichting gedurende een termijn minder dan 30 dagen voor een inrichting bruto vloeroppervlakte (volgens NEN 2580)	
	tot en met 150 m²	€ 165,00
	van 151 m² t/m 300 m²	€ 202,00
	van 301 m² t/m 500 m²	€ 221,00
	meer dan 500 m²	€ 412,00
	plus voor elke m² boven de 500 m²	€ 0,31

Aanvraag wijziging gebruiksvergunning inrichting

4.2.29.1	een wijziging van de verleende gebruiksvergunning als gevolg van een wijziging in het gebruik van de inrichting of de inrichting zelf als bedoeld in artikel 2 lid 1, sub a, b of c van de Brandbeveiligingsverordening	€ 157,00

HOOFDSTUK DIENSTVERLENING VALLEND ONDER EUROPESE DIENSTENRICHTLIJN

Horeca

4.3.1.1	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van:	
	a. een aanvraag voor een vergunning als bedoeld in artikel 2.3.1.2 APV in verband met het vestigen van een nieuwe onderneming	€ 1.318,00
	indien er sprake is van een tijdelijk initiatief conform de voorwaarden die gelden voor het Manifest 'tijdelijke horeca'	€ 659,00
	b. een vergunning als bedoeld in artikel 3, eerste lid, Drank- en Horecawet in verband met het vestigen van een nieuwe onderneming	€ 1.318,00
	indien er sprake is van een tijdelijk initiatief conform de voorwaarden die gelden voor het Manifest 'tijdelijke horeca'	€ 659,00
	Indien deze vergunning tezamen met de onder a bedoelde vergunning wordt aangevraagd, voor beide aanvragen tezamen	€ 1.318,00
	indien er sprake is van een tijdelijke initiatief conform de voorwaarden die gelden voor het Manifest 'tijdelijke horeca'	€ 659,00
	c. een vergunning als bedoeld in artikel 2.3.1.2. APV. in verband met een overname van een bestaande onderneming	€ 1.198,00
	d. een vergunning als bedoeld in artikel 3, eerste lid, Drank- en Horecawet in verband met een overname van een bestaande onderneming	€ 1.198,00
	indien deze vergunning tezamen met de onder c bedoelde vergunning wordt aangevraagd, voor beide aanvragen tezamen	€ 1.198,00
	e. het doorvoeren van een ondergeschikte wijziging in een verleende vergunning	€ 93,00
	f. het bijschrijven op de vergunning van een leidinggevende, per persoon	€ 72,00
4.3.1.2	een vergunning als bedoeld in artikel 2.3.1.13 APV. (terras)	€ 189,00
	indien er sprake is van een tijdelijk initiatief conform de voorwaarden die gelden voor het Manifest 'tijdelijke horeca'	€ 96,00
4.3.1.3	een ontheffing als bedoeld in 2.3.1.16 APV. (sluitingsuur)	€ 39,00
4.3.1.4	een ontheffing als bedoeld in artikel 2.3.1.15.lid 5 APV per jaar	€ 582,00
4.3.1.5	een ontheffing als bedoeld in artikel 35 Drank- en Horecawet	€ 39,00

Organiseren evenementen of markten

4.3.2.1	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag om een vergunning voor het organiseren van een evenement als bedoeld in artikel 5.7.1 van de Algemene plaatselijke verordening (evenementenvergunning), indien het betreft:	
	a. voor ideële doeleinden	€ 0,00
	b. voor commerciële doeleinden met een verwacht bezoekersaantal tot 500 personen	€ 258,00
	c. voor commerciële doeleinden met een verwacht bezoekersaantal van 501 tot 2500 personen	€ 516,00
	d. voor commerciële doeleinden met een verwacht bezoekersaantal van 2501 tot 10.000 meer personen	€ 1.032,00
	e. voor commerciële doeleinden met een verwacht bezoekersaantal van meer dan 10.000 personen	€ 1.882,00
4.3.2.2	vervallen	
4.3.2.3	een vergunning als bedoeld in artikel 5.2.3 (standplaats) van de APV:	
	a. voor ideële doeleinden	€ 0,00
	b. voor commerciële doeleinden	€ 217,00

4.3.2.4	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een vergunning als bedoeld in artikel 2.2.1 APV (per voetbalwedstrijd)	€ 224,00
4.3.2.5	Een vergunning voor het organiseren of houden van wedstrijden, wandel-, fiets-, trim- en ruitertochten in parken, bossen en natuurgebieden ingevolge artikel 4.6.3. van de APV, indien het betreft:	
	a. voor ideële doeleinden	€ 0,00
	b. voor commerciële doeleinden met een verwacht bezoekersaantal tot 10.000 personen	€ 258,00
	c. voor commerciële doeleinden met een verwacht bezoekersaantal van 10.000 of meer personen	€ 1.882,00

Prostitutiebedrijven

4.3.3	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag om een vergunning als bedoeld in artikel 3.2.1 van de APV ten behoeve van:	
4.3.3.1	een seksinrichting	€ 1.508,00
	verhoogd met de kosten voor het antecedentenonderzoek van de op de aanvraag vermelde exploitant en beheerder(s); per persoon	€ 72,00
4.3.3.2	een vergunning als bedoeld in artikel 3.2.1 van de APV ten behoeve van een escortebedrijf	€ 1.166,00
	verhoogd met de kosten voor het antecedentenonderzoek van de op de aanvraag vermelde exploitant en beheerder(s); per persoon	€ 72,00
4.3.3.3	een vergunning als bedoeld in artikel 3.2.1 van de APV ten behoeve van een seksinrichting of escortbedrijf waarvan de huidige vergunning vervalt vanwege de wijziging van de exploitant of beheerder	€ 69,00
	verhoogd met de kosten voor het antecedentenonderzoek van de op de aanvraag vermelde exploitant en beheerder(s); per persoon	€ 72,00
4.3.3.4	een vergunning als bedoeld in artikel 3.2.1 van de APV indien dit leidt tot een besluit tot het niet verder in behandeling nemen van de aanvraag	€ 214,00

Winkeltijdenwet

4.3.4	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag:	
4.3.4.1	voor een ontheffing in het kader van de Winkeltijdenwet, het Vrijstellingenbesluit Winkeltijdenwet of de Verordening Winkeltijden Arnhem	€ 77,00

HOOFDSTUK ALGEMENE PLAATSELIJKE VERORDENING

Orde, veiligheid en hinder

4.4.1	Het tarief bedraagt terzake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van:	
4.4.1.1	een ontheffing als bedoeld in artikel 2.1.5.1, derde lid, APV voorwerpen of stoffen op, aan of boven de weg (oneigenlijk gebruik openbare grond)	€ 101,00
4.4.1.2	een ontheffing om vuur te stoken ingevolge artikel 5.5.1 van de APV met	
	a. kerstbomen	€ 77,00
	b. kampvuur	€ 40,00
4.4.1.3	een ontheffing om geluidhinder te veroorzaken ingevolge artikel 4.1.5 van de APV	
	a. geldig voor maximaal één dag	€ 329,00
	b. geldig voor maximaal één week	€ 465,00
	c. geldig voor maximaal één maand	€ 699,00
	d. geldig voor maximaal één jaar	€ 1.259,00

Afvalstoffen

4.4.2	Het tarief bedraagt terzake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van:	
4.4.2.1	een vergunning voor het inzamelen van huishoudelijk afval ingevolge artikel 4.2.2.5 van de APV	€ 224,00
4.4.2.2	een ontheffing voor het op of in de bodem, buiten een daarvoor bestemde verzamelplaats, te plaatsen, te storten, te werpen, uit te gieten, te laten vallen of lopen of te houden van afval, vuilnis of enig ander dergelijke stof ingevolge artikel 4.4.1 van de APV	€ 269,00
4.4.2.3	een ontheffing voor het opslaan van afvalstoffen op een zodanige plaats dat deze vanaf een voor het publiek toegankelijke plaats zichtbaar zijn ingevolge artikel 4.4.7 van de APV	€ 90,00

Overig APV

4.5.1	Het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van:	
4.5.1.1	een ontheffing om gevelde iepen of delen daarvan voorhanden te hebben, in voorraad te hebben of te vervoeren ingevolge artikel 4.5.8 van de APV	€ 224,00
4.5.1.2	een ontheffing om aangeduide bloemen of planten te plukken dan wel hout te sprokkelen, verwijderen van paddenstoelen of het verzamelen van zaden en vruchten ingevolge artikel 4.6.2 van de APV	€ 224,00
4.5.1.3	een ontheffing voor het uitrijden van meststoffen op zaterdag, zondag en algemeen erkende feestdagen ingevolge artikel 4.7.1a van de APV	€ 224,00
4.5.1.4	een vergunning om een ligplaats met een woonschip in te nemen of te hebben ingevolge artikel 5.3a.4 van de APV	€ 288,00
4.5.1.6	een vergunning om handelsreclame aan te brengen ingevolge artikel 4.7.2 APV	€ 189,00

Overige verklaringen, ontheffingen en vergunningen

4.6.1	Het tarief bedraagt ter zake van:	
4.6.1.1	het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van instemming met het wijzigen of omzetten van een door de gemeente gegarandeerde hypothecaire geldlening ter financiering van de verwerving van een woning of woonwagen	€ 109,00

4.6.1.2	het vaststellen van een hogere grenswaarde op grond van de Wet geluidhinder bij het opstellen van een bestemmingsplan zoals bedoeld in artikel 3.1 van de Wet ruimtelijke ordening of uitwerking van een bestemmingsplan zoals bedoeld in artikel 3.6 van de Wet ruimtelijke ordening	€ 1.525,00
4.6.1.3	het vaststellen van een hogere grenswaarde op grond van de Wet geluidhinder bij het opstellen van een projectbesluit zoals bedoeld in artikel 2.12 onder a onder 3 van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht	€ 1.525,00
4.6.1.4	het vaststellen van een hogere grenswaarde op grond van de Wet geluidhinder bij het uitvoeren van een reconstructie van een weg zoals bedoeld in deze wet	€ 1.525,00
4.6.2	Het tarief bedraagt ter zake het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van een ontheffing als bedoeld in artikel 87 van het Reglement verkeersregels en verkeerstekens 1990 in relatie tot de nota Rijden in het voetgangersgebied:	
4.6.2.1	een vaste ontheffing voor een bewoner, permanent geldig	€ 191,00
4.6.2.2	een vaste ontheffing voor een bewoner, die niet beschikt over een eigen parkeerplaats, permanent geldig	€ 94,00
4.6.2.3	een vaste ontheffing voor een bedrijf, geldig voor vijf jaren	€ 478,00
4.6.2.4	een vaste ontheffing voor een bedrijf, gevestigd in het voetgangersgebied, en waarbij het bedrijf niet beschikt over een eigen parkeerplaats, geldig voor vijf jaren	€ 238,00
	voor elk volgend duplicaat vaste ontheffing voor een bedrijf	€ 27,00
4.6.3	Het tarief bedraagt ter zake het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van een adreswijziging van een vaste ontheffing gebaseerd op de Nota rijden in het voetgangersgebied	€ 50,00

Wet vervoer gevaarlijke stoffen

4.7.1	Het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van:	
4.7.1.1	een ontheffing om gevaarlijke stoffen buiten de aangewezen wegen of weggedeelten te transporteren, ingevolge artikel 22 Wet vervoer gevaarlijke stoffen	€ 582,00
4.7.1.2	een verlenging van een eerder verleende ontheffing	€ 153,00

Wet op de Kansspelen

4.8.1	Het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van:	
4.8.1.1	een aanwezigheidsvergunning: Zie Speelautomatenbesluit 2000, artikel 3	

Reglement verkeersregels en verkeerstekens

4.9.1	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag:	
4.9.1.1	tot het verkrijgen van een ontheffing als bedoeld in artikel 87 van het Reglement verkeersregels en verkeerstekens 1990 anders dan de ontheffing als bedoeld in artikel 4.6.2	€ 282,00
	waarbij voor langdurige ontheffingen milieuzone vrachtverkeer en personenauto's geldt dat alleen een aanvraag per kenteken ingediend kan worden	

4.9.1.2	tot het verkrijgen van een dagontheffing milieuzone (per kenteken)	€ 36,00
4.9.1.3	tot het verkrijgen van een langdurige ontheffing milieuzone vrachtverkeer marktkooplieden (per kenteken)	€ 36,00
4.9.1.4	een verlenging of wijziging van de onder 4.9.1.1 vermelde ontheffing	€ 93,00
4.9.1.5	tot het verkrijgen van een tijdelijke ontheffing milieuzone personenauto's (per kenteken)	€ 70,00
4.9.1.6	voor het verkrijgen van een langdurige ontheffing voor personenauto's als bedoeld in artikel 3 lid 2 van de Beleidsregels voor het verlenen, intrekken en wijzigen van ontheffingen van de milieuzone voor dieselpersonenauto's met een datum eerste toelating van 31-12-2004 of ouder	€ 0,00
4.9.1.7	voor het verkrijgen van een langdurige ontheffing voor personenauto's als bedoeld in artikel 3 lid 2 van de Beleidsregels voor het verlenen, intrekken en wijzigen van ontheffingen van de milieuzone voor dieselpersonenauto's met een datum van eerste toelating van 31-12-2004 of ouder voor personen die niet woonachtig zijn in Arnhem (per kenteken)	€ 36,00

HOOFDSTUK KABELS EN LEIDINGEN ARNHEM

Verordening kabels en leidingen Arnhem

4.11.1	Een vergunning voor het leggen, houden, onderhouden, verleggen of opruimen van kabels en leidingen in de openbare ruimte en in of op kunstwerken, zoals bedoeld in artikel 5 van de Verordening Kabels en Leidingen gemeente Arnhem indien de werkzaamheden betrekking hebben op:	
	Kabels en leidingen, niet zijnde rioolleidingen	€ 272,00
4.11.1.1	Het tarief genoemd in art 4.11.1 wordt verhoogd met een bedrag van	€ 3,20
	voor elke strekkende meter dat het tracé langer is dan de grens van 20 meter tot en met een lengte van 1000 meter	
4.11.1.2	Het tarief genoemd in art 4.11.1 en 4.11.1.1 wordt verhoogd met een bedrag van voor elke strekkende meter dat het tracé langer is dan de grens van 1000 meter tot en met een lengte van 2500 meter	€ 1,60
4.11.1.3	Het tarief genoemd in art 4.11.1, 4.11.1.1 en 4.11.1.2 wordt verhoogd met een bedrag van voor elke strekkende meter dat het tracé langer is dan de grens van 2500 meter.	€ 0,80

Telecommunicatiewet

4.12.1	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een melding in verband met het verkrijgen van instemming omtrent plaats, tijdstip en wijze van uitvoering van werkzaamheden als bedoeld in artikel 5.4, eerste lid, van de Telecommunicatiewet	€ 272,00
4.12.1.1	Het tarief genoemd in artikel 4.12.1 wordt verhoogd met een bedrag van	€ 3,20
	voor elke strekkende meter dat het tracé langer is dan de grens van 20 meter tot en met een lengte van 1000 meter	
4.12.1.2	Het tarief genoemd in artikel 4.12.1 en 4.12.1.1 wordt verhoogd met een bedrag van	€ 1,60
	voor elke strekkende meter dat het tracé langer is dan de grens van 1000 meter tot en met een lengte van 2500 meter	
4.12.1.3	Het tarief genoemd in artikel 4.12.1 en 4.12.1.1 en 4.12.1.2 wordt verhoogd met een bedrag van	€ 0,80
	voor elke strekkende meter dat het tracé langer is dan de grens van 2500 meter	

Zaaknummer: 408057

Bijlage 1 behorend bij de ‘ legesverordening 2018 ‘ van 6 november 2017

BASISBEDRAGEN BOUWKOSTEN BIJ NIEUWBOUW EN UITBREIDING VAN BOUWWERKEN EN GEBOUWEN 2018

In geval er sprake is van een aanvraag voor een omgevingsvergunning voor de activiteit bouwen waarin verschillende gebouwtypen of -functies zijn opgenomen, geldt voor de bouwkosten van de nieuwbouw en / of uitbreiding de som van de bouwkostenberekeningen per gebouwtype of –functie op grond van onderstaande eenheden.

1. Fabrieken, op- en overslag, magazijnen, pakhuizen, garages (nieuwbouw en uitbreidingen)

	Basisbedragen per m3 inclusief btw				
	Tot 750 m³	750-1500 m³	1500 - 5000 m³	5000 – 10000 m³	Vanaf 10000 m³
Hoogte tot 5,50 m	150	130	110	105	100
Hoogte 5,50 m en hoger	130	120	100	95	90
Open overkappingen (perrons e.d.)	75	70	65	60	50

2. Kantoorgebouwen (nieuwbouw en uitbreidingen)

	Basisbedragen per m3 inclusief btw				
	Tot 750 m³	750-1500 m³	1500 - 5000 m³	5000 – 10000 m³	Vanaf 10000 m³
1 tot en met 3 lagen	375	350	340	330	325
4 tot en met 7 lagen	375	350	325	310	300
Meer dan 7 lagen	375	350	325	310	300

3. Winkels (nieuwbouw en uitbreidingen)

	Basisbedragen per m3 inclusief btw				
	Tot 750 m³	750-1500 m³	1500 - 5000 m³	5000 – 10000 m³	Vanaf 10000 m³
Winkelcentrum	275	230	210	200	225
Detailhandel	275	230	210	200	190
Warenhuis	275	230	200	190	175
Showroom hoogte tot 5,50 m	175	160	130	125	110
Showroom hoogte 5,50 m en hoger	150	140	120	110	100
DHZ hal hoogte tot 5,50 m	165	140	120	110	100
DHZ hal hoogte 5,50 m en hoger	140	125	105	100	90

4. Hotels / Motels (nieuwbouw en uitbreidingen)

	Basisbedragen per m3 inclusief btw				
	Tot 750 m³	750-1500 m³	1500 - 5000 m³	5000 – 10000 m³	Vanaf 10000 m³
Hotels	450	450	450	420	360
Motels	450	425	400	370	320
Legeringgebouwen	400	375	340	310	270

5. Gymzalen, Sporthallen, stadions, stations (nieuwbouw en uitbreidingen)

	Basisbedragen per m3 inclusief btw				
	Tot 750 m³	750-1500 m³	1500 - 5000 m³	5000 – 10000 m³	Vanaf 10000 m³
Gymzaal	360	350	340	330	280
Stadions	360	350	340	330	90
Stations (incl. kiosken e.d.)	360	350	340	270	190
Sporthal	360	350	340	300	260
Kleedgebouw	390	350	310	330	290

6. (Brede)Scholen (nieuwbouw en uitbreidingen)

	Basisbedragen per m3 inclusief btw				
	Tot 750 m³	750-1500 m³	1500 - 5000 m³	5000 – 10000 m³	Vanaf 10000 m³
Schoolgebouw eenlaags	420	410	400	340	290
Schoolgebouw tweelaags	400	390	360	300	260
Schoolgebouw drielaags	370	350	340	250	220
Schoolgebouw vierlaags	360	340	330	330	280
Schoolgebouw vijflaags	360	340	320	270	235
Noodlokalen	430	420	420	420	420

7. Restaurants, cafés, bars (nieuwbouw en uitbreidingen)					
	Basisbedragen per m3 inclusief btw				
	Tot 750 m³	750-1500 m³	1500 - 5000 m³	5000 – 10000 m³	Vanaf 10000 m³
Bar / café	380	360	340	300	285
Cafetaria	350	335	300	285	280
Restaurant met zalen	350	340	320	300	260
Restaurant zonder zalen	365	340	305	290	285
Wegrestaurant	390	380	380	355	315

8. Woningen plat afgedekt (nieuwbouw)	
	Basisbedragen per m³ inclusief btw
Vrijstaand	350
Geschakeld met sprongen t.o.v. voorgevel (> 1 meter)	265
Nagenoeg in rij gebouwd (sprongen t.o.v. voorgevel < 1 meter)	260
Recreatiewoning	270

9. Woningen met kap (nieuwbouw)	
	Basisbedragen per m³ inclusief btw
Vrijstaand	350
Geschakeld met sprongen t.o.v. voorgevel (> 1 meter)	300
Nagenoeg in rij gebouwd (sprongen t.o.v. voorgevel < 1 meter)	260
Recreatiewoning	240

10. Flats, appartementen e.d. (nieuwbouw)	
	Basisbedragen per m³ inclusief btw
Flats / appartementen	315
Serviceflats	330
Urban villa's	370

11. Bijgebouwen (nieuwbouw en uitbreidingen)	
	Basisbedragen per m³ inclusief btw
Garage vrijstaand steen	185
Garage vrijstaand hout	165
Garage aangebouwd steen	135
Garage aangebouwd hout	120
Berging vrijstaand steen	215
Berging vrijstaand hout	190
Berging aangebouwd steen	155
Berging aangebouwd hout	135
Carport vrijstaand	225
Carport aangebouwd	185
Tuinhuis	155

12. Uitbreidingen / verbouwingen aan woningen				
	Basisbedragen per m³ inclusief btw			
	Van 0 tot 25 m³	Van 25 tot 50 m³	Van 50 tot 100 m³	Vanaf 100 m³
Aanbouw woonruimte met plat dak	490	470	445	420
Aanbouw woonruimte met kap	565	540	510	480
Dakopbouw	600	570	540	510

	Basisbedrag per m³ of m´
Serre niet geïsoleerd	350 per m³
Serre geïsoleerd	520 per m³
Erker geïsoleerd	575 per m³
Kelder (uitgraven en onderstromen)	460 per m³
Dakkapel	1500 (per strekkende meter)
Erfafscheiding	100 (per strekkende meter)

13. Bouwwerken in de openbare ruimte (nieuwbouw en uitbreidingen)				
	Basisbedragen per m³ / m² inclusief btw			
	Van 0 tot 100 m³	Vanaf 100 m³	Tot 4 m²	Vanaf 4 m²
Bouwwerk (kiosken, e.d.)	225	200		
Informatieborden (o.a.Billboards)			1000	1500

14. Kunstwerken (nieuwbouw beeldende vormgeving)				
	Basisbedrag per m³ inclusief btw			
	Tot 2 m³	Van 2 tot 5 m³	Van 5 tot 10 m³	Vanaf 10 m³
Kunstwerken	3.500	3000	2500	2000

15. Gezondheidsdiensten (nieuwbouw en uitbreidingen)					
	Basisbedragen per m3 inclusief btw				
	Tot 750 m³	750-1500 m³	1500 - 5000 m³	5000 – 10000 m³	Vanaf 10000 m³
Ziekenhuis	600	600	550	500	450
Gezondheidscentrum	350	340	330	310	270
Praktijkgebouw	375	360	325	310	270
Verzorgingstehuis	350	340	325	310	270
Revalidatiegebouw	350	340	325	310	270

Zaaknummer: 408057

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM

Gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders van 8 oktober 2019, Bedrijfsvoering, nummer 408057;

Gelet op de art. 147, 149, 156, eerste em tweede lid, aanhef en onderdeel h, 216, 217, 219, 225, 234, 235 van de Gemeentewet, het Besluit gemeentelijke parkeerbelastingen en de Regeling gehandicaptenparkeerkaart;

Besluit:

Vast te stellen de

VERORDENING PARKEREN EN PARKEERBELASTINGEN 2020

Afdeling I Definities

Artikel 1. Definities

Voor toepassing van deze verordening en de daarop berustende bepalingen wordt verstaan onder:

a. adres: een straatnaam en een huisnummer, waarvan het huisnummer aan het object is toegewezen op basis van de 'Verordening naamgeving en nummering (adressen)';
b. autodate: het herhaald en opeenvolgend gezamenlijk gebruik van motorvoertuigen op grond van een overeenkomst tussen een rechtspersoon die is aangesloten bij de Vereniging voor Gedeeld Autogebruik en die bedrijfsmatig motorvoertuigen ter beschikking stelt en deelnemers, zijnde natuurlijke of rechtspersonen;
c. bedrijf: elk in de maatschappij als zelfstandige eenheid optredend organisatorisch verband waarin krachtens arbeidsovereenkomst of krachtens publiekrechtelijke aanstelling arbeid wordt verricht c.q. de zelfstandige die voor de voorziening in het bestaan is aangewezen op arbeid in het eigen bedrijf of zelfstandig beroep, c.q. een niet-commerciële organisatie die hieraan door het college is gelijkgesteld; alles met dien verstande dat bedrijven en beroepen worden beschouwd als één bedrijf en één beroep indien de vestigingadressen dezelfde zijn of het een aaneengesloten bebouwing betreft, dan wel sprake is van een (juridische) constructie waaruit moet worden geconcludeerd dat het in wezen één bedrijf of beroep betreft, tenzij het tegendeel wordt aangetoond;
d. gebied: een aaneengesloten stelsel van straten, straatdelen en/of plaatsen waar hetzelfde parkeerregime van toepassing is
e. centrale computer: computer van het bedrijf c.q. de bedrijven waarmee de gemeente Arnhem een overeenkomst heeft gesloten, bestemd voor de registratie van parkeerbewegingen in het kader van het verlenen van diensten op het gebied van betaald parkeren met gebruik van een telefoon of een ander communicatiemiddel;
f. college: het college van burgemeester en wethouders;
g. gehandicaptenvoertuig: hetgeen daaronder wordt verstaan in artikel 1 onder r van het RVV 1990;
h. houder van een brommobiel: de kentekenhouder of de persoon die middels een huur- of leaseovereenkomst met een rechtspersoon kan aantonen dat hij de feitelijke gebruiker is van de brommobiel;
i. houder van een motorvoertuig: de persoon op wiens naam het kenteken van het motorvoertuig staat ingeschreven in het kentekenregister van de RDW (kentekenhouder) of de persoon die

middels een huur- of leaseovereenkomst met een rechtspersoon kan aantonen dat hij de feitelijke gebruiker is van het motorvoertuig;

j. motorvoertuig: hetgeen daaronder wordt verstaan in het RVV 1990 met inbegrip van brommobielen, zoasl bedoeld in artikel 1 onder ia van het RVV 1990;
k. openbare weg: alle voor het openbaar verkeer openstaande wegen, weggedeelten, terreinen of paden met inbegrip van de daarin liggende bruggen en duikers en de tot die wegen behorende paden en bermen of zijkanten;
l. parkeerapparatuur: parkeermeters, centrale computer, parkeerautomaten met inbegrip van verzamelparkeermeters en hetgeen naar maatschappelijke opvatting overigens onder parkeerapparatuur wordt verstaan;
m. parkeervergunning: een door het college verleende vergunning, krachtens welke het is toegestaan een motorvoertuig te parkeren op daartoe aangewezen parkeerplaatsen op de openbare weg;
n. parkeren: hetgeen daaronder wordt verstaan in artikel 225, tweede lid, van de Gemeentewet;
o. RVV 1990: het Reglement verkeersregels en verkeerstekens 1990 van 26 juli 1990, Stb. 459;
p. Regeling gehandicaptenparkeerkaart: regels met betrekking tot het toepassen van de gehandicaptenparkeerkaart, zoals gepubliceerd in de Staatscourant 2001, 130 en sedertdien gewijzigd;
q. tarieventabel: de bij deze verordening behorende tabel waarin opgenomen de tarieven voor de verschillende parkeerbelastingen;
r. vergunninghouder: de natuurlijke persoon of rechtspersoon aan wie een vergunning is verleend;
s. vergunninghalfjaar: de periode die start op 1 maart en eindigt op 31 augustus van het lopende jaar of start op 1 september en eindigt op 28 c.q. 29 februari van het volgende jaar;
t. vergunningjaar: de periode die start op 1 maart en eindigt op 28 c.q. 29 februari van het volgende jaar;
u. zelfstandige woning: woning welke een eigen toegang heeft, voorzien is van een keuken, douche en toilet en welke de bewoner kan bewonen zonder daarbij afhankelijk te zijn van wezenlijke voorzieningen buiten die woning, als bedoeld in art. 7:234 van het Burgerlijk Wetboek, danwel een woning waarvan met een notariële akte wordt aangetoond dat sprake is van een zelfstandige woning.

Afdeling II Parkeerbelastingen

Artikel 2. Belastbaar feit

Onder de naam 'parkeerbelastingen' worden de volgende belastingen geheven:

a. een belasting ter zake van het parkeren van een voertuig op een krachtens deze verordening door het college te bepalen plaats, tijdstip en wijze;
b. een belasting ter zake van een van gemeentewege verleende vergunning voor het parkeren van een voertuig op de in die vergunning aangegeven plaats en wijze.

Artikel 3. Belastingplicht

1. De belasting bedoeld in artikel 2, onderdeel a, wordt geheven van degene die het voertuig heeft geparkeerd.
2. Als degene die het voertuig heeft geparkeerd wordt mede aangemerkt:
   a. degene die de belasting voldoet, dan wel te kennen geeft of heeft gegeven de belasting te willen voldoen;
   b. zolang geen voldoening van de belasting genoemd in artikel 2, onderdeel a heeft plaatsgevonden: de houder van het voertuig, met dien verstande dat:

1° indien een voor ten hoogste drie maanden aangegane huurovereenkomst wordt overgelegd waaruit blijkt wie ten tijde van het parkeren ingevolge deze overeenkomst de huurder van het voertuig was, niet de houder maar de huurder wordt aangemerkt als degene die het voertuig heeft geparkeerd;
2° indien blijkt dat een ander in het kentekenregister had moeten staan ingeschreven, die ander wordt aangemerkt als degene die het voertuig heeft geparkeerd.

3. De belasting bedoeld in artikel 2, onderdeel a, wordt niet geheven van degene die op de voet van het tweede lid, onderdeel b, is aangemerkt als degene die het voertuig heeft geparkeerd, indien deze aannemelijk maakt dat ten tijde van het parkeren een ander tegen zijn wil van het voertuig heeft gebruik gemaakt en dat hij dit gebruik redelijkerwijs niet heeft kunnen voorkomen.
4. De belasting bedoeld in artikel 2, onderdeel b, wordt geheven van degene die de vergunning heeft aangevraagd.

Artikel 4. Maatstaf van heffing, belastingtarief en belastingtijdvak

De maatstaf van heffing, het belastingtarief en het belastingtijdvak zijn vermeld in de bij deze verordening behorende en daarvan deel uitmakende tarieventabel.

Artikel 5. Ontstaan van de belastingschuld

1. De belasting bedoeld in artikel 2, onderdeel a, is verschuldigd bij de aanvang van het parkeren.
2. De belasting bedoeld in artikel 2, onderdeel b, is verschuldigd bij de aanvang van het heffingstijdvak waarover de belasting wordt geheven.

Artikel 6. Wijze van heffing en termijnen van betaling

1. De belasting bedoeld in artikel 2, onderdeel a, wordt geheven door voldoening op aangifte en moet worden betaald bij de aanvang van het parkeren.
2. Indien het in werking stellen van de parkeerapparatuur geschiedt via registratie op een centrale computer, geschiedt de betaling van de belasting in afwijking van het bepaalde in het eerste lid:
   a. uiterlijk 1 maand na het einde van het parkeren; en
   b. overeenkomstig de voorwaarden van de aanbieder van de betreffende dienst.
3. De belasting bedoeld in artikel 2, onderdeel b, wordt geheven via een gedagtekende schriftelijke kennisgeving, waartoe ook wordt gerekend een nota of andere schriftuur, en moet worden betaald voorafgaand aan het tijdstip waarop de vergunning wordt verleend.
4. Een naheffingsaanslag moet terstond worden betaald.
5. Voor de toepassing van het eerste lid wordt het in werking stellen van de parkeerapparatuur op de daartoe bestemde wijze en met inachtneming van de door het college van burgemeester en wethouders gestelde voorschriften als voldoening op aangifte aangemerkt.

Artikel 7. Bevoegdheid tot aanwijzing parkeerplaatsen en wijze van betalen

De aanwijzing van de plaats waar, het tijdstip en de wijze waarop tegen betaling van de belasting bedoeld in artikel 2 mag worden geparkeerd, geschiedt in alle gevallen door het college.

Artikel 8. Vrijstelling van parkeerbelasting

Vrijgesteld van parkeerbelasting als bedoeld in artikel 2 van deze verordening zijn:

a. als zodanig herkenbare politievoertuigen;
b. als zodanig herkenbare brandweervoertuigen;
c. als zodanig herkenbare ambulances;
d. als zodanig herkenbare dierenambulances;

e. voertuigen die zijn voorzien van een geldige gehandicaptenparkeerkaart, zoals bedoeld in de ‘Regeling gehandicaptenparkeerkaart’.

Artikel 9. Bevoegdheid tot gebruik wielklem en wegsleepregeling

1. Tot zekerheid van de betaling van een naheffingsaanslag ter zake van de belasting bedoeld in artikel 2, onderdeel a, kan aan het voertuig ook een wielklem worden aangebracht, waardoor wordt verhinderd dat het voertuig wordt weggereden.
2. Het college wijst bij openbaar te maken besluit in alle gevallen de terreinen en weggedeelten aan waar de wielklem wordt toegepast.
3. Indien na het aanbrengen van de wielklem 24 uren zijn verstreken, kan het voertuig naar een door de in artikel 231, tweede lid, onderdeel b, van de Gemeentewet bedoelde gemeenteambtenaar aangewezen plaats worden overgebracht en in bewaring worden gesteld.

Artikel 10. Kosten

1. De kosten van de naheffingsaanslag ter zake van de belasting bedoeld in artikel 2, alsmede de kosten voor het aanbrengen en verwijderen van de wielklem, het verslepen en bewaren van het voertuig zijn vermeld in de bij deze verordening behorende en daarvan deel uitmakende tarieventabel.
2. De in rekening te brengen bedragen voor het aanbrengen en het verwijderen van de wielklem, het verslepen en het bewaren van het voertuig worden bij beschikking vastgesteld.

Artikel 11. Restitutie

1. Indien op verzoek van de vergunninghouder een parkeervergunning wordt ingetrokken, wordt de reeds betaalde parkeerbelasting, als bedoeld in artikel 2, aanhef en onderdeel b, van deze verordening, gerestitueerd voor de volle kalendermaanden dat de vergunning nog geldig is op de dag dat deze wordt ingeleverd.
2. Indien bij de vergunning een fysiek vergunningbewijs wordt verstrekt, is het moment dat het vergunningbewijs wordt ingeleverd bepalend voor de berekening van het te restitueren bedrag.

Artikel 12. Kwijtschelding

Bij de invordering van deze belasting wordt geen kwijtschelding verleend.

Afdeling III Parkeren met een vergunning

Artikel 13. Het verlenen van de vergunning

Het college kan op een schriftelijke aanvraag een parkeervergunning verlenen.

Artikel 14. Nadere regels door het college

Het college kan nadere regels vaststellen met betrekking tot:

a. het maximaal aantal uit te geven parkeervergunningen per vergunninggebied (vergunningplafond);
b. het verlenen, het intrekken en het weigeren van vergunningen;
c. de locatie(s) waar de vergunning geldig is;
d. het gebruik van vergunningen;
e. het tijdstip waarop de vergunning geldig is;
f. de wijze waarop met de wachtlijst c.q. wachtlijsten worden omgegaan;
g. de geldigheidsduur van een parkeervergunning.

Artikel 15. Gegevens

In het digitaal parkeerloket van de gemeente Arnhem worden in ieder geval de volgende gegevens geregistreerd:

a. de periode waarvoor de vergunning geldt;
b. de sector waarvoor de vergunning geldt;
c. het tijdstip waarop de vergunning geldig is;
d. de naam van de vergunninghouder en/of het kenteken of een ander kenmerk van het motorvoertuig waarvoor de vergunning is verleend;
e. de voorschriften en beperkingen die aan de vergunning verbonden zijn.

Artikel 16. Overschrijven en wijzigen van de vergunning

1. De vergunning is persoonlijk.
2. De vergunning is overdraagbaar aan een persoon die woonachtig is in dezelfde zelfstandige woning.
3. De vergunninghouder is verplicht elke wijziging in de omstandigheden die relevant zijn voor het verlenen van een vergunning, onmiddellijk aan het college kenbaar te maken.
4. Wijziging van het voertuig of van het kenteken van het voertuig, van bedrijfsnaam of –adres van vergunninghouder dient onmiddellijk aan het college te worden doorgegeven.

Artikel 17. Volgorde van vergunningverlening en wachtlijst

1. Op de aanvraag van een parkeervergunning wordt in volgorde van ontvangst beschikt.
2. Indien het aantal aanvragen groter is dan het vergunningplafond voor de betreffende parkeersector wordt de aanvraag op een wachtlijst geplaatst.
3. De volgorde waarin de aanvraag op de wachtlijst wordt geplaatst, is de volgorde van ontvangst van de volledige aanvraag.
4. Het college kan besluiten om voor een vergunninggebied per vergunningsoort een aparte wachtlijst bij te houden.
5. De aanvrager wordt van de wachtlijst verwijderd, indien:
   a. de aanvrager daarom verzoekt;
   b. de aanvrager een parkeervergunning wordt verleend in het eigen vergunninggebied;
   c. blijkt dat bij de aanvraag om de vergunning onjuiste of onvolledige gegevens zijn verstrekt en de verstrekking van juiste of volledige gegevens niet tot plaatsing op de wachtlijst zou hebben geleid;
   d. niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden voor de aangevraagde vergunning, gesteld bij of krachtens deze verordening;
   e. wanneer voor het betreffende gebied het stelsel van vergunningen komt te vervallen.

Afdeling IV Verbodsbepalingen

Artikel 18.

1. Het is verboden om enig voertuig, niet zijnde een motorvoertuig op 2 of meer wielen of een voertuig op 3 of meer wielen met een kenteken, te plaatsen of te laten staan op een parkeerplaats welke onder een regime van parkeerbelastingen is gebracht.
2. Het is verboden een fiets, een bromfiets of enig ander voorwerp op zodanige wijze tegen of bij parkeerapparatuur te plaatsen of te laten staan, dat daardoor een normaal gebruik daarvan wordt belemmerd of verhinderd.
3. Het is verboden op een parkeerplaats voor uitsluitend vergunninghouders te parkeren als dit in strijd is met de aan de vergunning verbonden voorwaarden.

4. Het is verboden parkeerapparatuur op andere wijze dan voorgeschreven door burgemeester en wethouders, in werking te stellen.
5. Het college kan ontheffing verlenen van het bepaalde in het eerste en derde lid van dit artikel.

Afdeling V Strafbepaling

Artikel 19.
Overtreding van het bepaalde in afdeling IV van deze verordening kan worden bestraft met een geldboete van de tweede categorie.

Afdeling V Overgangs- en slotbepalingen

Artikel 20. Overgangsbepalingen
1. Aanvragen waarop op het tijdstip van de inwerkingtreding van deze verordening nog geen beslissing is genomen, worden behandeld met inachtneming van de bepalingen van de Parkeerverordening 2018, tenzij toepassing van deze verordening voor de aanvrager gunstiger is.
2. Parkeervergunningen verleend krachtens de Parkeerverordening 2018, worden geacht te zijn verleend krachtens deze verordening.
3. Bezwaarschriften, ingediend tegen beslissingen krachtens de Parkeerverordening 2018, worden behandeld met inachtneming van de Parkeerverordening 2018, tenzij toepassing van deze verordening voor de bezwaarde gunstiger is.

Artikel 21. Inwerkingtreding en citeertitel
1. De 'Verordening Parkeerbelastingen 2019' van 14 november 2018 en de 'Eerste wijziging Parkeerverordening 2019' van 27 maart 2019 en de 'Tweede wijziging Parkeerverordening 2019' van 15 mei 2019 worden ingetrokken met dien verstande dat zij van toepassing blijven op de feiten die zich hebben voorgedaan vóór de in het derde lid genoemde datum van ingang van de heffing.
2. Deze verordening treedt in werking met ingang van de eerste dag na die van bekendmaking.
3. De datum van ingang van heffing is 1 januari 2020.
4. Deze verordening kan worden aangehaald als 'Parkeerverordening 2020'.

Aldus vastgesteld in de raadsvergadering van 13 november 2019.

De griffier, De voorzitter,

Zaaknummer: 408057

Tarieventabel behorend bij verordening 'Parkeren en Parkeerbelasting 2020' van 13 november 2019

Alle bedragen in euro's

Het tarief voor het parkeren bij parkeerapparatuur als bedoeld in artikel 2, aanhef en onderdeel a, bedraagt per uur:

- In gebied 26001: 2,90
  Het gebied dat wordt begrensd door Ooststraat, Eusebiusbuitensingel, Airborneplein, Nijmeegseweg, Eusebiusbuitensingel, Velperbuitensingel, Velperplein, Jansbuitensingel, Willemsplein, Stationsplein, Stationsplein West, Utrechtsestraat, Utrechtseweg, Vijfzinnenstraat, Bergstraat, Oude Kraan, Roermondsplein, Boterdijk en de Rijnkade, inclusief de genoemde straten en/of straatdelen, met uitzondering van de Eusebiusbuitensingel (tussen Airborneplein en de Velperbuitensingel) en de Velperbuitensingel.
- In gebied 26021: 2,90
  Het gebied dat begrensd wordt door de Bovenbrugstraat, de Amsterdamseweg tussen de Pels Rijckenstraat en de Brouwerijweg, de Brouwerijweg, de Veluwestraat, de Schilderstraat en de Noordelijke Parallelweg, inclusief de genoemde straten.
- In gebied 26031: 2,90
  Het gebied begrensd door de Amsterdamseweg tot aan de Pels Rijckenstraat, de Pels Rijckenstraat, het Burgemeestersplein en de Zijpendaalseweg, waarbij de Amsterdamseweg, de Pels Rijckenstraat en de Zijpendaalseweg deel uitmaken van het gebied en het Burgemeestersplein niet.
- In gebied 26032: 2,90
  Het gebied begrensd door de Amsterdamseweg tussen de Pels Rijckenstraat en de Burgemeester Weertsstraat, de Burgemeester Weertsstraat, de Zijpendaalseweg tussen de Burgemeester Weertsstraat en het Burgemeestersplein, het Burgemeestersplein en de Pels Rijckenstraat, waarbij de genoemde straten deel uitmaken van het gebied, met uitzondering van de Amsterdamseweg, de Pels Rijckenstraat en de Zijpendaalseweg.
- In gebied 26033: 2,90
  De Zijpendaalseweg tussen het Burgemeestersplein en de Röellstraat.
- In gebied 26041: 2,90
  Het gebied begrensd door de Apeldoornseweg tot aan de Sint Peterlaan, de spoorlijn Zevenaar-Arnhem, de Zijpendaalseweg tot aan de Sonsbeekweg en de Sonsbeekweg, met inbegrip van de genoemde straten.
- In gebied 26075: 2,90
  De Velperbuitensingel, de Steenstraat en de Bloemstraat voor het gedeelte tussen de Ir. JP van Muijlwijkstraat en de Steenstraat.
- Buiten de hiervoor genoemde gebieden: 1,75
- Dagkaart (uitsluitend verkrijgbaar aan loket Parkeerbedrijf), per dag: 15,20

Het tarief voor het parkeren als bedoeld in artikel 2, aanhef en onderdeel a, bedraagt:

• Voor een camper op een daartoe aangewezen camperplaats die is bestemd voor overnachting aan de Lage Nieuwe Kade tussen 21:00 uur en 9:00 uur:	9,20

Het tarief voor parkeren met parkeervergunning als bedoeld in artikel 2, aanhef en onderdeel b, bedraagt:

• Bewonersvergunning, per jaar:	141,00
• Bewonersvergunning per half jaar:	83,00
• Bezoekersvergunning per jaar:	21,00
• Bedrijfsvergunning onbeperkt, per jaar:	522,00
• Bedrijfsvergunning onbeperkt, per half jaar:	277,00
• Bedrijfsvergunning ma-zo 07.00-19.00, per jaar:	307,00
• Bedrijfsvergunning ma-zo 07.00-19.00, per half jaar:	172,00
• Marktparkeervergunning 1 dag per week geldig, per jaar:	92,00
• Marktparkeervergunning 2 dagen per week geldig, per jaar:	183,00
• Marktparkeervergunning 3 dagen per week geldig, per jaar:	275,00
• Schippersparkeervergunning, per jaar:	307,00

De kosten als bedoeld in artikel 10 bedragen

• De kosten van de naheffingsaanslag van de belasting als bedoeld in art 2 onderdeel a bedragen:	61,00
• De kosten van het aanbrengen en verwijderen van een wielklem bedragen:	72,00
• De kosten van het overbrengen van het voertuig bedragen	
- voorrijkosten maandag t/m zondag dag en nacht:	104,18
- sleepkosten ma-vrij 08.00-18.00 uur:	180,29
- sleepkosten ma-vrij 18.00-08.00 uur en za, zo en feestdagen:	206,43
• De kosten van bewaren van het voertuig bedragen	
- voor de eerste 24 uur of gedeelte daarvan:	27,42
- voor elke volgende dag of gedeelte daarvan:	11,51

Zaaknummer: 408057

Toelichting bij de tarieventabel.

Voor de tarieven worden twee verschillende soorten gebieden onderscheiden. Gebieden met het tarief dat even hoog is als in het centrum, en de overige gebieden waar een tarief van € 1,75 per uur toepassing is.

Met betrekking tot de vergunningen wordt voorzien in de volgende soorten:

- Bewonersvergunning: een vergunning die aan een bewoner van een zelfstandige woning kan worden verstrekt;
- Bedrijfsvergunning met onbeperkte geldigheidsduur: een vergunning die kan worden verstrekt aan een bedrijf en 24 uur per dag en 7 dagen per week geldig is;
- Bedrijfsvergunning maandag tot en met zondag, dagelijks van 07.00 tot 19.00 uur: een vergunning die kan worden verstrekt aan een bedrijf en geldig is van maandag tot en met zondag, dagelijks van 07.00 tot 19.00 uur;
- Marktparkeervergunning: een vergunning die kan worden verstrekt aan marktkooplieden om hun voertuigen te parkeren als zij op de markt staan (1, 2 of 3 dagen per week);
- Schippersparkeervergunning: een parkeervergunning die kan worden verstrekt aan een schipper van de beroepsvaart en geldig is voor de periode dat zijn schip een ligplaats heeft ingenomen in Arnhem;
- Bezoekersvergunning: een vergunning die kan worden verstrekt aan een bewoner ten behoeve van het parkeren van zijn bezoek;
- Dagkaart: een vergunning die kan worden verstrekt aan de aanvrager en waarmee een kalenderdag kan worden geparkeerd op alle gefiscaliseerde parkeerplaatsen in geheel Arnhem. De dagkaart is uitsluitend verkrijgbaar aan het loket van het parkeerbedrijf.

Enkele kosten als bedoeld in artikel 10 komen op een andere manier tot stand:

- De maximale kosten van de naheffingsaanslag van de belasting als bedoeld in art 2 onderdeel a worden bepaald door het ministerie;
- De kosten van het overbrengen en het bewaren van voertuigen zijn gelijk aan de tarieven zoals deze zijn vastgesteld in de Wegsleepverordening Arnhem 2017 (vastgesteld 19 december 2016; 2016.11-00674, 2016.0.059.415)

Zaaknummer: 408057

Toelichting op de Verordening Parkeren en Parkeerbelastingen 2020.

De Verordening Parkeren en Parkeerbelastingen 2020 vervangt de Verordening Parkeren en Parkeerbelastingen 2019.

De toepassing van parkeerbelastingen vindt zijn grondslag in de Gemeentewet. Inhoud en bevoegdheden zijn in een aantal artikelen vastgelegd. Het betreft:

- Art 147. Dit artikel bepaalt dat het vaststellen van een verordening een raadsbevoegdheid is, tenzij dat bij wet anders is bepaald.
- Art. 149. In dit artikel is bepaald dat de gemeenteraad de verordeningen kan vaststellen die zij nodig acht.
- Art. 160. Hierin is geregeld dat het college verantwoordelijk is voor privaatrechtelijke handelingen. Dit is bijvoorbeeld het geval bij het vaststellen van het tarief in een parkeergarage van de gemeente, die is voorzien van een slagboom. Indien sprake is van vooraf betalen aan de parkeerautomaat, is er geen sprake van privaatrechtelijk handelen en dient de gemeenteraad de tarieven vast te stellen.
- Art. 219 bepaalt dat gemeentelijke belastingen niet afhankelijk mogen worden gesteld van het inkomen, winst of vermogen.
- Art. 225. Dit artikel is de basis voor het toepassen van parkeerbelasting.
- Art. 234 Het invorderen van de parkeerbelasting is geregeld in dit artikel. Hierin is tevens bepaald dat het college van burgemeester en wethouders bepaalt hoe parkeerapparatuur in werking moet worden gezet. Tevens is bepaald dat als een naheffingsaanslag niet terstond kan worden overhandigd, dat deze aan het voertuig moet worden bevestigd.
- Art. 235. Met dit artikel wordt het toepassen van de wielklem mogelijk gemaakt.

Naast de Gemeentewet is er andere regelgeving die van belang is voor het toepassen van parkeerbelasting. Het betreft:

- Besluit gemeentelijke parkeerbelastingen. Dit besluit handelt over de mogelijkheid om parkeerapparatuur uitsluitend langs elektronische weg in werking te stellen en bepaalt welke kosten mogen worden toegerekend aan de naheffingsaanslag, wielklem en enkele daarmee samenhangende maatregelen.
- Regeling gehandicaptenparkeerkaart. In deze regeling is vastgelegd wie in aanmerking komen voor de gehandicaptenparkeerkaart, welke toetsing moet worden uitgevoerd en hoe de kaart er uit ziet.

De essentie van de Verordening Parkeren en Parkeerbelastingen 2019, is het kunnen toepassen van betaald parkeren in de vorm van parkeerbelastingen en het kunnen toepassen van parkeer-vergunningen en, mogelijk in de toekomst, parkeerontheffingen.

De gemeente heft op basis van deze verordening twee soorten belasting:

1. Parkeerbelasting van ‘bezoekers’. Zij betalen parkeergeld op een door het college te bepalen plaats, tijdstip en wijze. Concreet betekent dat deze groep een kaartje koopt bij de parkeermeter, aan de balie van het Parkeerbedrijf of betaalt via GSM-parkeren of een variant daarop.
2. De andere groep is de vergunninghouders; zij betalen vooraf voor een vastgestelde periode.

De gebieden waar beide regimes gelden, kunnen overlappen, maar dat hoeft niet. Zo kunnen er plaatsen worden aangewezen waar een parkeervergunning niet geldig is, maar ook plaatsen die juist

uitsluitend bestemd zijn voor vergunninghouders. Er is sprake van 2 vormen van parkeerbelasting die naast elkaar functioneren. De parkeervergunning is dus geen vorm van vrijstelling.

Hoewel in theorie het parkeerregime per straat kan verschillen en vergunningen per straat kunnen worden verstrekt, blijkt dat in de praktijk niet werkbaar. Anderzijds zijn ook niet alle situaties gelijk en is enige mogelijkheid om te differentiëren in het regime wenselijk. Aaneensluitende straten, straatdelen en/of plaatsen waar hetzelfde parkeerregime geldt, zijn samengevoegd in een 'gebied'. Ook plaatsen die niet kunnen worden aangemerkt als 'straat' kunnen worden aangewezen als een gebied. Hierbij kan gedacht worden aan parkeergarages of andere terreinen waar parkeren mogelijk is.
Voorbeelden van regimes zijn: '*parkeren voor uitsluitend vergunninghouders*', of '*parkeren voor vergunninghouders en bezoekers tegen een hoog tarief*'. Meerdere gebieden kunnen desgewenst worden samengevoegd in een 'Sector'. In dat geval is een parkeervergunning geldig in meerdere gebieden. De nummering van de gebieden is gekoppeld aan de nummering van de gebieden voor het parkeren via aanmelding op een centrale computer (GSM-parkeren en/of bezoekersregeling).

Artikel 217 van de Gemeentewet bepaalt wat moet worden opgenomen in een belastingverordening. De letterlijke tekst luidt: '*Een belastingverordening vermeldt, in de daartoe leidende gevallen, de belastingplichtige, het voorwerp van de belasting, het belastbare feit, de heffingsmaatstaf, het tarief, het tijdstip van ingang van de heffing, het tijdstip van beëindiging van de heffing en hetgeen overigens voor de heffing en de invordering van belang is.'*
Met de artikelen 2 tot en met 6 van deze verordening, wordt aan deze eis gevolg gegeven. Overigens ontbreekt het 'tijdstip van beëindiging van de heffing' in de verordening. Dat volgt uit twee zaken: de aard van de belastingplicht in combinatie met de tijdstippen dat betaald parkeren van kracht is. Men moet betalen als men wil parkeren op momenten dat het moet. Buiten die periode, of als men niet meer parkeert, is men dus ook niet belastingplichtig. Ook indien men een vergunning heeft, is dat het geval. De aanvrager staat het vrij om te kiezen voor een vergunning, waarmee hij kiest voor een soort 'vastrecht' of om te betalen aan de meter, waarmee hij de keuze maakt om alleen te betalen voor de geparkeerde tijd.

In artikel 6 is de mogelijkheid opgenomen om de parkeerbelasting te betalen door in te loggen op een centrale computer. Deze bepaling maakt het mogelijk om GSM-parkeren (en varianten daarop) toe te passen. Bij deze vormen van betalen, meldt men zich bij het begin van de parkering bij zijn provider aan en aan het eind van de parkering weer af. De provider int het geld bij de parkeerder en draagt dit periodiek af aan de gemeente. In tegenstelling tot het parkeren aan de meter, wordt de parkeerbelasting aan het einde van het parkeren gedaan. In de regel ontvangt de parkeerder hiervoor een factuur van zijn aanbieder, waarna betaling plaatsvindt, meestal via automatische incasso of verrekening met een creditcard. Deze inning geschiedt direct of periodiek (wekelijks, tweewekelijks, maandelijks). Het feitelijke moment van betalen is dus variabel. Om praktijk en regelgeving te laten aansluiten, is de betaaltermijn gesteld op ***uiterlijk*** een maand na het beëindigen van het parkeren ***en*** overeenkomstig de voorwaarden van de aanbieder. Het is aan de gemeente om in het contract met de aanbieder te regelen dat de parkeergelden minimaal 1 keer per maand bij de gebruikers worden geïnd. Bovenstaande laat overigens onverlet, dat de belasting is verschuldigd bij aanvang van het parkeren. Met moet immers parkeerbelasting betalen over de gehele periode dat men heeft geparkeerd.
Omdat er meerdere providers actief kunnen zijn kan ook sprake zijn van meerdere centrale computers.

Artikel 7 draagt de bevoegdheid om de plaatsen aan te wijzen waar parkeerbelasting verschuldigd is over aan het college. Hiermee kan het college snel inspelen op wijzigende omstandigheden, zoals het uitbreiden of reduceren van het gereguleerde gebied. Dit is zeker van belang als uitbreiding van het gefiscaliseerde gebied gefaseerd geschiedt. Zou deze bevoegdheid niet bij het college liggen, dan dient de gemeenteraad bij iedere uitbreiding een apart besluit te nemen. Vanuit het oogpunt van zowel efficiëntie als effectiviteit is dat niet wenselijk.

Binnen een gefiscaliseerde omgeving is het niet mogelijk vrijstellingen te verstrekken, tenzij de gemeente het parkeren door een bepaalde categorie parkeerders niet wil reguleren. In dat geval kan men de totale categorie vrijstelling geven. Voorts is het gelijkheidsbeginsel leidend. In artikel 8 zijn de groepen benoemd die zijn vrijgesteld van de parkeerbelasting.

Met artikel 9 houdt de gemeente de mogelijkheid open om de wielklem toe te passen. Dat deze mogelijkheid er is, betekent niet dat deze ook per definitie moet worden toegepast. Als de gemeente deze gaat toepassen geldt ook hier het gelijkheidbeginsel. Zo is het wel mogelijk om buitenlandse auto's te klemmen en Nederlandse niet, maar niet als dat leidt tot extra kosten voor de eigenaar van de betreffende auto.

Artikel 11, Restitutie, legt de gangbare Arnhemse praktijk vast dat bij het laten intrekken van de vergunning op verzoek van de vergunninghouder deze het betaalde belastingbedrag naar evenredigheid van het aantal nog niet 'genuttigde' kalendermaanden terug krijgt. Dit betekent bijvoorbeeld dat iemand die zijn vergunning op 15 september inlevert, 5/12 van het betaalde vergunningtarief terug krijgt. Hij heeft de maanden oktober tot en met februari niet gebruikt. Dit geldt ook als hij de vergunning zou inleveren op 1 september of 30 september; in beide gevallen krijgt hij 5/12 terug. De berekening vindt plaats over de volle kalendermaanden. Vergunningen met een geldigheidsduur van korter dan 2 maanden komen zodoende nimmer in aanmerking voor restitutie. Als datum van inleveren geldt de datum dat het vergunningbewijs (het deel van de vergunning dat men achter de voorruit moet leggen) wordt ingeleverd. Hiermee wordt voorkomen dat deze onrechtmatig wordt gebruikt.

De bevoegdheid om te bepalen hoe de parkeerbelasting moet worden betaald is via artikel 13 van deze verordening overgedragen aan het college. In het uitwerkingsbesluit werken zij de uitvoering van betaald parkeren nader uit.
De vergunningen die het college kan verstrekken, zijn benoemd in de tarieventabel. Er kunnen geen andere vergunningen verstrekt worden dan die genoemd zijn in de tarieventabel.

Afdeling III van deze verordening gaat over de toepassing van art. 225 lid 1b van de Gemeentewet; "*een belasting ter zake van een van gemeentewege verleende vergunning voor het parkeren van een voertuig op de in die vergunning aangegeven plaats en wijze"*. Feitelijk is de strekking van de parkeerverordening simpel: '*de gemeente geeft parkeervergunningen uit*.' De parkeerverordening stelt de kaders vast voor het verlenen van parkeervergunningen en de eisen die aan de parkeer-vergunningen zijn verbonden. In het uitwerkingsbesluit, dat zijn grondslag vindt in artikel 15 en 16 van deze verordening, legt het college van burgemeester en wethouders vast hoe de verschillende "parkeerproducten" (zoals bewonersvergunning, bezoekersvergunning, etc.) worden verstrekt en mogen worden gebruikt. De gemeenteraad is en blijft verantwoordelijk voor de tariefstelling van deze producten. Deze worden vastgesteld in de bij deze verordening behorende tarieventabel. Daarmee is geborgd dat het college alleen 'producten' kan uitgeven, die door de raad zijn benoemd.

In het eerste lid van art. 225 van de Gemeentewet is bepaald dat er twee soorten parkeerbelastingen zijn. Het betalen aan ‘de meter[1]’ en het parkeren met een parkeervergunning. Fiscale handhaving (het opleggen van een naheffingsaanslag) is alleen mogelijk als betalen ‘aan de meter’ mogelijk is. De noodzaak om onderscheid te maken tussen ‘belanghebbendenplaatsen’ en ‘parkeerapparatuurplaatsen’ ontbreekt daarmee. Ook plaatsen die uitsluitend bedoeld zijn voor vergunninghouders (belanghebbendenplaatsen) kunnen worden vastgelegd in een fiscaal regime. Dit biedt de mogelijkheid om vergunninggebieden te laten bestaan uit een combinatie van ‘belanghebbendenplaatsen’ en plaatsen waar ook ‘aan de meter’ kan worden betaald (parkeerapparatuurplaatsen).

Artikel 15 is een opsomming van de nader door het college te bepalen regels. Het college heeft door het mixen van en variëren met de genoemde elementen de mogelijkheid om:

- Binnen de in de tarieventabel benoemde vergunningtypen, verschillende parkeerproducten te ontwikkelen. Hiermee is de gemeente in staat om, binnen de grenzen van de wet en regelgeving, doelgroepenbeleid te voeren. Denk bijvoorbeeld aan de specifieke vergunningen voor marktkooplieden of voor autodate.
- Snel en adequaat in te spelen op gewijzigde omstandigheden door de geldigheid van de vergunning in tijd of locatie te verruimen of te beperken. Op die wijze kan bijvoorbeeld de omvang van het gebied waar uitsluitend door vergunninghouders kan worden geparkeerd snel worden gewijzigd. Hetzelfde geldt voor het aanpassen van de tijden dat parkeerregulering gewenst is.

Door de parkeervergunning niet overdraagbaar te maken (artikel 17), wordt handel in vergunningen voorkomen. Uitzondering hierop vormt de overdracht van de vergunning aan een ander lid van het huishouden, voor zover die wordt gevoerd in de zelfstandige woning waarop de vergunning is uitgegeven. Deze uitzondering is bedoeld om de boedelverdeling bij echtscheiding of het gebruik van de auto door een nabestaande na overlijden niet nodeloos ingewikkeld te maken. Ook wordt de vergunninghouder verplicht om relevante wijzigingen door te geven, zodat te allen tijde kan worden bezien of de vergunninghouder nog aan de criteria voldoet.

Artikel 19 van deze verordening gaat in op wat er moet gebeuren bij diefstal, verlies of vermissing van vergunningen. Het verstrekken van een duplicaat van een parkeervergunning op kenteken is niet aan voorwaarden gebonden. Deze vergunning kan immers maar voor één auto worden gebruikt. Omdat parkeervergunningen op naam wel eenvoudig kunnen worden misbruikt, wordt per vergunningjaar maximaal 1 keer een duplicaat verstrekt. Door een vergunning “kwijt” te raken wordt het anders mogelijk om meerdere auto’s voor de prijs van één te laten parkeren. Door de in dit artikel genoemde beperkingen moet het op deze wijze frauderen met vergunningen worden beperkt.

Artikel 20 regelt de verbodsbepalingen. Door de hier gebruikte formulering is het behalve auto’s ook toegestaan dat allerhande brommobielen, quads en gehandicaptenvoertuigen van deze parkeerplaatsen gebruik maken. Voorwaarde is dat deze voertuigen zijn voorzien van een kenteken. Uiteraard geldt ook voor hen de betalingsverplichting. Het parkeren van motorfietsen blijft ook mogelijk op fiscale plaatsen, het parkeren van brommers, bromscooters etc. echter niet.

---

[1] ‘aan de meter’ is formeel: *een belasting ter zake van het parkeren van een voertuig op een bij de belastingverordening dan wel krachtens de belastingverordening in de daarin aangewezen gevallen door het college te bepalen plaats, tijdstip en wijze*

Zaaknummer: 408057

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM

Gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders van 8 oktober 2019, Bedrijfsvoering, zaaknummer 408057;

Gelet op artikel 229, eerste lid, onderdelen a en b van de Gemeentewet;

Besluit:

vast te stellen de

VERORDENING OP DE HEFFING EN DE INVORDERING VAN SCHEEPVAARTRECHTEN 2020

HOOFDSTUK I ALGEMENE BEPALINGEN

Artikel 1. Begripsomschrijvingen

In deze verordening wordt verstaan onder:

1. **kade:**
   de rechter Rijnoever, met uitzondering van het voormalig Rijksveer Malburgen (kadastraal bekend als gemeente Arnhem, sectie D, nr. 4934 en 4648), beginnende bij de Boterdijk daar waar de damwand begint ter hoogte van kilometerraai 884.105 en eindigende bij de haven, alsmede de wal van de haven. De kade bestaat uit de Nieuwe Haven, de Rijnkade en de Nieuwe Kade en uitsluitend bedrijfsmatig in gebruik zijnde schepen mogen aan de kade liggen;

2. **haven:**
   de haven van Malburgen (Nieuwe Haven) zoals op de bij deze verordening behorende tekening is aangegeven;

3. **vaartuig:**
   een drijvend lichaam dat wegens zijn drijfvermogen wordt gebruikt dan wel bestemd of geschikt is voor het vervoer te water van personen of goederen of voor het dragen of vervoeren van al dan niet met het drijvende lichaam één geheel uitmakende voorwerpen, met inbegrip van een houtvlot, een watervliegtuig, een draagvleugelboot, een luchtkussenvoertuig, een drijvende boorinstallatie, een baggermolen, een drijvende kraan, een elevator, een ponton en elk drijvend werktuig, drijvend voorwerp of drijvende inrichting;

4. **passagiersschip:**
   een vaartuig dat middel van vervoer is of hoofdzakelijk gebruikt wordt voor het bedrijfsmatig vervoer van personen;

5. **vrachtschip:**
   een vaartuig dat geheel of hoofdzakelijk gebruikt wordt voor het vervoer van goederen;

6. **pleziervaartuig:**
   een vaartuig dat is bestemd voor sportbeoefening of vrijetijdsbesteding, met een romplengte van maximaal 40 meter;

7. **langdurig verblijvend vaartuig:**
   een vaartuig dat langer dan een aaneengesloten periode van zes maanden een ligplaats inneemt en waarvoor een schriftelijke ontheffing op grond van artikel 2.1 van de verordening op het gebruik van de haven en kade is verleend door het college van burgemeester en wethouders;

8. **hospitaalschip:**
   een schip uitsluitend bestemd en gebruikt voor het verlenen van medische hulp, daaronder begrepen het vervoer van gehandicapten, zieken en gewonden;

9. **overige vaartuigen:**
   alle vaartuigen die niet onder de categorieën 4 tot en met 7, als bedoeld in dit artikel vallen;

10. **havenmeester:**

de als zodanig van gemeentewege aangewezen ambtenaar aan wie het toezicht op de haven en de kade is opgedragen en zijn plaatsvervanger;

11. **meetbrief:**
    een door een daartoe bevoegde instantie uitgegeven en in Nederland geldig document betreffende de tonnenmaat en het laadvermogen van een vaartuig;

12. **laadvermogen:**
    het in kubieke meters uitgedrukte verschil tussen de zoetwaterverplaatsing van het vaartuig bij de grootst toegelaten diepgang en die van het ledige vaartuig;

13. **plaatsruimte:**
    de oppervlakte van een vaartuig, berekend door de grootste lengtemaat van het vaartuig te vermenigvuldigen met de grootste breedtemaat, uitgedrukt in vierkante meters;

14. **termijn:**
    een in de tabel genoemd tijdvak waarin het gebruik van de haven en/ of kade plaatsvindt:
    a. dag : een etmaal;
    b. week : een kalenderweek;
    c. maand : een kalendermaand;
    d. kwartaal : een kalenderkwartaal;
    e. jaar : een kalenderjaar;

15. **jachthaven:**
    haven waar pleziervaartuigen aan steigers of kade mogen aanleggen;

16. **gebruik maken van de kade:**
    - het rechtstreeks meren aan de kade van een vaartuig of
    - het zonder directe verbinding meren van een vaartuig voor de kade of
    - het door middel van een ander drijvend voorwerp aan de kade meren van een vaartuig of
    - het aantal te exploiteren vierkante meters aan of voor de kade indien het een jachthaven betreft;

17. **gezagvoerder:**
    degene, die op het vaartuig het gezag uitoefent en verantwoordelijk is voor de naleving van de geldende reglementen of degene die deze vervangt dan wel als zodanig optreedt; voor het geval noch de gezagvoerder, noch diens plaatsvervanger aanwezig is, wordt de eigenaar of gebruiker van het vaartuig aangemerkt als gezagvoerder. Voor jachthavens wordt de exploitant van de jachthaven als gezagvoerder aangemerkt;

18. **Green Award Certificaat**:
    een certificaat dat door de Stichting Green Award wordt uitgereikt. Vaartuigen met een Green Award Certificaat hebben tijdens een inspectie aangetoond dat zij voldoen aan bovenwettelijke eisen op het gebied van milieu, veiligheid en kwaliteit.

19. **doorvaart:**
    Het vrachtschip of overig vaartuig verblijft in de haven of aan de kade uitsluitend om te overnachten met een maximum van 4 dagen.

Artikel 2. Maatstaf van heffing

1. Voor de berekening van het haven- en/of kadegeld gelden als grondslagen:
   a. het laadvermogen van het vaartuig in tonnage;
   b. de plaatsruimte van het vaartuig;
   c. de locatie (zone) waar het vaartuig ligging neemt;
      zone 65000: Nieuwe Haven
      zone 65010: Nieuwe Kade
      zone 65020: Rijnkade
   d. het aantal te exploiteren vierkante meters van een jachthaven.

2. Voor het berekenen van het los- en opslaggeld geldt als grondslag de plaatsing van een object danwel het aantal vierkante meters oppervlakte.
3. In de tarieventabel is aangegeven welke grondslag van toepassing is.
4. Bij gebreke van een geldige meetbrief of bij weigering deze te tonen wordt het laadvermogen ambtshalve geschat en is de belasting naar de uitkomst van die schatting verschuldigd.

Artikel 3. Belastingtarief

1. Het haven- en/of kadegeld en het los- en opslaggeld worden geheven naar de maatstaven en tarieven die zijn opgenomen in de bij deze verordening behorende tarieventabel.
2. Voor de berekening van de rechten wordt een gedeelte van een in de tarieventabel genoemd tijdvak, eenheid of afmeting voor een geheel gerekend.
3. Voor de toepassing van de tarieven wordt op het haven- en kadegeld voor vaartuigen die in het bezit zijn van een Green Award Certificaat, een korting van 15% toegepast.
4. Om in aanmerking te komen voor een korting als bedoeld in lid 3 moet bij binnenkomst in de haven worden aangegeven of het vaartuig over een Green Award Certificaat beschikt.

Artikel 4. Wijze van heffing

1. Het haven- en/of kadegeld dat per keer berekend wordt, wordt geheven door voldoening op aangifte.
2. Aangifte geschiedt door bij aanvang van het gebruik maken van de kade digitaal in te loggen bij een bedrijf waarmee de gemeente Arnhem een contract heeft afgesloten voor deze dienst.
3. In afwijking van het in lid 1 genoemde, kan met toestemming van de havenmeester het haven- en kadegeld worden geheven bij wege van gedagtekende nota of andere schriftuur waarop het gevorderde bedrag wordt vermeld.
4. Het los- en opslaggeld en de abonnementen voor haven- en/of kadegeld en los- en opslaggeld worden geheven bij wege van gedagtekende nota of andere schriftuur waarop het gevorderde bedrag wordt vermeld.

Artikel 5. Tijdstip van verschuldigdheid

1. De rechten moeten worden voldaan op het moment van aanbieding van de nota of de andere schriftuur.
2. Indien de nota of de andere schriftuur wordt toegezonden, dient het verschuldigde te worden betaald binnen 14 dagen na dagtekening van de nota of de andere schriftuur.
3. Bij voldoening op aangifte dient het verschuldigde te worden betaald binnen 14 dagen na opgave van het verschuldigde bedrag.

Artikel 6. Kwijtschelding

Bij de invordering van de rechten wordt geen kwijtschelding verleend.

HOOFDSTUK II HAVEN- EN KADEGELD / LOS- EN OPSLAGGELD

Artikel 7. Aard van de heffing / belastbaar feit

1. Onder de naam haven- en kadegeld wordt een recht geheven wegens het gebruik maken van de haven en/ of kade overeenkomstig de bestemming daarvan en/of het genot van door of vanwege de gemeente verstrekte diensten.
2. Onder gebruik maken wordt mede verstaan het niet-onmiddellijk doch door middel van een ander drijvend voorwerp in de haven of aan de kade aanmeren van een vaartuig.
3. Onder de naam los- en opslaggeld wordt voor het hebben van voorwerpen op of boven de kade een recht geheven.

Artikel 8. Belastingplicht

1. Het haven- en/ of kadegeld wordt geheven van de gezagvoerder van het vaartuig- indien het recht per keer wordt berekend - over het tijdvak van ononderbroken gebruik van de kade. Bij hernieuwd gebruik van de kade vangt een nieuw tijdvak aan.
2. De berekening van het recht geschiedt ter keuze van de belastingplichtige per keer of per jaar.
3. De belastingplichtige is verplicht, zodra hij met een vaartuig ligplaats neemt, daarvan onverwijld kennis te geven aan de havenmeester.

4. Het los- en opslaggeld wordt geheven van degene die één of meer voorwerpen heeft op of boven de kade, danwel van degene ten behoeve van wie die voorwerpen op of boven de kade worden aangetroffen.

Artikel 9. Vrijstellingen

Geen haven- en/ of kadegeld wordt geheven voor het gebruik maken van de haven en/of kade ten behoeve van:

1. rijksvaartuigen, uitsluitend bestemd voor de openbare dienst;
2. gemeentevaartuigen;
3. hospitaalschepen;
4. vaartuigen, waarvan de schippers ten genoegen van de havenmeester aantonen dat zij wegens ernstige familieomstandigheden of om redenen van overmacht van de haven en/of kade gebruik moeten maken, mits er niet geladen en/of gelost wordt;
5. vrachtschepen, die aanleggen tot het doen van inkopen van levensmiddelen, mits dit niet langer duurt dan drie uur en er gedurende die tijd niet geladen en/of gelost wordt;
6. vrachtschepen die voorafgaand gereserveerd hebben en op zaterdag na 12.00 uur aankomen en op maandag vóór 10.00 uur vertrekken zonder te hebben geladen en/of gelost.

Artikel 10. Reparatietarief

1. Vrachtschepen die het havengebied gebruiken wegens reparatie aan het schip, waarbij de volledige aanmelding is gedaan door het te bezoeken scheepsreparatiebedrijf en waarbij er geen sprake is van laden en lossen, komen in aanmerking voor het reparatietarief.
2. De havenmeester beoordeelt naar aanleiding van het verzoek als bedoeld in het eerste lid of er sprake is van reparatie of van laden en lossen.

HOOFDSTUK III SLOTBEPALINGEN

Artikel 11. Inwerkingtreding en citeertitel

1. De 'Verordening scheepvaartrechten 2019' van 14 november 2018 wordt ingetrokken met ingang van de in het derde lid genoemde datum van ingang van de heffing, met dien verstande dat zij van toepassing blijft op belastbare feiten die zich voor die datum hebben voorgedaan.
2. Deze verordening treedt in werking op de eerste dag na die van de bekendmaking.
3. Datum van ingang van de heffing is 1 januari 2020.
4. Deze verordening kan worden aangehaald als ‘Verordening scheepvaartrechten 2020’.

Aldus vastgesteld in de raadsvergadering van 13 november 2019.

De griffier, De voorzitter,

Zaaknummer:

TARIEVENTABEL behorend bij de 'Verordening scheepvaartrechten 2020' van 13 november 2019

RUBRIEK 1 Haven- en kadegeld

1.1.1. De in de tabel onder 1.1.2 en in 1.2.1 vermelde tarieven zijn exclusief BTW

1.1.2. Het haven- en kadegeld bedraagt:

	Type schip		Plaatsruimte of laadvermogen	Tijdvak (indien per keer berekend)	Tarief per zone			Tijdvak (indien per abonnement berekend)	
					65000	65010	65020		
					Nieuwe Haven	Nieuwe Kade	Rijnkade		
1.1.2.1	Pleziervaartuigen		Per strekkende meter	Per nacht	€ 1,50	€ 1,50	€ 1,50	Geen abonnement mogelijk	
1.1.2.2	Passagiersschip		Per 1 m^2	Per 7 dagen	€ 0,14	€ 0,13	€ 0,16	Per ½ jaar	€ 3,05
1.1.2.3	Vrachtschip	- Laden en lossen roerende zaken - Bij gebruik maken van de kade voor reparatie aan het schip	Per 1 ton	Per 7 dagen	€ 0,12	€ 0,12	€ 0,14	Per ½ jaar	€ 2,60
1.1.2.4	Vrachtschip	Laden en lossen roerende zaken indien gewicht < helft van (maximaal) tonnage van het vaartuig	Per 1 ton	Per 7 dagen	€ 0,06	€ 0,06	€ 0,07	Geen abonnement mogelijk	
1.1.2.5	Vrachtschip	Doorvaart (maximaal 4 dagen)	Per 1 ton	Per 4 dagen	€ 0,04	€ 0,04	€ 0,05	Geen abonnement mogelijk	
1.1.2.6	Overige vaartuigen		Per 1 m^2	Per 7 dagen	€ 0,14	€ 0,13	€ 0,16	Per ½ jaar	€ 3,05
1.1.2.7	Reparatietarief vrachtschip		Per 1 ton	Per 7 dagen	€ 0,04	€ 0,04	€ 0,05		

1.2.1 Het haven- en kadegeld bedraagt voor jachthavens voor iedere m^2 te exploiteren gedeelte aan of voor de kade per jaar € 1,55

RUBRIEK 2 Los- en opslaggeld

De in deze paragraaf vermelde tarieven zijn exclusief BTW

2 Het tarief bedraagt:

2.1 Voor het plaatsen op de kade van een met de grond verbonden kraan of van een ander los- of laadwerktuig zoals een mobiele kraan, een laadschop e.d.: per jaar € 154,00

2.2 Het hiervoor genoemde bedrag wordt verhoogd met een bedrag berekend over de kade oppervlakte welke door het werktuig bestreken kan worden per m^2: -per jaar € 10,90

-per kwartaal	€ 3,40
-per maand	€ 1,55
-per week	€ 0,51

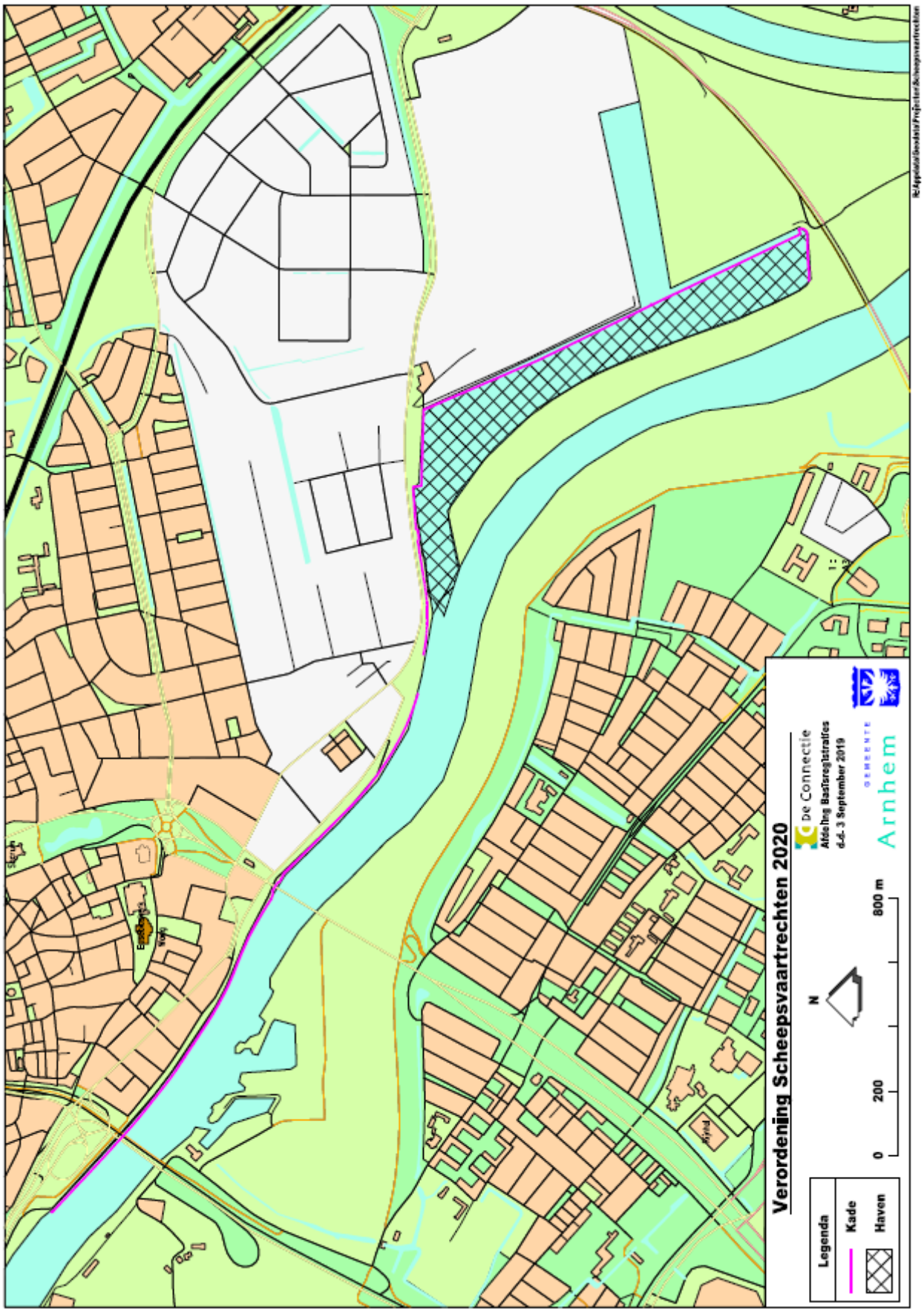
2.2.1 De verhoging als bedoeld in 2.2 is niet verschuldigd indien voor de hier bedoelde oppervlakte los- en opslaggeld als gemeld in deze rubriek van de tarieventabel is voldaan voor de duur van een kalenderjaar.

2.3 Het tarief bedraagt: voor het plaatsen van voorwerpen op de kade - opslaggeld per m^2

-per jaar	€ 10,90
-per kwartaal	€ 3,35
-per maand	€ 1,55
-per week	€ 0,51

Zaaknummer:

BIJLAGE behorend bij 'Verordening Scheepvaartrechten 2020'

Zaaknummer: 408057

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM

Gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders van 8 oktober 2019, Bedrijfsvoering, nummer 408057;

Gelet op artikel 224 van de Gemeentewet;

Besluit:

vast te stellen de

VERORDENING OP DE HEFFING EN DE INVORDERING VAN TOERISTENBELASTING 2020

Artikel 1 Definities

Voor de toepassing van deze verordening wordt verstaan onder:

a. *arrangement*: een reservering op een toeristische plaats voor een gezin, echtpaar of samenreizende personen gedurende een vooraf vastgelegde periode van minimaal vier weken voor een vast huurbedrag;
b. *cruiseschip*: een zeeschip of binnenschip dat bestemd is of gebruikt wordt voor het bedrijfsmatig vervoer van passagiers over zeewegen danwel binnenvaarwegen, die om toeristische redenen, hoofdzakelijk gelegen in de zee- of rivierreis zelf, deelnemen aan die zee- of rivierreis;
c. *jachthaven*: aanlegplaats voor vaartuigen;
d. *maandarrangement*: een arrangement met een looptijd van één maand gedurende de maand juni of september;
e. *mobiele kampeeronderkomens*: tenten, vouwwagens, kampeerauto's, toercaravans en soortgelijke onderkomens dan wel soortgelijke voertuigen die bestemd zijn voor dan wel gebezigd worden als verblijf voor vakantie en andere recreatieve doeleinden;
f. *naseizoenarrangement:* een arrangement met een looptijd van ongeveer twee maanden, startend na het hoogseizoen en eindigend bij de afloop van het kampeerseizoen;
g. *niet-beroepsmatig verhuurde ruimten*: woningen en andere verblijven, of gedeelten daarvan, niet-zijnde mobiele vakantie-onderkomens of stacaravans, die niet in hoofdzaak bestemd zijn als verblijf voor vakantie en andere recreatieve doeleinden, doch wel in bepaalde perioden van het jaar voor die doeleinden worden verhuurd dan wel te huur aangeboden;
h. *passagiers:* personen, niet zijnde bemanningsleden, die tegen een vergoeding in welke vorm dan ook aan boord van een cruiseschip verblijven en die niet als ingezetene met een adres in de gemeente in de basisregistratie personen zijn ingeschreven;
i. *slaapzaal:* een ruimte met minimaal vier slaapplaatsen, waarbij die slaapplaatsen gebruikt kunnen worden door personen die niet tot één reisgezelschap behoren;
j. *vaartuig*: een vaartuig dat is bestemd of wordt gebezigd voor vakantie- of andere recreatieve doeleinden, niet zijnde een cruiseschip;
k. *vakantie-onderkomens*: woningen en andere verblijven (bijv. chalets), niet-zijnde mobiele kampeeronderkomens of stacaravans, in hoofdzaak bestemd voor en gebezigd als verblijf voor vakantie- en andere recreatieve doeleinden;
l. *vaste standplaats*: een terrein of terreingedeelte dat bestemd is voor het gedurende een seizoen of een jaar plaatsen van eenzelfde mobiel kampeeronderkomen of stacaravan.
m. *voorseizoenarrangement*: een arrangement lopend vanaf het begin van het kampeerseizoen en eindigend aan het eind van de maand juni.

Artikel 2 Belastbaar feit

Onder de naam ‘toeristenbelasting’ wordt een directe belasting geheven voor het houden van verblijf met overnachten binnen de gemeente tegen een vergoeding in welke vorm dan ook door personen die niet als ingezetene in de Basisregistratie personen van de gemeente zijn ingeschreven.

Artikel 3 Belastingplicht

1. Belastingplichtig is degene die gelegenheid biedt tot verblijf als bedoeld in artikel 2.
2. De belastingplichtige is bevoegd de belasting als zodanig te verhalen op degene, die verblijf houdt als bedoeld in artikel 2.
3. Als er geen persoon is aan te wijzen die gelegenheid biedt tot verblijf, is degene belastingplichtig die verblijf houdt als bedoeld in artikel 2.

Artikel 4 Vrijstellingen

De belasting wordt niet geheven ter zake van het verblijf:

a. van degene die verblijft in een toegelaten instelling als bedoeld in artikel 5, eerste lid, van de Wet Toelating Zorginstellingen;
b. van degene die verblijft in het vakantiepark 'Bio Vakantieoord';
c. van een vreemdeling als bedoeld in artikel 29, eerste lid, van de Vreemdelingenwet 2000, die rechtmatig in Nederland verblijft in de zin van artikel 8, letters c, d, f, g, h, van voornoemde wet, en voorzover deze persoon verblijf houdt als bedoeld in artikel 2 van deze verordening, onder verantwoordelijkheid van het Centraal Orgaan opvang Asielzoekers;
d. van degene die tijdelijk in de gemeente verblijft als deelnemer aan of begeleider van een zogenoemde schoolwerkweek of als deelnemer aan of begeleider van een meerdaagse activiteit van een scoutinggroep of gelijksoortige organisatie;
e. van degene jonger dan 22 jaar die tijdelijk in de gemeente verblijft als deelnemer aan een meerdaagse activiteit van een sportvereniging of een cultuurvereniging en van degene die als begeleider van voornoemde deelnemers optreedt.

Artikel 5 Maatstaf van heffing

De belasting wordt geheven naar het aantal overnachtingen in het belastingjaar.

Artikel 6. Forfaitaire berekeningswijze van de maatstaf van heffing

1. Ter zake van verblijf in mobiele kampeeronderkomens, vakantieonderkomens en stacaravans op vaste jaarplaatsen of op vaste seizoensplaatsen of voor mobiele kampeeronderkomens op seizoenplaatsen voor vakantie of recreatief gebruik wordt het aantal overnachtingen forfaitair vastgesteld.
2. De forfaitaire berekeningswijze is uitsluitend van toepassing voor jaarplaatsen, (vaste) seizoenplaatsen en arrangementen die gebruikt worden door één en hetzelfde gezin of echtpaar, dan wel dezelfde persoon of personen.
3. Bij de forfaitaire berekening wordt het aantal overnachtingen per verblijfsruimte vastgesteld op het product van het voor die verblijfsruimte in het vierde lid vastgestelde aantal personen dat heeft overnacht en het voor die verblijfsruimte in het vijfde lid vastgestelde aantal malen dat is overnacht.
4. Het aantal personen dat heeft overnacht, wordt met betrekking tot:
    a. mobiele kampeeronderkomens, vakantieonderkomens en stacaravans op vaste jaarplaatsen, bepaald op 2,3;
    b. mobiele kampeeronderkomens, vakantieonderkomens en stacaravans op vaste seizoenplaatsen bepaald op 2,3;

   c. mobiele kampeeronderkomens op seizoenplaatsen bepaald op 2,5;
   d. mobiele kampeeronderkomens op toeristische plaatsen bepaald op:
      1°. 2,2, indien sprake is van een voorseizoenarrangement;
      2°. 2,4, indien sprake is van een verlengd voorseizoenarrangement;
      3°. 2,2, indien sprake is van een naseizoenarrangement;
      4°. 2,1, indien sprake is van een maandarrangement.
5. Het aantal malen dat door de in het tweede lid bedoelde personen is overnacht, wordt:
   a. in geval van het vierde lid, sub a, bepaald op: 50;
   b. in geval van het vierde lid, sub b, bepaald op: 50;
   c. in geval van het vierde lid, sub c, bepaald op: 50;
   d. in geval van het vierde lid, sub d, bepaald op:
      1°. 29, indien sprake is van een voorseizoenarrangement;
      2°. 39, indien sprake is van een verlengd voorseizoenarrangement;
      3°. 18, indien sprake is van een naseizoenarrangement;
      4°. 12, indien sprake is van een maandarrangement.

Artikel 7. (Opteren voor) niet-forfaitaire maatstaf van heffing

1. Belastingplichtige kan in de aangifte verzoeken de maatstaf van heffing in afwijking van het bepaalde in artikel 6 vast te laten stellen op het werkelijk aantal overnachtingen, indien blijkt dat dit aantal lager is dan het op grond van artikel 6 berekende aantal.
2. Dit verzoek wordt niet gehonoreerd indien de nachtregistratie zoals bedoeld in artikel 14 niet of niet juist is bijgehouden.

Artikel 8. Belastingtarief

1. Het tarief bedraagt per persoon per overnachting € 2,00.
2. In afwijking van het in het eerste lid genoemde tarief bedraagt het tarief per peroon per overnachting bij verblijf in een mobiel kampeeronderkomen of op een vaste standplaats of bij verblijf in een vaartuig op een aanlegplaats in de jachthaven € 0,75.
3. In afwijking van het in het eerste lid genoemde tarief bedraagt het tarief per persoon per overnachting bij verblijf in een accommodatie waarbij overnacht wordt in een slaapzaal €0,75.

Artikel 9 Belastingtijdvak

Het belastingtijdvak is gelijk aan het kalenderjaar.

Artikel 10 Wijze van heffing

De belasting wordt bij wege van aanslag geheven.

Artikel 11 Aanslaggrens

Belastingaanslagen van minder dan € 9,00 worden niet opgelegd.

Artikel 12 Termijnen van betaling

1. De aanslagen moeten worden betaald uiterlijk op de laatste dag van de maand volgend op die waarin de dagtekening van het aanslagbiljet is gesteld.
2. In afwijking van het eerste lid kunnen de aanslagen in acht gelijke termijnen worden betaald, indien aan het navolgende wordt voldaan:
   a. het totaalbedrag van de op één aanslagbiljet verenigde aanslagen onroerende-zaakbelastingen of andere belastingen/heffingen moet niet meer zijn dan € 5.000,00;

b. de verschuldigde bedragen moeten door middel van automatische betalingsincasso van de betaalrekening van de belastingschuldige kunnen worden afgeschreven.

De eerste termijn vervalt dan op de laatste dag van de maand volgend op die waarin de dagtekening van het aanslagbiljet is gesteld en elk van de volgende termijnen telkens een maand later.

3. De Algemene Termijnenwet is niet van toepassing op de in de voorgaande leden gestelde termijnen.

Artikel 13 Aanmeldingsplicht

De belastingplichtige bedoeld in artikel 3, eerste lid, is gehouden, voordat hij voor de eerste maal na het in werking treden van deze verordening gelegenheid tot overnachten verschaft, zulks schriftelijk te melden aan de door het college van burgemeester en wethouders aangewezen gemeenteambtenaren, bedoeld in artikel 231, tweede lid, onderdelen b en d van de Gemeentewet.

Artikel 14 Administratie

1. De belastingplichtige is gehouden per belastingjaar een deugdelijke administratie bij te houden.
2. Deze administratie bevat, met betrekking tot ieder aan wie gelegenheid tot overnachten wordt verschaft, tenminste gegevens betreffende:
   a. het wel of niet woonachtig zijn in de gemeente Arnhem;
   b. aantal personen;
   c. aantal overnachtingen ter zake waarvan belasting verschuldigd is;
   d. het ouder of jonger zijn dan de genoemde leeftijdsgrens in geval van een verblijf als bedoeld in artikel 4 onder e.
3. Een nachtverblijfregister kan worden aangemerkt als een deugdelijke administratie als bedoeld in lid 1.
4. Indien de belastingplichtige gelegenheid tot verblijf biedt als genoemd in artikel 8 onder a en als genoemd in artikel 8 onder b en/of c, dan dient dit onderscheid in de administratie te worden vastgelegd.
5. Indien het onderscheid als bedoeld in lid 4 niet wordt geadministreerd, geldt voor alle overnachtingen het tarief zoals genoemd in artikel 8 onder a.

Artikel 15 Kwijtschelding

Voor deze belasting wordt geen kwijtschelding verleend.

Artikel 16 Inwerkingtreding en citeertitel

1. De 'Verordening toeristenbelasting 2019' van 19 december 2018 wordt ingetrokken met ingang van de in het derde lid genoemde datum van ingang van de heffing, met dien verstande dat zij van toepassing blijft op belastbare feiten die zich voor die datum hebben voorgedaan.
2. Deze verordening treedt in werking met ingang van de eerste dag na die van bekendmaking.
3. De datum van ingang van de heffing is 1 januari 2020.
4. Deze verordening kan worden aangehaald als de ‘Verordening toeristenbelasting 2020'.

Aldus vastgesteld in de vergadering van de raad van de gemeente Arnhem van 13 november 2019.

De griffier, De voorzitter,

Zaaknummer: 408057

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM

Gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders van 8 oktober 2019, Bedrijfsvoering, nummer 408057;

Gelet op artikel 229, eerste lid, aanhef en de onderdelen a en b van de Gemeentewet

Besluit:

vast te stellen de

VERORDENING OP DE HEFFING EN DE INVORDERING VAN REINIGINGSRECHTEN 2020

Artikel 1. Definities
Voor de toepassing van deze verordening wordt verstaan onder:
- bedrijfsafval: afvalstoffen, restafval dat gelijk is aan huishoudelijk restafval, afkomstig van bedrijven en instellingen, welke door aard, omvang of hoeveelheid worden ingezameld door middel van een aanbieding in een daarvoor bestemde ondergrondse container;
- aanbieding: de ontgrendeling van een inwerptrommel van een verzamelcontainer met een afvalpas.

Artikel 2. Belastbaar feit
1. Onder de naam reinigingsrechten worden rechten geheven voor zowel het genot van de door of vanwege de gemeente verstrekte diensten als voor het gebruik van voor de openbare dienst bestemde gemeentebezittingen, werken of inrichtingen die bij de gemeente in beheer of in onderhoud zijn.
2. Het in het eerste lid bedoelde genot van diensten en het gebruik van gemeentebezittingen, werken en inrichtingen bestaat uit het aanbieden van met huishoudelijk afval gelijk te stellen bedrijfsafval van beperkte omvang en hoeveelheid in een daartoe van gemeentewege ter beschikking gestelde verzamelcontainer.

Artikel 3. Belastingplicht
Belastingplichtig voor de reinigingsrechten is degene op wiens naam de aanvraag dan wel ten behoeve van wie de dienst wordt verricht of van degene die van de bezittingen, werken of inrichtingen gebruik maakt.

Artikel 4. Maatstaf van heffing en tarief
1. Voor het periodiek inzamelen van bedrijfsafvalstoffen bedraagt het recht, bij 1 tot en met 5 aanbiedingen per week in een 60 liter inwerptrommel € 588,- per belastingjaar.
2. Voor het periodiek inzamelen van bedrijfsafvalstoffen bedraagt het recht bij 6 tot en met 10 aanbiedingen per week in een 60 liter inwerptrommel € 1004,40 per belastingjaar.
3. Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van een duplicaat afvalpas: € 10,50.
4. De tarieven genoemd in lid 1 en lid 2 zijn exclusief omzetbelasting. Bedoelde btw wordt, indien deze verschuldigd is, echter wel in rekening gebracht.

Artikel 5. Belastingjaar
Het belastingjaar is gelijk aan het kalenderjaar.

Artikel 6. Wijze van heffen
De rechten worden geheven bij wege van aanslag.

Artikel 7. Tijdstip van ontstaan van de belastingschuld en de heffing naar tijdsgelang
1. Het recht als bedoeld in artikel 4, eerste en tweede lid, is verschuldigd bij het begin van het belastingjaar of, zo dit later is, bij de aanvang van de belastingplicht.
2. Indien de belastingplicht in de loop van het belastingjaar aanvangt, is het recht als bedoeld in artikel 4, eerste en tweede lid, verschuldigd voor zoveel twaalfde gedeelten van het voor dat jaar verschuldigde recht als er in dat jaar, na de aanvang van de belastingplicht, nog volle kalendermaanden overblijven.
3. Indien de belastingplicht in de loop van het belastingjaar eindigt, bestaat aanspraak op ontheffing voor zoveel twaalfde gedeelten van het voor dat jaar verschuldigde recht als bedoeld in artikel 4,

eerste en tweede lid, als er in dat jaar, na het einde van de belastingplicht, nog volle kalendermaanden overblijven.
4. Het tweede en het derde lid zijn niet van toepassing indien de belastingplichtige binnen het ophaalgebied van de gemeente verhuist.
5. Belastingbedragen van minder dan € 9,00 worden niet geheven.
6. Voor de toepassing van het bepaalde in het zesde lid wordt het totaal van de op één aanslagbiljet verenigde verschuldigde bedragen afvalstoffenheffing en andere heffingen aangemerkt als één belastingbedrag.

Artikel 8. Kwijtschelding

Bij de invordering van de reinigingsrechten wordt geen kwijtschelding verleend.

Artikel 9. Termijnen van betaling

1. In afwijking van artikel 9, eerste lid, van de Invorderingswet 1990 moeten de aanslagen. worden betaald uiterlijk op de laatste dag van de maand volgend op die waarin de dagtekening van het aanslagbiljet is gesteld.
2. In afwijking van het eerste lid kunnen de aanslagen in acht gelijke termijnen worden betaald, indien aan het navolgende wordt voldaan:
   a. het totaalbedrag van de op één aanslagbiljet verenigde aanslagen afvalstoffenheffing of andere belastingen/heffingen niet meer is dan € 5.000,00;
   b. de verschuldigde bedragen moeten door middel van automatische betalingsincasso van de betaalrekening van de belastingschuldige kunnen worden afgeschreven.

   De eerste termijn vervalt dan op de laatste dag van de maand volgend op die waarin de dagtekening van het aanslagbiljet is gesteld en elk van de volgende termijnen telkens een maand later.
3. De Algemene Termijnenwet is niet van toepassing op de in de voorgaande leden gestelde termijnen.

Artikel 10. Inwerkingtreding en citeertitel

1. Deze verordening treedt in werking met ingang van de eerste dag na die van bekendmaking.
2. De datum van ingang van de heffing is 1 januari 2020.
3. Deze verordening kan worden aangehaald als 'Verordening reinigingsrechten 2020'.

Aldus vastgesteld in de raadsvergadering 13 november 2019.

De griffier, De voorzitter,

Zaaknummer: 408057

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM

Gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 8 oktober 2019, Bedrijfsvoering, nummer 408057;

Gelet op artikel 149 van de Gemeentewet in samenhang met artikel 10.23 Wet milieubeheer van de Gemeentewet;

Besluit:

vast te stellen de verordening tot wijziging van de

ALGEMENE PLAATSELIJKE VERORDENING VOOR ARNHEM:

Artikel I Wijziging
Aan artikel 4.2.3.1 wordt na de zinsnede 'artikel 4.2.2.1' toegevoegd de zinsnede: 'in gevallen waarin de voor deze inzameling krachtens de Verordening reinigingsrechten verschuldigde rechten zijn voldaan'.

Artikel II Inwerkingtreding en citeertitel
1. Deze verordening treedt in werking één dag na bekendmaking van dit besluit.
2. Deze wijziging kan worden aangehaald als: Wijziging APV i.v.m. invoering reinigingrecht.

Aldus vastgesteld in de raadsvergadering van 13 november 2019.

De griffier, De voorzitter,

Vergelijkingstabel 2019/2020

RIOOLHEFFING	2019	2020
Het tarief voor het *eigenarendeel* bedraagt een percentage van de heffingsmaatstaf.		
Het percentage bedraagt voor:		
a. percelen die in hoofdzaak tot woning dienen	0,0415%	0,0384%
b. percelen die niet in hoofdzaak tot woning dienen	0,0594%	0,0615%
Het tarief voor het *gebruikersdeel* bedraagt een percentage van de heffingsmaatstaf.		
Het percentage bedraagt voor:		
a. percelen die in hoofdzaak tot woning dienen	0,0415%	0.0384%
b. percelen die niet in hoofdzaak tot woning dienen	0,0594%	0.0615%

Het belastingbedrag is een percentage van de heffingsmaatstaf (WOZ-waarde).

Zaaknummer: 408057

Vergelijkingstabel 2019/2020

ONROERENDE-ZAAKBELASTINGEN	2019	2020
Het percentage bedraagt voor:		
- de gebruikersbelasting	0,1887%	0,1939%
- de eigenaren belasting:		
1. voor onroerende zaken die in hoofdzaak tot woning dienen	0,1699%	0,1568%
2. voor onroerende zaken die niet in hoofdzaak tot woning dienen	0,5661%	0,5818%

Het belastingbedrag is een percentage van de heffingsmaatstaf (WOZ-waarde).

Zaaknummer: 408057

Vergelijkingstabel 2019/2020

ROERENDE-ZAAKBELASTINGEN	2019	2020
Het percentage bedraagt voor:		
- de gebruikersbelasting	0,1887%	0,1939%
- de eigenaren belasting:		
1. voor onroerende zaken die in hoofdzaak tot woning dienen	0,1699%	0,1568%
2. voor onroerende zaken die niet in hoofdzaak tot woning dienen	0,5661%	0,5818%

Het belastingbedrag is een percentage van de heffingsmaatstaf (WOZ-waarde).
Het percentage roerende-zaakbelasting is gelijk aan het percentage onroerende-zaakbelasting.

BEHANDELRESULTAAT

Raadsvoorstel, vervolg meningsvormende (1) bijeenkomst 30 oktober 2019

Meerjarenprogrammabegroting 2020 - 2023, portefeuille wethouder R. Paping

Zaaknummer:	401815
Portefeuillehouder:	Dhr. R. Paping

Resultaat van bespreking:

Aanwezig
De raadsleden/ fractievolgers van der Laak (AC), de Groot (PvdD), Greving (PvdA), Es, Maref en Combée (VVD), Coenders en Simonis (GL), Andeweg/Venhoek (D66), van Burgsteden/ van Dillen (CDA), Verheij (SP) en Elfrink (SP).
De fracties van de Arnhemse Ouderenpartij en DENK/Verenigd Arnhem waren niet bij de beraadslagingen aanwezig.

Bespreking 30 oktober
Tijdens het vervolg van de meningsvormende (1) bespreking heeft de portefeuillehouder vragen beantwoord uit de raadskamer over de onderwerpen financiën incl. het addendum, de belastingverordeningen 2020 en wijziging APV. De raadskamer heeft beraadslaagd over beide onderwerpen vanwege de onderlinge samenhang.

Toezeggingen d.d. 23 oktober
De wethouder heeft de volgende toezeggingen gedaan in de vergadering van 23 oktober:
- Het schriftelijk beantwoorden van de vraag m.b.t. de inflatie, de hogere inflatie in 2019 wat gaat dit de gemeente kosten de komende jaren?
- Het schriftelijk beantwoorden van de vraag m.b.t. het addendum. Wanneer hadden we die verhoging moeten weten? Hoe zit het met de kwijtscheldingslasten bij het RV Kwijtschelding en stimulering afvalscheiding minima bij invoering DIFTAR.
De antwoorden op deze vragen zijn bij de stukken gevoegd.

Toezeggingen d.d. 30 oktober
In de vergadering van 30 oktober zijn geen toezeggingen gedaan.

Moties een amendementen aangekondigd in de vergadering van 23 oktober
De fractie van D66 heeft een motie aangekondigd m.b.t. reservering gelden jeugdzorg
Het CDA heeft een motie m.b.t. openbare toiletten aangekondigd.
De coalitiepartijen hebben een amendement aangekondigd m.b.t. de aanvullende afspraken op het coalitieakkoord 2018-2022.

Moties een amendementen aangekondigd in de vergadering van 30 oktober
In de vergadering van 30 oktober zijn geen nieuwe moties en/of amendementen aangekondigd.

BEHANDELRESULTAAT

GEMEENTE Arnhem

Raadsvoorstel, vervolg meningsvormende (1) bijeenkomst 30 oktober 2019

Conclusie
De voorzitter stelt met instemming van de raadskamer vast dat alle vragen m.b.t. de portefeuille van wethouder Paping zijn beantwoord. De m1-behandeling is hiermee afgerond.
Moties en amendementen t.b.v. de m2-behandeling (op 6 november) kunnen tot uiterlijk 1 november worden ingediend.

De raadsadviseur,

K. Vons

De voorzitter,

D. Becker